COLLEGIJ SALMANTICENSIS FF. DISCALCEATORUM B. MARIAE DE...

Carmelitani Scalzi : Collegio salmantino, ...

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8 h
13 — N
9

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu.

44.1.9.

Digitized by Google

Digitized by Google

COLLEGII SALMANTICENSIS

FF. DISCALCEATORUM
B. MARIÆ DE MONTE CARMELI
Primitivæ Obſervantiæ,

CURSUS THEOLOGICUS

JUXTA MIRAM DIVI THOMÆ
Præceptoris Angelici Doctrinam.

TOMUS OCTAVUS

COMPLECTENS DUOS TRACTATUS;
Primum de Charitate, ſecundum de Statu Religioſo: in ordine XIX. & XX.

NVNC PRIMVM IN LVCEM PRODIT.

SOC·IESV·BIBL·SEC·COLL·ROM·
IHS

LUGDUNI,
Sumpt. JOANNIS ANTONII HUGUETAN, & Soc.

M. DC. LXXIX.

CUM SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

INDEX TRACTATUUM,

DISPUTATIONUM, DUBIORUM, ET PARAGRAPHORUM,

Quæ in hoc Tomo VIII. continentur.

TRACTATUS XIX.

De Charitate.

Proœmium. pag. 1

QVÆST. XXIII. De charitate ſecundùm ſe, in octo articulos diviſa. 1

Art. j. *Utrum Charitas ſit amicitia.* ibid.

Art. ij. *Utrum charitas ſit aliquid creatum.* 3

Art. iij. *Vtrum charitas ſit virtus.* 4

Art. iv. *Vtrum charitas ſit virtus ſpecialis.* 5

DISPVTATIO I.

De poſſibilitate, & exiſtentia charitatis in ratione ſupernaturalis & ſtrictæ amicitiæ hominis ad Deum. 6

Dub. I. Utrum ſit poſſibilis ſupernaturalis, ac ſtricta amicitia inter Deum & hominem. ibid.

§. j. Amicitiæ diffinitio, illiuſque ſpecies explicantur. ibid.

§. ij. Catholica ſententia elucidatur. 7

§. iij. Communis objectio, & recentiorum ſolutio ad illam. 8

§. iv. Legitima objectionis ſolutio. 9

§. v. Diluuntur fundamenta contrariæ ſententiæ, præter ultimum. 12

vj. Ultimum argumentum pro contraria ſententia. 14

II. Utrum ſit de facto inter Deum & homines ſtricta ac ſupernaturalis amicitia, illaque ſit charitas. 15

§. j. Duplici aſſertione difficultas expeditur. ibid.

§. ij. Duplex objectio contra primam aſſertionem. 17

§. iij. Quæ obſtant ſecundæ aſſertioni diluuntur. 18

III. Utrum ratio amicitiæ conveniat charitati eſſentialiter, & adæquatè; an verò inadæquatè, & accidentaliter. 20

§. j. Deciditur prima pars dubii. 21

§. ij. Abſolvitur poſterior difficultas. 22

§. iij. Fit ſatis argumentis contra primam aſſertionem. 24

IV. Utrum ſit poſſibilis hominis ad Deum amicitia naturalis, & ſtrictè dicta. 26

§. j. Difficultatis ſtatus. ibid.

§. ij. Legitima reſolutio dubii. 28

§. iij. Præcluditur triplex evaſio. 29

§. iv. Contraria ſententia cum ſuis argumentis. 31

QVÆST. XXIV. *De charitatis ſubjecto.* 33

Art. j. *Vtrum voluntas ſit ſubjectum charitatis.* ibid.

Art. ij. *Vtrum charitas cauſetur in nobis ex infuſione.* 34

Art. iij. *Vtrum charitas infundatur ſecundùm capacitatem naturalium.* 35

Art. iv. *Vtrum charitas augeri poſſit.* 36

QVÆST. XXV. *De charitatis objecto.* 37

Art. j. *Vtrum dilectio charitatis ſiſtat in Deo, an ſe extendat etiam ad proximum.* ibid.

DISPVTATIO II.

De objecto charitatis. 38

Dub. I. Utrum Deus ſit objectum formale, & adæquatum charitatis. ibid.

§. j. Vera ſententia. ibid.

§. ij. Objectiones in contrarium diluuntur. 39
II. Quænam ſit ratio formalis ſub qua charitatis Theologicæ. 40
§. j. Præmittuntur quædam ad dubii deciſionem. ibid.
§. ij. Communis ſententia duplici ratione fulcitur. 42
§. iij. Alia ratio pro vera ſententia. 44
§. iv. Prior opinio noſtræ concluſioni oppoſita. 47
§. v. Reliquæ opiniones veræ ſententiæ contrariæ. 49
III. Utrum charitas habeat rationem amicitiæ reſpectu proximi. 52
§. j. Statuitur prior aſſertio. ibid.
§. ij. Secunda aſſertio. 54
§. iij. Oppoſita ſententia cum ſuis argumentis. 57
IV. Utrum præter charitatem Theologicam detur de facto, aut de poſſibili alia moralis & infuſa, quæ ſit per ſe amicitia erga proximum. 58
§. j. Patrum ſententia eligitur & elucidatur. 59
§. ij. Alia ratio pro vera ſententia. 61
§. iij. Diluuntur argumenta contrariæ ſententiæ præter ultimum. 64
§. iv. Ultimum argumentum pro contraria ſententia. 67
Quæst. XXVI. *De ordine charitatis.* 70
Art. j. *Utrum in Charitate ſit ordo.* ibid.

DISPUTATIO III.

De ordine diligendorum ex charitate. 70
Dub. Unicum. Utrum in charitate ſit ordo: & unde attendatur. ibid.
§. j. Deciditur prima pars dubii. ibid.
§. ij. Examinatur poſterior difficultas. 73
§. iij. Conſectaria præcedentis doctrinæ. 74
§. iv. Quæ obſtent in contrarium, diluuntur. 78
§. v. Alia ejuſdem doctrinæ corollaria. 81

DISPUTATIO IV.

De actu principali charitatis, qui eſt amor Dei ſuper omnia. 85
Dub. I. Utrum actus charitatis per abſolutam Dei potentiam procedere valeat immediatè ab Spiritu ſancto ſicut à principio activo. 86
§. j. Communis & vera ſententia ſtatuitur. 87
§. ij. Triplex adverſariorum ſolutio exploditur 88
§. iij. Duplex alia ratio pro vera ſententia 90
§. iv Diluuntur argumenta contrariæ ſententiæ, præter ultimum. 92
§. v. Ultimum argumentum pro contraria ſententia. 94
II. Utrum ſecundùm ordinariam Dei providentiam, & potentiam actus charitatis procedere poſſit ab auxilio actuali, vel potiùs oriri debeat à gratia ſanctificante, & ipſa charitate habituali. 96
§. j. Vera ſententia ratione fulcitur. ibid.
§. ij. Alia ratio pro aſſertione. 98
§. iij. Refertur ſententia contraria cum ſuis argumentis. 99
III. Utrum ſaltem per abſolutam Dei potentiam poſſit actus charitatis oriri effectivè à ſolo auxilio actuali. 106
§. j. Statuitur aſſertio, fundamentalique ratione munitur. ibid.
§. ij. Præcluditur duplex evaſio recentiorum. 107
§. iij. Exploditur alia ratio ex Cajetano. 110
§. iv. Refertur opinio contraria. 111

DISPUTATIO V.

De augmento charitatis. 114
Dub. I. Utrum charitas ſit capax augmenti. ibid.
§. j. Prima pars dubii expeditur. ibid.
§. ij. Dirimitur ſecunda difficultas. 116
§. iij. Ultima pars dubii abſolvitur. 117
§. iv. Referuntur opiniones contrariæ. ibid.
II. Utrum charitas augeatur phyſicè diſpoſitivè noſtris actibus. 120
§. j. Prælibantur aliqua. ibid.
§. ij. Præfertur D. Thomæ ſententia. 121
§. iij. Refertur ſententia contraria. 124
III. Utrum actus charitatis remiſſi mereantur de condigno charitatis augmentum. 126
§. j. Obſervationes nonnullæ. ibid.
§. ij. Duæ aſſertiones ſtabiliuntur pro dubii reſolutione. 129
§. iij. Alia concluſio ad magis expediendam difficultatem. 133
§. iv. Præcipuæ difficultatis reſolutio. 135
§. v. Refertur prima ſententia contraria. 139
§. vj. Secunda ſententia contraria cum ſuis fundamentis. 141
§. vij. Duo præcedentis doctrinæ corollaria. 145
§. viij. Aliud antecedentis doctrinæ corollarium. 149
§. ix. Proponitur ultimum corollarium ejuſdem doctrinæ. 152
§. x. Occurritur objectionibus adverſus doctrinam hactenus traditam. 157

Digitized by Google

§. xj. Quæſtionis incidentis deciſio. 166
§. xij. Quæ doctrinæ hucuſque traditæ poſſunt opponi, diluuntur. 171
IV. Quando charitatis augmentum, quod actibus ejus remiſſis correſpondet, phyſicè conferatur. 181
§. j. Proponitur prima concluſio. 182
§. ij. Statuitur ſecunda concluſio. 185
§. iij. Ultima concluſio dubium directè reſolvens. 189
§. iv. Refertur opinio primæ aſſertioni contraria. 191
§. v. Diverſorum placita referuntur contra ſecundam, & ultimam aſſertionem. 194
§. vj. Conſectarium præcedentis doctrinæ. 197

DISPUTATIO VI.

De diminutione, ſeu remiſſione charitatis. 200
Dub. Unicum. Utrum charitas diminuatur per peccata venialia. ibid.
§. j. Communis ſententia probatur ratione à priori. ibid.
§. ij. Probatur eadem aſſertio ab inconvenienti. 202
§. iij. Motivis contrariæ ſententiæ occurritur. 205

DISPUTATIO VII.

De perfectione virtutis charitatis. 208
Dub. I. An charitas ſit virtus, & utrum unica, an multiplex. 209
§. j. Reſolutio dubii quoad priorem partem. ibid.
§. ij. Poſterior dubii pars abſolvitur. 211
§. iij. Refertur opinio ſecundæ aſſertioni contraria. 213
II. Utrum charitas ſit ſimpliciter perfectior, quàm fides. 215
§. j. Præſupponenda in hoc dubio. ibid.
§. ij. Eligitur communior ſententia, & fulcitur auctoritate D.Thomæ. 217
§. iij. Expenditur ratio fundamentalis ex D.Thoma deſumpta. 219
§. iv. Refertur opinio contraria. 222
III. An, & quomodo charitas ſit forma cæterarum virtutum. 225
§. j. Statuitur communis Theologorum aſſertio. ibid.
§. ij. Alia concluſio pro perfecta dubii reſolutione. 227
§. iij. Refertur ſententia contraria. 231
IV. Utrum charitas viæ poſſit eſſe æqualis charitati patriæ. 234
§. Unicus. Reſolutio dubii duabus aſſertionibus explicatur. ibid.

TRACTATUS XX.

De Statu Religioſo in communi.

Proœmium. pag. 237

DISPUTATIO I.

De eſſentia ſtatus religioſi in communi ibid.
Dub. I. An eſſentia ſtatus religioſi conſiſtat in tribus votis obedientiæ, caſtitatis, & paupertatis. ibid.
§. j. Vera, & communis ſententia duabus aſſertionibus explicatur. 239
§. ij. Aliquibus objectionibus contra præcedentes aſſertiones ſatisfit. 241
II. Utrum ſtatus religioſus ſit ex inſtitutione divina. 245
§. Unicus. Defenditur verà, & communis ſententia. ibid.
III. Utrum ad ſtatum religioſum requiratur approbatio Eccleſiæ, & poteſtas clavium, certa regula, & vivere in communitate. 247
§. Unicus. Reſolutio difficultatum, quæ in titulo proponuntur. 248
IV. An, & quomodo differant profeſſio per vota ſimplicia, & profeſſio per vota ſolennia. 251
§. j. Vera D. Thomæ ſententia defenditur. 252
§. ij. Incidentis dubii deciſio. 256
§. iij. Refertur opinio contraria; ejuſque motiva eliduntur. 259
V. Quo jure profeſſio ſolemnis diſſolvat matrimonium ratum non conſummatum. 264
§. j. Aliqua prælibantur. ibid.
§. ij. Vera ſententia aliquibus aſſertionibus explicatur. 266
§. iij. Referuntur ſententiæ contrariæ. 269
VI. Quo jure ſolemnis profeſſio dirimat ſequens matrimonium. 270
§. j. Vera D.Thomæ ſententia defenditur. 271
§. ij. Satisfit argumentis opinionis adverſæ. 274
§. iij. Obſervatio appendix ad tria dubia præcedentia. 277
VII. An Summus Pontifex poſſit diſpenſare cum ſolemniter profeſſo, ut contrahat matrimonium. 280
§. j. Eligitur negativa ſententia, & auctoritate D.Thomæ firmatur. ibid.
§. ij. Expenditur ratio fundamentalis Doctoris Angelici. 285
§. iij. Duplex aliud motivum pro vera D.Thomæ ſententia. 286

Digitized by Google

§. iv. Refertur opinio contraria, ejuſque fundamenta diruuntur. 289

DISPVTATIO II.

DE perfectione ſtatus religioſi in communi. 295
DUB. I. An ſtatus religionis ſit ſtatus perfectus, & Eccleſiæ utilis. 296
§. UNICUS. Defenditur veritas Catholica. ibid.
II Utrum ſtatus religioſus ſit aliis ſtatibus perfectior. 298
§. j. Statuitur prima concluſio. ibid.
§. ij. Proponitur alia aſſertio. 300
III. Qualiter Religiones inter ſe comparentur in perfectionis exceſſu. 303
§. j. Supponenda ad difficultatis reſolutionem. ibid.
§. ij. Proponitur prima concluſio. 305
§. iij. Statuitur alia aſſertio. 307
§. iv. Aliquibus objectionibus contra ſecundam aſſertionem ſatisfit. 309

DISPVTATIO III.

DE antiquitate ſtatus religioſi. 313
DUB. I. Utrum in Eccleſia ante legis evangelicæ tempus fuerint aliqua conſilia, & vota. 314
§. j. Neceſſaria aliqua prælibantur. ibid.
§. ij. Reſolutio dubii duabus aſſertionibus explicatur. 319
II. Utrum aliqui in Eccleſia ante legis evangelicæ ſtatum fecerint votum caſtitatis. 322
§. j. Proponuntur tres concluſiones ad principalem reſolutionem præambulæ. ibid.
§. ij. Reſolutio præcipuæ difficultatis. 324
§. iij. Eadem reſolutio fundatur in Scriptura. 326
§. iv. Eadem aſſertio firmatur in Eſſenis. 327
§. v. Roboratur eadem aſſertio gravium Doctorum auctoritate. 330
§. vj. Refertur ſententia contraria, & ejus motiva eliduntur. 331
III. Utrum in Eccleſia ante ſtatum legis evangelicæ fuerit paupertatis votum. 336
§. j. Affirmans ſententia eligitur, & multiplici fundamento firmatur. 337
§. ij. Refertur opinio adverſa, ejuſque motivis occurritur. 340
IV. Utrum in Eccleſia ante legis evangelicæ tempus fuerit votum obedientiæ. 343
§. j. Præfertur ſententia affirmativa, & pluribus ſuadetur. 344
§. ij. Refertur oppoſita ſententia, & ejus fundamenta convelluntur. 347
V. Utrum in veteri lege fuerit aliqua perſonarum traditio ad cultum Dei. 350
§. UNICUS. Sententia affirmativa defenditur. ibid.
VI. An in Eccleſia ante legis evangelicæ tempus potuerit eſſe ſtatus religioſus. 352
§. j. Pars affirmativa eligitur, & probatur. 353
§. ij. Satisfit motivis opinionis adverſæ. 355
VII. Utrum in Eccleſia ante legis evangelicæ tempus fuerit ſtatus religioſus. 359
§. j. Præfertur ſententia affirmans, & D. Thomæ auctoritate fulcitur. ibid.
§. ij. Expenditur præcipuum aſſertionis fundamentum. 361
§. iij. Eadem aſſertio alio fundamento munitur. 363
§. iv. Præcedens fundamentum ampliùs roboratur. 365
§. v. Urgentior alia præcedentis argumenti confirmatio. 368
§. vj. Refertur opinio contraria. 371
VIII. Utrum aſſertio dubio præcedenti ſtabilita ſit evidenter probabilis. 375
§. j. Affirmativa ſententia demonſtratur. 376
§. ij. Expenditur grave aliud fundamentum ejuſdem aſſertionis. 380
§. iij. Roboratur amplius eadem concluſio. 382
§. iv. Refertur ſententia contraria. 384
IX. Utrum ſtatus religioſus in veteri Teſtamento inchoatus perſeveraverit uſque ad legem gratiæ, & modò continuetur in Eccleſia. 386
§. j. Defenditur affirmativa ſententia. ibid.
§. ij. Probatur primò Summorum Pontificum bullis. 387
§. iij. Probatur ſecundò ex Officiis Eccleſiaſticis. 388
§. iv. Probatur tertiò ex revelationibus probatiſſimis. 389
§. v. Probatur quartò ex perpetua Ordinis Carmelitani traditione. 390
§. vj. Probatur quintò ex graviſſimis externorum teſtimoniis. 391
§. vij. Probatur ſextò ex falſarum opinionum confutatione. 395
§. viij. Confutatio aliarum opinionum. 399
§. ix. Motiva contrariæ ſententiæ referuntur, & diluuntur. 402

FACVLTAS,

Digitized by Google

FACVLTAS ORDINIS.

FR. SYLVESTER AB ASSUMPTIONE, Generalis Ordinis Fratrum Diſcalceatorum Beatæ Mariæ Virginis de Monte Carmeli Primitivæ Obſervantiæ, de conſenſu noſtri Diffinitorii Generalis, &c. ut liber cujus titulus eſt, *Curſus Theologicus, Tomus octavus de Charitate & Statu Religioſo*, à noſtro Collegio Salmanticenſi elaboratus, atque à gravibus doctiſque viris noſtri Ordinis, quibus ipſum videndum, & examinandum commiſimus, recognitus, & approbatus typis mandetur, & in lucem prodeat, tenore præſentium licentiam, & facultatem concedimus. Dat. Matriti die trigeſima Septembris, Anno Domini milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo ſexto.

FR. SYLVESTER AB ASSUMPTIONE,
Generalis.

FR. NICOLAUS A SANCTO ELIA, *Diffinitor, & Secretarius.*

FACVLTAS ILLVSTRISSIMI, ac Reverendiſsimi Domini D. FRANCISCI DE SEIXAS, *&* LOSADA, *Epiſcopi Salmanticenſis, Regij Conſiliarij.*

NOS D. FRANCISCUS DE SEIXAS & LOSADA, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratiâ Epiſcopus Salmantinus, Regiuſque Conſiliarius, &c. Cùm ex præſcripto noſtro R. P. M. Fr. Franciſcus Reluz Ordinis Prædicatorum, & in hac Salmanticenſi Academia Primariæ ſacræ Theologiæ Cathedræ perpetuus Anteceſſor viderit & approbaverit librum cui titulus eſt, *Collegij Salmanticenſis Fratrum Diſcalceatorum B. Mariæ de monte Carmeli Primitivæ Obſervantiæ Curſus Theologicus juxta miram A. D. D. Thomæ doctrinam, Tomus octavus præcipuos Tractatus Secundæ ſecundæ uſque ad finem complectens*, nihilque in eo ſit inventum, quod ſanctæ Eccleſiæ, & bonis moribus adverſetur. Tenore præſentium quantum ad nos attinet, facultatem concedimus, ut typis mandetur. In quorum fidem præſentes litteras manu noſtra & ſigillo munitas, ac per infraſcriptum Secretarium noſtrum refrendatas expediri juſſimus. Salmanticæ, die quinta menſis Novembris, Anno ſalutis milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo ſexto.

FRANCISCUS, *Epiſcopus Salmantinus.*

De mandato Illuſtriſſimi Domini mei Epiſcopi,

JOAN. FERNANDEZ DE MOURILLON,
Secretarius.

Locus † ſigilli.

Conſenſus

Digitized by Google

Conſenſus Procuratoris Regij.

PRo Rege aſſentio ut opus cui titulus eſt, *Curſus Salmanticenſis Theologicus & Moralis*, imprimatur à JOANNE-ANTONIO HUGUETAN, & Soc. hujus civitatis Bibliop. cum inhibitionibus conſuetis per triennium duraturis. Datum Lugduni, die 26. Julij 1677.

VAGINAY.

PERMISSIO.

FIat juxta concluſiones Procuratoris Regij, anno & die ſuprà dictis.

DESEVE.

Deſiit Prælum die 4. *Ianvarij*, 1679.

Digitized by Google

TRACTATUS XIX.

DE

CHARITATE

THEOLOGICA.

A Quæſtione 23. Secundæ Secundæ Angelici D. D. Thomæ.

PROOEMIUM.

TRACTATUS iſte (ſi materiam attendas) inter præcipuos Theologiæ computari debet; habet enim pro objecto charitatem, quæ eſt virtutum princeps, & regina, ut conſtat ex Apoſtolo 1. *ad Co-* 1. *ad Corinth.* 13. *rinth.* 13. ubi hanc virtutem miris laudibus effert, & cæteris antepoſuit. Quem imitati ſunt D. *Proſper.* omnes Sancti Patres, ex quibus D. Proſper *in lib. de vita contemplativa*, his verbis charitatem deſcribit: *Charitas* (inquit) *eſt recta voluntas, ab omnibus terrenis, præſentibus, ac futuris prorſus averſa, juncta Deo inſeparabiliter, & unitá, igne quodam Spiritus ſancti, à quo eſt, & ad quem refertur, incenſa, inquinamenti omnis extranea, corrumpi neſcia, nulli vitio mutabilitatis obnoxia, ſuper omnia quæ carnaliter diliguntur, excelſa, affectionum omnium potentiſſima, divinæ contemplationis avida, in omnibus ſemper invicta, ſumma bonarum actionum, ſalus morum, finis cœleſtium præceptorum, mors criminum, vita virtutum, virtus pugnantium, palma victorum, ſanctarum mentium armatura, cauſa meritorum bonorum, præmium perfectorum, ſine qua nullus Deo placuit, cum qua aliquis Deo diſplicere non potuit, ex qua qui quid eſt boni operis, vivit.* Plura alia chari- D. *Zeno.* tatis encomia afferunt D. Zeno Veron. *ſerm. de* *Albertus Magnus.* *fide, ſpe, & charitate*, Albert. Magn. *lib.* 5. *Compendii Theolog. cap.* 26. Auguſt. Gregor. & alii, quæ brevitatis causâ omittimus.

Diſputant autem de hac materia Scholaſtici *Magiſter.* cum Magiſtro *in* 1. *diſt.* 17. *& in* 3. *diſt.* 27. *&* D. *Thom.* *deinceps uſque ad* 32. D. Thom. *in eiſdem locis, & in hac* 2. 2. *a quæſt.* 23. *uſque ad* 46. ubi charitatis naturam à cauſis, ab effectibus, à peccatis illi oppoſitis, ac denique à dono ſapientiæ, quod illi correſpondet, explicare intendit. Cujus doctrinam elucidare curabimus in hoc tractatu. Idque ut clariùs fiat, animadvertendum eſt, priuſquam ad diſputationes accedamus, *charitatis* nomen derivari à voce Græca *charis*, quæ gratiam, ſive gratuitum amorem ſignificat. Unde Charitas (nominis etymologiâ ſpectatâ) idem eſt, ac gratuitus, & liberalis amor, ut etiam animadvertit Cicero *lib.* 1. *de natura* *Cicero.* *Deorum.*

Quadrifariam autem uſurpatur. Primò pro familiaritate, & amicitia naturali, qua ſe homines proſequuntur, ut conſtat ex illo 2. Ma- 2. *Machab.* chab. 14. *Alcymus autem videns charitatem illo-* 14. *rum, venit ad Demetrium.* Ibi enim charitas naturalem amicitiam ſignificat.

Secundò accipitur pro amore æterno, & increato perſonali: quo pacto ſolus Spiritus ſanctus ſub charitatis voce intelligendus venit, cui & hujus virtutis effectus, & ipſius nomen ſpecialiter attribuuntur, ut patet ex illo Hymni Eccleſiaſtici: *Fons vivus, ignis, charitas, & ſpiritalis unctio.* Vel ſumitur pro amore increato eſſentiali; & hac ratione tota Trinitas *charitas* appellatur, juxta illud 1. Joan. 4. *Deus charitas* 1. *Joan.* 4. *eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet.*

Tertiò ſumitur charitas pro ſuis effectibus, ut pro dulci colloquio, pro eleemoſynis, & præſertim pro convivio ex dilectione inſtituto. Nam 1. *ad Corinth.* 11. ubi textus Latinus ha- 1. *ad Corinth.* 11. bet, *jam non eſt dominicam cœnam manducare*, Græcus loco *cœnæ* legit *charitatem.* Et noſtratum ruſticiores convivia, quæ in memoriam defunctorum,

ctorum, vel alicujus Sancti venerandi causâ pauperibus, & aliis undique convenientibus proponuntur, *charitates* appellant. Id quod etiam ſolemne fuit apud antiquos; nam teſte Ovid. 2. *Faſt.* & Valer. Maxim. *lib.* 2. *cap.* 1. convivium quod cognati inſtituebant ad celebrandas exequias parentum defunctorum, vel conciliandam pacem, *charitas*, ſeu *chariſtia vocabatur.*

Quartò, & ultimò accipitur charitas pro habitu ſupernaturali, qui inclinat homines ad diligendum Deum amicabiliter, & ſuper omnia. Et in hac acceptione, quæ eſt propriiſſima illius, ſumitur charitas in præſenti, & eſt materia hujus Tractatus, diffiniturque à Magiſtro *in* 3. *diſt.* 27. in hunc modum: *Charitas eſt virtus, quâ diligitur Deus propter ſe, & proximus propter Deum, & in Deo.*

QUÆSTIO XXIII.

De charitate ſecundùm ſe, in octo articulos diviſa.

CONSEQUENTER conſiderandum eſt de charitate. Et primò de ipſa charitate: ſecundò de dono ſapientiæ ei correſpondente.

ARTICULUS PRIMUS.

Vtrum charitas ſit amicitia.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod charitas non ſit amicitia. Nihil enim eſt ita proprium amicitiæ, ſicut convivere amico, ut dicit Philoſophus in 8. Ethic. Sed charitas eſt hominis ad Deum, & ad Angelos, quorum non eſt cum hominibus converſatio, ut dicitur Dan. 2. Ergo charitas non eſt amicitia.

Præterea, Amicitia non eſt ſine redamatione, ut dicitur in 8. Ethic. ſed charitas habetur etiam ad inimicos, ſecundùm illud Matth. 5. Diligite inimicos veſtros. Ergo charitas non eſt amicitia.

Præterea, Amicitiæ tres ſunt ſpecies ſecundùm Philoſoph. in 8. Ethic. ſcilicet amicitia delectabilis, utilis, & honeſti. Sed charitas non eſt amicitia utilis, aut delectabilis. Dicit enim Hieron. in epiſtola ad Paulinum, quæ ponitur in principio Bibliæ, illa eſt vera neceſſitudo, & Chriſti glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non præſentia tantùm corporum, non ſubdola, & palpans adulatio, ſed Dei timor, & divinarum Scripturarum ſtudia conciliant. Similiter etiam non eſt amicitia honeſti, quia charitate diligimus etiam peccatores; amicitia verò honeſti non eſt niſi ad virtuoſos, ut dicitur in 8. Ethic. Ergo charitas non eſt amicitia.

Sed contrà eſt, quod Joan. 15. dicitur: Jam non dicam vos ſervos, ſed amicos meos. Sed hoc non dicebatur eis niſi ratione charitatis. Ergo charitas eſt amicitia.

Reſpondeo dicendum, quod ſecundùm Philoſophum in 8. Ethic. non quilibet amor habet rationem amicitiæ, ſed amor, qui eſt cum benevolentia, quando ſcilicet ſic amamus aliquem, ut ei bonum velimus. Si autem rebus amatis non bonum velimus, ſed ipſum eorum bonum nobis velimus, ſicut dicimur amare vinum, aut equum, aut aliquid hujuſmodi, non eſt amor amicitiæ, ſed cujuſdam concupiſcentiæ. Ridiculum enim eſt dicere, quod aliquis habeat amicitiam ad vinum, vel ad equum. Sed nec benevolentia ſufficit ad rationem amicitiæ, ſed requiritur quædam mutua amatio, quia amicus eſt amico amicus. Talis autem mutua benevolentia fundatur ſuper aliqua communicatione. Cùm ergo ſit aliqua communicatio hominis ad Deum, ſecundùm quod nobis beatitudinem communicat, ſuper hanc communicationem oportet aliquam amicitiam fundari. De qua quidem communicatione dicitur 1. ad Corinth. 1. Fidelis Deus, per quem vocati eſtis in ſocietatem Filii ejus. Amor autem ſuper hanc communicationem fundatus eſt charitas. Unde manifeſtum eſt, quod charitas amicitia quædam eſt hominis ad Deum.

Ad primum ergo dicendum, quod duplex eſt hominis vita. Vna quidem exterior, ſecundùm naturam ſenſibilem & corporalem; & ſecundùm hanc vitam non eſt nobis communicatio, vel converſatio cum Deo, & Angelis. Alia autem eſt vita hominis ſpiritualis ſecundùm mentem; & ſecundùm hanc vitam eſt nobis converſatio & cum Deo, & cum Angelis, in præſenti quidem ſtatu imperfectè. Vnde dicitur Philip. 3. Noſtra converſatio in cœlis eſt. Sed iſta converſatio perficietur in patria, quando ſervi ejus ſervient Deo, & videbunt faciem ejus, ut dicitur Apocal. ultim. Et ideo hîc eſt charitas imperfecta, ſed perficietur in patria.

Ad ſecundum dicendum, quod amicitia

Digitized by Google

citia ſe extendit ad aliquem dupliciter. Uno modo reſpectu ſui ipſius; & ſic amicitia nunquam eſt niſi ad amicum ipſius. Alio modo ſe extendit ad aliquem reſpectu alterius perſonæ, ſicut ſi aliquis habet amicitiam ad aliquem hominem, ratione ejus diligit omnes ad illum hominem pertinentes, ſive filios, ſive ſervos, ſive qualitercunque ei attinentes: & tanta poteſt eſſe dilectio amici, quod propter amicum amentur hi, qui ad ipſum pertinent, etiamſi nos offendant, vel odiant. Et hoc modo amicitia charitatis ſe extendit etiam ad inimicos, quos diligimus ex charitate in ordine ad Deum, ad quem principaliter habetur amicitia charitatis.

Ad tertium dicendum, quod amicitia honeſti non habetur, niſi ad virtuoſum, ſicut ad principalem perſonam. Sed ejus intuitu diliguntur ad eum attinentes, etiamſi non ſint virtuoſi. Et hoc modo charitas, quæ maximè eſt amicitia honeſti, ſe extendit ad peccatores, quos ex charitate diligimus propter Deum.

Conclusio: *Charitas eſt amicitia quædam hominis ad Deum.*

Articulus II.

Vtrum charitas ſit aliquid creatum in anima.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quod charitas non ſit aliquid creatum in anima. Dicit enim Auguſt. in 8. de Trin. Qui proximum diligit, conſequens eſt, ut ipſam dilectionem diligat. Deus autem dilectio eſt: conſequens eſt ergo ut præcipuè Deum diligat. Et in 15. de Trin. dicit: Ita dictum eſt, Deus charitas eſt; ſicut dictum eſt, Deus ſpiritus eſt. Ergo charitas non eſt aliquid creatum in anima, ſed eſt ipſe Deus.

Præterea, Deus eſt ſpiritualiter vita animæ, ſicut anima vita corporis, ſecundùm illud Deut. 30. Ipſe eſt vita tua. Sed anima vivificat corpus per ſeipſam: ergo Deus vivificat animam per ſeipſum. Vivificat autem eam per charitatem, ſecundùm illud 1. Joan. 3. Nos ſcimus quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Ergo Deus eſt ipſa charitas.

Præterea, Nihil creatum eſt infinitæ virtutis, ſed magis omnis creatura eſt vanitas; charitas autem non eſt vanitas, ſed magis vanitati repugnat, & eſt infinitæ virtutis, quia animam hominis ad bonum infinitum perducit. Ergo charitas non eſt aliquid creatum in anima.

Sed contrà eſt, quod Auguſt. dicit in 3. de Doctrina Chriſtiana: Charitatem voco motum animi ad fruendum Deo propter ipſum. Sed motus animi eſt aliquid creatum in anima. Ergo & charitas eſt aliquid creatum in anima.

Reſpondeo dicendum, quod Magiſter perſcrutatur hanc quæſtionem in 17. diſt. primi lib. Sent. & ponit, quod charitas non eſt aliquid creatum in anima, ſed eſt ipſe Spiritus ſanctus mentem inhabitans. Nec eſt ſua intentio, quod iſte motus dilectionis, quo Deum diligimus, ſit ipſe Spiritus ſanctus; ſed quod iſte motus dilectionis eſt à Spiritu ſancto, non mediante aliquo habitu, ſicut à Spiritu ſancto ſunt alii actus virtuoſi mediantibus habitibus aliarum virtutum, putà habitu fidei, aut ſpei, aut alicujus alterius virtutis. Et hoc dicebat propter excellentiam charitatis. Sed ſi quis rectè conſideret, hoc magis redundat in charitatis detrimentum. Non enim motus charitatis ita procedit à Spiritu ſancto movente humanam mentem, quod humana mens ſit mota tantùm, & nullo modo ſit principium hujus motus, ſicut cùm aliquod corpus movetur ab aliquo exteriori movente. Hoc enim eſt contra rationem voluntarii, cujus oportet principium in ipſo eſſe, ſicut ſuprà dictum eſt. Vnde ſequeretur quod diligere non eſſet voluntarium, quod implicat contradictionem; cùm amor de ſui ratione importet, quod ſit actus voluntatis. Similiter etiam non poteſt dici, quod ſic moveat Spiritus ſanctus voluntatem ad actum diligendi, ſicut movetur inſtrumentum; quod etſi ſit principium actus, non tamen eſt in ipſo agere, vel non agere. Sic enim etiam tolleretur ratio voluntarii, & excluderetur ratio meriti; cum tamen ſuprà habitum ſit, quod dilectio charitatis eſt radix merendi. Sed oportet quod ſic voluntas moveatur à Spiritu ſancto ad diligendum, quod etiam ipſa ſit efficiens hunc actum. Nullus autem actus per-

Digitized by Google

fectè producitur ab aliqua potentia activa, niſi ſit ei connaturalis per aliquam formam, quæ ſit principium actionis. Vnde Deus qui omnia movet ad debitos fines, ſingulis rebus indidit formas, per quas inclinantur ad fines ſibi præſtitutos à Deo, & ſecundùm hoc diſponit omnia ſuaviter, ut dicitur Sapient. 8. Manifeſtum eſt autem, quod actus charitatis excedit naturam potentiæ voluntatis. Niſi ergo aliqua forma ſuperadderetur naturali potentiæ, per quam, inclinaretur ad dilectionis actum, eſſet actus iſte imperfectior actibus naturalibus, & actibus aliarum virtutum, nec eſſet facilis, & delectabilis. Quod patet eſſe falſum, quia nulla virtus habet tantam inclinationem ad ſuum actum ſicut charitas, nec aliqua ita delectabiliter operatur. Vnde maximè neceſſe eſt, quod ad actum charitatis in nobis exiſtat aliqua habitualis forma ſuperaddita potentiæ naturali, inclinans ipſam ad charitatis actum, & faciens eam promptè, & delectabiliter operari.

Ad primum ergo dicendum, quod ipſa eſſentia divina charitas eſt, ſicut & ſapientia eſt, & bonitas eſt. Vnde ſicut dicimur boni bonitate, quæ eſt Deus; & ſapientes ſapientia, quæ eſt Deus (quia bonitas quâ formaliter boni ſumus, eſt participatio quædam divinæ bonitatis; & ſapientia, quâ formaliter ſapientes ſumus, eſt participatio quædam divinæ ſapientiæ) ita etiam charitas, qua formaliter diligimus proximum, eſt quædam participatio divinæ charitatis. Hic enim modus loquendi conſuetus eſt apud Platonicos, quorum doctrinis imbutus fuit Aug. Quod quidam non advertentes, ex verbis ejus ſumpſerunt occaſionem errandi.

Ad ſecundum dicendum, quod Deus eſt vita effectivè, & animæ per charitatem, & corporis per animam. Sed formaliter charitas eſt vita animæ, ſicut & anima corporis. Vnde per hoc poteſt concludi, quod ſicut anima immediatè unitur corpori, ita charitas animæ.

Ad tertium dicendum, quod charitas operatur formaliter. Efficacia autem formæ eſt ſecundùm virtutem agentis, qui inducit formam. Et ideo patet, quod charitas non eſt infinita, ſed quod facit effectum infinitum, dum conjungit animam Deo, juſtificando ipſam: hoc demonſtrat infinitatem virtutis divinæ, quæ eſt charitatis author.

Conclusio *eſt affirmativa.*

Hanc difficultatem latè diſcutiemus *diſp.* 4. *dub.* 1. *cum ſequentibus.*

Articulus III.

Vtrum charitas ſit virtus.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur, quod charitas non ſit virtus. Charitas enim amicitia eſt quædam. Sed amicitia à Philoſophis non ponitur virtus, ut in 8. lib. Ethic. patet. Neque enim connumeratur inter virtutes morales, neque etiam inter intellectuales. Ergo etiam neque charitas eſt virtus.

Præterea, Virtus eſt ultimum potentiæ, ut dicitur in lib. de cœlo & mundo. Sed charitas non eſt ultimum, ſed magis gaudium & pax. Ergo videtur quod charitas non ſit virtus, ſed magis gaudium & pax.

Præterea, Omnis virtus eſt quidam habitus accidentalis: Sed charitas non eſt habitus accidentalis, cùm ſit nobilior ipſa anima. Nullum autem accidens eſt nobilius ſubjecto. Ergo charitas non eſt virtus.

Sed contrà eſt, quod Aug. dicit in lib. de moribus Eccleſ. Charitas eſt virtus, quæ (cùm noſtra affectio eſt rectiſſima) conjungit nos Deo, quâ eum diligimus.

Reſpondeo dicendum, quod humani actus bonitatem habent ſecundùm quod regulantur debitâ regulâ & menſurâ. Et ideo humana virtus, quæ eſt principium omnium bonorum actuum hominis, conſiſtit in attingendo regulam humanorum actuum. Quæ quidem eſt duplex, ut ſuprà dictum eſt, ſcilicet humana ratio, & ipſe Deus. Vnde ſicut virtus moralis diffinitur per hoc, quod eſt ſecundùm rectam rationem, ut patet in 2. Ethic. ita etiam attingere Deum conſtituit rationem virtutis, ſicut etiam ſuprà dictum eſt de fide & ſpe. Vnde cùm charitas attingat Deum, quia conjungit nos Deo, ut patet per authoritatem Aug. adductam, conſequens eſt, charitatem eſſe virtutem.

Ad primum ergo dicendum, quod Philoſophus in 8. Ethic. non negat amicitiam eſſe virtutem; ſed dicit, quod eſt virtus, vel cum virtute. Poſſet enim dici, quod eſt virtus moralis circa operationes, quæ ſunt ad aliun,

Digitized by Google

alium, ſub alia tamen ratione, quàm juſtitia. Nam juſtitia eſt circa operationes, quæ ſunt ad alium ſub ratione debiti legalis. Amicitia autem ſub ratione beneficii cujuſdam debiti amicabilis & moralis; vel magis ſub ratione beneficii gratuiti, ut patet per Philoſophum in 8. Ethic. Poteſt tamen dici, quod non eſt virtus per ſe ab aliis diſtincta. Non enim habet rationem laudabilis & honeſti niſi ex objecto, ſecundùm ſcilicet quod fundatur ſuper honeſtatem virtutum. Quod patet ex hoc, quod non quælibet amicitia habet rationem laudabilis, & honeſti, ſicut patet in amicitia delectabilis, & utilis. Vnde amicitia virtuoſa magis eſt aliquid conſequens ad virtutem, quàm ſit virtus. Nec eſt ſimile de charitate, quæ non fundatur principaliter ſuper virtutem humanam, ſed ſuper bonitatem divinam.

Ad ſecundum dicendum, quod ejuſdem virtutis eſt diligere aliquem, & gaudere de illo. Nam gaudium amorem conſequitur, ut ſuprà habitum eſt, cùm de paſſionibus ageretur. Et ideo magis ponitur virtus amor, quàm gaudium, quod eſt amoris effectus. Vltimum autem quod ponitur in ratione virtutis, non importat ordinem effectus, ſed magis ordinem exceſſus cujuſdam, ſicut centum libræ excedunt quadraginta.

Ad tertium dicendum: Omne accidens ſecundùm ſuum eſſe eſt inferius ſubſtantiâ; quia ſubſtantia eſt ens per ſe, accidens autem in alio. Sed ſecundùm rationem ſuæ ſpeciei, accidens quidem, quod cauſatur ex principiis ſubjecti, eſt indignius ſubjecto, ſicut effectus causâ. Accidens autem quod cauſatur ex participatione alicujus ſuperioris naturæ, eſt dignius ſubjecto, in quantum eſt ſimilitudo ſuperioris naturæ, ſicut lux diaphano. Et hoc modo charitas eſt dignior anima, in quantum eſt participatio quædam Spiritus ſancti.

Concluſio *eſt affirmativa.*

Articulus IV.

Vtrum charitas ſit virtus ſpecialis.

AD quartum ſic proceditur. Videtur quod charitas non ſit virtus ſpecialis. Dicit enim Hieron. (ut breviter omnem virtutis diffinitionem complectat,) Virtus eſt charitas, quâ diligitur Deus & proximus. Et Auguſtinus dicit in lib. de moribus Eccleſiæ, quod virtus eſt ordo amoris. Sed nulla virtus ſpecialis ponitur in diffinitione virtutis communis. Ergo charitas non eſt ſpecialis virtus.

Præterea, Id quod ſe extendit ad opera omnium virtutum, non poteſt eſſe ſpecialis virtus. Sed charitas ſe extendit ad opera omnium virtutum, ſecundùm illud primæ ad Corinth. 13. Charitas patiens eſt, benigna eſt, &c. Extendit etiam ſe ad omnia opera humana, ſecundùm illud 1. ad Corinth. ult. Omnia opera veſtra in charitate fiant. Ergo charitas non eſt ſpecialis virtus.

Præterea, Præcepta legis reſpondent actibus Virtutum. Sed Auguſt. in lib. de perfectione humanæ juſtitiæ, dicit quod generalis juſſio eſt, Diliges: & generalis prohibitio, Non concupiſces. Ergo charitas eſt generalis virtus.

Sed contrà: Nullum generale connumeratur ſpeciali. Sed charitas connumeratur ſpecialibus virtutibus, ſcilicet ſpei & fidei, ſecundùm illud 1. ad Corinth. 13. Nunc autem manent fides, ſpes, charitas, tria hæc. Ergo charitas eſt ſpecialis virtus.

Reſpondeo dicendum, quod actus & habitus ſpecificantur per objecta, ut ex ſuprà dictis patet. Proprium autem objectum amoris eſt bonum, ut ſuprà habitum eſt. Et ideo ubi eſt ſpecialis ratio boni, ibi eſt ſpecialis ratio amoris. Bonum autem divinum in quantum eſt beatitudinis objectum, habet ſpecialem rationem boni. Et ideo amor charitatis, qui eſt amor hujus boni, eſt ſpecialis amor. Vnde & charitas eſt ſpecialis virtus.

Ad primum ergo dicendum, quod charitas ponitur in diffinitione omnis virtutis, non quia ſit eſſentialiter omnis virtus, ſed quia dependent ab ea aliqualiter omnes virtutes, ut infrà dicetur. Sicut etiam prudentia ponitur in diffinitione virtutum moralium, ut patet in 2. & 6. Ethic. eo quòd virtutes morales dependent à prudentia.

Ad ſecundum dicendum, quod virtus, vel ars, ad quam pertinet finis ultimus, imperat virtutibus vel artibus, ad quas pertinent alii fines ſecundarii: ſicut militaris imperat equeſtri, ut dicitur in 1. Ethic. Et ideo quia charitas habet pro objecto ultimum

Digitized by Google

finem humanæ vitæ, ſcilicet beatitudinem æternam; ideo extendit ſe ad actus totius humanæ vitæ per modum imperii, non quaſi immediatè eliciens omnes actus virtutum.

Ad tertium dicendum, quod præceptum de diligendo, dicitur eſſe juſſio generalis; quia ad hoc reducuntur omnia alia præcepta ſicut ad finem, ſecundùm illud 1. ad Timoth. 1. Finis præcepti charitas eſt.

Conclusio *eſt affirmativa.*

Doctrinam quam D. Thom. proponit in his duobus articulis, & in ſequentibus uſque ad finem quæſtionis incluſivè, explicandam reſervamus *in diſp.* 7. ubi commodiorem ſedem habet juxta ordinem hujus Tractatus.

DISPVTATIO PRIMA.

De poſſibilitate, & exiſtentia charitatis in ratione ſupernaturalis, & ſtricta amicitia hominis ad Deum.

1. ad Corinth. 13. Conc. Trid. D. Thom. QUAMVIS abſoluta charitatis exiſtentia conſtet liquidò ex Apoſtolo 1. *ad Corinth.* 13. Trident. *ſeſſ.* 6. *cap.* 7. D. Thom. & ejus Interpretibus 1. 2. *quæſt.* 62. non tamen ex eiſdem locis præcipuè habetur, poſſibilem eſſe veram amicitiam inter Deum & homines, illiuſque rationem competere prædictæ virtuti charitatis; ſed utrumque manet difficultatibus obnoxium, quas non facilè ſuperabimus. Quare cùm aliàs prima cujuſlibet ſcientiæ diſputatio eò tendere & collineare debeat, ut *an eſt* ſui ſubjecti formalis examinet, niſi illud aliunde ſupponat exploratum; ideo in hoc Tractatu, in quo virtutem charitatis ſub ratione amicitiæ hominis ad Deum per ſe primò reſpicimus, hujus dilectionis poſſibilitati & exiſtentiæ examinandis primam diſputationem meritò dedicamus.

DUBIUM PRIMUM.

Vtrum ſit poſſibilis ſupernaturalis, ac ſtricta amicitia inter Deum & homines?

NEquit propoſita difficultas convenienter expediri, quin priùs amicitiæ quidditatem, paſſiones, & ſpecies agnoſcamus. Quapropter ex pluribus, quæ de hac materia ſcribunt Ariſtot. 8. & 9. *Ethic.* D. Thom. *ibidem*, Tullius *in Lælio*, & alii plures, nonnulla oportet modò prælibare. Ariſtot. Tullius.

§. I.

Amicitiæ diffinitio, illiuſque ſpecies explicantur.

AMicitia ergo (ut communiter diffinitur) *eſt mutua benevolentia amor in alicujus boni communicatione fundatus.* Quæ diffinitio tria exprimit ad veram amicitiam neceſſaria. Primum eſt *benevolentia*, quæ ex ſua formali ratione dicit velle bonum alicui perſonæ propter ipſam; ad irrationalia quippe non extenditur. Secundum eſt *dilectio*, quæ ſupra benevolentiam addit unionem amantis ad amatum, ita ut amans reputet amatum quaſi idem ſibi. Tertium eſt, quod prædictus benevolentiæ amor ſit mutuus, manifeſtus, & ſuper alicujus boni communione fundatus. Ad amicitiam quippe neceſſaria eſt redamatio non latens; nam amicus dicitur quaſi amans amatus, ſive alteri amicatus. Mutuus autem benevolentiæ amor perſiſtere nequit, niſi fundetur in alicujus boni communicatione, vel ſocietate. Unde tria hæc, quæ modò expoſuimus, requiruntur & ſufficiunt ad veram & ſtrictam amicitiam. 1. Amicitiæ diffinitio.

Cujus multiplex eſt diviſio; nam primò dividitur ex parte objecti, ſive finis in amicitiam honeſti, utilis & delectabilis. Cujus partitionis ſufficientiam probat Philoſophus 8. *Ethic. lect.* 2. ex eo quod amicitia dicitur per reſpectum ad objectum amabile, ſeu amicabile: amabile autem coincidit cum bono; ut enim ibi tradit Ariſtot. *Amabile bonum, unicuique autem proprium*: ſed bonum dividitur adæquatè in utile, honeſtum, & delectabile: ergo amicitia adæquatè dividenda eſt ex parte objecti in utilem, honeſtam, & delectabilem. 2. Diviſio amicitiæ. Ariſtot.

Amicitia utilis illa dicitur, quæ vult bonum amico, non quidem gratiâ ipſius, ſed propter utilitatem amantis, quam reſpicit ut finem. Hæc enim amicitia illiberalis eſt, & quæſtuaria, ob idque frequenter invenitur inter mercatores, qui ſolius utilitatis gratiâ, quam unus aſſequitur ex negotiatione alterius, amicitiam incubt, illiuſque obſequia ſibi impendunt. Amicitia verò delectabilis appellatur illa, in qua etiam amans non diligit amatum, niſi in quantùm eſt ſibi delectabile, & propter voluptatem, quam ex illius communicatione capit. Unde hæc amicitiæ ſpecies maximè familiaris eſt juvenibus; hi enim cùm non ſequantur judicium rationis, ſed inclinationem paſſionum, delectationem ſenſuum proſequuntur, & voluptates corporeas ardenter aucupantur. Amicitia autem honeſti illa eſt, quæ fundatur ſuper communicatione, & ſimilitudine in bono virtutis, & per quam amans vult bona amico gratiâ ipſius, vel propter ipſum ſicut finem.

Unde quia ſolum bonum honeſtum eſt bonum ſimpliciter naturæ intellectivæ, firmumque de ſe, & ſtabile; idcirco ſola amicitia honeſti eſt amicitia abſolutè & ſimpliciter, aliæ verò duæ ſecundùm quid tantùm, & per analogiam ad illam, quatenus ſcilicet participant aliquid tum de conceptu benevolentiæ quam includit amicitia virtutis, tum etiam utilitatis & delectationis, quibus prædicta amicitia abundat. Quanvis enim virtuoſus non quærat in amico delectationem, aut utilitatem propriam, illas tamen abundè conſequitur, quia nihil utilius, ac delectabilius eſt veris amicis, ut probant 3.

Philoſophi

D. Auguſt. Philoſophi *loco citato*, & D. Auguſt. *lib. de amicitia.*

Ulterior diviſio. Quæ dividitur ſecundò ratione communicationis quam ſupponit, in naturalem, domeſticam, civilem, & divinam, ad quas reducuntur plures aliæ. Naturalis eſt velut inſita conſanguineis, fundatur enim ſuper communicatione naturæ, quæ per generationem traducitur. Domeſtica eſt propria illorum, qui ſub unius patrisfamilias providentia in eadem domo convivunt, & in domeſticis communicant officiis. Civilis ſeu politica amplectitur oppidanos, ſeu concives; nam ſicut inter milites eſt amicitia ratione ſocietatis, & communicationis militiæ; inter eruditos ratione communicationis in doctrina: ita etiam poteſt eſſe inter illos, qui communicant in unius loci habitatione, & operibus civilibus Divinæ verò amicitiæ nomine intelligitur charitas, quæ ut ſuprà conſtabit, eſt vera amicitia inter Deum & homines, fundata in communicatione donorum ſupernaturalium, præſertim gloriæ, ad quam per gratiam coaptamur.

4. Denique amicitia alia eſt æqualitatis, quæ idcirco hoc ſibi nomen vendicat, quia petit ad ſui conſiſtentiam æqualitatem cum perſonarum; tum etiam, & maximè obſequiorum, quæ ſibi debent rependere invicem amici: alia verò excellentiæ, qualis invenitur inter patrem, & filios, maritum & uxorem, Principem, & ſubditos. Et hujuſmodi amicitia non expoſcit æqualitatem perſonarum, aut obſequiorum, ſed illorum dumtaxat proportionem; non enim eadem ſibi præſtare debent parentes & filij, ſubditus & Princeps; ſed æqualia ſecundùm proportionem ad perſonas. Unde cùm Rex impendit ſubditis curam, providentiam, & alia dona, ſubditi verò retribuunt ei honoris, gratitudinis, & obedientiæ obſequium, ſalvari poteſt inter illos ſtricta amicitia excellentiæ. Quæ non eſt eadem ſpecificè inferioris perſonæ ad perſonam ſuperiorem, ſive excellentem, & hujus ad illam; ſed diverſa, ut ex Philoſopho advertit D. Thom. 8. *Ethic. lect.* 7.

D. Thom. Utrùm autem amicitia naturalis ſimpliciter dicta, qualis eſt amicitia honeſti, tam æqualitatis, quàm excellentiæ, ſit ſpecialis virtus? Non diffinivit Philoſophus, & adhuc ſub lite res eſt. Dici poteſt pro nunc, & quidem ſatis probabiliter, quod eſt ſpecialis virtus moralis, & pars poteſtativa juſtitiæ, quæ reddit unicuique amorem debitum. Sicut enim benefactori ratione beneficii præſtiti debita eſt ex decentia aliqua gratiarum retributio; ita qui ſapientia, virtute, ſanguine, aut ſimili bono excellit, & nobiſcum communicat, jus habet, ut ſpeciali benevolentia à nobis diligatur; quoniam omnes illæ dotes dignæ ſunt ſpeciali amore. Unde ſicut ad ſatisfaciendum debito orto ex beneficiis acceptis, ponitur ſpecialis virtus moralis, ſcilicet gratitudo, quæ eſt potentialis pars juſtitiæ; ita pro ſolutione juris ad ſpecialem benevolentiæ amorem fundati in communi bono doctrinæ, virtutis, conſanguinitatis, &c. conſtituenda eſt ſpecialis virtus moralis, quam dicimus amicitiam. Sed de hoc infrà fuſiùs agemus *diſp.* 7. *num.* 4.

Amicitiæ proprietates. Circa proprietates autem veræ & perfectæ amicitiæ, uti præcipuè eſt illa, quam laudabilium morum, ſtudiorumque ſimilitudo conglutinat, latè diffunditur calamus Scriptorum. Omnes tamen poſſunt ad quatuor revocari. *Prima* eſt, ut amicus amico gaudenti congaudeat, dolenti condoleat, eique animi conſilia, & pectoris ſecreta confidat. *Secunda*, ut amicus familiaribus amici colloquiis delectetur, præſentiam ſuſpiret; illum tamen ita vereretur, ut in illius conſpectu nihil indecens agere, aut loqui præſumat. *Tertia*, ut omnia amicorum bona ſint communia, ſibique in neceſſitatibus, ſi fortè occurrerint, ſponte ſubveniant. *Quarta* denique, & quæ omnes alias complecti videtur, ut amans habeat ſe in omnibus ad amicum ſicut ad ſeipſum; quia amicitia eſt virtus, quæ eo dilectionis, ac dulcedinis fœdere amicos conjungit, ut ex eis cor unum, & animam unam efficiat. Sed de his, aliiſque ad hanc materiam ſpectantibus videri poſſunt Authores ſuprà citati; nobis enim ſatis fuerit nonnulla breviter prælibaſſe pro deciſione præſentis quæſtionis, quæ intelligenda eſt de amicitia excellentiæ; nam æqualitatis amicitia extra dubium eſt, quod non poſſit competere Deo erga creaturas.

§. II.

Catholica ſententia elucidatur.

Dicendum ergo eſt, poſſibilem eſſe inter Deum, & homines veram, ſtrictamque, ac ſupernaturalem amicitiam. Hæc aſſertio eſt adeo communis, & certa, ut nonnulli eam cenſeant de fide. Quam docet D. Thom. 1. *p. quæſt.* 20. *art.* 2. *ad* 3. *& in* 3. *diſt.* 23. *quæſt.* 1. *art.* 1. *ad* 2. *& in præſenti art.* 1. ubi Caiet. & Bañez, Araujo *conſt.* 1. *&* 2. Ioan. à S. Thom. *diſp.* 14. *dub.* 1. Goner. *diſp.* 10. *art.* 1. Ferre *quæſt.* 1. §. 1. Labat *diſp.* 3. *dub.* 1. §. 1. N. Philipp. à SS. Trinit. *diſp.* 11. *dub.* 1. Lorca *diſp.* 2. Valentia *diſp.* 3. *quæſt.* 1. *punct.* 2. Suarez *diſp.* 3. *ſect.* 2. Vaſquez *lib.* 1. *de adorat. diſp.* 6. *cap.* 2. Granad. *controverſ.* 3. *de charit. diſp.* 3. *ſect.* 1. & alij plures. 5. Concluſio. D. Thom. Caiet. Bañez. Araujo. Ioann à S. Thom. Gonet. Ferre. Labat. N. Philip. Lorca. Valentia. Suarez. Vazquez. Granados.

Probatur primò teſtimoniis Sacræ Scripturæ, in quibus perſpicuè continetur. Hujuſmodi ſunt illud Pſal. 12. *Nimis honorati ſunt amici tui Deus.* Et illud Sapient. 7. *Infinitus theſaurus eſt hominibus, quo qui uſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ Dei.* Et Cant. 2. *Surge, propera amica mea.* Et cap. 5. *Ipſe eſt amicus meus, filiæ Ieruſalem.* Et Ioan. 15. *Vos amici mei eſtis.* Et Luc. 12. *Dico autem vobis amicis meis.* Et alia plura, quæ intelligenda ſunt de vera, & propria amicitia: tum quia verba Sacræ Scripturæ accipi debent in ſenſu proprio, & rigoroſo, quoties ex hac intelligentia nullum ſequitur inconveniens, ut tradit D. Auguſt. ab omnibus receptus: nullum autem apparet inconveniens in eo quod de propria, & ſtricta amicitia intelligantur. Tum etiam, quia hoc pacto ea interpretantur communiter SS. Patres. D Hilarius *in Pſ.* 13. D. Auguſt. *tract.* 85. *in Ioan.* D. Ambroſius *lib.* 1. *Epiſtolar. epiſt.* 7. D. Bernard. *in Cant.* & plures alij, à quorum ſenſu non licet abſcedere. Fundamentum ab auctoritate. Pſal. 12. Sapient. 7. Cantic. 2. Ioan. 15. Luc. 12. D. Hilarius. D. Auguſt. D. Ambroſ. D. Bernard.

Deinde ſuadetur eadem aſſertio ratione; nam amicitia propriè dicta, ut modò vidimus, eſt mutuæ benevolentiæ amor in peculiari quadam communione fundatus. Sed inter Deum & homines poſſibilis eſt mutuæ benevolentiæ amor fundatus ſuper communione perfectiſſimi boni, ſcilicet beatitudinis, quâ Deus eſt in ſeipſo ſummè Felix: Ergo & ſupernaturalis, ſtrictaque amicitia. Major, & conſequentia conſtant Minor autem ſuadetur primò, quia non repugnat, Ratio.

Digitized by Google

ut Deus & homines communicent in ſupernaturali bono æternæ beatitudinis; nulla enim apparet hujus communicationis implicatio: quin, ut oſtendunt ex fide Theologi in materia de viſione, poſſibilis eſt viſio intellectiva, qua homines intueantur Deum prout eſt in ſe, & in formali ejus beatitudine participativè communicent. Omnis autem peculiaris boni communicatio nata eſt parere mutuum benevolentiæ amorem inter eos, qui in illo communicant; ſimilitudo quippe gignit amicitiam, ut docet Phil.8. *Ethic. lect.* 1. & conſtat experientiâ, virtuoſi namque facilè inter ſe amicantur, quia communicant in bono virtutis: milites ſunt inter ſe amici propter communionem & ſocietatem in militia, & ſic de aliis.

Ariſtot.

Secundò, quia homines juſti poſſunt velle, & de facto volunt Deo, quia Deus eſt, & propter ipſum maxima bona, cùm intrinſeca, ut eum eſſe, qualis eſt, juſtum, omnipotentem, &c. in hoc enim ſummam complacentiam habent: tum extrinſeca, ut quod ab omnibus adoretur & colatur. Deus item vult ipſis juſtis ſupernaturalia bona tam gratiæ, quàm gloriæ, non quidem ex concupiſcentia ad utilitatem, vel delectationem, quas ex illis capiat, utrumque enim ſummæ Dei felicitati repugnat; ſed ex benevolentia ad ipſos, qua diligentes ſe diligit, ut dicitur *Parabolar.* 8. Eſt igitur inter ipſum, & homines mutuæ benevolentiæ amor, qui cùm fundetur aliàs in communione perfectiſſimi, & ſupernaturalis boni, ſcilicet beatitudinis, quam Deus ut author ſupernaturalis impertitur juſtis in via per gratiam, in patria per gloriam, ut modò vidimus, non poteſt non conſtituere inter ipſos perfectam, & ſupernaturalem amicitiam.

Parab. 8.

Confirmatio prima. Confirmatur primò. Inter Patrem, & filios adoptivos intercedit propria, & perfecta excellentiæ amicitia, eo quòd adoptio imitatur naturalem filiationem, quæ prædictam dilectionem inducit: Sed poſſibile eſt, quod Deus ut author ſupernaturalis eligat homines in filios adoptivos, quia & de facto plures ſic elegit, conferendo eis ſupernaturalem gratiam adoptionis, qua clamamus, *Abba Pater*, participamuſque ipſam naturam divinam, & acquirimus jus ad gloriæ hæreditatem: Ergo poſſibilis eſt inter Deum, & homines ſupernaturalis, & perfecta excellentiæ amicitia. Maior & conſequentia non indigent probatione: Minor verò quoad primam illius partem ſuadetur perſpicuè, tum ex ſecunda, quæ conſtat ex illo Ioan. 1. *Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.* Et 1. ad Corinth. 1. *Fidelis Deus, per quem vocati eſtis in ſocietatem filij eius.* Et Rom. 8. *Ipſe Spiritus Sanctus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod ſumus filij Dei*: & aliis hujuſcemodi. Tum etiam, quia nulla adduci poteſt implicationis ratio in eo quod Deus eligat homines in filios adoptivos, eoſque proinde ad ſuæ naturæ conſortium admittat, cùm id ſit opus inſignis liberalitatis, quæ divinam bonitatem maximè decet. Videantur quæ diximus *tract.* 14. *diſp.* 4. *dub.* 2. §. 2

Ioan. 1. 1. *ad Corinth.* 1. *Ad Rom.* 8.

Alia confirmatio. Confirmatur ſecundò. Inter ſponſos adeſt propria, & ſtrictiſſima excellentiæ amicitia, ut quæ fundatur in maxima unione: Sed animæ rationales poſſunt ad hanc gratiam, & ſocietatem elevari, ut Deo ſicut ſponſo intimè copulentur; illarum igitur ad ipſum Deum poſſibilis eſt propria, & ſtricta excellentiæ amicitia. Minor, quæ ſola indiget probatione, ſuadetur. Tum ex non repugnantia prædictæ unionis. Tum etiam, quia ab actu ad potentiam optima eſt conſequentia: conſtat autem ex ſacris Litteris, Deum uniri de facto animabus juſtis ut ſponſum ſponſabus, cum quibus contrahit myſticum, & ſpirituale matrimonium, in hac quidem vita inchoatum per fidem & charitatem, quaſi per verba de futuro; in patria verò per viſionem, & præſentiam conſummatum. Id enim non obſcurè oſtendunt verba illa Oſeæ 2. *Sponſabo te mihi in fide.* Et Apocalyp. 19. *Gaudeamus, & exultemus, quia venerunt nuptiæ agni, & uxor eius præparavit ſe.* Et alia plura hujuſmodi, necnon & omnis ſcena dramatica libri Canticorum, quam de Chriſto & fidelium animabus, quibus ille ut ſponſabus per verum, & myſticum matrimonium conjungitur, intelligunt communiter SS. Patres, quibus ſubſcribunt Theologi videndi ſuper hac re 1. 2. q. 4

Oſeæ 2. *Apocal.* 19.

§. III.

Communis objectio, & recentiorum ſolutio.

6. Objectio.

Contra hanc tamen aſſertionem eſt communis objectio, cui oportet ſatisfieri antequam ſententiam contrariam, illiuſque fundamenta proponamus. Objicies ergo: Nam Dei ad creaturas non poteſt eſſe benevolentiæ amor: Ergo nec amicitiæ. Conſequentia liquet, & antecedens probatur; quia objectum motivum amoris benevolentiæ debet eſſe bonum, quod alteri volumus, ſive potiùs ipſa perſona amici, cui illud volumus; nam benevolentia, ut ſuprà vidimus, dicit ex ſua formali ratione velle bonum alicui propter ipſum; hinc enim ab amore concupiſcentiæ diſtinguitur, quæ non vult bonum amato propter ipſum, ſed propter amantem. Conſtat autem, quod nullum bonum creatum poteſt eſſe objectum motivum actus divini, & increati: tum quia objectum motivum actus coincidit cum objecto primario, & ſpecificativo, quod reſpectu divinæ voluntatis, & actuum illius non poteſt eſſe aliquid creatum, ſed ſolùm divina bonitas, ut docent communiter Theologi 1. *p.* q. 19. *art.* 2. Tum etiam, quia objectum motivum alicujus actus eſt vera illius cauſa finalis, utpote cujus proprium eſt movere: implicat autem quod actus divini, & increati ſit cauſa finalis, vel alia quælibet.

Quædam ſolutio. Huic objectioni occurrunt Lorca *in præſenti, diſp.* 2. *num.* 9. Alarcon 1. *p. tract.* 3. *diſp.* 3. Torres *in hac* 2. 2. *diſputat.* 66. *dub.* 2. Coninch *diſp.* 21. *dub.* 8. Hurtado *diſp.* 121. *ſect.* 6. *ſubſect.* 1. Leſſius *de juſtitia & jure, cap.* 36. *dub.* 3. & alij, conceſſa majori, negando minorem. Ad cujus probationes reſpondent non eſſe inconveniens, quod aliquis actus liber divinæ voluntatis adæquatè acceptus, vel ſaltem inadæquatè ſecundùm aliquam ſui formalitatem, deſumat ſpeciem ab objecto creato, illudque reſpiciat ut proprium motivum, & finem primarium, ſive proximum, ſive etiam ultimum, non quidem privativè, ſed præciſivè, ideſt in quo, quantum eſt ex ſuis meritis & formali ratione, ſiſtat.

Lorca. Alarcon. Torres. Coninch. Hurtad. Leſſius.

Refellitur. Cæterùm hæc ſolutio ſuſtineri nequit. Tum quia finis, ſive proximus, ſive ultimus alicujus actus eſt vera cauſa illius: implicat autem, quod aliqua entitas creata ſit vera cauſa actus divini, vel formalitatis intrinſecæ illius; quia cùm hujuſmodi

Digitized by Google

juſmodi actus adæquatè acceptus ſit ens à ſe, repugnat ei omnino dependentiæ imperfectio, quæ eſſentialis eſt omni enti habenti cauſam, in quantum hujuſmodi. Tum etiam, quia objectum primarium, & motivum tribuit ſpeciem actui, ad quem movet; repugnat autem, quod actus internus divinæ voluntatis mutuetur adæquatè, vel inadæquatè ſpeciem ab objecto realiter à ſe diſtincto, quale eſt bonum creatum ob dependentiam, quæ eſſentialiter in hac ſpecificatione includitur. Implicat enim, quod actus deſumat ſpeciem ab objecto realiter à ſe diſtincto, & quod non dependeat intrinſecè ab illo ſicut à cauſa formali extrinſeca; quoniam ſpecificari formaliter ab alio, nihil aliud eſt, quàm ab illo ſicut à forma dependere, eique ut cauſæ formanti, & exemplanti commenſurari. Tum præterea, quia ab eo quivis actus delibat ſuam perfectionem, à quo ſpeciem ſortitur; quoniam ſicut unitas, & multitudo, ita perfectio, & imperfectio rei ſpeciem conſequuntur: Sed actus divinus non poteſt deſumere ſuam perfectionem ſive totaliter, ſive partialiter ab objecto creato, ut ex ſe liquet: Ergo nec ſpeciem; ut malè aſtruit hæc ſolutio. Tum denique, quia in voluntate divina nulla inordinatio poteſt cadere; caderet autem, ſi Deus vellet bonum creaturæ propter ipſam, ſicut propter finem in quo præciſivè ſiſteret, ut aſtruunt Leſſius, Tann. & Hurt. quoniam talis actus eſſet contrarius rectæ rationi; hæc enim dictat, ut Deus omnia velit propter ſe ſicut propter ultimum finem.

Leſſius. Tanner. Hurtad.

Quæ argumenta etiam probant, quod bonum creatum eſſe non poteſt objectum motivum, ſeu primarium amoris Dei erga homines quantum ad terminationem illius activam (quæ eſt ſolutio Arrubalis 1. *p. diſp. 54. cap. 4.* & Martinez de Ripalda *in præſenti, diſp. 31. ſect. 1.*) Tum quia terminatio activa actus divini non diſtinguitur ab intrinſeca entitate illius; quare ſicut hæc non poteſt habere pro objecto motivo, & primario aliquid creatum, ita neque illa. Tum etiam, quia objectum ſpecificativum, ſive primarium, & motivum divinæ voluntatis liberæ, tam ſecundùm entitatem, quàm ſecundùm extenſionem, & terminationem activam ad creaturas, eſt immenſa bonitas eſſentiæ Dei, non verò aliquid creatum, ut ex D. Thom. 1. *p. quæſt. 19. art. 2. & in 1. diſt. 41. art. 3.* oſtendimus *tom. 1. tract. 4. diſp. 3. dub. 2.* ad quem locum remittimus lectorem.

Arrub. Martin. Ripalda.

D Thom.

7. Replicæ.

Contrà tamen inſtant recentiores; nam plures actus Dei habent pro objecto primario, ſpecificativoque, ac motivo aliquid creatum, in communiori ſententia Theologorum: Ergo non rectè doctrinam ab ipſis modò traditam inficiamur. Conſequentia liquet, antecedens verò probant primò: quia in Deo eſt complacentia boni creati; complacentia autem cùm ſupponat ſuum objectum, illudque attingat in ſeipſo, non poteſt non ab eo ſpeciem mutuare. *Secundò*, quia Deo odio ſunt iniquitas, & peccatum: conſtat autem iniquitatem eſſe objectum motivum, & formale odij in quantum odium eſt. *Tertiò*, quia objectum ſpecificativum omnipotentiæ divinæ non eſt aliquid increatum, ſed ens producibile in communi. *Quartò*, & ultimò, quia actus divinæ voluntatis ex natura ſua eſt infinitus, & independens à creaturis: Ergo ſive ab illis moveatur, & ſpeciem capiat, ſive non, nullam inde imperfectionem contrahet, ſed permanebit ſemper cum propria perfectione, & independentia naturalibus.

Hæc tamen parum urgent. Reſpondetur enim negando antecedens; nam oppoſita ſententia communior eſt inter Theologos, quam docent cum D. Thom ejus diſcipuli 1. *part. quæſt. 19. art. 2.* Ad primam autem inſtantiam in contrarium dicendum, quod ſicut cognitio, quâ Deus attingit creaturas poſſibiles, præſupponit illas, & tamen non deſumit ab eis ſpeciem, ſed à divina eſſentia: ita licèt actus, quo ipſe Deus complacet ſibi in bono creato, præſupponat illud, ob id tamen non debet ab eo ſpeciem capere, ſed ſtat optimè, quod eam deſumat ab eſſentia divina. Et ratio eſt eadem utrobique, quia nimirum actus non debet mutuari ſpeciem ab omni objecto, quod præſupponit, & in ſeipſo attingit; ſed à primario tantùm: Sola autem eſſentia Dei poteſt eſſe objectum primarium, & motivum actus divini terminati ad creaturas, ut loco ſuprà citato oſtendimus.

D. ſolvuntur.

D. Thom.

Ad ſecundam reſpondetur, Deum moveri à propria bonitate, quam impensè diligit, ad fugienda & deteſtanda omnia mala illi contraria, qualia ſunt error, & iniquitas: unde malitia peccati ſolùm ſe habet ut objectum ſecundarium, & purè terminativum actus divini deteſtativi illius, utpote in quo actu denominatio primaria, & eſſentialis eſt amoris erga divinam eſſentiam; ſecundaria verò, & quaſi accidentalis, diſplicentiæ, & odij in peccatum.

Ad tertiam inſtantiam negatur antecedens; nam objectum ſpecificativum omnipotentiæ eſt eſſentia divina, quatenus ratio omnis producibilis; creaturæ verò poſſibiles ſolùm comparantur ad illam ut objectum connaturale ſecundarium, cum quo omnipotentia ita connectitur, ut non poſſit abſque illo eſſe, aut intelligi, ut oſtendimus loco citato, *diſp. 7. à n. 61.*

Ad ultimam probationem negatur conſequentia, quoniam ex antecedenti potius ſequitur quod actus divinus non poſſit habere pro objecto motivo, aut ſpecificativo aliquid creatum; quia ſi hoc pacto ſe haberet ad aliquam creaturam, eo ipſo dependeret realiter ab illa, & non dependeret: quæ contradictionem implicant. Non dependeret quidem, quia eſt divinus; dependeret verò, quia non ſtat aliquid præter divinam bonitatem eſſe ſpecificativum volitionis divinæ, quin ſit vera cauſa formalis, & finalis illius, influatque in eam dependentiam. Nam ſuppoſitò, quod aliquid ſit ratio motiva, vel ſpecificativa alterius, non aliunde impediri poteſt vera cauſalitas, & dependentia, niſi ex defectu realis diſtinctionis inter ipſa, ut contingit in divinis: quam diſtinctionem perſpicuum eſt non deficere, ſed adeſſe inter Deum, & creaturas.

§. IV.

Legitima objectionis ſolutio.

Quocirca recentiorum ſolutionibus rejectis, ut veram & legitimam tradamus, animadvertendum eſt primò, quod in actu dilectionis Dei erga rationales creaturas, diſtinguere debemus ipſam entitatem, & terminationem activam actus divini, quæ infinita eſt, & increata; & ipſa bona creaturæ volita, quæ finita ſunt, & temporalia. 8.

Præmittenda pro ſolutione.

Secundò nota, quod licèt rationalis creatura non poſſit eſſe motivum, ſive finis actus divini, benè

Digitized by Google

bene tamen naturalis, vel ſupernaturalis boni, quæ Deus per prædictum actum illi confert; nam cùm hujuſmodi bona ſint creata, nihil vetat quominus ordinentur ad creaturam rationalem ſicut ad proximum finem.

Obſerva denique de ratione benevolentiæ non eſſe, quod perſona amata ſit finis actus, quo ei bonum appetimus; ſufficit enim, quod ex vi prædicti actus conſtituatur in eſſe finis boni eidem voliti. Tum quia ex hoc ſatis ſalvatur, quod amans velit amato bonum propter ipſum, in quo propria benevolentiæ ratio conſiſtit. Tum etiam, quia proximus, intrinſecus, & indiſpenſabilis finis actus amicitiæ eſt rectitudo moralis, quæ in dilectione liberali amici
D. Thom. invenitur, ut colligitur ex D. Thom. *in 2. diſtinct. 23. art. 2. & in hac 2. 2. q. 113. art. 7.*

Legitima reſponſio. Ex his facilis eſt ſolutio ad objectionem; negatur enim antecedens, ad cujus probationem ſic poteſt in forma occurri: *Objectum motivum amoris benevolentiæ debet eſſe perſona amici*, diſtinguo majorem; ex parte actus, vel boni voliti, concedo majorem; quantum ad entitatem, vel terminationem activam actus determinatè, nego majorem. *Sed creatura rationalis non poteſt eſſe objectum motivum, ſive finis actus divini*, diſtinguo minorem, quantum ad illius entitatem, vel terminationem activam, concedo minorem; ex parte boni voliti, ſubdiſtinguo minorem: loquendo de fine ultimo, concedo minorem; ſi ſermo ſit de fine proximo, nego minorem, & conſequentiam. Quia ut Dei ad creaturas rationales ſit ſtrictæ benevolentiæ amor, ſufficit quod ex vi divinæ volitionis conſtituantur prædictæ creaturæ in eſſe motivi, & finis proximi boni eis communicati per illam: quoniam ex hoc præcisè ſalvatur, quod Deus velit bona hominibus propter ipſos ſicut propter finem; quod duntaxat benevolentiæ amor
D. Thom. exquirit. Videatur D. Thom. *in 2. diſtinct. 26. artic. 1.*

9. Replica. Nec refert, ſi contra hanc ſolutionem objicias primò, quod juxta illam actus, quo Deus vult hominibus aliqua bona, non ſiſtit in illis adhuc ex parte boni voliti, ſed eos ordinat indiſpenſabiliter ad ipſum Deum ſicut ad ultimum finem: Ergo nec eſt, neque eſſe poteſt amor amicitiæ. Patet conſequentia, quia hic amor ſalvari nequit, niſi ſaltem ex parte boni voliti ſiſtat in amico. Si enim ordinet illud ad amantem ſicut ad ultimiorem finem, jam non erit affectus amicitiæ, ſed concupiſcentiæ, ut conſtat tùm ex ſe: tum etiam quia ideo amicitia utilis, & delectabilis deficiunt à perfecta ratione amicitiæ, quia etſi per eas amans velit bona amico; ipſa tamen refert ulteriùs ad ſeipſum, propriamque utilitatem, & delectatio-
Ariſtot. D. Thom. nem, ut docet Ariſtot. 8. *Ethic. lect. 4.* & ex illo D. Thom. *ibi, & 1. 2. q. 16. art. 4.*

Diluitur. Non, inquam, hoc refert. Reſpondetur enim conceſſo antecedenti, negando conſequentiam. Ad cujus probationem dicimus, eſſe contra rationem amoris amicitiæ ſtrictè dictæ, quod amans referat amatum, & bona ei volita ad amantem, qui non eſt ex ſe ultimus finis amati; ſecus autem ſi ſit ultimus finis illius, uti ſe habet Deus ad creaturas, quas proinde diligere poteſt amore perfectæ amicitiæ eodem actu, quo refert illas ultimò ad ſeipſum. Cujus doctrinæ ratio eſt manifeſta, quia amicitiæ perfectæ obeſſe nequit, quod amans diligat amatum eo modo, quo ei major perfectio accreſcit, ejuſque magis intereſt; ſiquidem proprius ſcopus amicitiæ, dum vult amico bona, eſt ut ei bene ſit: conſtat autem, quod tunc creatura diligitur eo modo, quo ſua magis intereſt; majorque perfectio ei accreſcit, cùm amatur ſubordinatè & relativè ad ſuum ultimum finem, qui eſt Deus; quoniam hoc pacto magis unitur, & appropinquat ad ſummum bonum, primamque ſui cauſam: in qua unione & approximatione cujuſlibet creaturæ perfectio ſita eſt, ut ex ſe liquet. Tum etiam, quia amicitiæ virtuoſæ ratio ſolùm petit, ut amatum diligatur propter ſe conformiter ad ejus naturam, & regulas honeſtatis: eſt autem valde conforme regulis honeſtatis & naturæ creatæ, ut hæc diligatur cum ſubordinatione poſitiva ad ſuum ultimum finem, qui eſt Deus. Præſertim cùm ab ipſo ultimo fine diligitur, quem ita decet omnia ſibi ſubjicere, ut oppoſitum nequeat honeſtari: Ergo quod Deus diligat creaturas, referendo illas ad ſe ipſum ſicut ad ultimum finem, non obſtat quominus prædictus amor ſit ſtrictæ amicitiæ. Imò illum in eſſe dilectionis amicabilis perficit, vel conſtituit.

Per quod ad probationem conſequentiæ ſatis patet; procedit enim de ſubordinatione amati ad amantem, qui non ſit ultimus finis illius; quam ſubordinationem libenter admittimus inveniri non poſſe in actu perfectæ amicitiæ.

Quibus adde amicitiam utilis, & delectabilis ideo deficere à perfecta amicitiæ ratione, quia intendunt principaliter utilitatem, & delectationem amantis, & in mutua illarum communicatione fundantur. Deus autem non ſubordinat ſibi creaturas, quas diligit, & bona eis præſtita, ut ex eis aliquam utilitatem, aut delectationem capiat; ſed quia ita decet ipſum alia à ſe diligere, ut tradit D. Thom. *1. part. q. 14. art. 2.* Unde prædicta ſubordinatio non obeſt, quominus ipſius Dei ad creaturas ſit amicitia honeſti, quæ eſt perfecta amicitia. D. Thom.

Objicies ſecundò, quod nedum per dilectionem amicitiæ, ſed etiam per actus liberalitatis, & miſericordiæ poteſt quis velle bonum alteri propter ipſum ſicut propter finem ipſius boni voliti, modo nuper explicito: Ergo niſi amor, quo Deus communicat bona hominibus, reſpiciat illos ut objectum ſui motivum, & ſpecificativum, non eſt cur ſit magis amicitiæ, quàm alterius virtutis affectivæ. 10. Alia Replica.

Reſpondetur conceſſo antecedenti, negando conſequentiam, quia præterquam quod liberalitatis, & miſericordiæ actus non fundantur per ſe in communicatione alicujus boni, nec petunt unionem affectuum, & redamationem, quæ tamen expoſcit actus amicitiæ, ſupereſt aliud univerſale principium, quo prædicti actus diſtinguantur in Deo veluti ſpecificè, nempe immenſa bonitas divinæ eſſentiæ, quæ ob ſui eminentiam eſt ipſi Deo ratio formalis exercendi erga creaturas actus omnium virtutum, quæ ex ſuo eſſentiali conceptu imperfectionem non includunt, quales ſunt liberalitas, miſericordia, juſtitia, fidelitas, & amicitia. Ut enim Deus ex hac virtute communicet creaturis dona gratiæ, vel gloriæ, opus non eſt, quod ad hanc communicationem ab illarum bonitate moveatur, ſed ſufficit, & requiritur, quod tribuat eis prædicta bona ex affectu ad propriam bonitatem, quatenus eſt formalis ratio aſſimilandi ſibi alia, ſive trahendi ad conſortium ſuæ naturæ. Enodatur.

Digitized by Google

turæ. Hinc enim prædicta communicatio in eſſe actus amicitiæ divinæ conſtituitur, ſecernituque ab actibus liberalitatis, miſericordiæ, & cujuſlibet alterius virtutis erga creaturas.

Pro cujus ſolutionis perfecta intelligentia recolendum eſt ex dictis *tract. 4. diſp. & dub. 7.* quod cùm divina eſſentia contineat eminenter omnem perfectionem phyſicam, & honeſtatem moralem, tam objectivam, quàm formalem, repertas in creaturis, ſitque prima illarum regula, poteſt ſumi dupliciter: uno modo abſolute, & ſecundùm ſe, ut eſt bona per eſſentiam abſque reſtrictione ulla; quo pacto eſt proprium ſpecificativum divinæ voluntatis, prout diſtinctæ virtualiter à ſuis virtutibus: alio modo magis limitatè, prout nimirum continet, & regulat determinatè ſpecialem bonitatem, quæ relucet in objecto, & actu miſericordiæ creatæ, vel alterius virtutis, ex modò dictis: & hoc modo tribuit ſpeciem per modum objecti *quo*, & *quod* virtutibus divinis, & illarum actibus, & exercitiis; miſericordiæ videlicet, quatenus continet honeſtatem, quæ apparet in ſublevatione miſeriæ alienæ; liberalitati verò, quatenus eſt prima regula bonitatis, quæ exiſtit in hilari, & decenti profuſione bonorum; amicitiæ autem propriè dictæ, quatenus eſt Deo proxima, & formalis ratio trahendi alia ad conſortium, & ſimilitudinem ſuæ naturæ, ſive communicandi illis bona, quia ſibi ſimilia in illa (ly *quia* dicente ſolùm conditionem, ſive rationem formalem paſſivam tenentem ſe ex parte ipſarum creaturarum) & ſic de aliis virtutibus proportionabiliter.

Unde quia bonitas divinæ eſſentiæ accepta ſecundùm unum ex his modis eſt diſtincta virtualiter à ſeipſa ſumpta ſecundùm alios; etſi Deus per actus miſericordiæ, liberalitatis, & amicitiæ impertiatur bona hominibus propter ipſos ſicut propter finem boni voliti, non obeſt quominus prædicti actus ſint diſtinctæ lineæ, cùm ſemper habeant diverſum objectum ſpecificativum, ſcilicet eſſentiam divinam, à qua omnes actus Dei ſpeciem delibant, & quæ attendenda eſt ad diſcernendum, cujus virtutis ſint elicitivè. Etenim ſi Deus tribuat bona creaturæ rationali ex affectu ad infinitam bonitatem ſuæ eſſentiæ, prout eſt ratio ſublevandi alienam miſeriam, erit prædictus actus miſericordiæ; ſi autem præſtet ex amore ad illam, ut eſt ratio aſſimilandi ſibi alia, erit veræ amicitiæ.

11. *Alia replica.* Tertiò objicies: Ad veram amicitiam requiritur, ut quis velit bonum alteri ex affectu ad ipſum: Sed juxta ſolutionem ſuprà traditam, Deus non poteſt velle bona hominibus ex affectu ad illos: Ergo neque illos diligere amore ſtrictæ amicitiæ. Major præterquàm quod eſt communis animi conceptio, deſumitur ex D. Thom. *in 3. diſt. 29. quæſt. 1. artic. 6.* & infrà *quæſt. 114. art. 1. ad 1.* ubi hac ratione excludit à vera amicitia virtutem affabilitatis, qua quis ſine affectu ad alterum habet ſe ad illum in verbis, & factis exterioribus, ſicut ſe habere poteſt ad amicum. Minor verò eſt perſpicua; nam affici ad aliquam perſonam importat habitudinem ad ipſam ſicut ad objectum motivum affectus, ſive voluntatis, qui eſt impoſſibilis Deo in noſtra doctrina. *D.Thom.*

Obſervãda ad dilecta-dam replicam. Ut huic objectioni clariùs occurramus, animadvertendum eſt priùs, amorem benevolentiæ eſſe in duplici differentia: alium *affectionis*, quo voluntas amantis fertur in rem amatam, ad illamque afficitur veluti tracta, & mota ob amabilitatem, quam ſupponit in ipſa: alium *effectionis*, quo voluntas amantis efficit bona, quæ diligit in amato, hacque effectione trahit amatum ad ſeipſum. Uterque autem ex his amoribus ligat amantem cum amato, & ex illis unum quodammodo conſtituit, diverſimodè tamen; nam in amore affectivo amatum trahit ad ſe amantem, perficitque, ac complet illius appetitum; amans verò trahitur, recipit, & dependet ab amato, niſi diſtinctionis defectu inter utrumque hæc dependentia impediatur. Econtrà verò in amore effectivo amans trahit, & transformat in ſe amatum, illumque perficit ac nobilitat: amatum autem trahitur, & dependet ab amante, ab eoque recipit bona, quibus indiget. Et ratio hujus differentiæ eſt, quod amor affectivus oritur ex bonitate præexiſtente in objecto amato; & ubi amans diſtinguitur ab amato, naſcitur etiam ex indigentia, & potentialitate illius. Amor autem effectivus oritur ex perfectione, & communicabilitate amantis, quæ non permittit illum intra ſeipſum contineri, ſed ad alia diffundit ab ipſo nobilitanda, & perficienda.

Secundò nota; quod amicitia ex ſua formali ratione ſolùm petit benevolentiæ amorem, qui amantem, & amatum intimè conjungat, & per quandam transformationem unum quodammodo ex eis conſtituat; quia, ut ſuprà explicuimus, in hac affectuum unione illius eſſentia conſiſtit. Unde cùm tam amor effectivus, quàm affectivus modò expoſiti prædictam unionem inter amantes conſtituant, quilibet ex eis ſufficit ad veram, & perfectam amicitiam.

Obſerva denique, in dilectione Dei erga creaturas utriuſque amoris modò expoſiti formalitates concurrere; illa enim dilectio, ſecundùm quod terminatur ad ipſum Deum (non enim poteſt ab hac attingentia abſolvi) eſt amor affectivus, quia Deus diligit ſe allectus, & attractus à ſua bonitate. Ut verò terminatur ad creaturas, eſt præcisè, & formaliter effectivus: Deus enim non poteſt dependere à creaturis, neque ad illas affici; ſed idcirco illas diligere dicitur, quatenus ex amore affectivo ad ſuam infinitam bonitatem illas efficit, trahit, & ad ſe convertit, ut ex doctrina communi SS. Patrem latè oſtendimus *tract. 4. diſput. 3. dub. 2. & tom. 3. tract. 8. diſp. 1. dub. 5.* Verum quidem eſt, hunc amorem effectivum Dei ad creaturas eſſe virtualiter affectivum erga illas: tum quia ipſa affectio eſt pro alio poſteriori naturæ complacentia quædam boni effecti: tum etiam, quia ita ſe habet Deus ex vi prædicti amoris in conferendo creaturis bona, & eas copulando ſibi, ac ſi maximè afficeretur ad ipſas.

Solvitur objectio. His ſuppoſitis, neganda eſt major abſolutè accepta; quoniam licèt ad creatam amicitiam, utpote indenudabilem ab imperfectionibus dependentiæ, & transformationis amantis in aliud, requiratur amor formaliter affectivus erga perſonam amatam; ſecus tamen ad conceptum formalem amicitiæ, quæ præſcindit à creata, & increata; hæc enim ſolùm petit benevolentiæ amorem, qui intimè uniat amantes, ſive affectivus ſit, ſive effectivus, qualis eſt amor Dei erga creaturas, quibus impertitur gratiam,

Digitized by Google

gratiam, & alia ſupernaturalia dona; ſiquidem ex vi hujus communicationis creatura unitur ipſi Deo, & in illum quodammodò transformatur.

Nec obeſt probatio in contrarium adducta ex D. Thom. tum quia S. Doctor ſolùm loquitur de amicitia creata, quæ quia non oritur ex ſumma perfectione amantis, ut contingit in divina amicitia, ſed ex illius indigentia, & præexiſtenti objecti amati bonitate, ſalvari nequit abſque amore affectivo ad amatum. Tum etiam, quia amor effectivus Dei ad creaturas eſt virtualiter affectivus ad illas, cùm eas ipſi Deo intimè conjungat, ut ſupponimus. Virtus autem, quâ quis ſe habet ad alterum affabiliter in verbis, & externis factis, non includit ex ſuo conceptu formalem, aut virtualem affectionem benevolentiæ ad illum, ſicut neque unionem voluntatum, aut redamationem; ſed ab eis præſcindit, ob idque ad perfectam amicitiæ rationem non pertingit.

§. V.

Diluuntur fundamenta contrariæ ſentententiæ, præter ultimum.

12. Sententia Durandi. Scotus. COntrariam nihilominus ſententiam tuetur Durandus *in 4. diſt. 49. quæſt. 4. num. 16.* cui opinioni aliquantulum favet Scotus *in 3. diſt. 29. quæſt. 5.* Et probatur primò, quia perfecta amicitia ſolùm poteſt eſſe inter æquales: conſtat verò, quod inter Deum, & homines non eſt æqualitas, ſed infinita diſtantia: inter eos igitur impoſſibilis eſt perfecta amicitia. Major, quæ ſola indiget probatione, eſt expreſſa Philoſophi 8. *Ethic. cap. 7.* his verbis: *Conſtat autem ſi in virtute, vel vitio, vel divitiis, vel in aliqua alia re magna diſtantia fiat, non ulteriùs ſunt amici, neque dignum putant ſe eſſe amicos. Maximè autem hoc eſt manifeſtum in ipſis Diis immortalibus; hi namque plurimùm bonis omnibus antecellunt.*

Primum argumentum. Ariſtotel.

Confirmatio. Ariſtotel. Lucæ 17. Confirmatur: Nam Domini ad ſervum non poteſt eſſe vera amicitia, ut docet idem Philoſoph. 8. *Ethic. cap. 11.* Sed homo eſt Dei ſervus, ut liquet ex illo Luc. 17. *Cum feceritis hæc omnia, dicite: Servi inutiles ſumus.* Inter ipſos igitur eſſe non poteſt perfecta amicitia.

Occurritur argumento. D. Thom. Reſpondetur primò ex D. Thom. *in 3. diſt. 32. quæſt. 1. art. 1. ad 2.* inter multùm diſtantes eatenus reſcindi amicitiam, quatenus non communicant in eadem vita, nec converſantur ſimul, quod eſt proprium amicitiæ: Deus autem quanvis infinitè diſtet à creatura, poteſt tamen converſari, & communicare cum illa in vita ſupernaturali, ipſamque proinde diligere amore perfectæ amicitiæ.

Alia ſolutio, D. Thom. Secundò reſpondetur ex eodem Angelico Præceptore *in 3. diſt. 28. quæſt. 1. art. 3. ad 5.* majorem eſſe veram loquendo de amicitia æqualitatis; falſam autem, ſi de amicitia excellentiæ intelligatur: hæc enim non diſſolvitur per per diſtantiam præcisè perſonarum, quia non petit ex ſe æqualitatem æquiparantiæ inter illas, ſed ſolùm æqualitatem proportionis in obſequiis: quæ tunc invenitur, cùm quilibet amicorum operatur ad alterum ſecundùm ſuam proportionem; filius v. g. quæ filij, pater verò, quæ patris. Conſtat autem, quod licèt inter Deum, & homines non poſſit eſſe æqualitas æquiparantiæ in actionibus & effectibus, benè tamen proportionis; nam ſi Deus confert homini gratiam, & alia ſupernaturalia dona, homo poteſt per gratiarum actionem, honoriſque, & obedientiæ obſequium, omnia ab ipſo accepta referre; quod ad prædictam proportionem ſufficit, ut ex ſe liquet. Unde licèt inter Deum, & homines eſſe nequeat ſtricta æqualitatis amicitia, benè tamen excellentiæ, qualis inter Principem, & ſubditos invenitur, ut docet Philoſoph. 8. *Ethic. lect. 12.* his verbis: *Eſt autem ad parentes amicitia filiis, & hominibus ad Deum, ut ad bonum ſuperexcellens.* Ariſtotel.

Quare ad authoritatem in contrarium ex eo adductam reſpondetur, quod licèt ipſe Philioſ. in principio capitis loquatur de amicitia excellentiæ, verba tamen in argumento adducta, & quæ ſubſequuntur uſque ad finem lectionis, intelligenda ſunt de amicitia æqualitatis. Nec procedunt de poſſibili, ſed tantùm de facto, & ab iis quæ regulariter contingunt; ſolùm enim vult Philoſophus inter perſonas virtute, aut dignitate maximè diſtantes vix amicitiam iniri, aut initam conſervari; quia qui ſe aliis longè eminere conſpiciunt, eos quaſi abjectos, & propriâ amicitiâ indignos aſpernantur, ut quotidianâ liquet experientiâ. Dum autem his perſonis Deos immortales annumerat, non loquitur ex propria ſententia, ſed more gentium, qui plures Deos agnoſcebant. Ipſe verò Deorum nomine intelligit ſubſtantias ſeparatas, ſcilicet Angelos, cum quibus in ordine naturæ non poſſumus ſtrictam amicitiam paciſci propter defectum communicationis vitæ naturalis, ut tradit D. Thom. *articul. 3. proximè citato ex 3. Sent.* D. Thom.

Diluitur confirmatio. Ad confirmationem dicendum, amicitiam ſolùm eſſe ad eos, qui poſſunt dominium habere alicujus rei; volumus enim bona amicis propter ipſos, ſive ut ipſorum ſint: Unde quæ incapacia dominii ſunt, ut irrationalia, eo ipſo excluduntur ab amicitia. Hoc autem intereſt inter ſervum legalem, & naturalem, quod ille non poteſt habere dominium alicujus rei; ſed ipſe, & omnia quæ acquirit, ſunt domini privativè, ideſt ita domini, quod nullo modo ſervi. Naturalis verò ſubditus cùm gaudeat arbitrij libertate, poteſt habere dominium particulare ſuarum actionum, & aliarum rerum; quamvis hæc omnia ſint aliàs ſub generali poteſtate Domini. Unde inter ſervum legalem, & ejus dominum non poteſt eſſe vera amicitia; benè tamen inter dominum, & ejus ſervum naturalem. Homo autem eſt ſervus naturalis Dei, ob idque poteſt optimè ſtrictam cum illo inire excellentiæ amicitiam.

Adde homines eſſe elevabiles ad gratiam filiorum Dei, ut ſuperiùs vidimus: quare eſto Deus non poſſet illos proſequi perfectâ amicitiâ, quâ ſervi, benè tamen quâ filij ſunt.

13. Secundum argumentum. Secundò arguitur pro hac ſententia: Nam amor benevolentiæ propriè dictæ ſolùm poteſt haberi ad illum, cui poſſunt aliqua bona de novo acquiri, & ab eo auferri; eſt enim de ratione benevolentiæ, quod velimus amicis bona, quæ non habent, & gaudeamus cùm eis adveniunt: Sed Deo nullum bonum poteſt acquiri, vel deficere: hominum ergo ad ipſum nequit eſſe perfectus benevolentiæ amor, proindeque nec amicitiæ.

Confirmatio. Confirmatur: Nam ad amicitiam requiritur, quod amici ſibi mutuò benefaciant; quia non poſſunt aliter illorum bona eſſe communia:

Digitized by Google

nia: Sed homo non poteſt Deo benefacere, juxta illud Iob 35. *Quid dabis ei? aut quid de manu tua accipiet?* Ergo nec ſtrictam cum illo gerere amicitiam. *Iob 35.*

Reſponſio ad argumentum. Reſpondetur negando majorem, quæ falſo nititur fundamento: de ratione quippe benevolentiæ non eſt volitio boni, quod de novo acquiri poſſit amico, vel ab eo auferri; ſed ſufficienter ſalvatur ejus ratio in complacentia gratuita boni poſſeſſi inſeparabiliter ab amato, ut conſtat tum ex ſe, tum etiam quia inter divinas perſonas eſt mutuus, neceſſariuſque perfectæ benevolentiæ amor, ex eo præciſè, quod ſibi velint æterna bona, quibus privari nequeunt. Data verò majori, non ob id eſſet impoſſibilis benevolentia ſtricta inter Deum, & homines; quia licèt bona Dei intrinſeca ſint ipſi inſeparabiliter conjuncta; extrinſeca tamen, ut honor & gloria creata, poſſunt ei de novo accreſcere, & ab eo auferri.

Solvitur confirmatio. Ariſtot. D. Thom. Ad confirmationem dicendum ex Philoſopho & D. Thom. 8. *Ethic. lect.* 11. quod licèt homo non poſſit Deo benefacere, poteſt tamen illum ut patrem indulgentiſſimum & providentiſſimum Principem colere & honorare: quod ſufficit ad amicitiam excellentiæ, hæc quippe non expoſcit, ut perſona inferior benefaciat amico ſuperexcellenti, ſi ly *benefacere*, contra reverentiæ & honoris obſequium accipiatur. Sed amicus ſuperexcellens, ut pater, vel Princeps, debet ſubditis per liberalem effuſionem munerum benefacere; ſubditi autem debent rependere Principi gratias, reverentiam, & honorem, qui eſt propria beneficiorum retributio; hoc enim pacto communicant mutuò in propriis bonis, conſeruntque & enutriunt amicitiam. Quamvis inter Deum & homines perfectior alia bonorum communicatio ſit poſſibilis ratione viſionis beatificæ, in qua Beatus poſſidet totum Deum, & ab illo inſimul poſſidetur.

14. *Tertium argumentum.* Tertiò arguitur: Quia amicitia eſt mutuæ benevolentiæ amor ſuper alicujus boni communione fundatus, ut ſuprà diffinivimus: Sed amor Dei erga creaturas gratiâ exornatas nequit ſuper alicujus boni communione fundari: Non ergo eſſe poteſt amicitia. Probatur minor, quia amor fundatus ſuper communione alicujus boni habet ſe ad illam ſicut ad ſui cauſam totalem vel partialem, quod repugnat actibus divinis.

Reſponſio. Reſpondetur, illam diffinitionis particulam, *in communione fundatus*, poſſe uſurpari dupliciter: uno modo ſtrictè pro cauſa, ſive fundamento proprio & rigoroſo, quo pacto ſolùm competit amicitiæ creatæ, & affectivæ, ad cujus explicationem inſtituta videtur prædicta diffinitio: alio modo paulò latiùs, ita ut ſolùm ſignificet eſſentialem connexionem inter amorem amicabilem & mutuam communionem boni inter amicos; & hac ratione comprehendit omnem amicitiam creatam & increatam, affectivam, & effectivam, qualis eſt amicitia Dei erga creaturas; hæc enim eſſentialiter connectitur cum participatione illarum in bonis divinæ naturæ, non ſicut cum cauſa à qua dependeat, ſed ſicut cum effectu quem inducit.

Alia ſolutio. Secundò reſpondetur, prædictam diffinitionis particulam, *fundatus*, etiam in ſenſu proprio acceptam ſolùm ſignificare, quod mutua amicorum communicatio in aliquo bono eſt illis cauſa, conditio ſine qua non, vel ratio à priori, ut invicem & firmiter diligantur: conſtat autem quod ſicut communicatio in bonis naturæ divinæ, prout ſe tenet ex parte Dei, eſt illi ratio à priori, ut diligat amicabiliter creaturas; ita prædicta communicatio, prout ſe tenet ex parte creaturarum, eſt conditio ſine qua non ad illas ex amicitia diligendas.

Quod ſi inſtes, prædictam communicationem, prout ſe tenet ex parte creaturarum, debere antecedere amorem Dei erga illas ad ſalvandam proprietatem illius particulæ, *fundatus*, etiam ut induit habitudinem puræ conditionis, inficias non ibimus: Quoniam ut obſervavimus *tract.* 4. *diſp.* 3. *dub.* 1. in actu amoris Dei erga creaturas eſt duplex formalitas noſtro modo intelligendi diſtincta, alia actualis productionis gratiæ, alia verò ſimplicis complacentiæ in homine ipsâ decorato: quæ formalitas non intelligitur præcedere exiſtentiam gratiæ & communicationem in bonis naturæ divinæ, ſicut prior, ſed illam ut conditionem ſupponit; reſpicit enim eſſentiam Dei, ut eſt ratio complacendi in bonis ab ipſo productis.

Quartò arguitur: Nam amori Dei erga homines convenire nequeunt amicitiæ ſtrictè dictæ proprietates: Ergo nec eſſentia. Conſequentia liquet: antecedens verò probatur, quia una ex proprietatibus perfectæ amicitiæ eſt, ut amans ecſtaſin paſſus, transformetur in amatum, ad illumque ita ſe habeat ſicut ad ſeipſum; quæ non poſſunt Deo erga creaturas competere, utpote imperfectionibus obnoxia, & rectæ rationi contraria: eſſet enim peccatum in Deo, ſi diligeret creaturas ut ultimum finem, quo pacto diligit ſeipſum. 15. *Quartum argumentum.*

Reſpondetur negando antecedens, ad cujus priorem probationem occurrit D. Thom. in 3. *diſt.* 32. *quæſt.* 1. *art.* 1. *ad* 3. his verbis: *Amor omnis transfert quodammodo amantem in amatum, ſed diverſimodè: uno modo ſecundùm quod amans transfertur ad participandum ea quæ ſunt amati: alio modo ut communicet amato ea quæ ſunt ſua. Primo ergo modo Deus non transfertur in amatum, quod eſt creatura, ſed ſecundo modo, in quantum bonitatem ſuam ei communicat.* Quæ doctrina deſumpta eſt ex D. Dionyſ. 4. *de divin. nom.* ubi docet, quod amor convertit inferiora in ſuperiora, ut ab eis perficiantur; & ſuperiora movet ad inferiorum proviſionem, & beneficentiam. In quibus quia divina bonitas ſe habet ad creaturas ſupra quam dici poteſt, indulgenter, ſubdit ibidem Sanctus Doctor, *quod ipſe Deus, qui eſt omnium cauſa, per abundantiam amatoriæ bonitatis extra ſeipſum fit per providentiam.* Quibus etiam addi poſſet, ecſtaſin & transformationem amantis in amatum, non eſſe proprietatem amicitiæ in communi, ſed ſolius amoris affectivi, qui non poteſt competere Deo erga creaturas. *Enodatur D. Thom. D. Dionyſ.*

Ad ſecundam probationem dicendum, quod amans debet ſe habere ad amicum ſicut ad ſeipſum, quantum recta ratio, quæ eſt honeſtæ amicitiæ regula, permittit; aliàs enim teneretur pater lege benevolentiæ naturalis impendere honorem filio, quem petit ſibi ab illo deferri; quod eſt ridiculum. Recta autem ratio dictat, quod Deus diligat ſe ut finem ultimum; cætera verò ad ſeipſum ſicut ad finem. Unde quod in hac dilectione non ſe habeat ad creaturas ſicut ad ſeipſum, non obeſt quin ſtrictam cum eis gerat amicitiam; ad hanc enim ſufficit, quod ipſe Deus voluntatem diligentium

Digitized by Google

ſe faciat, eiſque velit ſumma bona, quorum ſunt capaces, & quæ ipſe vult ſibi.

D.Thom. Fundamentum autem à priori hujus doctrinæ ſumitur ex dictis, illudque expendit D. Th. *in 3. diſt. 39. q. 1. art. 3.* Etenim cùm amicitia fundetur in aliquo bono, in quo amici reciprocè communicant, illius naturæ conſentaneum eſt, ut ille magis ab altero diligatur, qui magis in prædicto bono communicat. Unde cùm amicitia ſtricta ſupernaturalis haberi poſſibilis inter Deum & homines, fundetur in communicatione divinæ naturæ, quæ Deo convenit per eſſentiam, creaturis autem participativè; æquum eſt, & hujuſce amicitiæ lege præſcriptum, ut Deus plus diligat ſe, quàm creaturas; è contra verò creaturæ perfectiùs diligant Deum, quàm ſeipſas.

§. VI.

Ultimum argumentum pro contraria ſententia.

16. argumentum. VLtimum argumentum pro contraria ſententia eſt hujuſmodi; nam Deus non poteſt velle ſupernaturalia bona gratiæ, vel gloriæ hominibus propter ipſos, ſicut propter finem volitionis, aut boni voliti: ergo neque eos diligere ſupernaturalis benevolentiæ amore, proindéque nec vera amicitia. Utraque conſequentia liquet ex dictis in hoc dubio, ſicut etiam prima pars antecedentis. Secunda verò ſuadetur primò, quia ſecundùm rectam rationem id, quod eſt perfectius alio, nequit ordinari ad illud ſicut ad finem: conſtat autem gratiam, & beatitudinem eſſe perfectiores homine, & qualibet alia ſubſtantia naturali. Secundò, quia finis non poteſt influere in effectum voluntatis, niſi prævio influxu in illam & ejus actum, quo dictum effectum producit, quoniam propria cauſalitas finis eſt amari: Ergo eo ipſo quod homo non poſſit eſſe finis volitionis, quâ diligitur à Deo, impoſſibile eſt, quod ſit finis boni ſibi voliti per illam.

Retorquetur. Priùs quàm hujus argumenti difficultatem diluamus, animadvertere placuit ipſam ab omnibus diſſolvendam eſſe. Tum quia cauſa finalis dividitur in finem *cui*, & *cuius gratiâ*, atque ex utriuſque ratione integratur, ut docent N. Complut. *lib. 3. Phyſic. diſp. 14. q. 1.* conſtat autem hominem eſſe finem *cui* Deus vult gratiam & beatitudinem, eſto non ſit finis illarum *cuius gratiâ*. Tum etiam, quia quidquid ſit de modo, quo divina voluntas ſe habet ad creaturas, extra dubium eſt, quod unus homo poteſt velle alteri ex amicitia ſupernaturali, adeoque propter ipſum ſicut propter finem, dona gratiæ & æternæ beatitudinis; quia ut docet D. Thom. infrà *q. 25. art. 2.* hæc ſunt bona, quæ optamus omnibus, quos ex charitate diligimus. Tum denique, quia per charitatem, quâ noſmetipſos complectimur, appetimus æternam operum mercedem, quæ eſt beatitudo: merces autem in quantum hujuſmodi importat aliquid referibile per amorem ad illum, cui merces redditur; quia mercedem quiſque propter ſeipſum amat, ut docet D. Thom. *in 3. diſt. 29. quæſt. 1. art. 4.* Cùm ergo in his caſibus adſit difficultas argumenti propoſiti, diſſolvi debet ab ipſis adverſariis, & quam ipſi viam ſtraverint, eandem & nos capeſſere poterimus.

N.Complut. D.Thom. D. Thom.

Diſſolvitur. Interim tamen reſpondetur ad argumentum negando antecedens quantum ad ſecundam illius partem, quam non evincunt probationes. Ad primam enim poteſt dici, gratiam & beatitudinem eſſe perfectiores homine ſolùm ſecundùm quid, non verò ſimpliciter, proindéque ex hac parte nihil obſtare quominus ſecundùm rectam rationem ordinentur ad hominem ſicut ad finem. Cui doctrinæ favet D. Thom. *q. 27. de verit. artic. 1. ad 6. & in 1. diſtinct. 17. q. 1. artic. 2. ad 3. & in 2. diſt. 16. quæſt. 1. artic. 1. ad 2.* illamque amplectuntur Capreol. *in 3. diſt. 26. quæſt. unic. art. 3.* Cajetan. *art. 3. præſentis quæſtionis*, Conrad. *1. 2. q. 110. art. 2. ad 2.* Suarez & alii. D.Thom. Capreol. Caietan. Conrad. Suar.

Sed quia contrariam doctrinam ſtatuimus *tract. 14. diſp. 4. dub. 7. §. 2.* abſtrahendo nunc ab utraque opinione, reſpondetur ſecundò, & meliùs, effectum formalem formæ accidentalis eſſe perfectiorem illa ſimpliciter, & proximum finem illius; quia accidentia in concreto ſunt magis entia, ſubindéque magis bona: neque intenduntur propter ſe, ſed propter perfectionem ſui ſubjecti; albedo enim propter album accipit exiſtentiam, & ſic de reliquis. Concretum autem, ſive effectus formalis gratiæ eſt homo juſtus, & Deo gratus, & ideo optimè poteſt ordinari ad illum ſicut ad finem, quia licèt gratia ſit perfectior homine ſecundùm ſe accepto, non tamen homine juſto: ſed homo juſtus eſt ſimpliciter perfectior, quàm gratia, & finis illius, ſicut & cujuſlibet alterius accidentis proprii, præſertim ordinati ad eſſe, ſicut ordinatur gratia, ut tradit expreſsè D. Thom. *in 3. diſt. 28. q. 1. art. 1.* his verbis: *Accidentia non habent eſſe & bonitatem per ſe, ſed eorum eſſe eſt eis in ſubſtantiis: unde quod volumus virtutes & accidentia eſſe, hoc ad ſubſtantiam refertur, quam volumus ſub illis accidentibus eſſe, & bene ſe habere.* D. Thom.

Ad ſecundam probationem negatur antecedens, quia optimè fieri poteſt, ut una creatura ſit finis alterius immediatè productæ à voluntate, quin ipſam in voluntatem aliqua ratione influat; operatio enim eſt finis naturæ, & perfectio univerſi, & ſingularium partium illius; & tamen neque operatio, nec perfectio creata univerſi ſortiuntur rationem finis reſpectu divinæ voluntatis, à qua omnis entitas creata producitur. Ratio autem hujus doctrinæ eſt manifeſta, quia ad hoc ut una creatura dependeat in ſuo eſſe & productione paſſiva ab alia ſicut à fine, ſolùm requiritur quod non ſuſcipiat exiſtentiam niſi dependenter ab illa ſicut à termino priùs volito, ad quem ordinatur; hæc enim dependentia conſtitui debet in aliquo genere cauſæ, neque poteſt in alio, quàm in genere cauſæ finalis, ut ex ſe patet. Ad hoc autem ut una creatura non ſuſcipiat exiſtentiam, nec cadat ſub ordine productivo divinæ voluntatis, niſi dependenter ab alia ſicut à termino prius volito, opus non eſt, quod aliqua illarum influat in divinam voluntatem, aut actum illius; ſed ſufficit & requiritur, quod una ex prædictis creaturis, vel naturâ ſuâ, vel diſpoſitione divinæ ordinetur ad aliam ſicut ad terminum; quia eo ipſo non poterit produci niſi dependenter à productione paſſiva prædicti termini, ad quem ordinatur, ut in exemplis modò adductis videre licet; natura enim non producitur niſi dependenter ab operatione ſicut à termino, ſive fine, propter quem fit.

Itaque productio alicujus rei eſt duplex: alia activa,

activa, quæ eſt ipſa actio per quam eſſe conſequitur: alia paſſiva, quæ dicit entitatem exiſtentem rei productæ cum ordine actualis dependentiæ à cauſa à qua producitur. Creatura ergo cùm non influat in divinam voluntatem, influere non poteſt per modum finis in productionem activam effectus ab illa immediatè cauſati, benè tamen in productionem paſſivam; quia licèt non ſit cauſa divinæ volitionis productivæ alicujus effectus, eſt tamen cauſa ob quam ipſe dicit ordinem actualis dependentiæ ad eam, ut tradit D.

D. Thom. Thom. 1. *contra Gent. cap.* 87. his verbis: ***Divina voluntas eſt Deo cauſa volendi cætera; aliorum autem volitorum nullum eſt Deo cauſa volendi aliud, ſed tantùm unum eſt alteri cauſa, ut ordinem habeat ad divinam voluntatem.***

Replica diluitur. Nec refert, cauſalitatem finis eſſe *amari*. Tum quia hæc loquutio ſolùm intelligitur de fine, qui movet intentionaliter potentiam vitalem. Tum etiam, quia amor eſt duplex: alius elicitus, qui ſequitur cognitionem objecti amati: alius innatus, qui eſt inclinatio unius rei ad aliam, quo pacto dicimus lapidem amare centrum. Cauſalitas ergo finis communiter accepti eſt *amari*, ſecundùm quod comprehendit utrumque amorem; ob idque non repugnat, quod una creatura exerceat cauſalitatem finalem reſpectu alterius productæ à voluntate, quin ſit finis ipſius voluntatis. Quod ſi hæc finis cauſalitas non videatur rigoroſa, ſed imperfecta, haud nobis obſtabit, quia ad rationem benevolentiæ ſufficit, ut bonum volitum per illam ordinetur ad amicum ſicut ad finem, eo modo, quo finis inter ipſas res poteſt ſalvari.

Nonnulla alia argumenta, quæ hìc fieri ſolent, utpote quod amicitia debet eſſe manifeſta erga paucos, mutuiſque colloquiis enutrita, non militant directè contra noſtram aſſertionem, quia citra dubium eſt, quod de poſſibili omnes illæ conditiones inveniri poſſunt in amore Dei erga creaturas. Sed ſi quam vim habent, militant contra præcipuam aſſertionem *dub. ſeq.* ſtatuendam, ubi illa congruentiùs diluemus.

DVBIVM II.

Vtrum ſit de facto inter Deum, & homines ſtricta, ac ſupernaturalis amicitia, illaque ſit charitas?

Circa priorem partem hujus dubii (cujus ordo ad præcedentem eſt perſpicuus) parum immorabimur.: tum quia illam convincunt textus *n.* 4. *&* 5. adducti, ut ſtatim explicabimus: tum etiam, quia ex ſecunda illius parte à fortiori conſtabit; nequit enim oſtendi charitatem eſſe ſtrictam amicitiam hominis Juſti ad Deum, quin eo ipſo maneat probatum, eſſe de facto inter Deum, & Juſtos ſtrictam & ſupernaturalem amicitiam, ut ex ſe liquet.

§. I.

Duplici aſſertione difficultas expeditur.

17. Prima concluſio. Dicendum ergo eſt primò, exiſtere de facto inter Deum & homines Juſtos ſtrictam, & ſupernaturalem amicitiam. Hæc aſſertio eſt communis omnium Authorum, quos *num.* 4. *dubii*

Fundamentum. *præced.* adduximus. Poteſtque probari faciliter; nam inter patrem & filium, ſponſum & ſponſam intercedit, ſaltem regulariter loquendo, vera & ſtricta amicitia: ſed Juſti ſunt filij Dei nati ab ipſo per regenerationem gratiæ; cui etiam ut ſponſo intimè copulantur, ut ſuprà vidimus: eſt igitur inter illos ſtricta ſupernaturalis amicitia.

Confirmatur primò, quia domeſtici, & paterfamilias uniuntur inter ſe vinculo ſtrictæ amicitiæ: Sed Juſti ſunt domeſtici Dei, & cives Sanctorum, ut tradit Apoſt. *ad Epheſ.* 2. igitur uniuntur cum illo vinculo amicitiæ propriè dictæ. Quæ cùm fundetur aliàs in communicatione boni ſupernaturalis, ſcilicet gratiæ, non poteſt non ad eundem ordinem pertinere. Ad Epheſ. 2.

Confirmatur ſecundò; nam Juſti appellantur amici Dei in pluribus locis Scripturæ, quæ intelligenda ſunt de vera ac ſtricta amicitia, ut *dub. præced.* vidimus.

Nec refert ſi in contrarium objicias, quod etiam iniqui, & peccatores appellantur *amici* Dei in ſacris Litteris, ut conſtat ex illo Matth. 22. ***Amice, quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem?*** Quem hominem non eſſe juſtum, ſed Deo exoſum, ex ipſo textu liquet. Et ex illo Thren. 1. ***Vocavi amicos meos, & ipſi deceperunt me.*** Et Matth. 26. ***Amice, ad quid veniſti?*** Quod dictum eſt à Chriſto Domino Judæ proditori. Obiectio. Matth. 22. Thren. 1. Matth. 26.

Non, inquam, hoc refert; quia iniqui & peccatores vocantur amici Dei in ſacris Litteris per antiphraſin, ut liquet ex contextu; Juſti autem appellantur Dei amici in ſenſu proprio, ut conſtat tum ex ſerie litteræ, tum etiam ex communi interpretatione Patrum. Quibus accedit Concil. Trident. *ſeſſ.* 6. *cap.* 7. ubi docet hominem per ſuſceptionem gratiæ ſanctificantis fieri juſtum ex injuſto, & ex inimico Dei ejus amicum. Solvitur. Tridentinum.

Dicendum eſt ſecundò, charitatem eſſe ſtrictam, & ſupernaturalem amicitiam hominis juſti ad Deum. Hæc aſſertio eſt æquè certa & Authoribus fulcita ſicut præcedentes. Quam ut ratione probemus, animadvertendum eſt priùs, quod virtus charitatis, de qua in præſenti, eſt amor ſupernaturalis creaturæ ad Deum, conſequens gratiam ut illius paſſio. Tum etiam, quod non poſſumus per ipſum diligere Deum, quin priùs ipſe diligat nos, eo quòd tam ipſe, quàm habitus charitatis eſt effectus amoris, quo ipſe nos diligit, ut conſtat ex dictis *n.* 11. & docet D. Bernard. *lib. de amore Dei, cap.* 4. his verbis: ***Amas itaque nos*** (cum Deo loquitur) ***in quantum nos efficis tui amatores.*** Unde redamatio, quam connotat amicitia, nunquam poteſt deeſſe dilectioni charitatis erga Deum; ipſe enim ſuos amatores diligit, ut dicitur *Parab.* 8. 18. Alia concluſio. D. Bernard.

His ſuppoſitis formatur ſequens ratio pro aſſertione. Charitas eſt ſupernaturalis benevolentiæ amor hominis erga Deum ſuper alicujus boni communione fundatus: Sed huic amori correſpondet infallibiliter ex parte ipſius Dei benevolentiæ redamatio: Charitas igitur eſt ſupernaturalis, & ſtricta amicitia hominis ad Deum. Minor, & conſequentia conſtant ex ſuppoſitis: major verò quoad utramque partem ſuadetur; nam per charitatem diligimus Deum propter ſe, non utcumque, ſed tanquam finem ultimum, ad quem nos ipſos, & omnia alia ordinamus: qui affectus perfectiſſimam benevolentiam exprimit. Parab. 8. Probatur ratione.

Quod autem hic fundetur ſuper aliqua communicatione cum ipſo Deo, probatur. Tum quia charitas, ut modò ſupponimus, eſt paſſio gratiæ,

Digitized by Google

gratiæ, per quam homines regenerantur in Deo, & communicant cum illo in bonis ſuæ naturæ. Tum etiam, quia charitatis dilectio, quantum eſt ex ſe, nunquam deficit; quinimò ut Deo inhæreat, omnes labores ſuſtinet, & nulli reſiſtentiæ cedit, ſed omnes difficultates ſuperat,
Roman.8. ut conſtat, ex illo Pauli ad Rom.8. *Certus ſum, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque ſubſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro.* Conſtat autem, amorem adeo ferventem, fortem, & indefectibilem fundari in aliqua intima hominis unione, & communicatione cum Deo; nam affectio, quæ ſuper aliqua amantium communicatione non fundatur, citò per ſe loquendo deficit.

Confirmatur. Mutuæ benevolentiæ amor fundatus in communicatione naturæ, quæ per generationem traditur, eſt ſtricta amicitia excellentiæ filii videlicet ad patrem: Sed charitas eſt mutuæ benevolentiæ amor erga Deum, fundatus in communicatione divinæ naturæ, quam homines aſſequuntur per ſpiritualem regenerationem in Spiritu ſancto, & adoptionem filiorum,
1.Ioan.3. ut conſtat ex illo 1. Ioan.3. *Videte qualem charitatem dedit nobis Deus, ut filii Dei nominemur & ſimus.* Charitas ergo eſt ſupernaturalis & ſtricta amicitia hominis ad Deum.

Objectio. Dices forſan, hanc rationem eſſe inefficacem; quia etſi dilectio charitatis, quâ Deum proſequimur, fundetur in communicatione divinæ naturæ habitæ per gratiam adoptionis, illique ex parte ipſius Dei correſpondeat benevolentiæ redamatio; hæc tamen non eſt manifeſta nobis, ſed occulta; quia neſcit homo, utrùm ſit dignus odio, vel amore. Ad amicitiam autem requiritur benevolentiæ redamatio non
Ariſt. latens, ut docet Phil.8. *Ethic. cap.3.*

Diluitur. D. Thom. Reſpondetur negando majorem, ad cujus probationem occurrit D. Thom. *in 3. diſt.27. quæſt.2. art.1. ad 10.* quod amicitia dicitur eſſe non latens, non quia per omnimodam certitudinem amicorum dilectio agnoſci debeat, ſed in quantum vel hoc modo, vel per effectus & ſigna probabilia manifeſtatur, ut liquet ex humana amicitia, quæ non poteſt aliter amicis patefieri, cùm nullus alterius cor intueatur. Per effectus autem, & ſigna probabilia optimè poteſt quis agnoſcere ſe Deum diligere, & ab illo invicem redamari.

Quibus adde, Beatis per omnimodam certitudinem conſtare, & Deum ex perfecta charitate diligere, & ab ipſo redamari. Quod ſufficit ad veritatem noſtræ aſſertionis, in qua ſolùm aſſerimus, charitatem eſſe veram, & perfectam amicitiam hominis juſti ad Deum, abſque determinatione ſtatus.

Extenditur alia ratio. Deinde ſuadetur communis, & vera ſententia alia ratione; nam dilectioni charitatis erga Deum conveniunt omnes paſſiones veræ & ſtrictæ amicitiæ: Ergo & illius eſſentia. Conſequentia patet, antecedens verò probatur diſcurrendo breviter per ſingulas perfectæ amicitiæ proprietates, quas *num.3. hujus diſp.* recenſuimus. Charitas enim in primis in Deo, & illius bonis maximè delectatur & gaudet, ut con-
Pſalm 76. ſtat ex illo Pſal.76. *Memor fui Dei, & delecta-*
Pſalm.118. *tus ſum.* Et Pſal.118. *In via juſtificationum tua-*
Iſai.61. *rum delectatus ſum, ſicut in omnibus divitiis.* Et
Pſalm.118. Iſai.61. *Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo.* Et aliis pluribus Scripturæ ſacræ teſtimoniis. Ex quibus etiam habetur eos, qui Deum ex charitate diligunt, de offenſis illi irrogatis non leviter contriſtari, qualia ſunt illud Pſal.118. *Vidi prævaricantes, & tabeſcebam, quia eloquia tua non cuſtodierunt.* Et illud ejuſdem Pſalmi: *Tabeſcere me fecit zelus meus, quia obliti ſunt verba tua inimici mei.*

Charitas deinde præſentiam Dei intensè ap- Cantic.1.
petit, illaque etiam non clarè visâ maximè delectatur, ut conſtat tum ex illo Canticor.1. *Oſculetur me oſculo oris ſui*, & totius fermè ſerie ſcenæ in illo libro depictæ. Tum etiam, quia ut legimus in pluribus hiſtoriis Eccleſiaſticis, hi quos altè penetrat affectus charitatis, Dei conſpectum adeo intensè ſuſpirant, ut illius videndi deſiderio exciti ſæpius extra ſeipſos rapiantur, nec niſi ſingulari Dei eloquio ſeu favore valeant ab illo charitatis æſtu temperari. Qua de re, conſulenda eſt præ aliis vita M. N. S. Thereſiæ, ubi hæc veritas abundè M.N.S.Thereſia.
probatur.

Beneficientia autem, quæ ponitur tertia proprietas amicitiæ, non convenit illi niſi in ordine ad perſonas capaces ſubſidij & indigentiæ. Unde cùm Deus bonis noſtris, vel auxiliis non indigeat, non requiritur, ut ipſum perfectæ amicitiæ dilectione proſequamur, quod ei benefaciamus; ſed ſufficit tum quod illum pro viribus honoremus, tum etiam ut ita ſimus diſpoſiti & affecti, quod ſi per impoſſibile Deus egeret bonis noſtris, ea ipſi libentiſſimè donaremus, quæ affectio inſita eſt charitati. Nam ut D. Thom. *in 3. diſt.39. quæſt.1. art.3. ad 4.* D. Thom.
docet, *Si eſſet poſſibile, quod ex noſtris operibus aliquid Deo accreſceret, habens charitatem multò plura faceret propter beatitudinem ei conſervandam, quàm propter eam ſibi adipiſcendam.* Quibus adde, charitatem largè beneficam eſſe erga pauperes, in quibus Deus dicitur indigere, juxta illud: *Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis, &c.*

Circa ultimam denique, & præcipuam proprietatem amicitiæ, excedit charitas communes illius leges; quia per hanc virtutem non ſolùm amamus Deum ſicut nos ipſos, ſed multò perfectiùs; quoniam diligimus ut finem ultimum, quem nobis ipſis, & omnibus aliis rebus longè præferimus. Charitas igitur eſt vera, & ſtricta amicitia hominis ad Deum, cùm ei conveniant omnes proprietates perfectæ amicitiæ, etiam cum peregrinatur à Domino, neque illius conſpectu fruitur.

Confirmatur; nam creaturæ exiſtenti in cha- Confirmatio.
ritate correſpondent proportionabilia dilectionis officia, ſive proportionalis atteſtatio amicitiæ per effectus ex parte Dei: Ergo charitati nihil deficit ad rationem veræ, & propriæ amicitiæ rationalis creaturæ ad Deum. Conſequentia liquet ex nuper præſuppoſitis: antecedens verò habetur perſpicuè ex ſacris Literis;
nam ut conſtat ex illo 1.Petri 2. *Magna & pre-* 1. Petr.2.
tioſa promiſſa donavit, ut per hæc efficiamur divinæ conſortes naturæ, Deus largè beneficus eſt, & liberalis erga Juſtos, utpote quibus donat gratiam, ſeque ipſum poſſidendum tribuit; nam ratione hujus donationis omnia Dei bona fiunt illis quodammodo communia. Neque ipſis celat
cordis arcana, ſed revelat, ut conſtat ex illo Ge- Geneſ.18.
neſ.18. *Numquid celare potero Abraham, quæ ge-* Ioan.15.
ſturus ſum? Et Ioan.15. *Iam non dicam vos ſervos, ſed amicos, quia omnia quæ audivi à Patre,*

nota

Digitized by Google

nota feci vobis. Triſtatur præterea Deus noſtro modo intelligendi in damnis juſtorum, & in illorum bonis ac converſatione affatim delectatur, ut liquet ex illo Proverb.8. *Deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum.* Docetque D. Hieron. ad illud Zachar. *Facies coronas, & impones capiti Jeſu Joſedech, &c.* Et quanvis Deus non diligat Juſtos ut ſeipſum, quia id eſſet contra leges amicitiæ honeſtæ; diligit eos tamen ad ſeipſum, quo amore ita prædictos Juſtos perficit, & ſibi conjungit, ut quaſi dimidium cordis ſui reputet, cum eiſque idem habeat velle & nolle, ut ſatis perſpicuè oſtendunt illud Iſai.62. *Non vocaberis ultra derelicta, ſed vocaberis voluntas mea.* Et illud Deuter. 32. *Circumduxit eum, & docuit; & cuſtodivit quaſi pupillam oculi ſui.* Et alia plura hujuſmodi, tam petita ex ſacra Pagina, quàm ex aliis hiſtoriis Eccleſiaſticis, quæ ardentiſſimum & indulgentiſſimum Dei amorem erga Juſtos proteſtantur.

Proverb.8. D. Hieron. Iſai.62. Deut.32.

§. II.

Duplex objectio contra primam aſſertionem.

10. *Prima objectio. Durand.* ADverſùs aſſertiones modò ſtabilitas nulla militat ſententia, quæ Authoribus (unico excepto Durando) probetur. Sunt tamen nonnullæ objectiones quas diluere oportet. Objicies ergo contra primam: Amicitia ſecundùm D. Hieron. *Michææ* 7. aut invenit pares, aut facit: Sed inter Deum & Juſtos non eſt paritas: Ergo nec propria amicitia.

Cõfirmatio. Ariſtot. Confirmatur: Nam ut docet Philoſoph.8. *Ethic. cap.*7. nihil eſt ita proprium amicitiæ, ſicut convivere, & converſari cum amico: Sed homines non convivunt, nec converſantur cum Deo in hac vita, quin potiùs ab illo peregrinantur: Ergo non profitentur cum ipſo ſtrictam amicitiam.

Diluitur objectio. Reſpondetur D. Hieronymum, nomine *paritatis* comitantis amicitiam intelligere affectuum unionem, quam ſtrictam adeo conſtituit charitas inter Deum & homines, ut ex illis unum quodammodo efficiat, ut conſtat ex illo 1. ad Corinth. 6. *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt.* (*1. Cor. 6.*) Quia tamen ubi maxima amoris unio intercedit, quaſi deponitur majeſtas, & obliviſcitur perſonarum inæqualitas, juxta vulgatum illud,

Non bene conveniunt, neque in una ſede morantur
Majeſtas & amor,

idcirco Deus tractat cum homine quaſi cum ſibi æquali, & anima quæ ardentis dilectionis fervore augetur, eo erumpit in auſus, ut ſuæ conditionis immemor, quaſi cum ſponſo ſibi æquali cum Deo converſetur, ut conſtat ex illo Exod.33. *Loquebatur Dominus facie ad faciem, ſicut ſolet homo loqui ad amicum ſuum.* Et ex illo Cantic. 1. *Oſculetur me oſculo oris ſui, &c.* (*Exod.33. Cant.1.*)

Solvitur cõfirmatio. D. Thom. Ad confirmationem dicendum ex D. Thom. in hoc artic.1. duplicem eſſe hominis vitam: aliam exteriorem, & ſenſibilem, ſecundùm quam non eſt nobis converſatio cum Deo; aliam verò ſpiritualem, & propriam mentis; & ſecundùm hanc vitam eſt nobis interior converſatio cum Deo; in hoc quidem ſæculo, in quo peregrinamur à Domino, imperfectè, juxta illud Pauli ad Philip. 7. *Noſtra converſatio in* (*Ad Phil.7.*)

cælis eſt: in patria verò ubi videbimus Deum ſicuti eſt, perfecta, & ineffabilibus plena voluptatibus.

Deinde objicies: Amicorum omnia bona ſunt communia: Sed bona Dei nulli creaturæ ſunt communia, ſed ipſi ſingulariſſimè propria: inter Deum igitur & creaturas non eſt vera & ſtricta amicitia. 11. *Secunda objectio.*

Confirmatur primò: Nam vera amicitia unit amicos non quidem ſuperficialiter, uti ſe tangunt corpora contigua, ſed per continuationem, ut docet D. Dionyſ. 4. *de divin. nomin.* & probat D. Thom. *in* 3. *diſt.*27. *quæſt.*1. *art.*3. ex eo quod amans penetrat interiora amati, & in illum quodammodo transformatur: Sed inter Deum & homines non invenitur unio continuativa, utpote quæ ſolùm convenit rebus ejuſdem rationis, neque alia æquè perfecta; hominis igitur ad Deum non eſt ſtricta amicitia. *Cõfirmatur primò. D. Dionyſ. D. Thom.*

Confirmatur ſecundò, quia omnis operatio elicita propter amicum eſt amanti delectabilis, eo quòd amatum habet rationem formæ reſpectu amantis, & omnis operatio conveniens formæ eſt ejus ſubjecto delectabilis: Sed Juſti in operationibus virtutum, quibus propter Deum incumbunt, experiuntur difficultatem, & dolorem: Signum ergo eſt, quod non proſequuntur illum affectu propriæ, ac ſtrictæ amicitiæ. *Secundò.*

Huic objectioni reſpondetur primò, Juſtos in patria, ubi perfecta eſt Dei amicitia, poſſidere ipſum Deum, & omnia bona illius, ratione beatitudinis, ut quæ ſita eſt in viſione Dei, quatenus exprimit poſſeſſionem ſummi boni noſtri, & ultimi finis. *Duplex objectionis ſolutio.*

Secundò reſpondetur, illis quibus commune eſt idem velle, & nolle, omnia bona eſſe communia, quia unuſquiſque poſſidet ſua bona per actum voluntatis potentis de illis diſponere. Unde cùm inter Deum & Juſtos ſit reciprocus benevolentiæ amor, idemque velle & nolle, ut §. *præced.* vidimus, neceſſe eſt dicere, quod omnia illorum bona ſunt eis invicem communia, ad eum modum, quo ſua bona communia ſunt aliis, qui ſe amicitiæ excellentiæ affectu proſequuntur. Semper enim attendenda ſunt qualitas perſonarum, & regula honeſtatis.

Adde, eum qui dominatur alterius voluntati, poſſidere ex conſequenti omnia illius bona, eo quòd iſtorum dominium penes voluntatem attendatur: hi autem qui ſe mutuò ex benevolentia proſequuntur (ut proſequi oſtendimus Deum & Juſtos,) ſibi ipſis reciprocè dominantur; quia amatum per ſui amorem poſſidet amantem, & dominatur illius voluntati, ſicut forma materiæ; nam idcirco dicitur, quod amor captivat amantem. Unde non poſſunt non omnia Dei bona eſſe communia Juſtis, & econtrà.

Ad primam confirmationem neganda eſt minor, quia non ſolùm in patria, ubi homines Deiformes efficiuntur; ſed etiam in via tanta eſt inter aliquos juſtos & Deum amoris conjunctio, ut unum quaſi per continuationem indiſſolubilem efficiantur, ut mirabiliter explicat cœleſtis Mater & Magiſtra S. Thereſia *in lib. ſuarum manſ.* 7. *cap.* 2. ubi matrimonii ſpiritualis unionem, quam aſſequi valet anima in hac vita, comparat unioni continuatarum aquarum, his verbis: *Digamos que ſea la union como dos velas de cera que ſe juntaſſen tan en eſtremo, que toda la luz fueſſe una: más deſpues bien ſe pueden apartar la una vela de* 12. *Occurritur primæ objectioni. N. M. S. Thereſia.*

la ota, y quedan en dos velas. Aca (ſcilicet in matrimonio ſpirituali) *es como ſi cayendo aqua del cielo en un rio, ò fuente, adonde queda todo echo aqua, que no podran ya diſtinguir, qual es el aqua del rio, ò la que cayo del Cielo.* Vide, ſi Ariſtotelicæ amicitiæ unio ad hanc uſquam pervenit? Profectò ex adductis verbis clarè liquet, ſtrictiſſimam eſſe amicitiam inter Deum, & aliquos Juſtos degentes adhuc in hac vita.

Nec refert, Deum & homines eſſe diverſæ naturæ. Tum quia ea eſt vis amoris, ut diſparia copulet, tanquam ſi forent ſimillima. Tum etiam, quia hæc unio competit hominibus ratione gratiæ, quæ eſt participatio divinæ naturæ, & ejuſdem rationis cum illa.

Quibus adde, propriam unionem amoris eſſe conjunctionem per modum materiæ & formæ, ut ſuprà diximus, quarum unio perfectior eſt unione continuativa.

Se ſiſt ſecundæ. Ultima confirmatio ad ſummum convincit charitatem viæ non eſſe perfectam omninò amicitiam hominis ad Deum, quod libenter admittimus, ſecus autem charitatem patriæ; cùm omnes operationes, quas ibi exercent Juſti propter Deum, ſint illis delectabiles. Quin etiam in hac vita, ubi caro inſurgit contra ſpiritum, nonnulli in Dei amore ita fervent, ut pro illo immania tormenta cum gaudio & voluptate ſuſcipiant, ſicque ambulent inter flammas ſicut inter flores, nec aliter quàm ad epulas invitati ad mortis agonem accedant, ut conſtat ex pluribus hiſtoriis Eccleſiaſticis. Quod ſufficit ad veritatem noſtræ concluſionis, quæ indefinitè aſſerit inter Deum, & Juſtos eſſe propriam, & ſtrictam amicitiam.

§. III.

Quæ obſtent ſecundæ aſſertioni, diluuntur.

13. *Prima objectio.* Contra ſecundam aſſertionem objicies etiam primò, charitatem creatam eſſe participationem & ſimilitudinem amoris increati, quo ſe reciprocè diligunt tres divinæ perſonæ: Sed hic amor non eſt vera amicitia erga perſonas divinas: Ergo nec charitas. Probatur minor. Tum quia amor ille non eſt liber, ſed neceſſarius: amor autem amicitiæ debet eſſe liber, ut docet D. Thom. *in 3. diſt. 27. quæſt. 2. artic. 1.* (*D. Thom.*) Tum etiam, quia ad amicitiam neceſſaria eſt mutua communicatio bonorum: quamvis autem Pater æternus communicaverit Filio & Spiritui Sancto ſua bona, nihil tamen ab eis accepit: non ergo ad eos haberi poteſt ſtricta amicitia.

Diſſolvitur. D. Thom. Reſpondetur negando minorem cum D. Thom. *in 1. diſt. 2. quæſt. 1. artic. 4.* Ad primam autem probationem in contrarium dicendum, quod dilectio conſtitutiva amicitiæ debet eſſe ſpontanea, liberaque proinde à coactione, non tamen à neceſſitate, quæ excludit potentiam ſuſpendendi amorem, ut patet in dilectione beatifica, quæ eſt vera amicitia erga Deum; cùm tamen non ſit actus liber, ſed neceſſarius in Beatis. Nec oppoſitum colligitur ex D. Thom. quoniam loco in argumento citato ſolùm docet, amicitiam non eſſe effectum ſubitum cauſarum ex paſſione, ſed diuturnum, qualis eſt habitus.

Ad ſecundam probationem dicendum, divinas perſonas communicare perfectè in ſuis bonis, cùm nihil ſit perfectionis in una, quod non inſit alteri: amicitia autem ſolùm exigit, quod amici communicent in omnibus ſuis bonis; non tamen expoſcit, quod unuſquiſque ex illis aliquid ab alio recipiat, niſi facta ſuppoſitione, quod hujuſmodi receptione deficiente, non poſſunt communicare perfectè in propriis bonis. Unde inter fratres eſt conſanguinitatis amicitia, cùm tamen nullus ab altero originem traxerit.

Dices: Amicitia includit duplicem amorem: at divinæ perſonæ unico ſe amore complectuntur: is ergo non eſt vera amicitia inter illas. *Occurritur repliccæ.*

Reſpondetur, amorem, quo divinæ perſonæ uniuntur, eſſe unicum entitativè & formaliter, virtualiter tamen multiplicem; quoniam gerit munus triplicis amoris, eo quòd ſe tenet ex parte uniuſcujuſque perſonæ ut objecti dilecti, inſimul & ſubjecti diligentis: quod ſufficit ut ſit vera illarum amicitia, hæc quippe ſolùm expoſcit amorem, quo amici reciprocè diligantur, & diligant.

Secundò objicies, ſolam amicitiam honeſti eſſe propriè & ſimpliciter amicitiam: Sed charitas non continetur ſub amicitia honeſti: Ergo non eſt propria amicitia. Probatur minor, quia amicitia honeſti diligit amicum ſine reſpectu ad mercedem conſequendam ex hoc amore, ut quæ amat illum purè liberaliter, & propter ipſum: charitas autem diligit Deum, & illi ſubſervit cum reſpectu & intuitu ad mercedem hujus obſequij, ut conſtat ex Apoſtolo *ad Hebr. 11.* ubi de SS. Patribus obſequentibus Deo charitate dicit, quod aſpiciebant in remunerationem. 14. *Secunda objectio.* *Hebræor. 11*

Reſpondetur negando minorem, nam charitas eſt amicitia honeſti continens eminenter perfectionem cujuſcumque amicitiæ naturalis, qualis ſunt domeſtica, civilis, &c. ob id enim ſignificantur juſti in ſacra Scriptura nominibus ſubjectorum, in quibus prædictæ amicitiæ inveniuntur, & exercentur, ut filiorum, militum, civium, domeſticorum, & ſponſarum, unius Patris, Ducis, Principis ac ſponſi Dei; quamvis, ut animadvertit in præſenti Caiet. præcipua & germana magis hujus amicitiæ ſignificatio ſit filiorum ad patrem, eo quòd in hac ſpecie amicitiæ exprimuntur aptiùs conſortium naturæ, reverentia, inæqualitas, proportio juſtitiæ, amoris excellentia, & relatio ad diligendos, quæ includit unica amicitia charitatis. *Diruitur.* *Cajet.*

Ad probationem autem in contrarium poteſt dici primò cum D. Thom. *in 3. diſt. 29. quæſt. 1. art. 4.* non eſſe contra rationem amicitiæ, ut quis ex mercede propoſita amori impellatur ad illius elicientiam, illamque reſpiciat ut finem prædicti actus; ſufficienter enim ſalvatur liberalitas amicitiæ per hoc, quod amicus non ordinetur ad mercedem ſicut ad finem, ſed è contrario merces ordinetur ad amicum, quamvis ſit finis amoris, quo ille diligitur. *D. Thom.*

Sed reſpondetur ſecundò, quod licèt ſoli charitati & operationibus virtutum, quæ per illam informantur, debita ſit æterna merces, ipſa tamen charitas non reſpicit (ſaltem per ſe primò) mercedem, quia non quærit quæ ſua ſunt, ut ait Apoſtolus *ad Corinth. 13.* ſed tam actus aliarum virtutum, quæ tendunt in mercedem, quàm mercedem ipſam, refert ultimò & ſubordinat Deo ut amico, quem propter ſeipſum diligit. Unde licèt illi qui operantur per charitatem, qualiter Deo ſerviebant SS. Patres, poſſint oculum defigere in mercedem, id tamen non provenit ex influxu primario charitatis, ſed ſpei, quæ comitatur in hac vita *Corinth. 13.*

Digitized by Google

vita charitatem, & per illam in ſuo actu perficitur & formatur; quia ut docet D. Thom. ſuprà, q. 18. art. 8. *de amicis maximè ſperamus.*

D. Thomas.

25.

Tertia objectio.

Objicies tertiò: Nam charitas eſt amor concupiſcentiæ erga Deum: ergo non amicitiæ. Conſequentia patet, quia iſtæ formalitates opponuntur inter ſe; nam finis amoris amicitiæ eſt ipſe amicus, concupiſcentiæ autem ipſe amans. Antecedens autem probatur, quia ille amor, cujus finis eſt viſio, & poſſeſſio amici, non eſt vera amicitia, ſed concupiſcentia, ut tradit D. Thom. *in 3. diſt. 27. quæſt. 2. art. 2.* & ex eo liquet, quia prædictus amor reſpicit amicum ut eſt bonum proprium ipſius amantis: atqui finis charitatis eſt viſio, & poſſeſſio Dei: charitas igitur non eſt vera amicitia, ſed magis concupiſcentia reſpectu illius. Suadetur minor: Tum quia, ut diffinit Auguſt. in ſoliloq. *Charitas eſt virtus, quâ Deum videre, eoque perfrui deſideramus.* Tum etiam, quia habitudo eſt finis ultimus charitatis, & cujuſlibet actionis meritoriæ, cùm ſit præmium ad quod ultimò ordinantur; conſtat autem beatitudinem conſiſtere in viſione & poſſeſſione Dei, ut eſt bonum proprium Beati.

D. Thomas. D. Auguſt.

Confirmatur.

Confirmatur, quia juſti in patria concupiſcunt ſibi gloriam corporis, & delectantur de poſſeſſione Dei ut objecti beatificantis: quæ delectatio eſt actus concupiſcentiæ erga Deum, cùm reſpiciat illum ut bonum proprium ipſius Beati, in quo concupiſcentiæ ratio formalis ſita eſt: Sed utraque hæc operatio elicitur à charitate, quia in patria, ubi deficit ſpes, non ſuppetit alia virtus, à qua poſſint immediatè oriri, ut conſtat ex dictis *tract. præced. diſp. 3. num. 35.* charitas ergo, quâ diligimus Deum, eſt amor concupiſcentiæ erga illum.

26. Nota 1.

Huic objectioni variæ adhibentur ſolutiones, quarum nulla placet. Unde illis omiſſis, ut legitimam tradamus, animadvertendum eſt priùs, in actu perfectæ amicitiæ duplicem eſſe reſpectum; alium ad perſonam, cui bonum appetimus; alium verò ad bonum, quod illi concupiſcimus: ex quibus primus eſt formalior, & principalior in prædicto actu, illique proinde tribuit abſolutè, & ſimpliciter ſpeciem, & denominationem amicitiæ; poſterior autem eſt minùs principalis, & ſecundarius; quia tamen concupiſcentiam præfefert, ſufficit ad hoc, ut idem numero actus qui reſpectu perſonæ, quam ſui gratiâ diligimus, adeoque per ſe primò eſt amicitia, reſpectu boni ei deſiderati ſit concupiſcentia, ut paſſim tradit in hac materia D. Thomas.

Nota 2.

Secundò nota, quod charitas utroque modo Deum attingit, tam ſcilicet ut amicum, quem propter ſeipſum amamus, quàm ut bonum, quod nobis vel proximo concupiſcimus: atque ideo tam affectu amicitiæ, quàm concupiſcentiæ. Prima pars hujus obſervationis non indiget probatione; nam ex ipſa diffinitione charitatis, & ex hactenus dictis apertè conſtat ipſam diligere Deum amicabiliter, cùm Deum diligat propter ſe, & alia propter ſeipſum. Poſterior etiam liquet, tum ex probationibus objectionis modò propoſitæ, & præſertim illa, cui vis confirmationis innititur: tum etiam quia, ut infrà oſtendemus, per charitatem poſſumus diligere nos ipſos, nobiſque proinde omnia bona noſtra concupiſcere: conſtat autem præcipuum bonum noſtrum eſſe Deum, cùm ſit noſter ultimus finis.

Quanvis autem virtus charitatis attingat Deum amore concupiſcentiæ & amicitiæ, aliter tamen & aliter: nam amor amicitiæ erga Deum eſt actus primarius, & principalis charitatis, penes quem eo ipſo menſuranda eſt illius quidditas. Amor verò concupiſcentiæ eſt actus ſecundarius, & minùs principalis in illa. Ratio eſt, quia amor, quo nobis, vel proximo Deum concupiſcimus, eſt actus benevolentiæ, per quem nos ipſos ut filios Dei, vel ut ejus affectus diligimus: conſtat autem dilectionem noſtri, vel proximi elicitam à charitate, eſſe actum ſecundarium hujus virtutis; primarius autem eſt dilectio Dei, ut eſt bonus ſibi, & in ſeipſo.

Quin etiam ipſe actus ſecundarius charitatis, qui eſt amor concupiſcentiæ erga Deum, includit ſimul & ſemel reſpectum amicitiæ ad ipſum, quia licèt hujuſmodi actus attingat Deum expreſsè & formaliter ut eſt bonum noſtrum, illumque nobis concupiſcat, non tamen ſiſtit in nobis, ſed ulteriùs pergit, noſque, & omnia noſtra bona creata ſubordinat ipſi Deo ut fini omninò ultimo, propter quem omnia diligit; amamus enim (ut nuper diximus) nos ipſos per prædictum actum ut filios & participationes Dei; amor autem creaturæ ut eſt aliquid Dei, non ſiſtit in illa, ſed attingit ultimò formaliter, vel virtualiter ipſum Deum. Unde prædicti actus ſecundarii charitatis utramque rationem ſubinduunt reſpectu Dei, concupiſcentiæ ſcilicet, & amicitiæ. Concupiſcentiæ quidem, quatenus reſpiciunt expreſsè Deum ut bonum noſtrum, quod nobis concupiſcimus; amicitiæ autem, quatenus non ſiſtunt in nobis, ſed nos & omnia noſtra bona ultimò referunt in Deum, ut eſt bonus in ſeipſo: de quo infrà latiùs ſermo redibit.

Obſerva denique, finem *cujus gratiâ* dividi ſicut in partes integrales in finem *qui*, ſive objectivum, & finem *quo*, ſive formalem. Finis objectivus appellatur res illa quam conamur adipiſci, utputà divitias, vel ſanitatem: finis verò formalis eſt ipſa adeptio & poſſeſſio finis objectivi. Cùm ergo dicitur viſionem Dei eſſe finem ultimum charitatis, vel alterius virtutis, non eſt ſermo de fine *qui*, ſive objectivo, ſed de fine formali. Nota 3.

Ex his ad objectionem facilis eſt ſolutio; poteſt enim reſponderi primò negando conſequentiam, quia ſtat optimè, charitatem eſſe per ſe primò, & abſolutè amicitiam Dei, & quod illum ſecundariò amore concupiſcentiæ proſequatur, ut conſtat tum ex modò dictis: tum etiam quia, ut tradit D. Thom. *in 3. diſt. 27. quæſt. 2. art. 1.* omnis honeſta, perfectaque amicitia includit concupiſcentiam amati, quatenus illius præſentiam deſiderat; ſi enim illius conſpectum non appeteret, eo ipſo non eſſet amicitia. 27. Reſponſio ad objectionem. D. Thom.

Cæterùm quia intentio propoſitæ objectionis eſt, charitatem eſſe per ſe primò, abſoluteque, & ſimpliciter amorem concupiſcentiæ erga Deum; idcirco negatur antecedens, & minor ſubſumpti ſyllogiſmi, quoniam finis ultimus formalis charitatis non eſt beatitudo, qua Deo fruimur, ſed beatitudo increata ipſius Dei, qua eſt in ſeipſo ſummè felix, & omnia bona ſua poſſidet. Neque obſtant probationes in contrarium; ad primam enim occurrit D. Th. *loco proximè citato*, quod licèt charitas, & omnis perfecta amicitia deſideret præſentiam amici, non tamen reſpicit illam, aut delectationem, quam inde D. Thom.

Digitized by Google

delibat ut ultimum finem; ſed amicum ipſum, cujus conſpectum, & unionem deſiderat.

Ad ſecundam reſpondetur, beatitudinem hominis eſſe ultimam mercedem debitam charitati, & operationibus virtutis. Cæterùm merces etiam ultima non eſt finis ultimus actionis meritoriæ, ſed poteſt eſſe finis minùs principalis & ſecundarius, qui dici ſolet finis effectus, ut patet in gloria corporis, quam Chriſtus Dominus ſibi promeruit; non enim prædicta gloria fuit finis ultimus, aut principalis actionum illius.

Quibus adde, mercedem quatenus talem, non eſſe finem actionis virtuoſæ abſolute acceptæ, ſed ſolùm ut fundat jus debiti ad aliquod præmium, & quatenus ſub hac expreſſione concipitur. Quæ ſubordinatio non poteſt officere veræ amicitiæ, cùm relinquat liberam ſubſtantiam actionis, & jus illius entitativè accepta, ad hoc ut ordinari poſſint ultimò in bonum amici: ſicut contingit de facto in charitate, quæ ipſam mercedem æternæ beatitudinis, & ſubjectum, cui illam volumus, refert ultimò in Deum ſicut in finem ſupremum, propter quem omnia diligit.

Diluitur confirmatio. Ad confirmationem dicendum, convinci ex illa, quod charitas poteſt Deum per amorem concupiſcentiæ diligere; non tamen hoc eſſe adæquatum, & principale munus illius, ex quo proinde ejus eſſentia venari debeat. Sed neque concludit prædictum amorem concupiſcentiæ, qui eſt actus ſecundarius charitatis, excludere omnem rationem amicitiæ erga Deum; nam actus concupiſcentiæ puræ erga Deum, quem elicit ex ſe virtus ſpei, habet pro fine ultimo formali viſionem beatificam, quâ Deus à nobis poſſidetur; & in hac poſſeſſione quantum eſt ex ſuis meritis, ultimò quieſcit. Amor autem concupiſcentiæ, quo charitas Deum attingit, non ſiſtit ultimò in prædicta viſione ſicut in fine formali, ſed in beatitudine increata ipſius Dei, qua à ſeipſo poſſidetur. Producitur quippe prædictus actus concupiſcentiæ in virtute actus primarii charitatis, qui eſt formalis amicitia erga Deum; ob idque non poteſt non attingere illum formaliter, vel virtualiter aliquo amicitiæ reſpectu. Nam quia electio verſatur circa media in virtute finis, illum virtualiter, & mediatè ſaltem attingit.

28\. *Alia objectionis ſolutio.* Deinde ad eandem objectionem reſpondetur, viſionem Dei, in qua noſtra beatitudo conſiſtit, poſſe conſiderari dupliciter: primò ut eſt poſſeſſio noſtri ſummi boni, quod eſt Deus: ſecundò ut eſt forma, per quam phyſicè, & realiter conjungimur ipſi Deo, & cauſa amoris, quo ab ipſo poſſidemur; amatum enim per ſui amorem poſſidet amantem, & dominatur illi ſicut forma materiæ. Charitas igitur ſecundùm ſuam eſſentiam, & abſolutè accepta ordinatur in viſionem beatificam ſicut in ſuum formalem ultimum finem, non quidem ſecundùm quod prædicta viſio eſt poſſeſſio noſtri ſummi boni, ſed quatenus eſt unio realis creaturæ ad Deum, & cauſa conjunctionis affectivæ, per quam ab illo plenè poſſidetur: quod ſufficit ad hoc, ut charitas ſit perfectiſſima amicitia creaturæ ad Deum. Quoniam viſio beatifica ſub hac poſteriori formalitate non eſt adeptio boni noſtri, ſed forma per quam copulamur Deo ut amico, & ipſe poſſidet (ſaltem radicaliter & inadæquatè) ſua præcipua bona extrinſeca, ſcilicet creaturas rationales. Quæ poſſeſſio eſt ultimus finis perfectiſſimæ amicitiæ.

Ultimò objicies: Nam per charitatem non diligimus Deum pluſquam nos ipſos; charitas igitur non eſt amor Dei ſuper omnia, qualem ſuprà deſcripſimus. Conſequentia patet, antecedens autem probatur, quia ut tradit Philoſoph. 9. *Ethic. cap.* 4. amicabilia ad alterum venerunt ex amicabilibus ad ſe: propter quod autem unumquodque tale, & illud magis. 29. *Quarta objectio. Ariſtot.*

Confirmatio. Confirmatur: Nam eadem charitate diligimus Deum, & proximum: Sed charitas reſpectu proximi non eſt vera amicitia: Ergo nec reſpectu Dei. Probatur minor, quia amicitia debet eſſe erga paucos, eoſque virtute præditos, ut docet Ariſtot. 8. *Ethic. lect.* 6. charitas autem complectitur omnes homines, tam juſtos & Deo gratos, quàm vitiis imbutos, & illi exoſos. *Ariſtot.*

Occurritur objectioni. Reſpondetur negando antecedens, quod non convincit probatio. Tum quia Ariſtot. loquitur de amore naturali, non verò de amore ſupernaturali fundato in communicatione divinæ naturæ, qualis eſt dilectio charitatis. Tum etiam, quia adhuc amore naturali quælibet pars diligit magis bonum totius quàm ſeipſam. Unde cùm Deus ſit bonum univerſale & commune naturæ, poſſumus, debemuſque illum naturali affectu pluſquam nos ipſos amare. Recolantur quæ diximus *tract.* 14. *diſp.* 2. *dub.* 4. Neque repugnat Philoſoph. *loco citato*, quia in eo ſolùm vult, amorem boni proprii præcedere regulariter ordine generationis dilectionem alterius, quatenus ſimilitudo boni proprii, quod in nobis diligimus, eſt per ſe loquendo radix dilectionis, quâ proſequimur alios, ut explicat D. Thom. *in* 3. *diſtinct.* 19. *quæſt.* 1. *artic.* 3. *ad* 2. id autem quod priùs diligitur ordine generationis, non ob id magis amatur, ſed potiùs quod priùs diligitur ordine intentionis, & cauſæ finalis: quo pacto Deus eſt objectum primò dilectum per charitatem. *D. Thom.*

Confirmationi ſatisfit. Confirmatio autem nullius momenti eſt, quia ſtat optimè eundem numero actum eſſe ſtrictam amicitiam reſpectu unius objecti, & concupiſcentiam reſpectu alterius. Volitio enim, quâ pater appetit filiis bona temporalia, eſt amicitia reſpectu filiorum, & concupiſcentia comparativè ad bona illis volita. Unde quanvis dilectio charitatis non eſſet propria amicitia, ſed concupiſcentia erga proximos, poſſet nihilominus illius rationem induere reſpectu Dei, quem ſuper omnia diligit. Utrum autem amor, quo ex charitate diligimus proximos, tam exiſtentes in gratia, quàm in peccato, ſit formalis amicitia reſpectu illorum, diſputatione ſequenti examinabimus.

DUBIUM III.

Utrum ratio amicitiæ conveniat charitati eſſentialiter, & adæquatè; an verò inadæquatè, & accidentaliter?

Conſtat ex dictis *dub. præced.* charitatem eſſe ſimpliciter, & abſolutè ſtrictam amicitiam hominis ad Deum: ſupereſt ut videamus, qualiter hæc amicitiæ ratio illi conveniat, an ſcilicet eſſentialiter, & adæquatè; an verò inadæ

inadequatè tantùm, & accidentaliter? Quas difficultates in præſenti decidemus animadvertendo priùs, quod ly *eſſentialiter*, non tam ſumitur pro conceptu quidditativo, quàm pro ratione ab intrinſeco, & diſpenſabiliter convenientè charitati, ſive illa ſit conſtitutiva hujus virtutis, ſive ad inſtar paſſionis ſe habeat.

§. I.

Deciditur prima pars dubii.

30. Prima concluſio. D. Thom. DIcendum ergo eſt primò, rationem amicitiæ erga Deum convenire eſſentialiter, ſive indiſpenſabiliter charitati. Hæc aſſertio colligitur ex D. Thom. *in hoc art. & in 3. diſt. 27. q. 2. art. 1.* ubi aſſerit amicitiam eſſe genus charitati; genus enim quidditativè convenit ſpeciebus. Idem tradit *art. 4. ejuſdem quæſtionis, quæſtiunc. 4.* Quem ſequuntur re ipſa omnes Theologi antiqui, & plures ex Neothericis, ut Bañez, Aragon, Suar, Ferre, & alii. Nam quamvis hæc difficultas non inveniatur apud aliquos expreſsè diſcuſſa, ex iis tamen quæ hic tradunt, probantes charitatem eſſe propriè, & ſimpliciter amicitiam rationalis creaturæ ad Deum, apertè conſtat, illos noſtram aſſertionem quaſi indubitatam tenuiſſe.

Bañez. Aragon. Suar. Ferre. Nota 1.

Quam tamen ut liquidò convincamus, animadvertendum eſt prius amicitiam, ut ex illius diffinitione patet, quædam importare in recto, quædam verò in obliquo. Includit in recto facultatem proximam diligendi amicum, vel amorem ipſius amici; connotat verò in obliquo communicationem boni, in qua fundatur, & benevolentiæ redamationem in prædicto amico; eſt enim mutuæ benevolentiæ amor ſuper alicujus boni communicatione fundatus.

Nota 2. Secundò nota, eſſe omninò impoſſibile, ut Deus communicet creaturæ rationali gratiam ſanctificantem, & quod non diligat illam benevolentiæ amore: tum quia ipſa productio, & conſervatio gratiæ in creatura eſt dilectio benevolentiæ divinæ erga illam; quia, ut ſuprà vidimus, amor Dei erga creaturas non eſt affectivus, ſed effectivus; illeque cenſeri debet ſtrictiſſimus, & maximè liberalis, quo impertitur illis gratiam & charitatem, nam ut ait D. Bern. *in ſoliloq.* & D. Thom. *in 3. diſt. 32. quæſt. 1. art. 1.* confirmat, *Deus amat nos in quantum nos efficit ſui amatores.* Tum etiam, quia Deus non poteſt non complacere ſibi in ſua eſſentia, ubicumque eam videat, cùm amabile ſit unicuique proprium bonum; ſed videt illam in creatura rationali exornata gratiâ ſanctificante: Ergo non poteſt non complacere ſibi in prædicta creatura, quatenus gratiâ illuſtrata. Conſtat autem complacentiam terminatam ad creaturam intellectivam ratione perfectionis illi intrinſecæ, eſſe amorem benevolentiæ ad illam. Quod fuſiùs oſtendimus *tract. 15. diſp. 2. dub. 4. §. 4.*

D. Bernard. D. Thom.

Nota 3. Obſerva denique, virtutem charitatis præſupponere eſſentialiter gratiam ſanctificantem: tum quia perfecta, & habitualis inclinatio in aliquem finem, præſupponit neceſſariò naturam tali fini proportionatam, quam in illum trahit & impellit, ut videre eſt in gravitate lapidis, & aliis ſimilibus: conſtat autem charitatem eſſe perfectam, & habitualem inclinationem in finem ultimum ſupernaturalem, cui proportionata eſt per modum naturæ ejuſdem ordinis gratia ſanctificans: Ergo. Tum etiam, quia potentia vitalis eſſentialiter ſupponit radicē ſuæ vitæ, neque poteſt exiſtere abſque conjunctione ad illam; quoniam vita tam potentiæ quàm operationis eſt à principio intrinſeco conjuncto: Sed charitas eſt potentia vitalis, cujus vitæ radix eſt gratia: charitas igitur eſſentialiter præſupponit gratiam. Id quod ex profeſſo oſtendit D. Thom. *in 3. diſt. 27. quæſt. 2. art. 4. quæſtiunc. 4.* ubi probat, quod charitas non poteſt eſſe informis, id eſt abſque gratia. Unde *in corp. quæſtiunc.* hæc habet: *Non poteſt eſſe charitas, niſi ſit participatio divinæ naturæ, quæ eſt per gratiam; & ideo charitas ſine gratia eſſe non poteſt.* Recolantur quæ diximus *tract. cit. diſp. 2. dub. 6. §. 5.* D. Thom.

31. Ratio concluſionis. Ex his probatur aſſertio ratione: Charitas dicit eſſentialiter, & in recto facultatem proximam ad diligendum Deum amore benevolentiæ, connotat verò indiſpenſabiliter & in obliquo communionem divinæ naturæ, & benevolentiæ redamationem ex parte ipſius Dei: Ergo charitas eſt eſſentialiter amicitia creaturæ ad Deum. Conſequentia patet ex primo notabili: antecedens autem quoad primam illius partem non eget probatione, quia nomine charitatis nihil aliud intelligimus, quàm vim proximam ad diligendum Deum amore benevolentiæ, & ſuper omnia. Quoad ſecundam ſuadetur; nam charitas præſupponit eſſentialiter gratiam ſanctificantem: Ergo connotat, & præſupponit quidditativè communicationem divinæ naturæ, & benevolentiæ redamationem in Deo. Prima conſequentiæ pars liquet ex ipſa diffinitione gratiæ, quæ eſt participatio divinæ naturæ; poſterior verò ex ſecundo notabili modò præmiſſo; antecedens autem ex ultimo. Poteſtque præterea ſuaderi, quia ita ſe habet charitas ad gratiam, ſicut voluntas ad animam; nam quemadmodum voluntas eſt paſſio animæ, ita charitas eſt naturalis paſſio gratiæ: Sed voluntas præſupponit eſſentialiter animam: Ergo charitas eodem modo præſupponit gratiam, ſine qua proinde non poterit exiſtere.

32. Evaſio. Huic tamen rationi duplici viâ occurrit ſapientiſſimus Godoy in manuſcriptis. Primò enim aſſerit, charitatem non præſupponere indiſpenſabiliter gratiam, ſed poſſe divinitus abſque illa infundi. Ad probationes autem in contrarium reſpondet, quod inclinatio habitualis in aliquem finem, & potentia vitalis, omninò connaturales ſuo ſubjecto (qualiter ſe habet voluntas ad animam) præſupponunt eſſentialiter in illo naturam, per quam fiunt ei connaturales; ſecus autem inclinatio, & potentia vitalis, quæ non ſunt connaturales ſuo ſubjecto, ſed illud elevant ad ſuperiorem gradum; iſtæ enim non connotant eſſentialiter in illo naturam ſui ordinis, quam regulariter, & per ſe loquendo comitantur. Unde quia charitas non eſt inclinatio, & potentia vitalis connaturalis animæ, ſed eam elevat ad ſupernaturalem ordinem, idcirco non præſupponit indiſpenſabiliter in illa naturam prædicti ordinis ſupernaturalis, quæ eſt gratia, ſed poteſt abſque illa exiſtere.

Præcluditur. Cæterùm hæc ſolutio non enervat vim noſtræ rationis, ſed poteſt facilè illius expenſione rejici; nam potentia vitalis, quæcumque illa ſit, non poteſt exiſtere niſi actu conjuncta radici formali ſuæ vitæ; quia ut modò ex Philoſophia ſupponimus, vita potentiæ, & operationis eſt à principio intrinſeco conjuncto: Sed radix charitatis, quæ eſt potentia vitalis in ordine ſupernaturali, non eſt anima, ſed ſola gratia, ut ex ſe liquet, & tradit adducendus inf. à D. Thom.

nequ

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

D.Thom. D. Thom. *in* 3. *diſt.* 17. *q.* 1. *art.* 4. *quæſtiunc.* 3. charitas igitur non poteſt exiſtere, & vivere in anima rationali, niſi ibi ſit conjuncta gratiæ.

Deinde, omnis inclinatio in aliquem finem præſupponit eſſentialiter in ſuo ſubjecto formam, cui eſt omninò connaturalis, ut admittit hæc ſolutio: Sed licèt inclinatio in finem ſupernaturalem, quæ eſt charitas, non ſit connaturalis animæ, eſt tamen connaturalis gratiæ, & ſubjecto rationali, quatenus formaliter actuato per illam: Ergo præſupponit illam communicatam ſubjecto, in quo prædicta inclinatio exiſtit.

Reſponſio. Dices ex doctrina prædicti Authoris, charitatem (& idem eſt de lumine gloriæ) non eſſe proprietatem, aut inclinationem omninò connaturalem gratiæ ſanctificanti, ſed naturæ divinæ, increatæ, & per eſſentiam tali, quam præſupponit in Deo.

33. Evertitur. Sed contrà, quia cuilibet naturæ correſpondere debent inclinationes & potentiæ connaturales, quibus tendat in proprium finem: Sed gratia eſt natura divina creata, ſive per participationem: Ergo correſpondere ei debent propriæ potentiæ, & inclinationes creatæ, exemplatæ à perfectionibus divinis, quibus tendat in finem ſibi connaturalem: Sed hujuſmodi potentiæ non poſſunt eſſe aliæ quàm lumen gloriæ, & virtus charitatis: Ergo charitas creata eſt proprietas omninò cõnaturalis gratiæ ſanctificantis.

Deinde, charitas increatata eſt inclinatio in ſummum bonum, omninò connaturalis naturæ divinæ per eſſentiam tali: Ergo charitas creata debet eſſe inclinatio, ſive proprietas omninò connaturalis naturæ divinæ per participationem, quæ eſt gratia; patet enim conſequentia à paritate.

Præterea, licèt charitas creata reſpiciat per ſe primò naturam divinam per eſſentiam ut principium effectivum, & exemplare ſui *eſſe*; non tamen ut radicem à qua immediatè formatur, & dimanat: Sed hoc pacto reſpicit per ſe primò gratiam ſanctificantem: Ergo charitas creata non eſt inclinatio, & proprietas omninò connaturalis naturæ divinæ per eſſentiam, ſed potiùs gratiæ. Conſequentia liquet, quia connaturalitas proprietatis, & inclinationis deſumitur per ordinem ad radicem immediatam illarum. Antecedens verò eſt D. Thom. *quæſtiunc.* 3. D. Thom. *proximè citata ad* 2. his verbis, quæ noſtram etiam continent aſſertionem: *Similiter eſſentia animæ ſuperior eſt voluntate, in quantum ab eſſentia & voluntas, & omnes vires animæ fluunt; & ideo gratia, quæ eſt perfectio animæ, conſtituens ipſam in eſſe ſpeciali, eſt forma & charitatis, & prudentiæ. Neque charitas eſſet virtus ſine gratia.* Conſtat autem quod ſi charitas non eſſet virtus, eo ipſo non eſſet charitas, quia ratio virtutis eſt de conceptu charitatis, ut quæ eſt forma omnium virtutum: charitas igitur eſſentialiter præſupponit gratiam.

34. Aliud effugium. Secundò reſpondet idem Magiſter rationi factæ, charitatem non eſſe indiſpenſabiliter amicitiam creaturæ ad Deum, quoniam eſto ſit illi eſſentialis præexiſtentia gratiæ in ſuo ſubjecto, non tamen connotatio amoris amicabilis ipſius Dei ad illud: quod neceſſarium erat, ut prædictæ virtuti charitatis indiſpenſabiliter competeret ratio prædictæ amicitiæ.

Impugnatur. Verùm hæc evaſio ſufficienter præcluſa manet ex dictis in ſecundo notabili. Poteſtque impugnari deinde, quia eo ipſo quod quis ſit in gratia, eſt objectum congruum divinæ dilectionis amicabilis: Ergo eo ipſo diligitur à Deo amicabiliter: Igitur ſi ſemel charitati eſt eſſentialis præexiſtentia gratiæ in ſuo ſubjecto, non poteſt non eſſe ei eſſentialis connotatio amicitiæ divinæ ad illud. Antecedens, & ultima conſequentia non indigent probatione. Prima verò ſuadetur, quia voluntas divina nequit manere ſuſpenſa circa objecta creata exiſtentia actu in aliqua differentia temporis, ſed omnia illa indiſpenſabiliter attingit juxta eorum merita, atque ideo vel amando, vel odiendo. Quare ſicut hac ratione non poteſt non odio proſequi & deteſtari peccatum, quod eſt objectum congruum divinæ abominationis; ita non poteſt non diligere amicabiliter objecta congrua divinæ amicitiæ, qualia ſunt omnes creaturæ, in quibus eſt gratia ſanctificans.

Confirmatur: Eo ipſo quod quis ſit præditus gratiâ & charitate, diligitur à Deo benevolentiæ amore: Ergo & amore amicitiæ. Conſequentia patet, quia ut benevolentiæ amor erga aliquem ſit formalis amicitia ad ipſum, ſolùm exigit communicationem in bono, & benevolentiæ redamationem ex parte illius: quorum utrumque ineſt creaturæ exornatæ gratiâ, & charitate reſpectu Dei, ut ex ſe liquet. Antecedens verò probatur, quia Deus non poteſt non complacere ſibi in propriis filiis adoptivis, quatenus formaliter talibus, uti ſunt omnes exiſtentes in gratia; quoniam in eis ſumptis ſub hac ratione, nihil mali apparet, ſed ſolùm relucet bonitas divinæ eſſentiæ, quam ipſe Deus impensè amat. Conſtat autem complacentiam divinæ voluntatis terminatam ad creaturam rationalem ob perfectionem, & filiationem Dei illi intrinſecam, eſſe amorem benevolentiæ ad illam. Tum quia non eſt concupiſcentia erga ipſum Deum. Tum etiam, quia Deus per ipſam communicationem gratiæ & filiationis vult creaturæ maximum bonum, non utcumque, ſed propter ipſam ex parte boni voliti, ut ſuperiùs diximus: benevolentia autem nihil aliud eſt quàm velle bonum alicui pro propter ipſum. Maior impugnatio.

§. II.

Abſolvitur poſterior difficultas.

Dicendum eſt ſecundò, charitatem eſſe adæquatè amicitiam divinam. Hæc aſſertio deducitur perſpicuè ex D. Thom. *art.* 1. 3. & 4. *hujus quæſtionis*, cui ſubſcribunt omnes Authores, qui abſolutè adſtruunt, charitatem eſſe propriam, ac ſtrictam amicitiam creaturæ ad Deum, quos dedimus *dub.* 1. 35. Secunda concluſio. D. Thom.

Probatur autem breviter: Nam illa forma eſt perfectè, & adæquatè amicitia erga aliquam perſonam, quæ dicit in recto facultatem proximam diligendi illam ex benevolentia; connotat verò in obliquo communicationem in bono, & benevolentiæ redamationem: Sed charitas dicit in recto facultatem proximam ad diligendum Deum ex benevolentia, connotat verò in obliquo communicationem in bono divinæ naturæ, & benevolentiæ redamationem ex parte ipſius Dei: charitas igitur eſt adæquatè & completè divina amicitia. Utraque præmiſſa conſtat ex dictis §. *præced.* conſequentia eſt legitima: Ergo, &c. Ratio.

Confirmatur primò; nam amicitia adæquatè, & completè accepta eſt mutuæ benevolentiæ amor ſuper alicujus boni communis communione Confirmatio.

Digitized by Google

munione fundatus: Sed charitas eſt mutuæ benevolentiæ divinæ amor fundatus ſuper communicatione æternæ beatitudinis: Charitas igitur eſt completè, & adæquatè ſupernaturalis amicitia creaturæ ad Deum.

Alia confirmatio. D.Thom. Confirmatur ſecundò, quia ſupernaturalis amicitia creaturæ ad Deum eſt virtus propriè, & rigoroſè dicta, ut oſtendit D.Thom. *art.3. & 4. hujus quæſtionis 23. & in 3. diſtinct. 27. quæſt. 2. art. 4.* Ergo conſiſtit adæquatè, & eſſentialiter in aliquo habitu, vel qualitate ſimplici: Sed hæc qualitas non poteſt eſſe alia, niſi charitas, quæ eſt facultas proxima ad diligendum Deum ſuper omnia: Charitas igitur eſt completè, & adæquatè ſupernaturalis amicitia creaturæ ad Deum. Cætera conſtant, & prima conſequentia probatur; quia virtus non eſt ens per accidens, aut aggregatum ex diverſis rebus; ſed quidam *ſimplex habitus, qui bonum facit habentem*, ut habetur 2. *Ethic. cap. 6.* vel *diſpoſitio perfecti ad optimum*, ut diffinit Philoſoph. 3. *Phyſ. cap. 3.*

Philoſoph.

36. Objectio. Dices: Amicitia ſupernaturalis hominis ad Deum includit formam, per quam ille fit objectum congruum divinæ dilectionis amicabilis: Sed hæc forma eſt gratia ſanctificans: Gratia igitur ſpectat unà cum charitate ad conſtitutionem prædictæ amicitiæ, quam proinde malè aſſerimus in ipſa charitate adæquatè ſalvari.

Diluitur. Reſpondetur, ad conſtitutionem amicitiæ propriè dictæ aliquid ſpectare formaliter & in recto, aliquid verò præſuppoſitivè, & in obliquo. Spectat in recto & formaliter facultas proxima diligendi amicum propter ipſum; concurrit autem præſuppoſitivè communicatio in bonis amici. Tum quia amicitia eſt amor ſuper alicujus boni communicatione fundatus, ut in illius diffinitione dicitur: conſtat autem fundamentum præſuppoſitivè ſe habere ad formam, quam fundat. Tum etiam, quia prius eſt aliquem eſſe amicabilem alteri, quam eſſe illius amicum; ſiquidem ideo eligitur ab eo in amicum, quia eſt ſibi amicabilis, ſive objectum congruum ſuæ amicitiæ: fit autem quiſpiam amicabilis alteri per hoc quod non ſolùm eſt bonus in ſe, ſed communicat in bonis alterius, & eſt ei ſimilis; nam ut docet Philoſoph. 8. Ethic. lect. 5. *Amicabile bonum, maximè autem unicuique proprium*: & ideo forma, quâ aliquis conſtituitur objectum congruum dilectionis alterius, non conſtituit formaliter amicitiam, quæ haberi poteſt ad illum, ſed eam fundat, ad illamque per modum fundamenti eſſentialiter prærequiritur. Unde cùm homo per gratiam ſanctificantem fiat formaliter objectum congruum divinæ dilectionis amicabilis, ſolùm ſequitur, quod prædicta gratia præſupponatur per modum fundamenti ad amicitiam ſupernaturalem hominis ad Deum, ab eaque in obliquo importetur; non verò quod illam formaliter, ſeu in recto, adæquatè, vel inadæquatè conſtituat; ſed hujuſmodi conſtitutio eſt propria charitatis, quæ importat prædictam gratiam præſuppoſitivè, dicitque pro formali facultatem proximam ad diligendum Deum amicabiliter. Quia tamen ablato fundamento, removetur forma quæ illi innititur, & deficiente obliquo, deficit rectum ſub ratione recti; idcirco ſi per poſſibile, vel impoſſibile perſiſteret in homine virtus charitatis abſque gratia, non conſtitueret illum Dei amicum; non quidem ob defectum formæ, quæ nata eſt prædictam amicitiam conſtituere, ſed ob defectum & abſentiam fundamenti indiſpenſabilis, quod importat in obliquo.

Ariſtot.

Sed urgebis: Nam per eandem formam conſtituitur homo Dei amicus, quâ fit juſtus, & illius filius, ut inſinuat Trident. *ſeſſ. 6. de juſtific. cap. 7.* ex eoque videtur perſpicuum, quia non ſtat hominem eſſe juſtum, & Dei filium, quin eo ipſo diligatur ab illo amicabiliter; dilectio autem amicabilis Dei non eſt niſi ad amicum: Sed homo conſtituitur formaliter & in recto juſtus, & Dei filius per gratiam ſanctificantem: Ergo & ejus amicus, ſaltem inadæquatè, & partialiter. 37. Replica. Conc.Trid.

Reſpondetur, amicitiam ſupernaturalem hominis ad Deum ſumi dupliciter. Uno modo radicaliter, quo pacto dicit pro formali participationem divinæ naturæ, quâ homo fit juſtus, Dei filius, & objectum congruum terminandi paternalem illius amicitiam. Alio modo formaliter, & abſolutè; & hac ratione ſolùm importat pro formali amorem habitualem, vel actualem Dei ſuper omnia, fundatum in communione æternæ beatitudinis. Homo igitur per eandem qualitatem gratiæ ſanctificantis, qua conſtituitur formaliter juſtus, ſanctus, & filius Dei, fit illius amicus radicaliter, non verò formaliter; ſed pro hujuſmodi amicitia formali directè conſtituenda ſuperaddenda eſt gratiæ alia forma ab ea diſtincta, ſcilicet virtus charitatis. Nam etiam apud homines amicitia excellentiæ, quâ filius diligit patrem, ſupponit communicationem in illius natura, & entitatem, per quam conſtituitur illius filius formaliter. Unde ſi exiſtente in anima gratiâ habituali, impediretur reſultantia charitatis, eſſet quidem juſtus, & filius Dei formaliter, non tamen eſſet eodem modo illius amicus, ſed tantùm radicaliter. Reſponſio

Nec oppoſitum colligitur ex Tridentino *loco citato*; quoniam ibi ſolùm aſſerit, hominem in juſtificatione fieri ex inimico Dei ejus amicum per voluntariam ſuſceptionem gratiæ & donorum: inter quæ dona numerat virtutem charitatis.

Ad ſecundam probationem dicendum, amorem gratuitum parentis erga filium non ſortiri denominationem amicitiæ formalis, niſi ab illo ex benevolentia redametur; quia amicitia eſt mutuæ benevolentiæ amor, ut in illius diffinitione dicitur. Hujuſmodi autem redamatio neque in actu ſecundo, neque in actu primo proximo ineſſet juſto, qui impeditâ reſultantiâ charitatis exiſteret in gratia. Quare etſi is diligeretur tunc à Deo ut filius, non tamen ut amicus, propter defectum redamationis. Eſſet quidem prædictus Dei amor indulgentiſſimæ benevolentiæ erga juſtum, haberetque quidquid neceſſarium eſt ex parte ſui ad conſtitutionem amicitiæ formalis; illam tamen minimè conſtitueret, ob prædictum defectum redamationis in amato, quam amicitia importat in obliquo, ut pluries diximus.

§. III.

Digitized by Google

§. III.

Fit ſatis argumentis contra primam aſſertionem.

38. *Opinio cōtraria. Lorca. Araujo. Godoy.* LOrca *in praſ. ſect. 3. diſput. 2.* Araujo *dub. 1.* Godoy & alii neotherici opinantur virtutem charitatis non eſſe eſſentialiter aut indiſpenſabiliter amicitiam creaturæ ad Deum, ſed tantùm accidentaliter, itaut poſſit exiſtere in ſubjecto, quin denominet illud Dei amicum.

Primum argumentum. Pro qua ſententia arguitur primò: Datur habitus charitatis, quin ſit amicitia creaturæ ad Deum: igitur charitati non eſt eſſentialis ratio prædictæ amicitiæ. Conſequentia patet, antecedens verò ſuadetur: tum quia in Patribus veteris Legis fuit vera charitas, in quibus tamen non exiſtit vera amicitia, ut colligitur ex illo ad Rom. 8. *Non accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore, ſed ſpiritum adoptionis.* *Rom. 8.* Tum etiam, quia in pueris baptizatis datur virtus charitatis; quæ tamen non poteſt dici pro tunc Dei amicitia, cùm neque ipſi pueri Deum diligant, neque agnoſcant ſe ab eo diligi: ſine quibus conditionibus ſubſiſtere non poteſt inter aliquos propria, & formalis amicitia, utpote quæ eſt mutuæ benevolentiæ amor non latens.

Confirmatio. Confirmatur: Nam actui charitatis, quo Deum ſuper omnia diligimus, non convenit inſeparabiliter ratio amicitiæ actualis erga illum: igitur nec virtuti charitatis competet inſeparabiliter ratio divinæ amicitiæ habitualis. Conſequentia non indiget probatione; quia id ipſum competit, vel denegatur virtuti habitualiter, quod illius operationi actualiter. Antecedens verò probatur; nam cùm peccator juſtificatur extra Sacramentum, diſponitur ad ſuſceptionem gratiæ per actum charitatis, ſeu dilectionis Dei, qui eſt ejuſdem ſpeciei cum omnibus actibus elicitis à charitate: conſtat autem prædictum actum dilectionis non eſſe veram amicitiam actualem hominis ad Deum, cùm pro illo priori non oriatur à gratia ſanctificante, ſaltem ut eſt forma juſtificans, ſed illam ordine naturæ præcedat.

Solvitur argumentum. Reſpondetur negando antecedens, ad cujus primam probationem dicendum, legem Moyſis non contuliſſe ex ſe gratiam & Dei amicitiam, ut confert lex nova; nam potiùs ſervitutis ſtatum inferebat, in quo illi contraponitur à Divo Paulo loco adducto in argumento. Patres tamen veteris Teſtamenti fuerunt formaliter Dei amici, & in ſtatu veræ amicitiæ, quem conſequuti ſunt non ex lege ſcripta, ſed per gratiam Dei conceſſam illis ob merita Chriſti Domini, & mediante fide illius, ſecundùm quam rationem ipſi Patres antiqui ſpectabant ad novum Teſtamentum, ut expreſsè docet D. Thom. 1. 2. *q.* 106. *art.* 1. *ad* 3. D. Hieronym. *ad Galat.* 4. & D. Auguſt. *de doctr. Chriſtiana, c.* 9. *D. Thomas. D. Hieron. D. Auguſt.*

Ad ſecundam probationem reſpondetur, infantes baptizatos eſſe verè & propriè Dei amicos per amicitiam habitualem, quo pacto etiam ante uſum rationis Deum amant. Et licèt illi non agnoſcant ſe Deum amare, Deus tamen optimè ſcit, ſe ab eis diligi. Quod ſufficit, ut virtus charitatis ſit in prædictis pueris amicitia propria erga Deum; nam benevolentiæ amor, qui amicitiam conſtituit, non tam petit eſſe notus amanti, quàm amato, ut ex illius diffinitione liquet.

Ad confirmationem poteſt reſponderi pro nunc, admiſſo antecedenti, negando conſequentiam: cujus diſparitas ex ipſa probatione infertur; nam habitus charitatis præſupponit eſſentialiter gratiam ſanctificantem, quam non ſic præſupponit omnis dilectio Dei ſuper omnia; ſed illa dumtaxat, quæ eſt facilis, & connaturalis ſuo ſubjecto, ſive effectus indiſpenſabilis prædicti habitus charitatis; cui dilectioni eſſentialis eſt ratio divinæ amicitiæ actualis. 39. *Diluitur cōfirmatio.* Pro cujus ſolutionis intelligentia nota, quod ſi de actibus virtutis infuſæ philoſophandum eſt ſicut de operationibus virtutis acquiſitæ (id quod intendit, aut ſupponit objectio) duplex admittenda eſt dilectio Dei ſuper omnia, ut eſt author ſupernaturalis. Alia facilis, delectabilis, & quaſi connaturalis ſubjecto, à quo elicitur: alia verò, quæ nihil horum habet, ſed eſt ei difficilis, & ardua. Differunt autem inter ſe prædictæ dilectiones, tum quia prior ſupponit eſſentialiter in ſubjecto gratiam ſanctificantem, & ipſum habitum charitatis; nam ratione hujus ſuppoſitionis eſt ſuo ſubjecto facilis, & delectabilis, utpote facta ei connaturalis ratione formæ, quam in eo ſupponit. Poſterior verò non præſupponit gratiam ſanctificantem, neque habitum charitatis, ſed antecedit illa, producitúrque vi auxilii tranſeuntis ſupernaturalis. Tum etiam (& ex præcedenti ſequitur) quòd licèt hæc poſterior dilectio non ſit actualis amicitia erga Deum, benè autem prima, cùm præſupponat communicationem in divina natura per gratiam, adeoque benevolentiæ redamationem in Deo. Quod ſufficit ut charitas ſit habitualis amicitia creaturæ ad illum; nam habitui debet convenire id ipſum, quod competit actui ſuæ ſpeciei, qui eſt delectabilis & connaturalis ſubjecto à quo elicitur; quoniam hic actus dumtaxat eſt effectus omnino per ſe ipſius actus, reguláque per quam illius eſſentia menſurari debet.

Alia reſponſio conſtabit ex dicendis *diſp.* 4. *num.* 46.

Secundò arguitur: Quoniam amicitia ſupernaturalis hominis ad Deum eſt forma juſtificans, quia non ſtat hominem eſſe Dei amicum, quin eo ipſo ſit juſtus, & objectum congruum divinæ dilectionis amicabilis: Sed charitas non eſt per ſe forma juſtificans, ut docent communiter Theologi: ergo nec Dei amicitia. 40. *Secundum argumentū.*

Reſpondetur negando majorem, ſi intelligatur de amicitia formali; quoniam licèt repugnet aliquem eſſe Dei amicum, quin ſit juſtus, & ſanctus; hoc tamen non ideo eſt, quia prædicta amicitia ſit forma juſtificans; ſed quia præſupponit per ſe & eſſentialiter gratiam, quâ homo ſit formaliter juſtus, & objectum congruum divinæ dilectionis amicabilis. *Solutio.*

Tertiò arguitur: Nam charitas non præſupponit neceſſariò & indiſpenſabiliter in ſuo ſubjecto deificam naturam, quæ eſt gratia: Ergo non eſt eſſentialiter, ſed ſeparabiliter amicitia Dei. 41. *Tertiū argumentum.* Conſequentia patet: quia amicitia excellentiæ filii ad patrem, qualem eſſe diximus charitatem, præſupponit communicationem in natura parentis. Antecedens verò probatur, quia ſi propter aliquam rationem charitas præſupponeret indiſpenſabiliter in proprio ſubjecto gratiam ſanctificantem, maximè quia eſt inclinatio habitualis in finem ultimum ſupernaturalem;

Digitized by Google

naturalem: hæc autem ratio eſt nulla, quia etiam ſpes eſt inclinatio habitualis in prædictum finem; quo tamen non obſtante, exiſtere poteſt abſque gratia.

Nota. Reſpondetur animadvertendo priùs, quod perfectio infinita divinæ eſſentiæ poteſt ſumi dupliciter: uno modo ut eſt bonum ipſius Dei ab illo poſſeſſum, quo pacto importat rationem finis omninò ultimi: alio modo, ut eſt bonum noſtrum à nobis poſſidendum, & hac ratione non eſt finis ſimpliciter ultimus, ſed cum addito, ſcilicet in ratione objecti concupiti.

Secundò nota, hoc intereſſe diſcriminis inter ſpem, & charitatem, quòd ſpes reſpicit bonum divinum ut eſt bonum creaturæ, in qua ipſa exiſtit; nam licèt finis *cujus gratiâ* prædictæ virtutis ſit Deus, finis tamen *cui* eſt ipſe ſperans, concupiſcens quippe, & ſperans ſibi ipſi quod amat, ſeque conſtituens finem *cui* rei amatæ, & concupitæ. Charitas verò reſpicit prædictum bonum divinum, quatenus eſt formaliter bonum ipſius Dei, ad quem ſicut ad finem omninò ultimum, tam *cui*, quàm *cujus gratiâ*, refert omnes affectus tendentes in bonum creaturæ; quia charitas non quærit quæ ſua ſunt, ſed quæ Dei.

Diluitur argumentum. His ſuppoſitis ad objectionem facilis eſt ſolutio; negatur enim antecedens. Ad probationem autem in contrarium dicendum eſt, quamlibet inclinationem ſupponere in ſuo ſubjecto naturam, cujus bonum per ſe primò intendit, & ſupra quam perficiendam ultimò reflectitur, eo quòd in hujuſmodi natura radicatur & fundatur. Unde cùm ſpes non ſit in finem ſimpliciter ultimum ſupernaturalem, nec reſpiciat bonum divinum ut eſt bonum Dei (quæ ſunt propria munia charitatis,) ſed quatenus eſt bonum proprium ſui ſuppoſiti, idcircò non præſupponit eſſentialiter in illo naturam divinam, quæ eſt gratia, ſed ſolam naturam rationalem, in qua fundatur. Charitas verò debet ſupponere indiſpenſabiliter in ſuo ſubjecto prædictam naturam deificam, in illaque fundari & radicari; ſiquidem quidquid attingit, reſpicit ſub ratione convenientis naturæ divinæ, ad illiuſque bonum conſequendum ordinatum. De quo videri poſſunt quæ diximus *tract.* 8. *diſp.* 4. *dub.* 3. *& tract.* 15. *diſp.* 2. *dub.* 6. §. 5.

Adde, vim potiſſimam noſtræ rationis conſiſtere in eo, quod virtus charitatis eſt per ſe eſſentialiter vivens vita gratiæ, ſive propria naturæ divinæ, quam proinde neceſſe eſt præſupponat indiſpenſabiliter. Nam ſicut generaliter loquendo, vivere eſt a ſe moveri, ita vivere vita propria naturæ divinæ, eſt moveri ab illa in proprium ipſius bonum, adeoque ex influxu finis ſimpliciter ultimi ſupernaturalis. Qui motus habitualiter ſumptus eſt ipſa eſſentia charitatis, neque convenit virtuti ſpei ſecundùm ſe acceptæ, cùm hæc poſſit eſſe informis, nec ex ſe attingat finem ſimpliciter ultimum ſupernaturalem. Cum quo tamen cohæret, vitalitatem ſpei eſſe reipſa ſuperioris ordinis. Tum quia identificatur cum ſpecie actus ſupernaturalis; nam ſicut animal identificatum cum rationalitate, eſt re ipſa intellectivum, quanvis ex ſe non importet intellectionis gradum, ſed ab eo præſcindat: ita vita actus ſupernaturalis debet eſſe hujus ordinis, quanvis ex ſuis prædicatis eſſentialibus ad id non pertingat.

Tum etiam, quia licèt per ſpem non moveamur à bono formaliter naturæ divinæ, movemur tamen ab objecto ſupernaturali, quod ſufficit ad hoc, ut illius vitalitas ſit ſupernaturalis ordinis, quanvis non propria naturæ divinæ, prout eſt in ſe ipſa, vel ut participatæ per gratiam, ut diximus *locis ſuprà citatis*.

42. Quartum argumentum. Quartò, & ultimò arguitur: Nam eſto virtuti charitatis ſit indiſpenſabilis præexiſtentia gratiæ in ſuo ſubjecto, non tamen connotatio divini amoris amicabilis actu ad illud terminati: charitas igitur non eſt indiſpenſabiliter amicitia divina. Conſequentia patet, quia vera amicitia includit redamationem amicabilem: Antecedens verò ſuadetur, quia ut Deus proſequatur hominem amore amicabili, requiritur quod velit ei bonum, non utcumque, ſed quia bonum ejus, ideſt ex complacentia in bonitate illius quaſi objecti aliqua ratione motivi divinæ voluntatis: ſtat autem Deum velle Juſto bonum gratiæ, & charitatis, quin ad conferenda ei hæccine bona ex complacentia in bonitate illius aliqua ratione moveatur; quia poteſt conferre ei prædicta bona non ex amicitia, ſed ex miſericordia aut liberalitate; nulla quippe in hoc volitionis modo apparet implicatio: igitur virtuti charitatis non eſt indiſpenſabilis connotatio divini amoris amicabilis, ut actu terminati ad ſuum objectum, etiam ſuppoſitâ in illo gratiâ ſanctificante.

Confirmatio. Confirmatur, quia poteſt Deus conferre Juſto beatitudinem, & non ex amicitia: Ergo etiam gratiam & charitatem. Conſequentia patet à fortiori: antecedens verò ſuadetur, quia ſtante jure meritorum ad gloriam, poteſt Deus illam conferre homini, & non propter merita præexiſtentia, ſed ex pura liberalitate: Ergo etiam præſuppoſitâ gratiâ habituali in ſubjecto, poterit Deus communicare illi beatitudinem, & non ex amicitia, ſed ex alio motivo, ut conſtat à paritate.

Occurritur argumento. Ad hoc argumentum, cui non parum confidit Godoy ſuprà laudatus, reſpondetur negando antecedens, & majorem ſubſumpti ſyllogiſmi; quoniam ut ſuprà vidimus, benevolentia Dei erga creaturas non reſpicit illas ub objectum, à quo primariò, vel ſecundariò, adæquatè, vel inadæquatè moveatur; ſed ſolùm ut finem proximum boni illis præſtiti ex complacentia in eſſentia divina, ſicut in objecto formali. Et quanvis benevolentia Dei erga creaturas poſſit eſſe actus diverſarum virtutum, ut liberalitatis, miſericordiæ, &c. ſi tamen impertiatur illis gratiam ſanctificantem, & charitatem, non poteſt non eſſe formalis amicitia erga ipſas: tum quia eo ipſo prædicta dilectio eſt mutuæ benevolentiæ amor ſuper divinæ naturæ communicatione fundatus, aut cum illa connexus; quæ eſt propria ratio amicitiæ Dei erga creaturas, ut conſtat ex dictis *dub.* 1. Tum etiam, quia cùm amicitia Dei erga creaturas non ſit affectiva, ſed effectiva, nulli actui divinæ voluntatis poteſt intimiùs convenire ratio prædictæ amicitiæ, ac illi, per quem communicat eis formam, qua fiunt illius amici, eaſque in natura propria ſibi aſſimilat, qualis eſt volitio productiva gratiæ, & charitatis.

Ad hæc, actus quo Deus aſciſcit hominem in conſortium ſuæ naturæ, eumque aſſumit quaſi idem ſibi, non poteſt non eſſe, ſuppoſitâ reda-

redamatione, formalis amicitia erga illum; cùm ex vi prædicti actus habeat ſe ad hominem ſicut ad ſeipſum: Sed actus quo Deus infundit gratiam & charitatem peccatori eſt hujuſmodi, ut ex ſe liquet: Ergo non poteſt non eſſe vera amicitia Dei ad illum, eo vel maximè, quia aliàs poſſet quis præditus gratiâ & charitate, imò & gloriâ, Deum ardentiſſimo amore diligere, quin ipſum haberet ſibi amicatum: quod videtur abſurdum.

Diluitur confirmatio.

Ad confirmationem reſpondetur negando antecedens, quia amicitia omninò perfecta inter Deum & homines fundatur in communicatione actuali æternæ beatitudinis. Ad probationem autem in contrarium, conceſſo antecedenti, neganda eſt conſequentia: & ratio diſparitatis eſt, quod Deus cùm ſit Dominus ſupremus omnium, poteſt attento hoc ſupremo dominio diſponere prout ſibi libuerit de creatura citra illius injuriam, atque ideo vel ei denegare gloriam promeritam, vel illam conferre non propter merita, ſed ex alio motivo. Non poteſt autem facere quod actui, per quem homini confert beatitudinem, non conveniat propria ratio amicitiæ erga illum, cùm ſit mutuæ benevolentiæ amor ſuper divinæ naturæ communicatione fundatus, quæ eſt diffinitio amicitiæ divinæ.

43. Replica.

Dices: Volitio quâ Deus confert adultis beatitudinem, eſt actus juſtitiæ commutativæ erga illos: igitur non poteſt eſſe actus veræ amicitiæ, ut quæ dicit amorem liberalem, & gratuitum.

Reſponſio.

Reſpondetur, admiſſo antecedenti (de quo aliàs) negando conſequentiam; quia licèt actus juſtitiæ neque ſit formaliter amicitia, neque illam ex ſuis meritis identificet, poteſt tamen eadem volitio divina utriuſque formalitatem includere pro eodem, vel diverſis ſignis rationis, & prioribus naturæ: neceſſéque eſt, ut illas formaliter includat, quoties præmium, quod Deus ut juſtus retributor impendit creaturæ, eſt perfecta communicatio in propriis bonis, qualis eſt æterna beatitudo; prædicta quippe volitio & eſt actus juſtitiæ, ſecundùm quod reddit gloriam per modum coronæ; & eſt actus amicitiæ: tum quatenus ex affectu ad creaturam, atque ut eam ſibi intimè uniat, communicat illi maximum bonum propter ipſam; merita namque ſpectant ad bona intrinſeca merentis, ſupponuntúrque regulariter in amato ad honeſtam amicitiam, quæ idcirco affinis eſt juſtitiæ, ut docet Philoſoph. 8. *Ethic. lect.* 7. Tum etiam, & maximè, quia ſaltem pro poſteriori naturæ ad collationem beatitudinis, non poteſt non prædicta volitio eſſe complacentia Dei in homine beato ratione acceptæ beatitudinis, ut conſtat ex dictis §. 1. Hujuſmodi autem complacentia eſt formalis amicitia Dei erga creaturam, ſi ab illa redametur, ut in præſenti contingit.

Ariſtot.

Quod ſi actus juſtitiæ Dei erga creaturam non poſſet identificare formalitatem amicitiæ ad illam, eo ipſo ſuppeteret alia ſolutio, qua poſſemus ſuprà adductæ confirmationi occurſum ire, videlicet conceſſo antecedenti, negando conſequentiam; quia communicatio æternæ beatitudinis, cùm poſſet eſſe actus juſtitiæ divinæ erga creaturam, non eſſet neceſſariò amicitia ad illam, ob incompoſſibilitatem utriuſque formalitatis in eadem volitione. Quæ ratio non habet locum in communicatione gratiæ ſanctificantis, quæ non poteſt conferri à Deo ex juſtitia erga creaturam, ſed ſolùm gratuitò: per quod patet ad probationem.

Quibus adde, & benè nota, ad veritatem noſtræ aſſertionis neceſſarium non eſſe quod eadem volitio productiva gratiæ, charitatis, & beatitudinis, ſit amicitia erga creaturas; ſufficit enim ſi hujuſmodi volitionem inferat pro alio poſteriori naturæ, quam indubium eſt ita inferre; quia non ſtat hominem eſſe objectum congruum divinæ dilectionis amicabilis, quin eo ipſo diligatur à Deo amore amicitiæ, ob ea quæ §. 1. diximus.

DVBIVM IV.

Vtrum ſit poſſibilis hominis ad Deum amicitia naturalis, & ſtrictè dicta?

UT clariùs innoteſcat perfectio ſupernaturalis amicitiæ, quæ eſt de intrinſeco conceptu charitatis, diſputant in præſenti Theologi, an ſit poſſibilis inter Deum & homines amicitia naturalis propriè & ſtrictè dicta? In cujus difficultatis deciſione ne quaſi inſcii proprii finis longiùs, quam materia poſtulat, excurramus, opus eſt nonnulla præmittere, quibus certa, aut in aliis tractatibus communiter admiſſa ab incertis ſeparemus, & difficultatis ſcopum detegamus.

§. I.

Difficultatis ſtatus.

44. QUinque, vel plures ſunt ſtatus, in quibus poſſumus conſiderare hominem, & excitatam modò quæſtionem agitare; nimirum ſtatus naturæ nudæ, ſive in puris; naturæ integræ integritate ſolius ordinis naturalis; ſtatus originalis juſtitiæ; naturæ lapſæ; & naturæ per gratiam reparatæ, quos latè deſcripſimus *tract.* 14. *diſp.* 1. c. 1. §. 1. Cùm enim in omnibus his ſtatibus diverſæ ſint vires humanæ naturæ, diverſimodéque ſe habeat in ordine ad ultimum finem, gravi cenſura plectendus eſſet, qui propoſitam, difficultatem diſcuteret per reſpectum ad hominem conſideratum & conſtitutum in omnibus prædictis ſtatibus. Cæterùm, quia noſtra non intereſt examinare quid poſſet, vel non poſſet homo in hoc, vel illo ſtatu; ſed ſolùm ſcire, an inter ipſum & Deum ſit poſſibilis intra ordinem naturæ amicitia ſtricta dicta, diſtinctáque à charitate; idcirco ad ſtatum naturæ integræ præſentem difficultatem coarctamus. Eo vel maximè, quia ex dicendis circa amicitiam naturalem hominis ad Deum, conſiderati in natura integra, facilè conſtare poterit, quid tenendum ſit loquendo de illo inſpecto in aliis quatuor ſtatibus.

Porrò, ſtatus naturæ integræ, ſive vigoris rationis eſt ille, qui contingeret, ſi homo conderetur à Deo perfectus intra ſolum ordinem naturæ, & reſpectu ſolius finis naturalis. Quo caſu licèt non haberet donum aliquod ſimpliciter ſupernaturale, per dona tamen & perfectiones naturalis ordinis indebita ipſi naturæ illuminaretur perfectè intellectus circa objecta naturalia;

Digitized by Google

naturalia; & voluntas rectificaretur circa bonum honeſtum, inſimul & appetitus ſenſitivus ita ſubderetur rationi, ut ab ejus obedientia nunquam recederet, neque eam ſuis indeliberatis motibus præveniret, vel in eis ſaltem facillimè compeſceretur; haud enim negari poteſt poſſibilitas hujus ſtatus. Qui idcirco dicitur *naturæ integra*, ut diſtinguatur ab ſtatu *naturæ nudæ*; quamvis enim natura humana in puris conſtituta nec eſſet vulnerata, nec mutila, ſed haberet omnia, quæ ſibi ex ſuis principiis eſſentialibus conveniunt; eſſet tamen partita, & diviſa in portiones diſſidentes, rationalem ſcilicet & ſenſitivam; contrarióſque illarum affectus; nam voluntas eſt inclinatio in bonum honeſtum, appetitus verò ſenſitivus tendit in bonum ſenſibus conforme & delectabile, quæ ſæpè contrariantur. Quam diviſionem non haberet natura in ſtatu vigoris rationis modò deſcripti, ſed potiùs pacem, & concordiam utriuſque portionis; & ideo prædictus ſtatus dicitur *naturæ integra* ſecundùm quod *integrum* opponitur diviſo.

45. Nota 1. Secundò nota, poſſibilem eſſe amorem benevolentiæ Dei ſuper omnia, qui ſit entitativè naturalis, huncque habiturum hominem conſtitutum in ſtatu integritatis. Nam quamvis *Vaſq.* Vaſq. 1. 2. *diſput.* 195. *cap.* 2. & 3. enixè contendat, amorem Dei naturalem ſolùm eſſe poſſe concupiſcentiæ, quo ſcilicet amemus illum, quatenus eſt bonus nobis, & ex complacentia noſtri; contraria tamen ſententia (quæ docet poſſibilem eſſe intra ordinem naturæ amorem benevolentiæ, quo Deum ſuper omnia diligamus ex complacentia ipſius) eſt communis omnium fere Theologorum, illamque firmavimus *tract. citato, diſp.* 2. *dub.* 4. §. 3.

D. Thom. Et ſanè negari nequit, quod hæc communis ſententia ſit expreſſa D. Thom. pluribus in locis; namque illam apertè docet 1. 2. *quæſt.* 109. *art.* 3. his verbis: *Homo in ſtatu naturæ integræ poterat operari virtute ſuæ naturæ bonum quod eſt ſibi connaturale, abſque additione gratuiti doni: diligere autem Deum ſuper omnia, eſt connaturale homini, & etiam cuilibet creaturæ, non ſolùm rationali, ſed irrationali, & etiam inanimatæ, ſecundùm modum amoris, qui unicuique competere poteſt. Et ideo dicendum eſt* (concludit in fine corporis) *quod homo in ſtatu naturæ integræ non indigebat dono gratiæ ſuperadditæ naturalibus bonis ad diligendum Deum ſuper omnia.* Idem tradit, & ex profeſſo probat 1. *part. quæſtione* 60. *artic.* 5. & *quodlibet.* 1. *quæſt.* 4. *art.* 8. & *in* 3. *diſtinct.* 29. *quæſt.* 1. *artic.* 3. ubi ſic concludit: *Quia ergo bonum noſtrum in Deo perfectum eſt, ſicut in cauſa univerſali prima & perfecta bonorum; ideo bonum in ipſo eſſe magis naturaliter complacet, quàm in nobis ipſis; & ideo etiam amore amicitiæ naturaliter Deus ab homine plus ſeipſo diligitur.*

Vaſq. D. Thom. Nec dici poteſt, ut reſpondet Vaſq. quod D. Thom. interpretandus ſit de amore concupiſcentiæ; ſiquidem præmiſſa diſtinctione amoris in concupiſcentiam, & benevolentiam, expreſsè concludit, quod *etiam amore amicitiæ naturaliter Deus ab homine plus ſeipſo diligitur.* Tum etiam, quia paulò poſt verba à nobis tranſcripta hæc ſubdit: *Quidam autem dicunt, quod aliquis naturaliter amore concupiſcentiæ Deum plus ſeipſo diligit, in quantum divinum bonum eſt ſibi delectabilius; ſed amore amicitiæ plus ſeipſum naturaliter, quàm Deum diligit, dum plus ſe vult eſſe, & vivere, & habere aliqua bona, quàm Deum. Sed charitas ad hoc naturam elevat, ut etiam per amicitiam aliquis plus Deum diligat, quàm ſeipſum. Sed prima opinio* (contraria ſcilicet, quam ſtatuerat in corpore articuli) *probabilior eſt, quia inclinatio naturæ hominis, in quantum eſt homo, non contradicit inclinationi virtutis, ſed eſt ei conformis.* Quod etiam tradit *locis citatis ex* 1. *part. & quodlib.* 1. ubi acriùs reprehendit, & falſitatis convincit hanc eandem ſententiam, quam ſuſcitavit Vaſquez.

Ratio autem præcipua pro adſtruendo naturali benevolentiæ amore erga Deum ſicut finem ſuper omnia dilectum, eſt illa quam ubique tradit D. Thom. & poteſt ſub hac forma proponi. Quælibet pars non vitiata diligit naturaliter bonum totius, cujus eſt pars; pluſquam ſeipſam, & ſuum particulare bonum; ſiquidem cum hujus etiam poſterioris boni diſpendio prioris conſervationem procurat, ut apparet in manu, quæ exponitur naturaliter ictui, & abſciſſioni, ut illæſum conſervet caput, ex quo pendet vita totius. 46. Ratio ejus, quod ſupponitur. *D. Thom.*

Nec dici poteſt, quod hic amor ſit concupiſcentiæ erga totum: tum quia per amorem concupiſcentiæ non poſſumus aliquid aliud pluſquam nos ipſos ſimpliciter diligere; quoniam concupiſcentiæ amor non ſiſtit in re concupita, ſed reflectitur ſupra concupiſcentem, illumque attingit ut primum volitum, & rationem volendi alia: primum autem in unoquoque genere eſt menſura cæterorum, & *propter quod unumquodque tale, &c.* Tum etiam, quia pars non amat naturaliter bonum totius propter ſeipſam, ſed è contra ſeipſam diligit in ordine ad totum, & propter illius bonum, ſicut propter finem; nam idcirco etiam cum proprio detrimento illius conſervationem procurat: quod eſt proprium amicitiæ. Sed Deus eſt bonum commune totius univerſi, & partium illius; quia quidquid eſt qualibet creatura, eſt Dei ſicut ſui ultimi finis: Ergo omnes creaturæ hujus univerſi diligunt, vel ſaltem diligere poſſunt naturali benevolentia Deum pluſquam ſeipſas; irrationalia quidem appetitu innato; creatura autem rationalis, qualis eſt homo, etiam per intellectualem amorem, quæ dilectio dicitur & appetitus elicitus. Inclinatio enim naturalis in his quæ carent ratione, oſtendit inclinationem naturalem intellectualis naturæ; actus autem in quem voluntas naturaliter inclinatur, naturalis eſt, & facilis in ſui exercitio, ut ex ſe liquet.

Quæ ratio non ſolùm probat eſſe poſſibilem amorem benevolentiæ naturalem, quo Deus diligatur à nobis ſuper omnia; ſed etiam ſufficere ad illius productionem vires proprias naturæ, atque adeo hominem conſtitutum in ſtatu naturæ integræ poſſe prædictum actum elicere; ſiquidem exiſteret in illo pro tunc inclinatio congenita voluntati ad diligendum Deum ſicut ultimum finem totius naturæ. Quæ inclinatio cùm naturalis ſit, & illæſa permaneat in illo ſtatu, ut ſupponimus, nec fruſtrari poteſt, nec in actum propendere naturæ viribus impoſſibilem. Quam rationem fusè expendimus loco citato.

Et confirmatur: quoniam præceptum naturale non obligat niſi ad actum entitativè naturalem, & viribus naturæ poſſibilem: Sed præceptum diligendi Deum ſuper omnia ex benevolentia

Digitized by Google

expreſſum in Decalogo eſt naturale : Ergo poſſibilis eſt intra ordinem naturæ, & illius viribus benevolentiæ amor, quo Deum ſuper omnia diligamus. Major & conſequentia con-
D. Thom. ſtant : minor verò eſt expreſſa D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 109. *art.* 1. & 6. Suadeturque prætereà ; nam ratio naturalis aſſequitur Deum eſſe ſummum bonum, principium, & finem ultimum totius ordinis naturalis, dignumque proinde, ut propter ſemetipſum, & ſuper omnia diligatur ; nam hic eſt amor proportionatus & debitus dignitati ultimi finis, cùm is ſit ille, qui diligitur propter ſe, & omnia propter ipſum : conſtat autem hujuſmodi notitiam eſſe ipſum dictamen legis naturalis, quo nos adſtringit ad prædictum Dei amorem ; ſiquidem non aliter prædicta lex intimat alia præcepta quàm oſtendendo vel honeſtatem actus, vel turpitudinem vitii.

Nota 3. Obſerva denique, quod cùm homo in ſtatu naturæ integræ diligat Deum ſuper omnia, pluresque perfectiones gratuitò ab illo accipiat, ut modò vidimus, haud dubium eſt, quod poſſet habere cum eo in illo ſtatu imperfectam ſaltem amicitiam, & quæ diceretur talis ſecundùm quid ; ad hujus enim conſtitutionem ſufficiens eſt prædictus benevolentiæ amor. Quare ſolùm vertimus in dubium, an tunc poſſet inire cum Deo amicicitiam propriè, & ſtrictè dictam, ideſt, quæ licèt comparativè ad amicitiam charitatis ſit imperfecta & diminuta, utpote inferioris ordinis ; univocè tamen participet rationem amicitiæ, quam ſuprà diffinivimus. Ad eum modum quo animalia irrationalia, & imperfecta conveniunt univocè, & ſimpliciter in generali ratione animalis cum homine ; à quo tamen ſecundùm differentiam ſpecificam excedunrur.

§. II.

Legitima reſolutio dubii.

47. Aſſertio. Dicendum ergo eſt, impoſſibilem eſſe intra ordinem naturæ amicitiam ſimpliciter & ſtrictè dictam creaturæ ad Deum, atque ideo hominem conſtitutum in natura integra habere non poſſe hujuſmodi amicitiam cum illo. Hæc aſſertio eſt expreſſa D. Thom.
D. Thom. *in* 3. *diſtinct.* 27. *quæſt.* 2. *ad* 4. his verbis : *Ad quartum dicendum, quod charitas, ut ex prædictis patet, amicitiam, & amorem, & deſiderium includit. Deſiderium autem naturale non poteſt eſſe niſi rei, quæ naturaliter haberi poteſt, unde deſiderium naturale ſummi boni ineſt nobis ſecundùm naturam, in quantum ſummum bonum participabile eſt à nobis per effectus naturales. Similiter ex ſimilitudine cauſatur, unde naturaliter diligitur ſummum bonum ſuper omnia, in quantum habemus ſimilitudinem ad ipſum per bona naturalia. Sed quia natura non poteſt pervenire ad operationes ejus, quæ ſunt vita ſua, & beatitudo, ſcilicet viſio divina eſſentia ; ideo etiam ad amicitiam non pertingit, quæ facit amicos convenire, & in omnibus communicare ; & ideo oportet ſuperaddi charitatem, per quam amicitiam ad Deum habeamus, & deſideremus aſſimilari ei per participationem ſpiritualium bonorum, ut participabilem per gloriam ab amicis ſuis.*

Quæ authoritas adeo perſpicua eſt pro noſtra aſſertione, ut nulla tergiverſatione valeat enervari, cùm expreſsè concedat naturæ amorem Dei ſuper omnia, neget autem amicitiam erga illum. Idem colligitur ex iis quæ tradit S. Doct. *diſp.* 28. *quæſt.* 1. *art.* 3. & 1. D. Thom.
2. *quæſt.* 109. *art.* 1. Quem ſequuntur Bañez D. Bañez.
in præſenti, art. 1. Araujo *dub.* 4. Labat *dub.* 1. Araujo. Labat.
§. 2. Suar. *diſp.* 3. *ſect.* 5. Granad. *controv.* 3. *de* Suar.
Char. ſect. 3. Ægidius Coninch. *diſp.* 22. *dub.* 3. Granadas.
& alii. Coninch.

Rationes autem pro hac ſententia plures adduci ſolent, quibus Adverſarii facilè occurrunt. Fundamentum. Efficax ac legitima eſt illa, quæ continetur in verbis modò adductis D. Thom. Pro cujus plena intelligentia animadvertendum eſt, quod omnis amicitia fundatur in communicatione alicujus vitæ, ſive modi vivendi, ut conſtat tum inductivè in omnibus ſpeciebus amicitiæ ; civilis enim fundatur in communicatione vitæ politicæ ; domeſtica in communicatione modi vivendi familiaris, ſeu œconomici ; militaris in communicatione militiæ, & ſic de aliis : in omnibus enim verum eſt amicitiam fundari in aliquo modo vivendi, in quo qui non communicant, non poſſunt eſſe amici ; ſicut non poſſunt conjungi amicitia naturali, vel civili, qui non communicant in ſanguine, vel modo vivendi politico. Tum etiam, quia amicitia eſt virtus, quæ facit aliquos inter ſe dulciter convivere ; quoniam ut dicit Philoſ. Ariſtot.
9. Ethic. cap. 14. *Unuſquiſque cum ſuo amico converſatur in illis, quæ maximè diligit, & quæ ſuam vitam reputat, quaſi amico convivere volens : unde quidam ſimul venantur, quidam ſimul potant, quidam ſimul philoſophantur, &c.* Conſtat autem ex terminis, quod convivere non eſt niſi communicantium in aliquo modo vitæ : Ergo, &c.

Secundò nota, quod omnis amicitia haberi poſſibilis inter Deum & creaturam, fundari debet in modo vivendi proprio, & connaturali ipſius Dei, quem creaturæ participativè communicet ; nam amicitia fundatur indiſpenſabiliter ſuper aliquo modo vivendi communi ipſis amicis : Sed amicitia creaturæ ad Deum fundari non debet ſuper modo vivendi proprio & connaturali ipſi creaturæ, quem proinde Deus ab illa participet : Ergo fundari debet in modo vivendi proprio ipſius Dei, in quo creatura participativè communicet ; non enim ſupereſt tertius vivendi modus, qui ita ſit communis Deo & creaturis, ut nullius ex illis proprius ſit.

Obſerva denique, quod modus vivendi proprius & connaturalis Dei conſiſtit in cognitione intuitiva ſuæ eſſentiæ : tum quia modus vivendi proprius Dei eſt ille, per quem eſt in ſeipſo ſummè felix, & beatus : conſtat autem, beatitudinem Dei conſiſtere in viſione clara ſuæ eſſentiæ, & amore ad illam ſubſequuto : tum etiam, quia modus vivendi proprius Beatorum conſiſtit in viſione clara divinæ eſſentiæ : Sed hic vivendi modus nihil aliud eſt, quàm participatio quædam modi vivendi connaturalis Dei ; hic igitur conſiſtit in cognitione clara, & intuitiva divinæ eſſentiæ. Quocirca ad hoc ut creatura ineat ſtrictam amicitiam cum Deo, participare debet prædictam cognitionem in ſe, vel in ſua radice ; aliter quippe non poterit habere propriam amicitiam cum illo, ob defectum communicationis in vita illius.

Digitized by Google

48. Conſtruitur ratio. D. Thom. Ex his expenditur ratio Divi Thomæ pro aſſertione; nam ut creatura habeat amicitiam ſtrictè dictam cum Deo, debet communicare cum illo in modo vivendi proprio illius; quia cùm amicitia fundetur in communi modo vivendi, hac communicatione ſecluſa, non poterit habere cum Deo ſtrictam amicitiam: Sed intra ordinem naturæ non eſt poſſibilis haberi à creatura communicatio in modo vivendi proprio, & connaturali Dei: Ergo nec amicitia ſtrictè dicta erga illum. Major, & conſequentia conſtant ex prænotatis, minor verò etiam eſt perſpicua; quia modus vivendi proprius Dei conſiſtit in viſione clara ſuæ eſſentiæ, quæ viſio non eſt communicabilis creaturæ intra naturæ ordinem.

Fulcitur. Confirmatur primò, & explicatur ampliùs hæc ratio; nam illi qui non communicant in operationibus propriis alicujus vitæ, non poſſunt habere amicitiæ ſocietatem conſequutam ad illam; ſicut qui non communicant in officiis, & operationibus civilibus, nequeunt amicitiâ politicâ inter ſe conjungi: Sed creatura rationalis intra ordinem præcisè naturæ conſiderata non poteſt communicare in operationibus propriis divinæ vitæ; quia hujuſmodi operationes ſunt amor, & cognitio divinæ eſſentiæ, ut eſt in ſe, ad quas non poteſt pertingere natura: Ergo nec ad habendam cum Deo propriam, & ſtrictam amicitiam.

Roboratur ampliùs. Confirmatur ſecundò, quia omnis amicitia fundatur in communicatione inchoata, vel perfecta alicujus felicitatis; quia felicitas eſt finis vitæ, & ſecundùm illius modos multiplicatur: unde alia eſt felicitas civilis, alia domeſtica, &c. Sed creatura intra ordinem naturæ pervenire non poteſt ad felicitatem propriam Dei, ſive divinæ vitæ: Ergo neque ad illius amicitiam. Minor, quæ ſola indiget probatione, ſuadetur; quia felicitas propria Dei conſiſtit in viſione clara ſuæ eſſentiæ, quæ viſio non eſt participabilis à creatura per aliquam perfectionem ordinis naturalis.

Maior confirmatio. Confirmatur tertiò: Quoniam inter ea, quæ ſunt diverſæ naturæ, quatenus talia, non poteſt eſſe amicitia propriè, & ſtrictè dicta: Sed Deus, & creatura conſiderata intra naturalem ordinem ſunt diverſæ naturæ, tam ſpecificæ, quàm genericæ: Ergo inter ipſos ſic ſumptos non poteſt eſſe amicitia propriè, & ſimpliciter dicta. Minor, & conſequentia conſtant. Major verò ſuadetur: tum quia ad amicitiam requiritur, quod amici communicent, aut ſaltem communicare poſſint ſuaviter, & delectabiliter in eiſdem operationibus; nam amicitia eſt operationum convictus & ſocietas: operationes autem unius naturæ non poſſunt eſſe delectabiles, ſuppoſitis alterius ab illa diverſæ, quatenus talibus; cùm non ſint illi connaturales, ſed extraneæ. Tum etiam, quia hac ratione non datur amicitia naturalis inter homines & Angelos, ut docet D. Thom. *in* 3. *diſtinct.* 28. *quæſtione* 1. *art.* 3. his verbis: *Amicitia eſſe non poteſt niſi in eos, qui eandem vitam participant: vita autem hominis & Angeli eſt duplex. Vna quæ competit eis ſecundùm naturam ſuam; & ſic homines, & Angeli non communicant in eadem vita, ſed homines ad invicem, & Angeli ad invicem; quia convenit eis circa eaſdem operationes occupari. Alia vita utriuſque eſt per gratiam, ſecundùm quam ſiunt participes divinæ vitæ; & in hac vita communicant ad invicem, & cum Deo: & ideo ſecundùm hanc vitam poteſt eſſe amicitia eorum ad invicem, & hæc amicitia eſt charitas.* D.Thomas.

Secundò probatur eadem ſententia aliâ ratione deſumpta ex D. Thom. nam amor eſt duplex: alius ſecundùm quid, & generaliter ſumptus, qui coincidit cum benevolentia, diffiniturque ab Ariſtot. 2. Rhetoric. quod eſt *velle bonum alicui.* Alius propriè, & ſimpliciter dictus, qui includit benevolentiam, & addit ſupra illam conjunctionem affectivam amantis ad amatum, ita ut amans æſtimet amatum quaſi idem ſibi, & ſic moveatur in illum, ut infrà probat D. Thom. *quæſt.* 27. *art.* 2. Sed Dei ad hominem conſtitutum in natura integra non poteſt eſſe amor propriè & ſimpliciter dictus: Ergo neque amicitia. Major, & conſequentia conſtant, quia ad amicitiam ſimpliciter dictam neceſſarius eſt amor ſimpliciter dictus, ut *n.* 1. *hujus diſp.* illius diffinitionem exponentes animadvertimus. 49. Alia ratio. D. Thom. Ariſt. D. Thom.

Minor verò ſuadetur: Tum quia Deus non poteſt diligere per amorem ſimpliciter dictum creaturam, quæ non ſit objectum congruum talis dilectionis: conſtat autem creaturam exiſtentem extra gratiam non eſſe objectum congruum divinæ dilectionis amicabilis, ſeu amoris ſimpliciter dicti; quia hujuſmodi condignitas eſt effectus proprius gratiæ, ſine qua proinde nequit inveniri. Tum etiam, quia amor ſimpliciter dictus eſt unio quaſi continuativa amantium, ut ſuprà vidimus; dum autem homo non eſt in gratia, non poteſt eſſe Dei ad illum amor utriuſque continuativus, quia unio continuativa eſt inter eos duntaxat, qui ſunt ejuſdem rationis: Ergo, &c.

Confirmatur: Nam is, cui eſt omninò impoſſibilis viſio alterius, non poteſt habere cum illo ſtrictam amicitiam: Sed creaturæ intra ordinem naturæ conſideratæ impoſſibilis eſt viſio Dei: Ergo & propria illius amicitia. Minor, & conſequentia conſtant. Major verò ſuadetur, quia de ratione veræ amicitiæ eſt deſiderium videndi amicum; qui enim non appetit videre alterum, eo ipſo convincitur, quod non diligit ipſum ex amicitia: conſtat autem eum, cui impoſſibilis eſt viſio alterius, non poſſe habere deſiderium videndi illum, adeoque nec amicitiam; quia deſiderium non eſt niſi rei haberi poſſibilis: Ergo, &c. Confirmatio.

§. III.

Præcluditur triplex evaſio.

Nec refert ſi priori rationi occurras primò dicendo falſum eſſe, quod creatura non poſſit participare intra naturæ ordinem modum vivendi proprium Dei, neque communicare in operationibus illius; nam Angelus relictus ſuæ naturæ diligit Deum ſuper ſomnia amore abſoluto & efficaci, eſtque in perpetua contemplatione illius, ratione cujus naturali beatitudine perfruitur, idemque haberet homo conſtitutus in natura integra: conſtat autem hujuſmodi operationes eſſe quaſdam participationes divinæ vitæ, ſive actuum, in quibus illa conſiſtit; cùm ad idem objectum, ſcilicet Dei eſſentiam, terminantur: Ergo,&c. 50. Effugium.

Digitized by Google

Præcluditur. Non, inquam, hoc refert; quia creatura intra naturæ ordinem non poteſt participare modum vivendi proprium Dei formaliter, ut eſt in ſeipſo; id enim proprium eſt entis ſupernaturalis, ut ex communi placito nunc ſupponimus. Quæ tamen communicatio omninò neceſſaria eſt ad habendam cum illo propriam, & ſtrictam amicitiam. Tum quia ad hujus conſequutionem requiritur, ut creatura communicet in vita Dei, ſecundùm quod eſt propria illius, ut nuper vidimus: non poteſt autem communicare in divina vita, ſecundùm quod eſt propria Dei, niſi participet illam formaliter, ut eſt in ſeipſa; quoniam hoc dumtaxat modo eſt propria illius. Tum etiam, quia communicatio vitæ ad amicitiam requiſita debet eſſe talis, ut non conſtituat diverſum modum vivendi in perſonis quæ illam participant; nam ſi diverſum vivendi modum in eis conſtituat, eo ipſo reſcindit, vel impedit amicitiam; cùm non ſit illis communis idem vivendi modus, ſed unaquæque perſona vendicet ſibi particularem vitam, quod eſt contra rationem amicitiæ. Manifeſtum eſt autem, quod niſi creatura communicet in modo vivendi proprio Dei formaliter, ut eſt in ſeipſo, conſequetur ex vi hujus participationis novum vivendi modum diverſum ab ipſa vita divina; ſiquidem hac ratione differunt ab ea vita angelica & humana, quæ ipſam aliter, ac eſt in ſe, participant.

Per quod patet ad illud de contemplatione & dilectione Dei authoris naturæ, quæ ſunt operationes connaturales Angelo, & etiam homini conſtituto in natura integra. Nam licet hujuſmodi actus ſint participationes quædam dilectionis & viſionis divinæ eſſentiæ, in quibus Dei vita conſiſtit; non tamen participant illas formaliter, ut ſunt in ſeipſis, ſed virtualiter, & modo proprio creaturæ, aliàs eſſent ſupernaturales. Quæ participatio non ſufficit ad fundandam unitatem amicitiæ ſimpliciter dictæ, eo quòd Angelus, vel homo ex vi hujus participationis non communicant cum Deo in modo vivendi proprio illius, ſed alium longè diverſum acquirunt.

51. Alia evaſio. Nec etiam refert, ſi ſecundò occurras, & dicas modum vivendi proprium Dei duo includere, nempe & rationem communem cognitionis divinæ eſſentiæ, & intuitionem illius, qui eſt velut conceptus ſpecificus. Quanvis ergo creatura non participet formaliter intra naturæ ordinem viſionem divinæ eſſentiæ, ut eſt intuitio illius; bene tamen ut dicit communem conceptum cognitionis ad ipſam terminatæ; nam ratio formalis hujus cognitionis ſalvatur propriè in beatitudine naturali, quam haberet homo conditus in natura integra: hoc autem ſufficiens eſſe videtur ad hoc, ut prædicta creatura communicet cum Deo in modo vivendi, habeatque cum illo intra naturæ ordinem amicitiam propriè dictam, quamvis minùs perfectam quàm ſit charitatis amicitia.

Confutatur. Contra enim eſt, quod ad habendam amicitiam propriè dictam cum Deo, non ſufficit ut creatura communicet cum illo in ratione univerſali cognitionis divinæ eſſentiæ; ſed neceſſaria eſt communicatio in conceptu ſpecifico illius, qui dicit prædictæ naturæ intuitionem. Tum quia ad hoc ut creatura ineat amicitiam ſimpliciter dictam cum Deo, communicare debet in modo vivendi proprio illius, ut nuper vidimus: modus autem vivendi proprius Dei non conſiſtit in aliis vivendi modis, qui poſſunt eſſe proprii creaturæ. Tum deinde, quia omnes politici conveniunt in ratione communi vitæ civilis, quæ tamen communicatio non ſufficit ad hoc ut omnes politici inter ſe convivant, & habeant inter ſe civilem amicitiam; aliàs omnes homines, qui communi aliquo & humano ſtatuto gubernantur, unirentur inter ſe amicitia politica, quod nemo dicet: Ergo neque etiam communicatio in ratione communi cognitionis divinæ eſſentiæ ſufficit ad hoc, ut inter Deum & creaturam ſit ſtricta amicitia. Tum præterea, quia magis conveniunt homo, & Angelus in ratione communi vitæ intellectivæ, quàm Deus & creatura condita in natura integra, in cognitione communi divinæ eſſentiæ; cum hìc ſolùm detur convenientia analogica, illic autem generica: & tamen prior illa communicatio non ſufficit, ut inter homines, & Angelos ſit amicitia naturalis propriè dicta, ut ſuprà vidimus: Ergo multò minùs ſufficiet hæc poſterior ad hoc, ut creatura habeat cum Deo prædictam amicitiam.

Quod ſi ex his inferas, neque inter ipſos Angelos eſſe amicitiam ſtrictè dictam in ordine naturæ, eo quòd ſunt diverſæ ſpecificè vitæ intellectivæ; imò neque ſupernaturalem inter Deum, & Juſtos, ob eandem, vel potiorem rationem; quia gratia ſanctificans non eſt participatio univoca, ſed analoga vitæ divinæ, neque participat illam ſecundùm modum independentiæ, & infinitudinis, quo in Deo exiſtit, ſed alio finito, & limitato. 52. Præoccupatur objectio.

Reſpondetur negando ſequelam quoad utramque partem. Et ad probationem prioris dicendum eſt, Angelos uniri inter ſe amicitia naturali, & ſtrictè dicta: tum quia occupantur circa eaſdem ſpecie operationes; omnes enim contemplantur ſeipſos, & authorem naturæ, illumque amore benevolentiæ proſequuntur, quod ſufficiens eſt ad unitatem amicitiæ propriè dictæ, cùm hæc nihil aliud ſit, quàm operationum convictus & ſocietas. Tum etiam, quia modus vivendi in Angelis dividitur ſicut & modus cognoſcendi, aut cum illo coincidit: Sed omnes Angeli conveniunt in eodem gradu cognoſcendi, qui eſt ſine dependentia à materia, & ordine ad illam: Igitur omnes communicant in eodem modo vivendi ſpecifico. Nam quamvis ſub illo differant penes diverſos gradus ſpiritualitatis, hæc tamen diverſitas de materiali ſe habet reſpectu modi vivendi, vel cognoſcendi, ſumpti formaliter in eſſe talis, & ſecundùm quod diſtinguitur à modo eſſendi, ut docent communiter Theologi 1. *part.* agentes de cognitione angelica.

Ad probationem ſecundæ partis dictæ ſequelæ reſpondetur, gratiam ſanctificantem eſſe participationem formalem vitæ divinæ, & quaſi ejuſdem ſpeciei cum illa, cùm ſit radix amandi, & videndi Deum prout eſt in ſe, quæ ſunt operationes prædictæ vitæ. Cum qua tamen analogicè convenire dicitur, quia non participat illam ſecundùm modos infinitudinis, independentiæ actus puri, & alios incommunicabiles creaturis, ſub quibus in Deo exiſtit. Id tamen non impedit unitatem amicitiæ, quia cùm prædicti modi ſint extra conceptum formalem, & ſpecificum vitæ divinæ, utpote tranſcendentes per omnia attributa Dei, non requiritur illorum communicatio ad hoc, ut creatura ineat cum Deo propriam amicitiam, ſed ſufficit & exigitur,

Digitized by Google

exigitur, quod participet per gratiam formalitatem, ſeu ſpeciem vitæ divinæ ſecundùm id, quod exprimit intra propriam lineam.

53. *Aliud effugium.*

Denique ſecundæ rationi, quam §. *præced.* pro aſſertione conſtruximus, occurri poteſt ſi dicatur falſum eſſe, quod Deus non diligeret amore ſimpliciter dicto hominem conſtitutum in natura integra; nam cùm homo in illo ſtatu proſequatur Deum amore ſtrictè dicto, utpote quem ſuper omnia diligit, non apparet ratio, ob quam nequeat ab illo redamari amore conſimili; præſertim cùm eatenus Deus diligat homines, in quantum efficit illos amatores ſui, ut non ſemel in hac diſputatione diximus.

Impugnatur.

Cæterùm hæc evaſio ſufficienter præcluſa manet ex noſtra ratione, quoniam ut in ea vidimus, Dei ad creaturam conſiſtentem intra ordinem naturæ non poteſt dari unio affectiva, quam importat amor propriè & ſimpliciter dictus. Tum etiam, quia hujuſmodi amor eſt ille, per quem amans transfertur in amatum, vel ad participandum ea, quæ ſunt propria amati, vel ad communicandum amato quæ ſunt propria ſibi, ut ex D. Thom. *in 3, diſtinct. 32. quæſt. 1. art. 1. ad 3.* vidimus *dub. 1.* Quare cùm Deus homini conſtituto in natura integra non conferat ea bona, quæ ſunt propria ſibi, non poteſt eum diligere amore ſimpliciter dicto. *D.Thom.*

Ad id autem quod in contrarium, & in favorem evaſionis modò propoſitæ adducitur, reſpondetur conceſſo antecedenti, negando conſequentiam. Et ratio diſparitatis eſt, quod homo conditus in natura integra amaret Deum ſicut bonum univerſale, & ſuum ultimum finem; quæ dilectio importat maximam unionem affectivam amantis ad amatum, cùm ille diligat hunc pluſquam ſeipſum: Deus autem ſolùm amaret hominem in prædicto ſtatu ut effectum, & opus manuum ſuarum; qui amor neque ex ſuo generali conceptu importat unionem affectivam amantis ad amatum, ſed poteſt eſſe abſque illa (aliàs omnes creaturæ amarentur à Deo amore ſimpliciter dicto, quod nemo admittet:) neque illam in noſtro caſu aliunde includeret, quia dum Deus non communicat homini ſua præcipua bona, neque illum ordinat ad conſortium ſuæ vitæ, non ſe habet ad eum quaſi ad ſeipſum, aliter nihilo ferè magis uniretur eidem homini per communicationem gratiæ, quàm per productionem naturæ.

D. Bernard. Illa autem maxima D. Bernardi, *Amas itaque nos, &c.* ſolùm probat quod amor Dei erga creaturas non eſt formaliter affectivus, ſed effectivus; & ex conſequenti, quod non poſſumus illum diligere, quin ipſe prior dilexerit nos; quæ eſt intentio Doctoris Mellifluì: minimè autem convincit, quod ſi creatura diligit Deum per affectum, cui conveniat ratio amoris propriè dicti, conſimili benevolentia ab ipſo redametur, niſi forſan ratione materiæ, ut contingit in amore ſupernaturali charitatis, de quo loquebatur D. Bernard. noſque dum illius authoritate uſi ſumus *num. 30.*

§. IV.

Contraria ſententia cum ſuis argumentis.

54. *Opinio cōtraria.*

Contrariam nihilominus ſententiam, quæ aſſerit, poſſibilem eſſe propriam, & ſtrictam amicitiam inter Deum, & hominem conſtitutum in ſtatu naturæ integræ, tuentur Caſtillo *diſp. 2. de charit. quæſt. 2.* Ripalda *diſp. 33. ſect. unic.* Tannerus *hîc, diſp. 2.* Lorca *ſect. 3. diſp. 2.* Ioan. à S. Thoma *diſp. 14. art. 2.* Ferre *quæſt. 2. §. 4.* & alii graves Theologi in manuſcriptis. Poteſtque ſuaderi primò ex D. Thom. *locis adductis §. 1. hujus dubii*, in quibus expreſsè aſſerit, hominem diligere naturaliter Deum pluſquam ſeipſum amore amicitiæ. Quod etiam tradit Philoſoph. tum 8. *Ethic. lect. 12.* his verbis: *Eſt autem ad parentes quidem amicitia filiis, & hominibus ad Deos, ut ad bonum, & superexcellens.* Tum etiam 10. *Ethic.* ubi aſtruit & probat, quod ſapiens eſt amiciſſimus, & chariſſimus diis immortalibus. Etenim cùm Ariſtoteles non cognoverit amicitiam ſupernaturalem hominis ad Deum, neceſſe eſt dicere ipſum loqui de amicitia naturali, hancque ſtatuere inter Deum & homines.

Caſtillo. Ripalda. Tanner. Lorca. Ioan. à S. Thoma. Ferre. D. Thom. Ariſtot.

Fundamentum ex D. Thoma, & Ariſtotele.

Diluitur.

Reſpondetur, quod D. Thom. in locis ſuperiùs adductis ſolùm intendit probare hominem conſtitutum in natura integra poſſe diligere Deum ſuper omnia amore benevolentiæ, & non ſolùm concupiſcentiæ affectu, ut ex ipſa litera apertè liquet. Unde ibi nomine amoris amicitiæ tantùm intelligit, & ſignificat benevolentiæ dilectionem, quæ quia eſt propria amicitiæ, ſecundùm Philoſoph. 9. *Ethic. lect. 5.* ſæpe, nec immeritò, illius nomen ſortitur. *Ariſtot.*

Difficiliora ſunt teſtimonia adducta ex Ariſtot. at non ita urgent, quin congruentem ſolutionem admittant. Ad primum enim reſpondetur, Philoſophum in eo loco ſolùm ſtatuere poſſibilitatem amicitiæ naturalis hominis ad Deum; non tamen diffinit qualis ſit, an ſcilicet propria, vel impropria, ſecundùm quid, vel ſimpliciter dicta. Namque licèt homines ſint valde obſtricti ad diligendum Deum amore benevolentiæ, ut ibi probat; cum hoc tamen optimè cohæret, prædictum amorem non pertingere ad propriam amicitiam (ſicut pertingit amor filiorum erga patres) ob defectum communicationis cum Deo in eadem vita. Quem defectum impedire de facto rigoroſam amicitiam inter Deum & homines, agnovit idem Ariſt. *lect. 7. ejuſdem libri*, ubi hac ratione docet, tum quod homo non habet amicitiam cum ſubſtantiis ſeparatis, ſcilicet Angelis: tum etiam, quod amicus non diligit amicis ſuis maxima bona, putà Deos eſſe; quia eo ipſo, quod homo transferretur in Deitatem, deſineret eſſe amicus alterius hominis ob diſtantiam, & diverſitatem vitæ; nemo autem deſiderat amicis ſuis ea bona, per quæ amittat illorum amicitiam. 55. *Ariſtot.*

Tacitæ objectioni occurritur.

Nec propterea inconvenienter uſi ſumus prædicto teſtimonio Ariſtotelis ad affirmandam poſſibilitatem ſupernaturalis amicitiæ inter Deum, & homines; quia non adduximus illud ad probationem noſtræ aſſertionis, ſed ad repellendam vim cujuſdam argumenti intendentis probare impoſſibilitatem prædictæ amicitiæ ex verbis Ariſtotelis, atque ex diſtantia infinita Dei, & hominum. Nam ut horum vis minueretur, ſatis fuit opponere pro contraria parte alia ejuſdem Authoris verba æquè, vel magis perſpicua, & quæ forſan apud contrarios intentum convincerent. Præſertim cùm, ſuppoſita communicatione in eadem ſpecie vitæ, infinita diſtantia in modo habendi illam (qualiter de facto communicant in vita divina Deus & homo) non obſtat amicitiæ propriè

Digitized by Google

& ſimpliciter dictæ, ut conſtat ex iis, quæ ibi diximus.

Ad ſecundam authoritatem dicendum, mentem Philoſophi ſolùm eſſe, quod facta comparatione hominum inter ſe, ſapiens qui bono virtutis ſtudet, plus à Deo diligitur, quàm ſtultus, qui per ſenſibilia diſtrahitur; quoniam rationabile eſt, ut ii maximè ſint Deo accepti, qui optimi ſunt, & ipſi Deo magis conſimiles, uti ſe habent virtuoſi & ſapientes, qui bonum intellectus aliis bonis externis præferunt. Cum quo optimè ſtat, nullum hominem, ſive ſtultus, ſive ſapiens ſit, habere cum Deo ſtrictam amicitiam ob defectum communionis in eadem vita. Et ſanè loquutionem Ariſtotelis non procedere abſolutè, ſed comparativè (ad eum modum quo Pilatus dicitur ab Auguſtino innocentiſſimus comparatione Iudæorum, qui occiderunt Chriſtum Dominum) ex eo liquet, quia aliàs cùm ſuperlativum ſupponat poſitivum, cùm ſapiens ſit Deo amiciſſimus, ſtultus erit Dei amicus: quod alienum eſt ab Ariſtotele, & cujuſque notæ Philoſopho indignum.

56. Argumentum. Deinde ſuadetur hæc ſententia unico fundamento è ratione petito, quo videtur manifeſtè convinci. Nam amicitia eſt mutuæ benevolentiæ amor ſuper alicujus boni communicatione fundatus: Sed inter Deum, & hominem conſtitutum in natura integra totum hoc reperitur: Ergo & propria amicitia. Minor, quæ ſola indiget probatione, ſuadetur; quia homo in illo ſtatu diligit Deum amore benevolentiæ propriè, & ſimpliciter dictæ, ab ipſoque conſimili redamatur affectu; nam cùm benevolentia Dei erga creaturas non ſit affectiva, ſed effectiva, illa debet cenſeri propriè, & ſimpliciter talis, per quam communicat eis bonum ſimpliciter dictum: conſtat autem ipſum ſtatum naturæ integræ, quem Deus in caſu quæſtionis conferebat homini, eſſe bonum ſimpliciter intra ordinem naturæ, cùm afferat ſecum rectitudinem potentiarum, & beatitudinem, ſive ultimam felicitatem illius ordinis. Nec deficeret boni communicatio inter Deum, & hominem; quia communicarent tum in ipſa beatitudine naturali, & vita intellectiva; tum etiam in aliis officiis propriis amicorum. Deus enim conferebat liberaliter homini notitiam ſpeculativam ſecretorum naturæ, rectitudinem voluntatis circa bonum honeſtum, & aliqualem corporis incorruptionem. Quibus beneficiis reſponderet ipſe homo gratitudinis, obedientiæ, & religionis obſequiis; tunc enim coleret Deum ut ſupremum Dominum, illumque ſuper omnia, & in omnibus diligeret; quia cum ſtatu naturæ integræ nullum peccatum, ſive mortale, ſive veniale eſt compoſſibile: Ergo, &c.

Cõfirmatio prima. Confirmatur primò; nam amicitia ſtrictè dicta eſt mutuæ benevolentiæ amor fundatus ſuper alicujus boni ſimilitudine, quia ſimilitudo gignit amicitiam: Sed Deus diligeret ex benevolentia hominem conditum in natura integra, in quantum opus manuum ſuarum, & imaginem ſuæ bonitatis, qui etiam, ut ſuprà vidimus ex D. Thom. diligeret ipſum Deum ratione ſimilitudinis habitæ cum illo: Eſſet igitur inter eos propria, & ſtricta amicitia.

Secunda. Confirmatur ſecundò: Nam communicatio in beatitudine ſupernaturali fundat amicitiam ſupernaturalem ſtrictè dictam inter Deum & homines: Ergo communicatio in beatitudine naturali fundabit inter illos amicitiam ſimpliciter dictam, quæ ſit ordinis naturæ, ut à paritate convincitur: Sed homo conſtitutus in ſtatu integritatis communicaret cum Deo in beatitudine naturali, quæ eſt beatitudo propriè dicta: Haberet ergo cum illo ſtrictam amicitiam.

Confirmatur ultimò, quia communicatio in modo vivendi politico ſufficit ad amicitiam ſtrictè dictam, quam appellamus civilem: Sed licèt homo conſtitutus in ſtatu integritatis non communicaret cum Deo in modo vivendi naturali, benè tamen in modo vivendi politico: Ergo eſſet inter illos amicitia ſtrictè dicta, videlicet politica. Suadetur minor; nam homo in ſtatu naturæ integræ dirigeretur à Deo per legem naturalem, ſingularique providentia, & cumularetur inſimul ingentibus beneficiis, quibus ipſe reſponderet præſtando Deo perfectam obedientiam, cultum, & amorem. Conſtat autem hanc officiorum viciſſitudinem ſufficere ad communicandum ſtrictè in eodem modo vivendi politico, conferendamque civilem amicitiam, quia minor communicatio intercedit de facto inter Regem & ſubditos, inter quos tamen poſſibilis eſt amicitia propriè, & ſimpliciter dicta, ut ſuprà diximus: Ergo, &c. Tertia.

57. Solvitur argumentum. Ad hoc argumentum reſpondetur negando minorem, quia licèt ad hominem conſtitutum in natura integra ſit benevolentia propriè & ſimpliciter dicta; ſecus verò amor, ob ea quæ §. 2. & 3. adduximus: ſine quo amore conſiſtere nequit inter aliquos propria & ſtricta amicitia, ut ex illius diffinitione liquet.

Vel dicendum, ad amicitiam ſimpliciter dictam non ſufficere quamlibet communicationem in bono, ſed neceſſariam eſſe formalem communicationem in eodem ſpecifico modo vitæ; ſic enim exponenda eſt diffinitionis particula, *ſuper alicujus boni communicatione fundatus*; quia ut conſtat ex dictis pro noſtra aſſertione, deficiente communicatione formali in eadem vita, non poteſt natura excellens conjungi cum inferiori, amore ſtrictè dicto, cùm non reſpiciat illam quaſi idem ſibi; quod tamen neceſſarium eſt ad amicitiam. Unde cùm homo in ſtatu integritatis non communicet cum Deo formaliter in eodem modo vitæ, non poteſt habere cum illo ſtrictam amicitiam, quantumvis aliàs diligat ipſum Deum ſuper omnia, & cum eo communicet in aliis officiis; quia deficit unitas vitæ ad amicitiam ſimpliciter dictam requiſita.

Ex quibus patet ad primam confirmationem; non enim quælibet ſimilitudo in bono ſufficit ad inducendam amicitiam ſimpliciter dictam, ſed neceſſaria eſt ſimilitudo, ſeu convenientia formalis in eodem modo vitæ, quæ non eſſet inter Deum, & hominem conditum in natura integra, adeoque nec ſtricta amicitia, ſed tamen ſecundùm quid; quandoquidem hujus duntaxat rationis poteſt eſſe amor, quo Deus proſequitur creaturam exiſtentem intra limites naturæ, nec ordinatam ad ſuperiorem finem. Occurritur primæ confirmationi.

58. Diluitur ſecunda. Ad ſecundam confirmationem, conceſſo antecedenti neganda eſt conſequentia. Et ratio diſparitatis eſt perſpicua; quoniam ad ineundam cum Deo amicitiam ſimpliciter dictam, neceſſaria eſt propria, & formalis communicatio in beatitudine connaturali illius: per hoc autem quod homo gaudeat naturali felicitate, ſive

Digitized by Google

ſive hæc ſit beatitudo propriè & ſimpliciter,ſive tantùm ſecundùm quid, non communicat propriè loquendo cum Deo in beatitudine connaturali illius, neque eſt felix ut Deus, ſed potiùs ut homo, ſicut expreſsè tradit Philoſophus 1. *Ethic. lect.* 16. Quò contrà ſe habet per poſſeſſionem ſupernaturalis beatitudinis; nam eo ipſo, quod homo ea perfruatur completè vel inchoatè, communicat propriè cum Deo in beatitudine connaturali illius, eſtque felix non tam ut homo, quàm ut Deus, juxta illud Pſalmi, *Ego dixi: Dii eſtis.* Unde licèt hæc poſterior communicatio fundet amicitiam ſimpliciter dictam inter Deum & hominem; ſecus verò illa prior: Sed erit fundamentum amicitiæ, quæ ſit talis diminute tantùm, & ſecundùm quid. *Ariſtot.*

Nec obeſt, quod ipſa beatitudo naturalis ſit bonum ſimpliciter ſui ordinis, & quod volitio divina productivà illius,ſit erga hominem amor ſimpliciter intra eundem ordinem naturæ; quia ly *intra ordinem naturæ*, eſt conditio diminuens, & removens prædictam volitionem à conceptu amoris ſimpliciter, & abſolutè dicti. Quia ſicut intra genus ſigni non poteſt dari ſanitas, quæ ſit talis ſimpliciter, licèt ſaliva dicatur ſimpliciter ſana, cùm undique ſignificat perfectam ſanitatem: ita intra genus benevolentiæ divinæ terminatæ ad creaturam conſiſtentem infra naturæ limites, nulloque modo elevatam ad ſuperiorem finem, non poteſt dari amor, qui ſit ſimpliciter, & abſolute talis, ſed ſolùm cum addito diminuente, nempe intra ordinem naturæ, quatenus ex benevolentiis, quibus homo poteſt amari à Deo in hoc ordine, quædam aliis præferuntur, & illa judicatur maxima, per quam accipit ab illo ſupremum bonum naturale,qualis eſt beatitudo,ſeu integritas naturæ.

59. *Diſſolvitur tertia.* Ad ultimam confirmationem poteſt dici primò, quod licèt communicatio in officiis politicis ſufficiat ad amicitiam ſtrictè dictam inter Principem & ſubditos, cùm ſunt ejuſdem naturæ; ſecus autem ſi ſint naturâ diverſi, uti ſe habent Deus, & creatura; quia deficiente unitate vitæ ſubſtantialis, nequit eſſe inter ipſos mutuus amor propriè dictus, qui neceſſarius eſt ad omnem veram amicitiam. Unde ille obedientiæ cultus, quem homo conditus in natura integra exhiberet Deo, procederet à virtute religionis, non autem ab amicitia.

Secundò reſpondetur, amicitiam politicam Principis ad ſubditos eſſe in duplici differentia: aliam vulgarem, & de communi modo dicendi, quæque magis reſpicit ſtatum, quàm perſonas: pro qua ſufficit quod Princeps impendat ſubditis providentiæ curam, & generalia beneficia; ſubditi verò retribuant illi honoris, gratitudinis, & obedientiæ obſequium. Cæterùm hæc amicitia non participat ſimpliciter, & univocè communem rationem, ſed analogicè tantùm & ſecundùm quid; quoniam ex vi illius nec Princeps reputat ſubditos quaſi ſeipſum,nec illis potiora bona, aut cordis ſecreta confidit, neque in eorum damnis triſtatur graviter, aut lætatur cùm bona acquirunt; quod tamen neceſſarium eſt ad propriam amicitiam Ariſtotelicam, ut vidimus *dub.* 1. Alia eſt amicitia politica ſpecialiter dicta, quæ nimirum ſtrictè complectitur perſonam, ad illamque habetur, licèt ratione communionis politicæ, ſi ſemel hæc communio fundare poteſt amicitiam ſimpliciter dictam; & ad hujus ſubſtantiam requiritur, quod Princeps ſpeciali favore proſequatur ſubditos, eiſque impertiatur de ſuis præcipuis bonis, & cum ipſis in eadem regiminis cura, ac providentia convivat. Qui dilectionis modus ad paucos extenditur, ob idque non omnes ſubditi Regis, ſed pauci dicuntur abſolutè, & ſimpliciter illius amici. Unde cùm Deus non impertiatur homini conſtituto in natura integra de ſuis præcipuis bonis, nec eum reputet quaſi ſeipſum, ſed potiùs ut extraneum, cum quo in nulla operatione ſibi propria convivit, nec ei denique ſuæ pulchritudinis intuitum offerat, idcirco non poteſt habere cum illo perfectam amicitiam politicam, ſed tantùm ſecundùm quid, ob defectum convictus in eiſdem operationibus, & amoris propriè dicti, quæ ſunt de conceptu eſſentiali amicitiæ ut ſic.

Ex dictis in hoc dubio conſtat, hominem conſtitutum in aliis ſtatibus ſuprà recenſitis, habere non poſſe amicitiam ſimpliciter dictam cum Deo, ut eſt author naturæ: tum quia in nullo ex illis ſtatibus habet aliquam perfectionem ordinis naturalis, quam non haberet in natura integra, in qua tamen non pertingeret ad prædictam amicitiam. Tum etiam, quia ex vi perfectionis naturalis, quæcumque illa ſit, non poteſt creatura Deo convivere, illumque proinde ſibi adſtringere per propriam amicitiam; ſed ad id neceſſaria eſt participatio divinæ naturæ, ut modò vidimus. Si autem inquiras, utrum homo in ſtatu gratiæ eliciat actum amoris Dei ſuper omnia, ut eſt author naturæ? Reſpondetur affirmativè: ad cujus elicientiam nullo habitu indiget, ſed ſufficit ipſa inclinatio naturæ, quæ ex ſe determinata eſt ad amorem boni proprii, ſive particularis, ſive etiam aliis communis, quale eſt ultimus finis, ut docent Caiet. 1. 2. *quæſt.* 62. *art.* 3. & *in hac q.* 23. *art.* 6 Bañez *quæſt.* 26. *ſequenti, art.* 3. Valentia *hic, diſp.* 3. *quæſt.* 1. *punct.* 1. contra Scotum *in* 1. *diſt.* 17. *quæſt.* 1. Gabrielem *in* 3. *diſt.* 26. & alios, quibus ſubſcribit Medina 1. 2. *q.* 26. *art.* 2. 60. *Corollarium.* *Caietan. Bañez. Valentia Scot. Gabriel. Medina.*

QUÆSTIO XXIV.

De Charitatis ſubjecto.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrùm voluntas ſit ſubjectum charitatis?

AD primum ſic proceditur. Videtur quod voluntas non ſit ſubjectũ charitatis. Charitas enim amor quidam eſt: Sed amor ſecundùm Philoſoph. eſt in concupiſcibili. Ergo & charitas eſt in concupiſcibili, & non in voluntate.

Præterea, Charitas eſt principaliſſima virtutum, ut ſuprà dictum eſt. Sed ſubjectum virtutis eſt ratio. Ergo videtur quod charitas ſit in ratione, & non in voluntate.

Præterea, Charitas ſe extendit ad omnes actus humanos,ſecundùm illud 1.

ad

Digitized by Google

ad Cor. ult. Omnia veſtra in charitate fiant. Sed principum humanorum actuum eſt liberum arbitrium. Ergo videtur quod charitas maximè ſit in libero arbitrio ſicut in ſubjecto, & non in voluntate.

Sed contrà eſt, quod objectum charitatis eſt bonum, quod etiam eſt objectum voluntatis : Ergo charitas eſt in voluntate ſicut in ſubjecto.

Reſpondeo dicendum, quod cùm duplex ſit appetitus, ſenſitivus ſcilicet, & intellectivus, qui dicitur voluntas, ut in primo habitum eſt, utriuſque objectum eſt bonum, ſed diverſimodè. Nam objectum appetitus ſenſitivi eſt bonum per ſenſum apprehenſum. Objectum verò appetitus intellectivi, vel voluntatis, eſt bonum ſub communi ratione boni, prout eſt apprehenſibile ab intellectu. Charitatis autem objectum non eſt aliquod bonum ſenſibile, ſed bonum divinum, quod ſolo intellectu cognoſcitur. Et ideo charitatis ſubjectum non eſt appetitus ſenſitivus, ſed appetitus intellectivus, id eſt voluntas.

Ad primum ergo dicendum, quod concupiſcibilis eſt pars appetitus ſenſitivi, non autem appetitus intellectivi, ut in primo oſtenſum eſt. Vnde amor, qui eſt in concupiſcibili, eſt amor ſenſitivi boni. Ad bonum autem divinum, quod eſt intelligibile, concupiſcibilis ſe extendere non poteſt, ſed ſola voluntas. Et ideo concupiſcibilis ſubjectum charitatis eſſe non poteſt.

Ad ſecundum dicendum, quod voluntas etiam ſecundùm Philoſoph. in 3. de anima, in ratione eſt, & ideo per hoc, quod charitas eſt in voluntate, non eſt aliena à ratione. Tamen ratio non eſt regula charitatis, ſicut humanarum virtutum; ſed regulatur à Dei ſapientia, & excedit regulam rationis humanæ, ſecundùm illud Epheſ. 3. Supereminentem ſcientiæ charitatem Chriſti. Vnde non eſt in ratione ſicut in ſubjecto, ſicut prudentia; neque ſicut in regulante, ſicut juſtitia, vel temperantia, ſed ſolùm per quandam affinitatem voluntatis ad rationem.

Ad tertium dicendum, quod liberum arbitrium non eſt alia potentia à voluntate, ut in primo dictum eſt; & tamen charitas non eſt in voluntate ſecundùm rationem liberi arbitrii, cujus actus eſt eligere; electio enim eſt eorum, quæ ſunt ad finem: voluntas autem eſt ipſius finis, ut dicitur in 3. Ethic. Vnde charitas, cujus objectum eſt finis ultimus, magis debet dici eſſe in voluntate, quàm in libero arbitrio.

Conclusio *eſt affirmativa.*

Veritas hujus concluſionis ſatis conſtat ex dictis *tract.*14. *diſp.*4. *dub.*5. ubi oſtendimus diſtinctionem inter gratiam, & charitatem, & utriuſque habitus ſubjectum.

Articulus II.

Vtrum charitas cauſetur in nobis ex infuſione.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod charitas non cauſetur in nobis ex infuſione. Illud enim quod eſt commune omnibus creaturis, naturaliter hominibus ineſt: Sed ſicut Dion. dicit in 4. cap. de divin. nom. Omnibus diligibile, & amabile eſt bobonum divinum, quod eſt objectum charitatis. Ergo charitas ineſt nobis naturaliter, & non ex infuſione.

Præterea, Quantò aliquid eſt magis diligibile, tantò facilius diligi poteſt. Sed Deus eſt maximè diligibilis, cùm ſit ſummè bonus. Ergo faciliùs eſt ipſum diligere, quàm alia. Sed ad alia diligenda non indigemus aliquo habitu infuſo. Ergo nec etiam ad diligendum Deum.

Præterea, Apoſtolus dicit 1. ad Timoth. 1. Finis præcepti eſt charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. Sed hæc tria pertinent ad actus humanos. Ergo charitas cauſatur in nobis ex actibus præcedentibus, & non ex infuſione.

Sed contrà eſt, quod Apoſt. dicit Rom. 5. Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis.

Reſpondeo dicendum, quod ſicut dictum eſt, charitas eſt amicitia quædam hominis ad Deum, fundata ſuper communicatione beatitudinis æternæ. Hæc autem communicatio non eſt ſecundùm bona naturalia, ſed ſecundùm dona gratuita; quia ut dicitur Rom. 6. Gratia Dei, vita æterna. Vnde & ipſa charitas facultatem naturæ excedit. Quod autem excedit naturæ facultatem, non poteſt eſſe neque naturale, neque per potentias naturales acquiſitum, quia effectus naturalis non tranſcendit ſuam cauſam. Vnde charitas non poteſt neque naturaliter nobis ineſſe, neque per vires naturales eſt acquiſita

Digitized by Google

quiſita, ſed per infuſionem Spiritus ſancti, qui eſt amor Patris, & Filii, cujus participatio in nobis eſt ipſa charitas cauſata, ſicut ſuprà dictum eſt.

Ad primum ergo dicendum, quod Dion. loquitur de dilectione Dei, quæ fundatur ſuper communicatione naturalium bonorum; & ideo naturaliter omnibus ineſt. Sed charitas fundatur ſuper quadam communicatione ſupernaturali. Vnde non eſt ſimilis ratio.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut Deus ſecundùm ſe eſt maxime cognoſcibilis, non tamen à nobis, propter defectum noſtræ cognitionis, quæ dependet à rebus ſenſibilibus: ita etiam Deus in ſe eſt maximè diligibilis, in quantum eſt objectum beatitudinis. Sed hoc modo non eſt maximè diligibilis à nobis, propter inclinationem affectus noſtri ad viſibilia bona. Vnde patet, quod ad Deum maximè hoc modo diligendum, neceſſe eſt quod noſtris cordibus charitas infundatur.

Ad tertium dicendum, quod cum charitas dicitur in nobis procedere ex corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta, hoc referendum eſt ad actum charitatis, qui ex præmiſſis excitatur. Vel etiam hoc dicitur, quia hujuſmodi actus diſponunt hominem ad recipiendam charitatis infuſionem. Et ſimiliter etiam dicendum eſt de eo quod Auguſt. dicit, quod timor introducit charitatem. Et de hoc quidem dicitur in gloſ. Matth. 1. quod fides generat ſpem, & ſpes charitatem.

Conclusio *eſt affirmativa.*

De hac difficultate egimus ex profeſſo *tr.* 14. *diſp.* 3. *per totam*, & magis ſpecialiter *diſp.* 4. *dub.* 1. ad quæ loca remittimus Lectorem, ne eadem ſæpiùs inculcemus.

Articulus III.

Vtrùm charitas infundatur ſecundùm capacitatem naturalium.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur, quod charitas infundatur ſecundùm capacitatem naturalium. Dicitur enim Matth. 25. Quod dedit unicuique ſecundùm propriam virtutem. Sed charitatem nulla virtus præcedit in homine niſi naturalis, quia ſine charitate nulla eſt virtus, ut dictum eſt. Ergo ſecundùm quantitatem virtutis naturalis infunditur homini charitas à Deo.

Præterea, Omnium ordinatorum ad invicem ſecundum proportion[illegible] mo, ſicut videmus quod in rebus naturalibus forma proportionatur materiæ, & in donis gratuitis gloria proportionatur gratiæ. Sed charitas, cùm ſit perfectio naturæ, comparatur ad capacitatem naturalem, ſicut ſecundum ad primum. Ergo videtur, quod charitas infundatur ſecundùm naturalium capacitatem.

Præterea, Homines, & Angeli ſecundùm eandem rationem participant beatitudinem, quia in utriſque eſt ſimilis beatitudinis ratio, ut habetur Matth. 22. & Luc. 20. Sed in Angelis charitas, & alia dona gratuita ſunt data ſecundùm capacitatem naturalium, ut Magiſter dicit 3. diſt. ſecundi libri Sent. Ergo idem videtur eſſe in hominibus.

Sed contrà eſt, quod dicitur Joan. 3. Spiritus ubi vult ſpirat. Et 1. ad Corinth. 12. Hæc omnia operatur unus, & idem ſpiritus, dividens ſingulis prout vult: Ergo charitas datur non ſecundùm capacitatem naturalium, ſed ſecundùm voluntatem ſpiritus ſua dona diſtribuentis.

Reſpondeo dicendum, quod uniuſcujuſque rei quantitas dependet à propria cauſa rei, quia univerſalior cauſa effectum majorem producit. Charitas autem, cùm ſuperexcedat proportionem naturæ humanæ, ut dictum eſt, non dependet ex aliqua naturali virtute, ſed ex ſola gratia Spiritus ſancti eam infundentis. Et ideo quantitas charitatis non dependet ex conditione naturæ, vel ex capacitate naturalis virtutis, ſed ſolùm ex voluntate Spiritus ſancti diſtribuentis ſua dona prout vult. Vnde & Apoſt. dicit ad Epheſ. 4. Vnicuique noſtrûm data eſt gratia ſecundùm menſuram donationis Chriſti.

Ad primum ergo dicendum, quod illa virtus ſecundùm quam ſua dona Deus dat unicuique, eſt diſpoſitio, vel præparatio præcedens, ſive conatus gratiam accipientis. Sed hanc etiam diſpoſitionem, vel conatum prævenit Spiritus ſanctus movens mentem hominis, vel plus, vel minùs ſecundùm ſuam voluntatem. Vnde & Apoſt. dicit ad Cor. 1. Qui dignos nos fecit in partem ſortis Sanctorum in lumine.

Ad ſecundum dicendum, quod forma non excedit materiæ proportionem, ſed ſunt ejuſdem generis. Similiter etiam gratia, & gloria ad idem genus referuntur, quia gratia nihil eſt aliud, quàm quædam inchoatio gloriæ in no-

Digitized by Google

bis. Sed charitas, & natura non pertinent ad idem genus. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad tertium dicendum, quod Angelus eſt intellectualis naturæ, & ſecundùm ſuam conditionem competit ei, ut totaliter feratur in omne id, in quod fertur, ut in primo habitum eſt. Et ideo in ſuperioribus Angelis fuit major conatus, & ad bonum in perſeverantibus, & ad malum in cadentibus. Et ideo ſuperiorum Angelorum perſiſtentes facti ſunt meliores, & cadentes facti ſunt pejores aliis. Sed homo eſt naturæ rationalis, cui competit eſſe quandoque in potentia, & quandoque in actu; & ideo non oportet quod feratur totaliter in id, in quod fertur; ſed ejus, qui habet meliora naturalia, poteſt eſſe minor conatus, & è converſo. Et ideo non eſt ſimile.

Conclusio *eſt negativa*.

Recolantur quæ diximus *tract.* 14. *diſput.* 3. *dub.* 5. ex quibus magis conſtabit hujus concluſionis intelligentia.

Articulus IV.

Vtrum charitas augeri poſſit?

Ad quartum ſic proceditur. Videtur quod charitas augeri non poſſit. Nihil enim augetur niſi quantum. Duplex autem eſt quantitas, ſcilicet dimenſiva, & virtualis; quarum prima charitati non convenit, cùm ſit quædam ſpiritualis perfectio. Virtualis etiam quantitas attenditur ſecundùm objecta, ſecundùm quæ charitas non creſcit; quia minima charitas diligit omnia, quæ ſunt ex charitate diligenda. Ergo charitas non augetur.

Præterea, Id quod eſt in termino, non recipit augmentum. Sed charitas eſt in termino quaſi maxima virtutum exiſtens, & ſummus amor optimi boni. Ergo charitas augeri non poteſt.

Præterea, Augmentum quidam motus eſt. Ergo quod augetur, movetur. Quod ergo augetur eſſentialiter, movetur eſſentialiter. Sed non movetur eſſentialiter, niſi quod corrumpitur, vel generatur. Ergo charitas non poteſt augeri eſſentialiter, niſi fortè de novo generetur, vel corrumpatur; quod eſt inconveniens.

Sed contrà eſt, quod Auguſt. dicit ſuper Joan. quod charitas meretur augeri, ut aucta mereatur & perfici.

Reſpondeo dicendum, quod charitas viæ poteſt augeri; ex hoc enim dicimur eſſe viatores, quòd in Deum tendimus, qui eſt ultimus finis noſtræ beatitudinis. In hac autem via tantò magis procedimus, quantò Deo magis appropinquamus, cui non appropinquatur paſſibus corporis, ſed affectibus mentis. Hanc autem propinquitatem facit charitas, quia per ipſam mens Deo unitur. Et ideo de ratione charitatis viæ eſt, ut poſſit augeri. Si enim non poſſet augeri, jam ceſſaret viæ proceſſus. Et ideo Apoſtol. charitatem viam nominat, dicens 1. ad Cor. 12. Adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro.

Ad primum ergo dicendum, quod charitati non convenit quantitas dimenſiva, ſed ſolùm quantitas virtualis, quæ non ſolùm attenditur ſecundum numerum objectorum, ut ſcilicet plura, vel pauciora diligantur; ſed etiam ſecundùm intenſionem actus, ut magis vel minùs aliquid diligatur, & hoc modo virtualis quantitas charitatis augetur.

Ad ſecundum dicendum, quod charitas eſt in ſummo ex parte objecti, in quantum ſcilicet ejus objectum eſt ſummum bonum; & ex hoc ſequitur, quod ipſa ſit excellentior aliis virtutibus. Sed non eſt omnis charitas in ſummo, quantum ad intenſionem actus.

Ad tertium dicendum, quod quidam dixerunt, charitatem non augeri ſecundùm ſuam eſſentiam, ſed ſolùm ſecundùm radicationem in ſubjecto, vel ſecundùm fervorem. Sed hi propriam vocem ignoraverunt. Cùm enim accidens ſit, ejus eſſe eſt ineſſe. Unde nihil eſt aliud ipſam ſecundùm eſſentiam augeri, quàm eam magis ineſſe ſubjecto, quod eſt magis eam radicari in ſubjecto. Similiter etiam ipſa eſſentialiter eſt virtus ordinata ad actum. Vnde idem eſt ipſam augeri ſecundùm eſſentiam, & ipſam habere efficaciam ad producendum ferventioris dilectionis actum. Augetur ergo eſſentialiter, non quidem ita quod eſſe incipiat, vel eſſe deſinat in ſubjecto, ſicut objectio illa procedit; ſed ita quod magis, ac magis in ſubjecto eſſe incipiat.

Conclusio *eſt affirmativa*.

Doctrinam quam in iſto, & ſequentibus hujus quæſtionis articulis tradit D. Thom. latè explicamus infrà, *diſputat.* 5. 6. & 7. in quæ loca illam remittimus, quia congruentiùs duximus

mus de objecto, & actu charitatis priùs diſſerere.

QUÆSTIO XXV.

De charitatis objecto.

ARTICULUS I.

Vtrum dilectio charitatis ſiſtat in Deo, an ſe extendat etiam ad proximum.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod dilectio charitatis ſiſtat in Deo, & non ſe extendat ad proximum. Sicut enim Deo debemus amorem, ita & timorem, ſecundùm illud Deuter. 10. Et nunc Iſraël, quid dominus Deus tuus petit à te, niſi ut timeas, & diligas eum? Sed alius eſt timor, quo timetur homo, qui dicitur timor humanus; & alius timor, quo timetur Deus, qui eſt vel ſervilis, vel filialis, ut ex ſuprà dictis patet. Ergo etiam alius eſt amor charitatis, quo diligitur Deus; & alius eſt amor, quo diligitur proximus.

Præterea, Philoſoph. dicit in 8. Ethic. quod amari eſt honorari. Sed alius eſt honor, qui debetur Deo, qui eſt honor latriæ; & alius eſt honor, qui debetur creaturæ, qui eſt honor duliæ. Ergo etiam alius eſt amor, quo diligitur Deus; & alius quo diligitur proximus.

Præterea, Spes generat charitatem, ut habetur in Gloſſ. Matth. 1. Sed ſpes ita habetur de Deo, quod reprehenduntur ſperantes in homine, ſecundùm illud Ierem 17. Maledictus homo, qui confidit in homine. Ergo charitas ita debetur Deo, quod ad proximum ſe non extendat.

Sed contrà eſt, quod dicitur 1. Ioan. 4. Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum.

Reſpondeo dicendum, quod ſicut ſuprà dictum eſt, habitus non diverſificantur niſi ex hoc, quod variant ſpeciem actus. Omnis enim actus unius ſpeciei ad eundem habitum pertinet. Cùm autem ſpecies actus ex objecto ſumatur ſecundùm formalem rationem ipſius, neceſſe eſt quod idem ſpecie ſit actus, qui fertur in rationem objecti, & qui fertur in objectum ſub tali ratione; ſicut eadem eſt ſpecie viſio, quâ videtur lumen, & quâ videtur color ſecundùm luminis rationem. Ratio autem diligendi proximum Deus eſt; hoc enim debemus in proximo diligere, ut in Deo ſit. Vnde manifeſtum eſt, quod idem ſpecie actus eſt, quo diligitur Deus, & quo diligitur proximus. Et propter hoc habitus charitatis non ſolùm ſe extendit ad dilectionem Dei, ſed etiam ad dilectionem proximi.

Ad primum ergo dicendum, quod proximus timeri poteſt dupliciter, ſicut & amari. Vno modo propter id quod eſt proprium ſibi, putà cùm aliquis timet tyrannum propter ejus crudelitatem, vel cùm amat ipſum propter cupiditatem acquirendi aliquid ab eo. Et talis timor humanus diſtinguitur à timore Dei, & ſimiliter amor. Alio modo timetur homo, & amatur propter id quod eſt Dei in ipſo, ſicut cùm ſæcularis poteſtas timetur propter miniſterium divinum, quod habet ad vindictam malefactorum, & amatur propter juſtitiam. Et talis timor hominis non diſtinguitur à timore Dei, ſicut nec amor.

Ad ſecundum dicendum, quod amor reſpicit bonum in communi; ſed honor reſpicit proprium bonum honorati. Defertur enim alicui in teſtimonium propriæ virtutis. Et ideo amor non diverſificatur ſpecie, propter diverſam quantitatem bonitatis diverſorum, dummodo referantur ad aliquod unum bonum commune. Sed honor diverſificatur ſecundùm propria bona ſingulorum. Vnde eodem amore charitatis diligimus omnes proximos in quantum referuntur ad unum bonum commune, quod eſt Deus. Sed diverſos honores diverſis deferimus ſecundùm propriam virtutem ſingulorum. Et ſimiliter Deo ſingularem honorem latriæ exhibemus, propter ejus ſingularem virtutem.

Ad tertium dicendum, quod vituperantur qui ſperant in homine, ſicut in principali authore ſalutis; non autem qui ſperant in homine, ſicut adjuvante miniſterialiter ſub Deo. Et ſimiliter reprehenſibile eſſet, ſi quis proximum diligeret tanquam principalem finem, non autem ſi quis proximum diligat propter Deum, quod pertinet ad charitatem.

CONCLUSIO: *Idem habitus charitatis ſe extendit ad dilectionem Dei, & proximi.*

DISPUTATIO II.

De objecto charitatis.

OStenſa ſemel poſſibilitate, & exiſtentia ſupernaturalis amicitiæ hominis ad Deum, quæ eſt charitas, ſupereſt ut illius eſſentiam diſquiramus. Eſſentia autem cujuſlibet habitus deſumitur ab illius objecto, utpote quod eſt ipſius regula, & menſura. Unde rectus procedendi ordo depoſcit, ut pro examinando prædictæ charitatis objecto præſentem diſputationem inſtituamus. Quam ut abſque æquivocationis periculo penetremus, recolendæ ſunt, & habendæ præ oculis diſtinctiones objecti in *formale*, & *materiale*, & formalis in *quod*, & *quo*; & rurſus objecti formalis *quod* in inadæquatum, & adæquatum, quas dedimus, & explicuimus *tract. de fide, diſp. 1. dub. 1.*

DUBIUM I.

Utrum Deus ſit objectum formale, & adæquatum charitatis.

PRocedit difficultas de objecto formali *quod*; nam ratio formalis *ſub qua* virtutis charitatis dubio ſequenti examinabitur; quia enim circa illam plures ſunt difficultates, quas non patitur objectum formale *quod*, idcirco placuit illud diſputationi priùs ſubjicere; expedit quippe à facilioribus initium deſumere, levioribuſque devictis ad difficiliora applicare animum. Quamvis autem præſentis dubii titulus ſolùm comprehendat objectum formale charitatis, ob connexionem tamen doctrinæ etiam illius objectum materiale, & ſecundarium deſignabimus.

§. I.

Vera ſententia.

1. Aſſertio prima. D. Thom.

DIcendum ergo eſt primò, objectum formale *quod*, primarium, & adæquatum charitatis eſſe ſummum bonum, quod eſt Deus. Ita D. Thom. 1. 2. *q. 62. art. 1. & 3. & in hac 2. 2. q. 25. art. 1. in 3. diſt. 27. q. 2. art. 4. & quæſt. unica de charitate, art. 2. 4. & 5. & 8. & 10.* Quem ſequuntur communiter omnes Theologi, ob idque ſuperfluum duximus aliquem in peculiari recenſere.

Fundamentum.

Probatur ratione: Nam illud eſt objectum formale *quod*, primarium, & adæquatum alicujus virtutis, quod ipſa reſpicit per ſe, & ratione ſui, cætera verò ratione illius: Sed charitas eſt virtus quæ reſpicit, & diligit Deum propter ſe, cætera verò ratione illius, ut ex ejus diffinitione ſuperiùs adducta, & ab omnibus recepta liquet: Deus igitur eſt objectum formale *quod* adæquatum charitatis.

Confirmatio 1.

Confirmatur primò, quia de ratione virtutis Theologalis eſt, quod habeat Deum pro objecto formali adæquato; nam ſicut ars denominatur domificativa, vel argentaria, à materia, circa quam verſatur: ita virtus dicitur theologalis, quia verſatur circa Deum, ut eſt in ſe, ſicut circa propriam materiam, vel objectum: Sed charitas eſt virtus theologalis, ut omnes admittunt: Ergo illius objectum adæquatum eſt Deus.

Confirmatio 2.

Confirmatur ſecundò, quia Deus ut eſt in ſeipſo ſummum bonum, & ultimus finis excedens proportionem naturæ creatæ, poteſt, debétque eſſe objectum adæquatum, & ſpecificativum alicujus virtutis affectivæ ſupernaturalis; continet enim amabilitatem aptam terminare prædictam attingentiam: at non alterius, niſi charitatis, quia ſpes non reſpicit Deum, ut eſt in ſeipſo ſummum bonum, & ultimus finis ſimpliciter; ſed quatenus eſt bonum proprium appetentis: nec ſupereſt alia virtus, à qua poſſit eo modo attingi: charitas igitur habet pro objecto formali adæquato ſummum bonum, quod eſt Deus. Videantur dicenda dubio ſequenti, ubi hæc concluſio ampliùs illuſtrabitur.

2. Occurritur objectioni.

Nec refert, ſi adversùs rationem probativam illius objicias, quod etiam aliæ virtutes naturales, ut pietas, obſervantia, amicitia, diligunt creaturas propter Deum, & in ordine ad illum; quem tamen non ob id reſpiciunt ſicut proprium objectum formale adæquatum. Non, inquam, hoc refert. Tum quia ut docet D.Thom. *quæſtione unica de charitate, art. 5. ad 2.* charitas in dilectione creaturarum habet Deum, ut formalem rationem objecti, & non ſolùm ut ultimum finem, quia fertur in illas, in quantum ſunt aliquid Dei; reliquæ autem virtutes ſolùm poſſunt amare creaturas propter Deum ſicut propter ultimum finem: cùm autem in diffinitione charitatis dicitur, quod diligit creaturas propter Deum, ly *propter*, denotat habitudinem cauſæ formalis. Tum etiam, quia ipſemet reſpectus ad Deum, ſicut ad finem ſimpliciter ultimum, non convenit aliis virtutibus ex ſe, ſed ex participatione, & formatione charitatis, reſpectu cujus in idem coincidunt ratio formalis objectiva, à qua ſpeciem deſumit, & ratio ultimi finis. D. Thom.

3. Alia concluſio.

Dicendum eſt ſecundò, objectum materiale, & ſecundarium charitatis eſſe ens creatum ordinabile in Deum, ac proinde omnes creaturas ſecundùm totum id, quod exprimunt entitatis, & perfectionis pertinere ad objectum materiale hujus virtutis. Hæc aſſertio eſt æquè communis ac præcedens, quam docet D. Thom. locis pro ea citatis. Ex quibus ſuadetur breviter; Nam objectum ſecundarium virtutis eſt illud, quod ipſa attingit actu, vel potentiâ propter ſuum objectum formale, & in ordine ad illud: Sed quidquid perfectionis, & entitatis eſt in creaturis, poteſt attingi à charitate in ordine ad ſuum objectum formale, quod eſt Deus: Ergo objectum ſecundarium charitatis complectitur omnia entia creata, ſecundùm id quod exprimunt entitatis, & perfectionis. Major & conſequentia liquent. Minor verò etiam eſt perſpicua, quia illud poteſt attingere charitas in ordine ad Deum, quod eſt ordinabile ad ipſum; conſtat autem omnem entitatem, & perfectionem creatam eſſe ordinabilem in Deum ſicut in finem ultimum, & principium tam exemplare, quam effectivum: Ergo, &c.

D. Thom. Fundamentum.

Fulcitur.

Confirmatur; nam cùm charitas ſit amicitia ſtrictè dicta erga Deum, ad omnia illa diligenda poteſt ſecundariò ſe extendere, quæ habent aliquam conjunctionem cum ipſo Deo, ad illumque aliqua ratione pertinent; quippe humana amicitia, quæ habetur per ſe primò ad aliquam perſonam, extenditur ſecundariò ad diligenda alia, quæ attinent ad illum, ut filios, ſervos, &c. Sed omnes creaturæ pertinent ad Deum, ut effectus illius, & ſub hac ratione cum illo conjun

Digitized by Google

conjunguntur: Ergo omnes illæ poſſunt diligi à charitate propter Deum, adeóque ſicut objectum materiale, & ſecundarium.

Roboratur amplius. Confirmatur ſecundò, quia illud eſt objectum materiale charitatis, in quo invenitur participative, & dependenter à Deo ratio illius *ſub qua*; hinc enim deſumitur menſura extenſionis illius: Sed ratio formalis *ſub qua* charitatis invenitur participativè in omni creatura: Igitur omnis entitas creata continetur ſub objecto materiali hujus virtutis. Suadetur minor, quia ratio formalis *ſub qua* charitatis eſt divina bonitas, quam manifeſtum eſt inveniri participativè, & dependenter à Deo in omni creatura. Sed hæc etiam majorem lucem accipient ex dicendis dubiis ſequentibus.

Nota. In præſenti ſolùm venit obſervandum, quod licèt hæc concluſio ſit indubitata, communiter tamen non numerantur, niſi quatuor diligenda ex charitate, nempe Deus, proximus, nos ipſi, & proprium corpus. Cujus rationem tradit D. Thom. (D. Thom.) infrà, *quæſt. 27. art. 12.* & in eo conſiſtit, quod licet charitas ſub generali ratione amoris extendat ſe ad omnes creaturas, ut tamen eſt amicitia fundata ſuper communicatione æternæ beatitudinis, ea ſolùm recipit, & attingit, quæ in hoc bono communicant, aut communicare poſſunt, quæ ſunt prædicta quatuor. Deus quidem, ut prædictæ beatitudinis cauſa, & principium, qui proinde primo loco, & ſuper omnia amari debet; nos verò ut ejuſdem beatitudinis directè participes; corpus autem ut participans illam per redundantiam ex gloria animæ; proximi denique tanquam ſocii nobiſcum prædictæ beatitudinis. Proximi verò dicuntur tam homines, quàm Angeli, tam inimici, quàm amici; tam juſti, quàm peccatores, quatenus iſti converti poſſunt: ſolúmque excluduntur dæmones, & damnati; quia jam non ſunt capaces beatitudinis, & ſupernaturalium donorum, de quo in hac diſputatione ſermo ex profeſſo redibit.

§. II.

Objectiones in contrarium diluuntur.

4. Objectio contra primam concluſionem. Contra primam concluſionem poteſt objici, idem eſſe objectum formale habitus, ac actuum illius: Sed aliqui actus charitatis habent pro objecto formali creaturam; dilectio enim proximi reſpicit illum ſicut objectum formale *quod*, cùm ei concupiſcat propter ipſum: Ergo & ipſe habitus charitatis.

Reſpondetur idem eſſe objectum formale quod alicujus habitus, ac actus primarii illius; non verò ſecundarii ejuſdem; dilectio autem proximi non eſt actus primarius, ſed ſecundarius in charitate. Unde eſto reſpiciat ut objectum formale *quod* ipſum proximum, quod infrà examinabitur, non debet id competere habitui charitatis, ſed poterit Deum ſicut objectum formale adæquatum habere: quemadmodum non obſtante, quod objectum formale electionis ſint media, objectum tamen formale quod adæquatum voluntatis eſt bonum coincidens cum fine.

5. Prima objectio contra ſecundam. Contra ſecundam verò concluſionem (omiſſo communi argumento deſumpto ex paritate honoris latriæ Deo debiti, qui non ſe extendit ad creaturas, ſed ſiſtit in ipſo Deo, eo quòd hæc difficultas verſanda ſit ex profeſſo *dub. 4.*) objicies primò, quod de charitate quantum ad illius extenſionem eodem modo philoſophari debemus, ac de ſpe; nam ſpes generat charitatem, ut dicit Gloſſa *Matth. 1.* atqui ſpes ita attingit Deum, quod non extenditur ad creaturas; qui enim confidunt in creaturis, reprehenduntur Ierem. 17. illis verbis: *Maledictus homo, qui confidit in homine:* Ergo charitas ita diligit Deum, quod non extendit ſe ad creaturas. *Matth. 1. Ierem. 17.*

Reſponſio. D. Thom. Huic objectioni occurrit D. Thom. infrà, *quæſt. 25. artic. 1. ad 3.* his verbis: *Ad tertium dicendum, quod vituperantur qui ſperant in homine, ſicut in principali authore ſalutis, non autem qui ſperant in homine ſicut in adjuvante miniſterialiter ſub Deo. Et ſimiliter reprehenſibile eſſet, ſi quis proximum diligeret, ſicut principalem finem, non autem ſi quis proximum diligat propter Deum, quod pertinet ad charitatem.*

Secunda objectio. Secundò objicies: Nam amor charitatis fundatur in communione æternæ beatitudinis: Ergo ad illa præcisè extendi valet, quæ poſſunt nobiſcum communicare in illius bono; nam quia amicitia naturalis fundatur in communicatione ſanguinis, ad illos præcisè extenditur, qui ſanguinis nexu conjunguntur: Sed accidentia, & creaturæ irrationales non poſſunt communicare nobiſcum in æterna beatitudine: Ergo nec ex charitate amari.

Diluitur. D. Thom. Reſpondetur ex D. Thom. *quæſt. 25. ſæpè citata, art. 3.* quod per charitatem, & quamlibet amicitiam poteſt aliquid amari dupliciter: uno modo ſicut amicus, ſive objectum cui bonum appetimus: alio modo ut bonum, ſeu objectum, quod amico concupiſcimus. Id ergo, quod priori modo amatur per charitatem, debet communicare cum amante in bono æternæ beatitudinis, quia charitas reſpectu prædicti objecti *cui* eſt amor amicitiæ, quæ fundatur in communione vitæ, & petit redamationem in amato. Quod verò ſecundo modo ab eâ attingitur, opus non eſt, quod natum ſit participare prædictam beatitudinem, ſed ſufficit quod habeat aliquam conjunctionem cum Deo, poſſitque ordinari ad ejus gloriam, ut poſſunt creaturæ irrationales, & omnia accidentia, de quibus proinde ambigendum non eſt, quod valeant ex charitate diligi; quamvis charitas reſpectu illorum non habeat rationem amicitiæ, ſed concupiſcentiæ.

6. Tertia objectio. Tertiò objicies: Quia peccatores, præſertim obſtinati in malo, quales ſunt dæmones, & homines ad tartara detruſi, diligendi non ſunt ex charitate: Sed peccatores etiam obſtinati in malo ſunt creaturæ Dei: Igitur charitas non extenditur ad amandas omnes creaturas. Suadetur major, quia peccatores obſtinati in malo ſunt inimici Dei: eo ipſo autem, quod charitas diligat Deum, non debet amare illius inimicos, ſed illos potiùs averſari, & odio proſequi, juxta illud Davidis Pſalm. 118. *Iniquos odio habui.* *Pſalm. 118.*

Diſſolvitur. Reſpondetur ex Doctore Angelico *quæſt. nunc. præfata, art. 6. & 11.* quod in peccatoribus duo poſſumus conſiderare, ſcilicet naturam rationalem, ſecundùm quam ſunt effectus Dei, capaceſque æternæ beatitudinis, ſuper cujus communicatione fundatur charitas; & culpam, quâ Deo contrariantur, & à conſequutione beatitudinis impediuntur. Peccatores igitur primo modo conſiderati poſſunt, debéntque ex charitate diligi, vel ut amici, vel ſaltem ut bonum,

Digitized by Google

num, quod perſiſtere cupimus ad Dei gloriam, & honorem, quo pacto ſe habet charitas erga damnatos. Poſteriori verò modo ſumpti, nempe ſecundùm culpam, non debent ex charitate amari, ſed deteſtari potiùs, & odio proſequi quicumque peccatores, etiam pater, & mater, & propinqui, ut habetur *Lucæ* 14. quia peccatores debemus odio habere, quòd peccatores ſint; & amare, quòd ſint effectus Dei: hoc enim eſt illos verè ex charitate diligere propter Deum. Nec oppoſitum colligitur ex facto Davidis, quia Propheta (inquit D. Thom.) Iniquos odio habuit in quantum iniqui ſunt, habens odio iniquitatem ipſorum, quod eſt ipſorum malum, & hoc eſt perfectum odium, de quo ipſe dicit: *Perfecto odio oderam illos.* Ejuſdem autem rationis eſt habere odio malum alicujus, & diligere bonum ejus. Unde etiam illud odium ad charitatem pertinet.

Luc. 14.

D. Thom.

Quod ſi ex his inferas, objectum ſecundarium charitatis non ſolùm comprehendere quidquid perfectionis eſt in creaturis, ut in aſſertione diximus; ſed etiam illarum defectus, & peccata, quæ deteſtatur, & odio habet? Reſpondetur, quod in aſſertione loquuti ſumus de charitate, ut dicit formaliter vim affectivam; non verò ſecundùm quod dicere poteſt ex conſequenti actus odii, & fugæ circa malum.

Vel dicendum, objectum ſecundarium charitatis eſſe in duplici differentia. Aliud per ſe, in quo nimirum invenitur, & ſplendet ratio *ſub qua* illius, quæ eſt divina bonitas. Aliud verò per accidens, in quo non apparet prædicta ratio *ſub qua*, neque eſt aliquid objecti formalis *quod*, ſcilicet Dei, ſed illi potius contrariatur; cujuſmodi eſt peccatum, & error. Objectum igitur ſecundarium, & per ſe charitatis ſolùm complectitur quidquid perfectionis eſt in creaturis, ut autem præſcindit ab objecto ſecundario, tam per ſe, quàm per accidens, etiam includit peccatum, quod averſatur, & deſtruere intendit ipſa charitas. Aſſertio autem à nobis ſtatuta procedit de objecto ſecundario, & per ſe hujus virtutis.

7. Quarta objectio.

Quartò objicies: Nam habitus principiorum non attingit concluſiones in ſeipſis, ſed ad id opus eſt alia virtute intellectuali, quæ eſt ſcientia: Sed amor proximi comparatur ad amorem Dei, ſicut concluſio ad ſua principia: Ergo virtus charitatis, per quam diligimus Deum, non attingit creaturas, ſed ad illarum dilectionem neceſſaria eſt alia virtus affectiva.

Enervatur.

Reſpondetur, quod in nobis, in quibus lumen intellectus eſt valdè limitatum, & imperfectum, habitus principiorum non identificat ſibi rationem ſcientiæ, ſed ab illa diſtinguitur: cæterùm in Deo, & Angelis, in quibus lux intellectualis magis perfecta eſt, & illimitata, idem habitus eſt eminenter formaliter ſcientia, & intelligentia. Unde cùm charitas ſit virtus ordinis ſuperioris, & valdè eminens, poterit optimè elicere amorem Dei, & proximi, eſto hujuſmodi affectus diſtinguantur ſpecificè, & comparentur inter ſe ſicut concluſio & principium: de quo infrà agendum erit. Plures aliæ objectiones adduci poſſent contra hanc concluſionem, quas tamen conſultò omittimus. Tum quia omnes illas proponit & diſſolvit D. Thom. *quæſt.* 25. *per duodecim articulos.* Tum etiam, quia ex dicendis *dub.* 3. *&* 4. hujus diſputationis, ſolutionis lucem accipient.

D. Thom.

DUBIUM II.

Quænam ſit ratio formalis ſub qua charitatis Theologicæ?

Cum ratio formalis *ſub qua* cujuſcumque habitus pluribus obnoxia ſit difficultatibus, ut animadvertunt N. Complut. in Logica, *diſp.* 19. *dub.* 4. id potiſſimùm contingit in ſtatuenda ratione formali *ſub qua* virtutis charitatis; quamlibet enim quis viam arripiat ex pluribus, quæ ſeſe offerunt, tot contra illam conſurgunt argumenta, ut mirum fuerit, ſi omnibus illis perfectè ſatisfaciat, ſervatis ſervandis tam ex principiis Metaphyſicæ, quàm ex doctrina SS. Patrum. Cæterùm quia noſtri muneris eſt eis rebus, quæ obſcuriores ſunt, lucem accerſere, in eoque præcipuè operam navare, idcirco non ſubit animum difficultatem prædictam, quaſi oneri ſuccumbentes, refugere, ſed illam potiùs majori cum ſtudio pertractare. Ut autem clarior ſit proceſſus opus eſt priuſquam ad deciſionem quæſtionis accedamus, nonnulla præmittere, quæ dicendis viam expediant, & unde orta ſit hujus difficultas, patefaciant. **N. Complut.**

§. I.

Præmittuntur quædam ad dubii deciſionem.

Circa materiam igitur præſentis quæſtionis convenit unanimiter inter Authores, rationem formalem *ſub qua* charitatis eſſe bonitatem divinam. Nam cùm objectum voluntatis, & cujuſlibet virtutis affectivæ ſit bonum ſub ratione boni, ut docent univerſi Metaphyſici; charitas autem ſit virtus affectiva erga Deum, ſicut circa proprium objectum formale adæquatum, neceſſe eſt, quod illius ratio formalis *ſub qua* ſit bonitas, non qualiſcumque, ſed divina. Cæterùm quia divina bonitas multifariam conſiderari poteſt, inde oritur difficultas determinandi ultimò rationem formalem *ſub qua* ſpecificativam prædictæ virtutis. 8. Præſupponenda in hoc dubio.

Pro quo ſciendum eſt, quod bonitas divina poteſt ſumi dupliciter: primò pro bonitate divina ut ſic, ſecundùm quod abſtrahit analogicè à bonitate quæ eſt divina per eſſentiam, & per participationem, qualis eſt gratia ſanctificans. Secundò determinatè pro bonitate increata, ſive per eſſentiam divina. Quæ iterum poteſt uſurpari, vel prout eſt nobis conveniens, & conſtitutiva Dei in eſſe boni noſtri à nobis poſſeſſibilis; vel prout eſt conveniens ipſi Deo, illumque infinitè bonum ſibi, & in ſeipſo conſtituens.

Cæterùm bonitas, quâ Deus eſt infinitè bonus in ſeipſo, adhuc poteſt conſiderari quadrupliciter. Primò pro bonitate divina, ſecundùm quod eſt communis eſſentiæ, & attributis, & per illorum differentias tranſcendens. Secundò pro bonitate divinæ eſſentiæ, quatenus virtualiter diſtinctæ ab attributis. Tertiò pro bonitate ſpeciali unius attributi, ſecundùm quod ab aliis, & eſſentia divina condiſtinguitur. Quartò & ultimò pro bonitate, quæ ex divina eſſentia & attributis coaleſcit, omneſque illorum perfectiones quaſi partes integrantes includit. Secundùm hos igitur diverſos modos, quibus conſiderari poteſt divina bonitas, ſunt diverſæ opiniones circa conſtitutionem

rationis

Digitized by Google

rationis *ſub qua* charitatis; inter quas, ut quæ veritatem & mentem Ang. Doctoris continent, adſtruamus.

9. Nota 1. Supponendum eſt priùs, quod ratio formalis *ſub qua* charitatis non poteſt eſſe bonitas divina communis analogicè creatæ, & increatæ, ſive illis in quantum una eſt divina eſſentialiter, & altera principiativè. Tum quia ut dubio præcedenti vidimus, objectum formale *quod* adæquatum charitatis eſt Deus, cujus oppoſitum dicendum foret, ſi ratio formalis *ſub qua* illius eſſet bonitas divina analogicè communis creatæ, & increatæ. Nam quia ratio formalis *ſub qua* Metaphyſicæ eſt conceptus entis analogicè communis Deo, & creaturis, idcirco non ſolùm ipſe Deus; ſed etiam creaturæ ſpectant ad objectum formale *quod* illius. Tum etiam, quia virtus charitatis eſt participatio formalis dilectionis, quâ Deus ſeipſum diligit: Sed ratio formalis *ſub qua* hujus dilectionis non eſt bonitas divina ut ſic, ſed illa quæ eſt per eſſentiam divina: Ergo nec charitatis. Patet conſequentia; nam impoſſibile eſt, ut ratio formalis *ſub qua* habitus, vel actus formari, & ideati ex alio ſit magis univerſalis, & illimitata, quàm ratio *ſub qua* illius, à quo exemplatur; aliàs excederet quoad modum ſuum prototypum, quod eſt impoſſibile. Unde cùm ratio formalis *ſub qua* charitatis increatæ non ſit bonitas divina, ſecundùm quod præſcindit analogicè à Deo & creaturis, omninò repugnat, quod idem habeat reſpectu charitatis creatæ exiſtentis in Juſtis. Quæ autem opitulari videntur huic ſententiæ, infrà illius Authores referentes adducemus.

10. Nota 2. Secundò etiam ſupponendum eſt, quod ratio formalis ſub qua charitatis non eſt bonitas divina, quatenus conſtitutiva Dei in eſſe boni proprii creaturæ ab illa conſequibilis, ſed quatenus conveniens ipſi Deo, & perfectiva illius in ſeipſo, licèt connotet communicationem paſſivam ſui in creatura. Fundamentum eſt, quia charitas eſt per ſe primò, & eſſentialiter amicitia creaturæ ad Deum. Amicitia autem non fertur in amatum, quia bonus & utilis amanti, ſed quia bonus & amabilis in *ſeipſo*, ly *quia* dicente rationem formalem *ſub qua* motivam amoris; aliàs nihilo differret amicitia ab amore concupiſcentiæ, quæ diligit amatum, non propter ipſum, ſed quia eſt utilis, vel delectabilis amanti, ut ſuprà diximus.

Accedit quod amor, qui per ſe ſupponitur ad ſpem, tendit in Deum quatenus bonum noſtrum, ob *idque* non eſt amicitiæ, ſed concupiſcentiæ: Ergo cùm charitas diligat Deum ex amicitia, non terminabitur ad illum ſub ratione boni proprii creaturæ, ſed quia eſt bonus abſolutè in ſeipſo.

D. Bernard. Quæ eſt doctrina D. Bernardi *epiſt.* 11. his verbis: *Eſt qui confitetur Domino, quoniam poteſt; & eſt qui confitetur, quoniam ſibi bonus eſt; & item qui confitetur, quoniam ſimpliciter bonum eſt. Primus ſervus eſt, & timet ſibi: ſecundus mercenarius eſt*, & *cupit ſibi: tertius filius eſt, & defert Patri: ſola quæ in filio eſt charitas, non quærit quæ ſua ſunt.* Idem tradit D. Auguſt. *in Pſalm.* 77. *& cap.* 3. *in epiſt. ad Galat.* & alibi ſæpe. D. Auguſt.

Occurritur objectioni. Trident. Nec refert ſi in contrarium objicias Concilium Trident. *ſeſſ.* 6. *cap.* 6. inter actus, quibus homo diſponitur ad juſtificationem, numerare actum charitatis, quo incipimus diligere Deum, ut fontem noſtræ juſtitiæ, qui actus attingit Deum ſub ratione boni proprii creaturæ.

Reſpondetur enim cum Bellarmino *lib.* 2. *de Pœnitentia, cap.* 14. Vega *lib.* 6. *in Trid. cap.* 28. Vaſquez 1. 2. *diſp.* 203. *cap.* 2. & aliis pluribus, prædictum actum dilectionis non eſſe charitatis, ſed alterius principii. Nam priuſquam homo ſperet à Deo peccatorum veniam, qui eſt actus proprius hujus virtutis, incipit eum diligere per amorem concupiſcentiæ, ut bonum ſibi conveniens, juxta ea quæ diximus *tract. preced. diſp.* 1. *n.* 40. Et de hoc amore loquitur Concilium, ut ſatis apertè colligitur ex textu. Bellarm. Vega Vaſquez.

Quibus adde, quod charitas, ut *dub.* 2. præcedentis diſputationis vidimus, poteſt ſecundariò ferri in Deum per concupiſcentiæ amorem. Unde licèt ratio formalis ſub qua illius ſit bonitas divina abſolutè accepta, poterit aliquis ejus actus ſecundarius ſpeciem capere à prædicta bonitate, quatenus propria creaturæ, ſicut non obſtante quod ratio formalis ſub qua ſpecificativa voluntatis ſit bonitas finis, aliquis illius actus ſecundarius, videlicet electio, capit immediatè ſpeciem à bonitate utili, quæ non eſt propria finis, ſed mediorum, ut diximus *in tract. de ultimo fine, diſp.* 1. *dub.* 4.

Nec etiam refert ſi ſecundò objicias, quod D. Thom. pluribus in locis expreſsè aſſerit objectum formale charitatis eſſe Deum, quatenus eſt cauſa, & objectum æternæ beatitudinis, quo pacto exprimit rationem boni noſtri. Alteri objectioni ſatisfit. D. Thom.

Reſpondetur enim mentem Angel. Præceptoris non eſſe, quod charitas feratur in Deum, quatenus eſt cauſa noſtræ beatitudinis, ly *quatenus* dicente rationem formalem ſub qua motivam hujus dilectionis, ut omnes Interpretes contra Scotum, & Gabrielem in eo ſenſu uſurpantes D. Thomam exponunt, & conſtat ex ipſo Ang. Magiſtro pluribus in locis, præſertim *quæſt. unica de charitate, art.* 2. *in corpore*, ubi poſtquam docuit objectum charitati, per quam efficimur cives Sanctorum, eſſe Deum prout eſt cauſa, & terminus æternæ beatitudinis, hæc ſubdit: *Amare autem bonum alicujus civitatis contingit dupliciter. Uno modo, ut habeatur. Alio modo, ut conſervetur. Amare autem bonum alicujus civitatis ut habeatur, & poſſideatur, non facit bonum politicum, quia ſic etiam aliquis tyrannus amat bonum alicujus civitatis, ut ei dominetur, quod eſt amare ſeipſum magis quàm civitatem, ſibi enim ipſi bonum concupiſcit: ſed amare bonum civitatis ut conſervetur, & defendatur, hoc eſt verè amare civitatem, quod bonum politicum facit. Sic igitur amare bonum, quod à Beatis participatur, ut habeatur, & poſſideatur, non facit hominem benè ſe habentem ad beatitudinem, quia etiam mali illud bonum concupiſcunt; ſed amare illud bonum ſecundùm ſe, ut permaneat, & diffundatur, & ut nihil contra ipſum agatur, hoc facit hominem benè ſe habentem ad illam ſocietatem Beatorum, & hæc eſt charitas, quæ Deum propter ſe diligit, &c.* D. Thom.

Idem docet *in hac quæſt.* 23. *art.* 6. ubi ex eo diſtinguit ſpem à charitate, quòd per ſpem amamus Deum nobis, per charitatem verò diligimus illum propter ſeipſum; ſic enim habet: *Fides autem, & ſpes attingunt quidem Deum ſecundùm quod ex ipſo provenit nobis vel cognitio veri, vel adeptio boni: Sed charitas attingit ipſum Deum ut in illo ſiſtat, non ut ex eo aliquid nobis proveniat.* Ex quo etiam principio diſtinguit has virtutes ſuprà *quæſt.* 17. *art.* 6. *&* 8. Cùm ergo proprium

Digitized by Google

proprium charitatis ſit diligere Deum propter ſe, non verò ut poſſidendum; idque præc puè curet, ut illius bonitas diffundatur, & nihil contra illam fiat, ut locis modò adductis tradit D. Thomas; manifeſtum eſt, quod dum in eis, aut alibi aſſerit objectum formale charitatis eſſe Deum, prout eſt objectum, & cauſâ beatitudinis, ly *prout* non reduplicat in ejus ſententia rationem formalem ſub qua prædictæ virtutis, ut malè interpretatur Scotus. (*Scotus.*) Aliàs enim jam charitas amaret bonum divinum ut habendum,& poſſidendum, qualiter illud amant peccatores, non verò ſecundùm ſe, ut locis modò citatis tradit S. Doctor.

11. Nota 3. Tertiò etiam ſupponendum eſt, quod ratio formalis ſub qua ſpecificativa charitatis nequit eſſe bonitas increata Dei ſecundùm omnes, & ſingulos illos quatuor modos, quibus ut *n.*8. diximus in ſeipſa conſiderari poteſt, & ad quos devolvitur præſens difficultas, ſed ſecundùm unum tantùm ex illis. Nam cùm inter illos bonitatis divinæ modos detur diſtinctio virtualis, hæcque ſufficiat in ratione formali *ſub qua*, ad diſtinguendos ſpecie reali habitus, & virtutes; non poſſet charitas eſſe una in ſpecie atoma, ſi terminaretur ad Deum ſecundùm omnes, & ſingulos illos quatuor bonitatis modos. Unde cùm charitas ſit unica virtus ſpecificè, ut docet D.Thom.*art.*5. *hujus quæſtionis*, (*D. Thom.*) neceſſe eſt quod ratio formalis *ſub qua* illius ſit bonitas divina ſumpta præcisè ſecundùm unum ex quatuor prædictis modis, quem ut determinemus

12. Nota 4. Supponendum eſt ultimò ex D. Thom. *quæſt.* 21. *de veritate*, *art.*1. & 2. (*D. Thom. Ariſtot.*) quod ratio formalis boni conſiſtit in entitate perfectiva alterius per modum finis. Nam bonum eſt, quod omnia appetunt ſicut finem, ob idque dicit Philoſophus 1. Ethic. quod omnes rectè definientes bonum, ponunt finem in definitione illius. Res autem aſſequuntur rationem finis per ſuum eſſe exiſtentiæ, quia ut liquet ex ſe, & docet Boëtius (*Boëtius.*) 3. *de conſolatione*, eſſe eſt quod omnia appetunt, cùm non habent, & in quo habito, & poſſeſſo quieſcunt: ſicut materia prima, quæ habet eſſe per formam, hanc dicit habitudinem, ut quando non habet ipſam, tendat in eam; & quando habet, quieſcat in ea, ut tradit D. Thom. (*D.Thom.*) 1. *part. quæſt.* 19. *art.*1. quæ ſunt propria officia finium. Unde bonitas cujuſlibet rei attenditur principaliter ex ejus exiſtentia; quæ enim ab illa omnino præſcindunt, etſi poſſint dici entia,non tamen bona, ut patet in dimenſionibus mathematicis, & creaturis poſſibilibus.

13. Cæterùm cùm eſſe ſit duplex, aliud ſubſtantiale, aliud verò accidentale, ad hoc ut aliqua res ſit abſolutè, & ſimpliciter bona, utrumque habere debet. Et ratio eſt perſpicua; nam bonum coïncidit reipſa cum perfecto: non enim aliter poſſet eſſe perfectivum alterius, aut appetibile per modum finis, in quo conſiſtit ratio boni; quia unumquodque eſt appetibile ſecundùm quod eſt perfectum, cùm omnia appetant ſuam perfectionem. Conſtat autem perfectum importare quandam integritatem omnium, quæ ſunt debita ſubjecto, ſive ſubſtantialia ſint, ſive accidentalia. Perfectum enim eſt, cui nihil deficit; quippe ſi aliquod ex debitis ei deficiat,eo ipſo non erit perfectum, & integrum, ſed mutilum potiùs, & imperfectum. Unde ad hoc ut aliqua res ſit ſimpliciter, & abſolutè bona,includere, & habere debet omnem formam, & exiſtentiam ſibi debitam, ſive accidentalis ſit, ſive ſubſtantialis, quia bonum, ut dicitur 5. *Metaph. cap.* 16. (5. *Metaph.*) eſt extra quod nihil eſt accipere, in quo conſiſtit ratio perfecti.

Atque hinc fit maximum eſſe diſcrimen inter ens, & bonum. Nam ut aliqua res dicatur ſimpliciter ens, ſufficit quod habeat eſſe ſubſtantiale; ad hoc verò ut ſit ſimpliciter bona, neceſſe eſt quod ulteriùs includat eſſe accidentale, & nihil ex naturaliter debitis ei deficiat, ut expreſsè tradit D. Thom. 1. *p. quæſt.* 5. *art.* 1. *ad* 2. (*D. Thom.*) his verbis: *Cum ens dicat aliquid propriè eſſe in actu, actus autem ordinem habeat ad potentiam, ſecundùm hoc ſimpliciter aliquid dicitur ens, ſecundùm quod primò diſcernitur ab eo, quod eſt in potentia tantùm: hoc autem eſt eſſe ſubſtantiale rei uniuſcujuſque. Vnde per ſuum eſſe ſubſtantiale dicitur unumquodque ens ſimpliciter. Per actus autem ſuperadditos dicitur aliquid eſſe ſecundùm quid, ſicut eſſe album ſignificat eſſe ſecundùm quid, non enim album aufert eſſe in potentia ſimpliciter, cùm adveniat rei jam præexiſtenti in actu. Sed bonum dicit rationem perfecti, quod eſt appetibile, & per conſequens dicit rationem ultimi. Vnde id, quod eſt ultimò perfectum, dicitur bonum ſimpliciter; quod autem non habet ultimam perfectionem, quam debet habere, quamvis habeat aliquam perfectionem, in quantum eſt actu, non tamen dicitur perfectum, aut bonum ſimpliciter, ſed ſecundùm quid. Sic ergo ſecundùm primum eſſe quod eſt ſubſtantiale, dicitur aliquod ens ſimpliciter, & bonum ſecundùm quid. Secundùm verò ultimum actum dicitur aliquid ens ſecundùm quid, & bonum ſimpliciter.* Idem tradit *quæſt.* 21. *de veritate*, *art.* 5. ex quo & aliis nuper præſuppoſitis non erit ita difficile veritatem hujus quæſtionis determinare. Unde ſit

§. II.

Communis ſententia duplici ratione fulcitur.

Dicendum ergo eſt, rationem formalem ſub qua motivam, & ſpecificativam charitatis 14. Concluſio.
eſſe bonitatem divinam, quæ ex Dei eſſentia, & attributis coaleſcit, omneſque & ſingulas illorum formalitates includit. Hæc aſſertio eſt germana, & legitima mens D. Thomæ, tum *in hac* 2.2. *quæſt.* 23. *art.* 5. & *quæſt.* 25. *ſequenti*, *art.* 1. & *quæſt. unica de charitate*, *artic.*8. *ad* 1. Tum etiam in omnibus illis locis, in quibus aſſerit charitatem ferri in Deum, quatenus eſt objectum æternæ beatitudinis, quæ infrà adducemus. Ang. Doctorem ſequuntur Cajet. Bañez, Malderus & Araujo *in hac* 2. 2. *quæſt.* 25. *art.* 4. Ioannes à S.Thoma *diſp.* 14. *art.* 3. Suarez *diſp.* 1. *de charitate*, *ſect.* 2. Lorca *ſect.* 6. *diſp.* 5. Gaſpar Hurtado *diſp.* 3. *difficult.* 1. Idem etiam docent D. Bonaventura *in* 3. *quæſt.* 1. *art.* 2. Richardus *ibidem*, *art.* 6. *quæſt.* 1. Scotus *in* 3. *diſtinct.* 27. *quæſt. unica*, §. 2. Gabriel, & Almainus *ibidem*, *dub.* 3. & alii. (*D.Thom. Caiet. Bañez. Mald. Araujo. Ioan. à Sancto Thoma. Suar. Lorca. Hurtado D. Bonav. Richard. Scot. Gabriel, & Almaynus.*)

Probatur autem hæc ſententia fundamento D. Thomæ; (Fundamentum.) nam ratio formalis *ſub qua* motiva, & ſpecificativa charitatis eſt ſumma bonitas: Ergo & bonitas divina, quæ ex Dei eſſentia, & attributis coaleſcit, ſeu reſultat. Antecedens eſt omninò indubitatum. Tum quia eſt expreſſum D. Thomæ *quæſt. unica de charitate*, *art.* 5. *ad.* 4. & *art.* 8. *in corpore*, & *art.* 10. & *art.* 12. *ad* 16. (*D. Thom.*) & pluribus aliis in locis, in quibus aſſerit ſummum bonum eſſe objectum formale charitatis. Conſtat namque ſummum bonum conſtitui in eſſe

talis

talis per ſummam bonitatem. Tum etiam, quia ut ſæpè tradit idem Angel. Doctor, objectum formale charitatis eſt Deus ſub ratione ultimi finis; quæ ratio importat pro formali ſummam bonitatem, quia cùm bonum coincidat cum fine, & aliàs finis ſit melior iis, quæ ſunt ad illum, neceſſe eſt ut finis ultimus ſit ſummum bonum omnium excogitabilium. Tum denique, quia virtus omnium perfectiſſima, & univerſaliſſima in imperando effectivè aliis, qualis eſt charitas, habere debet pro ratione formali ſub qua bonitatem omnium univerſaliſſimam in movendo finaliter, & allicitivè; quia finis, & efficiens mutuò ſibi correſpondent: à ſuoque objecto habet aliqua virtus, quod ſit magis, vel minùs univerſalis in imperando aliis: Sed ratio omnium univerſaliſſima in alliciendo, & finalizando eſt ſumma bonitas, quia bonum quo majus, eo poteſt plura ad ſe attrahere, & movere: Hæc igitur eſt ratio formalis ſub qua charitatis. Conſequentia verò ſuadetur, quia ſumma bonitas eſt illa, quâ non poteſt excogitari alia major: conſtat autem ſolam bonitatem divinam, quæ integratur ex eſſentia Dei, & illius attributis, eſſe ita excellentem, ut non poſſit excogitari alia major; nam bonitas eſſentiæ divinæ prout præciſæ, & diſtinctæ ab attributis, vel attributorum, quatènus diſtinguuntur ab eſſentia, non adæquat illam bonitatem, quæ includit quidquid perfectionis invenitur tam in eſſentia, quàm in attributis; ſed eſt inferior illâ, ut de ſe videtur perſpicuum.

15. *Evaſio.* Huic rationi reſponderi poteſt ex doctrina cujuſdam recentioris, conceſſo antecedenti, negando conſequentiam; quia in eſſentia divina quatenus virtualiter diſtincta ab attributis, etiam invenitur ſumma bonitas, quoniam prædicta eſſentia continet formaliter perfectionem quidditativam Dei, & virtualiter, ſive per modum radicis, quidquid excellentiæ, & bonitatis eſt in attributis; quod ſufficit ad conſtitutionem ſummæ bonitatis, & conſequenter ad hoc, ut divina eſſentia, quatenus præciſa ab attributis, poſſit eſſe ratio formalis ſub qua charitatis Theologicæ.

Præcluditur. Sed hæc evaſio nullius momenti eſt, poteſtque facilè impugnari. Primò, quia non intellectis in Deo attributis, non intelligimus illum ſummè perfectum: Ergo nec ſummè bonum: igitur bonitas eſſentiæ divinæ ſolitariè acceptæ ab attributis, non eſt ſumma omnium poſſibilium, ſed infrà ſummam. Utraque conſequentia eſt perſpicua, quia bonum coincidit cum perfecto, ut §. præcedenti vidimus. Antecedens verò ſuadetur, quia ex eo præciſè, quod Deus non eſſet formaliter miſericors, ſapiens, omnipotens, &c. non eſſet ſummè perfectus, quippe eo ipſo deficeret ei multiplex perfectio, quam natus eſt habere, ſcilicet attributorum: Ergo non intellectis in Deo prædictis attributis, nequit intelligi ſummè perfectus, quia non concipitur in ipſo omnis perfectio poſſibilis.

Deinde impugnatur eadem ſolutio; nam bonitas ſumma eſt illa, quâ non poteſt excogitari alia major: Sed bonitas, quæ ex perfectione eſſentiali, & attributali coaleſcit, eſt major illâ, quam dicit eſſentia præciſa ab attributis; continet enim quidquid bonitatis eſt in prædicta eſſentia, & inſuper attributa, quæ etiam ex ſuo conceptu formali dicunt perfectionem, ut ſupponimus: Ergo eſſentia Dei, quatenus præciſa ab attributis, non intelligitur eſſe ſumma bonitas, ſed infrà ſummam.

Præterea, bonitas ſumma eſt illa, cui nulla poteſt fieri perfectionis, ſive bonitatis additio: Sed eſſentiæ divinæ ſumptæ metaphyſicè, & ſolitariè ab attributis, fit per ipſa attributa perfectionis, & bonitatis additio, illius ſcilicet, quam ex ſuo formali conceptu dicunt attributa: Ergo eſſentia Dei, quatenus præciſa ab attributis, nòn eſt ſumma bonitas, ſed prout conjuncta, & identificata cum illis.

Dices: Per attributa fieri virtualem additionem divinæ eſſentiæ in ratione entis, non verò in ratione perfectionis, & bonitatis, quia perfectio attributorum continetur eminenter in eſſentia, ut jam diximus. 16. *Effugium.*

Sed contrà, quia attributa ex ſuo formali conceptu dicunt perfectionem virtualiter diſtinctam ab eſſentia, aliàs eſſet quæſtio de re non ſupponente, eodémque modo philoſophandum eſſet de illis, ac de relationibus: Ergo addunt eſſentiæ divinæ non ſolùm in ratione entis, ſed etiam in eſſe perfectionis, & bonitatis. Patet conſequentia, tum ex antecedenti, tum etiam, quia ideo attributa formaliter ſumpta addunt eſſentiæ divinæ in ratione entis, quia ex ſuo proprio, & differentiali conceptu dicunt entitatem: Sed etiam ex eodem formali conceptu dicunt perfectionem, & bonitatem, ut ſupponimus: Ergo ſicut addunt eſſentiæ divinæ in ratione entis, ita in ratione bonitatis. *Cõfutatur.*

Confirmatur primò, & ſimul exploditur fundamentum utriuſque evaſionis; nam relationes continentur eminenter in eſſentia communi tribus perſonis, non minus quàm attributa, & tamen ſi ex ſuo differentiali conceptu dicerent perfectionem, adderent illi aliquid bonitatis. Ergo virtualis continentia attributorum in prædicta eſſentia non obeſt, quominus addant illi perfectionem, & bonitatem, quam importanr ex ſuo conceptu formali. Probatur minor tum à paritate; nam quia relationes ex ſuo formali, & differentiali conceptu important entitatem, addunt eſſentiæ divinæ in ratione entis: Ergo ſi ex eodem conceptu dicunt perfectionem, adderent illi in ratione perfectionis. Neque enim minùs continetur in prædicta eſſentia relationum entitas, quàm includeretur bonitas & perfectio. Tum etiam, quia ſi divinæ relationes dicerent ex ſuo formali conceptu perfectionem, aliquid bonitatis eſſet realiter in una perſona, quod non eſſet in alia; ideoque inter alias rationes, quibus utuntur Thomiſtæ ad probandum divinas relationes non dicere perfectionem, hanc etiam aſſumunt, quæ ab inconvenienti procedit: Sed hæc ratio, & illatio nulla eſſet, niſi per bonitatem, quam ex ſuo formali conceptu dicerent relationes, fieret aliqualis bonitatis additio divinæ eſſentiæ ſumptæ metaphyſicè; quia aliàs cùm hæc ſit communis tribus perſonis, quidquid bonitatis eſſet in una, haberet alia, nullúmque diſcrimen verſaretur inter illas in ratione perfectionis, & bonitatis: Ergo, &c. *Major cõfutatio.*

Confirmatur ſecundò eadem impugnatio; nam proprietates naturæ humanæ continentur in illa virtualiter, & tamen addunt ei perfectionem, & bonitatem realiter: Ergo licèt attributa divina includantur virtualiter in eſſentia Dei, poterunt nihilominus addere illi ſecundùm *Alia impugnatio.*

Digitized by Google

dùm noſtrum modum intelligendi, perfectionem, & bonitatem. Patet conſequentia: tum à paritate: tum etiam, quia bonum dicit rationem ultimi; ultimum autem cujuſlibet rei ſumitur ab ejus proprietatibus, & operationibus, non quidem prout includuntur in eſſentia, ſed ſecundùm formale eſſe ipſarum, quatenus ab eſſentia condiſtinguitur. Unde quantumvis aliàs dictæ proprietates includantur in prædicta eſſentia, ſemper addent ei bonitatem, & perfectionem.

Diruitur motivũ oppoſitum. Ex quibus conſtat ad fundamentum, cui innituntur adductæ evaſiones; quantumvis enim Dei eſſentia metaphyſicè ſumpta contineat eminenter attributa, ſi tamen non intelligatur identificata cum illis, ſed ab eis omninò præſcindat; non poteſt intelligi ſummè bona, atque perfecta, ut conſtat tum ex modò dictis: tum etiam, quia melius eſt Deo habere attributa formaliter, & virtualiter ſimul, quàm ſolùm eminenter, ſive per modum radicis; aliàs cùm quælibet natura abhorreat ſuperflua, non deberent admitti in Deo attributa diſtincta virtualiter ab illius eſſentia.

17\. Expenditur alia ratio. D. Thom. Secundò probatur noſtra ſententia alia ratione deſumpta etiam ex D. Thom. Nam ratio formalis ſub qua charitatis eſt bonitas prima abſolutè dicta, ſive quæ Deum conſtituit bonum abſolutè, & ſimpliciter: Ergo non eſt bonitas eſſentiæ prout diſtinctæ ab attributis, nec attributorum, quatenus præſcindunt ab eſſentia; ſed quæ eſſentiam, & attributa complectitur. Antecedens eſt omninò certum: conſequentia verò ſuadetur, quia niſi in Deo concipiamus eſſentiam, & attributa, non poſſumus intelligere illum bonum abſolutè, & ſimpliciter: tum quia hujuſmodi bonum importat integritatem omnium, quæ nata ſunt convenire formaliter ſubjecto; Deo autem nata ſunt convenire formaliter eſſentia, & attributa. Tum etiam, quia ſi per impoſſibile auferrentur à Deo attributa, manente eſſentia, aut è contrario eſſentia perſiſtentibus attributis; non maneret in ſe ſimpliciter perfectus, quia perfectum eſt, cui nihil deficit; deficeret autem Deo maxima perfectio per cujuſlibet defectum attributi: Ergo non intellectis in Deo eſſentia, & attributis, non poteſt intelligi ſimpliciter, & abſolutè perfectus: Sed bonum coincidit cum perfecto: Ergo, &c. Tum denique, quia non conceptis in Deo eſſentiâ & attributis, non intelligitur bonitas, cui repugnet perfectionis additio, ut ratione præcedenti vidimus: Ergo non concipitur bonitas prima. Patet conſequentia, quia ut tradit Divus

D. Thom. Thomas *quæſtione 21. de veritate, artic. 4. ad 9.* bonitas prima ex hoc ipſo individuatur, & ab aliis dividitur, quod non recipit aliquam additionem.

Objectio. Nec refert ſi contra hanc rationem objicias, ſequi ex illa, Deum non eſſe ſimpliciter, & abſolutè bonum per eſſentiam, ſed tantum ſecundùm quid, cùm attributa pertineant ad conſtitutionem prædictæ bonitatis infinitæ. Cujus

Boët. Auguſt. oppoſitum eſt communis doctrina SS. Patrum, præſertim Boëtii, & Auguſtini.

Reſponſio. Reſpondetur enim negando ſequelam, quoniam ad hoc ut Deus dicatur infinitè, & ſummè bonus per eſſentiam, ſufficit quod non habeat bonitatem emendicatam ab alio, ſicut à cauſa finali, & efficienti (quo pacto illam ſortiuntur creaturæ, quæ idcirco dicuntur bonæ per participationem,) ſed à ſe; quandoquidem ex vi hujus independentiæ etiam dicitur ſapiens, & miſericors per eſſentiam. Tum etiam, & maximè, quod illius eſſentia identificet realiter formaliter attributa; nam hac identificatione ſuppoſitâ, quidquid perfectionis, & bonitatis exprimunt ipſa attributa, convenit Deo, realiter loquendo, ut loquuntur SS. Patres, per eſſentiam. Quæ eſt expreſſa doctrina D. Thom. *1. part. quæſtione 6. artic. 3.* D. Thom. *in corpore*, ubi poſtquam diſtinxit triplicem rei perfectionem; aliam deſumptam ab actu ſubſtantiali; aliam ab accidentibus, & operationibus; tertiam à conſequutione finis, ad quem res ordinatur, ſic ait: *Hæc autem triplex perfectio nulli creato competit ſecundùm ſuam eſſentiam, ſed ſoli Deo, cujus ſolius eſſentia eſt ſuum eſſe, & cui non adveniunt aliqua accidentia, ſed quæ de aliis dicuntur accidentaliter, ſibi conveniunt eſſentialiter, ut eſſe ſapientem, potentem, & hujuſmodi. Ipſe etiam ad nihil aliud ordinatur ſicut ad finem, ſed eſt ultimus finis omnium rerum. Unde manifeſtum eſt, quod ſolus Deus habet omnimodam perfectionem ſecundùm ſuam eſſentiam, & ideo ipſe ſolus eſt bonus per eſſentiam.* Conſtat autem D. Thomam non accipere in hoc proceſſu eſſentiam Dei ſecundùm quod per noſtros conceptus præſcindit, & diſtinguitur ab attributis, ſed quatenus identificatur realiter formaliter cum illis, cùm aſſerat attributa omnipotentiæ, & ſapientiæ convenire ipſi Deo eſſentialiter.

§. III.

Alia ratio pro vera ſententia.

Tertia, & ultima ratio pro noſtra aſſertione 18. deſumitur ex D. Thom. *1. part. quæſt. 62.* Tertia concluſionis ratio. *artic. 2. ad 1. & 1. 2. quæſt. 65. artic. 5. ad 1. &* *quæſt. 103. art. 3. ad 1. & quæſt. 109. art. 3. ad 1.* D. Thom. *& in hac quæſt. 23. artic. 4. & quæſtione unica de charitate, art. 2. & 7.* Pro cujus faciliori intelligentia animadvertendum eſt priùs, eſſe de conceptu eſſentiali ſupernaturalis beatitudinis, ut attingat quidquid bonitatis, & perfectionis eſt in Deo formaliter, ob idque ſi per poſſibile, vel impoſſibile videretur eſſentia Dei, non viſis attributis, talis viſio non eſſet beatitudo; quia hujus eſſentia ſita eſt in viſione omnis boni, juxta illud Exod. 33. *Ego oſtendam* Exod. 33. *tibi omne bonum*; in dicta verò hypotheſi non videretur Deus, ut eſt omne bonum; quia non videretur infinita perfectio conveniens illi in ratione attributorum: quâ non viſâ, quæcumque alia videatur, non videtur Deus ut ſummum, & omne bonum, ut conſtat ex dictis §. præcedenti, & obſervavimus *1. 2. quæſt. 3. artic. 8.*

Hoc ſuppoſito formatur ſequens ratio pro aſſertione: Nam illa bonitas eſt ratio formalis ſub qua motiva, & ſpecificativa charitatis, quæ eſt terminus per ſe æternæ beatitudinis, & per modum objecti reddit homines, & Angelos ſimpliciter beatos: Sed hæc eſt bonitas divina, quæ includit eſſentiam Dei, & attributa: Hæccine igitur bonitas eſt ratio formalis ſub qua motiva charitatis. Minor, & conſequentia liquent ex obſervatione modò præmiſſa. Major verò eſt expreſſa D. Thomæ locis D. Thom. proximè citatis, & in aliis pluribus, in quibus aſſerit charitatem tendere in Deum ſecundùm quod

Digitized by Google

quod eſt objectum beatificans; non enim eſt illius mens, charitatem reſpicere Deum ſub ratione veri, quo pacto ſpeciem tribuit viſioni beatificæ; nec quatenus eſt bonum proprium creaturæ ab illa poſſidendum, uti attingitur per ſpem; ſed omnem illam bonitatem, per quam Deus conſtituitur in eſſe objecti beatifici, ſeu quæ neceſſariò videri debet à Beatis, ut ſint tales ſimpliciter, eſſe rationem formalem *ſub qua* motivam, & ſpecificativam charitatis; nec hujuſmodi virtutem poſſe ab alia minori perfectione moveri, aut ſpeciem deſumere. Hoc enim eſt propriè & formaliter tendere in Deum ſecundùm quod eſt objectum beatificans; quoniam Deus in eſſe objecti beatificantis conſtituitur per omnem illam bonitatem, cujus viſio, & poſſeſſio reddit homines ſimpliciter beatos, quam conſtat eſſe bonitatem, ſeu pulchritudinem, quæ ex Dei eſſentia, & attributorum varietate conſurgit.

Confirmatio prima. Confirmatur primò; Nam eadem eſt ratio formalis ſub qua motiva charitatis, ac amoris beatifici: Sed ratio formalis ſub qua motiva hujus amoris eſt bonitas, quæ complectitur eſſentiam Dei, & attributa: Ergo & prædictæ virtutis. Majorem nullus inficiabitur cùm in illo actu eluceat perfectiſſimè eſſentia charitatis. Minor verò ſuadetur, quia ab omni illa bonitate movetur Beatus ad diligendum Deum, quam in illo videt; namque ſi aliquam bonitatis rationem in illo conſpiceret, à qua non moveretur ad prædictum amorem, eſſet beati voluntas obſiſtens bono, ac proinde defectuoſa, quod non eſt dicendum: Sed Beatus videt quidquid bonitatis, & perfectionis eſt in Deo formaliter: Ergo ab omni hac bonitate movetur ad diligendum Deum. Igitur ratio formalis ſub qua amoris beatifici non eſt eſſentia Dei, quatenus præſcindit ab attributis, nec attributa ſecundùm quod virtualiter diſtinguuntur ab eſſentia; ſed illa ſimplex pulchritudo ſeu formalitas, quæ eſſentiam, & attributa comprehendit.

Secunda. Confirmatur urgentiùs: Nam ratio formalis ſub qua motiva charitatis eſt bonitas divina, prout in ſe, hoc enim pacto eſt objectum beatitudinis: Sed bonitas divina, prout eſt in ſe, dicit eſſentiæ, & attributorum perfectionem: Hæc igitur perfectio eſt ratio formalis ſub qua prædictæ virtutis. Major, & conſequentia conſtant; minor verò etiam eſt perſpicua, quia bonitas divina, prout eſt in ſe, non dicit eſſentiam tantùm, aut attributa, nec ab aliquo ex illis præſcindit; cùm hæc præciſio, & limitatio ſit opus intellectus; ſed eſt formaliſſimè eſſentia, & attributa, ut optimè animadvertit Caiet. 1. *part. quæſt.* 39. & obſervavimus *loco cit. ex* 1. 2. *& tract.* 6. *diſp.* 5. *dub.* 3. *n.* 71. Caietan.

19. Adverſariorum reſponſio. Hujus rationis, quatenus nititur authoritate D. Thomæ, multiplex eſt evaſio. Primò enim occurri poteſt dicendo mentem Angelici Doctoris *locis citatis*, non eſſe quod bonitas divina, prout eſt in ſe, & ſecundùm omnem perfectionem, quam importat in ratione objecti beatifici, ſit motivum charitatis; ſed ſolùm hujuſmodi virtutem amare, & attingere tanquam terminum primarium, & ſecundarium ſui actus, quidquid perfectionis, & bonitatis eſt in Deo, quippe idipſum intuetur. Unde cùm ſola bonitas motiva charitatis ſit ratio formalis ſub qua ſpecificativa illius, idcirco ex adductis teſtimoniis non habetur, quod hujuſmodi ratio ſit bonitas divina, quæ Dei eſſentiam, & attributa complectitur.

Cæterùm hæc evaſio facili negotio refellitur; nam D. Thom. utitur illa reduplicativa, *in quantum objectum beatitudinis*, ad exponendam, & manifeſtandam rationem, quæ conſtituit objectum formaliſſimum charitatis, huicque virtuti ex parte ipſius objecti ſpeciem tribuit, & ab aliis affectibus condiſtinguit, præſertim ab amore naturali, qui circa Deum haberi poteſt: Sed ratio conſtitutiva objecti formaliſſimi charitatis, & quæ huic virtuti ex parte ipſius objecti unitatem, & diſtinctionem ſpecificam impertitur, non eſt alia, niſi ratio formalis ſub qua illius, ſive bonitas, à qua per ſe primò, & directè movetur, ut concedit evaſio modò præmiſſa: de hac igitur bonitate, ſive ratione formali ſub qua loquitur D. Thom. locis à nobis adductis. Minor, & conſequentia conſtant. Major verò eſt expreſſa ex ipſa littera. Nam, ut omittamus alia, in loco citato ex ſecunda ſecundæ ſic habet: *Reſpondeo dicendum, quod actus, & habitus ſpecificantur per objectum; proprium autem objectum amoris eſt bonum, ut ſuprà habitum eſt; & ideo ubi eſt ſpecialis ratio boni, ibi eſt ſpecialis ratio amoris: bonum autem divinum, in quantum eſt beatitudinis objectum, habet ſpecialem rationem boni; & ideo amor charitatis, qui eſt amor hujus boni, eſt ſpecialis amor. Unde & charitas eſt ſpecialis virtus.* Ultimo autem loco ex 1. 2. ita loquitur: *Ad primum dicendum, quod charitas diligit Deum ſuper omnia eminentiùs, quàm natura; natura enim diligit Deum ſuper omnia, prout eſt principium, & finis naturalis boni; charitas autem ſecundum quod eſt objectum beatitudinis.* Conſtat autem quod illa particula *ſecundùm*, in his locis importat bonitatem, quæ conſtituit Deum in eſſe objecti ſpecificativi charitatis. Impugnatur. D.Thom.

Nec minùs perſpicua ſunt verba, quæ adducit in reliquis locis allegatis; in omnibus enim loquitur de ratione formali, à qua virtus charitatis deſumit unitatem, ac diſtinctionem ſpecificam, quæ non poteſt eſſe alia, niſi bonitas, propter quam Deum attingit, ut conſtat ex dictis, & latiùs expendimus *tom.* 3. *tract.* 9. *diſp.* 6. *dub.* 2. ubi oſtendimus ex eo amorem naturalem Dei differre ab amore charitatis, quia hujus ratio *ſub qua* eſt bonitas divina ſecundùm modum eſſendi, quem habet in ſeipſa abſque limitatione ulla; illius verò divina bonitas ſecundùm illam perfectionem tantùm, quæ reſplendet in creaturis ordinis naturalis, & ex illis poteſt cognoſci; quæ bonitas non eſt ita illimitata ſicut prior.

Ex quibus præcluſa etiam manet aliorum ſolutio, qui reſpondent mentem D. Thomæ eſſe, quod Deus ſit objectum charitatis, ut cognitus per notitiam ſupernaturalem, qualis eſt beatitudo, aut etiam fides infuſa, quæ eſt participatio illius. Nam ut modò vidimus, D. Thomas utitur illa reduplicativa, *in quantum objectum beatitudinis*, ad exprimendam rationem formalem *ſub qua* motivam, & ſpecificativam charitatis: hæc autem non eſt cognitio, quâ Deus amandus proponitur, ſed illius immenſa bonitas; quia virtus affectiva, qualis eſt charitas, non movetur à cognitione, ſed à bono per illam repræſentato. Unde ſola diverſitas cognitionis abſque ulla diverſitate ex parte bonitatis, ad quam voluntas afficitur, non ſufficit ad inducendas diverſas ſpecie dilectiones, ut docent N. Complutenſes *lib.* 3. *Phyſicor. diſp.* 14. *quæſt.* 4. 20. Confutatur alia evaſio D. Thom. N. Complut.

De

Digitized by Google

Deinde Deus ut cognitus per lumen ſupernaturale non dicit objectum formale unius ſpecialiſſimæ virtutis, etiam admiſſo gratis objectum variari in eſſe objecti per præciſum reſpectum ad diverſam cognitionem; quoniam adhuc prout cognitus,& propoſitus per notitiam ſupernaturalem, eſt indifferens ad terminandum amorem charitatis, ſpei, & religionis infuſæ; quippe omnes hujuſmodi virtutes petunt, quod

D. Thom.

Deus proponatur voluntati per cognitionem ſuperioris ordinis: ſed D. Thom. utitur illa reduplicativa, *in quantum beatificans*, ut manifeſtet rationem conſtitutivam Dei in eſſe objecti formalis unius ſpecialiſſimæ virtutis, videlicet charitatis, ut ex textu liquet: ergo prædicta particula, *in quantum*, non reduplicat ex illius mente cognitionem regulativam charitatis, ſed bonitatem divinam, quæ eſt ratio formalis *ſub qua* hujus virtutis.

21. Aliud effugium.

Tertiò, & meliùs reſpondent alii verum eſſe, quod D. Thom. locis citatis manifeſtare intendit rationem formalem, quâ Deus ultimò conſtituitur in eſſe objecti ſpecificativi charitatis; hæc tamen ratio non eſt divina bonitas abſolutè ſumpta, prout eſt in ſe, ſed quatenus communicans nobiſcum in bono æternæ beatitudinis. Nam cùm virtus charitatis ſit amicitia creaturæ ad Deum fundata in communicatione ſupernaturalis beatitudinis, ut ſuprà vidimus, nequit ipſe Deus intelligi ultimò conſtitutus in eſſe objecti illius, niſi intelligatur communicare, & re ipſa communicet cum creatura in prædicta beatitudine. Quod etiam conſtare poteſt à paritate deſumpta ex aliis amicitiis. Unde prædicta communicatio eſt, quæ ultimò conſtituit ſummum bonum in eſſe objecti ſpecificativi charitatis. Quod ut explicaret Divus

D. Thom.

Thom. uſus eſt illa particula, *in quantum objectum beatitudinis*, quæ non reduplicat juxta illius mentem divinam bonitatem beatificativam hominum, & Angelorum; ſed conditionem communicationis modò explicitæ, quæ per modum fundamenti ad amicitiam charitatis prærequiritur.

Præcluditur.

Sed neque hæc ſolutio vim noſtræ rationis evacuat. Nam eſto illa particula, *in quantum objectum beatitudinis*, reduplicet ex mente D. Thom. mutuam communicationem Dei, & creaturæ in bono illius; negari tamen nequit, quod propriè, & potiſſimè reduplicet ſummam illam bonitatem, quæ per modum objecti homines beatificat. Et ratio eſt perſpicua, quoniam etſi Deus communicet nobiſcum in beatitudine ſupernaturali, hæcque communicatio requiratur per modum conditionis ad fundandam, & conſervandam charitatis amicitiam; non tamen id habet, quatenus formaliter terminus, & objectum noſtræ beatitudinis, ſiquidem non ex eo Deus eſt ſummè beatus, nobiſcumque in æterna felicitate communicat, quia exercet munus objecti reſpectu viſionis beatificæ, ſed

D. Thom.

quia ſeipſum jugiter intuetur: atqui D. Thom. locis ſuprà citatis aſſerit, objectum ſpecificativum charitatis eſſe Deum, ſecundùm quod eſt terminus, & objectum æternæ beatitudinis: ergo illa particula, *in quantum*, non reduplicat ex illius mente communicationem in prædicta beatitudine, ſed ſummam illam bonitatem, quæ Angelos & homines efficit beatos.

Major impugnatio.

Confirmatur, nam Deus communicat nobiſcum in æterna beatitudine, quatenus eſt formaliter beatus per eſſentiam: Sed ſub formali & præciſa ratione objecti, vel cauſæ prædictæ beatitudinis non eſt beatus per eſſentiam, ut ex ſe liquet: Ergo cùm D. Thom. aſſerat ipſum Deum tribuere ſpeciem charitati, ſecundùm quod eſt objectum beatitudinis, manifeſtum eſt, quod illa particula, *in quantum*, non tam reduplicat ex illius mente mutuam communicationem Dei, & creaturæ in bono ſupernaturalis beatitudinis, quàm ſummam illam bonitatis pulchritudinem, quæ ex Dei eſſentia & attributis conſurgit, ipſumque Deum, & creaturam objectivè beatificat. Ut enim explicaret S. Doctor, non quamlibet bonitatem, ſed prædictam dumtaxat pulchritudinem eſſe rationem formalem *ſub qua* motivam charitatis, idcirco quoties aſſeruit, bonum divinum eſſe objectum formale hujus virtutis, addidit illam reduplicativam, *in quantum objectum beatitudinis*; hac enim phraſi perſpicuè nobis ſuam mentem aperuit: nam ut ſuprà præmiſimus, bonitas divina, quæ ex parte objecti beatificat ſimpliciter homines, & Angelos, non eſt bonitas divinæ eſſentiæ prout diſtinctæ ab attributis, ſed quæ ex Dei eſſentia, & attributorum varietate conſurgit.

Motivum evaſionis diluitur.

Per quod patet ad id., quod in favorem modò impugnatæ evaſionis adducitur. Nam bonitas divina, prout eſt in ſe, conſtituit ultimò Deum in eſſe objecti ſpecificativi charitatis, prout eſt ſpecialis benevolentia circa finem ultimum. Et licèt non conſtituat ipſum ultimò in eſſe objecti ſpecificativi prædictæ virtutis, quatenus importat amorem amicitiæ erga Deum, niſi ſuppoſita, & connotata communicatione cum creatura in æterna beatitudine; quia tamen hæc communicatio non eſt ratio formalis *ſub qua* motiva charitatis, ſed ſolùm quædam conditio requiſita ad eſſe illius, quam jam manifeſtaverat D.Th, *art. 1. q. 23.* ideo locis à nobis adductis, in quibus agit de objecto formali prædictæ virtutis, ſolùm curavit aſſignare motivum illius. Quod ut oſtenderet eſſe bonitatem divinam prout eſt in ſe, uſus eſt illa reduplicativa, *in quantum objectum beatitudinis*; nam bonitas conſtitutiva Dei in eſſe beatificativi eſt bonitas divina, prout eſt in ſe, ut in ſecunda confirmatione vidimus.

D. Thom.

22. Objectio.

Non refert, ſi contra illam objicias, convincere (ſi aliquid probet,) quod etiam relationes divinæ ſpectant ad rationem formalem *ſub qua* motivam charitatis; quia Deus prout eſt in ſe, quo pacto aſſerimus diligi ab hac virtute, eſt formaliſſimè totum hoc, eſſentia, attributa, & relationes.

Diluitur.

Reſpondetur enim negando ſequelam, ſi relationes divinæ accipiantur ſecundùm illam formalitatem præciſè, quam noſtro modo intelligendi eſſentiæ divinæ ſuperaddunt; nam cùm prædicta formalitas non dicat ex ſe perfectionem, & bonitatem, nequit ingredi conſtitutionem rationis formalis *ſub qua* motivæ charitatis, quæ tota eſt de linea boni. Nec obeſt probatio in contrarium; nam licèt eſſe Dei prout eſt in ſe, dicat in ſe eſſe entis eſſentiam, attributa, & relationes; ſub expreſſo tamen conceptu boni ſolùm complectitur eſſentiam, & attributa, ob rationem, quàm modò tetigimus.

Diximus, *Si divinæ relationes accipiantur præciſè ſecundùm illam formalitatem, quam eſſentiæ adjicimus,*

Digitized by Google

adjiciunt; nam ſi de illis abſolutè acceptis ſermo procedat, concedenda eſt ſequela; quia cùm in divina natura ſit magna perfectio communicari tribus perſonis, iſtæque ſint re ipſa infinitè bonæ per eſſentiam, movere poſſunt ad diligendum Deum per amicitiam charitatis.

Ex quo habes veram eſſe, ſi ſanè intelligatur, opinionem Valentiæ *diſput. 2. de charit. quæſt. 1. punct. 4.* & quorundam recentiorum aſſerentium, objectum formale charitatis eſſe Deum, ſecundùm quod eſt trinus, & unus; ſolùm enim intendunt, charitatem ferri in divinam bonitatem, prout eſt in ſe, quo pacto dicit eſſentiam, attributa, & ipſas divinas perſonas, ut docet D. Thom. *in hac 2. 2. quæſt. 2. art. 8. ad 3.*

Valentia. *D.Thom.*

Replica. Dices: Ad amorem charitatis neceſſaria non eſt Trinitatis cognitio; aliàs rudes ex plebe, quibus ante legem Evangelicam occultum erat hoc myſterium, non poſſent Deum ex charitate diligere, quod eſt abſurdum: Ergo ratio motiva charitatis non eſt bonitas divina, prout communis tribus perſonis, quo pacto ſubſiſtit in ſeipſa.

Satisfactio. Reſpondetur ad amorem charitatis neceſſariam non eſſe notitiam explicitam Trinitatis, bene tamen implicitam, quæ habetur ab omni credente, quod Deus eſt; nam ex vi hujus aſſenſus quilibet fidelis ſe remittit ad evidentiam, quam Deus habet de ſe ipſo; tantumque proinde ac talem illum eſſe credit, quantus, ac qualis à ſeipſo cognoſcitur. Unde cùm prædictus aſſenſus regulet amorem charitatis erga Deum, fit inde, actum hujus virtutis ferri immediatè in divinam bonitatem, ſecundùm modum eſſendi, quem habet in ſeipſa, qui eſt modus ſubſiſtendi in tribus perſonis.

§. IV.

Prior opinio noſtræ concluſioni oppoſita.

23\. *Prima opinio contraria.* Contra noſtram aſſertionem multiplex eſt opinio. Prima aſſerit, rationem formalem *ſub qua* per ſe primò motivam charitatis eſſe bonitatem peculiarem divinæ eſſentiæ quatenus diſtinctæ & præciſæ ab attributis. Hanc ut propriam mentem Scoti defendunt Pitigiani *in 3. diſt. 27. quæſt. 1. art. 2.* Caſtillo *diſp. 1. de Charit. quæſt. 2. concl. 2.* & alii. Quibus ex Thomiſtis ſuffragantur Godoy *in manuſcriptis*, Gonet *artic. 3. concl. 2.* & Ferre *quæſt. 3. §. 9. num. 49.* Pro qua ſententia ſic argumentatur Caſtillo ex principiis Scoti: Nam illud eſt objectum motivum charitatis, in quo ſicut in centro ſuper omnia amabili quieſcit voluntas: Sed voluntas non quieſcit niſi in Deo ut bono bonitate propria divinæ eſſentiæ quatenus diſtinctæ ab attributis: Hæc igitur bonitas eſt objectum *quo* motivum charitatis.

Pitigian. Caſtillo. Godoy. Gonet. Ferre. Primum argumentum.

Reſponſio. Reſpondetur conceſſa majori, negandò minorem; quia voluntatis appetitus non quieſcit niſi in viſione, & poſſeſſione ſummi boni, à quo perfectè ſatiatur: Deus autem in ratione ſummi boni appetitus ſatiativi non ſolùm dicit, & includit eſſentiam, ſed etiam attributa, ſecundùm illam perfectionem; quam illi ſuperaddunt; & ideo qui videret eſſentiam præciſè, adhuc deſideraret videre attributa, nec quieſceret illius appetitus, donec illa videret, ut ſunt in ſe; præſertim in ſententia Scoti, quæ agnoſcit diſtinctionem realem formalem inter eſſentiam Dei, & attributa.

24\. *Secundum argumentum.* Secundò arguitur; nam ratio formalis *ſub qua* motiva ſupernaturalis beatitudinis eſt veritas peculiaris divinæ eſſentiæ, quatenus virtualiter diſtinctæ ab attributis: Ergo ratio formalis *ſub qua* charitatis eſt bonitas peculiaris divinæ eſſentiæ eodem modo acceptæ. Antecedens eſt communior ſententia Thomiſtarum. Conſequentia verò probatur, quia idipſum debet eſſe objectum motivum charitatis ſub ratione boni, quod eſt objectum motivum beatitudinis ſub ratione veri: tum quia utraque fertur in Deum prout eſt in ſe: tum etiam, quia hæc videtur eſſe mens D. Thom. in omnibus locis, in quibus aſſerit, charitatem tendere in Deum ſecundùm quod eſt objectum beatitudinis.

D. Thom.

Prior ſolutio. Hujus argumenti duplex eſt ſolutio; primò enim reſpondetur admiſſo antecedenti, negando conſequentiam. Et cauſa diſparitatis eſt etiam duplex. *Prima*, quod veritas peculiaris divinæ eſſentiæ eſt talis ſimpliciter, ſecus autem bonitas, ut conſtat ex dictis *num. 17.* ratio autem *ſub qua* motiva charitatis debet eſſe bonitas ſumma, & infinita abſolutè & ſimpliciter. *Secunda*, quia idem debet eſſe objectum motivum beatitudinis creatæ, ac increatæ, cujus eſt participatio: objectum autem motivum beatitudinis increatæ debet eſſe ejuſdem omninò immaterialitatis cum illa, ut conſtat ex dictis *tract. 3. diſp. 3.* Unde quia ſola eſſentia Dei eſt ejuſdem prorſus immaterialitatis cum beatitudine, ſeu intellectione primaria illius, idcirco non attributa, ſed ſola eſſentia prout ab eis diſtincta eſt objectum motivum prædictæ beatitudinis. Quæ ratio non militat in charitate creata, vel increata; & ideo utriuſque objectum motivum eſt bonitas divina, quæ ex Dei eſſentia metaphyſicè ſumpta, & attributis coaleſcit.

Ad probationem in contrarium dicendum eſt, quod licèt tam viſio, quàm dilectio beatifica attingant divinam eſſentiam ſecundùm modum eſſendi, quem habet in ſe ipſa, non tamen eodem modo. Nam prædictus modus eſſendi adæquatè acceptus non eſt objectum motivum viſionis beatificæ, ob rationem nuper aſſignatam; ſed terminativum tantùm, quò contra ſe habet reſpectu dilectionis, quia charitas movetur ad diligendum Deum, quia ſummè bonus in ſe ipſo abſolutè, & ſimpliciter. Ex quo diſcrimine non leviter roboratur noſtra concluſio; nam quia eſſentia divina, prout eſt in ſe, terminat viſionem beatificam, nulla formalitas eſt in Deo, quæ per illam non videatur: Ergo quia bonitas divina prout eſt in ſe, movet ad dilectionem charitatis, non poteſt eſſe in Deo aliqua perfectio, ſeu bonitatis ratio, quæ non pertineat ad objectum prædictæ virtutis.

Nota. Diximus, *adæquatè acceptus*; nam cùm eſſentia divina uniatur immediatè per ſeipſam mentibus Beatorum in ratione ſpeciei intelligibilis, negari nequit, quod modus eſſendi, quem habet in ſe ipſa, ſaltem inadæquatè ſumptus, ſit objectum motivum *quo* viſionis beatificæ. Quæ autem ſit mens D. Thom. quoties aſſerit, charitatem tendere in Deum, ſecundùm quod eſt objectum beatitudinis, conſtat ex dictis §. præcedenti.

Alia argumenti ſolutio. Secundò reſpondetur ad idem argumentum ex his, quæ diximus *1. 2. quæſt. 3. art. 8.* quod

beatitudo ſupernaturalis poteſt conſiderari dupliciter. Uno modo ut eſt præciſè viſio intuitiva, qua ratione ſolùm reſpicit ut objectum omninò primarium divinam eſſentiam, quatenus ab attributis & relationibus præſcindit. Alio modo ſub formali, & expreſſo conceptu beatitudinis, & hoc pacto objectum illius primarium non eſt Deus utcumque, ſed ut ſummum bonum ſatiativum appetitus: qua ratione includit formaliter eſſentiam, attributa, & perſonas, aut ſaltem communicabilitatem ad illas, ut conſtat ex dictis. Quare ſi id ipſum debet eſſe objectum motivum charitatis, quod eſt objectum beatitudinis, ut beatitudo eſt; potiùs hinc habetur major confirmatio noſtræ concluſionis, quia objectum beatitudinis eſt ſummum bonum. Videantur etiam quæ diximus *tract. præced. diſp.* 1. *à n.* 10.

15. Tertiò arguitur: Nam bonitas peculiaris divinæ eſſentiæ, quatenus distinctæ ab attributis, conſtituit ſufficienter Deum in eſſe objecti motivi ut *quod* charitatis: Ergo prædicta bonitas eſt ratio formalis *ſub qua* hujus virtutis. Conſequentia patet, antecedens verò ſuadetur: tum quia illa bonitas conſtituit Deum in eſſe objecti primarii, ſeu motivi charitatis, quæ conſtituit illum in eſſe ultimi finis: hæc autem eſt bonitas divinæ naturæ prout distinctæ ab attributis, quia ratione illius omnia referuntur ultimò in Deum formali vel virtuali relatione; cùm tamen prædicta bonitas neutro ex his modis ad aliquid aliud ordinetur. Tum deinde, quia ſola participatio formalis naturæ divinæ, ut natura eſt, qualis habetur per gratiam, conſtituit hominem objectum congruum divinæ dilectionis amicabilis: ergo ſolùm natura divina, ut natura eſt, conſtituit Deum objectum congruum, & motivum amoris eliciti à charitate, tam creata, quàm increata; non enim eſſe poteſt minoris perfectionis forma participata, quàm ſit effectus, qui illam participat. Tum denique, quia ſi per impoſſibile maneret eſſentia divina abſque attributis, adhuc maneret objectum primarium charitatis, quoniam in eo eventu perſiſteret verus Deus: exiſtente autem Deo exiſtit objectum per ſe primò amabile per charitatem; quoniam hæc virtus diligit Deum, quia Deus eſt: ergo eſſentia ut omninò præciſa ab attributis, ſufficienter conſtituit Deum in eſſe objecti motivi & ſpecificativi charitatis.

Tertium argumentum.

Retorquetur. Hoc argumentum, quod eſt præcipuum contrariæ ſententiæ, poteſt contra illam retorqueri; nam admirabilis illa pulchritudo, quæ ex Dei eſſentia, & attributis conſtituitur, includit formaliter quidquid perfectionis eſt in linea ſpeciali eſſentiæ, & attributorum: quare ſi natura divina ſecundùm ea præciſè, quæ importat intra ſuam lineam, conſtituit ſufficienter Deum in eſſe objecti motivi charitatis, id à fortiori præſtabit dicta pulchritudo, cui proinde meliori jure adſcribetur ratio formalis *ſub qua* hujus virtutis.

Diſſolvitur. Sed ut magis appareat prædicti argumenti inefficacia, reſpondetur ad illud negando antecedens; & ad priorem illius probationem negatur minor, quia ut docet Cajet. *in hac q.* 23. *art.* 4: Deus conſtituitur in eſſe ultimi finis, & objecti primarii charitatis per bonitatem formaliter infinitam, non quidem in hac, aut illa linea, ſive ratione particulari, v. g. miſericordiæ, juſtitiæ, &c. ſed in omni linea ſimplicis perfectionis, & actualitatis. Quoniam hæc dumtaxat bonitas eſt ſumma, & infinita abſolutè & ſimpliciter; ſicut illud dumtaxat ens eſt infinitum ſimpliciter, quod habet infinitatem in omni genere entis. Eſſentia autem divina prout diſtincta, & præciſa ab attributis, non eſt bona formaliter in omni linea boni, ſed in unica tantùm; ob idque nequit Deum conſtituere in eſſe ſummi boni & ultimi finis, ſed id proprium eſt bonitatis divinæ, quæ Dei eſſentiam, & attributa complectitur.

Caietan.

Nec refert, quod attributa ſint virtualiter referibilia ad Dei eſſentiam: tum quia hinc ſolùm habetur lineam eſſentiæ eſſe perfectiorem ex ſua formali ratione lineis attributorum, ac ſubinde quod ſi per impoſſibile diſtinguerentur realiter eſſentia, & attributa, inter ipſaque conſtituenda foret ſubordinatio in genere cauſæ finalis, tunc non deberet amari eſſentia propter attributa, ſed econtrà attributa propter eſſentiam, quod libenter admittimus; inde quippe nihil deduci poteſt contra noſtram aſſertionem. Tum etiam, quia tam eſſentia, quàm attributa ſeorſim ſumpta, ſunt virtualiter referibilia ad ſummam Dei bonitatem, prout eſt in ſe; comparantur enim ad illam ſicut partes ad totum: omnis autem pars eſt propter ſuum totum ſicut propter finem. Unde ratio finis ſolùm poteſt competere Deo, prout eſt ſummum bonum. 16.

Replica. Nec etiam refert ſi urgeas, illam bonitatem conſtituere Deum in eſſe ultimi finis, quæ conſtituit ipſum in eſſe rationis finalis reſpectu actuum, quos liberè elicit circa creaturas: quæ bonitas non complectitur attributa, ſed ſolam eſſentiam divinam ſecundùm quod noſtro modo intelligendi ab eis diſtinguitur, ut inſinuare videtur D. Thom. *in hac quæſt. art.* 5. *ad* 2. Tum etiam, quia aliàs non poſſet eſſe ratio à priori finalis reſpectu prædictorum actuum.

D. Thom.

Diluitur. Reſpondetur enim negando minorem, quia ratio finalis divinæ voluntatis, in omnibus quæ agit, eſt bonitas ſua, prout eſt in ſeipſa, quo pacto includit formaliter quidquid perfectionis eſt in ipſo Deo, etiam ipſam voluntatem liberè operantem, ut tradit D. Thom. 1. *part. quæſt.* 19. *art.* 1. *ad* 3. his verbis: *Objectum divinæ voluntatis eſt bonitas ſua, quæ eſt eius eſſentia: unde cùm voluntas Dei ſit eius eſſentia, non movetur ab alio à ſe, ſed à ſe tamen.* Quam etiam doctrinam inſinuavimus *tract.* 4. *diſp.* 3. *dub.* 2. *n.* 36.

D. Thom.

Explicatur reſponſio. Pro cujus majori intelligentia nota, quod eſſentia divina poteſt conſiderari dupliciter. Uno modo phyſicè, & prout eſt in ſe; quo pacto eſt una ſimplex formalitas, claudens abſque ulla diſtinctione reali principium radicale intelligendi & amandi, intellectum & voluntatem, & utriuſque potentiæ virtutes. Si enim Dei natura non identificaret ſecum prædictas potentias, & illarum habitus, non eſſet infinita ſimpliciter, nec divina. Alio modo metaphyſicè, ſecundùm quod per noſtros conceptus ipſam ſimpliciſſimam, & eminentiſſimam Dei naturam in diverſas lineas, & formalitates partimur, ex quibus primam aſſerimus eſſe eſſentialem, & conſtitutivam Dei, reliquas verò veluti paſſiones illius. Cùm ergo D. Thom. vel aliqui graves Authores aſſerunt, motivum charitatis creatæ, vel increatæ eſſe bonitatem divinam, quæ eſt Dei eſſentia, loquuntur de eſſentia divina phyſicè accepta, non verò metaphyſicè, ut ex contextu liquet.

Nec oppoſitum convincit minoris probatio è

Digitized by Google

ratione petita; quia licèt bonitas divina includat formaliter attributa, poteſt tamen eſſe ratio à priori finalis nedum reſpectu actus liberi, ſed etiam ipſorum attributorum: tum quia includit lineam eſſentiæ, quæ eſt prior attributis: tum etiam, quia bonitas divina, quæ complectitur eſſentiam, & attributa, eſt major bonitate præcisè attributali, ob idque poteſt eſſe ratio finalis reſpectu illius; quia bonitas quo major, eo plus habet de ratione finis. Tum denique, quia minor diſtinctio invenitur inter intellectionem conſtitutivam Dei, & ejus objectum primarium, quàm inter actus liberos, & bonitatem divinam, prout eſt in ſe; quo tamen non obſtante intelligimus objectum primarium intellectionis conſtitutivæ Dei eſſe rationem à priori reſpectu illius. Videantur quæ diximus *tract.2. diſput.7. dub.3. num.28.*

27. *Aliis probationibus ſatisfit.* Ad ſecundam probationem principalis argumenti, conceſſo antecedenti negatur conſequentia; quia creatura non diligitur per charitatem ut ſummum bonum, & ultimus finis, quo pacto prædicta virtus tendit in Deum; ſed tamen ut effectus & diffuſio illius. Unde licèt ſola participatio divinæ naturæ, ſumptæ metaphyſicè ut natura eſt, conſtituat hominem objectum congruum divinæ dilectionis amicabilis, non ſequitur quod id poſſit conferre Deo natura divina ſub illa præciſione accepta; cùm prout ſic non conſtituat ſufficienter & adæquate ipſum Deum in eſſe ſummi boni, & ultimi finis.

Ad ultimam probationem dicendum, quod ſi attributa per ſui repugnantiam deficerent à Deo, non maneret Deus in eo eventu amabilis per ſe primò per virtutem charitatis, quæ modò eſt, ſed per aliam diverſæ rationis; quoniam ſicut in illo caſu non eſſet Deus, & ultimus finis, qui modò eſt, nec haberet perfectionem ſummam, quam modò habet: ita neque charitas, quæ conſiſtit in amore Dei, prout eſt in ſe, haberet eandem eſſentiam, quam modò habet, ſed aliam longè diverſam, uti de beatitudine dici ſolet. Unde quod ad charitatem in illa hypotheſi poſſibilem ſufficeret, modò non ſufficit; quia charitas, quæ de facto datur erga Deum, ſicut eſt alterius eſſentiæ, ſic poſtulat longè perfectius formale objectum.

Quæſtio incidens. Si autem fingamus, quod deficientibus attributis aliàs poſſibilibus, perſiſtit idem numero Deus quantum ad ea præcisè, quæ dicit intra lineam eſſentiæ metaphyſicè ſumptæ, nec tunc remanet in eſſe objecti per ſe primò amabilis per charitatem. Tum quia objectum formale primarium hujus virtutis eſt ſummum bonum; Deus autem non poteſt eſſe, aut intelligi ſummum bonum, niſi ſit ipſum *eſſe* illimitatum in omni linea perfectionis, & actualitatis; atque ideo, niſi reipſa ſit ſua ſapientia, ſua juſtitia, &c. Tum etiam, quia charitas diligit Deum ex motione deitatis, prout eſt in ſe; vera autem deitas nequit eſſe in ſe ſub reali privatione attributorum, ſed illa neceſſariò, & inſeparabiliter identificat. Quare eo ipſo, quod in re, vel per intellectum præſcindat omninò ab attributis, non remanet in eſſe objecti motivi charitatis, ſive quæ modò eſt, ſive alterius, quæ daretur in priori hypotheſi; quia in hac poſteriori non remanet Deus in re, vel in intellectu ſummum bonum, & ultimus finis, quod eſt objectum motivum charitatis.

Quartò arguitur pro hac ſententia; nam ut probat D.Thom. *in hac quæſt 23. art.4.* ratio *ſub qua* particularis virtutis affectivæ, qualis eſt charitas, debet eſſe ſpecialis ratio boni: Sed divina pulchritudo, quæ Dei eſſentiam, & attributa complectitur, non eſt ſpecialis ratio boni, ſed potiùs multiplex; ſecus autem bonitas divinæ eſſentiæ, quatenus diſtinctæ ab attributis: Ergo non illa prior bonitas, ſed hæc poſterior eſt ratio formalis *ſub qua* motiva charitatis. 28. *Quartum argumentũ D.Thom.*

Reſpondetur ex Cajetano *loco citato*, quod Deus, prout eſt in ſe ſummè perfectus, dicit ſpecialem rationem boni, cùm in eſſe rei, non quidem prout una particularis ratio bonitatis diſtinguitur contra aliam particularem, v.g. ſapientia contra juſtitiam; ſed prout bonitas abſolutè dicta diſtinguitur contra bonitatem ſecundùm quid; nam aliæ rationes divini boni diſtinguuntur à ſumma bonitate, quæ eſt ratio *ſub qua* charitatis, ut bonitates ſecundùm quid à bonitate ſimpliciter, & ut particulares ab univerſali in cauſando, & movendo: tum etiam in eſſe objecti, quod ſufficit ad unitatem ſpecificam charitatis; hæc enim reſpicit Deum ſub ratione ſummi boni. Quæ ratio licèt materialiter integretur ex pluribus lineis, ſive conceptibus objectivis, formaliter tamen ſumpta eſt omninò ſimplex, & indiviſibilis; quia ſive addas, ſive demas, jam non erit ſumma bonitas, atque adeo nec virtualiter multiplicatur in Deo, ſed eſt omninò impartibilis, ſicut ratio ultimi finis. *Solutio Caietani.*

§. V.

Reliquæ opiniones veræ ſententiæ contrariæ.

SEcunda ſententia noſtræ concluſioni oppoſita aſſerit rationem formalem *ſub qua* motivam charitatis eſſe bonitatem peculiarem divinæ eſſentiæ, quatenus virtualiter diſtinctæ ab attributis, & cujuſlibet attributi prout ab aliis & eſſentia condiſtincti, necnon bonitatem divinam, quæ eſſentiam, & attributa complectitur. Ita Joannes de Ripalda *diſputat.35. ſectione 1.* cui affinis eſt opinio Hurtadi *diſputat.128. ſectione 1.* & aliorum aſſerentium bonitatem divinam, quæ noſtro modo intelligendi abſtrahit à bonitate peculiari eſſentiæ & attributorum, illiſque communis eſt per tranſcendentiam logicam, eſſe objectum motivum charitatis; iſti enim Authores admittunt charitatem poſſe diligere Deum ob illam bonitatem præcisè, quam importat formaliter quodlibet attributum intra ſuam lineam, quanvis non ob id deſtruant unitatem prædictæ virtutis, quam ſalvare nequit Ripalda, pro cujus ſententia ſic arguitur. 29. *Alia ſententia oppoſita.* *Ripalda. Hurtadi.*

Argumentum. Bonitas infinita ſufficienter conſtituit Deum in eſſe objecti motivi charitatis: Sed bonitas peculiaris cujuſlibet attributi ab aliis condiſtincti eſt infinita in ſua linea, ut ſupponimus: Ergo ſufficienter conſtituit Deum in eſſe objecti motivi charitatis. Major, quæ ſola indiget probatione, ſuadetur; quia bonitas infinita conſtituit Deum propter ſeipſum, & ſuper omnia amabilem; ſiquidem nulla creatura poteſt gaudere infinita bonitate: Deus autem ut amabilis ſuper omnia, eſt objectum charitatis, quoniam eo ipſo, quod ſuper omnia ametur, diligitur

Digitized by Google

ligitur ut ultimus finis, quod eſt propria ratio motiva prædictæ virtutis.

Confirmatio. Confirmatur, quia negari non debet, quod Deus ut infinitè bonus bonitate peculiari miſericordiæ, omnipotentiæ, aut juſtitiæ poſſit amari à nobis per actum alicujus virtutis: At non alterius quàm charitatis: Ergo, &c. Suadetur minor: tum quia prædictus actus ſpectare debet ad aliquam virtutem theologicam, cùm attingat Deum immediatè in ſeipſo: Sed ſic eſt, quod non pertinet ad ſpem, quia non tendit in Deum quà nobis convenientem, ſed quà in ſeipſo bonum: Ergo pertinet ad charitatem, quia omnis affectus virtutis theologicæ, qui non eſt ſpei, eſſe debet charitatis. Tum etiam, quia prædictus amor eſt effectus benevolentiæ & amicitiæ erga Deum, quia fertur in illum propter ſe, & gratiâ ipſius: conſtat autem omnem affectum amicitiæ erga Deum elici à charitate. Tum præterea, quia actus, quo quis diligit Deum ex toto corde, & ſuper omnia propter ejus ſummam miſericordiam præcisè, aut liberalitatem, ſufficiens eſt ad juſtificationem impii, cùm ipſum Deum omnibus creaturis anteponat: Sed omnis Dei amor ſufficiens ad juſtificationem eſt elicitus à charitate: Ergo, &c.

Occurritur argumento. Reſpondetur, non quamlibet bonitatem infinitam conſtituere Deum in eſſe objecti primarii charitatis, ſed illam dumtaxat, quæ eſt infinita in ipſa formali, & univerſali ratione boni; quoniam objectum ſpecificativum charitatis eſt bonum infinitum ſimpliciter, utpote ſummum, & ultimus finis; ſola autem hæc poſterior bonitas eſt infinita ſimpliciter, quæ enim gaudet infinitate in aliqua tantùm ratione particulari, utpute miſericordiæ, juſtitiæ, &c. ſolùm poteſt dici infinita ſecundùm quid: quo pacto eſſet bona albedo, ſi extra omne ſubjectum per ſe ſubſiſteret. Unde cùm bonitas unius attributi quatenus diſtincti ab aliis, non ſit infinita, niſi in aliqua particulari linea boni, non poteſt conſtituere Deum in eſſe objecti ſpecificativi charitatis.

30. Ad probationem autem in contrarium reſpondent aliqui, quod licèt bonitas infinita intra unam dumtaxat lineam boni conſtituat Deum amabilem ſuper omnia formaliter referibilia ad finem, qualia ſunt entia creata; non tamen ſuper omnia tam formaliter, quàm virtualiter ordinabilia ad illum, ſed id proprium eſt bonitatis infinitæ ſimpliciter, ad quam ſicut ad finem omnes peculiares rationes divini boni virtualiter ordinantur. Deus autem in ratione ultimi finis, & objecti ſpecificativi charitatis eſt amabilis ſuper omnia, tam formaliter, quàm virtualiter referibilia ad illum; & ideo nequit conſtitui in eſſe talis per bonitatem peculiarem eſſentiæ divinæ quatenus diſtinctæ ab attributis, aut unius attributi ut præciſi ab aliis. Quæ ſolutio eſt ſatis probabilis.

Alia ſolutio. Sed reſpondetur ſecundò & meliùs, bonitatem peculiarem unius attributi, ut diſtincti ab aliis, reddere Deum amabilem ſuper omnia creata negativè, ſecus autem poſitivè; quoniam eo ipſo quod Deus ſit infinitè bonus in aliqua particulari ratione boni, nequit honeſtè amari propter aliquam creaturam; inde tamen non habet, quod omnia entia creata poſſint amari propter illum ſicut propter terminum, & centrum ſuæ felicitatis; quia hominis felicitas, ſive beatitudo tantùm poteſt conſiſtere in poſſeſſione ſummi boni, quale non eſt unum attributum ut ab aliis præciſum. Unde quia de ratione finis ultimi, & objecti primarii charitatis eſt, quod ſit amabile ſuper omnia, nedum negativè, ſed etiam, & maximè poſitivè, cùm ſit bonum appetitus ſatiativum, ut modò ſupponimus ex dictis *in tract. de ult. fine*, idcirco nequit Deus conſtitui in eſſe illius per bonitatem peculiarem unius attributi ut condiſtincti ab aliis; ſed ad id neceſſaria eſt bonitas ſimpliciter, & omnibus modis infinita, qualis eſt illa tantùm, quæ eſſentiam, & attributa complectitur.

Explicatur ampliùs hæc ſolutio; nam id, quod amatur ſuper omnia poſitivè, ſive ut finis ſimpliciter ultimus, amatur ut bonum ſatiativum appetitus, & expletivum capacitatis illius; quia in hoc dumtaxat bono poteſt voluntatis affectus conquieſcere. Deus autem ut omnipotens præcisè, aut miſericors, non exprimit rationem boni ſatiativi appetitus, & expletivi capacitatis illius: tum quia non dicit rationem ſummi boni, in cujus dumtaxat poſſeſſione expleri, & quietari poteſt rationalis creatura: tum etiam, quia aliàs viſio unius dumtaxat attributi redderet videntem ſimpliciter beatum, quod modò ſupponimus eſſe falſum. Quocirca Deus ut bonus bonitate unius dumtaxat attributi, quatenus diſtincti ab aliis, non amatur ſuper omnia poſitivè, ſive ut finis ultimus abſolutè, & ſimpliciter; ſed ut pars prædicti finis, quæ de ſui ratione petit diligi propter illum.

Ad confirmationem reſpondetur, bifariam poſſe intelligi, quod bonitas peculiaris unius attributi, v. g. miſericordiæ, moveat ad dilectionem Dei: uno modo ſecundùm quod prædicta bonitas eſt in ſe: alio modo, non prout eſt in ſe, ſed quatenus reſplendet in creaturis, & cum eis connectitur. Si quis ergo diligat Deum propter bonitatem miſericordiæ priori modo ſumptæ, talis actus erit charitatis theologicæ, ſufficienſque ad juſtificationem impii, quia bonitas divinæ miſericordiæ, prout eſt in ſe, includit formaliter omnem perfectionem divinam; & ideo qui ex motione illius ſic acceptæ Deum amat, fertur in illum ſub propria ratione formali charitatis, quæ eſt ſumma bonitas. Solùm poteſt eſſe diſcriminis, quod bonitas ſumma nullam Dei perfectionem in particulari exprimit, ſed omnes formaliter includit, & veluti totum ſuas partes confundit: miſericordia verò, juſtitia, &c. exprimit quandam rationem particularem boni divini, reliquas verò confundit. Quæ diverſitas non variat ſubſtantialiter actus charitatis, ſed ſolùm accidentaliter penes magis & minus; ille enim pro ſtatu præſentis vitæ perfectior eſt, qui tendit in Deum propoſitum ſub ratione ſummi boni, ſine expreſſione, aut deſcenſu cognitionis ad ſpecialem alicujus attributi perfectionem. 31. Diluitur cõfirmatio.

Si verò quis diligat Deum propter bonitatem miſericordiæ, non prout eſt in ſe, ſed quatenus connectitur cum creaturis, & in illis reſplendet hujuſmodi actus, nec erit charitatis Theologicæ, neque ſupernaturalis, aut per ſe juſtificationem inducens, ſed naturalis; non ſecus ac dilectio, quâ poſſumus Deum ut authorem naturæ ſuper omnia ex benevolentia diligere: quæ dilectio non eſt amicitia

perfecta

Digitized by Google

perfecta erga Deum, neque actus alicujus ſpecialis virtutis, ſed elicitur immediatè à voluntate, ut *num. ult. præcedentis diſput.* animadvertimus.

32. Replica. Sed urgebis: Bonitas peculiaris, quam exprimit miſericordia intra ſuam lineam, non quidem ut connexa cum creaturis, ſed ſecundùm ſe, cognita tamen, & propoſita per fidem, ſufficienter conſtituit Deum in eſſe objecti amabilis per benevolentiam ſupernaturalem: Sed amor benevolentiæ ſupernaturalis erga Deum eſt proprius charitatis: Hæc igitur virtus poteſt tendere in ipſum Deum ex motione miſericordiæ, ut præciſæ, & diſtinctæ ab aliis attributis.

Solvitur. Reſpondetur, quod ſi bonitas miſericordiæ divinæ moveat ad amandum Deum ut propoſita & applicata per fidem, eo ipſo influet in prædictum amorem ſumpta prout eſt in ſe; quia ut applicata per fidem movet ſecundùm illum eſſendi modum, quem fides credit habere, qui non eſt alius, niſi ille, quo in ſeipſa exiſtit. Eo vel maximè, quia ſi propoſitionem fidei non ſequatur ex parte bonitatis creditæ modus influendi diverſus ab eo, quem habet cognita per rationem naturalem, non erit amor Dei entitativè ſupernaturalis, nec à naturali ſpecificè diſtinctus; cùm cognitio non ſit ratio ſpecificativa amoris, nec variet illius ſpecies, niſi per modum applicantis diverſam bonitatem motivam. Poteſt etiam dici (quod magis probamus) bonitatem peculiarem unius attributi ut præciſi ab aliis, cognitique, & propoſiti per fidem, conſtituere Deum in eſſe objecti amabilis per actus ſecundarios charitatis, quæ licèt per ſe primò reſpiciat Deum quatenus ſummum bonum, indeque ſpeciem delibet; ſecundariò tamen poteſt ferri in illum ſub præciſa bonitate unius, vel alterius attributi. Cui ſolutioni favere videtur, tum quod Deus, ut bonus bonitate præciſa unius attributi, non eſt ſummum bonum appetitus ſatiativum, ſed veluti pars illius: virtus autem quæ tendit per ſe primò in aliquod totum, ſive bonum perfectum, poteſt ſecundariò ferri in illius partes: eo quòd pars ut pars ametur propter totum, ſive in ordine ad illum ſicut ad objectum priùs amatum. Tum etiam, quia ita ſignificat D. Thom. *in hac quaſt. 23. art. 5. ad 2.* his verbis: *Ad ſecundum dicendum, quod charitate diligitur Deus propter ſeipſum. Unde una ſola ratio diligendi attenditur principaliter à charitate, ſcilicet divina bonitas, quæ eſt ejus ſubſtantia, ſecundùm illud Pſal. 105. Confitemini Domino quoniam bonus. Aliæ autem rationes ad diligendum inducentes, vel debitum dilectionis facientes, ſunt ſecundariæ & conſequentes ex prima.* Videatur etiam infrà *quaſt. 106. art. 5. & 1. 2. quaſt. 1. art. 6.*

33. Alia opinio contraria. Ultima ſententia noſtræ concluſioni oppoſita docet, rationem formalem *ſub qua* motivam charitatis eſſe bonitatem divinam ut ſic, quatenus abſtrahit à creata, & increata, illiſque communis eſt per analogiam. Pro hac opinione referri ſolent Raphaël de la Torre *infra, quaſt. 81. art. 4. diſp. unic.* Tannerus *hic, diſputat. 2. dub. 4.* & alii, quibus favere videtur D. Thom. *in 3. diſtinct. 27. q. 2. art. 4. quæſtiunc. 2.* ubi aſſerit, objectum formale charitatis eſſe bonum divinum commune ſecundùm rem Deo, & objectis aliarum virtutum, ſive creaturis: conſtat namque bonum divinum hoc pacto commune, non eſſe bonum divinum per eſſentiam

Raphael de la Torre. Tanner. D. Thom.

Probatur ex D. Thoma.

tale, ſed illud quod à creato, & increato abſtrahit: Ergo, &c.

Argumentum. Deinde ſuadetur eadem opinio ratione; nam bonitas divina ut ſic, ſecundùm quod abſtrahit à creata, & increata, ſpecificare poteſt alicujus virtutis habitum: At non alterius, quàm charitatis: Ergo, &c. Major videtur perſpicua, quia prædicta bonitas ſpecificare valet actum unius ſpeciei atomæ, adeoque & habitum illi correſpondentem; quippe negari nequit quod voluntas amare poſſit Deum, quia bonus bonitate divina in communi, idque per actum unius ſpeciei atomæ; quandoquidem licèt prædicta bonitas ſit univerſalis, & communis in eſſe rei, eſt tamen ſpecialis in eſſe objecti, ut loco proximè citato tradit D. Thom. quod ſufficit ad unitatem rationis *ſub qua* unius ſpeciei actus. Minor verò ex eo liquet, quia non apparet alius habitus præter charitatem, ad quem ſpectare queat prædictus actus.

Authoritas D. Thomæ explicatur. Verùm hæc levia ſunt; ad authoritatem enim D. Thomæ reſpondetur, quod dum S. Doctor aſſerit bonum divinum, quod eſt objectum formale charitatis, eſſe commune Deo, & creaturis, non loquitur de communitate rationis, ſive per prædicationem; ſed de communitate per ſui diffuſionem, participationem, & cauſalitatem, quæ eſt communitas ſecundùm rem, & propria ſummi boni; nam ut ibi *ad 3. & quaſt. unic. de charitate, art. 11.* & alibi ſæpe docet ipſe Aug. Magiſter, objecta formalia aliarum virtutum participant à ſummo bono bonitatem, & finalizandi virtutem. Unde ex vi adductæ authoritatis potiùs habetur, ſummum bonum, quatenus tale, eſſe objectum formale charitatis.

34. Occurritur argumento. Ad fundamentum rationis reſpondetur, bonitatem divinam illam in præſenti dici, quæ non poteſt eſſe connaturalis alicui creaturæ, neque ab illa alio, quàm ſupernaturali lumine fidei, vel beatitudinis agnoſci. Unde quia bonitas divina propoſita, & applicata per fidem, non movet ad Dei amorem, prout abſtrahit à modo eſſendi, quem habet in ſeipſa, ſed prout eſt in ſe, quo pacto includit omnem perfectionem divini eſſe; idcirco omnis amor ortus ex motione prædictæ bonitatis ſpectat directè ad charitatem, utpote innitens ſummæ bonitati, quæ eſt ratio *ſub qua* hujus virtutis.

Quod ſi demus, bonitatem divinam ſecundùm illam rationem præciſè, quam exprimit, quatenus noſtro modo intelligendi abſtrahit à creata & increata, influere in Dei amorem, hujuſmodi amor erit actus ſecundarius charitatis, vel alterius virtutis infuſæ: tum quia bonum divinum ſub illa præciſione ſumptum eſt veluti pars ſummi boni, in cujus proinde virtute amari poteſt per actum ſecundarium charitatis, juxta dicta *num. 32.* Tum etiam, quia prædictus amor nequit eſſe actus primarius charitatis, aut alterius virtutis Theologicæ: non quidem charitatis, quoniam actus primarius hujus virtutis diligit Deum ſuper omnia, atque ut ultimum finem, in cujus virtute ſubordinat ſibi omnes alias virtutes; Deus autem ut præciſè bonus bonitate divina abſtrahente à creata, & increata, non habet rationem objecti amabilis ſuper omnia, & ultimi finis, cùm hujus ratio importet ſummam bonitatem: unde ex vi talis motivi nequit ſuper omnia diligi, ſive per ſe primò ex charitate amari.

Sed neque prædictus amor poteſt eſſe actus primarius alterius virtutis Theologicæ: tum quia virtus Theologica dividitur adæquatè in fidem, ſpem, & charitatem, ad quarum nullam ſpectare poteſt, ſi ſemel non reducitur ad poſteriorem; quia fides tendit in verum, ſpes autem attingit Deum ſub ratione boni proprii. Tum etiam, quia objectum formale virtutis Theologicæ, proindéque, & actus primarii illius, eſt ſolus Deus; objectum autem formale prædicti amoris etiam includit creaturas, utpote in quibus etiam invenitur ratio boni divini præſcindentis à creato & increato, quod ponitur illius objectum formale *quo*.

DVBIVM III.

Vtrum Charitas habeat rationem amicitiæ reſpectu proximi.

35\. Egimus hactenus de charitate per ordinem ad illius objectum primarium, quod eſt Deus ſub ratione ſummi boni: ſupereſt ut de illa per comparationem ad ſuum objectum ſecundarium diſſeramus; eſt enim hæc conſideratio propria hujus loci, in quo de objecto tam formali, quàm materiali prædictæ virtutis ſermonem inſtituimus. Circa charitatem autem comparativè ad ejus objectum ſecundarium, quod primò examinandum accedit, eſt an habeat rationem amicitiæ reſpectu proximi? Prò cujus difficultatis deciſione præmittendum, eſt magnam fuiſſe apud Iudæos diſſenſionem, qui venirent intelligendi nomine *proximi*, quem charitatis præcepto indicto Levitici 19. amare tenebantur; nam quia vox Hebræa *Reang*, tam proximum, quàm amicum, ſocium, conjunctum ſignificat, in varias circa dicti præcepti intelligentiam opiniones abierunt. Quidam enim aſſerebant, benefactores tantùm, & eos qui nobis aliquo ſpecialis amicitiæ vinculo ſunt conjuncti, eo nomine denotari, ac proinde horum dumtaxat dilectionem præcipi; ſecus autem inimicorum, quinimò illorum odium ex indirecto juberi, ut conſtat ex illo Matth. 5. *Audiſtis, quia dictum eſt antiquis: Diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum?* Quidam verò affirmabant, ſolùm eſſe proximum illum, qui ejuſdem gentis, & religionis erat; atque ideo infideles, & alienigenas non eſſe ut proximos diligendos, ſed potiùs quaſi inimicos averſandos. Alii autem opinabantur, ſolos juſtos proximi nomine cenſeri.

Proximus quis dicatur. *Levit. 19.* *Matth. 5.*

Verùm hanc litem, in qua Iudæi à veritate aberrabant, optimè diremit Chriſtus Dominus *Luc.* 10. ex cujus doctrinæ, & SS. Patrum expoſitione conſtat liquidò, proximum charitatis præcepto diligendum eſſe omnem creaturam rationalem, cui poſſibilis eſt abſolute, & ſimpliciter aſſequutio ſupernaturalis beatitudinis, quales ſunt homines & Angeli, Beati & viatores. Qui enim æternas pœnas luunt, ſunt extra rationem proximi, quia jam non poſſunt communicare nobiſcum in æterna beatitudine; nam ratio formalis conſtitutiva creaturæ intellectualis in eſſe proximi, quem per ſe reſpicit charitas, eſt prædicta poſſibilitas, ſeu capacitas ad conſequutionem ſupernaturalis beatitudinis. Tum quia illa eſt ratio formalis conſtitutiva alicujus effectus, quâ poſitâ, ponitur, & ablatâ, aufertur: Sed poſitâ in creatura intellectuali prædicta poſſibilitate ad conſequendam beatitudinem, eſt proximus per charitatem diligendus, & eâ ablatâ, deſinit eſſe proximus, ut conſtat in iis, qui æternis pœnis ſunt addicti: Ergo, &c. Tum etiam, quia eo ipſo, quod aliqua creatura ſit in ſtatu conſequendi beatitudinem, conjungitur nobis per communicationem beneficiorum ſpectantium ad vitam æternam, quatenus vel illa nobis conferre poteſt, vel à nobis recipere: Sed *ratio proximi* attenditur penes hanc communicationem, ut docent D. Auguſt. *lib.* 1. *de doctrina Chriſtiana*, *cap.* 30. & D. Thom. *in hac* 2. 2. *quæſt.* 25. *artic.* 10. *&* *quæſtione unica*, *de Charitate*, *artic.* 7. *ad ultim.* Ergo prædicta capacitas, ſeu poſſibilitas ad conſequutionem prædictæ beatitudinis, eſt ratio conſtitutiva creaturæ rationalis in eſſe proximi noſtri diligendi præcepto charitatis. Quæ ut ex eodem præcepto liquet, poteſt diligere proximos propter Deum, præceptum quippe non eſt de re impoſſibili. Cæterùm cùm in charitate duplicis amoris ratio conſiderari queat, concupiſcentiæ ſcilicet, & amicitiæ, meritò dubitamus, quonam ex his modis ſe habeat ad proximos? Inter quos aliqui ſunt in gratia & Deo conjuncti per amorem, aliqui verò in peccato & à Deo averſi; & idcirco ut clarior & univerſalior ſit doctrina, de ſingulis ſeorſim agendum erit.

Luc. 10. *D. Auguſt.* *D. Thom.* *Status quæſtionis.*

§. I.

Statuitur prior aſſertio.

Dicendum ergo eſt primò, charitatem eſſe veram, & propriam amicitiam reſpectu proximi exiſtentis in gratia. Hæc aſſertio eſt D. Thom. infrà, *quæſt.* 25. *art.* 1. Quam docent ibidem Cajet. Aragon. Ferre, *quæſt.* 8. §. 7. & communiter Thomiſtæ, Suarez *lib.* 3. *de relig. cap.* 5. *num.* 12. Granad. *controverſ.* 3. *tractat.* 1. *diſput.* 3. *ſect.* 4. Valent. *tom.* 3. *diſput.* 3. *q.* 1. *p.* 2. Lorca *diſp.* 24. *ſect.* 3. Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 3. *quæſt.* 5. & alii. 36.

Concluſio prima. *D. Thom.* *Caiet.* *Aragon.* *Ferre.* *Suar.* *Granad.* *Valentia.* *Lorca.* *Azor.*

Probatur hæc aſſertio ratione; nam affectus quo charitas diligit proximum exiſtentem in gratia, eſt veræ benevolentiæ amor reſpectu illius: Ergo & amicitiæ. Conſequentia admittitur ab omnibus, & meritò, quia prædictus amor fundatur aliàs in communicatione gratiæ, & ſupernaturalium donorum inter amantes, inter quos etiam eſt redamatio; omnes quippe Iuſti diligunt ſeipſos ex charitate, quantumvis loco, & exteriori communicatione diſtent; nam ut benè Ambroſius ſermone 87. *Eſt ſanctè viventibus quædam inter ſe cognatio, atque ſocietas. Neque intereſt, utrum in cœlis maneant, an in terris; charitas enim connectit quos ſeparat elementum.* Amicitia autem nihil aliud eſt, quàm mutuæ benevolentiæ amor ſuper alicujus boni communione fundatus; ut conſtat ex tota diſputatione præcedenti.

Fundamentum. *D. Ambroſ.*

Antecedens verò, in quo eſt difficultas; ſuadetur: tum quia per charitatem volumus augmentum gratiæ, & æternam beatitudinem Iuſtis propter ipſos, ſicut propter finem proximum boni voliti; quia omne accidens ordinatur ad benè *eſſe* ſui ſubjecti, & propter illud quæritur, & appetitur: ad benevolentiam autem ſufficit,

ſufficit, ut quis velit bona alteri propter ipſum, ſicut propter finem proximum boni voliti. Tum etiam, quia amor charitatis increatæ, quo Deus diligit Iuſtos, habet rationem benevolentiæ reſpectu illorum; attingit enim illos pro eorum meritis. Iuſti autem eo ipſo quod tales, ſunt objectum congruum divinæ dilectionis amicabilis: ergo idem dicendum erit de illo, quem erga Iuſtos elicit charitas creata. Patet conſequentia; nam charitas creata eſt participatio quædam charitatis divinæ, & ſub eadem ratione formali ac illa attingit creaturas.

Roboratur. Confirmatur: Nam amor, quo fratres diligunt ſe reciprocè, eo quòd ſunt ejuſdem patris, ab eadémque ſtirpe progeniti, eſt affectus benevolentiæ, & amicitiæ conſanguinitatis reſpectu illorum: Sed Iuſti diligunt ſe reciprocè, quia filii ejuſdem Patris, ſcilicet Dei, & in illius natura mutuò communicant: Ergo prædictus amor eſt affectus benevolentiæ, & amicitiæ reſpectu illorum: Non alterius niſi charitatis, quâ per ſe primò Deum amant: Ergo, &c.

37. Effugium. Huic rationi occurrunt Adverſarii infrà referendi negando antecedens. Et ad priorem illius probationem reſpondent, ad amorem benevolentiæ non ſufficere ut quis velit bona alteri propter ipſum ex parte boni voliti, ſed neceſſarium eſſe, quod reſpiciat illum ut ſpecificativum, & motivum poſitivè, vel ſaltem præciſivè ultimum ſui affectus, quod non poteſt competere charitati reſpectu proximi.

Ad ſecundam dicunt, quod licet Deus proſequatur ex benevolentia Iuſtos, non tamen per charitatem, quâ diligit ſeipſum ut finem ultimum, & quam imitatur charitas noſtra theologica; ſed per alias virtutes morales, quæ ſpeciem capiunt à creaturis, & ab intrinſeca illarum bonitate per ſe primò moventur, quarumque etiam formalis participatio exiſtit in Iuſtis, non quidem media charitate, ſed ex vi aliarum virtutum moralium ſupernaturalium, quæ per ſe primò tendunt in proximos, & ab eis ſpeciem participant.

Præcluditur. Verùm hæc evaſio præcluſa, & impugnata manet ex dictis *dub.1. diſput. præced.* nam ut ibi oſtendimus, ad amorem benevolentiæ propriè dictæ ergà aliquam perſonam ſufficit velle illi bona propter ipſam, ſicut propter finem proximum boni voliti. Nec deſtruit hujus amoris rationem, ſed potiùs perficit, quòd tam perſonam amatam, quàm bona illi concupita ordinet ad ultimum eorum finem, nempe Deum. Quocirca optimè poteſt Deus ipſe amare ex benevolentia Iuſtos per affectum charitatis, quo diligit ſeipſum ut ſummum bonum, & ultimum finem. Eo vel maximè, quia aliàs nullius virtutis actus poſſet illos ex benevolentia diligere; cùm nequeat reſpicere creaturas, ut objectum motivum, & ſpecificativum alicujus actus ſibi intrinſeci, ob imperfectionem quæ in hoc reſpectu includitur, ut ibidem oſtendimus.

38. Alia concluſionis ratio. Secundò probatur noſtra ſententia, & ſimul evertitur fundamentum contrariorum; quoniam ſi propter aliquam rationem charitas non eſſet amor benevolentiæ amicabilis erga proximum exiſtentem in gratia, maximè quia non poteſt attingere illum ut objectum formale motivum alicujus actus à ſe eliciti: Sed hoc eſt falſum: Ergo. Probatur minor; nam amor, quo appetimus Iuſtis augmentum charitatis, & æternam beatitudinem, in eiſque complacemus, quia Sancti ſunt, & filii Dei, eſt actus elicitus à charitate theologica: Sed objectum formale motivum, & ſpecificativum prædicti actus, eſt bonum creatum intrinſecum ipſis Iuſtis, ſcilicet gratia ſanctificans, quâ conſtituuntur in eſſe filii Dei: Ergo, &c. Major, quæ ſola indiget probatione, ſuadetur. Tum quia amicitia, quæ habetur per ſe primò ad aliquam perſonam, extendi debet ſecundariò ad amorem aliarum, quæ ſunt idem cum illa; aliàs neque ipſam diligeret, ut ex terminis liquet: Sed filii Dei, quatenus tales, reputantur idem cum illo; quia ut dicitur 1. ad Corinth. 6. *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt:* Ergo charitas, quæ eſt amicitia per ſe primò reſpectu Dei, diligere debet ſecundariò Iuſtos, quatenus ſunt illius filii, & amici. Tum etiam, quia velle malum Iuſtis, eo quòd ſunt filii, & amici Dei, eſt actus odii oppoſiti directè charitati theologicæ: Ergo dilectio Iuſtorum, quatenus ſunt filii, & amici Dei, eſt actus elicitus ab hac virtute; ſiquidem ratione hujus dilectionis gerit directam contrarietatem cum prædicto odio. Tum denique, quia dilectio aliquorum, quatenus communicant in ſanguine, ſpectat ad conſanguinitatis amicitiam; & amor aliquorum ortus ex convenientia in bono virtutis, pertinet ad amicitiam honeſti: Ergo amor, quo diligimus Iuſtos, eo quòd ſunt filii Dei communicantes cum illo in propria ipſius natura, non poteſt non eſſe actus amicitiæ ſupernaturalis fundatæ in communione divinæ naturæ, & terminatæ per ſe primò ad Deum, qualis eſt charitas. Patet conſequentia primò à paritate. Deinde quia non eſt aſſignabilis alius habitus, à quo prædictus amor elicìatur. 1. Cor.6.

Nec refert ſi contra hanc rationem objicias, quod idem debet eſſe objectum formale virtutis, ac actus illius: Sed objectum formale motivum charitatis Theologicæ non eſt aliud niſi ſummum bonum: Igitur hoc dumtaxat, non verò aliqua perfectio creata poteſt eſſe objectum motivum actuum, quos ipſa elicitivè producit. 39. Objectio.

Reſpondetur enim, actus charitatis eſſe in duplici differentia: alios primarios, qui attingunt immediatè Deum, ut eſt in ſeipſo ſummè bonus; alios verò ſecundarios, quales ſunt illi, quibus diligimus formaliter proximum propter Deum. Quamvis ergo idem eſſe debeat objectum formale, & proximè motivum priorum actuum charitatis, ac ipſius virtutis, ſecus autem poſteriorum; quia actus ſecundarius alicujus habitus, eo ipſo quod talis, petit habere pro objecto formali, & proximè ſpecificativo ſui idipſum, quod reſpectu prædicti habitus eſt ſecundarium, & materiale, ut ex profeſſo declaravimus *tractat. 8. diſputatione 1. dub.4. §.4.* Unde cùm dilectio proximi ſit actus ſecundarius charitatis, poteſt, & habere debet pro objecto formali, & ſpecificativo ipſum proximum, qui reſpectu habitus charitatis eſt objectum præciſè materiale; proindéque ab intrinſeca illius bonitate formaliter & immediatè moveri, non quidem independenter à ſumma bonitate Dei, quæ eſt ratio formalis *ſub qua* ſpecificativa charitatis; ſed cum dependentia ab illa ſicut à ratione Reſponſio.

Digitized by Google

ratione motiva mediata, & participata virtualiter in ipſo proximo, ut dubio ſequenti latiùs explicabimus.

Replica. D. Thom. Sed urgebis: Actus dilectionis Dei, & proximi ſunt ejuſdem ſpeciei, ut docet D. Thom. *in hac quæſt.* 25. *artic.* 1. Ergo idem eſt objectum motivum formale proximum utriuſque; nam identitas, & diverſitas ſpecifica actuum deſumitur ab illorum objecto formali proximo.

Solutio. Reſpondetur, dilectionem formalem Dei, & proximi eſſe ejuſdem ſpeciei in genere moris, ſecus autem phyſicè; nam ſicut ad priorem identitatem ſufficit quod dilectio proximi attingat illum, quia eſt aliquid Dei, utputa filius, vel ſimilitudo: ita ad poſteriorem diſtinctionem ſatis eſt, quod habeat pro objecto formali proximo aliquod bonum creatum, ut conſtat à paritate in electione, & intentione, quæ cùm ſint ejuſdem ſpeciei in eſſe morali, diſtinguuntur ſpecificè in genere phyſico. Videantur quæ diximus loco proximè citato §. 5. ubi duplici alia via huic objectioni occurrimus, quas nunc brevitatis causâ omittimus.

40. Alia objectio. Nec etiam refert, ſi ſecundò objicias, requiri ad amicitiam, ut amicus diligatur independenter ab alio objecto priùs amato, quia non poteſt aliter amari ratione ſui, quod tamen eſſentiale eſt amicitiæ: Sed juſtus, quà filius Dei, non diligitur niſi dependenter ab alio objecto priùs amato, ſcilicet Deo: Ergo licèt prædictus amor ſit proprius charitatis, quod negari nequit, non tamen habebit rationem amicitiæ reſpectu illius.

Diluitur. Reſpondetur negando majorem: tum quia ſtat optimè aliquod objectum amari ſimul ratione ſui, & propter aliud priùs amatum, ut contingit in finibus intermediis, de quorum ratione eſt, ut ita diligantur propter ſe, quod appetantur ſimul propter aliud magis amatum: tum etiam, quia aliàs ſolùm poſſet dari amicitia ſtrictè dicta circa finem ultimum, cùm ipſe duntaxat ametur independenter ab alio objecto priùs amato; reliqua enim non diliguntur niſi dependenter ab ipſo fine ultimo communi, vel particulari: tum denique, quia eſto major hujus objectionis eſſet vera loquendo de amicitia comparativè ad illius objectum principale; ſecus verò reſpectu objecti minùs principalis, quo pacto ſe habet proximus ad amicitiam charitatis.

Replica. Dices: Amor medii, quatenus talis, non eſt amicitiæ, ſed concupiſcentiæ: Sed juſtus, quà filius Dei, amatur ut medium ad illius honorem conducens; quia non amatur ut eſt abſolutè bonus in ſeipſo, ſed relativè ad Patrem: Ergo prædictus amor non eſt amicitiæ reſpectu juſti, ſed concupiſcentiæ.

Diſſolvitur. Reſpondetur negando minorem, quam non evincit probatio; quia licèt bonitas filii ſit relativa ad Patrem, amor tamen, quo proſequimur juſtum ut filium Dei, non movetur ab aliqua utilitate, ſeu commoditate, quæ ex illius vita Deo obveniat; ſed ex ipſa bonitate Dei, & conjunctione juſti ad illum, quod ſufficit ut prædictus amor non ſit concupiſcentiæ reſpectu juſti, ſed amicitiæ; aliàs nullus parens poſſet diligere proprios filios per conſanguinitatis amicitiam, quod non debet admitti.

§. II.

Secunda aſſertio.

Dicendum eſt ſecundò, charitatem eſſe etiam propriè, & formaliter amicitiam reſpectu proximi exiſtentis in peccato mortali. Hæc aſſertio eſt D. Thom. *in hac* 2. 2. *quæſt.* 25. *art.* 6. & *quæſt. unic. de charit. art.* 4. *ad* 11. & clariùs *in* 3. *diſtinct.* 27. *quæſt.* 2. *artic.* 1. *ad* 8. *ad* 11. & 12. & *diſtinct.* 28. *quæſt.* 1. *art.* 4. quem ſequuntur omnes Authores in favorem præcedentis adducti. 41. Alia concluſio. D. Thom.

Probatur ratione, animadvertendo priùs, quod amicitia inita per ſe primò cum aliqua perſona, extendi poteſt ſecundariò ad dilectionem aliarum, quæ ad illam ſpectant; qui enim diligit intensè Petrum ob naturæ indolem, vel ſanctitatis ſplendorem, eo ipſo proſequitur amore perſonas, quæ illum ſanguinis conjunctione attingunt, quales ſunt filii, fratres, vel parentes: unde cùm amor charitatis ſit amicitia perfecta circa Deum ſicut circa objectum primarium, extendi poteſt ratione illius, adeoque ſecundariò ad diligendas omnes creaturas rationales exiſtentes in hac vita, quantumvis aliàs ſint infectæ peccatis; quia omnes illæ pertinent ad ipſum Deum ut illius effectus, imagines, & participationes. Nota 1.

Secundò nota, actum quo peccatoribus concupiſcimus æternam beatitudinem, quia ſunt imagines, & participationes Dei ad illius poſſeſſionem ordinatæ, eſſe amorem benevolentiæ erga illos elicitum à charitate: tum quia finis proximus, & utilitatis, tam prædicti actus, quàm boni voliti per illum, ſunt ipſi peccatores. Tum quia per prædictum affectum ſatisfacimus præcepto charitatis de diligendis proximis ſicut noſipſos, impoſito *Matth.* 22. Non ſatisfieret autem à nobis prædicto præcepto, niſi diligeremus peccatores ex benevolentia; quoniam hoc pacto diligit unuſquiſque ex charitate ſeipſum. Tum denique, quia ut tradit D. Thom. *in hac* 2. 2. *q.* 25. *art.* 2. *ad* 3. & *quæſt.* 26. *art.* 2. & *quæſt.* 31. *artic.* 1. & *in* 3. *diſt.* 27. *q.* 2. *artic.* 1. hoc intereſt diſcriminis inter amorem charitatis, quo diligimus damnatos, & peccatores exiſtentes in hac vita, quòd ille eſt concupiſcentiæ, hic verò benevolentiæ reſpectu ſui objecti immediati, ſcilicet peccatoris. Nota 2. Matth. 22. D. Thom.

Obſerva denique, communicationem in bono, & benevolentiæ redamationem, quæ ponuntur in diffinitione amicitiæ, ſolùm exigi ab illa (ſaltem per ſe loquendo) prout tendit in ſuum objectum primarium, non verò quatenus ad ſecundarium extenditur. Tum quia virtutis diffinitio explicanda eſt per ordinem ad objectum ſpecificativum illius, quod eſt ſolum objectum primarium. Tum deinde, quia redamatio & mutua communicatio in aliquo bono ſolùm eſt neceſſaria ad amicitiam comparativè ad illius objectum primarium, quatenus hæc ex ſuo quidditativo conceptu includit permanentiam. Ut autem amicitia, quâ proſequimur aliquas perſonas ratione alterius per ſe primò dilectæ, ſit perpetua, neceſſe non eſt, quod cum illis in bonis fundantibus prædictam amicitiam communicemus, aut ab ipſis ex benevolentia redamemur, ſed ſufficit & requiritur, quod prædictam communicationem habeamus cum perſona per ſe primò dilecta; nam quandiu Nota 3.

diu

Digitized by Google

diu perſtiterit amicitia circa illam, tandiu durabit circa alias ad ipſam pertinentes, quamvis neque ab illis redamemur, nec alia amoris officia recipiamus.

42. *Ratio aſſertionis.* Ex his formatur ſequens ratio pro aſſertione. Amor quo concupiſcimus peccatoribus æternam beatitudinem, quia ſunt Dei imagines ad illius poſſeſſionem ordinatæ, eſt actus elicitus à charitate: Sed hujuſmodi actus eſt propriè, & formaliter amicitia actualis reſpectu illorum: Charitas igitur eſt vera, & formalis amicitia habitualis comparativè ad proximum infectum peccato. Major & conſequentia conſtant, quia velle æternam beatitudinem peccatoribus, eo quòd ſunt Dei imagines, eſt diligere illos propter Deum, & in Deo, qui eſt actus proprius charitatis. Minor verò ſuadetur, quia prædictus amor eſt formalis benevolentia erga peccatores: Ergo & amicitia. Antecedens liquet ex primo notabili. Conſequentia verò ex ultimo, quia benevolentiæ amor ſolùm poteſt excludi à ratione amicitiæ, defectu communicationis in eodem bono, & redamationis; quæ conditiones non requiruntur reſpectu perſonæ, quam diligimus propter aliam, qualiter amamus proximum ex charitate. Præterquam quod peccatores exiſtentes in ſtatu viæ communicant actu cum juſtis in auxiliis ſupernaturalibus, necnon in potentia obedientiali, & ordinatione paſſiva in æternam beatitudinem.

Robotatur. Confirmatur primò; nam eodem modo diligimus peccatores per charitatem, ſicut Chriſtus dilexit nos, ut conſtat ex his quæ habentur *Ioan.* 15. Sed Chriſtus Dominus diligit nos ex vera amicitia, non enim alias tanto opere commendaret nobis ſuam charitatem: Ergo, &c. *Ioan.* 15.

Confirmatur ſecundò, quia beneficentia, & fraterna correctio ſunt actus amicitiæ erga perſonam, circa quam exercentur, ut probat D. Thom. infrà, *quæſt.* 31. *&* 33. ex eoque præterea ſuadetur, quia propria munia amicitiæ ſunt excludere nocumentum ab amico, eique ex affectu ad ipſum bona conferre, quæ eſt eſſentia prædictorum actuum: Sed charitas exercet beneficentiam, & correctionem fraternam erga peccatores, ut oſtendit Angel. Doctor *quæſt. modò citatis*: Ergo eſt vera amicitia reſpectu illorum. *D. Thom.*

43. *Prima obiectio.* Contra hanc tamen concluſionem plura ſeſe offerunt, ex quorum ſolutione amplius illuſtrabitur. Objicies ergo Primò, quod amicitia ſolùm poteſt eſſe erga paucos, eoſque virtute præditos, ut tradit Philoſoph. 8. *Ethic. lect* 6. Sed peccatores ſunt quamplurimi, veriſque virtutibus deſtituti: Charitas igitur reſpectu illorum habere nequit rationem amicitiæ. *Ariſtot.*

Secunda. Secundò, quia amicorum idem eſt velle, & nolle, ut ſuperiùs diximus: Sed Juſti non habent idem velle, & nolle cum peccatoribus, ſed ab eis potiùs in volito diſſident: Ergo non poſſunt illos ex amicitia charitatis proſequi.

Tertia. Tertiò: Nam amici appetunt ſimul convivere, & converſari, ob dilectionem, quam experiuntur in hac communicatione: Sed Juſti non appetunt convivere, & converſari cum peccatoribus, ſed potius illorum convictum fugiunt, & declinant quaſi ſibi exoſum: Ergo idem quod prius.

Quarta. Quartò: Nam amicitia ſolùm poteſt haberi ad ſimiles, quia ſimilitudo eſt cauſa amicitiæ, ſicut diſſimilitudo cauſa odii: Atqui peccatores non ſunt ſimiles Juſtis, ſed diſſimiles: Inter utroſque igitur eſſe non poteſt amicitia virtutis, qualis eſt charitas.

Quintò: Nam ut docet D. Thom. *hac* 2.2. *quæſt.* 23. *art.* 1. amicitia charitatis fundatur in communicatione vitæ divinæ, quæ habetur per gratiam: Sed proximi exiſtentes in peccato mortali, non communicant in hac vita deifica: Ergo non poſſunt amari ex amicitia charitatis. Præſertim cùm non detur in ipſis redamatio, quæ eſt conditio neceſſariò requiſita ad amicitiam. *Quinta. D. Thom.*

Sextò: Nam eodem modo ſe habet charitas noſtra reſpectu hominum peccatorum, ac charitas divina, & increata, cujus eſt participatio: Sed charitas increata non habet rationem amicitiæ reſpectu iniquorum, cùm Deus non ſit amicus hominis infecti peccato, ſed potiùs inimicus: Ergo nec charitas noſtra. *Sexta.*

Septimò: Quoniam amicitia non eſt ad inimicos, ſed ad amicos tantùm, utpote ad quos relativè dicitur: Sed ex peccatoribus ſæpe aliqui ſunt nobis offenſi, & inimici: Charitas igitur non poteſt habere rationem amicitiæ reſpectu illorum. *Septima.*

Octavò, & ultimò: Quia charitas non eſt amicitia reſpectu illius, cujus æterna reprobatio conſtat nobis revelatione divina, qualis eſt Antichriſtus; quis enim dicet, Chriſtianos eſſe amicos Antichriſti, quem ſciuſſet eſſe filium perditionis? Sed Antichriſtus quandiu vivit in hac vita, eſt proximus: Charitas igitur non eſt amicitia reſpectu omnis proximi. *Octava.*

Hæc tamen facilè expediuntur; ad primam enim objectionem reſpondetur cum D. Thom. *in* 3 *diſt. quæſt.* 2. *art.* 1. *ad* 12. *& quæſt. unic. de Charit. art.* 4. *ad* 11. *& in hac* 2.2. *quæſt.* 23. *art.* 1. *ad* 3. Ariſtotelem loqui de amicitia per reſpectum ad illius objectum primarium, non verò comparativè ad ſecundarium, uti ſe habet proximus ad charitatem. Quia etſi difficile ſit plures ratione ſui arridere amanti, & cum eo moribus, & vita convenire; facile tamen eſt, ut ei placeant ratione alterius ſuppoſiti per ſe primò dilecti. Unde amicitia honeſti, quæ habetur ad Petrum, extendi poteſt ad illius filios, quantumvis plures ſint, & moribus depravati. 44. *Diluitur prima obiectio. D. Thom.*

Ad ſecundam reſpondetur, etiam illam conditionem competere amicitiæ per ordinem ad objectum primarium, à quo ſpeciem deſumit; cum amico enim, quem ratione alterius diligimus, ſufficit quod appetamus habere conformitatem voluntatis. *Satisfit ſecundæ.*

Accedit, amicorum idem eſſe velle, & nolle, quantum ad ea, quæ licitè amant; ſi enim contingat aliquem ex amicis ad inhoneſta deflectere, non debet alter confirmari cum illius voluntate, vel illius amicitiam ſtatim reſcindere; ſed ſpeciali cura ſtudere, ut ad priſtinam affectus unionem, & virtutis ſemitam regrediatur; tandiuque tenetur in eo ſtudio, & amicitia perſiſtere, quandiu fuerit ſpes ſanandi amicum, ut docet Philoſoph. 9. *Ethic. cap.* 3. & ex illo D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 25. *art.* 6. *ad* 2. *& in* 3. *diſtinct.* 28. *quæſt.* 1. *art.* 4. Unde cùm Juſti diligant hoc modo peccatores per charitatem (appetunt enim eos velle quæ ipſi volunt, & gaudere de iis, de quibus ipſi gaudent, eo quòd in hac conformitate affectus peccatorum felicitas *Ariſtot. D. Thom.*

Digitized by Google

felicitas conſiſtit,) prædictus amor habet rationem amicitiæ reſpectu ipſorum.

45. Occurritur tertiæ. *D. Thom.*

Ad tertiam objectionem occurrit D. Thom. *in hac quæſt.25. art.6. ad 5.* his verbis: *Quod convivere cum peccatoribus eſt quidem vitandum infirmis, propter periculum quod eis imminet, ne ab illis ſubvertantur; perfectis autem, de quorum corruptione non timetur, laudabile eſt quod cum peccatoribus converſentur, ut eos convertant; ſic enim Dominus cum peccatoribus manducabat, & bibebat, ut dicitur Matth.9.*

Quibus adde, omnes Juſtos appetere convivere cum peccatoribus, non in actibus peccati, ſed in operibus gratiæ, & æterna beatitudine; quod ſufficit, ut illos ex amicitia charitatis proſequantur. Præſertim cùm illa conditio conveniat amicitiæ reſpectu perſonæ, ad quam principaliter habetur; non verò comparativè ad alias, quæ diliguntur in quantum pertinent ad principalem amicum, ut docet D. Thom. *in 3. diſtinct.27. quæſt.2. artic.1. ad 11.*

D. Thom.

Diſſolvitur quarta. *D. Thom.*

Ad quartam reſpondet S. Doct. *in 3. diſtinct.28. quæſt.1. art.4. ad 2.* quod peccatores ſunt ſimiles Juſtis in natura rationali, & poſſibilitate conſequendi æternam beatitudinem. Quæ ſimilitudo ſufficiens eſt ut ab eis diligantur ex amicitia charitatis, ut ſocij in futura felicitate, quam præſtolantur. Diſſimilitudo autem proveniens ex malitia in cauſa eſt, ut peccatores odio habeantur in quantum mali, quod etiam ſpectat ad amicitiam charitatis, per quam à Juſtis diliguntur, ut ſuperiùs diximus.

46. Reſpondetur quintæ. *D. Thom.*

Ad quintam occurit idem Angel. Magiſter *art. proximè citato, ad 1.* in hac forma: *Dicendum, quod charitas non exigit communicationem in vita divina in actu* (intellige reſpectu proximi,) *ſed ſufficit quod ſit in potentia; quia quod eſt in potentia, quodammodo eſt.* Quo etiam pacto reſpondet ad illud, quod in hac objectione tangitur de redamatione; ſic enim habet in ſolutione ad 4. *Dicendum quòd quamvis peccatores actu non redament, poſſunt tamen redamare, & præcipuè in futura vita, cujus conjunctionem præcipuè attendit charitas. Vnde benè poteſt eſſe etiam inter eos, qui ſe in hac vita non cognoſcunt.* Videatur etiam *in 3. diſt.27. q.2. art.1. ad 8.*

Incidentis objectionis ſolutio.

Ex qua doctrina diſſoluta manet quædam alia objectio, quæ ex ſuprà dictis fieri poſſet contra noſtram aſſertionem, nempe quod ſi objectum amatum ſecundariò ex amicitia, non debet communicare cum amante in eodem modo vitæ, nec illum redamare, poterit charitas habere rationem amicitiæ reſpectu creaturæ irrationalis, quam propter Deum amat.

Hæc, inquam, objectio præcluſa, & diſſoluta manet ex verbis modò adductis D. Thomæ, quia licèt objectum ſecundarium charitatis, ut eſt ſupernaturalis amicitia, non debeat communicare actu in vita gratiæ cum amante, neque illum redamare, bene tamen in potentia, per quod excluduntur creaturæ irrationales. Ratio verò hujus doctrinæ eſt, tum quia primum bonum, quod appetimus creaturis, ad quas per charitatis amicitiam afficimur, eſt ut charitatem, & æternam beatitudinem conſequantur, ut ex D. Thom. probat Cajet. *in hac quæſt.25. artic.1.* Quæ volitio ſupponit in eis potentiam aſſequendi prædicta dona, cujus potentiæ expertia ſunt irrationalia, & damnati. Tum etiam, quia omnis amicitia inclu-

Caietan.

dit benevolentiæ amorem reſpectu amici; qui amor non poteſt haberi, niſi ad creaturas rationales, à quibus poſſumus redamari. Unde hæc potentia per ſe exigitur in omni objecto, cui unimur per charitatem, ut induit rationem amicitiæ.

47. Satisfit ſextæ objectioni.

Ad ſextam objectionem reſpondetur, quod licèt charitas increata non habeat rationem amicitiæ reſpectu peccatoris pro tempore, quo exiſtit in peccato, benè tamen charitas creata. Et ratio diſparitatis eſt, quod juſtus vult peccatori charitatem, & gratiam, quas tamen Deus illi non vult efficaciter pro duratione, in qua exiſtit in peccato, etiam diviſivè accepta; aliàs non eſſet in peccato, ſed in gratia. Ad hoc autem ut quis diligat aliquam perſonam ex amicitia propria charitatis, requiritur quod ei velit abſolutè, & attentis omnibus ipſam charitatem; quia ut modò dicebamus ex utroque Thoma, charitas eſt primum bonum quod optare tenemur omnibus, ad quos illius amicitiam habemus.

Occurritur cuidam replicæ.

Neque obeſt, charitatem creatam eſſe participationem formalem increatæ; quoniam ſicut hæc participatio non obſtat quominus charitas noſtra ſit amor affectivus erga creaturas, quod non habet charitas divina; ita nec obſtat, ut ſortiatur rationem amicitiæ erga peccatores, quæ non competit charitati increatæ. Et ratio eſt perſpicua ex dictis, quoniam ad hoc, quod charitas noſtra participet rationem amicitiæ erga peccatores, ſufficit quod mutuetur ab illa inclinationem affectivam ergà omnem proximum, eamque reducat ad actum ſecundum, concupiſcendo illi gratiam & gloriam, quas charitas divina ipſi conferre poteſt; nam eo ipſo ſortietur rationem amicitiæ reſpectu cujuſcumque proximi, tam exiſtentis in peccato, quàm in gratia. Quæ denominatio non competit charitati increatæ ob rationem nuper aſſignatam.

Diluitur ſeptima objectio. *D. Thom.*

Ad ſeptimam objectionem reſpondet D. Thom. ſuprà *quæſt.23. art.1. ad 2.* his verbis: *Ad ſecundum dicendum, quod amicitia ſe extendit ad aliquem dupliciter. Vno modo ratione ſui ipſius, & ſic amicitia nunquam eſt niſi ad amicum. Alio modo ſe extendit ad aliquem reſpectu alterius perſonæ, ſicut ſi aliquis habet amicitiam ad aliquem hominem, ratione cujus diligit homines ad illum hominem pertinentes, ſive ſervos, ſive filios. Et tanta poteſt eſſe dilectio amici, ut propter amicum amentur ii, qui ad ipſum pertinent, etiamſi nos offendant & odiant; & hoc modo amicitia charitatis ſe extendit ad inimicos, quos diligimus ex charitate in ordine ad Deum, ad quem principaliter habetur amicitia charitatis.*

48. Diluitur ultima. *Lorca. Suarez. Caſtillo. Araujo.*

Ad ultimam objectionem reſpondetur cum Lorca 1.2.q.25. art.11. Suarez *diſp.1. de charitate, ſect.2.* Caſtillo *in hoc tract. diſp.1. q.1. in fine,* Araujo *in hac 2.2.q.25. art.6.* negando majorem. Tum quia eo modo poſſumus Antichriſtum amare, quo ipſe tenetur ſe diligere: Antichriſtus autem tenetur diligere ſe ex benevolentia charitatis, aliàs non peccaret in omiſſione hujus amoris, quod non debet admitti. Tum etiam, quia dum quis non habet impotentiam abſolutam conſequendi beatitudinem, eſt proximus per amicitiam charitatis diligendus: Antichriſtus autem, & alii reprobi, dum ſunt in hac vita, non habent impotentiam abſolutam conſequendi beatitudinem, ſed poſſunt illam ſimpliciter, & abſolutè aſſequi: debent igitur ex charitatis

amicitia

Digitized by Google

amicitia diligi. Eo vel maximè, quia aliàs is, de cujus reprobatione certi eſſemus, non poſſet ex amicitia charitatis à nobis proſequi, etiamſi in culmine ſanctitatis exiſteret. Quod tamen apparet evidenter falſum, cùm pro tunc ſit Dei amicus, & illi gratus. Ad probationem autem dicendum, nomen *Antichriſti* magis eſſe malitiæ, quàm naturæ. Unde ad Antichriſtum non debemus habere amicitiam charitatis, bene tamen ad perſonam, quæ dicitur *Antichriſtus*, prout eſt capax aſſequendi æternam beatitudinem.

Replica. Dices: Antichriſto non poſſunt velle æternam beatitudinem: Ergo neque illum diligere ex amicitia charitatis. Conſequentia patet, quia hujuſmodi amicitia fundatur in communicatione beatitudinis ſupernaturalis. Antecedens ſuadetur, quia non poſſumus licitè Deum orare, ut conferat *Antichriſto* beatitudinem, eo quòd hæc oratio fruſtranea eſſet, & præjudicans immutabilitati divinæ voluntatis: id autem quod non poteſt adeo exorari, nequit licitè appeti, & deſiderari; quia oratio eſt petitio decentium à Deo.

Solutio. Reſpondetur, quod eſto non poſſimus appetere Antichriſto beatitudinem affectu efficaci, & voluntate conſequenti, ſed inefficaci tantùm, & voluntate antecedenti; valemus tamen illi abſolutè appetere, quod gratiam aſſequatur, & diu in illa perſiſtat, & ne ſit æquè malus, ac poteſt: quæ voluntas ſufficit ad amicitiam propriam charitatis, ſuppoſitâ potentiâ abſolutâ conſequendi beatitudinem, quam habet omnis reprobus dùm eſt in via. Videantur D. Thom. 1. *p. quæſt.* 113. *art.* 4. *ad* 3. & Araujo *loco citato*, ubi aliter occurrit huic replicæ. (D. Thom. Araujo.)

§. III.

Oppoſita ſententia cum ſuis argumentis.

49. Opinio contraria. Vaſq. Hurtado. Leſſius. Ripalda. Turrian. Argumentum primum.

CONtrà utramque aſſertionem à nobis ſtatutam ſentiunt Vaſquez *lib.* 1. *de adorat. diſp.* 6. *cap.* 2. & *lib.* 3. *diſp.* 1. *cap.* 3. Hurtado *diſp.* 130. *ſect.* 2. Leſſius *lib.* 2. *de juſtitia & jure*, *cap.* 36. *dub.* 3. *num.* 18. Ripalda *in præſenti*, *diſp.* 32. *ſect.* 1. Turrianus, & alii recentiores, qui opinantur amorem charitatis, quo diligimus proximum, non eſſe amicitiæ formaliter, & propriè dictæ reſpectu illius, ſed concupiſcentiæ tantùm. Pro qua ſententia arguitur primò ratione à priori; nam ad amicitiam propriè, & ſtrictè dictam requiritur, quod amicus diligatur propter ſeipſum, ſicut propter objectum formale amoris; quia ut inquit Philoſoph. 8. *Ethic. cap.* 9. amici volunt bona iis, quos amant, illorum tamen gratiâ: Sed charitas non diligit proximum propter ſeipſum, ſicut propter objectum formale hujus amoris: quia objectum formale charitatis eſt ſolus Deus, ut dubio 2. hujus diſputationis vidimus: Ergo non eſt amicitia propriè, & fomaliter dicta reſpectu proximi. (Ariſtot.)

Confirmatio. Confirmatur: Nam dilectio amicabilis debet eſſe propriè, & formaliter benevolentia erga amicum: Sed amor quo proximus diligitur propter Deum, non eſt benevolentia ergà illum, ſed concupiſcentia: Ergo cùm hac ratione ametur proximus per charitatem, non poterit hæc virtus habere rationem amicitiæ reſpectu illius. Suadetur minor, quia ut docent communiter Theologi cum D. Thom. 1. *contra gent. cap.* 91. (D. Thom.) & 1. 2. *quæſt.* 26. *art.* 4. amor benevolentiæ eſt ille, qui fertur in objectum propter ipſum; concupiſcentiæ verò, quia afficitur in amatum propter aliud: unde cùm unico actu plura objecta proſequimur, idem numero amor eſt benevolentia reſpectu ſuppoſiti quod diligitur propter ſe, & concupiſcentia reſpectu aliorum, quæ tanquam objecta ſecundaria amantur propter illud: conſtat autem amorem, quo diligimus proximum propter Deum, non affici in proximum propter ſe ipſum, ſed ratione divinæ bonitatis, quam per ſe primò amamus: Ergo, &c.

Huic argumento reſpondetur primò, majorem ſolùm eſſe veram loquendo de amico, qui diligitur ut objectum primarium amicitiæ, non verò de illo, qui amatur ut objectum illius ſecundarium (qualiter proximus ſe habet ad charitatem;) is enim non petit diligi ut objectum formale amoris, ſed ſufficit quod ei velimus bonum, ut eſt illius ſicut finis proximi, ut conſtat in amore amicitiæ Dei ad homines juſtos, quos non reſpicit ut objectum formale, & ſpecificativum ſui, ſed ſolùm ut finem proximum donorum ſupernaturalium, quæ illis impertitur. Solutio argumenti.

50. Alia reſponſio. Secundò reſpondetur, admiſſa majori negando minorem; quoniam licèt virtus charitatis non reſpiciat proximum ut objectum formale, ſed ſolùm ut materiale, & ſecundarium; dilectio tamen proximi, quæ eſt actus ſecundarius prædictæ virtutis, reſpicit illum ut objectum formale ſui, ut conſtat ex dictis §. 1. Quod ſufficit ad hoc ut charitas, quatenus inclinat, & explicatur in prædictum actum ſecundarium, ſit vera & formalis amicitia reſpectu proximi, quem propter Deum amat.

Ad confirmationem reſpondetur negando minorem, ad cujus probationem dicendum, quod ut tradit D. Thom. locis in argumento citatis, ratio benevolentiæ ſalvatur indemnis ex eo præciſè, quod quis velit bonum alicui perſonæ, ut eſt bonum illius, quanvis perſonam ipſam ordinet ulteriùs ad ſuum ultimum finem. Ad concupiſcentiam verò requiritur, ut quis afficiatur in aliquod objectum inquantum præciſè cedit in bonum alterius, ad illudque ordinatur; quo pacto appetimus conſervationem vini, ut illud bibamus. Unde cùm charitas velit proximo æternam beatitudinem ut eſt bonum illius, ſive ut illi benè ſit, non poteſt non induere rationem benevolentiæ reſpectu dicti proximi, ſicut & concupiſcentiæ reſpectu beatitudinis, quam ei deſiderat, tametſi reſpiciat proximum ut objectum ſecundarium, quod diligit propter Deum. (Diluitur confirmatio. D. Thom.)

51. Secundum argumentum. Secundò arguitur: Nam ſi propter aliquam rationem charitas eſſet amicitia erga proximos, maximè quia verſatur circa illos ut filios, & amicos Dei: Sed hic amor non eſt amicitia propria, & formalis reſpectu proximi, ſed tantùm reſpectu Dei: Ergo. Probatur minor: Tum quia actus, quo filii Petri diliguntur à nobis, vel ab ipſo Petro, quia filii ejus ſunt, non eſt amicitia propria & formalis reſpectu illorum, ſed concupiſcentia: Ergo idem proportionabiliter dicendum eſt de amore, qui fertur in proximos quà filios Dei. Tùm etiam, quia elargitio eleemoſynæ propter Deum non eſt actus miſericordiæ propriè, & formaliter, ſed materialiter tantùm; formaliter quippe eſt actus charitatis, utpotè exercitus ex motivo illius: Sed amor qui tendit in proximos quà filios Dei, exercetur

Digitized by Google

exerceretur etiam ex motione bonitatis increatæ, & propriæ ipſius Dei. Ergo non eſt amicitia formalis reſpectu proximi, ſed ſolùm reſpectu Dei.

Confirmatio prima. Confirmatur primò: Nam amor quo diligimus proximos ob intrinſecam, & abſolutam illorum bonitatem, diverſus eſt ab eo, qui fertur in illos ut filios Dei: Sed prior ille amor eſt amicitia propriè, & formaliter dicta reſpectu proximi: Secus ergo hic poſterior.

Secunda. Confirmatur ſecundò: Nam charitas eodem modo fertur in proximos, ac in damnatos, & creaturas irrationales; omnia quippe diligit propter divinam bonitatem, ad illiuſque gloriam, & manifeſtationem: Sed reſpectu damnatorum, & irrationalium non eſt amicitia: Ergo nec reſpectu proximi, niſi forſan materialiter, & impropriè, quatenus ſcilicet illa obſequia ei impendit, quæ ſufficerent ad ſtrictam amicitiam, ſi ex benevolentiæ motivo tribuerentur.

Tertia. Confirmatur tertiò, quia per charitatem amamus proximos ſicut nos ipſos: At charitas reſpectu noſtri non eſt amicitia, cùm hujus ratio ad alterum tendat: Ergo nec erga proximos.

Occurritur argumento. Reſpondetur huic argumento negando minorem, & antecedens prioris probationis; nam amor qui fertur in filios Petri, quia filii illius ſunt, eſt vera amicitia reſpectu illorum, ſaltem ſicut objecti minùs principalis, & ſecundarii; ad id namque ſufficit, ut ratio motiva prædicti amoris ſit bonitas Petri inſimul cum unione naturali filiorum ad ipſum. Aliàs tollenda erit de medio amicitia conſanguinitatis, cùm illiùs affectus vel ſit filii ad patrem ut patrem, vel patris ad filium quà filium, vel fratris ad fratres quà conſanguineos; in omnibus enim his affectibus militat eadem ratio, quoniam ſicut filius amatur relativè ad patrem, ita pater diligitur relativè ad filium, & frater reſpectivè ad utrumque, ut ex ſe liquet.

Ad ſecundam probationem reſpondetur negando majorem; nam elargitio eleemoſynæ facta propter Deum, eſt actus elicitus à miſericordia, & imperatus à charitate; quia licèt motivum ultimum, & influens ex intentione expreſſa operantis in prædictum actum ſit Deus, proximum tamen, & ex natura rei ab illo inſpectum eſt ſublevatio alienæ miſeriæ. Unde prædicta elargitio eleemoſynæ eſt in ſpecie formali utriuſque virtutis, miſericordiæ ſcilicet, & charitatis, licèt diverſo modo.

52. Diluitur confirmatio prima. Ad primam confirmationem reſpondetur negando majorem, ſi bonitas abſoluta, propter quam proximus diligitur, ſit illa, quam habet ex gratia, & donis ſupernaturalibus; nam amor terminatus ad proximum ob hujuſmodi bonitatem, tam abſolutè, quam reſpectivè ſumptam, eſt ejuſdem ſpeciei, propriuſque charitatis theologicæ, ut dubio ſequenti conſtabit. Si verò proximus diligatur propter alias perfectiones naturales, quales ſunt claritas ſanguinis, ſplendor doctrinæ, & ſimiles, erunt quidem prædicti affectus amicitiæ ſtrictè dictæ erga illum, diverſique ſpecificè ab amore, quo diligitur ut filius Dei, quia illi pertinent ad amicitiam naturalem, iſtæ verò ad ſupernaturalem, & propriam charitatis. Non enim inconvenit, ut eandem numero perſonam pluribus ſpecie amicitiis diligamus, & ideo conceſſa utraque præmiſſa, negatur conſequentia.

Satisfit ſecundæ. D. Thom. Caiet. Ad ſecundam confirmationem reſpondetur ex D. Thom. & Caietano *in hac 2. 2. quæſt. 25. art. 1. & 2.* quod proximus poteſt amari dupliciter per charitatem: uno modo ut res Dei, quam ad illius gloriam perſiſtere cupimus; & hic amor non eſt amicitiæ reſpectu proximi, ſed concupiſcentiæ, quia verſatur circa illum eo duntaxat modo, quo circa irrationalia, ad quæ non habetur amicitia. Alio modo diligitur proximus per charitatem ut filius Dei, particeps nobiſcum in futura beatitudine, ſive ut objectum, cui volumus ipſam charitatem, & beatitudinis conſortium. Et hic affectus eſt amicitia propriè, & ſtrictè dicta erga proximum, nec extenditur ad irrationalia, utpote quibus concupiſcere non poſſumus charitatem, quæ eſt bonum primò, & neceſſariò volendum creaturæ, quam ex amicitia charitatis diligimus, ut loco citato probat S. Doctor.

Ad tertiam confirmationem dupliciter occurrit D.Thom. nam *in 3. diſt. 28. q. 1. art. 6.* reſpondet quod licèt nomen *amicitiæ* imponatur propriè ad ſignificandum amorem, qui ad alios diffunditur; nihilominus tamen etiam amor, quem quis habet ad ſeipſum, amicitia, & charitas dici poteſt, in quantum affectus, qui habetur ad alterum, procedit à ſimilitudine amoris, quem quis habet ad ſeipſum. Enimverò cùm præcipuum, quod amicitia ſignificat, ſit unio affectiva inter amantes, hæcque perfectiùs habeatur ad ſeipſum, quàm ad alterum; idcirco amor, quo unuſquiſque diligit ſeipſum, dici poteſt quaſi per excellentiam amicitia. 53. Reſponſio ad tertiam. D. Thom.

Secundò reſpondet *in hac quæſt. 25. artic. 4.* quod licèt non poſſimus habere amicitiam ad nos ipſos ſicut ad objectum primarium illius; bene autem ſicut ad objectum ſecundarium, quod propter aliud magis dilectum amamus. Unde cùm charitas ſit amicitia erga Deum principaliter, & ex conſequenti ad creaturas rationales, inter quas eſt ejus ſubjectum, poteſt inducere rationem amicitiæ reſpectu illius. Alia reſponſio. D. Thom.

Adde, quod licèt charitas non eſſet amicitia reſpectu noſtri, benè tamen reſpectu aliorum, eo quòd inveniatur in illis alteritas ſuppoſitorum, ob cujus defectum non induit rationem amicitiæ reſpectu noſtri. Cujus rei eſt manifeſta inſtantia in amicitia naturali, quâ non diligimus nos ipſos ut amicos, ſed alios, qui nobiſcum in eiſdem bonis communicant; quippe reſpectu noſtri ſolùm eſt amor ſtrictiſſimè dictus, qui eſt forma, & menſura amicitiæ, quæ habetur ad alios. Cui doctrinæ robur adjicient dicenda dubio ſequenti, ubi veritas in hoc dubio ſtatuta ampliùs illuſtrabitur.

DUBIUM IV.

Utrum præter charitatem theologicam detur de facto, aut de poſſibili alia moralis, & infuſa, quæ ſit per ſe amicitia erga proximum?

NUllus Catholicorum negare poteſt, eſſe de facto aliquam virtutem ſupernaturalem, quæ ſit amicitia propriè dicta erga proximos, gratiâ præſertim, & divinis chariſmatibus exornatos. Tum quia ex divino præcepto tenemur amare proximos eo modo, quo Chriſtus Dominus dilexit nos, tradens animam ſuam pro nobis; dicitur enim Joan. 16. *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem ſicut dilexi vos.* 54. Ioan. 16.

Quod

D. Auguſt. D Greg. D.Chryſoſt. Quod præceptum eſſe charitatis, docet Auguſt. *tract.83. in Ioan. & 8. de Trinit. cap.8.* Gregor. *homil.27. in Evang.* Chryſoſt. *homil.76. in Ioan.* & alii Patres. Conſtat autem Chriſtum Dominum dilexiſſe nos amore amicitiæ ſupernaturalis propriè & ſtrictè dictæ. Tum etiam, quia proximus poteſt amari affectu ſupernaturali, propter virtutes, & perfectiones hujus ordinis abſolutè acceptas. Quem amorem manifeſtum eſt eſſe amicitiæ ſtrictè dictæ erga proximum, cùm afficiatur ad illum ob intrinſecam bonitatem ſupernaturalem, quæ in eo relucet; ſi enim amor proximi propter dotes illius naturales elicitus, conſtituitur inter affectus amicitiæ naturalis ſtricte dictæ, amor illius ob perfectiones ſupernaturales neceſſariò conſtituendus eſt inter affectus amicitiæ ſupernaturalis propriè dictæ. Unde hujus doctrinæ veritate ſuppoſitâ (quam probat liquidò Ripalda *in præſ. diſp.32. ſect.2.*) Authores qui cum illo negant, charitatem theologicam induere formalem rationem amicitiæ erga proximum, conſequenter affirmant, de facto exiſtere aliam charitatem infuſam, & moralem, quæ reſpicit per ſe primò proximos ut amicos. Qui verò agnoſcunt in charitate theologica rationem amicitiæ erga proximos, negant exiſtentiam, & poſſibilitatem cujuſcunque alterius charitatis infuſæ. Cujus litis ſubſtantia modò examinanda eſt, videndumque utra ex dictis partibus noſtrum ſuffragium mereatur.

Ripalda. Status quæſtionis.

§. I.

Patrum ſententia eligitur, & elucidatur.

55. Concluſio. Dicendum ergo eſt, præter charitatem theologicam, neque de facto, neque de poſſibili exiſtere aliam moralem per ſe infuſam, quæ ſit ſtricta, & directa amicitia erga proximum. Hæc concluſio eſt communis ſententia SS. Patrum, præſertim Auguſt. *lib.8. de Trinit. cap.6. 7. & 8.* D. Thom. *quæſt. unic. de charit. art. 5. & in hac 2.2. quæſt.23. art.4. & quæſt. 25. art.2.* & pluribus aliis in locis; ubique enim loquitur de charitate quæ eſt ſupernaturalis amicitia Dei, & proximi, ſicut de unica, ac indiviſibili virtute omnium perfectiſſima. Qui etiam loquendi modus familiaris eſt Scripturæ ſacræ, ut conſtat ex illo 1. ad Corinth. 13. *Nunc autem manent fides, ſpes, charitas, tria hæc, major autem horum eſt charitas.* Et ex illo 1. Joan. 4. *Si diligimus invicem, Deus in nobis manet, & charitas ejus in nobis perfecta eſt.* Unde hanc ſententiam quaſi germanam Scripturæ, & SS. Patrum tuentur omnes Thomiſtæ, Caiet. Bañez, Aragon, Araujo, Joan. à S. Thom. *locis modò citatis ex 2. 2.* Quibus accedunt Suarez *in præſenti, diſp.1. ſect. 3.* Azor. *tom.1. lib.9. cap.3. quæſt.5. ſect.4.* Tannerus *diſp.2. quæſt.2. dub.2.* Valentia *quæſt.1. punct.1.* & plures alii.

D. Auguſt. D.Thom. 1 Corint.13. 1.Ioan.4. Caiet. Bañez. Aragon. Araujo. Ioan. à S. Thom. Suar. Azor. Tanner. Valentia.

Fundamentum. Probatur primò: Nam ſacri Scriptores, & PP. non meminere alterius charitatis infuſæ, niſi theologicæ, quâ Deus diligitur propter ſe, & proximus propter Deum: Ergo præter hujuſmodi charitatem non debet admitti alia ſupernaturalis, quæ ſit ſtricta amicitia erga proximum. Conſequentia videtur perſpicua, quia perfectiones ſupernaturales non debent introduci abſque ſufficienti fundamento in Scriptura, & Patribus. Antecedens autem eſt manifeſtum, quia neque Scriptura ſacra, neque illius Interpretes, quos Eccleſia ut magiſtros veneratur, quales ſunt Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, Chryſoſt. Gregorius, Cyrillus, & D. Thom. alicubi mentionem faciunt prædictæ virtutis; quin potiùs de charitate, quatenus eſt amicitia Dei, & proximi, ſicut de unica virtute loquuntur, ut conſtabit luſtranti illorum opera, præſertim quæ ediderunt *in cap. 13. 1. ad Cor & in Epiſtolis D. Ioannis.*

Hieron. Auguſt. Chryſoſt. Gregor. Cyrill. D. Thom.

Confirmatur: Nam Scriptura ſacra illam dumtaxat proximi dilectionem agnoſcit, & commendat, quæ per ſe vivificat animam vitâ gratiæ: Sed hujuſmodi dilectio eſt propria charitatis theologicæ: Hæc igitur dumtaxat nota eſt Scripturæ, & Patribus, proindeque à nobis admittenda. Minor, & utraque conſequentia non indigent probatione. Major etiam conſtat ex illo 1. Joan. 3. *Nos ſcimus quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.* Et ex illo cap.4. ejuſdem epiſtolæ: *Chariſſimi, diligamus nos invicem, quia charitas ex Deo eſt, & omnis qui diligit, ex Deo natus eſt.* Et aliis pluribus hujuſcemodi. Fulcitur. 1.Ioan.3. Ioan.4.

56. Effugium Ripaldæ. Huic argumento occurrit Ripalda in præſenti, *diſp.32. ſect.4. num.42.* conceſſo antecedenti negando conſequentiam: primò quia ſacri Scriptores, & Patres ſolùm intendunt hortari fideles ad charitatem perfectiſſimam proximi, quæ non eſt moralis, ſed theologica. Secundò, quia ſolùm diſſerunt de charitate proximi, quæ certè juſtos, & peccatores complectitur, qualis eſt ſola theologica; nam utrum moralis ad peccatores extendatur, ſub dubitatione eſt. Qua de cauſa videntur non meminiſſe illius.

Præcluditur. Cæterùm, utraque hæc ſolutio non probat negandam eſſe conſequentiam; quia ſolùm addit vires antecedenti, idque, reipſa admittit, quo potiſſimè noſtra ſententia fulcitur, & oppoſita convincitur falſitatis: Nam in re, quæ viribus naturæ cognoſci nequit, ſed ſola fide, aut lumine ex illa derivato, id dumtaxat tenendum eſt, quod ſacri Scriptores, & Patres nobis tradunt; eſſetque temeritatis notâ inurendus, qui ſine ullo fundamento ex illis deprompto aliquid ſtatueret: Sed ſacri Scriptores & Patres nullibi meminerunt charitatis infuſæ moralis, ſed theologicam dumtaxat agnoſcunt, & fidelibus commendant, ut admittit Ripalda: Ergo prædicta charitas infuſa moralis non poteſt admitti, niſi contravenire velimus SS. Patribus: quod alienum eſſe debet ab Authore Catholico.

Major impugnatio. Deinde: Nam ex eo hic Author aſtruit exiſtentiam charitatis infuſæ moralis, quia negari nequit eſſe in nobis amicitiam ſupernaturalem, & ſtrictè dictam erga proximos, cujus ratio non poteſt in illius opinione competere charitati theologicæ: Sed hujuſmodi charitas theologica eſt perfectiſſima amicitia erga proximos, ut ſuimet oblitus admittere videtur ipſe Ripalda in prima ſolutione: Non ergo admitti debet alia charitas moralis infuſa, utpote abſque neceſſitate introducta.

Præterea ſacri Scriptores, & Patres illam dumtaxat charitatem agnoſcunt, quæ citra dubium complectitur omnes proximos, ſive juſti ſint, ſive iniqui, ut conſtat ex ipſa ſacra Scriptura, quæ ſine diſcrimine inter proximos amicabilem illorum dilectionem præcipit: Sed ſola charitas theologica complectitur ſine dubio omnes proximos, ut fatetur ipſe Ripalda in ſecunda

Digitized by Google

cunda ſolutione: igitur hæc dumtaxat charitas nota eſt Scripturæ, & Patribus, proindeque nulla alia introduci poteſt cum fundamento ex illis deſumpto, imò quin ipſis obviam eamus.

57. *Ratio conclusionis.* Secundò probatur noſtra ſententia aliâ ratione; nam amicitia ſupernaturalis, quâ diligimus Juſtos ob intrinſecam perfectionem gratiæ, & donorum, quæ illam conſequuntur, neceſſariò coincidit cum charitate theologica, per quam Deum amicabiliter diligimus: Ergo nec eſt, nec eſſe poteſt alia virtus ſpecificè ab illa diſtincta. Conſequentia patet: antecedens verò ſuadetur, quia amicitia honeſti ſolùm poteſt multiplicari in eodem ſubjecto ex diverſitate boni, ſive modi vivendi, in quo fundatur, ut conſtat ex dictis *diſp. præced.* & ideo impoſſibile eſt, quod immultiplicato modo vivendi, multiplicetur ſpecie amicitia ad illum conſequuta: Sed amicitia quâ diligimus Juſtos ob dotes ſupernaturalis juſtitiæ, fundatur in communicatione ejuſdem boni, ſive modi vivendi, in quo fundatur charitas theologica; nam utraque fundatur in communicatione gratiæ & donorum ſupernaturalium: Ergo nequit ſpecificè ab ea diſtingui, ſed neceſſariò cum illa coincidit.

Evaſio. Dices, charitatem theologicam fundari in vita gratiæ, quatenus Deo nobiſque communi; amicitiam verò charitatis moralis fundari in communicatione, quam habemus cum proximo in prædicta gratia, & donis illam comitantibus. Quæ diverſitas ſufficere videtur ad diſtinguendas ſpecie prædictas amicitias.

Confutatur. Sed contrà eſt, quia non multiplicato ſubſtantialiter eodem modo vivendi, impoſſibile eſt quod multiplicetur ſpecificè amicitia in illo fundata, quanvis communicatio prædictæ vitæ pluribus cum perſonis, & inæqualiter contrahatur: Ergo ſuper communione ejuſdem gratiæ ſanctificantis habita cum Deo, & creaturis fundari nequeunt plures amicitiæ ſpecie diſtinctæ. Conſequentia patet: antecedens verò ſuadetur, tum ex ipſa natura amicitiæ; hæc enim ſequitur unitatem & diſtinctionem ſpecificam vitæ, in qua fundatur; quare illa ſubſtantialiter immultiplicata, implicat ipſam amicitiam ſpecificè in eodem ſubjecto variari. Tum etiam, quia ſola multiplicitas perſonarum communicantium ſecundùm magis, & minus in aliquo bono, non poteſt diſtinguere ſpecificè amicitiam in illo fundatam, ſed ſolùm ponit ordinem in uſu illius, ut conſtat ad hominem in ipſa charitate morali, quam introducere conantur Adverſarii; nam licèt Juſti plures ſint, & inæquales in perfectionibus ſupernaturalibus; quia, tamen omnes communicant in eodem ſpecifico bono gratiæ ſanctificantis, idcirco prædicta amicitia moralis fundata in hoc bono, non eſt multiplex ſpecie, ſed unica, quanvis ad plures perſonas extendatur, illaſque inæqualiter attingat, ut ipſi adſtruunt Adverſarii. Id quod etiam probari poteſt à paritate deducta ex aliis amicitiis, ſcilicet civili, naturali, domeſtica, &c. Cùm ergo amicitia ſupernaturalis, quâ diligimus Juſtos quia juſti ſunt, fundetur in communione ejuſdem boni, in quo fundatur charitas theologica, ſcilicet naturæ divinæ, quæ ipſi Deo competit per eſſentiam, Juſtis autem participatitivè; non poterit diſtingui ſpecificè à prædicta virtute charitatis theologicæ, ſed erit idem cum illa, habens debitum ordinem ad ſua objecta, ratione cujus Deum ſuper omnia diligimus, Juſtos verò infra Deum.

Refellitur amplius. Confirmatur: Nam eadem eſt amicitia politica, quæ fundatur in bono politico, quatenus ſubditis, Principique communi, & quatenus communi ipſis ſubditis inter ſe: Ergo eadem eſt amicitia ſupernaturalis, quæ fundatur in bono gratiæ, quatenus Juſtis, Deoque communi, & prout eſt commune ipſis Juſtis inter ſe. Antecedens eſt perſpicuum, quia eadem amicitia politica Principem, & ſubditos, ſive Rectorem civitatis, conciveſque diligimus. Conſequentia verò ſuadetur à paritate; nam ideo prædicta amicitia eſt eadem ſpecie in eodem ſubjecto, prout extenditur ad Principem, & ſubditos, ſive Rectorem civitatis & concives, quia bonum politicum, in quo fundatur, eſt idem ſubſtantialiter in ſubditis, & in Principe: Ergo cùm idem ſit bonum naturæ divinæ, in quo fundatur amicitia ſupernaturalis, quâ diligimus Deum, & Juſtos, non poteſt eſſe hæc virtus multiplex ſpecificè, quatenus Deum & Juſtos attingit, ſed neceſſariò debet eſſe unica in ſpecie infima.

Reſpondebis forſan ex doctrina contrariorum, ideo amicitiam politicam eſſe eandem ſpecificè erga Principem, & ſubditos, quia ſolum Principem reſpicit per ſe, & ratione ſui, ſubditos autem ratione illius; amicitia autem ſupernaturalis, quâ diligimus Juſtos ob intrinſecam perfectionem, & ſanctitatem gratiæ, reſpicit illos per ſe, & ratione ſui, ob idque non poteſt non diſtingui ſpecificè à charitate theologica, quâ Deum amicabiliter, & ſuper omnia diligimus. 58. *Alia evaſio.*

Præcluditur. Sed hæc ſolutio nullius momenti eſt, poteſtque refelli primò, quia in ſententia contrariorum id quod amatur ratione alterius, non diligitur amicabiliter, ſed ex concupiſcentia mera: Ergo amicitia politica, quâ proſequimur concives, debet attingere illos per ſe, & ratione ſui, non ſecus ac Rectorem ipſum civitatis, quanvis admittat inæqualitatem in gradu intenſivo hujus amoris, eo quòd bonum commune politicum (propter cujus perfectionem tam Rectorem civitatis, quàm ipſos cives diligit) principaliùs, & perfectiùs inveniatur in illo, quàm in iſtis; aliàs juxta doctrinam contrariorum nulla dabitur amicitia politica erga concives; quod non poteſt admitti, utpote communi placito, rectæque rationi diſſonum.

Maior evaſionis confutatio. Secundò impugnatur eadem ſolutio, quia ſicut poſſumus diligere Juſtos, quia juſti ſunt; ita etiam poſſumus amare concives, quia cives ſunt, & non ſolùm propter civitatis Rectorem, ſive Principem. Imò licet amicitia politica plus diligat Principem, quàm ſubditos, non tamen afficitur ad illos gratiâ Principis, ſed propter ipſos: & tamen hujuſmodi amicitia politica eſt eadem ſpecificè, quatenus Principem, ſubditoſque complectitur; non alia ratione, niſi quia idem eſt bonum politicum, in quo fundatur, Princepſque, & illius ſubditi communicant: Ergo etiam erit unica ſpecificè charitas ſupernaturalis, quâ Deum in ſeipſo, & Juſtos, ut juſti ſunt diligimus; ſiquidem idem eſt bonum naturæ divinæ, in quo fundatur, & Juſti cum Deo communicant.

Dices: Amicitia *æqualitatis* non poteſt eſſe eadem ſpecificè cum amicitia *excellentiæ*: Sed amicitia ſupernaturalis, quâ diligimus Juſtos ob intrinſecam illorum ſanctitatem abſolutè acceptam, eſt *æqualitatis*; quippe tendens in perſonas ejuſdem ordinis cum amante: Ergo non poteſt eſſe 59. *Objectio.*

eſſe eadem ſpecificè cum charitate theologica, quæ eſt amicitia *excellentiæ* rationalis creaturæ ad Deum.

Solutio. Reſpondetur, quod ſicut ſcientia ſuperior, qualis eſt Theologia, eſt formaliter practica, & ſpeculativa, cùm tamen hujuſmodi rationes multiplicent ſpecificè ſcientiam inferiorem; ita charitas theologica, ſive amicitia ſupernaturalis, quâ Deum, & proximos diligimus, eſt formaliter eminenter *excellentiæ*, & *æqualitatis*, ob ſui celſitudinem, & dignitatem; *excellentiæ* quidem reſpectu Dei; *æqualitatis* autem reſpectu proximi. Quæ ſolutio eo veroſimilior eſt, quo minùs conſtat diviſionem amicitiæ penes æqualitatem, & excellentiam eſſe eſſentialem, & generis in ſpecies; ſatis quippe probabile eſt, illam eſſe accidentalem, ut perſpicuum fiet. Vel dicendum, quod licèt eadem amicitia nequeat eſſe per ſe primò *excellentiæ*, & *æqualitatis*; minimè tamen repugnat, quod unam ex his rationibus per ſe primò ſortiatur, aliam verò ſecundariò: amicitia autem ſupernaturalis, quâ diligimus Juſtos, eſt per ſe primò *excellentiæ*; quia ſpeciem capit à bono divinæ naturæ, ut eſt in ſeipſo, quod excellens eſt reſpectu cujuſlibet creaturæ. Cæterùm quia prædicta amicitia extenditur ſecundariò ad amorem Juſtorum, idcirco ſortitur ex conſequenti denominationem *æqualitatis* per ordinem ad illos.

§. II.

Alia ratio pro vera ſententia.

60. Aliud aſſertionis motivum. Ultimò ſuadetur communis aſſertio alia ratione, quam ut breviùs, & clariùs proponamus, animadvertendum eſt priùs, quod cùm gratia ſanctificans conſtituat hominem juſtum, & perfectum in ordine ſupernaturali, ſimulque Dei filium, & amicum, dupliciter amari poteſt ipſe homo ob ſupernaturalem pulchritudinem prædictæ gratiæ. Uno modo quatenus Dei filius, & amicus, vel ratione alterius tituli, in quo exprimatur ſimilis habitudo ad Deum. Alio modo abſolutè quia juſtus & perfectus in ordine ſupernaturali, adeoque ſine expreſſione præcedentis habitudinis ex parte motivi immediati, propter quod amatur. Inter utrumque autem actum illud intereſt diſcriminis, quod prior in omnium ſententia eſt proprius charitatis theologicæ; dubitatur verò, an ſit amicitiæ propriè dictæ erga Juſtos? in quo affirmativam partem tutati ſumus *dub. præced.* Poſterior verò ſufficit in omnium ſententia ad ineundam amicitiam ſtrictè dictam cum prædictis Juſtis; dubitationi verò obnoxium eſt, utrum charitas theologica valeat illum elicere? Etenim ſi prædicta virtus hujuſmodi actum elicere queat, erit abſque dubio amicitia propriè dicta erga Juſtos, nec poterit admitti alia moralis, & infuſa. Quare ad revincendos Adverſarios, litemque præſentis quæſtionis terminandam, ſolùm reſtat oſtendere prædictum actum eſſe proprium charitatis theologicæ, ſicut principii, à quo immediatè elicitur; nam quia oppoſitum arbitrantur Recentiores, ideo à nobis, communique ſententia recedunt.

Quo ſuppoſito ſic formatur ſequens ratio pro aſſertione. Actus quo diligimus Juſtos ob intrinſecam, & ſupernaturalem eorum ſanctitatem abſolutè acceptam, ſive quia juſti ſunt, eſt proprius charitatis theologicæ, ſicut principii elicitivi: Ergo charitas theologica eſt amicitia propriè, & ſtrictè dicta erga Juſtos, ita quod neque ſit, neque eſſe poſſit alia moralis infuſa erga illos. Conſequentia quoad utramque partem admittitur ab Adverſariis. Antecedens verò ſuadetur: tum quia dilectio amicabilis fundata in communicatione divinæ naturæ eſt propria charitatis theologicæ, ſicut principii à quo immediatè elicitur, non ſecus ac dilectio amicabilis fundata in communione ſãguinis eſt propria naturalis amicitiæ, ut §. *præced.* vidimus: conſtat autem dilectionem amicabilem, qua proſequimur Juſtos, quia juſti ſunt, fundari in communicatione divinæ naturæ, quam nobiſcum ſortiuntur. Tum etiam, quia diligere juſtum ob intrinſecam perfectionem ſupernaturalis juſtitiæ idem eſt, ac amare illum ut ſocium in participatione naturæ divinæ, ſive æternæ beatitudinis; quoniam juſtitia ſupernaturalis nihil aliud eſt, quàm participatio quædam naturæ divinæ, per quam efficimur participes prædictæ felicitatis, & elevamur ad ſocietatem filii Dei: hujuſmodi autem actus eſt proprius charitatis theologicæ, ut quæ fertur ad Deum ut eſt ſummum bonum beatificans; ad proximos verò ſicut ad ſocios in participatione æternæ beatitudinis, ut docet D. Th. *quæſt. unic. de charit. art.* 7. & aliis in locis: Ergo, &c. D. Thom.

Confirmatur primò, & illuſtratur amplius hæc ratio: Nam reipſa idem eſt diligere Juſtos, quia juſti ſunt, ac quia Deus eſt in illis; quandoquidem ratione prædictæ juſtitiæ in Deo manent, & Deus in illis, ut habetur 1. *Ioan.* 4. Sed diligere proximos, quia in illis Deus eſt, vel ut in illis Deus ſit, eſt actus proprius charitatis theologicæ, ut conſtat ex dictis *dub. præced.* & expreſsè tradit D. Thom. *quæſt. proximè citata de charit. art.* 4. *in fine corp.* Ergo & prior, quo diligitur juſtus ob intrinſecam perfectionem ſupernaturalis juſtitiæ abſolutè ſumptæ. Confirmatio. 1. Ioan. 4. D. Thom.

Confirmatur ſecundò, quia diligere Juſtos quà juſtos idem eſt, ac amare illos quà filios, & amicos Dei: Sed hic poſterior actus elicitur à charitate theologica, neque poteſt elici ab alia virtute, ut admittunt Adverſarii: Ergo & prior. Suadetur major, quoniam diligere juſtos eo quòd juſti ſunt, nihil aliud eſt, quàm amare illos ob formalem conceptum formæ juſtificantis, ſcilicet gratiæ: Sed ratio formalis gratiæ ſanctificantis includit formalem conceptum amicitiæ radicalis, & formalis filiationis creaturæ ad Deum: Ergo diligere Juſtos, quà juſtos, idem eſt ac amare illos ut filios & amicos Dei, quanvis hoc poſterius non æquè per utrumque actum exprimatur. Confirmatio ſecunda.

61. Effugium. Reſpondebis pro Adverſariis, quod licèt eadem ſit forma, quæ conſtituit hominem juſtum, & filium Dei; hi tamen effectus diſtinguuntur inter ſe virtualiter, imò ab invicem ſeparari poſſunt, ut vidére eſt in Chriſto Domino, qui licèt ut homo ſit juſtus, & objectum congruum divinæ dilectionis amicabilis; non tamen eſt filiùs Dei adoptivus, ut oſtendunt Theologi 3. *part.* Hæc autem diſtinctio virtualis effectuum formalium gratiæ ſufficere videtur ad hoc, ut actus amoris ſupernaturalis tendens in Juſtos quà juſtos, & effectus terminatus ad illos, quà filios & amicos Dei, diſtinguantur inter ſe ſpecificè, petantque proinde virtutes eodem modo diſtinctas, à quibus immediatè eliciantur. Præſertim cùm ſola diſtinctio virtualis ex parte rationis *ſub qua*, ſive objecti formalis ſufficiat ad diſtinguendos ſpecie actus, & habitus, à quibus per ſe reſpicitur.

Digitized by Google

Confutatur. Cæterùm licèt hæc ſolutio probabilitatis ſpeciem præſeferat, non tamen vim adductæ rationis evacuat, ſed poteſt ex illius principiis faciliter impugnari. Nam (quidquid ſit de filiatione adoptiva) ſaltem de ratione formali gratiæ juſtificantis, quatenus conſtituit hominem abſolutè juſtum, pulchrumque ac perfectum in ordine ſupernaturali, eſt efficere illum conſortem divinæ naturæ, & Dei habitaculum; hujuſmodi namque effectu præciſo, nequit homo intelligi abſolutè ſanctus, & perfectus in ordine ſupernaturali; cùm ex eo formaliter ſit abſolutè juſtus, & perfectus in prædicto ordine, quia conſors, & particeps eſt divinæ naturæ, & Trinitatis habitaculum. Unde cùm diligere Juſtos quatenus conſortes divinæ naturæ, Deumque habentes in ſe-ipſis, ſit actus proprius charitatis theologicæ, ut admittunt Adverſarii; idem conſequenter dicendum eſt de amore, quo diliguntur abſolutè, quia juſti, & perfecti in ordine ſupernaturali, quidquid ſit de diſtinctione, quæ eſſe poteſt inter prædictos actus.

Confirmatur: Nam diligere Juſtos quà juſtos, abſolutè eſt formaliſſimè diligere illos propter rationem formalem, & ſpecificam gratiæ ſanctificantis: Sed ratio formalis quidditativa gratiæ ſanctificantis conſiſtit in eo, quod efficiat hominem conſortem, & participem divinæ naturæ, Deoque amabilem, & gratum, utpotè quæ eſt eſſentialiter, & per ſe primò formalis participatio naturæ divinæ: Ergo diligere Juſtos quà abſolutè juſtos, eſt formaliſſimè amare illos, quà conſortes & participes divinæ naturæ: Cùm ergo is poſterior actus ſit proprius charitatis theologicæ, ut Adverſarii admittunt, idem quoque habere debet & prior.

62. Maior reſponſionis impugnatio. Secundò impugnatur eadem ſolutio: Nam eſto effectus formales gratiæ ſanctificantis, utpută juſtificationis, amicitiæ, filiationis adoptivæ, & ſimiles diſtinguantur inter ſe virtualiter, poſſintque ab invicem ſeparari; omnes tamen procedunt cum ordine primarii, & ſecundarii ab eadem ſimplici forma, ſcilicet gratia, quæ ſumpta abſolutè ſecundùm ſuam entitatem, omnes illos includit per modum principii formalis *quo*, & in eſſe rei: Ergo actus, quo diligimus Juſtos ob perfectionem juſtitiæ ſupernaturalis abſolutè ſumptæ, movetur formaliter ex perfectione omnium effectuum formalium gratiæ ſanctificantis, cùm hujus entitas abſolutè accepta nihil aliud ſit, quàm perfectio collectiva omnium effectuum formalium, quos ſubjecto communicat: actus autem, quo diligimus ob perfectionem omniùm effectuum formalium gratiæ, nequit non eſſe proprius charitatis theologicæ, ſicut principii elicitivi, quia eo ipſo movetur formaliter ex filiatione adoptiva, & amicitia Juſti ad Deum. Quæ motio correſpondet directè prædictæ virtuti, neque poteſt ſpectare ad aliam, ut concedunt Adverſarii.

Impugnatio magis expenditur. Confirmatur, & explicatur ſimul vis hujus impugnationis: Nam quia per beatitudinem ſupernaturalem abſolutè ſumptam communicamus cum Deo ſicut cum ſponſo, Principe, ac indulgentiſſimo patre; idcirco charitas theologica, quæ fundatur in communione prædictæ beatitudinis, eſt neceſſariò, & formaliter amicitia filialis, politica, & conjugalis creaturæ ad Deum, quæ in rebus inferioribus diſtinguuntur ſpecie: Ergo cùm gratia ſanctificans abſolutè accepta ſit filiatio adoptiva, & amicitia creaturæ ad Deum, hujuſmodique effectus impertiatur Juſtis, virtus tendens in illos ob perfectionem prædictæ gratiæ abſolutè ſumptæ, debet re ipſa coincidere cum virtute, qua diligimus prædictos Juſtos ut filios, & amicos Dei: At hæc poſterior virtus eſt charitas theologica: Ergo & illa.

Ad hæc: Entitas abſoluta gratiæ juſtificantis non minùs eſt reſpectiva Dei, quàm ratio filiationis adoptivæ, licèt ſub nomine juſtitiæ non ita perſpicuè prædicta habitudo exprimatur: Ergo ſicut actus amoris tendens in Juſtos quà filios Dei, eſt proprius charitatis theologicæ, ita ille quo diliguntur à nobis, quà juſti ſunt. Conſequentia negari nequit ab Adverſariis, cùm ex eo aſſerant actum amoris tendentem in Juſtos quà filios Dei, elici à charitate theologica, quia ratio filiationis eſt relativa ad Deum. Antecedens verò ſuadetur, quia entitas abſoluta gratiæ tantùm poteſt explicari vel per hoc, quod ſit participatio formalis naturæ divinæ, vel per hoc quod reddat hominem objectum congruum divinæ dilectionis amicabilis, ſive Deo gratum, pulchrum, & acceptum: conſtat autem utramque hanc rationem importare habitudinem ad Deum, neque amari poſſe creaturam ratione illarum, quin eo ipſo ametur in ordine ad Deum. Nam ſi quis diligat hominem, quia eſt Deo gratus, pulcher, & acceptabilis, jam diligit illum propter Deum. Si verò diligatur, quia habet in ſe participationem formalem naturæ divinæ, jam non amatur ut homo, ſed ut Deus, adeoque propter illum: unde ſicut actus quo diligimus Deum, quia Deus eſt, pertinet ad charitatem theologicam; ita etiam pertinere debet ille, quo amatur juſtus quia juſtus, cùm hoc idem ſit ac diligere illum, quia participativè Deus eſt.

Neque obeſt id quod *num. præced.* adduximus in favorem evaſionis ibi propoſitæ. Tum quia ratio formalis *ſub qua* actus, quo diligimus Juſtos quà abſolutè juſtos, & actus quo proſequimur illos ut filios & amicos Dei, non eſt diverſa virtualiter, ſed eadem omninò, diſtinctis licèt expreſſa conceptibus. Quoniam eſto gratia ſanctificans, ut conſtituit hominem abſolutè juſtum, diſtinguatur virtualiter à ſeipſa prout efficit illum Dei filium, & amicum; hujuſmodi tamen effectus formales includunt ſe ad invicem quantum ad realitatem, & perfectionem, utpote comparati inter ſe ſicut primarius, & ſecundarius. Et ideo qui diligit Juſtos quà filios Dei, diligit illos quà Juſtos; & è converſo qui afficitur ad Juſtos quà juſtos, re ipſa diligit illos ut filios Dei, & divinæ conſortes naturæ. Quod ſufficit ut ratio formalis *ſub qua* prædictorum actuum ſit eadem omninò, ut conſtat etiam ex iis, quæ diximus *dub. 2. hujus diſp.* circa rationem formalem *ſub qua* actuum charitatis tendentium in Deum, vel quia ſummè bonus, vel quia ſummè miſericors eſt in ſeipſo. 63. Motivum contrarium diruitur.

Tum etiam, & maximè; quia licèt ratio formalis *ſub qua* proxima, & immediata prædictorum actuum ſit virtualiter diſtincta, ob idque ipſi diſtinguantur inter ſe ſpecificè, ſecus autem ratio *ſub qua* illorum radicalis, & mediata; hæc enim eadem eſt omninò, ſcilicet ſumma Dei bonitas: nam cùm omnis formalitas propria gratiæ ſanctificantis ſit reſpectiva Dei, ſicut principii exemplaris, quidquid

diligitur

diligitur ratione gratiæ ſicut motivi immediatè, amatur re ipſa propter Deum ſicut propter motivum mediatum, & rationem formalem *ſub qua* radicalem. Hoc autem ſatis eſt ad hoc, ut prædicti actus ſpectent ad eandem virtutem charitatis theologicæ, quæ fertur per ſe primò in Deum quia ſummè bonus, quanvis diſtinguantur inter ſe ſpecificè ob diverſitatem rationum formalium, à quibus immediatè moventur, & ſpecificationem capiunt, ut conſtat ex dictis *dub. præced.*

Tradita doctrina firmatur exemplo. Poteſtque ampliùs confirmari & explicari exemplo electionis mediorum, & intentionis finis. Etenim quia ratio formalis *ſub qua* proxima intentionis eſt bonitas finis, electionis verò bonitas intrinſeca mediorum; ideo actus electionis, & intentionis diſtinguuntur inter ſe ſpecificè in genere naturæ. Cæterùm quia bonitas mediorum eſt eſſentialiter reſpectiva finis, amabiliſque propter illum ſicut propter rationem *ſub qua* mediatam; idcirco eadem potentia, quæ tendit per ſe primò in finem, ab illoque ſpeciem delibat, fertur ſecundariò in electionem mediorum, ut latè explicuimus *tom. 3. tract. 8. diſp. 1. dub. 3.* Cùm ergo nullus ametur propter gratiam, qui non diligatur propter Deum ſicut propter rationem *ſub qua*, ſaltem radicalem, ideo etſi actus, quo Juſtus diligitur quia juſtus, diſtinguatur ſpecie ab actu, quo amatur ut filius Dei, & quo ipſe Deus diligitur in ſeipſo; ſpectare tamen debet ad eandem virtutem, quæ fertur per ſe primò in Deum, prout eſt in ſe, qualis eſt charitas theologica; præmiſſa enim diſtinctio actuum competit illis ſumptis materialiter, & in eſſe rei, non verò in eſſe termini hujus virtutis.

64. Objectio. Sed objicies: Nam ratio formalis *ſub qua* charitatis theologicæ eſt ſumma Dei bonitas: Sed ratio formalis *ſub qua* actus, quo diligimus Juſtos, non eſt ſumma Dei bonitas, ſed perfectio creata gratiæ: Hic igitur actus non eſt proprius charitatis theologicæ, ſed alterius virtutis moralis infuſæ.

Reſponſio. Reſpondetur primò, quod ſicut in ſententia contrariorum ratio formalis *ſub qua* diligimus Juſtos ut filios Dei, eſt ſumma ejus bonitas; ita ratio formalis *ſub qua* amamus illos, prout juſti ſunt: quoniam diligere Juſtos quatenus tales nihil aliud eſt, quàm amare illos ut ſocios, & amicos in natura divina, ſive quia Deus eſt in illis; cujus amoris ratio formalis eſt ipſe Deus, ut tradit D. Thom. *in hac quæſt. 25. art. 1.* D.Thom.

Reſpondetur ſecundò, non eſſe inconveniens, ut ratio formalis *ſub qua* proxima actus ſecundarii alicujus virtutis, ſit diſtincta à ratione formali *ſub qua* proxima illius; ſufficit enim quod prædictus actus habeat pro ratione formali *ſub qua* radicali illam, quæ eſt proxima reſpectu virtutis, à qua elicitur, ut à ſimili videre eſt in exemplo adducto actus electivi. Quanvis autem ratio formalis *ſub qua* proxima actus, quo diligimus Juſtos ut juſtos, ſit gratia; ratio tamen *ſub qua* radicalis illius eſt ipſa ſumma Dei bonitas, à qua virtus charitatis ſpeciem deſumit: quod ſufficiens eſt ad hoc, ut prædictus actus ſit proprius hujus virtutis, ſicut ſecundarius in ordine actuum illius.

Replica. Sed urgebis: Ratio formalis *ſub qua* radicalis actus, quo obſervamus æqualitatem juſtitiæ conſtitutam inter homines quà cives Sanctorum, & domeſticos Dei, æternæque beatitudinis capaces, eſt objectum formale charitatis theologicæ, ſive finis ultimus ſupernaturalis, qui eſt Deus; & tamen prædictus actus neque ſecundariò ſpectat ad charitatem theologicam, ſed eſt proprius juſtitiæ infuſæ: Ergo ex eo, quod ratio formalis *ſub qua* radicalis actus, quo diligimus Juſtos, ſit bonitas ſumma, quæ eſt ratio *ſub qua* proxima charitatis theologicæ, minùs benè inferimus prædictum actum eſſe proprium hujus virtutis adhuc ut ſecundarium. Suadetur major (minor enim, & conſequentia conſtant;) nam objecta virtutum moralium infuſarum comparantur ad objectum charitatis ſicut media ad finem: Finis autem eſt ratio formalis *ſub qua* mediata, & radicalis electionis mediorum, ut nuper vidimus.

65. Obſervanda pro ſolutione. Reſpondetur animadvertendo, rationem *ſub qua* radicalem alicujus actus eſſe in duplici differentia. Aliam veluti diverſæ lineæ à ratione *ſub qua* proxima illius, & cui hæc proinde addit novam difficultatem, & honeſtatem; quo pacto ſe habent objecta virtutum moralium infuſarum ad finem ſupernaturalem: nam ex eo, quod aliquis ſit rectificatus circa finem ultimum, non ideo rectificatus eſt circa ea, quæ ſunt ad illum, ſed in hac rectitudine conſequenda imminet nova difficultas objectiva, pro cujus victoria opus eſt alia ſpeciali virtute. Alia verò eſt ratio formalis *ſub qua* radicalis alicujus actus, cum qua ita connectitur illius ratio *ſub qua* proxima, ut non addat ſupra illam honeſtatem diverſæ lineæ, atque ideo nec novam difficultatem, ſed omnis difficultas illius materiæ devincitur per attingentiam prædictæ rationis *ſub qua* radicalis, & hoc modo ſe habet ſumma Dei bonitas ad amorem ſupernaturalem proximi; qui enim diligit Deum ex charitate, eo ipſo inclinatur, & facilis eſt ad diligendos proximos. Unde quia virtus ſolùm ponitur ubi eſt nova difficultas, ſpecialiſque honeſtas; idcirco ad amorem ſupernaturalem proximi neceſſaria non eſt alia virtus à charitate.

Diluitur replica. Hinc ad objectionem reſpondetur diſtinguendo majorem, & ſi quidem intelligatur de priori genere rationis formalis *ſub qua* radicalis, concedatur; ſi verò de poſteriori, negetur. Et deinde conceſſa minori, negetur conſequentia; quoniam in dilectione Juſtorum, quà juſti ſunt, non adeſt honeſtas diverſæ lineæ, proindeque nec difficultas diſtincta ab illa, quæ reperitur in amore Dei; quia diligere Juſtos quà juſtos, idem eſt ac amare illos ut amicos divinos; quod proprium eſt charitatis theologicæ, nec ponit in numero cum ratione *ſub qua* illius, ſed ad illam reducitur. Ad probationem autem in contrarium reſpondetur ex dictis *tom. 3. tract. 12. diſp. 3. dub. 1. num. 15.* objecta virtutum moralium ſupernaturalium non comparari ad objectum charitatis, ut media propriè & ſtrictè dicta, ſed ut fines intermedios ad ultimum, in quibus præter bonitatem, quæ eſt per actualem relationem ad ipſum ultimum finem, datur propria honeſtas ex conformatione materiæ cum regula rationis, à qua honeſtate actus & habitus verſantes circa prædicta objecta ſumunt ſuam primariam ſpeciem, diſtinctam ab ea, quam recipiunt ex influxu charitatis.

Digitized by Google

§. III.

Diluuntur argumenta contrariæ ſententiæ, præter ultimum.

66. Opinio contraria. Contrariam nihilominus ſententiam, quæ aſſerit præter charitatem theologicam eſſe poſſibilem, & de facto exiſtere aliam moralem & infuſam, quæ ſit amicitia ſtrictè dicta erga proximos, tuentur Vaſq. 3. *part. diſt.* 44. *n.*6. & *lib.* 1. *de adorat. diſp.*6. *cap.* 2. Ægidius Coninch. 2. 2. *diſp.* 24. *dub.* 1. Torres *diſp.* 66. *dub.* 3. & *diſp.* 77. *dub.* 2. Leſſius *de juſtitia & jure, cap.* 36. Becanus *de charit. cap.* 19. Hurtado *diſp.* 131. *ſect.* 3. Granad. *controverſ.* 3. *tract.* 1. *diſput.* 3. *ſect.* 5. & Joannes de Ripalda *hic*, *diſput.* 32. *ſect.* 2. ubi refert pro hac ſententia Bonaventuram, Almainum, Richardum, Gabrielem, & Lorcam, qui tamen ſi concolores ſunt Lorcæ, perperam pro hac opinione adducuntur. Nam M. Lorca *hic*, *diſp.* 24. præmiſſis illius fundamentis, ſic habet num. 2. *Verùm enimverò concors ſententia Theologorum eſt, & fuit ſemper, unam eſſe charitatem, non ſolum genere, ſed ſpecie infima, qua diligit Deum, & proximum; neque aliquis unquam duas charitates diſtinxit.* Hæc Lorca. Ex quibus apparet, quàm immeritò relatus ſit pro contraria parte noſtræ aſſertionis. Eidem verò ſubſcribit ex Thomiſtis Ferre *quæſt.* 8. §. 9. *cum ſeq.* & præcipuè *num.* 65.

Vaſq. Ægid. Coninck. Torres. Leſſ. Becan. Hurtad. Granad. Ripalda. Lorca. Ferre.

Primum argumentum. Suadetur primò hæc opinio: Nam amor, quo diligimus Juſtos propter ſe, quia juſti ſunt, eſt amicitiæ ſupernaturalis, & ſtrictæ erga illos: Sed hic actus non eſt proprius charitatis theologicæ: Ergo alterius amicitiæ moralis infuſæ, cujus exiſtentia proinde negari nequit. Major, & conſequentia conſtant. Minor verò ſuadetur. Tum quia objectum primarium actus eliciti ab aliqua virtute theologica debet eſſe Deus, aliter non erit theologicus: conſtat autem objectum primarium prædicti amoris, quo diligimus Juſtos, qua juſti ſunt, non eſſe Deum, ſed ipſos juſtos. Tum etiam, quia amor, quo nobis ſicut fini *cui* Deum appetimus, non eſt à charitate theologica, ſed eſt proprius ſpei: Ergo neque actus, quo amamus Juſtos propter ſe concupiſcendo illis ipſum Deum. Patet conſequentia, quia hic actus non eſt amicitiæ erga Deum, ſed erga Juſtos: quilibet autem actus charitatis theologicæ eſt amicitia erga Deum.

Confirmatio prima. Confirmatur primò: Nam habitus, & virtutes ſumunt ſuam unitatem, & diſtinctionem ſpecificam ab objectis: Sed Deus, & proximus ſunt objecta ſpecie diverſa, quia licèt proximus per gratiam ſanctificantem, & alia ſupernaturalia dona participet bonitatem divinam ſecundùm modum eſſendi, quem habet in ſeipſa; non tamen in eodem gradu ſpeciei, aut generis, ſed ſecundùm ſimilitudinem duntaxat analogicam: Ergo amicitia ſupernaturalis, quâ diligimus proximos propter ſe, diverſa eſt à charitate theologica, quâ Deum in ſeipſo amamus.

Confirmatio ſecunda. Confirmatur ſecundò: Nam amor amicitiæ naturalis cum proximo, & amor amicitiæ naturalis cum Deo pertinent ad diverſos habitus, quia poſſumus diligere proximum propter ſe tanquam amicum, quin ſimus Dei amici: Ergo ſimiliter amicitia ſupernaturalis cum proximo pertinebit ad habitum diverſum à virtute, quæ eſt amicitia ſupernaturalis erga Deum, ut conſtare videtur tum à paritate. Tum etiam, quia hæc diverſitas amicitiæ naturalis ſumitur ex objecto formali *cui*, quod æquè diſtinguere ſufficit habitus naturales, ac ſupernaturales.

Reſpondetur huic argumento negando minorem: & ad primam illius probationem dicendum, neceſſarium non eſſe, ut actus ſecundarius virtutis Theologicæ, qualis eſt amor amicitiæ ſupernaturalis erga proximum, habeat Deum pro objecto *quod* formali, & immediato; nam actus, quo credimus Abraham habuiſſe duos filios, eſt actus ſecundarius fidei theologicæ; & tamen objectum illius formale *quod* non eſt Deus, ſed eus creatum. Id quod etiam contingit in pluribus actibus noſtræ theologiæ; non enim aſſenſus, quo concludimus Angelos eſſe incorporeos, & incorruptibiles, habet pro objecto formali immediato Deum, ſed ipſos Angelos; qui tamen ſpectat ad theologiam, quia verſatur circa Angelos per ordinem ad ipſum Deum. Ad ſecundam probationem reſpondetur, actum quo juſtis concupiſcimus Deum, eſſe amicitiam erga illum, ſaltem virtualiter, eo modo quo amor mediorum eſt virtualis dilectio finis: quod ſufficit ad hoc, ut prædictus actus ſpectet ſecundariò ad charitatem theologicam; ſiquidem ob hanc rationem poteſt eſſe proprius hujus virtutis amor, quo nobis ipſum Deum concupiſcimus, Beatique appetunt gloriam ſui corporis, ut conſtat ex dictis *dub.* 2. *diſp. praced.* 67. Solvitur argumentum.

Ad primam confirmationem dicas, Deum, & proximum eſſe diverſa objecta materialiter, & in eſſe rei; quod, & nihil amplius, convincit probatio ibi adducta: non verò formaliter, & in eſſe objecti. Tum quia charitas theologica non fertur in proximos omninò propter ſe, ſed propter Deum; id autem quod attingitur ratione alterius, non eſt diverſum ab illo in eſſe objecti, & ratione formali attingibilis. Tum etiam, quia per charitatem diligimus proximos ut communicantes nobiſcum, & cum Deo in natura divina: ea verò, quæ communicant æqualiter, vel inæqualiter in una natura, non ſunt plura in eſſe objecti formalis amicitiæ fundatæ in tali communicatione, ſed unum; & ad diſtinguendos ſpecie habitus neceſſaria eſt diverſitas objectorum in eſſe objecti, & quævis alia eſt inſufficiens. Diluitur prima confirmatio.

Ad ſecundam confirmationem, conceſſo antecedenti (cujus ſuppoſitum obnoxium eſt falſitati, ut conſtat ex dictis *dub. ult. diſp. praced.*) negatur conſequentia. Et ratio diſparitatis eſt, quod per amicitiam ſupernaturalem ſolùm poſſumus diligere proximos ut amicos divinos, id eſt communicantes nobiſcum, & cum Deo in natura divina. Quæ amicitia nequit diſtingui ſpecificè à charitate theologica, qua ipſum Deum amicabiliter diligimus; quippe quæ fundatur in eadem communicatione, ut liquet ex ſecunda ratione, quam pro noſtra aſſertione conſtruximus. Per amicitiam autem ordinis naturalis diligimus proximum quà civem, domeſticum, aut conſanguineum. Unde cùm Deus non communicet nobiſcum in his bonis, nequit ſuper illorum communione fundari aliqua amicitia erga ipſum: Sed hujuſmodi amicitiæ ſiſtunt ex ſua ratione in ipſis proximis, ob idque diſtingui debent ab amicitia naturali, ſi quæ admittitur inter Deum, & 68. Occurritur ſecundæ.

& creaturas. Per quod patet ad primam probationem.

Ad poſteriorem negatur antecedens, quia non ex eo præciſè amicitia naturalis, quæ habetur ad homines, eſt alia ſpecificè ab amicitia naturali, quæ tendit in Deum, quia reſpiciunt diverſos fines *cui*; ſiquidem reſpectu ejuſdem ſuppoſiti, ſive finis *cui* frequenter contingit eſſe plures amicitias, ut civilem, domeſticam, & conſanguinitatis; ſed ex eo prædictæ amicitiæ ſunt ſpecie diſtinctæ, quia fundantur in communicatione diverſi boni, ſive modi vivendi, nullaque proinde inter illarum fines *quibus* attenditur unitas, aut ſubordinatio in eſſe objectivo: cujus oppoſitum contingit in amicitia ſupernaturali, quâ Deum, & proximos diligimus. Et ideò ſi intra naturæ ordinem ſit aliquis vivendi modus ita communis Deo, & hominibus, ut ſufficiat ad fundandam propriam, & ſtrictam amicitiam inter illos, hæc non ſortietur diviſionem per ordinem ad Deum, & creaturas, ſed unica exiſtens creaturas, & ipſum Deum attinget, ad eum modum, quo charitas terminatur ad illa. Videantur quæ diximus *dub. ult. diſp. præcedenti*, ex illis enim perſpicua eſt alia ſolutio, quæ adhiberi poteſt huic confirmationi.

69. Secundum argumentum. Secundò arguitur: Nam ſi propter aliquam rationem amicitia ſupernaturalis, quæ habetur ad proximum, non eſſet alia à charitate theologica, maximè quia Deus amatur ratione ſui, & proximus propter Deum, quod eſt proprium charitatis theologicæ: Sed hæc ratio eſt nulla: Ergo. Probatur minor; nam ſicut proximus diligitur amicabiliter propter Deum, ſic concluſiones cognoſcuntur propter principia: Sed hoc non obſtante, diverſi ſunt habitus, quibus cognoſcuntur principia, & concluſiones; nam cognitio concluſionum pertinet ad ſcientiam; cognitio autem principiorum ad intellectum, vel ſyndereſin: Ergo etiam amicitia ſupernaturalis, quâ diligimus proximos, debet eſſe alia à charitate theologica, quæ eſt amicitia erga Deum.

Confirmatio. Confirmatur: Nam ſcientia beata, & infuſa ſunt habitus ſpecificè diſtincti, eo quòd prior movetur immediatè à veritate increata, poſterior verò à veritate creata: Sed dilectio ſupernaturalis, quâ diligimus Deum, movetur immediatè à divina bonitate, ut eſt in ſeipſa; dilectio verò ſupernaturalis, quâ proſequimur amicabiliter Juſtos, movetur immediatè à bonitate creata gratiæ, & ſupernaturalium donorum: Ergo pertinere debent ad habitus amicitiæ ſpecie diſtinctos, cùm æquè diſtantia, ac diverſa ſint illorum motiva, ac ſcientiæ beatæ, & infuſæ.

Occurritur argumento. Reſpondetur negando minorem, ad cujus probationem dicendum, quod ſi ſermo ſit de habitu intelligentiæ ordinis inferioris, qualis eſt noſter, paritas non tenet in omnibus; nam intelligentia in nobis non penetrat comprehenſivè prima principia ob limitationem ſui luminis, ob idque nequit evidenter attingere concluſiones in ſeipſis; ſed in aſſequenda notitia illarum imminet nova difficultas, diverſa ab illa, quæ adeſt in attingentia primorum principiorum: pro qua difficultate ſuperanda opus eſt lumine novi habitus diſcurſivi, qualis eſt ſcientia. Cæterùm proximus ita diligitur propter Deum, quod circa illius amorem non imminet nova difficultas diverſa ab illa, quæ reperitur in dilectione Dei; quoniam eo ipſo, quod quis diligat Deum ſuper omnia, facilis eſt ad diligendum quemlibet proximum propter Deum, alias non amaret illum ſuper omnia. Unde amor proximi non petit oriri ab aliqua virtute diverſa à charitate theologica, ſed eſt actus ſecundarius illius.

Diximus, *Si ſermo ſit de habitu intelligentiæ ordinis inferioris, qualis invenitur in nobis*; nam habitus primorum principiorum ſuperioris ordinis, qualis eſt angelicus vel divinus, non diſtinguitur realiter, nec virtualiter ab habitu concluſionum, ſcilicet ſcientia; ſed idem pro ſua eminentia, & abundantia luminis eſt formaliter eminenter ſcientia, & intelligentia, ut cum D. Thom. diximus *tract. 7. diſp. 8. dub. 2. à num. 44.* Unde cùm charitas theologica ſit virtus ordinis ſuperioris, eadem extendi debet ad amorem ſupernaturalem Dei, & proximi, nec pro hujus ultimi elicientia admittenda eſt alia virtus ab ea diſtincta, ut ex ipſa paritate ab Adverſariis adducta concluditur.

Quibus accedit amorem ſupernaturalis amicitiæ erga Deum, & proximum fundari in communione ejuſdem naturæ: quamobrem ſpectare debent ad eandem virtutem amicitiæ, quoniam hæc virtus nequit admittere diviſionem ſpecificam, immultiplicato bono, ſuper cujus communione fundatur, ut ſuprà vidimus.

Ad confirmationem reſpondetur, ſcientiam beatam, & per ſe infuſam diſtingui inter ſe ſpecificè, non quia prior moveatur immediatè à veritate increata, poſterior verò à veritate creata; quoniam, ut tradit D. Thom. *3. part. quæſt. 11. art. 1.* Chriſtus Dominus per ſcientiam infuſam cognovit omnia illa, quæ per revelationem divinam hominibus innoteſcunt, ſive pertineant ad donum prophetiæ, ſive ad donum ſapientiæ: quod perſpicuum eſt fieri per ſe primò in cauſam altiſſimam & veritates increatas. Sed ex eo prædictæ ſcientiæ ſunt ſpecie diverſæ, quia tendunt ex natura rei in ſua objecta per diverſa media, diverſique ordinis ſpecies; nam medium, & ſpecies ſcientiæ beatæ eſt ipſa eſſentia divina, ob idque hujuſmodi ſcientia nullum objectum attingere poteſt extra verbum: ſpecies autem ſcientiæ infuſæ ſunt ordinis inferioris, neque illius medium eſt eſſentia divina in ſeipſa. Quæ diverſitas ſufficiens eſt ad diſtinguendas ſpecificè ſcientias, ut tradit D. Thom. *3. part. quæſt. 9. articulo 4.* Sed non militat in præſenti, nam licèt motivum immediatum amoris proximi valde diſtet in eſſe rei à motivo proximo, ratione cujus diligimus Deum, ſecus autem in eſſe objecti; ſed potius in hoc ordine cum illo coincidit, ob rationes traditas *numero 67.* — 70. Solvitur confirmatio. D. Thom. D. Thom.

Tertiò arguitur: Quia virtutes morales per ſe infuſæ tot debent admitti, quot ſunt acquiſitæ: Sed inter virtutes acquiſitas una eſt amicitia honeſti, quâ diligimus homines propter bonum virtutis: Ergo admittenda eſt amicitia moralis per ſe infuſa, quâ diligamus illos ob perfectionem ſupernaturalis juſtitiæ, ſeu virtutis. Minor, & conſequentia conſtant. Major verò ſuadetur, quia virtus moralis per ſe infuſa diſtinguitur ſecundùm habitudinem naturæ, quam attingit ex directione prudentiæ infuſæ: Sed in omnia materia, ubi ratio naturalis poteſt invenire honeſtatem, & conſtituere medium attingibile à virtute acquiſita in ordine ad naturalem finem, poteſt ſimiliter prudentia infuſa in ordine ad ſupernaturalem: — 71. Tertium argumentum.

Ergo poſſibilis eſt, & de facto datur cum gratia virtus infuſa moralis circa omnem materiam, in qua verſatur acquiſita: quo dato neceſſarium eſt illarum numerum eſſe æqualem.

Confirmatio. Confirmatur: Nam licèt homo ratione ſuæ humanitatis ſit aliquid Dei, capaxque æternæ beatitudinis; tamen diligere hominem quà hominem, non eſt actus charitatis theologicæ, ſed alterius amicitiæ moralis: Ergo licèt ratione gratiæ ſit aliquid Dei, utpotà filius, amicus, &c. tamen diligere illum quà abſolutè juſtum, non erit actus charitatis theologicæ, ſed alterius amicitiæ moralis per ſe infuſæ; quanvis ad virtutem theologalem ſpectet diligere hominem, in quantum eſt aliquid Dei.

72. Prima argumenti ſolutio. Huic argumento poſſet reſponderi primò negando minorem; quia licèt probabile ſit, amicitiam acquiſitam eſſe ſpecialem virtutem, partemque poteſtativam juſtitiæ, ut dubio 1. hujus Tractatus ſufficienter oſtendimus; in via tamen D. Thom. probabilius eſt oppoſitum, ut

D. Thom. conſtabit legenti quæ tradit *quæſt. 23. artic. 3. ad 1.* & *in 3. diſt. 27. art. 2. ad 1.* ubi ſic habet: ***Ad primum dicendum, quod amicitia de qua Philoſoph. tractat, cauſatur vel ex inclinatione naturæ, quantum ad amicitiam delectabilis & utilis, vel ex inclinatione habitus virtuoſi, præſuppoſita inclinatione naturæ, quantum ad amicitiam honeſti, in quantum omne, quod facit ſimilitudinem cum aliquo, inclinat ad amorem illius; & ideo non ponitur aliqua virtus, ſed quiddam conſequens ad virtutes, &c.*** Quod magis conſtabit ex dicendis *diſp. 7. num. 3.*

Alia reſponſio. Cæterùm, quia adhuc juxta mentem D. Th. probabile eſt, naturalem amicitiam honeſti eſſe ſpecialem virtutem moralem, quam probabilitatem loco citato admiſimus, neque illam concedere poſſumus opinioni aſſerenti præter charitatem theologicam, eſſe aliam moralem per ſe infuſam erga proximos; idcirco reſpondetur abſolutè negando majorem. Tum quia amicitia ſupernaturalis fundari debet in communione vitæ divinæ, quæ habetur per gratiam, ut concedunt ipſi Adverſarii. Super communione autem vitæ deificæ, ad quam per gratiam evehimur, nequit fundari virtus amicitiæ diverſa à charitate theologica, quæ ſit proinde moralis infuſa, ut conſtat ex dictis §. 1. Tum etiam, quia in ſententia contrariorum honeſta amicitia conſanguinitatis eſt ſpecialis virtus naturalis; cui tamen non correſpondet alia per ſe infuſa moralis, eo quòd ad amicitiam ſupernaturalem neceſſaria ſit communicatio in bono ſupernaturali eam fundante, quale non eſt bonum ſanguinis. Id quod etiam dicendum eſt de amicitia domeſtica, & politica: & ratio eſt manifeſta, quoniam vel diligimus homines quà domeſticos, & concives hujus habitationis terrenæ, quæ eſt mundus; vel ut cives Dei, & domeſticos patriæ cœleſtis? Primus amor non poteſt eſſe ſupernaturalis entitativè, ſed eſt proprius amicitiæ acquiſitæ, ſive naturalis; cùm hujus ordinis ſint tam bonum, in quo fundatur, quàm illius motivum. Poſterior quidem affectus eſt ſupernaturalis, ſed proprius charitatis theologicæ, ut luculenter probat D. Th.

D. Thom. *quæſt. de charit. art. 2.* & conſtat ex dictis *n. 62.* ubi oſtendimus hanc virtutem eſſe amicitiam politicam, domeſticam, & filialem, eo quòd per gratiam ſanctificantem, in qua fundatur, communicat homo cum Deo, ſicut cum indulgentiſſimo patre, & cum Beatis ſicut cum domeſticis, & concivibus ſupernæ patriæ: Ergo nullus relinquitur locus amicitiæ ſupernaturali per ſe infuſæ. Sed ſi quis diligat proximos, quia conſanguineos, & domeſticos, ordinando hunc amorem ad ultimum finem ſupernaturalem, talis actus erit imperativè charitatis theologicæ, elicitivè autem amicitiæ naturalis; non verò alterius moralis infuſæ, ut inſinuat D. Thom. *quæſt. citata de charit. art. 4.* D. Thom.
& 7. in fine corp. & *in hac 2. 2. quæſt. 23. art. 5.* ubi videri debet.

Ad probationem autem in contrarium, admiſſa majori, neganda eſt minor; quia dilectio 73.
amicitiæ naturalis erga proximum, eſt materia directè regulabilis per prudentiam; ſecus autem affectus amicitiæ ſupernaturalis erga ipſum, quia per hujuſmodi affectum ſolùm poſſumus diligere proximos, quia in Deo ſunt, vel ut in Deo ſint: quæ dilectio cadit immediatè ſub præcepto, & regulatione charitatis, neque poteſt directè ſubjici prudentiæ infuſæ; ſiquidem in hoc, quod eſt amare proximum in ordine ad Deum, & propter ipſum, non poteſt eſſe exceſſus, quanvis debeat eſſe ordo præſtitutus ab ipſa charitate, ut videbimus *diſp. ſeq.*

Niſi mavis, actum ſecundarium virtutis theologicæ, qualis eſt amor proximi, poſſe cadere aliqualiter ſub directione prudentiæ infuſæ; nam cùm prædictus actus deficiat à rigore theologico, poterit ex hoc ſubjici regulationi prudentiæ infuſæ. Hinc tamen non infertur, poſſe dari virtutem per ſe infuſam, quæ prædictum actum eliciat; ſed virtutem theologicam ob ſui eminentiam extendi ſecundariò ad aliquos actus non perfectè theologicos, ſed moralibus affines.

Nec refert, ſi contra hanc ſolutionem objicias primò, quod charitas non imperat actus Replica.
virtutis acquiſitæ, niſi medio actu virtutis infuſæ, quæ convenit in materia cum illa: Ergo non imperat affectum amicitiæ naturalis, quo diligimus conſanguineos, niſi medio actu alicujus amicitiæ conſanguinitatis per ſe infuſæ: exiſtit ergo in juſto hujuſmodi virtus.

Reſpondetur enim majorem ſolùm eſſe veram, Solutio.
ſupponendo quod circa materiam virtutis acquiſitæ ſit in juſto alia virtus moralis infuſa: quæ ſuppoſitio non eſt univerſaliter vera, ſed deficit in caſu amicitiæ. Et ratio eſt, quia actus virtutis naturalis ſufficientem honeſtatem habet intra ſuam lineam, ut queat immediatè acceptari à charitate; & ideo nulla poteſt eſſe indigentia virtutis moralis infuſæ ad hoc, ut à prædicta charitate imperetur. Sed ſi ab ea imperatur media virtute infuſa morali, ex eo eſt, quia hujuſmodi virtute ſuppoſita, conſonum eſt charitati ad infima per intermedia deſcendere.

Nec etiam refert, ſi ſecundò objicias, oppo- Alia replica diluitur.
ſitum hujus ſolutionis eſſe expreſſam doctrinam à nobis traditam *tom. 3. tract. 12. diſput. 3. num. 18.*

Reſpondetur enim negando antecedens, quia dum loco citato aſſeruimus, tot eſſe diſtinguendas virtutes per ſe infuſas morales, quot ſunt acquiſitæ, loquebamur de virtutibus acquiſitis, quæ in noſtra, & communi ſententia ſunt verè virtutes ab aliis condiſtinctæ, cujuſmodi non eſt amicitia naturalis, ut conſtat ex iis, quæ tradimus in arbore virtutum, §. 10. *n.* 87. 74.

Ad confirmationem reſpondetur, conceſſo Occurritur confirmationi.
antecedenti, negando conſequentiam. Et ratio
diſparita

Digitized by Google

diſparitatis eſt, quod homo ratione humanitatis abſolutè acceptæ, non communicat cum Deo in natura illus, neque intelligitur habere potentiam expeditam ad hujuſmodi communicationem, ut conſtat in damnatis; ſed communicat cum aliis hominibus in vita exteriori. Unde amor terminatus ad hominem quà hominem præcisè, non poteſt eſſe ſupernaturalis amicitia erga illum, cùm non fundetur in communicatione boni ſupernalis. Cæterùm Juſtus per gratiam communicat cum Deo in bono æternæ beatitudinis, in quo fundatur amicitia charitatis theologicæ, conſideraturque quaſi unum cum Deo; & ideo dilectio amicabilis, quâ amatur juſtus ut juſtus, eſt propria prædictæ charitatis theologicæ, nec pertinere poteſt ad aliam amicitiam, cùm per prædictum affectum diligatur Juſtus, quia habet in ſe Deum, ſive quia eſt Deus participativè: qui dilectionis modus eſt proprius charitatis theologicæ.

75. Maior præcedentis argumenti enervatio. Adde pro majori enodatione principalis argumenti, quod gratis admiſſo, & non conceſſo, exiſtere in Juſtis amicitiam ſupernaturalem per ſe infuſam, hæc tamen non debet tendere in Juſtos quà juſtos, ut volunt Adverſarii, ſed ut conſanguineos, domeſticos, aut cives, ſecundùm regulas prudentiæ infuſæ, & exigentiam finis ſupernaturalis. Nam quemadmodum ſumptio cibi conſtituta per prudentiam infuſam, & taxata ſecundùm proportionem convenientem vitæ ſpirituali, eſt objectum temperantiæ infuſæ: ita homo conjunctus nobis ſanguine, aut naturali virtute, ut amandus ſecundùm regulas prudentiæ infuſæ, & exigentiam ſpiritualis vitæ, atque finis ultimi ſupernaturalis, deberet eſſe objectum amicitiæ moralis per ſe infuſæ, ſi quæ foret abſolutè poſſibilis, nulloque ex capite repugnaret. Cæterùm ratione gratiæ ſanctificantis nequit diligi juſtus amicabiliter alia virtute, quàm charitate theologica; cùm prout ſic ametur ut amicus divinus, ſive ut communicans nobiſcum in bono ejuſdem charitatis. Videatur Cajet. in præſenti, *quæſt. 25. articulo 1.* (Caiet.)

Objectio. Dices: Communicatio in bono virtutis naturalis, v. g. temperantiæ, fundat inter homines caſtos amicitiam naturalem: Ergo communicatio in bono temperantiæ infuſæ fundare debet amicitiam ſupernaturalem, quâ Juſti diligant ſe mutuò, quia caſti, præſcindendo à communicatione vitæ divinæ habitæ per gratiam: Conſtat autem hujuſmodi amicitiam non eſſe theologicam, ſed moralem: Ergo, &c.

Satisfactio. Reſpondetur negando conſequentiam (quæ licèt admitteretur, non officeret noſtræ concluſioni, quippe cùm ſemper habeamus non infundi cum gratia amicitiam moralem ad diligendos Juſtos, prout Juſti ſunt, & Sancti, cujus oppoſitum eſt ſcopus ſententiæ contrariæ.) Ratio diſcriminis eſt, quod temperantia, & reliquæ virtutes infuſæ morales, non ſunt perfectiones hominis ut hominis, ſed ut filii Dei, nec illarum communicatio cenſetur alia à communicatione in natura divina habita per gratiam, ſed eſt complementum illius; non ſecus ac communicatio in proprietatibus humanæ naturæ complet communicationem in ſubſtantia illius; ſunt enim prædictæ virtutes infuſæ, proprietates gratiæ, ordinantes hominem ad eandem ſocietatem patriæ cœleſtis, ad quam ordinatur per ipſam gratiam. Unde ad eandem virtutem amicitiæ theologicæ, quâ diligimus Juſtos ut filios Dei, & ſocios futuræ beatitudinis, ſpectat amare illos ut caſtos, & aliis ſupernaturalibus virtutibus indutos. Quæ ratio non militat in naturalibus; nam in hoc ordine poteſt eſſe multiplicis, & diverſi boni communicatio, per ordinem ad quam multiplicari debet amicitia naturalis. Quæ eſt doctrina D. Thom. *in hac 2. 2. quæſt. 23. art. 5.* ubi ex eo probat, charitatem, ſive amicitiam ſupernaturalem non poſſe multiplicari ſpecificè, quia una eſt communicatio beatitudinis æternæ, ſuper quam hæc amicitia fundatur. Unde cùm in tertio argumento ſic propoſuiſſet: *Sub charitate includitur amicitia ad proximum: Sed Philoſoph. in 8. Ethic. ponit diverſas ſpecies amicitiæ: Ergo charitas non eſt una virtus, ſed multiplicatur in diverſas ſpecies;* ita reſpondet: *Dicendum quod amicitia humana, de qua Philoſoph. loquitur, eſt diverſus finis, & diverſa communicatio. Quod in charitate locum non habet, ut dictum eſt; & ideò non eſt ſimilis ratio.* Ubi, ut vides, admittit multiplicationem amicitiæ naturalis, quæ habetur ad proximos, penes civilem, domeſticam, &c. quam multiplicitatem negat amicitiæ ſupernaturali, eo quòd in hoc ordine non ſit diverſitas communicationum, ſine quibus non poteſt amicitia honeſti multiplicari. (D. Thom.)

§. Ultimus.

Ultimum argumentum pro contraria ſententia.

76. Quartum argumentum. Ultimum argumentum pro contraria ſententia proponitur à D. Thom. *in hac 2. 2. q. 25. art. 1.* his ferè verbis: *Amari eſt quoddam honorari, ut docet Philoſoph. 8. Ethic. cap. 8. Sed præter virtutem religionis, quâ colimus Deum ut ſummum rerum principium, eſt alia ordinata per ſe primò ad tribuendum honorem Juſtis, ſcilicet dulia: Ergo præter virtutem charitatis theologicæ, quâ diligimus Deum ut ſummum bonum, admittenda eſt alia ſupernaturalis, quæ ſit per ſe primò amicitia erga ipſos Iuſtos.* (D. Thom.)

Confirmatio. Confirmatur, quia ſi Juſtus conſideretur in quantum imago excellentiæ, ſeu bonitatis divinæ, quam repræſentat, poteſt coli per religionem, ſicut coluntur aliquæ creaturæ irrationales, ut crux, & imago Chriſti Domini; quanvis non conſueverimus Juſtos latriæ cultu venerari, ne adoratio, quam terminare poſſunt, in quantum ſunt Dei imagines, & habitaculum, videatur offerri illis ſecundùm ſe, & abſolutè ſumptis. Quod inconveniens quia non militat in rebus inſenſibilibus, quales ſunt crux, imago, &c. ſine ſcrupulo eis deferimus latriæ cultum. Sed præter religionem, quâ colimus Deum in ſeipſo, & Juſtos in quantum imagines, & templa illius, datur alia virtus, ſcilicet duliæ, ad honorandum ipſos Juſtos ſecundùm ſe ſumptos ratione ſanctitatis, & excellentiæ illis intrinſecæ: Ergo præter charitatem theologicam, quâ diligimus Deum amicabiliter in ſeipſo, & Juſtos in quantum filios & imagines Dei, debet poni alia amicitia ſupernaturalis, quâ diligamus illos abſolutè ſumptos, ratione gratiæ, & ſanctitatis eis intrinſecæ. Patet conſequentia, quia de amore eodem modo philoſophandum eſt, ac Ariſtot.

Digitized by Google

de cultu & veneratione, eo quòd amari ſit quodam honorari, ut docet Philoſophus.

Satisfit argumento. Ad hoc argumentum reſpondetur, conceſſa majori & minori, negando conſequentiam. Et ratio diſparitatis eſt, quod adoratio ſolùm attendit excellentiam, & dignitatem perſonæ, cui impenditur, ab illaque diſtinctionem, & unitatem ſpecificam delibat: unde eo ipſo quod perſonarum excellentiæ ſint diverſi ordinis, poſſunt, debéntque cultus, ſive obſervantiæ ſpecies per ordinem ad illas multiplicari. Amicitia autem ſumit unitatem ac diſtinctionem ſpecificam ex ſpecie boni, ſuper cujus communione fundatur; ob idque illo immultiplicato, nequit ſpecie variari. Unde cùm idem ſit bonum, ſuper cujus communione fundatur dilectio amicabilis Dei, & amor ſupernaturalis, quo proſequimur Juſtos ratione gratiæ abſolutè ſumptæ, ſcilicet æterna beatitudo, non poſſunt prædictæ dilectiones fundare diverſas ſpecies amicitiæ ſupernaturalis, ſed neceſſariò ſpectant ad eandem.

77. Alia reſpõſio ex Divo Thoma. D.Thom. Cui ſolutioni affinis eſt triplex alia, quas huic argumento tradit D. Thom. & modò libet in illius gratiam exponere, atque ab impugnationibus, quibus ab aliis impetuntur & refutantur, defenſare. Loco igitur nuper citato, ſic propoſito argumento occurrit: *Ad ſecundum dicendum, quod amor reſpicit bonum in communi: Sed honor reſpicit proprium bonum honorati; defertur enim alicui in teſtimonium propriæ virtutis, & ideo amor non diverſificatur ſpecie propter diverſam bonitatis quantitatem diverſorum, dummodò referantur ad unum bonum commune: Sed honor diverſificatur ſecundùm propria bona ſingulorum. Unde eodem amore charitatis diligimus omnes proximos, in quantum referuntur ad unum bonum commune, quod eſt Deus; ſed diverſos honores diverſis deferimus, ſecundum propriam virtutem ſingulorum. Et ſimiliter Deo ſingularem latriæ honorem exhibemus propter eius ſingularem excellentiam.*

Vaſq. Hæc tamen ſolutio videtur inſufficiens. Tum quia falſum eſt (ait Vaſq.) objectum charitatis eſſe bonum in communi; conſtat quippe illius objectum eſſe ſummum bonum, quod commune non eſt, ſed maximè ſpeciale. Tum etiam, quià ſicut amor in communi fertur in bonum in communi, ita honor in communi tendit ad excellentiam in communi: & ſicut talis honor, ſcilicet divinus, reſpicit determinatam excellentiam, nempe divinam, & increatam; ita talis amor, nempe Dei dilecti ſuper omnia, reſpicit determinatam bonitatem, videlicet divinam, & increatam: Nulla ergo eſt diſparitas inter amorem, & honorem. Eo vel maximè, quia aliàs tot erunt ſpecies duliæ, quot fuerint diverſi ſanctitatis gradus in hominibus, quod nemo admittet.

Secunda ſolutio ex D. Thom. D. Thom. Secunda ſolutio Angelici Doctoris habetur infrà *quaſt.* 81. *art.* 4. *ad* 3. his verbis: *Ad tertium dicendum, quod obiectum amoris eſt bonum; obiectum autem honoris, & reverentiæ eſt aliquid excellens: bonitas autem Dei communicatur creaturæ, non autem excellentia bonitatis eius; & ideo charitas, quâ diligitur Deus, non eſt virtus diſtincta à charitate, quâ diligitur proximus: Religio autem, quâ honoratur Deus, diſtinguitur à virtutibus, quibus honoratur proximus.*

Contra hanc tamen ſolutionem poteſt objici, quod vel in ea eſt ſermo de communicatione perfecta, ſive per eſſentiam; vel de communicatione imperfecta, quæ habetur per participationem. Si de priori, æquè incommunicabilis eſt bonitas divina, ac divina excellentia. Si verò de poſteriori, non ſolùm divina bonitas, ſed etiam excellentia communicatur creaturis; conſtat enim quamlibet excellentiam creatam eſſe participationem increatæ: nulla igitur eſt ratio diſcriminis adducta à D. Thom.

Tertiam denique ſolutionem proponit S. Doctor infrà *quaſt.* 103. *art.* 3. *ad* 2. his verbis: *Ad ſecundum dicendum, quod ratio diligendi proximum eſt Deus, non enim per charitatem diligimus in proximo niſi Deum; & ideo eadem charitas eſt, quâ diligitur Deus & proximus. Sunt tamen aliæ amicitiæ differentes à charitate ſecundùm alias rationes, quibus homines amantur. Et ſimiliter cùm ſit alia ratio ſerviendi Deo, & homini, ſeu honorandi utrumque, non eſt eadem virtus latriæ & duliæ.* 78.

Cæterùm hæc ſolutio (inquiunt Adverſarii) non enervat vires argumenti, ſed adjicit; quoniam proximus poteſt diligi amore ſupernaturali dupliciter: uno modo propter Deum ſicut propter rationem formalem immediatam *quæ*, & *ſub qua*, ac proinde itaut objectum formale, quod in eo diligitur, ſit Deus; proximus verò ſe habeat ut objectum purè materiale, eo modo quo habitus principiorum attingit principia relucentia in concluſionibus; & religio colit Chriſtum Dominum in illius imaginibus. Unde ſi charitas in proximo nihil aliud diligit niſi Deum, ad amandum ipſum proximum formaliter propter perfectiones ſupernaturales gratiæ, & virtutum, neceſſaria erit alia virtus amicitiæ diſtinctâ à charitate theologica, eo modo quo dulia à religione diſtinguitur.

Cæterùm neque iſta objectio, neque quam adverſus duas priores ſolutiones Angelici Præceptoris propoſuimus, illas inefficaciæ, aut alicujus falſitatis convincunt; ſed omnes ejus reſponſiones ſatisfaciunt argumento, illiuſque vires ex eodem principio infringunt. Quod ut clariùs eluceſcat, animadvertendum eſt primò, hoc intereſſe diſcriminis inter bonum, & excellentiam formaliter ſumpta, quòd bonum ex ſua formali ratione eſt diffuſivum ſui in genere cauſæ finalis, atque ideo trahendo alia ad ſe, & aſſimilando ſibi, & quaſi unum ſecum conſtituendo. Unde cùm objectum charitatis theologicæ ſit ſummum bonum, neceſſe eſt quod ſit maximè diffuſivum ſui, pluribuſque commune, non quidem in prædicando, ſed ſecundùm communicationem, & cauſalitatem, quâ illa perficiat, & ſibi uniat ſicut fini. Excellentia verò unius perſonæ, quatenus talis, eſt incommunicabilis alteri ut ſubjecto, licet poſſit ei communicari extrinſecè ſicut imagini, & repræſentationi. Ratio eſt, quia excellentia, quatenus talis, eſt id, ratione cujus una perſona eminet alteri, & ab ea diſtinguitur, ſicut ſuperior ab inferiori: id autem, per quod una perſona diſtinguitur ab alia, & elevatur ſuper illam, nequit ei communicari; quia ſi communicaretur, eo ipſo amitteret rationem formalem excellentiæ, quæ non eſt abſoluta, ſed comparativa unius perſonæ ad aliam; & ideo excellentia divina, circa quam verſatur religio, non eſt communicabilis creaturis, ſed illis incommunicabilis, ſicut ratio entis à ſe, creatoris, & aliæ ſimiles. 79. Obſervãda ad defendẽdũ reſpõſiones Divi Thomæ. Nota 1.

Secundò

Nota 2. D. Thom. Secundò nota ex D. Thom. *quaſt. de charitate, art.7.* quod ad dignoſcendum objecta, quæ ſubjiciuntur ſecundariò alicui habitui, attendendum eſt, an communicent in ratione formali *ſub qua* talis habitus, & cum illius objecto primario uniantur, necne? Quæcumque enim participaverint rationem formalem *ſub qua* ſpecificativam habitus, habuerintque aliquam unitatem cum illius objecto primario, poterunt ſecundariò ab eo attingi; ſecus autem ſi prædictam rationem formalem nullo modo participent, neque cum illius objecto primario uniantur: tum quia latitudo, & ſphæra potentiæ habitus metienda eſt ex illius ratione formali *ſub qua*, itaut ad ea omnia, & præcisè extendatur, ad quæ illa protenditur: tum etiam, quia quæ habent inter ſe unitatem, non cenſentur plura, ſed unum, ob idque poſſunt abſolutè ab eodem habitu attingi, præſertim affectivo; quia cùm amor ſit vis unitiva fundata in ſimilitudine, & convenientia, conſonum eſt illi attingere omnia, quæ ſunt inter ſe ſimilia.

Nota 3. Obſerva denique, Deum eſſe in anima juſti, tum quatenus is participat formaliter naturam divinam, & modum vivendi proprium Dei: tum etiam, quia ipſe Deus communicatur homini juſto per modum doni, juxta illud Joan. 14. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Unde qui diligit juſtum ratione gratiæ, eo ipſo diligit Deum in illo. Joan. 14.

80. Propugnatur duæ priores D. Th reſponſiones. Ex his apparet, omnes ſolutiones quibus D. Thom. occurrit argumento propoſito, ſufficienter illius vires enervare. Et quidem prima, & ſecunda conſtant ex primo & ſecundo notabili; nam cùm virtus quælibet ad illa omnia abſolutè ſe extendat, quæ participant illius rationem formalem *ſub qua*, ſuntque unum cum illius objecto primario; Juſti autem ratione gratiæ participent intrinſecè ſummam Dei bonitatem, habeantque proinde unionem cum illo; non verò participent intrinſecè illius excellentiam, ſed ſolùm extrinſecè, ut illius imagines; fit inde, ut charitas, quæ reſpicit per ſe primò ſummum bonum, poſſit, debeatque diligere ſecundariò Juſtos quà juſtos: religio verò, quæ verſatur per ſe primò circa excellentiam divinam, nequeat venerari illos cultu debito intrinſecè illorum dignitati; ſed ſi quando eos coluerit, erit ut imagines Dei, eo ſanè modo, quo impendit honorem cruci.

Motiva oppoſita diluuntur. D.Thom. Nec referunt quæ contra utramque ſolutionem *num.77.* adduximus: quia D. Thom. non dixit, objectum charitatis eſſe bonum in communi, ſed amorem reſpicere ex natura ſua bonum in communi, id eſt ſub ipſa formali ratione boni, quæ ſui diffuſiva eſt, & aliis communis per participationem; non verò ſub munere excellentis in aliqua perſona, quo pacto incommunicabilis eſt aliis inferioribus; id enim proprium eſt honoris. Ex quo diſcrimine optimè intulit ſpeciem amicitiæ non variari penes diverſam quantitatem ejuſdem boni, cultum verò accipere diverſitatem ſpecificam per ordinem ad diverſam excellentiam perſonarum; nam cùm bonum ſit diffuſivum ſui, ſalvatur ejus unitas, & ſimilitudo in diverſa quantitate boni: ea autem, quæ habent inter ſe ſimilitudinem, & unitatem, terminare poſſunt eandem amoris ſpeciem, ut quæ fundatur in ſimilitudine, & unitate. Excellentia verò unius perſonæ, quatenus talis, eſt omninò incommunicabilis aliis, ob idque nequit eſſe ratio formalis honorandi illas cultu debito intrinſecæ illarum dignitati; ſed eo ipſo, quod in diverſis perſonis ſint diverſæ excellentiæ, neceſſe eſt ponere pro eis colendis diverſas virtutes obſervantiæ. Porrò hæc excellentiæ diverſitas non debet eſſe metaphyſica, aut qualiſcumque, ut eſt illa, qua inter ſe Juſti diſcriminantur; ſed neceſſaria eſt diverſitas moralis ſufficiens ad conſtituendum diverſum ſtatum, aut ordinem dignitatis, uti ſe habet dignitas propria B. Virginis Mariæ ad excellentiam competentem juſtis ratione gratiæ; aut excellentia regia ad communem hominum dignitatem. De quo videri debet ipſe D. Thom. D.Thom. infrà, *q.103. art.3.*

Ad id autem, quod adducitur ad probandum excellentiam divinam eſſe æquè communicabilem, & participabilem, ac illius bonitatem: Reſpondetur, quod licèt excellentia propria Juſtorum ſit creata, non eſt tamen participatio formalis excellentiæ divinæ, ut excellentia eſt, ſed ut bonitas eſt. Tum quia excellentia, ut talis, non eſt diffuſiva ſui, ſed ſegregativa potiùs ab inferioribus. Tum etiam, quia excellentia divina, ratione cujus religio Deum colit, fundatur ſupra potentiam creandi, quam conſtat eſſe incommunicabilem creaturis. Tum denique, quia communicatio perfectionis fit per diffuſionem illius, & aſſimilationem participantis ad participatum; quod eſt proprium bonitatis. Unde excellentia conveniens Juſtis ratione gratiæ poterit amari per charitatem theologicam, ut bonum ordinis divini; non verò coli per religionem ut excellentia eſt, quia prout ſic non tam comparatur ad Deum, cujus excellentiam colit religio, quàm ad inferiora, quibus ipſi Juſti eminent. Videatur Raphaël de la Torre *tom.1. de religione, quaſt.81. art.4. diſput. unic.* ubi latè verſat hujus argumenti difficultatem. Raph. de la Torre.

81. Poſterioris reſpōſionis ſenſus, & defenſio. D. Thom. Veritas etiam tertiæ ſolutionis ex eo liquet, quia cùm D. Thom. ait charitatem non diligere in proximo niſi Deum, noluit aſſerere objectum formale *quod* prædicti amoris eſſe neceſſariò ipſum Deum, prout relucet in proximo, eo modo quo prima principia attinguntur in concluſionibus ab habitu intelligentiæ; quoniam hic actus neque eſt propriè amor proximi, neque ſecundarius charitatis, ſed reducitur ad illius actus primarios. Sed propterea dixit Angelicus Doctor, charitatem non diligere in proximo niſi Deum, quia cùm juſtus ratione gratiæ habeat in ſeipſo divinam bonitatem, ſitque Deus participativè; qui diligit juſtum, quà juſtum, diligit reipſa ipſum Deum, non ſecus ac qui diligit media quatenus talia, diligit in illis finem.

Ex quibus patet ad confirmationem; conceſſa enim majori & minori, neganda eſt conſequentia, cujus diſparitas conſtat ex dictis.

QUÆSTIO

Digitized by Google

QUÆSTIO XXVI.

De ordine Charitatis.

Articulus Primus.

Vtrùm in charitate ſit ordo?

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod in charitate non ſit aliquis ordo. Charitas enim eſt quædam virtus. Sed in aliis virtutibus non aſſignatur aliquis ordo. Ergo neque in charitate aliquis ordo aſſignari debet.

Præterea, Sicut fidei objectum eſt prima veritas, ita charitatis objectum eſt ſumma bonitas. Sed in fide non ponitur aliquis ordo, ſed omnia æqualia creduntur. Ergo nec in charitate debet poni aliquis ordo.

Præterea, Charitas in voluntate eſt. Ordinare autem non eſt voluntatis, ſed rationis. Ergo ordo non debet attribui charitati.

Sed contrà eſt quod dicitur Cant. 2. Introduxit me Rex in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem.

Reſpondeo dicendum, quod ſicut Philoſophus dicit in quinto Metaph. prius & poſterius dicitur ſecundùm relationem ad aliquod principium. Ordo autem includit in ſe aliquem modum prioris, & poſterioris. Vnde oportet, quod ubicumque eſt aliquod principium, ſit etiam aliquis ordo. Dictum autem eſt ſuprà, quod dilectio charitatis tendit in Deum ſicut in principium beatitudinis, in cujus communicatione amicitia charitatis fundatur; & ideo oportet, quod in his, quæ ex charitate diliguntur, attendatur aliquis ordo ſecundùm relationem ad primum principium hujus dilectionis, quod eſt Deus.

Ad primum ergo dicendum, quod charitas tendit in ultimum finem ſub ratione finis ultimi, quod non convenit alicui alii virtuti, ut ſuprà dictum eſt. Finis autem habet rationem principii in appetibilibus, & in agendis, ut ex ſuprà dictis patet. Et ideo charitas maximè importat comparationem ad primum principium. Et ideo in ea maximè conſideratur ordo ſecundùm relationem ad primum principium.

Ad ſecundum dicendum, quod fides pertinet ad vim cognoſcitivam, cujus operatio eſt ſecundùm quod res cognitæ ſunt in cognoſcente. Charitas autem eſt in vi affectiva, cujus operatio conſiſtit in hoc, quod anima tendit in ipſas res. Ordo autem principaliùs invenitur in ipſis rebus, & ex eis derivatur ad cognitionem noſtram. Et ideo ordo magis appropriatur charitati, quàm fidei, licèt etiam in fide ſit aliquis ordo, ſecundùm quod eſt principaliter de Deo, ſecundariò autem de aliis, quæ referuntur ad Deum.

Ad tertium dicendum, quod ordo pertinet ad rationem, ſicut ad ordinantem; ſed ad vim appetitivam pertinet ſicut ad ordinatam. Et hoc modo ordo in charitate ponitur.

Conclusio *eſt affirmativa.*

DISPVTATIO III.

De ordine diligendorum ex charitate.

EXplicatis objectis, ad quæ extendi poteſt affectio charitatis, ſupereſt exploremus, qualiter verſetur circa illa, an ſcilicet æquali amore, vel potiùs inæquali; itaut quæ perfectiora ſunt, magis diligat; quæ verò minùs perfecta, inferiori amore proſequatur; hoc enim intelligimus in præſenti nomine *ordinis*, quippe qui prioritatem inter aliqua ex ſua ratione formali includit.

DVBIVM Vnicum

Vtrùm in charitate ſit ordo, & unde attendatur?

PRima pars hujus dubii facilis eſt negotii. Poſterior verò non nihil difficultatis habet, ex cujus deciſione pervium erit diluere omnes quæſtiones, quæ excitari poſſent circa materiam præſentis diſputationis, quam proinde unico dubio complectimur.

§. I.

Deciditur prima pars dubii.

DIcendum ergo eſt primò, charitatem non diligere æqualiter omnia ſua objecta, ſed inæqualiter, atque ideo obſervare ordinem in dilectione illorum. Hæc aſſertio eſt communis SS. Patrum, & Theologorum, videturque expreſſa in illo Cantic. 2. *Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem*; nam perinde eſt, ac ſi diceret, quod ſponſus rectum, & debitum charitatis ordinem in illa conſtituit; ſic enim exponunt prædictum locum SS. Pa

1. *Prima concluſio.*

Cantic. 2.

Digitized by Google

Theodoret. Gregor. Magn. Gloſſa. D. Thom. Nyſſen. Bernard. Hieronym. Auguſt. Ambroſ. Origen.

SS. Patres, Theodoret. Gregor. Magn. Gloſſ. & D. Thom. *ibi*, Nyſſen. *homil.4. in Cantic.* Bernard. *ſerm.49. & 50. in eundem librum*, Hieronym. *in cap.44. Ezech.* Auguſt. *lib.15. de Civit. cap.22.* Ambroſ. *in Lucam, cap.6.* & Origenes *homil.2. in Cantic.* ubi ſic habet: *Dominus noſter in Evangelio præcepta de charitate conſtituens, ad uniuſcujuſque dilectionem proprium aliquid appoſuit, & dedit intelligentiam ordinis, cùm dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & proximum tuum ſicut te ipſum. Si hæc intellexeris, & intellecta compleveris, feciſti quod in iſto ſermone præcipitur: Ordinate in me charitatem.*

Ratio concluſionis. D. Thom.

Deinde ſuadetur eadem aſſertio ratione deſumpta ex D. Thom. *quæſt. unic. de charit. art.7.* nam quælibet virtus eodem modo attingit ſua objecta, quo illa ſe habent ad illius rationem formalem *ſub qua*, ut patet à ſimili in potentia viſiva, quæ ita ſe habet ad viſibilia, ſicut ipſa ad rationem viſibilis: Sed objecta charitatis non ſe habent æqualiter, ſed inæqualiter ad illius rationem formalem *ſub qua*, ſcilicet ſummam bonitatem beatificantem; nam Deus eſt ſummum bonum beatificans per eſſentiam ſuam, creaturæ verò ſolùm participativè communicant in prædicta bonitate, & beatitudine: Charitas igitur non fertur æquali amore in ſua objecta, ſed inæquali, ac proinde cum ordine prioris, & poſterioris ſecundùm dignitatem.

Fulcitur.

Confirmatur: Nam amicitia illud objectum, cæteris paribus, prius & magis diligit, quod perfectiùs communicat in bono, in quo ipſa fundatur; ideo enim amicitia politica reſpicit principaliùs Principem, à quo totum bonum reipublicæ pendet, quàm illius ſubditos: Sed objecta charitatis communicant ſecundùm magis, & minus in bono æternæ beatitudinis, ſuper cujus communione ipſa fundatur, ut nemini eſt dubium: Charitas igitur tendit in ſua objecta cum ordine præcedentiæ, & dignitatis.

2. *Alia aſſertionis ratio. D. Thom.*

Ultimò probatur hæc ſententia ratione adducta à D. Thom. *in hac quæſt.26. art.1.* nam ubicumque comparantur aliqua ſicut principium, & principiata, ibi eſt ordo prioris & poſterioris; quia principium eſt prius principiatis, & hæc poſteriora illo: Sed charitas tendit in Deum ſicut in principium beatitudinis, ſuper cujus communicatione ipſa fundatur, quia reſpicit illum ſub conceptu finis ultimi, qui habet rationem principii in agendis, & appetibilibus; ad creaturas verò extenditur ut ordinatas ad prædictum finem: Ergo charitas in amore eorum, ad quæ afficitur, obſervat ordinem prioris & poſterioris taxatum ſecundùm relationem ad primum principium hujus dilectionis, quod eſt Deus.

Confirmatio.

Confirmatur primò: Nam amicitia æquiparatur juſtitiæ, eſtque illi affinis, ut ſuprà diximus: Sed juſtitia obſervat ordinem circa ſua objecta, reddendo unicuique debitum pro jure ſuo, nempe cui decem, decem; cui verò quinque, quinque: Ergo cùm charitas ſit amicitia, debet ſervare ordinem in amore illorum, quæ diligit, ita ut unicuique reddat amorem commenſuratè ad illius merita, & jus.

Alia confirmatio.

Confirmatur ſecundò: Charitas diligit Deum propter ſe, & ſicut objectum primarium; creaturas verò ut objecta ſecundaria, & ratione ipſius Dei: Ergo magis diligit Deum, quàm creaturas, quia propter quod unumquodque tale, & illud magis: Servat igitur ordinem in ſuo amore.

3. *Objectio. D. Auguſt.*

Nec refert ſi objicias: Quia ubi eſt una ratio dilectionis, non debet eſſe inæqualis dilectio, ut conſtat ex ſe, & docet D. Auguſt. *lib.1. de doct. Chriſt. cap.28.* ſed una eſt ratio diligendi Deum, & proximum per charitatem, ſcilicet Deus ipſe, qui non eſt major in ſeipſo, quàm in proximo, neque in uno proximo, quàm in alio: Ergo charitas non ſervat ordinem inter ſua objecta, ſed omnia æqualiter diligit.

Diluitur D.Thom.

Reſpondetur enim ex D. Thom. *in hac quæſt.26. art.6. ad 2. & quæſt. de charit. art.9. ad 4.* quod licèt Deus non ſit major in ſeipſo, quàm in proximo, aut in uno proximo, quàm in alio, ſed idem in omnibus; in ſeipſo tamen eſt principium beatitudinis, & ſummum bonum: quam bonitatem non communicat infinitè, & æqualiter creaturis; ſed finitè, & ſecundùm magis & minus. Unde cùm Deus ſit principium beatitudinis, non verò proximi; & ex ipſis proximis aliqui ſint Deo magis propinqui propter majorem bonitatem, quam à Deo participant; idcirco non debet charitas omnia ſua objecta æquali amore diligere, ſed potius tenetur ſervare ordinem prioris, & poſterioris in amore illorum.

Secunda objectio. Ariſtot.

Nec etiam refert ſi urgeas, quod ut docet Philoſoph. *2. Ethic. cap.9.* amicitia eſt quædam æqualitas: Sed æqualitas eſt uniformis, diverſitatem non patiens, ſicut nec unitas diviſionem: Ergo amicitia charitatis non obſervat ordinem in ſuo amore, ſed omnibus eſt æqualis.

Confirmatio. D. Auguſt.

Et confirmatur primò, quia hæc videtur expreſſa ſententia D. Auguſt. *lib.1. de doct. Chriſt. cap.28.* ubi ſic habet: *Omnes homines æquè diligendi ſunt; ſed cum omnibus prodeſſe non poſſis, iis potiſſimùm conſulendum eſt, qui pro locorum, & temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibus conſtrictiùs tibi quaſi quadam ſorte junguntur.* Ubi, ut vides, ex eo differt ſecundùm Auguſt. dilectio charitatis à beneficentia, quòd illa debet eſſe æqualis erga omnes, ſecus verò iſta.

Confirmatio.

Confirmatur ſecundò, quia non poteſt eſſe conſonus charitati dilectionis modus, ex quo natus eſt ſequi defectus pacis, & unionis; cùm charitas ſit radix concordiæ, & unitatis: Sed ex dilectione inæquali proximi natus eſt ſequi prædictus defectus; nam qui agnoſcunt ſe aliis in dilectione poſtponi, conqueruntur, & tam magis dilectos, quàm ipſum diligentem faſtidiunt, averſantur, & circa eorum amorem obrigent: Charitas igitur non amat inæqualiter proximos, ſed æqualiter, proindeque ſine ordine.

4. *Solutio objectionis ex D. Th.*

Non, inquam, hæc referunt; ad replicam enim reſpondet D. Thom. *in 3. diſtinct.29. quæſt.1. art.1. ad 2.* his verbis: *Ad ſecundum dicendum, quod amicitia non conſiſtit in æqualitate æquiparantiæ, quia poteſt eſſe ad ſuperiores, inferiores, & æquales; ſed conſiſtit in æqualitate proportionis, quæ quidem æqualitas non refugit diverſitatem quantitatis, ſicut eadem proportio, ſcilicet ſexquialtera, eſt trium ad duo, & ſex ad quatuor, quamvis inæqualis ſit quantitatis exceſſus.*

Reſponſio ad primam Confirmationem. D. Thom.

Ad primam confirmationem dicendum ex eodem Angelico Præceptore *in hac q.26. art.6. ad 2.* quod dilectio dupliciter poteſt eſſe inæqualis erga aliquos. Uno modo ex eo, quod aliquos diligat ſeu attingat, aliquos verò non; &

& hæc inæqualitas eſt aliena à charitate, ſecus autem à beneficentia; quia cùm beneficentia non valeat omnibus prodeſſe, quibuſdam dumtaxat conſulere & opitulari debet, ſcilicet deſignatis ab Auguſt. Charitas autem quantumvis minima, extendi poteſt ad omnia diligibilia. Et ideo exiſtens in charitate eſt omnibus benevolus, ſecus autem beneficus. Alia verò eſt inæqualitas dilectionis ex eo, quod quidam plus aliis diliguntur; & hæc inæqualitas eſt propria charitas, nec illam intendit excludere D. Aug. ſed primam dumtaxat, ut conſtat ex littera.

D. Auguſt.

Adde D. Auguſtinum non loqui de æqualitate æquiparantiæ, dum ait, omnes æquè diligendos eſſe; ſed de æqualitate proportionis, quâ ad omnes homines extenditur charitas.

Diluitur ſecunda.

Ad ſecundam confirmationem reſpondetur negando minorem, quam non evincit probatio; quia illæ querelæ perturbantes pacem, & concordiam fratrum, non improbant ordinem dilectionis, quem diximus obſervare charitatem circa ſua objecta; quia non oriuntur ex illo, cùm prædictus ordo ſit rectæ rationi conſentaneus, non minùs quàm ordo juſtitiæ diſtribuentis militibus ſtipendia pro meritis, quoniam ut ait Philoſoph. 8. Ethic. lect. 12. *Quærere quomodo vivendum eſt amico cum amico? nihil aliud eſt quàm quærere, quomodo juſtum eſt; non enim idem juſtum videtur amico ad amicum, nec ad alienum & ſodalem, ac condiſcipulum eſſe.* Sed prædictæ querelæ indices ſunt eos, à quibus proferuntur, ſuperbiæ ſpiritu agitari, eoque ipſo indignos eſſe, ut æquali cum aliis amore diligantur. Si namque homo (ut par erat) humiliter de ſe, & abjectè ſentiret, non cauſaretur alios ſibi in amore præferri, ſed potiùs ſeipſum omni amore indignum publicaret, ut ex ſe liquet. Cæterùm quia amari eſt quoddam honorari; homines autem appetunt generaliter honorem, & gloriam, ii præſertim qui abjectæ ſunt conditionis & animi (nam quaſi ad levia & vilia nati, non verum honorem, qui ex virtutibus procedit, ſed inanem humani favoris auram, nullâ ſuorum meritorum habitâ ratione, aucupantur;) hinc provenit quod vocem efferant, & querelas, ſiquando deprehendunt ſe aliis in amore poſtponi. Unde prædictæ obmurmurationes non debent impedire ordinem charitatis, sed ut latentis ſuperbiæ flatus refrenari.

Ariſtot.

Nota.

5. Quæ doctrina deſumitur ex D. Thom. *opuſc.* 4. §. 7. ubi docet ad amicitiam proximi maximè juvare patientiam, & humilitatem, quæ ipſam patientiam gignit; quoniam cum ſuperbia, & iracundia vix poteſt amicitiæ dulcedo conſervari: quia ut dicitur Proverb. 13. *Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt.* Quæ etiam ſuſcitat iracundia, juxta illud cap. 15. ejuſdem libri: *Vir iracundus ſuſcitat rixas.* Ob idque prudentiſſimus Salomon conſulit declinandam eſſe familiaritatem hominis iracundi; ſic enim habet Proverb. 22. *Noli eſſe amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioſo: ne fortè diſcas ſemitas eius, & ſumas ſcandalum animæ tuæ.* Quam etiam doctrinam inculcant Auguſt. *lib. de amicitia*, & Philoſoph. 7. *Ethic.*

D. Thom.

Prov. 22.

D. Auguſt. Philoſ.

Diverſitas inter amorem carnalem, & ſpiritualem.

Et ſanè qui ægrè ſuſtinet honeſtam proximi dilectionem, apertè convincitur, parum, vel nihil charitatis habere erga illum; quoniam ſicut qui diligit Deum, eo ipſo vult illum ab omnibus amari, & honorari: ita qui diligit proximum ex charitate, appetit illum ab aliis, & præſertim à Deo amari, & in honore haberi; quippe in hoc diſcriminantur amor carnalis, & ſpiritualis procedens ex charitate, quòd ille ſoli amanti vult amatum, iſte verò appetit ipſum ab aliis amari, ut egregiè docet D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 28. *art.* 4. his verbis. *Intenſus amor quærit excludere omne id, quod ſibi repugnat; aliter tamen hoc contingit in amore concupiſcentiæ, & aliter in amore amicitiæ; nam in amore concupiſcentiæ, qui intensè aliquid concupiſcit, movetur contra omne illud, quod repugnat conſequutioni, vel fruitioni eius, quod amat; & hoc modo qui quærunt excellentiam, moventur contra eos, qui excellere videntur, quaſi impedientes excellentiam eorum; & iſte eſt zelus invidiæ, de quo dicitur Pſalm. 36. Noli æmulari in malignantibus, neque zelaveris facientes iniquitatem. Amor autem amicitiæ quærit bonum amici: Unde quando eſt intenſus, facit hominem moveri contra omne illud, quod repugnat bono amici; & ſecundum hoc aliquis dicitur zelare pro amico, quando ſi qua dicuntur, vel fiunt contra bonum amici, homo repellere ſtudet. Et per hunc etiam modum aliquis dicitur zelare pro Deo, quando ea quæ ſunt contra honorem Dei, repellere ſecundùm poſſe conatur, ſecundùm illud 3. Reg. Zelatus ſum pro Domino exercituum, &c.* Ex qua doctrina manifeſtè habetur, quàm diſtet à charitate aliorum dilectionem invidere, vel ex inæqualitate illius perturbari.

D. Thom.

Petes primò, an ordo charitatis ſit attendendus ſecundùm affectum, vel effectum? 6.

Incidentis dubii deciſio.

Reſpondetur cum D. Thom. *in* 3. *diſt.* 29. *quæſt.* 1. *art.* 2. ordinem charitatis creatæ attendendum eſſe per ſe primò ſecundùm affectum. Tum quia objectum charitatis, ut dicit vim affectivam, eſt bonum; unde cùm illius ordo attendatur ſecundùm diverſitatem bonorum, ad quæ afficitur, neceſſe eſt illum attendi per ſe primò ex affectu. Tum etiam, quia effectus exterior non pertinet ad charitatem, niſi in quantum procedit ex affectu, in quo primò eſt charitatis actus; ſi quis enim maxima bona aliis conferat ſine affectu ad ipſos, eſto exerceat actus liberalitatis, aut juſtitiæ, non tamen charitatis. Unde cùm hæc virtus perhibeatur ordinata, oportet illius ordinem attendi directè, & per ſe primò ex affectu.

D. Thom.

Diximus *per ſe primò*, quia ſecundariò etiam attendi poteſt ordo charitatis ex effectu, non quia perſonæ, quam plus affectivè diligimus, magis in effectu impendamus; ſed quia magis parati ſumus ei in effectu impendere, ſi neceſſe fuerit. Etenim cùm frequenter ii, quos magis diligimus, noſtris auxiliis non indigeant, non debemus eis illa impendere, ſed habere animum paratum ad illa eis priùs, quàm aliis conferenda, ſiquando ipſis indigeant.

Petes ſecundò, an ordo charitatis debeat attendi ſecundum affectum appretiativum, vel intenſivum? 7.

Alterius quæſtionis reſolutio.

Reſpondetur ordinem charitatis attendi, per ſe loquendo, ſecundùm affectum appretiativum. Pro cujus intelligentia nota, quod affectus eſt major alio objectivè, quo volumus amico majus bonum: qua ratione affectus, quo appetimus Petro regnum cœleſte, eſt major illo, quo ei concupiſcimus bona temporalia; excedit enim illum ex parte boni voliti.

Affectus verò major intenſivè ille dicitur, qui excedit in conatu, & efficacia agentis, ſive in gradu radicationis majoris in ſubjecto: ſicut ſi majori impetu & conatu concupiſcamus Petro bona temporalia, quàm cœleſtia, affectus tempo

Digitized by Google

temporalium erit major intenſivè amore cœleſtium, minor verò objectivè, quia ut docet D. Thom. *loco proximè citato ad 3.* intenſio actus liberi non menſuratur ex quantitate objecti tantùm, ſed magis ex efficacia agentis, & conatu in agendo. Unde ſicut non videt melius, qui majorem rem intuetur, ſed qui clariùs; ita non oportet, quod æquali intenſione afficiatur quis ad perſonam, cui majus bonum deſiderat.

D. Thom.

Affectus denique appretiativus ille dicitur, quo aliquam perſonam plurimi æſtimamus, & aliis præfetimus; quo pacto amor charitatis erga Deum eſt major ex ſpecie ſua quolibet alio amore quantumvis intenſo; nam qui habet charitatem, in ea eſt diſpoſitione, ut ſi opus fuerit deſerere propter Deum perſonas intimo ſibi amoris nexu conjunctas, quales ſunt parentes, filii, uxor, &c. eas derelinquet propter illum; quia ex vi charitatis majori pretio habet Deum, quàm parentes, &c. & ideo mallet illos, quàm Deum amittere.

Diviſio amoris in appretiativum, & intenſivum defenditur.

Ex quo patet, diſtinctionem amoris in appretiativum & intenſivum, non eſſe fictitiam, ut aliqui aſſerunt, ſed urgenti fundamento inductam. Quod vel ex eo liquet, quia ſæpe contingit, matrem diligentem intenſiſſimè filios amore naturali, ſuſcipere charitatem in gradu remiſſo (nulla quippe probabilitatis ſpecie dici poteſt, gratiam eſſe magis intenſam in omnibus Juſtis quavis alia honeſta amicitia; & tamen eo ipſo, quod exiſtat in gratia, majori pretio habet Deum, quàm proprios filios, illumque magis diligit amore appretiativo; eſt enim hic amor proprius charitatis, ut optimè vidit D. Thom. 1.2. *quæſt. 16. art. 3.* ubi ſic corpus articuli concludit: *Charitas autem addit ſupra amorem perfectionem quandam amoris, in quantum id, quod amatur, magni pretii æſtimatur, ut ipſum nomen deſignat.*

D. Thom.

Quibus addo, ſæpe parentes diligere dulciùs, & intenſiùs filios infantilis ætatis, quàm majores; cùm tamen amore appretiativo illos ut in plurimum primogenitis poſtponant, ægriùs enim paterentur horum jacturam, quàm illorum defectum. Ergo diſtinctio amoris in appretiativum & intenſivum, etiam intra ordinem amoris naturalis debet admitti.

Ex his ergo ad dubitationem nuper excitatam reſpondetur, ordinem charitatis attendi penes amorem appretiativum. Tum quia hic eſt potior aliis. Tum etiam, quia in charitate exceſſus amoris appretiativi trahit ſecum (ſaltem per ſe loquendo) exceſſum aliorum; perſona enim, quæ ſecundùm ordinem charitatis majori pretio haberi debet, jus habet ut potiori affectu intenſivo, & objectivo diligatur.

8. Incidens aliud dub. ſ[?] deciditur.

Petes tertiò, an ordo charitatis cadat ſub præcepto?

Reſpondetur affirmativè, quia ſub quo præcepto cadit actus alicujus virtutis, cadit ex conſequenti modus, per quem completur ratio talis actus: Sed ordo per quem unumquodque diligitur juxta ſuam dignitatem, eſt modus pertinens ad rationem, & ſubſtantiam dilectionis charitativæ: Ergo ſicut diligere Deum, proximum, & noſipſos, cadit ſub præcepto charitatis, ita & ordo, quo debemus hæc ipſa diligere. Quamvis enim liberum ſit extra tempus obligationis præcepti elicere actum dilectionis Dei & proximi, hujuſque proximi, vel illius; ex ſuppoſitione tamen, quod quis afficitur ad aliquod objectum charitatis, tenetur diligere illud pro ſua dignitate, id eſt obſervato ordine ab hac virtute præſcripto; non ſecus ac qui liberè orationi incumbit, tenetur attentionem, & devotionem inter orandum obſervare, quia iſtæ ſunt conditiones propriæ actus orationis.

Quod ſi petas ultimò, an ordo, de quo hactenus, ſit proprius charitatis?

Reſolutio alterius difficultatis.

Reſpondetur eſſe proprium illius quaſi per excellentiam; quia licet aliæ virtutes ſint principaliter de uno objecto, & ſecundariò de aliis, obſerventque proinde ordinem in attingentia illorum; hoc tamen maximè eſt charitatis, quia tendit per ſe in ultimum finem ſub ratione finis ultimi, qui habet rationem primi principii in appetibilibus: ordo autem ſumitur per habitudinem ad principium, ut dictum eſt. Et quia primum in unoquoque genere eſt cauſa cæterorum, ideo omnis ordo in aliis virtutibus repertus deſcendit quodammodo à charitate. Ob quam rationem dixit D. Auguſtinus, eam eſſe ordinem amoris, quia cujuſcumque virtutis ordo ex ordinatione charitatis derivatur.

§. II.

Examinatur poſterior difficultas.

UT ſecundam difficultatem expediamus, animadvertendum eſt priùs, pluribus ex capitibus attendi poſſe amoris ordinem, ſive inæqualitatem. Nam primò poteſt unus amor excedere alium ex parte bonitatis amatæ; cùm enim amor tendat per ſe in bonum, quo aliquid eſt melius, eo per ſe loquendo eſt amabilius. Secundò ex parte conjunctionis objecti amati cum amante; cum enim amicabilia ad alterum veniant ex amicabilibus ad ſe, propterea quo aliquid eſt conjunctius amanti, eo eſt reſpectu illius magis amabile. Tertiò ex ſimilitudine, & convenientia objecti amati cum amante; ſimilitudo quippe amorem per ſe loquendo generat, & ideo quo aliquid eſt ſimilius amanti, eo eſt reſpectu illius amabilius, cæteris paribus. Unde cùm omnia hæc concurrant in amore charitatis, dubium eſt, ex quo præcipuè capite attendi, & deſumi debeat illius ordo, ſive inæqualitas. 9. Nota 1.

Secundò nota, amorem eſſe quendam motum amantis in amatum: omnis autem motus proportionatur termino, & mobili; accipit enim ſpeciem à termino, intenſionem verò à mobili, & virtute motiva: nam ut experientiâ conſtat, quo aliquod mobile eſt magis diſpoſitum ad motum ratione figuræ, vel levitatis, eo velociùs movetur, etiam minori impulſu percitum. Unde cùm amor ſit motus amantis in rem amatam, debet accipere ab illa ſpeciem, & quantitatem objectivam; à ſubjecto verò & principio movente intenſionem, ſive inæqualitatem intenſivam. Nota 2.

Obſerva denique, quod charitas poteſt conſiderari vel in patria, ubi erit omninò perfecta; vel in via, ubi nondum aſſequuta eſt complementum ſuæ perfectionis. Cùm igitur in præſenti inquirimus radicem, ſeu principium, ex quo menſurari debet ordo dilectionis charitativæ, loquimur de prædicta virtute conſiderata in ſtatu viæ, quamvis ob connexionem doctrinæ etiam explicandus ſit ordo, quem obſervabit in patria. Nota 3.

His ſuppoſitis dicendum eſt ſecundò, ordinem dilectionis charitativæ attendendum eſſe per habitudinem ad Deum, & ipſum diligentem, ſicut ad propriam menſuram. Hæc aſſertio Proponitur ſecunda cōcluſio.

Digitized by Google

D. Thom. tio eſt D. Thom. *in hac quæſt.* 26. *artic.* 4. *ad* 1. *& art.* 7. *in corp. & quæſt. unic. de charit. art.* 9. quem ſequuntur omnes Theologi. Probatur autem ratione; nam ut §. *præcedenti* vidimus, omnis ordo prioris, & poſterioris attendi, & menſurari debet per habitudinem ad aliquod

Fundamentum. principium, quod in omni genere eſt potius principiatis, ſicut & inter ipſa principiata illud magis eminet, quod intimiùs conjungitur ſuo principio. Sed principia dilectionis charitativæ ſunt duo, Deus ſcilicet, & ipſe diligens; nam Deus eſt principium finale, & formale ſpecificativum prædicti actus; diligens verò materiale, & efficiens: Ergo ordo dilectionis charitativæ attendi debet per habitudinem ad illa, ſicut ad propriam menſuram.

Confirmatur: Nam amor charitatis eſt motus quidam animæ in Deum, ſicut in terminum, & finem: Sed inæqualitas motuum attenditur ex parte mobilis, & termini: Ergo ordo, & inæqualitas amoris eliciti à charitate, attendenda, & menſuranda ſunt per habitudinem ad Deum, & perſonam quæ illum diligit. Cæterùm quia hæc inæqualitas poteſt eſſe vel objectiva, vel intenſiva, idcirco

10. Tertia concluſio. Dicendum eſt tertiò, inæqualitatem intenſivam dilectionis charitativæ ſumi per ordinem ad ipſum diligentem; inæqualitatem verò objectivam per habitudinem ad Deum, ita ut perſonæ, quæ fuerint Deo magis conjunctæ, diligantur majori amore objectivo; quæ verò magis ipſi diligenti, amentur ſtrictiori amore intenſivo. Hæc concluſio eſt æquè communis ac præcedens, quam docet Angelicus

D. Thom. Præceptor *artic.* 7. *hujus quæſtionis* 26. & ſequitur manifeſtè ex dictis, quia intenſio motus ſumitur ex parte mobilis; ſpecies verò, & quantitas objectiva illiùs ex parte termini, aut

Ratio. finis: Sed amor charitatis eſt quidam motus, cujus mobile eſt perſona diligens; terminus verò, & finis ipſe Deus: Ergo inæqualitas illius intenſiva deſumi, & menſurari debet per habitudinem ad perſonam diligentem, objectiva verò per ordinem ad Deum.

Deciſio incidentis dubii. Si autem petas, quænam ex his dilectionibus ſit ſimpliciter, & abſolutè loquendo major, objectiva, an intenſiva? Reſpondetur intenſivam eſſe abſolutè perfectiorem objectivâ. Tum quia reſpectu actus à charitate eliciti coincidit cum appretiativa, quæ dilectio longè eminet aliis, ut ſuprà vidimus. Tum etiam, quia intenſior affectus charitatis, quem habemus ad aliquam perſonam nobis intimè conjunctam, extendi poteſt ad concupiſcendum illi idem augmentum gratiæ, & beatitudinis, quod deſideramus perſonæ Deo magis conjunctæ;

D. Thom. imò & majus, ut docet D. Thom. *art. proximè citato*, noſque ſtatim explicabimus, inferentes hujus doctrinæ corollaria, à quibus ipſa perfectam lucem accipiet.

§. III.

Conſectaria præcedentis doctrinæ.

11. Ex dictis in hoc dubio infertur primò, Deum eſſe diligendum ex charitate ſuper omnia, tam intenſivè, quàm appretiativè, &

Corollarium primum. objectivè. Tum quia Deus eſt principium formale, efficiens, & finale charitatis; principium autem eminet in quolibet genere principiatis, eiſque proinde anteponi debet. Tum etiam, quia unaquæque amicitia reſpicit principaliter id, in quo invenitur potiſſimè illud bonum, ſuper cujus communione fundatur, ut videre eſt in amicitia politica, quæ principaliùs reſpicit Principem, quàm cives, eo quòd bonum civitatis potiſſimè ab illo dependet: Sed bonum æternæ beatitudinis, ſuper cujus communicatione fundatur amicitia charitatis, invenitur in Deo principaliter, & ſicut in primo principio, à quo derivatur in omnes beatitudinis capaces: Deus igitur diligendus eſt ex charitate ſuper omnia, & omnibus modis, id eſt, tam intenſivè, quàm objectivè, & appretiativè.

Confirmatur: Nam quælibet pars diligit bonum totius pluſquam ſeipſam, & omnia alia, ut probat D. Thom. *art.* 3. *hujus quæſtionis*: Sed Deus eſt bonum commune omnium D. Thom.
exiſtentium in charitate, quia in eo invenitur beatitudo ſicut in communi, & fontali principio omnium, qui illam participare poſſunt: Ergo quilibet exiſtens in charitate debet diligere Deum pluſquam ſeipſum, & omnia alia, ac proinde ſuper omnia tam intenſivè, quàm appretiativè; quippe hac ratione diligitur finis, & bonum commune reſpectu bonorum particularium, & eorum quæ ſunt ad finem.

Quæ doctrina ſumitur ex illo Matth. 10. Matth 10.
Qui amat patrem, aut matrem pluſquàm me, & 22.
non eſt me dignus. Et ex illo cap. 22. *Diliges Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua: hoc eſt maximum, & primum mandatum in lege.* Nam diligere Deum ex toto corde, &c. eſt diligere eum ſuper omnia, & omnibus modis, ut explicant SS. Patres, & indicat ipſe Chriſtus Dominus, dum ait, *hoc eſſe maximum, & primum legis mandatum.*

Nec refert ſi objicias primò, quod intenſio 12.
actus charitatis attendi debet per ordinem ad Objectiones.
perſonam diligentem ſicut ad propriam menſuram, ut diximus *num.* 10. ergo cùm menſura Prima.
ſit potior menſuratis, majori amore intenſivo debet unuſquiſque diligere ſeipſum, quàm Deum, imò appretiativo; quia ut ibi aſſeruimus, in actu charitatis exceſſus intenſivus coincidit cum appretiativo.

Deinde: Unumquodque diligitur in quantum eſt proprium bonum: Sed id quod eſt ratio Secunda.
diligendi, magis diligitur quàm id, quod propter hanc rationem amatur; ſicut principia, quæ ſunt ratio cognoſcendi concluſiones magis cognoſcuntur: Ergo homo perfectiùs diligit ſeipſum, & proprium bonum ex charitate, quàm Deum, & quodlibet aliud objectum.

Et confirmatur, quia ut docet Philoſoph. Tertia.
9. *Ethic. cap.* 8. amicabilia quæ ſunt ad alterum, venerunt ex amicabilibus ad ſe: Sed Ariſtot.
cauſa potior eſt ſuo effectu: Ergo major eſt amicitia hominis ad ſeipſum, quàm ad aliam quamcunque perſonam, etiamſi inter illas computetur Deus.

Præterea: Amor fundatur in unitate, & Quarta.
conjunctione amantis cum re amata, ut §. præcedenti ſtatuimus: Sed nihil eſt homini magis conjunctum, quàm ipſe: Ergo nullum objectum poteſt, aut debet plus quàm ſeipſum diligere.

Denique;

Digitized by Google

Quinta. Eccleſ. 13. Denique: Similitudo eſt cauſa dilectionis, ſecundùm illud Eccleſ. 13. *Omne animal diligit ſimile ſibi:* Sed major eſt ſimilitudo hominis ad proximum ſuum, quàm ad Deum: Homo igitur magis diligit ex charitate proximum, quàm Deum; proindéque falſum eſt, quod debet illum diligere ſuper omnia, & omnibus modis.

13. Diluitur prima. Non, inquam, hæc referunt; ad primam enim objectionem reſpondetur, quod intenſio actus charitatis, quo diliguntur creaturæ participantes beatitudinem, reſpicit ut menſuram perſonam, à qua elicitur; ſecus autem actus charitatis, quo amatur Deus in ſeipſo; hujus enim intentio menſurari debet ex ſumma illius bonitate. Nam cùm bonum univerſale ſit magis diligibile intenſivè, & appretiativè, quàm bona particularia ordinata ad illud ſicut ad finem; Deus autem ſit univerſale bonum beatificans, & finis ultimus omnis creaturæ rationalis; ex ipſa propenſione charitatis inclinatur quilibet ad diligendum intenſivè, & cum majori appretiatione Deum, quàm ſeipſum.

Occurritur ſecundæ. D. Thom. Ad ſecundam objectionem occurrit D. Th. *art. 3. hujus quæſtionis, ad 2.* his verbis: *Ad ſecundum dicendum, quod bonum totius diligit quidem pars; ſecundum quod eſt ſibi conveniens; non autem ita quod bonum totius ad ſe referat, ſed potius ita quod ſeipſam refert in bonum totius.* Quod perinde eſt ac ſi diceret, quamlibet creaturam diligere Deum, in quantum eſt proprium bonum, non quidem privatum, ſed commune, habenſque rationem finis ultimi, in quod naturaliter propendet magis quælibet pars, quàm in ſeipſam, ut explicat ibi Cajetan. his verbis: *In reſponſione ad ſecundum nota elegantem gloſſam, & intellectum illius propoſitionis: Amabile quidem bonum, unicuique autem proprium. Quod quia eſſe proprium, multis modis contingit, unumquodque bonum alicujus, eo modo quo eſt proprium, eſt amandum. Et ſic cùm in propoſito dupliciter contingit, aliquid eſſe bonum alterius, aut ſcilicet quia eſt propter ipſum, aut econtrà bonum totius eſt bonum partis, non ita quod ſit propter partem, ſed econtrà, quod ſcilicet pars eſt propter totum. Et propterea pars amat bonum totius tanquam proprium, non ita quod referat bonum totius in ſeipſam, ſed econtrà, quod referat ſeipſam in bonum totius. Habes quoque ex hoc loco, quàm benè dictum ſit ſuperiùs contra Durandi phantaſiam, quod Deus ſecundùm ſeipſum eſt proprium bonum cujuſcumque creaturæ, & ſpecialiter intellectualis.*

Satisfit tertiæ. D. Thom. Qua etiam ſolutione occurrit D.Thom. confirmationi hujus objectionis, ſic enim habet loco citato ad 1. *Dicendum quod Philoſophus loquitur de amicabilibus, quæ ſunt ad alterum, in quo bonum, quod eſt objectum amicitiæ, invenitur ſecundùm aliquem particularem modum; non autem de amicabilibus, quæ ſunt ad alterum, in quo bonum prædictum invenitur ſecundùm rationem totius.*

14. Reſponſio ad alias objectiones. Ad tertiam objectionem reſpondetur, quod major conjunctio naturalis eſt cauſa majoris amoris, cæteris paribus: in præſenti autem non ſunt cætera paria; nam cùm Deus ſit ſummum bonum beatificans, & objectum primarium charitatis, inclinamur ab hac virtute ad diligendum illum pluſquam noſipſos, & omnia alia, quæ amamus ut bona privata, & objecta ſecundaria prædictæ charitatis. Quæ eſt ſolutio D.Thom. *q. 1. de charit. art. 9. ad 7.* ubi ſic ait: *Ad ſeptimum dicendum, quod unitate naturæ nil eſt magis unum, quàm nos; ſed unitate affectus, cujus objectum eſt bonum, ſummum bonum debet eſſe nobis magis unum quàm nos.* D. Thom.

Quibus adde, Deum eſſe nobis intimè conjunctum, cauſamque unitatis, quam habemus ad noſipſos, juxta illud Apoſtoli: *In ipſo vivimus, movemur, & ſumus.* Apoſt. Quæ ratio ſufficiens eſt, ut etiam titulo conjunctionis naturalis debeamus diligere Deum pluſquam noſipſos; quia licèt hæc poſterior conjunctio ſit major, prior tamen nobiliori vinculo inexiſtit. Etenim hanc ob cauſam docet D. Thom. *artic. 2. hujus quæſtionis*, D. Thom. quod titulo ſimilitudinis magis debemus diligere Deum quàm proximum, etiamſi hic nobis ſit ſimilior; ita enim habet: *Ad ſecundum dicendum, quod ſimilitudo, quam habemus ad Deum, eſt prior, & cauſa ſimilitudinis, quam habemus ad proximum; ex hoc enim, quod participamus à Deo id, quod ab ipſo etiam proximus habet, ſimiles proximo efficimur; & ideo ratione ſimilitudinis magis debemus Deum diligere, quàm proximum.* Ex quibus patet ad ultimam objectionem, conſtatque manifeſtè, quod ex inclinatione charitatis debemus diligere Deum ſuper omnia, & omnibus modis.

15. Dubium incidens. Dubitant tamen in præſenti Authores, an poſſit dari aliqua dilectio creaturæ proveniens à charitate, quæ ſit intenſior dilectione actuali Dei? Et ratio dubitandi eſt, quia intenſio actus non ſolùm provenit ab inclinatione habitus, ſed etiam à conatu potentiæ, quæ illo utitur. Unde cùm hic uſus ſit liber voluntati, videtur poſſe accidere, quod diligamus actu aliquam creaturam ex charitate intenſiùs, quàm Deum, licèt inclinatio charitatis propendeat in contrarium.

Prima opinio Araujo. In qua difficultate affirmativam partem tuetur Araujo *art. 2. hujus quæſtionis, dub. 2. concl. 3.* tum ob rationem dubitandi modò propoſitam: tum etiam, quia dilectio charitativa proximi commendatur in ſacra Scriptura abſque aliqua determinatione, vel menſura: Ergo non requiritur, quod illius intenſio ſit determinata, ſed in quocumque gradu erit adimpletiva præcepti: tum denique, quia amor proximè intenſior amore Dei, eſt actus bonus, & honeſtus: Ergo provenire poteſt ab influxu charitatis.

Secunda ſententia: Bañez. Aragon. Oppoſitum verò defendunt Bañez *loco proximè citato ex hac 2. 2. concl. 4.* & Aragon *concl. 2.* eo ducti fundamento, quod ratio formalis diligendi proximum ex charitate, eſt Deus: Sed propter quod unumquodque tale, & illud magis: Ergo impoſſibile eſt, quod diligamus intenſiùs creaturam, quàm Deum per actum provenientem à charitate.

Nota. Sed pro explicatione veritatis nota primò, quod amor proveniens à charitate, alius eſt elicitus, quem ſcilicet ipſa immediatè producit; alius verò imperatus, quem exerit mediis aliis virtutibus, vel inclinationibus: nam ut docet D.Thom. *art. 7. hujus quæſtionis*, omnis dilectio naturalis, & honeſta poteſt imperari à charitate. D.Thom.

Secundò nota, quod dupliciter poſſumus Deum diligere per actum elicitum à charitate: uno modo formaliter, & explicitè, illum immediatè in ſeipſo amando: alio modo virtualiter, quo pacto eum diligimus per amorem formalem proximi; is enim eſt virtualis dilectio Dei eo modo, quo amor explicitus mediorum eſt virtualis dilectio finis.

Digitized by Google

16. Legitima dubii reſolutio.

His ſuppoſitis, ad quæſtionem propoſitam reſpondetur, quod per actum imperatum à charitate poſſumus optimè diligere creaturam intenſiùs, quàm Deum; per actum verò elicitum à prædicta virtute, impoſſibile eſt, quod diligamus aliquam creaturam intenſiùs quàm Deum, loquendo de amore Dei in communi, ſive quatenus præſcindit ab amore formali & virtuali; nam ſi ſermo ſit de amore formali, & explicito tantùm, non repugnat, ut remiſſiùs diligamus Deum, quàm proximum.

Prima reſolutionis pars.

Prima pars hujus reſolutionis conſtat ex iis, quæ ſuperiùs vidimus; nam fieri poteſt, ut mater habeat magis intenſam amicitiam erga filios, quàm habitum charitatis: Ergo in eo eventu actus amicitiæ naturalis, quo proſequitur filios, erit ſaltem regulariter intenſior phyſicè actu dilectionis elicito à charitate, quo amat Deum: Sed prædictus amor filiorum imperatur à charitate, quia in habente gratiam omnes actus aliàs honeſti procedunt imperativè à prædicta virtute, ut infrà videbimus. Igitur per amorem imperatum à charitate poſſumus diligere creaturas intenſiùs, quàm Deum.

Altera ejuſdem reſolutionis pars.

Secunda verò pars convincitur fundamentis Bañez & Aragon; nam cùm Deus ſit ratio formalis diligendi creaturas ex charitate, impoſſibile eſt, ut intenſiùs diligamus prædictas creaturas, quàm Deum, abſolutè loquendo; quia idemmet actus, qui fertur formaliter, & explicitè in creaturas, tendit ſaltem virtualiter in ipſum Deum. Unde ſicut ob hanc rationem implicat, ut quis amet intenſiùs media, quàm finem, loquendo dè intenſione amoris præſcindentis à formali, & virtuali: ita repugnat ut majori intenſione proſequatur creaturas, quàm Deum, ſumpto amore Dei in eadem abſtractione, & communitate.

Motiva contraria eliduntur.

Nec obſtant in contrarium argumenta, quibus innititur Araujo, quoniam licèt uſus inexiſtentis charitatis ſubjaceat, abſolutè loquendo, voluntati, poſſimuſque proinde elicere actum prædictæ virtutis remiſſum, vel intenſum; quia tamen non poſſumus non habere Deum pro ratione formali actus, quo proſequimur creaturas, illumque in iſtis virtualiter ſaltem amare, idcirco repugnat ut majori conatu, & intenſione diligamus prædictas creaturas formaliter per actum elicitum à charitate, quàm Deum formaliter, vel virtualiter. Et quamvis dilectio charitativa proximi in quocumque gradu exercita eſſet honeſta, & adimpletiva præcepti de amore illius; hinc tamen non probatur prædictam dilectionem eſſe poſſibilem in gradu magis intenſo, quàm ſit dilectio Dei; ſed quod admiſſa per hypotheſin illius poſſibilitate, eſſet adimpletiva prædicti præcepti: quod nemo negat, ſed ſolùm eſſe poſſibilem prædictam dilectionem.

17. Poſterior reſolutionis pars.

Ultima denique ejuſdem reſolutionis pars videtur manifeſta ex ratione dubitandi *num.* 15. propoſita. Nam cùm Deo liberum ſit movere intenſè, vel remiſsè noſtram voluntatem, hæcque utatur pro libito ſuis habitibus, nulla apparet repugnantia in eo, quod eliciat actum charitatis erga Deum intenſum ut duo, & deinde exerat erga proximum amorem ejuſdem virtutis intenſum ut quatuor; nam licèt perſonam, quàm juxta inclinationem charitatis, adeoque habitualiter intenſiùs amamus, debeamus majori appretiatione diligere, atque hoc pacto coïncidat in hac virtute uterque amor; non tamen opus eſt ut idem objectum, quod pro libito voluntatis intenſiùs proſequimur uno, vel altero affectu formali elicito à charitate, majori pretio habeamus; ſed poteſt optimè oppoſitum contingere, ut conſtat tum ex dictis. Tum etiam, quia dum unico & indiviſibili actu charitatis Deum, proximumque complectimur, æquali intenſione phyſica utrumque diligimus; & tamen Deum creaturæ præferimus, & chariùs amamus.

Dices: Quia præmiſſæ ſunt ratio formalis aſſentiendi concluſioni, nequit intellectus aſſentiri firmiùs, & intenſiùs concluſionibus, quàm præmiſſis: Ergo cùm Deus ſit ratio formalis diligendi proximum ex charitate, non poterit hic diligi intenſiùs quàm Deus per actum elicitum ab hac virtute. Occurritur objectioni.

Reſpondetur primò, admiſſo antecedenti, negando conſequentiam; & ratio diſparitatis eſt, quod tam cognitio principiorum, quàm concluſionum eſt in ſeipſa neceſſaria; ſecus autem dilectio charitatis, quâ proſequimur Deum & creaturas.

Secundò reſpondetur negando antecedens, quia cùm habitus principiorum & concluſionum dependeant quoad uſum à poteſtate liberi arbitrii movente intellectum, non apparet repugnantia in eo quod prædictus intellectus feratur aliquando intenſiùs in concluſionem, quàm in præmiſſas; poteſt quippe eſſe inæqualis attentio utrobique.

Ex quibus ſolutio ad aliam quæſtionem, quam verſant in præſenti Theologi, an ſcilicet teneamur ex præcepto rigoroſo charitatis diligere Deum ſuper omnia, nedum objectivè, & appretiativè (de quo non eſt ambigendi locus) verùm etiam intenſivè? Dicendum eſt quippe, non teneri, ſed qualibet intenſione diligamus Deum ſuper omnia appretiativè, ſatisfieri præcepto charitatis de amore illius. Nam ut modò vidimus, per actum imperatum ab hac virtute, poſſumus amare intenſiùs creaturam quàm Deum Ergo ex præcepto charitatis non conſtringimur ad amorem intenſivum illius ſuper omnia, quia aliàs amor creaturæ intenſior phyſicè amore Dei nec poſſet imperari à charitate, neque cum illa coëxiſtere, ſed eſſet peccatum lethale illam à ſubjecto excludens. 18. Altera quæſtio incidens. Reſolutio.

Et confirmatur primò, quia ut docet D. Thom. *in* 4. *diſtinct.* 17. *quæſt.* 2. *artic.* 3. *quæſtiunc.* 1. contritio quæ ſufficit ad juſtificationem impii, non oportet quod ſit dolor omnium maximus intenſivè; ſed ſolùm appretiativè; dummodò enim deteſtetur peccatum propter Deum ſuper omne deteſtabile, eſt vera, & legitima contritio, quantumvis in graduali, & phyſica intenſione remiſſa ſit, & ab aliis doloribus ſuperetur; ſed eadem ratio eſſe debet de dilectione Dei, ac de contritione, & deteſtatione peccàti; quia quantum bonum aliquod placet, tantum ejus contrarium diſplicet: Ergo primum charitatis præceptum ſolùm obligat ad diligendum Deum ſuper omnia objectivè, & appretiativè, non verò intenſivè; ſed quilibet amor ſupernaturalis appretians Deum ſuper omnia erit elicitus à charitate, adimpletivuſque prædicti præcepti, quantumvis aliàs in gradu intenſionis phyſicæ remiſſus ſit, & ab aliis affectibus excedatur. Roboratur. D. Thom.

Confirma-

Digitized by Google

Maior confirmatio.

Confirmatur ſecundò, quia præcepta Dei debent eſſe talis conditionis, ut facile ſit homini cognoſcere probabiliter ſe illa adimplere, vel tranſgredi, aliàs ſemper eſſet animus anxius, innumeriſque ſcrupulis obnoxius; quod maximè derogat ſuavitati divinæ providentiæ, & animarum ſaluti: Sed ſi præceptum charitatis obligaret ad diligendum Deum ſuper omnia intenſivè, vix poſſet homo formare aſſenſum probabilem de adimpletione, vel tranſgreſſione illius; quia quantitas intenſiva noſtrorum actuum difficillimè à nobis percipitur; & præcipuè adæquata poſſibilitati virium, ut etiam advertit D. Thom. *quæſt. unic. citata, ad* 4. Ergo præceptum charitatis non obligat ad diligendum Deum ſuper omnia intenſivè, ſed illi ſatisfit per dilectionem appretiativam Dei ſuper omnia, cujuſcumque intenſionis ſit. Quæ eſt communis ſententia Theologorum, ut videri poteſt apud Araujo *art.* 2. *hujus quæſtionis, dub.* 2.

D. Thom. Araujo.

19. Nec obſtet, ſi objicias cum Scot. *in* 3. *diſtinct.* 27. *quæſt. unic.* & Durand. ibidem *diſt.* 29. *quæſt.* 2. quod ex præcepto charitatis tenemur diligere tota mente, toto corde, & totis viribus, ut liquet ex forma illius præſcripta *Deuter.* 6. & *Matth.* 20. Sed hoc eſt diligere Deum ſuper omnia non ſolùm appretiativè, ſed etiam intenſivè; quia intenſio actus ſumitur ex conatu virium, qui ſub omni perfectione nobis poſſibili in adducto præcepto exprimitur, & imperatur: Ergo, &c.

Objectiones Scoti. et Durand. Deuter. 6. Matth. 20.

Deinde, charitas inclinat ad diligendum Deum intenſiùs quàm creaturas, ut nuper vidimus: Sed præceptum charitatis coïncidit cum inclinatione illius: Ergo ex vi prædicti præcepti tenemur diligere intenſiùs Deum, quàm creaturas: quod ſi ſecus fecerimus, peccati mortalis rei erimus.

Diluitur prima.

Reſpondetur verba illa, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c.* partim eſſe præcepti, partim verò conſilii. Sunt quidem præcepti, quatenus continent, & jubent dilectionem appretiativam Dei ſuper omnia, ad hanc quippe cuncti obligamur: ſunt verò conſilii, quatenus indicant ita devovendas eſſe Deo vires animæ, ut illum intenſivè præ omnibus amemus, & majori conatu nobis poſſibili, induciārumque ignaro proſequamur. Nam ad hujuſmodi charitatis perfectionem nullus tenetur in hac vita, ſed magis eſt propria patriæ, ut docet D. Thom. *quæſt. de charit. artic.* 10. *ad* 1. his verbis: *Dicendum quod hoc quod dicitur, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, intelligitur eſſe præceptum ſecundùm quod totalitas excludit omne illud, quod impedit perfectam Dei inhæſionem; & hoc non eſt præceptum, ſed finis præcepti, indicatur enim nobis per hoc non quid faciendum ſit, ſed potiùs quò tendendum ſit, ut dicit Auguſtinus.*

D. Thom.

Satisfit ſecundæ.

Ad ſecundam objectionem dicendum ſimiliter, inclinationem charitatis non ſolùm continere illius præcepta, ſed etiam conſilia, & ordinem, quem debito majoris perfectionis obſervari oportet. Unde quemadmodum poteſt quis citra peccatum uxorem ducere, exiſtente in oppoſitum conſilio de perpetua caſtitate; ita poteſt abſque vitii labe amare intenſiùs proximum, quàm Deum, licèt charitas inclinet in contrarium. Eo vel maximè, quia minimus gradus amoris appretiativi Dei ſuper omnia plus firmat animam in unione illius, quàm infiniti gradus amoris intenſivi illam uniant creaturæ; ſiquidem ex vi prædicti amoris appretiativi ita eſt diſpoſita anima, ut ſi neceſſe foret derelinquere propter Deum creaturam intenſè amatam, eam relinqueret; nam amor appretiativus Dei ſuper omnia ex ſpecie ſua excludit quidquid impedit Dei inhæſionem.

Proponitur ſecundum corollarium. Matth. 22.

20. Secundò infertur ex ſuprà dictis, quod homo ſecundùm naturam ſpiritualem magis debet æſtimare, & diligere ſeipſum, quàm proximum. Ita communiter Doctores, deduciturque perſpicuè tum ex illo Matth. 22. *Diliges proximum tuum ſicut teipſum:* ubi dilectio hominis ad ſeipſum proponitur ut exemplar amoris habiti ad alterum: conſtat autem exemplar eſſe potius, quàm exemplata. Tum etiam ex dictis §. præcedenti; nam ut ibi diximus, intenſio amoris charitativi, qui habetur ad proximum, ſumitur ex parte perſonæ diligentis ſicut ex propria menſura: Sed menſura eſt potior menſuratis: Ergo ſecundùm ordinem charitatis debet unuſquiſque diligere intenſiùs ſeipſum quàm proximum: Sed perſona quæ ſecundùm inclinationem charitatis amatur intenſiùs, debet etiam majori pretio haberi, quia in hoc ſenſu ubique verum eſt amorem intenſivum charitatis connecti cum appretiativo, ut in tota hac quæſtione ſupponit D. Thom. igitur homo ſecundùm naturam ſpiritualem æſtimare debet, & diligere ſeipſum ex charitate pluſquam proximos.

Roboratur D. Thom.

Et confirmatur primò veritas hujus corollarii ratione, qua utitur D. Thom. *in præſenti, articulo* 4. nam homo per charitatem diligit ſeipſum ſecundùm naturam ſpiritualem, ut directè participem æternæ beatitudinis, proximum verò ut ſocium in hac communicatione: Sed directa participatio beatitudinis eſt potior ratio diligendi, quàm conſociatio in illa; quia ſocietas ſe habet ad participationem beatitudinis, ſicut unio ad unitatem, ex quibus unitas eminet ſuper unionem: Ergo homo ſecundùm ordinem charitatis debet ſeipſum pluris facere, quàm proximum.

Fulcitur ampliùs.

Confirmatur ampliùs ex eodem S. Doctore *artic. ult. hujus quæſtionis*, nam charitas ordinatur per ſe primò ad perfectionem ſui ſubjecti; confertur enim illi ad hoc, ut tendat in finem ultimum, illumque aſſequatur: Sed ſpiritualis perfectio hominis conſiſtit in eo, quod uniatur Deo per amorem charitatis: Igitur homo ſecundùm ordinem hujus virtutis debet primo loco intendere, & procurare unionem ſui ad Deum, & deinde unionem aliorum: Sed dum homo quærit, & amat unionem ſui ad Deum, diligit maximè ſeipſum: Igitur ſecundùm ordinem charitatis debet diligere ſeipſum magis, quàm proximum. Cujus illud eſt evidens ſignum, quod nullus debet ſubire damnum peccati gravis, vel levis propter bonum ſpirituale proximi, quantumvis maximum.

Tertium corollarium. D. Auguſt. D. Thom.

Tertiò infertur, quod homo debet diligere magis proximum ſecundùm animam, quàm proprium corpus. Ita D. Auguſt. *lib.* 1. *de doctr. Chriſtiana, cap.* 27. & D. Thom. *in hac quæſt. art.* 5. ubi hanc reſolutionem probat ſequenti ratione. Illud eſt magis ex charitate diligendum, quod habet pleniorem rationem diligibilis ex

Digitized by Google

charitate; conſociatio autem in participatione plenæ beatitudinis, quæ eſt ratio diligendi proximum, eſt major ratio diligendi quàm participatio beatitudinis per redundantiam, quæ eſt ratio diligendi proprium corpus; & ideo magis debemus diligere proximum quantum ad ſalutem animæ, quàm proprium corpus.

§. IV.

Quæ obſtant in contrarium, diluuntur.

21. Prima objectio. SEd contra hæc duo poſteriora corollaria ſunt nonnullæ objectiones, quibus opus eſt occurſum ire priùs quàm ad alia inferenda deſcendamus. Objicies ergo primò, falſum eſſe, quod debeat homo diligere ſeipſum pluſquam proximum; quia cùm homo diligat creaturas ex charitate propter Deum, illam debet magis amare, quæ fuerit magis conjuncta Deo: Sed quandoque proximus eſt magis Deo conjunctus, quàm homo ipſe diligens: Ergo in eo eventu plus debet diligere proximum, quàm ſeipſum.

Diluitur. D. Thom. Ad hanc objectionem occurrit D. Thom. *art.4. hujus quæſtionis, in ſolut. ad 1.* his verbis: *Dicendum, quod dilectio charitatis non ſolum habet quantitatem ex parte objecti, quod eſt Deus, ſed ex parte diligentis, quod eſt ipſe homo charitatem habens; ſicut & quantitas cujuſlibet actionis dependet quodammodo ex ipſo ſubjecto. Et ideo licèt proximus melior ſit Deo propinquior, quia tamen non eſt ita propinquus charitatem habenti, ſicut ipſe ſibi, propterea non ſequitur, quod debeat proximum pluſquam ſeipſum diligere.*

Secunda objectio. Secundò objicies: Nam amare ſeipſum ſecundùm animam, eſt velle ſibi bona ſpiritualia: Sed poteſt quis licitè poſtponere bonum ſpirituale proprium bono ſpirituali, imò & temporali proximi: Ergo poteſt licitè diligere proximum amore appretiativo pluſquam ſeipſum: Non igitur tenetur homo præferre ſeipſum in hoc amore proximis. Cætera patent. Minor verò probatur: tum quia filius poteſt licitè omittere opera majoris perfectionis, v.g. ingreſſum Religionis, ut conſulat bono temporali, aut ſpirituali parentum: conſtat autem profeſſionem vitæ monaſticæ eſſe bonum ſpirituale, quo maximè diſponitur anima ad perfectionem charitatis, & conſequutionem beatitudinis. Tum etiam, quia gratiæ gratis datæ ſunt bona ſpiritualia, nec infimæ claſſis; & tamen poteſt quis licitè velle carere illis, ſi ita expediat ad ſalutem ſpiritualem proximi, ad quam ex genere ſuo ordinantur; hunc enim affectum expreſſiſſe videtur Michæas Propheta in illis verbis, quæ habentur c.2. ſuæ prophetiæ: *Utinam non eſſem vir habens ſpiritum, & mendacium potiùs loquerer: Ergo, &c.* Michæ 2.

Solvitur. Reſpondetur bona ſpiritualia eſſe in duplici differentia. Alia ſcilicet unientia animam immediatè cum Deo, neceſſariaque ſimpliciter ad illius ſalutem, qualia ſunt fides, gratia, & charitas. Alia verò, quæ non uniunt animam immediatè cum Deo, neque ſunt neceſſaria ſimpliciter ad illius ſalutem, ſed tantùm utilia, uti ſe habent gratiæ gratis datæ, ſtatus Religionis, & alia hujuſmodi, quæ diſponunt ex ſe ad augmentum charitatis. Homo igitur poteſt licitè, & aliquando tenetur poſtponere bona propria ſpiritualia poſterioris generis ſaluti ſpirituali, vel temporali proximi, ut convincit hæc objectio; ſecus verò bona ſpiritualia prioris generis, in his enim tenetur præferre ſeipſum cuilibet proximo. Id quod ſufficiens eſt ad hoc, ut ſimpliciter loquendo debeat homo diligere ſeipſum pluſquam alios. Tum quia bonum ſpirituale ſimpliciter dictum ſtat pro bonis prioris generis. Tum etiam, quia ſi homo propter bonum proximi ſubeat detrimentum vitæ monaſticæ, vel contemplationis quietæ; non tamen ex eo patitur jacturam charitatis fervidæ, ad quam ſtatus ille diſponit; ſed poteſt illam aſſequi ex vi amoris, & ſtudii, quibus ſe proximorum ſaluti procurandæ devovet.

Sed contrà objicies tertiò: Etiam in bonis, quibus anima immediatè copulatur Deo, poteſt homo licitè poſtponere ſeipſum proximis: Ergo non tenetur ex lege charitatis diligere ſeipſum pluſquam proximum. Conſequentia patet, antecedens verò ſuadetur tum ex illo Moyſis Exod. 32. *Aut dimitte illis hanc noxam, aut dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti,* ſcilicet libro vitæ. Tum etiam ex illo Pauli ad Roman. 9. *Optabam ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis.* Conſtat namque, quod deleri de libro vitæ, & anathema eſſe à Chriſto pro fratribus, nihil aliud eſt, quàm amittere charitatem, & beatitudinem ob bonum ſpirituale illorum. 22. Objectio tertia. Exod. 32. Ad Rom. 9.

Huic objectioni reſpondet Capreol. *in 3. diſt. 27. quæſt. unic.* quod homo non poteſt licitè poſtponere ſeipſum in bonis gratiæ, & gloriæ alteri privatæ perſonæ; bene tamen toti populo, vel communitati: hujus enim ſalutem (inquit ille) licitè poteſt quis præferre propriæ, ut conſtat tum ex objectione propoſita: tum etiam, quia quælibet pars, ſive politica, ſive naturalis, magis amat bonum commune totius, quàm bonum privatum; quod pariformiter intelligendum eſt tam in bonis ſpiritualibus, quàm corporalibus, ut docere videtur D.Thom. *art.4. hujus quæſtionis, in ſolut. ad 4.* his verbis: *Dicendum quod ſicut Auguſt. dicit in regula, cùm dicitur, Charitas non quærit quæ ſua ſunt, ſic intelligitur, quod communia propriis antepomit.* Loquiturque de bonis ſpiritualibus, ut patet ex titulo articuli, & intentione argumenti, cui ſatisfacit. Reſponſio Capreoli. Capreol. D.Thom.

Cæterùm hæc ſolutio ſuſtineri nequit. Tum quia opponi videtur illis verbis Marc. 8. & Luc. 9. *Quid prodeſt homini, ſi univerſum mundum lucretur, anima verò ſua detrimentum patiatur?* In quibus admonemur præferre ſalutem ſpiritualem animæ noſtræ ſaluti totius mundi. Tum etiam, quia impoſſibile eſt, quod charitas exerceat actum contrarium ſuo fini: Sed finis charitatis eſt conjungere hominem cum Deo in hac vita per gratiam, & in patria per viſionem beatificam: Ergo impoſſibile eſt, quod ab ea profluat actus, quo appetamus carere gratia, & beatitudine ob proximi ſalutem, vel alium quemcunque finem. Tum denique, quia omninò repugnat, ut actualis, & voluntaria averſio à Deo ſit affectus, ſive actus charitatis; quia cùm hæc virtus conſiſtat in habituali affectiva unione ad Deum, neceſſe eſt, ut quilibet actus, vel affectus ab ea elicitus ſit converſio ad Deum: Sed volitio amittendi gratiam, vel beatitudinem, eſt averſio voluntaria à Deo: Ergo omninò repugnat, quod à charitate ullo modo procedat. Diſplicet. Marc. 8. Luc. 9.

Confirmatur primò: Nam ideo charitas non poteſt influere in peccatum veniale, quia per illum Refellitur multipliciter.

illum avertitur diſpoſitivè anima à Deo: Sed per carentiam charitatis avertitur à Deo formaliter, & ſimpliciter: Ergo impoſſibile eſt, ut affectus prædictæ carentiæ ſit conſonus charitati.

Confirmatur ſecundò, quia voluntaria animæ averſio à Deo eſt ab intrinſeco mala, nulloque fine honeſtari poteſt: Ergo cùm volitio carendi beatitudine in perpetuum, aut etiam gratiâ temporaliter, ſit averſio voluntaria à Deo, nullo fine honeſtari poterit, ſed erit peccatum lethale incompoſſibile cum charitate.

Confirmatur tertiò, quoniam unuſquiſque tenetur diligere Deum ſuper omnia amore charitatis: Ergo tenetur velle ſibi gratiam, itaut nunquam liceat velle carere illa. Patet conſequentia, quia ſecluſâ gratiâ, non poteſt Deus diligi ſuper omnia amore charitatis, proindéque neque illius præceptum adimpleri.

23. Legitima objectionis ſolutio. Exod. 32. D. Hieron. D. Greg. Eucher. Euthym. Caietan. Prima interpretatio Scripturæ, quæ nobis objicitur.

Unde hac ſolutione rejecta, reſpondetur ad objectionem negando antecedens, quod non evincunt probationes, ſive à nobis adductæ, ſive à Capreolo adjectæ. Ad primam enim deſumptam ex Exod. 32. dicendum cum D. Hieronymo *epiſtola ad Algaſiam, & commentar.* in Jonam, D. Gregorio *lib. 10. Moral. cap. 7.* Eucherio *in quæſtionibus novi Teſtamenti*, Euthym. *in Pſalm. 67.* Cajetano & aliis, librum de quo Moyſes deleri voluit propter populum, non eſſe librum vitæ æternæ, & prædeſtinationis; ſed librum principatus, & vitæ temporalis, in quo Moyſes erat ſcriptus à Deo dux populi Júdaïci: diſpoſitio namque rerum temporalium divinâ ſapientiâ conſtituta, etiam appellatur in Scriptura *liber Dei*, de quo dumtaxat deleri voluit Moyſes, cùm dixit: *Aut dimitte illis hanc noxam, aut ſi non facis, dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti.* Nam perinde fuit, ac ſi diceret, Aut indulge populo veniam peccati; aut depone me à principatu, & vita temporali, quibus fungor, & alium ducem mei loco ſubſtitue. In quo nihil commiſit contra ordinem charitatis à nobis ſtatutum; quia etſi licitum non ſit amare magis ſalutem aliorum quàm propriam; licitum tamen eſt præferre bonum commune populi propriæ vitæ, & principatui temporalibus, hæcque pro ſpiritali illius ſalute contemnere.

Secunda, & melior expoſitio. D. Aug. Hugo de S. Victor. Lyra. Carthuſ. Abulenſ.

Secundò, & melius reſpondetur cum Divo Auguſtino *quæſt. 147. in Exod.* Hugone de S. Victore, Lyra, Carthuſiano, & Abulenſi *in cap. citatum Exodi*, Moyſem loquutum fuiſſe de libro vitæ æternæ, de quo tamen neque ſub ſtatu conditionato deleri voluit, dum dixit: *Aut dimitte populo hanc noxam, aut ſi non facis, dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti.* Sed ſignificavit dumtaxat ardentem affectum erga populum, cui ut ſecurè veniam conciliaret, interpoſuit coram Deo ſtrictam, quam cum eo habebat, amicitiam ſub figurato & hyperbolico loquendi modo, qui plus exprimit, quàm ex loquentis mente ſignificet. Exprimit enim voluntatem recedendi à divina amicitia ſub conditione, quod Deus veniam populo deprecatam non indulgeat; ſignificat verò ardentem affectum erga populum, & ſecuritatem impetrandi à Deo veniam titulo amicitiæ coram illo interpoſitæ, ut probari poteſt communi experientia. Etenim cùm apud nos quiſpiam petit ab alio ſibi amiciſſimo aliquam rem, quam vehementer aſſequi deſiderat, utitur frequenter hac phraſi: *O me aveis de conceder eſto, ò no ſeamos de ſer amigos*: aut illa, *O borrad mi nombre del numero de vueſtros amigos, o venid en lo que os pido.* Qui loquendi modus non ſolet ſignificare voluntatem recedendi ab amicitia, ſed ſecuritatem aſſequendi poſtulata ſub illius titulo. Unde cùm hanc loquendi formam uſurpaverit Moyſes verbis ſuperius adductis, planè conſtat, tum qualis fuerit illorum ſenſus, tum etiam nihil ex illis contra noſtram reſolutionem poſſe concludi.

24. Explicatur Apoſtoli locus D. Thom.

Ad ſecundam probationem duplici via occurrit D. Thom. infra, *art. 8. ad 1.* his verbis: *Dicendum quod ſecundum unam gloſſæ expoſitionem hoc Apoſtolus tunc non optabat, quando erat in ſtatu gratiæ, ut ſcilicet ſepararetur à Chriſto pro fratribus ſuis; ſed hoc optaverat, quando erat in ſtatu infidelitatis, unde in hoc non eſt imitandus. Vel poteſt dici, ſicut dicit Chryſoſt. lib. de compunct. quod per hoc non oſtenditur, quod Apoſtolus plus diligeret proximum, quàm Deum, ſed quod plus diligeret Deum, quàm ſeipſum; volebat enim ad tempus privari fruitione divina* (quod pertinet ad dilectionem ſui,) *ad hoc, quod honor Dei procuraretur in proximis, quod pertinet ad dilectionem Dei.*

Lyra. Sixtus Senenſ. Pereyra.

Plures alias hujus loci expoſitiones adducunt Lypoman. *Exod. 32.* Sixtus Senenſ. *lib. 2. Biblioth. litera V*, & Pereyra *ſuper ad Rom. 9.* ubi videri poſſunt. In præſenti namque ſatis ſit animadvertere, quod privatio divinæ fruitionis poteſt eſſe duplex. Alia fruitionis, quæ habetur in patria per beatitudinem; alia verò fruitionis, quæ habetur in via per contemplationem: & utraque temporalis privatio poteſt ex charitate eligi, & deſiderari propter ſalutem ſpiritualem proximi. Primum conſtat ex Apoſtolo *ad Philip. 1.* dicente: *Coarctor autem à duobus, deſiderium habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto multò magis, melius autem in carne neceſſarium propter vos, &c.* Secundum autem expreſſit idem Apoſtolus capite ſæpius citato ad Romanos, ut interpretatur D. Thom. *quæſt. de charit. art. 11. ad 6.* ubi poſt alia ſic ait: *Quidam verò ad tantum culmen charitatis aſcendunt, quod etiam divinam contemplationem, licèt in ea maximè delectentur, prætermittunt, ut Deo ſerviant in ſalute proximorum. Et hæc perfectio in Paulo apparet, qui dicebat Rom. 9. Optabam ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis. Et hæc perfectio eſt propria Prælatorum, & Prædicatorum, & quorumcunque aliorum, qui procurandæ ſaluti aliorum inſiſtunt.*

Philip. 1.

D. Thom.

25. Ultima probatio eliditur.

Ad tertiam probationem, quam urget Capreolus, reſpondetur bonum commune gratiæ, & charitatis exiſtentium in aliqua particulari perſona non eſſe ſalutem ſpiritualem totius mundi, ſed Deum. Tum quia bonum commune partis eſt illud, ad quod ipſa ſicut ad finem ordinatur; nam pars eſt propter totum: conſtat autem Deum eſſe finem, ad quem ordinatur charitas cujuſlibet creaturæ. Tum etiam, quia hæc eſt expreſſa ſententia D. Thom. *artic. 3. hujus quæſtionis*, & aliis in locis, quæ dedimus ſuprà *diſput. 1. dub. 4.* Unde ex eo, quod unaquæque pars præferat bonum commune totius bono particulari proprio, non concluditur, quod debeamus ſuſtinere jacturam gratiæ, & charitatis propter ſalutem ſpiritualem totius mundi, ſed quod debemus amare Deum plus quàm nos ipſos, & propriam beatitudinem. Quæ eſt mens D. Thom. *in ſolut. ad 3. artic. 4.*

Digitized by Google

hujus quæſtionis: nam dum ibi adſtruit charitatem anteponere bona communia propriis, intelligi debet per diſtributionem accommodam, ac proinde quod ſicut in rebus corporis unaquæque pars magis amat bonum commune totius, quàm bonum particulare proprium; ita in ordine ſpirituali gratiæ magis diligamus Deum, qui eſt bonum commune illius ordinis, quàm nos ipſos, utpote illius quaſi partes; nam cuilibet parti magis amabile eſt bonum commune, quàm proprium, ut ibi docet S. Doctor.

Replica. Dices: Ergo ſaltem propter Deum, & illius bonum poterit quis licitè incurrere voluntariam privationem gratiæ, & charitatis; ac proinde cùm ſalus totius populi ſit majus bonum divinum, quàm ſalus particularis, & propria, poterit quis, illæſo charitatis ordine, hanc illi poſtponere; & ſi non ut eſt bonum proximi, bene tamen quatenus eſt bonum Dei augens illius gloriam.

Solutio. Reſpondetur negando conſequentiam: tum quia privatio gratiæ nequit ex ſe conducere ad Dei gloriam: tum etiam, quia in hoc ſtatu non poſſumus incurrere voluntariam gratiæ privationem, niſi præferendo creaturam Deo; qui actus cùm contrarius ſit amori ſuper omnia, quem ei debemus, non poteſt provenire à charitate, imò neque cum illa coëxiſtere. Tum denique, quia per carentiam gratiæ, & charitatis deſiſtimus amare Deum ſuper omnia, & amittimus illius amicitiam: Sed ex præcepto charitatis tenemur diligere Deum ſuper omnia, & illius amicitiam conſervare: Ergo impoſſibile eſt, quod proveniat à charitate actus, quo appetamus abſolutè privationem gratiæ propter Deum, & illius gloriam. Hæc enim procurari à nobis debet ſecundùm modum divinæ ordinationis; nam qui illius augmento ſtuderet, inconſulta divina voluntate, non Dei amator, ſed ſtultus cenſeretur: divinæ autem voluntatis diſpoſitio eſt, ut unaquæque perſona procuret primo loco bonum divinum in ſeipſa, & deinde in aliis.

26. Quarta objectio. Contra doctrinam tertii Corollarii objicies, illam creaturam debere à nobis amari magis ſecundùm charitatem, quæ eſt nobis magis conjuncta: Sed corpus noſtrum eſt nobis magis conjunctum, quàm proximorum anima: Ergo non debemus ex charitate plus diligere proximum ſecundùm animam, quàm proprium corpus, ſed potiùs è contrario.

Reſponſio. Reſpondetur majorem eſſe abſolutè veram, ſuppoſita identitate rationis formalis proximæ amandi creaturas; ſecus autem illâ non ſuppoſitâ, ſed diverſificatâ, ut in præſenti contingit; nam proximos diligimus ut ſocios in communicatione æternæ beatitudinis; corpus autem ut participans illam per redundantiam, quæ eſt multò minor ratio diligendi, quàm præcedens. Quibus adde bona ſpiritualia gratiæ, & charitatis eſſe longè nobiliora bonis corporalibus; & ideo licèt corpus noſtrum ſit nobis magis conjunctum, quàm anima proximi, debemus tamen illum magis diligere ſecundùm animam, cui appetimus gratiam, quàm proprium corpus, cui volumus bona inferiora.

27. Quæſtio incidens. Petes autem, an teneamur ex præcepto charitatis ſubvenire proximo in gravi ſpiritus neceſſitate conſtituto, cum diſpendio vitæ propriæ? Pro ſolutione nota primò, neceſſitatem ſpiritualem eſſe illam, in qua imminet periculum æternæ damnationis, aut peccati mortalis, & eſt triplex: alia extrema, à qua videlicet vix, aut nullo modo poteſt proximus expediri abſque alieno auxilio, cujuſmodi eſt illa quam habet Sacramenti Baptiſmi parvulus exiſtens in mortis articulo; & etiam cenſetur ea, quam patitur Sacramenti Pœnitentiæ peccator conſtitutus in eodem termino vitæ. Alia verò eſt neceſſitas gravis, quam ſcilicet evadere poteſt proximus abſque alterius auxiliis, licèt cum difficultate. Tertia denique neceſſitas ſpiritualis, eſt communis indigentia, quam patitur omnis, qui peccare vult, & qui communes peccandi occaſiones incurrit. Obſervâ la pro reſolutione.

Secundò nota, quod in præſenti aliqua ut certa ſupponimus, & aliud in dubium vocamus. Supponimus enim primò, quod habita probabili ſpe fructus, quilibet homo tenetur ſubvenire proximo ſpiritualiter indigenti qualibet ex prædictis neceſſitatibus, ſi id præſtare poteſt ſine aliquo detrimento proprio ſpirituali, vel corporali; hæc enim eſt obligatio charitatis, ad quam adſtringimur independenter ab ordine, qui debet eſſe inter bona corporea, & ſpiritualia; quia ubi nullum eſt detrimentum corporale, non præfertur amor proximi dilectioni corporis noſtri. Et ideo ex obligatione generali diligendi proximum, tenemur illi auxilium ferre in prædicto caſu; qui enim proximo indigenti non ſubvenit cùm facilè poſſit, convincitur illum non amare; quia probatio amoris exhibitio eſt operis.

Secundò etiam ſupponimus, licitum eſſe, & honeſtum pati corporalis vitæ jacturam, ut proximo conſtituto in neceſſitate gravi ſpiritus ſubveniamus; nam hoc eſt opus proprium charitatis perfectæ, cujus laudabile exemplum nobis præbuere quamplures Martyres: opera autem perfectæ charitatis ſunt maximè honeſta, & rationi conformia. Quare difficultas ſolùm procedit de obligatione, an ſcilicet ad hujuſmodi opus adſtringamur ſub peccato mortali. Cui difficultati ut ſatisfaciamus,

Dicendum eſt, quod ſi proximus exiſtit in extrema neceſſitate ſpirituali, tenetur quilibet ſub peccato mortali ei ſubvenire etiam cum diſpendio propriæ vitæ. Ita communiter Doctores in præſenti, & meritò; quia ut nuper vidimus, vita ſpiritualis proximi anteponitur ſecundùm ordinem charitatis vitæ corporali naturæ: Sed ordo charitatis eſt in præcepto, ut docet D. Thom. infrà, *quæſt. 44. artic. 8.* ergo non poteſt non obligare in iſto caſu, qui eſt omnium urgentiſſimus. Tum etiam, quia ut dicitur *Ioan. 3.* ſicut Chriſtus Dominus poſuit animam ſuam pro nobis, *ita & nos debemus pro fratribus animam ponere.* Quod ad minus intelligendum eſt de fratribus conſtitutis in extrema neceſſitate ſpirituali; ab hac enim eripuit nos Chriſtus Dominus proprio cruore. 28. Quæſtionis deciſio. D. Thom. Ioan. 3.

Si verò proximus exiſtat in neceſſitate ſpirituali gravi, non tamen extrema, non tenemur cum vitæ diſcrimine illi opem ferre, niſi aliàs ex injuncto Paſtoris officio ad illius curam, & providentiam adſtringamur; obligamur tamen illi opitulari cum aliquo temporali detrimento inferioris notæ. Sic communiter Doctores. Quorum ratio quantum ad primam partem ea eſt, quia extra caſum extremæ neceſſitatis ſpiritualis Extenditur.

tualis non eſt maxima neceſſitas in proximo: Ergo non obligamur ad perdendum ſummum bonum corporale, quale eſt vita, ut illi ſuppetias eamus, niſi aliàs incumbat nobis ex juſtitia providentia illius, qualis incumbit Parochis, & Prælatis; hi enim tenentur cum vitæ detrimento ſubvenire ſubditis conſtitutis in gravi neceſſitate ſpiritus, quia hoc eſt proprium onus officii, quo funguntur; ob idque debet Parochus, niſi velit incurrere peccatum mortale, miniſtrare infirmis Sacramenta Unctionis & Euchariſtiæ, quanvis inde ſubeat evidens vitæ periculum, niſi alius hujus oneris immunis illud pro charitate ſuſcipiat.

Magis explicatur. Quoad ſecundam verò partem ſuadetur; nam gravis neceſſitas in rebus ſpiritualibus eſt gravis momenti: Ergo præferenda eſt ſecundùm ordinem charitatis damno temporali gravi proprio; cujus tamen quantitas non poteſt in univerſali diffiniri, ſed in particulari determinanda eſt, ſervatâ rerum proportione.

Denique ſi proximus laboret neceſſitate communi ſpirituali, non tenemur ei ſubvenire, vel cum vitæ diſcrimine, vel cum alio gravi damno temporali; quia communes neceſſitates ſemper ſunt in poteſtate patientis, pluribuſque modis ab eo excuti poſſunt, ob idque non apparet ratio, ob quam teneamur cum gravi detrimento ſubvenire proximo in illis conſtituto. Si autem detrimentum valde leve eſſet, incumberet nobis prædicta obligatio, quia parum pro nullo reputatur. Nullo autem imminente nobis detrimento, tenemur ex præcepto charitatis proximis ſpiritualiter indigentibus opem ferre, ſuppoſita tamen probabili ſpe fructus; nam hac ſecluſa, ceſſabit hujuſmodi charitatis præceptum.

§. V.

Alia ejuſdem doctrinæ corollaria.

29. Quartum corollarium. QUartò infertur ex eadem doctrina, quod debemus, per ſe loquendo, æſtimare & diligere magis ex charitate proprium corpus, quàm corpus alterius. Tum quia in modo ſe habendi ad beatitudinem æqualia ſunt omnia corpora; unde cùm aliàs proprium corpus ſit nobis magis conjunctum, quàm alienum, debet illud ſecundùm ordinem charitatis huic anteponi, & in ordine dilectionis charitativæ præferri. Tum etiam, quia affectus, quem habet homo erga ſeipſum, debet eſſe exemplar amoris, quo proſequitur proximos: Ergo ſicut ob hanc rationem diligimus magis animam propriam, quàm alienam; ita etiam debemus amare magis proprium corpus, quàm corpora aliorum.

Obiectio. Contra hoc tamen eſt difficilis quædam objectio; nam licitum eſt, & laudabile exponere proprium corpus evidenti mortis periculo, ut vita corporalis proximi, & præſertim amici, illæſa maneat: Ergo non tenemur ex charitate diligere nos ipſos ſecundùm corpus pluſquam proximum. Conſequentia eſt evidens, antecedens verò ſuadetur, tum ex Phil. 9. *Ethic. cap.* 8. ubi aſſerit eſſe opus maximæ honeſtatis mortem ſubire, & oppetere pro amicis. Quod etiam docent D. Ambroſ. *lib. 3. offic. cap.* 12. D. Auguſt. *lib.* 4. *Conf. cap.* 6. D. Hieronym. *in Michæam cap.* 7. & Lactantius *lib.* 5. *inſtitut. cap.* 18. Tum deinde, quia cuncti ferè ex citatis Patribus laudant Pyladem & Oreſtem, quorum quilibet appetiit pro altero mortem ſubire, juxta illud Naſonis,

Ariſtot. D. Ambroſ. D. Auguſt. D. Hieron. Ovid.

Ire jubet Pylades charum moriturus Oreſten;
Hic negat, hincque vicem pugnat uterque mori.

Necnon Damonē, & Pythiā Pythagoræ diſcipulos, inter quos tantus fuit amicitiæ nexus, ut cùm Dionyſius Tyrannus alterum eorum morti adjudicaſſet, & is tempus ab eo impetraſſet, ut priùs quàm periret, profectus domum ad res domeſticas ordinaret; alter vadem pro altero ſe tyranno dedit, ſpondens ſe mortem ſubiturum, ſi amicus tempore condicto non rediret, qui eadem hora, eodemque momento per Dionyſium conſtitutis ſupervenit; unde factum eſt, ut miratus tyrannus amborum animum, ſupplicium remiſerit, eorumque fidei ſe conjungi deſiderans, eos ut ipſum in ſocietatem ſuæ amicitiæ reciperent, rogaverit, ut refert Valer. Max. *lib.* 4. *cap.* 71. Conſtat autem SS. Patres non laudare niſi opus virtutis: Eſt ergo operatio virtuoſa mortem ſubire pro tuenda vita proximi. *Valer. Max.*

Tum præterea, quia licitum eſt exponere propriam vitam mortis periculo pro defenſione bonorum temporalium, ut omnes Doctores concedunt: Sed inter bona temporalia potiſſimum eſt amicus, ut tradunt Ariſtot. 9. *Ethic. cap.* 9. & Cicer. *lib. de amicitia*, ubi ait: *Solem è mundo tollere videntur, qui amicitiam è vita tollunt, quia nihil melius à diis immortalibus habemus.* Ergo licitum eſt ponere vitam pro amico. Tum denique, quia licitum eſt filio præbere alimenta patri extremè indigenti, etiamſi inde propriæ vitæ jacturam incurrat; hanc enim actionem vitio adſcribere feritas eſſet, & barbaries; cùm naturæ propenſio, & pietatis ratio inclinent ad oppoſitum: Ergo etiam licebit mortem oppetere pro uxore, filio, & amico, quorum conjunctio æmulatur unionem, quam habemus ad parentes. *Ariſtot. Cicero.*

Et confirmatur, quia non ſolùm eſt licitum, ſed valde meritorium opem ferre homini, qui peſtilenti morbo laborat, etiam cum evidenti periculo mortis ſubeundæ, ut patet ex communi ſenſu fidelium: Ergo etiam eſt licitum, & valde laudabile mortem ſubire, ut vitam amici extremè indigentis illæſam tueamur.

Huic objectioni reſpondent aliqui negando antecedens, quia licet honeſtum & laudabile ſit mortem aggredi pro bono communi Reipublicæ, aut etiam illuſtris perſonæ, ex qua pendet bonum commune populi, qualis eſt perſona regis; illicitum tamen eſt mortem ſubire pro conſervanda vita amici, aut alterius privatæ perſonæ nobis æqualis. Ita Durand. *in* 4. *diſt.* 17. *quæſt.* 6. Palud. *eadem diſt. quæſt.* 1. *art.* 6. Richard. *in* 4. *diſt.* 15. *artic.* 2. *quæſt.* 2. Gabriel *diſt.* 16. *quæſt.* 3. *art.* 1. Bellarm. *lib.* 3. *de bonis oper. cap.* 8. Tolet. *lib. ult. Summæ, cap.* 32. & alii Neotherici, qui ſuadere conantur ſuam opinionem. 30. Aliquorum reſponſio. *Ariſtot. Durand. Palud. Richard. Gabriel. Bellarm. Tolet.*

Primò ex doctrina Corollarii à nobis modò ſtatuti; quia ut in eo vidimus, corpus proprium præferri debet ſecundùm ordinem charitatis corpori alterius perſonæ privatæ: Sed ordo charitatis non poteſt perverti abſque peccato: Ergo ponere vitam pro amico nequit eſſe operatio laudabilis, ſed eſt peccaminoſa graviter. Reſponſionis motiva.

Secundò ex D. Auguſt. *lib. de mendacio, cap.* 6. ubi hæc habet: *Si quis vitam corporalem pro vita corporali amici perdat, non diligit proximum ſicut ſeipſum, ſed pluſquàm ſeipſum, quod doctrina regulam excedit.* *D. Auguſt.*

Tertiò

Digitized by Google

D. Thom. Tertiò ex D. Thom. infrà, *quæſt. 32. art. 6.* ubi docet illicitum eſſe erogare eleemoſynam pauperi extremè indigenti de iis, quæ ſunt nobis ſimpliciter neceſſaria ad ſuſtentationem vitæ; ſic enim ait: *Dicendum quod neceſſarium dupliciter dicitur. Vno modo, ſine quo aliquid eſſe non poteſt; & de tali neceſſario omnino eleemoſynam dare non debet, putà ſi aliquis in articulo neceſſitatis conſtitutus, haberet ſolùm unde poſſet ſuſtentari ipſe, & filii ſui, & alii ad eum pertinentes; de hoc enim neceſſario eleemoſynam dare, eſt ſibi, & ſuis vitam ſubtrahere.*

Quartò, quia non licet præferre vitam amici vitæ parentis: Ergo neque vitæ propriæ, quippe quam magis diligimus, quàm vitam patris. Conſequentia patet ex ratione modò ſubſumpta. Antecedens verò ſuadetur; nam caſu, quo mihi ſuppeteret unicus panis, qui non ſufficeret parenti, & amico extremè indigentibus alendis, deberem illum patri porrigere; neque liceret, ipſo ſpreto, amico concedere, ut communiter docent Theologi: ergo, &c.

Quintò, & ultimò, quia imminente naufragio, non poteſt quis arreptam tabulam licitè dimittere, & amico tradere, ut commune, urgenſque mortis periculum evadat: Ergo neque propriam vitam pro eo negligere, ſive illius vitæ poſtponere. Conſequentia patet, antecedens verò probatur; quia dimittere tabulam in caſu poſito, eſſet occidere ſeipſum; cùm illa dimiſſa, non remaneat ſpes probabilis evadendi mortem, quam ſæviens procella urget; conſtat autem nemini eſſe licitum occidere ſeipſum: ergo, &c.

31. Allata reſponſio improbatur. Cæterùm licèt hæc ſolutio congruere videatur doctrinæ quarti corollarii in hoc §. à nobis ſtatuti, ſuſtineri tamen nequit, eo quòd debilibus nitatur fundamentis, nec ſatisfaciat adductis in favorem partis contrariæ, quæ majoris ſunt momenti, & pro quibus ſtat tum communior opinio Doctorum, ut ſtatim videbimus; tum etiam ſermo ille Chriſti Domini, *Majorem charitatem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*: ubi tanquam opus egregiæ charitatis commendat, quod quis vitam ſuam morti exponat pro amicis etiam temporaliter indigentibus, ut liquet ex contextu litteræ. Tum etiam vox populi, quæ reputatur vox Dei; nam ut expendit Soto *lib. 5. de juſtitia & jure, quæſt. 1. art. 6.* nulla eſt in orbe natio, in qua non egregiæ laudi detur, quod homo mortis periculo ſe permittat, ut periclitantem amici vitam illæſam tueatur. Soto.

32. Vera objectionis ſolutio. Quare hac ſolutione omiſſa, reſpondetur ad objectionem, conceſſo antecedenti quantum ad corpus amici, vel alterius perſonæ nobis conjunctæ, negando conſequentiam; quia ex eo, quod licitum ſit, & laudabile ex genere ſuo mortem oppetere pro amico, minimè ſequitur, quod non diligamus, aut diligere debeamus magis proprium corpus, quàm alienum, ut charitas præcipit. Sed hæc duo optimè inter ſe cohærent. Tum quia ad hoc ut aliquis magis amet ex charitate proprium corpus quàm alienum, ſufficit quod velit illud ad majorem gloriam æternam, hancque pluris æſtimet quàm vitam, & beatitudinem corporis alieni; qui amor compoſſibilis eſt cum toleratione mortis voluntariæ ſuſceptæ pro ſalvanda vita temporali amici, quoniam etiam dum quis morti exponitur pro amico, poteſt appetere corpori propriè majorem felicitatem æternam, quàm deſideret corpori amici, illamque huic poſteriori beatitudini præferre. Tum etiam, & maximè; nam eo ipſo quod mortem ſubire pro amico extremè indigenti ſit ex natura ſua actus honeſtus, & virtuoſus, ut intendit objectio; neutiquam ordinem naturæ, aut charitatis à nobis ſtatutum pervertit ille, qui mortis periculo ſe permittit, ut amici vitam illæſam tueatur; quia in eo eventu non poſtponit proprium corpus corpori alieno ſolitariè ſumpto, ſed etiam bono virtutis, quod in ipſo actu oppetendi mortem elucet. Pro quo bono conſonum eſt tam rationi naturali, quàm ordini charitatis quælibet temporalia bona negligere, eo quòd omnibus illis longè excellentius ſit. Et ex conſequenti magis diligit ſeipſum homo, qui illi ſtudet, quàm corpus amici, pro quo mortem ſuſtinet, ut animadvertit D. Thom. *art. 4. hujus quæſtionis, ad 2.* D. Thom.

Nota 1. Porrò ut hujus ſolutionis veritas clariùs eluceſcat, ſimulque præcludatur locus iis, quæ contra illam objici poſſent, animadvertendum eſt primò, quod ſolutio debiti orti ex quacumque virtute, eſt actus ex genere ſuo honeſtus, & laudabilis, ſive illud ſit debitum rigoroſum, quale eſt debitum pietatis, & juſtitiæ commutativæ; ſive minùs rigoroſum, & ſolius decentiæ, & honeſtatis.

Nota 2. Secundò nota, quod licèt debitum ortum ex virtuoſa amicitia non ſit ſtrictum, & rigoroſum, ſed ſolùm decentiæ & honeſtatis, comprehendit tamen, & extenditur ad omnia temporalia bona, ita ut qui pro amico divitias, honorem, & vitam neglexerit, non cenſeatur prætergredi rationis modum, honeſtæque amicitiæ debitum, ſed illi ſatisfacere, ut conſtat tum ex communi ſenſu nationum, Philoſophorum, ac SS. Patrum, quos adduximus *num. 29.* Tum etiam, quia amicus fidelis majus bonum eſt, quàm propria vita, cùm in illo habeamus non ſolùm bona fortunæ, ſed etiam animæ, ut conſilium, ſolatium, doctrinam, &c. quæ ſunt ſuperioris rationis, juxta illud Eccleſiaſt. 6. *Amico fideli nulla eſt comparatio, & non eſt digna ponderatio auri, & argenti contra bonitatem fidei illius.* Pro bono autem majori debitum eſt ex decentia, & honeſtate minùs negligere, & in caſu amicitiæ adſtruitur *Proverb. 12.* his verbis: *Qui damnum contemnit pro amico, juſtus eſt.* Eccleſiaſt. Proverb. 12.

Firmatur noſtra reſolutio. Ex his apparet ratio à priori, ob quam licet negligere vitam pro amico, conſanguineo, aut benefactore, abſque præjudicio ordinis ſtatuti à charitate. Nam ille qui mortem oppetit pro amico, non poſtponit corpus proprium vitæ amici nudè ſumptæ, quod prohibet ordo charitatis; ſed unitæ cum ſolutione debiti orti ex honeſta amicitia: quo pacto conſiderata vita amici excedit omnia bona corporea, ob idque licitè poteſt quiſque illam corpori ſuo præferre; quoniam ex vi hujus prælationis non amat magis amicum, quàm ſeipſum, ſed potiùs è contrario; quia quærit ſibi bonum virtutis, quod excellentius eſt bono corporeo.

Quæ eſt communior reſolutio Doctorum, præſertim D. Bonaventuræ *in 4. diſt. 16. art. 2. q. 1.* Dominici de Soto *ubi ſuprà*, Victoriæ *in relect. de homicidio*, Cordubæ *lib. 1. quæſt. 38.* Araujo, Bañez, Aragon, Lorcæ, & aliorum in hac quæſtione ſubſcribentium. D. Thom. *in 3. diſt. 29. quæſt. 1. art. 5. ad 3.* ubi ſic habet: *Dicendum quod tradere ſe ipſum morti propter amicum, eſt perfectiſſimus actus virtutis. Vnde hunc actum magis appetit virtuoſus quàm vitam propriam corporalem. Vnde quando aliquis vitam propriam corporalem* D. Bonav. Dominicus Soto. Victoria. Corduba. Araujo. Bañez. Aragon. Lorca. D. Thom.

propter

propter amicum ponit, non contingit ex hoc, quod aliquis plus amicum, quàm ſeipſum diligat, ſed quod in ſe plus diligit quis bonum virtutis, quàm bonum corporale.

33. Motiva oppoſita convelluntur. *Durand.* Neque obſtant in contrarium, quæ adduximus ex Durando & aliis. Ad primum enim reſpondetur, ordinem charitatis non perverti abſque peccato. Cæterùm ille, qui mortis periculo exponitur pro tuenda vita amici, parentis, aut benefactoris egregii, non pervertit ordinem charitatis, ſed obſervat; quia in eo actu non ſolùm intendit conſervationem vitæ alienæ, ſed etiam ſolutionem debiti orti ex virtute: quod majus bonum eſt, & magis diligendum ex charitate, quàm vita temporalis propria.

D. Auguſt. Ad ſecundam dicendum, D. Auguſtinum mutaſſe ſententiam tum loco citato *num. 29.* tum etiam *in lib. Confeſſ.* ubi docet licitum eſſe vitam temporalem pro amico perdere.

Niſi mavis, Auguſtinum loqui de vita amici, qui nomine tenus præcisè talis ſit, pro quo illicitum eſt mortem oppetere; quia deficit ibi ſolutio debiti orti ex virtute, quæ in cauſa eſt, ut pro vero amico vitam honeſte contemnamus.

Ad tertiam probationem dicendum, quod D. Thom. in illo articulo non loquitur de eleemoſyna, quæ confertur parentibus, vel amicis extremè indigentibus, ſed quæ erogatur pauperibus extraneis, & communi neceſſitate laborantibus, quibus illicitum eſt impertiri eleemoſynam de iis, quæ ſunt neceſſaria ſimpliciter ad vitæ ſuſtentationem, vel ad conſervationem decentem proprii ſtatus. Præſertim ſi hæc eleemoſyna non fiat ab aliqua privata perſona, cui non incumbit aliarum providentia, ſed à patrefamilias, qui naturali jure tenetur uxori, & filiis alimenta præbere, in quo caſu loquitur D. Thom. ut liquet ex contextu.

34. Ad quartam probationem reſpondetur, conceſſo antecedenti negando conſequentiam. Et ratio diſparitatis eſt, quia etſi homini inſit à natura jus præferendi propriam vitam alienæ, poteſt tamen renuntiare huic juri ob honeſtum finem, qualis eſt defenſio amici, aut benefactoris, ob idque licitè pro illis mortem ſubire. Juri autem, quod pater habet adversùs filium; ut ei alimenta præbeat, nequit filius renuntiare, Limitatio noſtræ reſolutionis. cùm non ſit in ejus poteſtate: unde quia prædictum jus eſt majus jure amicitiæ, præſertim quoad alimenta, peccaret graviter filius, ſi patre extremè indigente neglecto, victum amico miniſtraret; quia illa miniſtratio fieret cum præjudicio tertii, ſcilicet parentis. Qua ratione etiam illicitum eſt mortem ſuſtinere pro amico, ſi ex illa ſequatur grave detrimentum uxori, filiis, aut aliis perſonis, quibus providere tenetur ille qui decedit.

Ad ultimam probationem reſpondetur negando antecedens, & majorem ſequentis ſyllogiſmi; quia non magis videtur occidere ſeipſum, qui ſævienti mari arreptam tabulam cedit amico, quàm qui poſſeſſum panem, quo extremè indiget, illi elargitur, qui tamen non occidit ſeipſum (aliàs non liceret prædictum panem Regi offerre, quia propria occiſio ob nullum finem eſt licita;) ſed minùs curat de propria vita conſervanda, quàm poſſet. Quæ negligentia ſæpe eſt laudabilis, ut conſtat tum ex dictis: tum etiam, quia perſona privata non tenetur uti mediis peregrinis, aut acerbiſſimis ad propriæ vitæ conſervationem, ſed ſufficit ſi adhibeat communia. Qua ratione adſtruunt communiter Authores, non teneri hominem pati vehementem dolorem, qui ex abſciſſione alicujus membri conſurgit, ut vitam tueatur; ſed poſſe licitè hoc medium reſpuere, mortique imminenti locum cedere. Quod ſi in ceſſione tabulæ interveniret propria occiſio, non poſſet licitè etiam pro bono totius reipublicæ illam dimittere; non quia illicitum ſit ex ſe mortem oppetere pro amico, ſed quia in caſu poſito intervenit ex modo illam oppetendi propria occiſio, quæ ſemper eſt illicita, niſi divina authoritate fiat.

Dices: Sequi ex his, non eſſe licitum exponere ſe evidenti periculo mortis pro quolibet proximo extremè indigenti; cujus contrarium probari videtur ex laudabili praxi Fidelium ſubſervientium infirmis peſte laborantibus, cujuſcunque qualitatis, & conditionis ſint. 35. Replica.

Reſpondetur concedendo ſequelam, cui non opponitur laudabilis Fidelium praxis. Tum quia ſervientes infirmis peſtilenti morbo laborantibus, non exponuntur, ſaltem communiter, evidenti mortis periculo, ſed ſolùm probabili; quod licitè incurritur pro quacumque perſona extremè indigenti. Tum etiam, quia perſonæ providentes ex officio infirmorum ſaluti tenentur ex debito officii illorum ſanitati conſulere, etiam cum certo moraliter mortis periculo, præſertim cùm non unius tantùm vitam procurant, ſed plurium, quibus laudabile eſt propriam vitam poſtponere. Tum denique, quia Catholici non devoventur curandis proximis peſte laborantibus, ut temporale præcisè miſericordiæ opus exequantur, ſed ut conſulant etiam illorum ſaluti ſpirituali, quæ frequenter peſſum iret, ſi infirmi unà cum morbi contagio, chriſtianæ pietatis jacturam incurrerent.

Ex qua doctrina infertur quintò, quod attento charitatis ordine, debemus æſtimare, ac diligere magis proximos nobis conjunctos ſanguine, beneficentia, aut amicitia, quàm extraneos, cum quibus naturæ tantùm, & gratiæ conjunctionem habemus. Tum quia, ut modò diximus, poſſumus pro illis licitè vitam ponere, ſecus autem pro illis. Quod ſignum eſt majoris dilectionis erga primos. Tum etiam, quia intenſio, & appretiatio amoris charitativi, qui determinatur ad proximos in hac vita, ſumitur, & regulatur ex parte perſonæ diligentis, ut ſuperiùs ſtatuimus: quocirca neceſſe eſt, ut magis debeamus diligere ſecundùm ordinem charitatis perſonas nobis ſanguine, aut alia ratione conjunctas, quàm illas, cum quibus nulla nobis ſpecialis neceſſitudo intercedit. Et ea propter inter perſonas nobis ſanguine conjunctas, quæ ſunt in primo gradu, ut parentes, & filii, præferri debent iis, quas in aliis gradibus attingimus. 36. Quintum corollarium.

Eſt tamen circa hoc triplex difficultas. Prima, an doctrina hujus corollarii vera ſit, ſuppoſito adhuc, quod perſonæ extraneæ ſint Deo maximè conjunctæ? Et ratio dubitandi ſumitur primò ex eo, quod charitas noſtra eſt participatio quædam charitatis divinæ, quæ magis diligit meliores. Secundò, quia charitas viæ eadem eſt, ac charitas patriæ, ob idque ſervare debet utrobique eundem ordinem: in patria autem magis amabimus extraneos Deo intimè conjunctos, quàm noſtros conſanguineos minùs illi unitos, ut docet Divus Thomas *art. ultim. hujus quæſtionis.* Incidentes quæſtiones.

Secunda difficultas eſt, an perſonæ nobis conjunctæ in primo conſanguinitatis gradu, debeant

Digitized by Google

debeant amari magis, quàm inſignes amici, aut benefactores?

Tertia, quis ordo obſervari debeat inter perſonas, quas primo conſanguinitatis gradu attingimus: an ſcilicet Pater præferri debeat in amore filiis, & uxori, vel potiùs poſtponi? Quibus difficultatibus, ut ſuo ordine fiat ſatis,

37. Reſolutio primæ quæſtionis. Reſpondetur ad primam affirmativè, quia cùm exceſſus amoris appretiativi ſumatur ex parte perſonæ diligentis, & per conjunctionem ad illam reguletur, majori pretio habere debemus perſonas conjunctas nobis ſanguine aut ſimili nexu, quàm extraneas, etiamſi illæ ſanctitate præcellant, & divinam bonitatem abundantiùs participent. Præſertim cùm ad ſatiſfactionem hujus debiti ſufficiat diligere prædictas perſonas majori amore objectivo, quàm proſequamur nobis conjunctas, & propinquas, ut latè oſtendit D. Thom. *artic. 6. hujus quæſtionis.* D. Thom.

Occurritur motivis oppoſitis. D. Thom. Nec obſtant in contrarium rationes dubitandi; ad primam enim occurrit D. Thom. *art. proximè citato, ad 2.* his verbis: *Dicendum quod charitas facit hominem conformari Deo ſecundùm proportionem, ut ſcilicet ita ſe habeat homo ad id, quod ſuum eſt, ſicut Deus ad id, quod ſuum eſt. Quædam enim poſſumus ex charitate velle, quia ſunt nobis convenientia, quæ tamen Deus non vult; quia non convenit ei, ut ea velit, ſicut ſuprà habitum eſt, cùm de bonitate voluntatis ageretur.*

Ad ſecundam dicendum, quod licèt eadem ſit charitas viæ ac patriæ, non tamen oportet, quod obſervetur utrobique idem ordo dilectionis, eo quòd in patria deficiant providentia, & alia motiva, ob quæ debemus diligere in via perſonas nobis conjunctas magis, quàm extraneas, etiamſi præferantur illis in ſanctitate. Quæ eſt doctrina D. Thomæ *art. ult. hujus quæſtionis*, ubi in medio corporis ſic habet: *Tota vita beata conſiſtit in ordinatione mentis ad Deum. Unde totus ordo dilectionis Beatorum obſervabitur per comparationem ad Deum, ut ſcilicet ille magis diligatur, & propinquior ſibi habeatur ab unoquoque, qui eſt Deo propinquior; ceſſabit enim tunc proviſio, quæ eſt in præſenti vita neceſſaria, qua neceſſe eſt, ut unuſquiſque magis ſibi conjuncto ſecundùm quamcunque neceſſitudinem provideat magis, quàm alieno, ratione cujus in hac vita ex ipſa inclinatione charitatis homo plus diligit magis ſibi conjunctum, cui magis debet impendere charitatis effectum. Contingit tamen in patria, quod aliquis ſibi conjunctum pluribus modis diligit; non enim ceſſabunt ab animo Beati honeſtæ dilectionis cauſæ: tamen omnibus iſtis rationibus præfertur incomparabiliter ratio dilectionis, quæ ſumitur ex propinquitate ad Deum.* D. Thom.

38. Obſervā la pro deciſione ſecundæ difficultatis. Ut ſecunda difficultas clariùs expediatur, animadvertendum eſt primò, quod nomine amici, & benefactoris egregii illum intelligimus, qui vel nos à ſervitute redemit, vel prodiga manu temporalia bona impertivit, in eaque eſt diſpoſitione, ut non dubitet evidenti mortis periculo exponi, ut nobis afferat vitæ ſubſidium.

Secundò nota, convenire inter Authores, quod ex proximis conjunctis nobis amicitiæ nexu debet unuſquiſque amari magis per ſe loquendo in ordine ad illud bonum, ſuper cujus communione fundatur amicitia, quam cum illo gerimus. Unde quia amicitia conſanguinitatis fundatur in conjunctione naturalis originis, amicitia autem civilis in communione politica, & ſic de aliis; idcirco in iis, quæ pertinent ad naturam, & vitæ conſervationem, debent conſanguinei per ſe loquendo præferri aliis perſonis; in iis verò, quæ ſpectant ad bonum politicum, anteponi debent cives conſanguineis. Qua etiam ratione præferre debet monachus in rebus monaſticis ejuſdem vitæ profeſſorem perſonis ſecularibus, quibus aliàs ſanguinis communione obſtringitur.

In ordine verò ad æternam beatitudinem, ſuper cujus communione fundatur amicitia charitatis, debemus magis diligere parentes, filios, & uxores, quàm concives, aut benefactores communes; quia ut ſæpius diximus, intenſio dilectionis charitativæ erga proximos tantò debet eſſe major, quantò fuerit perfectior, & ſtrictior conjunctio naturalis, quam habemus cum illis. Conjunctio autem ſanguinis excedit alias: tum quia eſt prior, & immobilior illis; tum etiam, quia pertinet ad ſubſtantiam, aliæ verò fundantur ſupra communicationem accidentium; & ideo attento charitatis ordine, parentes, uxores, & filii debent amari magis in ordine ad beatitudinem, & bona ſupernaturalia, quàm alii amici, aut benefactores communes.

Unde ſolùm remanet difficultas circa benefactorem egregium, qui adæquare videtur parentis beneficia; utrum ſcilicet debeamus amare illum in ordine ad vitam temporalem potiùs, quàm parentem; itaut utroque in extrema neceſſitate conſtituto, teneamur benefactori priùs quàm patri ſubvenire? In qua difficultate affirmativam partem ſuſtinet quidam Gerardus relatus à Buridano *9. Ethic. quæſt. 3.* eo ductus fundamento, quod pluribus titulis debeamus vitam amico redemptori, quàm patri; quia pater nullum paſſus eſt periculum, nec bonorum jacturam pro nobis; quæ tamen paſſus eſt benefactor, qui redemit, & propriam vitam, ut noſtræ conſuleret, mortis periculo expoſuit. Sententia Gerardi. *Buridan.*

39. Refellitur. D. Thom. Bañez. Aragon. Araujo. Lorca. Sed contraria ſententia vera eſt, quam non obſcurè docet D. Thom. infrà, *quæſt. 31. art. 3. & art. 8. præſentis quæſtionis*, ubi illam defendunt Banez, Aragon, Araujo, Lorca, & plures alii. Et ratio videtur perſpicua, quia plus eſt dediſſe vitam, quàm illam poſtea in uno, vel altero caſu conſervare: Sed pater dedit vitam, benefactor autem ſolùm conſervavit: Ergo plus debet amari pater, quàm benefactor.

Et confirmatur, quia conjunctio fundata ſupra receptionem temporalis beneficii adæquare nequit conjunctionem naturalis originis, quæ nos parentibus obſtringit: Sed amoris intenſio proportionari debet huic conjunctioni: Ergo benefactor non debet præferri in amore parentibus, ſed poſtponi.

Ad argumentum verò Gerardi reſpondetur, quod etiam boni parentes multa patiuntur propter filios educandos, atque ad debitum ſtatum promovendos, & præterea parati ſunt exponere vitam mortis periculo pro illis; eſt enim vehemens amor parentum erga filios. Et licèt naturalis originis conjunctio non contrahatur propria electione, ſicut contrahitur unitas ſocialis amicitiæ; quia tamen prima illa unitas ſubſtantialior eſt, & ſtabilior, prævalere debet in iis, quæ ad vitam ſpectant. Unde in proviſione neceſſariorum magis tenemur parentibus, & filiis ſuccurrere, quàm egregiis benefa- Motivum contrarium diluitur.

benefa

benefactoribus, & ſimilibus amicis. Videatur D. Thom. *art.8. hujus quæſtionis, ad* 1. D. Thom.

Circa egregios autem benefactores ſpirituales, quales ſunt magiſtri, à quibus fidei lucem accepimus, vel doctrinam hauſimus, ſua eſt etiam difficultas, an debeant præferri parentibus, & filiis carnalibus in ordine ad bona ſpiritualia, & æternam beatitudinem, quam potiſ-
Aliquorum opinio. Bañez, Aragon. ſimè intendit charitas? Partem negativam defendunt Bañez, Aragon & alii *artic.8. hujus quæſtionis.* Quorum fundamentum eſt, quia reſpectu finis ultimi communis eſt conjunctio erga omnes proximos: Sed alias obligatio, & conjunctio erga parentes carnales eſt magis intima, quàm erga ſpirituales: Igitur ratione hujus conjunctionis magis debemus amare parentes carnales, quàm ſpirituales, illiſque proinde priùs quàm iſtis ſubvenire, ſi contingat utroſque in neceſſitatibus ſpiritualibus exiſtere.

Alia ſententia. D.Thom Ambroſ. Opinio tamen contraria videtur eſſe D.Th. *artic. proximè citato, in ſolut. ad* 2. ubi ſic ait: *Dicendum quod Ambroſius loquitur de dilectione quantum ad beneficia, quæ pertinent ad communicationem gratiæ, ſcilicet de inſtructione morum; in hac enim magis debet homo ſubvenire filiis ſpiritualibus, quos ſpiritualiter genuit, quàm filiis corporalibus, quibus magis tenetur providere in corporalibus ſubſidiis.* Si autem filius genitus in ſpiritu præferendus eſt filio carnali, ut hìc ex Ambroſ. docet D.Thom. conſequens eſt idem tenendum eſſe circa patrem ſpiritualem, à quo majora bona, quàm à parente carnali accepimus. Quæ eſt doctrina Enodii Ticinenſis, Aragonii, & aliorum. Sed in hac re libitum ſit unicuique ſentire quod maluerit.

40. Reſolutio poſterioris quæſtionis. D. Thom. Ad tertiam difficultatem, quam verſat Divus Thomas *articulo* 9. 10. *&* 11. hujus quæſtionis, reſpondetur quod ex parte objecti magis debet amari pater, quàm mater, & mater, quàm uxor; & uxor, quàm filii: amore verò intenſivo diligenda eſt uxor primo loco, ſecundo filii, deinde pater, & ultimo mater. Ita expreſsè D. Thom. *locis citatis*, & communiter Doctores. Probatur primò ratione deſumpta ex principiis, quæ ſuperiùs ſtatuimus; nam ex parte objecti illud eſt magis diligendum, quod habet majorem rationem boni: Sed pater majorem boni rationem habet, quàm mater; & mater, quàm uxor; & hæc, quàm filii: Ergo attenta inclinatione charitatis, diligendi ſunt ordine à nobis ſtatuto. Probatur minor, quia id habet rationem eminentioris boni, quod magis aſſimilatur Deo in ratione principii: conſtat autem patrem aſſimilari magis Deo in hac ratione, deinde matrem, & poſtea uxorem; quia pater eſt principium activum generationis, mater verò paſſivum, quod inferius eſt activo; uxor autem non habet rationem principii reſpectu ſponſi, ſed comprincipii erga filios, quos ut effectus, adeoque ſub ratione inferiori reſpiciunt.

Secunda verò pars etiam ſuadetur ex dictis, quia intenſio amoris charitativi attenditur penes conjunctionem naturalem amantium; in hac autem conjunctione uxor obtinet primum locum, ſecundum filii, tertium pater, & ultimum mater. Quia uxor eſt conjuncta viro, quaſi una caro cum illo exiſtens. Filii ſunt aliquid patris; cùm tamen pater non ſit aliquid filii: & ideo dilectio, ſecundùm quam pater diligit filium, eſt ſimilior dilectioni, qua diligit ſeipſum, quàm dilectio, qua amat ſuum patrem? Ex parentibus autem, licèt ſola mater miniſtret materiam, ex qua formatur corpus, quia tamen pater habet rationem principii activi, quod excellentius eſt paſſivo, cenſetur magis conjunctus filio, quam mater: Ergo, &c.

Sed objicies, quod tantò aliquis eſt magis diligendus, quantò graviùs peccat homo, ſi ab illius amore deſiſtat: Sed graviùs peccat qui deſinit amare patrem, aut matrem, quàm qui omittit diligere filium: Parentes igitur plus ſunt amandi, quàm filii. Major & conſequentia conſtant: minor verò ſuadetur, quia ſi pater, & filius extremè indigerent, potiùs eſſet ſubveniendum patri, quàm filio. 41. Objectio.

Reſponſio Buridan. Huic objectioni reſpondet Buridan. 9. *Ethic. quæſtione* 3. negando minorem, quia magis tenetur homo diligere filios, eiſque in proviſione rerum corporalium ſubvenire, quam parentibus; quia ut dicitur 2. ad Corinth. 12. *Filii non debent theſaurizare parentibus, ſed parentes filiis.* Huic ſententiæ ſuffragari videtur Divus Thomas *quæſt. de charitate, artic.*9. *ad ultimum.* 1.Cor.12. D. Thom.

Melior ſolutio. Sed quanvis hæc ſolutio aliquali fundamento innitatur, non tamen conſentanea videtur veritati. Et ideo illâ omiſsâ, reſpondetur quod amor filii ad patrem eſt magis debitus, quàm amor patris ad filium: unde quia peccatum eſt carentia actus debiti, ideo graviùs peccaret qui patris dilectionem, quàm qui filii amorem omitteret. Cæterum amor erga filios eſt magis ſpontaneus, quia filius eſt opus patris: propria autem opera libentiſſimè, adeoque majori cum delectatione, & intenſione diligimus. Qua ratione docet Divus Thomas *articulo* 11. *hujus quæſtionis*, amorem benefactoris erga beneficiatum eſſe magis intenſum, quàm amorem beneficiati erga benefactorem; quanvis hic poſterior amor ſit magis debitus, quàm prior. Quæ doctrina, ſicut & præcedens, intelligenda eſt formaliter, & per ſe, loquendo ſcilicet de benefactore, patre, & filiis, in eo quod tales ſunt, & cæteris paribus; quia ſi cætera non ſunt paria, ſed aliunde adſit maximus exceſſus providentiæ, & virtutis, poterit mater diligi plus quàm pater, & quælibet alia perſona, ut animadvertit Divus Thomas *artic.*10. *hujus quæſtionis*, apud quem videri poſſunt, ſi quæ ad perfectiorem hujus materiæ notitiam hic deſiderari videantur. D Thom. D. Thom.

DISPUTATIO IV.

De actu principali charitatis, qui eſt amor Dei ſuper omnia.

QUIDDITAS actus charitatis magna ex parte manifeſta eſt ex præcedentibus, in quibus ejus objectum & ordinem explicuimus. Cæterùm ut undique innoteſcat, opus eſt ſpecialem diſputationem inſtituere, in qua ipſius principium activum exploremus. Nam cùm actus

Digitized by Google

actus dicat habitudinem ad objectum, in quod tendit, & ad principium activum, à quo oritur, neceſſe eſt utrumque inveſtigare ad perfectam illius notitiam capeſſendam.

DUBIUM I.

Utrum actus charitatis per abſolutam Dei potentiam procedere valeat immediatè ab Spiritu ſancto, ſicut à principio activo?

1. PRincipium immediatum actus vitalis, qualis eſt amor Dei ſuper omnia, eſt duplex, *quod*, & *quo*: primum eſt ſuppoſitum, à quo actus elicitur; poſterius verò forma, ſeu virtus, per quam illum producit, quæ in caſu præſentis quæſtionis tunc dicitur immediata, quando inter ipſam, & actum producendum non mediat in ſuppoſito, à quo elicitur, alia virtus actualis, vel habitualis, principalis, vel inſtrumentalis, tranſiens, vel permanens. *Status quæſtionis.* Unde cùm perſpicuum ſit animam rationalem eſſe principium *quod* actus, quo diligimus Deum ſuper omnia, ſolùm procedit præſens difficultas de illius principio activo *quo*. Et ideo dum vertimus in dubium, an actus charitatis poſſit procedere ab Spiritu ſancto ſicut à principio activo, idem eſt ac inquirere, utrum perſona Spiritus ſancti queat uniri noſtræ voluntati in ratione principii immediati *quo* prædicti actus? Quo pacto excitant nonnulli hanc quæſtionem, ſed ſub forma à nobis præſcripta quodammodò univerſalior eſt, & expedita magis.

Quid de facto contingat. Secundò nota, quod principium immediatè activum actus charitatis, ſive dilectionis Dei ſuper omnia, quam de facto eliciunt Juſti, eſt ipſa charitas, quæ non eſt perſona Spiritus ſancti, ut docuit Mag. *in* 1. *diſtinct.* 27. (*Magiſt.*) ſed forma quædam creata de genere qualitatis, inhærens intrinſecè noſtræ voluntati, ut habetur ſatis expreſsè tum ex illo 1. ad Corinth. 13. (*1. Cor. 13.*) *Nunc autem manent fides, ſpes, charitas, tria hæc, &c.* Ubi Apoſtolus loquitur de charitate noſtra ſicut de fide, & ſpe, quas conſtat eſſe perfectiones creatas intrinſecè inhærentes animæ. Tum etiam ex illo ad Roman. 5. (*Rom. 5.*) *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum.* Nam ibi Apoſtolus loquitur de charitate habituali, quâ omnes juſtificati Deum amant, ut interpretantur Divus Auguſtinus *de ſpiritu, & litter. cap.* 32. D. Bernard. *epiſtol.* 107. & Concil. Arauſican. *can.* 25. (*D. Auguſt. D. Bernard. Concil. Arauſic.*) manifeſtum eſt autem, Apoſtolum diſtinguere charitatem, de quâ in prædicto loco agit, ab Spiritu ſancto, ſicut donum infuſum ab infundente. Quam etiam diſtinctionem exprimit in illis verbis: *Fructus ſpiritus charitas*; quæ habentur *ad Galat.* 5. (*Ad Gal. 5. Concil. Trid.*) Tum denique ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 6. *cap.* 7. *& can.* 11. ubi definitur charitatem, qua Deum proſequimur, eſſe formam intrinſecè nobis inhærentem, quæ neceſſariò debet eſſe perfectio creata: nam perſonæ Spiritus ſancti repugnat imperfectio inhærentiæ; ſic enim habet Concilium primo loco, ubi agit de juſtificatione impii: *Hoc enim fit dum charitas diffunditur in cordibus eorum, qui juſtificantur, & illis inhæret; in juſtificatione enim infuſa accipit homo tria hæc, fidem, ſpem, & charitatem.* Quod non minùs clarè exprimunt verba citati canonis, quæ ſunt hujuſmodi: *Si quis dixerit juſtificari hominem ſola remiſſione peccatorum, ſeclusâ gratiâ, & charitate, quæ in cordibus hominum diffunditur, & illis inhæret, anathema ſit.* Unde ſententia Magiſtri, (*Nota. Innoc. III. Concil. Vien. Cap. Majores. Clem. unic. Conc. Trid.*) quæ tempore Innocentii III. & Concilii Viennenſis fuit probabilis, ut conſtat *ex cap. Majores, de Baptiſm.* & *Clement. unic. de ſumma Trinitate*, poſt Concilium Tridentinum innuritur ab aliquibus notâ hæreſis, ab aliis verò temeritatis, & erroris. Et ſanè quantum ad eam partem, quæ negat charitatem noſtram eſſe formam creatam animæ intrinſecè inhærentem, diſtinctamque proinde ab Spiritu ſancto, hæretica abſolutè pronuntiari debet; cùm opponatur directè menti Tridentini, ut conſtat ex illius verbis, & expendunt graviter Vega *lib.* 7. *in prædictum Concil. cap.* 24. Soto *lib.* 2. *de natura & gratia, cap.* 18. Lorca 1. 2. *ſect.* 3. *diſputatione* 8. Valentia *in hac* 2. 2. *quæſtione* 23. *articulo* 2. *diſputatione* 3. *punct.* 1. Aragon *dub.* 2. Malder. *ſect.* 2. *circa finem*, Araujo *dub.* 2. *concl.* 3. & alii. (*Vega. Soto. Lorca. Valentia. Aragon. Malder. Araujo.*)

2. Objectiones. Nec refert, ſi in contrarium objicias cum Magiſtro. Primò, quod verba ſacræ Scripturæ intelligi debent in ſenſu proprio, & formali: Sed in ſacra Scriptura Deus dicitur *charitas*, & econverſo, ut conſtat ex illo 1. Joan. 4. (*1. Joan. 4.*) *Deus charitas eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in illo:* Ergo charitas non eſt forma creata, ſed ipſe Spiritus ſanctus, quatenus unitur noſtræ voluntati, & illam movet ad dilectionem Dei.

Deinde, id quo nihil melius inveniri, & excogitari poteſt, eſt Deus, ut oſtendit Divus Thomas 1. *part. quæſtione* 3. *artic.* 1. (*D. Thom.*) Sed charitas eſt id, quo nihil melius inveniri poteſt, ut tradit D. Auguſt. *lib. de moribus Eccleſiaſt. cap.* 11. (*D. Auguſt.*) & favet D. Chryſoſtom. *homil.* 2. *in* 2. *ad Corinth.* (*D. Chryſoſt. D. Auguſt.*) Ergo charitas ex mente Auguſtini non eſt qualitas creata, ſed ipſe Deus. Quod perſpicuè magis tradidit 8. *de Trinitate, cap.* 7. his verbis: *Qui proximum diligit, conſequens eſt, ut ipſam præcipuè dilectionem diligat: Deus autem dilectio eſt: Conſequens ergo eſt, ut præcipuè Deum diligat.*

Diluitur prima. Non, inquam, hoc refert. Ad primam enim objectionem reſpondetur, charitatem eſſe in duplici differentia; aliam increatam, quâ Deus ſeipſum, & Juſtos diligit; aliam verò creatam, quâ Juſti Deum amant. De priori intelliguntur illa verba Joannis, *Deus charitas eſt*, ut exponit D. Auguſt. *lib.* 15. *de Trinitate, cap.* 17. (*D. Auguſt.*) de poſteriori verò intelliguntur verba ſequentia, *Qui manet in charitate, &c.* nam charitas noſtra eſt vera, & ſtricta amicitia creaturæ ad Deum, ut ſuprà oſtendimus; amicitia autem propriè dicta includit mutuum amorem, ratione cujus amicitia eſt in amato, & amatum in amante, ut explicat Divus Thomas 1. 2. *quæſtione* 28. *articulo* 2. (*D. Thom.*) noſque etiam ſuperiùs vidimus.

Occurritur ſecundæ. D. Auguſt. Ad ſecundam objectionem dicendum, quod Divus Auguſtinus *in lib. de moribus Eccleſiaſt.* intelligit ſub nomine *charitatis* illius objectum, quo nihil melius excogitari poteſt; eſt enim frequens in ſacra Scriptura, & Patribus, virtutes pro illarum objectis uſurpare, ut conſtat ex illo Geneſ. 31. (*Gen. 31.*) *Niſi Deus patris mei Abraham, & timor Iſaac affuiſſet mihi, forſitan*

modò

Digitized by Google

modò nudum me dimiſiſſes. Ubi nomine *timoris Iſaac*, intelligitur Deus, quem ille verebatur. Et ex illo Symboli Athanaſii, *Hæc eſt fides Catholica*, ubi fides pro illius objecto ſupponit. Unde cùm Auguſtinus *loco citato ex* 8. *de Trinitate*, appellat Deum *dilectionem*, loquitur de charitate increata, quæ eſt nobis ratio formalis diligendi proximos; ideo quippe infert eum, qui amat proximum, diligere præcipuè Deum: quæ conſequutio nulla eſſet, ſi nomine dilectionis non intelligeret charitatem increatam, qui eſt ipſe Deus.

Athanaſ. in ſymbol. D. Auguſt.

Quibus accedit, doctrinam in hac obſervatione à nobis prælibatam eſſe ejuſdem Divi Auguſtini *lib.* 15. *de Trinitate, cap.* 18. Cyrilli *lib.* 9. *in Ioan. cap.* 24. Bernardi *lib. de diligendo Deum*, Gregorii *lib.* 10. *Moral. cap.* 28. Divi Thomæ ſuprà *quæſtione* 23. *articulo* 2. & aliorum Patrum, qui aſſerunt charitatem, quâ Deus nos diligit, eſſe ſubſtantiam increatam, & Spiritum ſanctum: charitatem verò, quâ nos eum diligimus, eſſe formam, ab ipſo productam. Unde quantum ad id, quod de facto contingit, non eſt ambigendi locus, quod principium immediatum *quo* actus charitatis, non ſit Spiritus ſanctus, ſed perfectio quædam creata tranſiens, vel permanens. Quocirca difficultas præſentis dubii ſolùm procedit de poſſibili, an ſcilicet attentâ Dei omnipotentiâ actus ſupernaturalis amoris, quo Deum ſuper omnia diligimus, poſſit procedere ab Spiritu ſancto ſicut à principio activo *quo*, ita nimirum, ut voluntas noſtra abſque omni alia virtute, ſive perfectione ſupernaturali prædictum actum eliciat.

D. Auguſt. D. Cyril. D. Bernard. D. Greg. D. Thom.

§. I.

Communis, & vera ſententia ſtatuitur.

3. *Concluſio. Capreol. Caiet. Bañez. Araujo. Aragon. Ferre. Lorca. Peſant. Valentia. Ferrara. Soto. Alvarez.*

Dicendum ergo eſt, per nullam potentiam fieri poſſe, ut actus ſupernaturalis dilectionis, quâ Deum proſequimur, & ſuper omnia amamus, procedat immediatè à Spiritu ſancto ſicut ab illius principio activo *quo*, ſed id apertam contradictionem involvere. Ita Capreol. *in* 1. *diſtinct.* 17. *quæſt.* 3. *artic.* 1. Cajetan. *in hac quæſt.* 23. *artic.* 2. ubi Bañez, Araujo & Aragon *dub.* 2. Ferre *quæſt.* 4. §. 3. Lorca *diſput.* 4. Peſantius *diſtinct.* 2. *concluſ.* 2. Valent. *punct.* 1. §. 3. Ferrara 3. *contra gentes, cap.* 150. Soto *lib.* 1. *de natura & gratia, cap.* 22. Alvarez *lib.* 7. *de auxil. diſput.* 67. & alii plures, tum hìc, tum etiam 1. *part. quæſt.* 12. *art.* 5. Videantur etiam quæ diximus *tract.* 14. *diſp.* 5. *dub.* 3.

Ratio fundamentalis. D. Thom.

Probatur hæc ſententia ratione deſumpta ex D. Thom. *in* 1. *diſtinct.* 17. *quæſt.* 1. *artic.* 1. Implicat contradictionem, quod Spiritus ſanctus influat ut virtus activa proxima in actum ſupernaturalis amoris Dei elicitum à voluntate creata, niſi priùs uniatur illi in ratione prædictæ virtutis: Sed hæc unio eſt Spiritui ſancto impoſſibilis: Ergo etiam quod influat per modum virtutis proximæ, ſive principii activi *quo* in actum amoris Dei elicitum à voluntate creata. Major videtur perſpicua. Tum quia ex principio *quo*, & *quod*, conſtituitur unicum principium adæquatum operationis; non eſt autem intelligibilis conſtitutio alicujus tertii abſque unione partium, ex quibus conſtituitur. Tum etiam quia cauſa, quæ de ſe non habet virtutem proximam ad productionem alicujus effectus, nequit illum producere, niſi priùs obtineat prædictam virtutem, & illam habeat ſibi unitam; quia per virtutem alibi exiſtentem, ſibique nec appropriatam, nec intrinſecè conjunctam, nullus poteſt operari, ut ex ſe liquet: Sed voluntas noſtra non habet ex ſe virtutem activam proximam ad producendam ſupernaturalem dilectionem Dei: Ergo impoſſibile eſt, quod producat illam in virtute Spiritus ſancti ſicut principii proximi activi *quo*, niſi priùs naturâ habeat illum ſibi intrinſecè unitum in ratione dicti principii.

Minor verò ſuadetur, quia conceptus formæ phyſicè actuantis repugnat Spiritui ſancto ob imperfectionem partis, limitationis, & coarctationis, quam eſſentialiter claudit: non eſt autem poſſibile, aut intelligibile, quod Spiritus ſanctus uniatur voluntati creatæ per modum principii proximi *quo* actus ab ea eliciti, ſeclusâ informatione phyſicâ: primò quia in ordine naturali principium activum *quo* habet rationem formæ phyſicæ reſpectu principii *quod*, quia perficit, & conſtituit illud in actu primo erga operationem, quam producit: conſtituere autem in actu primo operativo eſt proprium formæ phyſicæ; quia omnis actus provenit à forma, ut ex ſe liquet, & expendit D. Thom. 2. *contra gentes, cap.* 59. *rat.* 4. his verbis: *Id quo aliquid operatur, oportet eſſe formam eius; nihil enim agit, niſi ſecundùm quod eſt actu; actu autem non eſt aliquid, niſi per id, quod eſt forma eius. Vnde & Ariſtot. probat animam eſſe formam per hoc, quod animal per animam vivit, & ſentit; homo autem intelligit, & non niſi per intellectum: oportet igitur intellectum poſſibilem formaliter uniri nobis, & non ſolum per ſuum objectum.* Secundò, quia operari ſequitur ad eſſe eſſentiæ actualis præcontinentis ipſam operationem, ſicut ad rationem formalem agendi: Ergo repugnat apertè, quod voluntas creata eliciat actum amoris Dei ex influxu Spiritus ſancti, ſicut rationis agendi, niſi priùs naturâ ipſe divinus ſpiritus uniatur ei per modum principii conferentis ipſi aliquod eſſe eſſentiæ actualis, ratione cujus dictum amorem præcontineat, & rationem agendi illi proportionatam aſſequatur: conſtat autem unionem principii conferentis eſſe eſſentiæ actualis, eſſe propriam formæ phyſicæ, quia hæc eſt quæ dat *eſſe* rei: Ergo, &c.

D. Thom.

Confirmatur, quia virtus proximè operativa non poteſt influere in operationem agentis, illamque effectivè bonificare, niſi priùs naturâ ipſum agens intrinſecè afficiat, & perficiat formaliter; quia operatio ſequitur diſpoſitionem intrinſecam agentis, ob id quippe diffinitur virtus à Philoſopho, *Qualitas quæ bonum facit habentem, & opus illius bonum reddit:* Sed non eſt intelligibile, quòd virtus operativa afficiat intrinſecè, & perficiat potentiam agentis, ſeclusâ informatione phyſica: Ergo cùm hæc informatio repugnet Spiritui ſancto, non poterit ipſe uniri cum voluntate creata per modum virtutis proximæ actus amoris Dei ab ea eliciti.

Confirmatio.

Philoſoph.

Quæ eſt ratio D. Thom. loco proximè citato ex 1. *Sent,* ubi ſic habet: *Virtus politica duo facit, quia facit bonum habentem, & opus eius bonum reddit: multò fortiùs igitur hoc facit charitas. Neutrum autem horum effici poterit, niſi charitas ſit habitus creatus; conſtat enim quod omne eſſe à forma aliqua*

D. Thom.

aliqua inhærente eſt, ſicut eſſe album ab albedine, & eſſe ſubſtantiale à forma ſubſtantiali. Sicut igitur non poteſt intelligi, quod paries ſit albus ſine albedine inhærente, ita non poteſt intelligi quod anima ſit bona in eſſe gratuito ſine charitate, & gratia informante ipſam. Similiter cùm actus proportionetur potentiæ operativæ, ſicut effectus propria cauſa, impoſſibile eſt intelligere, quod actus perfectus in bonitate ſit à potentia non perfecta per habitum; & ideo cùm actus charitatis perfectionem quandam habeat ex hoc, quod eſt meritorius, omnibus modis oportet ponere charitatem eſſe habitum creatum in anima, &c.

§. II.

Triplex adverſariorum ſolutio exploditur.

4. Prima reſponſio. HUic tamen rationi variè occurrunt adverſarii; nam primò reſpondent aliqui, unionem indiſpenſabiliter requiſitam ad hoc, ut Spiritus ſanctus influat per modum principii proximi, modo à nobis in limine hujus quæſtionis expoſito, non eſſe aliam, quàm extrinſecam ſubordinationem voluntatis creatæ ad infinitam virtutem ipſius Spiritus ſancti ſpecialiter aſſiſtentis; quoniam licèt hæc extrinſeca aſſiſtentia Spiritus ſancti nihil intrinſecum ponat in voluntate creata, ſupplet tamen munus virtutis intrinſecè illi inhærentis, eo quòd habeat rationem divini auxilii. Et ideo ex eo præcisè, quod prædicta voluntas creata conjungatur Spiritui ſancto per ſubordinationem extrinſecam, elevatur, & conſequitur activitatem ſufficientem ad producendum actum charitatis, quem ex ſe non poterat producere, ad eum ſanè modum, quo imaginatio hominis ex ſubordinatione, & conjunctione extrinſeca ad partem intellectivam aſſequitur vim diſcurrendi circa ſingularia, quam de ſe non habet.

Refellitur Primò. Cæterùm hæc ſolutio nullius momenti eſt, poteſtque facilè refelli: primò, quia non eſt intelligibile voluntatem creatam elevari, & aſſequi virtutem ſufficientem ad productionem actus charitatis abſque mutatione ſui intrinſeca; quia niſi mutetur intrinſecè, & aliter ſe habeat, manebit ſicut antea, impotens videlicet, & inſufficiens ad prædicti actus efficientiam: Sed voluntas creata ex vi ſpecialis ſubordinationis extrinſecæ ad Spiritum ſanctum, quam modò deſcripſimus, non mutatur intrinſecè, quia non recipit in ſe de novo aliquam realitatem intrinſecam, ſine cujus receptione impoſſibilis eſt intrinſeca mutatio: Ergo ex vi prædictæ ſubordinationis nequit elevari, & conſequi activitatem neceſſariam ad productionem actus.

5. Secundò. Deinde, nulla cauſa poteſt producere effectum, quem in ſe formaliter, vel virtualiter non præcontinet; nec præcontinere niſi per virtutem ſibi intrinſecam, quia ut conſtat ex dictis pro aſſertione, implicat contradictionem, quod unum agens per virtutem in alio ſuppoſito exiſtentem, & ſibi non communicatam, fiat in ſe potentius, præcontineatque effectum, quem ex natura ſua non præcontinet: Sed voluntas creata per ſubordinationem extrinſecam ad Spiritum ſanctum non conſequitur aliquam virtutem intrinſecam ſupernaturalem, ut adſtruit hæc ſolutio: Ergo implicat, quod ex vi prædictæ ſubordinationis ſortiatur præcontinentiam, & activitatem neceſſariam ad productionē actus charitatis.

Præterea, impoſſibile eſt, quod actio oriatur ab aliqua cauſa, in qua non præexiſtit intrinſeca virtus illi proportionata; quia operatio ſequitur intrinſecam diſpoſitionem agentis, ob idque ab agente debili, & infirmo impoſſibile eſt oriri actionem vigoroſam, & perfectam: Ergo cùm voluntas creata per extrinſecam ſubordinationem ad Spiritum ſanctum, illiuſque ſpecialem aſſiſtentiam non recipiat virtutem intrinſecam proportionatam actui dilectionis ſupernaturalis, ſed maneat ſicut antea, impoſſibile eſt, quod prædictus actus oriatur ab illa ex vi prædictæ ſubordinationis, & aſſiſtentiæ divinæ præcisè ſumptæ, & conſequenter quod hæc aſſiſtentia ſuppleat munus qualitatis intrinſecè inhærentis animæ, induatque rationem divini auxilii. Tertiò.

6. Quartò. Ultimò impugnatur eadem evaſio: Nam ex eo Deus ſubordinat ſibi creaturas, & eis aſſiſtit generali, aut ſpeciali aſſiſtentia, quia producit in illis aliquam realitatem ipſis intrinſecam; eſt enim intrinſecè præſens omnibus rebus per eſſentiam, & potentiam, quia producit in illis ipſum eſſe; aſſiſtit verò ſpecialiter Juſtis, quia cauſat, & conſervat in illis gratiam ſanctificantem: Ergo implicat in terminis, quod Spiritus ſanctus ſubordinet ſibi voluntatem creatam, eique ſpecialiter aſſiſtat, quin ex vi hujus ſubordinationis, & aſſiſtentiæ aliquid intrinſecum in ea producat, prævium productioni actus charitatis: nam dicere Spiritum ſanctum aſſiſtere ſpecialiter voluntati creatæ, & eam ſibi ſubordinare, quia producit in ipſa prædictum actum charitatis, eſt manifeſta petitio principii, cùm de hoc procedat præſens difficultas.

Et confirmatur vis hujus impugnationis: Nam Spiritum ſanctum ſubordinare ſibi voluntatem creatam, eique uniri in ratione principii operationis ſupernaturalis, ponit in illo novum reſpectum rationis, ſimilem illi, quem dicit in ratione creatoris: Sed prædictus reſpectus non conſurgit in Spiritu ſancto ex intrinſeca mutatione illius, ut ex ſe liquet: Ergo ex mutatione intrinſeca voluntatis creatæ; hac enim ſecluſa, nullum ſupereſt fundamentum prædicti reſpectus: Sed mutatio realis importat receptionem intrinſecam novæ formæ realis: Hac igitur ſecluſa, non poterit intelligi, quod voluntas creata ſit ſpecialiter ſubordinata Spiritui ſancto in ordine ad productionem actus charitatis.

Nec refert inſtantia imaginationis in contrarium adducta, quia ex eo imaginatio hominis poteſt diſcurrere circa ſingularia, quia ex conjunctione ad intellectum refluit in illam quædam virtus ſpiritualis imperfecta, per quam afficitur intrinſecè, & elevatur ad prædictum effectum. Si enim hujuſmodi virtus non inhæreret imaginationi humanæ, ſed impediretur divinitus illius reſultantia, non poſſet circa ſingularia diſcurrere, ſed eodem modo ſe haberet ac imaginatio bruti, quæ nullam conjunctionem habet cum potentia intellectiva. Diruitur motivum oppoſitum.

Aliam diſparitatem adhibuimus *tract. 14. diſput. 5. dub. 3.*

7. Alia reſponſio ex Suario. Suar. Secundò reſponderi poteſt noſtræ rationi ex doctrina, quam tradit Pater Suarez *tom. 1. in 3. part. diſp. 31. ſect. 5. & 6. & tom. 1. Summæ theologicæ, lib. 2. cap. 11.* voluntatem creatam elevari ſufficienter ad producendum actum charitatis per conſortium, & concomitantiam cōcurſus Spiritus ſancti influentis cum illa in prædictum actū ſupra ejus exigentiā, & connaturale debitum. Tum quia ratione

ratione hujus concurſus unitur Spiritus ſanctus prædictæ voluntati in eſſe principii actus charitatis, & ſupplet ſimul quantum ei deficit activitatis ad productionem illius. Tum etiam, quia inſtrumenta divinæ virtutis redduntur elevata, & ſufficientia ad attingendum effectum ſupernaturalis agentis, ſcilicet Dei, per ſolum conſortium, & concomitantiam concurſus indebiti illius; ac proinde quin aliquid recipiant, quo in ſeipſis intrinſece immutentur. Quæ ratio majorem vim habet in præſenti, ubi voluntas creata continet actum charitatis per modum cauſæ principalis partialis, quam manifeſtum eſt reddi ſufficientem per conſortium alterius concauſæ partialis ad producendum effectum, quem ſe ſola non poterat producere, ut apparet in duobus moventibus lapidem, ad cujus motum neuter eſt ſufficiens.

Cõfutatur. Sed contra evaſionem militant primò omnes rationes factæ contra præcedentem; nam ille concurſus concomitans, & indebitus Spiritus ſancti non eſt minùs extrinſecus voluntati creatæ, quàm virtus reſidens in ipſo Deo, cùm ex vi illius nihil recipiat prædicta voluntas, quo intrinſecè immutetur, & aliter quàm antea ſe habeat: Ergo eiſdem rationibus, quibus convincitur non poſſe voluntatem creatam elevari ſufficienter per virtutem increatam Spiritus ſancti, aut aliam quamlibet extrinſecam ad producendum actum charitatis, eiſdem concluditur, non poſſe elevari per concomitantiam concurſus indebiti, quem adſtruit Suarius. Præſertim cùm adhuc in ſententia illius non habeat voluntas creata activitatem cauſæ principalis partialis ad producendum totum actum charitatis, quæ eſt partialitas cauſæ, ſed ſolùm illius vitalitatem; hujuſmodi enim cauſa nullo modo poteſt elevari ad producendum totum effectum per concomitantiam alterius cauſæ partialis, quantumvis ſuperioris; quia cùm non præcontineat totum effectum, ſed quandam dumtaxat illius partem, non poteſt totum illum producere, niſi priùs naturâ recipiat aliquam virtutem, per quam præcontineat quidquid eſt in illo, ut conſtat ex hactenus dictis.

Aperitur reſpõſionis falſitas. Deinde refelli poteſt hæc evaſio, eo quòd innitatur duplici fundamento falſo. Eſt enim à veritate alienum, tum quod inſtrumenta divinæ virtutis eleventur ad producendum effectum ſuperioris agentis, ſcilicet Dei, per conſortium concurſus illius in prædictum effectum, ut contra ipſum Suarez rectè probant

Suar. N.Complut. N. Complut. *in lib. Phyſic. diſputatione* 12. *quæſtione* 1. & ex nuper dictis perſpicuum eſt; quoniam hujuſmodi genus elevationis tantùm poteſt competere cauſis principalibus partialibus. Tum etiam, quod voluntas creata contineat hac ratione vitalitatem propriam actus charitatis, quia prædicta vitalitas eſt ſupernaturalis; ob idque præcontineri nequit in virtute propria cauſæ naturalis, ut conſtabit latè ex infrà dicendis, à quibus nunc calamum contrahimus, ne minùs neceſſariò eadem repetamus. Poteſt enim præmiſſæ ſolutionis inſufficientia aliunde demonſtrari.

8. Impugnatur aliâ viâ. Pro quo notandum eſt, quod actio, præſertim ut vitalis, habet ſpeciem juxta qualitatem principii à quo proximè, & immediatè oritur; quia ſecundùm hanc rationem nihil aliud eſt, quàm reſpectus tranſcendentalis ad illud. Quæ ſuppoſitio, licèt forſan ab Adverſariis non negetur, poteſt magis firmari ex dictis *tract.* 14. *diſp.* 3. *dub.* 3.

Secundò nota, quod actus charitatis eſt eſſentialiter actus vitalis, quia eſt cauſalitas potentiæ vivæ; hujuſmodi autem potentiæ cauſalitas eſt actio vitalis, præcipuè in opinione contrariorum, qui conſtituunt operationes perfectas, quales ſunt intellectio, & volitio, in prædicamento actionis.

Ex his impugnatur efficaciter ſolutio adhibita noſtræ rationi ex Suario; nam eadem numero, & indiviſibilis actio nequit procedere immediatè à duplici virtute diverſi ordinis, partiali, vel totali: Ergo idem actus charitatis non poteſt oriri immediatè à voluntate creata, & Spiritu ſancto, ſicut à cauſis partialibus, & ſimultaneis. Conſequentia patet, quia illorum virtutes ſunt diverſi ordinis, naturalis ſcilicet, & ſupernaturalis. Antecedens verò etiam probatur; nam cùm actio vitalis habeat unitatem ſecundùm principium, à quo immediatè oritur, impoſſibile eſt, ipſam oriri immediatè a duplici virtute diverſi ordinis, quia eo ipſo acciperet ex illis diſtinctionem ſpecificam, eſſetque proinde, & non eſſet unica, & indiviſibilis actio; quod implicat contradictionem, ut optimè vidit D. Thom. 3. *part. quæſtione* 19. D.Thom. *artic.* 1. & 2. *contra gentes*, *cap.* 57. ubi ſic ait: *Item impoſſibile eſt, quod eorum, quæ ſunt diverſa ſecundùm eſſe, ſit operatio una. Dico autem operationem unam non ex parte eius in quod terminatur actio, ſed ſecundùm quod egreditur ab agente; multi enim trahentes navim, unam actionem faciunt ex parte operati, quod eſt unum; ſed tamen ex parte trahentium ſunt multæ actiones, quia ſunt diverſi impulſus ad trahendum. Cùm enim actio conſequatur formam, & virtutem, oportet quod quorum ſunt diverſæ formæ, & virtutes, & actiones eſſe diverſas.* In quibus habes ſolutionem ad inſtantias, quæ poſſent in contrarium adduci; idem ſiquidem effectus, qualis eſt motus navis, produci poteſt à pluribus cauſis partialibus ejuſdem, vel diverſi ordinis; ſecus autem eadem numero actio, quia effectus non capit ſpeciem à principio, à quo proximè oritur; bene tamen actio, quam proinde neceſſe eſt multiplicari juxta multiplicitatem dicti principii.

9. Effugium. Dices forſan, actum charitatis procedere immediatè à voluntate creata, & à Spiritu ſancto, aliter tamen, & aliter: nam à voluntate oritur ut illius cauſalitas; à Spiritu ſancto verò ut effectus, quem per actionem increatam ſuæ voluntatis, ſicut per propriam cauſalitatem immediatè producit. Unde cùm effectus non capiat ſpeciem à ſuo principio activo, poterit optimè prædictus actus immediatè procedere à voluntate creata, & Spiritu ſancto, ſicut à cauſis partialibus, & ſimultaneè purè ſe habentibus.

Præcluditur. Sed contrà eſt primò, quia quælibet actio capit adæquatè ſpeciem à principio activo, à quo procedit per modum cauſalitatis, & ut actio eſt: Sed actus charitatis non poteſt capere adæquatè ſpeciem à virtute naturali voluntatis creatæ, cùm ſit ſupernaturalis: ergo neque procedere adæquatè ab illa per modum cauſalitatis, & ab Spiritu ſancto ſimultaneè influente, ut effectus, qualiter aſtruit hæc evaſio.

Secundò, nam ex eo præciſè actio cauſæ inferioris

Digitized by Google

ferioris poteſt eſſe effectus ſuperioris, quia ſuperior communicat inferiori virtutem, per quam agit, vel illam movet intrinſecè ad agendum, & per modum inclinationis cum operatione conjungit: Sed Spiritus ſanctus ex vi concurſus ſimultanei, quem ponit Suarius, nullo ex his modis ſe habet ad voluntatem creatam; cùm nec virtutem, nec motionem intrinſecam ei conferat: Ergo nullatenus poteſt attingere ut effectum actum charitatis ab ea elicitum. Minor, & conſequentia conſtant. Major verò ſuadetur, tum ex D.Thom. 1. 2. *quaſt.* 80. *artic.* 1. ubi expreſsè docet, quod nemo poteſt eſſe cauſa phyſica actionis elicitæ à voluntate creata, niſi in quantum dat illi virtutem activam, vel movet illam intrinſecè ad agendum, & per modum inclinationis cum operatione conjungit, in qua motione ſita eſt ratio concurſus prævii, ut alibi oſtendimus. Tum etiam, quia cùm actio nihil aliud ſit, quàm habitudo tranſcendentalis ad principium immediatum, à quo procedit, & ſpeciem deſumit, impoſſibile eſt, quod aliam cauſam reſpiciat, ab eaque dependeat, & attingatur, niſi mediante dependentia, & ſubordinatione ad illam prædicti principii, à quo ſpeciem ſortitur. Principium autem activum eatenus poteſt alteri cauſæ ſuperiori ſubordinari, ab eaque in agendo dependere, quatenus eget, dependetque ab aliqua virtute ab eâ deciſa, quâ intrinſecè perficiatur, atque ad agendum inclinetur, & moveatur, ut in omnibus cauſis per ſe ſubordinatis videre licet. Quare hac virtute, ſive motione ſeclusâ, non eſt intelligibile, quod cauſa ſuperior ſubordinet ſibi inferiorem, illiuſque actionem effectivè attingat.

D.Thom.

10. Poſterior reſponſio. Tertiò, & ultimò reſpondent alii, eſſentiam divinam poſſe uniri intimè voluntati creatæ in ratione principii *quo* actus charitativi, illamque intrinſecè actuare, perficere, & elevare ad productionem prædicti actus abſque imperfectione informationis phyſicæ, inhærentiæ, vel alterius ſimilis; eo quòd prædicta eſſentia non minùs perfecta eſt, & infinita in linea charitatis, quàm in linea objecti intelligibilis: in qua quia eſt actus purus, & ſua intelligibilitas, poteſt uniri intrinſecè, & de facto unitur mentibus Beatorum per modum formæ, ſive ſpeciei intelligibilis conſtituentis illas in actu primo ad eliciendam viſionem beatificam, ſeclusâ omni informatione, & inhærentiâ phyſicis.

Exploditur. Hæc tamen ſolutio ſufficienter excluſa manet ex noſtra ratione; quoniam, ut in ea vidimus, unio per modum actus conferentis in ordine entitativo vim agendi, & operandi alteri ſuppoſito, non eſt intelligibilis abſque imperfectione partis componentis, vel formæ dependentis in ſuo eſſe à ſubjecto, cui unitur; quia prædicta unio non poteſt eſſe per modum termini, quia terminus quatenus talis non confert vim agendi, & operandi; & ideo neceſſe eſt ut ſe habeat per modum formæ inhærentis, aut informantis; quoniam in hæc duo membra dividitur adæquatè unio actus, qui in ordine entitativo alteri eſt unibilis. Unde cùm eſſentia divina ſit actus purus, & ens omninò perfectum, ex hac eadem perfectione repugnat illi unio ad voluntatem creatam per modum actus conferentis illi virtutem ad eliciendum actum charitatis, vel alium ſimilem.

Occurritur motivo contrario. Nec obeſt inſtantia adducta eſſentiæ divinæ unitæ mentibus Beatorum per modum formæ intelligibilis. Tum quia conceptus ſpeciei intelligibilis eſt conceptus, ſive perfectio ſimpliciter ſimplex; ſecus autem ratio formæ propriè dictæ, conferentis vim agendi in ordine entitativo: & ideo ratio formæ intelligibilis convenit Deo ob ejus infinitam perfectionem, & actualitatem, ex qua repugnat illi ratio formæ in ordine entitativo. Tum etiam, quia unio ſpeciei intelligibilis præciſè ſumpta nullam imperfectionem dicit, quoniam ſpecies unitur potentiæ ſecundùm univerſalem rationem formæ; id eſt, quin ab ea limitetur, & accipiat individuationem, qua fiat hæc numero, & non alia in eſſe intelligibili; unio verò formæ in eſſe entitativo dicit ex ſuo generali, & formali conceptu imperfectionem limitationis, quia prædicta forma individuatur à ſuo ſubjecto, ab eoque ex conſequenti habet, quod ſit hæc numero, & non illa. Et ea propter prior unio poteſt convenire eſſentiæ divinæ, tam reſpectu intellectus proprii, quàm alieni; ſecus verò poſterior. De quo videri poteſt quod diximus *tract.* 2. *diſp.* 2. *dub.* 2.

§. III.

Duplex alia ratio pro vera ſententia.

Secunda ratio noſtræ aſſertionis deſumitur ex D. Thom. in præſenti, poteſtque ſub hac forma proponi. Implicat actus charitatis, qui non ſit intrinſecè, & formaliter vitalis; quoniam hujuſmodi vitalitas eſt de conceptu eſſentiali cujuſlibet actus voluntarii, qualis eſt omnis amor, tam ſupernaturalis, quàm naturalis: Sed ſi Spiritus ſanctus uniretur creaturæ in ratione principii activi actus charitatis creatæ, is non eſſet intrinſecè, & formaliter vitalis: Ergo implicat Spiritum ſanctum uniri creaturæ in ratione principii activi *quo* prædicti actus. Major, & conſequentia conſtant. Minor verò ſuadetur: Nam actus vitalis eſt ille, qui dependet per ſe à proprio ſubjecto, ſicut à principio activo; quoniam ut diximus *tractat.* 10. *diſputatione* 2. *dubio* 4. *num.* 88. vitalitas propria actus ſecundi conſiſtit in dependentia per modum emanationis, & conjunctionis actualis cum ſuo principio; & ideo ſi Deus ſe ſolo poneret in potentia vitali aliquem actum, non eſſet vitalis, etiamſi extrinſecè denominaretur conjunctus potentiæ; quia non haberet prædictum modum emanationis, & conjunctionis intrinſecæ cum principio vitæ. Sed actus charitatis non procederet in caſu poſito à voluntate creata, cui ut ſubjecto ineſt, ſicut à principio activo, ſed à voluntate increata Spiritus ſancti, qui gerit, ut ſupponitur, munus prædicti principii: Ergo non eſſet intrinſecè, & formaliter vitalis per ordinem ad voluntatem creatam, aut per reſpectum ad voluntatem divinam; cùm non ſubjectetur in iſta, neque oriatur per ſe ab illa ſicut à principio activo. 11. Aliud aſſertionis fundamentum. D.Thom.

Confirmatur, quoniam actus vitalis eſt immanens principio activo, à quo egreditur; quia ut docet Philoſoph. 3. *Phyſ. text.* 28. officium vitæ eſt moveri à ſe: pro quo opus eſt, ut actus perfectè vitalis ſubjectetur in principio, à quo egreditur: Sed actus charitatis creatæ non poteſt ſubjectari in voluntate divina: Ergo non poteſt oriri ab illa ſicut à principio activo, & gaudere ſimul intrinſeca, & perfecta vitalitate. Roboratur. Ariſtot.

Huic

Digitized by Google

12. *Effugium.* Huic rationi reſponderi poteſt primò ex Adverſariis, ad vitalitatem intrinſecam actus ſufficere, quod procedat à potentia, in qua recipitur, ſicut à cauſa proxima partiali, aliàs pluribus actionibus deneganda eſſet vitalitatis ratio, quæ illis in communi ſententia tribuitur. In caſu autem noſtræ quæſtionis actus charitatis procederet activè à voluntate creata, in qua recipitur ſicut à cauſa partiali proxima; quoniam hoc pactò ſufficienter præcontinetur in virtute naturali illius, ob idque poſſet eſſe intrinſecè vitalis per ordinem ad illam. Porrò voluntatem creatam præcontinere ſufficienter per modum cauſæ partialis proximæ actum charitatis, ex eo liquet, quia ipſa vitalitas formalis prædicti actus non eſt aliquid ſupernaturale, ſed modus quidam naturalis entitativè, quem perſpicuum eſt præcontineri ſufficienter in virtute naturali creaturæ.

Impugnatur. Sed hæc ſolutio facilè refellitur, quia ut vidimus *num.* 8. implicat eandem ſpecie actionem procedere immediatè à duplici cauſa diverſi ordinis, quales ſunt voluntas creata, & increata; quoniam cùm actio ſortiatur ſpeciem juxta qualitatem principii, à quo immediatè oritur, eo ipſo quod egrediatur proximè à diverſis ſpecie virtutibus, non poteſt eſſe una ſpecificè, ſed debet neceſſariò multiplicari ſecundùm ſpeciem. Præſertim ſi ſit actio immanens principio activo, à quo immediatè oritur, qualis eſt omnis actus intrinſecè voluntarius.

Confirmatur, quia implicat unicam operationem eſſe propriam duarum naturarum: Ergo & quod oriatur proximè à diverſis ſpecie virtutibus. Conſequentia patet, quia eo ipſo, quod actio procedat immediatè à diverſis virtutibus, debet refundi ultimò in diverſas naturas, quibus propriæ, & connaturales ſunt illæ virtutes. Antecedens eſt expreſſum Agathonis Papæ in epiſtola ſynodali, quæ refertur in 6. Synodo Generali, *act.* 4. Auguſtini *lib. de duabus anim. contra Manich. cap.* 10. Damaſceni *lib.* 3. *de Fide, c.* 13. & 14. Leonis Papæ *epiſtola* 196. & aliorum Patrum probantium ex hoc principio Chriſtum Dominum debuiſſe habere operationem creatam, & increatam. De quo etiam videri poteſt Caiet. 3. *part. quæſt.* 9. *art.* 10.

Agatho Papa. Sexta Synod Generali. D. Auguſt. Damaſc. Leo Pap. Caietan.

Diruitur fundamentum evaſionis. Nec verum eſt, vitalitatem intrinſecam actus charitatis eſſe entitativè naturalem. Tum quia perfectio naturalis nequit eſſe idem realiter cum entitate ſupernaturali, ut de ſe liquet; vitalitas autem intrinſeca actus charitatis eſt idem realiter cum ſupernaturalitate illius; quia eſt ratio ſuperior intimè imbibita in ſpecie illius, non ſecus ac ratio entis, & aliæ hujuſmodi, quas eſſentialiter includit. Tum etiam, quia etſi conceptus vitalitatis ſumptæ in communi non exprimat perfectionem naturalem, aut ſupernaturalem, ſed ab utraque præſcindat, ſicut genus à ſpeciebus; vitalitas tamen propria actus charitatis eſt determinatè, & per ſe ſupernaturalis, ob idque præcontineri nequit in virtute naturali voluntatis creatæ. Et ratio eſt, quam ſuprà tetigimus, quia nimirum vitalitas intrinſeca actus charitatis nihil aliud eſt, quàm ſpecialis dependentiæ modus, quem ille importat ex prædicatis eſſentialibus amoris Dei, quibus in ſua ſpecie conſtituitur, ſcilicet à principio activo conjuncto; amor autem ſupernaturalis, quatenus talis, nequit dependere per ſe ſicut à principio conjuncto à potentia ordinis naturalis, ſeu inferioris; quia aliàs eo ipſo eſſet, & non eſſet ſupernaturalis. Unde impoſſibile eſt, ut per ordinem ad illam ſortiatur vitalitatem ſibi propriam: Sed neceſſe eſt principium, ad quod immediatè terminatur hic vitæ reſpectus, eſſe ordinis ſupernaturalis.

Ad hæc, vitalitas proprii actus corporei eſt formaliter corporea; & vitalitas propria actus ſpiritualis eſt ſpiritualis: Ergo vitalitas propria actus ſupernaturalis, qualis eſt amor charitatis, petit eſſe ſupernaturalis. Patet conſequentia: tum à paritate: tum etiam, quia univerſaliter loquendo vitalitas actus eſt de linea ſpecifica illius, quia nihil aliud eſt, quàm ſpecialis modus dependentiæ à principio activo, à quo ille petit ex natura ſua produci. Sed de hoc infrà ſermo redibit.

Secundò reſponderi poteſt rationi propoſitæ, ſatis eſſe ad hoc, ut actus ſit intrinſecè vitalis, 13. *Alia evaſio.* quod oriatur remotè à potentia, in qua recipitur; quia per hoc ſalvatur illum procedere à principio intrinſeco conjuncto, quæ eſt diffinitio vitæ convenientis operationibus: in caſu autem noſtræ quæſtionis, etſi actus charitatis non procederet immediatè à voluntate creata, ſed ab Spiritu ſancto, orietur tamen ab illa remotè, non ſecus ac oritur de facto; quia Spiritus ſanctus ſolùm ſupplet id, quod præſtare debebat habitus charitatis, ob idque poſſet eſſe vitalis per ordinem ad prædictam voluntatem.

Cæterùm neque hæc evaſio vim noſtræ rationis enervat, *Confutatur.* quia cauſa remota nihil poteſt communicare actui ſecundo, niſi medio influxu virtutis, à qua ille proximè egreditur; quia ſi aliquid conferret actui abſque mediatione prædictæ virtutis, eo ipſo non eſſet cauſa remota illius, ſed proxima: atqui voluntas creata nihil conferre poteſt actui charitatis medio Spiritu ſancto, ſicut virtute proxima, per quam agit: Ergo impoſſibile eſt, quod hic actus mutuetur ab illa vitalitatem ſicut à cauſa remota, ſi aliàs ſupponatur procedere ab Spiritu ſancto ſicut à cauſa proxima. Major, & conſequentia conſtant. Minor verò etiam eſt perſpicua; quia voluntas creata nequit ſubordinare ſibi Spiritum ſanctum, aut illi conferre aliquam perfectionem, quam ejus nomine transfundat in actum charitatis; quia utrumque horum importat imperfectionem Deo repugnantem: non eſt autem intelligibile, quod prædicta voluntas influat in actum charitatis modum vitæ; vel aliquem alium medio Spiritu ſancto ſicut virtute proxima, quin ſubordinet ſibi ipſum Spiritum ſanctum, illique conferat perfectionem transfundendam in prædictum actum; quoniam cauſa remota non aliter derivat, aut derivare poteſt ſuam perfectionem in effectum mediâ cauſâ proximâ.

Confirmatur, quia nulla operatio reſpicit *Maior impugnatio.* cauſam remotam, niſi mediante virtute proxima, & principali, à qua immediatè oritur; ab hacque, & non ab illa ſpeciem participat, ut diſcurrenti per ſingulas conſtabit, & probat *D. Thom.* D. Thom. *quæſt. unic. de unione Verbi, art. ult.* Unde ſi prædicta virtus proxima non eſt talis conditionis, quod ab illa ſpecificari queat modus vitæ conveniens operationi, impoſſibile eſt hanc eſſe vitalem ex influxu cauſæ remotæ. Sed ratio vitæ conveniens actui charitatis nequit ſpeciem capere ab Spiritu ſancto, cùm non procedat ab illo ut à principio conjuncto, & ſe movente per ipſum. Ergo impoſſibile eſt prædictum actum eſſe in eo eventu intrinſecè vitalem

Digitized by Google

per ordinem ad voluntatem creatam, ſicut ad cauſam remotam.

Ex quo patet, Spiritum ſanctum non poſſe ſupplere influxum, quo habitus charitatis de facto influit in ſuum actum; quia concurrit ad illum per modum principii proximi conjuncti, ſive moventis ſe per eum, ſubordinatique gratiæ ſanctificanti: qui influendi modus repugnat Spiritui ſancto, omninoque neceſſarius eſt, ut actus charitatis creatæ ſit intrinſecè vitalis. Neque is procedit remotè à voluntate creata, ſed ab anima ut actuata per gratiam ſanctificantem, quæ eſt radix prædicti actus, in quem influit proximè voluntas creaturæ, non quidem ſecundùm ſe ſumpta, ſed ut elevata per habitum charitatis, qui eſt tota ratio agendi proxima in productione ſui actus.

14. *Tertium concluſionis motivum.* Ultimò probatur noſtra concluſio alia ratione; nam de eſſentia actus formaliter voluntarii eſt, quod procedat immediatè à principio intrinſeco ſuppoſito, in quo recipitur, ut conſtat ex ipſa diffinitione voluntarii, quam explicuimus *tract.* 10. *diſp.* 1. *dub.* 1. & circumfertur communiter ſub his verbis, *Quod eſt ab intrinſeco cum cognitione*: Sed actus charitatis, de quo in præſenti, recipitur in creatura, & eſt eſſentialiter voluntarius, utpote qui eſt amor, ſeu complacentia in objecto amato, quæ non eſt intelligibilis abſque voluntarietate: Ergo petit oriri immediatè à principio intrinſeco, neque poteſt, illæsâ ſuâ eſſentiâ, procedere immediatè à principio illi extrinſeco, quale eſt Spiritus ſanctus.

Fulcitur. Confirmatur: Nam implicat, quod actus, in quem homo non influit per appetitum ſenſitivum, aut rationalem, ſit ei formaliter voluntarius; quia ratio *voluntarii* importat egreſſum à principio intrinſeco appetitivo; hujuſmodi enim eſt, quod ſequitur ductum cognitionis poſitæ in diffinitione *voluntarii*: Sed neque per appetitum ſenſitivum, nec rationalem poteſt homo influere in actum charitatis, ſi is ponatur oriri immediatè à Spiritu ſancto, ut conſtat ex dictis ratione præcedenti: Ergo implicat, quod actus charitatis procedat immediatè à Spiritu ſancto, niſi amittat rationem voluntarii formalis: quæ ratio non poteſt ei deficere, cùm ſit illi eſſentialis: Ergo, &c.

Objectio. Dices: Amor beatitudinis, quem habet creatura rationalis in primo inſtanti uſus rationis, eſt illi voluntarius formaliter; & tamen non procedit immediatè à principio illi intrinſeco, ſcilicet à Deo, in quem refunditur in ſententia D. Thom. Ergo ſtabit optimè, actum charitatis eſſe homini voluntarium formaliter, quanvis oriatur immediatè à principio illi extrinſeco, videlicet à Spiritu ſancto.

Diluitur. Reſpondetur negando minorem, quia amor beatitudinis, quem habet creatura rationalis in principio uſus rationis, eſt formaliter vitalis, & liber, poteſtque eſſe meritorius vitæ æternæ, ut fuit de facto in Adamo, & Angelis: quæ ſalvari non poſſunt, niſi oriatur immediatè à principio intrinſeco vitali, quod per ipſum exerceatur. Ad probationem autem in contrarium dicendum, prædictum amorem refundi in Deum, non ſicut in principium immediatum, & elicitivum illius, ſed triplici alio modo. Nam primò refunditur in ipſum ſicut in cauſam primam, à qua moventur ad ſuos actus omnes cauſæ ſecundæ, tam voluntariæ, quàm naturales; quia ut ait D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 9. *art.* 4. *ad* 1. etſi motus voluntarius habeat principium proximum intrinſecum, tamen primum principium eſt ab extra, ſicut & primum principium motus naturalis. Secundò refunditur prædictus amor in Deum ſicut in authorem voluntatis, à qua ille actus producitur; quia operatio conſequens inclinationem naturalem alicujus rei tribuitur naturæ, præſertim ſi incipiat cum eſſe illius: Amor autem, quem exerit creatura in principio uſus rationis, eſt ſimul naturalis, & voluntarius: naturalis quidem, quia eſt juxta inclinationem naturæ rationalis inditam ipſi ab authore naturæ: voluntarius verò, quia ſequitur formam apprehenſam per cognitionem, à qua dirigitur. Et quia hæc cognitio non procedit in primo inſtanti ſui *eſſe* ex applicatione voluntatis creatæ, ſed Deus movet ejus intellectum ad prædictam cognitionem (unde habet, quod ſit neceſſaria in eſſendo, licèt ſit in proponendo indifferens;) idcirco refunditur tertiò & ultimò prædictus amor in Deum ſicut in cauſam moralem, quæ per notitiam, quam tradit creaturæ, eam dirigit & gubernat. Qua ratione inter alias nequit prædictus actus eſſe peccaminoſus, quia aliàs refunderetur illius defectus in Deum ſicut in authorem creaturæ, & proviſorem, à quo ipſa ſpecialiter dirigitur, & gubernatur in elicientia prædicti actus, utpote ad quem non movet ſeipſam moraliter, id eſt ex præexiſtente amore finis, & per proprium conſilium, quo pacto movet ſe ad electionem mediorum; ſed movetur à Deo per cognitionem, quam modò explicuimus.

§. IV.

Diluuntur argumenta contrariæ ſententiæ, præter ultimum.

Oppoſita ſententia docet, quod poteſt Spiritus ſanctus uniri per ſeipſum voluntati creatæ in ratione principii *quo* actus charitatis, huncque proinde cum prædicta voluntate producere, ſeclusâ omni formâ, & motione illi intrinſecè communicatis. Ita Scot. *in* 1. *diſt.* 17. *quæſt.* 1. & 2. §. *Ad primum*, Vega *cap.* 8. *lib.* 6. *in Trident.* Suar. *tom.* 1. *in* 3. *part. diſput.* 31. *ſect.* 6. & alii plures neoterici, quos refert, & ſequitur Joannes de Ripalda *diſt.* 4. *de ente ſupernaturali, ſect.* 1. 15. *Opinio oppoſita. Scotus. Vega. Suar. Ripalda.*

Probatur hæc opinio primò: Nam quidquid Deus efficit mediâ cauſâ ſecundâ, poteſt efficere immediatè per ſeipſum, quia genus cauſæ efficientis nullam imperfectionem includit, ob idque poteſt illius concurſus ſuppleri à Deo, qui continet omnem virtutem creaturæ: Sed Deus producit de facto actum dilectionis ſupernaturalis mediâ virtute charitatis noſtræ voluntati infuſæ: Ergo poteſt illum producere immediatè per ſeipſum, ſecluſo prædicto habitu charitatis, & omni alio auxilio intrinſecè recepto in noſtra voluntate. *Primum argumentum.*

Reſpondetur, Deum poſſe producere immediatè per ſeipſum omnem operationem non vitalem, quam efficit mediâ cauſâ ſecundâ; ſecus autem operationem vitalem, & voluntariam, quam producit mediâ prædictâ cauſâ; nam cùm cauſa ſecunda vitalis influat in ſuam actionem per modum principii conjuncti, & ſe moventis per eam, nequit illius influxus ſuppleri à Deo. Habitus autem charitatis influit in ſuum actum per modum principii vitalis, & voluntarii, ob *Solutio.*

D. Thom.

Digitized by Google

ob idque non poteſt Deus immediatè per ſeipſum ſupplere illum concurſum, quia charitas influit in prædictum actum.

Adde, implicare in terminis, quod Deus efficiat operationem, quæ eſt à cauſa ſecunda, abſque illius concurſu; eo ipſo autem, quod Spiritus ſanctus influeret per modum principii *quo* in actum charitatis, nullo modo poſſet voluntas creata concurrere activè ad illum, ut §. *præced.* vidimus; & ideo repugnat etiam ex hoc capite, ut Deus exerceat per ſeipſum influxum activum, quo habitus charitatis creatæ producit de facto ſuum actum.

16. *Secundum argumentum.* Secundò arguitur, quia multæ cauſæ inferiores ex ſubordinatione extrinſeca ad ſuperiores elevantur de facto ad producendos effectus, ad quos ſunt ex ſe inſufficientes: Ergo ſimiliter voluntas creata ex ſubordinatione extrinſeca ad Spiritum ſanctum elevabitur ſufficienter ad producendum actum charitatis, ad cujus productionem eſt ex ſuis meritis inſufficiens, & improportionata. Conſequentia patet à paritate. Antecedens verò ſuadetur pluribus inſtantiis; nam phantaſma ex ſubordinatione extrinſeca ad intellectum agentem elevatur ad productionem ſpeciei intelligibilis, quam non poteſt ex propriis meritis cauſare. Calor item ex ſubordinatione ad animam fit potens gignere carnem, & ſanguinem, quorum generatio excedit illius virtutem naturalem. Membra item externa ex ſubordinatione extrinſeca ad imperium intellectus moventur, & exercent ſuos actus. Ac denique humanitas Chriſti Domini ex conjunctione ad verbum abſque aliâ forma ſuperaddita elevatur ad producenda miracula, ut colligitur ex Divo Thoma 3. *part. q.* 13. *artic.* 2. *D. Thom.*

Confirmatio. Confirmatur: Nam auxilium Dei actuale non eſt aliqua forma intrinſecè recepta in creatura, ſed extrinſeca hujus ſubordinatio ad virtutem divinam ſibi aſſiſtentem: Atqui actus dilectionis Dei ſupernaturalis poteſt produci ſine habitu charitatis per influxum auxilii actualis, ut docet communior pars Theologorum: Ergo etiam poteſt produci immediatè ab Spiritu ſancto exercente per ſeipſum vicem auxilii actualis; nam cùm de ratione hujus auxilii non ſit informatio, aut receptio in creatura, non apparet cauſa, ob quam Spiritus ſanctus non valeat exercere per ſeipſum munus, & officium illius.

Satisfit argumento. Reſpondetur negando antecedens. Ad cujus priorem probationem dicendum, phantaſmata elevari ad producendas inſtrumentaliter ſpecies intelligibiles per qualitatem ſpiritualem vialem, quam recipiunt ex influxu intellectus agentis, à quo illuminantur. Vel dicendum, phantaſmata non concurrere ad productionem ſpeciei intelligibilis per modum inſtrumenti propriè dicti, ſed imaginationem ex imperio, & applicatione intellectus agentis ut cauſæ ſuperioris producere ſua phantaſmata ita diſpoſita & ordinata, ut accedente extrinſecus luce ſpirituali, fiant omninò habilia, ut intellectus agens eruat ab illis ſicut à potentia miniſteriali ſpecies intelligibiles, eaſque producat in intellectu poſſibili, ut docet Caietan. 1. *part. quæſt.* 84. *art.* 6. & *quæſt.* 85. *art.* 1. & colligitur ex Divo Thoma tum eiſdem locis, tum etiam *quodlib.* 8. *art.* 3. ubi docet, phantaſmata eſſe quaſi inſtrumenta in productione ſpeciei intelligibilis; nam illa particula *quaſi*, *Caietan.* *D.Thom.*

eſt additum diminuens, quod removet à phantaſmatibus rationem inſtrumenti propriè dicti. Si autem phantaſmata non influunt effectivè in productionem ſpeciei intelligibilis, ſed objiciunt ſolùm materiam miniſterialem, ex qua illæ eruuntur, opus non eſt, quod per aliquam formam intrinſecam eleventur, ſed ſufficit extrinſeca ſubordinatio ad lucem intellectus agentis.

Ad ſecundam probationem reſpondetur, calorem naturalem ex conjunctione ad animam ſenſitivam accipere novam, & intrinſecam virtutem, quâ perficitur intrinſecè, & elevatur ad generationem carnis, quam non poteſt ex ſuis viribus effectivè producere. Videantur etiam, quæ diximus *tract.* 14. *diſp.* 5. *dub.* 3. §. 4. ex quibus poteſt alia reſponſio deduci.

Ad tertiam dicendum, membra externa non indigere intrinſeca elevatione ad producendos actus, ad quos habent ex ſe debitam proportionem, neque ad ſuſcipiendos quoſcumque alios motus, ad quos concurrunt merè paſſivè; egent tamen applicatione intrinſeca derivata ex potentia locomotiva, ſine cujus impulſu non poteſt vivens ſua membra movere. Voluntas autem creata non ſe habet merè paſſivè reſpectu actus charitatis, quo vivit in actu ſecundo, ut falsò exiſtimant Palud. *in* 4. *diſt.* 49. *quæſt.* 1. *artic.* 5. Gabriel *in* 1. *diſtinct.* 1. *quæſt.* 2. *art.* 2. & Vega *ubi ſuprà*: neque eſt ex ſe proportionata ad illius productionem. Unde non poteſt prædictum actum charitatis efficere, niſi priùs recipiat aliquam formam ſupernaturalem, quâ intrinſecè perficiatur, & ad ordinem ſuperiorem elevetur. *Palud. Gabriel. Vega.*

Ad quartam & ultimam inſtantiam poſſet reſponderi, humanitatem Chriſti Domini perfici intrinſecè in ſeipſa, & elevari per gratiam unionis; ob idque mirum non eſt, ſi ex vi hujus gratiæ, & qualibet aliâ formâ ſeclusâ, conſtituatur in eſſe inſtrumenti divinæ virtutis ad patranda miracula; quæ tamen nunquam producet, niſi ulteriùs per intrinſecam motionem applicetur, & moveatur actualiter ad exercitium actus, quo miraculum cauſat, & in ſuo *eſſe* conſtituit. Sed videantur quæ diximus loco proximè citato.

17. *Diluitur confirmatio.* Ad confirmationem reſpondetur ex fusè dictis loco citato, negando maiorem; quia auxilium actuale, quo Deus opitulatur voluntati creatæ in productione actuum ſupernaturalium, non eſt aliqua forma illi extrinſeca, utputa illuſtratio intellectus, & congrua cogitatio objecti, quâ ad illius amorem inducitur; ſed eſt forma, ſeu motio quædam ſupernaturalis intrinſecè recepta in prædicta voluntate, inclinans illam phyſicè ad eliciendos prædictos actus. Tum quia congrua cogitatio exiſtens in intellectu, non immutat naturam voluntatis, neque confert illi vires, quibus ex ſe caret; & ideo quantumvis prædicta cogitatio vigeat, urgeatque voluntatem ad eliciendum actum ſupernaturalem, inanis erit illius conatus, non ſecus ac labor ejus qui pluribus rationibus induceret ad ambulandum eum, cui deficeret vis ambulativa. Tum etiam, quia auxilium actuale, quo egemus ad producendas actiones ſupernaturales, non eſſe ſolam cogitationem congruam à Deo inſpiratam, ſed motionem ſupernaturalem intrinſecè inhærentem voluntati, videtur diffinitum in Concilio Milevitano, *can.* 4. his verbis: *Si quis dixerit eandem gratiam per Ieſum Chriſtum* *Concil. Milevit.*

Dominum

Digitized by Google

Dominum noſtrum, propter hoc tantùm nos adjuvare, quia per eam revelatur nobis obedientia mandatorum, ut ſciamus quid appetere, aut quid vitare debeamus; non autem per illam præſtari nobis, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, & valeamus, anathema ſit. Et infrà: *Vtrumque eſt Dei donum, ſcire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus: ſicut enim ſcriptum eſt, Qui docet hominem ſcientiam: ſic, Charitas ex Deo eſt.* Quod proſequitur D. Auguſt. *lib. de gratia Chriſti, cap.* 13. *& lib.* 2. *de peccat. mer. & remiſ. cap.* 17. & aliis in locis. (D. Aug.)

(Explicatur reſponſio.) Pro cujus majori intelligentia nota, quod Pelagius Catholicorum argumentis oppreſſus conceſſit, neceſſarium eſſe ad obſervationem mandatorum præter dona naturalia in creatione accepta, aliud auxilium gratiæ naturalis; aſſeruit tamen hujuſmodi auxilium non eſſe aliud, quàm donum collatum intellectui, ex vi cujus aperiuntur nobis inſidiæ diabolicæ, & quid faciendum ſit, innoteſcit. Sed D. Auguſt. *locis allegatis, & de gratia Chriſti cap.*7. contrà clamat, inſufficienter Pelagium gratiam Chriſti Domini confiteri, nec ſatisfacere fidei catholicæ; quia nihil concedit neceſſarium homini ad rectè vivendum præter auxilium legis & doctrinæ, quod inſufficiens eſt, niſi ulteriùs voluntas creata per Dei gratiam intrinſecè fulciatur; & roboretur, ut nuper allegatum Concilium ſtatuit. Quæ ut Lector perfectiùs capiat, conſulat quæ ſcripſimus *loco citato*, & *diſp.* 1. *ejuſdem tractatus, cap.* 3. §.3. *cum ſeq.* (D. Auguſt. — Concil. Milevit.)

18 (Tertium argumentum.) Tertiò arguitur: Quia eſſentia divina poteſt uniri cum intellectu in ratione ſpeciei intelligibilis: Ergo etiam poterit uniri cum voluntate creata in ratione charitatis, ſeu principii amoris naturalis. Antecedens ſupponitur. Conſequentia verò videtur perſpicua; tum à paritate: Tum etiam, quia ideo prior unio competit eſſentiæ divinæ, quia eſt actus purus in linea intelligibili: Sed etiam eſt actus purus in linea charitatis: Ergo, &c.

(Diſſolvitur.) Reſpondetur negando conſequentiam, ad cujus priorem probationem abundè ſatisfecimus *num.* 10. ubi præſtitimus duplicem diſparitatis rationem inter unionem ſpeciei intelligibilis, & formæ naturalis. Quibus adde unionem divinæ eſſentiæ per modum ſpeciei intelligibilis non impedire, quominus viſio beatifica oriatur ab intellectu creato perfuſo lumine gloriæ, ſitque proinde formaliter, & intrinſecè vitalis; quia ſpecies intelligibilis non eſt ratio agendi tenens ſe ex parte potentiæ, ſed ex parte objecti. Unio autem ejuſdem eſſentiæ cum voluntate creata per modum charitatis, excludit ab actu hujus virtutis rationem vitalis, & voluntarii; quia eo ipſo, quod prædictus actus procederet ab Spiritu ſancto ſicut à principio immediatè activo, non poſſet oriri effectivè à voluntate creata, ut §. *precedenti* vidimus. Quocirca etſi prior unio, ſcilicet per modum ſpeciei intelligibilis, conveniat eſſentiæ divinæ, hæc tamen poſterior eſt ei impoſſibilis.

Ex quo ad ſecundam probationem dicendum, illam cauſalem probare ſecundùm ſubjectam materiam, non verò ex vi formæ, & præſcindendo ab omni materia; aliàs etiam convinceret poſſibilem eſſe unionem eſſentiæ divinæ cum Beatis in ratione actualis intellectionis, & amoris; quod non poteſt admitti.

§. V.

Vltimum argumentum pro contraria ſententia.

Ultimò argumentantur Adverſarii in hunc modum. Difficilior eſt unio cum voluntate per modum termini amoris ab ea eliciti, qui appellatur pondus, ſeu impulſus, & eſt complementum dilectionis, quàm per modum principii illius: Sed Spiritus ſanctus unitur de facto cum voluntatibus Beatorum in ratione ponderis, ſeu termini amoris beatifici, quo in Deum rapiuntur: Ergo poterit uniri cum illis per modum principii *quo* prædicti amoris. Major, & conſequentia ſunt perſpicuæ, quia ratio termini videtur importare dependentiam, à qua immunis eſt ratio principii. Minor verò ſuadetur primò, quia eſt expreſſa ſententia aliquorum Patrum aſſerentium, Beatos in patria amare Deum ipſo amore æterno, quo ab ipſo diliguntur, ſcilicet Spiritu ſancto. De quo videri poſſunt D. Bernard. *de vita ſolit. ad fratres de Mont.* Hugo de Sanct. Vict. *opuſc. de ſcientia Chriſti,* Ioan. Ruſbroq. *lib. de regn. amant. Deum, cap.* 35. & P. N. B. Ioan. à Cruce *in expoſit. Canticorum,* quæ ipſe edidit, *cantic.*36. *&* 39. Probatur deinde eadem minor, quia eſſentia divina unitur de facto mentibus Beatorum in ratione verbi intelligibilis: Ergo etiam debet uniri cum ipſis per modum impulſus affectivi. Patet conſequentia, quoniam eodem modo ſe habet impulſus ad voluntatem, ſicut verbum ad intellectum; nam ſicut verbum eſt terminus intellectionis reddens illius objectum actu intellectum; ita impulſus eſt terminus reddens illius objectum actu amatum: quorum utrumque convenit eſſentiæ divinæ per ſeipſam, nec poteſt convenire per aliud, cùm ſit actus purus in utraque linea intellectus, & voluntatis. 19 (Quartum argument. — D. Bernard. Hugo de S. Vict. Ioan. Ruſbroq. P. N. B. Io. n. à Cruce.)

(Reſponſio.) Huic argumento poſſet occurſum iri negando majorem; quoniam ratio formalis termini immunis eſt ab omni dependentia, & ſubordinatione, ut docent Theologi *in tract. de Incarnat.* Unde ſicut Deus poteſt uniri mentibus Beatorum in ratione Verbi, ita etiam in ratione termini, ſeu ponderis voluntatis. Quam doctrinam probabilem reputavimus *tract.*6. *diſput.*6. *num.*39. Importat autem imperfectionem ratio actus informantis, vel inhærentis, quam neceſſariò debet includere entitas influens per modum rationis agendi, ſive per modum principii activi quo in operationem elicitam à ſuppoſito creato, ut conſtat ex dictis in priori ratione.

(Alia ſolutio.) Sed reſpondetur ſecundò, & non minùs probabiliter juxta dicta loco proximè citato, admiſſa majori negando minorem; quia de ratione impulſus interni eſt quod oriatur effectivè à voluntate, quam trahit, & impellit ad objectum amatum; nam prædictus impulſus eſt pondus, quo quis ſponte fertur in rem amatam: implicat autem, ut quis ita feratur, & moveatur per impulſum ſibi non ſpontaneum, nec voluntarium; nam eo ipſo, quod pondus impellens vim appetitivam non eſſet illi voluntarium, violenter potiùs, quàm ſpontaneè illam traheret. Unde cùm repugnet Spiritum ſanctum oriri effectivè à voluntate creata, illique uniri per modum inclinationis eidem voluntariæ, impoſſibile eſt, quod in amore beatifico uniatur

cum

cum affectibus Beatorum per modum impulſus interni, hujuſque exerceat officium.

Ad primam autem probationem in contrarium dicendum, longè aliam eſſe mentem Patrum, & Authorum, qui in argumento referuntur, ab ea quæ ibi prætenditur; quoniam ſolùm exprimunt, Beatos in patria eſſe ſimiles Trinitati, non ſolùm ex parte convenientiæ in objecto amato, ratione cujus dicuntur eſſe unus ſpiritus cum Deo; ſed etiam in modo operandi, quatenus ſicut Deus intelligit, & amat ſe neceſſariò: ſic illi facti deiformes per gratiam ſanctificantem exercent intellectionem, & dilectionem ſimillimas divinis, tam in re, quàm in modo fiendi. Unde ex verbis prædictorum Patrum apparentiùs poſſet inferri, Beatos in patria producere verbum, quàm non producere impulſum, ſed habere ſibi unitum Spiritum ſanctum in ratione illius.

Probationes oppoſitæ diruuntur.

Ad ſecundam probationem, conceſſo antecedenti, negatur conſequentia. Et ratio diſparitatis ſumitur ex ipſa conditione verbi mentalis, & impulſus interni; verbum enim eſt actualis imago, mediâ quâ objectum & trahitur ad intellectum, & terminat ſui cognitionem: impulſus verò eſt inclinatio, per quam voluntas fertur ſpontaneè ad res, ut ſunt in ſeipſis, & illis copulatur. Nulla autem includitur imperfectio in eo, quod aliqua res ſit per ſeipſam intra intellectum, ſecluſoque omni medio terminet, & perficiat ſui cognitionem; ſed in hoc potiùs elucet illius immaterialitas, & perfectio, quæ tanta eſt, ut opus non habeat ſpeculo, quo ſit intra intellectum, illumque perficiat tam per modum objecti motivi, quàm terminativi. Maxima autem apparet imperfectio in eo, quod aliqua res ſit inclinatio, per quam voluntas creata fertur voluntariè in objectum amatum; quia de ratione hujus inclinationis eſt dependentia à prædicta voluntate. Et ea propter repugnat Deum uniri cum voluntatibus Beatorum per modum ponderis; non repugnat autem, ſed potiùs expedit, quod uniatur mentibus illorum per modum verbi.

20. Præmiſſa reſponſio magis explicatur.

Pro cujus perfecta intelligentia nota, quod verbum mentale creatum poteſt conſiderari dupliciter: primò in ratione conceptus dicti, ſeu expreſſi ab intelligente, & hoc pacto importat habitudinem effectus ad intellectionem, ut eſt dictio, ſeu loquutio; quoniam loqui nihil aliud eſt, quàm proferre conceptum. Secundò, ut eſt imago actualiſſima objecti, reddens illud magis immateriale, ob idque actu intellectum, ſeu terminans intellectionem; & hac ratione non eſt poſterius, nec dependens ab intellectione, ſed hæc potiùs dependet ab eo in genere cauſæ formalis extrinſecæ, ut docent N. Complut. *lib. de Anima, diſp.* 2 *q.* 1 *n.* 68. Intereſt & aliud diſcrimen inter hæc duo munia Verbi; nam primum non quæritur propter ſe, ſed propter ſecundum: ad hoc enim intellectus noſter producit verbum, ut in illo ſicut in imagine ſibi proportionata in gradu immaterialitatis contempletur objectum. Unde quoties res intellecta non indiget imagine quâ ſit intra intellectum, tam in ratione objecti motivi, quàm terminativi perficientis ſuam cognitionem, non eſt neceſſaria productio verbi, ſed ceſſare debet ut ſuperflua; ſicut de facto contingit in viſione clara Dei. Nam cùm eſſentia divina ſit infinitæ immaterialitatis, non indiget imagine, qua conſtituatur intra intellectum terminans ſui cognitionem, ſed per ſeipſam illam perficit, & terminat, mediaque hac terminatione ſupplet munus verbi mentalis, quanvis non eodem modo, ſed diverſimodè. Nam munus imaginis reddentis objectum actu intellectum, ſupplet exercendo illud per ſeipſam, quia in exercitio hujus muneris nulla apparet imperfectio, ſed perfectio propria cauſæ formalis extrinſecæ. Munus verò conceptus expreſſi ab intelligente, & dependentis ab eo, ſupplet impediendo productionem verbi, eamque reddendo ſuperfluam. Cùm ergo aſſerimus eſſentiam divinam uniri mentibus Beatorum in ratione verbi, non eſt ſenſus, quod exerceat per ſeipſam officium formaliſſimum conceptus ab illis expreſſi, aliàs dependeret ab eis, competeretque viſioni beatificæ ratio dictionis; ſed quod per ſeipſam perficit dictam viſionem in ratione contemplationis, & hac via excludit indigentiam verbi. Non poteſt autem habere ſe hoc modo circa amorem beatificum, ſupplereque proinde munus impulſus interni; quia eo ipſo, quod pondus non egrediatur à voluntate, ſed impediatur hujuſmodi egreſſus, nequit illam voluntariè trahere ad rem amatam, imò neque quovis alio modo; quia voluntas non poteſt trahi ad aliquod objectum niſi voluntariè, cùm ſolùm amando, & volendo trahatur.

N. Compl.

Nec obeſt, eſſentiam divinam eſſe per ſeipſam actu amatam, & purum actum in linea volendi, quominus Beati producant in amore illius pondus internum, ſicut non producunt verbum in viſione beatifica; quia pondus non producitur ob indigentiam objecti, atque ut illi conferat præſentiam, bonitatem, aut aliam perfectionem ei deficientem ad terminandum amorem, qua de cauſa producimus verbum intelligendo; ſed propter perfectionem dilectionis, & conditionem voluntatis, quæ nequit ſpontaneè in aliquod objectum ferri per impulſum, qui ab ipſa non procedit. Unde pondus internum nunquam tribuit objecto voluntatis, quod ſit actu amatum, eo ſenſu, quo verbum confert rei intelligibili, quod ſit actu intellecta; quia nunquam impertitur illi bonitatem, aut aliam perfectionem, ratione cujus objectum fiat aptius ad terminandum amorem; ſed eò tendit, ut prædicti objecti bonitatem aſſequatur, & potentiam appetitivam cum illo uniat, & connectat. Recolantur quæ diximus loco ſuprà citato, *numero* 24.

Omittimus alia argumenta; quia vel ſupponunt non eſſe de conceptu actus charitatis egredi à potentia, in qua recipitur, ſed poſſe habere ſe ad illam merè paſſivè. Quod falſum eſt, neque directè contrarium præſenti aſſertioni. Vel conantur probare ex principiis alienis ab hac diſputatione, vitalitatem intrinſecam prædicti actus non eſſe ſupernaturalem, ſed naturalis ordinis. Cujus falſitatem deteximus ſuprà, & ex dicendis diſputatione ſequenti ampliùs innoteſcet.

Ex dictis autem in hoc dubio infertur perſpicuè, Spiritum ſanctum non poſſe uniri voluntati creatæ in ratione actualis amoris, quo Deum proſequimur; quia ob conceptum vitalitatis, & voluntarietatis eſt eſſentialis huic actui egreſſus à voluntate, quam actuat, & vivere facit in actu ſecundo: repugnat autem Spiritum ſanctum egredi à voluntate creata, ob dependentiæ imperfectionem, quam hic egreſſus præfert. Corollariũ.

Oppoſitum

Digitized by Google

Oſiander. Brentius. Oſius Card. Oppoſitum tamen docuerunt Oſiander, & Prentius hæretici, ut tradit Oſius Cardinalis *lib. 1. contra Brent.* affirmabant enim actum charitatis, quo de facto Deum proſequimur, eſſe eſſentialem, & increatum Dei amorem, ineffabili modo nobis unitum. Sed in hujus erroris favorem nulla militant argumenta, quæ ex dictis in hoc dubio facilem non habeant ſolutionem, ob idque ab eis proponendis abſtinemus.

DUBIUM II.

Utrum ſecundùm ordinariam Dei providentiam, & potentiam actus charitatis procedere poſſit ab auxilio actuali, vel potiùs oriri debeat à gratia ſanctificante, & ipſa charitate habituali?

21\. Actus charitatis in præſenti ſupponit pro dilectione ſuper omnia Dei authoris ſupernaturalis, quam dubio præcedenti oſtendimus non poſſe procedere immediatè ab Spiritu ſancto ſicut à principio activo. Nomine verò *auxilii actualis* non intelligimus aliquam formam extrinſecam creaturæ, neque ſolam illuſtrationem intellectus, ſed qualitatem tranſeuntem, intrinſecè receptam in voluntate, eamque moventem, & elevantem ad operandum. Providentia autem Dei ordinaria illa dicitur, quæ providet, & conſulit rebus juxta modum connaturalem ipſarum. Unde cùm aliqua res fit ſecundùm modum, quo illius natura fieri poſtulat, pertinet ejus productio ad ordinariam Dei providentiam, & potentiam: ſi verò producatur aliter, quàm illius naturæ congruit, non ſpectat illius fieri ad potentiam ordinariam Dei, ſed eſt opus extraordinariæ, quæ non attendit in ſuis operibus quid magis congruat naturis rerum, de quibus diſponit, ſed abſolvitur ab hoc reſpectu, ſolúmque attendit divinæ virtutis efficaciam; ob idque *abſoluta* nominatur. Ex quibus manifeſti ſunt termini appoſiti in titulo præſentis quæſtionis, & in quo conſiſtat difficultas in illa examinanda. Cujus deciſio ſatis conſtat ex dictis *tract. 15. diſput. 2. dub. 6. §. 4. & diſp. 3. dub. 3.* quam proinde breviter hic proponemus ob ſolam connexionem doctrinæ, colligentes quæ illis locis fuſiùs exaravimus.

§. I.

Vera ſententia ratione fulcitur.

22\. *Concluſio.* Dicendum ergo eſt, quod ſecundùm ordinariam Dei providentiam, & potentiam non poteſt actus charitatis procedere effectivè ab auxilio ſupernaturali actuali tantùm; ſed opus eſt ut oriatur à gratia ſanctificante, & virtute ipſa charitatis. Hæc aſſertio colligitur ex Divo *D. Greg.* Gregorio *homil. 30. in Evang.* ubi ſic ait: *Qui mente integra deſiderat, profectò jam habet quem amat, quia non poſſet Deum diligere, ſi eum quem diligit, non haberet.* Conſtat enim Deum non haberi à nobis niſi per gratiam ſanctificantem; ſicut etiam animum elicientem actum charitatis, de quo in præſenti, mente integra Deum deſiderare, cùm ex vi prædicti actus convertatur ad ipſum ſicut ad finem ultimum. Idem tra- *D. Auguſt.* dit D. Auguſt. *tract. 74. in Ioan.* his verbis: *Quomodo diligimus, ut Spiritum ſanctum accipiamus, quem niſi habeamus, diligere non valemus?* Subſcribit Div. Thomas *1. part. quæſt. 62. artic. 2. ad 3. & 1. 2. quæſt. 110. & quæſt. 112 art. 21. & quæſt. 113. art. 8. in 4. diſtinct. 17. quæſt. 1. artic. 4. quæſtiunc. 1.* & pluribus aliis in locis in hoc dubio adducendis. *D. Thom.* Idem ſequuntur omnes Authores relati *tract. 15. diſput. 3. dub. 4. §. 1.* qui aſſerunt actus charitatis, & contritionis, quibus adultus diſponitur ultimò ad juſtificationem, procedere effectivè à gratia ſanctificante.

Probatur concluſio ratione: Nam operatio præcipua, & maximè propria alicujus naturæ, *Fundamentum.* non poteſt attentâ ſuavi, & communi Dei providentiâ procedere effectivè ab alio principio, quàm ab ipſa natura, & virtute operativa illius: Sed amor ſuper omnia Dei ut objecti beatifici, & finis omninò ultimi, eſt operatio præcipua, & maximè propria naturæ divinæ, quæ in nobis eſt gratia ſanctificans: Ergo nequit ſecundùm ordinariam Dei providentiam oriri effectivè à ſolo auxilio actuali, ſed neceſſe eſt ut procedat in nobis ab ipſa gratia ſanctificante mediâ charitate, quæ eſt virtus operativa illius in ordine ad producendum amorem ultimi finis. Minor, & conſequentia non indigent probatione. Major verò ſuadetur: tum quia operatio maximè propria alicujus naturæ illa dicitur, cujus productio convenit omni, & ſoli tali naturæ; nam proprium eſt, quod convenit omni, & ſoli: eo ipſo autem quod productio alicujus operationis conveniat omni, & ſoli alicui naturæ, non poteſt ſecundùm ordinariam Dei providentiam, quæ jura rerum obſervat, ab alio principio effici. Tum deinde, nam quia movere à ſe eſt operatio maximè propria animæ, per quam ipſa diſcernitur à non viventibus, produci nequit abſque influxu prædictæ animæ, & virtutis operativæ illius. Id quod etiam contingit in operationibus propriiſſimis aliarum naturarum, ut conſtabit diſcurrenti per ſingulas. Tum denique, quia ad producendum actum perfectiſſimum alicujus naturæ, neceſſarium eſt ex natura rei, communique, ac ſuavi Creatoris providentia perfectiſſimum principium operativum, quod intra terminos prædictæ naturæ invenitur: conſtat autem perfectiſſimum principium operativum, quod intra terminos alicujus naturæ invenitur, eſſe ipſam naturam, & virtutem operativam in illa radicatam; unde abſque influxu hujus naturæ, & virtutis operativæ, non poteſt prædictus actus ex communi lege fieri.

Confirmatur hæc ratio animadvertendo priùs, 23. quod amor Dei ut finis ultimi, & entis in ſeipſo *Confirmatio.* ſummè perfecti, eſt inclinatio propria, & connaturalis naturæ divinæ, quæ in nobis habetur per gratiam. Nam amor ex ſuo genere eſt inclinatio propria illius naturæ, in cujus connaturale bonum tendit; quia per modum ponderis conjungit prædictam naturam cum illo, juxta tritam illam ſententiam D. Auguſt. amor meus, pon- *D. Auguſt.* dus meum, eò feror, quócumque feror: conſtat autem Deum ut finem ultimum, & ens ſummè perfectum in ſeipſo, eſſe bonum proprium, & connaturale naturæ divinæ. Unde amor ſuper omnia hujus boni ſolùm poteſt eſſe inclinatio propria prædictæ naturæ, illique connaturalis.

Secundò nota, quod inclinatio propria, & naturalis alicujus naturæ præſupponit neceſſariò illam

illam ut principium, in quo radicatur, & fundatur. Tum quia inclinatio ordinatur ad perficiendam naturam, cujus eſt propria, conjungendo eam cum bono, ſeu fine connaturali illius: non poteſt autem inclinatio conjungere naturam cum proprio illius bono, eamque hoc pacto perficere, niſi præſupponat ipſam, ut ex ſe liquet. Tum etiam, quia cuilibet inclinationi præfigitur terminus, in quem debet tendere, à natura ad quam conſequitur, & in qua radicatur: unde hac conſequutione, & radicatione ſecluſis, non ſuppetit ratio, ob quam debeat tendere in hunc terminum potiùs, quàm in alium, ſpectetque proinde ad communem Dei providentiam, quæ conſulit rebus juxta illarum exigentiam, & naturam.

Ad hæc, vix eſt intelligibile, quod detur à parte rei gravitatio in aliquo ſubjecto, in quo neque ſit ſubſtantia gravis, neque illius gravitas, ut conſideranti patebit: hujus autem non poteſt aſſignari congruentior ratio, niſi quia gravitatio eſt propria, & connaturalis inclinatio gravis, ad illius perfectionem ordinata: Ergo de ratione inclinationis propriæ, & connaturalis alicujus naturæ eſt, quod illam præſupponat ſicut principium, in quo radicatur, & fundatur; neque poteſt oppoſitum intra terminos communis Dei providentiæ, & citra miraculum contingere.

Ex his confirmatur ratio facta in hunc modum: Inclinatio propria & connaturalis alicujus naturæ ſupponit illam neceſſariò ſicut principium, à quo oritur, & in quo radicatur, ob idque non poteſt ex communi lege abſque illius influxu produci: Sed amor Dei ut finis ultimi ſupernaturalis, & ſummi boni in ſeipſo, eſt inclinatio propria, & connaturalis naturæ divinæ, quam Juſti participant per gratiam ſanctificantem: Ergo præſupponit in illis neceſſariò hujuſmodi gratiam ſicut principium, à quo effectivè procedit, & in quo radicatur; neque poteſt conſequenter ex vi ſolius auxilii actualis effici. Recolantur quæ diximus *tract.* 8. *diſp.* 4. *dub.* 1. §. 4.

14. Duplex evaſio. Reſpondebis forſan huic rationi negando majorem, cujus falſitas ex eo videtur colligi, quod generatio viventis eſt operatio præcipua, & maximè propria animæ vegetativæ perfectæ, ut oſtendunt N. Complut. *diſp.* 8. *de Anima, quæſt.* 1. & tamen non egreditur ab ipſa anima, neque à potentia generativa illius; ſed à ſemine, quod neque informatur anima, nec operatur virtute propria, ſed per motionem derivatam à vivente, à quo deciditur, & in virtute illius, ut docet D. Thom. 1. *part. quæſt.* 118. *art.* 1. Id quod etiam conſtat apertè in generatione ignis, quæ cùm ſit operatio propria hujus elementi, ſæpè tamen elicitur à Sole; & ſic de aliis actionibus.

(Margin: N. Compl. — D. Thom.)

Confirmationi poteſt etiam reſponderi, inclinationem propriam, & connaturalem alicujus naturæ, præſupponere illam neceſſariò ſicut ſubjectum, in quo recipitur, non verò ſicut principium, à quo effectivè egreditur, ut apparet in motu gravitationis, qui non præſupponit naturam gravis, quam inclinat ad centrum, ut principium, à quo effectivè procedit; cùm hoc pacto cauſetur à generante; ſed ſolùm ut ſubjectum, cui inhæret. Ex eo autem, quod inclinatio propria alicujus naturæ, v. g. amor Dei ſuper omnia, qui eſt inclinatio naturæ participativè divinæ, ſcilicet gratiæ, præſupponat illam ut ſubjectum, cui connaturaliter ineſt, non prohibetur, quin procedere poſſit effectivè ab auxilio actuali; quia pro his componendis ſufficit, quod prædictus amor ſit prior gratiâ ſanctificante in genere cauſæ efficientis, & poſterior inſimul in genere cauſæ materialis: quod nemo negare debet, cùm hujuſmodi prioritas, & poſterioritas in aliis rebus paſſim inveniantur.

Cæterùm nulla ex his ſolutionibus alicujus momenti eſt. Et ad impugnationem prioris adhibitæ rationi fundamentali, ſufficiunt quæ ad probationem illius adduximus, ut ea recolenti conſtabit. Inſtantia verò deſumpta ex generatione viventis, falſo nititur fundamento; quoniam etſi generatio viventis eliciatur à ſemine, non tamen ſicut à cauſa principali, ſed ſicut ab inſtrumento generantis, à quo deciditur; hujus quippe anima eſt virtus principalis effectiva prædictæ actionis: ob idque ſemper ſalvatur, operationem propriam alicujus naturæ non poſſe produci abſque influxu illius, ut in noſtra ratione prætendimus. Effugium rationi noſtræ occurrens præcluditur.

Ad ſecundam inſtantiam dicendum eſt, Solem continere eminenter formam ignis, & ideo licèt hujus generatio cauſetur interdum à Sole, ſemper verificatur actionem propriam alicujus naturæ fieri ubique ex influxu illius, neque poſſe aliâ viâ produci; quoniam generatio ignis eſt actio propria naturæ formaliter, vel eminenter ignitæ. Qua ratione cùm divina omnipotentia contineat eminenter virtutem, & naturam cujuſlibet cauſæ creatæ, poteſt per ſe efficere quamlibet actionem propriam creaturæ, dummodo prædicta actio non ſit vitalis, ut in præſenti cōtingit.

Nec refert ſi objicias, ſequi ex his, non poſſe voluntatem creatam diligere ſuper omnia Deum ut authorem ſupernaturalem, abſque ſpeciali influxu naturæ per eſſentiam, vel participativè divinæ; haud tamen neceſſarium eſſe ad id concurſum naturæ per participationem divinæ, qualis eſt gratia ſanctificans. Nam cùm amor Dei ut authoris ſupernaturalis ſit maximè connaturalis eſſentiæ divinæ increatæ, in illaque contineatur formaliter, aut eminenter gratia ſanctificans, ſufficit quod voluntas creata moveatur à Deo per auxilium actuale ad hoc, ut in virtute illius, adeoque per modum inſtrumenti eliciat prædictum actum, eo modo quo ſemen animalis elevatum per motionem ab anima generantis, à quo deciditur, producit in virtute illius aliud vivens. 15. Objectio.

Reſpondetur enim negando ſequelam. Tum quia licèt dilectio increata Dei, ut ſummi boni in ſeipſo, ſit maximè connaturalis naturæ per eſſentiam divinæ, illa tamen quæ eſt entitativè creata, & finita, maximè connaturalis eſt, & propria naturæ divinæ per participationem, qualis eſt gratia ſanctificans, ob idque petit ab illa fieri. Tum præſertim, quia dilectio creata Dei ut ſummi boni in ſeipſo, eſt actio vitalis, & voluntaria ſuppoſito creato, à quo elicitur, hocque per illam vivit in actu ſecundo, & movet ſeipſum: ſuppoſitum autem productivum actionis vitalis, per quam movet ſeipſum, non poteſt influere in illam purè inſtrumentaliter, & in virtute alterius; ſed debet eſſe, abſolutè loquendo, cauſa principalis illius. Quia in hoc differunt viventia à non viventibus, quòd licèt non viventia moveant alia, & moveantur ab aliis; nunquam tamen influunt ut cauſæ principales in operationes, quibus ipſa Diluitur.

Digitized by Google

ipſa moventur, ſed hoc eſt proprium viventium; cùm enim vivere ſit moveri à ſe, primus gradus vitæ conſiſtit in eo, quod viventia influunt in operationes, quibus moventur, non præcisè per modum inſtrumenti, ſed ut cauſæ principales, ac proinde per virtutem permanentem, & completam, in illis intrinſecè exi-

N. Compl. ſtentem, ut docent N. Complut. *diſput. 4. de Anima, num.* 30. & explicuimus *tract. 8. diſp. 2. num.* 91. Unde licèt generatio viventis ſumpta pro actione, quæ introducit formam vivam in materia, poſſit elici à ſemine, quod eſt expers vitæ, ſicut ipſa actio ab eo elicita; generatio tamen viventis ſumpta pro actione, qua vivens ex propria ſubſtantia format ſemen, non poteſt elici à ſubjecto inanimi; quia eſt actio vitalis,

D. Thom. N. Compl. quâ generans movet ſeipſum, ut docet D. Th. 4. *contra gent. c.* 11. & ex illo Complut. *diſp. 8. de Anima, quæſt.* 1. §. 2.

Replica. Dices, opus non eſſe, ut homo eliciens actum ſupernaturalis dilectionis Dei ex vi motionis tranſeuntis, efficiat eum inſtrumentaliter, ſed poſſe eum efficere per modum cauſæ principalis. Tum quia non repugnat auxilium actuale eſſe æqualis perfectionis cum actu charitatis; quo dato poterit eſſe cauſa principalis illius. Tum etiam, quia homo eſt cauſa principalis actus juſtitiæ naturalis, quem elicit ante acquiſitionem hujus virtutis; & tamen in illo eventu ſolùm influit in illum per motionem tranſeuntem derivatam à potentia ſuperiori, ut diximus *tract. 8. diſp.* 1. *dub.* 3. Ergo, &c.

Solvitur. Reſpondetur negando antecedens, ad cujus priorem probationem dicendum eſt, auxilium Dei actuale non poſſe adæquare perfectionem actus charitatis, in quem influit, cùm hic ſit finis illius, & ens completum in ſuo genere; prædictum verò auxilium ſit ens incompletum, & viale, quod reducitur ad ſpeciem charitatis, ſicut ens imperfectum ad perfectum. Ad ſecundam verò reſpondetur, hominem eſſe cauſam principalem actus juſtitiæ naturalis, quem elicit ante acquiſitionem virtutis; quia non influit in illum per motionem præcisè tranſeuntem, ſed magis per naturam rationalem, in qua prædictus actus radicatur, & cujus eſt inclinatio; hujuſmodi quippe natura eſt, quæ utitur motione tranſeunte ad roborandam potentiam elicitivam actus honeſti, quem efficit ante acquiſitionem virtutis. Quod non contingit in præſenti, ubi ſupponimus gratiam ſanctificantem non præexiſtere in ſuppoſito creato; nam ſi hujuſmodi gratia in illo præexiſtat, influatque unà cum auxilio actuali in actum charitatis, procedet hic ab homine ſicut à cauſa principali; illà verò ſeclusâ, non poterit id habere, imò neque dari poterit auxilium, quod moveat hominem ad elicientiam divini amoris; ſicut non poteſt dari motio potentiæ ſuperioris in inferiorem, ſeclusâ naturâ rationali, in qua radicatur, & quæ per illas operatur.

26. Confutatur reſponſio confirmationi adhibita. Evaſio adhibita confirmationi exploditur etiam facilè; quia licèt inclinatio innata, qualis eſt motus gravium, non præſupponat in ſuo ſubjecto naturam, cujus eſt propria, ut principium à quo effectivè cauſatur; ſecus autem inclinatio elicita, & vitalis, cujuſmodi eſt actus charitatis. Ratio autem diſcriminis eſt, quia inclinatio innata eſt veluti paſſio naturæ, cujus eſt propria, illique debetur in primo inſtanti ſui eſſe; & ideo debet effectivè cauſari à generante prædictam naturam, quia qui dat formam, dat conſequentia ad illam, debita præſertim in primo ejus inſtanti. Inclinatio verò elicita, & vitalis, vel non eſt paſſio naturæ, cujus eſt propria, ſed operatio, quam ipſa exercet omninò voluntariè; vel caſu quo aliqua ratione illi debeatur, non tamen ob id fieri petit à ſolo generante prædictæ naturæ, ſicut à cauſa particulari; ſed etiam, & maximè à ſubjecto, in quo recipitur, quia hoc eſt proprium actionis vitalis. Et ideo præſupponit neceſſariò in ſubjecto naturam, cujus eſt propria, ut principium à quo effectivè cauſatur.

Adde primò, quod etiam inclinatio innata præſupponit in ſuo ſubjecto naturam, cujus eſt propria, non ſolùm ut cauſam materialem receptivam, ſed magis ut formalem imponentem neceſſitatem, & determinationem agenti ad ſui productionem; imò ut cauſam effectivam, à qua per reſultantiam egreditur. Natura quippe gravis eſt prior in genere cauſæ efficientis motu gravitationis, quo tendit ad centrum; quia cauſa productiva gravis non attingit gravitatem, niſi mediis gravitate radicali & formali, ſicut principio, à quo ille motus per reſultantiam dimanat. Quod ad veritatem noſtræ concluſionis, & tuendum robur confirmationis, quam pro illa conſtruximus, ſatis foret; quoniam ſemper ſalvatur, non poſſe actum charitatis creatæ produci abſque influxu effectivo gratiæ ſanctificantis; ſiquidem omnis inclinatio, tam innata, quàm elicita, dependet in genere cauſæ efficientis à natura, cujus eſt propria, ut conſtat ex dictis.

Adde ſecundò, actum charitatis, ſi ſemel eliceretur à voluntate creata ex vi ſolius auxilii actualis, non fore poſteriorem gratiâ ſanctificante in genere cauſæ materialis receptivæ, ſicut debet eſſe omnis inclinatio propria alicujus naturæ; quoniam in eo eventu non reciperetur in voluntate mediâ gratiâ, & charitate, ſicut ratione recipiendi; ſed mediâ præcisè potentiâ obedientiali inhæreret prædictæ voluntati, illamque hoc pacto diſponeret ad receptionem gratiæ, & charitatis, ut aſtruunt Adverſarii. Unde non poteſt illi commodè applicari doctrina ſolutionis adhibitæ noſtræ confirmationi, quæ proinde manet in ſuo robore.

§. II.

Alia ratio pro aſſertione.

Deinde ſuadetur noſtra concluſio alia ratione deſumpta ex D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 113. *art.* 8. expenſa tamen ſub hac forma. De facto nullus eſt actus charitatis creatæ, qui non producatur effectivè à gratia ſanctificante mediâ charitate: Ergo ſecundùm potentiam Dei ordinariam non poteſt produci à creatura ex vi ſolius auxilii actualis, ſed neceſſarius eſt ad illius productionem concurſus effectivus gratiæ juſtificantis. Conſequentia patet, quia ex vi providentiæ communis, & ordinariæ, ſic unumquodque agitur, ſicut natum eſt agi, ut dicitur 2. *Phyſ. text.* 78. quare ſi de facto actus charitatis producitur ubique per influxum gratiæ ſanctificantis, manifeſtè convincitur, eſſe illi connaturaliter debitum hunc modum productionis, adeoque non poſſe citra miraculum aliâ viâ produci. Antecedens verò ſuadetur, quia ſi in aliquo caſu creatura eliceret actum charitatis ex vi

27. Secundum aſſertionis fundamentum. D. Thom.

2. Phyſic. text. 78.

Digitized by Google

vi ſolius auxilii actualis, maximè quando extra Sacramentum conſequitur gratiam ſanctificantem per proprium actum, quo ſe diſponit ad illam: Sed actus charitatis, quem elicit creatura rationalis in caſu poſito, ſeque ultimò diſponit ad gratiam ſanctificantem, procedit effectivè ab illa; Ergo, &c. Minor quæ ſola indiget probatione, eſt Angel. Doctoris 1.2. *quæſt.*112. *art.*2. *ad* 1. *& quæſt.*113. *art.*8. *in corp.* ubi ſic habet: *Reſpondeo dicendum, quod prædicta quatuor, quæ requiruntur ad juſtificationem impii, tempore quidem ſunt ſimul, ſed ordine naturæ unum eorum eſt prius altero, & inter ea naturali ordine primum eſt gratiæ infuſio, ſecundum motus liberi arbitrii in Deum, tertium eſt motus liberi arbitrii in peccatum, quartum verò eſt remiſſio culpæ.* Idem tradit *in* 4. *diſtinct.*1. *quæſt.*1. *art.*4. *quæſtiunc.*2. *& de Verit. quæſt.*28. *art.*3. *ad* 20. *& art.*8. aliiſque in locis, quæ latè expendimus *tract.*15. *diſput.*3. *dub.*3. *per totum.* (D. Thom.)

(Confirmatio prima.) Confirmatur deinde ratione primò: Quia in naturalibus diſpoſitio omninò ultima ad formam ſubſtantialem procedit effectivè ab illa, ut docet D. Thom. locis nuper citatis, & ex illo noſtri Compl. *de generat. diſput.*2. *quæſt.*8. (D. Thom. N. Complut.) Sed actus charitatis, per quem rationalis creatura convertitur ad Deum in inſtanti, in quo extra Sacramentum ſuſcipit gratiam ſanctificantem, eſt ultima diſpoſitio ad illam, ut omnes concedunt: Ergo procedit ab ea effectivè. Patet conſequentia, quia non eſt ratio, ob quam aliter philoſophandum ſit de ultimis diſpoſitionibus ad gratiam ſanctificantem, quàm de diſpoſitionibus ad formam naturalem; cùm gratia ſit quædam natura in ordine ſupernaturali, ut expendimus loco citato, *dub.*4.

(Secunda.) Confirmatur ſecundò: Nam quilibet actus meritorius ex condigno vitæ æternæ procedit effectivè à gratia ſanctificante, quia ſine condignitate gratiæ nullus actus creaturæ poteſt eſſe meritorius vitæ æternæ, ut probat D. Thom. (D. Thom.) 1.2. *quæſt.*114. *art.*2. gratia autem non poteſt dignificare actum, quem effectivè non producit: Sed actus charitatis, quem elicit homo in inſtanti juſtificationis, ut ſe ultimò diſponat ad illam, eſt meritorius de condigno vitæ æternæ in primo inſtanti ſui eſſe, ut tradit D. Thom. 1.2. *quæſt.*112. *art.*2. *ad* 1. & admittunt ferè omnes Adverſarii: Ergo procedit effectivè à gratia ſanctificante. Recolantur dicta loco citato, §.2.

(Tertia.) Confirmatur tertiò: Nam eadem indiviſibili actione, quâ Deus infundit homini gratiam ſanctificantem, efficit per modum cauſæ primæ actus charitatis, & contritionis, quibus ille diſponitur ultimò ad juſtificationem, ut docet D. Thom. 1.2. *quæſt.*113. *art.*8. *ad* 2. (D. Thom.) ſed unius actionis unicus eſt terminus primarius: Ergo vel terminus primarius prædictæ actionis eſt gratia ſanctificans, & ſecundarius ab ea effectivè proveniens actus charitatis, & contritionis; vel è contra hi actus ſunt terminus primarius, & gratia ſecundarius: Sed hoc ultimum non poteſt dici, cùm homo non ſit cauſa efficiens gratiæ ſanctificantis, quam extra Sacramentum ſuſcipit: Ergo dicendum eſt primum.

(Quarta.) Confirmatur quartò: Nam ſi propter aliquam rationem actus charitatis coëxiſtens juſtificationi non procederet effectivè à gratia ſanctificante, maximè quia eſt realis, & voluntaria diſpoſitio ad illam: Sed hæc ratio eſt nulla, quia Chriſtus Dominus diſpoſuit ſe ad receptionem gratiæ habitualis per actum charitatis ab ea elicitum: Ergo, &c. Probatur minor. Tum quia Chriſtus Dominus diſpoſuit ſe ad gratiam per actum amoris beatifici; conſtat autem hujuſmodi actum eſſe opus gratiæ conſummatæ: Tum etiam, nam ſi actus charitatis, quo Chriſtus Dominus ſe diſpoſuit ad gratiam ſanctificantem, non proveniſſet effectivè ab illa, meruiſſet eam de facto Chriſtus Dominus; quoniam etiam pro illo priori, in quo prædictus actus antecedit gratiam juſtificantem, intelligitur oriri à perſona Chriſti Domini grata Deo, & ſanctificata ſanctitate perſonali, & ſubſtantiali, quod ſufficit ad meritum: Sed Chriſtus Dominus non meruit de facto propriam gratiam habitualem: Ergo actus, quo ſe diſponit ad illam, fuit ejus effectus in genere cauſæ efficientis, ut fuſiùs oſtendimus loco citato, §.3.

Ad hæc: Actus contritionis, quem elicit creatura in inſtanti juſtificationis, procedit effectivè ab habitu pœnitentiæ, qui eſt paſſio gratiæ ſanctificantis: (Ultima.) Ergo etiam amor Dei ſuper omnia, quem exercet in prædicto inſtanti, procedit effectivè immediatè ab habitu charitatis, & radicaliter à gratia ſanctificante. Conſequentia patet, tum à paritate, tum etiam quia actus elicitus à pœnitentia procedit imperativè ab habitu charitatis, ut docet D. Thom. 3. *part. quæſt.*85. *art.*2. *ad* 1. (D. Thom.) Antecedens verò eſt ejuſdem Sancti Doctoris ibidem *ad* 3. ubi aſſerit, virtutem pœnitentiæ expellere effectivè omnia peccata, in quantum elicit effectivè actum contritionis, quo deteſtamur peccata, homoque diſponitur ad gratiam. Nec poteſt aliâ viâ ita ſalvari, quod virtus pœnitentiæ expellat effectivè omnia peccata, ut intuenti conſtabit.

§. III.

Refertur ſententia contraria cum ſuis argumentis.

PRo contraria ſententia referri debent omnes 28. (Opinio adverſa.) Authores, quos dedimus loco citato, & aſſerunt actus charitatis, & contritionis, quibus homo diſponitur ultimò ad conſequendam gratiam ſanctificantem extra Sacramentum, non procedere effectivè ab illa, ſed ab alio auxilio actuali Dei vocantis. Et licèt eorum argumentis tam ab authoritate, quàm à ratione deſumptis ſatisfacere curaverimus loco citato; placet tamen illa hic breviter referre, & ſolvere, ut ſi aliquid de novo occurrat, reſponſioni alibi datæ poſſimus adjicere.

Probatur ergo primò hæc ſententia; nam juſtificatio impii, quæ de facto contingit extra Sacramentum, fit juxta ſuavem, & communem Dei providentiam: (Primum argumentũ.) Sed actus charitatis, quibus tunc homo diſponitur ultimò ad conſequendam gratiam juſtificationis, non procedit effectivè ab illa, ſed ab actuali auxilio Dei vocantis: Ergo ſecundùm potentiam Dei ordinariam poteſt actus charitatis procedere effectivè ab alio principio, quàm à gratia ſanctificante. Major, & conſequentia conſtant. Ad probationem verò minoris multa congerunt Adverſarii, cùm ab authoritate, tum à ratione. Ab authoritate ergo probatur primò illa minor ex Concil. Trident. *ſeſſ.*6. *de juſtific. cap.*5. (Concil. Trid.) ubi diffinitur actum dilectionis, quo

Digitized by Google

quo impius convertitur in Deum, & diſponit ſe ultimò ad conſequendam gratiam ſanctificantem, eſſe effectum gratiæ excitantis & prævenientis, quàm perſpicuum eſt eſſe aliam à gratia ſanctificante.

Confirmatur primò. Confirmatur primò: Nam poſtquam Concil. *cap. 6. citata ſeſſionis*, deſcripſit modum præparationis neceſſariæ ad juſtificationem, ibique docuit actus incluſos in hac præparatione procedere efficienter à gratia excitante, & adjuvante, ſtatim *cap. 7. ſequenti*, ſubdit quod *hanc diſpoſitionem, ſeu præparationem juſtificatio ipſa conſequitur, quæ non eſt ſola peccatorum remiſſio, ſed & ſanctificatio, & renovatio interioris hominis per voluntariam ſuſceptionem gratiæ, & donorum.* Ergo ex mente Concilii actus diſponentes ultimò ad juſtificationem, non procedunt effectivè à gratia ſanctificante, ſed à gratia excitante, & auxiliis, quam diſtinguit à præcedenti textus ipſe Concilii. *Trident.*

Secundò. Confirmatur ſecundò: Nam *eodem cap. 7.* docet ſacra Synodus, gratiam ſanctificantem infundi nobis ſecundùm propriam cujuſque diſpoſitionem, & cooperationem: Ergo hæc diſpoſitio, & cooperatio non procedit effectivè à gratia ſanctificante, ſed ab auxilio actuali. Patet conſequentia, quia aliàs non infunderetur nobis gratia juxta menſuram propriæ diſpoſitionis, ſed potiùs hæc diſpoſitio conſequeretur ſuam quantitatem intenſivam, juxta menſuram gratiæ, à qua oriri ponitur.

Tertiò. Confirmatur tertiò: Nam finis eſt poſterior in genere cauſæ efficientis executivæ iis, quæ ſunt ad finem: Sed gratia juſtificans eſt finis actus charitatis, & contritionis, quibus ultimò diſponimur ad illam, ut colligitur ex Trid. *can. 3. & 4.* Ergo eſt poſterior in genere cauſæ efficientis prædictis actibus: ipſi igitur non procedunt effectivè à gratia ſanctificante, ſed ab auxilio actuali Spiritus ſancti inſpirantis, & adjuvantis hominem ad diligendum, & pœnitendum, ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur. *Trident.*

Quartò. Confirmatur quartò. Actus contritionis diſponens ultimò ad juſtificationem, non procedit effectivè à gratia habituali: Ergo neque actus charitatis. Conſequentia patet. Antecedens verò ſuadetur, quia prædictus actus contritionis impetrat veniam, & remiſſionem peccatorum, ut docet Trident. *ſeſſ. 14. cap. 4.* non poſſet autem illam impetrare, ſi procederet effectivè à gratia ſanctificante: tum quia in eo eventu jam ſupponeret peccatorum veniam conſequutam. Tum etiam, quia impetratio affinis eſt, & ſimilis merito de congruo: actus autem procedens effectivè à gratia juſtificante, nec de congruo mereri poteſt veniam peccatorum, quæ per illius infuſionem expelluntur, & remittuntur, ut docet ſanior, & communior pars Theologorum. *Concil. Trid.*

29. Fulcitur ex D. Thoma. Ex D. Thom. nonnullæ authoritates adducuntur, in quibus videtur huic ſententiæ ſuffragari. Prima deſumitur *ex 1. part. quæſt. 62. artic. 2. ad 3. & 1. 2. quæſt. 109. artic. 6.* ubi aſſerit opus non eſſe gratiâ habituali, ſed auxilio dumtaxat Dei moventis ad hoc, ut voluntas creata eliciat converſionem ad Deum, per quam præparatur ad ſuſceptionem gratiæ juſtificantis. *D. Thom.*

Deinde *1. 2. quæſt. 112. artic. 2. in corp.* expreſsè aſſerit, quamcunque præparationem ad gratiam, quæ poteſt eſſe in homine, provenire effectivè ab auxilio Dei moventis animam ad bonum: *Et ſecundum hoc* (ſubdit) *ipſe bonus motus liberi arbitrii, quo quis præparatur ad donum gratiæ ſuſcipiendum, eſt actus liberi arbitrii moti à Deo.* Conſtat autem inter præparationes neceſſarias ad ſuſceptionem gratiæ habitualis contineri actum charitatis, qui eſt proxima diſpoſitio ad illam. *D. Thom.*

Præterea *3. part. quæſt. 89. art. 1. ad 2.* expreſsè docet, contritionem quæ eſt ultima diſpoſitio ad gratiam conſequendam, non procedere ex gratia, & virtute pœnitentiæ, ſed ab auxilio actuali, hincque differre ab aliis actibus hujus virtutis, qui juſtificationem conſequuntur: conſtat autem, eandem eſſe rationem de amore Dei ſuper omnia, qui eſt ultima diſpoſitio ad gratiam, ac de actu contritionis. *D. Thom.*

Ultima denique authoritas habetur *quæſt. 28. de Verit. art. 8.* ubi relatâ ſententiâ aſſerente gratiam habitualem præcedere contritionem in genere cauſæ efficientis (quæ eſt opinio à nobis ſtatuta,) illam rejicit & impugnat Sanctus Doctor his verbis: *Sed hoc non poteſt eſſe. Nam quod cauſat aliquid per operationem, cauſat per modum cauſæ efficientis. Gratia igitur ſi per actum contritionis, & fidei formatæ remiſſionem culpæ cauſat, cauſabit eam per modum cauſæ efficientis, quod eſſe non poteſt; nam cauſa effectivè deſtruens aliquid, priùs ponitur in eſſe, quàm hoc, quod deſtruit ſit in non eſſe; non enim ageret ad ejus deſtructionem, quod jam non eſt. Unde etiam ſequeretur, quod gratia priùs eſſet in anima, quàm culpa eſſet remiſſa, quod eſt impoſſibile. Unde patet, quod gratia non per aliquam operationem eſt cauſa remiſſionis culpæ, ſed per informationem ſubjecti, quæ importatur per gratiæ infuſionem, & culpæ remiſſionem; & ideo inter gratiæ infuſionem, & culpæ remiſſionem nihil cadit medium.* In quibus verbis (inquit Mag. Joan. à S. Thoma) continetur invictum argumentum contra noſtram aſſertionem. Nam ſi contritio, quæ deſervit ad deſtructionem peccati, procedit efficienter à gratia habituali, jam hæc per aliquam operationem à ſe elicitam cauſat remiſſionem culpæ, quæ eſt propoſitio expreſsè negata à D. Thom. in teſtimonio allegato. *D. Thom. Mag. Joan. à S. Thoma.*

Hæc tamen non tanti roboris ſunt, quanti prædicant Adverſarii; quin & facilè expediuntur. Ad argumentum quippe negatur minor, ad cujus priorem probationem reſpondetur, nullum eſſe verbum in toto illo capite 5. ex quo deſumi poſſit argumentum contra noſtram aſſertionem; quoniam ibi Concilium ſolùm docet exordium noſtræ juſtificationis deſumi à præveniente, & excitante gratia Dei: ſtat autem exordium noſtræ juſtificationis ſumi ab Spiritus ſancti illuminatione excitante, & præveniente animam per gratiam actualis auxilii; & tamen ad ultimam illius diſpoſitionem neceſſarium eſſe inſuper donum gratiæ habitualis, quia opus noſtræ juſtificationis non inchoatur ab ultima diſpoſitione ad gratiam ſanctificantem, ſed à primis, & remotis, quales ſunt actus fidei, ſpei, & attritionis; ab his enim, ſive potiùs illorum principio, non verò ab actu charitatis opus noſtræ juſtificationis initiatur. 30. Occurritur argumento.

Ad primam confirmationem dicendum, Concilium in illo capite 6. ſolùm deſcribere actus neceſſariò incluſos in ultima diſpoſitione ad juſtificationem, quæ fit intra Sacramentum, ut conſtat tum ex eo, quod ſolùm requirit illum dolorem *Diluitur prima confirmatio.*

Digitized by Google

dolorem de peccatis, quem oportet aſſumere ante Baptiſmum, ut illius lavacro conſequatur adultus juſtificationis gratiam: conſtat namque, prædictum dolorem non eſſe contritionis perfectæ, qui non præſupponit actum charitatis. Tum etiam, quia actus dilectionis Dei, quem ibi deſignat, non eſt proprius charitatis, ſed ſpei; quoniam ad hanc virtutem ſpectat, quod Deum tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiamus, ut conſtat ex D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 62. *artic.* 4. & docuimus ſuprà *diſp.* 1. *dub.* 2. *num.* 27. Tum denique, quia inter cauſas juſtificationis, cujus præparationem deſcribit Concilium *prædicto cap.* 6. numerat *cap. ſequenti* Sacramentum Baptiſmi. Actus autem quibus adultus diſponitur ultimò ad ſuſceptionem gratiæ intra Sacramentum, opus non eſt, quod procedant effectivè ab ipſa, & habitu charitatis; ſed ſufficit quod oriantur ab actuali auxilio Dei moventis, quia non ſunt actus perfecti doloris, & affectus; ſed imperfecti.

D. Thom.

Satisfit ſecundæ. Ex quo ad ſecundam confirmationem reſpondetur, diſpoſitionem, & cooperationem, juxta cujus menſuram aſſerit Concilium conferri nobis gratiam ſanctificantem, non eſſe actus charitatis, & contritionis perfectæ, quibus diſponimur ultimò ad conſequutionem prædictæ gratiæ extra Sacramentum receptæ; ſed actus fidei, ſpei, & attritionis, ex quibus integratur proxima diſpoſitio ad juſtificationem, quæ intra Sacramentum obtinetur; de hac quippe loquitur Concilium tota illa ſeſſione 6.

Conc. Trid.

Quod ſi extendas hoc argumentum ad caſum noſtræ quæſtionis: Reſpondetur optimè compati, Spiritum ſanctum conferre nobis gratiam ſanctificantem juxta menſuram actus charitatis ab illa provenientis, & ſimul hunc actum conſequi ſuam intenſionem juxta menſuram gratiæ ſanctificantis ad Spiritu ſancto infuſæ; quia pro his componendis ſufficit, quod prædictus actus ſit prior gratiâ ſanctificante in genere cauſæ materialis diſpoſitivæ, & poſterior in genere cauſæ efficientis, & finalis; quippe ob rationem hujus mutuæ prioritatis, & poſterioritatis verum eſt ignem introduci in quantitate palmari ligni, quia eſt in illa calor ut octo; & eſſe in illa calorem ut octo, quia in tota ejus longitudine introductus eſt ignis.

31. *Occurritur tertiæ.* Ad tertiam confirmationem dicendum ea, quæ ſunt ad finem, eſſe in duplici differentia. Alia nimirum quæ habent rationem medii influentis effectivè in productionem illius, quo pacto ſe habet ſumptio potionis amaræ ad ſanitatem; & hæc præcedunt in genere cauſæ efficientis exequutivæ conſequutionem, & exiſtentiam finis; alia verò ordinantur ad finem, ſicut ultima diſpoſitio ad illum, qua ratione ordinatur calor ut octo ad formam ignis; & hæc non præcedunt in genere cauſæ efficientis finem, ad quem ordinantur, ſed potiùs ſubſequuntur, ut conſtat in exemplo adducto, & in paſſionibus animæ. Unde quia actus charitatis ordinatur hoc poſteriori modo ad gratiam ſanctificantem, non debet præcedere ejus exiſtentiam in genere cauſæ efficientis, ſed potiùs ſubſequi.

Diruitur quarta. Ad ultimam confirmationem reſpondetur negando antecedens. Ad cujus probationem dicendum eſt; quod Concilium in illo textu loquitur de contritione in communi, quatenus præſcindit à perfecta, & imperfecta; & hac ratione quovis tempore neceſſaria fuit ad conſequendam veniam peccatorum, quæ conſequutio ibi intelligitur nomine *impetrationis*; non enim uſurpavit Concilium hanc vocem omninò ſtrictè, quo pacto eſt propria orationis; ſed paulò latiùs, prout eſt idem, ac realis conſequutio rei deſideratæ, in qua etiam acceptione paſſim uſurpatur ab aliis.

Præterquam quod Concilium non aſſerit, contritionem impetrare veniam peccatorum, ſed fuiſſe quovis tempore neceſſariam ad prædictam veniam impetrandam. Quod longè diverſum eſt, & haud nobis officiens; nam ad hoc, ut actus contritionis neceſſarius ſit ad impetrandam veniam peccatorum, ſufficit quod oratio, cujus muneris eſt impetrare, non aſſequatur gratiam remiſſivam offenſæ independenter ab illo, ſed dependenter à prædicto actu, ſicut à diſpoſitione ipſius gratiæ juſtificantis, quæ eſt noſtra, & verior opinio. Recolantur quæ diximus *tract. citato*, *diſp.* 3. *dub.* 4. §. 4. ubi eadem Concilii teſtimonia magis explicuimus.

Ad authoritates autem adductas ex D. Thoma, & plures alias, ſatis ſuperque conſtat ex dictis *tractatu citato*, *diſput.* 3. *dub.* 3. *per totum*, ubi ex profeſſo oſtendimus, quod non noſtra fuerit D. Thomæ ſententia. Modò verò facilis eſt ſolutio; nam prima authoritas potiùs eſt pro nobis, quia ad eliciendam converſionem in Deum meritoriam beatitudinis, neceſſaria eſt gratia habitualis, ut ibi expreſsè docet Sanctus Doctor: amor autem Dei ſuper omnia diſponens ultimò ad gratiam, meritorius eſt æternæ beatitudis, ut ipſi concedunt Adverſarii, atque ita ad illius productionem neceſſaria erit gratia habitualis. Cùm autem Magiſter Angelicus aſſerit non eſſe neceſſariam gratiam juſtificantem ad eliciendam converſionem in Deum, per quam aliquis præparat ſe ad illam, non loquitur de præparatione ultima ad gratiam, quæ recipitur extra Sacramentum, ſed de remota. Quoniam converſio, ſeu præparatio, de qua procedit aſſertum D. Thomæ, non eſt meritoria beatitudinis, ut conſtat ex ipſa littera: præparatio autem ad gratiam, quæ non eſt meritoria beatitudinis, non diſponit proximè ad receptionem illius, ſed remotè tantùm & in tempore antecedenti ad inſtans intrinſecum juſtificationis, ut perſpicuè tradit ipſe D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 112. *art.* 2. *ad* 1. his verbis: *Ad primum dicendum, quod præparatio eſt quidem meritoria, ſed non gratiæ, quæ jam habetur; ſed gloriæ, quæ nondum habetur. Eſt & alia præparatio gratiæ imperfecta, quæ aliquando præcedit donum gratiæ gratum facientis, quæ tamen eſt à Deo movente: ſed iſta non ſufficit ad meritum, nondum homine per gratiam juſtificato; quia nullum meritum poteſt eſſe, niſi ex gratia, ut infrà dicetur.* Ubi, ut vides, præparatio ad gratiam, quæ non eſt meritoria gloriæ, non eſt ſimultanea, & concomitans, ſed antecedens tempore ipſam infuſionem gratiæ; quia omnis præparatio illi coëxiſtens meritoria eſt vitæ æternæ, ut conſtat ex hac littera.

32. *Explicantur teſtimonia D. Th.*

D. Thom.

Ex quo ad ſecundam authoritatem reſponderi poteſt, D. Thom. loqui de quacumque præparatione ad gratiam præveniente illam abſolutè, & ſimpliciter; hujuſmodi namque præparatio non coëxiſtit in eodem inſtanti cum gratia ſanctificante, ſed antecedit illam tempore; ob idque non diſponit proximè ad illius receptionem, ſed remotè: de præparatione autem remota ad

Digitized by Google

ad ſuſcipiendam gratiam non eſt nobis in præſenti diſceptatio.

Vel dicendum, quamcunque diſpoſitionem ad gratiam, quæ poteſt eſſe in nobis, provenire ab auxilio Dei moventis; at non oportet, quod prædictum auxilium, ut dat vires, & ſufficientiam, diſtinguatur realiter à gratia ſanctificante; quoniam ipſa gratia poteſt præſtare vires, & eſſe auxilium ſufficiens ad actus charitatis, & contritionis, quibus præparamur ultimò ad receptionem illius, ut explicuimus *tract. cit. diſp. 3. dub. 3.*

Ad tertiam authoritatem dicendum eſt, Angelicum Præceptorem loqui de actu contritionis, qui eſt ultima diſpoſitio ad gratiam conſequutam vi Sacramenti pœnitentiæ, ut conſtat perſpicuè ex ipſa littera, & ex ſolutione ad 1. ejuſdem articuli: hujuſmodi autem contritio diſponens intra Sacramentum, non eſt perfecta, ſed informis, de qua proinde non eſt eadem ratio, ac de actu amoris Dei ut finis ſupernaturalis, & ſummi boni in ſeipſo.

Ultima authoritas non continet invictum argumentum contra noſtram aſſertionem, ſed potiùs pro illa; quia Sanctus Doctor in illo articulo non negat actus charitatis, & contritionis diſponentes ultimò ad gratiam ſanctificantem procedere effectivè ab illa; quæ eſt noſtra ſententia, ſed illos concurrere in genere cauſæ efficientis ad expulſionem peccati, uti adſtruebat illa opinio, quam ibi refutat D. Thom. eo quòd aſſerebat, actus charitatis, & contritionis neceſſariò requiſitos ad juſtificationem, præcedere expulſionem culpæ in genere cauſæ efficientis, cum eſſent poſteriores gratiâ in eodem genere; atque ideo ipſam gratiam ſanctificantem non expellere peccatum habituale per immediatam ſui informationem, ſed agendo in illud, eo modo, quo ignis agit in aerem ad deſtructionem illius; hinc enim ſequebatur legitimè, gratiam habitualem coëxiſtere in aliquo inſtanti cum peccato; quod eſt inconveniens illatum à D. Thom. contra illam opinionem, nec habet locum in noſtra ſententia, quam proinde ſtatim eligit, & proponit, his verbis: *Oportet igitur dicere ſecundum aliam opinionem, quod prædicti motus eodem ordine ſe habeant ad utrumque, ut quodammodò ſequantur ordine naturæ. Nam ſi ordo naturæ attendatur ſecundùm rationem cauſæ materialis, ſic motus liberi arbitrii præcedit naturaliter gratiæ infuſionem, ſicut diſpoſitio materialis formam; ſi autem attendatur ſecundùm rationem cauſæ formalis, eſt è converſo. Et eſt ſimile in rebus naturalibus de diſpoſitione, quæ eſt neceſſitas ad formam, quæ quodammodò præcedit formam ſubſtantialem, ſcilicet ſecundùm rationem cauſæ materialis; ſed alio modo, ſcilicet ex parte cauſæ formalis, forma ſubſtantialis eſt prior in quantum perficit materiam, & accidentia materialia.* Sub nomine autem cauſæ formalis, in cujus genere aſſerit gratiam ſanctificantem præcedere motus charitatis, & contritionis, quibus ad illius receptionem diſponimur, intelligit etiam cauſam efficientem, ut conſtat ex iis quæ tradit ibi *in ſolut. ad 3. & 4. ſecundæ ſententiæ*, & ex dictis *art. 7. præcedenti.* Et ſanè ſi actus charitatis, & contritionis diſponentes ultimò ad juſtificationem non poſſunt cauſari effectivè à gratia ſanctificante, quia ſequeretur ipſam coëxiſtere in aliquo inſtanti cum peccato habituali, eadem ratione convinceretur, non poſſe oriri efficienter ab auxilio actuali, quia cùm hujuſmodi auxilium in primo inſtanti ſui eſſe producat actus charitatis, & contritionis, ſequeretur ipſos eſſe compoſſibiles cum peccato, illique pro aliquo inſtanti coëxiſtere; quod alienum eſt à mente D. Thom. ut liquet ex ſolutione ad ultimum ejuſdem articuli. Recolantur dicta *tract. cit. diſp. 3. dub. 3. §. 4.* ubi alia quæ poſſent huic reſponſioni adverſari diluimus.

D. Thom.

54. Secundum argumentũ.

Arguitur ſecundò: Quia nullus actus concurrens diſpoſitivè ad *eſſe* gratiæ, poteſt cauſari ab illa effectivè: Sed prædictus actus charitatis concurrit diſpoſitivè ad *eſſe* gratiæ: Ergo. Minor ſupponitur: major verò ſuadetur, quia omnis actus concurrens diſpoſitivè ad *eſſe* gratiæ, antecedit naturâ illius exiſtentiam, & receptionem in ſubjecto; actus verò procedens effectivè à gratia, ſupponit illius exiſtentiam, & receptionem; quia unumquodque agit ſecundùm quod eſt in actu exiſtendi; & exiſtentia formæ accidentalis, qualis eſt gratia, eſt inhærentia ad ſubjectum: conſtat autem idem non poſſe eſſe ſimul prius & poſterius naturâ reſpectu alterius rei; quia in hoc includitur contradictio antecedentiæ, & non antecedentiæ reſpectu illius.

Confirmatur primò.

Confirmatur primò: Nulla res poteſt eſſe cauſa diſpoſitiva ſuæ cauſæ efficientis: Ergo actus charitatis, qui eſt vera, & realis diſpoſitio ad gratiam, nequit ab illa effectivè procedere. Conſequentia conſtat; antecedens verò probatur, quia ſi aliqua res eſſet cauſa diſpoſitiva ſuæ cauſæ efficientis, haberet, & non haberet eſſe ante illam, quod implicat in terminis. Haberet quidem, quia cauſaret; omnis autem cauſa, exceptâ finali, requirit eſſe verum, & reale ad cauſandum. Non haberet autem, quia in illo priori, in quo cauſat, præſupponitur ad exiſtentiam, & cauſalitatem ſuæ cauſæ efficientis: implicat autem, quod aliqua res habeat eſſe ante exiſtentiam, & influxum ſuæ cauſæ effectivæ.

Secundò.

Confirmatur ſecundò: Nam in illo priori, in quo actus charitatis diſponit animam ad ſuſceptionem gratiæ, jam eſt receptus in ipſa anima, aliàs non poſſet illam diſponere: Ergo jam eſt exiſtens, & extra ſuam cauſam efficientem; nam accidentis *eſſe* eſt ineſſe in ſuo ſubjecto: Sed gratia in illo priori nondum eſt producens, & cauſans: Ergo prædictus actus charitatis non recipit ab illa effectivè exiſtentiam, ſed ab alio principio.

Tertiò.

Confirmatur tertiò: Nam ad hoc, ut gratia exiſtat, debet eſſe extra omnes cauſas, & cauſalitates, à quibus per ſe dependet; unde cùm una ex illis ſit cauſa diſpoſitiva, debet eſſe extra illius influxum, ut poſſit eſſe exiſtens: Sed priùs quàm gratia prorumpat in aliquam operationem, exiſtit, quia operatio ſequitur ad *eſſe*: Ergo priùs eſt extra cauſam, à qua diſpoſitivè pendet, quàm aliquam operationem eliciat: Igitur nulla operatio proveniens effectivè à gratia habituali, poteſt eſſe cauſa diſpoſitiva illius, cùm præſupponat gratiam extra ſuam cauſam diſpoſitivam: Sed amor, de quo in præſenti, eſt diſpoſitio ad gratiam: Ergo nequit cauſari effectivè ab illa.

Quartò.

Confirmatur quartò: Nullus motus ſequitur ſuum terminum in genere cauſæ efficientis, ſed præcedit, ut conſtabit diſcurrenti per ſingulos: Sed actus charitatis diſponens ultimò ad

ad juſtificationem, eſt motus, per quem voluntas creata fertur in Deum, & tendit ad gratiam ſicut ad terminum: Ergo non oritur effectivè ab illa, ſed ab alio principio.

Quintò. Confirmatur quintò: Nam qui ponit effectivè ultimam diſpoſitionem ad aliquam formam, ponit ipſam formam, ut conſtat ex vulgari axiomate philoſophico: Sed gratia ſanctificans non poteſt cauſare effectivè ſeipſam: Ergo nec actum charitatis, qui eſt diſpoſitio ultima ad conſequutionem ſui ipſius.

35. Sextò. Confirmatur ſextò, & augetur vis hujus argumenti: Nam actus charitatis, de quo in præſenti, eſt diſpoſitio ultima ad gratiam, non ſolùm phyſica, ſed etiam moralis; quia diſponit movendo divinam voluntatem ad hoc, ut prædictam gratiam infundat homini, & peccata dimittat, juxta illud Luc. 7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm*: Ergo exiſtit priùs, quàm ipſa gratia, proindéque non poteſt ab illa effectivè produci. Hæc ultima conſequentia liquet ex prima; prima verò ex antecedenti: tum quia cauſa moralis pertinet ad genus cauſæ efficientis, quæ præcedit in exiſtendo ſuum effectum. Tum etiam, quia eo ipſo, quod actus charitatis moveat divinam voluntatem ad infuſionem gratiæ, debet videri à Deo per ſcientiam viſionis, priùs quàm ipſa gratia, illámque proinde in exiſtendo præcedere; quoniam Deus non movetur ad erogandam gratiam ab actibus illam ſubſequentibus, ſed ab iis, qui eam ſimpliciter antecedunt, & quos proinde videt, ipſâ nondum intuitive conſpectâ.

Septimò. Confirmatur ſeptimò & ultimò: Nam gratia infunditur homini, quia diligit Deum ſuper omnia: Ergo hic amor non procedit effectivè ab ipſa gratia. Antecedens conſtat: Nam gratia infunditur homini, quia eſt diſpoſitus ad illam, & juxta menſuram hujus diſpoſitionis, ut docet Tridentinum; diſponitur autem per actus charitatis, & contritionis. Conſequentia verò ſuadetur: Nam ſi prædictus amor oriretur effectivè à gratia habituali, hæc eſſet vera cauſalis: *Homini infunditur gratia habitualis, ut Deum amet ſuper omnia*; quia vis productiva actus communicatur potentiæ ad hoc, ut illum eliciat, ut conſtat in habitibus, & auxiliis actualibus: Sed hæc poſterior cauſalitas eſt incompoſſibilis cum præcedenti, cujus veritas conſtat ex Concilio: Ergo admitti non poteſt, tam illa, quàm illud, ex quo ſequitur. Minor probatur, tum exemplis: Nam quia lumen gloriæ communicatur animæ, ut videat Deum, non poteſt illi infundi, quia Deum videt; idemque eſt de viſu corporeo, & de prima vocatione animam excitante; illa enim quia datur homini, ut convertatur; non ideo datur, quia convertitur: nec ipſa converſio, quæ eſt effectus vocationis, poteſt eſſe diſpoſitio ad illam. Deinde ratione, nam ly *ut*, denotat cauſam finalem, quæ eſt poſterior in executione; illa verò particula *quia*, importat cauſam efficientem, ſeu diſpoſitivam, quæ eſt in executione prior: idem verò actus non poteſt eſſe ſimul, & ſemel prior, & poſterior ordine exequutionis, quàm gratia ſanctificans. Eo vel maximè, quia aliàs infunderetur homini hæc gratia, quia diſpoſitus eſt, atque ut ſe diſponat; quæ duo ſunt incompoſſibilia inter ſe.

36. Pro ſolutione nota 1. Ut hoc argumentum, illiuſque confirmationes radicitus, ac perſpicuè diſſolvantur, animadvertendum eſt priùs, quod prioritas realis eſt in triplici differentia, videlicet naturæ, temporis, & intellectionis. Prioritas naturæ eſt prioritas cauſalitatis, & independentiæ, qua ratione quævis cauſa actu cauſans eſt prior ſuo effectu; quia eſt independens ab eo in illo genere cauſæ, in quo influit in ipſum. Diximus *in illo genere cauſæ*, quia ſecundùm diverſum genus cauſandi ſæpe contingit idem eſſe prius, & poſterius naturâ, ſive cauſam, & cauſatum reſpectu alterius; ſicut purgatio eſt cauſa ſanitatis in genere cauſæ efficientis, & illius effectus in genere cauſæ finalis. Et ſimiliter in ſententia contraria aſſerente Deum operari ad extra per actiones tranſeuntes, creatura eſt cauſa materialis receptiva actionis creativæ; cùm tamen ſit illius effectus in genere cauſæ efficientis, & ſic de aliis; cauſæ quippe ad invicem ſunt cauſæ, ut docuit Philoſophus. Philoſoph.

Prioritas verò temporis eſt prioritas durationis, quo pacto aurora præcedit meridiem. Unde ea quæ in eodem momento incipiunt eſſe, nequeunt gaudere inter ſe hac prioritate, ſed ſimultanea duratione.

Prioritas autem intelligendi non eſt illa, in qua cognoſcimus unum eſſe prius alio, tempore vel naturâ; ſed in qua intelligimus unum, non intellecto alio. Pro quo opus eſt pluribus cognitionibus ſibi aliqualiter ſuccedentibus.

Secundò nota, quod res producta in unico inſtanti noſtri temporis (qualis eſt actus charitatis) habet ſimul ſuum *fieri*, & *factum eſſe*; quia cùm primò fit, facta eſt. Hæc tamen ſimultas non obſtat, quominus prædicta res priùs naturâ ſit *in fieri*, quàm in *facto eſſe*; nam ad hoc, quod ſit in *fieri*, ſufficit quod terminet influxum alicujus ex cauſis, à quibus per ſe dependet; ut verò ſit *in facto eſſe*, requiritur quod ſit extra omnium illarum cauſalitates. Quod evenit poſterius naturâ, quia licet omnes cauſæ exerceant ſuas cauſalitates in eodem inſtanti temporis; naturæ tamen ordine, atque ita abſolutè, & ſimpliciter, prima in cauſando eſt cauſa finalis, deinde efficiens, poſtea formalis, & ultimò materialis. Quoniam ut tradit Divus Thomas *quæſtione* 28. *de veritate*, *artic.* 7. illa cauſa eſt prior in cauſando, quæ minùs pendet ab aliis: ex cauſis autem, quæ minùs pendet, eſt finalis, deinde efficiens, tertiò formalis, & ultimò materialis. Qua ratione inter ipſas cauſas efficientes univerſalis, & movens particulares, præcedit illas in cauſando. Juxta quam doctrinam dixit optimè D. Thom. *quæſt.* 113. *artic.* 8. *in corp.* quod *in quolibet motu naturaliter primum eſt motio ipſius moventis*; *ſecundum autem diſpoſitio materiæ, ſeu motus ipſius mobilis*; *ultimum verò terminus motus, ad quem terminatur motio moventis*. D.Thom. Nota 2.

Unde cùm effectus eodem ordine naturæ egrediatur à ſuis cauſis, quem illæ habent in cauſando, idcirco priùs naturâ eſt extra cauſam finalem, quàm extra efficientem; & priùs naturâ pendet à cauſa efficiente, quæ primò movet, quàm ab efficiente, quæ agit ex motione illius, ut apparet tum in actu voluntatis, qui ut eſt à fine, præcedit ſeipſum, prout ſe tenet ex parte voluntatis: tum etiam in actione cujuſlibet creaturæ, quæ priùs naturâ pendet à Deo ſicut à cauſa univerſali movente, quàm ab ipſa creatura, à qua elicitur; & ideo ut ſe tenet ex parte Dei, præcedit ſeipſam quatenus

Digitized by Google

ſe habet ex parte creaturæ, non quidem prioritate temporis, quia hæc omnia perficiuntur in unico inſtanti; ſed prioritate naturæ, quæ eſt prioritas independentiæ.

Nota 3. Cæterùm, quanvis omnes cauſæ exerceant ſuas cauſalitates in unico inſtanti reali, ob naturæ tamen prioritatem, quâ gaudet unaquæque in ſuo genere, & ordinem generationis, quem modò præmiſimus, partitur intellectus prædictum inſtans reale in quatuor, vel quinque inſtantia rationis, quorum primum tribuit cauſæ finali, ſecundum efficienti, &c. Porrò hæc inſtantia rationis non ſunt inſtantia eſſendi, hoc eſt, in quo unum ſine alio ſit; ſed ſunt ſigna, ſeu inſtantia intelligendi ea, quæ pertinent ad unum genus cauſæ, ſive ut principia, ſive ut effectus, non intellectis iis, quæ eodem modo ſpectant ad alia genera cauſarum, ſed præſcindendo ab illis per cognitionem purè præciſivam, ita ut dum intelliguntur ea, quæ ſunt unius generis, non intelligantur explicitè quæ pertinent ad aliud, ibi tamen non negentur adeſſe.

37. Occurritur argumento. Ex his quæ fuſiùs explicuimus *tract. cit. diſp. 3. dub. 4. §. 1.* & ex aliis, quæ ibidem adjecimus, ad argumentum, & confirmationes facilis eſt ſolutio. Ad argumentum quippe negatur major, ad cujus probationem dicendum eſt, actum charitatis, qui eſt proxima diſpoſitio ad gratiam ſanctificantem, præcedere exiſtentiam illius in genere cauſæ materialis diſpoſitivæ, & ſubſequi ad illam in genere cauſæ efficientis, formalis, & finalis, in quo nulla involvitur contradictio, ſed mutua dependentia cauſarum in diverſo genere cauſæ, quam adſtruit vera philoſophia, admittereque tenentur Adverſarii in caſu *num. præced.* adducto actionis creativæ.

Diluitur prima confirmatio. Ad primam confirmationem negatur antecedens, cujus probatio nullius momenti eſt; quia ex eo, quod aliqua res ſit cauſa diſpoſitiva ſuæ cauſæ efficientis, non ſequitur quod habeat *eſſe* ante illam; nam ly *ante*, importat prioritatem durationis, quæ non invenitur inter cauſam actu cauſantem, & illius effectum; ſed ſolùm infertur, quod ſimul tempore cum ſua cauſa effectiva habeat *eſſe*, dependens quidem ab illa ſimpliciter, nempe in genere cauſæ efficientis; & independens ab ea ſecundùm quid, videlicet in genere cauſæ materialis diſpoſitivæ, quæ eſt ultima in ordine cauſarum. Poteſtque firmari ſolutio in caſu actionis creativæ, ubi anima eſt cauſa materialis actionis, à qua producitur.

Eliditur ſecunda. Ad ſecundam confirmationem reſpondetur, actum charitatis non diſponere animam ad ſuſceptionem gratiæ ſanctificantis, niſi informando re ipſa voluntatem creatam, illique intrinſecè inhærendo. Unde in illo priori, in quo prædictum officium diſponendi exercet, jam exiſtit, & eſt extra ſuam cauſam efficientem, quæ nullo modo prohibetur eſſe gratia ſanctificans, ad quam diſponit; quoniam licèt hujuſmodi gratia in illo priori naturæ, in quo dependet diſpoſitivè ab actu charitatis, non cauſet, neque præcedat illum, ſed ſubſequatur; cauſat tamen, & præcedit in alio priori magis nobili, & antecedenti ſecundùm ordinem originis, nempe cauſæ efficientis, quæ abſolutè loquendo præcedit diſpoſitivam, cum qua habet ſimultatem durationis. Atque in eodem inſtanti, & ſigno eſſendi, in quo actus charitatis antecedit gratiam diſpoſitivè, pendet ab ea efficienter ſicut à forma operante, & ſicut ab applicatione illius.

38. Satisfit tertiæ. D.Thom. Ad tertiam confirmationem reſpondetur ex D.Thom. *quæſt. 27. de veritate, art. 4. ad 4.* non oportere quod gratia, vel quævis alia cauſa exiſtat *in facto eſſe* priùs naturâ, quàm in operationem prorumpat; ſufficit enim quod prius naturâ ſit exiſtens in fieri, ſive quoad eſſentialia, ut liquet ad hominem in actione creativa, quæ priùs naturâ producit animam, quàm ab illa dependeat, & *in facto eſſe* in ea exiſtat. Ad hoc autem, ut gratia habeat exiſtentiam *in fieri*, non requiritur, quod ſit extra ſuam cauſam materialem diſpoſitivam; ſufficit enim, quod terminet dependentiam ſuæ cauſæ efficientis, quia cùm hujuſmodi cauſa tendat directè ad exiſtentiam, eo ipſo quod gratia dependeat in actu ſecundo ab ea, debet eſſe exiſtens, ſaltem *in fieri*, & quoad eſſentialia. Quam reſponſionem fuſiùs explicuimus *tractat. & diſput. citatis.*

Reſpõdetur quartæ. Ad quartam confirmationem reſpondetur, majorem eſſe veram loquendo de motu propriè dicto, qui eſt actus entis imperfecti; nam motus impropriè talis, qualis eſt actus charitatis, poteſt procedere effectivè ab eadem forma, ad quam terminatur ſicut diſpoſitio, ut admittit D. Thom. *1. 2. q. 113. art. 7. ad 4.* D.Thom.

39. Diluitur quinta. Ad quintam reſpondetur, quod diſpoſitio ultima, ſive neceſſitans ad formam, eſt duplex: alia antecedens illam tempore, alia concomitans, quo pacto ſe habet actus charitatis ad gratiam juſtificantem. Illa ergo maxima, *Qui producit ultimam diſpoſitionem ad aliquam formam, producit ipſam formam*, intelligenda eſt de diſpoſitione antecedenti, ubi verificatur, non verò de diſpoſitione concomitanti, quia in omnium ſententia homo eſt cauſa principalis actus charitatis, qui eſt ultima diſpoſitio ad gratiam, vel intentionem illius, quas tamen non poteſt effectivè cauſare.

Occurritur ſextæ. Ad ſextam confirmationem reſpondetur negando antecedens, quia diſpoſitio moralis propriè dicta eſt illa, quæ movet divinam voluntatem per modum meriti congrui, aut condigni formæ, cujus eſt diſpoſitio; actus autem charitatis, de quo in hoc dubio, neutro ex his modis allicit divinam voluntatem ad infuſionem gratiæ, ſed tantùm per modum phyſicæ diſpoſitionis, ad eum modum, quo calor diſponens ad ignem, movet Deum ad productionem illius. Nec obeſt probatio in contrarium, quia illa cauſalis, *quoniam dilexit multum*, ſufficienter exponitur de cauſa diſpoſitiva phyſica. Recolantur quæ diximus *diſput. citata*, & videantur quæ dicemus *diſp. ſequenti, dub. 2.*

40. Enodatur ſeptima. Ad ſeptimam, cui valdè fidit Suarez, reſpondetur negando conſequentiam, & minorem ſubſumpti ſyllogiſmi. Cujus prior probatio nullius momenti eſt, redditur quippe in illa non cauſa pro cauſa; quoniam non ex eo repugnat lumen gloriæ conferri homini, quia videt, quoniam datur illi ut videat; ſed quia non dependet in genere cauſæ materialis à ſuo actu, quo pacto dependet gratia ſanctificans, ut recepta voluntariè, & connaturaliter in anima adulti ab actu charitatis; datur enim prædicta gratia homini dependenter à diſpoſitione vitali ſubſequenti. Per quod patet ad alia exempla in hac confirmatione adducta; in omnibus quippe redditur non cauſa pro cauſa.

Ad

Digitized by Google

Ad ſecundam verò probationem dicendum eſt, finem præcedere ſæpè in exequutione ultimam ſui diſpoſitionem, ut patet in forma ſubſtantiali, quæ præcedit ſuas diſpoſitiones concomitantes, non ſolùm in intentione, ſed etiam in exequutione; ob idque mirum non eſt, ſi idem habeat gratia ſanctificans reſpectu actuum charitatis, & contritionis, à quibus diſpoſitivè dependet.

Adde ordinem exequutionis comprehendere ſub ſe plura cauſarum genera; unde nihil prohibet, actum charitatis eſſe priorem, & poſteriorem gratiâ in ordine exequutivo, dummodo id non fiat in eadem ſpecie cauſæ, ſed in diverſis, ut de facto contingit. Nam ſi exequutio juſtificationis conſideretur ex parte cauſæ efficientis, prior eſt gratiæ infuſio, quàm actus charitatis; ſi verò attendatur ex parte mobilis, præcedit actus charitatis receptionem gratiæ quatenus ſanctificantis, ut tradit Divus Thomas loco proximè citato ad primum; ſimpliciter autem loquendo is ordo obſervatur, quem deſcribit Angel. Magiſt. in corpore dicti articuli. D. Thom.

41. Tertium argumentũ. Tertiò arguunt Adverſarii: Quia ita ſe habet actus honeſtus ordinis naturalis ad virtutem acquiſitam, ſicut amor ſupernaturalis Dei ut finis ultimi ad virtutem charitatis, & habitum gratiæ ſanctificantis; quia unuſquiſque eſt propria, & connaturalis inclinatio virtutis, cui correſpondet: Sed actus virtutis acquiſitæ, v. g. juſtitiæ, non præſupponit illam neceſſariò, ſed fieri poteſt ex vi ſolius motionis actualis derivatæ à potentia ſuperiori, ſicque de facto producitur, quoties virtus non ſupponitur generata, ut diximus *tract. 12. diſputatione 1. dub. 3.* Ergo & amor ſupernaturalis Dei, ut finis ultimi, non præſupponit neceſſariò gratiam, & charitatem ut ſui principium; ſed fieri poteſt ex vi ſolius divinæ motionis diſtinctæ realiter ab illis.

Solutio. Reſpondetur negando majorem. Tum quia actus honeſtus ordinis naturalis non eſt propria, & connaturalis inclinatio virtutis acquiſitæ, ſecundùm ſe acceptus, ſed ut conjunctus facilitati, & ſuavitati; actus verò charitatis etiam ſecundùm ſe ſumptus, & præciſivè à facilitate, eſt propria inclinatio illius; quoniam ut ſuprà diximus, virtus acquiſita ſolùm datur ad faciliter poſſe; infuſa verò, & præſertim theologalis, etiam confert poſſe ſimpliciter. Quocirca ſicut actus humilitatis naturalis, verbi gratiâ, non poteſt fieri ſuaviter, & delectabiliter abſque influxu activo hujus virtutis; ita neque amor Dei ſupernaturalis ſecundùm ſe acceptus, produci poterit abſque influxu charitatis & gratiæ. Tum etiam, & præcipuè, quia licèt actus virtutis acquiſitæ non præſupponat ipſam virtutem, cui reſpondet; præſupponit tamen ipſam naturam rationalem, cujus eſt inclinatio, & in qua radicatur; ob idque mirum non eſt, quod fieri poſſit abſque influxu prædictæ virtutis. Cæterùm amor ſupernaturalis Dei ut finis omninò ultimi, ſi ſemel non præſupponit virtutem charitatis, nequit præſupponere ſaltem de lege ordinaria gratiam ſanctificantem, quæ eſt natura divina participativè, & in ea radicari. Unde ſi non producitur ex influxu charitatis, produci nequit ex influxu naturæ, cujus eſt inclinatio, proindéque nec quovis alio modo.

42. Quartò arguitur: Quia omnis actus procedens effectivè à gratia eſt de condigno meritorius gloriæ: Sed aliquis actus charitatis non eſt meritorius gloriæ, nempe ille qui diſponit ad juſtificationem conſequutam extra Sacramentum: Igitur non omnis actus charitatis procedit adhuc de potentia ordinaria à gratia habituali. Major, & conſequentia conſtant: minor verò ſuadetur, quia ſi prædictus actus eſſet meritorius gloriæ eſſentialis, utique primæ; nam gloria dicitur prima per reſpectum ad primum actum meritorium: Sed primus actus non promereretur primam gloriam. Tum quia prima gloria confertur gratis, ut hæreditas correſpondens primæ gratiæ. Tum etiam, quia nullus poteſt mereri gloriam, niſi mereatur gratiam, quæ eſt illius radix: Sed prima gratia non cadit ſub merito: Ergo nec prima gloria, quæ in illa radicatur. Quartum argumentũ.

Reſpondetur negando minorem. Ad primam autem probationem in contrarium reſpondetur, quod ſicut gloria corporis confertur Chriſto Domino duplici titulo, nempe connaturalitatis, & ex meritis; ita prima gloria poteſt tribui juſtis, tum ut hæreditas reſpondens primæ gratiæ, tum ut corona debita primo actui meritorio. Ad ſecundam probationem dicendum eſt, quod ſi gloria non ſupponat in ſubjecto merente gratiam, in qua radicatur, non poteſt mereri, quin ſimul ipſa gratia cadat ſub merito; ſecus autem ſi illam præſupponat. Unde cùm prima gratia præſupponatur in juſto, poteſt hic mereri primam gloriam, quanvis non mereatur primam gratiam, quæ eſt illius radix. Reſponſio.

Quintò arguitur: Nam ſæpe homo exiſtens in peccato mortali tenetur præcepto affirmativo convertere ſe in Deum per amorem charitatis: Ergo habet auxilium ſufficiens ad eliciendum prædictum actum, quia nemo tenetur ad impoſſibile, qualis eſt productio actus charitatis reſpectu hominis non habentis auxilium ſufficiens ad illum producendum: Sed auxilium ſufficiens, quod pro tunc habet, non eſt gratia ſanctificans, cùm ſupponamus prædictum hominem eſſe in peccato mortali: Ergo eſt aliquod aliud actuale, & tranſiens, à quo poteſt oriri actus charitatis ſecundùm potentiam Dei ordinariam. 43. Quintum argumentũ.

Reſpondetur ex D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 109. *artic.* 8. & 2. 2. *quæſt.* 2. *artic.* 5. *ad* 1. auxilium proximè ſufficiens ad eliciendum actum charitatis eſſe gratiam ſanctificantem, & virtutem ipſam charitatis, quæ dupliciter poteſt haberi ab homine: uno modo in re ſuſcepta, quo pacto non ineſt peccatori, quandiu ſubjacet peccato mortali: alio modo in præparatione divinæ miſericordiæ, quæ facientibus quod in ſe eſt, non denegat ſuam gratiam, ſed illam offert omnibus, tribuitque de facto, ſi ipſi debitò modò poſtulent, & recipere ambiant. Et hac ratione habetur gratia ſanctificans à peccatore fideli, vel infideli privativè, aut contrariè, etiam dum eſt in peccato; idque ſufficit, ut illi imputetur ad culpam omiſſio actus charitatis, illius præcepto urgente. Tum quia eo ipſo verificatur abſolutè, quod poteſt prædictum præceptum adimplere, quia verè dicimur poſſe id, quod poſſumus per auxilia in manu Dei nobis præparata, juxta commune Philoſophi proloquium: *Id poſſumus, quod per amicos poſſumus.* Tum etiam, & maximè, quia per ipſum peccatorem ſtat, quod non habeat in ſe ipſam gratiam ſanctificantem, quæ neceſſaria Diluitur. D. Thom.

neceſſaria eſt ad eliciendum amorem Dei ſuper omnia; ſi enim debito modo ſe diſponeret, & orationes funderet, impetraret proculdubio auxilium divinæ gratiæ, quod miſericorditer datur quibuſcunque conceditur; quibus autem denegatur, ex juſtitia denegatur, in pœnam præcedentis peccati, ſaltem originalis. Sed ut hæc reſponſio magis intelligatur, & ſatisfiat aliquibus objectionibus contra illam emergentibus, recolantur quæ diximus *tract.* 14. *diſput.* 6. *dub.* 1. §. 2. *per totum.*

44. Sextum argumentum. Sextò arguitur: Quia intenſio actus charitatis producitur ſæpe abſque influxu gratiæ ſanctificantis: Ergo idem poterit competere ſubſtantiæ prædicti actus. Conſequentia videtur perſpicua, quia intenſio actus eſt de linea illius, ob idque dependentia, vel independentia conveniens intenſioni actus poterit illius ſubſtantiæ convenire. Antecedens verò ſuadetur; nam quando ſubjectum habens gratiam ut quatuor, elicit actum charitatis ut octo, ille major exceſſus intenſivus non producitur a gratia ſanctificante, cùm non præcontineatur in illa; ſed ab auxilio actuali, quo voluntas creata movetur à Deo ad operandum ſupra virtutem, & efficaciam habitus præexiſtentis.

Solvitur. Huic argumento variæ adhibentur ſolutiones; illis tamen, quia ſunt inſufficientes, omiſſis: Reſpondetur negando antecedens, ad cujus probationem dicendum eſt, modum intenſionis ut octo produci in caſu poſito a gratia ſanctificante, & ab auxilio actuali, ſicut a cauſis partialibus; nam cùm gratia operetur in eo eventu ſecundùm totam ſuam virtutem, & alias modus prædictæ intenſionis ſit unicus, & indiviſibilis entitativè, neceſſe eſt quod proveniat ab illa effectivè. Cúmque non poſſit ab ea procedere ſicut a cauſa principali totali, propter rationem in argumento tactam, opus eſt, ut proveniat ab illa, & ab auxilio actuali ſicut à cauſis partialibus, ex quibus integratur adæquata cauſa prædicti actus: cujus intenſio ut ſit meritoria, & ejuſdem lineæ cum ſubſtantia, quam afficit, ſufficit quod oriatur à gratia, vel ſicut à cauſa totali, vel ſicut à cauſa partiali partialitate cauſæ.

45. Replica. Sed urgebis: Nam auxilium, de quo in argumento, habet gradus intenſionis ut octo, aliàs non poſſet voluntas in virtute illius, & gratiæ ſanctificantis producere actum charitatis intenſum ut octo, quia à proportione minoris inæqualitatis non datur actio: auxilium autem intenſum ut octo non eſt cauſa partialis, ſed totalis actus ejuſdem intenſionis, quia continet omnem illius perfectionem: Ergo ſolutio tradita ſuſtineri nequit.

Reſponſio. Reſpondetur admiſſa majori, negando minorem. Ad cujus probationem dicendum eſt, auxilium intenſum ut octo continere ſufficienter in eſſe rei æqualem intenſionem inventam in actu charitatis; non tamen in eſſe producibili, niſi quatenus conſtituit unam cauſam totalem cum gratia ſanctificante. Et ratio hujus eſt, quia intenſio actus non eſt producibilis, niſi unà cum ſubſtantia illius, & per eundem influxum ad illam terminatum: unde cùm ſubſtantia actus ſimul cum intenſione ut octo excedat vim auxilii actualis ſumpti ſeorſim à gratia ſanctificante intenſa ut quatuor, ſicut & virtutem hujus gratiæ ſumptæ ſeorſim ab auxilio, idcirco à neutra ex his cauſis poteſt produci ſicut à principio totali; ſed ab utraque ſimul ſumpta ſortitur adæquatum principium, à quo fit.

Aliud argumentum difficile, quod noſtræ aſſertioni objici poſſet, latè propoſuimus, & diluimus *tract.* 15. *diſp.* 2. *dub.* 6. §. 9. ad quem locum lectorem remittimus, quia prædicta difficultas plura continet, quæ hîc repetere non oportet, nec facilè ad ſummam redigere.

DVBIVM III.

Vtrum ſaltem per abſolutam Dei potentiam poſſit actus charitatis oriri effectivè à ſolo auxilio actuali?

PLurima quæ connaturali exigentia determinant ſibi unicum productionis modum, admittunt alium, inſpectâ abſolutâ Dei omnipotentiâ. Unde poſtquam vidimus actum charitatis connecti naturaliter cum gratia ſanctificante, ſicut cum principio ſui effectivo, proindéque non poſſe de potentia Dei ordinaria cauſari à voluntate creata in virtute ſolius auxilii actualis, reſtat exploremus an contingere queat oppoſitum per abſolutam Dei potentiam, quæ non attendit quis productionis modus ſit magis connaturalis rebus, quas efficit, ſed quid ipſa independenter ab hoc reſpectu efficere valeat? Nec procedit quæſtio de connexione actus charitatis cum gratia ſicut cum motione applicante liberum arbitrium ad agendum, ſed ſicut cum virtute elicitiva radicali, ſive ratione agendi.

§. I.

Statuitur aſſertio, fundamentalique ratione munitur.

DIcendum ergo eſt, amorem ſuper omnia Dei ut finis omninò ultimi ſupernaturalis, 46. Concluſio. quem hîc intelligimus nomine actus charitatis, connecti eſſentialiter cum gratia ſanctificante ſicut cum principio effectivo, proindéque neque per abſolutam Dei potentiam fieri poſſe à voluntate creata in virtute ſolius auxilii actualis. Hanc concluſionem ſtatuimus *tractat.* 15. *diſput.* 2. *dub.* 6. & pluribus motivis ex profeſſo probavimus. Unde in præſenti non oportet plura expendere. Unicum tamen, quod ibidem §. 8. breviùs tetigimus, hîc magis firmare curabimus. Quod deſumitur ex D.Thom. 1. *part. quæſt.* 62. *artic.* 2. *ad* 3. & 1. 2. *quæſtione* 112. D. Thom. *artic.* 2. *ad* 1. Ut autem ejus vis clariùs percipiatur, Nota 1. animadvertendum eſt priùs, quod amor ſuper omnia Dei ut finis ultimi ſupernaturalis, & ſummi boni in ſeipſo, habet ex ſe condignitatem ad præmium æternæ beatitudinis. Tum quia hujuſmodi amor eſt motus quidam tendens ex natura rei in viſionem beatificam ſicut in proprium terminum; nulla autem recta operatio tendere poteſt ex natura ſua ad terminum ſuperiorem, aut fundare exigentiam præmii excedentis ſuam dignitatem; quia ut Divus Thomas 1. 2. *quæſtione* 114. *articulo* 2. D. Thom. ait: *Hoc eſt in inſtitutione divinæ providentiæ, ut nihil agat ſupra ſuam virtutem.* Tum etiam, quia ſummum obſequium, quod poteſt creatura offerre Deo, neceſſe eſt habeat condignitatem ad ſummum ex ſpecie præmium

Digitized by Google

præmium illi confertibile; quia poſſibilitas præmii dependet intrinſecè, aut connexa eſt cum poſſibilitate meriti: Sed amor, de quo in præſenti, eſt ſummum in ſpecie obſequium, quod Deo offerre poteſt creatura: Ergo habet condignitatem ex natura ſua cum viſione beatifica, quæ eſt ſummum præmium ſecundùm ſpeciem ex omnibus,quæ illi ſunt communicabilia. Tum prætereà, quia amor ſupernaturalis Dei ut objecti beatificantis, eſt operatio omninò proportionata fini ultimo, qui eſt æterna beatitudo; imò impoſſibilis eſt alius actus, qui ex ſpecie ſua magis proportionatus ſit cum illo: conſtat autem operationi omninò proportionatæ alicui fini debitam eſſe ex condigno conſequutionem illius, quandoquidem ob hanc rationem, poſita in rebus naturalibus operatione ultimò proportionata fini, illicò finis ipſe obtinetur. Tum denique, quia alii actus honeſti, quatenus formati per relationem ad Deum ut eſt finis ultimus ſupernaturalis, ſunt condigni vitæ æternæ: Sed amor, de quo in præſenti, conſiſtit in relatione tranſcendentali actuali ad finem ultimum ſupernaturalem: Igitur ex ſpecie ſua habet condignitatem ad vitam æternam. Recolantur quæ diximus *tract.* 16. *diſp.* 3. *dub.* 2.

47. Nota 2. Secundò obſerva, non eſſe poſſibilem actum meritorium ex condigno vitæ æternæ, niſi oriatur effectivè à gratia ſanctificante. Tum quia ut dicitur *Joan.* 15. (Joan. 15.) nulla creatura poteſt ferre fructum operis meritorii, niſi manſerit in vite Chriſto, in quo perſpicuum eſt manere non poſſe niſi mediâ gratiâ ſanctificante. Tum etiam, quia nulla operatio poteſt eſſe condigna præmio excedente principium, à quo effectivè cauſatur; quia nobilitas actus deſumitur ab illius principio, in eoque continetur: Sed præmium vitæ æternæ excedit perfectionem auxilii actualis, & cujuſvis alterius formæ creatæ, unicâ exceptâ gratiâ ſanctificante: Ergo niſi actus proveniat effectivè ab illa, nequit eſſe condignus vitæ æternæ. Tum denique, quia homo ſine gratia ſanctificante nequit elicere opus æquale operi, quod procedit ex gratia, ut expreſsè tradit D. Thom. (D.Thom.) 1.2. *quæſt.* 114. *art.* 2. *ad* 2. ſed opus procedens ex gratia non excedit præmium vitæ æternæ, ſed eſt illi æquale: Ergo opus non proveniens à gratia, nequit adæquare dignitatem vitæ æternæ, ſed neceſſariò erit illâ inferius, ut ex profeſſo oſtendimus *tract. cit. diſput.* 3. *dub.* 1. quod Lector conſulat.

Fundamentum aſſertionis. Hinc formatur ſequens ratio pro aſſertione, quia amor ſuper omnia Dei ut finis ultimi ſupernaturalis, eſt ex ſua ſpecie condignus vitæ æternæ, ob idque impoſſibile eſt careat hujuſmodi condignitate: Sed repugnat, quod aliquis actus ſit condignus vitæ æternæ, niſi proveniat effectivè à gratia ſanctificante: Ergo amor ſuper omnia Dei ut finis ultimi ſupernaturalis, connectitur eſſentialiter cum hujuſmodi gratia, ſicut cum principio ſui effectivo, ob idque repugnat ipſum produci ex vi ſolius auxilii actualis. Utraque præmiſſa conſtat ex prænotatis, & conſequentia eſt legitima.

48. Fulcitur. Confirmatur: Quia operatio omninò proportionata alicui fini, nequit provenire ſicut à cauſa principali, niſi à principio ejuſdem ordinis, & dignitatis cum prædicto fine, ut ex ſe liquet: Sed actus charitatis, de quo in præſenti agimus, eſt ex ſua ſpecie operatio omninò proportionata æternæ beatitudini, quæ eſt finis ultimus creaturæ rationalis: Ergo nequit produci niſi à principio ejuſdem dignitatis cum illa: Atqui ſola gratia ſanctificans adæquat dignitatem æternæ beatitudinis: Ergo prædictus actus charitatis connectitur eſſentialiter cum ipſa gratia ſicut cum principio effectivo.

Confirmatur ſecundò: Nam ut docet D. Auguſt. *tract.* 87. *in Joan.* dilectio charitatis non poteſt haberi ſine cæteris bonis, quibus homo efficitur bonus: Sed homo efficitur bonus per conſequutionem gratiæ ſanctificantis, neque poteſt eſſe bonus ſimpliciter ſine illa: Ergo neque habere dilectionem charitatis. (Roboratur amplius. D August.)

§. II.

Præcluditur duplex evaſio recentiorum.

Huic rationi occurri poteſt ex Vazquez 1.2. *quæſt.* 114. *diſp.* 217. dicendo convinci quidem ex illa, actum charitatis eſſe inſeparabilem à gratia, non tamen connecti cum ea eſſentialiter ſicut cum principio effectivo; quia etſi nullius virtutis actus poſſit eſſe condignus vitæ æternæ abſque informatione gratiæ ſanctificantis; ad hanc tamen informationem conſequendam opus non eſt, quod oriatur effectivè ab ipſa gratia, ſed ſufficit quod ſit conjunctus ſuppoſito cum illa; quoniam in hac conjunctione ſita eſt informatio, per quam actus honeſti fiunt intrinſecè condigni vitæ æternæ. 49. (Primum effugium. Vazquez.)

Cæterùm hæc ſolutio falſo nititur fundamento, poteſtque refelli, quia ut actus ſit condignus vitæ æternæ, debet eſſe æqualis valoris cum illa: Sed niſi oriatur effectivè à gratia, non poteſt eſſe æqualis valoris cum gloria: Ergo neque eſſe illa dignus. Probatur minor, quia actus virtutis nequit habere æqualem valorem cum gloria, niſi participet dignitatem gratiæ; hæc autem non poteſt ſuam dignitatem communicare actibus, niſi influendo in illos effectivè: Tum quia gratia non reſpicit immediatè operationem, ſed mediatè, ſcilicet per modum principii effectivi radicalis: unde niſi hoc pacto influat in illam, non poteſt illam dignificare. Tum etiam, quia ex aliis habitibus nullus communicat ſuam perfectionem operationi, niſi medio influxu effectivo in illam: Ergo idem dicendum eſt de habitu gratiæ, ut ex rationis paritate convincitur. Tum denique, quia gratia eatenus format, & dignificat actus honeſtos, quatenus mediâ charitate cauſat in illis relationem intrinſecam ad ultimum finem, ut expreſsè tradit D. Thom. (D. Thom.) *quæſt.* 14. *de Verit. art.* 5. *ad ult.* & *in hac* 2.2. *quæſt.* 23. *artic.* 8. & 1.2. *quæſt.* 114. *art.* 4. ibique latè oſtendimus *diſp.* 4. *dub.* 1. Quare ſecluſa productione hujus relationis, nullus actus poteſt dignificari per gratiam, quantumvis ſit illi aliàs phyſicè conjunctus, ut loco citato probavimus. (Præcluditur.)

Confirmatur primò hæc impugnatio; nam ut actus ſit condignus vitæ æternæ, debet eſſe operatio hominis Dei amici ut amici: Sed ex eo præciſè, quod actus virtutis conjungatur ſuppoſito cum gratia, non eſt operatio hominis amici Dei ut amici: Igitur hujuſmodi conjunctio non ſufficit, ut actus ſit condignus æternæ vitæ. Major, & conſequentia conſtant: minor verò, imò etiam & ipſa major ſuadetur, quia plures actus conjunguntur ſuppoſito cum gratia, qui tamen non ſunt condigni vitæ æternæ, neque hominis amici Dei ut amici, (Refellitur multipliciter.)

ut

Digitized by Google

ut patet in peccatis venialibus, & in actibus per accidens indifferentibus, quæ ſæpè elicit homo juſtus.

D. Auguſt. Confirmatur ſecundò: Nam ut ait D. Auguſt. *de ſpiritu & litera cap.* 14. non eſt fructus bonus (ſcilicet ad vitam æternam promerendam,) *qui de charitatis radice non ſurgit:* Sed ſurgere ex radice charitatis, eſt oriri effectivè à gratia, quæ eſt illius radix: Igitur abſque hujuſmodi ortu, & dependentia nullus actus poteſt eſſe meritorius æternæ vitæ.

Confirmatur ultimò: Nam actus eliciti ab homine peccatore non maculantur per conjunctionem ad peccatum habituale, in quo exiſtit, aliàs omnes actus prædicti hominis eſſent peccaminoſi mortaliter, quod eſt abſurdum: Ergo neque actus honeſti eliciti ab homine juſto efficiuntur digni vita æterna, & formati per gratiam ex eo præcisè, quod junguntur cum illa in ſuppoſito; ſed inſuper neceſſe eſt, quod proveniant ab illa effectivè, indeque recipiant aliquam perfectionem, quæ æquivalere poſſit æternæ beatitudini. Patet conſequentia à paritate, quia ſicut homo per gratiam conſtituit in Deo finem ultimum, & fit illi acceptus; ita per peccatum avertitur ab illo, & conſtituit finem ultimum in creatura.

50. Obiectio. Dices: Eo ipſo, quod operatio libera, & honeſta conjungatur in ſuppoſito cum humanitate Chriſti Domini, accipit ab illo dignitatem moralem infinitam: Ergo eo ipſo, quod prædicta operatio uniatur in ſuppoſito cum gratia habituali, participabit illius dignitatem, fietque vitæ æternæ condignus.

Solvitur. Reſpondetur negando conſequentiam: cujus duplex eſt diſparitatis ratio. Prima, quia eo ipſo, quod operatio oriatur effectivè ab humanitate Chriſti Domini, producitur *ut quod* à ſuppoſito verbi; actiones enim ſunt ſuppoſitorum, ob idque mirum non eſt, quod mutuetur ab illo dignitatem infinitam. Adverſarii autem ſupponunt, gratiam non influere effectivè in operationem, quam efficit ſuppoſitum, in quo uniuntur.

Secundò, quia hoc intereſt diſcriminis inter dignitatem propriè perſonalem, qualis erat dignitas Chriſti Domini, & inter dignitatem habitualem, uti eſt dignitas gratiæ, quod illa prior tota ſubjicitur, & offertur Deo in qualibet operatione meritoria; ſi enim rex ſe humiliat, non poteſt non totam ſuam regiam dignitatem humiliare, & ſubmittere perſonæ, cui ſe humiliat. Unde ſuppoſitum ſecundùm totam ſuam dignitatem informat, & dignificat ſuas operationes dignitate perſonali. Cæterùm dignitate gratiæ, quæ eſt dignitas habitualis, utitur perſona grata, quando vult, & quantum vult; nam habitibus utimur quando, & quomodo volumus. Unde perſona operans non dignificat ſuos actus ſecundùm totam dignitatem gratiæ, ſed juxta menſuram influxus, quo concurrit ad illos. Quocirca ſi nullo modo influat in operationes elicitas à ſuppoſito in quo exiſtit, nullatenus dignificabit illas. Videantur quæ diximus *tractatu citato, diſput.* 4. *dub.* 4. *per totum.*

51. Aliud effugium. Secundò reſpondent alii, verum quidem eſſe, quod nullius virtutis actus habere poteſt condignitatem ad gloriam, niſi participet ex influxu effectivo gratiæ actualem relationem ad ultimum finem; quia ratio meriti provenit actibus ab informatione hujuſce habitudinis. Cæterùm ad hoc, ut gratia ſanctificans informet aliquem actum communicando illi reſpectum ad ultimum finem, opus non eſt, quod efficiat illius ſubſtantiam, ſed ſufficit, quod illi coëxiſtat, quoniam in eo inſtanti, in quo habitus gratiæ infunditur animæ, dimanant ab ea efficienter plures modi, & habitudines ad ultimum finem, quibus dignificantur, & informantur intrinſecè omnes actus honeſti exiſtentes actu in potentiis rationalibus, & ipſæ etiam potentiæ rationales, quatenus ſunt principia rectè operandi, juxta doctrinam quam tradidimus *tractatu citato, diſput.* 4. *dub.* 5. Unde ex noſtra ratione non habetur, quod actus charitatis ſecundùm ſuam ſubſtantiam acceptus connectatur eſſentialiter cum gratia, ſicut cum principio ſui effectivo, ut in concluſione prætendimus.

Poteſtque juvari hæc ſolutio primò ex D. Thom. *quæſt.* 28. *de Verit. artic.* 8. *ad* 4. *ſecunda ſententia*, ubi docere videtur, habitum gratiæ dignificare actum contritionis, qui eſt ultima diſpoſitio ad juſtificationem, per hoc præcisè, quod eſt cauſa efficiens relationis ad ultimum finem, per quam intrinſecè formatur prædicti actus ſubſtantia, quam non obſcurè docet oriri ab alio principio. D. Thom.

Secundò, quia actus fidei, quo dirigitur voluntas ad eliciendas operationes diſponentes ad juſtificationem, non procedit effectivè à gratia ſanctificante, ſed ab alio principio: quo tamen non obſtante, in ipſa duratione infuſionis gratiæ informatur ab illa per relationem ad ultimum finem, redditurque meritorius de condigno vitæ æternæ.

Sed neque hæc evaſio vim noſtræ rationis enervat; quoniam ut in illa admittitur, actus honeſtus, quatenus relatus actualiter ad ultimum finem ſupernaturalem, connectitur eſſentialiter cum gratia ſicut cum principio effectivo: Sed actus charitatis ſecundùm ſuam ſubſtantiam acceptus, eſt formalis, & tranſcendentalis relatio ad ultimum finem ſupernaturalem: Igitur ex ſua ſpecie eſt connexus eſſentialiter cum gratia ſanctificante, ſicut cum principio effectivo. Confutatur.

Nec obſtant quæ in favorem hujus ſolutionis adduximus; nam licèt in inſtanti infuſionis gratiæ dimanent ab illa plures modi relationis habitualis ad ultimum finem, quibus informantur permanenter potentiæ rationales, quatenus ſunt principia rectè agendi, & ea propter quilibet actus honeſtus hominis exiſtentis in gratia ſit meritorius vitæ æternæ; non tamen dimanat, aut dimanare poteſt ab illa modus relationis actualis, quo dignificetur actus productus abſque influxu effectivo illius. Et ratio eſt, quia actus ſecundus non poteſt ſortiri actualem relationem ad ultimum finem, niſi ex actuali influxu illius; quia referri actu ad finem, eſt trahi ab illo, in quo finis cauſalitas ſita eſt: finis autem nihil poteſt influere in actum ſecundum, niſi medio influxu actuali potentiæ, ſeu virtutis affectivæ, à qua directè reſpicitur, & quam ſpecificat; quia cauſa efficiens, & finalis mutuò ſibi correſpondent, uniunturque in entitate ſuarum cauſalitatum. Quocirca eo ipſo, quod actus non proveniat effectivè per imperium, aut elicientiam à gratia, aut charitate, quæ eſt virtus directè correſpondens ultimo 52. Motivum reſponſionis eliditur.

Digitized by Google

ultimo fini ſupernaturali, non poteſt ſortiri relationem ad illum. Hæc autem ratio non militat in aliis modis charitatis, quibus informantur habitualiter potentiæ rationales; nam ad illorum productionem non requiritur actualis influxus ultimi finis in voluntatem creatam. Tum quia attingitur ab illa actualiter. Tum etiam, quia ſunt veluti paſſiones gratiæ, ob idque debent ad illius fieri comproduci.

Alia fundamenta convelluntur.

Ad authoritatem verò D. Thom. reſpondetur, quod Angelicus Doctor in illo loco ſolùm docet, gratiam influere in actum contritionis diſponentem ultimò ad juſtificationem, eo modo quo habitus virtutis naturalis influit in actum virtuoſum. Unde cùm habitus virtutis in ſententia D. Thom. non poſſit cauſare honeſtatem ſui actus, niſi producendo ſimul illius entitatem phyſicam, ut oſtendimus loco proximè citato; idcirco ex verbis Sancti Doctoris non debet inferri, quod gratia poſſit formare actum contritionis, aut alterius virtutis, quin concurrat efficienter ad illius entitatem producendam, ſed potiùs concludi debet oppoſitum. Præſertim ſi ſermo ſit de amore ſuper omnia Dei ut ultimi finis ſupernaturalis; quoniam iſte actus per ſuam et ſubſtantiam habet formationem, quam mutuantur aliarum virtutum actus ex influxu, & participatione charitatis.

Adde quod hæc virtus non producit immediatè per ſeipſam relationem actualem ad ultimum finem, quæ dignificat intrinſecè actus aliarum virtutum, ſed mediis ipſis virtutibus à quibus eliciuntur: conſtat autem nullam virtutem producere in ſuo actu relationem ad ultimum finem, niſi ex vi influxus, quo producit illius ſubſtantiam ex imperio, & applicatione charitatis.

53. Explicatur D. Thomas. D. Thom.

Nec refert, quod D. Thom. aſſerat, habitum eſſe principium formale actus formati, quanvis reſpectu formationis habeat rationem cauſæ efficientis; quoniam uſus eſt Angelicus Doctor hoc modo loquendi ad denotandum, quod habitus non cauſat per ſe primò, & ratione ſui ſubſtantiam phyſicam actus, quem informat, ſed honeſtatem moralem, quà illum intrinſecè dignificat; hæc enim eſt, quæ intenditur per ſe ab habitu. Cæterùm quia non poteſt illam efficere, quin ſimul attingat ſubſtantiam actus, idcirco utramque effectivè producit; cum hac tamen diverſitate, quod honeſtatis eſt per ſe cauſa efficiens, & nullo modo formalis; ſubſtantiæ verò, quæ illi ſubſternitur, eſt per ſe cauſa formalis, media honeſtate; efficiens verò per accidens, vel per aliud. Unde cùm hoc modo philoſophandum ſit de gratia, & charitate in ordine ad informandos actus aliarum virtutum, planè ſequitur, quod contritio, aut alius actus honeſtus, purè coëxiſtens gratiæ, & non procedens ſecundùm ſuam ſubſtantiam ex influxu illius, nequit ab ea informari per relationem ad ultimum finem, reddique proinde meritorius vitæ æternæ.

Diſpellitur exemplum.

Ad inſtantiam verò actus fidei regulantis operationes amoris, & contritionis, quibus adultus diſponitur ultimò ad juſtificationem: Reſpondetur prædictum actum produci, aut conſervari de novo in illo inſtanti ex imperio, & applicatione charitatis, & non tantùm piæ affectionis; quia etſi prædictus actus fidei antecedat in genere cauſæ formalis extrinſecæ actum amoris à charitate elicitum; eſt tamen poſterior illo in genere cauſæ efficientis exequutivæ, & applicativæ: quod ſufficit ad hoc, ut procedat ex imperio formali charitatis, ſortiaturque proinde relationem ad ultimum finem. Poteſtque illuſtrari hæc doctrina, tum ex eo, quod per prædictum actum credimus in Deum; credere autem in Deum eſt actus fidei operantis ex influxu charitatis: tum etiam ex iis, quæ diximus *in tract. de Angelis, diſp.* 10. *dub.* 5. ubi oſtendimus cognitionem regulantem primum peccatum Angeli fuiſſe defectuoſam, & peccaminoſam ex applicatione, & imperio ipſius peccati, ſeu affectus ſuperbi, quem regulavit.

Sed contrà urgebis adhuc: Nam cùm adultus accedit attritus ad Sacramentum Pœnitentiæ, vel Baptiſmi, ſuſcipit gratiam, per quam redditur viva, & formata ipſa attritio; & ſimiliter actus fidei, & ſpei, qui illam comitantur: Sed iſtorum actuum ſubſtantia non procedit effectivè in illo inſtanti à gratia, & charitate: Ergo ad hoc, quod aliquis actus ſit condignus vitæ æternæ, ſufficit quod gratiæ ſanctificanti coëxiſtat, nec oportet quod ab illa effectivè cauſetur. Minor videtur perſpicua, quia illa attritio habuit eſſe ante inſtans juſtificationis, neque dolor de peccatis procedens à gratia eſt pura attritio, ut docet D. Thom. *de Veritate, quæſt.* 28. *art.* 8. Major verò ſuadetur: tum quia prædicti actus ſunt pro illo inſtanti opera bona hominis juſti, & Deo grati; omnia autem opera bona hominis juſtificati ſunt meritoria de condigno vitæ æternæ, ut docet Trid. *ſeſſ.* 6 *can.* 32. Tum etiam, quia ſi prædictus homo decederet è vita in tempore immediatè ſequenti ad inſtans juſtificationis, ut eſt valde poſſibile, obtineret gloriam non ſolùm per modum hæreditatis, ſed etiam ut coronam; quia ſub utraque ratione debita eſt adultis, qui in Chriſto Domino renaſcuntur, ut deducunt communiter Theologi ex canone citato Tridentini: conſtat autem coronam ſolùm tribui meritis, ſeu operibus dignificatis per gratiam.

54. Replica. D. Thom.

Reſpondetur tripliciter poſſe intelligi, quod adultus accedat attritus ad Sacramentum, in quo gratiam aſſequitur. Primò ita ut perſeverent in ſeipſis actus fidei, ſpei, & attritionis, quibus ſe diſpoſuit ad ſuſceptionem Sacramenti. Secundò ita ut non exiſtant pro tunc in ſeipſis phyſicè & formaliter; perſeverent tamen virtualiter, & ſicut in effectu in alio actu formaliter, & intrinſecè libero, & honeſto. Tertiò ita ut prædicti actus neque in ſeipſis formaliter, nec virtualiter in aliquo alio actu intrinſecè libero, & honeſto phyſicè perſeverent, ſed moraliter, quatenus ſcilicet non ſunt retractati, ut contingeret ſi catechumenus præmiſſis attritione peccatorum, & deſiderio manifeſto ſuſcipiendi Sacramentum Baptiſmi alienetur mente, & in hoc ſtatu illud ſuſcipiat.

Solutio.

In primo igitur, & ſecundo caſu juſtificatur adultus, & in ipſo inſtanti juſtificationis habet meritum vitæ æternæ. Hoc autem non ex eo contingit, quod gratia dignificet opera, in quorum ſubſtantiam non influit activè; ſed quia ipſi actus fidei, &c. ſive ut continuati in ſeipſis formaliter, & phyſicè, ſive ut perſeverantes virtualiter in alio actu intrinſecè libero, & honeſto, producuntur ex influxu gratiæ, & charitatis; hæc quippe virtus ita dominatur voluntati & reliquis potentiis rationalibus, ut eo ipſo, quod exiſtat in anima, influat effectivè in omnes

Digitized by Google

omnes actus honeſtos ab illis elicitos; & ab hinc provenit, quod dolor peccatorum coëxiſtens gratiæ, nequeat eſſe pura attritio, ſed habeat contritionis perfectionem, juxta doctrinam D. Thom. *loco citato.* Videantur quæ diximus *tractatu* 16. *diſputat.* 4. *dub.* 6. *per totum.*

In tertio verò caſu ſuſcipit quidem adultus gratiam, ſed non videmus, qualiter habere poſſit meritum ad vitam æternam; cùm in inſtanti infuſionis gratiæ nullum actum habeat intrinſecè liberum, & honeſtum, qui poſſit dignificari ab illa. Unde ſi prædictus homo decederet è vita in tempore immediatè ſequenti ad prædictum inſtans, conſequeretur gloriam per modum hæreditatis præcisè. Cujus oppoſitum nec apparenter colligitur ex canone citato Tridentini, quoniam ibi Concilium non docet omnem adultum decedentem in gratia conſequi de facto gloriam per modum coronæ, in quo valde hallucinantur plures Theologi; ſed bona opera hominis juſtificati eſſe meritoria vitæ æternæ, quod longè diverſum eſt à præcedenti, nobiſque minimè adverſatur; quoniam adultus, quem in hoc tertio caſu rarò contingenti deſcripſimus, nullum habuit opus procedens à gratia, aut phyſicè illi coëxiſtens.

Trident.

§. III.

Exploditur alia evaſio ex Cajetano.

55. *Tertium effugium. Caietan.*

Aliâ viâ occurrit Cajetanus noſtræ rationi *tom.* 1. *ſuorum opuſc. tract.* 4. *quæſt.* 1. *de attritione, & contritione*, negando ſcilicet majorem, quia amor ſuper omnia Dei ut objecti beatifici, non habet ex ſuis propriis, & intrinſecis prædicatis condignitatem ad gloriam, ſed ex ſuperveniente accidentaliter informatione gratiæ, à qua poteſt ſeparari. Tum quia finis eſt nobilior iis, quæ ſunt ad finem, ob idque non poteſt ab illis de condigno promereri: conſtat autem beatitudinem eſſe finem amoris charitatis. Tum etiam, quia in hac vita nemo poteſt, ſeclusâ revelatione, certò ſcire ſe eſſe in gratia: Sed multi, ſeclusâ revelatione ſciunt certò ſe diligere ſuper omnia Deum ut objectum beatificum, atque etiam deteſtari peccata ſuper omnia deteſtabilia; quia ex teſtimonio conſcientiæ innoteſcit cuilibet, an conſtituat Deum pro ultimo fine, præferendo ipſum ex voluntate deliberata omnibus, quæ deſiderari, & haberi poſſunt; an verò ſecus. Sicut enim eſt in noſtra poteſtate conſtituere nobis pro ultimo fine regnum temporale; ita eſt in noſtra poteſtate conſtituere nobis Deum ut eſt objectum beatificans pro fine ultimo. Ergo amor ſuper omnia Dei ut objecti beatifici, & ultimi finis, non eſt ex ſe condignus gloriæ, neque indiſpenſabiliter connexus cum gratia ſicut cum principio effectivo, aliàs ſeclusâ revelatione conſtaret certò pluribus ſe eſſe in gratia, quod eſt contra fidem.

Refutatur.

Hæc tamen evaſio facilè impugnatur. Primò, quia ex eo actus procedentes à gratia ſunt condigni vitæ æternæ, quia participant ab illa relationem ad ultimum finem ſupernaturalem; nam ex vi hujus relationis habent ex ſe intrinſecè pretium æqualis valoris cum gloria: Sed amor charitatis, de quo in præſenti, conſtituitur in ſua differentia ſpecifica per habitudinem ad ultimum finem ſupernaturalem: Ergo ex ſua ſpecie eſt condignus vitæ æternæ, & eſſentialiter connexus cum gratia ſanctificante, ſicut cum principio ſui effectivo.

Secundò, quia ſicut vivere in communi ſumptum, eſt moveri à ſe, ita vivere vitâ gratiæ eſt moveri in Deum ſicut in finem ultimum ſupernaturalem; ejuſmodi quippe actus non eſt hominis mortui in peccato, ſed viventis vita deifica. Tum quia per illum communicat creatura cum Deo in modo vivendi proprio illius. Tum etiam, quia dum creatura exiſtit in peccato, non eſt converſa in Deum ſicut in finem ultimum, ſed averſa potiùs ab illo: Sed amor charitatis, de quo in præſenti, eſt motus, ſeu converſio in Deum ſicut in finem omninò ultimum ſupernaturalem: Igitur ex ſua ſpecie eſt vitalis vitâ divinæ gratiæ: Conſtat autem actum honeſtum, quatenus vitalem vitâ gratiæ, eſſe connexum eſſentialiter cum illa ſicut cum principio effectivo, habereque condignitatem ad gloriam.

Probationes autem, quibus nititur evaſio Cajetani, parvi momenti ſunt. Ad primam enim (quæ ſi quid probat, etiam convincit actus honeſtos hominis juſti, quatenus formaliter dignificatos per gratiam, non eſſe condignos beatitudinis, cùm adhuc prout ſic formati ordinentur ad illam ſicut ad finem:) reſpondetur amorem ſuper omnia Dei ut objecti beatifici poſſe ſumi dupliciter: uno modo phyſicè, quo pacto non adæquat perfectionem beatitudinis: alio modo moraliter, & ſecundùm prudentum æſtimationem; & hac ratione eſt tanti valoris, quanti illa: quoniam perfectio phyſica, in qua beatitudo excedit actum charitatis, adæquatur, & compenſatur in æſtimatione divinæ juſtitiæ per honeſtatem moralem, & libertatem, quæ inſunt prædicto amori; ſecus autem beatitudini, ut expoſuimus *tract.* 16. *diſp.* 3. *dub.* 1. 56. *Contraria motiva enervantur. Caiet.*

Ad ſecundam negatur minor, quia ſeclusâ divina revelatione, ex nullo principio poteſt evidenter conſtare homini, quod diligit ſuper omnia Deum ut finem omninò ultimum ſupernaturalem. Tum quia etſi ſit in noſtra poteſtate, ſuppoſito tamen adjutorio divini auxilii, conſtituere nobis Deum pro ultimo fine, ipſumque proinde ſuper omnia diligere; quia tamen hic actus eſt entitativè ſupernaturalis, & nobiliſſimus, idcirco non poteſt illius exiſtentia innoteſcere nobis evidenter, ſeclusâ revelatione divinâ. Præſertim cùm animus hominis ſit valde multiplex, & qui magna cum difficultate deprehenditur. Tum etiam, quia aliàs eo ipſo ſciret evidenter homo ſe eſſe in gratia, incideretque proinde in inconveniens, quod evitare intendit Cajetanus. Et ratio eſt perſpicua, quia eſto amor ſuper omnia Dei ut finis ultimi ſupernaturalis non ſit connexus inſeparabiliter cum gratia ſanctificante ſicut cum principio effectivo, bene tamen ſicut cum forma, ad quam diſponit ultimò; nam ultima diſpoſitio ad aliquam formam connectitur inſeparabiliter cum illa: Ergo eo ipſo, quod quis ſciat evidenter, quod diligit ſuper omnia Deum ut objectum beatificans, cognoſcit eadem certitudine ſe eſſe in gratia, quod eſt contrarium fidei, ut ex profeſſo

feſſo oſtendimus *tractatu* 14. *diſputat.*9. *dubio unico.*

57. Reſponſio. Cajetani. Nec refert id, quod reſpondet Cajetanus huic impugnationi, videlicet amorem ſuper omnia Dei ut finis ultimi ſupernaturalis eſſe in duplici differentia: alium ſupernaturalem, procedentemque ab auxilio divino, & hic eſt ultima diſpoſitio ad gratiam, nec poteſt ſeparari ab illa: alium verò naturalem, qui non procedit à divino auxilio, ſed elicitur naturæ viribus, ob idque non eſt ultima diſpoſitio ad gratiam, habet tamen cum præcedenti actu tantam ſimilitudinem, ut nequeat homo abſque lumine divinæ revelationis illos inter ſe diſcernere. Quapropter etſi conſtet illi evidenter, quod habet amorem ſuper omnia Dei ut finis ultimi ſupernaturalis; non tamen ob id cognoſcit evidenter ſe eſſe in gratia, quia ignorat utrum prædictus amor procedat ab auxilio ſupernaturali, necne, ſitque proinde ultima diſpoſitio ad gratiam, vel potiùs actus naturalis ab illa ſeparabilis.

Refellitur. Contra enim eſt primò, quod amor ſuper omnia Dei ut objecti beatifici non poteſt eſſe actus naturalis, ſed debet eſſe ſupernaturalis ordinis; nam qualitas actus ſequitur naturam ſui objecti, objectum autem prædicti amoris eſt ſupernaturale tam in eſſe rei, quàm in eſſe attingibili; quia terminat illius reſpectum, ut propoſitum, & regulatum per lucem fidei: conſtat autem ad productionem actus ſupernaturalis neceſſarium eſſe ſupernaturale auxilium. Quo diſcurſu uſi ſumus, illumque latè expendimus *tract.*14. *diſp.*3. *dub.*3. ubi oſtendimus implicare aſſenſum fidei naturalis, qui attingat objectum ſub motivo fidei theologicæ.

Secundò, quia amor Dei ſuper omnia, nedum ut objecti beatifici, ſed etiam ut authoris naturæ, eſt incompoſibilis cum peccato mortali, atque ideo in hoc ſtatu connexus cum gratia ſanctificante, ut ex communi doctrina Thomiſtarum oſtendimus *tract. cit. diſp.*2. *dub.*4. Ergo eo ipſo, quod quis ſciat evidenter ſe diligere Deum ſuper omnia, cognoſcit evidenter ſe eſſe in gratia, quamvis ignoret differentiam ſpecificam prædicti amoris. Quia eo ipſo, quod ſciat evidenter ſe diligere Deum ſuper omnia, cognoſcit eadem certitudine, quod non eſt in peccato mortali: eo ipſo autem, quod homo non ſit in peccato mortali, neceſſariò eſt in gratia, quia de facto inter hæc duo extrema non cadit medium.

Tertiò, quia quidquid fuerit de his, noſtra concluſio procedit determinatè de amore Dei ſuper omnia, qui eſt entitativè ſupernaturalis & incompoſſibilis ex natura rei cum peccato mortali; de hoc enim actu aſſerimus eſſe ex ſua ſpecie condignum vitæ æternæ, connexumque proinde eſſentialiter cum gratia, ſicut cum principio ſui effectivo; quod nullatenus labefactatur evaſione Cajetani.

§. IV.

Refertur opinio contraria.

58. Sententia oppoſita. Contrariam tamen ſententiam, quæ aſſerit actum charitatis non connecti eſſentialiter cum gratia ſanctificante ſicut cum principio ſui effectivo, ac proinde poſſe, attentâ Dei omnipotentiâ, produci à creatura in virtute ſolius auxilii actualis, multos habet patronos; illam enim præter aſſignatos loco ſuprà citato *n.*18. defendunt Capreol. *in* 2.*diſt.*28.*quæſt.unica*, Ferrara 3. *contra gent.cap.*150. Cajetan. *ubi ſuprà*, & 1.2. *q.*113. *art.*8. Valentia ibi, *diſp.*1. *q.*12. *punct.*3. Lorca & alii, quos refert & ſequitur Araujo *in hac* 2.2. *q.*23. *art.*2. *dub.*2. Capreol. Ferrara. Caietan. Valentia. Lorca. Araujo.

Primum argumentū. Probatur hæc opinio primò, quia licèt Chriſtus Dominus non haberet habitum gratiæ ſanctificantis, poſſet tamen cum motione divini auxilii elicere amorem ſuper omnia Dei ut finis omninò ultimi ſupernaturalis, ut liquet ex his, quæ admiſimus *dub.præced.* igitur hic amor non connectitur eſſentialiter cum habitu gratiæ ſicut cum principio effectivo, ſed produci poteſt virtute auxilii tranſeuntis.

Solutio. Huic argumento reſpondetur primò negando antecedens; nam quæ expendimus *tract.*15. *diſp.*2. *dub.*6. §.5. manifeſtant eſſe falsū: quæ referre non oportet in præſenti, ne actum agere videamur.

Sed quantum attinet ad motivum, quod in hoc dubio expendimus, deſumptum ex parte valoris æqualis, ſive condignitatis actus charitatis cum gloria, poteſt ſecundò reſponderi, admiſſo antecedenti, negando conſequentiam intellectam de actu charitatis elicito à pura creatura; nam gratia unionis hypoſtaticæ continet eminenti modo perfectionem moralem gratiæ accidentalis, quâ ſanctificantur filii Dei adoptivi. Quocirca licèt prædicta unio poſſit eſſe principium radicale amoris ſuper omnia Dei ut objecti, non ſequitur quod hujuſmodi actus non connectatur eſſentialiter in creatura cum gratia ſanctificante, ſicut cum principio effectivo, fierique proinde poſſit in virtute ſolius auxilii tranſeuntis. Quia hujuſmodi auxilium neque formaliter, nec eminenter continet perfectionem gratiæ habitualis; & ideo eo ipſo, quod ſuppoſitum creatum careat hujuſmodi gratiâ, non poteſt producere amorem ſuper omnia Dei ut ultimi finis ſupernaturalis, quia caret principio ſufficienter præcontentivo illius. Unde ex hoc argumento ſolùm convinci valet, prædictum actum amoris connecti eſſentialiter cum gratia ſanctificante, ſive accidentali, ſive ſubſtantiali, & hypoſtatica, quam in aſſertione non excluſimus.

59. Secundum argumentū. Sed contrà arguitur ſecundò. In ordine ſupernaturali poſſibile eſt, & de facto datur auxilium tranſiens, in quo participatur virtualiter habitus charitatis: Ergo etiam erit poſſibile auxilium actuale, in quo participetur gratia virtualiter, animamque tranſeunter ſanctificet; non enim poteſt adduci ratio efficax, quæ contrarium ſuadeat. Sed in virtute utriuſque iſtius auxilii ſufficienter præcontinetur amor Dei ſuper omnia, & condignitas illius ad beatitudinem: Ergo attentâ Dei omnipotentiâ produci poteſt à creatura abſque gratia habituali.

Reſponſio. Reſpondetur negando primam conſequentiam; eſt enim maxima diſparitas utrobique. Nā quodlibet auxilium tranſiens ordinatur per ſe primò ad operandum, quia hæc ordinatio eſt de conceptu eſſentiali motionis tranſeuntis: forma autem reſpiciens per ſe primò operationem non poteſt participare directè gratiam ſanctificantem, nec recipi immediatè in anima, illamque juſtificare. Tum quia gratia non ordinatur per ſe primò ad aliquam operationem, ſed ad dandum eſſe ſupernaturale. Tum etiam, quia cùm anima reſpiciat per ſe primò *eſſe* naturale, ſolùm eſt capax recipiendi immediatè in ſeipſa formam perfectivam hujus *eſſe*, communicando aliud ſupernaturale, qualis eſt habitus gratiæ ſanctificantis, nec

Digitized by Google

poteſt eſſe forma ex natura ſua tranſiens, utpote ordinata ad operandum. Quocirca etſi charitas participari queat ab auxilio actuali, & tranſeunti, ſecus verò gratia. Videatur D. Thom. *quæſt.* 27. *de Veritate*, *artic.* 2. *ad ult.* Quam doctrinam fusè expendimus *loco ſuprà citato*, § 6. D. Thom.

60. Tertium argumentũ. Tertiò arguitur, quia non magis neceſſaria eſt charitas ad amorem ſuper omnia, quàm neceſſarium ſit lumen gloriæ ad viſionem beatificam, ut conſtat à paritate: Sed habitus luminis gloriæ non eſt ſimpliciter neceſſarius ad videndum Deum in ſeipſo; poteſt enim videri in vi luminis tranſeuntis, ut liquet ex viſione D. Pauli, & doctrina, quam tradit D. Thom. *quæſt.* 13. *de Veritate*, *articulo* 2. Ergo nec habitus charitatis eſt ſimpliciter neceſſarius ad diligendum Deum ſuper omnia, ſed ſufficiet ad id auxilium tranſiens: At amor qui non dependet eſſentialiter ab habitu charitatis, non poteſt habere dependentiam eſſentialem à gratia, cùm non dependeat ab iſta, niſi mediante illa: Ergo, &c. D. Thom.

Diluitur. D. Thom. Reſpondetur ex D. Thom. *quæſt.* 20. *de Veritate*, *articulo* 2. conceſſo priori ſyllogiſmo, negando minorem ſubſumptam. Ex cujus probatione potiùs deducitur contrarium, quia ſicut amor naturalis magis dependet ab anima rationali, quàm à voluntate, à qua proximè elicitur, & qua mediante dependet ab anima: ita amor ſupernaturalis Dei ut finis ultimi, magis dependet à gratia ſanctificante in qua radicatur, quàm ab habitu charitatis, à qua proximè oritur; & ideo quanvis per abſolutam Dei potentiam produci poſſit abſque influxu iſtius, neutiquam verò abſque illius concurſu. Ratio eſt, quia gratia ſanctificans eſt neceſſaria per modum naturæ proportionantis animam ad dilectionem, & viſionem Dei in ſeipſo: unde illa deficiente, nequeunt prædictæ operationes in homine exiſtere; illa verò ſuppoſitâ, & influente radicaliter, poſſunt ab eo produci, ſive mediante habitu proximè operativo, ſive in virtute motionis tranſeuntis. Videantur quæ diximus loco proximè citato.

61. Quartum argumentũ. Ultimò, & difficiliùs arguitur: Nam ſi propter aliquam rationem amor Dei ſuper omnia ut authoris ſupernaturalis connecteretur eſſentialiter cum gratia ſanctificante, ſicut cum principio effectivo, maximè quia eſt ex ſua ſpecie condignus vitæ æternæ: Sed hoc eſt falſum: Ergo, &c. Probatur minor: tum quia ſicut actus charitatis eſt motus in beatitudinem, ita & actus ſpei; conſtat autem actum ſpei non eſſe ex ſe vitæ æternæ condignum. Tum etiam, quia charitas ſecundùm ſe ſumpta, non eſt cauſa actus meritorii vitæ æternæ, ſed quatenus informata per gratiam, quæ eſt forma ipſius charitatis, ſicut aliarum virtutum, ut docet D. Thom. *in* 3. *diſtinct.* 27. *quæſt.* 2. *artic.* 4. *quæſtiunc.* 3. *ad* 2. & 5. & *quæſt.* 27. *de Veritate*, *art.* 2. *ad* 6. Sed amor ſuper omnia Dei ut finis ultimi ſupernaturalis, conſideratus ſecundùm ſuam ſpeciem, correſpondet charitati ſecundùm ſe ſumptæ, utpote quæ eſt inclinatio habitualis in prædictum finem: Igitur prædictus amor non eſt ex ſpecie ſua vitæ æternæ condignus. Id quod expreſsè docet D. Thom. *quæſt. modò citata de Veritate*, *articul.* 2. *ad* 4. his verbis: *Dicendum quod charitas non ſufficeret ad merendum bonum æternum, niſi præſuppoſita idoneitate merentis, quæ eſt per gratiam; aliter enim dilectio noſtra non eſſet tanto præmio condigna.* Quod iterum repetit *articulo ſequenti, ad* 5. D. Thom. D. Thom.

Confirmatur, quia actus honeſtus non ex eo eſt condignus vitæ æternæ, quia ordinatur in Deum ſicut in ultimum finem; ſed quia importat ſpecialem modum dependentiæ à gratia ſanctificante, ratione cujus eſt actus hominis Deo accepti: Sed actus charitatis ex ſua ſpecie ſolùm importat ordinem ad Deum ſicut ad ultimum finem: Ergo ex ſuis meritis non eſt condignus vitæ æternæ. Major, quæ ſola indiget probatione, ſuadetur. Tum quia charitas ſecundùm ſe ſumpta, non poteſt efficere opus condignum vitæ æternæ, ut modò vidimus ex D. Thom. & ex eo inſuper liquet, quia per ſuam informationem non reddit hominem prædictæ vitæ condignum: conſtat autem charitatem ſecundùm ſe ſumptam eſſe cauſam ſufficientem amoris tendentis in Deum ſicut in finem ultimum. Tum etiam, quia charitas participat à gratia efficaciam merendi, ut tradit D. Thom. locis relatis: Sed non participat ab illa vim ordinandi ſuos actus in ultimum finem, cùm in hac virtute ſita ſit eſſentia ipſius charitatis: Igitur actus honeſtus non ex eo eſt meritorius vitæ æternæ, quia refertur in Deum ſicut in finem ultimum, ſed quia ſortitur ſpecialem modum dependentiæ à gratia ſanctificante, ſive conjunctionis ad illam. Cõfirmatio. D. Thom.

Reſpondetur negando minorem, ad cujus primam probationem dicendum eſt, quod actus ſpei eſt motus in beatitudinem per modum prætenſionis innitentis divino auxilio, & merito charitatis: quo pacto poteſt optimè natura inferior tendere in rem ſuperiorem, ad quam non habet condignitatem, aut exigentiam. Cæterùm actus charitatis eſt motus abſolutus, & perfectus in beatitudinem, ſicut in fructum ſibi proportionatum; nam qui ardenter amat, condignus eſt viſione amati, & ideo non poteſt non importare condignitatem ad illam. Quæ ſolutio deſumitur ex D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 114. *artic.* 4. *in corp.* ubi ſic habet: *Conſiderandum eſt, quod vita æterna in Dei fruitione conſiſtit; motus autem humanæ mentis ad fruitionem divini boni eſt proprius actus charitatis, per quem omnes actus aliarum virtutum ordinantur ad ultimum finem, ſecundùm quod aliæ virtutes imperantur à charitate; & ideo meritum vitæ æternæ primò pertinet ad charitatem, ad alias autem virtutes ſecundariò, ſecundùm quod earum actus à charitate imperantur.* Ubi, ut vides, ex eo Ang. Doct. aſſerit, meritum vitæ æternæ pertinere per ſe primò ad charitatem, quia illius actus eſt motus in vitam æternam. Occurritur argumento. D. Thom.

Reliquæ propoſiti argumenti probationes majoris ſunt momenti. Quas proinde ut perfectè diſſolvamus, nota primò, quod gratia eſt charitatis forma eo modo, quo eſſentia animæ eſt forma voluntatis; ſic enim explicat illius informationem D. Thomas *in* 3. *diſt.* 27. *quæſt.* 2. *artic.* 4. *quæſtiunc.* 3. *ad* 2. anima autem non dicitur forma voluntatis, quia conferat illi aliquam perfectionem ipſius ſpeciei ſuperad- Nota 1. D. Thom.

ditam

Digitized by Google

ditam; ſed ex eo præcisè, quia radicat connaturalem ejus inclinationem ad bonum rationis: quocirca gratiam eſſe formam charitatis, nihil aliud præſefert, quàm eſſe radicem illius; nam radix eſt ſuperior virtute, quam radicat: omnis autem cauſa ſuperior induit rationem formæ reſpectu inferioris, ut tradit D. Thom. *loco citato*, his verbis: *Cum ſuperiora ſint formalia reſpectu inferiorum, quaſi perfectiora, quod participatur à ſuperioribus in inferioribus, formale eſt.* Et poſt pauca: *Similiter eſſentia animæ ſuperior eſt voluntate, in quantum ab eſſentia voluntas, & omnes vires animæ fluunt. Et ideo gratia, quæ eſt perfectio eſſentiæ animæ, conſtituens ipſam in eſſe ſpirituali, eſt forma charitatis, & prudentiæ, & temperantiæ.* Poteſtque illuſtrari hæc doctrina alio exemplo ex eadem quæſtione 27. *de Verit. artic.* 5. *ad* 5. nam gratia (ut ibi inſinuat S. Doct.) eſt forma charitatis ad eum modum, quo prudentia dicitur forma virtutum moralium: conſtat autem, prudentiam ex eo præcisè eſſe formam virtutum moralium, quia per modum regulæ, & cauſæ ſuperioris producit in illarum actibus honeſtatem moralem, quam prædictæ virtutes per ſe primò reſpiciunt, & à qua ſpeciem deſumunt: Ergo gratia non dicitur forma charitatis, quia addat illius actui aliquam perfectionem, quam prædicta virtus ex ſua ſpecie non reſpiciat, ſed quia influit per modum fundamenti, & regulæ in ipſam charitatem, & ejus actus illammet perfectionem, quâ in ſuo *eſſe* ſpecifico conſtituuntur.

62. Nota 2. Secundò nota, quod perfectio, quam participat actus honeſtus ex influxu, & formatione gratiæ, non poteſt eſſe alia, quàm habitudo ad Deum ſicut ad ultimum finem ſuper omnia dilectum, ut conſtat tum ex notabili modò præmiſſo: tum etiam, quia effectus proprius gratiæ debet ſapere illius indolem, & naturam; unde cùm eſſentia gratiæ conſiſtat in radice videndi, & amandi Deum, prout eſt in ſeipſo, forma per quam dignificat actus honeſtos, debet eſſe ordo ad hunc finem. Tum deinde, quia omne quod per ſe reſpicit principium effectivum, debet per ſe reſpicere aliquem finem, quia nullum agens operatur niſi ex motione finis, & in ordine ad illum, ut expendit Divus Thomas *in* 2. *diſtinct.* 40. *quæſt.* 1. *art.* 5. ſed perfectio, per quam actus dignificantur à gratia, dependet per ſe ab illa ſicut à principio effectivo: Ergo tendit per ſe, & ordinatur ad aliquem finem, qui non poteſt eſſe alius, quàm Deus ut beatificans, & ſummè bonus in ſeipſo, cùm elevemur per gratiam ſanctificantem ad participationem, & fruitionem illius. Tum denique, quia ut tradit idem S. Doctor 2. 2. *q.* 23. *art.* 8. in moralibus illa cauſa dat formam actui, quæ confert illi ordinem ad finem: Sed gratia reddit actus meritorios dando illis ſupremam formam, quæ reſpectu nullius ſe habet ut materia: Ergo dignificat illos conferendo illis ordinem ad ſupremum finem, qualis eſt Deus ut beatificans.

Ex quo infertur primò, quod amor ſuper omnia Dei ut finis ultimi ſupernaturalis, habet ex ſe condignitatem ad gloriam; quia conſtituitur in ſua ſpecie per formam, per cujus participationem alii actus procedentes à gratia fiunt intrinſecè vitæ æternæ condigni. Atque hinc infertur ſecundò, prædictum actum connecti eſſentialiter cum gratia, ſicut cum principio effectivo, quia actus ut condignus beatitudinis importat hujuſmodi connexionem cum illa. Quæ videntur eſſe perſpicua Divo Thomæ loco ſuprà adducto ex 1. 2. ubi dicit, meritum vitæ æternæ conſiſtere principaliter in actu charitatis: & *in* 3. *diſtinct.* 29. *quæſt.* 1. *artic.* 4. *quæſtiunc.* 4. *ad* 3. ubi docet, quod amor charitatis participat eſſentialiter vitam gratiæ: & *quæſt.* 2. *de Malo, artic.* 5. *ad* 7. & *quæſt. de Charitate, artic.* 6. & ſuprà *quæſt.* 23. *artic.* 8. & pluribus aliis in locis, in quibus ſtatuit actus honeſtos ex eo eſſe meritorios vitæ æternæ, quia ordinantur actu in finem charitatis.

Obſerva denique, quod ratio ſpecifica charitatis poteſt ſumi dupliciter: uno modo inadæquatè quantum ad id quod exprimit, quo pacto ſolùm dicit actualem benevolentiæ amorem ad ultimum finem, præciſivè à quovis alio reſpectu. Secundo modo adæquatè, atque ideo ſecundùm id etiam, quod implicite claudit; & hac ratione importat habitudinem conjunctionis cum gratia, ſicut cum radice, à qua formatur, eſtque proinde amicitia hominis ad Deum; nam ut ex profeſſo probat D. Thom. *in* 3. *diſtinct.* 27. *quæſt.* 2. *art.* 4. *quæſtiunc.* 4. charitas non poteſt eſſe informis, ſed connectitur eſſentialiter cum gratia, ſicut voluntas cùm anima, aut virtus moralis cum prudentia. 63. Nota 3.

Si ergo virtus charitatis primo modo conſideretur, non eſt cauſa adæquata actus meritorii, etiam intra lineam cauſæ proximæ; benè tamen ſi poſteriori modo conſideretur, quia prout ſic operatur in virtute gratiæ, eſtque proxima, & immediata perfectio virtutum, ſicut ipſa gratia prima, & radicalis, ut expreſsè tradit D. Thom. *quæſt.* 14. *de Verit. art.* 5. *ad* 6. & *in corp.* his verbis: *Oportet quod habitus in inferioribus viribus formentur per habitus, qui ſunt in ſuperioribus; & ſic ab aliqua virtute ſuperiori debet eſſe inferiorum virtutum formatio, non à gratia immediatè. Unde communiter dicitur, quod charitas eſt forma virtutum, non ſolùm in quantum habet gratiam inſeparabiliter annexam, ſed etiam ex hoc ipſo, quod eſt charitas.* Videatur ibi in ſolutione ad ultimum.

64. Præmiſſa doctrina applicatur argumento. Ex his (quæ maximè confirmant veritatem noſtræ concluſionis, imò & ſatis evincunt) reſpondetur primò ad ſecundam argumenti probationem, negando ſuppoſitum illius adverſativæ, quæ in majori includitur; nam charitas ſecundùm ſe, & adæquatè ſumpta eſt eſſentialiter informata per gratiam, non ſecus ac virtus moralis per prudentiam; quoniam ex ſua formali ratione eſt amicitia hominis ad Deum, & virtus gratiæ in ordine ad dignificandos actus honeſtos per meritum vitæ æternæ, ut docet D. Thom. *art. proximè citato ad* 3. ubi ſic ait: *Dicendum, quod modus quo charitas dicitur forma, appropinquat ad modum illum, quo exemplar formam dicimus; quia id, quod eſt perfectionis in fide, à charitate deducitur, ita quod charitas habeat illud eſſentialiter, fides verò & aliæ virtutes participativè.* Et loquitur de formatione virtutum in eſſe principii actus meritorii vitæ æternæ, ut conſtat ex corpore articuli.

Secundò reſpondetur diſtinguendo majorem, &

& ſi intelligatur de cauſa adæquata actus meritorii, concedatur; ſi verò de cauſa inadæquata, negetur: & eadem diſtinctione applicata minori, negetur conſequentia. Neque obeſt probatio ex D. Thom. (D. Thom.) quia ibi ſolùm docet charitatem ſecundùm ſe acceptam non eſſe cauſam adæquatam actus meritorii, quod libenter admittimus; neceſſarius eſt enim inſuper influxus gratiæ. Dum autem ait, quod ſi dilectio noſtra procederet à ſola charitate, non eſſet condigna beatitudine, verum quidem aſſerit: at ſolùm probat unam partem contradictionis, quæ ſequitur ex contraria ſententia; nam ſi amor Dei ſuper omnia poneretur in re abſque influxu gratiæ, eſſet, & non eſſet condignus vitæ æternæ. Eſſet quidem, quia haberet omnem perfectionem, quam habet dum procedit à gratia, ut conſtat ex modò dictis. Non eſſet autem, quia nulla operatio poteſt eſſe Deo accepta in ordine ad beatitudinem, niſi ſuppoſitâ acceptione ſubjecti, & influxu gratiæ.

65. Diluitur confirmatio.

Ad confirmationem reſpondetur negando ſuppoſitum adverſativæ in majori præmiſſa; ſicut enim dependentia actus à gratia eſt reipſa ordo ad ultimum finem ſupernaturalem, ita habitudo illius ad finem ultimum eſt reipſa ſpecialis dependentia actus à gratia; aliter quippe non eſſet ſuprema forma omnium moralium. Ex quo patet, falſam eſſe minorem illius ſyllogiſmi. Ad cujus primam probationem dicendum eſt, quod charitas ſecundùm ſe ſumpta non poteſt efficere opus condignum vitæ æternæ, ut cauſa illius adæquata; benè tamen ut cauſa inadæquata ſimpliciter, & completa in ſuo genere, ſcilicet cauſæ proximæ.

Ad ſecundam reſpondetur negando minorem, quia ſicut voluntas habet ab anima vim tendendi in bonum conſonum rationi: ita chatas participat à gratia vim, & efficaciam ordinandi actus honeſtos in finem ultimum, per quam conſtituitur in ſua ſpecie. Videatur D. Thom. (D. Thom.) *quæſt. unica de charit. artic. 6. in corpore, & quæſt. 27. de Verit. artic. 5. in corp.* ubi ex mente Dionyſii noſtram firmat aſſertionem. Videantur etiam quæ diximus *tractat. 16. diſputat. 2. dub. 6.* & eandem reſolutionem valde confirmant.

DISPVTATIO V.

De augmento charitatis.

CUM habitus augeatur dependenter à ſuis actibus, vel ſicut à cauſa efficiente, ut contingit in acquiſitis, vel ſicut à diſpoſitione phyſica, aut morali, ut oſtendemus evenire in per ſe infuſis; idcirco poſtquam egimus de actu charitatis, congruum eſt ut de illius augmento diſſeramus. Præſertim cùm ea, quæ poſſent circa ipſam charitatem in præſenti agitari, vel ſufficienter conſtent ex ipſa littera D. Thomæ, vel non obſcurè ex dictis in diſputationibus præcedentibus colligantur.

DUBIUM I.

Vtrùm Charitas ſit capa augmenti?

AUgmentum qualitatis eſt duplex, aliud extenſivum, aliud verò intenſivum. Primum ſumitur vel per ordinem ad partes ſubjecti, ut cùm albedo exiſtens in parva quantitate extenditur ad informationem majoris: vel per reſpectum ad diverſas partes ejuſdem objecti, quas de novo attingit; quo pacto ſe extendit habitus ſcientiæ acquiſitus per primam demonſtrationem, cùm fertur in alias concluſiones. Poſterius verò augmentum, ſcilicet intenſivum, ſumitur per ordinem ad idem indiviſibile ſubjectum, quia conſiſtit in eo, quod forma magis, ac magis radicetur in illo, ejuſque potentiam perfectiùs expleat, & ſibi ſubjiciat, ut modò ſupponimus ex Philoſophia Thomiſtica, & rectè tradunt N. Complut. (N. Compl.) *in lib. de generat. diſput. 4. quæſt. 8. & 9.* In præſenti ergo non agimus de priori augmento, quia ſubjectum charitatis eſt ratio indiviſibilis, ipſaque quantumvis minima ſit, ſufficiens eſt ad attingenda omnia objecta, quæ oportet ex charitate diligere; ob idque non eſt capax extenſionis ſubjectivæ, aut objectivæ. Sed procedit ſermo de augmento intenſivo, quod fit per majorem radicationem in ſubjecto. Et quia virtus charitatis poteſt conſiderari tripliciter: primò ſecundùm ſe: ſecundò ut eſt in Viatoribus: tertiò ut exiſtit in Beatis; idcirco ad plenam hujus materiæ intelligentiam conſiderabimus prædictam virtutem in his tribus ſtatibus, & per reſpectum ad illos excitatam quæſtionem decidemus.

§. I.

Prima pars dubii expeditur.

1. Pima concluſio.

DIcendum eſt primò, charitatem ſecundùm ſe ſumptam eſſe capacem augmenti intenſivi ſyncategorematicè infiniti. Hæc aſſertio eſt expreſſa D. Thom. *in 1. diſtinct. 17. quæſt. 2. art. 4. & in hac 2. 2. quæſt. 24. art. 7.* ubi Bañez, & Araujo *dub. 2.* Malderus *dub. 5.* Valent. *punct. 5.* Capreol. *in 3. diſtinct. 13. quæſt. 1.* quibus accedunt omnes Authores, qui aſſerunt gratiam Chriſti Domini poſſe phyſicè augeri in infinitum. Hi autem ſunt Medina *3. part. quæſt. 7. artic. 12.* Alvar. *ibi, diſput. 36.* Vincent. Aſturicenſis *relect. de gratia Chriſti, pag. nobis 236.* Ioan. à Sanct. Thom. *eadem quæſt. diſput. 9. artic. 1.* Gonet *diſputat. 13. articul. 1.* Suarez *diſput. 22. ſectione 2.* Vazquez *diſput. 47. cap. 3.* & alii plures.

(D. Thom. Bañez. Araujo. Malder. Valentia. Capreol. Medin. Alvarez. Vincent. Aſturic. M. à S. Thom. Gonet. Suarez. Vazquez.)

Fundamentum.

Probatur autem ratione: Nam illa qualitas eſt capax ſecundùm ſe ſumpta intenſionis ſyncategorematicè infinitæ, cui ex ſuis principiis ſpecificis nullus præfigitur terminus augmenti infra infinitum: Sed charitati ex ſuis principiis ſpecificis nullus præfigitur terminus augmenti infra infinitum: Charitas igitur ſecundùm ſe ſumpta capax eſt intenſionis ſyncategorematicè infinitæ. Major, & conſequentia conſtant; quia qualitas ſecundùm ſe ſumpta tantùm reſpicit ſua principia ſpecifica: unde ſi ex parte illorum non præfigitur ei certus terminus intenſionis, erit

Digitized by Google

erit ſecundùm ſe ſumpta augmentabilis in infinitum. Minor verò ſuadetur, quia principia ſpecifica charitatis ſunt bonum ſummum, in quod tendit, & divinus amor, cujus eſt participatio formalis. Ex his autem capitibus nullus ei præfigitur terminus infra infinitum ſimpliciter; nam quantumvis ipſa accedat ad ſummum bonum, poteſt magis, ac magis accedere; & quantumcunque participet divini amoris, poteſt ampliùs, & ampliùs participare: cùm enim divinus amor ſit actu infinitus, inter ipſum, & quamlibet ejus participationem ſignatam mediant infiniti in potentia participationis modi. Quocirca neceſſe eſt, ut data qualibet intenſione charitatis, dabilis ſit alia, & alia major ſine termino infra infinitum ſimpliciter.

Confirmatio prima. Confirmatur primò: Nam quantumvis charitas intendatur, nec poteſt exhaurire divinum amorem, cujus eſt participatio; nec amittere propriam ſpeciem, & transire ad aliam, eo modo quo color fuſcus, ſi nimiùm intendatur, corrumpitur in ſua ſpecie, & tranſit in nigrum: Ergo charitas ſecundùm ſe ſumpta eſt capax augmenti interminabilis infra infinitum ſimpliciter. Conſequentia patet, & etiam prima pars antecedentis; nam cùm divinus amor ſit infinitè participabilis, nequit per finitam ſui participationem exhauriri. Secunda verò probatur, quia charitas per ſui intenſionem non mutat principia ſpecifica, ſed magis, ac magis accedit ad illa: Sed dum non variantur principia ſpecifica, non poteſt corrumpi ſpecies rei, quæ ab illis deſumitur: charitas igitur non poteſt deſtrui per ſui intenſionem, ſed quo magis intenditur, eo magis intra terminos ſuæ ſpeciei perficitur.

Cõfirmatio ſecunda. Confirmatur ſecundò: Nam ſi propter aliquam rationem charitas ſecundùm ſe ſumpta non eſſet capax intenſionis ſyncategorematicè infinitæ, maximè quia dicit eſſentialiter ordinem tranſcendentalem ad ſubjectum creatum, cujus receptiva potentia eſt actu finita, & limitata: Sed hæc ratio eſt nulla: Ergo, &c. Probatur minor: tum quia licèt potentia receptiva naturalis creaturæ ſit omninò finita, ſecus verò potentia obedientialis, quia cùm hæc dicatur per ordinem ad omnipotentiam Dei, commenſuratur cum illa: unde ſicut potentia Dei eſt infinita, ita potentia obedientialis creaturæ, quæ illi correſpondet, debet eſſe infinita in ſuo ordine, ſcilicet in capacitate recipiendi. Conſtat autem charitatem non reſpicere potentiam naturalem creaturæ, ſed obedientialem. Tum

D.Thom. etiam, quia ut tradit D.Thom. *in 1. diſt. 17. quæſt. 2. art. 4. in corp.* quanto plus anima recipit de bonitate divina, tanto capacior efficitur ad recipiendum, proindéque tanto plus poteſt recipere; quoniam potentiæ immateriales non limitantur ex materia, ſed proportionantur bonitati divinæ in eis perceptæ: unde ſicut intellectus, quo difficiliora intelligit, eo fit habilior ad intelligendum; ita voluntas, quanto plus recipit de charitate, tanto plus poteſt recipere; per ipſam quippe receptionem bonitatis perficitur, & augetur in illa capacitas ad recipiendum, ut §. 4. magis explicabimus.

2. Objectio. Dices: Eſſentia finita vendicat ſibi finitam intenſionem, neque poteſt ſuſcipere infinitam, eo quòd modus intenſionis debet eſſe proportionatus eſſentiæ, quam modificat: Sed charitas eſt finita ſecundùm eſſentiam, ut quæ conſtat genere, & differentia: Igitur non eſt capax intenſionis infinitæ.

Reſpondetur, quòd eſſentia finita eſt incapax intenſionis infinitæ ſimpliciter, & in actu; ſecus verò infinitæ ſecundùm quid, & in potentia: nam cùm hujuſmodi intenſio ſit finita ſimpliciter, & in actu; & infinitas ei competens ſolùm ſit poſſibilis, non verò actu exiſtens extra cauſas, ſufficienter proportionantur eſſentiæ finitæ, præſertim ſi hujuſmodi eſſentia ſit formalis participatio actus infinitè communicabilis, ut in charitate contingit. Diluitur.

Sed inſtabis: Nam quælibet forma creata vendicat ſibi ex propria ratione determinatam ſuæ perfectionis quantitatem, ultra quam non poteſt connaturaliter creſcere: Sed charitas eſt forma creata: Ergo ex propria ratione determinat ſibi gradum intenſionis, ultra quem non poſſit ex natura rei augeri. Replica.

Reſpondetur majorem eſſe veram, loquendo de forma creata, quæ eſt connaturalis alicui ſubſtantiæ; nam ex hac connaturalitate plures formæ vendicant determinatum augmentum, ultra quod ſi pertingant, fiunt innaturales ſuis ſubjectis, illorumque corruptionem inducunt, ut videre eſt in calore, qui ſi intendatur in homine ultra certum gradum, diſſolvit connaturale illius temperamentum, quo diſſoluto, perit homo, & omnes qualitates in illo receptæ. Charitas autem non eſt connaturalis alicui ſubſtantiæ creatæ, vel creabili; & ideo non determinat ſibi ex natura ſua certum intenſionis gradum, ſed eſt connaturaliter intenſibilis in infinitum. Solvitur.

Sed urgebis adhuc: Nam albedo, & nigredo non ſunt capaces intenſionis ſyncategorematicè infinitæ: Ergo nec charitas. Antecedens conſtat: tum quia albedo, ſi nimium intendatur, deſtruitur: tum etiam, quia ſequitur determinatam formam; accidentia autem quæ ſequuntur determinatam formam, non poſſunt creſcere in infinitum, ut probat D.Thom. *1. part. q. 7. art. 3.* Conſequentia verò liquet à paritate, quia ſicut charitas eſt participatio amoris infiniti, ita albedo eſt participatio entis infiniti, ſcilicet primi. 3. Alia replica. D.Thom.

Reſpondetur negando antecedens cum Magiſtro Soto *1. phyſic. quæſt. 4. art. 2. & 3.* Ad illius autem probationes dicendum, accidentia conſequentia aliquam formam, eſſe proportionata cum illa: unde eo ipſo, quod prædicta forma ſit determinata, debent illius accidentia habere terminum magnitudinis, & parvitatis, quem non poſſint naturali curſu tranſcendere; ſecus autem de potentia Dei abſoluta. Nam attentâ hujuſmodi potentiâ nullus præfigitur terminus infra infinitum in actu accidentibus, ex eo quod ſequantur formam determinatam, ut patet in quantitate ignis, vel aquæ, quæ licèt habeat connaturalem terminum ſui augmenti, de potentia verò abſoluta eſt augmentabilis in infinitum ſyncategorematicè. Id quod etiam videre eſt in albedine nivis, quæ nunquam erit ita intenſa, quin de potentia Dei abſoluta poſſit magis ac magis intendi. Charitas autem non conſequitur aliquam formam naturalem, & determinatam; & ideo ex natura ſua eſt capax intenſionis ſyncategorematicè infinitæ. Convellitur. Soto.

Quibus adde, albedinem, calorem, & alia hujuſcemodi, non eſſe participationes formales alicujus perfectionis divinæ, ſed virtuales tantùm; etſi autem virtualis participatio formæ

 per

Digitized by Google

per magnum acceſſum ad illam corrumpatur, & in aliam ſpeciem tranſeat; ſecus autem ipſius participatio formalis, quo pacto charitas creata divinum amorem participat.

§. II.

Dirimitur ſecunda difficultas.

4. Secunda concluſio.

Dicendum eſt ſecundò, charitatem viæ eſſe capacem ex ſua natura augmenti ſyncategorematicè infiniti, atque ideo in nullo viatore actu habere terminum, quem non valeat de potentia Dei ordinaria tranſire. Hæc aſſertio colligitur ex illo ad Philip. 1. *Oro ut charitas magis, ac magis abundet*: & ad Theſſalonicenſ. 4. *Creſcamus in illo per omnia*: & Apocal. 22. *Qui juſtus eſt, juſtificetur adhuc*. Et ex Concil. Trid. *ſeſſ. 6. cap.* 10. ubi diffinitur, Juſtos per bona opera creſcere in dies, ac proficere in ſanctitate. Nam ſi charitas per bona opera, quæ Juſti eliciunt, creſcit & augetur in dies, evidens eſt, quod non habet in illis intenſionis terminum, quem non poſſit de potentia Dei ordinaria tranſcendere, ſed eſſe capacem augmenti ſyncategorematicè infiniti; nam hujuſmodi augmenti capacitas in eo conſiſtit, quod charitas viæ non habeat intenſionis gradum, ultra quem non poſſit augeri. Unde hanc concluſionem tuentur cum D. Thom. *in hac* 2. 2. *quæſt.* 24. *artic.* 4. Bañez, Valentia *punct.* 3. *concluſ.* 3. Malderus *concl.* 1. & 5. Peſantius *diſp.* 1. Araujo *dub.* 1. Ferre *quæſt.* 14. §. 1. Gonet *diſp.* 10. *art.* 6. *concl.* 1. & plures alii.

Ad Phil. 1. Ad Theſſ. 4. Apoc. 22. Fundamentum ab auctoritate. Concil. Trid. D. Thom. Bañez. Valentia. Malder. Peſant. Araujo. Ferre. Gonet.

Ratio aſſertionis. D. Thom.

Probatur autem ratione quâ utitur D. Thom. *in* 1. *diſtinct.* 17. *quæſt.* 2. *artic.* 4. & *in hac* 2. 2. *quæſt.* 24. *art.* 7. Nam quod aliqua forma habeat terminum finitum ſuæ intenſionis, ultra quem non poſſit aſcendere, vel provenit ex parte ipſius formæ, vel ex parte ſubjecti, in quo recipitur, vel ex parte agentis, à quo producitur: Sed ex nullo ex his capitibus præfigitur charitati viæ terminus actu finitus ſuæ intenſionis: Ergo charitas viæ non habet terminum finitum, ultra quem non poſſit de potentia Dei ordinaria intendi, ſed eſt capax augmenti ſyncategorematicè infiniti. Major, & conſequentia conſtant: minor verò quoad primam, & ſecundam partem etiam liquet ex dictis §. *præced.* quoad ultimam autem ſuadetur, quia cauſa productiva, & intenſiva charitatis eſt infinita virtus Dei: virtus autem infinita non poteſt adæquari per effectum actu, & potentiâ finitum; ſed quolibet dato, poteſt producere alium, & alium perfectiorem ſine termino infra infinitum ſimpliciter.

5. Alia ratio.

Secundò probatur eadem concluſio alia ratione magis ſpeciali; nam dum quis eſt in via ad aliquem terminum, poteſt quantum eſt ex parte ipſius viæ ulteriùs pergere, ampliúſque ad illum accedere: Sed charitas eſt via, per quam tendimus in hac vita in Deum ſicut in finem ultimum noſtræ beatitudinis, ad quem accedimus non paſſibus corporis, ſed affectibus mentis, ut conſtat ex illo 1. ad Corinth. 12. *Adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro*: quod eſſe intelligendum de charitate, docet D. Thom. *quæſt.* 24. *citata*, *art.* 4. Ergo dum ſumus in hac vita, poſſumus magis, ac magis in charitate procedere, & Deo appropinquare: Sed hæc major propinquitas, & acceſſus ad Deum per charitatem in eo conſiſtit, quod ipſa magis, ac magis augeatur: Ergo charitas viæ non habet terminum præfixum ſuæ intenſionis, ſed poteſt magis ac magis in infinitum ſyncategorematicè augeri. Cætera conſtant: major verò probatur, quia dum aliquis eſt in via ad aliquem terminum, diſtat aliqualiter ab illo; nam ſi eſſet illi indiſtans, non eſſet in via, ſed in fine viæ, & reali poſſeſſione termini, in quem tendit: conſtat autem, quod dum aliquis eſt in via ad terminum, poteſt quantum eſt ex hac parte ulteriùs pergere, illique ampliùs appropinquare.

1. Cor. 12. D. Thom.

Confirmatur primò: Nam proceſſus viæ ad aliquem terminum finiri nequit ante realem conſequutionem illius: Sed charitas eſt via, per quam modò tendimus in beatitudinem ſicut in terminum: Igitur ante realem conſequutionem illius, non poteſt charitatis proceſſus, ſeu augmentum finiri; ſed quolibet dato, poterit dari aliud, & aliud perfectius ſine termino. Roboratur.

Confirmatur ſecundò: Quia ſtatus viæ conſiſtit in eo, quod mobile poſſit ulteriùs pergere verſùs finem, in quem tendit; ſtatus ſiquidem viæ eſt ſtatus motus, ſeu proceſſus ad aliquem terminum: Ergo implicatorium eſt, quod charitas viæ aſſequatur intenſionis gradum, ultra quem non poſſit intendi. Patet conſequentia, quia cùm proceſſus, ſeu motus charitatis conſiſtat in illius intenſione, eo ipſo quod non poſſet amplius intendi, non poſſet ulteriùs procedere, ſeu moveri: ſubjectum autem, quod moveri nequit, non eſt in motu, ſeu ſtatu viæ, ſed in termino; quia deficiente poſſibilitate motus, ceſſat per locum ab intrinſeco viæ proceſſus. Fulcitur amplius.

Dices: Cuilibet juſto præfixa eſt per divinam providentiam determinata, & finita charitatis intenſio, in gradu ſcilicet proportionato gloriæ, ad quam eſt prædeſtinatus: Ergo charitas viæ nequit de potentia Dei ordinaria in infinitum ſyncategorematicè augeri, ſed ſolùm uſque ad certum gradum divinitus conſtitutum. Patet conſequentia, quia ſi ulteriùs poſſet augeri, poſſet fruſtrari diſpoſitio divinæ providentiæ, quod eſt blaſphemum. 6. Objectio.

Reſpondetur negando conſequentiam, quam non evincit probatio; nam reſpectu charitatis viæ per accidens, & de materiali ſe habet, quod Deus illi præfixerit certum ſuæ intenſionis gradum; non enim id expoſcit ex natura rei, aut ex conditione ſtatus vialis. Unde licèt de facto nunquam tranſcendat illum gradum, nec attingat ante ultimum inſtans merendi, augerive poſſit in infinitum ſyncategorematicè in ſenſu compoſito divini decreti præfigentis ſibi intenſionis gradum; bene tamen in ſenſu diviſo, & quantum eſt ex natura ſua, & ſtatus viæ, in quo eſt. Quod non infert fruſtrationem divinæ providentiæ, ut ex alibi dictis liquet. Et quidem ſi hæc conſequentia aliquid probaret, etiam convinceret, quod per nullam potentiam poſſet augeri charitas parvuli decedentis ante uſum rationis; quia per nullam potentiam fruſtrari poteſt diſpoſitio divinæ providentiæ, quæ decrevit illius obitum in ſtatu remiſſo charitatis; quod tamen nemo concedet, cùm perſpicuum ſit, habitum adeo remiſſum poſſe de lege ordinaria à Deo intendi: nam hujus potentiæ ſphæra non reſtringitur ad id, quod libera Solutio.

Digitized by Google

libera Dei voluntate ſancitum eſt, ſed totum id poteſt, quod congruit naturis rerum ſecundùm ſe, & ſecundùm ſtatus illis annexos.

§. III.

Vltima pars dubii abſolvitur.

7. Tertia concluſio. Dicendum eſt tertiò, quod charitas patriæ non poteſt augeri de potentia Dei ordinaria, bene tamen de potentia abſoluta, idque in infinitum ſyncategorematicè. Hæc aſſertio eſt de mente D. Thom. *in* 1. *diſt.* 17. *q.* 2. *artic.* 4. & *in hac* 2. 2. *q.* 24. *art.* 4. & 7. cui ſubſcribunt Authores, quos pro aſſertionibus præcedentibus adduximus. *D. Thom.*

Suadetur prima aſſertionis pars. Probatur autem prima hujus concluſionis pars ratione; nam quod eſt extra ſtatum viæ, nequit ſaltem de lege ordinaria procedere: Sed charitas patriæ eſt extra ſtatum viæ; fruitur namque ſuo termino, ſcilicet beatitudine, per cujus poſſeſſionem excluditur ſtatus viæ: Ergo nequit de lege Dei ordinaria procedere: Sed charitatis proceſſio eſt illius intenſio: Charitas ergo patriæ nequit de potentia Dei ordinaria intendi.

Roboratur. Confirmatur: Nam eo ipſo, quod quis ſit extra tempus deſtinatum per naturam ad augmentum, nequit de lege ordinaria amplius augeri: Sed charitas patriæ eſt extra tempus deſtinatum ex natura rei ad ſui augmentum, quia tempus augendi charitatem eſt tempus merendi beatitudinem, quod ceſſat per illius poſſeſſionem: Ergo charitas, ut eſt in patria, non eſt capax augmenti, attentâ lege ordinariâ Dei.

Aliud ejuſdem partis motivum. Deinde probatur eadem aſſertionis pars alia ratione magis ſpeciali, & à priori. Nam quod eſt in ſtatu immobili ex natura ſua, non poteſt de lege ordinaria minui, aut intendi; ſtatui quippe immutabili debita eſt immutabilitas, & perſiſtentia in ſua perfectione; ob idque non poteſt pati variationem in illa, attentâ ordinariâ Dei potentiâ, quæ providet rebus juxta naturam rerum, & ipſarum connaturalia debita: Sed charitas patriæ eſt in ſtatu immobili, & immutabili ab intrinſeco, quantum ad ſuam ſubſtantiam, quæ penſatur ex beatitudine eſſentiali, & amore Dei ut finis ultimi, & ſummi boni in ſeipſo: Ergo charitas patriæ non poteſt de lege Dei ordinaria intendi, ſed in eo gradu, quem habuit in primo inſtanti viſionis beatificæ, perſiſtere debet uſque in ſempiternum.

8. Probatur ſecunda pars aſſertionis. Secunda verò pars hujus concluſionis ſuadetur breviter; nam charitati patriæ ex nullo capite repugnat augmentum ſyncategorematicè infinitum: Ergo capax eſt illius, attentâ Dei omnipotentiâ. Conſequentia liquet: antecedens verò probatur; quia qualitati creatæ ſolùm poteſt repugnare intentio ſyncategorematicè infinita, vel ex parte agentis, cujus virtus non extenditur ad tantam perfectionem; vel ex parte ſubjecti, quod eſt incapax illius; vel ex parte ipſius formæ, quæ habet ex ſe determinatam menſuram, quam non poteſt tranſcendere, ut contingit in pallore, cujus termini per continuam alterationem exceduntur, perveniturque ad albedinem, vel nigredinem: Sed nullo ex his capitibus repugnat charitati patriæ intenſio ſyncategorematicè infinita, ut conſtat ex dictis *num.* 1. & oſtendit D. Thom. locis pro aſſertione allegatis: Ergo charitas patriæ attentâ Dei omnipotentiâ augmentabilis eſt in infinitum. *D. Thom.*

Reſponſio. Dices ſupereſſe aliud caput, ex quo repugnat charitati patriæ intenſionis proceſſus, ſcilicet ſtatum ipſum, in quo eſt; nam ſubjectum exiſtens in aliquo termino, per nullam potentiam poteſt ampliùs moveri ad illum, aliàs non eſſet in poſſeſſione prædicti termini, ſed ab eo diſtans: charitas autem accedit ad terminum beatitudinis per ſui intenſionem; unde ſi ſemel præſupponatur eſſe in illo, per nullam potentiam valebit ampliùs intendi.

Evertitur. Sed contra eſt: Nam quamvis ſtatus beatificus excludat à charitate patriæ intenſionem de potentia ordinaria, ſecus autem de potentia abſoluta; quoniam prædicta intenſio ex nullo capite includit contradictionem: non enim involvit illam (quod dubitari poſſet,) ex conditione ipſius ſtatus beatifici: tum quia etſi charitas patriæ ſit in termino meriti, qui eſt beatitudo, diſtat tamen infinitè ab amore divino, cujus eſt formalis participatio; & ideo nihil prohibet, quin ampliùs intendatur, & media hac intenſione; magis ac magis accedat ad illum. Tum etiam, quia licèt ſubjectum exiſtens in termino omnino indiviſibili, & incapaci majoris augmenti, & latitudinis, nequeat amplius moveri ad illum, ſecus autem ſi prædictus terminus ſit capax extenſionis majoris ea, quam actu habet; quoniam in hoc caſu inter poſſeſſionem termini, in qua exiſtit mobile, & illius latitudinem poſſibilem, cadit diſtantia motus pertranſibilis: hujuſmodi autem conditionis eſt viſio beatifica; nam quamvis ſit actu finita, eſt tamen capax intenſionis ſyncategorematicè infinitæ. Unde per ordinem ad hanc illius latitudinem poſſibilem poteſt charitas patriæ in infinitum augeri, utpote quæ non eſt actu conjuncta prædictæ viſionis latitudini, ſed ab illa diſtans.

§. IV.

Referuntur opiniones contrariæ.

9. Prima ſententia oppoſita. Adversùs concluſionem §. 1. à nobis ſtabilitam eſt quorundam, neque infimæ notæ, Theologorum opinio, quæ aſſerit charitatem ſecundum ſe ſumptam non eſſe capacem intenſionis ſyncategorematicè infinitæ, ſed terminari ex natura ſua per maximum quod ſic, & minimum quod non; atque ideo dabilem eſſe ſummam charitatem, quæ per nullam potentiam ampliùs valeat augeri. Ita Durandus *in* 3. *diſtinct.* 13. *quæſtione* 1. Scotus *ibidem*, Cajetan. *in hac* 2. 2. *quæſtione* 24. *articulo* 7. & 3. *part. quæſtione* 7. *articulo* 9. 10. & 11. Driedo *de captivitate, & redemptione humani generis, tract.* 2. *cap.* 2. *part.* 3. *art.* 6. Lorca *loco proximè citato* 2. 2. *diſput.* 19. à quibus non longè abſunt D. Bernard. *in* 3. *diſt.* 13. *art.* 1. *q.* 2. & Palud. *ibid. quæſt.* 1. *Durand. Scot. Caiet. Driedo. Lorca. D. Bonav. Paludan.*

Primum argumentum. Philoſoph. Probatur primò hæc ſententia: Nam ut docet Philoſoph. 2. *de Anima, text.* 41. omnium natura vitali conſtantium eſt certus terminus magnitudinis, & augmenti: Sed charitas eſt forma vitalis: Ergo vendicat ſibi ex natura rei certum ſuæ intenſionis terminum, quem non poterit de lege ſaltem ordinaria tranſcendere.

Reſpon-

Digitized by Google

Solutio. Reſpondetur Philoſophum non loqui de intenſione qualitatum ſupernaturalium, quas ignoravit, ſed de augmento ſubſtantiarum viventium ordinis naturalis, quæ determinant ſibi certum quantitatis augmentum, eo quòd ſub illo, & non ſub majori, habeant debitam diſpoſitionem ad ſuas operationes exercendas. Quæ ratio non militat in charitate; nam hæc quo intenſior, eo meliùs diſpoſita eſt ad exercitium ſui actus, eoque perfectiorem dilectionem exſerit.

10. Secundum argumentum. Secundò arguitur: Nam charitas Chriſti Domini eſt in ſummo gradu intenſionis, qui intra charitatis ſpeciem eſt poſſibilis; & tamen eſt actu finita: Ergo charitas ſecundùm ſe ſumpta non eſt capax intenſionis ſyncategorematicè infinitæ. Minor, & conſequentia conſtant: major verò ſuadetur, quia quanto potentia receptiva eſt magis conjuncta cauſæ influenti, tanto abundantiùs recipit: Sed anima Chriſti Domini eſt ſummè conjuncta Deo, qui eſt cauſa influens charitatem, & gratiam: Ergo anima Chriſti Domini participat ab illo has virtutes in ſummo gradu poſſibili intra illarum ſpeciem. Quæ eſt expreſſa doctrina D.Thom. 3. *part. quæſt.* 7. *art.* 9. 10. 11. & 12. ubi poſt alia ita concludit: *Finis gratiæ eſt unio creaturæ rationalis ad Deum; non poteſt autem eſſe, neque intelligi maior unio, quàm quæ eſt in perſona; & ideo gratia Chriſti Domini pertingit ad ſummam menſuram gratiæ: & ſic manifeſtum eſt, quod gratia Chriſti Domini non poteſt augeri, neque ex parte ipſius gratiæ, ſed neque ex parte ſubjecti.* Quod etiam tradit *in* 3. *diſt.* 13. *quæſt.* 1. *art.* 2. *quæſtiunc.* 3. Conſtat autem, eandem eſſe rationem de charitate Chriſti Domini, ac de illius gratia. (D.Thom.)

Nota primò pro ſolutione. Hujus argumenti difficultas expendenda eſt, & decidenda ex profeſſo 3. *part. quæſt.* 7. ubi propriam ſedem habet. Quare in præſenti breviter illius ſolutionem perſtringemus. Pro qua nota primò, quod gratia Chriſti Domini (& idem eſt de illius charitate,) poteſt ſumi dupliciter: uno modo phyſicè, quo pacto eſt formalis participatio naturæ divinæ: alio modo moraliter, qua ratione importat dignitatem ad merendum, & ſatisfaciendum pro nobis, participatam ex conjunctione perſonali Verbi divini. Intereſt autem tantùm diſcriminis inter utramque conſiderationem gratiæ, quod priori modo accepta eſt actu finita, poſteriori verò infinita ſimpliciter.

Nota 2. Secundò nota, quod formæ intenſibili præfigitur naturalis terminus ſui augmenti ex fine, ad quem per divinam ſapientiam dirigitur, ut docet D. Th. 3. *part. q.* 7. *art.* 12. finis autem ad quem gratia eſſentialiter ordinatur, eſt unio affectiva, & aſſimilativa creaturæ rationalis ad Deum. Unde quia in hac unione non eſt dabilis ex natura rei ſummus gradus infra infinitum, ſed quolibet dato, poteſt dari alius perfectior, idcirco gratia ſecundùm ſe ſumpta non vendicat ſibi determinatum gradum ſui augmenti, ſed eſt capax ex natura rei intenſionis ſyncategorematicè infinitæ. (D. Thom.)

Nota 3. Obſerva denique, quod gratia Chriſti Domini ordinata eſt inſuper ad unionem perſonalem humanitatis cum Verbo, & per reſpectum ad hunc finem ſortita eſt terminum intenſionis in illo gradu, quem divina ſapientia judicavit convenientiſſimum per modum diſpoſitionis ad prædictam unionem. Unde gratia Chriſti Domini nequit augeri phyſicè de lege ordinaria, eo vel maximè, quia exiſtit in illo ut in ſubjecto connaturali: omnis autem forma connaturalis ſuo ſubjecto vendicat certum ſuæ intenſionis gradum, quem nequit de lege ordinaria tranſcendere.

Ex his ad argumentum reſpondetur negando majorem intellectam de gratia, aut charitate Chriſti Domini phyſicè ſumpta; nam conſiderata moraliter, eſt in ſummo perfectionis gradu, qui haberi poteſt. Ad primam autem probationem in contrarium dicendum eſt, illum diſcurſum convincere intentum in cauſa neceſſariò influente, ſecus autem in cauſa libera; nam etſi hujuſmodi cauſa eo, cæteris paribus, actuet meliùs potentiam paſſivam, quo habet illam ſibi magis unitam; non tamen ſequitur, quod ſi habet eam ſummè conjunctam ſibi, influat in ipſam ſecundùm ultimum ſuæ virtutis; quia cùm hic influxus liber ſit cauſæ influenti, poteſt ab ea pro libito reſtringi, & moderari, ut contingit in præſenti. Verbum quippe non influit gratiam in humanitatem aſſumptam ſecundùm ultimum ſuæ virtutis, & prædictæ humanitatis capacitatem; ſed ſecundùm ſuæ voluntatis beneplacitum, atque ideo in illo gradu, quem divinæ providentiæ menſura taxavit. Unde gratia Chriſti Domini phyſicè accepta eſt ſumma, quæ haberi poteſt ſub menſura prædictæ diſpoſitionis, non verò abſolutè loquendo, & inſpectis præciſè terminis ſuæ ſpeciei. Quæ ſolutio deſumitur ex D. Thom. *q.* 10. *art.* 4. *ad* 3. ubi ſic habet: *Ad tertium dicendum, quod ſicut ſuprà dictum eſt de gratia, quod non poteſt eſſe major gratia, quàm gratia Chriſti Domini per reſpectum ad unionem Verbi; idem etiam dicendum eſt de perfectione divinæ viſionis, licèt abſolutè conſiderando poſſit eſſe aliquis gradus ſublimior ſecundùm infinitatem divinæ potentiæ.* Conſtat autem gradum intenſionis, qui eſt abſolutè loquendo poſſibilis, ſive ad quem attentâ Dei omnipotentiâ poteſt aſcendere gratia Chriſti Domini, contineri intra illius ſpeciem. — 11. Satisfit argumento. — D. Thom.

Ad ſecundam probationem reſpondetur, gratiam non ordinari eſſentialiter ad unionem perſonalem animæ cum Verbo, ſed accidentaliter ex diſpoſitione divina. Unde licèt gratia Chriſti Domini ex hac poſteriori ordinatione aſſequatur ſummum gradum ſuæ intenſionis; ſecundùm ſe tamen conſiderata non determinat ſibi certum ſuæ intenſionis augmentum. Sed eſt capax intenſionis ſyncategorematicè infinitæ, poteſtque proinde attentâ Dei omnipotentiâ amplius intendi, quamvis de lege ordinaria oppoſitum illi conveniat, ut docet D. Thoma locis in argumento citatis, in quibus ſolùm intendit probare gratiam Chriſti Domini non poſſe augeri de lege ordinaria, ut conſtat tum ex gravitate terræ, & charitate patriæ, quas ibi adducit in exemplum ad oſtendendum gratiam Chriſti Domini non poſſe augeri, neque ex parte formæ, neque ex parte ſubjecti; nam tam gravitas terræ, quàm charitas patriæ poſſunt ampliùs intendi, attentâ Dei omnipotentiâ, abſolutè loquendo. Tum etiam ex authoritate proximè adducta, in qua ſuam mentem perſpicuè manifeſtat. — Mens D. Thomæ. D.Thom.

Tertiò arguitur pro hac ſententia: Nam capacitas creaturæ ad recipiendam charitatem non eſt infinita ſyncategorematicè: ergo charitas ſecundùm ſe ſumpta non poteſt augeri in infinitum. Conſequentia ex eo liquet, quia charitas ſecundùm ſe accepta dicit habitudinem — 12. Tertium argumentum.

ad

Digitized by Google

ad ſubjectum creatum, atque ita neceſſe eſt, ut illius capacitati proportionetur. Antecedens verò probatur: tum quia potentia receptiva charitatis eſt connaturalis creaturæ rationali; quoniam ut docet D. Auguſt. *lib. de præd. Sanct. c. 5.* poſſe habere gratiam, & charitatem, naturæ eſt hominis: conſtat autem potentiam naturalem eſſe incapacem formæ ſyncategorematicè infinitæ. Tum etiam, quia ſi propter aliquam rationem eſſet in creatura capacitas ad ſuſcipiendam hujuſmodi formam, maximè quia quo plus recipitur charitatis in creatura, eo hæc fit magis habilis ad recipiendum illius augmentum; hoc autem eſt apertè falſum, quia cauſa formalis, qualis eſt charitas, nequit augere in ſuo ſubjecto id, quod eſt proprium illius, ſcilicet potentiam recipiendi, cùm potius prædictam potentiam actuet, perficiat, & quodammodò excludat.

D. Auguſt.

Diſſolvitur.

Reſpondetur negando antecedens. Ad cujus priorem probationem dicendum, potentiam receptivam gratiæ poſſe ſumi dupliciter: uno modo in eſſe entis, & hac ratione eſt ordinis naturalis, quia eſt ipſa entitas ſubſtantialis animæ, ut conſtat inter alia ex adducta authoritate D. Auguſtini. Alio modo in eſſe potentiæ paſſivæ obedientialis, quo pacto reſpicit agens ſupernaturale, & proportionatur cum illo. Unde ſicut prædictum agens eſt infinitæ virtutis activæ, ita potentia obedientialis eſt infinitæ capacitatis paſſivæ; in hoc videlicet ſenſu, quod ſicut Deus poteſt efficere effectum magis, ac magis perfectum infra infinitum ſimpliciter, ita potentia obedientialis capax eſt recipiendi formam ſyncategorematicè infinitam.

D. Auguſt.

Ad ſecundam probationem negatur minor, quam non evincit probatio, quia mens D. Th. non eſt, quod charitas augeat entitativè capacitatem potentiæ, in qua recipitur, eo modo quo portio materiæ addita præexiſtentibus, auget in illa potentiam receptivam quantitatis; ſed ſolùm vult, quod potentia obedientialis animæ per charitatem, quam recipit, diſponatur, & habilitetur ad recipiendum illius augmentum, eo modo quo intellectus percepto objecto difficili, fit magis habilis ad alia intelligibilia capeſſenda; vel ſicut ſubjectum habens calorem ut unum eſt magis diſpoſitum, & approximatum receptioni caloris ut duo, quàm ſi nullum calorem haberet. In qua aſſertione nullum eſt inconveniens, nullaque involvitur conditio, quæ diſſonet naturæ charitatis; quippe illi conſentaneum eſt, ut per ſui receptionem habilitet capacitatem animæ, & approximet ad perfectiorem ſui intentionem recipiendam; quandoquidem ipſa capacitas animæ per ſuſceptionem charitatis remiſſæ fit magis propinqua, & proximè ſuſceptiva charitatis intenſæ. De quo videri poteſt Caiet. *in hac 2. 2. quæſt. 24. artic. 7.*

Caietan.

13. *Aliæ ſententiæ contrariæ.*

Contra noſtram ſecundam aſſertionem triplex militat ſententia. Prima, quæ fuit Begardorum, & Beguinarum, aſſerit Juſtos in hac vita pervenire regulariter ad ſtatum, in quo illorum charitas non poſſit ampliùs augeri: quæ poſitio refertur, & damnatur in Clementina *Ad noſtram, de hæretic.* Secunda fuit Joviniani, qui aſſerebat omnium Juſtorum charitatem eſſe æqualem, ac proinde in nullo eorum augeri, ut referunt D. Hier. *lib. 2. adverſus ipſum Iovin.* & D. Auguſt. *lib. de hæreſ. hæreſ. 82.* Tertia opinio aſtruit, charitatem viæ poſſe quidem augeri, non tamen

Begardi. Beguinæ.

Clem unic. Iovinian.

D. Hieron. D. Auguſt.

in infinitum ſyncategorematicè. Ita Rich. *in 1. diſt. 17.* & Gandavenſ. *quodlib. 2. quæſt. 2.* quibus accedunt Authores *num. 9.* adducti contra noſtram primam aſſertionem. Id autem, in quo omnes iſtæ ſententiæ conveniunt, ſcilicet charitatem viæ non eſſe capacem intenſionis ſyncategorematicè infinitæ, ſuadetur ab inconvenienti. Primò, quia ſi charitas viæ eſſet ex natura rei augmentabilis in infinitum, poſſet charitas cujuſlibet Juſti, attentâ præciſè potentiâ Dei ordinariâ, excedere gratiam Chriſti Domini: At conſequens eſt pluſquam falſum: Ergo & illud, ex quo ſequitur. Probatur ſequela, quia charitas Chriſti Domini phyſicè conſiderata eſt actu finita, ut §. *præced.* vidimus: Conſtat autem quodlibet finitum poſſe ſuperari ab alio finito, cujus non ſit terminus augmenti.

Richard. Gandavenſ.

Primum argumentum.

Huic argumento reſpondet D. Thom. *3. part. quæſt. 7. art. 11. ad 3.* ſic: *Dicendum, quod minus per augmentum poteſt pervenire ad quantitatem majoris in iis, quæ habent quantitatem unius rationis; ſed gratia alterius hominis comparatur ad gratiam Chriſti Domini ſicut virtus quædam particularis ad univerſalem. Unde ſicut virtus ignis, quantumcumque creſcat, non poteſt adæquare virtutem ſolis; ita gratia alterius hominis, quantumcunque creſcat, non poteſt adæquare gratiam Chriſti.* Conſtat autem idem eſſe dicendum, quantum ad hoc de charitate Chriſti Domini, ac de illius gratia.

Reſponſio. D. Thom.

Secundò reſpondetur, ſive ampliùs explicatur præcedens ſolutio animadvertendo, charitatem Juſtorum poſſe conſiderari dupliciter. Uno modo quantum ad id præciſè, quod importat ex ſua ratione ſpecifica, & ſtatu viali. Alio modo, ut eſt gratia membri participantis illam ex influxu Chriſti Domini ſicut capitis. Primo igitur modo conſiderata poteſt de lege ordinaria augeri in infinitum ſyncategorematicè, excedereque proinde charitatem Chriſti Domini; ſecus autem poſteriori modo accepta. Nam charitati inferioris, ſive membri, quatenus tali, connaturale eſt ſiſtere infra charitatem capitis. Unde quia abſoluta loquutio, præſertim negativa, quæ totum deſtruit, proferri debet attentis omnibus, non verò conſideratis præciſè, quæ ex hoc, vel illo capite aut ſunt connaturalia, aut non repugnant; idcirco abſolutè loquendo dicendum eſt, charitatem juſti exiſtentis in via non poſſe de lege ordinaria Chriſti Domini charitatem excedere, eo quòd hic exceſſus ſit illi inconnaturalis ex uno capite, nempe ex conditione ſpeciali ſui ſubjecti, quod non habet gratiam, niſi ex influxu Chriſti Domini ſicut capitis.

Secundò arguitur; Quia infinitum in actu neque per divinam potentiam eſt poſſibile: Sed ſi charitas viæ eſſet augmentabilis ſine termino, poſſet dari infinitum in actu: charitas igitur viæ non eſt abſque termino intenſibilis. Probatur minor, quia ſi à parte rei poneretur charitas interminata, exiſteret à parte rei infinitum in actu: Ergo ſi poteſt dari à parte rei prædicta intenſio carens termino, dari poterit infinitum in actu; quandoquidem quidquid facit actus actu, facit potentia poſſibiliter. 14.

Secundum argumentum.

Reſpondetur negando minorem, cujus nulla eſt probatio, utpote in qua arguitur à diviſiva ad copulativam; infinitum ſiquidem in potentia eo ipſo, quod tale, nequit ſecundùm omnes ſuas partes copulativè ſumptas à parte rei exiſtere; quia de illius ratione eſt, quod aliquid

Solutio.

ejus

Digitized by Google

ejus ſemper reſtet producendum, eo quòd eſt inexhauribile in ſua productione. Unde ſi poneretur à parte rei exiſtens ſecundùm ſe totum, amitteret infinitatem in potentia, tranſiretque ad infinitum in actu, quod eſt impoſſibile; nam infinitum in potentia non eſt potentia ad infinitum in actu, ut falsò ſupponit argumentum; ſed potentia ad finitum in actu, cui ſemper poteſt fieri additio. Videantur N. Compl. 3. *Phyſ. diſp.* 18. *quæſt.* 3.

N. Complut.

Tertium argumentum.

Tertiò, & ultimò arguitur: Nam ſi charitas viæ eſſet augmentabilis in infinitum, poſſet excedere charitatem patriæ, utpote finitam, & limitatam: Sed hoc non eſt dicendum; charitas enim viæ comparatur ad charitatem patriæ ſicut imperfectum ad perfectum, & ſicut motus ad ſuum terminum: Ergo neque illud, ex quo ſequitur.

Reſponſio.

Reſpondetur perfectionem charitatis poſſe attendi, vel ex ſola intenſione, vel ex omnibus capitibus, quæ concurrunt ad illam integrandam, atque ideo abſolutè, & ſimpliciter. Ex primo igitur capite neque repugnat, neque eſt inconveniens, quod charitas viæ excedat charitatem patriæ in diverſis ſubjectis; nemo enim Catholicorum abnuet charitatem, quâ Beatiſſima Virgo Deum amabat in via, excedere charitatem alicujus comprehenſoris, utputà parvuli decedentis immediatè poſt regenerationis lavacrum. Cæterùm attentis omnibus, adeoque abſolutè loquendo, charitas viæ non poteſt adæquare perfectionem charitatis patriæ. Tum ob majus dominium, quod habet in patria ſupra ſubjectum. Tum quia ſecundùm ultimum ſui poſſe, & ſine intermiſſione fertur actualiter formaliter in Deum. Tum ob præſentiam objecti, cujus viſio maximè auget amorem. Tum denique ob alias cauſas ibi concurrentes, quæ videri poſſunt apud D. Thom. *quæſt. unic. de charitate, art.* 10. & *in hac* 2. 2. *quæſt.* 24. *art.* 7. *ad* 8. & magis expendemus *diſp.* 7. *dub.* 4.

D. Thom.

Contra tertiam concluſionem nulla militat difficultas, quæ ex dictis §. 3. non diluatur.

DVBIVM II.

Utrùm charitas augeatur phyſicè diſpoſitivè noſtris actibus.

Oportet hîc præmittere nonnulla, quæ alibi diſcuſſa reliquimus, ut ad punctum præſentis difficultatis cum majori expeditione accedamus, & ſenſus dubii ampliùs innoteſcat.

§. I.

Prælibantur aliqua.

15. *Nota.*

Primò obſervandum eſt, quod cùm charitas ſit proprietas gratiæ ſanctificantis, juxta ea quæ diximus *tract.* 14. *diſp.* 4. *dub.* 6. nequit augeri niſi ad ejus augmentum, ſicut nec infundi, niſi ad ejus infuſionem. Unde idem debet eſſe influxus noſtrorum actuum in gratiam, & charitatem. Sed quia gratia exercet vim meritoriam media charitate, potius quàm per alias virtutes, ut ex profeſſo oſtendimus *tract.* 16. *diſp.* 4. *dub.* 1. propterea pertinet ſpecialiter ad hunc Tractatum agere de utriuſque augmento ſub nomine charitatis. Et quidem actus noſtros concurrere in aliquo cauſæ genere ad charitatem, & gratiam augeſcendas, ſive (& in idem redit) gratiam, & charitatem non augeri niſi dependenter à noſtris actibus, conſtat ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 6. *cap.* 24. ubi diffinitur: *Si quis dixerit, juſtitiam acceptam non conſervari, atque etiam augeri coram Deo per bona opera, ſed ipſa opera fructus ſolummodò eſſe, & ſigna juſtificationis adeptæ, non autem ipſius augendæ cauſam, anathema ſit.* Cùm autem cauſa multiplex ſit, nempe finalis, efficiens, materialis, formalis, & diſpoſitiva, quæ ad materialem reducitur; & de his omnibus dubitari poſſit, exponere opus eſt, cur dubium ad ſolam cauſam diſpoſitivam reſtringatur. Et quidem actus noſtros non eſſe cauſam finalem augmenti charitatis, quod ad eos ſequitur, facilè conſtat; ſiquidem augmentum charitatis non ordinatur ad illos, ſed potiùs è contra illi ordinantur ad charitatem augendam. Et ſimiliter prædictos actus non eſſe cauſam materialem receptivam, aut formalem hujuſmodi augmenti, certius eſt, ut in dubium vocari non poſſit; non enim recipiunt illud in ſe, nec in illo recipiuntur, aut ipſum formaliter conſtituunt. Unde difficultas reducitur ad cauſam efficientem, & diſpoſitivam.

Concil. Trid.

Eſt autem duplex cauſa effectiva: alia quæ efficit phyſicè, & alia quæ efficit moraliter. Et quod actus à gratia, & charitate procedentes efficiant moraliter charitatis augmentum, conſtat ex dictis *tract.* 16. *diſp.* 6. *dub.* 4. ubi oſtendimus prædictos actus mereri de condigno augmentum gratiæ. Idque communiter docent Theologi hujus temporis contra D. Bonavent. & alios antiquiores, ſaltem loquendo de actibus intenſioribus gratiâ præexiſtenti. An autem eadem doctrina extendi debeat ad actus gratiâ remiſſiores, infrà conſtabit *dub. ſeq.* Modò enim ſufficit ſupponere actus intenſiores efficere moraliter gratiæ, & charitatis augmentum. Quod verò actus noſtri nequeant efficere principaliter phyſicè hujuſmodi augmentum, conſtat ex dictis *tract.* 14. *diſp.* 8. *dub.* 1. ubi oſtendimus repugnare, quod aliqua creatura efficiat principaliter gratiam. Ex quo principio facilè colligitur ſimilis repugnantia in eo, quod actus noſtri efficiant principaliter augmentum charitatis; quoniam charitas non augetur, niſi ad augmentum gratiæ: quod autem nequit principaliter phyſicè producere gratiam, nequit eam principaliter phyſicè augere, eo quòd actio augmentativa eſt de ſe productiva ejus, quod auget, illudque efficeret, niſi productum ſupponeret: Ergo ſi nulla creatura valet efficere principaliter phyſicè gratiam, nulla valet augere principaliter phyſicè gratiam, & charitatem; atque ideo charitas non augetur phyſicè principaliter noſtris actibus. 16. *Alia obſervatio.*

D. Bonav.

Dubitari autem poſſet, an actus noſtri efficiant phyſicè inſtrumentaliter charitatis augmentum? Et loquendo de actibus noſtris, quatenus ſunt partes Sacramenti, certa eſt pars affirmativa apud D. Thom. & ejus diſcipulos; nam cùm doceant Sacramenta novæ legis efficere, & augere phyſicè inſtrumentaliter gratiam, conſequenter docent actus, qui ſunt pars Sacramenti, habere eundem influxum circa augmentum charitatis. De quo 3. *part. quæſt.* 62. & 84. & 89. Si verò ſermo fiat de actibus noſtris extra Sacramentum, vera eſt pars negativa, & communis apud Authores. Nam actus noſtri nequeunt habere hujuſmodi influxum ex natura ſua, ſed ex ſola inſtitutione divina, quæ tamen 17. *Nota* 3.

D. Thom.

Digitized by Google

tamen nobis quantum ad hoc minimè innoteſcit; & ideo abſque ullo rationabili fundamento aſſereretur talis influxus. Teſtimonia quippe ſignificantia influxum effectivum noſtrorum actuum in gratiam, & charitatem, & earum augmentum, ſufficienter explicantur de influxu morali, vel de influxu phyſico inſtrumentali intra Sacramenta, vel denique de influxu phyſico principali in diſpoſitionem ad gratiam, & charitatem; efficimus enim principaliter actus, quibus ad earum receptionem, & augmentum diſponimur.

18. Status quæſtionis. Suppoſito ergo, quod actus noſtri influant effectivè moraliter in augmentum charitatis, & quod non influant effectivè phyſice, ſaltem extra Sacramentum, videre oportet, an circa illud habeant concurſum diſpoſitivum? In qua difficultate præſupponendum eſt, prædictos actus non eſſe diſpoſitiones eſſentialiter requiſitas ad charitatem augeſcendam, & ſine quibus charitas augeri non poſſit. Tum quia de facto poteſt augeri in parvulis abſque actuali eorum diſpoſitione; ſi enim infans baptizatus confirmetur, aut ordinetur, vel Euchariſtiam recipiat, conſequitur horum Sacramentorum effectum, atque ideo augmentum gratiæ, in qua præexiſtebat, ut cum pluribus aliis docet Martinez de Prado *3. part. quæſt one 80. dub. 12. num. 31. & 38.* (Martinez de Prado) Tum etiam, quia non implicat, quod Deus juſtificet adultum peccatorem abſque ulla actuali ejus diſpoſitione, ut oſtendimus *tractat. 15. diſputatione 3. dub. 2.* ergo pariter non repugnat, quod augeat præexiſtentem gratiam independenter à diſpoſitione actuali ad hujuſmodi augmentum. Quare difficultas procedit attendendo ad communem, & connaturalem ordinis gratiæ providentiam, ſecundum quam adulti in gratia, & charitate proficiunt. Et nemo Catholicorum eſt, qui neget actus noſtros meritorios diſponere in aliquo ſenſu ad charitatis augmentum. Sed eorum non pauci confundunt influxum diſpoſitivum cum concurſu morali per modum meriti, & ſic dicunt actus noſtros diſponere moraliter ad augmentum charitatis, non autem phyſicè. In quo conſiſtit punctum præſentis difficultatis.

19. Vltima obſervatio. Quam ut cum majori perſpicuitate decidamus, & æquivocationem propulſemus, recolenda ſunt quæ jam obſervavimus *tractat. 15. diſputatione 3. dub. 5.* nempe denominationem cauſæ phyſicæ, aut moralis non regulari penes entitatem cauſæ, ſed magis penes modum cauſandi. Sunt enim aliqua, quæ cùm quid phyſicum ſint, cauſant moraliter; ſicut actus, qui ſuadendo movet. Et econtrà id, quod eſt, morale, valet cauſare phyſicè; ſicut malitia peccati gravis, quæ quid morale eſt, & tamen expellit phyſicè gratiam. Hic autem diverſus cauſandi modus conſiſtit in eo, quod cauſa moralis non inducit immediatè per ſemetipſam effectum principaliter intentum, ſed movet, & allicit aliam cauſam ad id præſtandum, ut patet in conſilio, ſuaſione, meritis, & aliis cauſis moralibus. Cauſa autem phyſica influit in ſuo genere immediatè per id, quod in ſe, & ex natura ſua habet; licèt nec concurſum aliarum cauſarum excludat; ſicut materia per ſeipſam recipit, forma per ſeipſam informat, & agens per ſuam virtutem agit. Unde illa eſt diſpoſitio phyſica, aut diſponens phyſicè, quæ per ſeipſam præſtat munera propria diſpoſitionis, quæ ſunt aptare ſubjectum ad formam illud expugnando à contrariis diſpoſitionibus, ipſumque determinando, & trahendo ad participationem formæ. Et in hoc ſenſu inquirimus, an charitas augeatur phyſicè diſpoſitivè noſtris actibus; ſive, & in idem redit, an augmentum charitatis dependeat à noſtris actibus tanquam à diſpoſitione phyſicè, & ex natura rei neceſſaria ad connaturale charitatis augmentum. Reſtringiturque difficultas tum ad augmentum charitatis in adultis (in parvulis enim non habet locum actualis diſpoſitio, ut *numero præcedenti* prænotavimus;) tum ad augmentum extra Sacramentum, ut ſic præſcindamus ab augmento ex opere operato, quod fit virtute Sacramentorum ſupra diſpoſitionem ſubjecti.

§. II.

Præfertur D. Thomæ ſententia.

Dicendum eſt, charitatem augeri phyſicè diſpoſitivè noſtris actibus, atque ideo actus noſtros non ſolùm mereri augmentum charitatis, ſed ad illud etiam requiri per modum diſpoſitionis phyſicæ, & ex natura rei. Ita docet ſatis apertè Divus Thomas *in 1. diſtinct. 17. quæſtione 2. articulo 3. in corpore*, ubi hæc habet: *Non eodem modo ſe habet actus informatus charitate ad augmentum charitatis, & actus præcedens charitatem ad habendam charitatem. Actus enim qui eſt ex charitate, ordinatur ad augmentum charitatis & per modum diſpoſitionis, & per modum meriti: Sed actus præcedens charitatem ordinatur ad conſequendam charitatem ſolùm per modum diſpoſitionis, & non per modum meriti, quia ante charitatem nullum poteſt eſſe meritum.* Quibus verbis palam docet Divus Thomas, quod actus meritorii non ſolùm influunt moraliter, ſeu meritoriè in charitatis augmentum, ſed quod etiam concurrant ad illud per modum diſpoſitionis: qui concurrendi modus nequit non eſſe phyſicus, alioquin non diſtingueretur ab influxu morali per modum meriti. Præſertim cùm S. Doctor affirmet actus ſupponentes charitatem retinere rationem diſpoſitionis, quam habent actus charitatem præcedentes, & ſuperaddere concurſum per modum meriti; actus autem præcedentes charitatem diſponunt phyſicè ad ejus infuſionem. Idem haud obſcurè docet in præſenti, *quæſtione 24. articulo 6.* ubi ait: *Non quolibet actu charitatis charitas actu augetur, ſed quilibet actus charitatis diſponit ad charitatis augmentum, in quantum ex uno actu charitatis homo redditur promptior iterum ad agendum ſecundum charitatem; & habilitate creſcente, homo prorumpit in actum ferventiorem dilectionis, quo conatur ad charitatis profectum; & tunc charitas augetur in actu.* Ubi ſatis liquet, S. Doctorem loqui de diſpoſitione phyſica, aliàs non peteret exactam adeo correſpondentiam inter diſpoſitionem, & augmentum; nec diſtingueret diſpoſitionem remotam, & ultimam; ſed apertè concederet quolibet actu charitatis augeri ſeipſa charitatem: ſicut diſcurrunt, qui contrariam nobis opinionem tuentur. Unde noſtram aſſertionem docent communiter Thomiſtæ, Cajetan. *ad locum proximè citatum*, ubi Bañez *dub. 1.* Araujo *dub. 1.* Joan. à S. Thoma *diſputatione 15. artic. 2.* Gonet *diſputatione 10. artic. 6. concluſ. 2.* Labat *diſput. 3. dub. 2. concl. 2.*

20. Concluſio. D. Thom. D. Thom. Caiet. Bañez. Araujo. Ioan. à S. Thoma. Gonet. Labat.

Ferre. *Capreol.* *Conrad.* *Monteſ.* Ferre *queſt.* 16. §. 5. Capreol. *in* 4. *diſt.* 4. *q.* 1. *art.* 3. *ad* 1. *Scoti contra* 1. Conrad. 1. 2. *q.* 114. *art.* 8. ubi Monteſinos *diſp.* 36. *q.* 7. §. *ult.* & alii plures, quorum aliquos dedimus *tractat.* 15. *diſp.* 3. *dub.* 5. §. 1.

21. Fundamentum. Ratio unica, & fundamentalis eſt: Quoniam charitas non augetur niſi ad augmentum gratiæ, cujus eſt proprietas: Sed gratiæ augmentum dependet à noſtris actibus ſicut à diſpoſitione phyſica: Ergo idem dicendum eſt de augmento charitatis. Major, & conſequentia conſtant. Minor autem probatur, quia gratiæ infuſio dependet à noſtris actibus ſicut à diſpoſitione phyſica: Ergo & augmentum. Antecedens latè oſtendimus loco ſuprà relato, & hîc ſupponendum eſt. Conſequentia autem probatur tum à paritate; nam gratia, dum infunditur, & augetur, eſt ejuſdem rationis: Ergo ſi in ſua infuſione dependet à noſtris actibus ſicut à diſpoſitione phyſica, pariter dependet in ſuo augmento. Tum etiam, quia ut tradit D. Thom. *D. Thom.* 1. 2. *queſt.* 53. *artic.* 2. habitus ex eiſdem cauſis augentur, ex quibus generantur: Ergo ſi prima gratiæ productio dependet à noſtris actibus ſicut à diſpoſitione phyſica, idem dicendum eſt de ejus augmento. Tum denique, nam ideo gratia infunditur adultis dependenter ab eorum actibus, ſicut à diſpoſitione phyſica, quia quælibet forma perfecta dependet ex natura ſua ab aliquibus diſpoſitionibus ad eam præparantibus, & determinantibus, & quia debet recipi ad modum recipientis: unde cùm gratia ſit forma perfecta, & adultus ſit ſuſceptivum liberum, conſonum rerum naturis eſt, quod recipiat liberè gratiam ſe diſponendo ad ejus receptionem: Sed hæc eadem ratio militat in augmento gratiæ, ut facilè conſideranti conſtabit: ergo prædictum augmentum dependet à noſtris actibus ſicut à diſpoſitione phyſica.

Confirmatio. Confirmatur, quia de his, quæ ad ſupernaturalem ordinem pertinent, id ſentire debemus, quod magis congruit naturis rerum, dum oppoſitum per ſufficientem auctoritatem non conſtat: Sed magis congruit naturis rerum, quod augmentum gratiæ fiat dependenter à noſtris actibus ſicut à diſpoſitione phyſica; & nulla authoritas cogit ad oppoſitum aſſerendum: Ergo dicendum eſt, quod augmentum gratiæ dependet à noſtris actibus ſicut à phyſica diſpoſitione. Minor quoad ſecundam partem eſt manifeſta, oppoſita enim opinio nulli innititur authoritati Scripturæ, Conciliorum, aut Patrum. Prima verò ejuſdem pars ſuadetur exemplo naturalium, in quibus videmus ſubſtantiam dependere à phyſicis diſpoſitionibus, non ſolùm cùm generatur, ſed etiam cùm augetur; quippe non ſolùm ad generationem, ſed etiam ad nutritionem, & augmentationem præcedit aliqua alteratio inducens diſpoſitiones phyſicas, quibus ſubjectum aptatur ad generationem, vel augmentum; idque expoſcit conſonus rerum ordo: Ergo quod augmentum gratiæ fiat mediis noſtris actibus tanquam diſpoſitione phyſica, eſt magis conſonum rerum naturis. Quod ſignificavit D. Thom. *D. Thom.* *in præſenti quæſtione* 24. *articulo* 6. ubi ait: *Dicendum quod augmentum ſpirituale charitatis quodammodo ſimile eſt corporali augmento.* Et poſt pauca ſubdit: *Per aliquod tempus natura operatur diſponens ad augmentum, & nihil augens actu, & poſtmodum producit in effectum id, ad quod diſpoſuerat, augendo ipſum animal, vel plantam in actu. Ita etiam non quolibet actu charitatis, &c.* Ubi diſcurrit de augmento charitatis cum proportione ad augmentum rerum naturalium, quod fit mediis diſpoſitionibus phyſicis.

Accedit, quod gratia, & charitas non ſunt formæ morales conſiſtentes præciſè in aliqua extrinſeca appretiatione; ſed ſunt quid phyſicum, quod ex natura ſua præſtat ſubjecto ſuos effectus, ut oſtendimus *tractat.* 14. *diſputatione* 4. *dub.* 2. unde ad earum connaturalem receptionem, & augmentationem non ſufficit diſpoſitio præciſè moralis, ſed requiritur coaptatio, & determinatio phyſica per actus noſtros.

Nec apparet ulla conveniens diſparitatis ratio inter primam gratiæ infuſionem, & ejus augmentum. Quæ enim ab aliquibus aſſignatur, nempe actus gratiam antecedentes non eſſe meritorios illius, atque ideo diſponere ad eam non moraliter, ſed phyſicè; actus verò, qui ex gratia procedunt, mereri ex hoc ipſo ejus augmentum, & ſubinde diſponere ad illud, non phyſicè, ſed moraliter, facilè diſpellitur. Nam per hoc, quod actus ſit meritorius, non exuit vim diſponendi phyſicè; nulla quippe inter hos conceptus apparet repugnantia: Ergo ſi actus noſtri gratiam præcedentes diſponunt phyſicè ad gratiam, eodem modo actus gratiam ſubſequentes debent diſponere ad ejus augmentum, quanvis ſimul illud mereantur. Præſertim cùm actus gratiam antecedentes mereantur de congruo, ut plures volunt, ejus infuſionem. Si enim iidem actus ſimul ſunt diſpoſitiones phyſicæ, & meritum de congruo reſpectu primæ gratiæ, cur actus ex gratia orti non erunt & diſpoſitiones phyſicæ, & meritum de condigno ad ejus augmentum? Valor enim condignus, quem ex gratia trahunt, non deprimit, aut extinguit vim diſpoſitivam phyſicam, quam ex ſe habent. Unde elucet quantum præeminéat D. Thom. ſententia contrariæ opinioni; hæc quippe nulli auctoritati, aut urgenti rationi innititur, ſed ſoli negantium voluntati; illa verò attendit ad rerum naturas, & ipſis ſe accommodat. Quæ eſt optima procedendi methodus, dum authoritas, aut firma ratio non evincit oppoſitum. 22. Præcluditur evaſio.

Quod autem alii addunt, diſcrimen in hac parte inter primam gratiæ infuſionem, & ejus augmentum conſiſtere in eo, quod ante primam gratiam non ſupponitur aliud, quàm actus noſtri, qui proinde exercere debent munus diſpoſitionis phyſicæ reſpectu illius; ſed ad augmentum ſupponitur ipſa gratia, quæ ad illud ſufficienter coaptat, quin alia diſpoſitio phyſica neceſſaria ſit, eadem facilitate evertitur. Tum exemplo naturalium; nam licèt augmentum ſupponat naturam, nihilominus non fit niſi dependenter ab aliquibus diſpoſitionibus phyſicis, ita quod eædem ferè diſpoſitiones, quæ priùs præpararunt ad productionem ſubſtantiæ, poſtea auctæ, aut aliter modificatæ præparant phyſicè ad ejus augmentum: Ergo idem proportionabiliter dicendum eſt de augmento gratiæ, & charitatis. Tum etiam, quia ſicut ſuſceptivum immediatum, & velut connaturale augmēti gratiæ, eſt anima per gratiam actuata; ita ſuſceptivum immediatum, & quaſi connaturale primæ gratiæ, eſt anima ſecundùm potentiam obedientialem; & tamen ut anima recipiat primam gratiam, requiruntur præter potentiam obedientialem aliqui actus, qui eandem 23. Confutatur alia reſponſio.

potentiam

Digitized by Google

potentiam determinent, & trahant ad gratiæ participationem: Ergo ad augmentum gratiæ requiruntur præter ſubſtantiam ipſius gratiæ aliqui actus, qui determinent, & trahant illam ad ſuum augmentum. Et ratio eſt eadem utrobique; nam munus diſpoſitionis non eſt conſtituere abſolutè potentiam, & capacitatem ad recipiendum vel formam, vel ejus augmentum; hæc quippe capacitas ſalvatur abſolutè independenter à diſpoſitionibus; ſed ſitum eſt in eo, quod illa capacitas ex ſe indifferens determinetur, proportionetur, & trahatur ad formam, vel ejus augmentum. Sicut autem potentia obedientialis non habet ex ſe hujuſmodi coaptationem, & determinationem, & propterea requiruntur aliqui actus, qui eam coaptent, & determinent, quæ ſunt munera propria diſpoſitionis phyſicæ: ita anima per gratiam conſtituta non manet coaptata, & determinata ad ejus augmentum, ſed indiget actibus, quibus coaptetur, & determinetur ad illud; quod eſt diſponi phyſicè per actus ad gratiæ augmentum. Et in hoc ſtat proportio inter modum, quo gratia in adultis producitur, & modum, quo in eiſdem augetur.

24. *Aliud effugium evertitur.* Dices hanc Philoſophiam, aut Theologiam habere quidem locum in ſubſtantia, aut formis ſubſtantialibus, ſecus verò in accidentibus, cujuſmodi eſt gratia; hæc quippe non expoſcunt ullam phyſicam diſpoſitionem à ſe diſtinctam; ſed primus eorum gradus poteſt diſponere ad ſecundum, ut patet in augmento, aut intenſione caloris; poteſt enim tranſire à gradu ſecundo ad tertium, & alios, nulla interveniente diſpoſitione phyſica diſtincta à gradibus præexiſtentibus.

Sed contra hoc eſt, quod licèt gratia ſanctificans ſit entitativè accidens, habet tamen rationem naturæ in ordine ſupernaturali, ut oſtendimus *tract. 14. diſp. 4. dub. 3. & 6.* Unde in ſui productione, & augmento non imitatur accidentia naturalia, ſed magis naturam, aut ſubſtantiam. Quocirca ſicut hæc fit, & augetur dependenter à diſpoſitione phyſica; ita de productione, & augmento gratiæ proportionabiliter dicendum eſt. Et quanvis charitas non ſe gerat per modum naturæ, habet tamen rationem proprietatis reſpectu gratiæ, & non fit, nec augetur niſi cum commenſuratione ad illam: unde producitur, & intenditur dependenter ab eiſdem cauſis, & diſpoſitionibus. Accidentia autem naturalia, quæ non ſunt proprietates, valent terminare propriam actionem; & cùm non habeant rationem formæ perfectæ, non egent diſpoſitionibus: atque ideo & produci, & intendi poſſunt, nulla interveniente diſpoſitione, ut in exemplo caloris contingit.

25. *Corollarium.* Ex dictis ſequitur, ſolos actus charitate intenſiores eſſe diſpoſitionem phyſicam ultimam ad charitatis augmentum; actus verò remiſſiores, aut æquè intenſos, diſponere quidem phyſicè, non proximè, & ultimò, ſed remotè. Hoc conſectarium quoad utramque partem continet expreſſam doctrinam D. Thom. *in præſ. quæſt. 14. art. 6.* ubi ait: *Non quolibet actu charitatis charitas augetur, ſed quilibet actus charitatis diſponit ad charitatis augmentum, in quantum ex uno actu charitatis homo redditur promptior iterum ad agendum ſecundùm charitatem; & habilitate creſcente homo prorumpit in actum ferventiorem dilectionis, quo conatur ad charitatis profectum; & tunc charitas augetur in actu.* Et ſimilia habet in 1. *diſtinct. 17. q. 2. art. 9. ad 4.* Et probatur ex dictis; nam ſuppoſito, quod actus noſtri diſponant phyſicè ad augendam gratiam, & charitatem, ille actus erit diſpoſitio ultima, qui omninò proportionatur augmento: Sed ſolus actus gratiâ, & charitate præexiſtentibus intenſior eſt omninò proportionatus cum tali augmento; alii autem vel remiſſiores, vel ejuſdem intenſionis ſolùm habent proportionem remotam: Ergo ſoli actus intenſiores diſponunt ultimò, cæteri verò ſolùm remotè. Probatur minor, quia augmentum habitus idem eſt, ac exceſſus ſupra habitum præexiſtentem: Sed actus non excedentes habitum præexiſtentem non habent omnimodam proportionem cum hoc exceſſu, ut ex terminis conſtare videtur; ſi enim intenſio ut quinque excedit habitum intenſum ut quatuor, eodem exceſſu excedit actum intenſum ut quatuor, & à fortiori actus remiſſiores: Ergo cum prædicto augmento ſolus actus ut quinque omninò proportionatur, alii autem inferiores non habent niſi proportionem remotam.

Ad hæc: Recta ratio dictat, ut circa hæc diſcurramus cum proportione ad naturalia, niſi oppoſitum conſtet ex ſufficienti authoritate, quæ in præſenti aſſignari non valet: Atqui in naturalibus ſoli actus intenſiores habitu præexiſtenti ſunt omninò proportionati ad ejus augmentum: Ergo idem dicendum eſt de actibus, qui ad augmentum gratiæ, & charitatis concurrunt. Minor probatur ex D. Thom. loco ſuprà relato *in reſp. ad 2.* ubi ait: *In generatione virtutis acquiſitæ non quilibet actus complet generationem, ſed quilibet operatur ad eam ut diſponens; & ultimus, qui eſt perfectior agens, in virtute omnium præcedentium reducit eam in actum, ſicut etiam eſt in multis guttis cavantibus lapidem.* Et ratio idem convincit; nam actus intenſus ut quatuor procedens ab habitu intenſo ut quatuor, eſt omninò proportionatus cum habitu intenſo ut quatuor: Sed habitus intenſus ut quinque, aut ſex, excedit ſeipſum intenſum ut quatuor, ut ex terminis liquet: Ergo etiam excedit proportionem actus intenſi ut quatuor, & conſequenter prædictus actus non eſt omninò proportionatus ad illud augmentum. *D. Thom.*

Si autem inquiras, an actus intenſiores habitu præexiſtenti diſponant ad augmentum ſecundùm totam latitudinem actus, an verò ſolùm ſecundùm exceſſum actus ſupra habitum? Verbi gratia, habens charitatem ut quatuor elicit actum intenſum ut ſex, inquiritur an hic actus diſponat ad ſex quaſi gradus charitatis ſupra præexiſtentem, & ſic ad charitatem ut decem, an ſolùm ad duos gradus ſupra priorem charitatem, & ſic ad charitatem ut ſex? Reſpondetur eligendo ſecundam partem, quæ apertè conſtat ex hactenus dictis. Quoniam diſpoſitio, & terminus, aut forma, ad quæ diſponit, debent proportionari: Sed actus intenſus ut ſex eſt omninò proportionatus cum augmento ut ſex, ſecus verò cum augmento ut decem: Ergo non diſponit ſaltem proximè, & ultimò ad augmentum ut decem, ſed ad augmentum ut ſex. Accedit, quòd actum diſponere ad augmẽtum, eſt diſponere ad exceſſum habitus ſupra id, quod præexiſtebat: Sed ipſe actus in caſu propoſito non excedit habitum præexiſtentem, niſi in duobus gradibus, ſiquidem quantum ad quatuor ei adæquatur: Ergo non diſponit ſaltem ultimò niſi ad duos gradus augmẽti ſupra habitum præexiſtentem. Quod ampliùs confirmari poteſt exẽplo ſæpius inculcato naturalium; nam ſi habitus acquiſitus ſit intenſus ut quatuor, & eliciat actum 26. *Incidentis quæſtionis deciſio.*

intenſum ut quinque, non ſe intendit uſque ad nonum gradum, aliàs effectus excederet cauſam, ſed ſolùm ſe conſtituit in quinto gradu intenſionis: Ergo idem dicendum eſt in intenſione habituum ſupernaturalium per noſtros actus, conſiderando actus ſecundùm munus diſpoſitionis phyſicæ ad augmentum. Et cui nimis ſcrupuloſa videatur hæc naturalium ſimilitudo, exhibeat doctrinam aliquam revelatam, quæ lumen naturale corrigat. Aliàs illud deſerat ſolius voluntatis arbitrio.

§. III.

Refertur ſententia contraria.

17. Opinio adverſa. Suar. Vazquez. Torres. Oppoſitam opinionem tuentur Suarez *lib.* 8. *de gratia*, *cap.* 5. *& in relectione de reviviſcentia meritorum*, *diſp.* 1. *ſect.* 3. Vazquez 1.2. *diſp.* 220. *cap.* 8. Torres *in præf. diſp.* 68. *dub.* 3. & alii plures. Quæ probari ſolet pluribus argumentis, quæ æqualiter impugnant concurſum noſtrorum actuum per modum diſpoſitionis phyſicæ ad primam gratiæ infuſionem. Eis tamen ex profeſſo occurrimus *tract.* 15. *diſp.* 3. *dub.* 5. Unde ſupervacaneum foret illa in præſenti referre, & diluere.

Primum argumentum. Poteſt tamen aliter ſuaderi: Quoniam augmentum charitatis fit modo longè diverſo, ac augmentum habitus acquiſiti: Ergo ex eo, quod actus noſtri diſponant phyſicè ad augmentum habitus acquiſiti, non ſequitur, quod eodem modo debeant comparari ad augmentum charitatis; atque ideo non requiritur exacta adeo proportio inter noſtros actus, & charitatis augmentum, qualem hactenus deſcripſimus. Utraque conſequentia patet, & antecedens ſuadetur: tum quia actus noſtri comparantur ad habitum acquiſitum nedum per modum diſpoſitionis phyſicæ, ſed etiam per modum cauſæ effectivæ principalis; quod tamen nequit convenire noſtris actibus in ordine ad charitatis augmentum. Tum etiam, quia actus charitatis non ſolùm diſponit ad augmentum charitatis, ſed etiam ad augmentum cæterorum habituum ſupernaturalium; actus autem unius habitus ſolùm diſponit ad augeſcendum eundem habitum, non verò ad cæterorum habituum augmentum; & ideo poteſt intendi habitus, v. g. Logicæ, quin intendatur habitus Philoſophiæ, aliæque ſimiles differentiæ aſſignari poſſunt. Ergo modo longè diverſo comparantur actus noſtri ad augmentum charitatis, & ad habitus naturales augeſcendos.

Cõfimatio. Confirmatur: Nam charitas ſolet augeri in ſuſceptione Sacramentorum ex opere operato, & ſupra diſpoſitionem ſubjecti: Ergo charitatis augmentum non dependet à noſtris actibus ſicut à diſpoſitione phyſica. Antecedens eſt certum, & conſequentia probatur; nam ſi augmentum charitatis compararetur ad actus noſtros ſicut ad diſpoſitionem phyſicam, ex naturâ rei dependeret ab illis, atque ideo non poſſet citra miraculum augeri ſupra illos; nullum autem intervenit miraculum in eo, quod charitas augeatur intra Sacramentum ex opere operato: Ergo ſignum eſt, quod ejus augmentum non dependet à noſtris actibus ſicut à diſpoſitione phyſica.

Satisfit argumento. Ad argumentum reſpondetur, dubitari non poſſe, quod plures reperiantur differentiæ inter augmentum charitatis ex una parte, & augmentum habituum acquiſitorum ex alia; id quippe expoſcit diverſa terminorum utriuſque augmenti natura. Et hanc diverſitatem ſemper concedimus, quoties recta ratio id evincit. Nulla autem obligat, ut dicamus habitus acquiſitos augeri phyſicè noſtris actibus, ſecus verò charitatem: & ut concedamus ſervandam eſſe proportionem inter noſtros actus, & augmentum habituum naturalium, ſecus verò inter actus noſtros, & charitatis augmentum; & ideo oportet utrobique cum eadem proportione philoſophari. Ad ea verò, quæ pro antecedentis probatione afferuntur, quatenus noſtræ doctrinæ adverſari poſſent, facilè conſtat. Ad primum quidem; nam ſicut habitus acquiſiti producuntur per noſtros actus, ita poſſunt per eoſdem effectivè augeri; charitas autem à ſolo Deo principaliter fit, & ideo à ſolo Deo effectivè intenditur, licèt dependenter à noſtris actibus, ſicut à diſpoſitione phyſica. Ad ſecundum etiam patet, quoniam intenſio habitus aquiſiti non terminatur per ſe primò ad unam communem omnium habituum radicem, ſed ad habitum peculiarem, & ſpeciali actui correſpondentem; & ideo poteſt unus habitus intendi, quin alius intendatur. Cæterùm intenſio charitatis non terminatur per ſe primò, & unicè ad ipſum habitum charitatis; ſed terminatur ad gratiam ſanctificantem, quæ eſt communis radix omnium habituum ſupernaturalium; & ideo ad augmentum gratiæ omnes ſimul habitus ſupernaturales augentur.

Observandum tamen eſt, motivum noſtræ aſſertionis non deſumi præcipuè ex proportione, aut ſimilitudine ad habitus naturales, ſed magis ex ſimilitudine ad augmentum ſubſtantiæ, ſeu naturæ; cui potiùs, quàm ulli habitui acquiſito comparanda eſt gratia ſanctificans, cùm habeat rationem naturæ in ordine ſupernaturali. Nota.

Ad confirmationem reſpondetur negando conſequentiam; nam licèt augmentum gratiæ, & charitatis in adultis dependeat ab eorum actibus ſicut à diſpoſitione phyſica, poteſt tamen Deus operari ſupra hanc exigentiam. Et ita accidit in Sacramentis, ubi Deus præter gratiam actibus correſpondentem, amplius quid ex ſua miſericordia, & ob Chriſti merita ſuperaddit. Nec tamen ex hoc ſequitur, quod ibi interveniat miraculum; non enim cuncta, quæ cum minori connaturalitate fiunt, ſunt ſtatim dicenda miracula, ut fuſiùs explicuimus *loco citato*. Quod autem in Sacramentis ita contingat, habemus ex fide per divinam revelationem. Unde curandum eſt Adverſariis, ut quid ſimile proferant circa improportionem, aut independentiam phyſicam à noſtris actibus, quam ſtatuunt in augmento gratiæ extra Sacramentum, & tunc credemus. Poteſtque confirmatio in ipſos retorqueri; nam affirmant gratiam extra Sacramentum augeri dependenter à noſtris actibus ſicut à diſpoſitione morali, cui cum quadam proportione augmentum gratiæ commenſurandum eſt; & tamen intra Sacramentum augetur gratia ultra hanc proportionem ex opere operato. Sicut ergo ex eo, quod gratiæ augmentum in Sacramentis non commenſuretur actibus noſtris ſicut diſpoſitioni morali, non infertur, quod extra Sacramentum detur ſine hac commenſuratione: ita ex eo, quod gratia in Sacramentis augeatur ſuprà menſuram noſtrorum actuum, non ſequitur, quod extra Sacramentum non dependeat ab illis ſicut à diſpoſitionibus phyſicis, quibus debeat commenſurari. Diluitur cõfirmatio.

Arguitur

Digitized by Google

28. *Secundum argumentū.* Arguitur ſecundò: Nam actus charitatis remiſſi non diſponunt phyſicè ad ejus augmentum: Ergo neque actus intenſi, atque ideo tam iſti, quàm illi diſponent ſolùm moraliter. Hæc ſecunda conſequentia patet ex prima, nam actus charitatis aliquo modo diſponunt ad ejus augmentum. Prior verò rectè infertur ex antecedenti: tum quia actus remiſſi, & intenſi ſunt ejuſdem rationis, & ſolùm differunt penes magis, & minus; unde ſi actus charitatis intenſi diſponerent phyſicè ad ejus augmentum, etiam actus remiſſi diſponerent phyſicè, licèt minùs proximè. Si ergo hi non diſponunt phyſicè, idem de illis dicendum erit. Tum exemplo naturalium; nam quia calor eſt diſpoſitio phyſica ad ignem, calor remiſſus diſponit phyſicè remotè, & calor intenſus diſponit phyſicè proximè, & ultimò. Ergo ſi actus charitatis diſponerent phyſicè ad ejus augmentum, omnes charitatis actus ad id phyſicè diſponerent: Ergo è converſo ſi aliqui charitatis actus, nempe remiſſi, non diſponunt phyſicè ad ejus augmentum, ſequitur quod nulli charitatis actus etiam intenſi phyſicè diſponant ad illud. Antecedens autem probatur, quia actus charitatis remiſſi nihil producunt, nihil imprimunt potentiæ, nihil poſt ſe in ea relinquunt, ratione cujus dicatur magis diſpoſita phyſicè ad charitatis augmentum; tranſactis quippe actibus remiſſis, manet potentia ſicut prius: Ergo actus remiſſi non ſunt diſpoſitiones phyſicæ ad prædictum augmentum.

Aliquorum reſponſio. D. Thom. Reſpondetur negando antecedens, oppoſitum enim ſatis conſtat tum ex probationibus primæ conſequentiæ, tum ex Divo Thoma *in præſenti, articulo 6.* ubi ait: *Quilibet actus charitatis diſponit ad charitatis augmentum; in quantum ex uno actu charitatis homo redditur promptior iterum ad agendum ex charitate; & habilitate creſcente, homo prorumpit in actum ferventiorem dilectionis, quo conatur ad charitatis profectum, & tunc charitas augetur in actu.* Ubi loquitur de diſpoſitione phyſica, aliàs non aſſereret requiri actum ferventiorem, ut charitas augeatur in actu; ſed diceret quemlibet charitatis actum diſponere ſufficienter, & ultimò ad ejus augmentum, cùm quilibet ipſius actus mereatur de condigno prædictum augmentum, ut Adverſarii diſcurrunt. Ad probationem autem in contrarium reſpondent nonnulli, actum charitatis remiſſum producere, & relinquere in potentia aliquid habituale phyſicum, ratione cujus potentia determinatur, & inclinatur ſaltem remotè ad eliciendum perfectiorem actum, qui ultimò diſponat ad charitatis augmentum. Cui dicendi modo ſuffragari putant D. Thom. *loco citato ad 2.* ubi loquens de augmento charitatis ſicut de augmento virtutis acquiſitæ, inquit: *Dicendum quod etiam in generatione virtutis acquiſitæ non quilibet actus complet generationem virtutis, ſed quilibet operatur ad eam ut diſponens; & ultimus qui eſt perfectior agens in virtute omnium præcedentium, reducit eam in actum, ſicut etiam eſt in multis guttis cavantibus lapidem.* Conſtat autem actus remiſſos virtutis acquiſitæ aliquam diſpoſitionem habitualem relinquere in potentiis, quæ conducit ad virtutis generationem, vel augmentum. Idque probat etiam exemplum guttarum excavantium lapidem; aliquid enim phyſicum afferunt, ratione cujus præparant lapidem ad ultimam excavationem.

D Thom.

Sed huic dicendi modo non ſubſcribimus, quoniam actus charitatis remiſſus, v. g. ut duo, in habente charitatem ut quatuor, licet ſæpius repetatur, nihil habituale, & intrinſecum valet cauſare, & relinquere in potentia, quod non ſit de linea charitatis, habeatque idem ſpecificativum, ſiquidem prædictus actus tendit in idem formaliter objectum: quidquid autem hujuſmodi fuerit, eminentiùs præſtatur per ipſum habitum charitatis ut quatuor; unde non relinquitur locus, ut per actus remiſſos aliquid habituale, & intrinſecum fiat, vel relinquatur in potentia. Nec D. Thom. oppoſitum docet *loco citato*; ſolùm enim intendit explicare illis exemplis, qualiter actus remiſſi charitatis diſponant ſaltem mediatè, & remotè ad ejus augmentum, ſicut etiam contingit in prioribus actibus virtutis acquiſitæ, & in primis guttis cadentibus ſuper lapidem. Sed minimè intendit æqualitatem in modo, cùm certum ſit actus virtutis acquiſitæ concurrere effectivè phyſicè ad ejus productionem, & augmentum; & impulſum guttarum cadentium concurrere ad excavationem lapidis: actus autem charitatis non influunt effectivè phyſicè in ejus productionem, vel augmentum, ut ſuprà diximus *num.* 16. & docet S. Doctor *in hac quæſt. art.* 2. Unde non oportet, quod ſi actus virtutis acquiſitæ, & guttæ cadentes diſponunt phyſicè efficiendo, & relinquendo in potentia, & lapide aliquid habituale diſtinctum à ſeipſis, idem dicatur de actibus charitatis; ſed potiùs contrarium dicendum eſt, propter oppoſitam conditionem. 29. *Diſplicet præmiſſa reſponſio.* *D. Thom.*

Melior argumenti ſolutio. Ad antecedentis ergo probationem reſpondemus, quod ut actus charitatis remiſſus diſponat phyſicè, mediatè, & remotè ad charitatis augmentum, non requiritur quod aliquid a ſe diſtinctum producat, & in potentia relinquat; nam independenter ab hoc poteſt ſubire munia prædictæ diſpoſitionis. Primò quia inter alia recenſetur expurgare ſubjectum à diſpoſitione contraria; actus autem charitatis licèt remiſſus, impedit actus peccaminoſos, qui poſſunt & conſervationi, & augmento charitatis obſiſtere, ut de ſe conſtat; atque ideo diſponit phyſicè, licèt remotè ad charitatis augmentum. Secundò quia dum mens ſe exercet in actibus charitatis, licèt remiſſis, avertitur ab extrinſecis impedimentis, & occaſionibus, quæ impediunt charitatis fervorem; unde fit habilior quaſi negativè ad exercendum actus intenſos, quia major habilitas pertinet etiam ad rationem phyſicæ diſpoſitionis. Poteſtque id declarari ex D. Thom. 1. 2. *q.* 85. *art.* 1. & 2. ubi docet per peccata diminui inclinationem ad bonum naturale, non quia per peccata aliquid de entitate prædictæ inclinationis, ſive naturæ, aut potentiarum naturalium auferatur; ſed quia peccata retardant prædictam inclinationem, & minùs expeditam relinquunt, ut magis explicuimus in commentario illius articuli ſecundi. Sic ergo à contrario ſenſu, actus charitatis remiſſi diſponunt, & habilitant phyſicè, ſaltem remotè ad actus fervidos, & charitatis augmentum, non quia aliquid habituale ſuperaddant potentiæ, ſed quia illam expediunt ab actibus contrariis, & vitioſis, qui poſſent afferre oppoſitam indiſpoſitionem. Et in hoc ſenſu D. Aug. ſuper illud Pſalm. 119. *Incolatus meus, &c.* ait: *Exerceamur in charitate, ut redeamus ad charitatem.* Ubi non agit de reditu ad charitatem deperditam, ſic enim non poſſemus exerceri in charitate; *D. Thom.* *D. August.*

Digitized by Google

ſed de reditu ad charitatis augmentum, ad quod diſponimur per charitatis exercitium, ſive fiat in gradu intenſo, ſive in remiſſo. Videantur quæ infrà adjiciemus *num.* 38. & *dub.* 4. *num.* 199.

30. *Tertium argumentũ.* Arguitur tertiò: Nam charitas meretur de condigno ſuum augmentum, non ſolùm per actus intenſiores, ſed etiam per actus ejuſdem, aut minoris intenſionis: Id autem quod cadit ſub merito de condigno, infallibiliter confertur: Ergo charitas per omnes, & quoſlibet ſuos actus augetur: quod non contingeret, ſi charitatis augmentum dependeret ab ipſius actibus ſicut à diſpoſitione phyſica, cui deberet proportionari.

Et confirmatur, quoniam ſi actus remiſſi non diſponerent ſufficienter ad augmentum charitatis, ſed requireretur alia intenſior diſpoſitio, nunquam actus remiſſi conſequerentur prædictum augmentum; quod eſt nimis durum, cùm relinquat actus remiſſos ſine præmio. Sequela autem videtur manifeſta, nam ſuperveniens actus intenſior per ſeipſum meretur illud præmium, ſeu augmentum, & ad illud diſponit; atque ideo hujuſmodi augmentum correſpondebit actui intenſiori, tanquam merito, & diſpoſitioni; & conſequenter actus remiſſi præcedentes nullum aliud præmium, aut augmentum conſequentur.

Hoc argumentum, & confirmatio afferunt duas graves difficultates, quas opus eſt ſeorſim tractare, atque decidere.

DVBIVM III.

Vtrum actus charitatis remiſſi mereantur de condigno charitatis augmentum.

Difficultatem hanc ex ſe ſatis arduam, moleſtiſſimam fecit prolixus nimis aliquorum labor, qui in ejus reſolutione plurima coacervant, vel aliò ſpectantia, vel quæ ſeorſim tractari petunt. Hujuſmodi ſunt *primò*, an ratio augeſcendi charitatem reperiatur in ſolis actibus à charitate elicitis, an etiam in actibus aliarum virtutum? *Secundò*, utrum vis merendi conveniat ſolùm ratione ſubſtantiæ operationum, an etiam ratione durationis, multiplicationis actuum, difficultatum materialium, & quarumlibet circunſtantiarum, ex quibus bonitas moralis creſcit? *Tertiò*, an actus meritorius augeat charitatem ſecundùm totam latitudinem ejuſdem actus, vel præciſè quoad aliquid incertum, & indeterminatum? *Quartò*, utrum poſito quolibet actu meritorio, ſtatim augeatur charitas; an verò differatur hujuſmodi augmentum, & ad quod tempus? Sed duas priores difficultates deciſas reliquimus *in tract.* 16. *de Merito* (ad quem pertinent,) *diſp.* 4. *dub.* 1. & 2. ubi latè oſtendimus rationem merendi reperiri primariò in actibus charitatis, & nullius virtutis actum mereri de condigno augmentum gloriæ, ac perinde gratiæ, & charitatis, niſi ex hujus virtutis imperio, & influxu: eis autem ſuppoſitis, & informantibus, aut dignificantibus aliarum virtutum opera, omnem, & quamlibet bonitatem moralem in noſtris actibus repertam (ex quolibet capite proveniat,) augere meritum in ordine ad majus præmium. Quæ doctrina loquendo de actibus intenſioribus habitu præexiſtente, & abſtrahendo ab actibus remiſſioribus (hos enim reſpicit præſens difficultas) hîc citra controverſiam ſupponenda eſt. Quartæ verò, & ultimæ difficultatis reſolutio haud obſcurè conſtat ex dictis *in eodem tract. diſput.* 5. *dub. unic.* ſed majoris claritatis gratiâ iterum revocabitur ad ſpeciale examen *dub. ſeq.* Tertia denique difficultas præſenti dubio eſt affinis, ejuſque legitima deciſio ex dicendis obiter apparebit. Oportet autem aliqua præmittere, quæ dubium iſtud, reſciſſis extraneis, aut facilioribus, ad ſpecialem, & valde gravem controverſiam reducant.

§. I.

Obſervationes nonnullæ.

31. *Nota* Vt ſtatus præſentis difficultatis faciliùs intelligatur, ſupponamus, v. g. Petrum habere charitatem ut *quatuor*. Poteſt utique tripliciter charitatem exercere: primò eliciendo actus minùs intenſos, videlicet ut *duo*, vel *tres*: ſecundò eliciendo actus æquè intenſos, nempe ut *quatuor*: tertiò eliciendo actus magis intenſos, nimirum ut *quinque*, aut *ſex*, & deinceps. Et quod charitas creſcat per actus magis intenſos, certum omninò, & extra controverſiam eſt; habent enim prædicti actus ſufficientem proportionem, tam in eſſe diſpoſitionis phyſicæ, quàm in eſſe meriti ad augeſcendum habitum præexiſtentem, ut liquet exemplo habituum naturalium, qui per ſimiles actus augentur. Unde dubium revocatur ad alios actus, tam minùs intenſos, quàm æquè intenſos; & omnes hos vocamus remiſſos, quia licèt actus, v. g. ut quatuor, adæquet intenſionem habitus ut quatuor, à quo elicitur; nihilominus non adæquat latitudinem augmenti ſuperaddendi, hoc enim debet ad minus eſſe ut quinque. Quocirca ne ſæpius eadem inculcemus, nomine *actus remiſſi* ſignificamus omnem actum non excedentem habitum charitatis, à quo elicitur, quantumvis actus in ſe, & abſolutè intenſiſſimus ſit, v. g. ut centum; dicitur enim remiſſus pro qualitate præſentis materiæ per comparationem ad augmentum, ſive terminum intenſiorem, v. g. ut *centum & unum*. Et de actibus in hoc ſenſu remiſſis inquirimus, an mereantur charitatis augmentum? Proceditque difficultas de merito de condigno, quod inter alia importat jus juſtitiæ ad præmium, fundatum in æqualitate morali inter valorem meriti, ſive obſequii ex una parte, & æſtimabilitatem præmii, ſive mercedis ex alia. Quod enim per actus remiſſos valeat quis mereri de congruo augmentum charitatis, aut alia ſuperexcedentia præmia, facilè intelligitur, cùm hujuſmodi meritum ſolùm importet jus amicabile fundatum in amicitia inter merentem, & præmiantem, & in aliquali proportione meriti ad præmium, ut explicuimus *tract. citato, diſp.* 2. *dub. unic.* Quanvis veroſimilius ſit de facto, nec gloriam, nec charitatis augmentum cadere ſub merito præciſè de congruo, ſed ſolùm eſſe præmia correſpondentia merito de condigno, Deo ita diſponente, qui ſuppoſitâ primæ gratiæ, & charitatis infuſione, & gloriâ eis correſpondente, vult quod earum augmentum ſit corona juſtitiæ, atque ideo ſupponat merita æqualia de condigno.

Et quia ex pluribus teſtimoniis, quæ in hac 32.

contro

Nota 1. controverſia expendi ſolent, quædam loquuntur de augmento juſtitiæ, ſeu gratiæ, alia de augmento gloriæ, & alia de augmento charitatis; ex quo Authores nonnulli anſam arripuerunt, ut diverſimodè circa hæc diſcurrerent, unde obſcuriorem, & prolixiorem difficultatem hanc reddiderunt: propterea reſolutoriè ſupponendum eſt, gloriam non augeri, quin augeatur gratia; nec hanc creſcere, quin creſcat charitas: ita quod ſi augmentum gloriæ fuerit phyſicum, & exercitum, eodem modo augeantur gratia, & charitas, nempe phyſicè, & exercitè: & ſi augmentum gloriæ fiat moraliter meritoriè, & quoad jus illud conſequendi, eadem ſaltem ratione creſcant gratia, & charitas, videlicet quantum ad jus conſequendi ſuo tempore debitum augmentum.

Gloria non augetur, quin proportionabiliter augeatur gratia. Durand. Priorem hujus ſuppoſitionis partem, nempe gloriam non augeri, quin proportionabiliter augeatur gratia, negavit Durand. *in 1. diſt. 17. quæſt. 8.* exiſtimans actus charitatis remiſſos mereri augmentum gloriæ, non autem augmentum gratiæ. Sed eam communiter docent Theologi, & meritò. Tum quia ſicut gloria datur Juſtis, & Sanctis; ita major gloria datur magis Juſtis, & magis Sanctis: Sed homo conſtituitur formaliter juſtus, & ſanctus per gratiam, ut diximus *tract. 15. diſput. 2. dub. 1.* & aliis locis ibidem relatis: Ergò gloria non augetur, quin proportionabiliter augeatur gratia. Tum etiam, quia lumen gloriæ, quod eſt ratio proxima eliciendi viſionem beatificam, comparatur ad gratiam ſicut paſſio ad eſſentiam, & proprietas ad naturam, juxta ea quæ diximus *tractat. 14. diſput. 4. dub. 6.* Sed paſſio, & proprietas proportionari debet cum eſſentia, & natura: Ergo eo proportionali modo, quo augetur gloria, augetur etiam gratia. Tum denique, quia nequit creſcere gloria, quin homo magis terminet ſpecialem Dei amorem, quo ad eandem gloriam acceptatur: Sed gratia eſt terminus ſpecialis amoris Dei acceptantis hominem ad gloriam, ut diximus *loco proximè citato, dub. 1.* ergo nequit homo creſcere in gloria, vel in jure illam conſequendi, quin creſcat in gratia.

An autem creſcente jure ad majorem gloriam, debeat ſtatim augeri phyſicè gratia, conſtabit ex dicendis *dub. ſeq.* Modò enim ſufficit præmittere, non poſſe augeri gloriam, vel in re, vel in jure, quin gratia aliquo modo augeatur.

33. Nexus inter gratiam, & charitatem in ſuo augmento. Victoria. Soto. Secundam etiam ſuppoſitionis partem, videlicet gratiam non augeri, quin proportionabiliter augeatur charitas, negarunt Victoria *in relectione de augmento charitatis, part. 1. num. 8.* & Soto *lib. 2. de natura, & gratia, cap. 17. circa finem*, cenſentes actus charitatis remiſſos mereri augmentum gratiæ, & gloriæ, ſecus verò augmentum charitatis. Sed eſt jam communis inter Theologos, & communitur eiſdem ferè motivis. *Primò*, quia charitas eſt proprietas phyſicè dimanans à gratia, ut diximus *tract. cit. diſput. 4. dub. 6.* Sed creſcente naturâ, creſcunt, ſaltem per ſe loquendo, ejus proprietates: Ergo creſcente gratia creſcit charitas. *Secundò*, quia quanto aliquis magis diligit Deum, tanto Proverb. 8. magis à Deo diligitur, juxta illud Proverb. 8. *Ego diligentes me diligo:* & Joan. 14. *Si quis diligit me, diligetur a patre meo, & ego diligam eum.* Gratia autem eſt forma, per quam homo conſtituitur objectum terminans Dei dilectionem; & charitas eſt virtus proxima, per quam diligit Deum: Ergo quanto augetur gratia, tanto augetur charitas, & è converſo. Tertiò, quia augmentum gloriæ eſt juxta augmentum charitatis, ut expreſſè tradit D. Thom. *1. part.* D. Thom. *quæſt. 12. artic. 6.* ubi ait: *Qui plus habebit de charitate, perfectius videbit, & beatior erit:* Sed gloria nequit augeri, quin augeatur gratia; ut diximus *num. praced.* Ergo gratia, & charitas ſimul augentur, & eandem menſuram, ſeu proportionem obſervant. Et in hoc ſenſu D. Aug. *tract. ult. in Joan.* dixit, inchoatam charitatem eſſe inchoatam juſtitiam, & perfectam charitatem eſſe perfectam juſtitiam; *juſtitia* nomine ſignificans gratiam, quâ juſtificamur. Argumenta verò, quibus utramque ſuppoſitionis partem impugnant Authores ſuprà relati, ſunt ſatis debilia: quocirca illa prætermittimus. Videatur Araujo *in præſenti, dub. 2.* qui illa refert, & diluit.

34. Dubii præambuli reſolutio. Dubitari autem poteſt, utrum quod diximus de charitatis augmento comparativè ad augmentum gratiæ, debeat extendi ad alias virtutes infuſas, an videlicet omnes ſimul augeantur cum commenſuratione ad augmentum gratiæ? Ad quam difficultatem Araujo ubi proximè, Araujo. *num. 67.* negativè reſpondet, affertque pro ſua Caiet. opinione Cajetan. Conradum, & Valentiam. Conrad. Valentia. Sed loquendo de virtutibus, quæ ſimul cum gratia infunduntur, probabiliorem cenſemus partem affirmativam; quoniam prædictæ virtutes ſunt proprietates gratiæ ab ea phyſicè dimanantes: unde ſicut non producuntur per ſe, ſed ad productionem gratiæ; ita nec augentur, niſi ad ejus augmentum: quocirca debent ipſi in quantitate, & intenſione commenſurari. Nec ratio urgens occurrit, ut aliter de his virtutibus, ac de charitate diſcurramus, ut jam obſervavimus *1. 2. quæſt. 66. artic. 2. num. 2.* Et ea, quæ pro ſua opinione affert Araujo, ſolùm Araujo. probant, quod detur inter virtutes inæqualitas ex parte actus, quatenus homo valet exercere magis actus unius virtutis, quàm alterius: quo ſenſu in ſolennitate Confeſſorum utitur Eccleſia illis verbis Eccleſ. 44. *Non eſt inventus ſimilis* Eccleſ. 44. *illi*, utique in uſu alicujus virtutis; nemo enim eſt, qui in alicujus exercitio non præmineat. Sed cujuſcumque virtutis actus exerceatur, ſicut vel phyſicè, vel moraliter illam auget; ita & in eadem quantitate auget gratiam, & reliquas virtutes.

Diximus, *loquendo de virtutibus, &c.* ut excluderemus à reſolutione noſtra fidem, & ſpem; hæ quippe poſſunt & infundi, & augeri independenter a gratia, & ſine commenſuratione cum illa, ut patet in peccatoribus. Unde contingere ſolet, quod cùm gratia infunditur in gradu remiſſo, ſupponat, & reperiat fidem in gradu intenſo; atque ideo quod non commenſurentur in quantitate.

Illatio Ex præmiſſa obſervatione liquet, augmentum gratiæ, charitatis, & gloriæ eidem ſubdi controverſiæ, & reſolutioni; & teſtimonia, atque argumenta, quæ de augmento gloriæ procedunt, applicanda eſſe eodem modo gratiæ, & charitati, & è converſo, quin oporteat de his ſingillatim diſcurrere. Unde dubii titulus, qui ſolius charitatis meminit, ad augmentum gratiæ, & gloriæ extendi debet; licèt, ne vocum multitudo confuſionem pariat, ad ſolam charitatem convenienter reſtringatur.

35. Deinde obſervandum eſt, quod cùm inquirimus,

Digitized by Google

Nota 3. rimus, an actus remiſſi mereantur charitatis augmentum, difficultas præcipuè refertur ad qualecumque augmentum ſuperaddendum habitui præexiſtenti, quidquid ſit de quantitate ejus, quod ſuperadditur, an videlicet debeat eſſe ſecundùm totam latitudinem actus meritorii, ita quod ſi actus eſt ut quatuor, debeant totidem gradus charitatis ſuperaddi, necne? Ad præſentem enim controverſiam ſufficit illud prius, quidquid ſit de hoc poſteriori. Unde Authores, qui ad primum illud affirmativè reſpondent, communiter docent hoc ſecundum eſſe incertum. Imò eorum plures affirmant, quod licèt omnes gradus actus remiſſi ſint meritorii, nihilominus non oportet, quod ſingulis gradibus ex parte actus correſpondeant ſecundùm arithmeticam æqualitatem ſinguli, & totidem gradus ex parte augmenti; ſed ſufficere, quod actibus minùs, aut magis perfectis correſpondeat minus, aut majus augmentum ſecundùm proportionem geometricam, ut videri poteſt apud Suarez *in relect. de reviviſc. merit. ſect.* 3. Malderum *in præf. art.* 6. *dub.* 3. & Araujo *dub.* 3. *concl.* 3. & 4. Quod nobis videtur longè probabilius; nam ex oppoſito fieret, charitatem per viginti, aut triginta actus augeri augmento quodam incredibili, quaſi infinito, & excedente communem experientiam. Si enim habens charitatem ut decem eliceret actum ut decem, fieret charitas ut viginti; & rurſus eliciens actum ut viginti, fieret charitas ut quadraginta; & ita procedendo juxta hanc calculationem, vigeſimus, aut etiam trigeſimus actus immenſam quandam charitatis molem parturiret. Quod, niſi afferatur aliquod Scripturæ teſtimonium Dei voluntatem in hâc parte manifeſtans, apparet prorſus incredibile. Scriptura autem magis ſignificat contrarium, nam de his, qui corde bono retinent Dei verbum, dicitur *Luc.* 8. quod *fructum centuplum afferunt in patientia.* Et Jacobi 1. dicitur, quod *patientia opus perfectum habet.* Per quæ ſignificatur, neminem magnam ſibi ſanctitatem comparare, niſi exerceat egregia virtutum opera, quæ abſque continuatione laboris, & patientiæ non elicit. Unde in præſenti vel ſupponendum eſt, charitatem non augeri in quantitate omninò commenſurata gradibus actus meritorii; vel ſaltem abſtrahendum eſt ab hoc, tanquam à re prorſus incerta. Et difficultas reducitur ad augmentum, in quacumque quantitate fiat ſupra habitum præexiſtentem. In quo ſenſu inquirimus, an actus remiſſi, ſive non adæquantes latitudinem augmenti ſuperaddendi mereantur illud de condigno? Verbi causâ, an ſi habens charitatem ut quatuor eliciat actum ut tres, mereatur quod ejus habitualis charitas ſuſcipiat aliquod augmentum, & creſcat ultra priorem menſuram?

Suarez. Malder. Araujo. — *Luc 8. Jacob.* 1. — Status quæſtionis.

36. Commune placitum Theologorum.

In quo ſenſu, & abſtrahendo ab hoc, quod hujuſmodi augmentum ſit illudmet, quod actibus intenſioribus correſpondet, vel diſtinctum; & ſimiliter abſtrahendo ab hoc, quod actus remiſſus ſit meritum adæquatum, vel inadæquatum reſpectu augmenti ſuperaddendi, omnes Theologi hujus temporis ſupponunt actus charitatis remiſſos mereri de condigno charitatis augmentum, & hanc ſuppoſitionem eſſe omninò certam. Quod relictis aliis fundamentis, tam ab authoritate, quàm à ratione, ſatis liquidò, & urgenter probatur ex Concilio Tridentino; nam *ſeſſ.* 6. *cap.* 10. ait: *Sic ergo iuſtificati, & amici Dei euntes de virtute in virtutem renovantur, ut Apoſtolus inquit, de die in diem, hoc eſt mortificando membra carnis ſuæ, & exhibendo ea arma iuſtitiæ in ſanctificationem per obſervationem mandatorum Dei, & Eccleſiæ, in ipſa iuſtitia per Chriſti gratiam accepta, cooperante fide bonis operibus, creſcunt, atque magis iuſtificantur, &c.* Et conformiter ad hanc doctrinam diffinit in eadem ſeſſ. can. 24. *Si quis dixerit, iuſtitiam acceptam non conſervari, atque etiam augeri coram Deo per bona opera; ſed opera ipſa fructus ſolummodò, & ſigna eſſe iuſtificationis adeptæ, non autem ipſius augendæ cauſam, anathema ſit.* Et *can.* 32. *Si quis dixerit, hominis iuſtificati bona opera ita eſſe dona Dei, ut non ſint etiam bona ipſius iuſtificati merita; aut ipſum iuſtificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & Ieſu Chriſti meritum, cuius vivum membrum eſt, fiunt, non verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipſius vitæ æternæ, ſi tamen in gratia deceſſerit, conſequutionem, atque etiam gloriæ augmentum, anathema ſit.*

Conc. Trid.

Nec prædicta decreta debent, aut poſſunt limitari ad ſolos actus intenſiores. Tum quia nullum præſtant ad hanc limitationem fundamentum. Tum etiam, quia licèt indefinitè loquantur, nihilominus diffinitiones, aut propoſitiones indefinitæ in re dogmatica æquivalent univerſalibus, ut à ſimili conſtat in pluribus aliis, quæ in eadem ſeſſione diffiniuntur, ut cùm *can.* 18. diffinitur, Dei præcepta eſſe homini juſtificato poſſibilia, non licet id limitare ad præcepta facilia, excludendo difficiliora. Tum præterea, quia ſicut Concilium loquitur indefinitè de bonis operibus, ita etiam loquitur indefinitè de homine benè operante; & tamen non poſſumus diffinitionem Concilii limitare ad peculiares quoſdam homines, alios excludendo: Ergo nec poſſumus eam limitare ad quædam opera, excludendo alia. Tum inſuper, quia Concilium loquitur de bonis operibus, quibus homo obſervat præcepta Dei, & Eccleſiæ, ut conſtat ex doctrina *cap.* 10. cui relati canones correſpondent; homo autem obſervat illa præcepta non ſolùm per actus intenſiores, ſed etiam per remiſſos, qui proinde comprehenduntur ſub determinatione Concilii. Tum denique, nam ex oppoſito fieret, hanc propoſitionem eſſe veram: *Si quis dixerit hominem iuſtificatum bonis operibus non mereri augmentum gratiæ, non eſt anathema.* Quam tamen nemo Catholicorum concedat, ſiquidem eſt apertè contra determinationem Concilii. Sequela autem videtur manifeſta, quoniam hæc propoſitio eſt indefinita, & quæ de operibus remiſſis verificatur, ſi prædictum effugium admittatur; limitatur enim ad opera, quæ illud effugium excludit à determinatione Concilii. 37.

Firmatur prædicta ſententia. — *Conc. Trid.*

Sed objicies: Actus charitatis remiſſus non eſt opus bonum, ſed potiùs peccaminoſum: Ergo cùm Concilium loquatur de operibus bonis, non comprehendit actum charitatis remiſſum. Probatur antecedens, quia idem eſt operari remiſsè, ac operari negligenter, ut ſumitur ex D. Ambroſ. *ſuper Pſalm.* 118. *ſerm.* 2. *verſ.* 2. D. Hieronym. *ſuper illud Proverb.* 10. *Egeſtatem operata eſt manus remiſſa:* & D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 57. *artic.* 3. Conſtat autem, quod operari negligenter eſt peccatum, juxta illud Hieremiæ 48. *Maledictus qui facit opus Dei negligenter.* Ergo actus charitatis remiſſus eſt peccatum. 38.

Obiectiones. — *D. Ambroſ. D. Hieron. Proverb.* 10. *D. Thom. Hierem.* 48.

Confirmatur primò; nam quod actus charitatis

ritatis ſit remiſſus, provenit ex defectu fervoris charitatis: Sed hic defectus importat negligentiam, quæ eſt peccatum veniale, ut expreſſe docet D. Thom. infrà, *quæſt. 54. art. 3. ad* 1. ergo actus charitatis remiſſus eſt peccatum veniale. D. Thom.

Confirmatur ſecundò, quia nihil diſponit ad corruptionem charitatis, niſi peccatum: Sed actus charitatis remiſſi diſponunt ad charitatis corruptionem: Ergo ſunt peccaminoſi. Minor probatur ex D. Thom. 1. 2. *q.* 52. *art.* 3. ubi reſolvit actus remiſſos diſponere ad diminutionem, & corruptionem habitus.

Enervatur. Reſpondetur objectioni negando antecedens, ad cujus probationem neganda eſt major abſolutè, quia ut inquit D. Thom. infrà, quæſt. 52. art. 1. *negligentia importat defectum debitæ ſolicitudinis.* Et ideo ubi non datur debitum operandi intensè, defectus intenſionis, ſeu remiſſio non eſt negligentia. Et ita accidit in eo, qui habens charitatem ut quatuor, amat ut duo; non enim tenetur operari cum majori intenſione, atque ideo non peccat, ſed ponit abſolute actum bonum. D. Thom.

Et hinc patet ad primam confirmationem; nam Div. Thomas eo loco agit de negligentia quæ, ut vidimus, dicit defectum debitæ ſolicitudinis. Carentia autem majoris intenſionis in actu non eſt defectus rei debitæ, cùm intenſio non cadat ſub præcepto, ſed ſub conſilio. Unde non ſequitur, quod actus charitatis remiſſus ſit peccatum veniale. Nec defectus intenſionis poteſt in rigore appellari defectus fervoris; nam fervor non diminuitur, niſi per oppoſitionem peccati venialis impedientis charitatis exercitium. Per hoc autem, quod quis eliciat actus remiſſos charitatis, non impeditur ab ejus exercitio, ſed potiùs eam exercet, ut ex terminis liquet.

Unde etiam patet ad ſecundam; nam cùm actus remiſſus charitatis non importet defectum alicujus debiti, nequit diſponere ad corruptionem charitatis: ſicut enim hujus corruptio non fit, niſi per peccatum mortale; ita diſpoſitio ad ejus corruptionem non fit, niſi per venialia. Et D. Thom. loco in hac confirmatione relato non agit de habitibus infuſis, ſed de acquiſitis, ut ſatis liquet ex eiſdem verbis, quæ in contrarium referuntur. *Si intentio*, inquit, *actus proportionabiliter deficiat ab intenſione habitus, talis actus non diſponit ad augmentum habitus, ſed magis ad diminutionem ipſius.* Diminutio enim non habet locum, ſaltem de lege ordinaria, in habitibus infuſis, & multò minùs in charitate, ut reſolvit D. Thom. *in præſ. quæſt. art.* 10. *in corp. & in reſp. ad* 3. ubi ait: *Dicendum, quod in infuſione charitatis requiritur motus liberi arbitrii, ſicut ſuprà dictum eſt. Et ideo illud, quod diminuit intenſionem liberi arbitrii, diſpoſitivè operatur ad hoc, quod charitas infundenda ſit minor. Sed ad conſervationem charitatis non requiritur motus liberi arbitrii, alioquin non remaneret in dormientibus. Unde per impedimentum intenſionis liberi arbitrii non diminuitur charitas.* D. Thom. D. Thom.

39. Obſervatio circa certitudinem communis ſententiæ. Diximus in hac ultima ſuppoſitione, reſolutionem in ea contentam eſſe omninò certam, & poſſemus addere, eſſe etiam de fide ſecundùm communem Theologorum hujus temporis ſententiam, *abſtrahendo ab hoc, quod actibus intenſioribus, &c.* quia Concilium ſolùm expreſsè determinat bona opera hominis juſtificati mereri augmentum gratiæ, & gloriæ; ſed non diffinit expreſsè, quod iſtud augmentum ſit præmium eſſentiale diſtinctum ab eo, quod actibus intenſioribus correſpondet; nec diffinit expreſsè, quod quilibet actus etiam remiſſus mereatur per modum pretii adæquati illud augmentum. Unde ſententiæ diverſæ, quæ circa hujus rei declarationem circumferuntur, non excedunt probabilitatem, ut rectè obſervavit M. Joan. à S. Thom. *in præſ. diſp.* 15. *art.* 3. *in principio.* Et opinio Bañez, quæ in hac parte videtur duriſſima, & doctrinæ Concilii minùs cohærens (aſſerit enim actus charitatis remiſſos non mereri de condigno augmentum charitatis, aut gloriæ diverſum ab eo, quod correſpondet actui intenſiori, ſi quem fortè homo poſt actus remiſſos eliciat;) non reputatur improbabilis, ut tradit ſapientiſſimus M. Herrera *in MS. ad art.* 6. *hujus quæſt. dub.* 2. ubi relatis Juniorum argumentis, addit: *Hæc ſunt argumenta, quibus prædicti Authores ſententiam ſuam defendere conantur, ut primam, quæ ſibi contradicit, damnent gravi cenſura vel temeritatis, vel periculoſæ in fide. Nihilominus licèt nos illam non teneamus (nec enim in ſenſu, quem intendunt ejus ſequaces, loquitur D. Th.) non videmus ſufficiens motivum, quare ſic debeat damnari, maximè atteſtantibus eam viris ſanctis Vincentio, & Antonino, & doctiſſimis Conrado, Capreolo, &c.* Et *concl.* 8. ſubjungit: *Dico octavo, Prima ſententia ex relatis à principio dubii, ut defenditur à M. Bañez, multis graviſſimis Theologis viſa eſt multùm probabilis, & valde conſona verbis D. Thomæ. Ita tenuit Deza. Hæc concluſio patet ex variis eorum approbationibus, quæ circumferuntur, &c.* Poſſet etiam addere, Patet ex fundamentis, quibus fulcitur, & ex modo non inveroſimili, quo Concilium exponit; licet enim illa non omninò convincant, nec iſte penitus ſatisfaciat; nihilominus cum ſufficienti probabilitate procedunt, & contrariam ſententiam reddunt incertam. Quæ minimè adnotamus, ut à cenſura vindicemus propriam ſtatim proponendam ſententiam, quæ (licèt cum communiori non plenè conveniat,) longè diſtat ab ea opinione Bañez, illiuſque rigorem multùm temperat, ut ex dicendis conſtabit: ſed ut retundamus excedentes quorundam invectivas, & cenſuras contra prædictum Magiſtrum. Mag. Joan. à S. Thom. Magiſter Herrera.

His ſuppoſitis, videamus qualiter oporteat exponere, quomodo actus charitatis remiſſi mereantur ejus augmentum. In quo non multa inculcabimus, ſed breviter, & reſolutoriè illum dicendi modum proponemus, qui nobis videtur verior, & temperantior inter extremas opiniones, magiſque aptus ad conciliandum diverſa D. Thom. teſtimonia ſpecie tenus contraria.

§. II.

Duæ aſſertiones ſtabiliuntur pro dubii reſolutione.

Dicendum eſt primò, quod ſi actus charitatis fuerit remiſſus, tam phyſicè, quàm moraliter, reſpectu augmenti ſuperaddendi, non meretur illud de condigno, ſaltem ut meritum, ſeu pretium adæquatum. Explicatur aſſertio; etenim intenſio actus poteſt attendi vel penes gradus phyſicos entitatis, aut radicationis, vel penes gradus valoris; & ille dicitur phyſicè remiſſus, qui non adæquat phyſicam latitudinem augmenti, ſicut cùm actus eſt ut duo, & augmentum ut quatuor: ille verò dicitur moraliter remiſſus, cujus valor non adæquat valorem, 40. Prima concluſio. Explicatur.

valorem, ſeu æſtimabilitatem augmenti, ſicut cùm actus habet valorem ut duo, & augmentum habet valorem ut quatuor. Abſtrahimus autem ab hoc, quod præmium retribuatur ex juſtitia commutativa, vel ex diſtributiva; utrobique enim attenditur adæquatio meriti cum præmio, licèt in priori adæquatio ſit ſecundùm æqualitatem, & in poſteriori ſecundùm proportionem. Et actum deficientem ab hac ſaltem adæquatione in valore, ſeu æſtimatione morali, appellamus moraliter remiſſum per comparationem ad præmium. Addimus autem illam limitationem, ſaltem ut meritum, ſeu pretium adæquatum, ob ea quæ infrà *num.* 48. dicemus. Concluſionem ergo ſic expoſitam cenſemus admittendam eſſe ab omnibus Theologis, qui in hac controverſia diverſimodè opinantur. Cenſemus etiam continere propriam mentem D. Thom. in pluribus teſtimoniis, quæ ſolent referri pro opinione Bañez, & in quibus affirmat actus charitatis remiſſos non mereri charitatis augmentum; non enim referenda eſt ejus reſolutio ad remiſſionem operationis quantum ad ſolos gradus phyſicæ radicationis; ſed magis ad inadæquationem valoris, penes quem potiſſimè attendi debet adæquatio inter meritum, & præmium.

D. Thom. Bañez.

Suadetur. Aſſertio hæc probatur unica, ſed evidenti ratione; quoniam ad meritum de condigno requiritur inter alias conditiones, quod opus adæquet valorem præmii, ſive (& in idem redit) quod opus ſit tantum in eſſe obſequii, & meriti, quantum eſt præmium in eſſe præmii, & remunerationis, ut conſtat ex dictis *tract.* 16. *diſp.* 2. *dub. unico*, ubi deſcripſimus proprias conditiones, ac rationes meriti de condigno, & meriti de congruo. Conſtat autem, quod ubi opus eſt remiſſum, tam phyſicè, quàm moraliter reſpectu augmenti ſuperaddenddi, non adæquat valorem prædicti augmenti in eſſe præmii, alioquin non remiſſum, ſed potiùs æquè intenſum diceretur, ut ex ipſis terminis liquet. Ergo ſi actus charitatis fuerit remiſſus, tam phyſicè, quàm moraliter reſpectu augmenti ſuperaddendi, non meretur tale augmentum de condigno.

Nec videmus, qualiter poſſit hoc motivum enervari, niſi negetur ad meritum de condigno requiri adæquationem cum præmio. Quod & confundit proprias rationes meriti de condigno, & meriti de congruo; & in præſenti ſupponimus eſſe falſum ex his, quæ ſuo loco diximus.

41. *Secunda concluſio.* Dicendum eſt ſecundò, contingere poſſe, quod actus charitatis phyſicè remiſſus reſpectu augmenti ſuperaddendi, ſit æquè intenſus moraliter; atque ideo fieri poſſe, quod actus charitatis phyſicè intenſus ut duo, mereatur de condigno, & ut pretium adæquatum augmentum charitatis ut quinque, diverſum ab eo, quod actibus phyſicè intenſioribus correſpondet. Hæc concluſio eſt contra Bañez, & alios Authores, quos *num.* 67. dabimus; ſed eam communiter docent Theologi hujus temporis, ut videbimus *n.* 53. cùm ſine diſtinctione, aut limitatione affirment, hominem per actus charitatis remiſſos mereri de condigno charitatis augmentum diſtinctum ab illo, quod correſpondet actibus intenſioribus. Poteſtque aſſertio probari teſtimoniis Concilii Tridentini *num.* 36. relatis, quæ cùm indefinitè loquantur, ad minus comprehendunt caſum hujus aſſertionis. Continet etiam propriam ſententiam D. Thom. ut ſtatim videbimus.

Concil. Trid.

D. Thom.

Probatur concluſio ratione fundamentali; quoniam ut actus charitatis mereantur de condigno augmentum ſuperaddendum, ſufficit ſuppoſitis aliis conditionibus, quod adæquent in valore morali illud augmentum in eſſe premii: Sed nulla eſt repugnantia in eo, quod actus phyſicè remiſſi adæquent ſibi in valore morali augmentum in eſſe præmii: Ergo fieri poteſt, quod actus phyſicè remiſſus illud de condigno mereatur. Major eſt evidens; nam cùm rationes formales meriti, & præmii, quatenus tales, non ſint quid phyſicum, ſed morale; & cùm influxus meriti in præmium non ſit phyſicus, ſed moralis; potiſſimum quod in regulanda adæquatione inter meritum, & præmium attendi debet, eſt valor moralis, & in ordine ad prudentem æſtimationem. Minor autem probatur; nam valor moralis operationis non ſumitur unicè, & adæquatè ex ejus phyſica intenſione, ſed etiam deſumitur ex aliis capitibus: Ergo non eſt neceſſarium, quod valor moralis commenſuretur cum intenſione phyſica operationis, ſed poteſt illam excedere, atque ideo non repugnat, quod actus charitatis phyſicè remiſſus adæquet ſibi moraliter augmentum ſuperaddendum. *Fundamentum.*

Confirmatur, & declaratur; nam quidquid ſit de aliis capitibus, certum eſt, quod continuatio, aut multiplicatio ejuſdem obſequii habentis eandem phyſicam intenſionem, auget ejus valorem moralem in eſſe obſequii. Unde pluris æſtimantur viginti obſequia ut duo, quàm unum obſequium ut duo; & pluris habetur obſequium ut duo continuatum per unum diem, quàm obſequium ut duo durans per brevem morulam. Quod evidenter liquet in laborantibus in obſequium alterius, & promerentibus præmium; plus quippe dicitur laborare, & promereri, qui per unum diem continuat idem phyſicè opus, quàm qui illud efficit per unam tantùm horam, licèt in omni ſpatio conſervet opus eandem phyſicam intenſionem. Et ſimiliter plus dicitur laborare, & promereri, qui plura opera ejuſdem rationis, & intenſionis phyſicæ facit, quàm qui facit unicum tantùm opus. Qua de cauſa præmium, quod in eſſe talis excederet unicum tantùm opus, aut factum per unicam tantùm horam, minimè excedit in eſſe præmii idem opus, ſi vel continuetur per longum tempus, vel frequenter multiplicetur cum eadem intenſione. Et injuſtum eſſet non plus rependere illi, qui opus ut duo vel multùm continuat, vel ſæpè reperit, quàm ei, qui opus ut duo ſemel tantùm, & per breve ſpatium facit, ut ſatis liquet ipsâ experientiâ, & ex communi modo concipiendi. Ergo pariter continuatio, aut multiplicatio actus charitatis ut duo auget ejus valorem moralem in eſſe meriti, & obſequii; nec enim ulla conveniens differentiæ ratio aſſignari valet. Et conſequenter fieri poterit, quod actus charitatis non adæquans phyſicè gradus augmenti ſuperaddendi, ita creſcat in valore morali, ut illud ſibi adæquet in eſſe meriti, & obſequii: ut continget v. g. ſi comparemus actum intenſum phyſicè ut duo cum augmento phyſicè ut quinque. Si enim illemet actus cum eadem phyſica intenſione centies repetatur, aut per centum horas continuetur, creſcit profectò quantum ad æſtimabilitatem moralem in eſſe obſequii, & creſcit adeo, ut ſibi adæquet, imò excedat valorem augmenti ut quinque in eſſe præmii, ut diſcurſus proximè factus planè evincit. *Confirmatio.*

Expli

Digitized by Google

42. Declaratur vis argumenti.

Explicatur ampliùs ex his, quæ tam in ipſo merito, quàm in rerum naturalium permutationibus contingunt. Nam ſi attendamus ad phyſicam rerum dignitatem, actus charitatis nunquam adæquat phyſicam perfectionem viſionis beatificæ, quæ eſt præmium noſtris operibus correſpondens; atque ideo, ſi ad conſiderationem purè phyſicam attenderemus, non poſſet illam mereri de condigno. Et nihilominus tam ratione libertatis, quàm ratione gratiæ, à qua procedit, ita creſcit in ratione obſequii, ut mereatur de condigno viſionem beatificam, ut explicuimus *tractat.* 16. *diſput.* 3. *dub.* 2. Quod ſatis declarat, intenſionem, ut ſic dicamus, valoris moralis non omninò commenſurari perfectioni ſpecificæ, aut latitudini graduali phyſicæ operationum; ſed poſſe creſcere ſupra illam. Similiter in naturalibus æs non adæquat perfectionem ſpecificam auri, ſed quodlibet aurum vel in minima quantitate excedit perfectionem ſpecificam totius æris; & tamen in ordine ad permutationem juſtam, & ſecundùm prudentem æſtimationem poteſt æs ita multiplicari, ut ſit dignum quaſi pretium pro una libra auri, ut experientiâ liquet. Sic ergo licèt actus charitatis intenſus phyſicè ut duo non adæquet augmentum charitatis ut quinque; poteſt tamen vel ratione continuationis, vel ratione multiplicationis, vel ex aliis capitibus ita creſcere in æſtimatione morali, ut ſibi adæquet in eſſe meriti, & obſequii illud augmentum in eſſe præmii, & mercedis. Quod ſuppoſitis aliis conditionibus ſufficit, ut illud mereatur de condigno.

Explicatur ampliùs.

Declaratur ulteriùs alio exemplo, quod magis adhuc ad rem præſentem accedit; etenim in operibus ſatisfactoriis valor ad ſatisfaciendum non commenſuratur phyſicæ ipſorum intenſioni, ſed poteſt illam excedere, atque ideo conſequi remiſſionem majoris pœnæ, quàm ſit illa remiſſio, quæ operi ſecundùm latitudinem phyſicæ intenſionis conſiderato reſpondet. Unde opus ſatisfactorium, quod non ſufficeret ad dependendam pœnam, ſi repetatur, aut continuetur, poteſt ſufficere. Hac de cauſa plus ſatisfacit, qui cum eadem intenſione, & charitate decies jejunat, quàm ſi ſemel jejunaſſet. Alioquin non oporteret in ſatisfactione ſacramentali imponere plura opera pœnalia ejuſdem rationis, v. g. decem jejunia; ſiquidem plura non plus ſatisfacerent, quàm unum ejuſdem rationis; quod planè eſt abſurdum, & contra communem confeſſariorum, & fidelium praxim. Ergo pariter valor meritorius non omninò commenſuratur phyſicæ intenſioni operis meritorii; ſed fieri poteſt, quod ratione continuationis, vel multiplicationis, vel aliarum circumſtantiarum ita creſcat, ut latitudinem gradualem phyſicæ intenſionis excedat; & conſequenter poterit mereri de condigno illud charitatis augmentum, ad quod conſideratum præcisè ſecundùm phyſicam intenſionem, eſſet inſufficiens. Id quippe paritatis ratio convincit.

43. Roboratur ex D. Th.

Et quod hæc ſit propria, & expreſſa ſententia D. Thom. liquet ex eo, quod S. Doctor contemplatur in actibus charitatis & rationem phyſicæ diſpoſitionis in ordine ad charitatis augmentum, & rationem meriti de condigno in ordine ad idem augmentum; ita quod illud augmentum comparetur ad noſtros actus & per modum formæ ad ſuam diſpoſitionem, & per modum præmii ad meritum. Quo ſuppoſito aſſerit, quod cùm actus ſunt phyſicè remiſſiores augmento ſuperaddendo, non diſponunt ſufficienter ad tale augmentum, ſed egent ulteriori diſpoſitione, quæ phyſicè adæquet latitudinem gradualem augmenti. Docet tamen illos actus phyſicè remiſſiores mereri de condigno tale augmentum. Et inde concludit, quod poſito actu meritorio augmenti, non ſemper ſequitur immediatè tale augmentum; ſed multoties differtur uſquedum eliciatur actus ejuſdem phyſicæ intenſionis cum augmento, & qui phyſicè ultimò ad tale augmentum diſponat. Quæ doctrina planè ſupponit latitudinem gradualem phyſicæ intenſionis non omninò commenſurari cum latitudine graduali valoris moralis; ſed fieri poſſe, quod actus phyſicè remiſſior augmento, adæquet ſibi valorem illius, ipſumque proinde mereatur de condigno. Alioquin non oporteret aliter philoſophari de actibus ſecundùm rationem diſpoſitionis phyſicæ, & ſecundùm rationem meriti de condigno in ordine ad idem augmentum, ut ex ſe liquet. Quod autem D. Thom. ita diſcurrat, conſtat evidenter; nam *in hac quæſtione, articulo* 6. *ad* 1. ait: *Dicendum, quod quilibet actus charitatis meretur vitam æternam, non quidem ſtatim exhibendam, ſed ſuo tempore. Et ſimiliter etiam quilibet actus charitatis meretur charitatis augmentum, non tamen ſtatim augetur, ſed quando aliquis conatur ad hujuſmodi augmentum.* Et 1. 2. *quæſtione* 114. *articulo* 8. ſibi objicit, quod ſi quilibet actus charitatis mereretur ejuſdem charitatis augmentum, *ſequeretur quod per quemlibet actum meritorium gratia, vel charitas augeretur; quod videtur inconveniens, cùm quandoque actus meritorii non ſint multùm ferventes, ita quod ſufficiant ad charitatis augmentum.* Ad quod reſpondet in hunc modum: *Ad tertium dicendum, quod quolibet actu meritorio meretur homo augmentum gratiæ, ſicut & gratiæ conſummationem, quæ eſt vita æterna. Sed ſicut vita æterna non ſtatim redditur, ſed ſuo tempore; ita nec gratia ſtatim augetur, ſed ſuo tempore, cùm ſcilicet aliquis fuerit ſufficienter diſpoſitus ad gratiæ augmentum.* Ubi planè ſupponit, actum charitatis ſufficientem in ratione meriti ad augmentum charitatis, eſſe aliquando inſufficientem ad illud in ratione diſpoſitionis phyſicæ. Quod nunquam verificaretur, ſi valor moralis, penes quem attenditur ratio meriti, non poſſet excedere latitudinem gradualem intenſionis phyſicæ ejuſdem actus, penes quam attenditur ratio diſpoſitionis phyſicæ ad augmentum.

D. Thom.

44. Nota.

Ubi obiter elucet diſcrimen inter actus naturales augeſcentes habitus acquiſitos ex una parte, & actus charitatis augeſcentes habitum charitatis ex alia: quod quia aliqui non conſiderarunt, decepti ſunt circa modum, quo charitas creſcit per actus meritorios. Nam actus naturales non augent habitus meritoriè, ſed ſolùm phyſicè, aut diſpoſitivè, aut effectivè; & quia actus remiſſus non eſt diſpoſitio ſufficiens ad augmentum, nec vis ſufficiens ad illud efficiendum, propterea actus naturales remiſſi non dicuntur augere habitum, ſed duntaxat diſponunt remotè ad prædictum augmentum. Cæterùm actus charitatis non ſolùm habet diſponere phyſicè ad charitatis augmentum,

ut

Digitized by Google

ut vidimus *dub. præced.* ſed etiam comparatur ad illud per modum meriti, ut docet S. Thom. *in præſenti, art.6.* & oſtendimus *tract.16. diſp.6. dub.4.* & ſupponunt omnes in præſenti. Unde ſimilitudo inter actum charitatis, & actus naturales in ordine ad augeſcendum habitum, obſervanda dumtaxat eſt in genere cauſæ diſpoſitivæ phyſicè, conſiſtitque in eo, quod ſicut habitus acquiſitus non augetur diſpoſitivè, niſi per actus intenſos, & adæquantes latitudinem augmenti, & uſquedum tales actus eliciantur, ſuſpenditur augmentum; ita charitatis habitus non augetur diſpoſitivè, niſi per actus intenſos, & adæquantes latitudinem augmenti ſuperaddendi, quod proinde ſuſpenditur uſque ad durationem, in qua tales actus eliciantur, ut docet D. Thom. locis ſuprà relatis. Sed quia valor moralis, penes quem attenditur ratio meriti, poteſt excedere latitudinem gradualem phyſicam operationis, ut hactenus vidimus; propterea fieri valet, quod actus phyſicè remiſſus, & inſufficiens in vi phyſicæ diſpoſitionis ad augmentum charitatis, habeat ſufficientem intenſionem, aut valorem moralem ad merendum illud de condigno, illudque reipſa mereatur, & ſubinde augeat charitatem moraliter meritoriè; licèt illud augmentum ut phyſicè exercitum ad aliud tempus differatur, ut fuſiùs *dub. ſeq.* dicemus. Quas cauſalitates quidam non diſtinguentes imaginati ſunt ſolos illos actus mereri de condigno charitatis augmentum, qui ad illud ultimò phyſicè diſponunt; & quia videbant (ut reipſa contingit,) actus remiſſos non diſponere phyſicè ultimò ad augmentum charitatis, propterea aſſeruerunt, tales actus non mereri de condigno prædictum augmentum. Sed eorum deceptio, & fundamentum inde procedens manent ex dictis convulſa.

45. Interrogationi ſatisfit. Si autem inquiras, quotiès debeat actus phyſicè remiſſus repeti, aut quantum debeat continuari, ut ex his capitibus capiat valorem moralem ſufficientem ad merendum de condigno augmentum ſuperaddendum? Reſpondetur, id non poſſe certa regula determinari, ſed pendere ex pluribus, utputa ex quantitate phyſica actus, & augmenti inter ſe collati, & ex aliis principiis, quæ fortè ſolus Deus cognoſcit. In communi autem (quod ad reſolutionem præſentis difficultatis ſufficit,) dicendum eſt eam repetitionem, aut continuationem, aut alias circunſtantias debere ſuperaddi, quæ præſtent actui phyſicè remiſſo tantum valorem, ut adæquet æſtimabilitatem augmenti ſuperaddendi. Sed ad conſiderationem magis particularem deſcendendo, valde probabile cenſemus, quod ſuppoſitâ eadem phyſicâ intenſione actus, v.g. ut duo, magis confert ad augeſcendum ipſius valorem moralem continuatio, quàm repetitio; atque ideo pluris æſtimari continuationem actus ut duo per unam horam, quàm frequentiſſimam repetitionem actus ut duo intra eandem horam. Quod communiter docent Thomiſtæ contra Suarium, & meritò: tum quia ipſa perſeverantia importat ſpecialiſſimam difficultatem, ut tradit D. Thom. infrà, *q.137. art.1.* ergo cæteris paribus, pluris æſtimanda eſt continuatio actus charitatis per unam horam, quàm multiplex ejuſdem actus repetitio intra eandem horam. Tum etiam, quia actus perſeverans per unam horam durat in omnibus inſtantibus, in quibus actus interrupti intra eandem horam exercentur; & inſuper durat in aliis inſtantibus, aut partibus, in quibus illi actus interrumpuntur; hoc autem, ſuppoſitâ cæterorum æqualitate, nequit non conferre ad aliqualem exceſſum in valore morali. Tum prætereà, quia interruptio continuationi oppoſita dicit ceſſationem ab actu pro aliquo tempore, aut momento; atque ideo dicit ceſſationem à valore morali, qui in ſolis actibus reperitur; non verò in ceſſatione, aut privatione. Tum denique, quia pejus reputatur continuò peccare, quàm peccata cum interruptione committere; & gravius ſupplicium æſtimatur pœna continua, quàm interrupta; Ergo pariter pluris habendus eſt actus bonus continuus, quàm ejuſdem repetitio intra idem temporis ſpatium. Nec motiva Suarii aliud evincunt, quàm in actibus interruptis inveniri majorem rationem voluntarii. Quia verò valor moralis non adæquatur cum ſola voluntarii ratione, ſed creſcit etiam ex aliis capitibus, in quibus continuatio interruptioni præeminet; non inde convincitur majorem valorem moralem inveniri in actibus interruptis intra horam, quàm in actu continuato per idem tempus, ſed potiùs ſequitur contrarium, ut conſtat ex dictis.

Suar.

D. Thom. Melior eſt boni operis cõtinuatio, quàm repetitio.

Facta autem comparatione inter ipſos actus remiſſos, ex quorum multiplicatione, aut repetitione conſurgit valor moralis, qui augmento ſuperaddendo adæquandus eſt, cenſemus plus conferre tres, vel quatuor actus non ita remiſſos, quàm plurimos actus valde remiſſos. Verbi gratiâ, pluris æſtimantur, & plus merentur duo actus intenſi ut quinque, quàm quinque actus intenſi ut duo, aut decem actus ut unum. Et ratio eſt, quoniam intenſio non fit per gradus ejuſdem prorſus rationis (horum quippe multiplicatio non importat niſi materialem quandam rei extenſionem, & augmentum quaſi quantitativum;) ſed fit vel per modos, vel per gradus diverſæ rationis, quorum ſuperior longè præſtat inferioribus, ad eum planè modum, quo ſpecies ſuprema infimas antecellit. Ut autem valor rei inferioris adæquet in æſtimatione morali valorem rei ſuperioris, non ſufficiunt iidem phyſici gradus multiplicati, ſed requiruntur multò plures, qui ratione multitudinis adæquent. Si enim ſupponamus aurum habere quinque gradus intenſionis, non ſufficiunt quinque gradus intenſionis argenti, ut adæquent in æſtimatione morali valorem auri; ſed requiritur major argenti multitudo. Et ob eandem rationem adamas habens gradus (vulgò *quilates*, aut *fondos*) ut octo, pluris æſtimatur, quàm duo adamantes ut quatuor, & quàm octo adamantes ut *unum*. Qua de cauſa ad adæquandum valorem adamantis ut octo non ſufficiunt quatuor adamantes ut duo, nec octo ut unum, ſed requiruntur plures; & quo fuerint perfectiores, licèt infra octo, eò pauciores ſufficient. Sic in præſenti materia ut fiat moralis adæquatio inter valorem actuum remiſſorum, & valorem augmenti ſuperaddendi, non ſufficiunt iidem gradus phyſici ex parte utriuſque extremi, ſed plures requiruntur ex parte meriti, eo quòd modus intenſionis in augmento repertus eſt excellentioris rationis, & cum eminenti quadam elevatione continet omnes gradus in actibus illis repertos. Quanto verò actus illi fuerint magis remiſſi, tanto major eorum multiplicatio requiretur, ut fiat moralis adæquatio cum præmio. 46. Maior reſolutionis explicatio.

Si

Si autem actus fuerint magis intenſi, licèt infra augmentum ſuperaddendum, minor multitudo ſufficiet pro illa morali adæquatione, eo quòd ſunt majoris æſtimabilitatis. Quanvis ergo per actus remiſſiores augmento queat fieri adæquatio moralis cum illo, nihilominus obſervanda eſt proportio hactenus explicata.

47. Conſectarium. Ex qua etiam doctrina infertur, non ſufficere eoſdem actus remiſſos repetitos, aut eundem actum remiſſum continuatum ad merendum augmentum ſupra charitatem præexiſtentem; ſed quo charitas intenſior ſupponitur, eo deſiderari plus valoris ex parte meriti, ut quis mereatur charitatis augmentum. Verbi causâ plus requiritur ad merendum addi unum, ut ſic dicamus, modum, aut gradum ſupra charitatem ut decem, quàm ad merendum unicum gradum ſupra charitatem ut quinque, licèt utraque charitas augeatur præcisè ut unum. Quoniam gradus addendus charitati ut decem, eſt alterius, & longè excellentioris rationis, ac gradus addendus charitati ut quinque; non enim imaginandum eſt, hos gradus eſſe ejuſdem æſtimabilitatis, aut ſolùm materialiter, & velut quantitativè diſtingui, ſicut comparatur numus additus numo. Sed diſtinguuntur ad inſtar ſpecierum, quarum ſuperior excedit perfectionem cujuſlibet inferioris. Unde gradus, aut modus ſuperaddendus charitati ut decem, nempe gradus, aut modus undecimus, longè præſtat gradui, aut modo ſuperaddendo charitati ut quinque, videlicet modo, aut gradui ſexto, atque ideo fundat majorem æſtimabilitatem moralem. Licèt enim moralis valor non debeat omninò commenſurari intenſioni phyſicæ, ut ſuprà vidimus, ſed poſſit etiam ex aliis capitibus deſumi; nihilominus ex illa etiam pendet, atque ideo creſcit ad augmentum illius. Quod maximè in præmio verificatur, & potiùs quàm in actibus meritoriis; in his enim præter intenſionem attenduntur multiplicatio, continuatio, difficultas, & aliæ circunſtantiæ, ex quibus, ſtante eadem intenſione, valor moralis variari poteſt; in præmio autem augmenti nil ferè horum occurrit præter intenſionis modos, ad quos proinde oportet potiſſimùm attendere. Si ergo modus, aut gradus ut unum, ſuperaddendus charitati ut decem eſt perfectior, quàm modus, aut gradus ut unum ſuperaddendus charitati ut quinque, illumque excedit in æſtimabilitate morali; planè ſequitur plus valoris requiri ex parte meriti ad merendum augmentum charitatis ut decem uſque ad undecimum gradum, quàm ad merendum augmentum charitatis ut quinque uſque ad gradum ſextum, & non ſufficere eoſdem actus ad hos effectus. Neceſſaria quippe eſt pro merito de condigno adæquatio in valore morali inter meritum, & præmium; & quo præmium eſt nobilius, eo requirit majorem valorem moralem ex parte meriti.

Unde difficilior redditur reſolutio præſentis quæſtionis; nam licèt non obſcurè intelligatur, qualiter actus phyſicè remiſſi queant ratione valoris moralis ex aliis capitibus deſumpti adæquare valorem augmenti ſuperaddendi, ac proinde illud de condigno mereri, ut hactenus explicuimus; arduum tamen intellectu eſt, qualiter actus quilibet remiſſus mereatur de condigno charitatis augmentum; fieri enim poteſt, quod ex nullo capite ſuſcipiat valorem ſufficientem ad prædictam adæquationem, utpotà ſi augmentum ſit ſuperaddendum charitati ut decem, atque ideo debeat eſſe ut undecim; & actus ſolum habeat modum ut unum, & duret præcisè per unum inſtans, & fiat abſque difficultate. In hoc ergo præcipuè ſtat cardo præſentis difficultatis, quæ reſpicit actum remiſſum diviſivè, & præciſivè ab aliis actibus ſupervenientibus, & à continuatione; non verò ut ſimul cum illis, aut continuatus fundat majorem valorem moralem, ut hucuſque diximus. Et inquirimus, an ita diviſivè acceptus ſit adæquatum pretium, ſeu meritum augmenti ſuperaddendi. — Inſtauratur, & augetur difficultas præſentis dubii.

§. III.

Alia concluſio ad magis expediendam difficultatem.

Dicendum eſt tertiò, quod ſi ad ſolas leges meriti de condigno attenderetur, nulla alia interveniente diſpoſitione, aut providentia, juſtus non quolibet actu charitatis mereretur charitatis augmentum. Hanc concluſionem defendunt Bañez, & alii plures Authores *num.* 67. referendi. Probatur ratione; nam ad meritum de condigno requiritur, ſuppoſitis aliis conditionibus, quod adæquet in valore morali præmium: Sed non quilibet actus charitatis adæquat in valore morali augmentum charitati præexiſtenti ſuperaddendum: Ergo ſi ad ſolas leges meriti de condigno attenderetur, juſtus non quolibet actu charitatis mereretur charitatis augmentum. Major, & conſequentia patent. Minor autem probatur in hunc modum: Supponamus, juſtum habere charitatem ut novem, & elicere actum charitatis qui ex nullo capite habeat niſi valorem ut unum. Tum ſic: Augmentum in hoc caſu ſuperaddendum debet eſſe ad minimum ut decem; nec enim alius inferior gradus ſupra novem excogitari valet, atque ideo debet importare valorem ut decem: Sed actus habens valorem præcisè ut unum non adæquat valorem ut decem, ut ex ipſis terminis liquet: Ergo non quilibet actus charitatis à juſto elicitus adæquat in valore morali augmentum præexiſtenti charitati ſuperaddendum. — 48. Tertia concluſio. — Bañez. — Ratio.

49. Effugium. Nec ſatisfacit ſi dicas hoc argumentum ex æquivocatione procedere; comparat enim cum augmento ut decem actum meritorium ut unum præciſivè acceptum; quo pacto evidens eſt, quod valorem prædicti augmenti non adæquat. Comparatio autem non debet ita fieri, ſed ſumendus eſt actus ut unum ſimul cum actibus præcedentibus, qui meruerunt charitatem ut novem; & hoc modo adæquat valorem augmenti ut decem. Si enim quis eliciat actum habentem valorem ut novem, quo meretur totidem gradus augmenti, & deinde eliciat actum habentem valorem ut unum, ſufficientem adæquationem ponit inter meritum, & augmentum ut decem; nam novem, & unum in valore ex parte meriti adæquant decem gradus valoris ex parte augmenti.

Præcluditur. Non, inquam, hoc ſatisfacit; quoniam actus habens valorem præcisè ut unum, nec diviſivè, aut præciſivè ſumptus, nec cum aliis actibus meritoriis præcedentibus acceptus adæquat valorem augmenti ut decem. Et ratio eſt, nam licèt actus remiſſi queant in valore morali adæquare præmium intenſius; nihilominus ad hanc

Digitized by Google

moralem adæquationem non ſufficit adæquatio in ſolo numero graduum; ſed requiritur major multitudo ex parte actuum, eo quòd gradus reperti in pluribus actibus remiſſis, important minorem æſtimabilitatem ac totidem gradus reperti in unico præmio intenſo, ut ſuprà explicuimus. Duo autem actus, unus ut novem, & alter ut unum, non important niſi eundem numerum graduum, qui in augmento ut decem eminentiùs invenitur: quocirca non adæquant ejus valorem moralem, ſed major actuum vel multitudo, vel continuatio, vel intenſio adjicienda eſt.

50. Aperitur vis impugnationis. Explicatur hoc ampliùs, etenim unus actus intenſus, & meritorius ut decem, majorem valorem moralem importat, quàm decem actus ut unum, & quàm duo actus ut quinque, & quàm duo actus, unus ut novem, & alter ut unum; habere quippe decem gradus unitè, & indiviſibiliter in unico modo ſuperiori, melius quid eſt phyſicè, & moraliter, quàm habere eoſdem gradus partitos, & diviſos in modis inferioribus, ut ſuprà expoſuimus: quocirca actus intenſus, & meritorius ut decem, plus meretur, quàm decem actus ut unum, & quàm duo actus ut quinque, & quàm duo actus, unus ut novem, & alter ut unum. Sed actus intenſus ut decem ſufficientem adæquationem habet cum augmento charitatis ut decem; nec enim in ratione meriti excedit illud præmium in eſſe præmii. Ergo actus ut unum, non ſolùm conſideratus ſecundùm ſe, ſed etiam ut conjunctus alteri actui ut novem, non habet adæquationem in valore morali cum augmento charitatis ut decem.

Urgetur. Declaratur ulteriùs: Actus intenſus ut novem non excedit in valore morali augmentum charitatis ut novem; & actus ut unum non adæquat valorem moralem modi augmenti ut decem; ſiquidem hic modus eſt nobilior, quàm modus ut novem, & quàm omnes modi inferiores: Ergo actus ut unum, nec ſumptus ſecundùm ſe, nec ut conjunctus actui ut novem, habet adæquationem in valore morali cum augmento charitatis ut decem. Itaque ad hujuſmodi adæquationem opus erat, quod ſicut modus ut decem ex parte augmenti addit phyſicè ſupra modum ut novem illum excedendo; ita id, quod additur actui ut novem adderet phyſicè ſupra actum ut novem illum ſuperando. Quod tamen aliter, & valde aliter contingit; nam modus ut decem ex parte augmenti continet phyſicè modum ut novem, additque aliquid excellentius: actus autem ut unum non continet actum ut novem, nec ſuper illum phyſicè addit, ſed potiùs continetur in eo. Ergo duo illi actus nec diviſim, nec copulativè accepti adæquant valorem moralem augmenti ut decem. Unde niſi eorum valor ratione continuationis, vel repetitionis creſcat (quod in hypotheſi noſtræ aſſertionis non ſupponitur,) nequeunt mereri de condigno charitatis augmentum.

51. Objectio. Sed objicies: Nam plures actus honeſti ſimul ſumpti majorem valorem important, quàm eorum quilibet ſeorſim acceptus; & ideo pluris æſtimantur duo actus ut quatuor, quàm unicus actus ut quatuor, juxta ea quæ diximus *à num.* 41. Ergo plus valoris important duo actus, unus ut novem, & alter ut unum, quàm unicus actus ut novem; & conſequenter plus meretur qui elicit actum ut novem, & deinde actum ut unum, quàm ſi præciſè eliceret actum ut novem. Sed ſi eliceret præciſè actum ut novem, mereretur augmentum charitatis ut novem. Ergo eliciendo poſtea actum ut unum, meretur augmentum charitatis ſupra novem, atque ideo quod charitas augeatur uſque ad gradum, aut modum ut decem. Hoc quippe augmentum eſt, quod immediatè, & in minima proportione ſequitur poſt gradum, aut modum ut novem.

Diluitur. Reſpondetur concedendo, quod in duobus actibus, uno ut novem, & alio ut unum, reperiatur plus valoris, quàm in unico actu ut novem; & admittendo pariter quod eliciens illos duos actus plus mereatur ſaltem in actu primo, & quoad ſufficientiam, quàm ſi eliceret unicum præciſè actum ut novem. Negamus tamen, quod mereatur augmentum præexiſtentis charitatis; nam, ut ſupponitur, eſt ut novem, ſupra quam nequit adjici, niſi gradus, aut modus ut decem. Hic autem gradus ex una parte indiviſibilis eſt, & ex alia parte excedit valorem repertum in duobus actibus, uno ut novem, & alio ut unum, ut hactenus oſtendimus. Quocirca Deus præmians non tenetur rependere illis actibus augmentum charitatis ut decem; nam ad meritum de condigno requiritur, quod meritum habeat adæquationem in valore morali cum præmio. Poſſet tamen aliud præmium retribuere, quod exceſſui valoris ex parte meriti reſponderet, & ſubrogaretur loco augmenti charitatis. Sicut ſi aliquis promitteret præmium aliquod indiviſibile elicientibus opera ejuſdem valoris cum præmio, nemo eorum qui illum valorem non attingeret, redderet præmium ſibi debitum, quantumcunque laboraſſet, & ad illius valorem acceſſiſſet. Sed promittens deobligaretur præmium illud reddere, & ad ſummum poſſet, ſi vellet, rependere aliquid aliud, quod valorem operum non excederet. Et ſicut in hoc caſu non eſſet inconveniens, quod opera illa, quantumvis valoroſa, manerent impræmiata ob defectum adæquationis in valore morali cum præmio illo indiviſibili: ita in noſtro caſu (ſi attendamus præciſè ad naturas rerum, & ad ſolas leges meriti de condigno,) nullum foret abſurdum, quod opera illa non conſequerentur in ratione præmii augmentum charitatis ut decem, ob defectum videlicet adæquationis in valore morali cum illo. Præſertim cùm poſſet Deus aliquid aliud rependere, quod valori illorum operum adæquaretur.

52. Replica. Dices: Licèt modus ille, aut gradus augmenti ut decem ſit formaliter indiviſibilis, habet tamen virtualem latitudinem; continet enim & illud valoris, quod duobus actibus, uni ut novem, & alteri ut unum adæquatè correſpondet; & inſuper illud plus valoris, in quo prædictos actus excedit. Unde quanvis hujuſmodi actus nequeant de condigno mereri, & reddere ſibi debitum illud augmentum adæquatè acceptum, poterunt tamen illud mereri ſecundùm illam portionem virtualem valoris, quæ ipſis correſpondet. Quod ſatis eſt, ut qui habet charitatem ut novem, & elicit actum ut unum, dicatur mereri de condigno ſuæ charitatis augmentum.

Diſſolvitur. Reſpondetur, quod meritum de condigno reſpicit ſuum præmium, ut exercitè ex juſtitia conferendum. Et quod ita conferri non debet, nequit cadere ſub merito de condigno, ut modò ſupponimus in dictis *tract.* 16. *diſp.* 2.

Digitized by Google

diſp. 2. *num.* 10. Eo autem ipſo, quod modus, aut gradus augmenti charitatis ut decem ſit formaliter indiviſibilis, & ad ſolas leges meriti de condigno attendamus (ſecluſâ aliâ gratiâ, aut diſpoſitione prædictis legibus accidentaria,) fieri non valet, quod augmentum charitatis debeatur actibus, de quibus loquimur; ſed abſolutè, & non violando illam legem meriti de condigno, poſſet Deus nullum augmentum conferre. Et ratio conſtat ex dictis; nam vel conferretur illud præcisè virtuale valoris, quod duobus his actibus correſpondet? Et hoc eſt impoſſibile; ſiquidem, ut ſupponitur, modus ille, aut gradus eſt formaliter indiviſibilis, atque ideo nequit inadæquatè produci, & conferri. Vel conferretur ille modus, aut gradus adæquatè acceptus? Et nec hoc dici poteſt, quia excedit valorem meriti, ut ſuprà oſtendimus; & præmians non tenetur retribuere ſupra valorem operum. Quod ſi faciat, jam convincitur non attendi ibidem ſolas leges meriti de condigno, ſed gratiam ſupra, & præter illas leges intervenire. An autem de facto ita contingat, ſtatim declarabimus.

§. IV.

Præcipuæ difficultatis reſolutio.

53. Quarta concluſio. Dicendum eſt ultimò, juſtum quolibet actu charitatis, quantumvis remiſſo, mereri de facto, & ſecundùm præſentem providentiam merito de condigno ſuæ charitatis augmentum: ſive (& in idem redit) per omnes, & ſingulos charitatis actus augere meritoriè de condigno ſuam charitatem. Hanc concluſionem docet Divus Thom. locis ſtatim referendis. Cui ex diſcipulis ſubſcribunt Capreol. *in* 1. *diſt.* 17. *quæſt.* 2. *art.* 3. *& in* 4. *diſt.* 21. *q.* 2. *art.* 3. Caiet. & Conradus 1. 2. *quæſt.* 114. *art.* 8. Idem Caiet. *in præſent. art.* 6. §. *Ad hoc dicitur*, ubi Araujo *dub.* 2. Labat *diſp* 3. *dub.* 2. Gonet *diſp.* 10. *art.* 7. Ferre *quæſt.* 18. §. 1. Alvarez *lib.* 7. *de auxil. is, diſp.* 60. *concl.* 3. Zumel 1. 2. *q.* 144. *art.* 8. *diſp.* 2. ubi Monteſin. *diſp.* 36. *quæſt* 7. Vaſquez *diſp.* 220. *cap.* 3. Eandem ſententiam tuentur B. Albertus *in* 1. *diſt.* 17. *art.* 10. Richardus *art.* 2. *quæſt.* 3. Gabriel *quæſt.* 2. *art.* 3. *dub.* 2. & *in* 4. *diſt.* 14. *quæſt.* 3. *dub.* 3. Scotus *in* 4. *diſtinct.* 21. *quæſt.* 21. §. *In iſta verò*, & *diſt.* 22. *quæſt.* 1. §. *De ſecundo.* Almainus *tract. Moral. cap.* 11. & 12. Corduba *lib.* 1. *quæſt.* 9. Suarez *in relect. de reviviſcentia merit. diſp.* 2. & *tom.* 2. *in* 3. *part. diſp.* 18. *cap.* 2. Lorca *in præſ. diſp.* 16. *dub.* 1. Malder. *art.* 6. *concl.* 2. Caſtillo *diſp.* 3. *quæſt.* 7. Valentia *punct.* 3. *concl.* 9. Peſantius *diſp.* 3. & communiter omnes Theologi hujus temporis.

D. Thom. Capreol. Caietan. Conrad. Araujo. Labat. Gonet. Ferre. Alvarez. Zumel. Monteſin. Vaſquez. B. Albert. Richard. Gabriel. Scot. Almain. Cordub. Suarez. Lorca. Malder. Caſtillo. Valentia. Peſantius.

Fundamentum. Præcipuum hujus aſſertionis fundamentum deſumitur ab authoritate; nam in ſacra Scriptura promittitur merces æternæ vitæ omnibus, & ſingulis charitatis operibus: Ergo juſtus per quodlibet charitatis opus meretur augmentum gloriæ: Ergo meretur gratiæ, & charitatis augmentum. Hæc ſecunda conſequentia rectè infertur ex prima, adjunctis his, quæ *num.* 31. præmiſimus, ubi oſtendimus augmento gloriæ inſeparabiliter conjungi augmentum gratiæ, & charitatis, & ſub eodem merito cadere. Prima verò conſequentia liquet ex antecedenti; nam ſi juſtus per aliquod charitatis opus valde remiſſum non mereretur gloriæ augmentum, non omnibus, & ſingulis charitatis operibus poſſet merces vitæ æternæ repromitti, ſed plura ſine hac mercede relinquerentur. Antecedens autem probatur, quia *Matthæi* 10. dicitur: *Quicumque potum dederit uni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine diſcipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.* Quod opus videtur valde exiguum inter charitatis, & pietatis officia. Et Apoſt. 1. *ad Corinth.* 15. ait: *Stabiles ſtate abundantes in omni opere bono, ſcientes quod labor veſter non eſt inanis in Domino.* Ubi fructum æternæ vitæ non ad ſola opera egregia, aut intenſa reſtringit, ſed omni operi bono promittit. Idem traditur in aliis Scripturæ locis, in quibus dicitur, quod Deus unicuique retribuet mercedem gloriæ ſecundùm laborem, & opera ejus, nullâ adhibitâ limitatione ad opera dumtaxat intenſa, aut difficilia.

Matth. 10. 1. Cor. 15.

54. Confirmatio prima. Confirmatur primò, & valde urgenter ex Conciliis; nam Arauſicanum *can.* 18. univerſaliter diffinivit deberi mercedem bonis operibus in gratia factis. Quilibet autem charitatis actus à juſto elicitus eſt opus bonum in gratia factum. Et Florentinum in litteris ſanctæ unionis decernit, Sanctos perfectè purgatos intueri clarè Deum, meritorum tamen diverſitate alium alio perfectiùs. Ubi non ad ſolam bonorum operum intentionem, ſed etiam ad diverſitatem attendit: quæ diverſitas per quodlibet etiam minimum opus inducitur. Et Trident. *ſeſſ.* 6. *cap.* 16. ſic docet: *Benè operantibus uſque in finem, & in Deo ſperantibus proponenda eſt vita æterna, & tanquam gratia filiis Dei per Chriſtum Ieſum miſericorditer promiſſa, & tanquam merces ex ipſius Dei promiſſione bonis ipſorum operibus, & meritis fideliter reddenda. Hæc enim eſt illa corona juſtitiæ, quam poſt ſuum certamen, & curſum repoſitam ſibi eſſe aiebat Apoſtolus à juſto judice ſibi reddendam; non ſolùm autem ſibi, ſed & omnibus, qui diligunt adventum ejus. Cùm enim ille ipſe Chriſtus Ieſus, tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites in ipſos juſtificatos jugiter virtutem influat, quæ virtus bona opera ſemper antecedit, & comitatur, & ſubſequitur, & ſine qua nullo pacto Deo grata, & meritoria eſſe poſſent; nihil ipſis juſtificatis ampliùs deeſſe credendum eſt, quominus plenè illis quidem operibus, quæ in Deo ſunt facta, divinæ legi pro hujus vitæ ſtatu ſatisfeciſſe, & vitam æternam ſuo etiam tempore, ſi tamen in gratia deceſſerint, conſequendam verè promeruiſſe cenſeantur, &c.* In qua doctrina Concilium minimè limitat meritum vitæ æternæ ad ſola opera bona excedentia charitatem præexiſtentem, ſed univerſaliter affirmat cuncta bona opera hominis juſti vitam æternam promereri; ſicut & quod per omnia bona opera ſatisfacit divinæ legi: ad quod certum eſt, non requiri, quod opus bonum ſit perfectius gratiâ, & charitate præexiſtentibus, vel eas intenſivè ſuperet. Et conformiter ad hanc doctrinam diffinit in eadem ſeſſ. can. 32. *Si quis dixerit hominis juſtificati bona opera ita eſſe dona Dei, ut non ſint etiam bona ipſius juſtificati merita; aut ipſum juſtificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & Ieſu Chriſti meritum, cujus vivum membrum eſt, fiunt, non verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipſius vitæ æternæ, ſi tamen in*

Conc. Arauſican. Conc. Flor. Conc. Trid. Concil. Trid.

Digitized by Google

gratia deceſſerit, conſequutionem, atque etiam gloriæ augmentum, anathema ſit. De quolibet autem minimo, & valde remiſſo actu charitatis verificatur eſſe opus bonum hominis juſtificati, factum ex Dei gratia, & Jeſu Chriſti merito. Ergo ſecundùm doctrinam, & ſententiam Concilii juſtus per quodlibet charitatis opus, licèt exiguum, & valde remiſſum, meretur charitatis augmentum.

Confirmatio ſecunda. D. Thom. Confirmatur ſecundò ex D. Thom. *in præf. art. 6. in reſp. ad* 1. ubi inquit: *Dicendum quod quilibet actus charitatis meretur vitam æternam, non quidem ſtatim exhibendam, ſed ſuo tempore. Similiter etiam quilibet actus charitatis meretur charitatis augmentum, non tamen ſtatim augetur, ſed quando aliquis conatur ad hujuſmodi augmentum.* Quibus verbis perſpicuè docet, nullum eſſe charitatis actum, cui gloria, & augmentum charitatis in ratione præmii non correſpondeat, quod falſum eſſet, ſi de facto aliquis charitatis actus ob defectum intenſionis, aut valoris non mereretur de condigno charitatis augmentum. Idem docet 1. 2. *q.* 114. *art.* 8. *ad* 3. ubi ait: *Dicendum, quod quolibet actu meritorio meretur homo augmentum gratiæ, &c.* Quilibet autem charitatis actus à juſto elicitus, ſive intenſus ſit, ſive remiſſus, eſt actus meritorius, ut ex ſe conſtat.

D. Thom.

55. Evaſio. Ad hæc teſtimonia, & præcipuè ad authoritates Concilii Tridentini quidam reſpondent, intelligenda eſſe vel de merito congrui, vel de merito in ordine ad aliquod præmium accidentale; atque ideo non evincere, quod juſtus quolibet opere charitatis mereatur de condigno augmentum gloriæ eſſentialis, & charitatis.

Præcluditur. Concil. Trid. Sed hæc reſponſio quoad utramque partem evidenter refellitur verbis Concilii. *Primo*, quia expreſsè recenſet inter præmia augmentum gratiæ, ut conſtat ex canone relato, *Non verè mereri augmentum gratiæ, &c.* Et hæc præmia vocat coronam juſtitiæ, ut liquet ex cap. 16. *Hæc enim eſt illa corona juſtitiæ, &c.* Quæ nequeunt niſi omninò violenter detorqueri vel ad meritum præcisè de congruo, vel ad præmia accidentalia. *Secundò*, quia Concilium eis locis docet, & decernit oppoſitum ejus, quod hæretici affirmabant: ii autem non negarunt operibus noſtris rationem meriti de congruo, & in ordine ad aliqua præmia accidentalia; ſed negarunt meritum de condigno in ordine ad vitam æternam, & quæ illam, ejuſque augmentum comitantur, obtendentes Chriſtum Dominum hæc nobis jam perfectè promeruiſſe, ut videri poteſt apud Vegam *lib.* 15. *in Concil. cap.* 16. Ergo doctrina, & diffinitio Concilii præcipuè reſpiciunt meritum de condigno, & in ordine ad præmium eſſentiale. *Tertiò*, quia niſi ita dicamus, ſequitur non eſſe contra fidem negare, quod juſtus per bona opera mereatur de condigno vitam æternam, ejuſque, & gratiæ, ſeu charitatis augmentum; quod tamen nemo Catholicorum audebit admittere, cùm omnes ex eis locis colligant eſſe de fide, juſtum per aliqua opera, ſaltem intenſiora, & eximii valoris mereri de condigno prædicta præmia. Cùm autem doctrina, & diffinitio Concilii ſit indefinita, & univerſalis, nullamque afferat limitationem, qua vel excludat, vel indicet excludenda fore opera minùs intenſa; ſit hæc etiam debere comprehendi ſub determinatione Concilii, atque ideo nullum eſſe opus charitatis, quod non mereatur vitam æternam, ejuſque, & charitatis augmentum.

Alii reſpondent, ex doctrina Concilii ſolùm colligi, quod juſtus bonis operibus mereatur de condigno præmium eſſentiale, cujuſmodi eſt vita æterna, & augmentum charitatis ei correſpondens; non verò quod mereatur præmium diſtinctum ab eo, quod aliis operibus correſpondet. Unde ut ſatisfaciat intentioni Concilii, inquiunt illi, neceſſarium non eſt aſſerere, quod minimum charitatis opus mereatur diſtinctum augmentum; ſed ſufficit concedere, quod mereatur idem augmentum, quod operibus intenſioribus debetur. Ita ut idem augmentum ſit præmium omnibus his operibus ex diverſis titulis debitum, ſicut eadem corporis Chriſti gloria eſt præmium reſpondens pluribus titulis, & meritis. 56. Aliud effugium.

Cæterùm hæc reſponſio verbis tantùm conſiſtit, & nullum habet fundamentum in Concilio, ſed ei ſatis apertè adverſatur. Quoniam ſi hoc pacto licet Concilium interpretari, pariter licebit aſſerere, quod juſtus nullis operibus mereatur diſtinctum præmium, ſed quod mereatur eandem gloriam, quæ primæ gratiæ abſque meritis infuſæ, vel primo operi meritorio correſpondet; ita quod idem præmium diverſis titulis retribuatur, ſicut contingit in exemplo meritorum Chriſti; quo utitur iſta reſponſio. Hoc autem eſt apertè contra intentionem Concilii, quod ex operibus juſtitiæ infert contra hæreticos ipſius juſtitiæ profectum, & incrementum. Sequela patet; nam Concilium non magis indicat, aut fundat iſtam expoſitionem, quàm illam. Confutatur.

Deinde refellitur hæc reſponſio, nam Concilium decernit, juſtum bene operando mereri verè augmentum gratiæ: Sed fieri poteſt, ut poſt infuſionem primæ gratiæ juſtificantis non eliciat, niſi unicum actum charitatis, & valdè remiſſum: Ergo per hunc actum verè meretur augmentum gratiæ, quin opus ſit recurrere ad alia opera intenſiora, vel ad alios titulos. Augmentum enim gratiæ in hoc caſu non reſpondet alteri operi intenſiori, ſiquidem nullum aliud fit, ut ſupponitur. Nec tandem oportet expectare aliud opus futurum intenſius; nam Concilium hanc conditionem non expoſcit, ſed ſolam gratiæ perſeverantiam, ut conſtat *ex can.* 32.

Ad hæc: Licèt prædicta evaſio videatur ſalvare, quod Deus rependendo idem præmium ob diverſos titulos retribuat unicuique operi præmium ipſi ſeorſim & diviſivè conſiderato ad æqualitatem reſpondens; minime tamen ſalvat, quod retribuat operibus præmium ipſis ſimul ſumptis debitum; & multo minùs, quod retribuat ultra, & ſupra condignum. Quoniam plura opera vel ejuſdem, vel diverſæ intenſionis ſimul ſumpta majorem valorem moralem important, quàm eorum quodlibet ſeorſim acceptum; creſcit enim moralis valor non ſolùm ex intenſione, ſed etiam ex operum multitudine, aut repetitione, ut *à num.* 41. oſtendimus. Ergo niſi Deus rependat unicuique operi etiam remiſſo diſtinctum præmium, augeatque præmium operibus intenſioribus correſpondens, non retribuit ad æqualitatem, & multò minùs ultra condignum; & tamen Major impugnatio.

tamen Concilium apertè ſupponit, Deum de facto ita ſe gerere in præmiando opera noſtra. Unde obiter diſpellitur exemplum illud meritorum Chriſti Domini; nam cùm quodlibet ejus opus ſit infiniti ſimpliciter valoris, ſupervenientia ipſius opera non augent intenſivè condignitatem ad præmium; & ideo non ſe extendunt ad præmia diſtincta, ſed ad eadem ex novo titulo conferenda. Quod aliter accidit in homine purè juſto; nam quodlibet bonum ejus opus auget intenſivè valorem moralem operum præcedentium, atque ideo poteſt vel ad novum præmium, vel ad prius debitum magis augeſcendum extendi. Et in hoc ſenſu loquitur Concilium, nullumque præſtat fundamentum contrariæ interpretationi.

57. Tertia reſponſio. Per quod denique rejicitur tertia quorundam evaſio præcedenti ſatis affinis, qui dicunt Concilium ſolùm determinare, quod omne opus bonum mereatur augmentum præmii. Pro quo, inquiunt, ſufficit gloriam, & gratiam augeri in eſſe præmii, quatenus confertur ob plures titulos; & non requiritur, quod creſcant in eſſe entis per aliquos intenſionis modos, aut gradus. Redditur enim præmium magis æſtimabile, atque ideo creſcit in eſſe præmii ex hoc ipſo, quod pluribus titulis correſpondeat.

Evertitur. Hoc, inquam, effugium præcluditur ex dictis. Tum quia nullum habet fundamentum in Concilio. Tum etiam, quia æſtimabilitas præmii non conſtituitur per correlationem ad meritum, cùm merita ſe teneant ex parte merentis, non ex parte præmiantis; ſed importat perfectionem abſolutam, quæ à præmiante venit, & merenti rependitur: Ergo ut quis dicatur mereri majus præmium, non ſufficit (licèt etiam requiratur,) quod merita multiplicentur; ſed deſideratur, quod præmium meritis reſpondens creſcat, & ſit majoris valoris in ſeipſo. Tum præterea, quia niſi ita dicamus, nullum erit in Scriptura, aut Conciliis teſtimonium, ex quo convincatur juſtum per opera intenſiora mereri augmentum gratiæ, & gloriæ; quod in communi omnium ſententia eſt de fide. Sequela oſtenditur; nam juxta præmiſſam reſponſionem diceretur augeri quidem gratiam, & gloriam in eſſe præmii, quatenus operibus intenſioribus correſpondet. Et ita minima gratia & gloria in eſſe entis erunt præmium correſpondens innumeris, & excellentiſſimis operibus; erit enim præmium majus in eſſe præmii. Tum inſuper, nam ex eadem doctrina inferretur, merita Chriſti Domini præmiari adæquatè, & ad æqualitatem per quodlibet beneficium eorum intuitu nobis collatum. Quod abſurdiſſimum eſt, & contra communem ſenſum. Sequela patet; nam juxta illam doctrinam, præmium creſcit in eſſe præmii per hoc, quod pluribus meritis correſpondeat: Ergo beneficium collatum ob infinita Chriſti merita eſt præmium infinitum in eſſe præmii, eiſque reſpondet adæquatè, & ad æqualitatem. Tum denique, nam pari licentiâ dici poterit, quod pluribus demeritis non correſpondeat major pœna ſenſus in eſſe entis, ſed præciſè major in eſſe pœnæ, quatenus ob plura peccata infligitur; nam ita proportionabiliter ſe habet demeritum ad pœnam, ſicut ſe habet meritum ad præmium. Conſequens autem eſt contra fidem, quæ docet dãnatos diverſa pœna, majori & minori torqueri.

Ex quibus liquet, quàm multùm noſtra, & 58. Illatio.
communis ſententia præſtat contrariæ; noſtra enim poſitivè fundatur in doctrina Scripturæ, & Conciliorum; illa verò vix, aut nullo modo valet prædictis teſtimoniis occurrere, ut liquet ex hactenus dictis. Nec propterea ipſi ullam cenſuram inurimus, quam videmus defendi à viris piis, & doctis. Sed eam relinquimus in eo probabilitatis ſtatu, quem ipſi nonnulli concedunt, ut vidimus *num.* 39. Negari tamen nequit, communem ſententiam, cui ſubſcribimus, eſſe longè probabiliorem, præcipuè poſt Concilium Tridentinum; nam ejus doctrina haud facilè componi poteſt cum opinione contraria.

Ratio autem noſtræ aſſertionis ſirmitur ex huc- 59. Nota.
uſque dictis; ſed priuſquam illam formemus, aliqua præſupponere oportet. Primum ſit, quodlibet opus charitatis, quantumvis remiſſum, additum aliis meritis, aut alteri juri antecedentibus, augere valorem, & jus. Quod ſatis liquet ex dictis pro ſecunda concluſione; nam prædictum opus importat aliquem valorem moralem: Ergo additum aliis meritis, aut titulis, auget eorum valorem, & jus; valor enim moralis creſcit non ſolùm ex intenſione, ſed etiam ex operum multitudine, ut ibidem ratione, & exemplis oſtendimus.

Secundum ſit, non eſſe contra rationem meriti de condigno, & præmii ei reſpondentis, quod ſi præmium habeat latitudinem, conferatur ſecundùm aliquam ſui partem ex juſtitia, & in vi præmii; & ſecundùm aliam tribuatur ex gratia, aut ex ſola fidelitate. Ut ſi Rex laborantibus ut quinquaginta proponat munus valoris ut centum, rependendo illud quoad quinquaginta gradus, ut mercedem debitam labori, & promittendo ipſum quoad alios gradus ut puram gratiam, dependentem tamen à labore ut conditione. In quo eventu negari non valet, quod laborans ut quinquaginta, mereretur de condigno illud præmium inadæquatè acceptum, ſive quoad quinquaginta valoris gradus. Adæquatè verò acceptum, ſive quoad omnes collativè ſumptos conſequeretur illud, partim ex juſtitia, partim ex promittentis gratia. Et quanvis hujuſmodi Regis lex eſſet præter, & ſupra communes, & ſolas leges meriti de condigno, adjiceretque conditionem cujuſdam gratiæ prædicto merito accidentariæ, ut conſtat ex dictis pro tertia aſſertione; nihilominus non eſſet contra eſſentiam prædicti meriti, nec ejus rationem everteret. Quoniam hujuſmodi meritum, ſuppoſitis aliis conditionibus, ſolùm expoſcit adæquationem in valore morali inter ipſum, & id quod confertur ut præmium, quæ adæquatio ſalvaretur in prædicto caſu. Illud enim donum; aut bonum habens valorem ut centum, non haberet rationem præmii adæquatè acceptum, ſed ſumptum præciſè quoad quinquaginta valoris gradus; quo pacto valorem laboris ut quinquaginta non excederet. Secundùm alios autem quinquaginta gradus non tribueretur ut præmium debitum ex juſtitia, ſed haberet rationem doni gratuiti debiti non quidem labori, ſed ex ſola promittentis fidelitate.

His ſuppoſitis probatur concluſio: Nam ſi 60. Ratio concluſionis.
juſtus habens charitatem valde intenſam, & eliciens actum unicum charitatis valde remiſſum, non mereretur de condigno præexiſtentis charitatis augmentum, maximè quia prædictus

Digitized by Google

dictus actus non adæquat in valore morali modum, aut gradum illum, quo charitas eſſet augeſcenda, ut ponderavimus *à num.* 48. Sed hæc ratio de facto, & ſecundùm præſentem providentiam non probat: Ergo juſtus ſecundùm præſentem providentiam quolibet actu charitatis meretur de condigno charitatis augmentum. Probatur minor, quia actus ille, licèt remiſſus, conjunctus tamen meritis, aut titulis præcedentibus, importat plus valoris, & juris, atque ideo condignitatem ad majorem modum, vel gradum augmenti, ſaltem inadæquatè acceptum, & quoad aliquid, in quo ille modus excedit præexiſtentem charitatem; aliunde verò Deus ſtatuit de facto præmiare ultra condignum, ut communiter docent Theologi: Ergo de facto quilibet actus charitatis meretur augmentum charitatis, ſaltem inadæquatè ſumptum. Ita quod modus augmenti formaliter indiviſibilis ſecundùm illud virtuale, in quo non excedit actum remiſſum, ut aliis meritis, & titulis conjunctum, ſit præmium ex juſtitia ipſi debitum, tanquam merito de condigno; & ſecundùm aliud virtuale, in quo actum excedit, ſit donum gratuitum collatum ex ſola fidelitate Dei promittentis.

Confirmatio. Confirmatur, & declaratur primò, quia non eſt contra rationem meriti de condigno, quod præmians adjiciat ex gratia aliquid ſupra id, ad quod merita important condignum, & æqualem valorem; licèt id, quod retribuitur, ſit indiviſibile, & adæquatè acceptum excedat valorem operis meritorii. Id quippè ſolùm probat, quod in tali eventu non tantùm interveniant leges meriti de condigno, ſed gratia etiam huic merito accidentaria; & quod id, quod ſortitur rationem præmii, non ſit adæquatè præmium, ſed partim præmium ex juſtitia debitum, & partim donum ex gratia datum, ut *num. præced.* obſervavimus. Conſtat autem, quod novus modus, aut gradus augmenti, licèt indiviſibilis ſit, habet tamen aliquid, in quo adæquat valorem operis meritorii remiſſi; & aliquid, in quo prædictum valorem excedit: Ergo quoad illud primum poteſt eſſe præmium debitum operi remiſſo, tanquam merito de condigno, & quoad ſecundum valet eſſe donum gratuitum ex liberali Dei promiſſione collatum. Quod autem de facto ita continget, conſtat tum ex teſtimoniis Scripturæ, & Conciliorum ſuprà relatis, quæ id ad minus evincunt: tum ex communi Theologorum proloquio, quod Deus præmiat ultra condignum.

Secunda confirmatio. Confirmatur ſecundò, & declaratur ampliùs: Nam cùm ex una parte Deus ſit ſummè juſtus, & liberalis in præmiando; & ex alia nos alliciat ad rectè operandum intuitu futuri præmii, ut conſtat ex teſtimoniis ſacræ Scripturæ ſuprà relatis; fateri oportet omnem actum charitatis mereri gloriæ, & præexiſtentis charitatis augmentum, niſi oppoſitum conſtet ſufficienti authoritate, vel urgenti ratione; & curandum Theologis eſt invenire vias, quibus id cum majori facilitate, & connaturalitate explicent. Modus autem à nobis propoſitus id haud obſcurè declarat, & nec authoritati, nec rationi opponitur, ſed utrique potiùs cohæret, ut liquet ex hactenus dictis. Ergo ita aſſerendum eſt. Quod magis conſtabit diruendo fundamenta contrariæ opinionis.

61. Sed objicies, doctrinam in hac ratione, & confirmationibus traditam non cohærere cum illa, quam tradidimus *tract.* 16. *diſp.* 6. *dub.* 2. §. 3. ubi ſtatuimus, purum hominem non poſſe mereri de condigno primam gratiam juſtificantem dandam peccatori. Idque probavimus, quoniam Deus nequit obligari ad conferendam peccatori gratiam, quin obligetur ad remittendum jus exigendi infinitam ſatisfactionem, quod reſultat ex infinita offenſæ gravitate; pura autem creatura nequit Deum obligare ad prædictam remiſſionem, cùm hujuſmodi præmium ſit infinitè æſtimabile, & poſcat meritum ſimpliciter infinitum. Cujus diſcurſus efficacia penitus evacuatur per doctrinam, quam modò tradimus; nam dici poterit, purum hominem mereri de condigno juſtificationem peccatoris inadæquatè acceptam, id eſt quantum ad id æſtimabilitatis, quod non excedit puri hominis meritum: cætera verò, & præſertim remiſſio offenſæ gravis, adjicientur ex liberalitate Dei præmiantis, ſicut modò diſcurrimus de augmento charitatis adæquatè, vel inadæquatè conſiderato; quod ſecundùm aliquam ſui rationem non excedit meritum actus remiſſi, & confertur ex juſtitia; & ſecundùm aliam excedit, & datur ex gratia. Objectio.

Diluitur. Reſpondetur negando antecedens; nam doctrina eo loco tradita procedit abſolutè, & nullâ factâ ſuppoſitione merito accidentaria; quo pacto impoſſibile eſt, purum hominem ſuo merito obligare Deum, ut gratiam det peccatori, quin eodem merito ipſum obliget, ut pacetur, & jus ad exigendum infinitam ſatisfactionem remittat: & quia hoc poſterius repugnat, rectè aſſeruimus repugnare & illud primum, varioſque dicendi modos impugnavimus, quibus nonnulli docent, meritum in eo eventu ſolùm debere habere adæquationem cum gratia, ſecus verò cum remiſſione offenſæ; quæ per viam incompoſſibilitatis inducitur. Nulla quippe præeunte ſuppoſitione, fieri non poteſt, quod præmians obligetur ex merito ad collationem gratiæ, & non obligetur ex eodem merito ad omnia, quæ prædicta gratiæ collatio ſecum indiſpenſabiliter affert; & propterea meritum debet omnibus adæquari, & ſi omnibus non adæquetur, eo ipſo non meretur id, quod neceſſariò annectitur aliis, & cum eis conſtituit unicum, & inſeparabile exercitè donum. Cæterùm ſi fiat ſuppoſitio accidentalis, & gratioſa, quòd Deus antecedenter paciſcatur cum puro homine ſe juſtificaturum eſſe peccatorem, ſi ipſe purus homo tale, aut tale opus meritorium eliciat, ita quod remiſſio offenſæ ſit mera liberalitas ab illo opere ſicut à ſola conditione dependens, gratia verò in peccatore recepta ſit præmium merito reſpondens; non negamus purum hominem poſſe hoc pacto mereri primam gratiam dandam peccatori; quia fieri valet, ut meritum puri hominis habeat ſufficientem adæquationem cum prædicta gratia conſiderata ſecundùm ſe, diviſivè, & præciſivè à remiſſione offenſæ. Quo pacto valeret etiam concedi, puram creaturam poſſe mereri de condigno præmium ſimpliciter infinitum, v. g. Incarnationem, ſi meritum referatur ad aliquid finitum, & inadæquatum in eo infinito incluſum, & Deus pactum faciat exequendi alia ex mera liberalitate: & tamen hæc communiter negantur à Doctoribus, quia loquuntur abſolutè, & independenter à ſuppoſitione adeo accidentaria, ſolumque conſiderant adæquationem inter meritum creaturæ, & bonum, quod exercitè

Digitized by Google

exercitè confertur, atque infinitam æſtimabilitatem indiſpenſaliter ſecum affert. In quo ſenſu prædictam difficultatem eo loco diſcuſſimus. Modo verò ut ſalvemus juſtum quolibet actu charitatis, licèt remiſſo, mereri de condigno ejuſdem charitatis augmentum, quod aliquando videtur valorem actus excedere, ſupponimus dari pactum, quo Deus ſtatuit nihil in actu charitatis irremuneratum relinquere, quanvis ad adjiciendum charitatis augmentum opus ſit adjicere aliquid ex gratia. Nec hujuſmodi ſuppoſitio eſt voluntaria, ſed ſatis innoteſcit ex teſtimoniis Scripturæ, & Conciliorum, quæ ſuprà expendimus; in eis quippe, omnibus, & ſingulis charitatis actibus à juſto elicitis præmium eſſentiale promittitur.

62. Obſervatio præ oculis habenda. Sed hic præ oculis habendum eſt, nos præſentem difficultatem ad eas anguſtias reduxiſſe, ut repræſentaretur inadæquatio inter actum meritorium, & augmentum ſuperaddendum; ſic enim difficultas magis ardua redditur, expoſcitque modum, ut concilietur juxta communem, & veram ſententiam. Eo autem, quem hactenus propoſuimus, ſatis facilè explicatur. Sed revera de facto prædictæ anguſtiæ non pungunt, quia ex una parte augmentum charitatis non ponitur ſtatim, ac elicitur actus meritorius remiſſus, ſed poſt hanc vitam, ut *dub. ſeq.* dicemus. Et ex alia Deus, ſicut ante, prævisa merita elegit efficaciter homines ad gloriam, ut diximus *tract. 5. diſp. 9. dub. 1. cum ſequentibus:* ita elegit ad determinatum gradum gloriæ, v.g. Petrum ad gloriam ut decem, Joannem ad gloriam ut quatuor, & ſic de aliis. Et conformiter ad prædictam intentionem, & finem diſtribuit auxilia in tempore, ut homines eliciant opera meritoria adæquatè correſpondentia illi gradui gloriæ, ad quem ſicut ad coronam præ-deſtinantur, & non plura, vel pauciora, quæ vel illum gradum excedant, vel ipſi non adæquentur; id quippe expoſcit divinæ providentiæ ordo. Unde nunquam juſtus decedet cum minori merito, quàm ſit corona ei præparata; ſed ſive intensè, ſive remiſsè operetur, eum tandem meritorum cumulum habebit, qui par ſit illi gloriæ, ad quam ſicut ad coronam eligitur. Quocirca juxta præſentem providentiam non trahimur ad anguſtias ſuprà repræſentatas, ſed facilè ab eis expedimur. Poſſunt tamen, & debent permitti diſputationis gratiâ, præſertim apud illos, qui cenſent Deum priùs prævidiſſe merita, & deinde intendiſſe efficaciter hominum gloriam. Et proptérea modum propoſuimus, qui ſive hoc, ſive aliud dicatur, ſalvat veritatem noſtræ, & communis ſententiæ.

§. V.

Refertur prima ſententia contraria.

63. Prima opinio contraria. Suar. Contra tertiam noſtram aſſertionem ſentire videntur Authores *num. 53.* relati, & præcipuè Suarez; concludunt enim ſuis argumentis, juſtum quolibet charitatis actu, licèt valde remiſſo, mereri de condigno charitatis augmentum adæquatè, & independenter ab alia gratia merito de condigno accidentaria. Quod probant primò teſtimoniis Scripturæ, & Conciliorum, quæ à *num. 53.* expendimus. Sed hoc

Primum argumentum diruitur. motivum facilè diruitur; nam (præſcindendo etiam à vera doctrina *num. præcedenti* tradita,) prædicta teſtimonia procedunt de facto, & ſecundùm præſentem providentiam, quâ Deus præmiat ultra condignum; & non reſpiciunt alium ſtatum, in quo obſervarentur ſolæ, & puræ leges meriti de condigno, & ea quæ hujuſmodi meritum ex ſe, & præſcindendo ab alia gratia affert. Unde optima ſunt ad roborandam quartam aſſertionem noſtram, ſed nequeunt allegari contra tertiam.

64. Secundum argumentũ. Arguitur ſecundò, quia valor moralis meriti creſcit ex bonorum operum multitudine: Ergo plus meretur qui elicit duos actus, unum ut decem, & alterum ut unum, quàm ſi unicum præcisè actum ut decem eliceret: Sed eliciendo actum ut decem, meretur charitatem ut decem: Ergo eliciendo poſtea actum ut unum, meretur augmentum ſupra charitatem ut decem.

Confirmatio. Confirmatur; nam ſi habens charitatem ut centum, eliciat actum ut duo, meretur charitatis augmentum: Ergo ſi habens charitatem ut centum, eliciat actum ut duo, merebitur quod ejus charitas augeatur. Patet conſequentia, quoniam ex parte operis datur æqualitas; & aliunde quod ex parte ſubjecti detur major charitas, nequit eſſe conditio deprimens operis valorem, & vim ejus meritoriam.

Satisfit argumento. Reſpondetur argumento concedendo, quod in duobus actibus, uno ut decem, & alio ut unum, reperiatur major valor moralis, quàm in unico præcisè actu ut decem. Sed negamus, quod habens charitatem ut decem, & eliciens actum ut unum, mereatur præexiſtentis charitatis augmentum, ſtando præcisè legibus meriti de condigno, nullamque adjiciendo gratiam huic merito accidentariam. Quoniam licèt in illis duobus actibus reperiatur major valor, quàm in actu ut decem; nihilominus eorum valor non adæquat valorem augmenti ſupra decem, nempe modum, aut gradum ut undecim: ſicut nec æſtimabilitatem unius actus ut undecim, ut ſuprà ponderavimus *à num. 49.* Præmians autem non tenetur retribuere ultra valorem meriti, niſi ex liberali ſua permiſſione ſe obliget ad præmiandum ultra condignum. Et ideo in prædicto caſu actus ut unum non mereretur exercitè augmentum charitatis ſupra decem, nec in actu primo eſſet meritorius illius augmenti, niſi ut pretium inadæquatum, quod ſimul cum aliis actibus, ſi ſuccederent, poſſet adæquare valorem augmenti, iſtudque exercitè promereri.

Diluitur cõfirmatio. Ad confirmationem concedimus totum, quod concludit; ſed aſſertionem noſtram non impugnat. Quia non negamus, quod per actus remiſſiores, præexiſtente charitate, poſſimus ejus augmentum de condigno mereri; ſed aſſerimus contingere poſſe, quod actus ſit adeo remiſſus, ut nequeat de condigno mereri prædictum augmentum, ſtando præcisè legibus meriti de condigno. Actus autem ut duo, licèt non adæquet valorem augmenti ut tria, poteſt tamen aliis actibus conjunctus adæquare valorem augmenti ut duo; ita ut quantum deficit rebus ex parte meriti, dematur etiam intenſionis ex parte præmii. Et idem proportionabiliter dicendum eſt de actu ut duo conjuncto meritis ut centum, licèt enim non habeat adæquationem in valore morali cum gratia ut centum & duo, habet tamen adæquationem cum gratia ut centum & unum, juxta proportionem *num. 46.* deſcriptam. Poteſt autem actus charitatis eſſe adeo remiſſus, ut cum nullo augmento poſſibili in ratione

Digitized by Google

præmii habeat adæquationem ob rationem traditam in reſponſione ad argumentum. Qui proinde nullum augmentum charitatis mereri poterit de condigno, niſi Deus adjiciat novam, & ipſi merito accidentariam legem, qua retribuere ultra condignum promittat, ut ſuprà expoſuimus.

65. Tertium argumentũ.

Arguitur tertiò: Nam quolibet peccato mortali quantumvis remiſſo meremur augmentum pœnæ: Ergo quolibet opere charitatis meremur augmentum præmii: Antecedens eſt omninò certum, & conſequentia probatur, quia eandem proportionem habet actus meritorius ad præmium, quàm habet actus demeritorius ad pœnam. Ergo ſicut ad hoc, ut quodlibet peccatum mortale mereatur augmentum pœnæ, non recurrimus ad extrinſecam Dei legem demerito accidentariam; ita recurrere non debemus, ut quodlibet etiam minimum charitatis opus mereatur augmentum præmii.

Confirmatur primò.

Confirmatur primò: Nam per quodlibet opus ſatisfactorium diminuitur pœna: Ergo quolibet opere meritorio augetur præmium, id quippe paritatis ratio convincit.

Secundò.

Confirmatur ſecundò, quoniam nullum eſt virtutis opus, per quod non augeatur præmium accidentale, licèt valde intenſum ſupponatur: Ergo nullus eſt charitatis actus, qui non mereatur de condigno augmentum charitatis, quanvis hæc præſupponatur valde intenſa.

Occurritur argumento.

Ad argumentum reſpondetur negando conſequentiam, & diſparitas poſſet ex eo deſumi, quod omne peccatum mortale importat infinitam gravitatem in ratione offenſæ; atque ideo ex hac parte trahit vel obligationem ad ſatisfactionem infinitam, vel (ubi hæc non fit,) reatum ad pœnam infinitam loco ſatisfactionis; unde quodlibet peccatum grave importat condignitatem ad augeſcendam pœnam. Opus autem charitatis habet finitum valorem, poteſtque eſſe ita remiſſum, ut non adæquet valorem augmenti charitatis, ut ſuprà expoſuimus.

Sed addimus, quod ſi ſermo ſit de pœna eſſentiali, ſeu damni, hæc propriè loquendo non augetur intenſivè, quia non eſt forma, ſed privatio viſionis beatificæ. Dicitur autem major non per ullam additionem in ſeipſa, ſed ſolùm per connotationem novi peccati impedientis viſionem. Quocirca mirum non eſt, quod per omnia, & ſingula peccata gravia dicatur augeri pœna. Augmentum autem charitatis eſt propriè tale, ſitque per additionem modi, aut gradus ſimpliciter perfectioris, & qui poteſt excedere in valore morali actum charitatis valde remiſſum, ut ſuprà declaravimus. Et ideo ſi ad ſolam naturam, & leges meriti de condigno attenderetur, non omnis, & quilibet charitatis actus mereretur præexiſtentis charitatis augmentum. Loquendo autem de pœna, & præmio accidentalibus, permittimus quod ſicut quodlibet peccatum meretur majorem pœnam ſenſus, ita quodlibet opus charitatis meretur augmentum præmii accidentalis; utrobique enim adeſt proportio, & condignitas in ordine ad illos terminos.

Confirmatio prima ſolvitur.

Ad primam confirmationem neganda eſt conſequentia, loquendo de præmio eſſentiali, & augmento charitatis. Et ratio diſparitatis eſt ſatis manifeſta, quia in uno caſu fit diminutio, & in alio intenſio. Pœna quippe correſpondet reatui inducto per peccata, & quilibet actus ſatisfactorius ſicut ſolvit aliquod debitum, ita diluit aliquem reatum, ſaltem ex parte; & ideo poſito quolibet actu ſatisfactorio diminuitur pœna. Augmentum autem charitatis fit per additionem modi indiviſibilis perfectioris; & quia non omnis actus charitatis adæquat valorem hujuſmodi, propterea (attentis præciſè legibus meriti de condigno,) non omnis charitatis actus mereretur de condigno charitatis augmentum.

Accedit etiam, pœnam pro qua ſatisfacimus, ſemper eſſe temporalem; reatus enim ad pœnam æternam diluitur gratis in ipſa peccatoris juſtificatione. Satisfactioni autem pro pœna temporali non eſt comparandum meritum præmii eſſentialis, quale eſt augmentum charitatis, ſed meritum majoris præmii accidentalis, quod facilè permittimus.

Reſpondetur ſecundæ.

Ad ſecundam confirmationem concedimus antecedens intellectum de omni actu virtutis ut charitate informato, & quatenus aliis actibus meritoriis conjungitur augendo eorum valorem; & negamus conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quoniam omnis virtutis actus illis conditionibus affectus habet condignum, & æqualem valorem, ut præmium accidentale aliquantulum augetur. Cæterùm non omnis charitatis actus, licèt aliis meritis conjunctus, habet valorem æqualem modo minimo, & indiviſibili, quo charitas augeſcenda eſt; quoniam hic modus, aut gradus excedit in valore morali actum valde remiſſum aliis etiam meritis adjunctum, ut ſuprà *n. 49.* expoſuimus.

Diximus concedendum eſſe antecedens intellectum, &c. quia ſi loquamur de actu virtutis ſecundùm ſe, & præciſivè ab informatione charitatis, & à conjunctione ad præcedentia merita, non eſt univerſaliter verum; nam fieri poteſt, ut actus virtutis ſic ſumptus non adæquet in valore morali augmentum præmii accidentalis, atque ideo quod non mereatur illud de condigno, ut hactenus diximus de actu charitatis reſpectivè ad præmium eſſentiale.

66. Quartum argumentũ.

Arguitur ultimò: Quia in nulla ſuppoſitione poteſt concedi, quod Deus bona opera irremunerata relinquat, cùm in omni ſuppoſitione ſit juſtus in præmiando: Sed ſi aliquis actus charitatis non mereretur de condigno gloriam, & augmentum charitatis, Deus prædictum actum irremuneratum relinqueret: Ergo in omni ſuppoſitione fateri oportet, quod actus charitatis, licèt remiſſus, mereatur gloriam, & charitatis augmentum.

Solutio.

Reſpondetur, nullum fore inconveniens, quod Deus aliquod opus bonum relinqueret per accidens ſine præmio eſſentiali augmenti gloriæ, & charitatis, quando videlicet prædictum opus non haberet valorem æqualem augmento poſſibili ſuperaddi, ut contingeret in caſu noſtræ aſſertionis. Nam cùm prædictum opus ob defectum valoris non importaret jus proximum ad prædictum augmentum, nulla eſſet injuſtitia, aut indecentia, quod Deus illi operi præmium eſſentiale non retribueret. Sicut etiam Deus promittit de facto gratiam juſtificantem homini ſe ad illã diſponenti; & tamen non ad quamlibet diſpoſitionem ſequitur gratiæ juſtificantis infuſio, ſed ad ſolam diſpoſitionẽ ſufficientẽ, & ultimam. Quod ſi homo aliquam diſpoſitionem remotã efficiat, & ibi ſiſtat, nullum eſt abſurdũ, quod infuſio gratiæ ſanctifican-

Digitized by Google

ſanctificantis ſuſpendatur, & quod actus diſponens relinquatur ſine termino, ad quem ſaltem remotè diſponebat.

Poſſet tamen Deus, ſi vellet, ſervato etiam ordine juſtitiæ, retribuere in eo caſu præmium æquivalenter eſſentiale, quatenus poſſet conferre tantum præmium accidentale, & tam intenſum, ut in morali æſtimatione adæquaret valorem ejus augmenti partialis, quod in modo indiviſibili, quo charitas eſſet augeſcenda, virtualiter invenitur. Nam cùm prædictum charitatis augmentum non ſit infiniti valoris, poteſt ſufficienter compenſari per augmentum valdè intenſum præmii accidentalis. Cæterùm hæc etiam compenſatio eſſet merito de condigno accidentaria; nam ſuppoſito, quod Deus promiſiſſet præmium eſſentiale meritis æqualibus, minimè teneretur retribuere illud vel in ſe, vel in aliquo æquivalenti, niſi quando, & ubi merita adæquarent in valore morali præmium eſſentiale conferri poſſibile; quod in prædicto caſu non contingeret, ut conſtat ex dictis.

§. VI.

Secunda ſententia contraria cum ſuis fundamentis.

67. Secunda ſententia oppoſita. Bañ z.

Contra ſecundam, & quartam aſſertionem ſentit Bañez *in relectione de augmento charitatis, & in præſenti art.*8. *dub.*2. ubi plura ſtatuit circa meritum præmii eſſentialis, utpatà prædictum meritum ſolùm reperiri in actibus formalibus charitatis, & non creſcere ex bonitate morali aliarum virtutum: quæ impugnavimus *in tract. de Merito, diſp.*4. *dub.*5. *cum ſequent.* Sed quod ad præſens attinet, affirmat actus remiſſiores, charitate præexiſtente non mereri ejus augmentum diſtinctum ab eo, quod actibus intenſioribus correſpondet. Ex quo infert, quod ſi dentur duo homines, quorum unus per totam vitam non eliciat niſi unum actum charitatis ut decem; & alter per totam vitam repetat innumeros actus charitatis ut decem, utrique retribuetur idem præmium eſſentiale, nempe gloria, & charitas ut decem; cum hac ſola differentia, quod licèt præmium ſit idem in eſſe entis, nihilominus variabitur in eſſe præmii, quatenus uni illorum hominum tribuetur ob unicum titulum, actum videlicet charitatis ut decem; alteri verò tribuetur ob plures titulos, quot videlicet fuerunt actus charitatis ut decem ab eo per totam vitam eliciti. Concedit etiam eum, qui plures actus ejuſdem intenſionis elicuit, habiturum majus præmium accidentale. Quam opinionem probabilem reputat, & non ſegniter confirmat M. Ioan. à S. Thom. *in præſ. diſp.*15. *art.*4. Eandem etiam ſententiam quantum ad principale punctum, videlicet actus remiſſos non mereri de condigno charitatis augmentum; defendunt etiam D. Bonavent. *in* 2. *diſtinct.*14. *art.*2.*quæſt.*3.*in corp. & ad* 3. Durand. *in* 1. *diſt.*17. *quæſt.*8. Abulenſis *ſuper cap.*25. *Matthæi, quæſt.*721. Altiſiodorenſis *lib.*3.*Summæ,tract.*12.*quæſt.*3. Et eidem ſententiæ favent D. Antoninus in vita D. Gregorii Papæ, quam habet *in* 2. *parte hiſtorialis*, D. Vincentius Ferret. *in ſerm. Septuageſimæ*, explicans illa verba, *Erunt noviſſimi primi.* Alenſis 4.*part. quæſt.*57.*membro* 5. *ad* 7. Paludanus *in* 4. *diſtinctione* 14. *quæſt. ult.* Capreolus *ibidem, quæſtione* 2. *ad argumenta Scoti, contra* 2. Conradus, & Cajetanus 1.2. *quæſt.*114. *artic.*8. & alii.

Mag. Ioan. à S. Thoma. — D. Bonav. Durand. Abulenſ. Altiſiodor. — D Antonin. D. Vincent. Ferrer. Alenſis. Paludan. Capreol. — Conrad. Caietan.

68. Arguitur primò ex D.Thoma.

Solent pro hac opinione referri plura D. Thom. teſtimonia, in quibus eam tenere dicitur. Sed ſelectiora tantùm ſubjiciemus, quæ noſtræ aſſertioni magis repugnare videntur. Ergo *in* 1. *diſtinct.*17. *quæſt.*1. *art.*3. *ad* 2. ait: *Quilibet actus charitatis, in quantum eſt informatus tali habitu, ordinatur ad præmium ſubſtantiale, non tamen ad augmentum præmii, ſed nec ad augmentum charitatis.* Sentit ergo, dari aliquem charitatis actum, qui non meretur de condigno charitatis augmentum. *Et in* 2. *diſtinct.*27. *q.*1. *art.*5.*ad* 2. inquit: *Non oportet, quod quilibet actus meritorius augmentum gratiæ mereatur; quia non in quolibet actu meritorio invenitur illa conditio, per quam ex actu conſequitur augmentum habitus; ſed ſolùm in illo actu, quo quis utitur gratia accepta ſecundùm proportionem ſuarum virium, ita ut in nullo deſit gratiæ Dei.* Ergo quoties actus eſt remiſſior gratiâ, non meretur ejus augmentum. *Et in* 4. *diſtinct.*49. *quæſt.*1. *art.*4. *quæſtiunc.*4. reſolvit manſiones patriæ diſtingui ſecundùm diverſam charitatem viæ; & ſimilia docet 1. *part. quæſt.*12.*art.*6. *& ſuper* 1.*ad Corinth. cap.*3. *lect.*5. & alibi ſæpe. Sed charitas in via non augetur niſi per actus phyſicè ferventiores: iſti ergo, non verò actus remiſſi merentur augmentum gloriæ, ac ſubinde charitatis, cui gloria commenſuratur. (D.Thom.)

Confirmatio ex D. Auguſt. D. Auguſt.

Confirmatur ex D. Auguſt. *lib.*8. *trium quæſtionum, quæſt.*3. ubi docet quod quanto magis anima Deo adhæſerit per charitatem, tanto magis illuſtrabitur lumine gloriæ: Sed qui elicit actum intenſiorem, magis Deo adhæret per charitatem, quàm ille, qui elicit plures charitatis actus remiſſos: Ergo ille prior conſequetur majorem viſionem, ſeu præmium eſſentiale. Quod non contingeret, ſi actus remiſſus mereretur præmii eſſentialis, & charitatis augmentum.

Explicantur teſtimonia D. Thomæ.

Ad teſtimonia D. Thom. reſpondetur, quod cùm S. Doctor in Summa ſemel, & iterum expreſsè affirmet juſtum quolibet actu charitatis mereri charitatis augmentum, ut *num.*54. vidimus, non debet ejus mens ex anterioribus ſcriptis incerta reddi. Et quamvis alibi oppoſitum docuiſſe videretur, deberet ejus doctrina ſecundùm poſteriorem reſolutionem aut componi, aut emendari. Sed certè nihil eis locis noſtræ aſſertioni contrarium docet, ut ſingulis occurrendo conſtabit. In primo loquitur de actu charitatis, qui eſt ultima diſpoſitio ad infuſionem gratiæ ſanctificantis; hic enim meretur quidem præmium ſubſtantiale illi primæ gratiæ correſpondens, ſed non meretur augmentum præmii; quia non ſupponit præmium ſubſtantiale, cui augmentum adjiciat. In ſecundo non negat, quod quilibet charitatis actus mereatur gratiæ augmentum, ſed ſolùm intendit, quod non omnis actus meritorius prædictum augmentum ſtatim conſequatur; quia actus remiſſi, licèt augmentum gratiæ mereantur, non ſunt diſpoſitiones phyſicæ ultimò ſufficientes, ut illud augmentum immediatè inducant. Sed alia ulterior diſpoſitio addenda eſt, quam prædictum augmentum conſequatur, ut fuſiùs *dubio ſeq.* ex ſententia S. Doctoris dicemus. Et prædictum teſtimonium retorquendum eſt in M. Bañez, qui ſentit augmentum charitatis non cadere ſub merito de condigno operis ejuſdem intenſionis cum charitate præexiſtente, (Bañez.)

ſed

Digitized by Google

ſed ſolùm deberi actui intenſiori. Et tamen D. Thom. eo loco apertè ſupponit, actus æquè intenſos mereri augmentum charitatis, ſiquidem aſſerit tunc hominem mereri hujuſmodi augmentum, quando utitur gratiâ acceptâ ſecundùm proportionem ſuarum virium; & homo utitur hoc modo gratiâ, cùm elicit actus ejuſdem intenſionis cum illa. In aliis teſtimoniis ſolùm vult gloriam, cùm confertur, commenſurandam eſſe charitati ut diſpoſitioni; & cùm incipit deberi in ratione præmii, commenſurandam eſſe charitati ut merenti. Per quoſlibet autem actus, ſive intenſos, ſive remiſſos, creſcit charitas in eſſe merentis, quia per omnes actus accumulat valorem, & fundat jus ad majus præmium. Unde poſito quolibet charitatis actu, debetur plus gloriæ, & gratiæ, & charitatis. Quanvis non ſtatim retribuatur hujuſmodi augmentum ob defectum diſpoſitionis phyſicæ ultimò ſufficientis, ut *dub. ſeq.* declarabimus.

Diluitur cõfirmatio. Ad confirmationem reſpondetur, tantò magis aliquem perfundi lumine gloriæ, quanto magis Deo adhæret per charitatem patriæ; & tanto majorem charitatem habiturum in patria, quantò plus meriti habuerit in via; nam eo ipſo habet jus ad majus augmentum, tam charitatis, quàm luminis. Fieri autem poteſt, ut quis adeo multiplicet actus charitatis remiſſos, quod adæquet, imò excedat meritum alterius, qui unicum præcisè actum intenſum eliciat, ut conſtat ex dictis *à num.* 41. Quocirca de homine actus charitatis ita multiplicante verificatur, quod magis adhæret Deo per charitatem, utique ut merentem, & quantum ad jus majoris unionis; licèt habeat minorem charitatem in eſſe entis. Et in hoc ſenſu loquitur D. Auguſt. & exponendi ſunt alii Patres; nam dum in hac materia loquuntur, charitatis nomine non tam ſignificant qualitatem, aut habitum, quàm exercitium amoris. Quod licèt ſit remiſſum, poteſt vel ob continuationem, vel ob frequentiam adæquare, & ſuperare valorem unius actus intenſioris citò tranſeuntis.

69. Secundum argumentũ. Arguitur ſecundò ratione, quia ad meritum de condigno requiritur, quod opus meritorium ſe adæquet valori præmii: Sed actus remiſſus non ſe adæquat valori augmenti charitatis: Ergo non meretur illud de condigno. Probatur minor; nam ſi quis v. g. habens charitatem ut novem, eliciat actum charitatis ut duo, non datur ex parte actus niſi valor ut duo, & datur ex parte augmenti valor ut decem; ſiquidem charitas ut novem nequit augeri, niſi ad minus creſcat ut decem: Conſtat autem valorem ut duo non adæquari valori ut decem: Ergo, &c.

Confirmatio prima. Confirmatur primò: Nam ſi juſtus quolibet actu meritorio remiſſo meretur augmentum charitatis, ſequitur juſtum quolibet actu mereri quodlibet præmium, ſeu augmentum; hoc autem concedi non valet, ſiquidem pro diverſis meritis diverſa, & inæqualia præmia debentur: Ergo juſtus non meretur quolibet actu charitatis augmentum. Probatur ſequela; nam ſi juſtus habeat charitatem ut centum, & eliciat actum ut unum, meretur juxta noſtram ſententiam augmentum ut centum, & unum; & ſi habeat charitatem ut mille, meretur augmentum ut mille & unum: hæc autem præmia ſunt inæqualia, & diverſæ rationis: Ergo ſi quilibet charitatis actus meretur ejus augmentum, ſequitur juſtum quolibet actu mereri quodlibet præmium, ſive augmentum.

Confirmatur ſecundò: Nam ex eadem doctrina ſequitur, juſtum qui per ſpatium vitæ plures actus remiſſos elicuit, eſſe melioris conditionis, quàm juſtum qui in ſua converſione dilexit Deum actu intenſiſſimo: Conſequens eſt abſurdum: Ergo juſtus per actus remiſſos non meretur charitatis augmentum. Sequela eſt manifeſta; nam ſi in quolibet actu charitatis reperitur meritum novi augmenti, fieri poterit quod juſtus eliciens centum actus remiſſos ut unum, excedat in merito juſtum, qui actu intenſiſſimo ut quinquaginta converſus eſt, & alios actus poſtea non exercuit. Falſitas autem conſequentis liquet ex eo, quod Eccleſia colit ſpecialiter Magdalenam, & alios qui actu intenſiſſimo vel doloris, vel amoris converſi ſunt, quaſi perfectiores aliis, qui actus tepidos per totam vitam exercent. Et in hoc ſenſu exponit D. Chryſoſtom. parabolam illam de operariis in vinea, affirmans non eſſe reſpiciendam in hac parte diuturnitatem, qua quis Deo ſervit, ſed magis fervorem charitatis, quo ſervit; & propterea eos, qui una duntaxat hora laboraverunt, vel præferri, vel coæquari illis, qui laboraverunt per totum diem, ut videri poteſt *homil.* 65. *in Matth.* — Secunda. D. Chryſoſt.

70. Solutio argumenti. Ad argumentum reſpondetur negando minorem; nam ut ſuprà oſtendimus, actus phyſicè remiſſior augmento, poteſt aliis meritis, aut titulis conjunctus adæquari augmento in valore morali. Et ad probationem in contrarium dicendum eſt, quod in eo caſu non debet fieri comparatio inter actum ut duo, & augmentum adæquatè acceptum; ſed ſumendus eſt actus ut duo ut pretium de ſe inadæquatum, quod tamen conjunctum aliis actibus, aut titulis creſcit in valore morali, & meretur pluſquam ſoli actus præcedentes; atque ideo eſt æquale augmento ſuperaddendo, ſaltem inadæquatè accepto, & quoad ad aliquid ſui. Quod ſi adhuc ex parte augmenti adæquatè ſumpti invenitur aliquis exceſſus, illum retribuet Deus non in vi præmii, ſed ex gratia, qua præmiet ultra condignum, ut ſuprà fuſiùs declaravimus.

Satisfit primæ confirmationi. Ad primam confirmationem negamus ſequelam. Ad cujus probationem reſpondetur, quod cùm actus remiſſus non mereatur augmentum ſolitariè ſumptus, ſed ut conjunctus aliis actibus, aut titulis præcedentibus, variatur in eſſe pretii, & meriti ob conjunctionem ad alios actus, aut titulos. Unde actus ut unum conjunctum actibus ut centum, conſtituit pretium, & meritum ut centum & unum; quod adæquatur totidem gradibus ex parte augmenti. Et ſi conjungatur actibus ut mille, conſtituit meritum ut mille & unum, ac ſubinde proportionatum, & æquale ſimili augmento. Unde in rigore non meretur totum augmentum adæquatè ſumptum ſecundùm id, quod ſupponit, & id quod addit; ſed meretur quod ſupra id, quod aliis titulis, aut meritis erat debitum, adjiciatur aliquid aliud, quidquid illud ſit. Et ſic non meretur quodlibet præmium, ſed meretur quod ſupra id, quod debebatur, ſive illud ſit ut centum, ſive ut mille, addatur aliquid. Quod abſurdum non eſt, ſed conſonat rerum naturæ, cùm quilibet minimus actus bonus addat aliqualem valorem ſupra alios titulos, vel actus præcedentes.

Ad

Digitized by Google

Diluitur ſecunda. Ad ſecundam confirmationem admittimus ſequelam, ſaltem quantum ad poſſe; nulla quippe repugnantia eſt in eo, quod aliquis tot actus remiſſos exerceat, ut excedat valorem moralem, atque ideo meritum ejus, qui ſemel tantùm aut bis actum ferventem elicuit; quanvis etiam contingere poſſit, quod quis ferventer adeo charitatem exerceat, ut quolibet actu excedat innumeros alios actus, quos alii eliciunt, ut par eſt credere de B. Virgine. Ad improbationem autem ſequelæ reſpondetur, Eccleſiam ideo celebrare illorum ſanctitatem, quia de illa certò conſtat. Quod verò alii per frequentem actuum repetitionem illorum ſanctitatem excesſerint, non ſic innoteſcit. Per hoc autem minimè determinat, an plures actus remiſſi queant in valore morali adæquare, aut etiam excedere unicum actum intenſiorem, vel non? Et quod in hac parte nobis magis, quàm Adverſariis faveat, liquet ex dictis *à numero* 54. Chryſoſtomus autem ſolùm intendit non valde fidendum eſſe in hac parte temporis diuturnitati, quia fieri poteſt, ut quis brevi tempore adeo ferventer Deum diligat, ut præferri debeat aliis, qui longo tempore amant, ſed amore magis remiſſo; quod illa parabola confirmat. Sed minimè negat, quod quis plurium actuum, licèt non ita ferventium repetitione queat excedere meritum alterius, qui unum præcisè, aut alium actum, licèt ferventiorem exercet.

71. Tertium argumentũ. *D. Thom.* Arguitur tertiò: Quia in naturalibus actus remiſſi, licèt multiplicentur, non augent habitum præexiſtentem, ut docet D. Thom. 1. 2. *q.* 52. *art.* 3. Ergo idem dicendum eſt in ſupernaturalibus, quod ſcilicet ſoli actus intenſiores augeant charitatem, ut paritatis ratio convincere videtur.

Confirmatur. Confirmatur, quia in actibus malis ſola major intenſio meretur majus ſupplicium: Ergo in bonis ſola major intenſio meretur majus præmium. Suadetur antecedens, quia ſi in malis non ſola intenſio, ſed etiam actuum malorum repetitio conduceret ad merendum majorem pœnam, fieret Antichriſtum puniendum fore acerbiori ſupplicio, quàm ſupremum dæmonem; ille enim exercebit quamplurimos actus malos, hic verò unicum tantùm elicuit: Conſequens autem eſt falſum, & contra D. Thom. 3. *p. q.* 8. *art.* 7. *&* 8. Ergo in actibus malis ſola major intenſio meretur majus ſupplicium.

Diluitur argumentum. Ad argumentum reſpondetur conceſſo antecedenti negando conſequentiam. Et differentiæ ratio conſtat ex ſuprà dictis *num.* 44. quod actus naturales non augent habitum meritoriè, ſed ſolùm diſpoſitivè, aut efficienter phyſicè; & quia actus remiſſiores augmento non diſponunt ultimò ad illud, nec illud phyſicè continent, propterea actus naturales remiſſi non cauſant habitus præexiſtentis augmentum, ſed requiritur actus perfectior juxta latitudinem augmenti ſuperaddendi. Actus autem ſupernaturales non concurrunt ad augmentum habitus effectivè phyſicè, ut diximus *dub. præcedenti*; nec concurrunt præcisè diſpoſitivè, ſed concurrunt etiam meritoriè, quatenus ſuo valore reddunt augmentum debitum in eſſe præmii. Cumque moralis valor creſcat ex actuum laudabilium multitudine, fieri poteſt, ut actus remiſſus, qui inſufficiens eſt, ut ad augmentum ultimò diſponat, ſufficiat ad illud promerendum ſaltem inadæquatè, ut ſuprà expoſuimus. An autem hoc naturalium exemplo rectè convincatur, charitatem phyſicè, & exercitè ſolùm augeri, cùm adſunt actus ejuſdem phyſicæ intenſionis cum augmento ſuperaddendo, ex dicendis dubio ſequenti conſtabit.

Satisfit confirmationi. Ad confirmationem negatur antecedens, & ad probationem negamus ſequelam; quia licèt fieri poſſit, ut plures actus mali remiſſi mereantur majus ſupplicium, quàm unicus actus malus magis intenſus; nihilominus fieri etiam poteſt, quod unicus actus malus ob inſignem ſui intenſionem, & alias cauſas mereatur majorem pœnam, quàm plures actus non ita intenſi. Et hoc poſterius accidit in illa comparatione, quæ objicitur; nam cùm Diabolus in excellentia conatus ſuperet Antichriſtum, & pleniſſimè malum elegerit, mirum non eſt, quod unico actu excesſerit Antichriſti malitiam, & gravius ſupplicium meruerit, juxta illud Job 41. *Ipſe*, nempe dæmon, *eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ.* Et quod de factò ita contingat, liquet ex communi Scripturæ, & ſacrorum Doctorum phraſi; non enim dicunt Diabolum eſſe membrum Antichriſti, ſed hunc eſſe membrum Diaboli. Per quod ſignificatur eminentia malitiæ diabolicæ ſupra malitiam Antichriſti. Poteſtque hæc reſponſio magis confirmari, & explicari exemplo B. Virginis, cujus unus, vel minimus actus ſuperavit omnia merita Angelorum, & hominum, non ſolùm diviſivè, ſed etiam collectivè conſiderata. Iob 41.

72. Quartum argumentũ. Arguitur quartò; quia ſola major intenſio phyſica actus meritorii auget meritum de condigno in ordine ad præmium eſſentiale: Ergo ſoli actus phyſicè intenſiores habitu præexiſtente merentur de condigno augmentum illius. Conſequentia patet. Et antecedens probatur; nam ſi aliquid præter phyſicam intenſionem mereretur de condigno præmium eſſentiale, maximè continuatio actus, ut ſatis conſtat ex iis quæ *n.* 45. diximus. Quod autem continuatio non mereatur de condigno augmentum, ſic oſtenditur; nam ſi continuatio augeret meritum de condigno, ſequeretur quod actus durans v. g. per unam horam, mereretur præmium infinitum: Sed hoc eſt falſum, & omninò abſurdum, ut ex ſe liquet: Ergo, &c. Probatur ſequela: tum quia ſi continuatio augeat meritum, creſcet iſtud in omnibus, & ſingulis partibus, & momentis horæ. Sed in una hora datur infinita multitudo partium, & momentorum, ſiquidem duratio eſt de genere quantitatis, quæ eſt diviſibilis in infinitum: Ergo actus meritorius durans per unam horam creſcet infinitè in valore, & merebitur præmium infinitum. Tum etiam quia ſi continuatio auget meritum, tunc eadem erit proportio meriti continuati per unam horam, ad meritum durans præcisè per unicum inſtans, quæ eſt illius horæ ad prædictum inſtans: Sed hora excedit infinitè inſtans, cùm addat infinita inſtantia, & partes: Ergo meritum continuatum per unam horam, excedit infinitè meritum durans per unicum inſtans; atque ideo importabit infinitum valorem, & in ordine ad præmium infinitum.

Confirmatio prima. Confirmatur primò, quia ſi continuatio augeret meritum, & non in infinitum, ſequeretur quod actus interruptus intra unam horam poſſet adæquari valori actus continuati intra eandem horam, ſuppoſitâ æquali intenſione utriuſque: Hoc autem eſt contra id, quod loco citato diximus: Ergo ſignum eſt, continuationem non

Digitized by Google

non augere meritum. Sequela oſtenditur; nam ſi actus v. g. ut duo, continuatus per unam horam importat valorem ut decem, fieri poterit, quod actus ut duo toties intra eandem horam interrumpatur, & repetatur, v. g. millies, ut importet eundem omninò, & majorem valorem.

Secunda. Confirmatur ſecundò: Nam demus duos homines, elicere actum ejuſdem intenſionis, v. g. ut duo, cum propoſito continuandi illum per unam horam, & quod unus eorum ſtatim moriatur, alter perſeveret in eliciendo actum per illam horam. In hoc caſu non merebitur unus majus, aut diſtinctum præmium eſſentiale quàm alius; ſiquidem habuerunt eandem voluntatem efficacem, & uni defuit ſola executio, & opportunitas temporis: Ergo ſignum eſt, quod ſuppoſita in aliis æqualitate, continuatio non auget meritum præmii eſſentialis.

73. Occurritur argumento. Bañez. Ad argumentum negatur antecedens. Et ad probationem, admiſſa majori, negamus minorem. Cujus probationes adeò efficaces cenſuit M. Bañez, ut dixerit evidenter concludere. Sed quod inefficaces ſint, & intentum non evincant, conſtabit retorquendo illas in Adverſarium. *Primò*, quia ipſe concedit continuationem, ſicut & alias circunſtantias, augere meritum in ordine ad præmium accidentale; & tamen non inde fit, quod actus durans per unam horam mereatur præmium accidentale infinitum: Ergo licèt continuatio augeat meritum in ordine ad præmium eſſentiale, non ſequitur quod actus charitatis continuatus per unam horam meretur præmium eſſentiale infinitum. *Secundò*, & urgentiùs; nam cùm ipſe dicat intenſionem mereri præmium eſſentiale, & actus queat ſucceſſivè, & continuò intendi per unam horam, fieret hujuſmodi actum habere valorem ſimpliciter infinitum, & mereri præmium infinitum, quod tamen ipſe non concedet: Ergo nec ejus argumentum concludit. *Tertiò*, quidquid ſit de merito in ordine ad præmium eſſentiale, negari nequit quod per continuationem creſcat bonitas moralis, & æſtimabilitas operis, ut in quolibet obſequio videre licet; & tamen non propterea creſcit infinitè: Ergo idem quod prius. *Quartò*, quia actus malus creſcit in deformitate per continuationem, & ideo juxta communem Theologorum ſententiam duratio ſaltem notabilis eſt circunſtantia aggravans, cui major pœna debetur, & quæ expiari debet majori ſatisfactione, ut patet ex communi Confeſſariorum praxi, qui majorem ſatisfactionem injungunt pro odio Dei continuato per unam horam, quàm pro odio Dei ejuſdem intenſionis durante præciſè per unum inſtans; & nihilominus odium Dei durans per unam horam non importat infinitam deformitatem, nec attentâ præciſè continuatione, meretur pœnam ſimpliciter infinitam: Ergo idem proportionabiliter dicendum eſt de actu bono, & meritorio continuato per unam horam. Unde Bañez, & omnes debent argumentum illud diluere.

74. Ad primam ergo antecedentis probationem reſpondetur, valorem actus meritorii continuati per unam horam augeri juxta majorem multitudinem partium aliquotarum temporis, quibus coexiſtit; & quia iſtæ non ſunt infinitæ, propterea actus continuatus non inde conſequitur valorem ſimpliciter infinitum; ſed non creſcit prædictus valor juxta numerum partium proportionalium, & momentorum cum eis percurrentium, quæ infinita ſunt. Et ratio differentiæ eſt, quoniam ſolæ partes aliquotæ addunt, & extendunt durationem; unde ſicut ex harum additione creſcit duratio, ita ex correſpondentia actus ad illas augetur meritum. Partes autem proportionales non neceſſariò addunt, ſed potiùs communicant, & clauduntur ſub una parte, & multiplicantur versùs minimum: quocirca ſicut infinitæ partes proportionales queunt ſub una parte aliquota, & ſatis brevi contineri; ita valor finitus valet correſpondere infinitis partibus proportionalibus ſub una parte aliquota, ſeu determinata contentis. Quemadmodum ergo infinitæ partes proportionales unius horæ non conſtituunt niſi unam horam, quæ eſt finitum quid in linea durationis: ita omnis valor deſumptus ex correſpondentia ad infinitas partes proportionales contentas ſub una hora, eſt ſimpliciter finitus, & in ordine ad præmium finitum.

Et hinc patet ad ſecundam probationem; nam admiſſa illa proportionali correſpondentia, hora non excedit primum inſtans per infinitas partes aliquotas, ſed ſolum ſecundùm partes proportionales, communicantes, & contentas ſub duratione limitata, & determinata. Unde cùm meritum augeatur ſecundùm correſpondentiam ad partes non proportionales, ſed aliquotas, ut proximè dicebamus, ſequitur quod actus continuatus per unam horam non augeatur infinitè, ſed habeat valorem certum, & limitatum. Quæ doctrina confirmari poteſt omnibus exemplis ſuprà adductis. Recolantur quæ diximus *tract. 11. diſp. 4. à n. 39.* ubi huic argumento, & aliis replicis magis ex profeſſo occurrimus.

Ad primam confirmationem negamus ſequelam; nam actus interruptus nequit repeti in omnibus, & ſingulis inſtantibus continuantibus partes proportionales; ſed ſolùm in inſtantibus certis, & finitis continuantibus partes aliquotas. Cumque in his omnibus duret etiam actus per unam horam perſeverans, nequit ex hac parte excedi per actum interruptum ejuſdem intenſionis: & ex alia parte illum excedit ratione difficultatis, quæ in perſeverando invenitur. Ad probationem autem ſequelæ reſpondetur juxta proximè dicta, non eſſe admittendam ſuppoſitionem, in qua actus interruptus repetatur per plura inſtantia certa unius horæ, quàm ſint illa, in quibus actus continuò durans perſeverat; impoſſibile quippe eſt, quod actus continuatus per unam horam non duret in omnibus, & ſingulis inſtantibus ejuſdem horæ, in quibus alius ceſſat, & denuò incipit. Unde fieri non valet, quod ſi cætera ſunt paria, actus per horam durans ſit minoris valoris, quàm actus intra eandem horam interruptus, & incipiens. Prima confirmatio eliditur.

Diximus, *ſi cætera ſunt paria*, quia non negamus, quod actus interruptus & ejuſdem intenſionis queat ex aliis circunſtantiis ſuſcipere valorem, quo actum per horam continuatum excedat.

Ad ſecundam negamus antecedens loquendo de actu interno meritorio, & continuato; quia ipſa continuatio exercita addit novam difficultatem Diſſolvitur ſecunda.

Digitized by Google

tatem ſupra ſeipſam ut præcisè intentam; ſicut difficilior eſt perſeverantia, quàm propoſitum perſeverandi: qua ratione cùm ad perſeverandi propoſitum ſufficiat gratia omnibus Juſtis communis, tamen ad ipſum perſeverare requiritur ſpecialius auxilium. Illa autem difficultas nequit non afferre ſpecialem aliquam æſtimabilitatem, & addere aliquid valoris. Unde ad inſertam antecedenti probationem dicendum eſt, duos illos homines fuiſſe æquales in propoſito continuandi illum actum, habuiſſeque in hoc æquale meritum; ſed illum qui actu continuavit, viciſſe ſpecialem difficultatem, atque ideo auxiſſe valorem. Quod autem alteri defuerit opportunitas temporis, ſolùm probat non demeruiſſe in ſuſpenſione actus, quem inchoaverat; ſed non probat, quod meruerit ſicut alter, qui exercitè continuavit. Sicut etiam ſolet quis privari vita, quâ ſi frueretur, bona opera multiplicaret, & adæquaret ſibi meritum illorum, qui ob diuturnitatem vitæ plus laborant, & merentur.

Diximus, *loquendo de actu interno, & meritorio*, ut excluderemus opera purè extrinſeca, in quibus ratio bonitatis moralis, & meriti in ea fundari non reperitur intrinſecè, ſed ad ſummum denominativè; nam in his operibus diverſitas permanendi, ſtante æqualitate in diſpoſitione actuali interiori, ſicut non variat bonitatem moralem, ita nec variat, nec auget, nec diminuit valorem. Et ideo ubi adeſt idem propoſitum, non augetur meritum ob ſolam continuationem operis externi.

75. **Alia argumenta remiſſivè.** Alia argumenta multiplicat Bañez, ut probet in promerendo majus præmium eſſentiale, ſolùm debere attendi majorem fervorem, ſive intenſionem charitatis; non verò aliam bonitatem moralem deſumptam vel ex objecto aliarum virtutum, vel ex aliis circunſtantiis, & difficultatibus. Sicut enim cenſet, quod meritum de condigno præmii eſſentialis ſolùm reperitur in actu charitatis; ita, & ſatis conſequenter docet, augmentum prædicti præmii dumtaxat reperiri in fervore, ſive intenſione operis charitatis. Sed prædicta argumenta fusè diluimus *in tractat. 16. de Merito, diſp. 4. dub. 5. cum ſeq.* ubi plura inveniet, quibus præſentem reſolutionem confirmet.

§. VII.

Duo præcedentis doctrinæ conſectaria.

76. **Primum corollarium.** Ex dictis in hoc dubio, & præſertim *à num. 46.* infertur primò, unum juſtum perfectum Deo magis placere, & magis ipſum glorificare, quàm plures juſti tepidi, & imperfecti. **Probatur.** Quoniam ita comparatur unus juſtus perfectus ad plures imperfectos, & tepidos, ſicut unus actus charitatis intenſus ad plures actus charitatis remiſſos: ſed unus actus charitatis perfectus eſt melior tam phyſicè, quàm moraliter pluribus actibus charitatis remiſſis, ut loco citato explicuimus; & propterea majoris valoris, ac meriti eſt actus charitatis intenſus ut centum, quàm centum actus charitatis remiſſi ut unum: Ergo pariter unus juſtus perfectus magis Deo placet, & ipſum glorificat, quàm plures juſti tepidi, & imperfecti.

Confirmatur, & explicatur primò, quia homo conſtituitur per gratiam objectum congruum divinæ dilectionis; & ideo eadem eſt proportio juſti ad juſtum in terminando dilectionem Dei, & gratiæ ad gratiam: Sed una gratia magnæ intenſionis eſt melior phyſicè, & moraliter, quàm plures aliquæ gratiæ remiſſæ: Ergo juſtus perfectus eſt Deo objectum gratius, quàm plures alii juſti tepidi, & imperfecti.

Declaratur, & confirmatur ulteriùs; nam cùm amor Dei erga creaturas non ſit affectivus, ſed effectivus; eo magis diligere creaturam dicitur, pluſque in ea complacere, quo majus bonum ipſi communicat: Sed una gratia perfecta, & valde intenſa eſt majus bonum, quàm plures gratiæ remiſſæ; pluris quippe habetur una gratia intenſa ut centum, quàm quinquaginta gratiæ remiſſæ ut duo; idemque dicendum eſt de charitate, ut loco citato oſtendimus: Ergo Deus magis diligit juſtum perfectum, qui habet gratiam ut centum, quàm plures juſtos tepidos, & imperfectos, habentes quinquaginta gratias remiſſas ut duo. Cumque Deus magis id diligat, magiſque in eo complaceat, quod magis ipſum glorificat manifeſtando illius perfectionem, ex eiſdem probationibus conficitur, unum juſtum perfectum magis glorificare Deum, quàm plures juſtos tepidos, & imperfectos.

Et licèt doctrina hujus conſectarii ſit nobis certa, & ut cenſemus, communis; quia tamen radix eſt aliarum illationum, quas nonnulli minùs gratas habent, oportet illam magis fulcire, & authoritate, atque exemplis illuſtrare. Probatur ergo ex illo Cant. 6. *Sexaginta ſunt reginæ, octoginta concubinæ, & adoleſcentularum non eſt numerus. Una eſt columba mea, perfecta mea: una eſt matri ſuæ, electa genitrici ſuæ. Viderunt eam filiæ, & beatiſſimam prædicaverunt, &c.* Ubi una ſponſa tot illis nominibus, columbæ, perfectæ, unicæ, beatiſſimæ, &c. inſignita, præfertur quampluribus animabus, quæ dicuntur reginæ, concubinæ, & adoleſcentulæ, & præ cunctis diligitur, & laudatur; quia licèt illæ juſtæ ſint, non tamen ita perfectæ ſicut illa. Ut enim communis Patrum expoſitio interpretatur apud Giſlerium, Sotomayor, Martinum Delrio, & alios, *reginæ* ſignificant animas proficientes per amorem, *concubinæ* animas proficientes per timorem, & *adoleſcentulæ* animas incipientes. Omnibus autem præponitur illa, quæ diverſis nominibus ſignificatur, *ſponſa*, quia videlicet eximium perfectionis gradum obtinuit. Fieri ergo poteſt, ut unus juſtus perfectus magis Deo placeat, ab eo ametur, ipſumque glorificet, quàm plures juſti tepidi, & imperfecti. 77. **Eadem veritas ſuadetur ex ſacra Scriptura. Cant. 6. Giſler. Sotomayor. Martin. Delrio.**

Nec refert dicere, eo loco ſponſæ nomine ſignificari Eccleſiam, aut Deiparam. Quoniam hoc conceſſo, optimè fieri poteſt, quod etiam anima ſancta, perfecta, & Deo gratiſſima ſignificetur. Communis quippe Patrum, & Interpretum ſententia eſt, ſponſam in eo libro pro his tribus ſupponere, & cuncta quæ ibi dicuntur, ſingulis juxta diverſos ſenſus aptari. Specialiter autem in loco relato, per columbam, & electam ſignificari animam ſanctam, & valde perfectam, ſentiunt D. Ambroſ. Theodoret. Juſtus Urgelit. & alii apud Giſlerium *in append. expoſit. n. 8.*

Addimus locum ſemper eſſe pro nobis, quæcumque ibi dicatur ſponſa; nam ſicut illa una

omnibus præfertur, ita reginæ quæ ſunt ſexaginta, præponuntur innumeris adoleſcentulis. Per reginas autem ſignificari animas perfectas, & per adoleſcentulas ſignificari animas imperfectas, licèt in gratia ſint, docent communiter Patres apud Giſlerium, Origenes, Nyſſenus, Theodoret. Rupert. Pſellus, Juſtus, Apponius, & alii. Si autem ſexaginta animæ perfectæ præferuntur innumeris animabus juſtis quidem, ſed imperfectis; pariter quælibet illarum plures iſtarum antecellit, quod intendimus.

Giſler. Origen. Nyſſen. Theod. Rupert. Pſellus. Iuſtus. Apponius.

Expenduntur alia Scripturæ teſtimonia. 1.Reg.2. Euthym. apud Cord.

Poteſtque id confirmari ex aliis Scripturæ locis: nam 1. *Reg. cap.*2. Anna mater Samuelis cecinit, *Donec ſterilis peperit plurimos.* Et tamen tunc ſolùm pepererat Samuelem. *Quod ſi hiſtoriam*, inquit Euthymius in Catena apud Cordubam ad eum locum, *dicas unius tantum filii meminiſſe, illud reſponderi poteſt, quod Samuelem dignum pro multis eſſe intelligat.* Addit Mendoza eadem verba explicans lib.3. probl. 3. *Quia unius ſanctitas innumeram aliorum multitudinem non ſolùm exequabat, ſed etiam ſuperabat.* (Mendoza.)

(3. Reg.18.) Deinde 3. *Reg.* 18. M. P. N. Elias dixit: *Ego remanſi propheta Domini ſolus.* Et tamen ex eodem capite conſtat, remanſiſſe centum alios Prophetas, quos Abdias timens Deum in ſpeluncis abſconderat. Sed nodum ſolvit D.Chryſoſtom. hom. 40. ad popul. Antioch. (D.Chryſoſt.) *Elias*, inquit, *unus erat; ſed totus mundus non erat dignus, quod rependeretur ei. Et mundus quidem innumera millia ſunt, ſed non ſunt millia, cùm nec ad unius menſuram perveniant.*

(2. Reg.18.) Præterea 2. *Reg.* 18. Hebræi Davidis incolumitatem multorum millium ſaluti præferentes, ipſum retrahebant à bello his verbis: *Tu unus pro decem millibus computaris.* Quod licèt illi referrent ad Regis dignitatem: *Nos*, inquit idem Mendoza (Mendoza.) 1. Reg. cap.4. num.5. *majori iure dicere poſſemus, propter viri ſanctitatem.* Et favet huic expoſitioni D. Chryſoſt. (D.Chryſoſt.) *hom.*8. *in Acta*, ubi ait: *Educite in bellum centum myriades, & unum Sanctum; ſcimus quia plura operetur. Exiit Ieſus Nave in bellum, & ſolus omnia operatus eſt ſtrenuè.* Et tamen inter Hebræos alii erant Juſti præter Davidem, & Jeſum Nave. Fieri ergo poteſt, ut unus juſtus ob inſignem perfectionem præferatur aliis pluribus juſtis non ita perfectis; & conſequenter quod magis Deo placeat, ipſumque glorificet.

78. Eadem veritas explicatur exemplis.

Quod ſi ad exempla jam recurramus, univerſaliſſimum eſt, in quolibet rerum ordine id, quod eſt perfectius, præferri multorum imperfectorum cumulo. Profectò in rebus naturalibus pluris æſtimatur unus lapis pretioſus ſelectus, quàm acervus communium, ut explicuimus *num.*46. Generoſiſſimus etiam equus pluris habetur, quàm plures alii non generoſi, & citiùs vænit. Et ſi ad artes tranſeamus, quis ſapientiſſimum artificem non præferat multis aliis inferioris notæ artificibus? Quis non dicat unum Appellem antecellere plurimos pictores imperfectos? Idem cernimus in politicis; unus quippe civis valde prudens, & Reipublicæ proficuus pluris habetur, quàm multi alii non ita utiles, ejuſque amiſſio magis deplorari ſolet, quàm ſi pereant centum de media plebe. Id ipſum apparet in militaribus; etenim præclarus aliquis Dux pluribus militibus, & tyronibus præfertur, & præ multis, ſi pereat, deploratur. Et ut inquit D.Chryſoſt. (D.Chryſoſt.) homil.40. jam cit. *Melius eſt eſſe decem peritos, & generoſos milites, quàm decem inexpertorum millia. Melius eſt duos eſſe peritos nautas, quàm innumeram multitudinem inexpertorum. Vnus erat Moyſes, & omnibus plura potuit. Vnus erat Ieſus Nave, ſed unus ſexcentis millibus plus potuit. Ne ſatagamus hoc, ut multi dumtaxat fiant, ſed ante hoc, ut probabiles, &c.*

Sed agè, veniamus ad aliud exemplum, & confirmationem, quæ rem præſentem proximiùs explicent, & fulciant. Equidem in Scholaſtica Republica ſapientia unius Doctoris Angelici D. Thomæ pluris fit, quàm ſcientiæ plurimorum Theologorum ſimul ſumptæ, eorum etiam, qui communiter docti cenſentur. Majuſque damnum orbis ſubiret amittendo unam Summam Theologicam Divi Thomæ, quàm ſi amitteret ſexcentos Theologorum communium libros: libentiſſiméque quingentos iſtorum, ne dicamus quinque millia, donaret Reſpublica Litteraria, ut unum illum poſſet ad ſe revocare. Et hinc conſiderationem elevare poſſumus ad ordinem gratiæ. Nam profectò ſanctitatem, & gratiam Divi Thomæ non minorem credimus ejus ſcientiâ; nec benè audiet, qui minùs ſanctum, quàm ſapientem fuiſſe dixerit; minuſve ut ſanctum exceſſiſſe Juſtos communes, quàm ut ſapientem mediocriter Doctos. Si ergo unam ejus ſcientiam multorum Theologorum ſcientiis præponimus; cur non præferemus ejus gratiam gratiis multorum inferioris perfectionis? Neque enim ratio reddi valet, ut non ſit æqualis, vel major exceſſus gratiæ ad gratiam, qui, & qualis eſt ſcientiæ ad ſcientiam. Quod ſi res ita ſe habet, liquidò infertur, unum juſtum perfectum magis Deo placere, ipſumque glorificare, quàm plures juſtos, tepidos tamen, & imperfectos.

Et hæc ſufficiebant pro veritate noſtri conſectarii fulcienda. Sed placet adjicere judicium viri docti, & pii Jacobi de Paz *lib.*4. 79. Fulcitur amplius. Iacob. de Paz.
*de vita ſpirituali, part.*2. *cap.* 13. ubi doctrinam noſtram tradit his verbis: *Profectò vir ſanctus, atque perfectus imago Dei eſt, & ab ipſo Deo quaſi incredibili curâ, diligentiaque depicta, quæ mirum in modum alias Dei communes imagines, ideſt communes iuſtos, magnitudine pretii, & præſtantiâ decoris excedit. Hæc ergo imago ſanctitatis divinæ, quâ anima reformatur, & decoratur, neceſſe eſt maiorem honorem, & gloriam, quàm alios communes iuſtos apud omnes importet. Nam ſicut pictor maiorem ſibi gloriam parat ex una pulcherrima effigie, quam ſummâ induſtriâ elaboravit, quàm ex multis imaginibus imperfectis, quas veluti ludendo, & ſomniando depinxit: ita univerſorum Creator Deus cumulatiorem laudem, & gloriam ex uno Franciſco, aut Dominico, quàm ex multis iuſtis tepidis, & imperfectis decerpit. In iſtis enim imago Dei in vera virtute conſtituta, & ab ipſo Deo delineata, licèt non effictoris culpâ, obſcura eſt, & mille imperfectionum lituris fœdata; quare parum ſapientiam artificis prædicat. At in viro perfecto imago, aut ſimilitudo Dei eſt valde pulchra, atque perfecta, & tanto ſplendore circundata, ut aſpicientes in maximam admirationem rapiat, & ad eximias laudes artifici referendas alliciat. Omnes qui in hanc imaginem oculos mentis intendunt, ſtupentes fatentur de illa, quod de Sole in Eccleſ.*43. *ſcriptum eſt: Vah admirabile opus Excelſi, &c.*

Secundò ex dictis infertur, converſionem 80.
unius

Digitized by Google

Corollariũ ſecundum. unius peccatoris ad magnam perfectionem magis Deo placere, ipſumque magis glorificare, quàm converſiones plurium peccatorum ad juſtitiam tepidam, & imperfectam. Hoc corollarium evidenter, ut exiſtimamus, infertur ex præcedenti. Tum quia converſio eſt motus, ſeu tranſitus ad juſtitiam, ac proinde ſpeciem, & Oſtenditur. perfectionem ab ea mutuatur: Sed una gratia intenſa, ac perfecta præfertur pluribus gratiis imperfectis, & remiſſis; qua de cauſa unus juſtus perfectus magis Deo placet, ipſumque glorificat, quàm plures juſti tepidi, & imperfecti, ut ſupra oſtendimus: Ergo converſio unius peccatoris ad inſignem perfectionem magis Deo placet, ipſumque glorificat, quàm converſiones plurium peccatorum ad juſtitiam tepidam, & imperfectam. Tum etiam, quia converſio peccatoris ad juſtitiam fit diſpoſitivè per ejus actus; unde ad recipiendam inſignem gratiam requiruntur actus valdè perfecti, & intenſi; ad recipiendum verò gratiam remiſſam ſufficiunt actus imperfecti, & remiſſi; ſic enim pro gratia ut centum requiritur actus charitatis ut centum, pro gratia verò ut duo ſufficit actus ut duo: conſtat autem actum charitatis ut centum eſſe meliorem phyſicè, & moraliter viginti, aut triginta actibus charitatis ut duo, & majus præmium apud Deum mereri, ut ſuprà declaravimus *num.* 46. Ergo converſio unius peccatoris ad magnam ſanctitatem magis Deo placet, ipſumque glorificat, quàm converſiones plurium peccatorum ad juſtitiam tepidam, & imperfectam. Tum denique, quia cuncta exempla, quæ *num.* 78. expendimus, & probant quod facta comparatione inter res ejuſdem ordinis, & ſpeciei, poteſt una valdè perfecta plures alias exæquare, imò ſuperare, doctrinam hujus conſectarii etiam evincunt, ut facilè conſideranti conſtabit. Quibus exemplis addimus, dubitari non poſſe, quod converſio Magdalenæ, & Sauli ad inſignem illam, quam obtinuerunt juſtitiam, plus Deo placuerit, & ipſum magis glorificaverit, quàm plures ordinarias peccatorum converſiones ad juſtitiam communem, & imperfectam.

81. Idem aſſertum probatur ex Scriptura. *Luc.* 15. Sed placet in hujus veritatis confirmationem, atque illuſtrationem expendere illud Luc. 15. *Dico vobis, quod ita gaudium erit in cœlo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonaginta novem juſtis, qui non indigent pœnitentia.* In cujus loci legitima intelligentia laborant non parum Interpretes, quia cùm gaudium Sanctorum in cœlo circa hominum ſalutem, & ſpiritualem profectum ſit majus, vel minus ſecundùm objectorum merita, diverſitatem, & exceſſum; cur non plus gaudent ſuper nonaginta novem juſtis, quàm ſuper unius peccatoris converſione? Imò dicuntur plus gaudere de iſta, quàm de illis; quia id denotat particula comparativa *quàm*, *Theophil. Caietan.* ut obſervant Theophil. Cajetan. & alii. Et licèt non pauci in ea ſint ſententia, ut dicant gaudium de peccatoris converſione præferri gaudio de tot juſtorum ſanctitate, non quidem abſolutè, & ſimpliciter, ſed ſolùm ſecundùm quid, quatenus in illo adeſt ſpecialis ratio gaudendi, eo quòd mortuus fuerat, & revixit; perierat, & inventus eſt; quæ ratio non occurrit in juſtis innocentibus, quanvis abſolutè cùm ob innocentiam, tum ob multitudinem ſint motivum majoris gaudii. Nihilominus D. Gregor. Magnus *homil.* 34. *ſuper Evang.* D. Thom. *in Catena*, Gloſſa, Rabanus, Hugo Card. Carthuſ. Janſenius, & alii *ſuper cit. cap. Lucæ*, cenſent gaudium de converſione unius illius peccatoris dici abſolutè majus, quàm gaudium de nonaginta novem aliis juſtis; quoniam propter ferventiſſimum Dei amorem, quem peccator in ſua converſione concepit, pervenit ad tantam gratiam, & inſignem adeo perfectionis gradum, ut pluris à Deo abſolutè æſtimetur, quàm tot alii, qui licèt juſti, erant tamen tepidi, & imperfecti, atque inferioris ſanctitatis. *D. Greg. Magn. D. Th. Gloſſ. Raban. Hugo Card. Carthuſ. Ianſen.*

Qualiter verò id contingat, ita explicat Divus Gregorius, quem Gloſſa, & alii imitantur: *Conſiderandum, inquit, nobis eſt, cur Dominus plus de converſis peccatoribus, quàm de ſtantibus iuſtis gaudium in cœlo eſſe fatetur? Vnde hoc? Niſi quia plerumque hi, qui nullis ſe oppreſſos peccatorum molibus ſciunt, ſtant quidem in via iuſtitiæ, nulla illicita perpetrant; ſed tamen ad cœleſtem patriam anxiè non anhelant, tantoque ſibi in rebus licitis uſum præbent, quanto ſe perpetraſſe nulla illicita meminerunt. Et plerumque pigri remanent ad exercenda bona præcipua, quia valde ſibi ſecuri ſunt, quod nulla commiſerint mala graviora. At contrà nonnunquam hi, qui ſe aliqua illicita egiſſe meminerunt, ex ipſo ſuo dolore compuncti inardeſcunt in amorem Dei, ſeſeque in magnis virtutibus exercent, cuncta difficilia ſancti certaminis appetunt, omnia mundi derelinquunt, honores fugiunt, acceptis contumeliis lætantur, flagrant deſiderio, ad cœleſtem patriam anhelant; & quia ſe erraſſe à Deo conſiderant, damna præcedentia lucris ſequentibus recompenſant, &c.* Deinde ſubdit: *Majus ergo de peccatore converſo, quàm de ſtante iuſto gaudium fit in cœlo, quia & dux in prælio plus eum militem diligit, qui poſt fugam reverſus hoſtem fortiter premuit, quàm illum, qui nunquam terga præbuit, & nunquam aliquid fortiter geſſit.* En ergo rationem, cur unus pœnitens ex evangelica ſententia, adhibita Patrum interpretatione, præfertur nonaginta novem innocentibus, quia videlicet his pigris, tepidis, & imperfectis remanentibus, ille ad ferventiſſimum Dei amorem, & eximium ſanctitatis gradum converſus eſt, ob quæ pluris apud Deum æſtimatur, quàm tot illi tepidi, & imperfecti. Quæ doctrina à fortiori tenet facta comparatione unius converſionis ad perfectam ſanctitatem cum pluribus converſionibus ad juſtitiam imperfectam, & remiſſam. *D. Greg. Magn. Gloſſ.*

Nec refert ſi dicas primò, D. Greg. in verbis relatis non præferre unum juſtum perfectum pluribus aliis juſtis minoris perfectionis; ſed vel plures perfectos pluribus imperfectis, vel unum uni. Hoc autem nihil probat, ut aſſeramus converſionem unam ad perfectam ſanctitatem antecellere plures converſiones ad juſtitiam remiſſam, & imperfectam. 82. Effugium.

Præcluditur. Hoc, inquam, non refert; quia D. Gregor. prædictam doctrinam tradit in expoſitione textus evangelici, ubi unus pœnitens nonaginta novem juſtis præfertur; & intendit explicare veritatem hujus comparationis. Unde licèt expreſsè non repetat numerum propoſitũ in Evangelio, ſed quaſi indefinitè loquatur; nihilominus ne prædictam comparationem evertat, minimè intelligendus eſt reſtrinxiſſe ſuam expoſitionem ad æqualem pœnitentium, & innocentium numerum; ſed reſolutionem extendit ad omnem

Digitized by Google

omnem eventum, in quo pœnitens tranſit ad excellentem ſanctitatis gradum; innocentes verò, ſive plures, ſive pauci ſint, remanent tepidi & imperfecti. Aliter enim diminutè exponeret textum Evangelii, cujus difficultas ſita eſt in declarando, quare gaudium de uno pœnitente ſit majus gaudio de nonaginta novem juſtis; & cur unus tot juſtis præferatur? Unde Hugo Cardinalis eidem D. Gregorii interpretationi inſiſtens non reliquit numerum indefinitum, ſed retinuit numerum Evangelicæ comparationis; ſic enim loquitur: *Nota quod ſecundum aliam gloſſam* (deſumptam videlicet ex Gregorio) *per nonaginta novem juſtos intelliguntur juſti ſimpliciter, de quibus eſt gaudium Angelis Dei, ſed majus de peccatore converſo: ſunt enim multi juſti in innocentia permanentes, pauca tamen bona facientes; & quia videntur eſſe in tuto, quia non faciunt mala, pigri ſunt ad bona. Eſt etiam peccator, qui ad pœnitentiam convertitur, & ideò conteritur, & tanto fervore charitatis accenditur, ut maius ſit gaudium de eo, quàm de multis huiuſmodi juſtis. Et converſus ad pœnitentiam plura facit bona, quàm tales multi: ſicut ſi multi in prælio ſunt, qui nec fugiunt, nec fortiter dimicant: unus eſt qui fugit, ſed poſt fugam ſtrenuè agit; iſte magis diligendus eſt à duce exercitus, quàm illi omnes.*

Hugo Card.

83. Aliud effugium.

Nec iterum refert, ſi reſpondeas ſecundò, tam in textu Evangelii, quàm in expoſitione Patrum fieri comparationem unius peccatoris converſi ad plures innocentes, in qua meritò aſſeritur adeſſe majus gaudium de converſione peccatoris, quia innocentes carent bono eximio pœnitentiæ, quo peccator converſus exornatur, & Angelos Dei lætificat. Unde prædictus textus, adjuncta etiam Patrum expoſitione, nequit deſervire confirmationi noſtri conſectarii, in quo converſionem unius converſioni plurium comparamus, & utrobique eadem pœnitentiæ circumſtantia reperitur.

Confutatur.

Hoc, inquam, nihil refert, ſed facilè evertitur; nam quod in prædicta comparatione unus pœnitens præferatur pluribus innocentibus, non poteſt fundari in eo, quod à peccato ad juſtitiam tranſierit; ſed in eo, quod per excellentiores actus ſe diſpoſuerit, & abundantiorem gratiam fuerit conſequutus. Et ratio eſt manifeſta, quoniam ut tradit Divus Thomas 1. 2. *quæſtione* 106. *articulo* 6. cui ſubſcribunt communiter Theologi, abſolutè, & ſimpliciter loquendo, ac cæteris paribus, majus donum eſt, ac ſubinde majori æſtimatione dignum innocentia, quàm pœnitentia. Unde pluris habenda eſt gratia ut decem nunquam interrupta, nec culpam ſupponens, quàm eadem gratia reparata per pœnitentiam. Et profectò nemo dicet, minori æſtimatione dignum Joannem Baptiſtam, quòd ejus gratiam nullum peccatum grave perſonale præceſſerit, quàm ſi poſt plura ad eandem gratiam reſurgeret. Quiſve affirmabit, Beatam Virginem minùs haberi apud Deum, quia perpetuò innocens extitit, quàm ſi aliquo peccato infecta fuiſſet, ex quo elevaretur ad gratiam? Quod igitur unus pœnitens multis innocentibus præferatur, ut in Evangelio profertur, nequaquam provenit ob receſſum à termino *à quo*, ſive ex eo, quod ille peccata exuerit, quæ iſti non habuerunt; ſed propter exceſſum in termino *ad quem*, quia videlicet ita ferventer Deum amavit, ut intenſiorem gratiam præ omnibus illis fuerit aſſequutus. Si enim ſupponeretur, pœnitentem imperfectè, ſeu remiſsè ſe gerere, innocentes verò perfectos exiſtere, nec omnibus illis, nec eorum alicui adæquaretur; ſed excederetur ab omnibus, & ſingulis, ut diſcurſus propoſitus ſatis evincit, & rectè expendit Dionyſ. Carthuſ. *articulo* 38. ubi exponens relatam ſententiam, *Gaudium erit in cœlo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonaginta novem juſtis, &c.* adjecit: *Si iſtud generaliter de quocumque pœnitente, & de quibuſcumque iuſtis, ſive innocentibus intelligatur, non eſt abſolutè ſumendum ut ſonat, quaſi ſimpliciter Angeli ſancti plus glorientur de quolibet pœnitente, quàm de quibuſcumque nonaginta novem iuſtis. Non enim plus gaudent de peccatore, qui poſt pœnitentiam non pertingit ad magnam perfectionem, quàm de glorioſiſſima Virgine Maria, de beatis Apoſtolis, ac aliis Sanctis gaviſi ſunt, quando adhuc erant in terra, vel quàm modò de ipſis lætentur, &c.* Et inferiùs addit: *Abſolutè loquendo, ſi comparemus ſtatum ad ſtatum, conſtat quod ſtatus innocentiæ præferendus ſit ſtatui pœnitentiæ, eo quòd maius Dei donum exiſtat innocentia, quàm pœnitentia. Si verò comparemus perſonam unius ſtatus ad perſonam alterius, habent ſe ſicut excedens ad exceſſum, ita quod quidam de ſtatu uno præferantur quibuſdam de ſtatu altero, ſecundùm quod ſunt in majori, aut minori charitate, & gratia. Hinc abſolutè loquendo de multis iuſtis, ac innocentibus, tanquam de ſimpliciter melioribus, maius eſt gaudium Chriſto, ſuperniſque civibus, quàm de peccatoribus pœnitentibus quibuſcumque.* Hæc Dionyſius, in quibus liquidò affirmat, rationem majoris, vel minoris gaudii in evangelica comparatione non eſſe tranſitum ab hoc, vel ab illo ſtatu; ſed majorem, aut minorem exceſſum in gratia, & charitate. Deſumpſitque prædictus Author eam doctrinam ex D. Gregor. *homil. citata*, ubi poſt verba ſuperiùs adducta inquit: *Sed inter hæc ſciendum eſt, quia ſunt plerique iuſti, in quorum vita tantum eſt gaudium, ut eis qualibet peccatorum pœnitentia præponi nullatenus poſſit. Nam multi nullorum ſibi malorum ſunt conſcii, & tamen in tanti ardoris afflictione ſe exercent, ac ſi à peccatis omnibus coanguſtentur.* Et ſtatim infert: *Hinc ergo colligendum eſt, quantum Deo gaudium faciat, quando humiliter plangit iuſtus, ſi facit in cœlo gaudium, quando hoc, quod malè geſſit, per pœnitentiam damnat iniuſtus.*

Dionyſ. Carthuſ.

D. Greg.

84. Roboratur eadem veritas.

Ex quibus omnibus ita confirmatur doctrina corollarii noſtri; quoniam etſi innocentia, cæteris paribus, ſit melior quàm pœnitentia; nihilominus unus pœnitens fervidus, & perfectus præfertur multis innocentibus imperfectis, & tepidis: Ergo unus pœnitens fervidus, & perfectus magis Deo placet, ipſumque glorificat, quàm multi pœnitentes tepidi, & imperfecti: Ergo converſio unici peccatoris ad ſanctitatem perfectam magis Deo placet, illumque glorificat, quàm converſiones plurium peccatorum ad juſtitiam imperfectam, & tepidam. Antecedens conſtat ex textu Evangelii, adjuncta Patrum expoſitione, ut ſuprà expendimus. Prima verò conſequentia rectè infertur ex antecedenti, cùm ob paritatem, tum à fortiori; ſi enim unus peccator pœnitens pluribus juſtis innocentibus præfertur, magis debet præponi pluribus peccatoribus pœnitentibus, qui

Digitized by Google

qui gratiam illorum innocentium non excedant. Secunda verò conſequentia (quæ eſt conſectarium noſtrum,) patet ex prima; quia eadem eſt proportio converſionis ad converſiones, & pœnitentis ad pœnitentes: Ergo ſi fieri poteſt, quod unus pœnitens magis Deo placeat, ipſumque glorificet, quàm plures pœnitentes; pariter fieri valebit, quod converſio unius peccatoris ſit Deo gratior, & glorioſior, quàm converſiones plurium peccatorum, quando videlicet ille diſponitur, & tranſit ad gratiam valde intenſam, iſti verò diſponuntur, & tranſeunt ad gratiam remiſſam, & imperfectam.

§. VIII.

Aliud antecedentis doctrinæ corollarium.

85. *Tertiū corollarium.* Tertiò infertur, magis Deo placere, magiſque Deum glorificare concionatorem, & magiſtrum ſpiritualem, qui unum aliquem peccatorem convertit perducendo ipſum ad ſtatum perfectionis, quàm qui plures convertit, quos tepidos, & imperfectos relinquit. Hoc conſectarium (cujus doctrinam ſtatuit N. Nicolaus à Jeſu Maria Polonus in apologia perfectionis vitæ ſpiritualis, *propoſit.* 3. *&* 39.) videtur liquidò inferri ex præcedenti. Quoniam converſio activa, ut ſic loquamur, & ſe tenens ex parte concionatoris, & ſpiritualis magiſtri, proportionari debet converſioni paſſivæ ſe tenenti ex parte hominis, qui à peccato tranſit ad gratiam: Sed converſio unius peccatoris ad gratiam intenſam, & perfectam, magis Deo placet, ipſumque glorificat, quàm converſiones plurium peccatorum ad gratiam imperfectam, & remiſſam, ut *numero* 80. ſtatuimus, & ſuprà declaravimus: Ergo magis Deo placet, ipſumque glorificat concionator, & magiſter ſpiritualis convertens unum peccatorem, illumque perducens ad intenſam, & perfectam juſtitiam, quàm qui convertit plures peccatores, quos tepidos, & imperfectos in via juſtitiæ relinquit.

N. Nicolaus à Jeſu Maria.

Probatur.

Ad hæc, objectum, & terminus prædicationis eſt juſtitia illorum, ad quorum converſionem prædicatio dirigitur: Sed unica juſtitia, ſive gratia intenſa, & perfecta eſt melior, & Deo glorioſior, quàm plures gratiæ imperfectæ, & remiſſæ; & propterea magis placet Deo unus juſtus perfectus, quàm plures juſti imperfecti, ut à *num.* 76. oſtendimus: Ergo cùm actio, & motus habeant perfectionem, atque exceſſum ex objecto, ſeu termino; ſequitur quod prædicatiò unum convertens ad perfectam juſtitiam ſit melior, & Deo gratior, atque glorioſior, quàm prædicatio plures convertens à peccato, ſed eos imperfectos, ac tepidos relinquens.

86. *Aperitur legitimus cōſectarii ſenſus.* Cæterùm ad legitimam hujus corollarii intelligentiam oportet aliqua obſervare, ex quibus ejus veritas magis conſtabit, & quid diſcurſus proximè factus evincat, apparebit. Notandum eſt ergo, concionatorem qui aliquem peccatorem convertit, & converſum perficit, minimè id efficere ut cauſam phyſicam, ſive principalem, ſive inſtrumentalem, vel gratiæ, vel augmenti ipſius; imò neque actuum, quibus pœnitens ad juſtitiam ſe diſponit. Nam cauſa principalis efficiens, vel augens gratiam, nulla alia eſſe poteſt, quàm Deus, ut docet D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 112. *artic.* 1. & ex profeſſo oſtendimus *tract.* 14. *diſputat.* 8. *dub.* 1. Et ipſe tantùm Deus poteſt in aliena voluntate, & intellectu, & in anima rationali immediatè aliquid efficere, ſive illud ſit actus, ſive habitus, ſive quævis alia perfectio, ut cum eodem S. Doctore oſtendimus *in tract. de Angelis, diſput.* 14. *dub.* 2. Cauſa verò inſtrumentalis phyſicè producens, vel augens gratiam ſolùm ſunt Sacramenta novæ legis, & humanitas Chriſti Domini; illa ut inſtrumenta ſeparata, hæc autem ut inſtrumentum divinitati conjunctum. Unde prædicator, & magiſter ſpiritualis ſolùm concurrit moraliter, & miniſterialiter ad peccatoris juſtificationem, & ſanctitatis augmentum, quatenus exemplo vitæ, & efficaciâ doctrinæ excitat audientium animos, monetque ut peccata deteſtentur, ſectentur virtutes, & divina mandata, aut etiam conſilia cuſtodiant. Atque ideo concionatoris actio eo erit perfectior, & Dei magis glorificativa, quo quantum eſt de ſe, & efficacia atque perfectione principii, ad majora movet, & præſtantiores actus inducit; quod eſt objectum proprium talis actionis.

D. Thom.

Diximus, *quantum eſt de ſe*; quia ſicut ad gravitatem peccati ejus, qui ſcandalizat, non refert an ille, cui ſcandalum præbetur, incidat de facto in peccatum, vel non; ſed tota ſcandalizantis malitia regulatur ex occaſione ruinæ, quam ex vi proprii peccati aliis præbet: ita ad perfectionem operationis, qua quis aliis prædicat, non refert an doctrina ejus de facto ſuſcipiatur, & converſionem aliorum, atque profectum operetur; ſed utrum prædicator in ordine ad hoc faciat quod in ſe eſt. Unde tota ejus perfectio penſari debet ex fervore, præſtantia, & perfectione actuum, quibus auditores aggreditur, ut optimè vidit D. Bernard. *lib.* 4. *de conſiderat. ad Eugen. cap.* 2. ubi Pontifici de Romanorum ſalute, & correctione diffidenti hæc ſcribit: *Noli diffidere, curam exegeris, non curationem. Denique audiſti, Curam illius habe: & non, Cura, vel ſana illum. Unde dixit quidam: Non eſt in medico ſemper relevetur ut æger. Ita quæſo, fac tu quod tuum eſt; nam Deus quod ſuum eſt, ſatis abſque tua ſolicitudine, & anxietate curabit. Planta, riga, fer curam, & tuas explevîſti partes. Sanè incrementum, ubi voluerit, dabit Deus, non tu: ubi fortè noluerit, tibi deperibit nihil.* Quocirca prædicationis perfectio attendi debet ex propriis ipſis, nempe excellentia, atque efficacia; quidquid ſit de aliorum fructu, & profectu in re ſubſequentibus.

Nota.

D. Bernard.

Ubi obiter elucet notabilis differentia inter prædicationem fervidam, perfectam, atque excitantem ad inſignem perfectionem; & prædicationem imperfectam, ac tepidam, quæ ſolùm excitat ad ſtatum vulgarem gratiæ remiſſæ. Nam prima eo ipſo, quod trahat unum aliquem ad ſtatum perfectionis, eſt potens trahere alios multos ad eundem ſtatum; nam ſi movet quem alloquitur, moveret quantum eſt de ſe, plurimos, ſi adeſſent. Secunda verò ex eo, quod plures moveat ad gratiam remiſſam, & ſtatum vulgaris juſtitiæ, non habet ut eoſdem, vel alios moveat ad ſanctitatem perfectam, niſi ex parte ipſius prædicationis nova virtus, & efficacia

Digitized by Google

ſuperaddatur. Unde in hac poſteriori defectum perfectionis arguit illius extenſionis defectus; illi verò priori nihil nocet defectus extenſionis ad multos. Quod diſcrimen ex infrà dicendis magis apparebit.

Nota 1. Diximus etiam, *quantum eſt ex efficacia, & perfectione principii*; quia ut concionator, & ſpiritualis magiſter labore aliis impenſo placeat Deo, ipſumque glorificet, oportet quod ejus actio ſit in ſe bona, & quod ipſe ſit Deo gratus, & acceptus. Ut enim Salvator ait Luc.9. *Quid prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?* Et Apoſtol. 1. *ad Corinth.* 13. inquit: *Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens.* Unde ad hoc ut animarum cura ſit alicujus valoris, & meriti apud Deum, oportet quod ſit in ſeipſa operatio virtuoſa, nullaque proinde circumſtantiâ vitiata; & inſuper quod procedat ex radice charitatis, alioquin pro nihilo reputabitur apud Deum, licèt inter homines magnos excitet rumores, & concurſus. Ex quo fit, prædicatorem qui propriam ſalutem non curat, nec peccata ſaltem mortalia cavet, etiamſi innumeros convertat, nihil apud Deum mereri, neque ipſum glorificare; quippe impiorum opera non probat Altiſſimus, nec placet actio, ubi perſona diſplicet, & gratiâ non exornatur. Quod ſi illo vociferante, aliqui convertantur, vel ad perfectionem moventur, totus hic fructus adæquatè tribuendus eſt ſoli Deo, & verbo gratiæ ipſius, qui per concionatorem loquitur ſicut per aſinam Balaam: minimè autem prædicto Prædicatori, qui præcisè tunc ſe habet tanquam æs ſonans, aut cymbalum tinniens, ut ſuprà vidimus ex Apoſtolo.

Luc.9.

1. Cor.13.

87. Alia obſervatio. Præterea obſervandum eſt, quod licèt prædicationi, de qua loquimur, poſſit perfectio ex pluribus capitibus provenire, ut ex objecto, ex fine operantis, ex duratione, intenſione, & aliis circunſtantiis, quæ ſolent humanos actus afficere; nihilominus ad inveſtigandum exceſſum unius prædicationis ſupra aliam (ejus videlicet, quæ unum peccatorem convertit ad inſignem perfectionem, ſupra illam, quæ plures convertit ad juſtitiam tepidam, & imperfectam,) tantùm, aut ſaltem potiſſimè attendere oportet objecta utriuſque prædicationis, illaque ſimpliciter cenſenda eſt perfectior, Deo gratior, & magis glorificativa, quæ habet objectum perfectius, Deo gratius, & magis glorificativum illius. Tum quia generale eſt, ubi comparatio fit abſolutè inter diverſos actus quantum ad gradum perfectionis, loqui de perfectione unicuique convenienti ſecundùm ſe, & ex ſpecie ſua, quæ ſumitur ex ſolo objecto, ut tradit D. Thom. 1. 2. *quæſtione* 18. *artic.* 2. Unde cùm inquiritur, verbi gratiâ, quis iſtorum actuum ſit perfectior, *humiliare ſe*, vel *obedire?* ſenſus quæſtionis eſt, quis eorum ſit ſpecificè, & ex parte objecti perfectior, quidquid ſit de aliis circunſtantiis, quæ poſſunt ita variari, & augeri, ut actum ex ſpecie ſua minùs perfectum reddant perfectiorem actu ex ſpecie ſua magis perfecto, ut in ſimili latè diximus *tractat.* 13. *diſputatione* 9. *dub.* 3. Tum etiam, quia ſermo comparativus reſpicit extrema ſecundùm aliquid in unoquoque firmum, & ſtabile; de re enim, quæ mutatur, creſcit, aut decreſcit, in quantum hujuſmodi, non poteſt certò diffiniri, an ſit major, vel minor; modò quippe erit unum, & modò aliud; ſola autem bonitas ex objecto eſt firma, & immobilis: nam quæ ſumitur ex fine operantis, & ex circunſtantiis, ſæpiſſimè variatur, eodem actu ſecundùm ſpeciem permanente. Tum denique, quia niſi hoc modo diſcurramus, locus præcluditur huic quæſtioni, & ſimilibus; nam cùm potiſſima operationis perfectio deſumatur ex ultimo fine ſupernaturali, & ex fervore charitatis; interroganti quis ſit perfectior actus? ſine controverſia quilibet reſponderet, illum eſſe perfectiorem, qui fit ex majori Dei dilectione. Sicut indubitatum eſt actum, quo B. Virgo vel feſtucam ex terra levaret, excedere in perfectione, & merito actum alterius juſti ex objecto perfectiſſimum. Ut ergo pro his comparationibus detur quæſtioni locus, oportet attendere ad perfectionem operationum ſpecificam, ſive ex objecto; illaque ſimpliciter perfectior cenſenda eſt, quæ terminatur ad objectum ſimpliciter perfectius.

D.Thom.

His ſuppoſitis, facilè apparet veritas noſtri conſectarii, quoniam illa prædicatio eſt perfectior, & Deo magis accepta, quæ habet objectum excellentius, & Deo magis gratum: Sed prædicatio convertens unum peccatorem ad magnam ſanctitatem, habet objectum excellentius, & Deo magis gratum, quàm quæ plures convertit, eos imperfectos, & tepidos relinquens: Ergo illa eſt perfectior, & Deo magis accepta; ac ſubinde Prædicator qui unum aliquem peccatorem convertit, & ad magnam perfectionem perducit, magis glorificat Deum, quàm ille, qui plures convertit, eos tepidos, atque imperfectos relinquens. Hæc ſecunda conſequentia patet ex prima, quæ rectè ex præmiſſis infertur. Major autem conſtat ex immediatè prænotatis. Minor etiam liquet; nam objectum prædicationis ſunt actus, quibus auditores, & pœnitentes ad juſtitiam diſponuntur, ut prænotavimus *n.*86. Actus autem quibus peccator ad inſignem perfectionem diſponitur, debent eſſe actus ferventiſſimi, & excellentiſſimi charitatis, & contritionis; & actus, quibus homo ſtatuat, & conetur obſervare non ſolùm præcepta, ſed etiam conſilia: nemo quippe ſine hujuſmodi actibus conſequitur egregium ſanctitatis gradum. Sed ut peccator diſponatur ad juſtitiam tepidam, & imperfectam, ſufficiunt actus imperfecti fidei informis, ſpei informis, & attritionis conjuncti Sacramento. Conſtat autem unicum actum perfectiſſimum charitatis eſſe præſtantius objectum, & majoris valoris, atque æſtimabilitatis, quàm plures actus ex immediatè relatis. Ergo prædicatio peccatorem convertens, & trahens ad inſignem ſanctitatis perfectionem, habet objectum excellentius, & Deo magis gratum, quàm prædicatio convertens plures peccatores ad juſtitiam tepidam, & remiſſam. 88. Expenduntur aſſertionis motiva.

Reſpondebis primò, objectum utriuſque prædicationis non eſſe dumtaxat actus pœnitentium, ſed includere etiam gratiam, ad quam per prædictos actus diſponuntur: gratia autem plures juſtificans majus bonum eſt, quàm gratia unius, licèt iſta gratiam uniuſcujuſque illorum ſeorſim ſumptorum excedat. 89. Evaſio.

Sed

Præcluditur. Sed hoc facilè evertitur. Primo, nam etiam conceſſo, quod objectum prædicationis complecteretur gratiam eorum, qui convertuntur, nihilominus ratio proximè facta adhuc perſiſteret in ſuo robore. Quoniam unica gratia intenſa, & valde perfecta melius quid eſt, & Deo magis placet, quàm plures gratiæ imperfectæ, & remiſſæ; pluris quippe habetur unica gratia ut centum, quàm centum gratiæ ut unum, ut *à num.* 76. oſtendimus. Ergo ex hac etiam parte infertur, prædicationem convertentem unicum peccatorem ad excellentem ſanctitatem habere objectum ſimpliciter perfectius, ac ſubinde eſſe ſimpliciter perfectiorem; & Deo magis gratam, quàm prædicationem plures convertentem ad juſtitiam imperfectam, & remiſſam.

Refellitur ſecundò, & meliùs, quia actus prædicationis nihil aliud eſt, quàm exhortatio, admonitio, & conſilium, quibus auditores excitantur ad bonum, & à malo retrahuntur: unde illud tantum eſt prædicationis objectum, quod cadit ſub exhortatione, & conſilio. Sub his autem non cadunt, niſi actus illius, cui exhortatio fit, & conſilium præbetur; ut enim docet D. Thom. D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 14. *art.* 3. conſilium ſolùm verſatur circa ea, quæ per nos liberè aguntur; fruſtra quippe alicui conſulitur id, quod ſub ejus poteſtate non eſt. Gratia autem non eſt aliquid agendum ab hominibus, quibus prædicatio fit, cùm ſolus Deus eam infundat. Neque aliquid aliud in hoc negotio ſubeſt eorum poteſtati ſaltem immediatè, niſi actus quibus ad recipiendam gratiam ſe præparant. Hi ergo, non autem gratia, habent eſſe per ſe prædicationis objectum. Quod ſi evangelici oratores excellentiam gratiæ auditoribus commendant, ſicut etiam extollunt divinam bonitatem, miſericordiam, juſtitiam, &c. tamen totum hoc eò ordinant, ut excitent auditorum animos ad eliciendum actus, quos diximus, ex quibus proinde regulanda eſt eminentia prædicationis.

90. Alia evaſio. Reſpondebis ſecundò, objectum prædicationis ejus, qui plures convertit ad gratiam imperfectam, & remiſſam, non eſſe duntaxat actus imperfectos, & informes, quos re ipſa eliciunt converſi; licèt enim nemo eorum eliceretur, adhuc tamen prædicatio non privaretur omni objecto, nec careret omni perfectione, ut ex D. Bernard. D. Bernardo *num.* 86. vidimus. Sed ad objectum prædictæ prædicationis pertinent etiam illi actus, quos prædicator elici ab audientibus intendit. Et quis non intendat elici plures perfectiſſimos, & formatos? Unde hi etiam ſpectant ad objectum prædicationis convertentis plures ad juſtitiam imperfectam, & remiſſam; & conſequenter ex hac parte nequit determinari exceſſus inter utranque prædicationem.

Confutatur. Cæterùm hoc effugium facilè præcluditur; nam etiam prædicator, qui unicum tantùm ad perfectam ſanctitatem convertit, vellet plurimos, & innumeros trahere ad eandem perfectionem; & tamen in caſu præſentis difficultatis hæc intentio non conſideratur. Quippe ſi attenderetur, eo ipſo convertens unum ad ſanctitatem perfectam, haberet per quod evidenter excederet convertentem plures ad juſtitiam remiſſam. Ergo neque in iſto debet ſimilis intentio conſiderari. Sed in utroque attendi debet præſtantia effectuum, quos prædicatio ex vi ſua nata eſt inducere, ſive ſequantur de facto, ſive impediantur aliquo obice. Quod exemplo magis manifeſtum fiet. Sit v. g. prædicator, qui licèt à mortalibus caveat, de progreſſu tamen virtutis parum curet, corporis commoditatibus indulgeat, rerum temporalium abundantiam aucupetur, hominum, præſertim divitum, ac potentium familiaritati ſe ingerat, & denique, quantum lex divina citra culpam gravem patitur, per ſenſibilia diffluat. Urgetur impugnatio. Deinde auditores præcisè admoneat, ut etſi capitalibus adſtringantur, de divina miſericordia non deſperent, ſed ſuo tempore ad confeſſionem accedant, dolentes quoniam gratiam amiſerunt, quoniam gehennam meruerunt, quoniam ſunt puniendi in æternum, niſi reſipiſcant. Profectò hujus prædicatio ex vi ſua non eſt apta majorem effectum in animis audientium parere, quàm actus ſuprà relatos; quia neque prædicationis verba, nec vitæ prædicantis tepiditas altius aliquid perſuadent. Unde quæcumque alia hujus concionatoris intentio, vel deſiderium majoris profectus in auditoribus, eſt quaſi non eſſet in ordine ad commendationem ipſius prædicationis; quia eſt omninò inefficax ad prædictum effectum præſtandum. Econtrà verò ſit alius prædicator Apoſtolicæ vitæ ſtudioſus, ferventi charitate flagrans, pœnitentiæ, ac paupertatis amator, atque abſtinentiæ, virginitatis, humilitatis, cæterarumque virtutum apprimè ſectator, qui perfectioni vitæ doctrinam conjungens, verbo, & exemplo moneat auditores, ut terrena cuncta deſpicientes æternum, & divinum bonum ardenter diligant, & ſola præceptorum obſervatione non contenti evangelica conſilia pro viribus cuſtodiant, atque ad perfectionis apicem diligenter aſpirent. Proculdubio hujus prædicatio habet ex vi ſua parere in auditorum mentibus perfectiſſimos actus, egregiaque virtutum opera, quibus inſignis ſanctitas, & perfectionis ſtatus acquiritur; quippe & verborum energia, & prædicatoris vita, unde illa efficaciam trahunt, totum id expoſtulant.

Et juxta hunc legitimum ſenſum & aſſerimus, & ratio ſuperiùs facta convincit, prædicationem convertentem unum aliquem ad inſignem perfectionem habere præſtantius objectum, ac ſubinde eſſe ſimpliciter meliorem, & Deo magis gratam, quàm prædicationem plures quidem peccatores convertentem, ſed eos tepidos, & imperfectos relinquentem? 91. Noſtræ aſſertionis veritas, & fundamenti efficacia. Loquimur enim, ut decet, in ſenſu formali, & proprio; & conſiderando id, quod unaquæque illarum prædicationum nata eſt inducere. Unde neque doctrinam reſtringimus ad effectum, quem re ipſa auditores conſequuntur, juxta ea quæ ſuprà *num.* 86. ex D. Bernardo obſervavimus. D. Bernard. Nec extendi permittimus ad omne id, quod prædicator aliàs inefficaciter intendit; ſed ad omne, & ſolum illud, quod prædicatio ex vi ſua (ad quam etiam pertinet efficacia ex prædicatoris vita, & exemplo deſumpta) nata eſt efficere. Et in hoc ſenſu elucet vis rationis noſtræ, effugiumque illi adhibitum evaneſcit; nam prædicatio, quæ propter verborum efficaciam, & vitæ exemplum ſufficiens eſt unum aliquem ad perfectionis ſtatum perducere, ex vi ſua habet movere ad plurimos actus formatos, eoſque perfectiſſimos, ſine quibus nemo ſtatum illum aſſequitur, ut conſtat ex ſuprà dictis. Quæ autem ob vitæ imperfectionem, & verborum tepiditatem, etiamſi multos convertat, eos tamen duntaxat monet, & movet ad gratiam imperfectam (quatenus ſolùm monet, & movet homines ut fugiant mortalia, & ſe diſponant ad recipiendum Sacramenta,) ſolummodò ex vi ſua habet excitare ad actus in-

Digitized by Google

formes, imperfectos, & remiſſos; ii quippe ſufficiunt ad ſimilem effectum conſequendum. Præſtantius igitur objectum habet prima illa prædicatio, quàm hæc ſecunda; & conſequenter illa eſt perfectior, & Deo gratior, quàm iſta. Atque ideo prædicator, qui unum aliquem convertit ad inſignem ſanctitatem, magis Deo placet, magiſque ipſum glorificat, quàm prædicator plures convertens, ſed eos tepidos, atque imperfectos relinquens, ut *num.*85. ſtatuimus.

92. *Exemplis eadem veritas illuſtratur.* Quod exemplis etiam demonſtrari poteſt; nam in primis ut à ſuprema cauſa ad alias deſcendamus, Deus magis explicat ſuam perfectionem efficiendo unam gratiam valde intenſam, quàm efficiendo plures gratias remiſſas; ſicut ex parte ipſarum gratiarum melius quid eſt una gratia ut centum, quàm centum gratiæ ut unum; nemoque negabit in una ſanctitate B. Virginis magis ſplendeſcere Dei perfectionem, magiſque Deum glorificari, quàm in ſanctitatibus plurium juſtorum: Ergo pariter prædicator convertens unum aliquem ad inſignem perfectionem, magis Deo placet, ipſumque glorificat, quàm qui plures convertit ad juſtitiam imperfectam, & remiſſam. Patet conſequentia: tum quia ita proportionabiliter ſe habet cauſa moralis, cujuſmodi eſt prædicator; ad prædictos effectus, ſicut ſe habet cauſa phyſica, nempe Deus. Tum etiam, quia ita ſe habet exceſſus cauſæ ad cauſam, ſicut exceſſus effectus ad effectum: Ergo ſi unus homo converſus ad inſignem ſanctitatem magis Deo placet, ipſumque glorificat, quàm plures homines converſi ad juſtitiam tepidam, & imperfectam, pariter prædicator convertens unum ad inſignem ſanctitatem magis Deo placet, ipſumque glorificat, quàm qui plures convertit ad juſtitiam imperfectam, & remiſſam, ut *num.*35. argumentabamur.

In cauſis etiam artificialibus idem apparet; nam majorem gloriam ſibi comparat, pluſque meretur pictor, qui unicam imaginem perfectiſſimam pingit, quàm qui pingit plures vulgares, & imperfectas: ſicut ex parte ipſarum imaginum illa pluris æſtimatur, quàm iſtæ. Idemque videmus in aliis artificibus, & artefactis, ut conſideranti conſtabit, & experientiâ liquet.

Et ut ad ſcientias, & doctrinas tranſeamus, plus laudis meretur, qui unicum librum excellentis doctrinæ ſcribit, quàm ſcribens plures indoctos, inſipidos, & nullius, vel exigui fructus. Nec enim minùs laudari deberet D. Thomas, ſi vel unicam Theologiæ Summam ſcripſiſſet, quàm gregarii Scriptores, qui plura, & grandia volumina edunt. Magiſter quoque, qui unicum diſcipulum ſapientiſſimum ſua inſtructione facit, magis laudari debet, quàm qui plurimos docet, ſed eos rudes, & in primo ſcientiæ limine relinquit. In quo comparationis genere multùm eminet D. Ambroſius, qui D. Auguſtinum, Eccleſiæ lumen, convertit & docuit, ut rectè tradit Franciſcus Mendoza *lib.*3. *Virid. probl.*3. ubi inquit: *Licèt ad perfectam Doctoris lauream plurium inſtructio, & converſio requireretur, adhuc converſio D. Auguſtini ſufficeret ad D. Ambroſium Doctoris laureâ coronandum.* Idque probat in hunc modum: *Illa D. Auguſtini converſio multis aliis converſionibus æquipolleret. Nam in ſacris Litteris unus vir nimium excellens, & facilè princeps multis aliis non ſolùm confertur, ſed etiam antefertur.* *Franciſcus Mendoza.* *Vnde Eccleſiaſticus cap.* 16. *Melior eſt*, *inquit*, *unus timens Deum, quàm decem filii impii: ab uno ſenſato inhabitatur patria, & tribus impiorum deſeretur. Quibus verbis aliqui addunt: Et unus iuſtus pro toto mundo.* Deinde poſt alia ſubdit: *Quare cùm D. Ambroſius unum Deo genuerit Auguſtinum, innumeros ſine dubio filios per Evangelium genuiſſe credendus eſt. Nam unus Auguſtinus & doctrinâ, & ſanctitate innumeris aliis antecelluit; & maior ex illo tantùm, quàm ex innumeris aliis utilitas in Eccleſiam redundavit. Et confirmatur, quia quemadmodum David unum ſuperans Philiſthæum omnes cenſetur Philiſtinorum acies ſuperaſſe; & Iudith unum iugulans Holofernem iugulaſſe cenſetur omnes Aſſyriorum legiones; & Chriſtus Dominus unum archidæmonem, ut appellat D. Chryſoſtomus, profligans cenſetur profligaſſe omnes dæmonum catervas, & Chriſtianorum pedibus profligandas ſubjeciſſe: ita planè D. Ambroſius unum ſuperans Auguſtinum omnes omninò Manichæorum, cæterorumque hæreticorum exercitus ſuperavit. Vnde ex hac unica victoria dignus fuit, qui celeberrimâ Doctoris laureâ coronatus triumpharet.* Hæc prædictus Author, quibus & doctrinæ noſtri conſectarii ſatis apertè ſubſcribit, & nova ſuggerit argumenta, ut exiſtimemus prædicatorem, qui unicum hominem ad inſignem ſanctitatem convertit, non minùs mereri lauream Doctoris, & Apoſtolici concionatoris adoream, quàm qui plures aut Indos, aut barbaros, aut peccatores convertit ad juſtitiam imperfectam, & remiſſam.

§. IX.

Proponitur ultimum corollarium ejuſdem doctrinæ.

QUartò infertur ex ſuprà dictis, melius quid facere, & magis Deum glorificare 93. *Quartum conſectarium.* prædicatorem, ſive magiſtrum ſpiritualem, qui doctrina ſua, vitæque exemplo unum juſtum imperfectum ad magnam perfectionem perducit, quàm qui plures à peccato convertit, tepidos, & imperfectos relinquens. Probatur primò ex dictis §. præcedenti; nam prædicatio, quæ verborum efficaciâ, vitæque exemplo perducit aliquem ad ſtatum excellentis ſanctitatis, idem objectum habet, ſive extrahat illum à ſtatu peccati, ſive à ſtatu gratiæ remiſſæ; utrobique enim habet pro objecto actus intenſiſſimos excellentium virtutum, eoſque gratiâ informatos, ſive quibus neque peccator, neque juſtus tepidus tranſit ad perfectionis ſtatum: Ergo utrobique ſortitur eandem perfectionem. Atqui in priori caſu talis prædicatio eſt præſtantior, & Deo magis accepta, ejuſque magis glorificativa, quàm prædicatio plures peccatores convertens, ſed eos imperfectos relinquens, ut §. *præced.* latè oſtendimus: Ergo idem dicendum eſt in poſteriori caſu. *Suadetur.*

Confirmatur; nam vitæ exemplum, ac verbi efficacia, quæ movent juſtum imperfectum, ut teporem exuat, & perfectionem acquirat, etiam movent illum ut abhorreat peccata, & illa commiſiſſe vehementer doleat: hujuſmodi autem dolor, quantum eſt de ſe, deſtruit quodcumque peccatum mortale, & de facto, ſi illud inveniret, deſtrueret: Ergo prædicatio, quæ juſtum imperfectum movet, & trahit ad inſignem perfectionem, habet quantum eſt de ſe, efficaciam

Digitized by Google

efficaciam extrahendi illum à peccato, & perducendi ad perfectionis ſtatum; & conſequenter ſive de facto extrahat à peccato, ſive non, ſortitur eandem perfectionem, & virtutem, quibus excedat prædicationem, quæ plures peccatores convertit, ſed eos imperfectos relinquit.

94. *Effugium.* Reſpondebis, exiſtentem in peccato difficiliùs converti ad juſtitiam, quàm exiſtens in gratia trahatur ad perfectionem; nam ipſum peccatum juſtitiæ obſiſtit, retrahitque à converſione: quod impedimentum non habet locum in gratia remiſſa comparativè ad perfectam. *Præſertim* quia difficultas ad aliquam formam eo magis creſcit, quo major eſt indiſpoſitio ad talem formam, propter elongationem ſubjecti ab ejus participatione; peccatum autem mortale eſt maxima indiſpoſitio ad gratiam, ejuſque augmentum, utpote ſubjectum ab ipſis maximè elongans; atque ideo difficilius eſt peccatorem converti, quàm juſtum tepidum tranſire ad perfectionem. *Accedit* etiam, quod in ordine naturæ longè difficiliùs eſt mortuum revocare ad vitam, quàm vivo, licèt valde infirmo, reſtituere ſanitatem: Ergo in ordine ſupernaturali difficilius erit mortuum per peccatum ad vitam gratiæ convertere, quàm exiſtentem in gratia, licèt imperfecta, & infirma, ad ſtatum perfectionis perducere. Cùm ergo illud opus ſit excellentius, magis meritorium, magiſque Deo acceptum, quod eſt difficilius, ſequitur melius quid facere, & Deum magis glorificare prædicatorem, qui plures peccatores ad juſtitiam, etſi remiſſam convertit, quàm qui juſtum tepidum perducit ad perfectionem.

95. *Confutatur.* Sed hoc effugium, quod præcipuo motivo contrariæ partis innititur, dupliciter præcluditur. Primò, quia dato, & non conceſſo, quod tranſitus peccatoris ad juſtitiam eſſet difficilior, quàm tranſitus juſti imperfecti ad perfectionem, minimè adhuc inferretur plus mereri, & Deum magis glorificare prædicatorem convertentem peccatorem ad juſtitiam, quàm prædicatorem promoventem, & perducentem juſtum tepidum ad perfectionem. Et ratio eſt, quoniam exceſſus operis meritorii, & Deo grati non regulatur juxta difficultatem, ſed ſecundùm excellentiam objecti: atqui objectum prædicationis moventis juſtum tepidum ad perfectionem eſt ſimpliciter excellentius, quàm objectum prædicationis convertentis peccatorem ad juſtitiam tepidam, & remiſſam: Ergo illa eſt melior, & Deo gratior, quàm iſta. Conſequentia patet: minor etiam conſtat ex ſuprà dictis; nam objectum prioris prædicationis ſunt actus perfectiſſimi excellentium virtutum; objectum verò poſterioris ſunt actus remiſſi, atque inferiorum virtutum, ut §. *præced.* fusè explicuimus. Major autem eſt communis, & vera ſententia deſumpta ex D. Thom. tum aliis locis, *D. Thom.* tum ſpecialiter *in hac 2. 2. quæſt. 27. art. 8. ad 3.* ubi ait: *Plus facit ad rationem meriti, & virtutis bonum, quàm difficile. Unde non oportet, quod omne difficile ſit magis meritorium; ſed quod ſic eſt difficilius, ut etiam ſit melius.* Ex quo principio reſolverat *art. 7. præced.* dilectionem amicorum eſſe meliorem, & magis meritoriam, quàm inimicorum dilectionem; nam licèt difficilius ſit diligere inimicum, quàm diligere amicum; nihilominus dilectio amicorum attingit objectum melius, & magis conjunctum. Cui reſolutioni ſubſcribunt communiter Thomiſtæ, Capreol. *Capreol.* *in 3. diſt. 27. quæſt. unic. art. 1. concl. 8.* Paludan. *Paludan.* *quæſt. 2.* Cajet. *quæſt. cit. art. 7.* ubi Bañez *dub. 2.* *Caietan.* Aragon *concluſ. 1. & 2.* & Araujo *concluſ. 1.* Et *Bañez.* ex aliis Magiſter *in 3. diſtinct. 30.* ubi Richard. *Aragon.* *art. 1. quæſt. 3.* Almainus *quæſt. unica*, Altiſiodor. *Araujo.* *tract. 5. cap. 2. quæſt. ult.* Lorca *artic. 7. cit.* *Magiſt.* *diſputat. 31. num. 10.* Suarez *diſp. 2. de charitate*, *Richard.* *ſect. 3. num. 6.* Valentia *diſput. 3. quæſt. 5. punct. 3.* *Almain.* & alii plures. *Altiſiodor.* *Lorca.* *Suar.* *Valentia.*

Quæ doctrina certior adhuc eſt in aliis comparationibus; nam difficilius eſt diligere ex charitate proximum, quàm Deum; & nihilominus dilectio Dei eſt ſimpliciter melior, & magis meritoria, quàm dilectio proximi. Similiter difficiliùs eſt diligere extraneos, & peccatores, quàm diligere parentes, & Sanctos; & tamen melius, & magis meritorium eſt diligere iſtos, quàm illos. Et generalis horum ratio eſt, quam D. Thom. aſſignat; nam ad rationem virtutis, & meriti plus facit bonum, quàm difficile: Deus autem, amici, parentes, & Sancti ſunt meliora objecta, & digniora dilectione, quàm proximus, inimici, extranei, & peccatores. Quod motivum etiam militat in noſtro caſu, quoniam prædicatio perducens juſtum tepidum ad perfectionem, habet objectum ſimpliciter perfectius quàm prædicatio convertens peccatores ad imperfectam juſtitiam, ut loco citato explicuimus.

96. Secundò refellitur eadem reſponſio evertendo directè, quod in ſui patrocinium aſſumit; *Alia ejuſdem reſponſionis impugnatio.* quoniam difficilius eſt juſtum tepidum, & imperfectum perduci ad perfectionem, ſive egregiam ſanctitatem, quàm peccatorem converti ad juſtitiam, tepidam tamen & remiſſam: Ergo ex ipſamet reſponſione (ſi verum aſſumit,) infertur melius quid facere, & magis Deum glorificare prædicatorem, qui unum juſtum exiſtentem in ſtatu juſtitiæ remiſſæ perducit ad perfectionem, quàm prædicatorem convertentem plures peccatores ad juſtitiam tepidam, & imperfectam. Antecedens patet ex ipſa experientia, quâ deprehendimus pauciſſimos ex his, qui cùm juſti ſint, manent tepidi, & pigri, ad perfectionis ſtatum aliquando pertingere; plurimos autem peccatores quotannis, & quotidie per Sacramentum pœnitentiæ reconciliari. Quod non ita contingeret, niſi illud prius eſſet longè difficilius, quàm hoc poſterius.

Probant deinde idem antecedens ex illo Apocal. 3. *Utinam frigidus, aut calidus eſſes: ſed quia tepidus es, incipiam te emovere ex ore meo.* *Apocal. 3.* Quo loco plures Interpretes per *tepidum* intelligi ρ: juſtum remiſſum; per *frigidum* verò peccatorem. Diciturque ille execrabilior Deo, quàm iſte, non ſimpliciter, ſed ſecundùm quid, quatenus eſt in illo difficilior diſpoſitio circa tranſitum ad meliorem frugem, quàm in peccatore circa gratiam. Et ita exponit prædictum locum D. Thom. his verbis: *Utinam frigidus* *D. Thom.* *eſſes exiſtens adhuc in peccatis, aut calidus fervens calore charitatis. Hoc ideo dicit, quia homo frigidus, ſcilicet nondum converſus, ex conſideratione peccatorum diſponitur ad timorem, & pœnitentiam. Homo autem tepidus, ſcilicet qui converſus eſt, & poſt converſionem tepidè agit, ex converſione habet confidentiam meritorum; & ideo non corrigit deſidiam, & ita manet, & durat vacuus, & dignus evomi à Deo, &c.* Subdit au- *D. Thom.* tem inferiùs: *Sed objicitur, quia eſſe frigidum eſt malum: quomodo ergo dicitur, Utinam, &c. Reſpondeo: In frigido homine, qui vel fidem ple-* *Nota.* *nam non habet, vel ſi habet, quaſi nihil boni agit,*

duo

Digitized by Google

duo ſunt, ſcilicet ipſa frigiditas mentis, & materia diſpoſitionis; quia licèt ſit frigidus, tamen cùm non ſentit aliud in ſe, unde confidat, & ulteriùs videt mala ſua, ex hoc poteſt faciliùs diſponi ad bonum. Tepidus autem, qui aliqua bona agit, & ſe converſum videt, confidit, & ex confidentia difficiliùs ſeipſum corrigit. Loquitur ergo de frigido non quantum ad culpam, ſive frigiditatem, ſed quantum ad diſpoſitionis maiorem facilitatem. Cui expoſitioni ſuffragantur D. Hieronym. D. Anſelm. D. Bernard. Haymon, & Lyranus relati ab Alcazar ſuper prædictum locum Apocalypſis. (D. Hieron. D. Anſelm. D. Bernard. Haymon. Lyra. Alcazar.)

97. (Caſſian.) Clariſſimè autem, & ad intentionem noſtram tradit eandem doctrinam Joannes Caſſianus *collat. 4. cap. 19.* ubi ex ſententia Abbatis Danielis diſtinguit tres animæ ſtatus, nempe *carnalem*, qui eſt peccatorum, & in vitiis commorantium; *animalem*, illorum nimirum, qui à ſæculi vanitate, & peccatorum tenebris ad gratiam converſi, nihil de profectu ſpirituali curant; & *ſpiritualem*, illorum videlicet, qui perfectionis ſtatum adepti ſunt, vel ad illum inardeſcunt. Docetque carnales eſſe illos, quos Apocalypſis *frigidos* appellat; animales verò, quos vocat *tepidos*. Et reddens rationem, quare hujuſmodi, nimirum tepidi, quodammodo deteriores cenſentur, quàm frigidi, ſic ait: (Nota.) *Quia faciliùs ad ſalutarem converſionem, ac perfectionis faſtigium carnalis quis, id eſt ſæcularis, vel gentilis accedit, quàm is qui profeſſus monachum, nec tamen viam profectionis arripiens, ab illo ſemel ſpiritualis fervoris igne diſceſſit. Ille namque corporalibus ſaltem vitiis humiliatus, atque immundum ſe ſentiens cogitatione carnali, ad fontem veræ purificationis, ad perfectionis culmen quandoque compunctus accurrit; & horreſcens illum, in quo eſt, infidelitatis gelidiſſimum ſtatum, ſpiritus ardore ſuccenſus ad perfectionem faciliùs evolabit. Nam qui ſemel, ut diximus, tepido exorſus initio, monachi cœpit abuti vocabulo, nec tamen humilitate, ac fervore, quo debuit, iter huius profeſſionis arripuit, infectus ſemel hac miſerabili lue, & in ea quodammodo reſolutus, nec ex ſe ulteriùs perfecta ſapere, nec alterius poterit monitis erudiri, &c.* Et deinde ſubdit inferiùs: *Quid diutiùs immoramur in his, quæ nobis experimento ſatis comperta ſunt, & probata? Frequenter enim vidimus de frigidis, atque carnalibus, id eſt de ſæcularibus, ac paganis, ad ſpiritualem perveniſſe fervorem; de tepidis verò, atque animalibus omninò non vidimus.*

98. (Confirmatio prima. D. Bernard.) Confirmatur primò ex D. Bernardo *epiſt. 96. ad Richardum Fontanenſem Abbatem, & ſocios eius*, ubi hæc habet: *Quanta audivimus, & cognovimus ea, & fratres noſtri uterque Gaufridus annuntiaverunt nobis, quemadmodum recaluiſtis noviter igne Dei, convaluiſtis de infirmitate, refloruiſtis in novitate ſancta. Digitus Dei eſt iſte ſubtiliter operans, ſuaviter renovans, ſalubriter mutans, non quidem de malis bonos, ſed de bonis faciens meliores. Quis dabit mihi, ut tranſeam, & videam viſionem hanc magnam? Nec enim minùs mira, minuſve iucunda iſta promotio eſt, quàm illa mutatio, niſi quod multò faciliùs reperias multos ſæculares converti ad bonum, quàm unum quempiam de religioſis tranſire ad melius. Rariſſima avis in terris eſt, qui de gradu, quem fortè in religione ſemel attigerit, vel parum aſcendat. Veſtrum proinde, dilectiſſimi, tam inſigne, quàm ſalubre factum univerſam meritò lætificat civitatem Dei, quippe quo rarius, eo & charius, &c.* Quibus perſpicuè tradit S. Doctor, faciliorem eſſe multorum converſionem à malo in bonum, hoc eſt à peccato ad gratiam, quàm unius tranſitum à bono ad melius, ſive à gratia remiſſa ad intenſam, & perfectam; huncque poſteriorem tranſitum, ſicut eſt multò rarior, ita & Deo eſſe longè chariorem.

Confirmatur ſecundò ex D. Thom. 2. 2. *quæſt. 189. art. 1. ad 1.* ubi reddens rationem, cur Chriſtus Dominus non ſolùm innocentibus, ſed etiam peccatoribus evãgelica conſilia ſequenda propoſuerit, & quare adoleſcens, cujus ſit mentio *Matth. 19.* non fuerit illa ſequutus, bene autem Matthæus publicanus, & peccator, ſic ait: *Ut ergo Dominus oſtenderet perfectionem conſiliorum utilem eſſe & innocentibus, & peccatoribus, non ſolùm vocavit adoleſcentem innocentem, ſed etiam Matthæum peccatorem. Sed tamen Matthæus ſequutus eſt vocantem, non autem adoleſcens; quia faciliùs convertuntur ad religionem* (in qua obſervantur evangelica conſilia, quibus ad perfectionem perducimur) *peccatores, quàm illi, qui de ſua innocentia præſumunt, quibus dicit Dominus Matth. 21. Publicani, & meretrices præcedunt vos in regno Dei.* Nomine autem *præſumptionis* non intelligit eam, quæ ſit peccatum mortale, ſed veniale duntaxat, conſiſtens in tepida quadam ſecuritatis confidentia, juxta ea quæ ſuprà ex eodem S. Doctore, & ex Caſſiano vidimus; nam loquitur de juvene, quem dicit *innocentem*, atque adeo juſtum, tametſi imperfectum, & tepidum. Sentit ergo majorem in his eſſe difficultatem, ut ad perfectionem tranſeant, quàm in peccatoribus, ut convertantur. (Confirmatio ſecunda. D. Thom. — Matth. 19.)

Ex quibus omnibus inſtauratur ratio ſuperiùs facta; nam prædicatio perducens unum ad perfectionem, habet objectum melius, & difficiliùs, quàm prædicatio plures peccatores convertens ad juſtitiam tepidam, & imperfectam: ergo illa eſt opus melius, & Deo gratius, quàm iſta; & conſequenter prædicator perducens unum aliquem ad perfectionem, melius quid facit, & magis Deum glorificat, quàm prædicator convertens plures ad juſtitiam imperfectam, & remiſſam. Utraque conſequentia patet ex antecedenti. Et prima hujus pars conſtat ex dictis à *num. 23.* nam objectum prædicationis perducentis unum ad perfectionem, ſunt actus perfectiſſimi excellentium virtutum: objectum verò prædicationis convertentis plures ad juſtitiam tepidam, & remiſſam, ſunt actus virtutum tepidi, & imperfecti. Secunda autem ejuſdem antecedentis pars liquet ex dictis *à n. 96.* nam experientia, & Patrum auctoritas probat, tranſitum juſti ab imperfecta juſtitia ad ſanctitatem perfectam eſſe difficiliorem, quàm tranſitum peccatoris ab injuſtitia ad juſtitiam tepidam, & remiſſam. 99. (Fundamentum aſſertionis reintegratur.)

Et ut illa, quæ effugium hactenus impugnatum pro ſe afferebant, evidentiùs elidantur, animadvertendum eſt, peccatum mortale indiſponens ad gratiam, poſſe comparari vel ad Deum, cujus eſt ipſam gratiam infundere; vel ad hominem, cui incumbit elicere actus, quibus ad illam ſe præparet. Primo quidem modo eſt maxima indiſpoſitio, quia eſt ſummum demeritum reddens ſubjectum prorſus indignum beneficio gratiæ. Et hoc pacto, videlicet per modum demeriti, reddit gratiæ collationem maximè difficilem. Sed quia Deus illam infundens non attendit demerita peccantis, ſed operatur 100. (Obſervatio.)

ex

ex liberali miſericordia, prædicta difficultas, quod ad præſens attinet, pro nulla cenſetur; quippe auferenda non eſt prædicatoris exhortatione, vel pœnitentis actibus, ſed miſericordia divina gratis largiente gratiam, & condonante offenſam. Secundo autem modo non eſt maxima indiſpoſitio, ſive impedimentum ad gratiam; ſed minor, quàm ſit ſtatus teporis in homine juſto ad perfectionem. Licèt enim peccatum mortale ſit ſatis magna indiſpoſitio, non tamen adeo difficiles reddit actus, quibus peccator ad gratiam ſe præparet. Quinimò ipſa peccati turpitudo aliquo modo confert, ut homo ad vocem prædicatoris faciliùs animadvertat ſuæ fœditatis dedecus, ſuæque damnationis periculum; ipſaque peccatorum cognitio non ſinit illum quietè agere, ſed pungit, ut pœniteat ad minus propter gehennæ metum; qui dolor, licèt imperfectus, ſimul cum Sacramento ſufficit, ut conſequatur gratiam ſaltem imperfectam, & remiſſam. E contrà verò juſtum imperfectum non eſt quod adeo ſtimulet, ut teporem abjiciat, & perfectionem ſectetur; quia extra peccati mortalis ſtatum, & reatum ſe agnoſcens, & in via ſalutis conſtitutum credens, parum, vel nihil de ſuo profectu curans, in ſuæ tepiditatis, & imperfectionis ſtatu quaſi ſecurus immoratur, & degit; & propterea difficiliùs exerit egregios illos virtutum actus, quibus poſſet promoveri ad perfectionem, ut Patres ſuprà relati palam affirmant. Et hæc difficultas ſpectat dumtaxat ad præſentem conſiderationem, quoniam prædicator non dirigit ſuum ſermonem ad movendum Deum, ut hominibus gratiam, aut perfectionem conferat, hoc enim eſt munus orationis; ſed ad movendum auditores, ut actus eliciant, quibus ad gratiam, vel perfectionem ſe præparent. In hocque legitimo comparationis ſenſu difficilius eſt prædicatorem perducere juſtum tepidum ad perfectionem, quàm peccatorem convertere ad juſtitiam.

Motiva reſponſionis convelluntur. Per quod patet ad id, quod illa reſponſio primo loco afferebat. Patet etiam ad ejus additamenta; ſolùm enim probant, quod in revocatione peccatoris ad vitam gratiæ ſit major difficultas, quàm in promotione ad egregiam ſanctitatem, facta comparatione ad Deum, propter demeritum peccati mortalis, quod ſolâ infinitâ miſericordiâ Dei ſuperari poteſt; non autem in ordine ad actus, quos peccator, ut ſe præparet ad gratiam recipiendam, debet elicere. Maximè cùm ad id ſufficiant actus imperfecti, & informes, qui non prærequirunt vitam gratiæ, ad quos eliciendos ſufficiunt auxilia gratiæ cum ſtatu peccati mortalis compoſſibilia.

Addimus eſſe latum diſcrimen inter exemplum ibi allatum, & rem præſentem; nàm mortuus in ordine naturali, cùm omni activitate careat, nullam poteſt adhibere diſpoſitionem, aut conatum ad recipiendam vitam, ſicut adhibere poteſt infirmus ad ſanitatem; & ideo reſtitutio illius eſt difficilior, cùm ſit totaliter ab extrinſeco. Mortuus autem ſpiritualiter per peccatum non privatur omni virtute activa, ſed poteſt intellectu, & voluntate adjutis per fidem, ſpem, & auxilia ſupernaturalia, elicere ſupernaturales operationes, quibus ſe præparet ad vitam gratiæ. Unde quantum ad hoc magis aſſimilatur infirmo corporali, quàm mortuo; atque ejus converſio quantum ad difficultatem eliciendi actus præparantes (quæ per ſe pertinet ad præſentem comparationem, ut ſæpiùs diximus,) potiùs comparanda eſt ſanitatis recuperationi, quàm reſtitutioni vitæ.

101 *Secundum noſtræ aſſertionis fundamentum.* Secunda ratio veritatem noſtri conſectarii evincens poteſt ita formari; quoniam majoris æſtimationis eſt apud Deum gratia intenſa unius juſti perfecti, quàm gratiæ remiſſæ plurium juſtorum imperfectorum: Ergo magis Deum glorificat, qui unum illum à gratia remiſſa ad eximiam perfectionem provehit, quàm qui eos omnes ad gratiam remiſſam convertit. Antecedens conſtat ex dictis *toto* §. 7. & breviter ſuadetur, quia Deus unumquemque æſtimat ſecundùm quantitatem gratiæ, quam ipſi tribuit; ipſa enim eſt proprius effectus, & quaſi menſura divinæ dilectionis, & æſtimationis: Ergo juſtum ſanctiſſimum, in quo ſint centum gradus gratiæ, pluris æſtimabit, quàm triginta, vel quadraginta imperfectos, in quorum ſingulis ſint duo tantùm gradus gratiæ. Conſequentia verò probatur, quia Deus ex noſtris operibus glorificatur juxta eorum bonitatem, & perfectionem: unde quo opus fuerit excellentius, eo operans Deum magis glorificabit. Præſertim quia actus, quos diximus eſſe objectum prædicationis, diſponunt ad gratiam, & ejus augmentum, cum quibus proinde ipſa gratia commenſurari debet. Nam licèt Deus illam liberaliſſimè communicet, unicuique tamen tribuit juxta propriam diſpoſitionem, ut docet Concilium Trident. *ſeſſ.* 6. *cap.* 7. & conſtat ex dictis *à num.* 20. & locis ibidem relatis. Unde quantum ad præſens in idem coincidit, quod præſtantia prædicationis menſuretur per ipſam gratiam, & quod menſuretur per prædictos actus. *Conc. Trid.*

102 *Effugium.* Reſpondebis primò negando conſequentiam, in qua deducenda videtur fallacia committi. Quia in caſu antecedentis Deus æſtimat juſtum perfectum ratione totius gratiæ, quam habet, & non ratione ſolius augmenti. At in caſu conſequentis Prædicator non concurrit niſi ad augmentum, quia ſupponimus inveniſſe illum juſtum conſtitutum in gratia. Unde oportet in his caſibus aliter diſcurrere.

Confutatur. Sed hoc nihil refert. Tum quia prædicatio perducens juſtum ad ſtatum perfectionis, ex vi ſua movet ad actus perfectiſſimos, qui quantum eſt de ſe, ſufficiunt ad remiſſionem culpæ, & primam gratiæ infuſionem: unde quod gratia ſupponatur infuſa, eſt per accidens, & nihil æſtimabilitatis diminuit in prædicta prædicatione, ut ſuprà *num.* 90. magis explicuimus. Tum quia ſi ratio facta expendatur, convincit Deum ratione ſolius augmenti gratiæ, ad quod prædicator in noſtro caſu concurrit, æſtimare unum juſtum habentem centum gradus gratiæ, ſupra triginta, aut quadraginta imperfectos, in quorum quolibet ſint duo tantùm gradus. Quoniam prædictus juſtus non adæquat omnes illos, nec aliquem eorum excedit ratione eſſentiæ gratiæ præciſè ſumptæ; quandoquidem in ſingulis eorum invenitur hæc eſſentia, & aliquid amplius. Ergo exceſſus juſti perfectiſſimi ſupra omnes, & ſingulos imperfectos provenit ratione augmenti. Cumque ad tale augmentum prædicator concurrat in noſtro caſu; ſequitur ut juxta prædictum exceſſum menſuranda ſit ejus excellentia ſupra prædicatorem,

Digitized by Google

catorem, qui plures convertit ad juſtitiam imperfectam, & remiſſam.

Quod magis declarat ſequens conſideratio: Sit caſus, in quo unus prædicator convertit quadraginta ad gratiam tepidam, putà ut duo: ex quibus alter prædicator (remanentibus triginta & novem in ſua tepiditate,) perducat unum ad gratiam ut centum. Tunc juſtus hic ut centum ratione eſſentiæ gratiæ, & illius modicæ intenſionis, quam per primam prædicationem acquiſivit, ſolùm æſtimatur à Deo ſicut unus de reliquis; quippe prout ſic neminem eorum excedit: igitur quod inſuper æſtimetur à Deo tantundem, quantum æſtimantur omnes alii, & adhuc amplius, eſt ratione augmenti, quod aſſequitur prædicatione illa, per quodque aſcendit à gratia ut duo ad gratiam ut centum. Si ergo ratione augmenti unus juſtus perfectiſſimus ſuperat quadraginta remiſſos, prædicator qui doctrinæ efficacia, & vitæ exemplo ad hujuſmodi augmentum illum perducit, majus quid facit, magiſque glorioſum, quàm alter qui quadraginta ad gratiam remiſſam convertit.

103 Alia evaſio. Reſpondebis ſecundò negando iterum conſequentiam, quia præſtantia actionis non debet penſari ex ſolo termino *ad quem*, ſed etiam ex termino *à quo*, & ex modo, quo terminus fit. Solet enim effectus imperfectus, qualis eſt materia prima, poſtulare actionem perfectiſſimam, nempe creationem; cùm tamen forma ſubſtantialis, quæ eſt longè perfectior, poſſit fieri per generationem, quæ eſt actio non ita perfecta. Et ratio eſt, quia materia prima, cùm ſit primum ſubjectum, fit ex nihilo, circa quod non poteſt operari actio, niſi infinita: forma verò fit ex præſuppoſito ſubjecto, ad quod attingendum ſufficit actio limitata. Ita ergo in noſtro caſu, prima gratia quantumcunque remiſſa poſtulat perfectiſſimam actionem, quia debet fieri cum deſtructione peccati: augmentum verò quantumcunque magnum, non habet iſtum terminum *à quo*, cùm inveniat peccatum deſtructum, atque ideo non poſtulat tam perfectam actionem.

Præcluditur. Verùm hæc etiam reſponſio facilè refellitur, quoniam præſtantia cujuſlibet actionis ſimpliciter regulatur ex fine, & termino *ad quem*, ex termino autem *à quo* ſolùm ſecundùm quid. Unde facta comparatione inter duas actiones, quarum una excedat ratione termini *ad quem*, & excedatur ratione termini *à quo*, alia verò è contra ſe habeat; illa erit abſolutè, & ſimpliciter perfectior, licèt iſta ſit perfectior ſecundùm quid. Hac ratione D. Thom. 1. 2. *q.* 113. *art.* 9. docet, & probat juſtificationem impii excedere ſimpliciter creationem univerſi, quia habet nobiliorem terminum *ad quem*, nempe gratiam; quanvis creatio ex parte termini *à quo*, & ex parte modi faciendi, nempe ex nihilo, excedat juſtificationem impii, quæ fit ex præſuppoſito ſubjecto, ut latiùs explicuimus *tr.* 15. *diſp.* 4. *dub.* 3. *concl.* 2. Docet etiam ex D.Thom. ibidem, glorificationem abſolutè loquendo eſſe opus majus, quàm ſit juſtificatio impii, eo quòd terminatur ad communicandam gloriam, quæ eſt maximum bonum; licèt juſtificatio, quia fit ex peccato, & confertur indigno, ſit majus opus reſpectivè, & ſecundùm quid, ut declaravimus *loco citato, concluſ.* 3. Sic ergo, quod converſio peccatoris ad gratiam remiſſam, & prædicatio

D. Thom.

D. Thom.

ad illam hortans habeant pro termino *à quo* peccatum; profectus verò juſti, & prædicatio ad illum movens habeant pro termino *à quo* gratiam remiſſam, minimè obſtat, quo minus hæc ſimpliciter excedant in perfectione; quandoquidem terminus *ad quem*, maximum ſcilicet incrementum gratiæ, eſt aliquid perfectius, ut ſuprà oſtendimus. Exemplum autem de creatione materiæ, & eductione formæ nihil convincit, ut infrà *n.* 109. conſtabit.

Adde, exceſſum illum, quem concedimus converſioni ad primam gratiam ratione termini *à quo*, & deſtructionis peccati, ſolùm eſſe reſpectu actionis Dei infundentis ipſam gratiam; ſed non conducit, ut ſimilem exceſſum tribuamus prædicationi, per quam talis converſio fit. Quia prædicatio non reſpicit gratiam quatenus fit ex peccato, ſed quatenus conſequitur ad actus, quibus peccator ad recipiendum illam ſe diſponit. Cumque hujuſmodi actus non ſufficiant per ſe ad expellendum peccatum, conſequens eſt, ut non reſpiciant illud tanquam terminum *à quo* neceſſariò deſtruendum per adventum termini *ad quem*. Aliunde verò prædicti actus ſunt ſimpliciter imperfectiores his, ad quos movet prædicatio perducens juſtum à ſtatu tepiditatis ad ſtatum perfectionis, ut ſuprà *n.* 90. explicuimus. Unde prædicatio hujuſmodi eſt ſimpliciter, & attentis omnibus opus majus, & Deo gratius, quàm prædicatio plures quidem peccatores convertens, ſed eos tepidos, & imperfectos relinquens.

Tertia ratio, quæ ad confirmandam doctrinam noſtri conſectarii poteſt formari, eſt hujuſmodi: nam inter cauſas phyſicas, aut etiam morales, quas Deus ordinavit ad producendum, vel augendum gratiam (cujuſmodi juxta diverſas ſententias, ſunt Sacramenta) illæ quæ ſupponunt primam gratiam, & perficiunt eam, uti ſe habent Euchariſtia, Confirmatio, & Ordo, ſunt ſimpliciter perfectiores, quàm Baptiſmus, & Pœnitentia, quæ ordinantur ad producendam primam gratiam, & ad expellendum peccatum: Ergo inter cauſas moraliter influentes (quo pacto ſe habent prædicationes) illa quæ ſupponendo gratiam in ſtatu remiſſo concurrit ad illam perficiendam, eſt abſolutè perfectior, quàm illa, quæ concurrit præcisè ad primò acquirendam quandam gratiam remiſſam; & conſequenter prædicator promovens juſtum tepidum ad ſtatum perfectionis, majus quid facit, & magis Deum glorificat, quàm qui plures convertit, eos tepidos, & imperfectos relinquens. Iſta ſecunda conſequentia conſtat ex prima, & hæc patet ex antecedenti ob paritatem rationis. Antecedens autem quantum ad Sacramentum Euchariſtiæ eſt omnino certum, & ſatis apertè colligitur ex his, quæ tradit Concil. Trident. *ſeſſ.* 7. *can.* 3. & *ſeſſ.* 13. *c.* 3. De quo videri poteſt Bellarm. *lib.* 2. *de Sacramentis, cap.* 28. Quod verò attinet ad ordinem, & confirmationem, eſt manifeſta doctrina D. Thom. 3. *part. q.* 65. *art.* 3. ubi poſtquam dixit, quod ſimpliciter loquendo, *Sacramentum Euchariſtiæ eſt potiſſimum inter alia Sacramenta*, idque pluribus rationibus oſtendit, hæc ſubjunxit: *Aliorum autem Sacramentorum comparatio ad invicem poteſt eſſe multiplex. Nam in via neceſſitatis Baptiſmus eſt potiſſimum Sacramentum: in via autem perfectionis Sacramentum Ordinis. Medio autem modo ſe habet Sacramentum Confirmationis.* Et de aliis Sacramentis ſubdit: *Sacramen*

104 Tertium noſtræ reſolutionis motiuum.

Concil. Trid. Bellarm.

D. Thom.

Sacramentum verò Pœnitentiæ, & Extrema Unctionis ſunt inferioris gradus à prædictis Sacramentis, quia ſicut dictum eſt, ordinantur ad vitam Christianam, non per ſe, ſed quaſi per accidens in remedium ſupervenientis defectus. Inter quæ tamen Extrema Unctio comparatur ad Pœnitentiam, ſicut Confirmatio ad Baptiſmum; ita ſcilicet, quòd Pœnitentia eſt majoris neceſſitatis, ſed Extrema Unctio eſt majoris perfectionis. Cui doctrinæ ſubſcribunt Thomiſtæ *art. cit.* ut videri poteſt apud Martinez de Prado *ad illam quæſt. dub. 3. §. 2.* [Martinez de Prado.]

105. Roboratur. Confirmatur, & declaratur ampliùs, quia ita proportionabiliter comparantur inter ſe Baptiſmus, & Confirmatio, ſicut inter ſe comparantur prædicatio convertens peccatorem, & prædicatio juſtum perficiens, & ad ſanctitatem promovens; Baptiſmus enim confert primam gratiam, Confirmatio verò illam auget, & perficit: Sed Confirmatio gratiam ſupponens, augens, & perficiens, eſt Sacramentum nobilius, quàm Baptiſmus primam gratiam efficiens: Ergo prædicatio juſtum perficiens, & ad ſanctitatem promovens eſt melior, & majoris æſtimationis apud Deum, quàm prædicatio convertens peccatorem ad gratiam; & conſequenter ſi prædicator juſtum ad inſignem ſanctitatem perducat, majus quid faciet, magiſque glorificabit Deum, quàm alter prædicator, qui plures peccatores convertit, ſed eos tepidos, & imperfectos relinquit. Cætera conſtant, & minorem, in qua poterat eſſe difficultas, expreſsè docet D. Thom. [D. Thom.] tum *loco citato*, tum etiam expreſſiùs *3. p. quæſt. 72. art. 11.* ubi explicato, quare Sacramento Confirmationis nobilior miniſter, nempe Epiſcopus, quàm Baptiſmo deputatur, hanc rationem aſſignat, quod licèt Sacramentum Baptiſmi ſit efficacius ad remotionem mali, eo quòd eſt ſpiritualis regeneratio, & mutatio de peccato ad gratiam, Confirmatio tamen eſt efficacior ad proficiendum in bono, quia eſt quoddam ſpirituale augmentum de eſſe imperfecto ad eſſe perfectum, & idcirco nobiliori miniſtro committitur. Ita *in corp. articuli.* Et [D. Thom.] *in reſp. ad 2.* inquit: *Dicendum quod Sacramentum Baptiſmi eſt efficacius, quàm hoc Sacramentum quantum ad remotionem mali, eo quòd eſt ſpiritualis generatio, quæ eſt mutatio de non eſſe in eſſe. Hoc autem Sacramentum eſt efficacius ad proficiendum in bono, quia eſt quoddam ſpirituale augmentum de eſſe imperfecto ad eſſe perfectum, & ideo hoc Sacramentum digniori miniſtro committitur.* Et *in reſp. ad 3.* addit: *Dicendum quod ſicut Rabanus dicit in lib. de inſtitutione Clericorum, ſignatur baptizatus chriſmate in ſummitate capitis per Sacerdotem, per Pontificem verò in fronte, ut in priori unctione ſignificetur ſuper ipſum Spiritus ſancti deſcenſio ad habitationem Deo conſecrandam, in ſecunda quoque, ut eiuſdem Spiritus ſancti ſeptiformis gratia cum omni plenitudine ſanctitatis, & ſcientiæ, & virtutis venire in hominem declaretur. Non ergo propter digniorem partem, ſed propter potiorem effectum hæc unctio Epiſcopis reſervatur.* Quæ rationes vel nullius momenti ſunt, vel probant majus, & melius quid eſſe perficere juſtum perducendo illum ad eximiam ſanctitatem, quàm peccatores convertere relinquendo eos tepidos, & remiſſos in juſtitia. In quo ampliùs confirmando non immoramur, quia noſtram reſolutionem illi, cui convincendo non ſufficiunt præmiſſa, perſuadere diffidimus.

§. X.

Occurritur objectionibus adverſus doctrinam hactenus traditam.

106. Primum argumentum. SEd contra noſtras aſſertiones plura audimus opponi, & primò: Repugnant in primis naturæ, quia in compoſiti naturalis conſtitutione, quod per formam perficitur, & conſummatur, tamen productio materiæ & præſtantior eſt, & præſtantiorem & potentiorem requirit cauſam. Quod notiſſimum eſt etiam tyronibus Philoſophiæ candidatis: cujus illa eſt unica ratio, quia licèt materia in ſe imperfectiſſima ſit, & expectet perfici per formam; tamen quia ex nullò præſuppoſito, ſed ex purè nihilo fit, non poteſt fieri, niſi ab omnipotenti cauſa, quam minimè requirunt perfectiſſimæ formæ ſubſtantiales materiales.

107. Diluitur. Reſpondetur hanc objectionem vel continere intolerabilem errorem, vel nullam eſſe contra corollaria noſtra. Nam vel diſcrimen conſtituit inter materiam, & formam penes hoc, quod productio formæ materialis nullum requirit influxum cauſæ omnipotentis, quem tamen productio materiæ neceſſariò poſtulat. Et hunc ſenſum ſonant verba illa: *Quam* (videlicet cauſam omnipotentem) *minimè requirunt perfectiſſima formæ ſubſtantiales materiales.* Sed eſt intolerabilis Manichæorum, & aliorum hæreticorum error, cujus meminit D. Thom. [D. Thom.] *1. part. quæſt. 65. artic. 1.* & aliis locis ibi in margine citatis. Vel diſcrimen ſtat in hoc, quod licèt tam formæ, quàm materia ad ſui productionem requirant influxum primæ cauſæ omnipotentis; nihilominus productio formæ unà cum hoc influxu cauſæ primæ admittit concurſum cauſæ creatæ, quam non admittit materia; quia illa poteſt fieri per eductionem ex præſuppoſito ſubjecto, materia verò ſolùm per creationem ex nihilo; & creatura ſolùm poteſt agere ex ſubjecto præſuppoſito. Et in hoc ſenſu, qui duntaxat poteſt ab Adverſario intendi, objectio eſt prorſus inefficax. Nam ex eo, quod forma admittat concurſum utriuſque cauſæ, primæ videlicet, & ſecundæ; materia verò unius tantùm, ſcilicet primæ, quo pacto inferri poteſt productionem materiæ eſſe præſtantiorem, & exigere nobiliorem cauſam? Præſertim cùm materia non terminet per ſe actionem, ſed fiat ad productionem compoſiti, & formæ, ſub qua, & per quam participat exiſtentiam, ut docent communiter Thomiſtæ. Et rurſum, dato quod materia, & forma fierent per diſtinctas, & partiales Dei actiones; & dato etiam, quod productio materiæ eſſet perfectior, quàm productio formæ, quid inde, ut colligatur productionem gratiæ eſſe nobiliorem, quàm augmenti ejuſdem productio? Nam ratio, quam Adverſarius aſſumit, ut judicet productionem materiæ præcellere, innititur in eo, quod eſt creatio extrahens materiam ex nihilo. Ea verò in præſenti locum non habet, quia gratia non fit ex nihilo, ſed ex ſubjecto præſuppoſito, ſicut & ejus augmentum: unde actio gratiam producens ex vi modi attingendi terminum, non habet in quo excedat actionem, per quam eadem gratia perficitur. Aliunde verò habet in quo excedatur, ut ſuprà oſtendimus, & præcipuè *num. 93. & 101.*

Digitized by Google

108. Addimus objectum directum, & immediatum prædicationis non eſſe gratiam, nec augmentum ipſius; ſed actus quibus auditores ſe diſponunt ad ſuſcipiendam gratiam, & ejus augmentum, ut ſuprà *num.*86. declaravimus. Actus autem diſponentes ad augmentum gratiæ ſunt ſimpliciter perfectiores, quàm actus qui ſufficiunt ad primam gratiæ infuſionem, ut conſtat ex ibidem dictis, & *numero* 90. cum ſequentibus. Unde prædicatio promovens juſtum tepidum ad perfectionem habet excellentiùs objectum, quàm prædicatio convertens peccatorem ad juſtitiam; & aliunde non eſt inferior in modo attingendi terminum, ſiquidem neutra illum phyſicè producit, ſed utraque concurrit ad eum moraliter, ſcilicet conſiliando, & exhortando. Atque ideo oportet, quod prædicatio juſtum perficiens ſit abſolutè perfectior. Præſertim cùm eo ipſo habeat, quantum eſt de ſe, vim ad cauſandam eodem influxu primam gratiam, ſi non ſupponeretur producta, ut ſuprà *numero* 101. explicuimus. Actio autem creata formam ſubſtantialem educens caret virtute ad producendam materiam, quocirca ex vi hujus productioni materiæ cedit.

109. Secundum argumentũ. Objicitur ſecundò: Repugnant item propoſitiones illæ arti, quando magnorum artificum manus circa primam delineationem imaginis, vel ſtatuæ verſatur, quæ à magnis artificibus delineatæ traduntur miniſtris, à quibus perficiantur. In quo fundatur illud vulgò tritum, *Facile eſt inventis addere.*

Diſſolvitur. Reſpondetur eum, qui ita objicit, aut non legiſſe, aut deſerere doctrinam D. Thom. 3. *part. quæſt.* 72. *art.* 11. ubi inquit: *Dicendum quod in quolibet opere ultima conſummatio ſupremæ arti, aut virtuti reſervatur: ſicut præparatio materiæ pertinet ad inferiores artifices, ſuperior autem dat formam.* Ubi ſatis apertè tradit, quod in artificibus perfectio, & conſummatio operis, putà imaginis, aut ſtatuæ, ad ſupremum ſpectat artificem, ad cujus tamen inchoationem inferiores ſufficiunt. Ex quo principio colligit, Sacramento Confirmationis, quod ordinatur ad augendam, & perficiendam gratiam, deputari nobiliorem miniſtrum, quàm Sacramento Baptiſmi, quod ordinatur ad primam gratiæ productionem, ut fuſiùs *num.* 105. vidimus ex S. Doctore. Unde objectio in ſuum Authorem retorquenda eſt. (D. Thom.)

Sed reſpondetur ſecundò, quod in artificialibus non ſolùm integrum artefactum, ſed unaquæque ejus pars admittit gradus perfectionis, & imperfectionis, poteſtque fieri perfectè, vel imperfectè. Unde & ipſa prima delineamenta ad imaginem efformandam extendi poſſunt utroque modo, vel perfecto, vel imperfecto. Et quidem ſi perfectè, omninò requirunt operam inſignis artificis, non propter id, quod ibi eſt inchoationis, & initii; ſed propter illud, quod eſt eximiæ perfectionis. Si autem imperfectè extendenda ſunt, ſufficit ad illa artifex imperfectus. Et ſic de reliquis partibus artefacti, uſquedum totum conſtruatur. Ex quo manifeſtè infertur, quod univerſaliter loquendo, ad exequendum opus perfectum, ſive illud ſit totum, ſive pars, requiritur cauſa perfecta; ad exequendum verò imperfectum ſufficit imperfecta. Quando verò perfectus artifex imaginem à ſe delineatam tradit tyroni continuandam, nequaquam id ſoli ejus induſtriæ committit, ſed ipſe artifex præſtat quoque ſuum influxum inſtruendo, & dirigendo tyronem, inſuperque manum ultimam ſibi reſervat, aliàs imago haud perfecta evadit. Quod ſatis declarat majus quid eſſe operis conſummationem, quàm initium. Nec tritum illud proloquium habet locum in præſenti, cùm juxta Patrum ſententiam, quos à *numero* 96. dedimus, difficilius ſit juſtum à ſtatu tepiditatis perduci ad perfectionem, quàm impium moveri à peccato ad juſtitiam imperfectam, & remiſſam.

Objicitur tertiò: *Rurſus repugnant gratiæ; in ordine namque gratiæ difficillimum opus eſt, & infinitam virtutem requirens, quod quis à peccato lethali eruatur. Ad hoc enim neceſſaria fuit Dei incarnatio, cùm nulla creatura poſſet nos à peccato liberare, quæ ſanè poſſet ſibi acquirere augmentum gratiæ.* 110. Tertium argumentũ.

Reſpondetur hanc objectionem petere principium, & eſſe extra rem. Nam cùm dicitur, difficillimum opus eſſe, quod quis à peccato lethali eruatur, aut intelligitur reſpectu Dei, cujus eſt gratiam peccati expulſivam infundere; aut reſpectu ipſius peccatoris, ad quem nihil aliud ſpectat, quàm ſe ad talem gratiam præparare? Si *primum* (prætterquam quod falsò aſſeritur, Deo quippe, ſuppoſitâ voluntate condonandi offenſam, difficilius non eſt infundere primam gratiam, quàm infuſam augere) proculdubio eſt extra rem. Quia ut diximus *numero* 100. prædicatio non dirigitur ad movendum Deum, ut gratiam infundat, vel augeat; ſed ad movendum audientem, ut ad illam ſe diſponat. Atque ideo prædicationis perfectio, vel difficultas non eſt regulanda penes difficultatem, quam Deus ſuperat deſtruendo peccatum, & gratiam infundendo, vel augendo; ſed penes illam, quam homo vincit ſe diſponendo. Si *ſecundum*, petit principium, quia ſupponit probandum, nimirum difficilius eſſe homini diſponere ſe ad primam gratiam remiſſam, quàm ad eximium gratiæ incrementum. Oppoſitum autem ſatis conſtat ex dictis à *numero* 100. Diluitur.

Quod additur de neceſſitate Incarnationis, nullius momenti eſt, quia ſi loquamur de facto, tam prima gratia, quàm ejus augmentum conferuntur nobis virtute meritorum Chriſti Domini, per quem habemus omnem gratiam, ſive juſtificationis, ſive meriti. Unde hoc modo loquendo, ad utrumque fuit neceſſaria Incarnatio. Si verò loquamur de poſſibili, ad neutrum fuit ſimpliciter neceſſaria, ſed potuit Deus ex ſola ſua miſericordia largiri peccatoribus primam gratiam, & condonare offenſam ſine ulla ſatisfactione; ſicut poteſt independenter à merito alicujus conferre juſtificatis auxilia ad merendum, & augeſcendam gratiam.

Objicitur quartò: Inſuper repugnat Scripturæ, quæ præcellentiores viros deputat hominibus convertendis à peccatis; perficiendos autem in fide, ſive in gratia, miniſtris illorum tradit. Sic *ad Titum cap.* 1. ait Paulus: *Hujus rei gratiâ reliqui te Cretæ, ut ea, quæ deſunt, corrigas, & conſtituas per civitates presbyteros.* Hæc enim erat Apoſtolorum conſuetudo, ut ipſi gentium, populorumve converſioni intendentes peragrarent provincias, conſtituentes Presbyteros, & Epiſcopos, qui vacarent 111. Quartum argumentũ.

Digitized by Google

vacarent converſis, ut eos perficerent. Una enim erat Apoſtolico cordi præcipua cura, nimirum converſio mundi, cui ut vacarent, non immorabantur in ſingulis perficiendis, ſed hos tradebant miniſtris.

Eliditur. Reſpondetur, quod ut hæc objectio eſſet ad rem, & concluderet, probandum erat ab objiciente, vel quod Apoſtoli ex vi ſuæ prædicationis non convertebant homines, niſi ad gratiam remiſſam; vel quod à ſe converſos perficiendos tradebant prædicatoribus imperfectis. Quorum utrumque eſt valde falſum, & abſurdum. Nam prædicatio illa Apoſtolorum, utpote ferventiſſima, & Apoſtolicæ vitæ exemplo conjuncta, ducebat efficaciſſimè homines, quantum eſt de ſe, ad eximium ſanctitatis gradum, in illumque de facto innumeros perduxit, ut eſt per ſe notum. Quod autem alii ex auditoribus imperfecti remanſerint, ipſorum culpa in cauſa fuit, non defectus aliquis Apoſtolicæ prædicationis. Et rurſus pro hujuſmodi, qui imperfecti manebant, perficiendis conſtituebant Apoſtoli in ſua abſentia prædicatores perfectiſſimos, & ſanctiſſimos, ut Dionyſium, Timotheum, Titum, Clementem, & alios ipſorum Apoſtolorum imitatores egregios. Quinimò quos ſemel converſos præſentes Apoſtoli perficere non poterant, per litteras inſtruebant, ſummoperè curantes eos ad ſtatum perfectionis perducere, ut conſtat ex epiſtolis Petri, Pauli, Ioannis, & aliorum, quarum doctrina potiſſimùm deſervit ad promovendum in Eccleſia, ſuadendamque fidelibus jam converſis Evangelicam perfectionem. Non ergo Apoſtolico cordi hæc una, vel principalis cura fuit, ut homines præcisè utcumque converterent, imò potiùs ut ad ſanctitatem traherent, & in ſtatu egregiæ perfectionis conſtituerent.

112. Quintum argumentū. Origen. Opponuntur inſuper quædam Patrum teſtimonia; ſed quàm ad rem, Lector judicet. Primum eſt Origenis lib. 2. contra Celſum: *Moyſes ſiquidem, qui ex gente Abrahæ eſſent, & eius ſemine oriundi, & ex ſucceſſione circumciſionem ſervarent, & Abrahæ gentium eſſent æmulatores effecti, ubi volentes, & promptiores accepit, ex Ægypto eduxit, divinis impoſitis, quibus crediderant, legibus. At Ieſus longè majus aliquid auſus ſuperinduxit priſtina vita conſuetudine captis, patriiſque moribus, & ſuis legibus aſſuetis Evangelicam vitam.* Quibus verbis, inquit objiciens, Domini Jeſu virtutem, & potentiam ſupra Moyſem elevat, quòd Moyſes leges dedit populis jam fidelibus; Jeſus autem totam religionem plantavit à fundamentis in illis, qui penitus prophani erant. Expende illud (proſequitur) *At Jeſus longè majus aliquid auſus ſuperinduxit, &c.* Sapientiſſimè namque putat, longè majus eſſe vitam Evangelicam ſuperinducere iis, qui contrariis, & inveteratis moribus erant aſſueti, quàm perfectionem legis indere jam fidelibus, & ad virtutem propenſis.

Diluitur. Reſpondetur mirum eſſe, quod Adverſarius opponat nobis hoc teſtimonium, cùm illud noſtram ſententiam ſatis evidenter confirmet. In eo quippè Origenes Chriſtum Dominum exaltat ſupra Moyſem, quatenus hic filios Iſraël ſucceſſores, & æmulatores Abrahæ ſolùm duxit ad obſervantiam legis ſcriptæ, quæ ut conſtat, erat lex imperfecta; Chriſtus autem ſuperinduxit legem Evangelicam, quæ eſt perfectiſſima. Juxta quam doctrinam is qui ad perfectum ducit, eſt ſine contradictione præferendus aliis, qui convertunt ad gratiam imperfectam. Quod affirmamus, dum dicimus prædicatorem, qui aliquem ſive à ſtatu peccati, ſive à ſtatu gratiæ imperfectæ perducit ad egregiam ſanctitatem, majus quid facere, & magis Deum glorificare, quàm prædicator alius plures peccatores ad gratiam remiſſam, & imperfectam convertens. In quo igitur Origenis teſtimonium nobis repugnat, aut non omninò conformatur? Quove pacto favet Adverſario qui prædicatorem extrahentem hominem à peccato in gratiam præfert ei, qui illum à ſtatu imperfecto ad culmen ſanctitatis perducit? Niſi (quod minimè credimus) ille ſentiat Chriſtum ſua doctrina traxiſſe duntaxat homines à peccato ad ſtatum imperfectum, Moyſem verò ſuis præceptis à gratia imperfecta ad perfectionem duxiſſe. Hac quippe via, & non alia, ex vi prædicti teſtimonii exaltare poterit, & cum Chriſto conferre ſuum illum prædicatorem convertentem à peccato, relinquentemque converſos tepidos, & remiſſos; noſtrum verò perducentem ad perfectionem poſtponere, & Moyſi aſſimilare.

Vel interrogemus eum, quiſnam homines ad ſtatum perfectiorem evexit, Chriſtúſne ſuperinducendo Moſaïcæ legi legem Evangelicam; an Moyſes legem illam primò tradendo? Si Moyſem dicat, audient Judæi, & gaudebunt; ſed Chriſtiani omnes blaſphemiam judicabunt. Si fateatur Chriſtum, quonam pacto aſſimilabit ipſi prædicatorem, qui ex vi ſuæ prædicationis non ducit homines ultra ſtatum gratiæ remiſſæ? Moyſi verò aſſimilat illum, qui evehit ad præſtantiſſimam gratiam, & inducit ad ſtatum perfectionis? Siniſtrè autem commentatur verba Origenis, quaſi ſonent Chriſtum ſuperinduxiſſe vitam Evangelicam Gentilibus, infidelibus, & prophanis; Moyſem verò dediſſe legem Judæis fidelibus, & juſtis. Hæc enim interpretatio commentitia eſt, & exulat ab Origene, quia mentionem non facit infidelium, & prophanorum, ſed utrobique loquitur in ordine ad Judæos, quibus ſervantibus ex traditione Abrahæ circumciſionem Moyſes dedit ceremonias, & præcepta legis; ſervantibus verò jam ex præſcripto Moyſis legem, & ceremonias, Chriſtus legem Evangelicam ſuperinduxit. Quam intelligentiam facillimè quis deprehendet conſulendo textum, ubi poſt verba adducta (quæ in editione, quam habemus, ſatis diverſa ſunt) immediatè ſubdit: *Et quemadmodum ut Moyſes crederetur à Senatu, populoque Iudæorum, ſignis opus erat, & prodigiis, quæ in Scripturis habentur; ita quid mirum, ſi Ieſu fuit eis opus ad patrandam fidem apud populum aſſuetum talia poſtulare, &c.* Origen. Ex quo fit, ut neque omnes, quibus Moyſes legem dedit, fuerint juſti, & ad virtutem propenſi, ſed plures peccatores: neque omnes, quibus Chriſtus ſuperinduxit vitam Evangelicam, fuerint infideles, & peccatores; ſed non pauci juſti, & ad virtutem propenſi. Et quoniam tota argumenti ſtructura huic diſcrimini innitebatur, neceſſe eſt quod eo ruente, & ſublato, corruat. Et eodem modo reſpondetur ad aliud teſtimonium Ruperti, quod vel nullo modo (ut veroſimilius eſt) rem præſentem attingit, vel habet eundem ſenſum.

Opponitur præterea D. Ambroſius *lib. de Paradiſo, cap. 10.* ubi *expendens* (inquit objiciens) quod 114. Sextum argumentū. D. Ambroſ.

quod Deus dixerit, non eſſe bonum hominem eſſe ſolum, cum viderit ſocietatis damna jam imminentia, ſic includit: *Quia ex viro ſolo non poterat humani eſſe generis propagatio, pronuntiavit Dominus non eſſe bonum ſolum hominem. Maluit enim Deus plures eſſe, quos ſalvos facere poſſet, & quibus donaret peccatum, quàm unum ſolum Adam, qui liber eſſet à culpa.*

Enervatur. Reſpondetur, quod ut iſte locus eſſet ad rem, opus erat, quod Adamus ante lapſum fuiſſet perfectior & ſeipſo poſt ruinam, & aliis omnibus ab eo proceſſuris, quorum causâ peccatum ejus dicitur permiſſum. Cùm enim doctrina noſtra unum juſtum perfectum pluribus juſtis imperfectis præferat, ſi vel unus ille perfectus non fuerit, vel iſti omnes non fuerint imperfecti, nequaquam adeſt caſus præſentis quæſtionis. At D. Ambroſius comparat Adamum ante lapſum cum omnibus hominibus, qui mediante ipſius matrimonio cum Eva, & præviſo peccato originali prædeſtinati ſunt. Cùm ergo horum plures, ut Apoſtoli, Magnus Elias, Ioannes Baptiſta, Sanctiſſimus Ioſeph, & præ cunctis Virgo Deipara ſanctitatem Adami ante lapſum ſuperaverint, imò & ipſe Adamus ſanctior fuerit poſt ruinam; non mirum ſi Deus tam uberem ſanctitatem futuram prætulerit Adami innocentiæ, & quod hujuſmodi occaſione ruinam à prima gratia permiſerit. Non quidem ob hoc ſolum, ut condonaret offenſam, erueretque homines à peccato poſt qualemcunque gratiam; ſed potiſſimùm ut ad ingentem cumulum gratiæ intenſioris, quàm in Adamo præceſſerat, plurimos elevaret.

115. Septimum argumentū. Gregor. Nazianz. Deinde opponitur teſtimonium D. Gregorii Nazianz. *orat.* 32. ubi de ſuo populo quondam parvo, tunc verò magno ita loquitur: *Talis quondam hic grex erat, taliſque rurſus nunc, tamque ſucculentus, lateque ſe porrigens, ac ſi nondum perfectionem aſſequutus, ad eam tamen quotidianis incrementis progrediens, atque etiam, ut auguror, progreſſurus. Multò enim mirabilius eſt, quod ex tantillo ad tantam magnitudinem pervenerit, quàm ut ex eo ſtatu, quo nunc eſt, ad ſummum ſplendoris, gloriæque gradum provehatur.* Quo teſtimonio convinci exiſtimat arguens, *plus eſſe unum à peccato ad gratiam trahere, quàm unum à gratia ad majorem gratiam deducere.*

Solvitur. Reſpondetur, quod ut teſtimonium iſtud externa ſaltem ſpecie contrariæ ſententiæ faveret, oportebat Nazianzenum, dum populum ſuum exiguum, & tantillum appellavit, loqui de illo exiſtente in peccato mortali; & dum dicit perveniſſe ad magnitudinem, perventurumque ad ſummum gradum ſplendoris, loqui de perfectione ſanctitatis, & gratiæ, aliàs locus erit omninò extra rem. Sed hunc ſenſum alienum prorſus eſſe à mente S. Doctoris, liquet ex toto ejus contextu. Dicit enim, populum illum exiguum, & parvum, quantum oculorum ſenſu judicari poterat, fuiſſe magnum, & pinguem apud eum, qui abſcondita intuetur, nempe apud Deum; atque ideo non loquitur de illo prout in peccato exiſtente. Parvitas ergo illa intelligitur quantum ad numerum perſonarum, quia in principio propter perſequutionem Juliani diſperſi fuerant fideles, & pauci Catholici permanſerant. Poſtmodùm verò ejuſdem Nazianzeni cura, & ſolicitudine crevit Catholicorum numerus, ſed non adhuc pervenerat ad ultimum multitudinis gradum. Nam ſupererant aliqui pauci hæretici, & infideles, qui tamen adhibito ſtudio poterant ad gremium Catholicorum reduci. Unde populus ille ad ſummum ſplendoris, & gloriæ gradum valebat aſcendere, ut videlicet ex omni parte Catholicus, & undequaque fidelis exiſteret. Hic eſt legitimus Nazianzeni ſenſus, ut legenti conſtabit; ex quo tamen nihil contra noſtram reſolutionem poteſt vel apparenter opponi.

Tandem opponitur contradictio ſententiæ noſtræ. Implicatio enim eſt, inquit ille, quod ubi plures convertuntur, omnes tepidi, & imperfecti maneant, & quod in plurium converſione non exurgant ordinariè plures virtutum ſegetes, & gratiæ, quàm in unius diſciplina. Nec qui pluribus convertendis dat operam, id intendit, ut illi imperfecti maneant; ſed magis ut converſi ſancti ſint, ſicut Pater cœleſtis perfectus eſt. Quod autem tepidi, & imperfecti maneant, id præter intentionem eſt prædicantis, nec ejus dedecorat facinus. Sicut ubi quis dat operam perficiendæ rei uni ſoli, poteſt fieri, ut illa non prorſus perficiatur; non tamen id derogat magiſtri conamini. Et quidem faciliùs contingere poteſt, quod reſpectu perficiendæ unius animæ, oleum, & opera perdatur, quàm reſpectu plurium convertentium ſe ad gratiam. 116. Octavum argumentū.

Diruitur. Reſpondetur hunc diſcurſum procedere ex non intelligentia præſentis quæſtionis, ac propoſitionis à nobis aſſertæ; & dilui ex dictis *num.* 90. Non enim conſideramus, quid prædicator intendat, aut non; ſed attendimus ad effectum quem, quantum eſt de ſe, inferr & vitæ exemplo, & qualitate perfectæ doctrinæ, ac verborum efficacia. Quo pacto prædicatio unum inducens ad egregiam ſanctitatem, plurimos alios, quantum eſt de ſe, ad eundem gradum perduceret: prædicatio autem, quæ plurimos ad juſtitiam remiſſam convertit, ſolùm eſt apta alios convertere ad ſimilem vitæ modum, tepidum videlicet, & imperfectum, ut ſatis conſtat ex dictis loco citato, & magis conſtabit ex infrà dicendis.

§. XI.

Quæſtionis incidentis deciſio.

117. Dubium diſcutiendū. CUm tam ſæpe diximus, melius eſſe unum aliquem ad perfectionem ſanctitatis perducere, quàm plures convertere ad juſtitiam tepidam, & remiſſam; ſtatim animum pulſat deſiderium ſciendi, in quo conſiſtat perfectio? Parum quippe referret præmiſſa reſolutio, ſi objectum quod attingit, omninò lateret. In eo autem deſcribendo latiſſimam poſſemus texere diſputationem ob divitem materiæ venam; ſed breviùs procedemus: tum quia neceſſaria queunt ita perſtringi, & tradi: tum quia hæc conſideratio magis pertinet ad tractatum de Religione. Convenit ergo inter omnes, perfectionem vitæ Chriſtianæ conſiſtere eſſentialiter in charitate, ut tradit, & probat D. Thom. infrà, *q.* 184. *art.* 1. his verbis: *Vnumquodque dicitur eſſe perfectum, in quantum attingit proprium finem, qui eſt ultima rei perfectio. Charitas autem eſt, quæ unit nos Deo, qui eſt ultimus finis humanæ mentis, quia qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo, ut dicitur* 1. *Ioan.* 4. *Et ideo ſecundùm charitatem ſpecialiter attenditur perfectio vitæ Chriſtianæ.* Ubi benè

D. Thom. Perfectio conſiſtit in charitate.

Digitized by Google

benè obſervat Cajetanus, *quod pluries in eo articulo replicatur ly ſpecialiter, dicendo in charitate ſpecialiter conſiſtere perfectionem, ſeu vitam chriſtianam. Et ſecundùm veritatem deberet dici ſubſtantialiter, quoniam hoc manifeſtè intendit author, & propterea corrigendi videntur codices. Apparet autem hoc ex reſponſione ad 2. ubi manifeſtè diſtinguitur natura contra accidentia. Natura autem, eſſentia, & ſubſtantia idem ſunt in propoſito. Apparet quoque ex artic. 3. ubi clarè diſtinguitur perfectio eſſentialiter contra accidentaliter; & expreſſè ſubditur, quod eſſentialiter conſiſtit in charitate,*

118.
Et qua ratione D. Thom.

Qualiter autem charitas in hac vita habeat perfectionem, explicat S. Doctor *loco citato, art. ſeq.* ubi ait: *Perfectio vitæ Chriſtianæ in charitate conſiſtit. Importat autem perfectio quandam univerſitatem, quia ut dicitur in 3. Phyſic. perfectum eſt, cui nihil deeſt. Poteſt ergo triplex perfectio conſiderari. Una quidem abſoluta, quæ attenditur non ſolùm ſecundùm totalitatem ex parte diligentis, ſed etiam ex parte diligibilis, prout ſcilicet Deus tantum diligitur, quantum diligibilis eſt. Et talis perfectio non eſt poſſibilis alicui creaturæ, ſed competit ſoli Deo, in quo bonum integraliter, & eſſentialiter invenitur. Alia autem eſt perfectio, quæ attenditur ſecundùm totalitatem abſolutam ex parte diligentis, prout ſcilicet affectus ſecundùm totum ſuum poſſe ſemper actualiter tendit in Deum. Et talis perfectio non eſt poſſibilis in via, ſed erit in patria. Tertia autem eſt perfectio, quæ neque attenditur ſecundùm totalitatem ex parte diligibilis, neque ſecundùm totalitatem ex parte diligentis, quantum ad hoc, quod ſemper actu feratur in Deum, ſed quantum ad hoc, quod excludantur ea, quæ repugnant motui dilectionis in Deum, ſicut Auguſt. dicit in lib. 83. quæſt. quod venenum charitatis eſt cupiditas; perfectio nulla cupiditas. Et talis perfectio poteſt in hac vita haberi, & hoc dupliciter. Uno modo, in quantum ab affectu hominis excluditur omne illud, quod contrariatur charitati, ſicut eſt peccatum mortale; & ſine tali perfectione charitas eſſe non poteſt, unde eſt de neceſſitate ſalutis. Alio modo in quantum ab affectu hominis excluditur non ſolum illud, quod eſt charitati contrarium, ſed etiam omne illud, quod impedit, ne affectus mentis totaliter dirigatur ad Deum, ſine qua perfectione charitas eſſe poteſt, puta in incipientibus, & proficientibus.* Quibus diſtinctionibus, & diverſis perfectionis modis optimè conciliantur diverſa Scripturæ loca, nam in aliquibus videtur negari perfectio in hac vita, ut ad Philip. 3. *Non quod jam acceperim, aut perfectus ſim.* Et 1. ad Corinth. 13. *Cum venerit quod perfectum.* Sed iſta loquuntur de perfectione charitatis, ſecundùm totalitatem abſolutam ex parte diligentis. Alia verò ſignificant omnes Juſtos eſſe perfectos, ut 1. Ioan. 2. *Qui ſervat verbum ejus, in hoc charitas Dei perfecta eſt.* Et hæc agunt de perfectione charitatis quantum ad excluſionem eorum, quæ charitati contrariantur. Alia denique exhortantur ad perfectionem tanquam ad ſingularem quorundam Juſtorum gradum, ut Matth. 19. *Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia, quæ habes, &c.* Et in iſtis ſermo fit de charitatis perfectione quantum ad excluſionem non ſolùm peccati gravis, ſed etiam eorum, quæ divertunt, ne mens in Deum feratur, & illi adhæreat pro modo, & conditione hujus vitæ. Et licèt hæ duæ poſteriores perfectiones, ſi cum priori conferantur, ſint tales ſecundùm quid, & valeant imperfectiones vocari; abſolutè tamen ſunt perfectiones, quia quælibet in ſuo ordine totalitatem, & complementum importat pro qualitate vitæ præſentis.

1. Cor. 13.
1. Ioan. 2.
Matth. 19.

Cùm ergo inquirimus, in quo conſiſtat perfectio? Loquimur de perfectione ſanctitatis nobis poſſibili pro ſtatu præſentis vitæ, prout importat eximium, & peculiarem juſtitiæ gradum non omnibus juſtis communem, ſed illis tantùm, qui excludunt non ſolùm charitati contraria, verùm ea etiam, quæ licèt contraria non ſint, ejus tamen fervorem impediunt, quatenus mentem divertunt, ne Deo per amorem cohæreat. Pro qua totali hujuſmodi impedimentorum remotione, & perfecta ad Deum inhæſione deſervit divinorum conſiliorum obſervatio, ut rectè tradit D. Thom. *quæſt. cit. artic. 3.* ubi poſtquam ſtatuit perfectionem ſubſtantialem vitæ Chriſtianæ (ſine qua ſcilicet nec vita gratiæ, nec charitas conſervari valet) conſiſtere in obſervantia præceptorum, & præcipuè illorum, quæ imperant dilectionem Dei propter ſeipſum, & dilectionem proximi propter Deum; ſubjunxit: Secundariò *autem, & inſtrumentaliter perfectio conſiſtit in conſiliis: quæ omnia, ſicut & præcepta, ordinantur ad charitatem, ſed aliter, & aliter. Nam præcepta alia a præceptis charitatis ordinantur ad removendum ea, quæ ſunt charitati contraria, cum quibus ſcilicet charitas eſſe non poteſt: conſilia autem ordinantur ad removendum impedimenta actus charitatis, quæ tamen charitati non contrariantur: ſicut eſt matrimonium, occupatio negotiorum ſæcularium, & alia hujuſmodi. Unde Auguſt. dicit in Enchirid. Quæcumque mandat Deus, ex quibus unum eſt, Non mœchaberis; & quæcumque non jubentur, ſed ſpeciali conſilio monentur, ex quibus unum eſt, Bonum eſt homini mulierem non tangere, tunc rectè fiunt, cùm referuntur ad diligendum Deum, & proximum propter Deum, & in hoc ſæculo, & in futuro. Et inde eſt, quod in collationibus Patrum dicit Abbas Moyſes: Iejunia, vigiliæ, meditatio Scripturarum, nuditas, ac privatio omnium facultatum, non perfectio, ſed inſtrumenta perfectionis ſunt; quia non in ipſis conſiſtit diſciplina illius finis, ſed per illa pervenitur ad finem.* Et ſuprà præmiſit, *quod ad perfectionem charitatis iſtis gradibus aſcendere nitimur.* Qualiter autem hæc conſiliorum obſervatio importet peculiarem perfectionis gradum, addatque ſingulare augmentum ſupra ſpecificam, & eſſentialem charitatis perfectionem omnibus juſtis communem, egregiè declarat S. Doctor ibidem *in reſp. ad 3.* his verbis: *Dicendum, quod ſicut homo habet quandam perfectionem ſuæ naturæ ſtatim cùm naſcitur, quæ pertinet ad rationem ſpeciei; eſt autem alia perfectio, ad quam per augmentum adducitur. Ita etiam eſt quædam perfectio charitatis pertinens ad ipſam ſpeciem charitatis, ut ſcilicet Deus ſuper omnia diligatur, & nihil contra eum ametur. Eſt autem alia perfectio charitatis etiam in hac vita, ad quam aliquis per aliquod ſpirituale augmentum pervenit, utpotà cùm homo etiam à rebus licitis abſtinet, ut liberiùs divinis obſequiis vacet.* Quod fit obſervando conſilia. Unde ſequitur perfectionem ſanctitatis non præcisè eſſentialem, ſed majorem etiam, & in hac vita poſſibilem, complecti non tantùm præceptorum,

119.
Conſilia pertinent ad perfectionem.
D. Thom.
D. Thom.

Digitized by Google

ſed inſuper conſiliorum obſervantiam, & abſque illa non dari.

120. Nota. D. Thom.

Circa quod obſervandum eſt ex eodem S. Doctore *quæſt. cit. art.* 4. quod *aliquem eſſe perfectum*, non coincidit cum hoc, quod eſt *aliquem eſſe in ſtatu perfectionis*. Sicut etiam, *aliquem non eſſe in ſtatu perfectionis*, minimè coincidit cum hoc, quod eſt *aliquem non eſſe perfectum*, & è converſo. Nam fieri valet, quod exiſtens in ſtatu perfectionis non ſit perfectus, & quod non exiſtens in ſtatu perfectionis, perfectus ſit, ut ibidem probat D. Thom. in argumento *Sed contra*. Status enim ex generali ratione importat immobilitatem, & firmitatem quandam in aliqua conditione perſonali, ut oſtendit idem D. Thom. *q.* 183. *art.* 1. Et ſunt perſonæ aliquæ, quæ vel ex voto, vel ex officio ad perfectionem obligantur, quæ proinde dicuntur eſſe in ſtatu perfectionis, ut de Religioſis, & Epiſcopis probat D. Thom. *art.* 5. *&* 6. *q.* 184. Econtrà verò fieri valet, ut licèt quis perfectioni, ſive conſiliorum obligationi vacet, ad id tamen nec ex voto, nec ex officio obligetur, & conſequenter non ſit in ſtatu perfectionis, ut patet in laïcis. Contingit autem, inquit S. Doctor art. 4. cit. *quod aliqui ſe obligant ad id, quod non ſervant, & aliqui implent id, ad quod ſe non obligaverunt, ut patet Matth.* 21. *de duobus filiis, quorum unus patri dicenti, Operare in vinea, reſpondit, Nolo, & poſtea abiit: alter autem reſpondens ait, Eo, & non ivit. Et ideo nihil prohibet aliquos eſſe perfectos, qui non ſunt in ſtatu perfectionis; & aliquos eſſe in ſtatu perfectionis, qui tamen non ſunt perfecti.*

121. Status quæſtionis.

Ex iis ſatis conſtat, quid nomine *perfectionis* ſignificatur, obſervantia videlicet præceptorum, & conſiliorum; abſtrahendo tamen ab ſtatu ſive obligatione illam proſequendi. Verùm enimverò cùm perfectio habeat latitudinem, poſſitque eſſe major, aut minor ſecundùm inæqualem modum adhibendi media ad illam deſervientia; adhuc dubitàri poteſt, quid ſignificetur nomine inſignis perfectionis, ſive egregiæ ſanctitatis, qualem eam diximus, ad quam viri Apoſtolici ſolent auditores excitare? Cui quæſito aliqui reſpondent, prædictam perfectionem, ſuppoſito Dei amore, conſiſtere in dilectione proximi, quæ explicatur per animarum zelum, prædicationem, doctrinam, converſionem peccatorum, & alia hujuſmodi. Et ex hac radice colligunt inæqualem Religionum perfectionem, ut illa dicatur perfectior, quæ animarum zelo, & peccatorum converſioni, atque fidelium inſtructioni plus incumbit. Ita poſt alios Ioannes Euſebius Nieremb. *in doctrinis Aſceticis, lib.* 1. *doct.* 5. per plura capita, ut conſtat ex eorum titulis. Nam ſic ſe habet 38. *Cæteras virtutes vincit zelus animarum.* 39. *Zelus animarum juxta ſanctos Patres ſuperat aliarum virtutum actus, abſtinentias, aſperitates, & pœnitentias.* 40. *Studium juvandi proximum ſuperat omnes virtutes morales, & præſtantiſſima virtutis religionis opera.* 41. *Studium, & labor juvandi ſalutem proximorum excedit contemplationem.* 45. *Studium convertendi animas non ſolùm cæterarum virtutum opera, ſed alia charitatis opera etiam ſpiritualia excedit.* 46. *Nihil Deo gratius animarum Zelo.* 48. *Summus gradus religioſæ vitæ eſt in animarum ſalute occupari docendo, & prædicando, quod perfectius eſt, quam vita merè contemplativa, &c.* Quæ excerpta dicit ex doctiſſimo Patre Suarez *in* 3. *parte.*

Qualiter aliqui explicent perfectionem. Ioan. Euſeb. Nieremberg. Suarez.

122. Prædicta regula non approbatur.

Cæterùm hæc dimetiendi perfectionem regula, licèt verum ex parte contineat, nihilominus prout præſenti materiæ applicatur, eſt diminuta, deceptoria, & inſufficiens. Continet quidem verum ex parte, quia animarum zelus magnum indicium eſt ſanctitatis, & perfectionem communiter comitari ſolet, ut latè probat prædictus Author. Sed quod ea regula habeat alios defectus à nobis deſcriptos, facilè oſtenditur.

Detegitur eius inſufficientia.

Nam in primis etſi procurare aliorum ſalutem ſit opus valde bonum, attamen melius eſt incumbere ſoli propriæ perfectioni, quàm aliorum ſaluti, quando quis aliorum bonum procurando ſubiret detrimentum majoris perfectionis propriæ. Et ideo melius eſt, quod quis totaliter, & perfectè ſuæ ſaluti intendat, quàm quod aliorum ſalutem procuret cum aliquo detrimento propriæ perfectionis, ut expreſsè reſolvit D. Thom. *quodlibet.* 3. *quæſt.* 7. *articulo* 17. *ad* 6. his verbis: *Etſi procurare ſalutem aliorum ſit majus, quàm intendere ſibi ſoli, loquendo in genere; tamen non quocumque modo intendere ſaluti aliorum præfertur ei, quod eſt quocumque modo intendere ſuæ ſaluti. Si enim aliquis totaliter, & perfectè intendit ſuæ ſaluti, multo maius eſt, quàm ſi aliquis multa particularia opera agat ad aliorum ſalutem, ſi ſaluti propriæ, etſi ſufficienter, non tamen perfectè intendat.* Juxta quam doctrinam idem D. Thom. *in hac* 2. 2. *quæſt.* 182. *artic.* 2. *ad* 1. reſolvit: *Labor exterior* (qui utplurimùm occurrit in animarum ſalute procuranda) *toleratus propter Chriſtum, eſt quoddam ſignum charitatis. Sed multò expreſſius eius ſignum eſt, quod aliquis, prætermiſſis omnibus, quæ ad hanc vitam pertinent, ſoli divinæ contemplationi vacare delectetur.* Et in reſp. ad 3. inquit: *Quànto homo animam ſuam, vel alterius propinquius Deo conjungit, tanto ſacrificium eſt Deo magis acceptum. Unde magis acceptum eſt Deo, quod aliquis Deo animam ſuam, & aliorum applicet contemplationi, quam actioni. Per hoc ergo, quod dicitur, quod nullum ſacrificium eſt Deo magis acceptum, quàm zelus animarum, non præfertur meritum vitæ activæ merito vitæ contemplativæ; ſed oſtenditur magis eſſe meritorium, ſi quis offerat Deo animam ſuam, & aliorum, quàm quæcumque alia exteriora dona.*

123. Aperitur amplius defectus.

Præterea licèt zelus animarum ſit majus bonum, quàm abſtinentia, nuditas, pœnitentia, & omnes aſperitates corporales, ſi ſolitariè, & ſecundùm ſe conſiderentur; nihilominus zelus animarum conjunctus pœnitentiæ, jejunio, & aſperitatibus corporalibus eſt opus melius, & majus, quàm zelus animarum ſine pœnitentia, & aſperitatibus corporalibus: unde inſufficienter explicatur major perfectio per zelum animarum præciſivè ſumptum. Quod explicari valet exemplo deſumpto ex D. Thom. *in hac* 2. 2. *quæſt.* 27. *art.* 8. ubi inquirit, *Utrum ſit magis meritorium diligere proximum, quàm diligere Deum?* Ubi ſermonem facit de dilectione actuali, ſive de actu amoris: tum quia meritum non conſiſtit in habitu, ſed in actibus: tum quia ſi quæſtio referretur ad habitum, non haberet locum, quippe eodem habitu charitatis diligimus Deum, & proximum. Ad eam ergo quæſtionem ſic reſpondet S. Doctor

Digitized by Google

S. Thoma. S. Doctor: *Dicendum quod comparatio iſta poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ut ſeorſim conſideretur utraque dilectio; & tunc non eſt dubium, quin dilectio Dei eſt magis meritoria. Debetur enim ei merces propter ſe ipſam, quia ultima merces eſt frui Deo, in quem tendit divinæ dilectionis motus. Vnde & diligenti Deum merces promittitur, Ioan. 14. Si quis diligit me, diligetur à Patre meo, & manifeſtabo ei meipſum. Alio modo poteſt attendi ipſa comparatio, ut dilectio Dei accipiatur ſecundùm quod ſolus diligitur; dilectio autem proximi accipiatur, ſecundùm quod proximus diligitur propter Deum. Et ſic dilectio proximi includit dilectionem Dei, ſed dilectio Dei non includit dilectionem proximi. Vnde erit comparatio dilectionis Dei perfectæ, quæ extendit ſe etiam ad proximum, ad dilectionem Dei inſufficientem, & imperfectam; quia hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum. Et in hoc ſenſu dilectio proximi præeminet.* Sic ergo quamvis animarum zelus conjunctus jejunio, vigiliis, & aliis aſperitatibus corporalibus ſit majus bonum, quàm ipſæ tantùm aſperitates; tamen animarum zelus, qui prædictis non aſſociatur, non eſt ita perfectus, utpote cui deeſt non levis perfectio, quæ ex illis reſultat. Unde perfectionis excellentia nequit conſiſtere in animarum zelo nudè ſumpto, cùm prædictus zelus ſit longè excellentior, ubi pœnitentiæ, & aſperitatum corporalium conſortium habet. Imò excellentius videtur pœnitentiam, & mortificationem exercere cum aliqua extenſione ad animarum zelum pro uniuſcujuſque captu, & obligatione, quàm prædicto zelo multùm incumbere ſine mortificatione, & pœnitentia perſonalibus. Sicut melius eſt diligere proximum cum extenſione ad Deum, quàm diligere Deum ſine extenſione ad proximum.

124. Oſtenditur ulteriùs ea dem inſufficientia. Deinde prædicatio, & animarum zelus non conſtituit formaliter perfectionem, nec illam inſtrumentaliter inducit, ſicut vigiliæ, jejunia, nuditas, & alia, quæ tanquam media perfectionem præcedunt, ut *num.* 119. vidimus ex
D. Thom. D. Thom. ſed ſe habet tanquam effectus perfectionis, qui illam hoc pacto præſupponit, & manifeſtat. Unde ſicut ad hoc, quod revera exiſtat perfectio, debent media ad illam acquirendam ſupponi, ita ut zelus ſit opus, & effectus perfectionis, debet poſt prædicta ſuccedere. Alioquin zelus ille nec perfectus exiſtit in ſeipſo, nec ex perfectione ſubjecti oritur; atque ideo ineptus cenſetur, ut per illum major, aut minor perfectio operantis dignoſcatur. Imò verò talis zelus non tam commendationem quàm reprehenſionem habet apud Pa-
D. Bernard. tres. Ex quibus D. Bernard. *ſerm.* 18. *ſuper Cantica*, inquit: *Quamobrem ſi ſapis, concham te exhibebis, non canalem. Hic ſiquidem penè ſimul & recipit, & effundit. Illa verò, donec impleatur, expectat: & ſic quod ſuperabundat, ſine ſuo damno communicat, ſciens maledictum, qui partem ſuam facit deteriorem. Et ne meum conſilium contemptibile ducas, audi ſapientiorem me. Stultus, ait Salomon, profert totum ſpiritum ſuum ſimul, ſapiens reſervat in poſterum. Verum canales multos hodie habemus in Eccleſia, conchas verò perpaucas. Tantæ charitatis ſunt, per quos nobis fluenta cœleſtia emanant, ut antè effundere, quàm infundi velint; loqui, quam audire paratiores, & prompti docere quæ non didicerunt, & aliis præeſſe geſtientes, qui ſe ipſos regere neſciunt. Ego nullum ad ſalutem pietatis gradum illi anteponendum exiſtimo, quàm quem ſapiens poſuit, dicens: Miſerere animæ tuæ placens Deo. Quod ſi non habeo, niſi parumper olei, quo ungar, putas tibi debeo dare, & remanere inanis? Servo illud mihi, & omninò, niſi ad Prophetæ juſſionem non profero. Si inſtiterint rogitantes aliqui ex his, qui fortè exiſtimant de me ſupra id, quod vident in me, aut audiunt ex me, reſpondebitur eis: Ne fortè non ſufficiat nobis, & vobis: ite potiùs ad vendentes, & emite vobis. Sed charitas,* inquit, *non quærit quæ ſua ſunt. Et tu ſcis quamobrem? Non quærit quæ ſua ſunt, profectò quia non deſunt. Quiſnam quærat quod habet? Charitas quæ ſua ſunt, ideſt propriæ ſaluti neceſſaria, nunquam non habet. Sed non ſolùm habet, ſed etiam abundat. Vult abundare ſibi, ut poſſit & omnibus. Servat ſibi quantum ſufficiat, ut nulli deficiat. Alioqui ſi plena non eſt, perfecta non eſt. Cæterùm tu frater, cui firma ſatis propria ſalus nondum eſt, cui charitas adhuc aut nulla eſt, aut adeo tenera, quatenus omni ſtatui cedat, omni credat ſpiritui, omni circumferatur vento doctrinæ; imò cui charitas tanta eſt, ut ultra mandatum quidem diligas proximum tuum pluſquàm te ipſum, & rurſum tantilla, ut contra mandatum fervore liqueſcat, pavore deficiat, perturbetur triſtitiâ, avaritiâ contrahatur, protrahatur ambitione, ſuſpicionibus inquietetur, conviciis exagitetur, curis eviſceretur, honoribus tumeat. Tu, inquam, ita in propriis temeipſum ſentiens, quænam dementia, quæſo, aliena curare aut ambis, aut acquieſcis? Sed enim audi, quid conſultat cauta, vigilque charitas. Non quòd aliis ſit remiſſio, vobis autem tribulatio, ſed ex æqualitate. Dicit enim David: Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea, & labiis exultationis laudabit os meum. Infundi nimirum priùs volens, & ſic effundere. Nec ſolum infundi priùs, ſed & impleri, quatenus de plenitudine eructaret, non oſcitaret de inanitate. Cautè quidem, ne quod aliis remiſſio, ſibi eſſet tribulatio. Et nihilominus caſtè imitans eum, de cujus plenitudine omnes accepimus. Diſce & tu, non niſi de pleno effundere, nec Deo largior eſſe velis. Concha imitetur fontem. Non manat ille in rivum, nec in lacum extenditur, donec ſuis ſatietur aquis. Non pudeat concham non eſſe ſuo fonte profuſiorem, &c.*

Denique prædictus modus deſcribendi perfectionem ideo pro qualitate præſentis materiæ 125. Vltimum motivum, ut prædicta regula deſeratur. nobis non arridet, quia modò conſideramus perfectionem ut terminum, & objectum, ad quæ auditores prædicatorum exhortationibus inducuntur; eſt enim præſens difficultas præcedentium appendix. Porrò concionatores Apoſtolici, id eſt qui Chriſtum Dominum, Apoſtolorum, atque Sanctorum exemplar in ſuis exhortationibus imitantur, debent ad perfectionem inducere prædicando pœnitentiam. Nam de Chriſto dicitur Matth. 4. *Cœpit Ieſus prædicare, & dicere: Pœnitentiam agite.* Matth. 4. Act. 2. De Apoſtolis Act. 2. *Compuncti ſunt corde* (audientes ſcilicet eorum prædicationem) *& dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apoſtolos: Quid faciemus, viri fratres? Petrus verò ad illos: Pœnitentiam* (inquit) *agite, &c.* De S. Joan. Baptiſta, Matth. 3. Matth. 3. *In diebus illis venit Ioannes Baptiſta prædicans in deſerto Iudææ, & dicens: Pœnitentiam agite.* Ergo perfectio, ut eſt terminus, & objectum prædicationis Apoſtolicæ, importat non ſolùm animarum zelum, & infidelium; atque peccatorum converſionem, ſed magna ex parte pœnitentiam, ſive carnis macerationem, & aſperitates, quibus ſub ſpiritu continetur. Et ratio eſt, nam

Digitized by Google

qui rectè, & apoſtolicè auditores ad perfectionem inducit, debet proponere perfectionem ut practicè conſequibilem; parum quippe referret perfectionem commendare, ubi non deſignarentur media, atque inſtrumenta opportuna ad eam conſequendam; imò perfectio, quæ ſine illis, atque independenter ab illis proponeretur, eſſet perfectio phantaſtica, & velut idea Platonis. Quæ autem ſint media, & inſtrumenta conſequendi perfectionem, de-
D. Thom. clarat D. Thom. infrà, *quæſt.* 184. *art.* 3. ubi ait: *Secundariò, & inſtrumentaliter perfectio conſiſtit in conſiliis, quæ omnia, ſicut & præcepta, ordinantur ad charitatem.* Et poſtquam expoſuit præcepta ordinari ad hunc finem removendo charitati contraria, conſilia verò removendo impedimenta actus charitatis, adjecit: *Et inde eſt, quod in collationibus Patrum dicit Abbas Moyſes: Iejunia, vigiliæ, meditatio Scripturarum, nuditas, ac privatio omnium facultatum, non perfectio, ſed perfectionis inſtrumenta ſunt; quia non in illis conſiſtit diſciplinæ illius finis, ſed per illa pervenitur ad finem.* Et ſuprà præmiſit, *quod ad perfectionem charitatis iſtis gradibus aſcendere nitimur.* Ergo perfectio, quæ eſt finis, & objectum prædicationis Apoſtolicæ, non debet proponi ut conſequibilis independenter ab aſperitatibus, & purificationibus corporalibus; ſed quatenus complectitur vigilias, paupertatem, jejunia, & pœnitentiam; alioquin ineptè proponitur finis ſine mediis, & terminus abſque via.

126. Quid requiratur ad perfectionem eorum, qui aliis perfectè prædicant. Ex quo fit, quod perfectio etiam ex parte prædicatoris conſiderata, & prout in illo exiſtens, importet non ſolùm animarum zelum, ſed etiam pœnitentiam, & corporales aſperitates. Quoniam prædicator nullo aptiori medio utitur ad movendum auditores, quàm ſui exem-
1. Cor. 4. plo. Unde Apoſt. 1. *ad Corinth.* 4. inquit: *Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.* Et D. Ber-
D. Bernard. nard. *ſerm. de S. Benedicto*, ait: *Sermo vivus, & efficax exemplum operis eſt, plurimum faciens ſuaſibile, quod monſtratur factibile.* Sed prædicatores Apoſtolici hortantur auditores ad pœnitentiam, ut proximè vidimus. Ergo ad eorundem prædicatorum perfectionem pertinet exercere in ſeipſis pœnitentiam, & corporis mortificationem; atque ideo diminutè deſcribitur eorum perfectio per animarum zelum; ſed debent zelo adjungi pœnitentia, vigiliæ, & aliæ mortificationes corporales. Sic Chriſtus Dominus perfectorum prædicatorum prototypus, jejunavit ante prædicationem, ut optimè ex-
D. Thom. pendit D. Thom. 3. *part. quæſt.* 41. *art.* 3. *ad* 1. his verbis: *Nullus debet aſſumere prædicationis officium, niſi priùs fuerit purgatus, & virtute perfectus, ſicut & de Chriſto dicitur Actor.* 1. *quod cœpit Ieſus facere, & docere. Et ideo Chriſtus ſtatim poſt Baptiſmum auſteritatem vitæ aſſumpſit, ut doceret poſt carnem edomitam oportere alios ad prædicationis officium tranſire.* Sic Joannes Baptiſta Verbi vox, & prædicator eximius, ut poſſet hominibus prædicare, *Pœnitentiam agite*, maximam in ſe vitæ auſteritatem oſtendit. *Habe-*
Matth. 3. *bat*, inquit Matth. cap. 3. *veſtimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos ſuos: eſca autem ejus erat locuſtæ, & mel ſylveſtre.* Sic D. Paulus gentium Prædicator, & Doctor caſtigabat corpus ſuum, ut inquit 1. ad Corinth. 9.
1. ad Cor. 9. *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne fortè cùm aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar.* Quem locum explicans D. Thom. ait: *Tangit auſteritatem vitæ, & implet facto, quod docet verbo, ne ſe damnet ore proprio.* Sic & alii prædicatores Apoſtolici in lucrando Deo animas ſe geſſerunt, quorum plures ut interim omittamus, de S. Vincentio Ferrerio inquit, & laudat S. Vinc. Ferr.
Eccleſia in ejus feſto lect. 5. *In hoc autem Apoſtolico munere hic vitæ ejus tenor perpetuus fuit. Quotidiè miſſam ſummo mane cum cantu celebravit, quotidie ad populum concionem habuit, inviolabile ſemper jejunium, niſi urgens adeſſet neceſſitas, ſervavit, ſancta & recta conſilia nulli denegavit, carnes nunquam comedit, nec veſtem lineam induit, &c.* Et ratio eſt, quam ſuprà tetigimus, oportere ſcilicet, ut prædicatio ſit opus perfectionis, & auditores ad pœnitentiam inducat, quod iſti in prædicatore videant quæ prædicat. Qualiter enim eos ad ſaccum, cilicium, jejunia, vigilias, aliaſque aſperitates excitabit, qui vel eiſdem ſcientibus, & videntibus, lino, & mollibus induitur; carnibus prandet, & cœnat; commodo ſtrato dormit, ſomnoque non interrupto; communia tantùm Eccleſiæ jejunia obſervat, ſed refectione larga, quæ famis opprimat vexationem; ac denique nullam ferè carnis macerationem patitur, aut expetit? *An non ſumma confuſio*, inquit D. Hieronym. Mich. 2. & D. Hieron.
ignominia eſt Ieſum crucifixum, magiſtrum, pauperem, atque eſurientem fartis prædicare corporibus, jejuniorumque doctrinam rubentes buccas, tumentiaque ora proferre? Si in Apoſtolorum loco ſumus, non ſolùm ſermonem eorum imitemur, ſed converſationem quoque, & abſtinentiam amplectamur. Meritò quidem; nam idem S. Doctor inquit D. Hieron.
epiſt. 1. ad Nepotianum: *Delicatus magiſter eſt, qui pleno ventre de jejuniis diſputat. Accuſare avaritiam & latro poteſt. Sacerdotis Chriſti os, mens, manuſque concordent.*

Relicto ergo prædicto dicendi modo, ut diminuto, & inſufficienti ad rem præſentem explicandam, cenſemus exceſſum majoris perfectionis conſiſtere in majori acceſſu imitationis ad vitam Chriſti Domini, & ſuorum Apoſtolorum. Quæ reſolutio ſatis compendioſa eſt, intellectu facilis, & anfractibus illius dicendi modi hactenus impugnati minimè ſubjecta; poteſtque efficaciter ſuaderi. Nam, ut vulgò di- 127. Compendioſa, & reſoluta dubii propoſiti deciſio. Suadetur.
citur, primum in unoquoque genere eſt menſura cæterorum, quatenus penes majorem, aut minorem acceſſum ad illud perfectiſſimum major, aut minor aliorum perfectio dignoſcitur, ac deprehenditur; ſumma autem, & excellentiſſima perfectio fuit in Chriſto Domino, & poſt Chriſtum in ejus Apoſtolis, quos ipſe aliorum exemplar, atque magiſtros conſtituit: unde Paulus aiebat 1. ad Corinth. 4. *Imitatores* 1. ad Cor. 4.
mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Ergo major exceſſus perfectionis optimè regulatur, & ſtatuitur penes majorem acceſſum imitationis ad vitam Chriſti Domini, & ſuorum Apoſtolorum. Et quidem quod ad Chriſtum pertinet, ille de ſeipſo dicit Joan. 14. *Ego ſum via, veritas, &* Ioan. 14. D. Baſil.
vita. Quia ut rectè expendit D. Baſilius de conſtit. mon. cap. 5. *Servator noſter omnibus, quicumque pietatem colere vellent, virtutis exemplar, ac pictura veluti probâ, expreſſam effigiem quandam in ſe propoſuit, unde cuncti lineamentis illius inſpectis, ſimile pro ſe quiſque in vitam ſuam exemplum transferret.* Quod fuſiùs explicat D. Bonavent. *de informat. novit. part.* 1. *cap.* 32. ubi: *In* D. Bonav.
omnibus, inquit, *virtutibus, & bonis moribus præpone ſemper clariſſimum ſpeculum, & totius ſanctitatis perfectiſſimum exemplar, ſcilicet ritum, & mores*

Digitized by Google

mores filii Dei Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui ad hoc nobis de cœlo miſſus eſt, ut aperiret nobis viam virtutum, & legem diſciplinæ ſuo exemplo daret nobis, & erudiret nos per ſemetipſum; ut ſicut ad imaginem ejus naturaliter creati ſumus, ita ad morum ejus ſimilitudinem per imitationem virtutis pro noſtra poſſibilitate reformemur, qui ejus imaginem in nobis fœdavimus per peccatum. Quanto enim quiſque ſe ei in virtutis imitatione hîc conformare ſtuduerit, tanto ei in prima gloria, & claritate appropinquabit, & ſimilior erit. Et poſtquam id, diſcurrendo per plurimas virtutes, oſtendit, ſtatim ſubdit: *Hæc ſit ſapientia tua, & meditatio, & ſtudium ſemper aliquid de ipſo cogitare, unde vel provoceris ad imitandum eum, vel afficiaris ad eum amandum. Talia meditando, & ruminando, tempus utiliter expendis, dum occuparis in bonis ſtudiis circa ipſum Dominum Ieſum Chriſtum; & mores tuos emendas ad formam vitæ ipſius, & converſationis, ſemper ad eum reſpiciens, qualiter in his ſe habuit, vel ſe habere potuit ſecundùm exiſtimationem tuam. Quia qui in omnibus ſemper eſt optimus, optimo, & perfectiſſimo modo ſe gerebat.*

Quod autem ad Apoſtolos ſpectat, facilè etiam conſtat tum ex proximè dictis, tum ex Paulo *ad Epheſ. cap.* 1. ubi aſſerit, *divitias gratiæ Dei ſuperabundaſſe in Apoſtolis.* Quod ſic exponit D. Thom. *lect.* 3. *Dico quod ſecundùm divitias gratiæ ejus omnes fideles communiter, tam eos, quàm nos habemus redemptionem, & remiſſionem peccatorum per ſanguinem Chriſti. Quæ quidem gratia ſuperabundavit in nobis, id eſt abundantiùs fuit, quàm in aliis. Ex quo apparet temeritas illorum (ut non dicam error) qui aliquos Sanctos præſumunt comparare Apoſtolis in gratia, & gloria. Manifeſtè enim patet ex verbis iſtis, quod Apoſtoli habent gratiam majorem, quàm aliqui alii Sancti poſt Chriſtum, & Virginem Matrem.* Et poſt pauca: *Apoſtolos*, inquit, *ſicut ad ſingularem dignitatem vocavit, ita & ſingularis gratiæ privilegio dotavit. Propter quod dicit Apoſt. ad Rom. 8. Nos ipſi primitias ſpiritus habentes. Gloſſ. tempore priùs, & cæteris abundantiùs. Temerarium eſt ergo aliquem Sanctum Apoſtolis comparare, &c.* Ex juxta hunc exceſſum Apoſtolorum in gratia, & ſanctitate ſuper alios fuit etiam eminentia perfectionis, tam in virtutibus, quàm in modo vivendi, ut meritò penes majorem acceſſum ad eorum imitationem poſſit exceſſus perfectionis in aliis regulari, atque ſtabiliri.

Ad Epheſ. 1.

D. Thom.

128\. Porrò prolixum nimis eſſet per cuncta virtutum inſignia divagari in Chriſto Domino, ejuſque Apoſtolis. Unde conſiderationem trahemus ad unam tantùm, vel alteram virtutem, & ad eas præcipuè, quæ magis repugnant carni, & ſanguini; illarum quippe exercitium, ſicut amorem ſui extinguit, ita fovet amorem charitatis erga Deum, in quo principaliter conſiſtit perfectio vitæ Chriſtianæ, juxta illud D. Auguſt. lib. 83. qq. quæſt. 63. *Venenum charitatis eſt cupiditas, perfectio nulla cupiditas.* Et quidem ipſos excelluiſſe in animarum zelo, facilè conſtat apud omnes; unde dubium non eſt, quod prædictus zelus pertineat, & quidem in gradu excellenti, ad perfectionem. Sed magis dubitari poſſet de aliarum virtutum exercitiis, ob minorem earum apud aliquos recordationem, aut praxim, de quibus proinde dicere oportet.

D. Auguſt.

Magna Chriſti D. paupertas. N. Vvald. D. Thom.

Et quidem Chriſtum Dominum pauperrimam vitam duxiſſe, optimè probat N. Vvaldenſis *lib.* 4. *Doctrin. Fidei*, ubi contra hæreticos defendit Chriſtum actualiter, perſonaliter, & vocaliter mendicaſſe. Sed audiamus D. Thom. *opuſc.* 19. *cap.* 7. ubi plura congerit in hunc modum: *In perſona Chriſti dicitur Pſ. 33. Ego autem mendicus ſum, & pauper. Gloſſ. Hoc dicit Chriſtus de ſe ex forma ſervi. Mendicus eſt, qui ab alio petit; & pauper, qui ſibi non ſufficit. Item in alio Pſ. 69. Ego verò egenus, & pauper ſum. Gloſſa, Sum egenus, id eſt, petens: & pauper ſum, id eſt, inſufficiens mihi; quia & mundanas copias, & intus, ubi eſt dives, ſemper ambit, deſiderat, accipit. Item in alio Pſ. 108. Perſequutus eſt hominem inopem, & mendicum. Gloſſa, Scilicet Chriſtum. Et alia Gloſſa, Pauperes inſequi ſola ſævitia eſt: alii pro divitiis, & honoribus interdum hujuſmodi patiuntur. Iſtæ duæ ultimæ Gloſſæ oſtendunt manifeſtè, quod de mendicitate rerum temporalium prædicta verba intelligere oportet. Item 2. ad Corinth. 8. Scitis gratiam Domini noſtri Ieſu Chriſti, quoniam propter nos egenus factus eſt. Gloſſa, in mundo. Et quod in hoc Chriſtus ſit imitandus, patet per Gloſſam, quæ ibidem dicit: Nemo ſe contemnat, pauper in cella, dives in conſcientia, ſecurior dormit in terra, quàm cum auro dives in purpura. Non ergo expaveſcas cum tua mendicitate ad eum accedere, qui indutus eſt noſtra paupertate. Item quod Dominus victum petierit, expreſsè habetur Luc. 19. ubi Dominus ad Zachæum: Zachæe feſtinans deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Gloſſa, Non invitatus invitat, quia etſi nondum audierat vocem invitantis, audierat tamen affectum. Item Marci 11. Circumſpectis omnibus, cùm veſpere eſſet, &c. Gloſſa, Circumſpectis omnibus, ſi quis eum hoſpitio ſuſciperet. Tanta enim paupertatis fuit, & ita nullis adulatus, ut in urbe tanta nullum hoſpitium inveniret. Ex quo patet, quod Chriſtus ita pauper erat, quod hoſpitium conducere non poſſet, ſed ab aliis hoſpitium petebat, & expectabat.*

Præterea Chriſtum Dominum plures incommoditates, & aſperitates corporales elegiſſe, & paſſum fuiſſe tam in cibo, quàm in veſtitu, facilè conſtat. Tum quia pauperrimus fuit, juxta proximè dicta: pauperes autem plura hujuſmodi patiuntur. Tum magis in ſpeciali; nam quod ad veſtes attinet, *non eſt credibile*, inquit D. Thom. opuſc. 19. cap. 8. *quod Dominus Ieſus Chriſtus pretioſis veſtibus indueretur, qui Ioannem commendabilem oſtendit, quòd non erat mollibus indutus. Alioquin Phariſæi, qui exteriorem ſanctitatem oſtendebant, ſicut de eo dicebant, quod erat vorator, & potator vini, & publicanorum amator; ita & de eo dixiſſent, quod eſſet mollibus indutus.* Imò verò hujuſmodi veſtes Chriſti Domini non ſolùm non fuiſſe pretioſas (ut ſatis evidenter probat D. Thom.) ſed viles etiam fuiſſe, docet Euthym. Joan. 19. & Matth. 27. *Veſtimenta*, inquit, *Chriſti viliora fuerunt, quàm latronum, qui cum ipſo crucifixi erant.* Cui conſentit Theophil. *in cap.* 15. *Marci*: & Iſidorus Poluſiota *lib.* 1. *epiſt.* 74. *ad Cratonem*, notat Chriſti veſtem fuiſſe communem, qua utebantur pauperes Galilæorum. Addit Nieremberg. lib. 1. doctr. aſcetic. cap. 94. *Nec eſt mihi omninò abſurdum in reliquo ſpatio temporis, quo rationem vitæ communis oſtentavit Chriſtus, occultis aliquibus corporis macerationibus ſe afflixiſſe. Bredembachius, & Valentia ſcribunt, Chriſtum Dominum aſpero cilicio fuiſſe uſum. Caietanus probabile exiſtimat habuiſſe Salvatorem aſperam ſubuculam, ad exemplum Paſtorum, & Prædicatorum. Lyranus, qui citat S. Chryſoſtomum, dicit inconſutilem illam tunicam aſperam fuiſſe, qualis eſt ſaccus,* 129.

Vita Chriſti D. fuit plena incommoditatibus, & aſperitatibus.

D. Thom.

Euthym.

Theophil. Iſid. Peluſ.

Nieremb.

Digitized by Google

ſaccus, aut cilicium reticulato opere. Singularior eſt exiſtimatio Agellii aſſerentis cilicium, ſive ſaccum impoſitum eſſe Chriſto Domino ad lumbos, dum crucifigeretur. Inſuper Chriſtum Dominum uſum non fuiſſe mutatoriis veſtibus, ſentiunt multi,

N.Vvald.

& tradit N. Vvaldenſis *lib.3. Doctr. antiq. fidei, cap.* 27. Tandem Chriſtum non habuiſſe calceamenta, ſed vel ſolùm uſum fuiſſe ſandaliis, ſive ſoleis, vel nudis pedibus inceſſiſſe, latè

D.Bonav.

probat D. Bonavent. *opuſc. de ſandaliis Apoſtol. tom.* 7. nam Chriſtus fecit quod docuit, juxta

Act. 1.

illud Actor. 1. *Cœpit facere, & docere.* Docuit autem Apoſtolos, ut ſine calceamentis ambu-

Matth.10.
Marc. 6.

larent, Matthæi 10. *Nolite poſſidere calceamenta.* Marc. 6. *Calceatos ſandaliis miſit eos:* Ergo Chriſtus non eſt uſus calceis. Quod fuſius proſequitur S. Doctor, & exponens quandam authoritatem in contrarium (nempe verba Joannis, Marci 1. *Non ſum dignus ſolvere corri-*

Marc. 1.
D.Bonav

giam calceamentorum ejus,) in hunc modum concludit: *Niſi quiſpiam verba propoſita volens exponere dicat, quod Chriſtus eo tempore, quo Ioannes Baptiſta ſententias protulit antedictas, nondum publicè prædicabat, nondum regulam ediderat, nondum in deſerto exemplum dans pœnitentiæ jejunaverat. Quod utique eſt. Et ideo, vult dicere, quod calceamentis tunc temporis utebatur. Quod utique videtur à gloſſis omnibus, & Sanctorum expoſitionibus alienum. Sive autem hoc fuerit, ſive non, ex prædictis manifeſtè concluditur, quod poſt inſtitutionem Apoſtolicæ regulæ Chriſtus, ejuſque diſcipuli ſine calceamentis ad litteram inceſſerunt. Nam ſecundùm Hieronymum Chriſtus non habuit, quod non habendum docuit, qui primò cœpit facere, & docere. Idcirco periculoſum eſt valde, imò ridiculoſum aſſerere aliter Chriſtum, aliter Apoſtolos vixiſſe, &c. Chriſtum regulam non ſervaſſe, & Apoſtolos aliud quàm Chriſtum habuiſſe perfectionis exemplum, cùm diſcipulum eſſe perfectum, ſi ſit ſicut magiſter ſuus; & ſervum non eſſe domino ſuo majorem, Evangelica veritas conteſtetur: & ut ſimus imitatores Domini, ſicut & ipſe Chriſti, nos Paulus Apoſtolus exhortetur. Tu igitur, qui Evangelii Doctor es, & ſectator, ſi hujus Evangelicæ perfectionis apicem non attingis uſu, attingas ſaltem affectu pio, affatu veridico, & Catholico intellectu, & noli Evangelii candidiſſimam margaritam tortis expoſitionibus conculcare, noli contra Evangelicorum pedum nuditatem pelles mortuas*

Abulenſ.
Ianſen.
Tolet.

defenſare, &c. Videantur Abulenſis *in Exod. cap.* 20. *quæſt.*29. & *in cap.*3. *Matth. quæſt.*68. Janſenius *in Concord. cap.*55. & Toletus *Ioan.* 1. *annot.* 65.

130. Major explicatio incommoditatum Chriſti D.

Ad hæc: Chriſtum Dominum aliis etiam afflictionibus, & aſperitatibus in victu, vigiliis, lecto ſanctiſſimum corpus ſuum ſubjeciſſe, haud obſcurè conſtat. Nam in primis in nativitate ſua paſſus eſt magnas incommoditates nuditatis, & frigoris, ita ut vagiret infans inter arcta conditus præſepia. Duriſſimæ etiam legi Circumciſionis ſe ſubdidit, in qua interveniebant vehemens dolor, & ſanguinis effuſio, carniſque tormentum. Plura inſuper incommoda fuit expertus, tam fugiendo ad Ægyptum, quàm redeundo ad patriam, ſicut in aliis exulibus, ac peregrinis contingit. Ultra has verò afflictiones obſervavit jejunia, quæ Judæi in

Matth.5.

veteri lege obſervabant: quia, ut dicitur Matthæi 5. *Non venerat ſolvere legem, ſed adimple-*

Matth.4.

re. Prætereà jejunavit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, ut dicitur Matth. 4. Et deinde alia obſervaſſe jejunia, licèt non adeo

Abulenſ.

prolixa, tradit Abulenſis *ſuper citat. capite Matth. quæſt.*14. Quod autem ſæpius vigilave-

Luc.6.

rit, docent communiter Patres ad illud Lucæ 6. *Exiit in montem orare, & erat pernoctans in ora-*

Luc.9.

tione Dei. Qualis verò fuerit ejus lectus, ipſe Dominus ſignificat Lucæ 9. *Vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.* Ex quibus liquet ipſum plura incommoda, & corporis amori contraria elegiſſe. Idque magis conſtabit ex dicendis circa modum vivendi Apoſtolorum; nam certum eſt Chriſtum in omnibus, quæ ad vitam pertinent, non fuiſſe ipſis delicatiorem, ſed in cunctis potiùs præluxiſſe. Verùm antequam hinc diſcedamus, oportet videre, qualiter Chriſtus Dominus vixerit ante ultimos tres vitæ annos, quos prædicationi, & ſui mani-

D.Bonav.

feſtationi dicavit. Quod fusè tradit D. Bonavent. *in vita Chriſti, cap.* 15. expendendo maximam ipſius humilitatem, paupertatem, & abſtinentiam, & poſt alia concludit: *Intuere ergo eum benè humilia obſequia per domum facientem. Conſpice etiam, qualiter ipſi tres* (Jeſus videlicet, Maria, & Joſeph) *ſimul comedunt ad unam menſulam per ſingulos dies, non lautas, ſed pauperes, & ſobrias cœnas ſumentes. Et qualiter poſt aliqualem recreationem, ad orationem ſe convertunt in cubilibus ſuis; non enim erat eis domus ampla, ſed parva. Intuere Dominum Ieſum ſuper humum in ſero poſt orationem ſe componere per ſingulas noctes tam longiſſimi temporis, ſic humiliter, ſic viliter, ut quicumque alius pauperculus de populo. Sic etiam perſeveranter quolibet ſero in hoc ſtatu deberes eum aſpicere. O Deus abſcondite! quare ſic affligebatis corpus iſtud innocentiſſimum? Unius quippe noctis peregrinatio ſufficere debebat ad totius mundi redemptionem. Amor ad hoc compellebat immenſus: vehementer zelabatis pro ove perdita veſtris humeris ad cœleſtia paſcua reportanda. Vos Rex regum, & Deus æterne, qui omnium penuriam ſublevatis, omnia ſubminiſtratis omnibus abundanter, prout exigit cujuſque conditio. Vobis tamen paupertatem, vilitatem, & aſperitatem vigilando, dormiendo, abſtinendo, & aliis veſtris omnibus actibus per tam longa temporis ſpatia reſervaſtis. Ubi ergo ſunt quærentes otia corporis, quærentes curioſa ornamenta, & varia? Non didicimus in ſchola hujus magiſtri, qui talia volumus. Sed nunquid ſapientiores eo ſumus? Ipſe nos docuit verbo, & exemplo humilitatem, paupertatem, & afflictionem corporis, & laborem. Sequamur ergo ſummum magiſtrum, qui nec fallere vult, nec falli poteſt.*

Et hæc quidem incommoda paſſus eſt Chriſtus Dominus vel eo tempore, in quo inſipientium oculis videbatur otioſam degere vitam. Sed qualia ſuſtinuit, ubi cœpit prædicare? Quot itinera, quot ſudores, quas vigilias, & perſequutiones? Et ubi venit paſſionis tempus (quam alioquin præſentem habuit totius vitæ decurſu) quàm inexplicabiles dolores? Prolixum nimis eſſet hæc expendere, ſed neque debent prorſus omitti; & ideo illa complectimur referendo verba D. Thom. 3. *p. quæſt.*46. *art.*6. ubi: *In Chriſto,* inquit, *patiente fuit verus dolor, & ſenſibilis, qui cauſatur ex corporali nocivo; & dolor interior, qui cauſatur ex apprehenſione alicujus nocumenti, qui triſtitia dicitur. Uterque autem dolor in Chriſto fuit maximus inter dolores præſentis vitæ. Quod quidem contingit propter quatuor. Primò quidem* 131.

131. Quanta incommoda ſuſtinuit Chriſtus D. ſuæ prædicationis, & paſſionis tempore.

D.Thom.

Digitized by Google

quidem propter cauſas doloris; nam doloris ſenſibilis cauſa fuit læſio corporalis, quæ acerbitatem habuit, tum propter generalitatem paſſionis, de qua dictum eſt: tum etiam ex genere paſſionis, quia mors crucifixorum in cruce eſt acerbiſſima, quia configuntur in locis nervoſis, & maximè ſenſibilibus, ſcilicet in manibus, & pedibus; & ipſum pondus corporis pendentis continuè auget dolorem. Et cum hoc etiam eſt doloris diuturnitas, quia non ſtatim moriuntur, ſicut hi qui gladio interficiuntur. Doloris autem interioris cauſa fuit, primò quidem omnia peccata humani generis, pro quibus ſatisfaciebat patiendo; unde ea quaſi ſibi adſcribit dicens in Pſ. 21. Verba delictorum meorum: ſecundò ſpecialiter caſus Iudæorum, & aliorum in ejus morte delinquentium, & præcipuè diſcipulorum qui ſcandalum paſſi ſunt in Chriſti paſſione: tertiò etiam amiſſio vitæ corporalis, quæ naturaliter eſt horribilis humanæ naturæ. Secundò poteſt magnitudo doloris ejus conſiderari ex perceptibilitate patientis & ſecundùm animam, & ſecundùm corpus. Nam & ſecundùm corpus erat optimè complexionatus, cùm corpus ejus fuerit formatum miraculosè operatione Spiritus ſancti, ſicut & alia, quæ per miracula facta ſunt, fuerunt aliis potiora (ut Chryſoſt. dicit de vino, in quod Chriſtus aquam convertit in nuptiis,) & ideo in eo maximè viguit ſenſus tactus, ex cujus perceptione ſequitur dolor. Anima etiam ſecundùm vires interiores efficaciſſimè apprehendit omnes cauſas triſtitiæ. Tertiò magnitudo doloris Chriſti patientis poteſt conſiderari ex doloris, & triſtitiæ puritate. Nam in aliis patientibus mitigatur triſtitia interior, & etiam dolor exterior ex aliqua conſideratione rationis per quandam derivationem, ſeu redundantiam à ſuperioribus viribus ad inferiores: quod in Chriſto patiente non fuit, quia unicuique virium permiſit agere quod eſt ſibi proprium, ſicut Damaſc. dicit. Quartò poteſt conſiderari magnitudo doloris Chriſti patientis ex hoc, quod paſſio illa, & dolor à Chriſto fuerunt aſſumpta voluntariè propter finem liberationis hominum à peccato. Et ideo tantam quantitatem doloris aſſumpſit, quæ eſſet proportionata magnitudini fructus, qui inde ſequebatur. Ex his igitur omnibus cauſis ſimul conſideratis manifeſtè apparet, quod dolor Chriſti fuerit maximus.

132. Labores, & incommoditates Apoſtolorum. Hæc de afflictionibus, incommoditatibus, & aſperitatibus Chriſti Domini prænotaſſe ſufficiat. Modò convertamus oculos ad Apoſtolos, quos ipſe conſtituit Prædicatores mundi, & Prædicatorum, atque incumbentium animarum zelo exemplàr, in quibus proinde velut in optimo ſpeculo reverberatio tanti magiſterii reſplendet. Et in primis quod Apoſtoli ſtrictam paupertatem profeſſi fuerint, conſtat ex illo Matth.19. & 10. Paupertas. Matth. 19. *Ecce nos reliquimus omnia.* Et cap. 10. *Nolite poſſidere neque aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris, neque peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam.* Unde obligabantur mendicare, ut optimè colligit D. Thom. *opuſc. 19. cap. 17.* D. Thom. ubi ait: *Hoc probatur exemplo Apoſtolorum, qui juſſi ſunt à Domino neceſſaria ad victum in via non ferre, ut patet Matth. 10. & Marci 6.* Matth. 10. Marc.6. *Conſtat autem, quod ipſi imperiosè non poterant accipere. Ergo ſatis evidens eſt, quod neceſſaria victus humiliter petebant, quod eſt mendicare.* Et idem D.Thom. S.Doctor *opuſc. 17. cap. 15.* relatis Scripturæ teſtimoniis inquit: *Manifeſtum eſt ſecundùm expoſitiones præmiſſas, Apoſtolis interdictum fuiſſe, ne agros, vel vineas, vel alia hujuſmodi bona immobilia poſſiderent.* Tandem idem Sanctus Doctor D.Thom. *opuſc. 19. cap. 6.* paupertatem commendans ait: *Primordium perfectionis in Chriſto, & Apoſtolis fuit. Sed ipſi non leguntur ſua relinquentes aliquas poſſeſſiones habuiſſe in communi; imò potius legitur, quod nec etiam domos habebant ad manendum. Ergo perfectio paupertatis non requirit aliquas poſſeſſiones communes.* Quinimò plus infert D.Thom *opuſc. 17. cap. 16.* ubi: *Unde*, inquit, *ſi qua ſit Congregatio, in qua omnes ad majorem perfectionem tendant, expedit eis communes poſſeſſiones non habere.* Quod colligit ex Chriſti Domini exemplo, ut conſtat *ex cap. præced.* ubi ait: *Summa paupertatis perfectio eſt, ut ad exemplum Chriſti aliqui homines poſſeſſionibus careant.* Unde magis conſtat, Apoſtolos mendicaſſe, ut ex-N.Vvald. profeſſo probat N. Vvaldenſis *lib. 4. Doctr. Theophil. Fid. art. 1. cap. 6.* & aſſerit Thophilactus *Luc. 9.* ad illa verba: *Nihil tuleritis in via: Sic*, ait, *mendicos mittit, quod neque panem ipſos portare vult, neque aliquid aliud, quibus indigent multi.*

133. Veſtimenta Apoſtolorum. Ex hac autem maxima Apoſtolorum paupertate facilè quis conjectabit, quod afflictiones, incommoditates, atque aſperitates corporales ſuſtinuerint. Sed oportet id magis diſtinctè, licèt breviter, obſervare, ut animarum zelatores probè ſciant modum perfectiorem trahendi alios. Et quidem quod ad veſtes pertinet, conſtat Apoſtolos non habuiſſe duplicatas, ſeu mutatorias; ſic enim planè intelliguntur verba Chriſti Domini Matth. 10. *Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris; non peram in via, neque duas tunicas.* Matth.10. Marci 6. *Et ne induerentur duabus tunicis.* Marc.6. Luc. 9. *Neque duas tunicas habeatis.* Luc.9. Unde ſæpius patiebantur frigoris moleſtiam ex nuditate, ut ſignificat Apoſt. 1. ad Corinth. 4. *Uſque in hanc horam & eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus.* 1.ad Cor.4. Et 2. ad Corinth. 11. *In frigore, & nuditate.* 2.ad Cor.11. Et ideo D. Chryſoſt. de laudibus Pauli agens, affirmat: *Eum neceſſarium ſæpe non habuiſſe cibum, nec quo circumdaretur, indumentum.* D. Chryſoſt. Porrò Apoſtolorum veſtimenta fuiſſe ſatis vilia, & aſpera, docet idem D.Chryſoſt. *hom. 56. ad populum Antioch.* ubi tractans de ciliciis & ſaccis Monachorum ſui temporis, aſſerit ipſos talibus veſtimentis uti ad imitationem Apoſtolorum. *Veſtis autem*, inquit, *eis fortitudine digna. Non enim caudatis utentes veſtibus, juxta enervatos, & molles, induuntur, ſed juxta beatos illos Angelos, Eliam, Eliſæum, Ioannem, ſecundùm Apoſtolos: cùm veſtimenta ſint ipſis parata, his quidem ex caprarum pilis, his autem ex pilis camelorum. Sunt autem & quibus ſola ſufficiunt pelles, & hæ jamdudum confecta.*

An calceis uſi fuerint. Matth.10. Marc.6. Quod autem Apoſtoli uſi non fuerint calceis, apertè conſtat ex Matth. 10. *Neque calceamenta.* Marc. 6. *Et præcepit eis, ne quid tollerent in via, niſi virgam tantùm; non peram, non panem, neque in Zona æs, ſed calceatos ſandaliis.* Et ita expreſsè affirmat D. Thom. *Matthæi 10.* D. Thom. Matth.10. ubi id probat: *Primò quidem, ut apud omnes pauperes reputarentur, ſecundùm illud Apoſt. 1. ad Corinth. 1. Non multùm potentes elegit Deus. Ideo voluit, quod abjecti eſſent. Pauperes enim in partibus Orientis vadunt diſcalceati, utuntur tamen quibuſdam, quæ ſandalia dicuntur, & fiunt de paleis. Et ideo volebat, ut irent ſicut pauperes illius patriæ.* Addit aliam rationem: *Ideo præcepit eos ire diſcalceatos, ut firmaret eos, ut*

Digitized by Google

ut magis robuſti eſſent ad ſuſtinendum, ſecundùm quod etiam Plato docuit, quod homines non multùm cooperirent pedes, nec caput. Hoc fuſiùs pro-
D. Bonav. ſequitur D. Bonavent. *opuſc. ſupra cit. de ſandaliis Apoſtol.* ubi inter alia inquit: *Ridiculoſum igitur eſt valde, quod litteratus hoc neget, quod clamant lapides* (antiquiſſimæ videlicet Apoſtolorum imagines) *& teſtantur.* Et inferius: *Ex prædictis*, inquit, *teſtimoniis clariùs innoteſcit, quid de Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ſuorum Apoſtolorum, atque diſcipulorum calceamentis, juxta veritatem Evangelicam, & Sanctorum expoſitiones docendum ſit, pariter & ſervandum. Sed his omnibus teſtificationibus firmiſſimis atque claris, ſancti Evangelii ſanctiones ſunt incomparabiliter clariores.* Et relatis teſtimoniis ſuprà adductis, addit: *Quod autem hæc Domini verba, & mandata non tantum ſpiritualiter, ſed etiam ad litteram fuerint obſervata, patet ex authoritatibus prædictis. Patet etiam ex picturis, & celaturis laicorum. Patet etiam ex ipſis ſandaliis Apoſtolorum, & Chriſti diſcipulorum, quæ uſque in hodiernum diem in pleriſque locis ad hujus veritatis adſtipulationem, & devotionem fidelium reſervantur.* Et conformiter ad hanc ſententiam
Suar. addit Suarez (licèt ipſi non planè ſubſcribat, ſentiens Chriſtum uſum fuiſſe calceis) *tom. 2. in 3. part. diſp. 28. ſect. 3.* in fine: *Vnde fertur Romæ ſervari quoddam Petri ſandalium: & aliud B. Andreæ fertur eſſe in civitate Ovetenſi. Et ita de Apoſtolis opinantur Abulenſis Matth. 1. q. 60. & 83. & Dionyſ. Carthuſ. ibidem. Et eundem fuiſſe uſum priſcorum Chriſtianorum colligi poteſt ex Tertull. de pallio, cap. 5. & clariùs ex Clement. Alexand. lib. 2. Pædagogi, c. 11.* Ex quibus magis liquet, quàm vilia, & contemptibilia fuerint Apoſtolorum veſtimenta; nam indecens eſt, & prorſus inconſequens eum, qui nudis incedit pedibus, aut pauperrimis utitur ſandaliis, fulgere divitum veſtibus, vel de illarum ornatu curare.

134. Alimenta Apoſtolorum. Matth. 12. Abulenſ. Sed videamus, quàm vili, aſpero, & ingrato carni alimento uſi fuerint Apoſtoli. Idque non obſcurè colligitur ex illo Matth. 12. *Diſcipuli autem ejus eſurientes cœperunt vellere ſpicas, & manducare.* Ubi Abulenſis *quæſt. 3.* inquit: *Quæretur, quare diſcipuli ſpicas vellebant. Dicendum, quod factum eſt ex neceſſitate famis; nam dicitur hic quod eſuriebant: nullos autem diſcipuli cibos habere poterant, ideo ſpicas vellebant; magna enim fames erat, quæ ad hoc urgebat eos. Sic dicit Chryſoſtomus: Tu autem admirare diſcipulos, qui ita erant oppreſſi, & nullam corporalem habebant curam, ſed contemnebant carnalem menſam, & fame oppugnabantur; nec tamen deſiſtebant à Chriſto. Niſi enim eos cogeret vehementer eſuries, nequaquam hoc feciſſent. Quod autem ſpicas vellerent, & comederent, ſignum erat, quod non erant aſſueti ad ciborum delicias, quia grave eſſet eis tunc grana comedere; ſed erat vita eorum aliqualiter in cibis parca, & ideo quocunque cibo conſolabantur. Sic dicit Hieronymus: Quod autem ſpicas ſegetum manibus confricant, & in eiſdem conſolantur, vitæ auſterioris indicium eſt, non præparatas epulas, ſed ſimplicem cibum quærentium.* Hoc ipſum colligitur ex aliis Evangeliſtarum locis; nam quoties referunt Apoſtolos paraſſe menſas, toties ſignificant victum fuiſſe humilem, & frugaliſſimum,
Matth. 14. & 15. Luc. 9. Ioan. 21. ut putà panem, & piſces, ut conſtat *Matth. 14. & 15. Luc. 9. & Ioan. 21.* Et hæc quidem cùm Apoſtoli adhuc erant imperfecti. Sed poſt adventum Spiritus ſancti, ubi prædicationi, & gentium converſioni incumbere cœperunt, eandem, aut majorem alimentorum tenuitatem continuarunt. Nam de illorum principe Petro refert D. Greg. Nazianz. in orat. de amore paup. D. Gregor. Nazianz. *ipſum lupinis minuto aſſe venuntibus famem pellere conſueviſſe.* De Jacobo minori affirmat Ægeſippus apud Euſebium lib. 2. cap. 22. *ipſum nec carnes in cibum, nec vinum in potum unquam adhibere ſolitum fuiſſe.* Ægeſ. apud Euſeb. De Matthæo aſſerit Clemens Alexand. lib. 2. Pædag. cap. 1. Clem. Alex. *Matthæus Apoſtolus ſeminibus, baccis, & oleribus abſque carnibus utebatur.* Et ſimilia de aliis Apoſtolis occurrunt apud graves Authores. Porrò Apoſtolos frequentiſſimè jejunaſſe, tradunt ſacri Doctores. Iejunia. S. Chryſoſt. *hom. 71. de ſancto Quadrag. jejunio*, S. Chryſoſt. affirmat, *quod Apoſtoli fermè ſemper jejunabant.* Rupert. Rupertus *lib. 4. de divinis offic. c. 9.* tradit, *in perpetuo luctu, & jejunio ipſos vixiſſe.* Et Apoſt. 1. *ad Corinth. 4.* de ſeipſo teſtatur, 1. ad Cor. 4. *uſque in hanc horam & eſurimus, & ſitimus*, id eſt, *continuò*, ut ibidem explicat D. Thomas. Et 2. *ad Cor. 11.* inter alia quæ ſuſtinuerat, recenſet multa jejunia: *In jejuniis*, inquit, *multis.* Et exponit D. Thom. D. Thom. 2. ad Corinth. 11. *ſcilicet voluntariè aſſumptis, & propter exemplum bonum, & propter macerationem carnis.* Et hoc Apoſtolorum exemplum imitabantur primi illi Chriſtiani, D. Thom. de quibus Euſebius *lib. 2. cap. 17.* & D. Euſeb. Hieronym. *lib. adversùs hæreſes*, referunt, quod D. Hieron. ad veſperam tantùm ſumere cibum, atque à carne, & vino abſtinere ſolebant.

Quanta autem aſpera, & incommoda in prædicatione Evangelii ſuſtinuerint Apoſtoli; 135. Alii Apoſtolorum labores. quot peregrinationes, ludibria, & perſequutiones; quàm diris martyrii cruciatibus vitam finierint, nemo eſt qui ſufficienter dicat. Sed præter hos labores, qui illis occaſione prædicationis parabantur, ipſi plurimas incommoditates, atque aſperitates, quas cenſebant muneri Apoſtolico perneceſſarias (prædicabant enim pœnitentiam, & Jeſum Chriſtum crucifixum) eligebant, & addebant. Quod facilè conſtat tum ex proximè dictis. Tum ex Paulo excellentiſſimo Gentium Doctore; nam 1. *ad Cor. 9.* inquit: 1. ad Cor. *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne fortè cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar.* Quæ verba optimè expendit Joan. Caſſianus *lib. 5. de Inſtit. renunt. cap. 17.* Ioan. Caſſian. his verbis: *Vis audire verum athletam Chriſti legitimo agonis jure certantem? Ego igitur*, inquit, *ſic curro, non quaſi in incertum: ſic pugno, non quaſi aërem verberans, ſed caſtigo corpus meum, & ſervituti ſubjicio, ne aliis prædicans ipſe reprobus efficiar. Vides ut in ſeipſo, id eſt in carne ſua colluctationem ſummam velut in baſe quadam firmiſſima ſtatuerit, & proventum pugnæ in ſola caſtigatione carnis, & in ſubjectione collocarit.* Sed nervoſiùs adhuc D. Hieronym. mentem Apoſtoli explicat *epiſt. 14. ad Celantiam*, D. Hieron. ubi: *Vas*, inquit, *electionis Paulus, dum caſtigat corpus ſuum, & in ſervitutem redigit, ne aliis prædicans ipſe reprobus inveniatur, non ob ſolam (ut quidam imperiti putant) hoc facit caſtitatem. Non enim huic tantummodo, ſed omnibus omninò virtutibus abſtinentia opitulatur; neque magna, aut tota Apoſtoli gloria eſt non fornicari; ſed hoc agit ut caſtigatione corporis erudiatur animus, quantoque nil ex voluptatibus concupiſcit, tanto magis de virtutibus poſſit cogitare; ne perfectionis magiſter imperfectum aliquid in ſe oſtendat, ne Chriſti imitator extra præceptum quidquam, aut voluntatem Chriſti faciat; neve minùs exemplo, quàm verbo doceat; cumque aliis prædicaverit, ipſe*

repro

Digitized by Google

reprobetur, audiatque cum Phariſæis: Dicunt enim, & non faciunt. Et conformiter ad ſententiam D. Ambroſ. D.Hieron. inquit D. Ambroſ. lib.18. epiſt.72. *Ergo qui non caſtigant corpus ſuum, & volunt prædicare aliis, ipſi reprobi habentur.* Nec erat levis caſtigatio illa, quæ lividum corpus Pauli red- S.Paulin. debat, ut ſignificat S.Paulinus *epiſt.*3. ubi ait: *Videtur mihi ille non parcere corpori, qui carnem jejuniis domat, ſicut Apoſtolus dicit: Lividum facio corpus meum, & in ſervitutem redigo.* Sed magis in ſpeciali repræſentat idem Apoſtolus 2.ad Cor.11. ſui corporis afflictiones, & aſperitates 2. *ad Corinth.*11. ubi relatis externis perſequutionibus, & periculis, addit: *In labore, & ærumna, in vigiliis multis, in fame, in ſiti, in frigore, & nuditate.* D.Thom. Quæ verba ſic illuſtrat D. Thom. ibid. lect.6. *Hic conſequenter enumerat mala voluntariè aſſumpta, quæ ſuſtinentur in domibus. Et enumerat tria mala oppoſita tribus bonis, quæ ſunt neceſſaria ad vitam domeſticam. Primum bonum eſt requies ſomni. Secundum eſt ſuſtentatio cibi. Tertium eſt fomentum veſtis. Requiei ergo ſomni opponit laborem, & vigilias. Quantum ad laborem inquit, In labore, ſcilicet manuum: Act.*20. *Ad ea quæ mihi opus erant, &c. Et ideo dicit ſuprà* 6. *In laboribus, quia ut dictum eſt ſuprà, manu ſua victum quærebat. Et* 2. *Theſſal.*3. *Nocte, & die laborantes, &c. Quantum ad laboris defectum dicit, Ærumna quæ eſt defectus, & languor conſequens ex labore, vel morbo naturali. Quantum verò ad vigilias dicit, In vigiliis multis. Vel in vacando prædicationibus de nocte, vel operi manuali. Suſtentationi verò cibi opponit duplicem ſubtractionem cibi: unam quæ eſt ex neceſſitate. Unde dicit, In fame, & ſiti; quia ſcilicet ad litteram deficiebat ſibi aliquando cibus, & potus,* 1. *ad Cor.*4. *Uſque in hanc horam & eſurimus, & ſitimus. Aliam, quæ eſt ex voluntate: unde dicit, In ieiuniis multis, ſcilicet voluntariè aſſumptis, & propter exemplum bonum, & propter macerationem carnis.* 1. *ad Cor.* 9. *Caſtigo corpus meum, &c. Fomento verò veſtis opponit duo. Unum ex parte naturæ: unde dicit, In frigore. Aliud ex parte inopiæ: unde dicit, Et nuditate: ſcilicet oſtenſus ſum miniſter Chriſti.* Et quæ Paulus de ſeipſo in propria perſona dicit, applicanda ſunt aliis Apoſtolis; omnes quippe ab eodem magiſtro edocti, & eandem fidem, ac doctrinam prædicantes, ſimillimum obſervarunt vitæ tenorem.

136 Quàm utilis ſit præmiſſa doctrina.

Hæc verò, licèt prolixiùs fortaſsè expenſa, putamus fore non ingrata pio, & catholico Lectori. Nam ex illis plura ſatis utilia cognoſcet. *Primò*, qualis fuerit modus vitæ Chriſti Domini, & ſuorum Apoſtolorum, nempe pluribus aſſociatus incommoditatibus, afflictionibus, & aſperitatibus corporalibus. *Secundò*, quàm eidem ſit contraria vita hæreticorum hujus, & præcedentis ſæculi, qui carnis commoditatibus, & voluptatibus largè indulgent, & conſulunt; ad quorum proinde errores (qui magna ex parte ſunt appendices Alcorani,) refutandos non ita proſunt ingenii, & ſapientiæ vires in prædicante; ſed magis oppoſitus vivendi modus, pœnitens videlicet, auſterus, & conformis Jeſu crucifixo. *Tertiò* recognoſcet eos, qui vitam Chriſti, atque Apoſtolorum depingentes frequentiſſimè inculcant eorum zelum in animarum converſione, nihilque, aut ferè nihil de eorum paupertate, nuditate, vigiliis, jejuniis, incommodis, & macerationibus corporalibus recordantur, dimidiatam, atque ideo imperfectam eorum imaginem exhibuiſſe. Nam modus vivendi Chriſti, atque Apoſtolorum ea omnia complexus eſt, ut manifeſtè conſtat ex locis Scripturæ, & ſanctorum Patrum hactenus expenſis. In quo defectu reprehenſibiliores eo ſunt, quo ſubticentes, vel non ita explicantes modum vivendi Chriſti, & Apoſtolorum, nempe cum tot afflictionibus, incommoditatibus, & aſperitatibus corporalibus, cadere è manibus permittunt fortiora arma ad debellandum hæreticos, qui corpori conſulentes jejunia, & quæcumque aſpera ſpernunt, & Eccleſiæ præceptis refragantur. *Quartò* recognoſcet, quod quando de perfectione vitæ Chriſtianæ agitur (quod eſt præſentis conſiderationis ſcopus) omittendæ non ſunt pœnitentia, & aſperitates corporales; ſed excellenti loco conſtituendæ. Quoniam exceſſus in prædicta perfectione optimè declaratur per majorem acceſſum imitationis ad vitam Chriſti Domini, & ſuorum Apoſtolorum, ut conſtat ex dictis *num.*127. & Chriſtianorum nemo negabit: Sed Chriſtus Dominus, ejuſque Apoſtoli plures incommoditates, & aſperitates corporales elegerunt, & ſuſtinuerunt, ut patet ex dictis *à n.*128. Ergo prædicta pertinent ad majorem perfectionem vitæ Chriſtianæ, & conſequenter animarum zelus neque illam ſupponit, neque eam conſtituit ſolitariè, & quaſi ſpeculativè ſumptus, ſed prout illis aſſociatur. Idque præſertim verificatur in eo, qui aliis prædicat; nam ſi hoc munus rectè exequitur, debet prædicare pœnitentiam, & mortificationem corporis: tum quia id prædicabant Chriſtus, & Apoſtoli, ut vidimus *n.*125. tum quia proponere debet vitam Chriſti, & Apoſtolorum imitandam, quæ plures complexa eſt corporales afflictiones, ut conſtat ex dictis *n.*128. Ergo cùm ab exemplo prædicatoris ſermo vires accipiat, debet ſe in pœnitentia, & aſperitatibus corporalibus exercere. *Ne*, ut loquitur D.Hieron. relatus n.135. *minùs exemplo, quàm verbo doceat, cùmque aliis prædicaverit, ipſe reprobetur, audiatque cum Phariſæis: Dicunt enim, & non faciunt.* D.Hieron. Nam, ut inquit idem S.Doctor relatus n.126. *Delicatus magiſter eſt, qui pleno ventre de ieiuniis diſputat. Accuſare avaritiam & latro poteſt. Sacerdotis Chriſti os, mens, manuſque concordent.* Et ex iis ſatis patet ad quæſtionem propoſitam *num.*121.

137 Ad perfectionem multùm confert ſolitudo, & contemplatio.

Addendum eſt tamen, ad perfectionem prædicantis, cùm in ſeipſa acceptam, tum reſpectivè ad audientes conſideratam, plurimùm referre, quod prædicans contemplationi vacet, & curis ſæcularium, præſertim familiaritati Principum, & divitum ſe multùm non ingerat, ſed eas pro viribus declinet. Quod (ut diſceptationi præcludatur locus,) non aliunde probandum eſt, quàm exemplo Chriſti Domini, & Apoſtolorum, qui optimè docuerunt modum ſervandum in procuranda animarum ſalute, ut majori perfectioni deſerviat. Nam Chriſtus Dominus triginta annos antequam prædicare cœpiſſet, ſilentio, & contemplationi dicavit. Deinde baptizatus à Joanne in deſertum per quadraginta dies receſſit. Et ubi prædicare cœpit, ſæpius in deſerta ſecedebat, montes petebat, & in oratione Dei pernoctabat. Probatur doctrina, & exemplo Chriſti Domini. Quod rectè ponderat D.Greg. D.Gregor. Magn. *lib.*6. *Moral. c.*17. his verbis: *Humani generis Redemptor per diem miracula in urbibus exhibet, & ad orationis ſtudium in nocte pernoctat, ut perfectis videlicet Prædicatoribus innuat, quatenus nec activam vitam amore ſpeculationis funditus deſerant, nec contemplationis gaudia penitus operationis*

nimietate contemnant; ſed quieti contemplantes ſorbeant, quod occupati erga proximos loquentes refundant. Juxta quam doctrinam tradit D.Thom. 3. part. q.40. art.1. ad 2. quod *vita activa, ſecundùm quam aliquis prædicando, & dicendo contemplata aliis tradit, eſt perfectior, quàm vita quæ ſolùm contemplatur; quia talis vita præſupponit abundantiam contemplationis, & ideo Chriſtus talem vitam elegit.*

D.Thom.

Quod verò familiarem ſe exhibuerit pauperibus, & humilibus; ſecus verò Regibus, & Magnatibus, ſatis liquet ex Scriptura. Nam de ſeipſo in Synagoga legit ex Iſaia, ut refertur Luc. 4. *Spiritus Domini ſuper me, propter quod unxit me, evangelizare pauperibus miſit me.* Quare cum humilibus, & pauperibus converſatus eſt, atque abjectos, & pauperes elegit diſcipulos ſui Evangelii prædicatores, juxta illud Matth. 11. *Pauperes evangelizantur.* Econtrà verò potentibus parum familiarem ſe præbuit, nec eorum admodum grata habuit palatia. Unde invitatus à Regulo, ut deſcenderet in domum ſuam, ire noluit, ut refertur *Joan.* 4. Et coram Herode rege nec miracula fecit, nec ſermonem protulit. Et de Joanne loquens *Matth.* 11. dixit: *Ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt.* Luc.7. *Ecce qui in veſte pretioſa ſunt, & in deliciis, in domibus regum ſunt.* Apertè ſignificans, non expedire immorari in Regum domibus illos, qui non utuntur veſtibus pretioſis, & deliciis. Ipſe verò, ejuſque Apoſtoli nec veſtibus pretioſis, nec deliciis utebantur, ut conſtat ex dictis *à n.*128. Unde ſatis alienos ſe, & ſuos oſtendit à Regum, Magnatumque familiaritate, atque in eorum palatiis habitatione. Quàm verò ſpreverit negotia ſecularia, nolueritque illis ſe ingerere, conſtat *Luc.*12. ubi petenti, *Magiſter dic fratri meo, ut dividat mecum hæreditatem,* reſpondit: *Homo quis me conſtituit judicem, aut diviſorem ſuper vos?* Unde Theophil. *in Cat. D. Thom.* inquit: *Dominus docens nos, quod non oporteat ad terrena flecti, repellit vocantem eum ad hæreditatis diviſionem.* Et ſubdit V. Beda in eadem Catena: *Occaſione hujus ſtulti petitoris adversùs avaritiæ peſtem diſcipulos præceptis pariter, & exemplis munire ſatagit. Unde ſubditur: Dixitque ad illos, Videte, & cavete ab omni avaritia.* Et D. Ambroſ. ibidem: *Benè ergo,* inquit, *terrena declinat, qui propter divina deſcenderat: neque judex dignatur eſſe litium, & arbiter facultatum, vivorum habens, mortuorumque judicium, arbitriumque meritorum.* Ut videant, qui zelo animarum incumbunt, quantum interſit ſecularium teſtamentis, litibus, prætenſionibus, ac negotiis ſe non ingerere; ſed hæc, ut fieri poteſt, rejicere.

Luc.4. Matth.11. Joan.4. Matth.11. Luc.7. Luc.12. Theophil. Caten. D. Thom. V. Beda. D. Ambroſ.

138 Idem firmatur exẽplo Apoſtolorum. D. Thom.

Hæc Chriſti Domini exempla ſequuti ſunt Apoſtoli, ut ſecurè, ac fructuoſè incumberent animarum zelo, & perfectioni ad eum requiſitæ. Nam, ut Divus Thomas 3. *part. quæſtione* 40. *articulo* 2. *ad* 3. ait; *Hoc convenit vitæ, ſecundùm quam aliquis contemplata aliis tradit, quam Chriſtus dicitur aſſumpſiſſe, ut priùs contemplationi vacet, & poſtea ad publicum actionis deſcendat.* Unde Apoſtoli ante prædicationem *omnes erant perſeverantes unanimiter in oratione,* ut dicitur *Actor.* 1. Et *cap.*6. dixerunt: *Non eſt æquum nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis. Conſiderate ergo fratres, viros ex vobis boni teſtimonii ſeptem, plenos Spiritu ſancto, & ſapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus. Nos verò orationi, & miniſterio verbi inſtantes erimus.* Probè quippe intelligebant, prædicationis efficaciam ex orationis aſſiduitate deſcendere, & oportere docentem priùs contemplari, quàm dicere, juxta illud Divi Bernardi epiſtol. 201. *Nunc manent tria, verbum, exemplum, oratio: major autem oratio, ea namque operi, & voci gratiam, & efficaciam promeretur.* Et Divus Auguſtinus lib. 4. de doctrina, c.15. inquit: *Agat noſter iſte eloquens, cum & juſta, & ſancta, & bona dicit* (neque enim alia debet dicere:) *agat quantum poteſt, cùm iſta dicit, ut intelligenter, ut liberter, ut obedienter audiatur; & ſe poſſe, ſi potuerit, & quantum potuerit, pietate magis orationum, quàm oratorum facultate, non dubitet, ut orando pro ſe, ac pro illis, quos eſt alloquuturus, ſit orator antequam dictor. Niſi enim* (ait Divus Gregorius lib. 30. Moral. cap. 2.) *ad contemplandum Deum ſolicita ſemper mente recurrerent, Prædicatores ſcilicet, & Doctores, nimium interna charitas etiam exteriora prædicationis verba ſiccaret; ſed dum videre Deum indeſinenter ſitiunt, quaſi decurſura foris flumina intus ſemper oriuntur, quatenus illic amando ſumant, unde ad nos prædicando defluant.*

Actor 1. & 6. D. Bernard. D. Auguſt. D.Gregor. Magn.

Quantum verò Apoſtoli abhorruerint ſæcularia negotia; conſtat tum à fortiori ex loco proximè relato: *Non eſt æquum,* inquiunt, *nos miniſtrare menſis.* Quia licèt illud miniſterium eſſet ſanctum, eorum tamen contemplationem, & prædicationem impediebat. Unde Divus Baſilius *in* 20. ex fuſis: *Caveat,* inquit, *Martha, ne turbetur erga plurima, memor ſororis meliorem partem eſſe. Sic illa, juvari ab hac velit, ut ei non noceat.* Et Divus Ambroſius *in Pſalm.*118. *octon.*11. relatâ ſententiâ Salvatoris, *Martha, Martha ſolicita es, &c.* affirmat: *Ita verbum cognoſcere majus opus eſſe, quàm miniſtrare, divina authoritate ſententia definitur.* Tum etiam ex Apoſtolo 2. *ad Timoth.* 2. ubi diſcipulum in munere prædicandi inſtruens ait: *Labora ſicut bonus miles Chriſti Jeſu. Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus, ut ei placeat, cui ſe probavit.* Textus Græcus apud Lorinum *Actor.* 6. habet, *Negotiationibus vitæ, victuſque.* Et totum lemma rectè declarat Divus Thomas ibi, *lect.*1. in hunc modum: *Tripliciter eſt aliquis miles Chriſti. Primò, in quantum pugnat contra peccata. Secundò pugnando contra errores. Tertiò contra tyrannos. Et non debet quieſcere miles, quia dicitur à militia ſuſtinenda. Sed ſciendum eſt, quod alius eſt finis militiæ ſpiritualis, & alius militiæ corporalis; quia finis militiæ corporalis eſt, ut obtineat victoriam contra hoſtes patriæ; & ideo miles debet abſtinere ab his, qui abſtrahunt à pugna, putà à negotiis, & deliciis.* 1. *ad Cor.*9. *Qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet. Sed militiæ ſpiritualis finis eſt, ut victoriam habeat ab hominibus, qui ſunt contra Deum; & ideo oportet, quod abſtineat ab omnibus, quæ diſtrahunt à Deo. Hæc autem ſunt negotia ſecularia, quia ſolicitudo hujus ſeculi ſuffocat verbum. Et ideo dicit: Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus.* Et inferiùs addit: *Cauſa autem, quare non debeat ſe implicare, eſt ut ei placeat, cui ſe probavit.* 1. *Joan.*2. *Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo. Qui enim eſt miles Chriſti, devovit ſe ad militandum Deo; & ideo debet conari, ut ei placeat, cui ſe devovit.* Unde S. Cyprian. *epiſtol.*66. eiſdem Apoſtoli verbis utens infert: *Quod cùm de omnibus dictum ſit, Nemo militans*

D.Baſil. D.Ambroſ. 2.ad Tim. 2. Lorin. Act 6. D.Thom.

Deo

Deo obligat ſe moleſtiis ſecularibus; quanto magis moleſtiis, & laqueis ſecularibus obligari non debent, qui divinis rebus, & ſpiritualibus occupati, ab Eccleſia recedere, & ad terrenos, & ſeculares vocari actus non poſſunt. Ex quibus ſiquet, Apoſtolos, eorumque imitatores in procuranda animarum ſalute multùm refugiſſe ſæcularia negotia, cujuſmodi ſunt teſtamenta, lites, prætenſiones, & aliæ curæ ſæcularium.

§. XII.

Quæ doctrinæ hucuſque traditæ poſſunt opponi, diluuntur.

140 Motiva cōtraria noſtræ doctrinæ. COntra ea, quæ §. *præced.* diximus, poſſunt aliqua opponi, quibus oportet occurrere. Et in primis adverſùs id, quod pro jejuniis, aliiſque aſperitatibus corporalibus adduximus, 1. ad Tim. 4. objicitur primò: Nam Apoſtolus 1. *ad Tim.* 4. inquit: *Exercitatio corporalis ad modicum utilis eſt; pietas autem ad omnia utilis eſt.* Primum argumentū. Ubi nominè corporalis exercitationis intelligi jejunium, cilicia, & alias corporales afflictiones, ſentiunt D. Anſelm. D. Thom. D. Bruno. D. Anſelmus, D. Thomas, D. Bruno, & alii. Ergo aſperitates corporales parum conducunt ad perfectionem: econtrà verò animarum zelus (qui *pietatis* nomine ſignificatur,) confert plurimùm, debetque proinde illis longè præferri.

141 Confirmatio. Vit. PP. Roſvveyd. Confirmatur ex ſanctis Patribus, qui ita ſenſiſſe videntur; nam in primis in vitis Patrum, *lib.* 8. apud Roſvveydum, *cap.* 6. B. Paphnutio Abbati, qui vitam eremiticam in ſumma vitæ aſperitate ſectabatur, revelatum eſt, ipſum non exceſſiſſe perfectionem cujuſdam tibicinis, qui priùs latrociniis, & ſcortationibus vacaverat, ſed poſtea aliqua opera pietatis fecerat, vim, cùm poſſet, non inferendo mulieribus, ſed potiùs eas ab aliorum injuria liberando. Quod minimè poſſet verificari, ſi aſperitates corporales ita conferrent ad perfectionem, ſicut nos D. Bernard. ponderavimus. Deinde D. Bernard. in Apologia ad Guillelmum Abbatem, reprehendit quoſdam monachos, qui jejuniis, & hujuſmodi corporis afflictionibus multùm addicti detrahebant aliis, quòd non ſic jejunarent, ſed veſcerentur carnibus, & melioribus uterentur veſtimentis. Quod non faceret, ſi pœnitentia corporalis ita, ut diximus, ad perfectionem conduceret. Verba S. Doctoris ſunt: *Attendite in regulam Dei, cui utique non diſſonat inſtitutio S. Benedicti. Regnum Dei intra vos eſt. Luc.* 17. *hoc eſt, non exterius in veſtimentis, aut alimentis corporis, ſed in virtutibus interioris hominis. Unde Apoſtol. ad Roman.* 14. *Regnum Dei non eſt eſca, aut potus; ſed juſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu ſancto. De corporalibus itaque obſervantiis fratribus calumniam ſtruitis, & quæ maiora ſunt, Regulæ ſpiritualia inſtituta, relinquitis. Magna abuſio. Tunicati, & elati abhorremus veſtes pelliceas. Tanquam non melior ſit pellibus involuta humilitas, quàm tunicata ſuperbia. Repleti deinde ventrem fabâ, mentem ſuperbiâ, cibis damnamus ſaginatos, quaſi non melius ſit exiguo ſagimine ad uſum veſci, quàm ventoſo legumine uſque ad ructum exſaturari, &c.* Tandem D. Bonav. de S. Franciſco refert D. Bonavent. in ejus vita, *cap.* 6. quod ſæpe dicebat Fratribus: *De omni eo, quod peccator poteſt, nemo ſibi debet iniquo applauſu blandiri: peccator ieiunare poteſt, orare, plangere, carnemque propriam macerare: hoc ſolum non poteſt, Domino ſcilicet ſuo eſſe fidelis.* Quæ omnia ſanctis probant parum utilitatis ineſſe aſperitatibus corporalibus, & non ita neceſſarias eſſe, ut animarum zelus conſtituat, vel ſupponat perfectionem.

Ad argumentum reſpondetur, neminem Catholicorum poſſe illo Apoſtoli teſtimonio uti, ut 142 Occurritur argumento. parvifaciat pœnitentiam, & aſperitates corporales, quibus corpus caſtigatur, & ſub rationis regulis continetur. Nam Scriptura divina illos approbat, & commendat, ut ſuprà vidimus; atque ut interim alia omittamus, Eccleſia publicè canit: *Qui corporali ieiunio vitia comprimis, mentem elevas, virtutem largiris, & præmia.* Et oppoſitus, vel minùs favens jejuniis, aliiſque corporalibus macerationibus ſentiendi modus eſt proprius hæreticorum; *nam Vvaldenſes, ſive pauperes de Lugduno* (inquit Prateolus lib. 14. tit. 13.) Prateol. *ciborum delectum damnant, & in ieiunio nullum eſſe meritum prædicant, in ſui erroris confirmationem illud D. Pauli malè ab eis intellectum detorquentes: Corporalis exercitatio ad modicum utilis eſt.* Et Philip. Melanchthon. Philip. Melanchthon in Apologia pro Confeſſione Auguſtana, hujuſmodi afflictiones, & mortificationes, apud Religioſos præſertim uſitatas, appellat *hypocritas ſimulationes, & traditiones Pharisaicas, atque Mahumeticas.* Magdeburgenſes etiam Centuriatores *in c.* 10. *Centur.* 4. mul- Magdeburgenſes Centuriatores. tùm detrahunt modo aſperrimo vivendi Sanctorum veterum Eremitarum, atque ita abhorrent corporis macerationem, ut dicant: *Sed quis non hæc hominum monſtra execretur, ut ruſticos humanæ ſocietatis, & contra totam ſecundam tabulam delinquentes?* Unde curandum eſt Scriptoribus Catholicis, ne illo Apoſtoli, vel alio Scripturæ teſtimonio utentes, minùs faveant pœnitentiæ, & corporalibus macerationibus, aut hæreticorum ea ſpernentium cauſam aliquo modo ſuſcipiant. Præſertim verò curandum eſt, doctrinam catholicam firmare vitæ exemplo, ſive pœnitentiæ, & mortificationis praxi: quod medium potentius eſt, quàm doctrina, ad debellandum hæreſes præcedentis ſæculi, ex amore carnis ut plurimùm procedentes, ut jam diximus *n.* 136.

Ad teſtimonium ergo Apoſtoli dicendum eſt 143 Explicatur locus Apoſtoli. dupliciter à Patribus exponi. Primò ita, quod per exercitationem corporalem ſignificetur pœnitentia, ſive vitæ aſperitas conſiſtens in vigiliis, jejuniis, ciliciis, & hujuſmodi: & ita interpretantur Patres, quos allegat Nieremberg. Sed ex illo nihil concluditur contra ea, quæ ſuperiùs tradidimus. Libenter enim concedimus, quod in genere melior ſit pietas, quàm pœnitentia, ſi utraque ſecundùm ſe conſideretur. Sed affirmamus, quod melior ſit pietas cum pœnitentia, vel pœnitentia cum pietate, quàm pietas ſola, ſive, ut objectio intendit, zelus animarum pœnitentiæ non aſſociatus. Immò verò affirmamus imperfectum eſſe zelum, qui pœnitentiam vel non ſupponit, vel non parit, & comitem habet, ut ſpiritui corpus deſerviat. Sicut in genere loquendo, & res ſecundùm ſe conſiderando, melior eſt amor Dei, quàm amor proximi; & tamen amor Dei, & proximi ſimul eſt melior, quàm ſolius Dei amor; quinimò hic imperfectus eſt, ſi ad proximum non ſe extendit, ut ſuprà *n.* 123. vidimus ex D. Thom. Unde cùm Apoſtolus dicit exercitationem corporalem ad modicum utilem eſſe, loquitur reſpectivè, & per comparationem ad virtutem ſpecie meliorem; ſed non negat, quod abſolutè habeat plures utilitates, cùm ipſe dixerit: *Caſtigo corpus meū, & in ſervitutem redigo, ne cùm aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar,* ut magis

Digitized by Google

Nota pro Religioſis. D. Thom. magis expendimus *num.* 135. Et quidem ut alios jejunii, pœnitentiæ, & aſperitatis corporalis fructus, atque effectus nunc omittamus, utiliſſima ſunt hæc, ut Religioſi obſervent votum caſtitatis, quæ rarò, aut vix ſine illis illibata cuſtoditur. Unde D. Thom. infrà, *quæſt.* 147. *artic.* 1. inquit: *Aſſumitur jejunium principaliter ad tria. Primò quidem ad concupiſcentias carnis reprimendas. Vnde Apoſtol. dicit in authoritate inducta: In jejuniis, in caſtitate; quia per jejunia caſtitas conſervatur. Vt enim Hieronym. dicit: Sine Cerere, & Baccho friget Venus; id eſt, per abſtinentiam cibi, & potus tepeſcit luxuria.* Et D.Thom. *quæſtione* 186. *articulo* 7. *ad* 2. ait: *Dicendum, quod omnes aliæ Religionum obſervantiæ ordinantur ad prædicta tria principalia vota.* Et poſt pauca ſubdit: *Alia verò, quibus corpus maceratur, ſicut vigiliæ, jejunia, & ſi qua ſunt hujuſmodi, directè ordinantur ad votum continentiæ obſervandum.* Et D. Thom. *opuſc.* 18. *cap.* 9. ait: *Oportet continentiam aſſumentibus carnem propriam, abſtractis delitiis, vigiliis, jejuniis, & hujuſmodi exercitiis caſtigare.* Eodem modo loquuntur alii ſacri Doctores, D.Hieron. D. Hieronym. *epiſtol.* 10. *ad Furiam*, inquit: *Ardentes diaboli ſagittæ iejuniorum, & vigiliarum rigore reſtinguendæ ſunt. Quid neceſſe eſt nos iactare pudicitiam, quæ ſine comitibus, & appendicibus ſuis continentiæ, & parcitate, fidem ſui facere non poteſt?* D.Greg. D. Gregor. *in* 1. *Reg. lib.* 5. *cap.* 14. ait: *Abſtinentia ciborum contra hoc vitium fortiſſima eſt. Si enim ignis libido eſt, ſubtrahis igni materiam, cùm cibos ſubtrahis.* Unde liquet, quàm ſtatui religioſo caſtitatem profitenti ſit annexa, & intima pœnitentiæ, aliarumque aſperitatum corporalium exercitatio.

Laudes ieiunii, & pœnitentiæ ex D. Hieronymo. D.Hieron. Verùm fuſiùs, & luculentiùs rem proſequitur D. Hieronym. *in lib. adverſus Iovinianum* (cujus plures diſcipulos gignunt cuncta ſæcula,) ex quo aliqua tranſcribere placet: *Quamobrem, ait, & ego tibi dicam: Si vis perfectus eſſe, bonum eſt vinum non bibere, & carnem non manducare. Si vis perfectus eſſe, melius eſt ſaginare animam, quàm corpus. Si autem parvulus es, & coquorum te iura delectant, nemo eripit faucibus tuis eſculentas dapes. Manduca, & bibe, & ſi tibi placet, cum Iſrael lude conſurgens, & canito: Manducemus, & bibamus, cras enim moriemur. Manducet, & bibat, qui poſt cibos expectat interitum, qui cum Epicuro dicit: Poſt mortem nihil eſt, & mors ipſa nihil eſt. Nos Paulo credimus intonanti: Eſca ventri, & venter eſcis; Deus autem & hunc, & illam deſtruet. Verùm fac eſum carnium cunctis nationibus eſſe communem, & paſſim licere quod paſſim gignitur. Quid ad nos, quorum converſatio in cœlis eſt, qui ſuper Pythagoram, & Empedoclem, & omnes ſapientiæ ſectatores non ei debemur, cui naſcimur, ſed cui renaſcimur: qui repugnantem carnem, & ad libidinum incentiva rapientem inediâ ſubiugamus. Eſus carnium, & potus vini, ventriſque ſaturitas ſeminarium libidinis eſt. Vnde & Comicus: Sine Cerere, inquit, & Libero friget Venus.* Et infrà addit: *Sapientiæ quoque operam dare non poſſumus, ſi menſæ abundantiam cogitemus, quæ labore nimio, & cura indiget. Citò expletur naturæ neceſſitas: frigus, & fames ſimplici veſtitu, & cibo expelli poteſt. Vnde & Apoſtolus: Habentes, inquit, victum, & veſtitum, his contenti ſumus. Deliciæ, & epularum varietates fomenta avaritiæ ſunt. Grandis exultatio animæ eſt, cùm parvo contentus fueris, mundum habere ſub pedibus, & omnem eius potentiam: epulas, & libidines, propter quæ divitiæ comparantur, vilibus mutare cibis, & craſſiore tunica compenſare.* Et inferiùs expendit plura Philoſophorum exempla, qui ab eſu carnis abſtinuerunt, & propoſito modo vivendi Diogenis, concludit: *Vnius tantùm Philoſophi exemplum poſui, ut formoſuli noſtri, & toroſuli, & vix ſummis pedibus adumbrantes veſtigia, quorum verba in pugnis ſunt, & ſyllogiſmi in calcibus: qui paupertatem Apoſtolorum, & crucis duritiam aut neſciunt, aut contemnunt, imitentur ſaltem Gentilium parcitatem.* Et hæc adduximus, ut admiſſa etiam priori illa expoſitione teſtimonii Apoſtoli, magis appareat, quàm ineptè referatur tanquam contrarium reſolutioni, quâ ſtatuimus jejunium, & alias corporales aſperitates multùm conferre ad majorem perfectionem.

Sed reſpondetur ſecundò cum Bellarmino 144 *lib.* 2. *de bonis operibus in particulari, cap.* 12. ubi Alia ejuſdem loci interpretatio. contra hæreticos agens inquit: *Altera expoſitio verior, & planè ad mentem Apoſtoli, eſt Chry-* Bellarm. *ſoſtomi, Theodereti, Oecumenii, & aliorum, qui per corporalem exercitationem non intelligunt ieiunium, ſed ſtudium corporis confirmandi, & corroborandi: quod faciunt athletæ, gladiatores, milites, & cæteri, qui viribus corporalibus egent. Sumit enim Apoſtolus ſimilitudinem ab athletis, cùm ait: Exerce te ipſum ad pietatem. Nam id ſignificat vox græca, Gimnaze. Et ſenſus huius loci hic eſt: Exerce te more boni athletæ ad curſum, vel certamen pietatis. Hoc enim verè utiliſſimum eſt, tum in hac vita, tum in futura. Nam qui vires exercent ad curſum, vel corporale certamen, parum inde lucrantur in hac vita, & in alia prorſus nihil. Similis locus eſt* 1. *ad Corinth.* 9. *Qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet; & illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. Porrò S. Ioan. Chryſoſt. non ſolum docet Apoſtolum non loqui hoc loco de ieiunio, ſed etiam refellit eos, qui contrà ſentiunt. Neque enim credibile eſt, Apoſtolum vocaturum fuiſſe ieiunium corporalem exercitationem, cùm ieiunium ad corpus extenuandum, non ad confirmandum referatur, & cùm ſit verè ſpiritualis, & cœleſtis exercitatio. Deinde quomodo diceret idem Apoſtolus ieiunium ad modicum valere, cùm ipſe idem ad ieiunium tam frequenter & verbo, & exemplo diſcipulos hortaretur? Denique nunquam Apoſtolus ieiunio pietatem opponeret, quæ habet promiſſionem vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ; cùm id maximè conveniat ieiunio, ut in hac vita ſanitatem efficiat, & conſervet, ut patet ex cap.* 1. *Daniel. & in alia mercedem accipiat à Patre cœleſti, iuxta promiſſionem Domini Matth.* 6. *Itaque rectè S. Leo ſerm.* 1. *de ieiunio Pentecoſt. Sequitur, inquit, ſolenne ieiunium, quod animis, corporibuſque curandis ſalubriter inſtitutum devotâ nobis eſt obſervantiâ celebrandum.* Juxta quam expoſitionem non habet prædictum teſtimonium, in quo vel apparenter noſtræ doctrinæ repugnet.

Ad confirmationem reſpondetur teſtimonia, 145 quæ in illa referuntur, nihil evincere. Nam Satisfit confirmationi. ad ſummum probant, jejunia, vigilias, cæteraſque aſperitates corporales non eſſe excellentiſſima virtutum opera, ſed alia dari ſpecificè, & objectivè perfectiora; minimè verò, quod hæc ipſa, quæ ſecundùm ſpeciem excellunt, non importent plus aliquid perfectionis, ſi pœnitentiæ, & corporalibus aſperitatibus aſſocian-

Digitized by Google

aſſociantur; vel quod hujuſmodi aſperitates ad cæterarum virtutum exiſtentiam, robur, & augmentum, & conſequenter ad perfectionem multùm non conferant. Quod magis conſtabit occurrendo ſingulis teſtimoniis. Ad illud quod dicitur de B. Paphnutio, & tibicine, reſpondetur Angelum Paphnutio loquentem non conſtituiſſe inter ipſum, & tibicinem æqualitatem mathematicam, ſed moralem, & proportionalem, & ſecundùm quid; ſolumque ſignificaſſe Paphnutium non exceſſiſſe perfectionem tibicinis quantum ad exercitium alicujus virtutis. In quo ſenſu Eccleſia cuilibet ſancto confeſſori applicat illud, *Non eſt inventus ſimilis illi, qui conſervaret legem Excelſi.* Et quod hic fuerit legitimus illius revelationis ſenſus, conſtat dupliciter. *Primò*, quia ipſe tibicen, qui adeo perfectus deſcribitur, conatus eſt ſequi, & imitari Paphnutium. Nam poſtquam S. Abbas ei loquutus fuit: *Si, ò frater, non parva à divinitate tui habetur ratio, ne tuam animam temerè neglexeris*; ſtatim ſubjungitur: *Is autem ſtatim projectis, quas habuit in manibus tibiis, & lyra muſica harmoniâ in ſpiritualem traductâ melodiam, virum ſequutus eſt in deſertum.* Nempe Spiritu ſancto ei ſuggerente perfectiorem eſſe Paphnutii vitam tot mortificationibus, atque aſperitatibus afflictam. *Secundò*, quia poſtquam Paphnutius tibicinem ita traxit, & ſimiliter protocomitem, & mercatorem, ſubditur: *Aſſiſtens Angelus dixit ei, Huc deinceps accede, ò Beate, in æterna Dei tabernacula; venerunt enim Prophetæ te in ſuos choros accepturi. Hoc autem non tibi priùs revelavi, ne ſi fuiſſes elatus, de tuis detraheretur meritis. Cùm ergo uno ſolo die ſupervixiſſet, & per revelationem ad eum veniſſent quidam Presbyteri, omnibus illis narratis, tradidit animam. Apertè autem videntes Presbyteri eum aſſumi in choris Iuſtorum, & Angelorum, Deum laudabant.* Unde liquet Angelum priùs non manifeſtaſſe Paphnutio eminentiam ſuorum meritorum, ſed ea comparatione uſum fuiſſe, ne ullam elationis occaſionem haberet; ſed minimè voluiſſe negare, quod abſolutè excederet tibicinis juſtitiam, & merita. Addimus non multùm deferendum eſſe Palladio hæc ſcribenti, ut conſtat ex his, quæ tradit D. Hieron. *in epiſtol. ad Cteſiphontem*, & S. Epiphanius *in epiſt. ad Ioannem Hieroſolymitanum.*

Abb. Paphn.

Pallad. D. Hieron. S. Epiphan.

146 Verba Divi Bernardi explicantur. D. Bernard.

Ad ſecundum deſumptum ex D. Bernardo reſpondetur, mentem S. Doctoris non eſſe, pœnitentiam, & aſperitates corporales deprimere, & parvifacere, ſed commendare humilitatem, ne ſui Ciſtercienſes aſperrimæ vitæ addicti modo vivendi aliorum Monachorum leviori, aut non ita rigido aliqualiter detraherent, atque ideo ſubirent elationis periculum, amitterentque pœnitentiæ, ac aſperitatum merita. Ex quo nec apparenter infertur, quod mortificatio carnis plurimùm non conferat ad ſpiritualem perfectionem; ſed colligitur, quod ſit conjungenda aliis virtutibus, & præſertim humilitati.

D. Bernard. Et quod D. Bernardus ita ſentiat, conſtat manifeſtè tum ex eadem Apologia, ubi ait: *Nec hoc dico, quod hæc exteriora negligenda ſunt, aut qui ſe in illis non exercuerit, mox ideo ſpiritualis efficiatur; cùm potiùs ſpiritualia (quamquam meliora) niſi per iſta aut vix, aut nullatenus vel acquirantur, vel obtineantur, ſicut ſcriptum eſt: Non prius quod ſpirituale, ſed quod animale, deinde quod ſpirituale: ſicut nec Iacob niſi priùs cognitâ Liâ, deſideratos Rachelis amplexus meruit obtinere. Vnde rurſus in Pſalmo: Sumite pſalmum, & date tympanum. Quod eſt dicere: Sumite ſpiritualia, ſed prius date corporalia.* Tum etiam ex eo, quòd ipſe aſperitates corporales frequentiſſimè in ſuis operibus laudat, & quod pluris eſt, ſuæ vitæ exemplo commendavit; nam ut plura omittamus, hæc de illo ſcribit Guillelmus Abbas in ejus vita, lib. 1. cap. 8. *Videres hominem imbecillem, & languidum conari, & aggredi quæcumque vellet, minùs conſiderare quid poſſet, ſolicitum pro omnibus, circa ſeipſum negligentem, omnibus in omnibus aliis obedientiſſimum, ſed de ſeipſo vix aliquando, ſeu charitati, ſeu poteſtati obedientem. Semper enim priora ſua nulla reputans, maiora moliebatur ad non parcendum corpori, ad ſtudiis ſpiritualibus robur addendum, corpus ſuum variis infirmitatibus per ſe attenuatum ieiuniis inſuper, & vigiliis ſine intermiſſione atterendo. Orabat ſtans die, noctuque, donec genua eius infirmata à ieiunio, & pedes eius labore inflati corpus ſuſtinere non poſſent. Multo tempore, & quandiu occultum eſſe potuit, cilicio ad carnem uſus eſt. Vbi verò ſciri advenit, continuò illud abjiciens, ad communia ſe convertit. Cibus eius cum pane lac, vel aqua decoctionis leguminum, vel pultes, quales infantibus fieri ſolent. Cætera vel eius infirmitas non recipiebat, vel parſimoniæ ſtudio ipſe recuſabat. Vino ſi quando utebatur, raro, & nimis modico; cùm magis aquam & infirmitati ſuæ, & appetitui competere teſtaretur. Sic autem affectus, & confectus, à communi fratrum labore, ſeu diurno, ſeu nocturno vix ſe aliquando patiebatur eſſe excuſatum, ſeu ab occupationibus, & laboribus miniſterii ſui, &c.* Tum denique ex eo, quod S. Pater cernens ſuos Monachos pœnitentiâ, & aſperitatibus corporalibus afflictos, noluit eos conſolari pœnitentiam removendo, aut diminuendo, ſed potiùs ad eam perferendam hortando, ut conſtat ex præfatione ad Pſalm. *Qui habitat*, ubi inquit: *Conſidero labores veſtros, fratres, non ſine magno miſerationis affectu. Quæro conſolationem, quam exhibere poſſim, & corporalis occurrit. Sed ea non prodeſt quicquam, magis & obeſſe plurimùm poteſt. Siquidem modica ſementis detractio non modicum meſſis eſt detrimentum; & ſi pœnitentia veſtra minuatur miſeratione crudeli, paulatim gemmis corona veſtra privatur. Quid tamen agimus? Vbi Propheta farinula? Siquidem mors in illa eſt, & mortificamini tota die in ieiuniis multis, in laboribus frequenter, in vigiliis ſupra modum, præter ea quæ intrinſecus ſunt, contritio cordium, & multitudo tentationum. Mortificamini, ſed propter eum qui mortificatus eſt pro vobis. Quod ſi abundat tribulatio veſtra pro eo, abundabit conſolatio veſtra per eum, ut in eo delectetur anima, quæ in his renuit conſolari. Apud ipſum namque ipſa quoque tribulatio magna quædam conſolatio poterit inveniri. Nonne enim certum eſt ſupra vires humanas, ultra naturam, contra conſuetudinem eſſe; quæ ſuſtinetis, &c.* Ex quibus omnibus patet, quid D. Bernardus de aſperitatibus, & mortificationibus corporalibus ſenſerit, & quàm iniquè referatur contra illas.

Guillelm. Abbas.

D. Bernard. inſignis pœnitentiæ laudator.

Ad tertium deſumptum ex D. Bonavent. in vita S. Franciſci, reſpondetur ſicut ad teſtimonium Divi Bernardi, commendaſſe videlicet S. Patriarcham humilitatem, cæteraſque virtutes, voluiſſeque à ſuis elationis periculum ex magnis aſperitatibus occaſionaliter imminens illâ ſententiâ amovere; ſed minimè ſpreviſſe pœnitentiam, quam ipſe verbo, atque exemplo docuit neceſſariam ad perfectionem. Fuit 147

147 Quæ referuntur ex D. Franciſco explicantur.

enim vir ſanctiſſimus mortificationi, & aſperitatibus corporalibus valdè addictus, ut conſtat
D. Bonav. ex eodem D. Bonavent. in ejus vita, *cap.6.* ubi ait: *Cùm igitur cerneret vir Dei Franciſcus ſuo exemplo ad crucem Chriſti bajulandam ferventi ſpiritu plurimos animari, animabatur & ipſe tanquam bonus dux exercitus Chriſti ad palmam victoriæ per culmen invictæ pervenire virtutis. Attendens enim illud Apoſtoli verbum, Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis, & concupiſcentiis, ut crucis armaturam ſuo ferret in corpore, tanta diſciplina rigiditate ſenſuales appetitus arcebat, ut vix neceſſaria ſumeret ſuſtentationi naturæ. Difficile namque dicebat neceſſitati corporis ſatisfacere, & pravitati ſenſuum non parère. Propter quod cocta cibaria ſanitatis tempore vix admittebat, & rarò: admiſſa verò aut conficiebat cinere, aut condimenti ſaporem admixtione aquæ utplurimùm reddebat inſipidum. De potu quid dicam, cùm & de aqua frigida, dum ſitis æſtuaret ardore, vix ad ſufficientiam biberet? Modos adinveniebat abſtinentiæ potiores, & quotidie exercitatione creſcebat, licetque jam perfectionis culmen attingeret, tanquam incipiens ſemper aliquid innovabat, afflictionibus carnis puniendo libidinem. Egrediens tamen foras propter verbum Evangelii conformabat ſe ſuſcipientibus ipſum in qualitate ciborum; cum tamen ad interiora regreſſus diſtrictè ſervaret rigidam abſtinentiæ parcitatem. Sicque ſeipſum auſterum ſibi, humanum proximis, ſubjectum Evangelio Chriſti per omnia reddens, non ſolùm abſtinendo, verùm etiam manducando præbebat ædificationis exemplum. Nuda humus ut frequentiùs lectus erat laſſato corpuſculo, & ſæpius ſedens, ligno, vel lapide ad caput poſito, dormiebat: unica paupere contentus tunicula, in nuditate Domino ſerviebat, & frigore.* Hæc, & alia plura de aſperitatibus corporalibus Seraphici Patris ſcribit
D. Bonav. Bellarm. S. Bonavent. Et Bellarm. *tom.2. lib.2. de Monachis, cap.6. §. Tertiò dicit,* addit: *Sed quod S. Franciſcus nudis pedibus ambularet, una ſola tunica, eaque cilicina, & aſperrima uteretur, humi cubaret, totas noctes vigilaret, ferè ſemper jejunaret, pane ſolo, & aqua utplurimùm ſuſtentaretur, quis niſi inſanus ad corporis utilitatem referet?* Unde verba, quæ in confirmatione referuntur, non eò direxit S. Pater ut pœnitentiam parvifaceret, vel ſuos Religioſos ad illam redderet minùs affectos, cùm ipſe in ſe, & in ſuis fuerit mortificationis corporalis ſtudioſiſſimus; ſed ut doceret, neceſſarium eſſe aliarum virtutum, & præſertim humilitatis conſortium, ut procul faceret cujuſvis glorioſæ, aut elationis periculum.

Totum argumentum retorquetur in Adverſarios. Et bene obſervandum eſt, quod ſicut in teſtimoniis, quæ in confirmatione referuntur, ſignificatur operibus pœnitentiæ, & aſperitatum corporalium non eſſe inſeparabiliter annexam ſanctitatem, poſſeque prædicta fieri cum ſpiritu ſuperbiæ, & elationis, itaut ad juſtitiæ profectum, & gloriæ meritum non conducant; idque intendit latens objectionis, aut objicientium ſpiculum. Sic dicendum eſt, quod operibus docendi, ſcribendi, prædicandi, alloquendi proximos, viſitandi infirmos, conficiendi teſtamenta, peregrinandi ad extrema terræ, & aliis hujuſmodi non annectitur inſeparabiliter vera ſanctitas; ſed cuncta illa fieri queunt ex vilibus motivis ſuperbiæ, vel avaritiæ, itaut nullum mereantur præmium gratiæ, vel gloriæ,
Matth 7. juxta illud Chriſti Domini Matth. 7. *Multi dicent mihi in illa die: Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, Quia nunquam novi vos. Diſcedite à me, qui operamini iniquitatem.* Et rurſum Matth. 23. *Super cathedram Moyſi ſederunt* Matth. 23. *Scribæ, & Phariſæi. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis, ſervate, & facite; ſecundùm opera verò eorum nolite facere. Dicunt enim, & non faciunt: alligant autem onera gravia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum; digito autem ſuo nolunt ea movere. Omnia verò opera ſua faciunt, ut videantur ab hominibus. Dilatant enim phylacteria ſua, & magnificant fimbrias. Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro, & vocari ab omnibus Rabbi.* Quocirca omnibus curandum eſt, ut virtuti, quam præcipuè exercent, adjungant aliarum chorum, & in nullo deficiant; ſicut enim aſperitas corporalis pœnitentiæ parum, aut nihil proderit abſque humilitate interiori: ita externus animarum zelus non multum profectum ſubjecto afferet, ſi non aſſocietur humilitati, temporalium rerum contemptui, pœnitentiæ neceſſariæ, cæteriſque virtutibus.

Secundò contra illa, quæ *à num.* 129. diximus 148.
de aſperitatibus corporalibus Chriſti Domini, Secundum argumentum.
ut inde probaremus pœnitentiam multùm conducere ad perfectionem, objicitur: Nam Chriſtus Dominus tenuit vitam cum aliis communem: Sed cum hoc non cohæret, quod uſus fuerit mortificationibus, & aſperitatibus, quales deſcripſimus: Ergo nec illis uſus eſt, nec ipſæ multùm conferunt ad perfectionem. Conſequentia patet; nam cùm Chriſtus Dominus fuerit exemplum noſtræ perfectionis, non eſt credibile, quod omiſerit ea, quæ ad perfectionem valde conducunt. Minor etiam videtur evidens; nam longè differunt inter ſe vita aſpera, ſive auſtera, & vita communis. Majorem autem expreſsè docet D. Thom. *3. part. quæſt.* 40. D. Thom.
art.2. ubi ait: *Dicendum, quod ſicut dictum eſt, congruum erat Incarnationis fini, ut Chriſtus non ageret ſolitariam vitam, ſed cum hominibus converſaretur. Qui autem cum aliquibus converſatur, convenientiſſimum eſt, ut ſe eis in converſatione conformet, ſecundùm illud Apoſtoli 1. ad Cor. 9.* Nieremberg.
Omnibus omnia factus ſum. Et ideo convenien- Irenæus. Auguſt.
tiſſimum fuit, ut Chriſtus in cibo, & potu com- Chryſoſt.
muniter ſe, ſicut alii, haberet. Et eſſe commu- Hieron. Ambroſ.
nem Doctorum ſententiam, tradit Nieremberg. Theophil.
lib. cit. diſtinct. 10. *cap.* 92. pro illa referens Ire- Euthym.
næum, Auguſt. Chryſoſtomum, Hieronymum, Albert.
Ambroſ. Theophilactum, Euthym. Albertum, Caietan.
Cajetanum, Janſenium, Suarium, Tannerum, Janſen. Suarez.
& alios. Tanner.

Confirmatur primò: Quia Scribæ, & Pha- Confirmatio prima.
riſæi exprobrarunt Chriſto, quod non jejunaret, & à vino non abſtineret; id autem non facerent, ſi Chriſtus jejunaſſet, & in cibo, & potu ſe ita geſſiſſet, ſicut *à num.* 129. deſcripſimus, quemadmodum jejunia, & aſperitates non exprobrarunt in Joanne Baptiſta: Ergo ſignum manifeſtum eſt, quod Chriſtus non duxerit vitam aſperam, & pœnitentem, qualem ſuperiùs depinximus. Major conſtat ex verbis Chriſti
Domini Matth. 11. *Venit enim Ioannes neque* Matth. 11.
manducans, neque bibens, & dicunt: Dæmonium habet. Venit Filius hominis manducans, & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax, & potator vini, publicanorum amicus, &c.

Confirma-

Digitized by Google

Confirmatio ſecunda. Ioan. 12. Confirmatur ſecundò : Quia Chriſtus habuit loculos Judæ commiſſos, in quibus recondebantur pecuniæ ipſi oblatæ, ut conſtat *Ioan.* 12. Ergo ſignum eſt, quod non duxerit vitam adeo pauperem, ſicut ſuprà ponderavimus, & quod ad perfectionem non ita conferat temporalium indigentia.

Vrgetur. Et urgetur, quia Apoſtoli, & Chriſti diſcipuli poſt ejus reſurrectionem retinebant, & conſervabant pretia prædiorum, diſtribuendo illa prout unuſquiſque indigebat : Ergo carere rebus temporalibus, præſertim in communi, vel nihil, vel parum conducit ad perfectionem.

149 Diluitur argumentum. Ad argumentum reſpondetur negando minorem, quia optimè cohæret, quod Chriſtus Dominus duxerit vitam communem, ut Divus Thomas affirmat; & quod nihilominus plures mortificationes, afflictiones, atque aſperitates corporales ſuſtinuerit, ut ſuprà diximus, & teſtimoniis Scripturæ, & Sanctorum evidenter probavimus : unde nihil concludit objectio. D. Thom. Pro quo nota, quod cùm Divus Thomas reſolvit, Chriſtum Dominum duxiſſe vitam communem, conſiderat vitam communem per contrapoſitionem ad vitam ſolitariam, & omninò auſteram, hominibuſque non familiarem, quam Joannes Baptiſta agebat in deſerto, ut conſtat *ex fine corp. & ex reſp. ad* 1. *&* 2. Benè autem componitur, quod Chriſtus Dominus vitam Joannis non duxerit, ſaltem quando peccatoribus loquebatur, eoſque convertebat, & quod non fuerit uſus pellibus pro veſtimento, nec locuſtis, & melle ſylveſtri ad cibum; & quod nihilominus plurimas afflictiones, & aſperitates corporales voluntariè ſuſtinuerit. Vita Chriſti D. quo ſenſu dicatur communis. D. Thom. Quod minimè negat Divus Thomas, ſed potiùs manifeſtè affirmat. Nam pauperrimum fuiſſe aſſerit verbis relatis *n.*128. & *in loco citato ex* 3. *part. art. ſeq. ad* 2. ait : *Dicendum quod communi vita uti, quantum ad victum, & veſtitum, poteſt aliquis non ſolùm divitias poſſidendo, ſed etiam à mulieribus, & divitibus neceſſaria accipiendo. Quod etiam circa Chriſtum factum eſt.* Unde liquet quod ex ſententia S. Doctoris, vita communis, quam Chriſto attribuit, non fuerit vita communis divitum, aut delicatorum, ſed vita communis pauperum ex eleemoſynis viventium, quos certum eſt plura incommoda pati, ut ipſe Dominus de ſeipſo ſignificavit Luc. 9. *Filius hominis non habet ubi caput reclinet.* Luc. 9. Et prætereà ut doceret congruentem communem vivendi modum, quem obſervare oportet procurantes aliorum ſalutem, jejunavit, & in deſertum ſeceſſit, ut rectè ponderat Divus Thomas 3. *part. quæſtione* 41. *artic.* 3. *ad* 1. ubi ait : D. Thom. *Nullus debet aſſumere prædicationis officium, niſi priùs fuerit purgatus, & virtute perfectus : ſicut & de Chriſto dicitur Actor.* 1. *quod cœpit Ieſus facere, & docere. Et ideo Chriſtus ſtatim poſt Baptiſmum auſteritatem vitæ aſſumpſit, ut doceret poſt carnem edomitam oportere alios ad prædicationis officium tranſire.* Et in articulo, qui nobis objicitur, D. Thom. *in reſp. ad* 3. ait : *Dicendum quod ſicut Chryſoſt. dicit ſuper Matth. ut diſcas, quàm magnum bonum eſt jejunium, & quale ſcutum eſt adversùs diabolum, & quoniam poſt Baptiſmum non laſciviæ, ſed jejunio intendere oportet, & ipſe jejunavit, non eo indigens, ſed nos inſtruens.* Et in fine reſponſionis concludit : *Nec tamen incongruum fuit, ut Chriſtus poſt jejunium, & deſertum ad communem vitam rediret; hoc enim congruit vitæ, ſecundùm quam aliquis contemplata aliis tradit, quam Chriſtus dicitur aſſumpſiſſe, ut primò contemplationi vacet, & poſtea ad publicum actionis deſcendat, aliis convivendo. Vnde & Beda dicit ſuper Marcum : Ieiunavit Chriſtus, ne præceptum declinares : manducavit cum peccatoribus, ut gratiam cernens agnoſceres poteſtatem.* Recolantur cuncta, quæ ſuprà *à num.* 128. diximus de aſperitatibus, ſive afflictionibus corporalibus Chriſti Domini in lecto, victu, veſtitu, vigiliis, aliiſque hujuſmodi : ex quibus palam conſtabit, vitam communem, ſive familiarem, quâ in procuranda hominum ſalute juxta finem Incarnationis uſus eſt Dominus, fuiſſe ſimul aſperam, & ſui ſacratiſſimi corporis afflictivam. Modò addimus, in Nota. nullo canonico libro legi, quod Chriſtus comederit carnes, niſi tantùm agnum paſchalem : quod ad ceremoniam, & illius legis religionem pertinebat, ut rectè obſervavit Petrus Duran. Petrus Duran. *in lib. peregrinat. filii Dei, cap.* 2. *§.* 22. Et quidem vitam communem (qualis ad aliorum converſionem requiritur, quamque Chriſtus Dominus in ſe expreſſit,) poſſe optimè componi cum abſtinentia à carnibus, jejuniis, vigiliis, pedum nuditate, aliiſque aſperitatibus corporalibus, facilè oſtenditur. Tum exemplo Apoſtolorum, qui juxta inſtitutum Chriſti Domini duxerunt vitam communem converſioni animarum neceſſariam; & tamen ea omnia præſtiterunt, ut fusè oſtendimus *à num.* 232. Tum exemplo omnium ferè ſacrarum Religionum, quæ zelo animarum per ſuos alumnos incumbunt : referunt enim vitam communem, quantum ad proximorum ſalutem oportet; & tamen plura ſuſtinent aſpera, & carni contraria, ut abſtinentiam à carnibus, jejunia, vigilias, chorum, & alia hujuſmodi. Quæ ſatis declarant, Chriſtum Dominum potuiſſe ducere, & de facto duxiſſe vitam communem, ut Divus Thomas eo loco affirmat; D. Thom. & ſimul potuiſſe ducere, atque de facto duxiſſe vitam pluribus incommoditatibus, ſive aſperitatibus corporalibus afflictam, ut ipſe S. Doctor, & alii Patres tradunt locis ſuperiùs relatis, & magis conſtabit ex immediatè dicendis.

Ad confirmationem primam reſpondetur cum 150 Occurritur primæ confirmationi. D. Hieron. D. Hieronym. *in lib. adversùs Iovinianum*, ubi hæc habet : *Illud autem, quod proponere Adverſarius auſus eſt, Dominum voratorem, & potatorem vini à Phariſæis appellatum, & quia ad epulas ierit nuptiarum, & convivia non deſpexerit peccatorum, exiſtimo quod nobiſcum faciat. Iſte eſt Dominus (ut arbitraris) vorator, qui quadraginta diebus Chriſtianorum jejunium ſanctificavit : qui beatos appellat eſurientes, & ſitientes : qui eſcam habere ſe dicit, non quam diſcipuli ſuſpicabantur, ſed quæ in perpetuum non periret : qui de die craſtina cogitare prohibet : qui cùm eſurire, & ſitiſſe dicatur, & ipſe frequenter ad prandia, excepto myſterio, quod in typum ſuæ paſſionis expreſſit, & probandi corporis veritate, nec gulæ ſcribitur ſerviſſe, nec ventri. Qui divitem purpuratum propter epulas narrat in tartaro; & Lazarum pauperem ob inediam dicit eſſe in ſinu Abrahæ. Qui quando jejunamus, ungi caput, & lavari faciem præcipit; quòd non gloriâ hominum, ſed Domini jejunamus. Qui comedit quidem poſt reſurrectionem partem piſcis aſſi, & favum, non propter eſuriem, & gutturis ſuavitatem, ſed ut veritatem ſui corporis comprobaret. Nam quotieſcumque mortuum ſuſcitavit, juſſit ei dari manducare, ne reſurrectio phantaſma putaretur. Et Lazarum poſt reſurrectionem ob*

hanc cauſam ſcribitur cum Domino iniſſe convivium. Nec hoc dicimus, quòd negemus piſces, & cætera (ſi voluntatis fuerit) in cibo eſſe ſumenda. Sed quomodo nuptiis virginitatem, ita ſaturitati, & carnibus jejunia ſpirituumque præferimus. Hæc S. Doctor. Ex quibus conſtat objectionem eſſe Phariſaïcam, Dominumque in conviviis (quæ ut peccatores converteret, non recuſabat,) maximam obſervaſſe temperantiam, & parſimoniam; minimeque deviaſſe ab illis commendationibus, quibus jejunia, & pœnitentiam laudaverat, & quæ pertinent ad vitam aſperam, ſive ad carnis macerationem.

Satisfit ſecundæ.

D. Thom.

Ad ſecundam confirmationem reſpondetur negando conſequentiam, cujus vim diluit D. Thom. *opuſc. 19. cap. 6.* his verbis: *Dicendum quod quamvis non ſit præceptum, quòd nihil pecuniæ ad uſus neceſſarios reſervetur, eſt tamen conſilium: nec Dominus loculos habuit, quaſi aliàs ei non potuiſſet provideri; ſed ut infirmorum gereret perſonam, ut ſibi licitum crederent, quod à Chriſto obſervatum viderent. Unde Ioan. 12. ſuper illud, Et loculos habens, dicit Gloſſa: Cui miniſtrant Angeli, loculos habet in ſumptus pauperum, condeſcendens infirmis. Et ſuper illud Pſalm. 103. Producens fœnum jumentis, dicit Gloſſa: Dominus loculos habuit in uſus eorum, qui cum ipſo erant, & ſuos, perſonam infirmorum magis ſuſcipiens, ut ibi: Triſtis eſt anima mea. Habuit & religioſas mulieres in comitatu, quæ miniſtrabant ei de ſubſtantia ſuâ. Prævidit enim multos infirmos futuros, & iſta quæſituros; & tamen loculos, quos habebat, ex poſſeſſionibus non impleverat, ſed ex his, quæ ei à devotis fidelibus adminiſtrabantur.* Ex quibus liquet, loculos non fuiſſe contra maximam Chriſti paupertatem: tum quia erant in uſus pauperum: tum quia non erant ex redditibus, ſed ex eleemoſynis: tum quia illis uſus eſt Dominus per quandam condeſcenſionem, ut conſolaretur infirmos, oſtendens id non eſſe illicitum, ut magis infrà declarabimus. Eandem doctrinam tradit D. Bonavent. *in opuſc. de paup. Chriſti*, ubi relatis authoritatibus, quas D. Thom. expendit, concludit: *Ex his Gloſſis manifeſtè apparet, quod modus habendi loculos in Domino in nullo minuit paupertatem. Sic enim Dominus condeſcendit infirmitati, & neceſſitati, ut tamen ſalva eſſet forma paupertatis, & exemplum, quod præcipuè monſtrare venerat hominibus. Iuxta quod dicit Apoſtolus: Factus eſt pro nobis egenus, ut illius inopiâ divites eſſemus, paupertatem videlicet altiſſimam voluntariè imitando.* Fuſiùs id proſequitur S. Doctor *in apologia pauper.* ubi poſt plura inquit: *Non igitur loculi Chriſti ad fomentum cupiditatis trahendi ſunt. Sicut in Salvatore noſtro crucifixo nihil fuit, quod ſæculares glorias, aut delicias ſaperet: ſic nihil egit, nihil docuit, per quod mundi divitias appetendas eſſe monſtraret; quin potius ut nos ad perfectæ paupertatis amorem accenderet, in hujus mundi campum hoſtem impugnaturus ingrediens, de pauperrima matre pauperrimus prodiit. Sed & hoſtiam Deo Patri ut Pontifex offerens, nudus in cruce pependit. Necnon ut veritas ejus tanquam perfectiſſima rectitudinis medium nequaquam diſcordaret ab extremis, tota ipſius vita cammus paupertatis fuit. Hujus igitur invictiſſimi ducis nuditate tanquam armaturâ circumdati, & in eo ſperantes, qui ait: Confidite, ego vici mundum, in ipſius pauperis crucifixi nomine hoſtiles excipiamus inſultus.*

D. Bonav.

Nota. D. Bonav.

Augmentum verò difficultatis confirmationi inſertum non premit; quia certum eſt, Apoſtolos pauperrimos fuiſſe: id quippe prædicatores fidei decebat, ut ſecuriùs, ac meliùs ſuſciperetur eorum doctrina, ut agens de inſigni Chriſti paupertate optimè tradit D. Thom. *3. part. quæſt. 40. art. 3.* his verbis: *Dicendum quod Chriſtum decuit in hoc mundo pauperem vitam ducere. Primò quidem, quia hoc erat congruum prædicationis officio, propter quod ipſe de ſe dicit Marc. 1. Eamus in proximos vicos, & civitates, ut ibi prædicem; ad hoc enim veni. Oportet autem prædicatores verbi Dei, ut omninò vacent prædicationi, omninò à ſæcularium rerum cura eſſe abſolutos; quod facere non poſſunt, qui divitias poſſident. Unde & ipſe Dominus Apoſtolos ad prædicandum mittens, dicit eis Matth. 10. Nolite poſſidere aurum, neque argentum. Et ipſi Apoſtoli dicunt Actor. 6. Non eſt æquum nos relinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis.* Deinde propoſitâ ſecundâ ratione, proſequitur: *Tertiò ne ſi divitias haberet, cupiditati ejus prædicatio adſcriberetur. Unde Hieronym. dicit ſuper Matth. Quod ſi diſcipuli ejus divitias habuiſſent, viderentur non causâ ſalutis hominum, ſed causâ lucri prædicare. Et eadem ratio eſt de Chriſto. Quartò ut tanto maior virtus divinitatis eius oſtenderetur, quanto per paupertatem videbatur abjectior. Unde dicitur in quodam ſermone Epheſini Concilii: Omnia paupera, & vilia elegit; omnia mediocria, & plurimis obſcura, ut divinitas cognoſceretur orbem transformaſſe terrarum: propterea pauperculam elegit matrem, pauperiorem patriam, egens fuit pecuniis, & hoc tibi exponit præſepe.* Unde cùm Apoſtoli perfectiſſimè imitati fuerint Chriſtum Dominum, & munus prædicationis optimè exercuerint, ſtrictiſſimam paupertatem profeſſi ſunt contemnendo poſſeſſiones, & mundi divitias. Et ita S. Doctor *opuſc. 19. cap. 6.* inquit: *Primordium perfectionis in Chriſto, & Apoſtolis fuit, Sed ipſi non leguntur ſua relinquentes aliquas poſſeſſiones habuiſſe in communi, imò potiùs legitur, quod neque etiam domos habebant ad manendum. Ergo perfectio paupertatis non requirit aliquas poſſeſſiones communes.* Et *opuſc. 17. cap. 15.* ait: *Quis autem dicat, niſi hæreticus, primam inſtructionem diſcipulorum à Chriſto perfectioni Evangelicæ derogare? Mentiuntur ergo in doctrina fidei dicentes minoris perfectionis eſſe eos, qui communibus poſſeſſionibus carent.* Et D. Bonavent. in *Apolog. paup.* refert ex Euſebio *lib. 1. Eccleſiaſt. hiſt. cap. 13.* quod *cùm poſt Chriſti aſcenſionem Abagarus Rex ſanatus eſſet à Thaddæo Apoſtolo, & præciperet eidem dari aurum, & argentum, ille non accepit dicens: Si noſtra reliquimus, quomodo accipiemus aliena.* Quem divitiarum contemptum, & generoſam paupertatem imitari decet Prædicatores, qui longiſſimas terras penetrant, ne ſi aurum, & argentum transmittant, *videantur*, ut inquit D. Thomas, *non causâ ſalutis hominum, ſed causâ lucri prædicare.* Quod autem Apoſtoli quandoque pecunias receperint, quas fideles venditis poſſeſſionibus ante eorum pedes ponebant, minimè præjudicat excellenti eorum paupertati; quia eas recipiebant, non ut apud ſe retinerent, tanquam domini; ſed ut illas in uſum communem fidelium, & præſertim pauperum, tanquam omnium miniſtri erogarent. Atque ab iſta, & aliis temporalibus curis, quamprimùm potuerunt, ſe expedientes dixerunt Actor. 6. *Non eſt*

151. Augmentũ difficultatis infringitur.

D. Thom.

Paupertas in concionatoribus commendatur.

D. Thom.

D. Thom.

D. Bonav. Euſeb.

Nota.

D. Thom.

Actor. 6.

Digitized by Google

eſt æquum nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis. Conſiderate ergo fratres viros ex vobis boni teſtimonii ſeptem, plenos Spiritu ſancto, & ſapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus. Nos verò orationi, & miniſterio verbi inſtantes erimus.

D.Thom. Nec tamen univerſaliter negamus, quod aliquibus conveniat habere poſſeſſiones in communi, quia ut D.Thom. *opuſc. 17. cap. 16.* docet: *Expedit poſſeſſiones communes poſſidere propter eos, qui non ſunt ſummæ perfectionis capaces, qualis in primis credentibus fuit, qui tamen imperfectiores omninò negligendi non erant: ſicut etiam Dominus, cui Angeli miniſtrabant, loculos habuit propter neceſſitatem aliorum; quia ſcilicet ejus Eccleſia loculos erat habitura, ſicut Auguſtinus dicit ſuper Ioannem. Vnde ſi qua ſit congregatio, in qua omnes ad majorem perfectionem tendant, expedit eis communes poſſeſſiones non habere.*

152. Notabilis doctrina D. Bonaventuræ, quâ adverſi conatus eliduntur.

Ut autem ea quæ in argumento, & confirmationibus dicuntur de vita communi, de minori auſteritate, de paucioribus jejuniis, & de loculis Chriſti Domini, penitus elidantur, & evidentiùs appareat inde minimè inferri, quod aſperitas vitæ in victu, & veſtimentis, & magna paupertas plurimùm non faciant ad noſtram perfectionem, habenda præ oculis eſt doctrina, quam tradit D. Bonavent. (D.Bonav.) *in apolog. pauperum, reſp. 1.* ubi ait: *Refulgent à Chriſto tanquam è totius noſtræ ſalutis exemplari, & originali principio actus multiformes. Nam quidam actus in ipſo reſpiciunt ſublimitatem potentiæ, quidam ſapientiæ lucem, quidam ſeveritatem judicii, quidam officii dignitatem; quidam condeſcenſionem miſeriæ, quidam informationem vitæ perfectæ, ut paupertatem ſervare, virginitatem cuſtodire, Deo, & hominibus ſeipſum ſubjicere, noctes in oratione pervigiles ducere, pro crucifixoribus exorare, & morti ſe ſumma charitate etiam pro inimicis offerre. Cum igitur ſex ſint hujuſmodi actuum varietates, in his ultimis duntaxat ipſum imitari eſt perfectum. Nam in illis quæ ſunt excellentiæ ſingularis, eſt impium, & Luciferianum, niſi fuerit alicui privilegii ſingularis dono conceſſum. In his autem, quæ ſunt ſeveritatis, & dignitatis, eſt præſidentium, & Prælatorum. In his quæ condeſcenſionis, eſt infirmorum, in quantum loquimur ad actum extrinſecum. Nequaquam igitur, ut dogmatizat, ſumma Chriſtianæ perfectionis conſiſtit in univerſali imitatione actuum Chriſti, ſed tantùm illorum, qui vitæ perfectæ imitationem reſpiciunt.* Et ne quis putaret, aliquos fuiſſe in Chriſto Domino actus imperfectos, obſervat idem S. Doctor. (D.Bonav.) *cap. 1. reſponſ. 1.* quod *cùm loquimur de Chriſti operibus, poteſt fieri ſermo vel de ejus opere interiori, vel exteriori. Interius dicimus opus operans: exterius opus operatum. Omne autem opus Chriſti operans, ſive interius, eſt perfectiſſimum, quia ex perfectiſſima charitate proceſſit: & hoc eſt opus, & actus perfectiſſimæ voluntatis, & virtutis. Opus verò ejus exterius in ſe conſideratum aliquando fuit perfectum de genere actus, utputa morti ſe offerre, vel animam pro ovibus ponere: aliquando imperfectum, ut à facie perſequentium fugere, & ſeipſum abſcondere, & pro amotione calicis exorare. Veruntamen hoc opus relatum ad Chriſti charitatem, & rationem, & cauſam, quare hoc faciebat, & ad perſonam ſuam, efficitur perfectiſſimum.* Quam doctrinam confirmat authoritate D. Auguſt. & D. Bernardi, & deinde proſequitur: (D. Auguſt. D. Bernard. D. Bonav.) *Ipſa condeſcenſio Chriſti, quæ membris ſuis condeſcendebat infirmis, & imperfectis, ex ſublimitate procedebat perfectiſſimæ charitatis. Sicut enim humanam aſſumendo naturam, in noſtris quidem factus eſt humilis, ſed in propriis permanſit excelſus: ſic & ſummæ charitatis dignatione ad actus quoſdam noſtræ imbecillitati, & imperfectioni conformes deprimitur, & a ſumma perfectionis rectitudine non curvatur. Ac per hoc verum eſt, quod Chriſti perfecta ſunt omnia opera ad ipſum relata. Verum etiam eſt, quod Chriſtus etiam fecit aliqua opera, infirmorum in ſe ſuſcipiendo perſonam, & ad noſtra condeſcendendo infirma, & imperfecta. Verum nihilominus, quod eorum oppoſita laudabiliter poſſunt fieri: & laudabilius eſt facere illa pro loco, & tempore, quam omittere. Verum etiam, quod nuſquam ex hoc diſcipulus eſt ſuper magiſtrum, quia nullus tanta charitate aſcendit ad illa fortia, quanta Chriſtus condeſcendit ad iſta infirma, & ideo magiſter eſt ſemper ſupra diſcipulum.*

Ejuſdem doctrinæ applicatio. D.Bonav.

Quam doctrinam applicat, eaque pro qualitate rei præſentis utitur idem S. Doctor *in eadem apolog. reſp. 1. cap. 3.* in hunc modum: *Omnibus conſtat, quod tam jejunare, quam comedere fieri poteſt non ſolùm perfectè, & imperfectè, verùm etiam benè, & malè, & ſanctè, & impiè, ſecundùm rationem diverſorum finium, & circumſtantiarum. In hoc tamen eſt differentia inter jejunia ſervare, & jejunia ſolvere, quod primum de ſe eſt difficile, & arduum, ac de ſe efficax ad repreſſionem carnalis libidinis, & exercitationem ſpiritualis virtutis; & ideo de ratione ſui generis eſt bonum, & ad perfectionem ordinatum. Secundum autem, ſcilicet jejunia ſolvere, facile eſt, & carni ſuave, & ad quod inclinatur naturalis infirmitas; & ideo imperfectum de ſe, quamvis & perfectè fieri poſſit; ratione circumſtantiæ ſuperadditæ, utpote cum a viro perfecto fit ratione debilitatis propriæ, vel condeſcenſionis fraternæ. Fateatur igitur unà cum illo, contra quem ſcribit, quod loquendo de natura hujuſmodi actuum, perfectius eſt jejunia ſervare, quàm ſolvere; & quod Chriſtus omnis virtutis exemplar & pro tempore jejunavit, & pro tempore jejunia ſolvit, ut in primo auſteritatis vitæ præberet exemplum, & in ſecundo humanæ infirmitati præſtaret ſolatium. Propter quod & primum fuit rigoris, ſecundum condeſcenſionis; utrumque tamen perfectum in Chriſto, quia ex perfectiſſima charitate proceſſit. Nam condeſcenſio, ut ex prædeterminatis eſt evidens, nullam imperfectionem ponit in condeſcendente, ſed in eis ſolùm, quibus condeſcenditur, vel in ipſo genere actus. Hoc ſi voluiſſet calumniator advertere, varios in quos incidit, falſorum dogmatum declinaſſet errores.* Hactenus Seraphicus Doctor.

153. Vires objectionis eliduntur.

Et juxta hanc doctrinam, quando in objectione, & confirmationibus opponitur, Chriſtum Dominum duxiſſe vitam communem in victu, & potu, & veſtimentis, non multùm jejunaſſe, habuiſſe loculos, & alia hujuſmodi, ut hinc colligatur pœnitentiam, & aſperitates corporales non multùm intereſſe ad noſtram perfectionem (præterquam quod hæc magna ex parte deficiunt, & falſa ſunt, ut ex ſuprà dictis conſtat,) reſpondendum erit, actus quibus Chriſtus Dominus hæc fecit, fuiſſe opera condeſcenſionis, non verò informationis vitæ perfectæ. Voluit enim ipſe per illos actus præſtare ſolatium humanæ infirmitati, oſtendendo

Digitized by Google

oſtendendo prædicta licere, ne homines deſperarent, quorum plures nolunt conari ad magis egregia virtutum opera. Sed ſimul ipſe Dominus exercuit plurima opera, quæ non ſunt condeſcenſionis, ſed informationis vitæ perfectæ, non ſolùm prædicando, ſed etiam jejunando, utendo vilibus veſtimentis, non utendo calceis, cuncta ſæcularia contemnendo, parcendo inimicis, ſuſtinendoque quamplurima adverſa, aſpera, & doloroſa, tam in vita, quàm in morte. Ad perfectionem autem noſtram non pertinet imitari Chriſtum Dominum in actibus condeſcenſionis, quia hujuſmodi actus etſi relati ad perſonam Chriſti ſint excellentiſſimi, utpote facti ex perfectiſſima charitate; nihi-

D.Bonav. lominus, ut D. Bonavent. inquit, important imperfectionem in his, quibus condeſcenditur, & in ipſo genere actus. Unde non ſolùm licet omittere prædictos actus, v. g. non jejunandi, aut habendi loculos; ſed etiam laudabilius eſt, & magis perfectum exercere actus contrarios jejunando, & relinquendo omnia temporalia, aliaque exercendo hujuſmodi. Perfectio ergo noſtra deſumenda eſt per imitationem, & conformitatem ad illos Chriſti Domini actus, qui pertinent ad informationem vitæ perfectæ, & quibus, ut loquitur D.

D.Bonav. Bonavent. auſteritatis vitæ præbuit exemplum, cujuſmodi fuerunt non ſolùm prædicare, & procurare animarum ſalutem, ſed etiam contemplari, ſolitudinem petere, jejunare, abſtinere à carnibus, uti vilibus indumentis, carere propria domo, & aliis rebus temporalibus, aliaque plurima incommoda, & aſpera pati, ut ſuprà expendimus *à num.* 128. Unde meritò inferimus, & ſtatuimus hæc omnia pertinere ad perfectionem vitæ chriſtianæ, & religioſæ, multúmque conferre ad ejus augmentum; & conſequenter prædictam perfectionem non rectè, nec ſatis explicari per zelum animarum ſolitariè acceptum, & à pœnitentia diviſum; ſed oportere quod hujuſmodi zelus aſperitatibus corporalibus aſſocietur, atque ideo melius, & perfectius eſſe incumbere mortificationi, ſive pœnitentiæ, & animarum ſaluti, quàm ſoli animarum zelo inſiſtere, non exequendo opera pœnitentiæ.

154. Roboratur præcedens doctrina auctoritate D. Thomæ.

Nec hæc doctrina (quæ in operibus Chriſti Domini diſtinguit actus condeſcenſionis, quos imitari non obligamur, ſed poſſumus laudabiliter, ac laudabiliùs omittere; & actus informationis vitæ perfectæ, quos imitari pertinet ad noſtram perfectionem) eſt ſolius D. Bona-

D. Thom. venturæ, ſed etiam D. Thomæ, ex quo poteſt ampliùs roborari. Nam *opuſc.* 19. *cap.* 6. inquit: *quamvis non ſit præceptum, quod nihil pecuniæ ad uſus neceſſarios reſervetur; eſt tamen conſilium. Nec Dominus loculos habuit, quaſi aliàs ei non potuiſſet provideri; ſed ut infirmorum gerens perſonam, ut ſibi licitum crederent, quod à Chriſto obſervatum viderent. Unde Ioan.* 12. *ſuper illud, Et loculos habens, dicit Gloſſa: Cui miniſtrant Angeli, loculos habet in ſumptus pauperum, condeſcendens infirmis. Et ſuper illud Pſalm.* 103. *Producens fœnum jumentis, dicit Gloſſa: Dominus loculos habuit in uſum eorum, qui cum ipſo erant, & ſuos, perſonam infirmorum magis ſuſcipiens, ut ibi, Triſtis eſt anima mea. Et ibidem in reſp. ad* 14. *ait: Dominus pecuniam reſervari fecit ad neceſſarios uſus, ut infirmis condeſcenderet. Et ideo non eſt reputandum pro ſuperſtitione, ſi aliqui perfecti viri pecuniam reſervare nolunt: ſicut etiam ut infirmis condeſcenderet, cum publicanis comedebat, & vinum bibens, & aliis cibariis communiter utens.* Quod maximè pertinere videtur ad rationem vitæ communis, ut fusè ponderat Nieremberg. *ubi ſuprà.* Nieremberg. Sed tamen D. Thom. illud reponit inter opera condeſcenſionis, non D. Thom. inter actus informationis vitæ perfectæ. Deſumpſit autem uterque S. Doctor hanc doctrinam ex antiquioribus Doctoribus, Ambroſio, D. Ambroſ. Auguſtino, Chryſoſtomo, Gregorio, & Hugone de S. Victore, quorum teſtimonia refert D. Bonavent. *loco citato, in reſp.* 1. *cap.* 1. Ex D. Auguſt. D. Chryſoſt. D.Gregor. Hugo de S. Vict. quibus D. Chryſoſtom. ait: *Videte quanta eſt Chriſti in condeſcenſione diligentia, ſicut cum comedebat, & bibebat, cùm videatur ex adverſo Ioannes faciens: & hæc Iudæorum gratiâ ſalutis facit, magis autem orbis terrarum univerſi.* D. Bonav. D.Chryſoſt. Additque D. Bonavent. *Quid his clarius dici poteſt? In quibus dicit Chriſtum condeſcendiſſe in cibo, & potu Iudæis, qui utique infirmi erant, non tam carne, quam mente; nam & infirmitatem carnis ipſe Ioannes habebat.* Unde licèt concederetur Chriſtum comediſſe carnes, quod tamen niſi de cœna myſtica agni paſchalis non conſtat, minimè adhuc inferretur, ad perfectionem noſtram ſpectare carnes comedere, & in hoc Chriſtum imitari; quia illarum eſus in Chriſto fuit actus condeſcenſionis, quem laudabiliter, & laudabiliùs omittere poſſumus jejunando, & à carnibus abſtinendo.

Tertiò contra ea, quæ de mortificatione 155. corporali in veſtimentis, & nuditate pedum Tertium diximus, quatenus confert ad perfectionem, argumentū. poteſt opponi ex Baeza *tom.* 1. *in Evang. lib.* 2. Baeza. *cap.* 7. §. 11. ubi hæc habet: *Miror in Ignatii pœnitentia id, quod omnes mirari cuperem, quod is gladius, qui tam immaniter verſatus fuit à primo converſionis die, tandem cum ad Societatem inſtituendam accedit, occultatur, & quaſi cooperitur, ut plures metat in aream Chriſti. Qui cilicio opertus, & ſacco, qui nudis plantis, & capite nudo incedit à principio, Societatem fundaturus laneo pallio tegitur, calceos ſumit, caput operit.* Deinde ſubdit: *Si Ignatius collecturus Societatem gladium exacutum relinqueret, ſaccum, cilicium, famem oſtentaret, quoties hypocriſis notam incurreret? Quoties ſpueretur? Quàm paucos ſocios aſciſceret? Verùm ſapientior ipſe gladius acutus, non hypocritum imperium portans, pallio, & calceis obtegit gladii duritiam. Et ſtans replevit omnia morte: ejus exemplo innumeri primogeniti, adoleſcentes nobiles, divites, magnæ expectationis homines priſtinam faſtidientes vitam, immoriuntur Chriſto.* Ergo veſtimentorum aſperitas, & pedum nuditas nihil, aut ferè nihil ad perfectionem conducunt. Patet conſequentia: tum quia ſi conducerent, eis utens non diceretur portare *hypocritum imperium*, ſed potiùs medium utile ad perfectionem. Tum etiam, quia illa, quæ perfectioni deſerviunt, non contemnuntur apud Catholicos, ſed potiùs ad imitationem, atque virtutis amorem excitant: ſaccus verò, cilicium, & famis indicia contemptum pariunt; eis quippe utens, inquit Baeza, *quoties ſpueretur? quàm paucos ſocios aſciſceret?* Baeza. Et oppoſitus tenor trahit ad Chriſtum innumeros adoleſcentes, primogenitos nobiles, divites, & magnæ expectationis.

Confirmatur, quia ita abeſt, ut aſperitas Confirmatio. veſtimen

Digitized by Google

veſtimentorum, & pedum nuditas conferant ad perfectionem, quod magis illam impedire videntur. Quod ſic oſtenditur: Nam proprium perfectorum eſt alios ad perfectionem trahere, & ad Chriſti mores convertere: ad id autem expedit horrorem, & rigorem non præferre in veſtimentis; ſed potiùs illorum uſui accommodari, quos convertere, & ad Chriſtum trahere deſideramus: Ergo veſtimentorum aſperitas, & pedum nuditas non tam inferunt, quàm impediunt perfectionem. Minor, in qua poterat eſſe difficultas, probatur ex Velazquez *tom. 1. in epiſt. ad Philip. cap. 2. verſ. 11. annot. 9. morali, num. 15.* ubi refert hæc verba D. Hieronymi: *Veſtibus lineis utuntur Ægyptii Sacerdotes, non ſolùm intrinſecus, ſed & extrinſecus. Porrò religio divina alterum habitum habet in miniſterio, alterum in uſu, vitaque communi.* Subdit tunc Velazquez: *Divinam inde religionem penſitans Hieronymus; quod pro aliorum utilitate lineam, & ſubtiliem, ſicubi opus eſt, veſtem deponat, & communem cum populo aſſumat. Sed & hac omninò de cauſa nullus Ieſuitis certus habitus, nullum indumenti genus, ſed juxta decentem ejus, in qua degunt, regionis Sacerdotum uſum, ac modum ſignatè præſcriptum. Quod ſanè ita mordicus retinuit ſemper Societas, ut ipſimet ethnicorum habitui ſeſe conformare, & dum inter Iaponios, & Sinas degit, eandem, quâ illorum Sacerdotes, & litterati viri utuntur, togam aſſumere non dubitet; adeo ſuam frontem populo convenire ſtudet, atque alias veſtes interioris, atque exterioris converſationis aſſumere, & commutare.*

Velazq.
D. Hieron.
Velazquez.

156. Obſervanda pro argumenti ſolutione.

Priuſquam hæc diluamus, certò ſtatuendum eſt, uſum cujuſvis ſacræ Religionis circa veſtimenta eſſe abſolutè bonum, & omni reprehenſione indignum, cùm ſit ab Eccleſia approbatus. Unde nulla Religio, ſive iſto, ſive illo modo circa ſuorum indumenta diſponat, poteſt, aut debet reprehendi.

Bellarm. Dionyſ. Athanaſ. Tertullian. Baſilius. Ambroſ. Hieron. Auguſt. Gregor.

Religioſi utuntur habitu peculiari, & ab aliis diverſo.

Bellarmin.

Deinde ſupponendum etiam eſt, antiquiſſimum eſſe inſtitutum, ut qui profitentur mundi contemptum, & pœnitentiam, ſingulari, & notabili habitu induantur, ut contra hæreticos diſputans tradit eiſdem verbis Bellarminus *tom. 2. lib. 2. de Monachis, cap. 40.* idque probat ex Dionyſ. Athanaſ. Tertull. Baſil. Ambroſ. Hieron. Auguſt. Gregor. & aliis Patribus, adjunctis etiam Conciliis. *Iam quod attinet* (addit idem Bellarminus,) *ad rationem habitus monaſtici* (& eadem eſt de habitu religioſo) *ea redditur ab iiſdem Patribus. Nam cur veſtem mutet monachus futurus, rationem dicit eſſe Dionyſius cap. 6. Eccleſ. Hierarch. ut ſignificetur vitæ mutatio. Cur certo, & proprio utantur Religioſi veſtium genere, rationes duas reddit Baſilius quæſt. 22. ex diffusè explicatis. Prima ratio eſt ad deſignandam propriam profeſſionem. Si enim convenit, ut aliter veſtiantur Senatores, aliter nobiles, aliter ruſtici: & ſi Paulus 1. ad Corinth. 11. jubet virum aperto capite orare, ad ſignificandam poteſtatem; mulierem verò velato, ad ſignificandam ſubjectionem: cur non conveniet Religioſo certam veſtem deferre, ad ſignificandum ſtatum ſuum? Secunda ratio eſt, ut Religioſi ſaltem inviti cogantur rectè vivere. Si enim non haberent certum habitum, non internoſcerentur ab aliis. At nunc ſtatim ab omnibus cognoſcuntur, & obſervantur; & ſi quid agant contra ſuam profeſſionem, ab omnibus notantur, & reprehenduntur.* Et benè advertit Suarez *tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 1. cap. 5.* id non oriri ex peculiari regula, ſed pertinere quodammodo ad jus commune ſtatus religioſi; quia habitus religioſus datur non tantùm ad humanum uſum, ſed tanquam ſignum, & teſſera propriæ profeſſionis: eo autem ipſo, quod aliquis aſſumit aliquod munus, vel ſtatum cum perpetua obligatione ſuſtinendi illud, conſequenter obligatur ad non deponendum proprium ſignum publicè inſtitutum, & datum ad ſignificandam talem profeſſionem. Unde Religioſi profeſſi temerè dimittentes ſuæ Religionis habitum, peccant graviter, & incidunt in excommunicationem, ut ſtatuitur *in cap. Ut periculoſa, ne Clerici, vel Monachi, in 6.* & tradunt communiter Doctores, tum ibi, tum *in cap. Deus qui, & cap. Clerici, de vita, & honeſt. cleric.*

Suarez.

Cap. Ut periculoſa, &c. in 6.
Cap. Deus qui.
Cap. Clerici.

Aſpera aliquarum Religionum veſtimenta defenduntur, & laudantur.

Utuntur autem diverſæ Religiones diverſis habitibus, ut expreſſiùs ſignificetur earum diverſa profeſſio. Et quidem aliquæ utuntur indumentis valdè aſperis, & calceos dimittunt, ut non ſolùm exprimant ſuam pœnitentem profeſſionem, ſed etiam mortificationem ſuſtineant, & iis aſperitatibus corpus caſtigent, & redigant in ſervitutem, ut ex Patribus tradit Bellarminus *ubi ſuprà*, his verbis: *Cur autem veſte horrida, ut ſacco, aut certè ſimplici, & vili utantur, cauſam reddunt Hieronym. & Caſſian. locis citatis: tum ad agendam pœnitentiam, tum ad mundi contemptum demonſtrandum. Nam ſaccos, & aſperas veſtes habitum eſſe pœnitentium, Scriptura teſtatur, cùm inducit Achab pœnitentem ſacco indutum, 3. Regum, cap. 21. & Heliam veſte piloſa tectum, 4. Regum, 1. & Ninivitas ſacco veſtitos, Iona 3. & Ioannem pilis camelorum utentem, Matth. 3. & denique multos alios circumeuntes in melotis, & in pellibus caprinis, ad Hebr. 11.* Unde non benè audiet apud Catholicos, qui hæc pœnitentiæ, humilitatis, & contemptus mundi ſigna auſus fuerit reprehendere, irridere, aut parvifacere. Applauſus verò conſequuntur apud hæreticos, quibus familiare eſt humilia, & aſpera Religioſorum indumenta ſpernere. Ex quibus Lutherus *in articulis damnatis, artic. ult.* pronuntiavit, *præſtare omnes ſaccos mendicitatis delere.* Melanchthon *in apolog. pro Confeſſ. Auguſtana*, vocavit hæc *obſervationes fatuas, & hypocriticas ſimulationes.* Magdeburgenſes *cent. 4. cap. 6.* dixerunt eſſe *res ſuperſtitioſas, & non conformes Scripturæ, nec uſui prioris Eccleſiæ.* Et de VViclepho illorum præcurſore VValdenſis *lib. Doctrin. fidei antiq. cap. 27.* refert: *VVicleph in tractatu diabolico de diabolo, & membris ejus, cap. 2. verſus finem, ſic diabolizat in iſta materia: Nos credimus, quod Chriſtus conceſſit ſuo ordini libertatem in ſignis ſenſibilibus, & habitibus; ſic tamen, quod virtutes ſerventur in anima.* Unde inferebat uſum ſacrarum Religionum eſſe Chriſti inſtitutioni contrarium. Addit VValdenſis: *Ecce ut offendit iſtum in materia ſignorum, quod conſtanter ſcilicet retinent ſimilem veſtituram, quamvis aliquando mutatam; & ideo extraneat iſte doctor varietatis, & filius inconſtantiæ Religioſos perfectos ab ordine Chriſti, quia ipſos veſtes ſuas variare non aſpicit.*

Bellarm.

Nota.

Luther.
Melanchthon.
Magdeburgenſes.
VVicleph.
VValdenſis.

VValdenſis.

Hic

Digitized by Google

Hic planè incidit in hæreſim Lampetianorum, qui ideo vocantur hæretici, quia Religioſis dixerunt licere vagari, & in quamcunque vellent, migrare figuram, id eſt formam habitus, ſecundùm Damaſcenum lib. ſuo de hæreſibus, cap. de Lampetianis. Impugnat deinde aliis pluribus impietatem Vviclephi, & tandem concludit: *Principium hujus obſervationis, quantum reor, ſumere debemus ex his ſanctis viris, à quibus ſub ſcripta lege religio peculiaris ortum habebat, ſcilicet Helia, & poſtero ejus Ioanne Baptiſta. Quorum uterque, teſte Scriptura, veſte uſus eſt notabiliter ſegregata à veſte vulgari; & hoc continuò, ſine omni variatione. De quorum primo notatur quantum ad ejus habitum, 4. Reg. 1. Ochozia rege quærente, cujus figuræ, & habitus eſſet vir, qui occurrit ſervis ſuis: Vir, inquiunt, piloſus eſt, & zona pellicea accinctus renibus. Et ait rex: Helias Thesbites eſt. Quem inter tot millia populorum non judicaſſet eſſe Heliam, ſaltem ex habitu, niſi ſolitus fuiſſet habitu tali ſemper incedere, & longè diverſo ab habitu populari. Quod ſequaces ejus fecerunt ſervantes pro habitu, ſecundum quod eos ex habitu taliter ſeparato vocabat Apoſtolus dicens: Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, ad Hebr. 11. Melotam autem deſcribens Gloſſa dicit, quod eſt veſtis hiſpida ex pilis contexta vel camelorum, vel caprarum, vel taxorum, quali uſus eſt Helias, & alii. Unde Chryſoſt. ſuper hunc locum ad Hebr. homil. 38. Hîc, inquit, agitur de Helia, & ſuis. Et ritus iſte veſtiendi duravit uſque ad tempora Ioannis Baptiſtæ, de quo aſſerunt Evangelium, quod ſine omni variatione eundem veſtiendi ritum ſervabat, Marc. 1. Erat, inquit, Ioannes veſtitus pilis camelorum, & zona pellicea circa lumbos ejus.* Legatur etiam D. Thom. infrà, *quæſt.* 187. *art.* 6. ubi reſolvit, quod competit Religioſis vilitas veſtium, quia Religio eſt ſtatus pœnitentiæ, & contemptus mundanæ gloriæ. Et *in reſponſ. ad* 3. addit: *Maximè autem videntur hoc non ex ambitione facere Religioſi, qui habitum vilem deferunt, quaſi ſignum ſuæ profeſſionis, quâ contemptum mundi profitentur.* Et *in arg. Sed contrà*, refert Decret. 21. q. 4. *Si inventi fuerint deridentes eis, qui vilibus, & religioſis veſtibus amicti ſunt, corrigantur. Priſcis enim temporibus omnis ſacratus vir cum mediocri, aut vili veſte converſabatur.* Videatur etiam idem S. Doctor *opuſc.* 19. *cap.* 8. ubi vilitatem religioſarum veſtium fuſiùs defendit.

Vvaldenſis. — *D. Thom.* — *D. Thom.* — *D. Thom.*

157. Satisfit objectioni. *Baeza.*

His ſuppoſitis, ad objectionem reſpondetur negando aſſumptum, ſive antecedens, quod proponitur ex Baeza. Nam S. P. Ignatius prudentiſſimè quidem ſibi, & ſuis elegit illa veſtimenta, & calceos, quibus utuntur, quin inde ullam reprehenſionem mereantur. Sed ad id motus non eſt aliqua ex rationibus, quas Author ille proponit. Non quidem ad *non incurrendam notam hypocriſis, & ne ſpueretur*; quia licèt uteretur alio habitu ſtrictiori, & magis pœnitenti, & licèt calceos abjiceret; nullam tamen hypocriſis apud Catholicos notam incurreret, ſed potiùs mereretur laudem. Sicut Capucini, & alii Religioſi diſcalceati, & reformati à nullo Catholico vocantur hypocritæ, quanvis magnam auſteritatem præſeferant tam in ſaccis, quàm in pedum nuditate; ſed magis laudantur, & venerationi cunctorum ſunt. Et Eccleſia ſancta id approbat, & commendat, ut patet in feſto S. Petri de Alcantara, *lect.* 4. ibi: *Quod vitæ genus aſperrimum ibi fœliciter cœptum per diverſas Hiſpaniæ provincias uſque ad Indias mirificè propagatum fuit.* Et *lect.* 6. dicitur: *Quem eodem momento in cœlum ferri B. Thereſia procul diſtans vidit. Cui poſtea apparens dixit: O felix pœnitentia, quæ tantam mihi promeruit gloriam!* Quod autem hæretici, & qui eos imitantur, hæc ſpernant, & ſpuant, nihili faciendum eſt à Sanctis, qui ſciunt iſtas auſteritates, & aſperitates ab illis vocari *ſuperſtitiones, obſervationes fatuas, hypocriticas ſimulationes, &c.* ut *num. præced.* vidimus. Quinimò hujuſmodi vituperia inter coronas recenſent, juxta illud Act. 5. *Ibant Apoſtoli gaudentes à conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati.* Nec ipſe S. P. Ignatius hæc vitavit, aut vitare voluit, de quo Eccleſia in ejus feſto, *lect.* 5. ait: *Cum nihil interim omitteret de ſtudio alienæ ſalutis, mirum eſt quas ubique locorum ærumnas, ac ludibria devoraverit, &c.* Unde non rectè dicitur, ipſum ſibi, & ſuis elegiſſe calceos, & non ſaccum, *ne ſpueretur, & incurreret notam hypocriſis.*

Eccleſiæ approbatio. — *Act.* 5. — *S. Ignatius.*

Nec melior eſt ſecunda cauſa, quæ additur, quia ſcilicet *valde paucos ſocios aſciſceret.* Incredibile enim eſt, quod auſteriorem habitum, & nuditatem pedum eligens pauciores habuiſſet imitatores. Imò verò qui magnam pœnitentiam in prædicante attendunt, ſolent inde magis moveri ad imitationem ipſius, ad emendationem vitæ, & ad ſimile inſtitutum capeſſendum. Fuit equidem Ioannes Baptiſta excellentiſſimus prædicator, de quo Marc. 1. *Fuit Ioannes in deſerto baptizans, & prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum.* Et infrà: *Et erat Ioannes veſtitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos ejus, & locuſtas, & mel ſylveſtre edebat.* Qualis verò effectus ad exemplum tantæ auſteritatis, & pœnitentiæ in prædicante? *Et egrediebatur ad eum*, inquit Evangeliſta, *omnis Iudææ regio, & Ieroſolymitæ univerſi, & baptizabantur ab ipſo in Iordanis flumine, confitentes peccata ſua.* Tot, ac tam publicas converſiones operabatur pœnitentis prædicatoris exemplum. Et Seraphicus P. Franciſcus, qui adeo pluribus aſperitatibus internis, & externis utebatur, quales ex D. Bonavent. & Bellarmino *num.* 147. vidimus innumeros tam in vita, quàm poſt mortem ſocios, atque imitatores acquiſivit, ut eſt per ſe manifeſtum. Et de S. Norberto inquit Eccleſia in ejus feſto, lect. 4. *Abdicatis Eccleſiaſticis proventibus ſatis amplis, & patrimonio in pauperes erogato, ſemel in die ſub veſperam ſolo cibo Quadrageſimali utens, nudiſque pedibus, & lacera veſte ſub brumali rigore incedens, miræ auſteritatis vitam eſt aggreſſus. Potens igitur opere, & ſermone innumeros hæreticos ad fidem, peccatores ad pœnitentiam, diſſidentes ad pacem, & concordiam revocavit.* Et S. Vincentius Ferrerius (quem Eccleſia in ejus feſto, *lect.* 5. dicit rigidiſſimum tenorem in Apoſtolico prædicandi munere tenuiſſe, inviolabile ſemper jejunium ſervaſſe, carnes nunquam comediſſe, nec veſtem lineam induiſſe,) ingentem multitudinem Judæorum, & Saracenorum ad fidem Chriſti convertit, & multa millia Chriſtianorum à peccatis ad pœnitentiam,

Marc. 1. — *S. Franciſc.* — *D. Bonavent.* — *Bellarm.* — *S. Norbert.* — *S. Vinc. Fer.*

pœnitentiam, & virtutem revocavit, ut eadem Eccleſia affirmat *lect.* 4. Denique ut prolixitatem in re adeo clara vitemus, ſacræ Religiones, quæ rigidius inſtitutum tam in alimentis, quàm in veſtimentis obſervant, non pauciores edunt converſionum fructus, tam in Europa, quàm apud Indos, & alias orbis nationes, ut ex profeſſo deſcribit Gravina in voce Turturis,
Nota pro concionatoribus. *1. part. cap. 6. & 2. part. per totam.* Generalis autem horum ratio eſt, quam aſſignavimus *numero* 125. nempe ad Apoſtolicos viros pertinere prædicare potiſſimùm pœnitentiam: ut autem fructuoſè illam prædicent, oportet quod ſuo exemplo illam approbent, manifeſtando in propria perſona ejuſdem praxim, & efficaciam.
S. P. Ignatius Quod ergo S. P. Ignatius illo modo circa ſuorum veſtimenta, & calceos diſpoſuerit, minimè poteſt revocari ad motiva, quæ Baeza deſignavit; ſed revocandum eſt ad alias rationes prudentiales, nullaque reprehenſione dignas. Quarum una videtur ſatis conveniens, quam
Nieremberg aſſignat Nieremberg. *lib. 1. doctr. aſcet. diſt.* 10. *cap.* 92. his verbis: *Cæterùm & alia ratione convenit Societati Jeſu honeſtus, quanvis pauper, veſtitus; non tamen omninò vilis, quemadmodum utuntur aliæ ſanctiſſimæ Religiones auſteritatem externam profeſſæ; nam eſt Religio non Monachorum, ſed Clericorum, quibus ob dignitatem ſui Ordinis honeſtus decet, &c.*

158. Diluitur confirmatio. Ad confirmationem negamus antecedens, & ad probationem neganda eſt minor, cujus falſitas evidenter conſtat ex tam immediatè, quàm ſuprà dictis. Id verò quod ad eam ſuadendam adducitur, nullius momenti eſt. Nam in primis teſtimonium D. Hieronymi non eſt ad rem, ſolùm enim dicit Ægyptiorum Sacerdotes uti lino intrinſecus, & extrinſecus; religionem verò Chriſtianam ad id ſuos Sacerdotes non obligare, ſed aliis veſtimentis uti ad miniſterium ſacrificii, & aliis ad exercitia vitæ communis. Ex quo nihil infertur, quod noſtræ doctrinæ præjudicet: imò verò videtur inferri, quod ſi lino utimur ad ſacrificia, alia veſte utamur ad miniſteria communia; quod tamen nec Hieronymus affirmat. Ad id quod additur, concedimus non eſſe illicitum, quod Religioſi ex juſta aliqua cauſa habitum proprium deponant, utputà cùm opus eſt peregrinari apud infideles, ne ſcandalizentur, & fructus converſionum impediatur.
Innoc. III. Quod omnibus Religioſis concedit Innocentius III. *in cap. Deus qui, de vita, & honeſt. cleric.* Concedimus etiam, quod Patres Societatis non habeant habitum proprium, ſed utantur habitu communi accommodato regioni, in qua degunt, ut decernitur *in part. 6. Conſtit. cap.* 2. §. 15. ex quo principio infert
An Religioſis liceat mutare habitum. Thomas Sanchez. Thomas Sanchez *lib. 6. Summa, cap. 8. num.* 70. eos, licèt habitum dimittant, non incurrere excommunicationem latam contra Religioſos temerè dimittentes habitum. Concedimus tandem poſſe prædictos Religioſos apud Sinas, & Japonios ſe induere juxta communem, & popularem morem illarum gentium, ut fructuoſiùs converſioni illarum ſtudeant; licèt experientiâ compertum ſit, uſum proprii habitus, licèt auſteri & pœnitentis, non ſemper obeſſe, ut conſtat in Religioſis Diſcalceatis S. Franciſci, & aliis; imò non ſemel prodeſſe plurimùm, quia oportet prædicare gentibus pœnitentiam; & Jeſum Chriſtum crucifixum, ut vidimus *tract. 17. diſputat. 7. dub. unico*, §. 7. Sed quod nec concedimus, nec ullo pacto credimus, eſt Patres Societatis apud Sinas, & Japonios induere togam Sacerdotum Idolorum illarum gentium, quidquid ſit de litteratorum, & Mandarinorum veſtibus. Quia ex una parte ad finem occultandi veram fidem, quando, & ubi oportet, ſufficit uti veſtimentis vulgaribus inſtitutis in uſum communem tegendi corpus, non verò in ſignum proteſtativum falſæ Religionis. Et Innocent. III. *in cap. relato*, id Religioſis concedit, ut in terris infidelium poſſint aſſumere communem, & honeſtum habitum. Innoc. III. Ex alia verò parte veſtes Sacerdotum Idolorum ſunt propriæ, & peculiares religionis falſæ, & deſignant ſuperſtitioſum cultum; atque ideo illis uti eſt ab intrinſeco illicitum, cùm virtualiter importet receſſum à fide Chriſti, & profeſſionem falſæ religionis; ſicut alia, quæ retulimus loco citato, & de prædictis Sacerdotum ethnicorum veſtibus oſtendimus ex profeſſo *in eodem dub. §. 5. per totum.* Unde honori ſacræ Societatis conſulentes, fidem in hac parte non adhibemus Velazquio, qui fortè illa ex aliquo falſo rumore ſcripſit, vel aliarum veſtium uſum hyperbolicè extendit ad inſignem charitatem exaggerandam. Velaſq.

DUBIUM IV.

Quando charitatis augmentum, quod actibus ejus remiſſis correſpondet, phyſicè conferatur.

Redeamus jam ad punctum, à quo occaſione præcedentium conſectariorum ſeſe vocantium digredi cœpimus, & videamus quo tempore conferatur augmentum illud præmii eſſentialis, quod præcedenti dubio ſtatuimus deberi, & rependendum fore actibus charitatis remiſſis. Et quidem quod augmentum gloriæ prædictis actibus debitum non conferatur ſtatim, nec in hac præſenti vita, liquet omninò, cùm gloria, ejuſque incrementum pertineant ad futurum beatitudinis ſtatum, quo præſens hic viatorum proceſſus evacuatur. Sed quia charitas (& eadem eſt ratio de gratia,) ſolet in hac vita augeri, ut contingit cùm juſtus in actus habitu ferventiores prorumpit; meritò inquirimus quando conferatur illud augmentum, quod correſpondere, & deberi diximus actibus remiſſis, ſive latitudinem habitus non ſuperantibus. Daturne ubi primùm ipſi eliciuntur, vel confertur alio hujus vitæ tempore, aut denique reſervatur dandum poſt mortem? Et conſultò in dubii titulo addimus ly *phyſicè*; nam ſi certa ſunt, quæ *dub. preced.* præmiſimus, certum etiam eſt, charitatem ſtatim augeri moraliter. Cùm enim actus quilibet, etſi remiſſus, mereatur aliquod gloriæ augmentum, nequit non charitas ut eliciens, & importans talem actum creſcere moraliter, ſive in jure conſequendi majorem gloriam. Unde quæſtio revocatur ad augmentum phyſicum charitatis in ſeipſa per additionem novi gradus,

gradus, aut modi, quo intrinſecè, & in ratione qualitatis fiat major, & magis perficiat ſubjectum. Quam difficultatem ob plures dicendi modos, qui in ea ſuperanda occurrunt, per partes decidemus.

§. I.

Proponitur prima concluſio.

185. Prima aſſertio.

DIcendum eſt primò, charitatem non ſtatim augeri phyſicè per actus remiſſos; atque ideo habentem v.g. charitatem ut quatuor, ſi eliciat actum ut duo, non ſtatim conſequi illud charitatis augmentum, quod prædicto actui correſpondet per modum præmii. Ita D. Thom. *locis infra referendis*, cui communiter ſubſcribunt diſcipuli, Cajet. & Conrad. 1. 2. *q.* 114. *artic.* 3. Idem Cajet. *in præſ. art.* 6. ubi Bañez *dub.* 2. Araujo *dub.* 4. *concl.* 1. Joan. à S. Thom. *diſp.* 15. *art.* 4. Labat *diſp.* 3. *dub.* 2. *concl.* 2. Gonet *diſput.* 10. *art.* 8. *concluſ.* 2. Ferre *quæſt.* 17. §. 3. *& quæſt.* 18. *numero* 27. Alvarez *lib.* 7. *de auxiliis, diſput.* 60. *concluſ.* 1. Nuño 3. *p. quæſt.* 89. *artic.* 5. Montefinos 1. 2. *quæſt.* 114. *diſput.* 36. §. *ultim.* Idem etiam tuentur Scotus *in* 4. *diſtinct.* 21. *quæſt.* 1. Paludan. *ibidem, diſtinct.* 14. *quæſt.* 1. Richardus *in* 1. *diſt.* 17. *art.* 2. *quæſt.* 3. Valentia *in præſ. diſp.* 3. *quæſt.* 2. *punct.* 3. & alii, præſertim Scotiſtæ, ut teſtatur Caſtillo *diſp.* 3. *quæſt.* 7. *part.* 2. *num.* 12.

Caietan. Conrad. Bañez. Araujo. Ioan. à S.Th. Labat. Gonet. Ferre. Alvar. Nuño. Monteſ. Scotus. Paludan. Richard. Valentia. Caſtillo.

Probatur ex D.Thoma. *D. Thom.*

Probatur primò ex D. Thom. qui hanc ſententiam evidenter docet; nam 1. 2. *quæſt.* 114. *art.* 8. *ad* 3. inquit: *Dicendum quod quolibet actu meritorio meretur homo augmentum gratiæ, ſicut & gratiæ conſummationem, quæ eſt vita æterna. Sed ſicut vita æterna non ſtatim redditur, ſed ſuo tempore: ita nec gratia ſtatim augetur, ſed ſuo tempore, cùm ſcilicet aliquis ſufficienter fuerit diſpoſitus ad gratiæ augmentum.* Et *in præſ. art.* 6. *in corp.* ait: *Non quolibet actu charitatis charitas actu augetur. Sed quilibet actus charitatis diſponit ad charitatis augmentum, in quantum ex uno actu charitatis homo redditur promptior iterum ad agendum ſecundùm charitatem; & habilitate creſcente, homo prorumpit in actum ferventiorem dilectionis, quo conatur ad charitatis profectum; & tunc charitas augetur in actu.* Et *in reſponſ. ad* 1. addit: *Dicendum, quod quilibet actus charitatis meretur vitam æternam, non quidem ſtatim exhibendam, ſed ſuo tempore. Similiter etiam quilibet actus charitatis meretur charitatis augmentum; non tamen ſtatim augetur, ſed quando aliquis conatur ad hujuſmodi augmentum.* Idem docet *in reſp. ad* 2. Et *in* 1. *diſt.* 17. *quæſt.* 2. *art.* 3. *in corp.* ait: *Quando actus charitatis procedit ex tota virtute habentis, & quantum ad virtutem naturæ, & quantum ad virtutem habitus infuſi, tunc unus actus diſponit, & meretur augmentum charitatis, ut ſtatim fiat. Quando autem non ſecundùm totam virtutem procedit actus ille, tunc eſt ut diſpoſitio remota, & poterit tunc per plures actus pervenire ad augmentum charitatis; non tamen de neceſſitate, quia homo quantumcunque ſit diſpoſitus, poteſt non agere.*

186. Aliquorum interpretatio exploditur.

In his teſtimoniis adeo apertè tradit D. Th. charitatem non ſtatim ſuſcipere illud incrementum, quod cuilibet ejus actui remiſſo debetur, ut aditum non relinquat illis ſubterfugiis, quibus aliqui utuntur, ne palam S. Doctorem deſerere videantur. Quod enim Zumel *ad locum cit. ex* 1. 2. Herrera *in MS. ad hunc art. dub.* 4. & alii dicunt D. Thom. in teſtimoniis relatis ſolùm intendere quod charitatis augmentum non fiat diſpoſitivè connaturaliter per actus remiſſos; ſed non negare, quod reipſa ſtatim phyſicè exerceatur dependenter à prædictis actibus ſicut à merito: id, inquam, evidenter refellitur eiſdem teſtimoniis. Quoniam S. Doctor ita negat actum remiſſum eſſe diſpoſitionem ſufficientem ad augeſcendam charitatem, ut propterea affirmet hujuſmodi augmentum in alio tempore exercendum fore, cùm videlicet aderit perfectior conatus, & diſpoſitio. Quod falſum eſſet, ſi poſito actu remiſſo, ſtatim retribueretur illud charitatis augmentum, quod tali actui debetur; tunc quippe non oporteret expectare aliud tempus, aut diſpoſitionem ad ſuſcipiendum illud augmentum, quod jam collatum ſupponitur. Aliæ autem interpretationes, quas quidam adhibent, ſunt adeo alienæ, ut illis tantùm utantur, qui apertè à D. Thom. recedunt; & ideo ſupervacaneum eſt in eis refellendis immorari.

Zumel. M. Herrera. D. Thom.

187. Expenditur aſſertionis motivum.

Probatur ſecundò ratione D. Thom. quoniam augmentum gratiæ, & charitatis fit dependenter à noſtris actibus tanquam à diſpoſitione phyſica: Sed actus remiſſior habitu charitatis non eſt diſpoſitio phyſica ſufficiens ad hujuſmodi augmentum: Ergo poſito actu charitatis remiſſo, non ſtatim augetur habitus charitatis. Conſequentia patet, quia effectus non ponitur ſaltem connaturaliter, niſi poſitis cauſis, à quibus dependet; atque ideo ſi augmentum charitatis dependet à noſtris actibus tanquam à diſpoſitione phyſica, & actus remiſſus non eſt diſpoſitio ſufficiens, ſequitur quod charitas non augeatur ad poſitionem cujuſlibet actus remiſſi, ſed expectare debeat perfectiorem diſpoſitionem. Major autem conſtat ex dictis *dub.* 2. ubi illam ſtatuimus. Minor denique oſtenditur; nam ille ſolus actus diſponit ultimò, & ſufficienter ad augmentum habitus, qui tantam habet intenſionem, ſeu latitudinem gradualem in eſſe actus, & diſpoſitionis, quantam habet habitus in eſſe habitus, & formæ: Sed inter actum habitu remiſſiorem, & hujus augmentum non invenitur hæc adæquatio; ſi enim quis habeat v. g. charitatem ut undecim, & eliciat actum ut duo, nequit ejus charitas augeri, niſi creſcat ſaltem uſque ad perfectionem ut duodecim, quæ actum illum phyſicè excedit in decem gradibus: Ergo actus habitu charitatis remiſſior non eſt diſpoſitio phyſica ſufficiens ad charitatis augmentum.

188. Evaſio.

Reſpondebis commenſurationem obſervandam inter actum diſponentem ad augmentum charitatis, & hoc augmentum, regulari debere non penes gradus quaſi materiales phyſicæ intenſionis in actus, ſed magis pennes gradus valoris, quos habet. Nam cùm augmentum comparetur ad actum ſicut præmium ad meritum, attendi debet ex parte actus id, per quod conſtituitur in eſſe meritorii, nempe valor moralis. Quilibet autem charitatis actus, quantumvis ſit phyſicè remiſſus, ut conjunctus aliis actibus meritoriis, aut aliis titulis præcedentibus, importat valorem ſufficientem ad novum aliquod augmentum, ut explicuimus *dub. præced. num.* 19. Unde quilibet actus charitatis eſt diſpoſitio ſufficiens ut charitas aliquod augmentum ſuſcipiat.

Sed

Digitized by Google

Præcluditur. Sed contra eſt, quoniam augmentum charitatis & habet rationem præmii correſpondentis actui ut merito, & habet rationem formæ phyſicæ correſpondentis actui, ut diſpoſitioni phyſicæ: Ergo ſicut qua parte eſt præmium, non debet excedere gradus valoris in actu repertos, ita qua parte habet rationem formæ phyſicæ, non debet excedere phyſicam latitudinem intenſionis inventæ in actu: Atqui actus phyſicè remiſſior, licèt adæquet in valore morali augmentum ſuperaddendum; nihilominus non adæquat phyſicam latitudinem prædicti augmenti, alioquin non diceretur phyſicè remiſſior, ut ex terminis patet: Ergo actus charitatis remiſſus, licèt mereatur charitatis augmentum, non tamen diſponit phyſicè ſufficienter ad prædictum augmentum, & conſequenter charitas non augetur ſtatim, ac ponitur quilibet ejus actus remiſſus.

Maior impugnatio. Confirmatur, quia actus charitatis non amittit circa charitatis augmentum eam cauſalitatem, quam habet circa charitatis infuſionem, cùm augmentum debeat proportionari, ſaltem phyſicè loquendo, primæ productioni, & dependere proportionabiliter ab eiſdem cauſis: Sed actus charitatis comparatur tanquam diſpoſitio phyſica ad charitatem, cùm primò infunditur, ut *dub. 2.* & locis ibi relatis oſtendimus: Ergo pariter comparatur per modum diſpoſitionis phyſicæ ad eandem charitatem, cùm poſtea augetur. Conſtat autem in diſpoſitione phyſica ut tali attendi non debere gradus valoris, qui ad ordinem moralem pertinent; ſed latitudinem phyſicæ intenſionis: Ergo cùm actus phyſicè remiſſus non adæquet latitudinem charitatis ut augendæ, ſequitur quod actus phyſicè remiſſus non ſit diſpoſitio ſufficiens, ut charitas ſtatim augeatur; ſed oportet expectare perfectiorem diſpoſitionem.

Et urgetur: Nam in actu diſponente ad gratiam; & charitatem, cùm primò infunditur, etiam reperitur & valor moralis, & latitudo phyſica; ſiquidem actus ille præter phyſicam entitatem importat bonitatem moralem deſumptam ex objecto, & circunſtantiis; & nihilominus quia gratia, quæ infunditur, eſt forma phyſica, & phyſicè, ac connaturaliter recipienda, ejus quantitas commenſuratur non valori morali actus diſponentis; ſed ipſius phyſicæ latitudini: Ergo quia gratia, quæ augetur, eſt forma phyſica, & phyſicè, ac connaturaliter augeſcenda, debet quantitas augmenti, cùm exercetur, commenſurari latitudini actus ad ipſum diſponentis. Minor probatur: Nam juxta communem Theologorum ſententiam, homo cùm juſtificatur, recipit majorem, aut minorem gratiam, juxta quantitatem actus amoris, aut contritionis, quo diſponitur; & ſic qui elicit contritionem intenſam ut quatuor, recipit gratiam ut quatuor, & non majorem; idque vulgò dicitur conſequi, aut recipere gratiam ex opere operantis, hoc eſt, ſine exceſſu ſupra operationem recipientis. In quo ſenſu Concil. Trident. *Concil. Trid.* *ſeſſ. 6. cap. 7.* docet: *Non modò reputamur, ſed verè juſti nominamur, & ſumus, juſtitiam in nobis recipientes, unuſquiſque ſuam ſecundùm menſuram, quam Spiritus ſanctus partitur ſingulis, prout vult, & ſecundùm propriam cuiuſque diſpoſitionem, & cooperationem.*

189. *Obiectio.* Sed objicies primò: Gratia collata in Sacramentis etiam eſt forma phyſica, & phyſicè communicatur, ac recipitur; & tamen non commenſuratur latitudini diſpoſitionis, ſed hanc in aliquo, aut aliquibus gradibus excedit: Ergo quod gratia, dum infunditur, & augetur, ſit forma phyſica, & phyſicè recipienda, non probat quod debeat commenſurari actibus, quibus homo diſponitur ad ejus receptionem, & augmentum; atque ideo actus non adæquans ejus latitudinem, poterit ſufficienter diſponere ad ejus augmentum.

Alia obiectio. Objicies ſecundò: Primæ qualitates diſponunt phyſicè ad ſecundas qualitates, quæ ex earum commixtione, & temperamento reſultant; & nihilominus non requiritur, quod ipſis in intenſione commenſurentur: fieri enim poteſt, ut ex calore ut quinque reſultet nigredo ut unum: Ergo licèt actus charitatis diſponat phyſicè ad charitatis augmentum, non debet huic commenſurari in graduali intenſionis latitudine.

Diluitur prima. Reſpondetur ad primam objectionem, quod ſicut ex eo, quod attritio cum Sacramento eſt diſpoſitio ſufficiens ad recipiendam, & augendam gratiam, non ſequitur quod extra Sacramentum diſponat ſufficienter ad hos effectus: ita ex eo, quod in Sacramentis actus charitatis remiſſus, v.g. ut duo, ſufficiat ut gratia aliquantulum intenſior, v.g. ut quatuor, infundatur, minimè colligitur, quod ad id ſufficienter diſponat extra Sacramentum; ſed potius infertur oppoſitum: nam ſi ad recipiendam gratiam extra Sacramentum non ſufficit attritio, quæ phyſicè, & ex natura ſua eſt diſpoſitio remota, ſed requiritur contritio, quæ phyſicè, & ex natura ſua eſt diſpoſitio ultima, & omninò proportionata; pariter ad augmentum gratiæ ut octo extra Sacramentum non ſufficiet actus intenſus ut quinque, aut ſeptem, qui latitudinem illius augmenti non adæquet; ſed opus erit actu intenſo ut octo, qui illi augmento commenſuratur. Ratio autem diſparitatis inter modos, quibus gratia intra, & extra Sacramenta infunditur, aut augetur, in eo conſiſtit, quod gratia extra Sacramentum fit, & augetur dependenter omninò ab hominis diſpoſitione, quæ ex natura rei ad eos effectus requiritur. Et quia ex natura rei non ſufficit attritio, ſed requiritur contritio; propterea poſitâ ſolâ attritione non infunditur gratia; & poſitâ contritione infunditur. Et ſimiliter quia ex natura rei cum augmento gratiæ ut octo non commenſuratur actus minor, quàm octo; idcirco poſito actu minori quàm octo, non augetur gratia uſque ad octavum gradum, & poſito actu ut octo, ſuſcipit totidem gradus augmenti. Intra Sacramentum autem non fit, nec augetur gratia omninò connaturaliter, & commenſuratè ad exigentiam diſpoſitionum; ſed meritum Chriſti Domini infinitum per ipſa Sacramenta applicatum ſupplet imperfectionem, & inadæquationem diſpoſitionum; & ideo Deus poſitâ attritione dat gratiam, & poſito actu remiſſo auget gratiam; meruit enim Chriſtus, ut naturalis ordo, & correſpondentia inter diſpoſitionem, & formam inverteretur aliquantulum in hac parte intra Sacramenta. Et juxta hanc doctrinam neganda eſt major objectionis; non enim in Sacramentis recipitur, & augetur gratia omninò phyſicè, id eſt juxta omnino connaturalem rerum exigentiam. Recolantur quæ ſuprà diximus *dub. 2. num. 27.*

Occurritur ſecundæ. Ad ſecundam negamus majorem in ſenſu proprio intellectam; quoniam primæ qualitates non comparantur ad ſecundas tanquam ad formam, atque ideo non habent cum proprietate rationem diſpoſitionis reſpectu illarum; munus quippe diſpoſitionis propriæ ſemper exercetur in ordine ad formam. Unde non oportet, quod primæ, & ſecundæ qualitates commenſurentur in gradibus intenſionis, ſed magis requiritur oppoſitum; nam cùm ſecundæ reſultent ex commiſtione primarum, & illæ quando concurrunt, non ſint æquales inter ſe, ſed ſoleant ſe mutuò excedere; fieri non valet, quod qualitas ſecunda reſultans obſervet æqualitatem cum omnibus, ſed ſolet unam excedere, & ab alia excedi. Gratia autem habet rationem formæ, & naturæ in ordine ſupernaturali, & ideo petit infundi dependenter à diſpoſitione phyſica, & propriè dicta, quæ in adultis conſiſtit in actibus, quibus ſe præparant ad gratiæ receptionem. Cumque nulla ſit ratio, ut non debeat gratia his actibus commenſurari, ſed potiùs connaturalis rerum ordo id expoſcat, *Tridentin.* atteſtante etiam Tridentino in illis verbis, *Et ſecundùm propriam uniuſcujuſque diſpoſitionem, & cooperationem*; meritò aſſerimus gratiam infundi cum commenſuratione ad prædictos actus Idemque de augmento gratiæ, & charitatis, quæ illam per dimanationem ſequitur, aſſerendum eſt.

190. *Aliud ejuſdem aſſertionis motivum.* Ultimò probatur eadem aſſertio ſequenti diſcurſu; nam quandiu authoritas, vel ratio non evincit oppoſitum, oportet ut de augmento habituum ſupernaturalium philoſophemur ſicut de augmento naturalium habituum: Sed habitus naturales non augentur per actus *D. Thom.* remiſſos, ut reſolvit D. Thom. 1.2. *quæſt.* 52. *artic.* 3. & docent communiter ejus Expoſitores ibidem: Ergo habitus ſupernaturales non augentur per actus remiſſos, & conſequenter qui actum charitatis remiſſum elicit, non ſtatim conſequitur augmentum gratiæ, & charitatis, quod illi actui per modum præmii correſpondet. Minor, & utraque conſequentia conſtant: & major videtur certa; nam cùm ex una parte gratia perficiat naturam, recipiaturque ad modum recipientis; & ex alia parte non debeamus lumen naturalis rationis deſerere ubi per fidem non corrigitur, oportet ut de augmento ſupernaturalium habituum diſcurramus cum ſimilitudine ad augmentum habituum naturalium, quandiu authoritas, aut ratio non evincit oppoſitum.

191. *Effugium.* Reſpondebis, non poſſe in præſenti hanc ſimilitudinem obſervari, eo quòd actus naturales efficiunt phyſicè habitum ſibi correſpondentem, & ejus augmentum: actus autem ſupernaturales ſolùm influunt effectivè moraliter, & per modum meriti.

Præcluditur. Sed hoc nihil eſt; nam quod actus naturales, & ſupernaturales debeant diverſo modo comparari ad habitus in genere cauſæ efficientis, probant & authoritas, & recta ratio, ut oſtendimus *dub.* 2. & locis ibi citatis: nulla autem authoritas, vel ratio probat, quod aliter de his debeamus philoſophari in genere cauſæ materialis diſpoſitivæ. Nam ad hujuſmodi cauſam non pertinet continere perfectionem effectus, nec aliud munus, quàm coaptare, & determinare ſubjectum ad participationem formæ; quod non minùs præſtant actus ſupernaturales, quàm naturales in ordine ad habitus ſibi in utroque ordine correſpondentes. Unde oportet, quod in neutro ordine habitus excedat latitudinem gradualem actus diſponentis ad ipſius productionem, vel augmentum.

Quod bifariam confirmari poteſt. Primò; 192. nam cùm gratia peccatori adulto infunditur, non dependet ab ejus actibus in genere cauſæ efficientis phyſicæ, ut ex ſe liquet; nec in genere cauſæ efficientis moralis, cùm non retribuatur tanquam præmium meritis debitum, ſed omninò gratis, ut docet Concil. Trident. *Conc.Trid.* *ſeſſ.* 6. *cap.* 8. Unde ſolùm reſtat, quod dependeat à prædictis actibus in genere cauſæ materialis diſpoſitivæ. Et tamen hæc dependentia ſufficit, ut gratia infundatur cum commenſuratione ad actus, quibus peccator ſe diſponit: quocirca poſitâ contritione ut quatuor, datur illi gratia ut quatuor; nemoque aſſeret dari gratiam intenſiorem, quàm ſit diſpoſitio. Ergo ſola correſpondentia in genere cauſæ diſpoſitivæ, & præciſo concurſu in genere cauſæ efficientis, ſufficit, ut ſicut in naturalibus, ita etiam in ſupernaturalibus habitus non excedat latitudinem actus. Cumque nulla ſit ratio, ut actus circa augmentum habitus ſupernaturalis amittant eam vim diſpoſitivam, quam exercent in prima ejus productione, conſequens eſt, quod eam conſervent ſimul cum cauſalitate morali per modum meriti. Unde oportet, quod gratia, & charitas ſicut in produci, ita etiam in augeri obſervent commenſurationem cum actibus, mediis quibus producuntur, & augentur, ſicut eam obſervant habitus naturales.

Secundò; nam cùm peccator fidelis elicit actum fidei, prædictus actus non comparatur ad fidei augmentum in genere cauſæ efficientis phyſicæ; ſicut enim ſolus Deus efficit effectivè phyſicè fidem, ita etiam ſolus Deus illam effectivè phyſicè auget, ut ſatis conſtat ex dictis *dub.* 2. *numero* 16. Nec prædictus actus influit effectivè moraliter in tale augmentum, quia nec de condigno, nec de congruo illud meretur, juxta ea quæ diximus *in tract. de Merito*, *diſp.* 6. *num.* 5. ſed præcisè concurrit ad hujuſmodi augmentum in genere cauſæ diſpoſitivæ phyſicè, obſervatque quantum ad hoc modum, quo actus naturales concurrunt ad augeſcendum habitus. Et hac de cauſa habitus fidei informis ſolùm augetur per actus intenſiores, nullumque habemus fundamentum, ut dicamus habitum fidei augeri ſupra latitudinem actus, aut aliter augeri, ac habitus naturales augentur. Ergo quod actus naturales concurrant effectivè phyſicè ad augendum habitus, actus verò charitatis non ſic concurrant ad gratiæ, & charitatis augmentum; & quod in hoc genere, aut modo influendi differant, minimè probat, quod non conveniant in influendo per modum cauſæ materialis diſpoſitivæ. Quod ſufficit ut ſicut in naturalibus augmentum habitus non excedit latitudinem actus ad ipſum diſponentis, ita etiam in ſupernaturalibus augmentum charitatis non fiat ſupra latitudinem actus, à quo tanquam à diſpoſitione dependet.

Et ratio horum omnium eſt, quoniam licèt augmentum habituum ſupernaturalium non 193. *Ratio præcedentis doctrinæ.* proveniat effectivè phyſicè ab habente tales habitus,

Digitized by Google

habitus, ſed à ſolo Deo; nihilominus Deus ipſe in prædictis habitibus augeſcendis perinde procedit, ac ſi augerentur effectivè phyſicè ab illomet qui actus elicit, ut ad hujuſmodi augmentum ſe diſponat. Ex duobus enim concurrendi modis, qui in actibus naturalibus circa augmentum ſuorum habituum reperiuntur, videlicet effectivè phyſicè, & materialiter diſpoſitivè, Deus in augmento ſupernaturalium habituum deferr creaturæ hunc poſteriorem, nempe quod diſponat ad tale augmentum; & ſibi reſervat priorem illum, videlicet prædictum augmentum efficere. Unde ſicut ſi creatura utroque modo concurreret, non magis efficeret, quàm diſponeret; ac proindè intenſio habitus, cùm augeretur, non excederet intenſionem actuum ad illud augmentum diſponentium: ita Deus ſe gerit in augmento ſupernaturalium habituum, cùm ex una parte vult tale augmentum fieri dependenter à diſpoſitione recipientis, & ex alia illud principaliter efficit; ac proindè auget habitus cum commenſuratione ad actus, quibus homo ad tale augmentum ſe præparat. Et conſequenter poſt actus, quibus homo ad augmentum habituum ſupernaturalium diſponitur, non majus, aut minus augmentum ſequitur, ac ſi per tales actus effectivè phyſicè illos habitus augeret. In quo eventu augmentum habituum non fieret per actus remiſſos.

194 *Alia evaſio.* *Vazquez.* Scimus aliquos, de quorum numero eſt Vaſquez 1. 2. *diſputatione* 220. *cap.* 9. reſpondere ad totum hoc argumentum negando minorem; exiſtimant enim habitus naturales augeri per quoſlibet actus, ſive intenſos, ſive remiſſos. Idque præcipuè probant ex eo, quod per exercitium actuum etiam remiſſorum experimur majorem facilitatem ad eos exercendos; quod non contingeret, niſi per tale exercitium habitus intenderetur.

Refellitur. Sed modò non oportet confutare horum opinionem: tum quia talis diſputatio aliena eſt à præſenti inſtituto: tum quia nobis ſufficit ſupponere veriorem, & communiorem Philoſophiam, quam plures ex Adverſariis admittunt, & cui ſuffragatur naturalis ratio; quod *à proportione minoris æqualitatis non fit actio.* Si enim habitus naturalis (qui potiùs, quàm ejus actus, debet dici cauſa augmenti,) ſupponatur intenſus ſolùm ut quatuor, nequit niſi aliquid ei ſuperaddatur, efficere modum ut quinque. Si verò ex motione potentiæ ſuperioris aliquid ipſi adjicitur, jam fit virtualiter intenſior in ratione principii; & ſic prorumpit in actum intenſiorem; unde nunquam contingit, quod habitus naturales augeantur per actus remiſſos. Quæ eſt doctrina Philoſophi 2. *Ethicor.* ubi docet, quod actus ſimiles producunt habitus ſimiles. Et hinc infert, quod amicitia, dum ſtrenuè exercetur, creſcit; ſed quando negligitur, diſſipatur. Neque Adverſariis ſuffragatur experientia (ut falsò objiciunt;) nam ad evincendam intenſionem habitus opus erat experiri majorem facilitatem ad actus intenſiores, per quos intenſio habitus explicatur. Quod non contingit poſt exercitium actuum remiſſorum; ſolùm enim experimur facilitatem ad actus ſimiles, nempe remiſſos. *Ariſtot.*

D.Thom. Eſtque hoc adeo verum, ut dixerit D. Thom. loco ſuprà citato ex 1. 2. *Si verò intenſio actus proportionabiliter deficiat ab intenſione habitus, talis actus non diſponit ad augmentum habitus, ſed magis ad diminutionem ipſius.* Prolixior verò, ut diximus, hujus rei diſcuſſio ad hunc locum non pertinet. Videantur Expoſitores D. Thom. ad locum proximè citatum.

§. II.

Statuitur ſecunda concluſio.

DIcendum eſt ſecundò, augmentum charitatis, quod in ratione præmii correſpondet actibus ejus remiſſis, nunquam in hac vita conferri. Hæc concluſio eſt omninò conſona doctrinæ Divi Thomæ §. præcedenti propoſitæ, illamque communiter defendunt ejus diſcipuli *num.* 185. relati, paucis exceptis, quos *num.* 217. dabimus. Probatur ratione unica, ſed ſatis efficaci, ſuppoſitâ doctrinâ §. præcedenti tradita: Quoniam augmentum charitatis actibus remiſſis debitum non confertur quoadusque adſit ſufficiens diſpoſitio ad tale augmentum: Sed nunquam in hac vita ponitur diſpoſitio ſufficiens ad tale augmentum: Ergo nunquam in hac vita confertur augmentum charitatis, quod habet rationem præmii debiti actibus ejus remiſſis. Major conſtat ex dictis §. præcedenti; minor verò ſuadetur: Nam ſi homo aliquando in hac vita diſponeretur ſufficienter ad augmentum charitatis, quod actibus remiſſis debetur, maximè cùm prorumpit in actum ferventiorem, ſive intenſiorem habitu præexiſtenti: ſed hic actus non eſt diſpoſitio ſufficiens ad augmentum, quod actibus remiſſis debetur: Ergo, &c. Probatur minor: Supponamus juſtum habentem, verbi gratiâ, charitatem ut quatuor, eliciuſſe duos actus remiſſos, verbi gratiâ ut duo, qui ut *dub. præced.* diximus, merentur de condigno charitatis augmentum, ad illud tamen non diſponunt ſufficienter, & ultimò, ut §. *præcedenti* declaravimus. Eliciat deinde prædictus juſtus actum fervidum, & intenſum ut ſex. Fatemur quod in hoc caſu adeſt diſpoſitio ſufficiens, ut charitas augeatur uſque ad ſextum gradum. Cæterùm hujuſmodi augmentum eſt præmium debitum ipſi actui ut ſex, qui modò elicitur; & ſic retribuitur pro merito actus præſentis, non verò pro merito præcedentium actuum remiſſorum. Ergo actus intenſus, in quem de novo prorumpit juſtus, non eſt diſpoſitio ſufficiens ad illud augmentum, quod actibus remiſſis correſpondet, & debetur. 195 *Alia aſſertio.* *Fundamentum.*

Explicatur hoc: Etenim actus intenſus ut ſex ſolùm habet adæquationem cum gratia, aut charitate ut ſex; atque ideo ſolùm diſponit ſufficienter, & ultimò ad prædictum augmentum, non verò ad augmentum majus. Conſtat autem, quod hujuſmodi augmentum eſt præmium debitum ipſi actui ut ſex independenter ab actibus remiſſis præcedentibus. Licèt enim prædicti actus non præceſſiſſent, nihilominus poſito actu ut ſex, retribuerentur totidem gradus charitatis. Ergo prædictum augmentum remunerat quidem actum ut ſex præſentem, non verò actus remiſſos priùs elicitos. Et conſequenter augmentum, quod actibus remiſſis debetur, non tribuitur juſto, cùm elicit actum ferventiorem. *Aperitur rationis vis.*

Huic argumento occurrit Araujo diſtinguendo 196

Digitized by Google

Effugium. Araujo. guendo in illo actu ut ſex id in quo excedit habitum, nempe duos gradus; & id in quo ipſi adæquatur, videlicet gradus ut quatuor. Quo ſuppoſito ait, prædictum actum ratione exceſſus mereri ſimilem exceſſum in habitu, ad ipſumque velut nomine proprio diſponere: at ſecundùm quatuor gradus, in quibus habitui præexiſtenti adæquatur, non diſponere nomine proprio ad hoc ut habitui totidem gradus adjiciantur; diſponere tamen in vi actuum remiſſorum, & ut virtus ipſis ſubordinata: & conſequenter habitum ut quatuor in eo eventu augeri uſque ad gradum decimum; recipit enim duos gradus in vi actus præſentis ut diſponentis nomine proprio, & alios quatuor gradus in vi ejuſdem actus, ut diſponit tanquam virtus actuum præcedentium remiſſorum.

Refellitur primò. Cæterùm hæc reſponſio doctrinalis non eſt, ſed valdè voluntariè, & ſine fundamento procedit, poteſtque efficaciter refelli. Primò; nam prædictus diſcurrendi modus ideo eligitur, ut ſalvetur quod actus remiſſi irremunerati in hac vita non relinquantur: Sed nec hoc eſt inconveniens, nec valet prædicto modo vitari: Ergo, &c. Probatur minor quoad primam partem; nam actus intenſus ut ſex, qui ſecundùm quatuor gradus dicitur diſponere ad augmentum ut quatuor actibus remiſſis debitum, etiam habet valorem, & meritum ut quatuor, cui ſimile augmentum debetur; & tamen hoc augmentum non tribuitur in hac vita, ſed ſervatur retribuendum in alia, ut prædictus Author expreſsè concedit: Ergo non eſt inconveniens, quod idem contingat in augmento correſpondenti actibus remiſſis. Ex quo etiam patet ſecunda minoris pars; nam ſi ſupponatur præfuiſſe plures actus remiſſos, verbi gratia quinque actus ut duo, non rependitur in præſenti caſu tantum augmentum, quantum ipſis debetur, nempe ut decem, ſed præcisè augmentum ut quatuor: Ergo id quod (etſi minùs rectè) cenſetur inconveniens, nequit illo diſcurrendi modo vitari.

197 *Impugnatur ſecundò.* Refellitur ſecundò, & urgentiùs: Quoniam augmentum charitatis non exercetur, niſi poſitâ phyſicâ diſpoſitione ſufficienti ad tale augmentum, atque ideo ea commenſuratio inter augmentum, & actum ad illud diſponentem obſervanda eſt, quod gradus augmenti non excedat gradus actus diſponentis, ut §. præcedenti ſtatuimus, & concedit prædictus Author: Sed hæc commenſuratio ſalvari nequit in eo diſcurrendi modo: Ergo ſuſtineri non valet. Probatur minor: Nam juxta illum dicendi modum in caſu ſuprà poſito intenſio habitus charitatis eſſet ut decem, ut explicuimus, & ille Author intendit; actus autem diſponens ſolùm eſſet ut ſex: Atqui inter actum ut ſex, & habitum ut decem non reperitur debita commenſuratio, ut ex ſe liquet: Ergo, &c.

Diruitur reſponſionis fundamentum. Nec valet dici, illum actum eſſe formaliter ut ſex, & virtualiter ut decem, ob ſubordinationem ad quatuor gradus actuum remiſſorum, qui præceſſerunt; ac proinde poſſe diſponere, licèt ex diverſis capitibus, ad augmentum ut decem. Non, inquam, hoc valet. Tum quia falsò ſupponitur, actum ut ſex ſubordinari actibus remiſſis præcedentibus; nihil enim plus, aut minùs intrinsecè habet in ordine phyſico, ac ſi tales actus non præceſſiſſent, ut facilè conſideranti conſtabit: Ergo non magis diſponit phyſicè, ac ſi non præceſſiſſent illi actus. Unde meritò ſuprà diximus, iſtam ſententiam doctrinalem non eſſe, ſed voluntariam; confundit enim conſiderationem phyſicam, & moralem ratione diſpoſitionis, & meriti; & quod unius eſt, defert alteri. Tum etiam, quia gratis conceſſo, quod actus ut ſex elicitus poſt duos actus remiſſos ut duo, concurreret, & diſponeret per modum virtutis ipſis ſubordinatæ, nihilominus dici non valet, quod prædictus actus ob hanc ſubordinationem magis, vel ad plus diſponat, quàm ſi ipſi actus remiſſi eſſent per ſeipſos phyſicè præſentes, ut ex ſe conſtare videtur: Atqui etiamſi concurrerent ſimul duo actus ut duo, & unus actus ut ſex, minimè tunc daretur diſpoſitio phyſica ſufficiens ad augmentum ut decem: Ergo actus ut duo per illam ſubordinationem non ſortitur munus prædictæ diſpoſitionis ad illud augmentum. Probatur minor, quia ſi phyſicè loquamur de gradibus intenſionis, quatuor, & ſex non ſunt decem, ſed ſunt præcisè quatuor, & ſex, & conſequenter non diſponunt ad augmentum ut decem; ſed actus ut quatuor diſponit ad augmentum ut quatuor, & actus ut ſex diſponit ad augmentum ut ſex. Quod ad hominem, & in ſententia communi Thomiſtarum convincitur; nam ſi poſt actum ut ſex, qui diſponit ad augmentum ut ſex, illudque obtinet, ſuccedat actus ut quatuor, non conſequitur augmentum ut decem, ſed relinquit habitum cum intenſione ut ſex, eo quòd actus ut quatuor intenſionem non addit ex parte diſpoſitionis: Ergo pariter, quod actus ut quatuor præcedat, & poſtea ſequatur actus ut ſex, non facit quod adſit diſpoſitio intenſior, quàm ſex; ac proinde prædictus actus ut quatuor, ſive præſens, ſive futurus, ſive connotatus de præterito, non præſtat quod actus ut ſex diſponat, niſi ad augmentum ut ſex. Si enim præſens, aut futurus non auget diſpoſitionem intenſivè formaliter, aut virtualiter, quo fundamento, dum eſt præteritus, dicitur illam augere?

Præcedenti reſponſioni abſimilis non eſt alia, quam Ferre ex quodam acutiſſimo Thomiſta refert, & cui ipſe ſubſcribit. Fatetur enim habitum charitatis non augeri, niſi poſitâ ſufficienti diſpoſitione per actum ferventiorem, ſive excedentem latitudinem habitus præexiſtentis. Sed dicit ad hoc ſufficere tantam multitudinem actuum remiſſorum, ut eorum gradus excedant latitudinem habitus; ut ſi habens charitatem ut ſex eliciat quatuor actus ut duo, aſſerit ultimum actum ut conjunctum præcedentibus, & in virtute illorum eſſe virtualiter ferventiorem habitu, & diſponere ſufficienter ad ejus augmentum uſque ad octavum gradum. 198 *Aliud effugium. Ferre, Iunior Thomiſta.*

Sed hic dicendi modus abſurdior nobis videtur quàm præcedens, & eiſdem impugnationibus, aliiſque manet à fortiori obnoxius. Tum quia ſi actus habitu intenſior non poteſt in virtute actuum præcedentium diſponere ad majus augmentum, quàm ſit illud, quod eidem actui correſpondet; multò minùs id præſtare poterit actus remiſſus. Tum etiam, quia omnes illi quatuor actus ut duo ſunt phyſicè loquendo ejuſdem rationis, atque ideo nullam phyſicam ſubordinationem habent inter ſe: Ergo ſine fundamento dicitur, quod quartus in virtute præcedentium diſponit phyſicè *Præcluditur.*

Digitized by Google

phyſicè ad majus augmentum. Tum prætereа, quia ſi habens gratiam, & charitatem ut duo, eliciat actum ut duo, non ponit diſpoſitionem, niſi ad gratiam ut duo, quam jam habet, & proinde nullum recipit augmentum ratione hujus diſpoſitionis: Ergo idem dicendum eſt, ſi poſtea eliciat alterum actum ut duo, & ſic de aliis, licèt multiplicarentur infinitè. Tum inſuper, quia etſi quatuor actus ut duo æquivaleant in æſtimatione morali actui intenſiori; nihilominus phyſicè loquendo quatuor ut duo non ſunt octo, ſed ſunt præcisè quatuor ut duo. Sicut etiam licèt plures ſpecies inferiores adæquent in æſtimatione morali ſpeciem ſuperiorem; illam tamen non adæquant phyſicè formaliter, aut virtualiter: licèt enim plures nummi tanti habeantur quantum ad æſtimationem moralem ac unus equus; nullo tamen modo adæquant phyſicè ejus perfectionem. Cùm ergo hoc, quod eſt diſponere phyſicè, pertineat ad phyſicam operationis conditionem, ſequitur actum ut duo, tam ſecundùm ſe acceptum, quàm ut connotat tres alios actus ut duo præcedentes, non poſſe proximè, ſive ſufficienter diſponere ad idemmet augmentum, ad quod diſponeret actus ut octo, ſi eliceretur. Tum denique, nam prædictus modus inventus eſt, ne actus remiſſi relinquantur in hac vita ſine præmio augmenti ſibi correſpondentis; quod inconveniens (ſi eſt,) minimè declinat. Si enim poſtquam homo juxta prædictum dicendi modum conſequutus fuit augmentum ut octo, eliciat tres actus ut duo, & non plures, prædicti actus nec ſeorſim, nec conjuncti diſponunt ultimò, ut charitas augeatur ſupra octo; ſiquidem nullo modo adæquant eam latitudinem. Et ita non conſequuntur in hac vita augmentum, quod merentur.

Confirmatur utraque reſponſio. Confirmatur impugnando ſimul utramque reſponſionem: Quoniam, ut jam ſuprà ponderavimus, præſcindendo à modo influendi effectivè phyſicè in habitus augmentum, quem habent actus naturales, & a modo influendi effectivè moraliter, quem habent habitus ſupernaturales, in modo concurrendi diſpoſitivè phyſicè obſervanda eſt eadem ratio inter utroſque, niſi velimus abſque fundamento procedere, cùm fides non doceat oppoſitum. In naturalibus verò actus non diſponit ad majus habitus augmentum, quàm ſit intenſio formalis ipſius actus. Unde actus naturalis ut duo (ſive præceſſerint alii actus ut duo, ſive non,) tantùm diſponit ad augmentum habitus ut duo; & actus ut quatuor (ſive præceſſerint alii actus remiſſi, ſive non,) præcisè diſponit ad augmentum habitus ut quatuor. Ergo idem dicendum eſt de actibus ſupernaturalibus, & de augmento habitus, quod ipſis correſpondet.

Ferre. Idque præcipuè aſſeverare debuit Ferre, qui quæſt. 17. §. 3. num. 25. *Falſiſſimam, & à bona Metaphyſica extraneam* appellavit opinionem aſſerentium habitus acquiſitos augeri, ſive intendi actibus remiſſis, & addit: *Neque huic doctrinæ opponitur, quod per actus remiſſos experimur maiorem promptitudinem ad operandum. Quia illa maior promptitudo, cùm non ſit ad operandum actus intenſiores, ſed tantùm remiſſos, nequit arguere habitus præexiſtentis intenſionem, ſed ad ſummum maiorem firmitudinem in ſubiecto, vel conſervationem præexiſtentis habitus. Neque enim à poſteriori poſſumus colligere habitum in nobis intendi, niſi ex inclinatione ipſius ad actus intenſos; hanc autem non experitur quis, eſto ſe exerceat in actibus remiſſis: non ergo aſſeverari poteſt per illos phyſicè augeri habitus.* Quæ Philoſophia etiam procedit in augmento phyſico habituum ſupernaturalium, & in actibus ad illud phyſicè diſponentibus. Unde prædictus Author videtur minùs conſequenter procedere, cùm poſtea *quæſt.* 18. §. 3. *à num.* 30. defendit modum dicendi hactenus impugnatum circa augmentum habitus ſupernaturalis per actus formaliter remiſſos. Imò cùm docet actum remiſſum in virtute aliorum actuum præcedentium remiſſorum eſſe virtualiter intenſiorem, & diſponere ad habitus ſupernaturalis augmentum, Adverſarios inſtruit, ut explicent qualiter habitus naturales poſſint per actus remiſſos intendi.

199. Objiciuntur aliqua D. Thomæ teſtimonia. D. Thom.

Nec refert ſi cum hoc Authore opponas nobis aliqua teſtimonia D. Thom. in quibus ipſi ſuffragari videtur. Nam in præſenti, *art.* 6. affirmat quod *per repetitionem actuum eiuſdem rationis creſcit habilitas in iuſto ad augmentum charitatis.* Quod verificari non poteſt, niſi poſterior actus diſponat non ſolùm ſecundùm quod formaliter habet, ſed etiam in virtute alterius præcedentis.

Deinde *in reſp. ad* 2. ut explicet qualiter augeatur charitas, utitur exemplo guttarum cavantium lapidem: conſtat autem, quod licèt omnes guttæ ſint ejuſdem rationis; nihilominus ultima in virtute præcedentium cavat lapidem: Ergo ex mente D. Thom. licèt actus ſint formaliter remiſſi, & ejuſdem rationis; poterit tamen ultimus in virtute præcedentium diſponere ultimò, & ſufficienter ad augmentum charitatis.

D. Thom. Denique, nam hoc duplex diſponendi genus, videlicet per actum formaliter intenſiorem, vel per actum formaliter remiſſum, intenſiorem tamen virtualiter ob ſubordinationem ad alios actus remiſſos præcedentes, palam docere videtur *in* 1. *diſt.* 17. *q.* 2. *art.* 3. ubi ait: *Quando actus charitatis procedit ex tota virtute habentis, & quantum ad virtutem habitus infuſi, tunc unus actus diſponit, & meretur augmentum charitatis, ut ſtatim fiat: quando autem non ſecundum totam virtutem procedit actus ille, tunc eſt ut diſpoſitio remota, & poterit tunc per plures actus pervenire ad augmentum charitatis.* Idemque aſſerit, & magis explicat *in reſp. ad* 1. his verbis: *Non eodem modo ſe habent quilibet actus charitatis, eo quòd unus poteſt eſſe magis intenſus, & etiam unus poteſt eſſe diſponens in virtute præcedentium.*

Quæ fuerit D. Thomæ ſententia. D. Thom. Hæc, inquam, teſtimonia non obſtant. Et priuſquam ſingulis in particulari occurramus, obſervandum eſt D. Thom. eis locis non verſare difficultatem præſentem, quando videlicet conferatur augmentum charitatis, quod ejus actibus remiſſis debetur; ſed explicare, an charitas augeatur actibus remiſſis, ut ex articulorum titulis conſtat. Ad quam difficultatem ipſe reſpondet, charitatem nunquam actu augeri, niſi poſitâ diſpoſitione ſufficienti ad tale augmentum. Ut autem explicet, quæ ſit diſpoſitio ſufficiens, dividit actus in remiſſos, qui videlicet non adæquant latitudinem augmenti ſuperaddendi; & in ferventiores, qui ſcilicet excedunt latitudinem habitus præexiſtentis. Quo ſuppoſito, reſolvit actus quoſlibet charitatis diſponere ad augmentum charitatis, aliter tamen, & aliter; nam actus remiſſi diſponunt remotè, & mediatè, quatenus diſponunt ad hoc, ut homo

Digitized by Google

eliciat actum ferventiorem: actus verò ferventiores diſponunt ultimò, & proximè, ſive omninò ſufficienter, quatenus afferunt latitudinem commenſuratam augmento ſuperaddendo. Unde quando ponitur actus ferventior, tunc charitas augetur in actu. Hæc eſt in ſumma doctri-
D. Thom. na Divi Thomæ in illis locis, ex qua nullo modo colligi poteſt, quod ſentiat per repetitionem actuum remiſſorum, etſi nullus intenſior ſuccedat, diſponi hominem ſufficienter, ut charitas actu augeatur; & multò minùs, quod augmentum debitum actibus remiſſis conferatur ad poſitionem actus remiſſi ejuſdem rationis, ut connotantis præteritos. Sed ſatis evidenter infertur oppoſitum; nam D. Thom. reponit omnes actus remiſſos inter diſpoſitiones remotas; & deinde expoſcit alium ferventiorem actum, qui ultimò diſponat, ut augmentum actu fiat. Obſervat autem in eiſdem locis, quod hic actus ferventior aliquando elicitur immediatè, hoc eſt, ſine mediatione, aut præparatione actuum remiſſorum, qui præceſſerint; & aliquando elicitur mediatè, id eſt, poſt aliquos actus remiſſos, & propterea dicitur diſponere in virtute illorum. Non quia actus remiſſi aliquid habituale de linea charitatis produxerint; ſed quia dum mens illos elicit, ab exterioribus divertit, & ad ſe colligitur: quod eſt genus aliquod diſpoſitionis, ſive habilitatis, ut in ferventiorem actum prorumpat. Nunquam autem charitas augetur, niſi poſito actu ferventiori; & eo poſito augetur, ſive actus remiſſi præceſſerint, ſive non.

200 Aperitur ampliùs mens Divi Thomæ. D. Thom. Quod autem ita doceat D. Thom. conſtat ex eiſdem locis, qui nobis objiciuntur. Nam *in præſenti, art.6.* ſic ait: *Non quolibet actu charitatis actu augetur: ſed quilibet actus charitatis diſponit ad charitatis augmentum, in quantum ex uno actu charitatis homo redditur promptior* (modo proximè explicato) *ad iterum agendum ſecundùm charitatem; & habilitate creſcente* (eo ſcilicet modo) *homo prorumpit in actum ferventiorem dilectionis, quo conatur ad charitatis profectum, & tunc charitas augetur in actu.* Minimè autem exigeret S. Doctor, quod habilitas creſceret, & quod homo in actum ferventiorem prorumperet, ſi ad augmentum charitatis ſufficeret repetitio actuum remiſſorum, & ejuſdem rationis, ut ille Author intendit. Et in loco Sentent. ut explicet, qualiter actus diſponant ad augmentũ charitatis, utitur exemplo actuum, qui ad primum eſſe charitatis diſponunt, &
D.Thom. ait: *Quando ergo ita eſt, quod homo non habens charitatem ex tota virtute bonitatis naturalis ſibi inditæ movetur ad charitatem, tunc unus actus diſponit cum ultima diſpoſitione, ut charitas ſibi detur. Quando verò non ſecundùm totam virtutem, ſed ſecundùm aliquid ejus præparatur ad charitatem, tunc actus non eſt ſicut diſpoſitio ultima, ſed remota, & per plures actus poteſt pervenire ad diſpoſitionem ultimam. Similiter dico ex parte alia, quod quando actus charitatis procedit ex tota virtute habentis, & quantum ad virtutem naturæ, & quantum ad virtutem habitus infuſi, tunc unus diſponit, & meretur augmentum charitatis, ut ſtatim fiat. Quando autem non ſecundùm totam virtutem procedit actus ille, tunc eſt ut diſpoſitio remota, & poterit tunc per plures actus pervenire ad augmentum charitatis.* Ubi perſpicuè docet, quod ſicut ad infuſionem charitatis, ita ad ejus augmentum dantur actus remotè, & actus ultimò præparantes; & quod charitas nec infunditur, nec augetur, niſi poſito actu ultimo diſponente. Conſtat autem, quod per ſolam repetitionem actus, qui remotè diſponit ad infuſionem charitatis, non ponitur formaliter, aut virtualiter diſpoſitio ultima ad talem infuſionem requiſita, ſed neceſſariò concedendum eſt, requiri alium actum, qui ſit formaliter perfectior. Qua de cauſa licèt homo eliceret mille actus, v. g. attritionis, nec omnes ſimul, nec ultimus ut ſubordinatus præcedentibus, eſſent diſpoſitio ultima, & ſufficiens ad infuſionem charitatis, ſed ſolùm diſponerent remotè, quatenus hominem, dum rectè utitur prioribus auxiliis, aliquo modo habilitarent ad eliciendam perfectiori auxilio converſionem in Deum ultimum finem, quæ eſt diſpoſitio ſimpliciter ultima ad gratiæ, & charitatis infuſionem. Ergo pariter per repetitionem actus remiſſi ut duo, qui remotè diſponit ad augmentum charitatis ut octo, non ponitur diſpoſitio formaliter, aut virtualiter ultima, & ſufficiens ad augmentum charitatis; ſed neceſſarius eſt alius actus formaliter perfectior, & tali augmento commenſuratus. Et conſequenter quatuor actus ut duo nec ſimul ſumpti, nec ut unus aliis ſubordinatur, diſponunt ultimò ad prædictum augmentum, ſed præciſè diſponunt remotè, quatenus aliqualiter hominem habilitant, ut prorumpat in actum formaliter ferventiorem, nempe ut octo, qui hac præciſè de cauſa dicitur actus diſponens in virtute præcedentium. Et hæc eſt legitima Divi Thomæ ſenten- D. Thom.
tia in locis citatis.

Unde facilè conſtat ad teſtimonia, quæ 201 Occurritur priori teſtimonio.
n.199. objiciebantur. Ad primum reſpondetur, in illo articulo non reperiri ea formalia verba, quæ Ferre diverſo charactere exarat. Eſto autem reperirentur, ſolùm ſignificant actus remiſſos diſponere, aut habilitare ad charitatis augmentum, quatenus diſponunt, & habilitant modo ſuprà explicato, ut homo prorumpat in actum ferventiorem, qui eſt diſpoſitio ultima, & commenſurata augmento ſuperaddendo. Minimè verò ſignificant ipſos actus remiſſos, dum alius formaliter ferventior non ſuccedit, diſponere ultimò ad prædictum augmentum.

Ad ſecundum reſpondetur, argumentum cui Explicatur ſecundum
S. Doctor occurrit, eſſe hujuſmodi: Charitas augetur ſicut virtus acquiſita generatur: Sed quilibet actus virtuoſus operatur ad generationem virtutis: Ergo quilibet actus charitatis operatur ad charitatis augmentum. Quod ita diluit: *Ad* D.Thom.
ſecundum dicendum, quod etiam in generatione virtutis acquiſitæ non quilibet actus complet generationem virtutis, ſed quilibet operatur ad eam ut diſponens; & ultimus qui eſt perfectior, agens in virtute præcedentium, reducit eam in actum, ſicut etiam eſt in multis guttis cavantibus lapidem. Unde liquet, falsò ſupponi quod exemplum illud guttarum cavantium lapidem applicetur immediatè actibus diſponentibus ad augmentum charitatis; applicatur enim actibus generantibus virtutem acquiſitam. Quocirca hoc teſtimonium meritò debet in Adverſarium retorqueri, quoniam D. D.Thom.
Th. eodem modò diſcurrit de augmento charitatis, ac de generatione, & augmento virtutis acquiſitæ: iſta autem non augetur per actus imperfectos, & remiſſos, ſed ſolùm per actus formaliter intenſiores, ut ex prædicto Authore vidimus *n.198.* ergo idem dicendum eſt de charitate. Et licèt exemplum guttarum applicaretur actibus,
quibus

Digitized by Google

quibus charitas augetur, ſolùm teneret in hoc, quod ſicut in excavatione lapidis non omnes guttæ ultimò diſponunt, ſed quædam præparant remotè, & aliæ magis proximè, & ultima perficit excavationem: ita in augmento charitatis omnes actus diſponunt ultimò, ſed alii valdè remotè, & alii magis proximè; quatenus accedunt ad latitudinem augmenti adæquati, & ultimus diſponit ultimò ad tale augmentum. Differentia autem inter illud exemplum, & rem præſentem conſiſtit in hoc, quod guttæ ſunt ejuſdem rationis, ſecus verò actus diſponentes ad augmentum charitatis. Et ratio hujus differentiæ eſt, quoniam priores guttæ concurrunt humectando, & mollificando lapidem, ad quod habent ſufficientem vim, & poſterior gutta poteſt lapidem ita diſpoſitum ſuo pondere concutere, & aliquam partem ab ipſo extrahere, & ſic perficit excavationem; nam excavatio lapidis ſic diſpoſiti non excedit vim motivam, & impulſivam illius guttæ, ut explicant N. Complut. *in lib. de Generat. diſp.* 8. *quæſt.* 3. *num.* 30. Cæterùm actus charitatis remiſſi nihil in charitate ponunt, & aliunde charitatis augmentum excedit latitudinem, ac proinde vim diſpoſitivam cujuſlibet illorum: unde licèt prædicti actus ſæpiùs repetantur, non adeſt diſpoſitio ad augmentum, niſi actus formaliter ferventior ſuccedat, ſicut proportionabiliter in augmento habitus acquiſiti. *N. Complut.*

202. *Replica. D. Thom.* Dices: Divus Thomas in prædicto argumento comparat augmentum charitatis generationi virtutis acquiſitæ: Sed actus remiſſus, ſi repetatur, ſufficit ad virtutis acquiſitæ generationem, alioquin ſi ad id requireretur actus intenſus, ſemper generaretur virtus intenſa, quod eſt abſurdum: Ergo ad augmentum charitatis ſufficiunt actus remiſſi, ſi repetantur.

Solutio. D. Thom. Reſpondetur negando majorem; nam licèt argumentum, cui D. Thom. occurrit, utatur ea comparatione, ipſe tamen de illa non curat, ſed argumentum diluit negando, quod quilibet actus virtuoſus ſufficiat ad generandam virtutem acquiſitam; idque ſatis erat ad veritatem ſuæ aſſertionis, nempe charitatem non quolibet actu augeri. Ratio autem differentiæ inter generationem virtutis, & augmentum charitatis, imò & cujuſlibet alterius habitus, conſiſtit in eo, quod licèt actus, & virtus acquiſita ſint ejuſdem rationis quantum ad tendentiam ſpecificam in objectum, & poſſint etiam convenire in modo intenſionis, qua de cauſa habitus naturalis ut duo poſſet, quantùm eſt ex vi hujus, generari per primum actum ut duo; nihilominus virtus importat quandam firmitatem, & immobilitatem, quæ imprimitur non per unicum actum, ſed per plurium repetitionem; & ideo unus actus ut duo non generat virtutem ut duo, plures autem actus ut duo generant virtutem ut duo; quia quod non generaretur, non proveniebat ex defectu tendentiæ ſpecificæ, aut modi intenſionis in actu; ſed ex defectu repetitionis, quæ firmaret potentiam, ut exponit D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 51. *art.* 3. Cæterùm augmentum habitus (ſive naturalis, ſive acquiſiti,) excedit latitudinem actus remiſſi, & modum in eo repertum: unde non ſufficit, quod idem actus remiſſus repetatur, ſed requiritur perfectior formaliter actus, qui augmentum in modo intenſionis adæquet, ut ſatis apertè docet D. Thom. *in hoc art.* 6. *D. Thom.*

Ad duo alia teſtimonia, quæ ultimo loco proponuntur, conſtat ex ſuprà dictis *num.* 200. quod cùm D. Thom. aſſerit, poſſe unum actum in virtute præcedentium diſponere ad augmentum charitatis, non ſignificat actum, qui ſit formaliter ejuſdem intenſionis phyſicæ cum præcedentibus, ſed actum formaliter ferventiorem, qui dicitur diſponere in virtute præcedentium, quatenus eis præcedentibus, mediantibus, & habilitantibus, elicitur modo ibidem explicato. 203. *Occurritur aliis teſtimoniis D. Thom.*

§. III.

Ultima concluſio dubium directè reſolvens.

Dicendum eſt tertiò, augmentum charitatis, quod ejus actibus remiſſis correſpondet, debet conferri, per ſe loquendo, in primo glorificationis inſtanti. Sic docent communiter omnes Authores *num.* 185. relati, paucis exceptis, ut *num.* 217. videbimus. Probatur primò ex D. Thom. qui pro collatione prædicti augmenti illam durationem non obſcurè deſignat *in præſ. artic.* 6. *in reſp. ad* 1. & *in* 1. 2. *quæſt.* 114. *art.* 8. *ad* 3. ubi affirmat, quod ſicut quilibet actus charitatis remiſſus meretur gloriam, ita meretur charitatis augmentum, non quidem ſtatim reddendum, ſed ſuo tempore: tempus autem retribuendi quidquid meritis debetur, eſt primum glorificationis inſtans, ad quod ſtatus viæ, & omnia merita terminantur. Et *in addit. ad* 3. *p. quæſt.* 93. *art.* 3. hæc habet: *Principium diſtinctivum manſionum, ſive graduum beatitudinis eſt duplex, ſcilicet propinquum, & remotum. Propinquum eſt diverſa diſpoſitio, quæ erit in Beatis, ex qua contingit diverſitas perfectionis apud eos in operatione beatitudinis. Sed principium remotum eſt meritum, quo talem beatitudinem conſequuti ſunt. Primo autem modo diſtinguuntur manſiones ſecundùm charitatem patriæ, quæ quanto in aliquo erit perfectior, tanto eum reddet capaciorem divinæ claritatis,* (non *charitatis*, ut tranſcribunt Joannes à S. Thom. Gonet, & alii) *ſecundùm cujus augmentum augebitur perfectio viſionis divinæ. Secundo verò modo diſtinguuntur manſiones ſecundùm charitatem viæ.* Quibus verbis perſpicuè tradit differentiam inter diſpoſitionem, & meritum in ordine ad diſtinguendos diverſos gradus gloriæ, aſſeritque actus meritorios diſtinguere remotè, charitatem verò patriæ diſtinguere proximè, quatenus diſponit ad recipiendum majus lumen gloriæ (quod nomine divinæ claritatis ſignificat,) ac perinde majorem gratiam eidem lumini commenſuratam. Cumque iſta gratia ſit præmium correſpondens meritis, quæ remotè gloriam diſtinguunt, ſequitur gratiæ, & charitatis augmentum actibus remiſſis meritoriis debitum, & antea non redditum, retribui in patria (utique in primo inſtanti, cùm ibi non ſit variatio in præmio eſſentiali,) dependenter ab actu ferventiſſimo charitatis, in quem anima tunc prorumpit, ſicut à diſpoſitione phyſica, & prædicto augmento commenſurata. 204. *Alia aſſertio.* *Probatur ex D. Thoma. D. Thom.* *D. Thom.* *Joan. à S. Thom. Gonet.*

Deinde probatur ratione: Quoniam homini perſeveranti in gratia infallibiliter confertur præmium, quod meruit de condigno: Sed homo per 205. *Ratio fundamentalis.*

Digitized by Google

per actus charitatis remiſſos meruit de condigno charitatis augmentum, ut ſupponimus ex dictis *dub. præced.* Ergo ſi perſeveret in gratia, conſequitur infallibiliter hoc augmentum: Atqui illud non conſequitur, cùm actus remiſſos elicit, ut vidimus §. 1. nec in ſtatu viæ, licèt eliciat actus ferventiores, ut declaravimus §. *praced.* Ergo illud conſequitur poſt hanc vitam: Ergo in primo glorificationis inſtanti. Cætera conſtant præter ultimam conſequentiam, quæ ſic probatur: Nam ideo homo in hac vita non conſequitur augmentum actibus remiſſis debitum, quia nunquam in hac vita elicit diſpoſitionem phyſicam ad tale augmentum, nempe actum charitatis, qui ad illud diſponat, & novum augmentum non mereatur; ubi enim diſtinctum augmentum meretur (quod ſemper contingit,) ad illud etiam per ſe diſponit, non verò ad augmentum debitum anterioribus actibus remiſſis, ut §. *præced.* declaravimus. Conſtat autem, quod homo in primo inſtanti glorificationis prorumpit in actum ferventiſſimum charitatis, qui ex una parte novum augmentum non meretur, ſiquidem ſtatus merendi finitur per mortem, ut *tract.* 16. *diſp.* 1. *dub.* 4. ſtatuimus; & ex alia parte diſponit phyſicè ad totam gratiam, quæ omnibus actibus debetur, ſiquidem ipſi commenſuratur. Ergo homo in primo glorificationis inſtanti conſequitur illud gratiæ, & charitatis augmentum, quod actibus remiſſis debetur.

Confirmatio. Confirmatur, quia admiſsâ etiam opinione illorum Authorum, quos §. *præced.* impugnavimus, adhuc neceſſariò concedendum eſt, aliquos actus ferventiores diſponentes ad augmentum actibus remiſſis debitum, non conſequi in hac vita omne illud charitatis augmentum, quod ipſis debetur, ob defectum videlicet phyſicæ commenſurationis cum toto augmento, ut oſtendimus *num.* 196. *&* 198. & concedit Araujo *loco citato*, §. *Hinc colligo.* Ad hujuſmodi autem augmentum, & præmium conferendum non poteſt deſignari aliud aptius tempus, quàm primum inſtans glorificationis, cùm in eo eliciatur actus charitatis valdè fervidus, & qui gratiæ omnibus meritis debitæ commenſuratur. Ergo ſicut in eo inſtanti confertur augmentum illud, quod vel aliquibus actibus remiſſis, vel aliquibus gradibus actûs ferventioris debebatur, ut relati Authores diſcurrunt: ita in noſtra ſententia totum augmentum omnibus actibus remiſſis debitum, & cujus nihil in hac vita collatum fuerat, retribuitur in primo glorificationis momento. Adeſt quippe in eo inſtanti ferventiſſimus charitatis actus, qui ex una parte non meretur diſtinctum augmentum, nec ad illud diſponit; & ex alia commenſuratur phyſicè cum toto augmento, quod actibus remiſſis debetur.

Araujo.

106. Objectio. Objicies: Actus charitatis elicitus in primo glorificationis inſtanti ſupponit totam gratiam, & gloriam, ſiquidem regulatur per viſionem beatificam; non enim regulari valet per fidem, quæ viſione jam præſenti evacuatur: Ergo nequit diſponere phyſicè ad gratiæ augmentum. Probatur conſequentia; nam diſpoſitio phyſica debet præcedere formam, ad quam diſponit.

Diluitur. Reſpondetur negando conſequentiam, nulla quippe repugnantia eſt in eo, quod ille actus ſupponat totam gratiam in genere cauſæ efficientis, & formalis, & quod ipſam præcedat in genere cauſæ diſpoſitivæ; nam cauſæ mutuò ſunt cauſæ, & in diverſis influendi generibus ſe præcedunt: ſicut calor, qui dimanat à forma ignis, diſponit materiam ad ejus receptionem; & ſicut actus contritionis procedens à gratia juſtificante, cùm primò infunditur, ad eandem gratiam diſponit, ut fusè, & ex profeſſo explicuimus *tract.* 15. *diſp.* 3. *dub.* 4. *per totum.*

Diximus in aſſertione, augmentum debitum actibus remiſſis, conferri *per ſe loquendo*, in primo glorificationis inſtanti; quia per accidens contingere poteſt, quod conferatur ante illud inſtans. Et ratio utriuſque partis eſt, quia juſtus ſtatim poſt mortem aſſequitur per ſe loquendo beatitudinem; ſtatui quippe viæ immediatè per ſe loquendo ſuccedit terminus gloriæ, in quem juſtitia viatorum collimat. Et quia ubi anima primùm aſſequitur gloriam, elicit actum charitatis ferventiſſimum, toti gratiæ, quæ meritis debetur, commenſuratum, atque ideo phyſicè diſponentem ad talem gratiam; propterea duratio, in qua per ſe loquendo retribuitur augmentum gratiæ debitum actibus remiſſis, eſt primum glorificationis momentum. 107. Limitatur, & explicatur concluſio.

Solet tamen per accidens contingere, quod anima in purgatorio detineatur quouſque deteſtetur cuncta venialia, quorum maculas non exuerat ante mortem, & ſubeat omnem pœnam debitam peccatis gravibus, & levibus, pro quibus non ſatisfecerat in hac vita. Et probabiliſſimum nobis videtur, quod anima in Purgatorio exiſtens eliciat actus charitatis ſatis fervidos, & qui ſufficienter diſponant ad augmentum debitum actibus remiſſis, quos in vita elicuerat. Nam ex una parte peccata venialia diluuntur in Purgatorio per hoc, quod anima eliciat actum charitatis eiſdem peccatis repugnantem, ut expreſsè tradit D. Thom. *quæſt.* 7. *de Malo, art.* 11. *in corp. & ad* 9. Ad quod oportet, quod prædictus actus ſit ſatis perfectus, & fervens. Præſertim cùm anima in eo ſtatu non habeat ea impedimenta, quibus in hac vita à fervore charitatis retardari ſolet. Ex alia verò parte prædictus actus non meretur novum gratiæ augmentum, quia ut tradit S. Doct. *loc. cit.* poſt hanc vitam non eſt ſtatus merendi. Cùm ergo talis actus ſit ſatis fervidus, poſſitque augmento debito commenſurari, & aliunde non mereatur novum augmentum, ad quod intimiùs diſponat, nihil illi deficere videtur, ut habeat præciſam rationem diſpoſitionis phyſicæ ſufficientis ad augmentum debitum actibus elicitis in hac vita. Et quia non ob aliam rationem ſuſpendebatur hujuſmodi augmentum, niſi ob defectum phyſicæ diſpoſitionis, ſequitur quod, hac in Purgatorio exhibita, ſtatim ibidem augmentum fiat. Quod ad minus verificari debet de aliqua augmenti parte; nam incredibile nobis apparet, quod animæ in Purgatorio non eliciant actus charitatis ferventiores illis, quos in hac vita eliciebant, & hi actus ſufficienter diſponunt ad partem augmenti. D. Thom.

Ex quibus ulteriùs colligimus, quod licèt augmentum debitum actibus remiſſis, conferatur per ſe loquendo in primo glorificationis inſtanti, & per accidens in Purgatorio; nihilominus frequentiùs, & ut in plurimum potiùs in Purgatorio, quàm in primo ingreſſu gloriæ tribuitur. Quoniam licèt detentio animarum in Purgatorio ſit per accidens, nihilominus eſt frequentior; rariſſimæ quippe ſunt, quæ in morte 108. Nota.

nihil

Digitized by Google

nihil purgandum, nihil exſolvendum habeant, & gloriam immediate aſſequantur independenter à Purgatorio. Ibidem autem magis, aut minùs detentæ ſe diſponent ad ſuſcipiendum augmentum, ut proximè dicebamus. Nec inſolens eſt, quod ea quæ ſunt per accidens, contingant in pluribus, ut defectus morales evincunt.

§. IV.

Refertur opinio primæ aſſertioni contraria.

209. Prior ſententia oppoſita.

D. Albert. Gabriel. Maior. Almain. Cordub. Suar. Vaſquez. Lorca. Malder. Torres. Hurtado. Caſtillo.

Prima ſententia nobis adverſa defendit charitatem ſtatim augeri quolibet actu remiſſo, ac proinde ejus augmentum actibus remiſſis debitum conferri, ubi primùm ipſi actus eliciuntur. Sic ſentiunt B. Albertus *in 4. diſt. 17. art. 10.* Gabriel *ibidem, quæſt. 4. art. 2. dub. 2.* & *in 4. diſt. 14. quæſt. 3. art. 3. dub. 3.* ubi Major *diſt. 22. quæſt. 1.* Almainus *tract. 2. moral. cap. 11. & 12.* Corduba *lib. 1. quæſt. 9.* Suarez 3 *part. diſp. 18. ſect. 2. concl. 2.* & *in re ect. de reviviſcentia merit. diſp. 2. ſect. 3.* Vaſquez 1. 2. *diſp. 220. cap. 5.* Lorca *in præſ. diſp. 16. memb. 2.* Malderus *concl. 4.* Torres *diſput. 68. dub. 4.* Hurtado *diſput. 2. difficult. 9.* Caſtillo *diſput. 3. quæſt. 7. part. 2.* & alii plures.

Primum argumentum. Conc. Trid.

Probatur primò ex Concil. Trident. *ſeſſ. 6. cap. 10.* ubi hæc habet: *Sic ergo juſtificati, & amici Dei, ac domeſtici facti, euntes de virtute in virtutem, renovantur, ut Apoſtolus inquit, de die in diem, hoc eſt, mortificando membra carnis ſuæ, & exhibendo ea arma juſtitiæ in ſanctificationem per obſervationem mandatorum Dei, & Eccleſiæ in ipſa juſtitia per Chriſti gratiam accepta, cooperante fide bonis operibus, creſcunt, atque magis juſtificantur, ſicut ſcriptum eſt: Qui juſtus eſt, juſtificetur adhuc. Et iterum: Ne verearis uſque ad mortem juſtificari, &c.* Et conformiter ad hanc doctrinam diffinit canon 24. *Si quis dixerit juſtitiam acceptam non conſervari, atque etiam augeri coram Deo per bona opera, ſed opera ipſa fructus ſolummodò, & ſigna eſſe juſtificationis adeptæ, non autem ipſius augendæ cauſam, anathema ſit.* Quibus locis determinat Concilium, noſtram juſtitiam augeri per bona opera, nullâ adhibitâ reſtrictione ad ſola opera intenſiora, ſed univerſa comprehendens, ſive ſint intenſa, ſive remiſſa. Ergo poſito quolibet actu meritorio, quantumvis remiſſo, ſtatim noſtra juſtitia augetur.

Nec valet Concilium exponi de juſtitia actuali conſiſtente formaliter in ipſis bonis operibus, ut quidam auſi ſunt interpretari: tum quia loquitur expreſsè de juſtitia accepta per gratiam Chriſti; quod non ita propriè intelligitur de actibus, qui potiùs dicuntur per gratiam Chriſti fieri, quàm accipi. Tum quia aſſerit juſtitiam acceptam conſervari, & augeri per bona opera, tanquam per cauſam; quod verificari non poſſet, ſi juſtitia, de cujus incremento agit, conſiſteret formaliter in ipſis operibus. Loquitur ergo de gratia habituali, quæ eſt forma juſtificans, & radix charitatis.

Diluitur. Trident.

Reſpondetur concedendo, quod juſtitia habitualis, quam præſtat gratia, augeatur quolibet opere bono, ut Concilium diffinit. Ad quam veritatem ſalvandam non requiritur determinatè, quod gratia augeatur ſtatim phyſicè ſuſcipiendo novum modum, aut gradum phyſicum intenſionis; ſed ſufficit vel ſic augeri, quando actus meritorii ſunt intenſiores; vel augeri moraliter propter acceptationem, & jus ad majorem gloriam, quando actus ſunt remiſſi. Eadem enim gratia perſiſtens ſub eodem phyſico intenſionis modo, ſi eliciat opus meritorium remiſſum, fit moraliter major in eſſe gratiæ; quia reddit hominem magis acceptum ob novum titulum ad conſequendum ſuo tempore aliquod ipſius gratiæ augmentum, & majorem gloriam. Unde indemnis ſalvatur veritas diffinita à Concilio; nam homo per quæcunque bona opera creſcit in juſtitia accepta, uno ex duobus modis relatis, nempe phyſicè, aut ſaltem moraliter.

Sed contra inſurgunt Adverſarii, & ſit ſecundum argumentum, quia nequit gratia augeri moraliter, quin augeatur phyſicè: Ergo ſi poſito quolibet actu remiſſo augetur moraliter, debet pariter phyſicè augeri. Probatur antecedens: tum quia gratia dicitur augeri moraliter, quatenus importat jus ad majorem gloriam; Sed quod gratia præſtet jus ad gloriam, eſt prædicatum ejus phyſicum, & intrinſecum: Ergo idem eſt in gratia augeri moraliter, & augeri phyſicè. Tum etiam, quia eo ipſo, quod gratia creſcat moraliter, reddit hominem magis acceptum Deo, ut terminet magis, aut majorem Dei amorem: Sed gratia per ſuam intrinſecam entitatem habet reddere hominem Deo acceptum, illumque conſtituere in eſſe termini divini amoris: Ergo cùm gratia creſcit moraliter, augetur etiam quoad intrinſecam entitatem. 210. Secundum argumentum.

Confirmatur primò: Nam eſto jus ad gloriam differret aliquo modo ab entitate gratiæ, nihilominus conſequitur prædictam entitatem ut radicem, & rationem fundandi tale jus: Ergo fieri non poteſt, quod invariatâ phyſicâ entitate gratiæ, augeatur jus ad gloriam. Sicut quia intelligibilitas conſequitur immaterialitatem, fieri non valet, quod aliquid ſit magis intelligibile, quàm immateriale. Et ſicut quia albedo eſt ratio diſgregandi viſum, non poteſt corpus eſſe magis diſgregativum, quàm album. Confirmatio prima.

Confirmatur ſecundò, quia ſi per actus remiſſos augeretur gratia moraliter in eſſe gratiæ, & non augeretur phyſicè, & ſecundùm entitatem, ſequeretur quod ſuppoſito actu remiſſo, nunquam daretur commenſuratio, & æqualitas inter gratiam ſumptam phyſicè, & eandem gratiam ſumptam moraliter; quod tamen videtur abſurdum. Confirmatio ſecunda.

Ad replicam, & argumentum reſpondetur negando antecedens; nam augmentum phyſicum gratiæ attenditur formaliter penes ejus entitatem, & gradus, aut modos intenſionis; augmentum autem morale ſupra entitatem gratiæ addit actus meritorios. Primum illud convenit gratiæ immediatè, quatenus eſt participatio naturæ divinæ, & ſeipſâ conſtituit nos filios Dei cum exigentia phyſica gloriæ ut hæreditatis; poſterius verò convenit mediatè, ideſt mediis actibus, quatenus eos eliciens fundat jus morale ad gloriam ut præmium. Nulla autem eſt repugnantia in eo, quod invariatâ phyſicâ entitate gratiæ, multiplicentur actus meritorii. Et ideo fieri valet, quod gratia phyſicè non creſcat, & tamen augeatur moraliter; ſive, & in idem redit, quod moraliter conſiderata excedat ſeipſam phyſicè ſumptam. Quod declarari valet tum exemplo gratiæ Chriſti Domini, quæ phyſicè ſumpta, & quoad gradus intenſionis eſt finita; & tamen conſiderata moraliter ſecundùm dignitatem, quam habet à Verbo, 211. Occurritur argumento.

ut

Digitized by Google

ut ſit principium infiniti meriti, & infinitæ ſatiſfactionis, eſt infinita, ut frequenter docent Theologi cum D. Thom. 3. *p. quæſt.* 7. *art.* 11. (D. Thom.) Tum exemplo actus meritorii, qui poteſt moraliter conſideratus excedere ſeipſum phyſicè acceptum, ut contingit quoties permanens ſub eodem phyſico intenſionis modo ſuſcipit majorem valorem moralem, vel ob continuationem, vel ob aliam circunſtantiam extrinſecam, ut *dub. præced. num.* 41. expoſuimus. Tum denique in ipſa gratia, quæ poteſt eſſe major phyſicè, quàm moraliter, ut contingit cùm augetur intra Sacramentum; nam ſupra id, quod noſtri actus merentur, & ipſa gratia eis mediantibus fundat, confertur aliquod augmentum ex opere operato. Sic ergo vice verſa fieri poteſt, quod ſit minor phyſicè, quàm moraliter.

(Satisfit ſingulis probationibus.) Ad primam autem probationem in contrarium patet ex modò dictis; nam duplex jus ad gloriam diſtinguendum eſt in gratia: aliud velut phyſicum, conſequens immediatè ejus naturam, & reſpiciens gloriam ut hæreditatem; & iſtud eſt prorſus intrinſecum gratiæ, & indiſtinctum ab ejus entitate; unde nequit gratia in hoc jure creſcere, quin phyſicè, & ſecundùm entitatem augeatur: aliud verò eſt morale, quod fundatur immediatè in actibus bonis à gratia procedentibus, & reſpicit gloriam ut debitam per modum præmii, & coronæ; & iſtud non eſt omninò intrinſecum gratiæ, nec ab ea prorſus indiſtinctum, cùm concernat actus ab ea diverſos; & propterea valet gratia ſecundùm hoc jus augeri, quin actu creſcat ſecundùm entitatem. Juxta quæ diſtinguendo præmiſſas neganda eſt abſolutè conſequentia.

212. (Diluitur prima confirmatio.) Ad ſecundam etiam conſtat; nam ut homo dicatur terminare majorem Dei dilectionem, ſufficit quod Deus ipſi impertiatur auxilia ad eliciendum actus meritorios, & quod ipſum acceptet ad majorem gratiam, & gloriam ipſis actibus debitam, & ſuo tempore dandam, licèt gratia habitualis actu non augeatur phyſicè. Verum quidem eſt, quod quia gratia hoc modo ſolùm moraliter creſcit, ſolùm denominat hominem moraliter magis acceptum Deo, & terminantem majorem Dei dilectionem moraliter conſideratam; quia Dei amor non producit actu terminum potiſſimum, qui eſt entitas gratiæ, aut phyſicum ejus augmentum; ſed ſolùm ordinat hominem ad majus bonum, quod aliquando phyſicè, & exercitè tribuet.

(Occurritur ſecundæ.) Ad primam confirmationem reſpondetur ex proximè dictis, quod jus morale ad gloriam ut præmium non ſequitur immediatè ad gratiam ſolitariè ſumptam; ſed conſequitur mediatè, & quatenus concernit actus meritorios. Et quia ſtante eadem phyſicè gratiâ, poſſunt actus meritorii multiplicari, propterea fieri valet, quod non creſcente gratiâ phyſicè, augeatur jus ad gloriam ut coronam. Per quod patet ad exempla in contrarium adducta; nam intelligibilitas ſequitur adæquatè immaterialitatem, & vis diſgregandi viſum ſequitur immediatè naturam albedinis; & ideo non poteſt aliquid eſſe magis intelligibile, quàm immateriale; aut magis diſgregativum, quàm album. Oppoſitum autem accidit in noſtro caſu, ut jam explicuimus.

Ad ſecundam reſpondemus, nullum eſſe inconveniens, quod ſuppoſitâ elicientiâ actuum remiſſorum non detur in hac vita æqualitas, aut commenſuratio inter gratiam ſumptam phyſicè, & conſideratam moraliter; ſive, & idem eſt, inter entitatem gratiæ, & jus meritorium ad gloriam ut præmium. Sicut inconveniens non eſt, quod gratia Chriſti ſumpta phyſicè non ſit æqualis ſibi ipſi ut conſideratæ moraliter, ſed infinitè excedatur. Et ſicut non eſt abſurdum, quod ſuppoſito augmento gratiæ per Sacramenta, jus meritorium non ſit æquale gratiæ phyſicè ſumptæ, ſed ab ea excedatur; ſemper enim in Sacramentis plus recipimus, quàm mereamur. Quæ omnia poſſunt magis confirmari exemplo actus vitii; nam per quemlibet actum peccaminoſum fit homo moraliter pejor, & habet reatum ad majorem pœnam; & nihilominus non per quemlibet actum malum augetur intenſivè phyſicè habitus vitioſus ipſi correſpondens, ſed ad ſummum extenſivè.

Arguitur tertiò: Quia meritum de condigno infallibiliter conſequitur præmium ſibi debitum: Sed actus charitatis, quantumvis remiſſi, merentur aliquod charitatis augmentum, ut *dub. præced.* ſtatuimus: Ergo infallibiliter conſequuntur prædictum augmentum. Præſertim cùm prædictum augmentum non ſit incompoſſibile cum actibus, & ſtatu viæ, ſicut accidit in gloria. Per quod tacita reſponſio præcluditur. 213. (Tertium argumentum.)

Reſpondetur concedendo, quod meritum de condigno, ſi perſeveret, conſequatur infallibiliter ſuum præmium. Ex hoc autem ſolùm infertur, quod juſtus, ſi perſeveret, non defraudabitur illo charitatis augmento, quod actibus remiſſis correſpondet; minimè verò, quod illud ſtatim aſſequatur. Et ratio eſt, quoniam juſtus non meretur de condigno, ut illud augmentum innaturaliter fiat, ſed meretur illud ut exercendum connaturaliter, & dependenter ab aliis cauſis, à quibus illud naturaliter dependet. Inter alias autem cauſas recenſetur diſpoſitio phyſica ultimò ſufficiens ad tale augmentum, ut ſuprà vidimus *dub.* 2. Unde juſtus non meretur augmentum ut conferendum ſine hac diſpoſitione, ſed ut dandum quando ipſa adfuerit. Cùm ergo, dum operatur remiſsè, hæc ultima diſpoſitio non adſit, ut §. 1. explicuimus, nequit quandiu remiſsè operatur, conſequi illud augmentum, quod eiſdem actibus remiſſis correſpondet ut præmium. Sicut enim meretur gloriam, & tamen non meretur quod detur in ſtatu viæ, nec quod ipſe ſtatus viæ ſtatim finiatur; ſic meretur augmentum gratiæ; ſed non meretur quod detur ſine diſpoſitione phyſica, nec quod ipſa diſpoſitio ſtatim adſit, ſed utrumque meretur ut ſuo debito tempore reddendum. (Solutio.)

Sed contra hanc reſponſionem objicies *primò*: Nam ex ea ſequitur, actus remiſſos dicendos eſſe merita mortificata, quod eſt abſurdum. 214. (Replicæ.) Probatur ſequela; nam illud opus dicitur meritum mortificatum, quod licèt habeat valorem ſufficientem, impeditur tamen, ne præmium aſſequatur, ut patet in operibus bonis, quæ per ſequens peccatum impediuntur: Sed actus remiſſi impediuntur per defectum diſpoſitionis phyſicæ, quam dicimus neceſſariam ad augmentum conſequendum: Ergo dicendi ſunt merita mortificata reſpectu talis augmenti. *Secundò*, quia collatio præmii de condigno non impeditur, niſi per obicem peccati: Sed defectus fervoris in actu meritorio non eſt obex peccati, ut ex ſe liquet: Ergo per ſolum defectum fervoris, ſive intenſionis in actu nequit impediri augmentum charitatis, quod ipſi debetur tanquam merito de condigno. *Tertiò*, quia actus

actus charitatis ut ſex non eſt minus meritorius in habente charitatem ut octo, quam in habente charitatem ut quatuor; licet enim charitas habitualis non augeat meritum, nequit tamen illud diminuere: Sed actus charitatis ut ſex elicitus ab habente charitatem ut quatuor, meretur ut ſtatim charitas augeatur, & phyſicè augmentum conſequatur: Ergo idem dicendum eſt de eodem actu charitatis ut ſex elicito ab habente charitatem ut octo, quin illi obſit defectus commenſurationis cum augmento ſuperaddendo.

Diluitur prima. Ad primam objectionem negamus ſequelam. Et ad probationem dicendum eſt, quod merita ſicut habent primum eſſe per dependentiam a gratia, ita vivere dicuntur quandiu ipſi conjunguntur, & retinent vim, & jus perducendi hominem ad præmium. Quod conſervant dum homo perſeverat in gratia. Ubi autem peccatum grave ſuccedit, eam vim amittunt; quia licet ſecundùm ſe placeant Deo, nequeunt perducere hominem ad gloriam, ob indiſpoſitionem peccati; & tunc præcisè dicuntur mortificata. Quia ergo actus meritorii remiſſi habent vim, & jus perducendi juſtum ad augmentum charitatis ſibi correſpondens, & ſuo tempore reddendum, nequeunt dici merita mortificata in ordine ad tale præmium. Illud tamen actu non aſſequuntur, quia licèt in ſuo genere ſufficiant; deficit tamen concurſus alterius cauſæ ad tale augmentum requiſitæ, nempe diſpoſitionis phyſicæ, & eidem augmento commenſuratæ.

Solvitur ſecunda. Ad ſecundam negamus majorem; nam collatio præmii debiti merito de condigno poteſt pro aliqua duratione impediri, aut potius ſuſpendi non ſolùm per culpam, ſed etiam per defectum phyſicæ diſpoſitionis ad illud recipiendum. Sicut etiam in naturalibus poſſet quis egregiè adeo laborare pro Rege, & Republica, ut mereretur de condigno accipere in uxorem Regis filiam regni hæredem. Et tamen collatio hujus præmii ſine ulla culpa, ſed ob aliquod impedimentum deberet ſuſpendi, & ad aliud tempus differri, utpatà ſi ipſe eſſet uxoratus; non enim acciperet filiam Regis, niſi mortuâ priori uxore: aut ſi filia Regis non habeat ætatem requiſitam ad matrimonium, & proinde expectari debeat tempus conveniens. Et idem proportionabiliter accidit in præſenti; nam licet carentia fervoris, ſive intenſionis commenſuratæ augmento ſuperaddendo non ſit peccatum, eſt tamen defectus diſpoſitionis phyſicæ requiſitæ ad tale augmentum; & ideo collatio hujus præmii differri debet ad tempus, in quo adſit hujuſmodi diſpoſitio.

Diruitur tertia. Ad tertiam, omittendo præmiſſas, negamus conſequentiam. Et ratio diſparitatis eſt, quod actus charitatis ut ſex, elicitus ab habente charitatem ut quatuor, non ſolum habet valorem æqualem augmento ſuperaddendo, nempe ut ſex; ſed etiam eſt diſpoſitio phyſicè ſufficiens, & tali augmento omninò commenſurata. Quocirca nihil illi deeſt, ut prædictum augmentum non ſolùm mereatur, ſed phyſicè etiam ſtatim aſſequatur. Idem verò actus ut ſex elicitus ab habente charitatem ut octo, habet quidem valorem ſufficientem, ut ſaltem conjunctus aliis juribus, aut titulis præcedentibus mereatur de condigno prædictæ charitatis augmentum, & ideo illud de facto meretur; ſed non habet gradus, aut modum intenſionis requiſitæ, ut ſit diſpoſitio phyſica ultima ad prædictum augmentum, quocirca illud actu non conſequitur. Unde licet utrobique habeat eundem valorem, ac ſubinde eandem vim meritoriam, diverſimode tamen illam exercet, quia in habente charitatem ut quatuor meretur augmentum ut ſtatim conferendum, quia per ſeipſum eſt diſpoſitio phyſica ad tale augmentum. At in habente charitatem ut octo, ob defectum debitæ diſpoſitionis phyſicæ, non meretur augmentum ut ſtatim dandum, ſed ut conferendum ſuo tempore, nempe cùm adfuerit debita diſpoſitio. Nec hinc debet inferri, quod habens charitatem ut octo ſit pejoris conditionis, quam habens charitatem ut quatuor; nam in valore operis æquales ſunt: & quod unus recipiat ſtatim præmium, & alter non, provenit ex inæqualitate augmenti ſuperaddendi, quod in habente charitatem ut octo eſt majus, & petit intenſiorem diſpoſitionem. In quo potiùs elucet melior hujus poſterioris conditio.

Sed adhuc inſtabis: Nam qui meretur aliquam formam, meretur etiam diſpoſitionem 215. Replica.
phyſicam requiſitam ad talem formam, cum forma abſque tali diſpoſitione communicari non valeat: Ergo ſi ille, qui habet charitatem ut octo, & elicit actum ut ſex, mereatur augmentum prædictæ charitatis, merebitur etiam, quod adſit actus intenſior, qui ſufficienter ad tale augmentum diſponat; atque ideo dicere, quod ob defectum diſpoſitionis tunc actu charitas non augeatur, eſt petitio principii.

Solutio. Reſpondetur eum, qui meretur formam, mereri ad ſummum diſpoſitionem ad talem formam ponendam tempore opportuno, non tamen ut ſtatim ponendam, atque ideo non ſemper conſequi ſtatim formam. Tempus autem opportunum ad eliciendum actum intenſiorem non eſt illud, in quo homo operatur remiſſe; nam ex ſuppoſitione, quod remiſſe operatur, nequit operari intenſe in ſenſu compoſito. Cujus doctrinæ ſignum manifeſtum eſt ipſa experientia; non enim deprehendimus, quod cum remiſſe operamur, ſtatim operemur intenſè. Accedit etiam, quod ſi homo tunc eliceret actum intenſiorem, per ipſum mereretur novum charitatis augmentum, cui intimius, & per ſe diſponeret; & ſic talis actus non diſponeret ad augmentum correſpondens actui remiſſo, ut §. 2. declaravimus. Unde oportet recurrere ad aliud opportunum tempus, in quo elicitur actus phyſice ſufficiens ad tale augmentum.

Arguitur quarto: Quia cuncta merita mortificata per peccatum, reviviſcunt per ſequentem 216. Quartum argumentum.
pœnitentiam, ita quod omnia ipſi applicentur, & proſint, ut communiter docent Theologi; & tamen actus quo pœnitens convertitur, & reſurgit, non ſemper eſt æqualis eiſdem meritis, ſed inferioris longe intenſionis. Ergo pariter dicendum eſt, non requiri æqualitatem inter actum meritorium augmenti, & augmentum ſuperaddendum, ut iſtud ſtatim fiat.

Confirmatio. Et confirmatur, quia per ſequentem pœnitentiam reſtituitur homini tota gratia, quam amiſerat: Sed actus, quo convertitur, non ſemper eſt æqualis tantæ gratiæ. Ergo non requiritur æqualitas, aut commenſuratio phyſica in gradibus intenſionis inter gratiam & actum, qui ad ejus receptionem diſponit. Minor, & conſequentia patent: major autem probatur ex illo Ezech. 18. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, vitâ vivet, & non morietur, omnium iniquitatum ejus non recordabor.* Si (Ezech. 18.)

Digitized by Google

autem pœnitens non conſequeretur omnem gratiam amiſſam, videretur Deus iniquitatum ejus recordari, ſiquidem ob eas careret nunc eâ gratiâ, quam haberet, ſi non peccaſſet.

Satisfit argumento. Reſpondetur argumento negando conſequentiam; nam cùm merita, eorumque reviviſcentia ſint quid morale, non requirunt, ut reviviſcant, actum ſibi commenſuratum, ſed ſolam conjunctionem ad gratiam, ob cujus privationem dicebantur priùs mortificata. Et ideo quocumque actu, & qualibet gratia reſurgat homo, cuncta ejus merita reviviſcunt. Gratia autem tam in ſuo fieri, quàm in ſuo augeri, eſt forma phyſica, exigitque phyſicas diſpoſitiones, quibus commenſurari debeat. Unde ſicut hoc argumentum non convincit, quod gratia, cùm primò infunditur, excedat latitudinem diſpoſitionis, quâ homo ad eam recipiendam aptatur; ita nec convincere valet gratiam, quando augetur, non commenſurari intenſioni actuum, quibus homo diſponitur ad tale augmentum.

Occurritur confirmationi. Ad confirmationem reſpondetur, peccatori cùm convertitur, reſtitui moraliter omnem gratiam, quam per peccatum amiſerat, quia incipit habere jus ad totam illam debito tempore conferendam. Sed phyſicè non reſtituitur ipſi gratia, niſi juxta latitudinem diſpoſitionum, ſive actuum, quibus convertitur; & ideo ſi reſurgat cum contritione ut quatuor, non recipit actu, niſi gratiam ut quatuor, eo quòd infuſio, & augmentum formæ perfectæ, qualis eſt gratia, dependet à diſpoſitione phyſica recipientis, & debet ipſi commenſurari, ut ſatis expreſſit Concil. Trident. *ſeſſ.6. cap.7.* dum dixit, Spiritum ſanctum partiri ſingulis juſtitiam *prout vult, & ſecundum propriam uniuſcujuſque diſpoſitionem, & cooperationem.* Concil. Trid.

Nec huic doctrinæ opponitur illud teſtimonium Scripturæ, quia ſolùm ſignificat Deum oblivisci iniquitates pœnitentium quantum ad inflictionem pœnæ æternæ, & abolitionem maculæ; ſed non docet, quod cuncta pœnitenti reſtituantur, vel quod antiquus ſtatus idem omninò redeat. Alioquin reſtituenda eſſet innocentia, & virginitas; & homo per quamlibet converſionem exueret reatum pœnæ temporalis: quæ ſunt abſurda. Videantur quæ diximus *tract.16. diſp.5. dub. unico.*

§. V.

Diverſorum placita referuntur contra ſecundam, & ultimam aſſertionem.

217. Aliæ ſententiæ contrariæ. QUod augmentum charitatis actibus ejus remiſſis debitum fiat ſaltem ex parte in hac vita, & totum non ſervetur retribuendum poſt mortem, docent non pauci, licèt diverſimodè id explicent. Valentia *diſp.3. quaſt.2. puncto 3. concl.8.* docet, quod licèt charitas non ſtatim augeatur poſito quolibet ejus actu, poteſt tamen ſtatim augeri per actum remiſſum poſt plures alios ſuccedentem, & qui in virtute illorum, & ratione aſſiduitatis præſtet quòd præſtaret actus intenſior; & conſequenter affirmat, poſito prædicto actu, retribui illud charitatis augmentum, quod ratione præcedentium remiſſorum debebatur. Idem reipſa defendit Ferre *quaſt.18. §.3.* referens pro eadem opinione acutiſſimum quendam Thomiſtam. Granado autem *diſp.10. ſect.1.* cenſet non requiri actum intenſiorem, ut charitas actu augeatur; ſed requiri, & ſufficere actum ejuſdem intenſionis cum habitu præexiſtenti, atque ideo eſſe ſufficientem diſpoſitionem, ut retribuatur augmentum debitum præcedenti actui remiſſo. Denique Araujo ubi ſuprà, *concluſ.3.* defendit quod cùm homo elicit actum intenſiorem, conſequitur augmentum charitatis commenſuratum exceſſui actus ſupra habitum præexiſtentem, & inſuper illud augmentum, quod præcedentibus actibus remiſſis erat debitum, ita ut ſi habens charitatem ut quatuor eliciat actum ut duo, & poſtea eliciat actum ut ſex, conſequatur ſtatim quatuor gradus ſupra præexiſtentem charitatem, duos ratione exceſſus præſentis actus, & alios duos ratione præcedentis actus meritorii, ad cujus præmium diſponit actus præſens per id, quod habitui adæquatur. Et quanvis prædicti dicendi modi diverſis argumentis utantur, conveniunt tamen in eo, quod totum charitatis augmentum actibus ejus remiſſis debitum non reſervetur exſolvendum poſt mortem, ſed vel quod totum in hac vita retribuatur, vel ſaltem rependatur partim in hac vita, & partim in alia. Et quantum ad hoc adverſantur nobis in ſecunda, & in ultima concluſione. Valentia. Ferre. Granado. Araujo.

218. Primum argumentum. Pro qua opinione arguitur primò ex D. Thom. Nam ut charitas ſtatim augeatur, non requiritur quod actus ad augmentum diſponens ipſi augmento ſuperaddendo commenſuretur, ſed ſufficit ſi commenſuretur habitui præexiſtenti charitatis (qui actus in noſtra ſententia vocatur remiſſus, cùm non adæquet latitudinem augmenti ſuperaddendi:) Ergo poſito tali actu, habitus ſtatim augetur, & conſequenter non omne augmentum cuilibet actui remiſſo debitum differtur conferendum poſt mortem. Utraque conſequentia patet, & antecedens probatur ex D. Thom. *in 1. diſtinct.17. quaſt.2. articul.3. in corp.* ubi ait: *Quando actus charitatis procedit ex tota virtute habentis & quantum ad virtutem naturæ, & quantum ad virtutem habitus infuſi, tunc unus actus diſponit, & meretur augmentum charitatis, ut ſtatim fit.* Sed ut aliquis dicatur operari ſecundùm totam virtutem habitus infuſi, non requiritur, quod eliciat operationem habitu intenſiorem; tunc quippe non diceretur operari ſecundùm virtutem habitus infuſi, ſed magis ſupra virtutem illius: Ergo ut charitas ſtatim augeatur, ſufficit ex mente D.Thom. quod actus ad augmentum diſponens commenſuretur habitui præexiſtenti. Deinde idem S. Doctor. *in 2. diſt.27. quaſt.1. art.5. in reſp. ad 2.* ait: *Non in quolibet actu meritorio invenitur illa conditio, per quam ex actu conſequitur augmentum habitus: ſed ſolùm in illo actu, quo quis utitur gratia accepta ſecundum proportionem ſuarum virium, ut in nullo gratia Dei deſit per negligentiam, ut in 1. lib. diſtinct.17. dictum eſt.* Conſtat autem illum, qui elicit actum omninò commenſuratum intenſioni charitatis, quam habet, uti gratiâ acceptâ ſecundùm proportionem ſuarum virium, & in nullo deeſſe gratiæ Dei per negligentiam: Ergo ille, qui elicit actum charitatis commenſuratum habitui, licèt intenſiorem non eliciat, conſequitur augmentum charitatis habitualis. D.Thom. D.Thom.

Solutio. Reſpondetur negando antecedens; nam diſpoſitio ad aliquam formam non tam debet commen

Digitized by Google

commenſurari ſujecto, quàm eidem formæ; & ideo actus ultimò diſponens ad charitatis augmentum non eſt commenſurandus charitati, in qua homo præexiſtit, ſed augmento quod ſuperaddendum eſt. Idque docet D. Thom. non ſolùm in locis ſuprà *num.* 185. *& num.* 200. relatis, ubi præcipuè expoſcit ferventiorem charitatis actum, ut charitas ſtatim augeatur; ſed etiam in eiſdem locis, qui nobis objiciuntur. Nam *loco cit. ex* 1. *Sent. in reſp. ad* 4. hæc habet: *Dicendum quod ad hoc, ut aliqua perfectio introducatur, duo requiruntur. Unum ex parte introducentis, ut ſua operatio commenſuretur ſecundùm æqualitatem perfectionis introducendæ. Non enim ex parva calefactione inducitur calor ignis, ſed ex tali calefactione, quæ habet æqualem virtutem, ad minus ex ſuo principio, calori ignis. Aliud ex parte recipientis, ut diſpoſitio ſua proportionetur eodem modo perfectioni inducendæ. Contingit autem quandoque, ſicut in operibus animæ, quod aliquid diſponitur, & perfectionem recipit à ſeipſo, ut in ſcientia, & virtute patet. Unde ad perfectam diſpoſitionem ſufficit, quod anima operetur ſecundùm virtutem proportionatam illi perfectioni, quæ inducenda eſt. Et quia tota capacitas animæ vix ſufficit ad receptionem tantæ perfectionis, quanta eſt charitas, niſi Deus de ſua liberalitate ſuppleret; ideo ad hoc, quod ſit in anima ultima diſpoſitio, requiritur actus qui ſit ſecundùm totam virtutem ſuam; & iſte ſufficit, quantum in nobis eſt, ſed minor non ſufficit ad talem diſpoſitionem.* Ubi S. Doctor exigit commenſurationem diſpoſitionis non ad habitualem ſtatum, in quo operans præexiſtit, ſed ad formam introducendam. Unde ex ejus ſententia non ſufficit, actum commenſurari præexiſtenti charitati; ſed requiritur, quod commenſuretur augmento ſuperaddendo. Et juxta hanc doctrinam *in præſ. art.* 6. pro augmento charitatis exigit quod homo prorumpat in actum ferventiorem, non quidem ſolis actibus præcedentibus remiſſis, ſed ipſo habitu charitatis, conformiter ad ea, quæ de augmento habituum acquiſitorum tradit 1. 2. *quæſt.* 52. *art.* 3.

D. Thom.

D. Thom.

Explicantur D. Thom. teſtimonia.

Ad probationem autem in contrarium, quæ ex illis duobus locis deſumitur, reſpondetur Deum, ut homo in charitate proficiat, impertiri ipſi nedum charitatem habitualem, ſed etiam auxilia ſufficientia tranſeuntia, quæ habitum charitatis adjuvent, & elevent, ut prorumpat in actus excedentes ejus latitudinem. Unde homo non dicitur operari ſecundùm totam virtutem habitus, aut uti gratiâ ſecundùm proportionem ſuarum virium (quod D. Thom. pro augmento actuali requirit,) niſi etiam operetur ſecundùm virtutem auxiliorum ſufficientium, & utatur eâ gratiâ, iiſque viribus, quæ habet per talia auxilia. Quod non facit dum præcisè agit ſecundùm latitudinem charitatis habitualis, in qua præexiſtit. Et ſic juxta doctrinam D. Thom. non conſequitur actu charitatis augmentum. Quod ſi prædictis auxiliis utatur, eo ipſo prorumpit in actus habitu ferventiores, & ita illud augmentum conſequitur. Unde nihil eſt in his teſtimoniis, quod vel noſtris aſſertionibus, vel aliis S. Doctoris locis repugnet.

D. Thom.

219. Secundum argumentum.

Arguitur ſecundò, quia ſi ad augmentum charitatis requireretur, quod actus ad illud diſponens eſſet intenſior habitu, nunquam actus diſponentes ad prædictum augmentum fierent connaturaliter, & conſequenter neque ipſum augmentum, quod tamen abſurdum, & nimis durum videtur. Sequela oſtenditur; nam connaturale eſt actibus commenſurari ſuo principio habituali, & non exigere aliud auxilium, quod ejus defectum ſuppleat: Sed actus habitu intenſior non commenſuratur ſuo principio habituali, ſed illud excedit, & propterea exigit additionem auxilii, ut proximè aſſerebamus: Ergo ſi ad augmentum habitus requiritur actus habitu intenſior, prædictus actus, & augmentum ei correſpondens non fieret connaturaliter.

Diſſolvitur.

Reſpondetur negando ſequelam abſolutè; quoniam ſatis connaturale eſt rerum ordini; quod ad perfectiorem formam requiratur perfectior diſpoſitio. Unde cùm charitas per augmentum excedat ſeipſam ut præexiſtentem, congruum eſt ut actus ultimò diſponens ad charitatis augmentum ſit intenſior charitate præexiſtente. Ad ſequelæ autem probationem reſpondemus, quod licèt actus nequeat naturaliter excedere principium, à quo procedit, prout tale principium complectitur tam virtutem habitualem, quàm aliam quantamcunque motionem ſibi impreſſam; nihilominus fieri connaturaliter, & ſine miraculo poteſt, ut excedat virtutem habitualem præciſivè ſumptam, quia licèt prædicta virtus ſolitariè accepta non adæquet perfectionem, aut intenſionem operationis, poteſt tamen aliqua motione, aut virtute tranſeunti ita adjuvari, ut illam adæquet. Quod frequentiſſimè contingit, toties videlicet, quoties habitus elicit actus intenſiores. Et ita accidit in augmento charitatis, ut hactenus explicuimus. Poteſtque hæc doctrina confirmari tum exemplo habituum acquiſitorum, qui juxta frequentiorem, & veriorem ſententiam D. Thom. non augentur niſi per actus intenſiores; & tamen tales actus connaturaliter fiunt, & tales habitus connaturaliter augentur. Tum exemplo cujuſlibet operationis creatæ; hæc enim ſemper excedit actualitatem ſui principii habitualis, & nihilominus fit connaturaliter, quia ille defectus tantæ actualitatis in principio ſuppletur per aliquam motionem tranſeuntem, ut explicuimus *tract.* 14. *diſp.* 5. *dub.* 5.

D. Thom.

Tertiò arguit Ferre: Nam quod augmentum charitatis actibus remiſſis conferatur poſt mortem, non probatur ex Conciliis, & Patribus, neque in D. Thom. habet ullum fundamentum: Ergo voluntariè aſſeritur. 220

Tertium argumentum. Ferre.

Confirmatio prima.

Confirmat primò, quia gratia hoc ipſo, quod extra viam ponitur, habet terminum conſummationis: Ergo ſicut extra viam non datur meritum, ita nec datur diſpoſitio phyſica ad augmentum gratiæ.

Secunda. Ferre.

Confirmat ſecundò prædictus Author ſuam opinionem, & noſtram refellit his verbis: *Accedamus ad primum parentem Adamum, qui plusquam nongentos annos vixit in Dei gratia, & charitate; & ponamus, quod regulariter in actus remiſſos charitatis exierit, quorum tamen præmium, ſcilicet augmentum gratiæ, in hac vita non accepit: ſanè aſſeverandum eſt, illi poſt hanc vitam deberi plusquam millies mille gradus augmenti. Modò inquiro, quomodo potuit Adamus uno ſolo actu ita intenſiſſimè Deum diligere, quod ultimò ſe diſpoſuerit ad prædictum augmentum charitatis? Ne ergo in hæc ſomnia veniamus, tutius erit dicere, quod homo repetens actus remiſſos, dum collectio eorum ſuperat intenſionem habitus charitatis præexiſtentis, ſtatim per ultimum actum remiſſum virtute præcedentium accipit augmentum charitatis prædictis actibus debitum.*

Occurritur argumento.

Ad argumentum reſpondetur primò, retorquendum

Digitized by Google

quendum eſſe in ejus Authorem; quoniam illa actuum remiſſorum ſupputatio, ſecundùm quam docet fieri charitatis augmentum, non habet fundamentum in Conciliis, & Patribus, nec D. Thom. mentionem meruit apud D. Thom. Aliunde verò eſt mera conſideratio moralis, phyſico rerum ordini inutilis.

Reſpondetur ſecundò, noſtram, & communiorem inter Thomiſtas aſſertionem potiſſimùm fundari in principiis valde probabilibus ex S. Doctore deſumptis, quæ ſuprà expendimus. Fundatur etiam in proportione ad augmentum habituum acquiſitorum, quæ tenenda eſt dum lumen naturale per fidem non corrigitur. Traditur Conc. Trid. etiam haud obſcurè à Concilio Tridentino docente gratiam infundi ſecundùm propriam uniuſcujuſque diſpoſitionem, & cooperationem, & D. Thom. à D. Thom. locis ſuprà *num.* 185. & 204. relatis. Unde immeritò dicitur, hanc ſententiam voluntariam eſſe, & abſque fundamento.

221. Solvitur prima confirmatio. Ad primam confirmationem reſpondetur, gratiam non habere terminum conſummationis, niſi dependenter ab actu ferventi charitatis diſponente ad totum gratiæ augmentum, quod pro meritis primò confertur. Unde non ponimus, quod poſt conſummationem, ſive ſtatum beatitudinis, detur diſpoſitio phyſica ad augmentum gratiæ, vel quod gratia conſummata adhuc phyſica proficiat; ſed aſſerimus gratiam non conſequi totam ſuam conſummationem, & augmentum correſpondens actibus remiſſis, niſi dependenter ab actu tali augmento, aut toti gratiæ commenſurato, qui ſimul in eodem inſtanti adeſt cum prædicta conſummatione, & augmento. Et quod ita contingat, conſonum eſt ipſi gratiæ conſummatæ, quæ cùm perfectiſſima ſit, petit perfectiſſimam diſpoſitionem, ut conſtat ex motivis ſuprà expenſis. Quod verò non detur meritum poſt mortem, conſtat ex Scriptura, & Conciliis, ut diximus *in ſuo tract. diſp.* 1. *dub.* 4. Atque ideo oportet aliter de diſpoſitione phyſica, ac merito philoſophari, ſicut in omnium Catholicorum ſententia aliter diſcurrimus de merito, ac de ſatisfactione, & purgatione à venialibus poſt hanc vitam; nam animæ in purgatorio non merentur, & tamen ſatisfaciunt, & maculas venialium deponunt per actus ipſis phyſicè contrarios.

Diluitur ſecunda. Ad ſecundam reſpondemus, quod facta illa ſuppoſitione, Adamus actum tantæ intenſionis eliciet, quantum habere debet augmentum gratiæ, quod omnibus ſuis actibus remiſſis totius vitæ correſpondeat. Et cùm prædictus Au- Ferre. thor inquirit, quomodo Adamus potuerit ita intenſiſſimè Deum uno ſolo actu diligere? Reſpondetur mirum eſſe, quod vir doctus in hoc poſuerit difficultatem. Nam certum eſt Adamum, & quemlibet Beatum diligere Deum unico actu ita intenſo, ut adæquet omnem latitudinem augmenti gratiæ, quod correſpondet omnibus ejus actibus meritoriis, ſive fuerint intenſi, ſive remiſſi; immò & qui ſuperet tale augmentum, & commenſuretur cum omni gratia patriæ. Beati enim diligunt Deum totis viribus gratiæ, & charitatis, quas habent; cùm illum diligant neceſſariò, & quantum poſſunt. Unde cùm actus diſponens phyſicè, & ultimò ad augmentum debitum actibus charitatis remiſſis, ſit actus charitatis à gratia conſummata effectivè procedens, illamque præcisè antecedat in genere cauſæ materialis diſpoſitivæ, ut ſuprà *num.* 206. diximus, mirum non foret, quod actus diſponens ad totum illud augmentum, quod actibus Adami remiſſis deberetur, tantæ intenſionis eſſet, quantæ ſupponeretur augmentum. Unde non parum exceſſit prædictus Author, ſomnium vocans ſententiam adeo probabilem, quam ignorare non potuit frequentiorem eſſe inter fideliſſimos D. Thom. diſcipulos.

Sed ut magis conſtet hic exceſſus, & quàm nullum ſit inconveniens, quod Adverſarius nobis opponit tanquam abſurdum, multifariam oſtendemus eandem doctrinam ab ipſo fore aſſerendam. 222. Vis ejuſdem objectionis magis retunditur. *Primò*, quia datâ totâ illâ ſuppoſitione, & quod Adamus per repetitionem plurium illorum actuum remiſſorum acquiſierit in hac vita phyſicè gratiam, juxta calculationem, quam prædictus Author deſcribit, inquirimus, an potuerit Deum diligere unico actu intenſiſſimo adæquante totam latitudinem augmenti acquiſiti? Quis hoc neget, cùm actus poſſit connaturaliter elici ſecundùm totam latitudinem habitus, à quo procedit? Si ergo poteſt in hac vita dari actus amoris adeo intenſus, cur repugnabit alius ſimilis poſt mortem, qui ad totum augmentum diſponat? Præſertim cùm poſt mortem minora occurrant impedimenta, quæ retardent amoris impetum. *Secundò* demus, quod Adamus poſtquam phyſicè acquiſivit totum illud augmentum, quod tantis actibus remiſſis debetur, eliciat unicum præcisè actum, vel ejuſdem, vel paulò minoris intenſionis cum tota gratia, in qua præexiſtit, & quod ſtatim moriatur; qui caſus, factâ aliâ ſuppoſitione, eſt naturaliter contingens: inquirimus an Adamus recipiat phyſicè in hac vita augmentum illi ultimo actui reſpondens, vel illud recipiat poſt mortem? Primum dici non valet in Adverſarii opinione, cùm doceat requiri actum, qui phyſicè formaliter, aut virtualiter adæquet latitudinem augmenti ſuperaddendi: qua ratione aſſerit actum præcisè ut quatuor non ſufficere in ratione diſpoſitionis ad ſuſcipiendum augmentum gratiæ ut quinque. Reſtat ergo, quod conferatur poſt mortem. Et tunc ultra: Vel datur augmentum ſine diſpoſitione phyſica? Et hoc dici non valet, quia defectu hujus diſpoſitionis non confertur in via, & ſic nec poſt mortem conferretur, ſi ea diſpoſitio non adeſſet poſt mortem: Vel datur talis diſpoſitio; & tunc oportet elicere actum ferventiſſimum, qui unus exiſtens adæquet totam latitudinem augmenti ſuperaddendi: quod, ut ſupponimus, tantum eſt, quanta erat gratia præexiſtens. En qualiter juxta ſua principia debeat ille Author venire in ea, quæ ſomnia vocat.

Tertiò demus, quod Adamus poſtquam mediis innumerabilibus illis actibus remiſſis acquiſivit phyſicè totum augmentum ipſis reſpondens, lapſus fuerit in peccatum mortale, & amiſerit illam gratiam. Demus etiam, quod paulò ante mortem ſurrexerit à peccato per actum pœnitentiæ valde remiſſum. Inquirimus an in hoc caſu conſequatur phyſicè totam gratiam, quæ correſpondet meritis vitæ anterioris? Et hoc dici non valet: tum quia non adeſt diſpoſitio phyſicè ſufficiens ad tantum augmentum, ſed potiùs valde improportionata: tum quia eſt apertè contra D. Thom. 3. *p. q.* 89. *art.* 2. ubi hæc D. Thom. habet: *Manifeſtum eſt, quod formæ quæ poſſunt recipere magis, & minus, intenduntur, & remittuntur ſecundum diverſam diſpoſitionem ſubjecti, ut in* 2. *parte habitum eſt* (nempe 1. 2. quæſt. 52. art. 1.

Digitized by Google

art. 1. & 2. & quæſt. 66. art. 1.) *Et unde eſt, quod ſecundùm quod motus liberi arbitrii in pœnitentia eſt intenſior, vel remiſſior, ſecundùm hoc pœnitens conſequitur majorem, vel minorem gratiam. Contingit autem intenſionem motus pœnitentis quandoque proportionatam eſſe majori gratiæ, quàm illa, à qua ceciderat per peccatum; quandoque autem æquali, quandoque verò minori. Et ideo pœnitens quandoque reſurgit in majori gratia, quàm priùs habuerat, quandoque autem æquali, quandoque etiam minori. Et eadem ratio eſt de virtutibus, quæ ex gratia conſequuntur.* Quam doctrinam defendunt communiter omnes legitimi D. Th. diſcipuli contra Suarium, & Nominales. Unde reſtat, quod tota illa gratia tribuatur phyſicè Adamo poſt mortem. Conſtat autem ex doctrina modò tradita D. Thom. non poſſe poſt mortem prædictam gratiam infundi, niſi poſt mortem adſit diſpoſitio ejuſdem intenſionis, ſiquidem formæ, quæ poſſunt recipere magis, & minus, intenduntur, & remittuntur ſecundùm diſpoſitionem ſubjecti. Ut ergo Adamus recipiat tantam gratiam, debet elicere actum intenſiſſimum, & toti illius gratiæ augmento commenſuratum. Modò inquirimus cum Adverſario, & ab Adverſario, *quomodo potuit Adamus uno ſolo actu ita intenſiſſimo Deum diligere, quod ultimò ſe diſpoſuerit ad prædictum augmentum?* Et reſpondebit concedendo quod nobis tanquam ſomnium exprobrat, niſi D. Th. apertè deſerat.

Suar. Nominales.

§. VI.

Conſectarium præcedentis doctrinæ, notatu dignum.

213. *Incidens quæſtio.* Ex dictis in præſenti, & ex alibi ſcriptis emergit non levis difficultas. Nam *in tr. 16. diſp. 4. dub. 2.* ſtatuimus, quod actibus imperatis à charitate correſpondet præmium eſſentiale diſtinctum ab eo, quod correſpondet actibus elicitis prædictæ virtutis, & conſequenter omnes actus, ſive naturales, & procedentes à virtutibus acquiſitis, ſive ſupernaturales, & procedentes à virtutibus infuſis, eſſe vitæ æternæ, & novi augmenti gratiæ, & charitatis meritorios. Et quia in juſto charitas imperat, ſive refert omnes ejus actus honeſtos in Deum ultimum finem; propterea ſtatuimus ibidem *dub. 5.* omnes actus honeſtos elicitos ab homine juſto mereri de condigno vitam æternam, & gratiæ & charitatis augmentum. Cumque contingere poſſit, ut juſtus eliciat alios actus honeſtos, priuſquam prorumpat in actum formalem charitatis, ut ſæpe accidit cùm juſtificatur intra Sacramenta; conſequenter ad priùs dicta aſſeruimus *dub. 6.* non requiri, ut actus cæterarum virtutum mereantur de condigno vitam æternam, quod tunc adſit, vel præceſſerit actus formalis charitatis; ſed ſufficere quendam modum de linea charitatis, qui ab ipſa in prima ejus infuſione dimanat ad vires animæ, & ad virtutes, participaturque in earum actibus honeſtis, & eſt actualis virtualis relatio in Deum charitatis objectum, ut ibidem fusè expoſuimus. Unde dubitari poteſt, utrum augmentum gratiæ, & charitatis debitum iis actibus à charitate imperatis, ſive (& in idem redit) in ultimum finem virtualiter directis, conferatur ſtatim ac tales actus eliciuntur. Et quidem ſi prædicti actus ſint gratiâ remiſſiores, conſtat ex hactenus traditis pars negativa. Sed quia contingere poteſt, quod habens charitatem ut quatuor, eliciat actum temperantiæ, aut alterius virtutis ut octo, qui actus ſi eſſet formaliter actus charitatis, ad gratiæ augmentum ſufficienter diſponeret, ipſumque ſtatim phyſicè inferret; dubium eſt, an idem dici debeat de tali actu.

214. *Primus dicendi modus. Araujo.* Hanc difficultatem non vidimus apud alios, quàm Araujo *ubi ſuprà*, in prima probatione tertiæ aſſertionis, ibique obiter illam attingit, & negativè reſpondet. Cujus fundamentum eſt, quoniam ille ſolus actus diſponit ultimò ad augmentum gratiæ, quod diſponit ultimò ad primam ejus infuſionem, ut connaturaliter fit extra Sacramentum: Sed ſolus actus formalis charitatis eſt hujuſmodi: Ergo ſolus actus charitatis diſponit ultimò, & ſufficienter ad charitatis augmentum, & conſequenter licèt alii actus honeſti à charitate imperati mereantur augmentum diverſum ab eo, quod actui formali charitatis correſpondet, ad illud tamen non diſponunt ultimò, ac proinde ipſum ſtatim non inferunt, ſed oportet expectare aliud tempus, & perfectiorem diſpoſitionem, ſicut de actu remiſſo charitatis dicebamus.

Difficultas circa prædictum dicendi modum. Hæc autem ratio non videtur convincere, ſed poſſet hoc modo retorqueri. Quoniam ille actus diſponit ultimò ad augmentum gratiæ, quod diſponit ultimò ad primam gratiæ infuſionem: Sed actus temperantiæ infuſæ imperatus à charitate diſponit ultimò ad primam gratiæ infuſionem: Ergo diſponit ultimò ad ejus augmentum. Probatur minor, quia illa diſpoſitio dicitur ultima pro aliqua forma, quæ neceſſariò connectitur cum tali forma: Sed actus temperantiæ, v. g. ſupernaturalis, ex una parte diſponit ad gratiam, & ex alia, ſi ſit imperatus à charitate, neceſſariò connectitur cum gratia, in qua charitas radicatur: Ergo actus ſupernaturalis temperantiæ imperatus à charitate diſponit ultimò ad primam gratiæ infuſionem.

215. *Diverſa effugia præcluduntur.* Nec valet dici, quod actus ſupernaturalis temperantiæ ſecundùm ſe acceptus non connectitur neceſſariò cum gratia. Quoniam modò non loquimur de prædicto actu ſecundùm ſe accepto, ſed ut imperato à charitate, ſive id fiat per actum charitatis formalem, quem præſupponat, ſive per modum de linea charitatis, qui à gratia, & charitate derivetur ad habitum temperantiæ, & ad actum illius. Actus autem temperantiæ ſic ſumptus neceſſariò ſupponit gratiam, atque ideo neceſſariò cum gratia connectitur.

Nec iterum prodeſt reſpondere, quod actus temperantiæ ſic conſideratus ſupponit gratiam receptam, atque ideo nequit diſponere ad receptionem illius. Quoniam actus formalis charitatis, quam aſſerimus eſſe diſpoſitionem ultimam ad gratiæ infuſionem, ſupponit etiam gratiam receptam; ſiquidem ab ipſa procedit tanquam à principio effectivo, ut ſtatuimus *tract. 15. diſput. 2. dub. 6. §. 5.* & nihilominus eam præcedere valet in genere cauſæ materialis diſpoſitivæ, ad ipſamque re ipſa diſponit, ut oſtendimus in eodem *tract. diſp. 3. dub. 4.* Ergo idem proportionabiliter dici poterit de actu temperantiæ habente modum charitatis, quod videlicet gratiam ſupponat in genere cauſæ efficientis, formalis, & materialis receptivæ; & quod nihilominus illam præcedat in genere cauſæ materialis diſpoſitivæ.

Nec tandem ſufficit dicere, quod actus temperantiæ ut imperatus à charitate, ſupponit neceſſariò ipſum imperium, ſive actum charitatis, qui proinde potiùs quàm actus tempe-

rantiæ, diſponet ultimò ad gratiæ infuſionem. Nam hoc facilè refellitur. Tum quia ſupponimus, quod ut actus temperantiæ dicatur imperari à charitate, ſive (quod idem eſt) referri in Deum ultimum finem, qui eſt charitatis objectum, non requiritur actus formalis charitatis, concomitans, vel antecedens; ſed ſufficit quod participet modum de linea charitatis mediâ gratiâ, & charitate habitualibus, ut explicuimus loco ſuprà citato, & conſtat in adultis, qui ſine actu charitatis juſtificantur intra Sacramenta, & poſtea merentur de condigno per omnes actus honeſtos vitam æternam, ſive eliciant actum charitatis, ſive non. Tum quia dato, quod actus temperantiæ ut imperatus a charitate hujus actum neceſſariò ſupponeret; nihilominus fieri valet quod actus temperantiæ imperatus ſit majoris intenſionis, quàm actus imperans charitatis, ut ſi charitas per actum ut duo imperet actum temperantiæ ut decem, quod minimè repugnat. In quo eventu actus temperantiæ ſecundùm omnem ſuam latitudinem, & quatenus diſtinguitur ab actu formali charitatis imperante, meretur de condigno vitam æternam, & conſequenter ſecundum omnem ſuam latitudinem connectitur neceſſariò cum gratia, ſine qua impoſſibile eſt meritum de condigno. Diſponet ergo ut infundatur gratia non ſolùm ſecundùm duos gradus, qui correſpondent actui formali charitatis imperanti; ſed etiam ſecundùm alios gradus, qui correſpondent ipſi actui temperantiæ imperato.

Augmentum difficultatis. Ad hæc, ſi ob aliquid motivum negare oportet, quod actus temperantiæ imperatus à charitate ſit diſpoſitio ſufficiens ad infuſionem, & augmentum gratiæ, maximè ob commune Theologorum placitum, qui ex Scriptura, & Conciliis edocti aſſerunt adultum extra Sacramentum non juſtificari, niſi dependenter ab actu charitatis, aut contritionis perfectæ: Sed hoc motivum non urget: Ergo, &c. Probatur minor, quia communis illa Theologorum ſententia poteſt exponi de actu charitatis, qui ſit talis formaliter, vel virtualiter: Actus autem formalis temperantiæ à charitate imperatus eſt virtualiter actus charitatis, cùm participet ejus vim, videlicet tendentiam in Deum ultimum finem: Ergo nihil obligat, ne dicamus prædictum actum eſſe diſpoſitionem ultimam ad infuſionem gratiæ.

Declaratur hoc ampliùs: Etenim ſicut Theologi communiter docent, ad diſpoſitionem ultimam pro infuſione gratiæ extra Sacramentum requiri actum charitatis: ita Thomiſtæ communiter aſſerimus ad meritum de condigno vitæ æternæ requiri actualem charitatis influxum; & nihilominus ad meritum de condigno vitæ æternæ ſufficit influxus charitatis, vel formalis, ut in actibus propriis; vel virtualis, ut in actibus aliarum virtutum participantibus modum charitatis: Ergo ad diſpoſitionem ultimam pro infuſione gratiæ ſufficiet actus charitatis, vel formalis, qui ab ea elicitur; vel virtualis, qui participat ejus modum, qualis eſt actus temperantiæ à charitate imperatus. Et conſequenter prædictus actus ſufficiet per modum diſpoſitionis phyſicæ ad gratiæ, & charitatis augmentum, licèt non adſit actus formalis charitatis, vel non adæquet latitudinem augmenti ſuperaddendi, & debiti actui temperantiæ.

226. Propter hæc pars affirmativa, tanquam probabilis, alicui forſan magis arridebit, & videbitur cum majori conſequentia procedere ad ea, quæ diximus *illo dub.6.* ſuprà citato. Nos tamen illam non probamus, ſed negativæ cum Araujo ſubſcribimus. Movemur autem præcipuè ab inconvenienti, quod ſequitur ex oppoſita ſententia; *Vera ſententia probatur.* nam ſi actus temperantiæ infuſæ, ut habens modum charitatis eſſet diſpoſitio phyſica ſufficiens ad gratiæ infuſionem, & augmentum, idem dicendum eſſet de actu naturali temperantiæ, aut alterius virtutis acquiſitæ; quod eſt omninò falſum. Sequela oſtenditur: Nam in actu temperantiæ naturalis, ut habet modum charitatis, eædem rationes occurrunt, ut facilè conſideranti conſtabit: tum quia prædictus actus ſic acceptus etiam meretur de condigno vitam æternam: tum quia ita conſideratus etiam ſupponit neceſſariò gratiam, & cum ea connectitur: tum quia ſic ſumptus poteſt etiam dici actus virtualis charitatis, cùm participet ejus virtutem, ſive tendentiam in Deum ultimum finem. Falſitas autem conſequentis vel ex eo conſtat, quod nullus audebit concedere hominem extra Sacramentum ſufficienter ſe ad conſequendam gratiam diſponere per actus entitativè, & quoad ſpeciem naturales. Contrarium enim ſatis apertè docet Concilium Trid. *ſeſſ.6. c.6.* illis verbis: *Diſponuntur autem ad ipſam juſtitiam, dum excitati divinâ gratiâ, & adjuti, fidem ex auditu concipientes liberè moventur in Deum, &c.* *Conc. Trid.* Cui doctrinæ correſpondent tres priores canones ejuſdem ſeſſionis. Videantur quæ diximus *tract. 15. diſp. 3. dub. 1. §. 2.* & *tract. 17. diſp.6. dub.1. §. 2. & 3.* quibus locis ſtatuimus, ad juſtificationem adultorum requiri actum formalem, & expreſſum fidei theologicæ.

Ratio autem à priori, quam Araujo inſinuat, ne actus aliarum virtutum etiam à charitate imperati diſponant ultimò ad gratiæ, & charitatis augmentum, inefficax non eſt, ſi ad hanc formam redigatur: 227. *Fundamentum ſuprà poſitum fulcitur.* Quoniam ille ſolus actus diſponit ultimò ad augmentum gratiæ, qui diſponit ultimò ad ejus infuſionem; cùm primum eſſe gratiæ, & ejus intenſio ejuſdem rationis ſint: Sed actus aliarum virtutum à charitate imperati non diſponunt ultimò ad gratiæ infuſionem: Ergo neque ad augmentum illius. Probatur minor, quia actus habet diſponere ad receptionem gratiæ, quatenus ſubjectum inclinat, & determinat ad ejus participationem; quæ omnia conveniunt actui ſecundùm ſuam entitatem, & ſpeciem; non verò ratione alicujus modi tali ſpeciei accidentarii, & aliunde provenientis: Atqui actus reliquarum virtutum ex ſpecie, & entitate ſua non habent inclinare, & ultimò determinare ſubjectum ad gratiæ participationem; modus verò de linea charitatis eſt ipſis accidentarius, & aliunde conveniens: Ergo actus aliarum virtutum etiam imperati à charitate non diſponunt ultimò ad gratiæ participationem.

Roboratur ampliùs. Confirmatur, & explicatur primò, quia licèt ad augmentum formæ, in quo forma determinat modum intenſionis, diſponat actus non ſecundùm ſe tantùm acceptus, ſed ut importat ſimilem modum; nihilominus ad infuſionem formæ, in quo non importatur modus, ſed forma ſecundùm ſe, debet ultimò diſponere actus non ratione modi, ſed ſecundùm ſe acceptus: Atqui actus aliarum virtutum ſecundùm ſe accepti non diſponunt ultimò ad

ad infuſionem gratiæ: Ergo licèt participent modum de linea charitatis, non diſponunt ultimò ad gratiæ infuſionem.

Alia confirmatio. Confirmatur, & explicatur ſecundò, quia non ob aliam rationem requiritur actus charitatis, ut homo ſe diſponat ad receptionem gratiæ extra Sacramentum, niſi quia vel ad recipiendam connaturaliter perfectiſſimam formam ſecundùm ſpeciem, qualis eſt gratia, requiritur diſpoſitio ex parte hominis perfectiſſima ſecundùm ſpeciem, cujuſmodi eſt actus charitatis; vel quia ad reparandam amicitiam inter Deum, & hominem, requiritur quod homo, qui averſus erat à Deo tanquam ab ultimo fine, convertatur perfectè ad ipſum, quod facit per actum charitatis: Sed hæc munia præbet actus formalis charitatis, ſive à charitate elicitus; ſecus verò actus temperantiæ, aut alterius virtutis, participans charitatis modum, qui propterea dicitur actus virtualis charitatis: Ergo hic poſterior actus non eſt diſpoſitio phyſica ultima, & ſufficiens ad infuſionem gratiæ. Probatur minor: tum quia actus ille temperantiæ habens modum charitatis non eſt perfectiſſima diſpoſitio ſecundùm ſpeciem, ſiquidem charitatis modus eſt extra ſpeciem talis actus, ut ex ſe liquet; & propterea talis actus, cùm illum modum non participat, nullatenus dici valet ultima diſpoſitio ad gratiam, licèt retineat totam ſuam perfectionem ſpecificam. Tum etiam, quia perfectior eſt converſio formalis in Deum, quàm converſio præcisè virtualis: Sed actus temperantiæ virtualiter tantùm poteſt in Deum convertere ob ſolam participationem modi cujuſdam de linea charitatis: Ergo talis actus non convertit hominem in Deum perfectiſſima converſione, qualis requiritur ad infuſionem gratiæ extra Sacramentum, ubi omninò connaturaliter fit, Deo non ſupplente defectum diſpoſitionis perfectæ, & ex natura ſua ſufficientis, ſicut ſupplet cùm gratia datur per Sacramenta. Igitur actus à charitate non elicitus non eſt diſpoſitio ſufficiens ad infuſionem gratiæ, & charitatis, neque ad earum augmentum; & conſequenter augmentum gratiæ, & charitatis actibus aliarum virtutum debitum non confertur ſtatim, ac earum actus eliciuntur; ſed differri debet uſque ad tempus, in quo homo eliciat actum formalem charitatis omni augmento debito commenſuratum, ſicut ſtatuimus de augmento debito actibus charitatis remiſſis.

228. Diruitur oppoſitum fundamentum. Motivum autem pro contraria parte propoſitum *numero* 225. facilè diluitur ex dictis. Quoniam ſola phyſica, & neceſſaria connexio inter aliquem actum, & formam, non conſtituit actum illum in ratione diſpoſitionis ultimæ ad talem formam, ut patet tum in actibus naturalibus ut gratiâ informatis, tum in actibus ſupernaturalibus procedentibus à gratia in ſecundo, aut tertio inſtanti poſt ejus infuſionem: neceſſariò quippe cum gratia connectuntur, ſiquidem ab ea procedunt; & tamen ad eam non diſponunt; cùm vel ſint formaliter diverſi ordinis, vel ſupponant gratiam jam omninò receptam dependenter ab aliis diſpoſitionibus ei coëxiſtentibus in primo inſtanti. Et idem proportionabiliter accidit in actibus aliarum virtutum à charitate informatis, aut ejus modum participantibus; nam quia ſunt vivi vitâ gratiæ, & charitatis, cum utraque neceſſariò connectuntur; non tamen diſponunt ultimò ad illas, ob ea quæ ſuprà diximus. Præſertim cùm intra Sacramenta ſupponant gratiam collatam per aliam diſpoſitionem inferiorem, ſupplente Deo defectum perfectioris diſpoſitionis; & extra Sacramenta ſupponant gratiam collatam dependenter ab actu formali charitatis, ſine quo nunquam contingit hominem extra Sacramentum juſtificari, ſecundùm præſentem providentiam.

Augmentum difficultatis evacuatur. Ad augmentum difficultatis ibidem propoſitum conſtat ex ſuprà dictis; jam enim aſſignavimus rationem, ob quam actus charitatis, quem communiter exigunt Theologi, ut homo ad gratiam extra Sacramentum ſe ultimò diſponat, debeat eſſe actus formalis, ſive elicitus charitatis; & non ſufficiat actus virtualis, ſive inferior ſecundùm ſpeciem, participans charitatis modum. Nec urget exemplum meriti de condigno, quia plus requiritur ad rationem diſpoſitionis phyſicæ, quàm ad rationem talis meriti. Meritum enim augetur ex majori valore morali de linea charitatis, undecumque proveniat; diſpoſitio autem ultima exigit commenſurationem phyſicam inter actum, & formam. Unde habens charitatem ut quatuor, & eliciens actum ut duo, meretur majus charitatis augmentum; & quantò magis ille actus remiſſus continuatur, aut ſæpiùs elicitur, tanto magis creſcit in ratione meriti, & reddit ſibi debitum majus augmentum, ut *dub. præced. n.* 41. declaravimus; & tamen prædictus actus non creſcit in ratione diſpoſitionis phyſicæ, & quantumvis continuetur, aut repetatur, nunquam eſt ſufficiens in vi diſpoſitionis ad conſequendum augmentum charitatis ſibi debitum, niſi intenſiorem modum acquirat, ut ſuprà fusè expoſuimus. Sic ergo, & ob eandem proportionabiliter rationem, ad merendum de condigno augmentum charitatis, ſufficit virtualis charitatis actûs influxus, ſive quod aliarum virtutum actus participent charitatis modum: cæterùm ad diſponendum ultimò ad tale augmentum, non ſufficit ille virtualis influxus, ſed requiritur determinatè formalis charitatis actus, qui cum gratia infundenda, aut augeſcenda omninò commenſuretur.

Ex quibus omnibus tandem colligitur, actus virtutum ſupernaturalium, quæ ſimul cum gratia infunduntur, non conſequi ſtatim phyſicè augmentum illarum virtutum, à quibus procedunt; ſed prædictas virtutes ſolùm augeri phyſicè, cùm adeſt actus charitatis ſufficiens ad diſponendum pro gratiæ, & charitatis augmento. Unde ſi habens gratiam ut quatuor eliciat actum temperantiæ infuſæ ut octo, non conſequitur augmentum talis virtutis uſque ad octo. Ratio hujus corollarii habetur ex hactenus dictis, quoniam virtutes quæ per ſe petunt infundi ſimul cum gratia, comparantur ad illam ſicut proprietates ad formam, atque ideo non terminant per ſe actionem, nec infunduntur, aut augentur, niſi ad infuſionem, & augmẽtum gratiæ, ipſique proinde omninò commenſurantur, ut jam ſuprà ſtatuimus *dub. præced. n.* 34. Sed actus à charitate non eliciti, quanvis informati ab illa mereantur de condigno gratiæ, & charitatis augmentum, ad illud tamen ultimò non diſponunt, nec illud actu inferunt, ut hoc §. oſtendimus. Ergo nec diſponunt ultimò ad ſuorum habituum augmentum, nec illud actu conſequuntur. Imò nec conſequuntur in tota vita, ſed poſt mortem; quia illud augmentum conferri non valet, niſi poſito actu charitatis eidem phyſicè commenſurato. Ubi autem in hac vita elicitur novus, & intenſior actus charitatis, novum **229. Corollarium.**

augmentum gratiæ meretur, ad quod priùs, & intimiùs diſponit, quàm ad augmentum debitum actibus aliarum virtutum, ut ſuprà §.2. dicebamus de augmento correſpondenti actibus ejuſdem charitatis remiſſis.

Limitatio corollarii.

Conſultò diximus, *actus virtutum ſupernaturalium, quæ ſimul cum gratia infunduntur, &c.* ut excluderemus tum actus naturales, quos certum eſt aſſequi augmentum ſuorum habituum independenter à gratiæ augmento; tum actus fiei, & ſpei. Nam ſicut eæ virtutes poſſunt infundi, & conſervari, & de facto infunduntur, & conſervantur independenter à gratia, ita poſſunt augeri quin gratia augeatur. Quare ſicut in peccatore augentur ſtatim ac eliciunt actus intenſiores, ſic etiam in juſto; cum hac tamen differentia, quod prædicti actus in peccatore diſponunt quidem ad ſuorum habituum augmentum, illud tamen non merentur, ſaltem de condigno; in juſto autem & merentur de condigno tale augmentum, & ad illud phyſicè diſponunt. Merentur inſuper gratiæ, & charitatis augmentum; illud tamen non ſtatim conſequuntur, quia ad ipſam ultimò non diſponunt, ob ea quæ ſuprà diximus.

DISPUTATIO VI.

De diminutione, ſeu remiſſione charitatis.

D.Thom.

POſtquam D.Thom. explicuit, qualiter charitas incrementum, & perfectionem ſuſcipiat, incipit ab articulo 10. hujus quæſtionis 24. exponere an diminui poſſit, & corrumpi. Et quantum ad charitatis corruptionem attinet, plura poſſent in præſenti diſputari, an videlicet quodlibet peccatum mortale illam deſtruat; & utrum phyſicè, & ex natura rei; & denique an tanta oppoſitio ſit inter charitatem, & peccatum grave, ut nequeant ullo pacto in eodem ſubjecto componi? Quas difficultates in præſenti latè diſcutere ſolent illi Expoſitores D.Thom. qui alias S.Doctoris partes ſuis commentariis non illuſtrarunt. Sed nos illas verſare hîc deobligamur, cùm ipſis ex profeſſo operam dederimus *tract.15. diſp. 2. dub.3 & 4.* Unde eis relictis, ſtilum convertemus ad charitatis diminutionem. Ex duplici autem defectu poſſet provenire hujuſmodi diminutio: primò ex defectu agentis influentis, & conſervantis: ſecundò ex defectu ſubjecti ſe indiſponentis ad conſervationem augmenti, atque ideò diſponentis ſe ad ejus diminutionem. Porrò cauſa efficiens, & conſervans charitatem, ejuſque augmentum, eſt ſolus Deus, ut conſtat ex dictis *diſp. præced.* Qui ſicut abſolutè valet charitatem deſtruere per ſuſpenſionem influxus, ita & ejus augmentum, reducendo ipſam ad remiſſiorem ſtatum. De facto tamen ſicut nunquam deſtruit charitatem, niſi ex parte ſubjecti detur aliquid ipſi charitati repugnans, videlicet peccatum grave: ita nec deſtruet ejus intenſionem, niſi ex parte ſubjecti adſit aliquid contrarium hujuſmodi intenſioni; quia ſicut dicitur *ad Rom.11.* ſine pœnitentia ſunt dona Dei. Quapropter ad reſolvendum, utrum charitas poſſit diminui, videre oportet, an ex parte ſubjecti dari queat diſpoſitio inferens talem diminutionem, ſive incremento præexiſtenti repugnans. Solum autem peccatum videtur eſſe hujuſmodi. Et ſi loquamur de peccato gravi, certum eſt, charitatem non diminui per illud; quoniam diminutio habitus ſupponit, & concernit exiſtentiam ipſius; quippe quod non exiſtit, nec diminui, nec augeri valet: peccatum autem grave deſtruit totaliter charitatem, & vitam gratiæ; qua de cauſa mortale dicitur. Unde ſolùm relinquitur dubium circa peccata levia, ſeu venialia, & ita inquirimus

Ad Rom.11.

DUBIUM UNICUM.

Utrum charitas diminuatur per peccata venialia.

NOn oportet hîc explicare naturam peccati venialis, ejuſque primariam differentiam à mortali; jam enim id expoſuimus *tract.13. diſp.19. dub.1.* Neque præmittere opus eſt, qualiter remiſſio, ſive diminutio habitus fiat; id quippe puram Philoſophiam concernit, quam tradunt N. Complut. *in lib. de generat.* Satis ſit ex ibidem dictis ſupponere, habitum, cùm diminuitur, amittere aliquem gradum, aut modum perfectionis, ob cujus defectum redditur intrinſecè minùs perfectus, quàm erat: ſicut è contrario intenſio fit per additionem gradus, aut modi.

N.Complut.

§. I.

Communis ſententia probatur ratione à priori.

DIcendum eſt, charitatem non diminui per peccata venialia. Ita D. Thom. *in præſ. quæſt.24. art.10.* & *in 1. diſt.17. q.2. art.5.* Cui ſubſcribunt diſcipuli, Cajet. *in hoc art.* ubi Bañez *dub.2.* Araujo *dub.2.* Ioan. à S. Thom. *diſp.16. art.2.* Ferre *quæſt.20.* & ex extraneis Durand. *in 1. diſt.17. quæſt.10.* Henric. *quodl.5. q.23.* Azor. *lib.3. Moral. cap.23. quæſt.1.* Vega *in Concil. Trident. lib.10. cap.22.* Vazquez *1.2. diſp.220. cap.9.* Valentia *in præſ. punct.5.* ubi Lorca *diſp.20.* Malder. *dub.2. & 4.* Caſtillo *diſp.3. quæſt.7. part.5.* & communiter omnes Theologi hujus temporis. 1.

1. Concluſio. D. Thom. Caietan. Bañ. Araujo. Ioan. à S. Th. Ferre. Durand. Henric. Azor. Vega. Valentia. Lorca. Malder. Caſtillo.

Probatur primò ratione à priori deſumpta ex D. Thom. *in præſenti, articulo 10.* quæ poteſt ſic proponi: Nam peccatum veniale nequit diminuere charitatem diſpoſitivè, neque effectivè phyſicè, neque effectivè moraliter: Ergo peccatum veniale non diminuit charitatem. Conſequentia eſt manifeſta, quoniam non eſt aſſignabilis alius modus, quo charitas diminui poſſit per venialia. Prima autem antecedentis pars ſic probatur: Nam in primis peccatum veniale nequit per ſeipſum diſponere ultimò ad diminutionem charitatis; illud enim, quod ultimò diſponit ad charitatis diminutionem, debet eſſe contrarium ei, quod ultimò diſponit ad ejus augmentum: Sed ſolus actus convertens in Deum ultimum finem diſponit ultimò ad charitatis augmentum, ut ſatis conſtat ex dictis *tota diſp. præced.* & præcipuè à *n.117.* Ergo ſolus ille actus poteſt diſponere ultimò ad charitatis diminutionem, quod avertit à Deo ultimo fine. Conſtat autem peccatum veniale nõ ſic avertere: Ergo peccatum veniale non diſponit ultimò ad diminutionem charitatis. Deinde nequit diſponere

Ratio. D. Thom.

Digitized by Google

diſponere remotè, quia vel hoc habet quatenus diſponit ad aliud veniale? & ſic redit eadem difficultas; vel quatenus diſponit ad mortale? Cúmque mortale non diminuat, ſed penitus deſtruat charitatem, fit quod veniale nequeat hoc pacto diſponere adhuc remotè ad charitatis diminutionem.

Ex quibus etiam conſtat ſecunda antecedentis pars; quoniam peccans venialiter eatenus efficeret phyſicè diminutionem charitatis, quatenus phyſicè poneret aliquid charitati contrarium; ſicut qui peccat mortaliter, corrumpit effectivè gratiam, quia ponit peccatum grave ipſi repugnans: Atqui peccans venialiter non ponit aliquid contrarium charitati, ſiquidem charitas convertit in Deum ultimum finem; peccans verò venialiter ab hoc fine non avertitur, ſed tantùm divertit circa media, non ſubjiciendo illa actualiter ultimo fini, quem habitualiter reſpicit: Ergo peccans venialiter non efficit phyſicè diminutionem charitatis.

2. Obiectiones. Dices primò: Motus ſemideliberatus odii Dei, vel fugæ à Deo, eſt peccatum veniale; & tamen avertit à Deo ultimo fine: Ergo falſum eſt, quod peccatum veniale non avertat ab illo. *Præterea*, ſi peccatum veniale non averteret à Deo ultimo fine, ad delendum peccatum veniale non requireretur ex natura rei converſio in Deum ultimum finem, ſive actus charitatis: Sed talis converſio requiritur, ut ſtatuimus *tract.* 15. *diſp.* 3. *dub.* 8. Ergo peccatum veniale avertit à Deo ultimo fine. *Denique* omne quod eſt contra charitatem, charitati contrariatur, ut ex terminis liquet: Sed peccatum veniale eſt contra charitatem, ſiquidem impedit ejus inclinationem, & jus ad referendam materiam talis peccati in Deum ultimum finem: Ergo contrariatur charitati. Unde argumentum factum debet in nos retorqueri; nam quod avertit ab ultimo fine, & charitati opponitur, poteſt eam diminuere phyſicè, tam diſpoſitivè, quàm effectivè; ſic autem ſe habet peccatum veniale.

Diſſolvuntur. Reſpondetur tam certum eſſe, quod peccatum veniale non avertit ſimpliciter ab ultimo fine, nec contrariatur ſimpliciter charitati, ſicut certum eſt, quod peccatum veniale non eſt mortale, de cujus ratione eſt importare eam oppoſitionem, & averſionem. In qua ſuppoſitione, quæ certiſſima eſt, eamque firmavimus loco ſuprà citato, procedit ratio D. Thomæ. Unde ad *primam* objectionem reſpondetur, quod cùm de ratione peccati ſit voluntarium, illud quod non eſt ſimpliciter voluntarium, nequit eſſe ſimpliciter peccatum, nec à Deo ſimpliciter avertere. Odium autem Dei, hoc ipſo quod ſit motus indeliberatus, non eſt ſimpliciter voluntarium; unde talis motus non avertit ſimpliciter à Deo. Ad *ſecundam* neganda eſt ſequela; nam licèt peccatum veniale non avertat ab ultimo fine, impedit tamen fervorem charitatis circa talem finem; unde tolli non poteſt, niſi per ipſum fervorem, atque ideo niſi per actum charitatis formaliter, aut virtualiter, ut *loc. cit.* explicuimus. Ad *tertiam* neganda eſt minor abſolutè, quia peccatum veniale non tollit inclinationem, & jus charitatis ad referendum omnia in Deum ultimum finem, ſed præcisè impedit, ne actu aliquam materiam in ipſum referat, atque ideo non contrariatur illi abſolutè; contraria enim abſolutè talia non ſolùm ſe impediunt in aliquo opere, aut extenſione, ſed ſe deſtruunt, & labefactant in entitate.

3. Continuatio argumenti. Poſterior denique antecedentis pars, nempe veniale peccatum non diminuere effectivè moraliter charitatem, etiam oſtenditur; quoniam eatenus poſſet illam ſic diminuere, quatenus peccans venialiter mereretur hanc pœnam, quo ipſius charitas diminueretur: Sed hujuſmodi pœnam non meretur: Ergo non diminuit moraliter charitatem. Probatur minor: tum quia peccatum veniale eſt culpa levis, & ſecundùm quid; diminutio autem charitatis eſt malum ſimpliciter, & valde grave. Tum etiam, quia ex oppoſito fieret, quod peccatum mortale, & veniale mererentur eandem pœnam cum ſola differentia penes magis, & minus; ſiquidem mortale meretur ablationem totalem charitatis, & veniale mereretur ablationem charitatis in parte, & quoad aliquos gradus. Tum denique, quia Deus non magis ſe avertit ab homine, quàm hic ab illo: Sed homo peccando venialiter non ſe avertit à Deo, cùm deordinatio in peccato veniali reperta non ſit circa finem: Ergo Deus non ſe avertit ab homine peccante præcisè venialiter; atque ideo non punit hujuſmodi culpam auferendo aliquid de charitate, per quam homo convertitur ſimpliciter in Deum, & terminat ejus amorem.

4. Obiectiones. Nec refert, ſi objicias *primò*: Nam in humanis leves offenſæ ſolent mereri diminutionem amicitiæ, ſive (& in idem redit) quod amicus ſæpè, licèt leviter offenſus, non ita ferventer diligat amicum offendentem, ſed potiùs ejus communicationem devitet: Ergo pariter homo per peccata venialia meretur minùs diligi à Deo, atque ideo præexiſtentis charitatis diminutionem. *Secundò*, quia quodlibet peccatum veniale eſt malum Dei, ponitque offenſam in illo: Sed diminutio charitatis non eſt pœna improportionata huic deordinationi, nec excedit ejus meritum: Ergo homo per peccata venialia meretur charitatis diminutionem.

Et urgetur; nam homo potiùs deberet eligere ablationem alicujus gradus charitatis, quàm peccare venialiter: Ergo ſignum eſt, quod malum culpæ repertum in peccato veniali eſt majus, quàm malum pœnæ repertum in diminutione charitatis. *Tertiò*; nam ideo veniale non mereretur ablationem ullius gradus charitatis, quia non verſatur circa ultimum finem: Sed eo ipſo, quod veniale offendat Deum, attingit prædictum finem: Ergo meretur diminutionem aliquam charitatis, per quam in Deum ultimum finem convertimur.

Duplex primæ objectionis ſolutio. Hæc, inquam, non referunt. Ad primum enim poſſet reſponderi negando antecedens; nam etiam in humanis leves amici offenſæ non diminuunt ſubſtantialia amicitiæ; injuſtè quippe reſcinderet quis amicitiam ſubſtantialem ex eo præcisè, quod leviter offenderetur ab alio. Refrigeſceret tamen amicitiæ fervor, quatenus ſic offenſus pariter ſe gereret cum amico, ſubtrahendo aliqua accidentalia, utputa frequentem, & delectabilem convictum. Idemque proportionabiliter accidit, cùm Deus levibus culpis offenditur; non enim ſubtrahit ea, quæ ad ſubſtantialia amicitiæ pertinent, cujuſmodi ſunt charitas, ejuſque intrinſeca perfectio; ſed denegat alia quaſi accidentaria, & extrinſeca, cujuſmodi ſunt frequentiores conſolationes, devotio, & alii amoris ſtimuli.

Reſpondetur ſecundò, & meliùs, omiſſo antecedenti

Digitized by Google

antecedenti, & negando conſequentiam, ob plures differentias inter utramque amicitiam. Nam homo non perfectè cognoſcit cor alterius; unde cùm ab alio multoties offenditur, exiſtimat illum dereliquiſſe amicitiam, quam propterea ipſe etiam ex ſua parte diſſolvit. Deus autem intuetur cor juſti, videtque ipſum firmum circa ſe ut ultimum finem, & ſuæ legis obſervationem, licèt in levibus deficiat: quocirca conſervat amicitiam ſubſtantialem mediâ charitate, & ejus intrinſecâ perfectione. Accedit etiam, quod in humanis facilius amico eſt vitare leves offenſas amici, quàm quod juſtus vitet cuncta peccata venialia; id quippe facere non valet abſque ſpecialiſſimo privilegio, ut diximus *tract.* 14. *diſput.* 2. *dub.* 7. Et propterea Deus qui cognoſcit defectibilitatem noſtram, occaſionem non arripit ex noſtris defectibus levibus, ut tollat, aut diminuat amicitiam charitatis. Denique amicitia humana noſtris actibus acquiritur, unde poteſt etiam per eorum ceſſationem deficere; & ceſſat plerunque, cùm amicus repetit leves offenſas amici. Amicitia autem, quam ad Deum per charitatem habemus, eſt ex ſola infuſione Dei, & ideo licèt actus proprii illius non exerceantur, imò licet exerceantur alii actus leviter peccaminoſi, non corrumpitur, nec diminuitur. Quam differentiam optimè tradit D. Thom. *in p [illegible] art.* 10 his verbis: *De amicitia dicit Philoſophus in* 8. *Ethic. quod multas amicitias inappellatio ſolvit, ideſt non appellare amicum, vel non colloqui ei. Sed hoc ideo eſt, quia conſervatio uniuſcujuſque rei dependet ex ſua cauſa; cauſa autem virtutis acquiſita eſt actus humanus: unde ceſſantibus actibus humanis, virtus acquiſita diminuitur, & tandem totaliter corrumpitur. Sed hoc in charitate locum non habet, quia charitas non cauſatur ab humanis actibus, ſed ſolum à Deo. Unde relinquitur, quod etiam ceſſante actu, propter hoc nec diminuitur, nec corrumpitur.* — D.Thom.

Ad ſecundum reſpondetur, peccatum veniale ſolùm ſecundum quid offendere Deum, & eſſe malum ipſius; quia nec affectivè tollit ab ipſo rationem ultimi finis, vel aliam perfectionem intrinſecam; ſed omni intrinſeca perfectione ſervatâ, impedit ne Deus ſe extendat ad finalizandum actu illud determinatum opus, ut expoſuimus 1. 2. *quæſt.* 89. *in comment. ad art.* 1. *num.* 10. Unde peccatum veniale non meretur pœnam ſimpliciter, qualis eſſet corruptio charitatis, aut diminutio in aliquo gradu, cùm charitas, & quilibet ejus gradus habeant rationem boni ſimpliciter. — Occurritur ſecundæ.

Et ad augmentum difficultatis dicendum eſt, peccatum nullo modo eſſe eligibile rationabiliter; implicat enim quod peccatum ſit ſecundùm rationem. Unde quòd potiùs oporteret eligere diminutionem phyſicam charitatis, quàm peccare venialiter, non evincit quod tale peccatum ſit majus quid in ratione culpæ, quàm illa diminutio in ratione pœnæ; ſed provenit ex eo, quod peccatum nequit rationabiliter eligi. Et ex oppoſito fieret, peccatum veniale mereri non ſolùm diminutionem charitatis, ſed etiam ejus, & gratiæ corruptionem; nam potiùs deberet quis admittere abſentiam, ſeu ſeparationem phyſicam gratiæ abſque ſua culpa contingentem, quàm ullum vel leviſſimum peccatum. Hoc autem eſt omninò abſurdum, & omne peccatum reddit mortale, ſeu privantem vita, quam per gratiam habemus.

Ad ultimam patet ex his, quæ proximè dicebamus; nam licèt peccatum veniale offendens Deum nequeat non offendere, & offendendo attingere ultimum finem; hoc tamen non facit, quia ab ipſo avertat, vel ad alium finem ultimum convertat, ſed præciſè quia impedit extenſionem actualem prædicti finis ad illud opus, quod eſt materia peccati venialis. Cum quo tamen rectè cohæret, quod peccans venialiter conſervet amorem Dei finis ultimi, atque ideo quod non patiatur ullum detrimentum in charitate, quâ ad prædictum finem convertitur, ut optimè declaravit D.Th. *loco cit.* his verbis: *Charitas eſt circa finem ultimum, veniale autem peccatum eſt quædam inordinatio circa ea, quæ ſunt ad finem. Non autem diminuitur finis ex hoc, quod aliquis inordinationem aliquam committit circa ea, quæ ſunt ad finem: ſicut aliquando contingit, quod aliqui infirmi multùm amantes ſanitatem, inordinatè ſe habent circa diæta obſervationem: ſicut etiam in ſpeculativis ſcientiis falſæ opiniones circa ea, quæ deducuntur ex principiis, non diminuunt certitudinem principiorum.* — Tertiæ ſatisfit. — D. Thom.

§. II.

Probatur eadem aſſertio ab inconvenienti.

6. Aliud conclusionis motivum.

Secundò ſuadetur communis ſententia. Quoniam ſi peccata venialia diminuerent charitatem, fieri poſſet quod per repetitionem peccatorum venialium tota charitas, ac perinde gratia adæquatè deſtrueretur: Conſequens eſt falſum: Ergo venialia non diminuunt charitatem. Sequela videtur manifeſta; nam finitum per ablationem finiti tandem conſumitur: & ſic videmus habitus acquiſitos, qui per actus oppoſitos diminuuntur, per eoſdem, ſi repetantur, deſtrui: Sed charitas de facto, ſeu categorematicè eſt finita, ſive habens determinatum intenſionis modum, ut vidimus *diſp. præced. dub.* 1. Ergo ſi per peccata venialia diminuitur, fieri poterit quod per eorum repetitionem corrumpatur. Falſitas autem conſequentis oſtenditur *primò* ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 6. *cap.* 1. ubi dicitur: *Licèt enim in hac mortali vita, quantumvis ſancti, & juſti in levia ſaltem, & quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur, peccata cadant, non propterea deſinunt eſſe juſti; nam juſtorum illa vox eſt & humilis, & verax, Dimitte nobis debita noſtra.* Ergo fieri non poteſt, quod ob ſolam repetitionem venialium quis deſinat eſſe juſtus amittendo gratiam, & charitatem. *Secundò*, quia nullus eſt in hac vita, cui ſecundùm præſentem diſpoſitionem non correſpondeat certus ſtatus, aut locus in alia: illi autem, qui per ſolam repetitionem venialium amitteret charitatem, nullus locus correſponderet; non quidem cœlum aut purgatorium, cùm careret gratia; non infernus, cùm non haberet peccatum mortale; non denique lymbus, cùm haberet peccata perſonalia: Ergo abſurdum eſt admittere, quod per ſolam repetitionem venialium charitas poſſit corrumpi. — Conc. Trid.

7. Effugium.

Hoc argumentum conati ſunt Adverſarii multifariam diruere negando ſequelam. Ad cujus probationem quidam reſpondent, charitatem per venialia non diminui ſecundùm partes aliquotas, & determinatas, ſed ſecundùm partes propor

Digitized by Google

proportionales, & ſe includentes, ſive minores, & minores: unde non ſequitur, quod charitas poſſit penitus hoc pacto deſtrui, quia ſemper remanet diviſibilis.

Præcluditur. Sed hoc effugium, quod aliàs ſupponit falſum (charitas enim non habet partes, ſed intenditur per modos radicationis, qui ſemper de facto ſunt determinati & finiti) manifeſtè præcluditur. Tum quia peccatum veniale diminuens charitatem haberet certum, & determinatum modum, ſeu quantitatem: Ergo diminueret charitatem auferendo aliquid determinatum ab illa; atque ideo ſi repeteretur, percurreret totam ejus latitudinem, ipſamque tandem deſtrueret. Tum etiam, quia ex oppoſito fieret, quod ſecundum peccatum veniale minùs diminueret, quàm primum; ſiquidem ſolùm auferret medietatem ejus, quod priùs fuerat ablatum: hoc autem eſt prorſus voluntarium, & abſurdum, cùm ſecundum peccatum poſſit eſſe multò gravius intra latitudinem venialis; & charitas non habeat majorem reſiſtentiam, ſed potiùs ſupponatur diminuta, & debilitata per primum. Tum præterea, quia licet ille diſcurrendi modus haberet locum in eis, quæ continuo motu diminuuntur, non tamen in eis, quæ diminuuntur mutationibus diſcretis, & temporibus diſtinctis, ut in noſtro caſu contingit. Si enim primum peccatum veniale aliquid tollit de charitate, vel tollit aliquid prorſus indiviſibile? & ſic charitas non diminuetur: vel tollit aliquid diviſibile, ſive habens virtualem latitudinem? & ſic infinitas partes in ea incluſas excludet. Cumque ſecundum veniale ſuperveniens ſupponat eam priorem ablatam, non auferet partes in illa incluſas, ſed auferet aliam, & infinitas alias in ea communicantes; & conſequenter ſi peccata venialia repetantur, totam charitatem corrumpent. Tum denique, nam ideo charitas non poſſet penitus per venialia auferri, quia eſt diviſibilis in partes, aut quaſi partes infinitas: Sed ſi ſemel poteſt per venialia diminui, valet etiam quoad infinitas partes auferri; ſiquidem quælibet pars, quæ per diminutionem deperditur, conſtat infinitis partibus proportionabilibus: Ergo ſi venialia diminuunt charitatem, poterunt illam totaliter deſtruere.

8. Alia evaſio. Propter hæc reſpondent alii, charitatem in juſto habere tot gradus, aut partes non ſolùm proportionales, ſed etiam aliquotas, & certas, quot ſunt peccata venialia, quæ in toto vitæ decurſu poterit committere. Unde nunquam eveniet caſus, in quo juſtus tot venialia repetat, ut charitatem corrumpat.

Confutatur. Verùm hæc reſponſio eſt penitus improbabilis. *Primò*, quia in re adeo gravi, qualem ſupponit, nullum habet fundamentum. *Secundò*, quia juſti, communiter loquendo, plura venialia committunt in totius vitæ decurſu; & ſic quilibet juſtus haberet inſignem charitatis quantitatem, ſi hæc deberet futuris peccatis commenſurari; quod dici non valet abſque magna temeritate. *Tertiò*, quia charitas infunditur ſecundùm uniuſcujuſque diſpoſitionem, ut *diſput. præced. num.* 188. ex Concilio Tridentino oſtendimus: (Trident.) Sed hæc diſpoſitio non ſolet adæquare latitudinem, ſeu multitudinem peccatorum venialium, quæ in decurſu vitæ committuntur, ſed eſt longè inferior: Ergo abſurdum eſt dicere, quod charitas habet in juſto tot gradus, aut partes, quot ſunt venialia, quæ poterit committere. *Ultimò*, quia vel charitas datetur ſecundùm multitudinem peccatorum venialium, quæ prævidentur futura; vel ſecundùm multitudinem venialium, quæ ſunt homini in vitæ decurſu poſſibilia? Si primum, planè infertur majorem charitatem recipere eum, qui prævidetur commiſſurus plura venialia, quàm illum, qui pauciora admittet; quod eſt ridiculum, & omninò falſum, cùm menſuram charitatis non reducat ad actualem, & propriam uniuſcujuſque ex Dei gratia diſpoſitionem, ſed ad peccata futura, quæ magis, quantum eſt de ſe, movent ad infuſionem remiſſioris charitatis. Poſterius autem dici non valet; nam peccata ut poſſibilia, nullam menſuram determinant infra infinitum; unde ex vi hujus charitatis quantitas determinari non valet.

9. Alia reſponſio. Tertiò reſpondent alii, quod licèt charitas diminuatur per peccata venialia; nihilominus etiam intenditur, & reparatur per actus meritorios, quos juſtus elicit, unde nunquam contingit, quod penitus deſtruatur per ſola venialia. Poteſtque reſponſio firmari ex iis, quæ diximus *tractat.* 16. *diſput.* 4. *dub.* 5. ubi ſtatuimus, nullum reperiri actum humanum in juſto, qui non ſit vel peccatum veniale, vel meritum vitæ æternæ, ac ſubinde augmenti charitatis. Cùm enim juſtus non continuò peccet in omnibus operibus, ſequitur quod in pluribus mereatur, & conſequenter reparabit aliquibus operibus id ipſum charitatis, quod per alia opera amittit.

Refellitur. Sed nec iſta reſponſio ſatisfacit; quoniam ſuppoſitâ, & admiſſâ eâ doctrinâ, contingere ſecundùm communem providentiam poteſt, quod juſtus faciat plura peccata venialia, quàm opera meritoria; atque ideo quod plus charitatis deperdat, quàm reparet; & conſequenter totam charitatem amittet. Ubi enim reparatio non eſt æqualis diminutioni, opus eſt quod tandem pereat id, quod diminuitur, ſicut etiam in naturalibus alimentum reparat, quod per calorem naturalem deperditur; ſed quia hæc reparatio eſt inadæquata, propterea non ſufficit ad vitandam mortem animalis. Quod in noſtro caſu magis perſpicuum exemplo fiet: Supponamus hominem juſtificari per gratiam valde remiſſam, verbi gratiâ ut duo, & quod poſt juſtificationem committat centum peccata venialia priuſquam eliciat ullum actum meritorium. In hoc eventu vel dicendum eſt charitatem per venialia non diminui, vel fateri oportet, quod tot peccatis venialibus corrumpatur; nam centum peccata venialia, ſi ſemel diminuunt charitatem, ſufficientem proportionem habent ad excludendum duos charitatis gradus, atque ideo charitatem ut duo. Caſus autem eſt ſecundum communem providentiam poſſibilis; nam licèt non ſit neceſſarium, quod juſtus continuò venialiter peccet, fieri tamen poteſt, quod in determinata duratione nullum bonum opus eliciat, ſed plura venialia committat, ut experientia liquet.

10. Alia ſolutio. Quarta aliorum reſponſio eſt, quod ſi charitas ad eum diminutionis ſtatum perveniat, ut corrumpenda ſit per peccatum veniale ſuperveniens, tunc illud veniale fiet mortale ex circumſtantia deſtruendi gratiam, & charitatem, quas quilibet conſervare debet. Unde non ſequitur, quod charitas poſſit deſtrui per ſola venialia; illud enim, per quod deſtruitur, fit ex hoc ipſo mortale. Nec inſolens eſt id, quod ex natura ſua ſolùm eſt veniale, fieri mortale ob periculum incidendi in gravem culpam. Et ita accidit

in

Digitized by Google

in præſenti; nam peccata venialia diſponunt ad peccatum mortale, ut ex communi doctrinâ SS. Patrum aſſerit D. Thom. *in hoc articulo* 10. atque ideo qui nimis venialiter peccat, ſe diſponit proximè ad culpam gravem; unuſquiſque autem ſub mortali tenetur vitare occaſionem proximam committendi gravem culpam. Quid ergo mirum, ſi dicatur ultimum veniale poſt innumera ſuperveniens fieri ex hoc ipſo mortale?

D. Thom.

Confutatur. *Joan. à S. Thom.*

Cæterùm hæc ſolutio (quam Joan. à ſancto Thoma meritò appellavit chimæricam) ſuſtineri non poteſt. *Primo*, quia non datur ſpeciale præceptum conſervandi gratiam, & charitatem; ſed ad id tenemur ex conſequenti, quatenus tenemur non peccare mortaliter: Ergo abſurdum eſt dicere, quod quis peccet mortaliter, quia gratiam, & charitatem amittit; ſed potiùs è contra verificatur hominem amittere gratiam, & charitatem, quia peccat mortaliter. Et conſequenter ad te amiſſionem charitatis, & præciſivè ab illa, opus eſt deſignare peccatum mortale, quod ratione ſuæ gravitatis eam amiſſionem inferat. *Secundo*, nam ut quis peccet mortaliter, requiritur quod cognoſcat gravitatem culpæ, cùm de ratione peccati ſit eſſe voluntarium: unde ut quis peccaret mortaliter in noſtro caſu, deberet cognoſcere ſuam charitatem ad eas anguſtias, & ad illud minimum intenſionis redactam eſſe, ut per primum veniale ſuperveniens excluderetur: nemo autem eſt qui id cognoſcat ſaltem ſecundùm communem providentiam: Ergo fieri non valet, ut veniale fiat mortale ex eo, quod charitatem corrumpat. Atque ideo ſi charitas per venialia diminueretur, & corrumperetur, ejus deſtructio fieret per ſola peccata venialia, non per aliquod mortale. *Tertiò*, quia inde fieret eum, qui haberet charitatem in minimo ſuæ intenſionis gradu, teneri vitare omnia venialia ſub peccato mortali, imò non poſſe peccare præcisè venialiter. Sequela patet; nam quodlibet veniale committeret, deſtrueret charitatem, & ſic peccaret mortaliter. Ex quo ulterius ſequeretur, omne peccatum veniale eſſe ex natura ſua peccatum mortale, quia juxta doctrinam hujus reſponſionis, quodlibet veniale eſt deſtructivum charitatis, ſi illam in minimo intenſionis gradu ſupponat. Quod autem non ſemper illam inveniat in eo ſtatu, eſt per accidens reſpectu ipſius. Sicut etiam mortale ex natura ſua eſt deſtructivum gratiæ, licèt eam non ſemper deſtruat, cum videlicet ſupponitur ablata. Hæc verò ſunt falſa, & videntur cenſuræ obnoxia; nam inter propoſitiones Michaelis Baii damnatas à Pio V. & Greg. XIII. hæc habetur: *Nullum eſt peccatum natura ſuâ veniale; ſed omne peccatum meretur pœnam æternam.* Videantur quæ diximus *tract.* 13. *diſp.* 19. *dub.* 1. ubi ſtatuimus differentiam ex natura rei inter venialia, & mortalia.

Pius V. Greg. XIII.

11. Motiva reſponſionis evertuntur.

Nec illa, quæ in patrocinium hujus ſolutionis afferebantur, alicujus momenti ſunt. Pro quo obſerva, diſpoſitionem ad peccandum graviter, & amittendam charitatem eſſe duplicem; aliam purè ſubjectivam; aliam objectivam, & cognitam. Prior conſiſtit in eo, quod quis non ſit in ſe ita fervidus ad obſervandum divina mandata, & ſe ſubjiciendum ordini rationis: & hæc diſpoſitio fit per peccata venialia; dum enim aliquis aſſueſit prætermittere illum ordinem in levibus, diſponitur ad hoc, quod prætermittat illum in gravibus, & ſic mortaliter peccet, ut rectè explicat D. Thom. 1. 2. *quæſtione* 88. *articulo* 3. Quod ſatis eſt, ut Patres repræſentent, & exaggerent periculum admittendi venialia, & ea præſertim, quæ ex deliberatione fiunt. Sed quia nemo ſcit vel quantitatem ſuæ gratiæ, vel frequentiam venialium requiſitam, ut dicatur eſſe proximè diſpoſitus ad peccandum graviter, propterea nullus tenetur vitare hanc diſpoſitionem ſubjectivam, niſi quatenus tenetur vitare venialia. Unde nunquam ex vi hujus adeſt obligatio gravis ad venialia vitanda, nec opus ex ſe leve poteſt ex vi hujus circunſtantiæ tranſire in mortale. Præſertim cùm hujuſmodi diſpoſitio non ſit connexa ex natura rei cum peccato gravi, nec illud poſitivè inferat; ſed magìs ſe habet negativè, impediendo videlicet fervorem charitatis: unde oritur tepiditas, & major facilitas ad peccandum graviter. Poſterior verò diſpoſitio, quæ potiùs occaſio vocari debet, contingit cùm homo advertit ſe ejus conditionis, aut in eo ſtatu eſſe, quod ſi admittat aliquid ex ſe veniale, certiſſimè ſibi imminet periculum incidendi in mortale, quod non ſemel accidit in materia luxuriæ. Et hanc diſpoſitionem, ſeu occaſionem tenetur homo vitare ſub culpa gravi, quia videlicet & affert periculum proximum graviter peccandi, & cognoſcitur illud afferre. Quo pacto libenter concedimus, peccatum ex ſe leve fieri grave ratione hujus circunſtantiæ, aut periculi. Verùm id adaptari nequit præſenti materiæ, cùm homo non valeat determinatè cognoſcere quantitatem ſuæ gratiæ, & frequentiam venialium requiſitam, ut gratia pereat. Et ſi dicatur ad id ſufficere, quod homo peccet venialiter cum ea ignorantia, aut ſine poſitiva notitia ſui ſtatus, planè infertur, cuncta ejus venialia eſſe mortalia, & neceſſariò explicanda in confeſſione. Quod eſt abſurdum intolerabile.

D. Thom.

Quintò reſpondent alii, venialia quidem poſſe diminuere charitatem, non autem illam auferre; & ideo ſi perveniatur ad ultimum gradum charitatis, qui jam non ampliùs diminui poſſit, ſed præcise auferri, venialia jam non ampliùs diminuere charitatem. Sicut etiam quælibet demonſtratio habet vim generandi ſcientiam; & tamen ſecunda demonſtratio, quia eam genitam ſupponit, non gerit, ſed præcisè intendit illam. Sic pariter cùm venialia non habeant vim auferendi, ſed præcisè diminuendi charitatem, ſi eam inveniant in eo ſtatu, in quo non ſit diminuibilis, ſed auferibilis, minimè illam diminuent, & ſic nunquam poſſunt tollere ultimum gradum.

12 Aliud effugium.

Sed hoc facilè refellitur, quia ut exemplo allato utamur, quælibet demonſtratio potens intendere ſcientiam, valet etiam illam primò generare, ſi ſupponatur generabilis: Ergo è converſo, ſi venialia habent vim diminuendi charitatem, pariter poterunt eam auferre, ſi auferibilis ſupponatur. Unde principium petit qui reſpondet, charitatem poſſe per venialia diminui, non autem auferri; id quippe intendimus, & ratio ſuperiùs facta convincit, quod ſi venialia valent diminuere, poſſunt etiam deſtruere charitatem. Idque confirmat exemplum habituum naturalium; nam illi actus, & diſpoſitiones, quæ ſufficiunt ad eos diminuendos, ſufficiunt etiam ſi continuentur, aut repetantur, ad corruptionem illorum, ut inductivè poteſt oſtendi.

Refutatur.

Ad hæc, ultimus gradus charitatis non eſt

potentior

potentior ad reſiſtendum, quàm gradus octavus, ſed potiùs multò debilior; peccatum autem veniale, per quod intendimus corrumpendum eſſe ultimum gradum, poteſt eſſe multò gravius, aut intenſius quàm illud, per quod docent Adverſarii corrumpi gradum octavum: Ergo admiſſo, quod octavus gradus corrumpatur per venialia, inconſequenter, & ſine fundamento negatur, quod ultimus charitatis gradus corrumpi poſſit. Deſtructo autem ultimo illo gradu, tota charitas deſtruitur: Ergo ſi charitas per venialia diminuitur, poterit per ſola venialia corrumpi.

13. *Alia reſponſio.* Denique alii reſpondent, quod licèt peccatum veniale per ſe non corrumpat charitatem, ſed ſolùm eam diminuat; nihilominus fieri poteſt, ut per accidens illam deſtruat, cùm videlicet non ſupereſt niſi unicus charitatis gradus; tunc quippe veniale expellit per ſe illum gradum, & per accidens excludit charitatem, quæ ſine illo conſervari non poteſt. Sicut etiam veniale non punitur per ſe pœnâ æternâ; & tamen per accidens ſolet eâ puniri, quando conjungitur cum mortali in alia vita, ut explicuimus *tract. 13. diſp. 17. n. 68. & 73.*

Impugnatur. Hanc verò reſponſionem impugnare denuò ſuperfluum eſt; nam admittit id ipſum, quod ſuprà *n. 6.* pro inconvenienti inferebamus, nempe fieri poſſe, quod homo per ſola venialia gratiam, & charitatem amittat. Sed tunc oportebit ſatisfacere Concilio Tridentino, quod loco ibidem citato planè docet, juſtum per peccata venialia non amittere juſtitiam. Oportebit etiam determinare, quis locus homini, qui ſine gratia, & cum ſolis venialibus moreretur, correſpondeat: non cœlum, aut purgatorium, cùm non haberet gratiam: non infernus, cùm careret peccato mortali: nec lymbus puerorum, cum haberet venialia, & careret originali. Cùm ergo hæc quæ ex oppoſita ſententia inferuntur, ſint valde abſurda, tenendum omninò eſt, charitatem nullo modo quoad intrinſeca per venialia diminui.

§. III.

Motivis contrariæ ſententiæ occurritur.

14. *Sententia oppoſita. Altiſiodor. Carthuſ. Gloſſa. Victoria. Primum argumentum. Eccleſiaſt. 19.* Oppoſitam ſententiam docuerunt Altiſiodor. *lib. 3. Summæ, tract. 5. cap. 5.* Carthuſianus *in 1. diſtinct. 17. quæſt. 9.* & Gloſſa *in cap. Tres ſunt, de pœnitentia diſtinct. 1. & in cap. De quotidianis, de pœnitentia diſt. 3.* quam ut probabilem tuetur Victoria *in relect. de augmento charitatis, part. 2.* Et probatur primò ex Scriptura, quæ id videtur ſignificare *Eccleſiaſt. 19.* illis verbis: *Qui ſpernit modica, paulatim decidet*; id eſt, qui venialia parvipendit, deficit à robore gratiæ & charitatis, & ſic tandem labitur. Et *Apocal. 2.* dicitur ad Epiſcopum Epheſinum: *Habeo adverſum te pauca, quod charitatem tuam reliquiſti.* Ubi ſolùm poteſt fieri ſermo de derelictione charitatis quoad intenſionem per venialia, non verò quoad ſuum eſſe per aliquod mortale; nam immediatè præmittitur: *Suſtinuiſti propter nomen meum, & non defeciſti.* In quo ſenſu loquuntur Sancti Patres. D. Auguſt. *ſerm. 41. de Sanctis*, ubi ait: *Si minima peccata nimis plura ſint, mergunt.* Quod repetit *concione 3. ſuper pſalm. 118.* & aliis locis. Et D. Gregor. *3. part. Paſtoral. admonit. 34.* inquit: *Qui peccata minima flere, & vitare negligit, à ſtatu juſtitiæ non repentè, ſed per partes totus cadit.* Utiturque ibi exemplo arenarum, & guttarum, quæ licet ſeorſim minimæ ſint, poſſunt tamen ob multitudinem obruere hominem. Et D. Bernard. *ſerm. 1. de converſ. S. Pauli*, ait: *Nemo dicat in corde ſuo, Levia ſunt iſta, Non eſt magnum, ſi in his minimis, & venialibus peccatis maneamus. Hæc enim, dilectiſſimi, eſt impœnitentia, & blaſphemia in Spiritum ſanctum irremiſſibilis. Similia occurrunt paſſim in aliis ſacris Doctoribus, præſertim domeſticis, Thereſia, & Ioanne.*

Apocalypſ. 2. D. Auguſt. D. Gregor. D. Bernard.

Reſponſio. His tamen facilè occurritur, ſolùm enim denotant vel quod per peccata venialia cadimus in mortalia diſpoſitivè, modo *num. 11.* explicato, vel quod per illa cadimus à fervore charitatis, ſed non ſignificant, quod charitas per venialia diminuatur intrinſecè. Unde D. Thom. *1. 2. quæſt. 88. art. 4. ad 1.* explicans verba D. Auguſt. quod *minima, ſi negligantur, occidunt*, ait: *Auguſtinus loquitur in illo ſenſu, quod peccata venialia diſpoſitivè cauſant mortale.* Et *q. 7. de Malo, art. 2. ad 13.* explicans illud Proverb. 24. *Septies in die cadit juſtus*, quod Gloſſa exponit de caſu per venialia, inquit: *Juſtus per peccatum veniale cadit, non quidem à charitate ipſa, vel à perfecto gradu charitatis; ſed ab aliquo actu charitatis.* Et *in reſp. ad 11.* explicans illud D. Bernardi, *In via Dei non procedere eſt retrocedere*, ait: *Dicendum quod aliquis procedit in via Dei, non ſolùm quando ipſa charitas augetur in actu, ſed quando diſponit ad augmentum charitatis. Sicut puer non actu creſcit toto tempore augmenti, ſed quandoque creſcit in actu, quandoque diſponitur ad augmentum. Et ſimiliter aliquis retrocedit in via Dei non ſolùm per diminutionem charitatis, ſed etiam per hoc, quod retardatur à proficiendo, vel etiam per hoc, quod diſponitur ad caſum, quorum utrumque fit per veniale peccatum.* Ex quibus patet ad teſtimonia ſuprà allata, quin opus ſit ea ſeorſim exponere. Solùm addimus cum Lorca ubi ſuprà, *num. 6.* D. Bernardum loquutum fuiſſe per exaggerationem, ut concionantibus ſæpè accidit. Nec intendit S. Doctor, quod contemptus, & malitia in peccando venialiter ſit peccatum abſolutè irremiſſibile; ſed quod difficiliùs remittatur intra genus venialium, ſicut proportionabiliter accidit in mortalibus.

D. Thom. Proverb. 24. D. Bernard. D. Thom. Lorca. D. Bernard.

15. *Secundũ argumentum.* Arguitur ſecundò, quia peccata venialia diminuunt fervorem charitatis: Sed hic fervor vel à charitate non differt, vel eſt aliquis modus ejus proprius, & intrinſecus: Ergo peccata venialia diminuunt intrinſecè charitatem.

Solutio. D. Thom. Huic argumento occurrit D. Thom. *loco proximè citato in reſponſ. ad 17.* his verbis: *Dicendum quod fervor poteſt accipi dupliciter. Uno modo ſecundùm quod importat intenſionem inclinationis amantis in amatum, & talis fervor eſt eſſentialis charitati, & non diminuitur per veniale peccatum: alio modo dicitur fervor charitatis ſecundùm quod redundat in motus dilectionis, etiam in inferiores vires, & quodammodo non ſolùm cor, ſed etiam caro exultet in Deum. Et talis fervor diminuitur per veniale peccatum abſque diminutione charitatis.* Itaque ut peccatum veniale dicatur diminuere charitatis fervorem, non requiritur quod diminuat ejus intenſionem, vel quod aliquam intrinſecam ejus perfectionem auferat, ſed ſufficit quod impediat ejus exercitium, in quo fervere, aut ebullire dicitur. Et ratio eſt, quia intenſio ſumitur in ordine ad ſubjectum penes majorem radicationẽ in eo, & dominium ſupra illud; fervor autem attenditur in ordine ad actus, &

Digitized by Google

delectationem in eis eliciendis: optimè autem cohæret, quod charitas, retenta eadem radicatione in ſubjecto, impediatur per venialia ab exercitio eliciendi proprium actum, & imperandi alios, & conſequenter quod abſque diminutione in ſe diminuatur in ſuo fervore.

16. Replica. Sed inſtabis: Nam peccata venialia diminuunt fervorem charitatis non ſolùm quantum ad actum, ſed etiam quoad habitum: Ergo non ſolùm impediunt charitatis exercitium, ſed auferunt aliquid de habitu charitatis; quod eſt charitatem intrinſecè diminui. Probatur antecedens, quia actum charitatis impediri, contingit etiam ſine peccato, ut patet in dormientibus: Ergo peccata venialia non dicuntur diminuere charitatis fervorem, quia ejus actum præcisè impediant, ſed quia tangunt ipſum habitum. Præſertim cùm in eo, qui habet peccata venialia, charitas dicatur habitualiter minùs fervida.

Diluitur. Reſpondetur, admiſſo antecedenti, negando conſequentiam quoad ſecundam partem, intellectam de ablatione alicujus intrinſeci in eſſe entis. Nam cùm habitus charitatis ordinetur ad eliciendum proprium actum, & imperandum alios actus in omni materia, ut dicatur habitualiter minùs fervens, non requiritur quod aliquid de ejus entitate, aut intenſione auferatur; ſed ſufficit quod apponantur impedimenta retardantia charitatem in eliciendo proprium actum, & in imperando actus aliarum virtutum; nam eo ipſo totus habitus charitatis dicitur minùs fervens, ſive diminutus in fervore. Ut enim varientur illæ denominationes, quæ deſumuntur ab entitate non præciſivè ſumpta, ſed connotante aliquid extrinſecum, non requiritur variatio entitatis in eſſe rei, ſed ſufficit quod varietur connotatum; nam eo ipſo variatur entitas in eſſe recti denominantis, & poteſt impertiri diſtinctam denominationem, ut explicuimus *tract.* 13. *diſp.* 12. *num.* 23. Unde ut charitas dicatur habitualiter minùs fervida, non requiritur diminutio ejus entitativa, ſed ſufficit connotare impedimenta retardantia ejus propenſionem. Quod poteſt exemplo declarari; etenim actus peccaminoſi dicuntur diminuere naturalem inclinationem ad bonum rationis, non quia aliquid auferant à natura, ſed quia illam impediunt, ne bonum attingat, ut

D. Thom. optimè tradit D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 85. *art.* 2. his verbis: *Dicendum quod prædicta inclinatio intelligitur ut media inter duo; fundatur enim ſicut in radice in natura rationali, & tendit in bonum virtutis ſicut in terminum, & finem. Dupliciter ergo poteſt intelligi ejus diminutio: uno modo ex parte radicis, alio modo ex parte termini. Primo quidem modo non diminuitur per peccatum, eo quòd peccatum non diminuit ipſam naturam: ſed diminuitur ſecundo modo, in quantum ſcilicet ponitur impedimentum pertingendi ad terminum.* Quam doctrinam ex profeſſo explicuimus *in comment. ad prædictum art.* & *tractatu citato, diſputat.* 10. *num.* 15. & *diſp.* 16. *num.* 155. ex qua poteſt præſens reſolutio magis firmari. Et liquet ad illud, quod de ſomno dicebatur; nam ſomnus non habet ſpecialiter impedire charitatem, ſed eſt impedimentum phyſicum, & generale ad eliciendum omnes actus partis intellectivæ, unde non dicitur diminuere charitatis fervorem. Venialia autem afferunt aliquam deordinationem moralem affectus, illumque indiſponunt ad recipiendam motionem, & imperium charitatis; quod eſt contra ejuſdem charitatis inclinationem, & ſic diminuunt ejus fervorem.

Sed adhuc dices: Nam ut peccata venialia diminuant fervorem charitatis, non ſufficit quod quaſi ab extrinſeco impediant ejus inclinationem: Ergo requiritur quod auferant aliquid de ejus intrinſeca perfectione. Conſequentia patet, quia diminutio prædicti fervoris non poteſt contingere, niſi uno ex illis modis. Antecedens autem probatur, quia habitus vitioſi, qui ſolent permanere in homine poſt juſtificationem, impediūt quaſi ab extrinſeco inclinationem charitatis, ſiquidem ipſi inclinant ad oppoſitum, nempe ad actus vitioſos ſibi correſpondentes; & tamen fervor charitatis non dicitur diminui ex eo, quod conjungatur prædictis habitibus: Ergo ut venialia dicantur diminuere charitatis fervorem, non ſufficit quod impediant ab extrinſeco ejus inclinationem. 17. Alia replica.

Reſpondetur negando antecedens. Ad cujus probationem, omittendo præmiſſas negamus conſequentiam. Et ratio diſparitatis eſt, quoniam habitus vitioſi in homine juſtificato, licèt retineant ſuam entitatem, & ſpeciem, & ratione illius inclinent, quantum eſt de ſe, ad actus pravos; nihilominus non conſervant ſtatum vitii, nec important inclinationem practicam, expeditam, & effrenem ad tales actus; ſed cohibentur ſub majori inclinatione gratiæ, & continentur ſub imperio charitatis. Quocirca non diminuunt charitatis fervorem, ſed quantum ad hoc permanent quaſi non eſſent. Peccata autem venialia aliter ſe habent; nam in ſenſu compoſito charitatis exercentur, & expeditè attingunt ſua objecta, quæ proinde ſubtrahunt à dominio actuali charitatis, atque ideo adverſantur ejus inclinationi. Radicale verò hujus diverſitatis principium eſt, quod actus habituum vitioſorum (utique inclinantium ad peccatum grave) ſunt abſolutè contra charitatem, & illam deſtruunt, quamobrem tales habitus in infuſione gratiæ, & charitatis, vel abſolutè pereunt, vel ſaltem retractantur, & ita cohibentur ſub charitate, ut in ſenſu compoſito ejus nequeant proprios actus elicere; unde non dicuntur impedire ejus fervorem, ſed magis ſubjici illius fervori, & imperio. Peccata verò venialia ex una parte indiſponunt affectum ut ſit promptè mobilis à charitate; & ex alia parte cùm non opponantur charitati abſolutè, ſed cum ea cohæreant, dum actu exercentur, conſervantur, & non retractantur, impediunt ejus motionem, & inclinationem, quamobrem dicuntur minuere fervorem illius. Ex quo apparet, quàm aliter dicantur eſſe ſub charitatis dominio habitus vitioſi, & peccata venialia; nam charitas illis dominatur impediendo ne exeant in proprios actus: his autem dominatur, non quia ea impediat, ſed quia impediret, ſi eſſent contra Deum finem ultimum, & objectum ipſius charitatis. Videantur quæ diximus de permanentia habituum vitioſorum in juſto, *tract.* 13. *diſp.* 1. *à n.* 24. & de dominio charitatis ſuper venialia, *tract.* 8. *diſp.* 4. *dub.* 4. *per totum.* Diſſolvitur.

18. Tertium argumentum. Arguitur tertiò, & ſimul impugnatur reſponſio data argumento præcedenti: Quoniam peccatum veniale ponit aliquam maculam in anima, ut docet D. Thom. 1. 2. *q.* 85. *artic.* 1. & *q.* 89. *art.* 1. & 3. *p. q.* 87. *art.* 2. *ad* 3. & alibi: Sed hujuſmodi macula nequit non dicere privationem alicujus perfectionis habitualis gratiæ, & charitatis: Ergo peccatum veniale tollit aliquid habituale intrinſecum gratiæ, & charitati, D. Thom.

&

Digitized by Google

& conſequenter illas diminuit. Probatur minor; nam prædicta macula, cùm ſit aliquid habituale relictum ex peccato actuali, ex quo non ſemper relinquitur aliquid poſitivum, nequit conſiſtere in poſitivo, ſed in aliqua privatione. Rurſus cùm hæc privatio ſit habitualis, non poteſt non aliquid habituale excludere; & non eſt aſſignabile, niſi aliquid de linea gratiæ, & charitatis.

Communis reſponſio. Ad hoc argumentum reſpondent communiter Thomiſtæ concedendo majorem; ſed circa minorem non omnes conveniunt. Quidam enim ſentiunt, maculam peccati venialis nihil aliud eſſe, quàm peccatum veniale actuale phyſicè præteritum, quod ob ſui non retractationem perſeverat moraliter, & ſic animam infuſcat ſecundùm quid. Unde dicunt aliter oportere philoſophari circa conſtitutionem peccati habitualis gravis, & conſtitutionem peccati habitualis levis; nam cùm ex peccato actuali mortali ſequatur privatio gratiæ habitualis, meritò poteſt macula peccati mortalis in ea privatione conſtitui. Ex peccato autem veniali non infertur privatio alicujus perfectionis habitualis, & ideo nequit ejus macula in privatione conſiſtere, ſed conſiſtit in actu præterito, quod dum non retractatur, intelligitur inficere continuò, & habitualiter animam. Juxta quam doctrinam facile diluunt argumentum negando minorem.

D. Thom. Fundaturque hæc reſponſio in D. Thom. *loco citato ex 3. part.* ubi ait: *Dicendum quod ſicut in corpore conti git eſſe maculam dupliciter: uno modo per privationem ejus, quod requiritur ad decorem, putà debiti coloris, aut debitæ proportionis membrorum: alio modo per ſuperinductionem alicujus impedientis decorem, putà luti, aut pulveris. Ita etiam animæ inducitur macula uno modo per privationem decoris gratiæ per peccatum mortale: alio modo per inclinationem affectus inordinatam ad aliquid temporale, & hoc fit per peccatum veniale.* Et ſimilia habet 1. 2. *quæſt.* 89. *art.* 1. in quibus ſatis apertè ſignificat duplicem eſſe maculam; aliam corrumpentem, & auferentem, quæ proinde conſiſtit in privatione ejus, quod tollit, aut diminuit: aliam verò purè impedientem, quæ ſubinde non conſiſtit in privatione, ſed in aliquo impedimento habituali, ſive habitualiter permanenti. Macula autem peccati venialis eſt hujus poſterioris generis, unde non conſiſtit in privatione habituali alicujus perfectionis intrinſecæ gratiæ aut charitatis. Poteſtque id confirmari ex eo, quod ad tollendam maculam peccati venialis non requiritur infuſio alicujus perfectionis habitualis, ut docet D. Thom. *loco citato ex 3. part.*

D. Thom. ſed ſufficit quod præcedens peccatum retractetur; id autem non contingeret, ſi macula peccati venialis conſiſteret in privatione alicujus perfectionis intrinſecæ habitualis.

19. Alia ſolutio. Hæc reſponſio continet doctrinam valde probabilem, & ſatis perſpicuè occurrit argumento. Sed non minùs probabile eſt, maculam peccati venialis conſiſtere in privatione habituali ex actu præcedenti relicta. Et hunc dicendi modum magis approbavimus *loco citato ex* 1. 2. *in comment. artic.* 1. & *tract.* 15. *diſp.* 2. *dub.* 8. ubi egimus de remiſſione peccatorum venialium. Juxta quam doctrinam dicendum eſt, maculam peccati venialis conſiſtere in privatione ſervoris habitualis charitatis. Quod aliqui explicant dicendo charitatem ut fervidam addere ſuprà ſeipſam modum quendam intrinſecum perfectionis, non quidem intenſionis, ſive radicationis in ſubjecto, ſed habilitatis ad eliciendum proprios actus, & imperandum actus aliarum virtutum; qui modus per peccata venialia auſertur, & in eorum remiſſione reparatur, retentâ ſemper eadem intenſione charitatis. Idque valde probabile viſum eſt M. Ioanni à S. Thom. *ubi ſuprà*, §. *Dicunt tamen aliqui.* Sed nobis non arridet: tum quia non eſt neceſſarium conſtituere prædictum modum: tum quia cùm peccata venialia queant eſſe innumera, & in materiis valde diverſis, imò & diſparatis, poſſintque quædam remitti aliis non remiſſis, opus eſſet conſtituere innumeros modos intrinſecos, qui frequentiſſimè tollerentur, & reſtituerentur, nempe quoties committerentur, & remitterentur venialia. Et ideo oportet explicare, quid ſit illud habituale, quod per venialia excluditur, & in cujus privatione conſiſtit eorum macula. Ioan. à S. Th.

Explicatur. Pro quo obſerva, charitatem (& idem intelligendum eſt de gratia ejus radice,) poſſe conſiderari vel in ordine ad ſubjectum ſecundùm majorem, aut minorem radicationem in illo, & hoc pacto dicitur intenſa, aut remiſſa; vel in ordine ad terminum ad quem inclinat, quatenus connotat ablationem, aut præſentiam impedimentorum ad illum attingendum; & hac ratione dicitur fervida, vel tepida. Ubi enim impedimenta retardantia non connotat, appellatur fervens per ſeipſam in recto, connotando eam ablationem. Si verò ea impedimenta connotet, ſubit denominationem oppoſitam. Ad quod non requiritur additio, & ablatio alicujus modi intrinſeci, ſed ſufficiunt diverſa connotata; ſicut contingit etiam in aliis denominationibus, quæ proveniunt à forma non abſolutè, & ſecundùm ſe ſumpta, ſed ut connotante aliquid extrinſecum. Poteſtque id declarari ſuprà poſito exemplo inclinationis naturæ rationalis ad bonum rationis, quæ dicitur diminui, aut creſcere, non per ablationem, aut reſtitutionem alicujus perfectionis intrinſecæ etiam modalis, ſed ſolùm per hoc, quod impeditur per peccata, & explicatur per abſentiam illorum, ut locis citatis *n.* 16. declaravimus. Dicimus ergo maculam peccati habitualis conſiſtere formaliter in privatione habituali fervoris charitatis, ſive (& in idem redit) in privatione charitatis ut fervidæ. Licèt enim per venialia non auferatur charitas quoad entitatem, nec ſecundùm aliquem modum intenſionis (quod requirebatur, ut argumentum contra noſtram aſſertionem concluderet,) tollitur tamen ſub conceptu fervidæ, quia ut hæc denominatio eſſet, ſufficit quod non connotet impedimentorum abſentiam, ſive quod connotet ipſa impedimenta. Et quia in his impedimentis, & in eorum abſentia datur latitudo, poſſunt enim adeſſe in una materia, & non in alia; idcirco poteſt charitas dici fervida in una, & tepida in alia. Et ut dicatur fervida ſimpliciter, ſive omnibus modis, debet connotare abſentiam cujuſcumque impedimenti voluntarii. Quam ſi connotet, eo ipſo ſine additione alicujus intrinſeci deponit maculam, & dicitur fervida. Unde ſatis patet ad ea, quæ afferebantur in probatione minoris.

Sed objicies, ſequi ex hac doctrina, quod macula peccati venialis, ſive peccatum veniale habituale recipiatur in charitate: Conſequens eſt abſurdum: Ergo, &c. Sequela oſtenditur, 20. Objectio.

quia privatio, & id quo privat, habent idem ſubjectum: Sed fervor charitatis eſt in charitate, ut ex terminis liquet: Ergo ſi macula peccati venialis conſiſtit in privatione talis fervoris, ſequitur hujuſmodi maculam recipi in charitate. Falſitas autem conſequentis eſt manifeſta: tum quia charitas non eſt ſuſceptiva peccati: tum quia nequit denominari habitualiter peccans.

Enodatur. Reſpondetur negando ſequelam: Et ad probationem dicendum eſt, majorem ſolùm verificari in privatione formæ abſolutè ſumptæ, & in ſe, non verò in privatione formæ, ut denominantis, vel connotantis; nam ſicut ad auferendam formam ut denominantem, & connotantem, non eſt neceſſarium auferre formam in ſe, ſed ſufficit auferre connotatum: ita non requiritur, quod idem ſit ſuſceptivum privationis formæ ut connotantis, & formæ ſecundùm ſe. Et ita accidit in præſenti, quia ut charitas ſit fervens, non ſufficit ſola charitas in ſe, ſed præter hoc rectum debet connotari in obliquo abſentia impedimentorum; atque ideo fervor habitualis conſiſtit in complexo hujuſmodi recti, & obliqui. Cumque hoc complexum ceſſet ex cujuſlibet extremi defectu, non requiritur ad privationem fervoris, quod charitas deficiat in ſe, ſed ſufficit quod obliquum deficiat, & ſic diſſolvatur complexum. Unde neque oportet, quod privatio fervoris charitatis recipiatur in ipſa charitate, ſed debet recipi in ſubjecto illius complexi, ſive utriuſque extremi, quod non eſt charitas, ſed voluntas.

Juxta quam doctrinam addi etiam poteſt, minorem illius probationis falſam eſſe, quia fervor charitatis non recipitur in charitate, ſed in voluntate; quia prædictus fervor non addit charitati aliquid intrinſecum, ſed eſt ipſa charitas in recto connotans abſentiam impedimentorum, quæ ejus exercitium retardent.

21. Quartum argumentũ. Arguitur quartò: Nam peccata venialia diminuunt differentiam conſtitutivam habitus charitatis: Ergo diminuunt charitatem. Conſequentia liquet, quia prædicta differentia eſt realiter idem cum charitate. Antecedens autem ſuadetur; nam eſſe difficile mobile, eſt differentia conſtitutiva habitus charitatis: Sed charitas per repetitionem venialium deſinit eſſe difficulter mobilis, ſiquidem non manet ita firma, ſicut prius: Ergo venialia diminuunt differentiam conſtitutivam charitatis.

Confirmatio prima. Confirmatur primò; nam quæ diminuunt actum, diminuunt etiam habitum, ſiquidem operatio debet proportionari principio: Sed venialia diminuunt actum charitatis; qui enim ad venialia afficitur, remiſſiùs amat Deum: Ergo venialia diminuunt habitum charitatis.

Secunda. Confirmatur ſecundò; nam quilibet actus meritorius, quantumvis imperfectus, & remiſſus, auget habitum charitatis, ut ſatis conſtat ex dictis *diſput. præced.* Ergo quilibet actus demeritorius, tametſi imperfectus in linea mali, cujuſmodi ſunt venialia, diminuit habitum charitatis. Conſequentia patet tum à paritate: tum quia contraria habent rationes oppoſitas.

Satisfit argumento. Ad argumentum reſpondetur peccare in pluribus. Primò, quia ſi convinceret, probaret charitatem tolli per quodlibet peccatum veniale, quia differentia conſtitutiva rei non habet latitudinem: unde vel talis differentia non diminuitur, vel ſi diminuitur, perit. Secundò, nam falsò ſupponit rationem difficulter mobilis eſſe differentiam conſtitutivam charitatis; eſt enim ratio generica, & valdè remota, in qua charitas convenit cum omnibus habitibus. Sed utut ſit, negamus antecedens. Cujus probationem optimè diluit D. Thom. *loco citato ex quæſtione de malo, in reſponſ. ad 4.* his verbis: *Dato quod difficilè mobile eſſet differentia conſtitutiva, adhuc ratio non ſequeretur; quia quod aliquis habitus fiat de facilè mobilis, poteſt contingere dupliciter. Vno quidem modo perſe, quia ſcilicet non habet eſſe ita perfectum in ſubjecto; & ſic quidquid diminueret hoc, quod eſt difficilè mobile circa habitum, diminueret ipſum habitum. Alio modo per accidens, eo ſcilicet, quod inducitur diſpoſitio ad contrarium. Vt ſi dicamus, quod forma aquæ per ſuſceptionem caloris fiat minus difficilè mobilis; & tamen conſtat, quod forma ſubſtantialis non diminuitur. Et per hunc modum veniale diminuit hoc, quod eſt difficilè mobile circa charitatem.* Videlicet non quia auferat aliquid ei intrinſecum, ſed quia diſponit ad peccatum mortale, quo charitas evacuatur. D.Thom.

Reſponſio ad primam confirmationem. D. Thom. Primam confirmationem diluit S. Doctor *loco citato in reſponſ. ad 16.* ubi ait: *Dicendum quod actus poteſt diminui dupliciter. Vno modo quantum ad facilitatem agendi, ut ſcilicet homo non poſſit tantùm agere; & ſic quod diminuit actum, diminuit principium habitus, quod eſt forma. Alio modo quantum ad exequutionem actus; & ſic non oportet, quod id quod diminuit actum, diminuat formam. Non enim diminuit gravitatem lapidis columna, quæ retinet ipſum, ne cadat deorſum; nec diminuit virtutem greſſivam hominis, qui ligat ipſum. Et per hunc modum veniale diminuit actum charitatis, non autem primo modo.*

Occurritur ſecundæ. Ad ſecundam negamus conſequentiam. Et ratio diſparitatis eſt manifeſta; quoniam ut actus ſit meritorius vitæ æternæ, debet referri in Deum ut ultimum finem, & objectum charitatis, ut explicuimus *tract. 16. diſputatione 4. dub. 1.* habetque ex hac parte ſufficientem vim ad augeſcendam charitatem, ſaltem moraliter, ſeu meritoriè, ut *diſput. præced. dub. 3.* explicuimus. Cæterùm non omnis actus demeritorius avertit ab ultimo fine, & ſic nec diminuit adhuc demeritoriè charitatem, nec opponitur propriè actui meritorio, ſed ſolùm ſecundùm quid, ut ſuprà diximus §. 1.

DISPUTATIO VII.

De perfectione virtutis charitatis.

CUM perfectio ſpecifica cujuſlibet habitus deſumatur per habitudinem ad ejus actum, & objectum; meritò poſtquam egimus de actu, & objecto charitatis, diſputationem inſtituimus circa hujus virtutis perfectionem, quam inveſtigare oportet tum per comparationem ad alios habitus ſecundùm ſe acceptos, tum ex modo quo charitas ſe habet ad illos. Sed ante alia opus eſt determinare

DUBIUM

DVBIVM I.

An charitas ſit virtus, & utrum unica, an multiplex.

PRior hujus dubii pars haud obſcurè colligitur ex dictis in hoc tractatu. Sed pro pleniori intelligentia obſervandum eſt, quod ſicut vitium poteſt ſumi dupliciter, ſcilicet quoad eſſentiam, & ita importat inclinationem permanentem ad objectum rationi diſſonum; & quoad ſtatum, & ſic ſupra prædictam inclinationem addit propenſionem quaſi dominantem ſubjecto, practicam, & de facili reducibilem ad actum, ut explicuimus *tract.* 13. *diſp.* 1. *à n.* 24. ita etiam virtus poteſt duobus modis conſiderari: primò quoad eſſentiam, quo pacto importat inclinationem firmam ad actum rectum: ſecundò quoad ſtatum, qua ratione ſupra illam inclinationem addit habitudinem ad ultimum finem, & conjunctionem cum aliis virtutibus, quæ ad denominandum ſubjectum ſimpliciter virtuoſum requiruntur. Cùm ergo inquirimus, an charitas ſit virtus, utrumque, videlicet eſſentiam, & virtutis ſtatum, comprehendimus, & controverſiæ ſubjicimus.

§. I.

Reſolutio dubii quoad priorem partem.

1. Prima concluſio.

DIcendum eſt primò, charitatem eſſe virtutem quoad eſſentiam, & ſtatum; atque ideo quamlibet charitatem, ſive intenſam, ſive remiſſam, & admixtam paſſionibus, eſſe ſimpliciter virtutem. Hæc concluſio eſt communis inter Theologos, eamque cum D. Thom. *in præſ. q.* 23. *art.* 3. tuentur ſpecialiter Bañez, Aragon, & Malderus *ibid.* Araujo *dub.* 3. Ferre *quæſt.* 11. §. 15. Valentia *punct.* 1. §. 3. Suarez *diſp.* 3. *ſect.* 1. & alii plures. Probatur breviter quoad primam partem; nam virtutis eſſentia conſiſtit in eo, quod ſit diſpoſitio perfecti ad optimum: Sed charitas eſt hujuſmodi: Ergo eſt virtus ſecundùm eſſentiam. Major continet diffinitionem eſſentialem omnis virtutis, traditam à Philoſopho 3. *Phyſic. cap.* 3. in qua nomine *diſpoſitionis*, ſignificatur ratio habitus, ſeu qualitatis permanentis; & per ly *perfecti*, ſignificatur potentia ut conſtituta per ipſam virtutem; & denique per ly *ad optimum*, ſignificatur actus abſolute perfectus circa ſuam materiam, ut explicuimus *tractatu* 12. *diſp.* 1. *n.* 69. Minor autem facilè conſtat; nam charitas eſt qualitas permanens, ſicut & gratia, in qua radicatur: deinde perficit voluntatem in ſeipſa, & denique elicit actum valde perfectum in propria materia, cujuſmodi eſt amor Dei ſuper omnia. Quæ ſatis liquent ex præcedentibus diſputationibus.

D. Thom. Bañ. 2. Aragon. Malder. Araujo. Ferre. Valentia. Suar. Fundamentum aſſertionis quoad primam partem. *Ariſtot.*

Confirmatur ex D. Thom. *in præſ.* quoniam virtus eſt eſſentialiter habitus eliciens actum attingentem regulam rationis: Sed habitus charitatis elicit actum attingentem ſupremam rationis regulam: Ergo eſt eſſentialiter virtus. Minor probatur, & declaratur; nam regula humanorum actuum duplex eſt: alia homogenea, ſive ejuſdem rationis, quam attingunt actus virtutis acquiſitæ; alia verò heterogenea, ſive ſuperioris ordinis, quam attingunt actus virtutis infuſæ: Atqui actus charitatis attingit hanc ſuperiorem regulam; ſiquidem nos conjungit Deo ultimo fini, in ordine ad quem attenditur omnis regulatio, & rectitudo mediorum: Ergo habitus charitatis elicit actum attingentem regulam rationis.

2. Duplex objectio.

Sed objicies *primò*: Nam amor naturalis Dei ſuper omnia eſt actus honeſtus, & attingens regulam rationis; & tamen ad eum eliciendum non ponitur ſpecialis aliqua virtus ſuperaddita voluntati, ſiquidem non datur habitus charitatis naturalis: Ergo licèt amor ſupernaturalis Dei ſuper omnia ſit actus honeſtiſſimus, non oportet quod ad eum eliciendum detur ſpecialis virtus, ſeu habitus charitatis. *Secundò*, quia amicitia non eſt virtus, ſed aliquid conſequens virtutem, ut tradit D. Thom. *in præſ. q.* 23. *art.* 3. *ad* 1. ſed charitas eſt eſſentialiter amicitia, ut ſtatuimus *diſp.* 1. *dub.* 3. Ergo charitas non eſt virtus. *D. Thom.*

Aliquorum reſponſio ad primam objectionẽ. *Suar. Lorca.*

Ad primam objectionem reſpondent Suarez *ubi ſuprà*, Lorca *diſp.* 4. & quidam alii negando minorem; exiſtimant enim dari ſpecialem charitatis virtutem acquiſitam ad eliciendum amorem naturalem Dei ſuper omnia. Quod ſibi perſuadent: tum quia ille amor, ſi repetatur, debet aliquem habitum generare, ut in aliis actibus honeſtis contingit. Tum quia ſicut actus colendi Deum authorem naturalem eſt honeſtus, & afferens ſpecialem difficultatem; ita etiam actus amandi Deum finem naturalem: Sed præter religionem infuſam, quæ colit Deum ſupernaturalem auctorem, ponitur ſpecialis virtus religionis acquiſitæ, quæ exhibeat cultum Deo naturali Authori: Ergo præter charitatem infuſam admittenda eſt virtus charitatis acquiſitæ, quæ eliciat amorem Dei ſuper omnia ut authoris, & finis naturalis. Et juxta hanc doctrinam retorqueri poteſt objectio; nam ſi pro eliciendo amore naturali Dei ſuper omnia ponitur ſpecialis virtus; à fortiori debet admitti ad eliciendum ſupernaturalem amorem.

3. Reiicitur. *D. Thom.*

Sed prædicta doctrina falſa eſt, & contra D. Th. 1. *p. q.* 62. *art.* 2. *ad* 3. & 1. 2. *q.* 109. *art.* 3. *ad* 1. & *in* 3. *diſt.* 27. *q.* 2. *art.* 3. *ad* 5. in quibus locis apertè docet, aut ſupponit, non dari talem virtutem. Et ratio à priori deſumitur ex his, quæ diximus *tract.* 8. *diſp.* 4. *à n.* 20. ubi ſtatuimus habitum convertentem voluntatem ad ultimum finem debere eſſe ſuperioris, aut æqualis virtutis cum eadem voluntate; aliter enim non poteſt voluntatem totaliter, & adæquatè eidem fini ſubjicere. Omnis autem habitus acquiſitus eſt inferior voluntate, ſiquidem comparatur ad illam ut pars, & effectus ad cauſam æquivocam. Unde nullus habitus acquiſitus poteſt voluntatem convertere ad ultimum finem, ſive (& idem redit) habere talem finem pro objecto. Quod ibidem fuſiùs oſtendimus. Cùm ergo habitus ad eliciendum amorem naturalem Dei finis naturalis ſuper omnia dilecti converteret voluntatem ad ultimum finem; ſequitur talem habitum eſſe impoſſibilem.

Accedit, quod prædictus habitus non daret poſſe voluntati ad illum actum; ſiquidem voluntas ex ſeipſa habet ſufficientes vires, & inclinationem ad eum eliciendum, ut latè oſtendimus *tractatu* 14. *diſputatione* 2. *dub.* 4. Nec requireretur ad tollendam aliquam difficultatem; nam hæc non oritur ex defectu inclinationis voluntatis ad talem finem, ſed ex paſſionibus eam inclinationem retardantibus, ut ſatis apertè docet D. Thom. *locis* *D. Thom.*

Digitized by Google

ſupra relatis. Unde poſito, quod paſſiones temperentur, & per alias virtutes reducantur ad medium rationis, nullam difficultatem habet voluntas in eliciendo prædictum amorem; atque ideo non oportet adjicere voluntati tertiam aliam virtutem à cæteris diverſam.

Ad hæc, virtus adquiſita ſicut non comparatur unico actu, ſed pluribus; ita nec deperditur per unicum actum contrarium, ſed per plures; & ideo ſi daretur virtus adquiſita ad amandum Deum finem ultimum naturalem, talis virtus non deſtrueretur per unicum peccatum mortale. Ex quo ulteriùs fieret, quod homo exiſtens in peccato, & habitualiter averſus à Deo fine ultimo, maneret habitualiter converſus in Deum ultimum finem; quod eſt impoſſibile, ut oſtendimus *tract.* 8. *diſput.* 4. *dub.* 2. & *tract.* 14. *diſput.* 2. *dub.*4. & *tract.* 15. *diſp.* 2. *dub.*4. §. 3.

Fundamenta reſponſionis convelluntur.

Nec motiva contraria urgent. Non *primum*; quia per actus procedentes à potentia habente, quantum eſt de ſe, ſufficientem inclinationem, & determinationem ad illos, nullus generatur habitus, ſed ad ſummum inducitur quædam facilitas ex remotione impedimentorum extrinſecorum. Et hac de cauſa licèt quis repetat actus ridendi, nullum generat habitum: & licèt homo ſæpius amet ſeipſum, nullam generat virtutem; quia ad hunc amorem habet ex parte voluntatis ſufficientem determinationem, & inclinationem, ut ex profeſſo oſtendimus *tract.* 12. *diſp.* 2. *dub.* 3. Cùm ergo ex naturali inclinatione magis diligat Deum, quàm ſeipſum, ut explicuimus *tract.* 14. *diſp.* 2. *dub.* 4. non oportet, quod per actus diligendi Deum ut ultimum finem naturalem, producat in ſe aliquam virtutem. Præſertim cùm talis virtus repugnet, ut ſuprà oſtendimus. Nec *ſecundum* urget; nam ad diligendum Deum finem naturalem ſuper omnia, datur ſufficiens inclinatio, & determinatio ex parte voluntatis; unde ſuperfluum eſt adjicere pro illo actu ſpecialem virtutem. Cæterùm circa legitimum Dei cultum non datur hujuſmodi determinatio, cùm poſſit eſſe defectuoſus vel per defectum, vel per exceſſum, ut tradit D. Thom. infrà, *quæſt.* 81. *art.* 5. *ad* 3. unde opus eſt, quod verus, & legitimus Dei cultus correſpondeat ſpeciali virtuti determinanti voluntatem circa illum. Quæ diverſitas vel ex eo colligitur, quod ad eliciendum amorem Dei finis naturalis ſuper omnia, ſufficit ex parte intellectus ipſum lumen naturale abſque alia virtute; ad exhibendum autem Deo legitimum cultum requiritur ex parte intellectus virtus ſpecialis prudentiæ, quæ determinet quando, ubi, & quomodo debeat talis cultus exhiberi.

D.Thom.

4. Legitima objectionis ſolutio.

Ad objectionem ergo *num.* 2. propoſitam reſpondetur omittendo præmiſſas, & negando conſequentiam. Ratio autem diſparitatis conſtat ex proximè dictis; nam voluntas habet ex ſe vires, inclinationem, & ſufficientem determinationem ad diligendum Deum finem naturalem ſuper omnia. Cæterùm ad eliciendum amorem ſupernaturalem charitatis, non habet ex ſe vires, neque determinationem. Et ideo opus eſt, quod ipſi pro tali actu eliciendo virtus charitatis ſuperaddatur.

Prima ad ſecundam objectionem reſponſio.

Ad ſecundam poſſumus reſpondere negando majorem, quia ſatis probabile eſt, etiam in via D. Thom. amicitiam inter homines fundatam in communicatione honeſti eſſe ſpecialem virtutem ab aliis diſtinctam. Nec S. Doct. *id loco cit.* negat, ſed utramque partem ut probabilem proponit. Unde ex Thomiſtis ſic docent Aragon. *ibidem*, §. *Circa ſolutionem ad primum*, & Araujo *in reſp. ad* 3. *pro ſecunda ſententia.* Et ex extraneis idem tuentur Buridanus *in ſuis Ethicis*, *lib.* 8. *quæſt.* 3. Henricus *quodlib.* 10. *quæſt.* 12. & Suarez *diſput.* 3. *ſect.* 5. *num.* 5. cum aliis. Ex qua opinione magis roboratur noſtra, & communis aſſertio: nam ſi amicitia naturalis inter homines poteſt eſſe ſpecialis virtus, non eſt cur id negemus charitati, quæ eſt excellentior amicitia hominis ad Deum.

D.Thom. Aragon. Araujo. Buridan. Henric. Suar.

Melior ſolutio. D. Thom. D. Thom.

Sed reſpondetur ſecundò, & meliùs, admittendo antecedens; probabilius enim cenſemus, & D. Thom. magis conforme, quod amicitia inter homines non eſt ſpecialis virtus. Tum quia licèt S. Doctor utramque partem eo loco ut probabilem propoſuerit; nihilominus in hanc, quam poſteriori loco propoſuit, ſatis apertè inclinavit his verbis: *Poteſt tamen dici, quod non eſt virtus per ſe ab aliis diſtincta.* Et poſtea: *Amicitia*, inquit, *virtuoſa magis eſt aliquid conſequens ad virtutem, quàm ſit virtus.* Quod adhuc expreſsiùs docet *in* 3. *diſt.* 27. *quæſt.* 2. *art.* 2. *ad* 1. & *quæſt.* 2. *de virtutibus*, *art.* 2. *ad* 1. Idemque tuentur nobiliores diſcipuli, Capreol. *diſt. cit. quæſt. unic. ad argumenta contra* 1. *concluſ.* ex Caiet. & Bañez *in præſ.* Tum etiam, quia certum eſt, non quamlibet amicitiam humanam, utputa fundatam in communicatione utilis, aut delectabilis, eſſe virtutem; ſed ſolùm poteſt dubitari de illa, quæ fundatur in communicatione honeſti. Hæc autem ſuppoſitis virtutibus, in quibus fundatur, nullam importat ſpecialem difficultatem ex parte objecti, diſtinctam ab illa, quæ correſpondet virtutibus. Et ita non oportet, quod ſit virtus ſpecialis, ſed ſufficit, quod ſit quædam extenſio virtutum, quatenus temperatus v. g. non ſolùm vult temperatè vivere, ſed etiam id amat in aliis, & propterea cum temperatis ſpecialiter communicat. Et hinc ſumitur ratio diſparitatis inter amicitiam humanam, & charitatem; nam hæc addit ſpecialem difficultatem excedentem naturalem vim, & determinationem voluntatis creatæ, & ita debet eſſe virtus ſpecialis. Quam differentiam aſſignavit D. Thom. *loc. cit.* his verbis: *Non enim habet*, ſcilicet humana amicitia, *rationem laudabilis, & honeſti, niſi ex objecto, ſecundùm ſcilicet quod quòd fundatur ſuper honeſtate virtutum. Quod patet ex hoc, quod non quælibet amicitia habet rationem laudabilis, & honeſti, ſicut patet in amicitia delectabilis, & utilis. Unde amicitia virtuoſa magis eſt aliquid conſequens ad virtutem, quàm ſit virtus. Nec eſt ſimile de charitate, quæ non fundatur ſuper virtutem humanam, ſed ſuper virtutem divinam.*

D. Thom.

5. Secunda aſſertionis pars oſtenditur.

Secunda verò noſtræ, & communis aſſertionis pars, nempe charitatem, licèt remiſſam, & conjunctam paſſionibus, habere ſtatum virtutis, probatur brevi, ſed efficaci ratione: Nam virtus dicitur habere non ſolùm eſſentiam, ſed etiam ſtatum virtutis, vel quia conjungitur aliarum virtutum choro, vel quia dominatur vitiis, & paſſionibus contrariis, vel quia attingit ultimum finem, vel denique ob hæc omnia capita ſimul ſumpta; neque enim ampliùs deſiderari poteſt ad virtutis ſtatum, ut de aliis habitibus, cùm dicuntur eſſe in ſtatu virtutis, facilè conſtat: Sed charitas, licèt minima ſit, & conjuncta

Digitized by Google

conjuncta paſſionibus, ac vitiis, habet omnes has perfectiones: Ergo habet non ſolùm eſſentiam, ſed etiam ſtatum virtutis. Probatur minor; nam in primis charitas conjungitur omnibus aliis virtutibus, ſiquidem nunquam infunditur ſine gratia, quam illæ comitantur; & ideo ſemper habet cæteras virtutes annexas, ut tradit D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 65. *art.* 3. Deinde dominatur toti ſuppoſito, cùm convertat illud ad Deum ultimum finem dilectum ſuper omnia; atque ideo comprimit, & ſub ſe habet vitia, & paſſiones, ne in ejus præſentia prorumpant in actus, quibus avertant ab illo fine: unde minima charitas ſufficit ad reſiſtendum vehementibus tentationibus, & ad ſuperandas omnes difficultates, ut docet D. Thom. 3. *part. q.* 62. *art.* 6. *ad* 3. Tandem per ſeipſam attingit ultimum finem, cùm illum habeat pro objecto ſibi ſpecialiter correſpondente, ut conſtat ex dictis *diſp.* 1. *per totam.* Nihil ergo deeſt charitati, licèt minimæ, & paſſionibus permixtæ, ut habeat perfectum ſtatum virtutis.

D.Thom.

D. Thom.

Confirmatio prima. Ioan. 1.

Confirmatur primò; nam 1. *Ioan. cap.* 2. dicitur: *Qui ſervat verbum ejus, in hoc charitas Dei perfecta eſt.* Et cap. 4. *Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, & charitas ejus in nobis eſt perfecta.* Sed ad ſervandum verbum Dei, & ad diligendum invicem minima charitas ſufficit; fieri enim non poteſt, quod quis habeat vel minimam charitatem, & quod non ſervet legem Dei, & diligat proximum. Ergo minima charitas habet ſtatum perfectionis, & conſequenter virtutis.

Secunda.

Confirmatur ſecundò; nam cæteræ virtutes dicuntur habere virtutis ſtatum ex informatione charitatis, quatenus ab ea participant ordinem ad ultimum finem, ut infrà *dub.* 3. declarabimus; qua ratione fides ſine charitate dicitur informis, & mortua; conjuncta verò charitati appellatur formata, & viva, ut explicat D. Thom. ſuprà, *quæſt.* 4. *art.* 3. 4. *&* 5. Sed quælibet minima charitas importat per ſe prædictum ordinem, cùm tota ejus ratio ſita ſit in eo, quod convertat ad Deum finem ultimum ſupernaturalem dilectum ſuper omnia: Ergo quælibet charitas, etſi minima, & paſſionibus, aut vitiis permixta, habet ſtatum virtutis.

D.Thom.

6. Objectio.

Sed objicies: Nam de ratione virtutis quoad ſtatum eſt promptè, faciliter, & delectabiliter operari: Sed vehementes paſſionum motus, & vitia, quæ ex præcedentibus actibus generantur, & per juſtificationem non excluduntur, ſolent impedire, ne charitas promptè, faciliter, & delectabiliter operetur, ut experientiâ liquet: Ergo charitas non ſemper habet ſtatum virtutis.

Propter hanc objectionem Lorca *in notis ad art.* 3. *num.* 6. non reputat inconveniens concedere, quod charitas, dum eas difficultates patitur, non ſit virtus ſecundùm ſtatum. Sed immeritò, & contra communem ſententiam Theologorum, quam rationes ſuprà factæ ſatis evincunt.

Solutio.

Reſpondetur ergo objectioni; quod major applicanda eſt virtutibus acquiſitis; hæ quippe non requiruntur ad ſimpliciter poſſe, ſed ad operandum promptè, & delectabiliter; & ideo non aſſequuntur virtutis ſtatum, niſi ob repetitionem plurium actuum (qui habitus contrarios expellunt,) eam promptitudinem, & facilitatem in propria materia inducant. Virtutum autem infuſarum ſtatus non ſic explicandus eſt, ſed per dominium ſupra objectum, & eorum quæ in illo ſunt, quatenus illud convertunt ad Deum finem ultimum, & ſecum non permittunt averſionem ab illo, ſed cuncta ipſi habitualiter ſaltem ſubjiciunt. Quod quia quælibet charitas habet, meritò dicitur habere ſtatum virtutis. Id quod liquet in Apoſtolo, qui rebellionem carnis contra rationem experiebatur, & moleſtam adeo, ut de illa conquereretur; & tamen nemo negabit charitatem in Apoſtolo ſtatum virtutis habuiſſe.

Addimus illas difficultates, quas exiſtentes in charitate ſolent experiri, eſſe extrinſecas, & circa objecta diverſa, & inferioris ordinis; unde non tollunt, quod charitas, quantum eſt de ſe, faciat ſubjectum promptè, & delectabiliter operari circa proprium objectum; quod ſatis, ſuperque eſt ad perfectum ſtatum virtutis infuſæ.

§. II.

Poſterior dubii pars abſolvitur.

UT ſecundam dubii partem expediamus, animadvertendum eſt, quòd ex diverſis capitibus poteſt intelligi multiplicatio charitatis. 7. Obſervatio.
Primò, ſi dicatur unam charitatem requiri ad diligendum Deum, & aliam ad diligendum proximum, ſaltem non ex motivo bonitatis increatæ, ſed ratione bonitatis creatæ ſupernaturalis, ut in ipſo exiſtentis. *Secundò* ſi dicatur aliam eſſe virtutem charitatis infuſæ ad diligendum Deum ultimum finem ſupernaturalem; & aliam eſſe virtutem charitatis naturalis, ſeu adquiſitæ ad diligendum Deum ultimum finem naturalem. *Tertiò* ſi dicatur, aliam eſſe virtutem charitatis in via ad diligendum Deum non viſum; & aliam eſſe virtutem charitatis in patria ad diligendum Deum præſentem, & poſſeſſum. Sed in priori ſenſu nequit charitas multiplicari; nam charitas, quæ eſt circa Deum, extenditur ad diligendum proximum, quin ſit poſſibilis alia virtus moralis charitatis, quæ proximum ratione bonitatis ſupernaturalis in eo exiſtentis attingat, ut ex profeſſo oſtendimus *diſp.* 2. *dub.* 4. in ſecundo etiam ſenſu non debet multiplicari virtus charitatis, quia nec datur, nec poſſibilis eſt virtus naturalis charitatis circa Deum naturalem finem, ut conſtat ex ſuprà dictis *n.* 3. Unde difficultas reducitur ad ultimam conſiderationem, utrum, videlicet ſit eadem virtus charitatis in via, & in patria. Quæ difficultas poteſt adhuc dupliciter proponi, nempe an charitas viæ evacuetur per charitatem patriæ, & ceſſet in ſtatu beatitudinis; & utrum licèt charitas viæ permaneat in patria, debeat ibidem ſuperaddi nova virtus charitatis ſpecie diſtincta. Et in priori ſenſu facilè apparet pars negativa ex Apoſt. 1. ad Corinth. 13. *Charitas nunquam excidit, ſive prophetiæ evacuabuntur, ſive linguæ ceſſabunt, ſive ſcientia deſtruetur.* Quibus verbis diſertè pronuntiat, charitatem quâ Deum nunc diligimus, per gloriam non evacuari. Nec valet dici, ideo charitatem non excidere, quia alia illius loco ſubrogetur ſpecie diſtincta; quoniam in hoc ſenſu neque evacuaretur fides, aut alia cognitio imperfecta, ſiquidem loco earum ſuccedit ſcientia beatifica. Quod tamen contradicit intentioni Apoſtoli, qui verbis proximè relatis adjungit: *Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus. Cùm autem venerit quod perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt.* Unde oportet catholicè fateri, quod habitus charitatis modò exiſtens in via, per-

1. ad Cor. 13.

Apoſtol.

ſeveret poſtea in patria. Et ideo duntaxat diſputandum relinquitur, an in ſtatu beatitudinis detur alia charitas ſpecie diſtincta, ac proinde multiplicetur ex hac parte virtus charitatis. His ſuppoſitis.

8. Secunda concluſio. Dicendum eſt ſecundò, non dari in ſtatu beatitudinis charitatem ſpecie diſtinctam ab ea, quæ modò datur in via; & conſequenter virtutem charitatis non multiplicari, ſed eſſe unicam in ſpecie. Secunda aſſertionis pars conſtat ex prima, & ex proximè prænotatis. Primam verò docet D. Thom. 1. 2. *quæſt. 67. art. 6.* & *quæſt. 111. art. 3. ad 2.* & *in 3. diſt. 31. quæſt. 2. art. 2.* & alibi ſæpe. Cui ſubſcribunt magis communiter Theologi, Bañez *in hac 2. 2. q. 24. art. 8.* ubi Araujo *dub. 3.* Ferre *quæſt. 8. §. 1.* Joan. à S. Thom. *tom. 1. in 1. 2. diſp. 2. art. 3. §. Nec ſecunda ſolutio*, & *art. 7. circa finem*, Medina *3. p. quæſt. 19. art. 3.* Suarez *diſp. 3. ſect. 3.* Vazquez *3. part. diſp. 24. cap. 3.* Torres *in præſ. diſp. 77. dub. 6.* Lorca *diſp. 18.* Oviedo *controv. 1. puncto 4.* & alii plures.

D. Thom. Bañez. Araujo. Ferre. Ioan. à S. Thom. Medina. Suarez. Vazquez. Torres. Lorca. Oviedo.

Fundamentum. D. Thom. Probatur ratione Divi Thomæ, quia circa idem objectum formale nequeunt multiplicari ſpecie virtutes, cùm harum ſpecifica diſtinctio deſumatur ab objecto, ut explicuimus *tr. 14. diſp. 3. dub. 3.* ſed ſi in patria darentur duæ charitates ſpecie diverſæ, attingerent idem objectum formale: Ergo in patria non dantur duæ virtutes charitatis, ſed ſolùm una charitas, ea videlicet quæ fuerat in via. Major, & conſequentia conſtant. Minor autem probatur, quia objectum formale charitatis modò exiſtentis in via, eſt Deus in ſeipſo ſub ratione ſummi boni, ut conſtat ex dictis *diſp. 1. ferè per totam*; & præcipuè *dub. 2.* Sed charitas patriæ nequit habere aliud objectum terminativum, aut motivum: Ergo ſi in patria dantur duæ charitates ſpecie diverſæ, attingent idem objectum formale.

9. Confirmatio. Confirmatur primò, quia omnis actus primarius charitatis eſt ejuſdem ſpeciei in via, & in patria: Ergo omnis virtus charitatis eſt ejuſdem ſpeciei. Conſequentia patet; nam habitus ſpecificantur ab actibus, & objectis, & propterea impoſſibile eſt, multiplicari virtutes, ubi repugnat multiplicari actus primarios illarum. Antecedens autem probatur, quia omnis actus primarius charitatis habet hoc, quod ſit amor Dei ultimi finis dilecti ſuper omnia, & in hoc adæquata ejus ratio conſiſtit: Ergo impoſſibile eſt, quod dentur plures actus primarii charitatis ſpecie diſtincti.

Confutatur. Reſpondebis, prædictos actus ex eo diſtingui, quod amor charitatis in via eſt liber, & in patria neceſſarius: in via regulatur cognitione obſcura, & in patria cognitione clara: in via attingit Deum ut bonum abſens, & in patria ut bonum præſens. Quæ ſufficientia ſunt ad conſtituendam differentiam ſpecificam inter eos actus, & conſequenter ut charitas viæ, & charitas patriæ diſtinguantur ſpecie per habitudinem ad tales actus eis differentiis affectos.

Sed hoc facilè refellitur; nam prior differentia ſolùm infert diverſitatem in eſſe moris, non autem in eſſe phyſico; nam idem ſpecie actus quandoque eſt liber, & quandoque neceſſarius, ut ſatis ex ſe liquet. Duæ autem poſteriores differentiæ ſunt prorſus accidentales amori charitatis conſiderato ſecundùm ſpeciem; hic enim non movetur à viſione, vel obſcuritate, à præſentia, vel abſentia objecti; ſed cùm ſit amor amicabilis Dei, tendit in ipſum ſecundùm ſe, & ratione ſummæ bonitatis, quam habet in ſeipſo: unde ſive objectum ſit abſens, ſive præſens, & ſive clarum, ſive obſcurum, ſemper retinet eandem ſpeciem, ut optimè docuit D.Thom. *loco cit. ex 1. 2.* his verbis (D.Thom.): *Quando imperfectio alicujus rei non eſt de ratione ſpeciei ipſius, nihil prohibet idem numero, quod prius fuit imperfectum, poſtea perfectum eſſe, ſicut homo per augmentum perficitur, & albedo per intenſionem. Charitas autem eſt, de cujus ratione non eſt aliqua imperfectio, poteſt enim eſſe & habiti, & viſi, & non viſi. Unde charitas non evacuatur per gloriæ perfectionem, ſed eadem numero manet.* Si autem ferri in Deum ſub ratione non viſi, & non præſentis, eſſet de ratione ſpecifica charitatis, quæ modò eſt in via, non poſſet non evacuari per viſionem, & præſentiam objecti, quod eſt ſatis apertè contra Apoſtol. ut *n. 7.* ponderavimus. Signum ergo eſt, prædictas differentias viſi, & non viſi, præſentis, & non præſentis, eſſe accidentarias, & præter ſpeciē propriā amoris charitatis.

Confirmatur ſecundò eadem ratio evertendo ampliùs prædictam reſponſionem: 10. Roboratur idem motivum. Quoniam diverſæ ſpeciei cognitiones tunc ſolùm inferunt diverſitatem formalem in objecto voluntatis, atque ideo differentiam ſpecificam in actibus illud attingentibus, quando applicant diverſam rationem formalem objectivam, nempe differentem bonitatem; aliter enim diverſitas cognitionis per accidens ſe haberet ad prædictum effectum, ut tradit D.Thom. (D. Thom.) *quæſt. 22. de Verit. art. 4. ad 1.* & *quæſt. 25. art. 1. ad 6.* Sed per cognitionem fidei, & per cognitionem gloriæ, proponitur eadem ratio formalis objectiva, nempe ſumma bonitas, quâ Deus eſt perfectus in in ſeipſo, & amabilis ſuper omnia: Ergo prædictæ cognitiones non inferunt diverſitatem formalem in objecto charitatis, nec differentiam ſpecificam in actibus illud attingentibus. Videantur quæ diximus *tract. 9. diſp. 1. à num. 63.*

Sed objicies: Nam dona diſtinguuntur eſſentialiter à virtutibus circa eandem materiam, ex eo quod ad actus virtutum movet ratio noſtra, ad actus verò donorum movet inſpiratio divina, ut expreſsè tradit D. Thom. infra, *q. 68. art. 1.* Unde actus v. g. fortitudinis regulatus per rationem noſtram, diſtinguitur in ſpecie ab actu fortitudinis facto ex inſtinctu Spiritus ſancti: Ergo ſufficit diverſitas ex parte cognitionum, ut ut actus amoris per eas regulati diſtinguantur in ſpecie; & conſequenter amor charitatis regulatus per fidem diſtinguetur, ſpecificè ab actu charitatis regulato per lumen gloriæ. Objectio.

Reſpondetur, quod licèt dona, & virtutes poſſint verſari circa eandem materiam materialiter ſumptam, ſemper tamen attingunt illam ſub diverſa ratione formali, quia dona illam attingunt ſecundùm eam convenientiæ rationem, quæ excedit communes regulas prudentiæ etiam infuſæ, ut explicuimus *tract. 12. in arb. virt. numero 7.* Solvitur. Unde mirum non eſt, quod dona & virtutes infuſæ diſtinguantur eſſentialiter, eo planè modo, quo licèt virtutes infuſæ, & acquiſitæ attingant aliquando eandem materiam, diſtinguuntur in ſpecie; quia acquiſitæ attingunt illam ut regulatam per conformitatem ad finem naturalem; & infuſæ ut regulatam per habitudinem ad ſupernaturalem finem: quæ diverſitas inducit differentiam formalem objectivam, ut diximus *in eodem tract. diſp. 3. dub. 1.* Fides autem, & viſio non proponunt diverſas rationes formales motivas charitatis, ſed eandem Dei bonitatem. Unde non oportet, quod

Digitized by Google

quod charitas conſequens fidem diſtinguatur in ſpecie à charitate, quæ ſequitur viſionem; ſed accidit charitati, quod ejus objectum credatur, aut videatur in ſeipſo.

§. III.

Refertur opinio ſecundæ aſſertioni contraria.

11. Opinio adverſa. *Scot. Lychet. Pithigian. Almain. Caiet. Capreol. D.Thom.* Primum argumentum. *D.Thom.*

CONtra præcedentem aſſertionem ſentiunt Scotus *in 3. diſt. 31. quæſt. unica*, Lychetus *ibidem*, Pithigianus *quæſt. unica, art. 3.* Almainus *quæſt. 1. dub. 3.* & alii. Quibus ex Thomiſtis ſuffragari videntur Cajet. *1. part. quæſt. 82. art. 2.* & Capreol. *in 1. diſt. 1. quæſt. 3 ad 3.* Quæ opinio poteſt probari primò ex D.Thom. *in hac 2. 2. quæſt. 24. art. 1.* ubi proponit hoc argumentum: Si charitas viæ poſſet in infinitum augeri, poſſet adæquare charitatem patriæ, quod eſt inconveniens. Cui ſic occurrit: *Ad primum dicendum, quod ratio illa procedit in his, quæ habent quantitatem ejuſdem rationis; non autem in his, quæ habent diverſam rationem quantitatis: ſicut linea quantumcunque creſcat, non attingit quantitatem ſuperficiei. Non eſt autem eadem ratio quantitatis charitatis viæ, quæ ſequitur cognitionem fidei; & charitatis patriæ, quæ ſequitur viſionem apertam. Unde ratio non ſequitur.* Sentit ergo D.Thom. charitatem viæ, & charitatem patriæ eſſe diverſæ rationis ſpecificæ, ſicut ſpecie differunt linea, & ſuperficies

Diluitur. Reſpondetur negando conſequentiam, quæ longè divertit à mente S. Doctoris. Non enim negat eſſentiam charitatis viæ adæquare eſſentiam charitatis patriæ, neque quod charitas viæ valeat habere intenſionem æqualem intenſioni charitatis patriæ, ut *dub. 4.* declarabimus. Sed tantùm intendit, quod perfectio charitatis viæ non poſſit adæquare perfectionem charitatis patriæ quantum ad ea, quæ charitati conveniunt ratione ſtatus, eo quòd charitas viæ eſt in ſtatu amiſſibili; charitas verò patriæ eſt in ſtatu inamiſſibili, & conſummato: & ſecundùm hoc dicit, quod habent quantitatem diverſæ rationis, & quod prior nequit adæquare ſecundam. Sicut ſi diceremus, quod puer, & vir habent perfectionem diverſæ rationis, & quod puer manens puer, quantumcunque creſcat, nequit adæquare perfectionem viri. Cæterùm ſicut hoc non evincit, quod puer, & vir differant ſecundùm ſpeciem, ſed ſolùm quod habeant ſtatus diverſos: ita neque illa diverſitas probat diſtinctionem ſpecificam inter charitatem viæ, & charitatem patriæ, ſed ſolam differentiam ſtatuum, & unius ſupra alterum exceſſum. Quod, & non ampliùs, intendit D.Thom. declarare exemplo lineæ, & ſuperficiei. *D.Thom.*

12. Secundũ argumentum. Arguitur ſecundò: Nam quæ conſequuntur principia proxima ſpecie diſtincta, debent ſpecie diſtingui; qua ratione proprietates conſequentes naturam equi, & naturam leonis, ſpecie differunt: Sed charitas viæ, & charitas patriæ conſequuntur principia proxima ſpecie diverſa: Ergo charitas viæ, & charitas patriæ diſtinguuntur in ſpecie. Probatur minor; nam charitas viæ dimanat à gratia mediante fide, & charitas patriæ dimanat à gratia mediante lumine gloriæ: conſtat autem, quod fides, & lumen gloriæ differunt eſſentialiter.

Enodatur. Reſpondetur majorem ſolùm verificari in his, quæ conſequuntur principia proxima ſpecie diſtincta, quatenus diſtinguantur; ſecus verò, ſi ad illa ſequantur, quatenus unum quid ſunt in officio radicis, ut patet in ſenſu viſus, qui conſequitur naturas ſpecie diverſas, non quatenus diverſæ ſunt, ſed quatenus conveniunt in aliquo prædicato, ad quod viſus ſequitur, utputà in ratione animalis perfecti. Et valde probabile eſt, omnes intellectus Angelorum eſſe ejuſdem ſpeciei, licèt dimanent à naturis ſpecificè diſtinctis; quia dimanant ab eis, non quatenus diſtinguuntur, ſed quatenus omnes conveniunt in gradu ſubſtantiæ ſpiritualis completæ, qui licèt ſit genericus in eſſe entis, eſt tamen ultimus, & ſpecificus in munere radicandi intellectum. Et idem proportionabiliter contingit in præſenti; nam charitas non reſpicit ut principium proximum fidem, & lumen gloriæ, ſecundùm quod diſtinguuntur inter ſe, ſed quatenus conveniunt in hoc, quod proponunt objectum proprium, & ſpecificativum voluntatis, nempe infinitam Dei bonitatem in ſeipſo.

Adde, quod ſi hoc argumentum eſſet alicujus efficaciæ, probaret non ſolùm dari in patria charitatem ſpecie diſtinctam ab ea, quam modò habemus in ſtatu viæ; ſed etiam quod hæc evacuaretur in patria: ſiquidem ſupponitur per ſe dependere à fide, quæ conjungi non valet cum ſtatu beatitudinis. Hoc autem quàm abſurdum ſit, conſtat ex ſuprà dictis *num. 7.*

Sed contrà arguitur tertiò: Nam impoſſibile eſt, quod per fidem, & lumen gloriæ apprehendatur, & proponatur idem formaliter objectum: Ergo charitas conſequens fidem, & charitas conſequens lumen gloriæ attingunt objecta formaliter diverſa, atque ideo diſtinguntur ſpecie. Conſequentia patet, & antecedens ſuadetur: tum quia objectum fidei eſt creditum, objectum verò luminis eſt viſum: creditum autem, & viſum formaliter diſtinguntur. Tum etiam, quia objectum fidei eſt abſens ſub ratione abſentis, cùm fidei notitia ſit abſtractiva; objectum verò luminis eſt præſens ſub ratione præſentis, ſiquidem viſio eſt notitia intuitiva: Sed abſens ſub ratione abſentis, & præſens ſub ratione præſentis ſunt objecta formaliter diſtincta: Ergo impoſſibile eſt, quod fides, & lumen gloriæ apprehendant, & proponant idem formaliter objectum. 13. Tertium argumentum.

Confirmatur, quia ut D.Thom. *1. part. q. 80. art. 2.* docet: *Differentiæ apprehenſi ſunt differentiæ appetibilis; unde potentiæ appetitivæ diſtinguuntur ſecundùm differentiam apprehenſorum, ſicut ſecundùm propria objecta.* Sed certum eſt, fidem & lumen gloriæ importare apprehenſiones eſſentialiter diſtinctas: Ergo charitas conſequens fidem diſtinguitur eſſentialiter à charitate; quæ conſequitur lumen gloriæ. Et urgetur ampliùs; nam quia appetitus ſenſitivus ſequitur ſenſum, & appetitus rationalis ſequitur intellectum; & ſenſus, & intellectus diſtinguntur eſſentialiter in apprehendendo, & proponendo objectum appetitus; propterea appetitus ſenſitivus, & rationalis diſtinguntur in ſpecie: Sed charitas viæ ſequitur fidem, charitas verò patriæ ſequitur lumen; & fides, & lumen differunt eſſentialiter: Ergo charitas viæ, & charitas patriæ diſtinguuntur ſpecie. Confirmatio. *D.Thom.*

Reſpondetur argumento diſtinguendo antecedens, illudque concedendo de identitate formali objecti, ut ſpecificat fidem, & lumen gloriæ; Satisfit argumento.

Digitized by Google

gloriæ; ſed negari debet intellectum de identitate objecti in ordine ad actum, aut habitum voluntatis. Fieri enim optimè poteſt, quod cognitiones ſpecie differentes proponant voluntati idem objectum formale, ſicut cognitio humana, & angelica Dei ultimi finis naturalis ſpecie differunt, cùm attingant illud objectum cum diverſa abſtractione, & immaterialitate; & tamen proponunt idem formaliter objectum voluntati, ſiquidem amor naturalis Dei ſuper omnia ejuſdem ſpeciei eſt in Angelo, & homine. Et ratio à priori eſt, quia licèt nihil ſit volitum, quin præcognitum; tamen non oportet, quod eadem ſit ratio *ſub qua*, vel motivum amandi, & cognoſcendi; intellectus enim attingit objectum quia verum, & voluntas quia bonum: intellectus trahit ad ſe res, & voluntas fertur ad illas. Unde illa ratio, quæ ſe habet per ſe ad actum intellectus, poteſt ſe habere de materiali ad actum, & habitum voluntatis. Et ita accidit in præſenti, nam rationes viſi, & non viſi ſe habent per ſe in ordine ad notitiam claram, & obſcuram; & tamen ſunt accidentales reſpectu amoris, qui fertur per ſe ad ſummum bonum in ſe, ſive videatur, ſive non. Unde ad *primam* antecedentis probationem, quatenus poteſt huic doctrinæ opponi, reſpondetur objectum charitatis non eſſe viſum, ut viſum; neque eſſe non viſum, ut non viſum; ſed eſſe ſummum bonum, quod videtur, aut creditur: & ratio ſummi boni, quoquo modo cognoſcatur, movet ad eundem ſpecie amorem. Ad *ſecundam* dicimus, notitiam abſtractivam, & intuitivam attingere idem bonum, licèt prior connotet illud abſens, & poſterior connotet illud præſens. Sed hæc differentia eſt prorſus accidentalis reſpectu amoris, qui fertur in bonum ratione ſummæ bonitatis, quam habet in ſe, non verò ratione abſentiæ, vel præſentiæ.

Occurritur confirmationi. Ad confirmationem reſpondetur, differentiam apprehenſi tunc inferre differentiam appetibilis, & appetitus, quando apprehenſio proponit diverſam rationem formalem motivam appetitus, ſecus verò ſi eandem rationem repræſentet, ut explicat D. Thom. *locis num.* 10. *relatis.* Id autem non verificatur in noſtro caſu, quia fides, & lumen gloriæ proponunt eandem bonitatem motivam charitatis, ſiquidem id modò credimus, quod videbimus poſtea. Unde patet ad difficultatis augmentum; nam ſenſus nequit apprehendere niſi bonum particulare, & intellectus poteſt apprehendere bonum univerſale: particulare autem bonum, & univerſale bonum important diverſas rationes formales de linea appetibilis, & ideo ad ſenſum, & intellectum ſequuntur appetitus ſpecie diverſi.

14. Quartum argumentum. Arguitur quartò, quia idem habitus nequit eſſe principium permanens amandi liberè, & amandi neceſſariò: Sed charitas viæ eſt principium permanens amandi liberè, & charitas patriæ eſt principium permanens amandi neceſſariò: Ergo charitas viæ, & patriæ non ſunt idem habitus. Minor, & conſequentia conſtant. Major autem probatur, quia ita ſe habent amare liberè, & amare neceſſariò, ſicut aſſentire liberè, & aſſentire neceſſariò: Sed repugnat quod idem habitus ſit principium permanens aſſenſus liberi, & aſſenſus neceſſarii: Ergo idem habitus nequit eſſe principium amandi liberè, & amandi neceſſariò.

Cõfirmatio. Confirmatur, quia amor liber Dei, & amor neceſſarius Dei, quales ſunt amores viæ, & patriæ, diſtinguuntur eſſentialiter: Ergo & habitus illis correſpondentes. Conſequentia patet, tum à paritate, tum quia habitus ſpecificatur per ordinem ad actus ſibi primariò correſpondentes. Antecedens autem probatur, quia repugnat quod idem ſpecie actus ſit ſatiativus, & non ſit ſatiativus voluntatis; ſicut implicat quod eadem ſpecie forma ſatiet, & non ſatiet materiam primam: Sed amor liber Dei, qualem habemus in via, non ſatiat voluntatem; amor autem neceſſarius Dei, qualis eſt in patria, voluntatem ſatiat perfectè: Ergo prædicti amores diſtinguuntur eſſentialiter.

Diluitur argumentum. Ad argumentum reſpondetur eundem habitum non poſſe habere rationem principii permanentis ad amandum liberè, & amandum neceſſariò, ſi reſpiciat per ſe primò, & ratione ſui modos libertatis, & neceſſitatis in actibus: poſſe autem eundem habitum reſpicere per ſe primò amorem, cui vel ex parte ſubjecti, vel ex aliis capitibus accidat eſſe neceſſarium, aut liberum; quia tunc hæc differentia in actibus reperta non reſpicitur ab habitu, nec terminat ejus inclinationem primariam. Et ſic accidit in noſtro caſu; nam charitas non recipit per ſe primò niſi amorem amicabilem Dei, cui accidit eſſe liberum ob abſentiam objecti non determinantis voluntatem; aut neceſſarium ob ejus præſentiam: & in hoc ſenſu negamus majorem. Ad cujus probationem iterum neganda eſt major, quia liberum, & neceſſarium ſunt differentiæ accidentales reſpectu amoris amicabilis, ut modò vidimus; ſed poſſunt eſſe differentiæ per ſe, & eſſentiales reſpectu cognitionis, & habituum intellectualium. Nam verum non viſum movet ad aſſenſum fidei, qui liber eſt; ubi autem evidenter apparet, movet ad aſſenſum ſcientiæ, qui neceſſarius eſt. Cumque repugnet fides, & ſcientia circa idem objectum, ut vidimus *tract.* 17. *diſput.* 3. *dub.* 2. fieri non poteſt, quod idem habitus ſit principium aſſenſus liberi, & aſſenſus neceſſarii.

Ad confirmationem reſpondetur negando majorem intellectam de diſtinctione eſſentiali quoad ſubſtantiam amoris, & ſecundùm tendentiam ſpecificam in objectum; hæc enim eadem eſt in via, & in patria, licèt amor Dei pro his ſtatibus importet modos intrinſecos eſſentialiter diſtinctos: nam in via dicit reſpectum ad principium agens cum indifferentia, & in patria habitudinem ad principium omninò determinatum; qui reſpectus diſtinguuntur ab operatione, & ſunt extra ſpeciem illius, juxta ea quæ diximus *tract.* 10. *diſput.* 2. *à num.* 80. & *tract.* 11. *diſput.* 1. *dub.* 2. Unde ſicut quia modi libertatis, & moralitatis ſunt extra ſpeciem, quam habent actus noſtri in eſſe phyſico, poteſt idem ſpecie actus quandoque eſſe liber, & quandoque neceſſarius; quandoque bonus, & quandoque malus, ut oſtendimus *locis cit.* & *tract.* 11. *diſp.* 6. *dub.* 2. ita idem in ſpecie amor charitatis poteſt eſſe liber in via, & neceſſarius in patria. Ad probationem autem majoris dicendum, ad lineam, & ſpeciem amoris non pertinere, quod ſatiet, aut non ſatiet voluntatem, cùm amor non ſit apprehenſivus, & poſſeſſivus objecti: qua ratione *tract.* 9. *diſp.* 1. *à num.* 58. oſtendimus noſtram beatitudinem formalem non conſiſtere in actu amoris. Dicitur autem amor patriæ ſatiativus, quia ſequitur ad viſionem Dei, 15. Solvitur cõfirmatio.

Digitized by Google

Dei, quà eſt formalis poſſeſſio ſummi boni ſatiantis voluntatem. Unde differentia ex hac parte deſumpta eſt accidentalis reſpectu amoris amicabilis conſiderati ſecundùm ſpeciem; nam ſic acceptus fertur in bonum ſecundùm ſe, & præſcindit à poſſeſſione. Per quod patet ad exemplum probationi inſertum; nam forma per ſeipſam, & ratione ſui actuat materiam: unde quæ ita actuat, ut ſatiet appetitum, nequit non eſſentialiter diſtingui à forma, quæ materiam inſatiatam relinquit; & ita ſe habent forma cœleſtis, & ſublunaris. Quanvis poſſit etiam ſatis probabiliter dici, ad hanc differentiam in ſatiando ſufficere diverſitatem ex parte modi actuandi materiam, ſicut eadem anima rationalis modò non ſatiat appetitum materiæ, nec conſtituit corpus incorruptibile, & tamen in beatitudinis ſtatu illam ſatiat, & hoc conſtituit. Quod magis confirmat veritatem noſtræ aſſertionis.

16. Obiectio, & ſolutio. Sed dices, hinc fieri, quod non ſolùm permaneat in patria idem numero habitus charitatis, & idem actus amoris quoad ſpeciem; ſed etiam idem numero amor, qui fuerat in via.

Reſpondetur ad veritatem noſtræ aſſertionis ſufficere, quod remaneat idem amor quoad ſpeciem, ſive continuetur idem numero actus, ſive non. Primum eſt ſatis probabile, & poteſt confirmari ex iis, quæ diximus locis *num. præced.* relatis, & *tract. 9. diſput. 1. num. 63.* & ſic contigiſſe de facto in Beata Virgine, probabiliſſimum cenſet Suarius *diſp. 3. ſect. 3. num. 2.* (Suar.)

Poſterius etiam non levem habet probabilitatem, & defenditur à Joan. à S. Thom. *tom. 1. in 1. 2. diſp. 2. art. 7. circa finem*, & *diſp. 3. art. 2. §. Ex quo patet*, & *diſput. 11. art. 1. §. Dicimus ergo.* (Joan. à S. Thom.) Quod non oritur ex eo, quod objectum ſpecificativum amoris varietur eſſentialiter in patria; ſed ex eo, quod variantur modi in tali amore reperti, qui cùm vitales ſint, debent procedere à principio intrinſeco per aliquem novum influxum, & hic eſt novus actus. Quanvis & hoc motivum queat non obſcurè dilui ex his, quæ diximus locis ſuprà relatis. Sed major hujus rei diſcuſſio ad veritatem noſtræ aſſertionis non refert.

DUBIUM II.

Utrùm charitas ſit ſimpliciter perfectior, quàm fides.

Hanc difficultatem alii aliter proponunt cum D. Thom. *in præf. quæſt. 23. artic. 6.* (D. Thom.) videlicet, utrum charitas ſit excellentiſſima virtutum? Unde occaſionem arripiunt comparandi charitatem cum pluribus virtutibus in particulari. Sed major claritas rei conciliabitur, ſi fiat ſpecialis comparatio cum fide, indeque apparebit, quid circa alias virtutes dicendum ſit. Oportet autem præmittere id, in quo omnes Theologi conveniunt.

§. I.

Præſupponenda in hoc dubio.

17. Nota 1. Dupliciter poſſunt duæ virtutes comparari in perfectione: primò in eſſe moris, & ſub conceptu proprio virtutis: ſecundò in eſſe entis, & abſolutè, & ſimpliciter. Illa autem virtus dicitur perfectior moraliter, & in eſſe virtutis, quæ majorem præſtat ſubjecto rectitudinem, quatenus ipſum magis ſubdit regulæ rationis, & facit approximare ad ultimum finem, qui eſt principium totius bonitatis moralis. Illa verò dicitur perfectior in eſſe entis, & abſolutè, quæ tendit in objectum perfectius in eſſe objecti; nam cum habitus ſpecificetur ab objecto, eo ipſo ſortitur nobiliorem ſpeciem, & conſtituitur per altiorem differentiam; atque ideo eminet in eſſe entis, quanvis ſubjecto non conferat tantam bonitatem moralem. Qua diſtinctione utitur D. Thom. *1. 2. quæſt. 66. art. 3.* (D. Thom.) & eâ ſuppoſitâ, reſolvit virtutes morales perficientes appetitum eſſe perfectiores in eſſe virtutis, quàm habitus perficientes intellectum, iſtos verò illas antecedere ſimpliciter, & in eſſe entis. Quod ibidem tuentur communiter Thomiſtæ. Unde cùm agimus de exceſſu charitatis ſupra fidem, poteſt comparatio fieri vel moraliter, & ſub expreſſione virtutis, vel abſolutè, & in eſſe entis, & quoad ſpeciem eſſentialem.

18. Charitas eſt melior fide in eſſe virtutis. Si ergo comparatio fiat inter has virtutes in eſſe virtutis, & quoad perfectionem moralem, omninò tenendum eſt, charitatem eſſe perfectiorem. Quod communiter docent omnes Catholici, & probatur primò teſtimoniis ſacræ Scripturæ, quæ ſaltem hunc exceſſum manifeſtè evincunt. Nam Apoſtolus *1. ad Corinth. 12.* (1. ad Cor. 12. & 13.) relatis pluribus donis, & gratiis gratis datis, concludit: *Adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro.* Et ſtatim inchoat caput 13. demonſtrando hanc viam eſſe charitatem: *Si linguis*, inquit, *hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens.* Et propoſito exceſſu hujus virtutis ſuper alias, & qualiter omnium perfectiones eminenti quodam modo contineat, venienſque ad virtutes theologicas, ait: (Probatur authoritate.) *Nunc autem manent fides, ſpes, charitas, tria hæc: horum autem major eſt charitas.* Et *ad Coloſſ. 3.* (Ad Coloſſ. 3.) poſtquam exhortatus illos fuerat ad omnium virtutum opera, adjecit: *Super omnia autem hæc charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis.* Quibus apertè ſignificat exceſſum charitatis ſupra fidem, & alia dona, ſaltem moralem, & in eſſe virtutis.

Confirmatur ex unanimi conſenſu Sanctorum Patrum ſic intelligentium Apoſtolum, & prædicantium eminentiam charitatis ſupra fidem. D. Irenæus *lib. 4. cap. 63.* (D. Iren.) Origenes *homil. 2. in Cant.* (Origen.) D. Chryſoſt. *homil. 40. in actus Apoſt. & ſerm. de converſ. Pauli*, (D. Chryſ.) D. Hieronym. *ad Gal. 5. & lib. 2. contra Ruſinum, in principio*, (D. Hieron.) D. Ambroſ. *ſerm. 26. in pſ. 113. & epiſt. 74.* (D. Ambroſ.) D. Auguſt. *lib. 1. de Geneſ. ad litteram, cap. 7. & ſerm. 35. de tempore, & ſerm. 50. de verbis Domini*, (D. Auguſt.) D. Gregor. *hom. 27. in Evangel.* (D. Gregor.) D. Proſper *lib. de vita contemplativa, cap. 13.* (D. Proſper.) D. Bernard. *lib. de diligendo Deo*, (D. Bernard.) D. Thom. *ad loca cit. Pauli, & in præf. art. 6. & 1. 2. q. 66. art. 6.* (D. Thom.) & alii innumeri, quorum verba, ut prolixitatem vitemus, non damus: ſufficiat audire Irenæum ubi ſuprà: (D. Iren.) *Præcipuum dilectionis munus, quod eſt pretioſius, quàm agnitio, glorioſius autem, quàm prophetia, omnibus autem reliquis chariſmatibus ſupereminentius.* Et Auguſt. *lib. 15. de Civit. Dei, cap. 18.* (D. Auguſt.) inquit: *Nullum eſt iſto dono excellentius.* Et in ſententiis à Proſpero collectis, *num. 377.* ait: (D. Proſper.) *Quanta*

Digitized by Google

Quanta eſt charitas? quæ ſi deſit, fruſtra habentur cætera; ſi adſit, habentur omnia.

19. Ratio ſuppoſitionis. Probatur deinde ratione demonſtrativa deſumpta ex ſacra Scriptura: nam præcepta debent regulari ſecundùm virtutes, quarum actus imperant: Sed primum, & maximum præceptum eſt præceptum charitatis: Hæc igitur eſt maxima virtutum, ſaltem moraliter, & in eſſe virtutis. Probatur minor ex illo Matth. 22. (Matth.22.) *Interrogavit eum unus ex eis legis doctor, tentans eum: Magiſter, quod eſt mandatum magnum in lege? Ait illi Ieſus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. Hoc eſt maximum, & primum mandatum. Secundum autem ſimile eſt huic: Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. In his duobus mandatis univerſa lex pendet, & Prophetæ.* Quaſi omnia quæ lex, & Prophetæ præſcribunt, ordinentur ad charitatem, ſicut etiam Apoſtol. ſignificavit 1. *ad Timoth.* 1. dicens: (1.ad Tim.1.) *Finis autem præcepti eſt charitas.* Unde nequit non ſupereminere aliis virtutibus. Qua ratione ſolet in Scriptura, ut *Matth.*25. ſignificari per oleum, (Matth.25. Geneſ.1.) quòd aliis liquoribus ſupernatat: & *Geneſ.*1. ſignificata eſt per ſpiritum, qui ferebatur ſuper aquas.

Roboratur. Confirmatur, quia virtus, quatenus importat rectitudinem, diffinitur, *Quæ bonum facit habentem, & opus ejus perfectum reddit.* Sed charitas meliorem facit habentem, & opus ejus perfectius reddit, quàm faciat, & reddat fides, aut alia virtus: Ergo charitas eſt perfectior fide, & aliis virtutibus, ſaltem moraliter, & in eſſe virtutis. Probatur minor: tum quia charitas attingit Deum ſub ratione ultimi finis ſuper omnia dilecti, ſecundùm quam rationem eſt principium totius rectitudinis moralis; aliæ autem virtutes hanc rationem non attingunt, niſi ex influxu, & imperio charitatis, ut infrà videbimus *dub. ſeq.* Tum etiam, quia aliæ virtutes, ſi charitati non aſſocientur, ſunt mortuæ, & informes; charitas verò nequit vita, ſive ordine ad ultimum finem privari. Tum quia aliarum virtutum opera ſecundùm ſubſtantiam accepta poſſunt conjungi cum ſtatu peccati mortalis, in quo homo nequit eſſe perfectus: actus autem charitatis nequit cum peccato componi, cùm ab eo avertat convertendo hominem ad Deum ultimum finem, cui omnia ſubjicit, ut oſtendimus *tract.* 15. *diſput.* 2. *dub.* 3. Quas & alias differentias, maximamque charitatis perfectionem ſignificavit D. Joan. *in* 1. *cap.* 4. (1.Joan.1.) illis verbis: *Deus charitas eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Nec oportet in hac veritate confirmanda immorari, quæ à fortiori conſtabit ex dicendis pro aſſertione.

20. Objectio. Sed objicies primò: Nam ideo prudentia eſt perfectior in eſſe virtutis, quàm virtutes morales, quia proponit illis objectum, & regulat earum actus: Sed fides eodem modo comparatur ad charitatem: Ergo fides eſt perfectior in eſſe virtutis, quàm charitas.

Confirmatur; nam id, per quod aliquis operatur, eſt illo inferius, ut patet in miniſtro, & inſtrumento comparatis domino, & agenti principali: Sed fides operatur per charitatem, ut dicitur *ad Galat.* 5. (Galat.5.) Ergo charitas eſt imperfectior fide in eſſe virtutis.

Ad objectionem reſpondetur ex D. Thom. *loco ſupra cit. ex* 1. 2. *in reſp. ad* 1. ubi ait: Diluitur. D. Thom. *Dicendum quod hoc modo non ſe habet fides ad charitatem, ſicut prudentia ad virtutem moralem, & hoc propter duo. Primò quidem, quia virtutes theologicæ habent objectum, quod eſt ſupra animam humanam: Sed prudentia, & virtutes morales ſunt circa ea, quæ ſunt infra hominem; in his autem, quæ ſunt ſupra hominem, nobilior eſt dilectio, quàm cognitio; perficitur enim cognitio ſecundùm quod cognita ſunt in cognoſcente; dilectio verò ſecundùm quod diligens trahitur ad rem dilectam: id autem quod eſt ſupra hominem, nobilius eſt in ſe ipſo, quam ſit in homine, quia unumquodque eſt in altero per modum ejus, in quo eſt: è converſo autem eſt in his, quæ ſunt infra hominem. Secundò* (& eſt evidentior diſparitas,) *quia prudentia moderatur motus appetitivos ad virtutes morales pertinentes: Sed fides non moderatur motum appetitivum tendentem in Deum, qui pertinet ad virtutes theologicas; ſed ſolum oſtendit objectum. Motus autem appetitivus in objectum excedit cognitionem humanam, ſecundum illud ad Epheſ.* 3. *Supereminentem ſcientiæ charitatem Chriſti.*

Confirmationem diluit S. Doct. *in præſ. q.* 23. D.Thom. *art.*6. *reſp. ad* 2. his verbis: *Dicendum quod fides non operatur per dilectionem, ſicut per inſtrumentum, ut dominus per ſervum, ſed ſicut per formam propriam.* Participat enim à charitate ordinem ad Deum ultimum finem, per quem ordinem formatur, vivit, & tendit ad prædictum finem, ut declaravimus *dub. ſeq.* Unde magis elucet charitatis perfectio, ſiquidem comparatur ad fidem, ſicut forma ad materiam, & ſicut perfectio ad ſuum perfectibile.

Objicies ſecundò: Nam infidelitas eſt peccatum gravius, quàm odium Dei: Ergo fides eſt virtus perfectior in eſſe virtutis, quàm charitas. 21. Secunda objectio. Conſequentia patet, quia perfectiori virtuti opponitur gravius peccatum, & imperfectiori minus grave. Antecedens verò ſuadetur, tum ex D. Thom. ſuprà, *q.* 10. *art.*3. ubi reſolvit infidelitatem eſſe peccatum omnium graviſſimum. Tum quia gravitas peccati ſumitur ex averſione à Deo: Sed homo magis à Deo avertitur per infidelitatem, quàm per odium ipſius; ſiquidem Deum odio habens poteſt illum reſpicere per fidem, & per aliquam piam affectionem (ſine qua fides nunquam exiſtit;) infidelis verò nullo modo reſpicit Deum: Ergo infidelitas eſt peccatum gravius, quàm odium Dei.

Solutio. D. Thom. Reſpondetur negando antecedens; nam ut inquit D.Th. infrà, q.34. art.2. *Affectus peccati conſiſtit in averſione à Deo. Hujuſmodi autem averſio rationem culpæ non haberet, niſi voluntaria eſſet. Unde ratio culpæ conſiſtit in voluntaria averſione à Deo. Hæc autem voluntaria averſio à Deo per ſe quidem importatur in odio Dei; in aliis autem peccatis quaſi participativè, & ſecundum aliud. Sicut enim voluntas per ſe inhæret ei quod amat: ita ſecundùm ſe refugit id, quod odit. Unde quando aliquis odit Deum, voluntas ejus ſecundum ſe ab eo avertitur. Sed in aliis peccatis, putà cùm aliquis fornicatur, non avertitur à Deo ſecundùm ſe, ſed ſecundum aliud, in quantum ſcilicet appetit inordinatam delectationem, quæ habet annexam inordinationem à Deo. Semper autem id, quod eſt per ſe, eſt potius eo, quod eſt ſecundùm aliud. Unde odium Dei inter alia peccata eſt gravius.* Ad primam autem probationem in contrarium reſpondetur, S. Doctorem eo loco non concludere exceſſum infidelita

infidelitatis ſuper omnia peccata, ſed infert: *Unde manifeſtum eſt, quod peccatum infidelitatis eſt majus omnibus peccatis, quæ contingunt in perverſitate morum. Secus autem eſt de peccatis, quæ opponuntur aliis virtutibus theologicis, ut infrà dicetur*, nempe loco proximè relato. Secundæ
D.Thom. verò probationi occurrit idem S. Doctor *loco citato in reſp. ad 2.* his verbis: *Dicendum quod infidelitas non habet rationem culpæ, niſi in quantum eſt voluntaria. Et ideo tanto eſt gravior, quanto eſt magis voluntaria. Quod autem ſit voluntaria, provenit ex hoc, quod aliquis odio habet veritatem, quæ proponitur. Unde patet, quod ratio peccati in infidelitate ſit ex odio Dei, circa cujus veritatem eſt fides. Et ideo ſicut cauſa eſt potior effectu, ita odium Dei eſt majus peccatum, quàm infidelitas.* Et pia affectio ad fidem requiſita ſolùm eſt amor ſimplex, & ſecundùm quid; non quidem Dei, alias non poſſet componi cum ejus odio, ſed boni repromiſſi.

22. Tertia objectio. Objicies tertiò: Nam beatitudo ſupernaturalis hujus vitæ conſiſtit formaliter in actu fidei: hæc igitur eſt perfectior in eſſe virtutis, quàm charitas. Conſequentia eſt legitima; nam beatitudo in quocumque ſtatu debet eſſe perfectiſſima operatio perfectiſſimæ virtutis: Ergo ſi beatitudo hujus vitæ non conſiſtit formaliter in actu charitatis, ſed in actu fidei, ſequitur actum, & habitum charitatis. Antecedens verò probatur, tum ex Scriptura; nam Petro ob
Matth. 16. aſſenſum fidei dicitur Matth. 16. *Beatus es Simon Bar-jona, quia caro, & ſanguis non revelavit*
Ioan. 17. *tibi, ſed Pater meus, &c.* Et *Ioan.* 17. dicitur: *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te Deum verum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum.* Quem locum de beatitudine viæ, & de cognitione fidei interpretantur Cyprianus, Hilarius, Ambroſius, Chryſoſtomus, N. Cyrillus, & alii Patres. Tum (Cyprian. Hilarius. Ambroſ. Chryſoſt. N. Cyrillus.) etiam, quia beatitudo hujus vitæ debet eſſe inchoatio futuræ beatitudinis: hæc autem non conſiſtit in amore, ſed in cognitione Dei in ſeipſo: Ergo beatitudo hujus vitæ debet conſiſtere formaliter in cognitione Dei, quæ in hac
D. Thom. vita eſt actus fidei. Quod ſatis expreſsè affirmat D. Thom. infrà, *quæſt. 180. art. 4. & 1. 2. quæſt. 2. art. 5.*

Diluitur. Reſpondetur ex dictis *tract. 9. diſp. 1. à num. 112.* duplicem beatitudinem ſupernaturalem in hac vita diſtinguendam eſſe: aliam per modum diſpoſitionis, & meriti ad conſequendam beatitudinem perfectam alterius vitæ: alteram per modum participationis formalis, licèt imperfectæ, & inadæquatæ. Prior non conſiſtit in actu fidei, ſed in actu charitatis, à qua eſt omnis virtus, & efficacia ad conſequendum ultimum finem, quem ipſa habet ut objectum proprium, & quem aliæ virtutes attingunt ex imperio, & influxu illius. Et hoc ſufficit, ut charitas cæteras virtutes antecellat moraliter, & in ratione virtutis. Poſterior ratio conſiſtit in actu fidei, qui cum cognitio ſit, poſſidet aliquo modo Deum cognitum, in quo convenit analogicè cum beatitudine perfecta futuræ vitæ. Et in hoc ſenſu concedimus antecedens, & negamus conſequentiam. Cujus probatio non urget: tum quia ad ſummum evincit, exceſſum actus fidei ſupra actum charitatis in eſſe entis, & quoad ſpeciem, non verò moraliter, & in ratione virtutis. Tum quia nec prædictum exceſſum evincit, quia licèt in beatitudine perfecta coincidant ratio poſſeſſionis ſummi boni, & ratio perfectiſſimæ operationis; non tamen in ſupernaturali beatitudine imperfecta hujus vitæ. Præſertim cùm ex terminis non ſit idem aliquid eſſe perfectiſſimum, & eſſe poſſeſſionem ultimi finis: qua de cauſa beatitudo animæ Chriſti Domini non conſiſtit in modo unionis hypoſtaticæ, ſed in actu intellectus, licèt ille ſit perfectior iſto.

His ſuppoſitis circa comparationem charitatis, & fidei moraliter, & in eſſe virtutis, veniamus jam ad reſolutionem præcipuæ difficultatis.

§. II.

Eligitur communior ſententia, & fulcitur authoritate D. Thomæ.

Dicendum eſt, charitatem eſſe fide perfectiorem ſimpliciter, in eſſe entis, & quoad ſpeciem eſſentialem. Hanc concluſionem docent Sancti Patres locis *num.* 18. relatis, dum abſolutè, & ſine reſtrictione pronuntiant, charitatem eſſe excellentiſſimam omnium virtutum, & eminere ſupra fidem. Eam etiam defendunt communiter diſcipuli D. Thom. *in præſ. art. 6.* ubi Cajet. & Bañez, Aragon, & Araujo *dub. unico*, dicens oppoſitum non poſſe ſuſtineri ſine temeritate, & periculo errandi. Gonet. *diſp. 10. art. 5. concl. 2.* Et idem docent *1. 2. q. 66. art. 6.* Ubi Medina, & Gregor. Martinez, Godoy *tract. de Beatitudine, diſp. 5. §. 5. n. 51.* Ioan. à S. Thom. *diſp. 2. art. 4. §. Ad ſecundam probationem, & diſp. 18. art. 2. in reſp. ad 3.* & *in lib. de anima, q. 12. art. 5. §. Ad tertium*, & alii Thomiſtæ. Quibus conſentiunt Scotus *in 3. diſt. 33. quæſt. unica, §. Ad primum concedi poteſt*, Caſtillo *diſp. 3. q. 3.* cum omnibus Scotiſtis, Lorca *in præſ. diſp. 10.* Malderus *art. 6.* Suarez *diſp. 3. ſect. 1. concl. 3.* Torres *diſp. 66. dub. 4. concl. 4.* Bonæſpei *diſp. 1. dub. 2.* & alii plures. 23. Concluſio. (Caiet. Bañez. Aragon. Araujo. Gonet. Medina. Greg. Martinez. Godoy. Ioan. à S. Thom. Scot. Caſtillo. Lorca. Malder. Suar. Torres. Bonæſpei.)

Probatur primò ex D. Thom. *in præſent. art. 6.* ubi inquirit, *An charitas ſit excellentiſſima virtutum?* Et reſpondet affirmativè. Et *1. 2. quæſt. 66.* inquirit, *Utrum charitas ſit maxima inter virtutes theologicas?* Et etiam reſpondet affirmativè. Et *quæſt. unica de charitate, articulo 2.* concludit corpus articuli his verbis: *Sic igitur patet, quod charitas non ſolùm eſt virtus, ſed potiſſima virtutum.* Quæ teſtimonia ſunt adeò clara, ut quantum capimus, evidens nobis ſit, Angelicum Doctorem tenuiſſe noſtram, & communem aſſertionem. Roboratur ex D. Thoma. D.Thom.

Illis tamen occurrit Ferre infrà referendus dicendo D. Thom. loqui de exceſſu charitatis ſupra fidem ſecundùm conſiderationem theologicam, non verò ſecundum conſiderationem metaphyſicam; nam Theologus contemplatur virtutes ſecundùm quod magis, aut minus cum Deo conjungunt, & hominem rectificant: Metaphyſicus verò illas conſiderat per habitudinem ad excellentius, aut inferius objectum in eſſe objecti, ex quo ſortiuntur ſpeciem. Et quia fides licèt tendat in nobilius objectum in eſſe objecti, atque ideo ſit perfectior ſimpliciter, & in eſſe entis; nihilominus minùs unit cum Deo, minuſque hominem rectificat, quàm charitas; proptereà D. Thom. reſolvit theologicè charitatem eſſe perfectiorem fide. 24. Effugium. Ferre.

Præcluditur. D. Thom.

Sed hoc effugium poteſt multipliciter præcludi, & efficaciter confutari. *Primo*, quia D. Thom. locis citatis proponit abſolutè hanc quæſtionem, & nullam adhibendo diſtinctionem penes perfectionem in eſſe entis, aut in eſſe moris, in conſideratione theologica, aut metaphyſica reſolvit abſolutè charitatem eſſe perfectiorem: Ergo ſentit charitatem eſſe ſimpliciter perfectiorem nedum moraliter, & ſecundùm theologicam conſiderationem, ſed etiam in eſſe entis, & ſecundùm conſiderationem metaphyſicam. Patet conſequentia, quia ex oppoſito fieret, D. Thom. (*D. Thom.*) valde diminutè, & obſcurè proceſſiſſe in hujus difficultatis reſolutione, quod dici non valet ſine injuria tanti Doctoris. *Secundo*, quia exceſſus in eſſe entis, & ſecundum conſiderationem metaphyſicam, eſt exceſſus ſimpliciter; exceſſus verò moralis, & ſecundùm conſiderationem theologicam ſolùm eſt exceſſus ſecundùm quid, ut loquitur ipſe Ferre (*Ferre.*): Ergo dum D. Thom. (*D. Thom.*) inquirit abſolutè, an charitas ſit perfectior fide & aliis virtutibus, ineptè reſolveret charitatem eſſe perfectiorem, ſi ſentiret eſſe minùs perfectam metaphyſicè, & in eſſe entis, atque ideo ſimpliciter; ſed deberet concludere oppoſitum. Nam reſolutio, ſicut & loquutio abſoluta, reſpicit ea, quæ ſunt talia ſimpliciter, non verò ſecundum quid.

Tertiò, quia falſum prorſus eſt, quod theologica conſideratio non attendat ad virtutes ſecundum differentias eſſentiales, & per habitudinem ad objecta ſpecificativa, eaſque ita comparet inter ſe. Nam D. Thom. (*D. Thom.*) cùm Theologum perfectiſſimum agat tam in 1.2. ubi tractat de virtutibus in communi, quàm in hac 2.2. ubi de illis in ſpeciali diſſerit, earum ſpecies, differentias, habitudines, objecta, & perfectiones acutiſſimè contemplatur, & deſcribit. Ergo ſine fundamento dicitur D. Thom. (*D. Thom.*) reſolviſſe hanc quæſtionem ſolùm ſecundùm conſiderationem moralem, & theologicè, quaſi aliena ſit a conſideratione theologica reſolutio metaphyſica. Immò verò quia theologicè, hoc eſt, profundè, & attentis hinc inde omnibus motivis, tam fidei, quàm Metaphyſicæ, reſolvit abſolutè charitatem eſſe perfectiorem, palam evincitur, quod juxta S. Doctoris mentem charitas ſit ſimpliciter perfectior. Quod ſic declaratur. Inquirit D. Thom. (*D. Thom.*) 1.2. quæſt. 66. art. 3. *An virtutes morales præemineant intellectualibus?* Ad hanc quæſtionem, ut diſcurrit Ferre (*Ferre.*), deberet S. Doctor abſolutè reſpondere affirmativè, quia virtutes morales ſunt perfectiores moraliter, & in eſſe virtutis; magis enim rectificant, & Deo conjungunt, quàm intellectuales, quanvis iſtæ ſint ſimpliciter perfectiores in eſſe entis, atque ideo ſimpliciter. At nobiliſſima illa mens longè aliter ſe geſſit, præmiſit enim diſtinctionem ſpecificam deſumptam ex objecto, & rectitudinem moralem repertam in actu, & concluſit (*D. Thom.*): *Simpliciter loquendo virtutes intellectuales, quæ perficiunt rationem, ſunt nobiliores quàm morales, quæ perficiunt appetitum.* En qualiter non omittat diſtinctionem inter conſiderationem moralem, & metaphyſicam: en quomodo metaphyſicè reſolvit habitus intellectivos eſſe ſimpliciter perfectiores. Cur ergo tractans, an charitas ſit aliis virtutibus perfectior, diſcutienſque hanc difficultatem, non ſemel, ſed iterum, atque iterum, nec obiter, ſed ex profeſſo; cur, inquam, non reſolvit juxta illam Adverſariorum diſtinctionem? Cur abſolutè profert charitatem eſſe omnium virtutum excellentiſſimam? Profectò quia ſentit charitatem non ſolùm moraliter & theologicè, ſed etiam metaphyſicè, ſpecificè, & attentis omnibus eſſe perfectiorem.

Cæterùm ne ad hæc motiva, quæ in communi propoſita non ita urgent, videamur confugere, introſpiciamus ipſa teſtimonia, quæ ſatis manifeſtant D. Thomam quæſtionem reſolviſſe attentis differentiis ſpecificis virtutum, detuliſſeque charitati primatum ſimpliciter talem. 25. Urgentior ejuſdem evaſionis confutatio. D. Thom. Nam loco citato ex hac 2.2. exceſſum hunc infert ex perfectiori modo attingendi objectum, ex quo ſumitur ſpecies virtutis, & concludit: *Et ideo charitas eſt excellentior fide, & ſpe, & per conſequens omnibus aliis virtutibus: ſicut etiam prudentia, quæ attingit rationem ſecundùm ſe, quàm aliæ virtutes morales, quæ attingunt rationem ſecundùm quod ex ea medium conſtituitur in operationibus, vel paſſionibus humanis.* Ubi ponderandum eſt, tum quod D. Thom. (*D. Thom.*) indiſcriminatim charitati defert exceſſum ſupra fidem, ſpem, & omnes alias virtutes: cùm ergo prædictus exceſſus ſupra ſpem, & alias virtutes ſit exceſſus ſimpliciter, & in eſſe entis, ſequitur quod eundem exceſſum tribuat charitati ſupra fidem, alias valde æquivocè, & obſcurè loqueretur. Tum quod S. Doctor (*D. Thom.*) affirmat charitatem ita excedere fidem, ſpem, & alias virtutes, ſicut prudentia excedit virtutes morales; hæc autem excedit ſimpliciter, & quoad ſpeciem: quocirca eundem exceſſum tribuit charitati ſupra virtutes.

Accedit quod S. Doctor (*D. Thom.*) in 1. argumento proponit argumentum metaphyſicum, cui præcipuè innituntur Adverſarii, ut evincant exceſſum ſimpliciter fidei ſupra charitatem, & eſt hujuſmodi: *Altioris potentiæ altior eſt virtus, ſicut & operatio: Sed intellectus eſt altior voluntate, quia dirigit ipſam: Ergo fides, quæ eſt in intellectu, eſt excellentior charitate, quæ eſt in voluntate.* Ubi aptus locus occurrebat, ut S. Doctor (*D. Thom.*) concederet exceſſum ſimpliciter talem, ſive ſpecificum fidei ſupra charitatem, & ſuam aſſertionem reſtringeret ad exceſſum charitatis ſupra fidem moraliter, & in eſſe virtutis, ut Adverſarii diſcurrunt. Quod tamen non fecit, ſed in abſoluta reſolutione perſiſtens iterum adjecit: *Et ideo charitas eſt excellentior fide.* Senſit ergo S. Doctor, charitatem eſſe fide excellentiorem, non ſolùm moraliter, & ſub expreſſione virtutis, ſed ſimpliciter, & in eſſe entis.

26. Non minùs perſpicuus eſt locus relatus ex 1.2. nam D. Thom. (*D. Thom.*) ibidem probat exceſſum charitatis ſupra fidem, & ſpem eo, quòd ſuppoſitâ omnium convenientiâ in attingendo idem objectum terminativum, Deum videlicet in ſeipſo, charitas excedit in modo attingentiæ ob majorem unionem cum Deo; exceſſus autem deſumptus ex modo attingendi objectum eſt ſpecificus, cùm habitus ſortiantur ſpeciem juxta modum, quo ſuum objectum attingunt. Deinde proponit primum argumentum (*D. Thom.*): *Fides comparatur ad charitatem, ſicut virtus intellectualis ad moralem: Sed virtus intellectualis eſt major morali, ut ex dictis (* videlicet art. 3. *) patet: Ergo fides eſt major charitate.* In eo autem loco docuerat, virtutes intellectuales eſſe habitus perfectiores ſimpliciter, & quoad

Digitized by Google

ad ſpeciem. Unde aptiſſima occaſio offerebatur S. Doctori, ut eundem exceſſum concederet fidei ſupra charitatem, ſicut Adverſarii illo argumento convicti concedunt; & tamen longè aliter ſe geſſit negando majorem. Et ut robur hujus teſtimonii magis præmat Adverſarios, attendi debet contextus totius illius quæſtionis, quæ inſcribitur, *De æqualitate virtutum*. Nam in omnibus ferè articulis diſtinguit S. Doctor exceſſum ſimpliciter deſumptum ex objecto ſpecificativo, & alios exceſſus ſecundùm quid ex aliis capitibus deſumptos, ut legenti conſtabit. Unde liquidò apparet S. Doctorem non verſare eas difficultates purè theologicè, aut moraliter, ut Ferre loquitur; ſed metaphyſicè, & attendendo ad ſpecificas virtutum differentias. Cùm ergo inquirens, an charitas ſit maxima inter virtutes theologicas, reſolvat abſolutè charitatem eſſe majorem; manifeſtè evincitur, quod ex ejus ſententia ſit major ſimpliciter, & ex parte objecti ſpecificantis. Ponderari etiam debet, quod *in art. 4.* inquirit, *an juſtitia ſit præcipua inter virtutes morales?* Et reſpondet affirmativè. Et *artic. 5.* inquirit, *an ſapientia ſit maxima inter virtutes intellectuales?* Et reſpondet affirmativè. Et *art. 6.* inquirit, *an charitas ſit maxima inter virtutes theologicas?* Et reſpondet affirmativè. Sciſcitamur ergo ab Adverſariis, utrum reſolutio D. Thom. in duobus articulis immediatè præcedentibus intelligenda ſit de exceſſu ſecundùm quid, & in eſſe moris, an de exceſſu ſimpliciter, & in eſſe entis? Primum dicere non valent, quia evidenter repugnat veritati, & menti S. Doctoris. Unde obligantur concedere ſecundum. Cùm igitur D. Thom. eodem modo ſe gerat, loquatur, & reſolvat *in art. 6.* immediatè ſequenti, dum profert charitatem eſſe fide majorem; ſequitur manifeſtè, vel valde inconſequenter proceſſiſſe, vel loquutum fuiſſe de exceſſu charitatis ſupra fidem ſimpliciter, in eſſe entis, & quoad ſpeciem.

Nota.

D. Thom.

D. Thom.

17. Confirmatio. D. Thom. Confirmatur primò ex eodem D. Th. *q. unica de charit. art. 3. ad 17.* ubi hæc habet: *Dicendum quod fides præcedit ſpem, & ſpes charitatem ordine generationis, ſicut imperfectum præcedit perfectum; ſed charitas in ordine perfectionis præcedit fidem, & ſpem.* Ubi eodem verborum tenore concedit exceſſum charitatis ſupra fidem, & ſupra ſpem: Sed certum omninò eſt, quod charitas eſt perfectior ſpe ſimpliciter, & in eſſe entis: Ergo ex mente D. Thom. charitas eſt ſimpliciter perfectior, quàm fides.

Alia confirmatio. D. Thom. Confirmatur ſecundò ad hominem contra Ferre: Quoniam charitas eſt perfectior ſimpliciter, & in eſſe entis, quàm ſpes, ut ſæpe repetit D. Thom. & eſt per ſe manifeſtum: Sed ſpes eſt perfectior ſimpliciter, quàm fides, ut docet prædictus Author *quæſt. 6. §. 9. & 10.* & *num. 38.* probat ſic ſentire D. Thomam: Ergo vel S. Doctor ſibi contrarius eſt, vel charitas eſt perfectior ſimpliciter, quàm fides. Patet conſequentia, quia fieri nequit, quod una ſpecies excedat eſſentialiter aliam, & quod non excedat cæteras iſtâ imperfectiores.

Et urgetur hoc trahendo Adverſarium ad abſurdiſſimum inconveniens, quia ſi fides eſſet ſimpliciter, & in eſſe entis perfectior charitate, ſpes excederet charitatem ſimpliciter, & in eſſe entis: Conſequens eſt intolerabile, & contra communem Theologorum, imò & Catholicorum ſenſum: Ergo fides non eſt ſimpliciter perfectior, quàm charitas. Sequela oſtenditur; nam in Adverſarii opinione ſpes eſt ſimpliciter perfectior, quàm fides: Ergo ſi hæc eſt ſimpliciter perfectior, quàm charitas, evidenter ſequitur de primo ad ultimum, ſpem eſſe ſimpliciter perfectiorem charitate.

Confirmatur, & explicatur tertiò, quia in locis, quæ pro noſtra, & communi aſſertione expendimus, tractat D. Th. ex profeſſo, & in terminis præſentem difficultatem, ut ex titulis articulorum liquet; & reſolvit abſolutè, charitatem eſſe fide perfectiorem. E contra verò nullum Adverſarii afferunt locum, in quo hanc difficultatem in propriis terminis diſcutiat, reſolvatque fidem eſſe charitate perfectiorem. Illa enim teſtimonia, quibus ſuam opinionem fulciunt, ſolùm comparant intellectum, & voluntatem inter ſe, quæ eſt difficultas longè diverſa, ut ex dicendis conſtabit. Ergò ſtando doctrinæ, & principiis D. Th. charitas eſt ſimpliciter perfectior, quàm fides. Quod nobis, ut jam diximus, videtur evidens ex teſtimoniis relatis. Tertia confirmatio. D. Thom.

§. III.

Expenditur ratio fundamentalis ex D. Thoma deſumpta.

Probatur ſecundò eadem aſſertio ratione, qua utitur D. Thom. in teſtimoniis ſuprà relatis, & poteſt ſic formari: Quoniam ille habitus eſt perfectior ſimpliciter, & in eſſe entis, qui reſpicit objectum primarium nobilius in eſſe objecti: Sed objectum primarium charitatis eſt nobilius in eſſe objecti, quàm objectum fidei: Ergo charitas eſt habitus ſimpliciter, & in eſſe entis perfectior, quàm fides. Conſequentia eſt legitima. Major etiam conſtat, quia habitus habent ſpeciem per reſpectum ad objectum primarium; unde quanto objectum primarium eſt nobilius in eſſe objecti, tanto habitus ſortitur nobiliorem ſpeciem: Sed exceſſus ſpecificus eſt exceſſus ſimpliciter talis, & in eſſe entis: Ergo ille habitus eſt perfectior ſimpliciter, & in eſſe entis, qui reſpicit objectum primarium nobilius in eſſe objecti. Minor autem probatur; nam objectum conſtituitur formaliter, & in eſſe objecti per rationem *ſub qua*, ſive modum, quo terminat habitudinem potentiæ, vel habitus ipſum reſpicientis; Sed in hoc præſtat ſimpliciter objectum primarium charitatis objecto primario fidei: Ergo, &c. Probatur minor, quia ratio *ſub qua* charitatis eſt ſumma Dei bonitas, quâ Deus eſt perfectus in ſeipſo; ratio autem *ſub qua* fidei eſt ſumma Dei veritas nobis aliquid revelans: Sed perfectionem longè majorem explicat ſumma Dei bonitas, quâ Deus eſt perfectus in ſeipſo, quàm ſumma Dei veritas nobis aliquid revelans; ſiquidem illa importat cumulum omnium divinarum perfectionum ſine reſtrictione, aut termino; hæc verò ſolùm dicit perfectionem particularis lineæ, & terminatæ ad particularem effectum: Ergo ratio, *ſub qua* objectum charitatis terminat hujus habitudinem eſt longè perfectior quàm ratio *ſub qua* objectum fidei illam ſpecificat. Quod optimè ſignificavit D. Thom. *in præſ. artic. 6.* his verbis: *Semper id, quod eſt per ſe, majus eſt eo, quod eſt per aliud. Fides autem, & ſpes attingunt quidem Deum ſecundùm quod ex ipſo provenit nobis vel cognitio veri, vel adeptio boni. Sed charitas attingit ipſum Deum, ut in ipſo ſiſtat, non ut ex eo aliquid* 28. Aſſertionis fundamentum. D. Thom.

D. Thom.

aliquid nobis proveniat. Et ideo charitas eſt excellentior fide, & ſpe, & per conſequens omnibus aliis virtutibus.

29. Confirmatio prima. Confirmatur, & declaratur primò: Nam ille habitus attingit objectum ſub ratione nobiliori, qui illud attingit ſub ratione *ſub qua* priori, & abſtractiori: Sed ratio *ſub qua* charitas reſpicit Deum, eſt purior, & abſtractior quàm ratio *ſub qua* fides illum attingit: Ergo charitas reſpicit objectum ſub ratione *ſub qua* nobiliori, & conſequenter eſt perfectior ſecundùm ſpeciem, & in eſſe entis. Utraque conſequentia patet ex proximè dictis, & major eſt certa; quia puritas, & abſtractio eſt perfectio objecti in eſſe talis, atque ideo ratio purior, & abſtractior nequit non eſſe ratio *ſub qua* objectiva perfectior. Qua ratione probant communiter Thomiſtæ cum D. Thom. *1. part. quæſt. 82. art. 3.* intellectum eſſe perfectiorem voluntate, quia ratio veri eſt purior, & abſtractior, quàm ratio boni. Minor autem ſuadetur quoad priorem partem, quia ratio *ſub qua* charitas Deum reſpicit, eſt purè divina, tam in recto, quàm in obliquo; cùm nihil aliud ſit, quàm ſumma, & ſola bonitas, quâ Deus eſt perfectus in ſeipſo: ratio autem *ſub qua* fides attingit Deum, licèt ex parte recti ſit divina, nihilominus eſſentialiter importat obliquum, & connotatum creatum; ſiquidem eſt teſtimonium primæ veritatis nobis aliquid revelantis, ubi neceſſariò clauditur & obſcuritas, & paſſiva notitia creata: Ergo purior eſt ratio *ſub qua* charitatis, quàm ratio *ſub qua* fidei. Secunda etiam ejuſdem minoris pars oſtenditur; quoniam illa ratio *ſub qua* eſt abſtractior, quæ minùs determinat objectum in eſſe objecti ad particulare tempus, conditionem, aut ſtatum: Sed ratio *ſub qua* charitatis importat in hoc minorem determinationem, quàm ratio *ſub qua* fidei; ſiquidem hæc determinat ad tempus viæ, & ad conditionem, atque ſtatum, non videntium Deum, & propterea nequit permanere in patria, ut vidimus *tract. 17. diſput. 3. dub. 2.* ratio autem *ſub qua* charitatis non importat hujuſmodi determinationem, ſed eadem permanet in omni tempore, & ſtatu, ut ex ſe liquet, & oſtendimus ſuprà *à num. 8.* Ergo ratio *ſub qua* charitatis eſt abſtractior, quàm ratio *ſub qua* fidei.

Confirmatur ſecundò, & explicatur ampliùs, quia ſtante identitate perfectionis ex parte objecti terminativi, ille habitus eſt cenſendus ſimpliciter perfectior, qui magis ad tale objectum accedit, & intimiùs cum ipſo unit; nam eo ipſo fertur in objectum cum modo, ſeu ratione *ſub qua* perfectiori: Sed fides, & charitas attingunt idem objectum terminativum, nempe Deum in ſeipſo; & charitas magis ad ipſum accedit, intimiuſque unit cum illo, quàm fides: Ergo illam excedit ſimpliciter in perfectione. Minor quoad priorem partem liquet, & ſupponitur. Quoad ſecundam verò probatur: tum quia licèt fides ſpecificetur immediatè à Deo, nihilominus nequit illum in exercitio attingere, niſi mediante ſpecie creata; charitas autem & ſpecificativè, & executivè illum immediatè attingit. Tum etiam, quia fides ex proprio modo tendendi importat diſtantiam ab objecto in eſſe viſi, & ideo non cohæret cum viſione Dei in ſe ipſo; charitas verò nullam diſtantiam eſſentialiter importat, & idcirco componitur cum non viſione, & cum viſione Dei in ſeipſo. Tum præterea, quia fides excludit poſſeſſionem ſummi boni, eam verò non excludit charitas, ſed potiùs ad eam inclinat, & in ea perficitur. Tum denique, quia fides ſolùm unit cum Deo in ratione objecti cogniti pro ſtatu imperfecto; charitas verò unit cum ipſo in ratione objecti amati pro omni ſtatu. Ergo ſtante identitate perfectionis ex parte objecti terminativi, charitas magis accedit ad tale objectum, & intimiùs unit cum illo, quàm fides. Quæ eſt doctrina D. Thom. *loco ſuprà cit.* D. Thom. *ex 1. 2.* ubi ait: *Cùm tres virtutes theologicæ reſpiciant Deum ſicut proprium objectum, non poteſt una earum dici major alterâ ex hoc, quod ſit circa majus objectum; ſed ex eo quod una ſe habet propinquiùs ad objectum, quàm alia. Et hoc modo charitas eſt major aliis; nam alia important in ſui ratione quandam diſtantiam ab objecto; eſt enim fides de non viſis, ſpes autem de non habitis. Sed amor charitatis eſt de eo, quod jam habetur; eſt enim amatum quodammodo in amante, & etiam amans per affectum trahitur ad unionem amati, propter quod dicitur 1. Joan. 4. Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.*

Reſpondent Authores contrariæ ſententiæ, hoc argumentum cum ſuis confirmationibus ſolùm probare, quod charitas excedat fidem exceſſu ſecundùm quid, deſumpto ex capitibus quæ expendimus; non verò exceſſu ſimpliciter, & quoad ſpeciem. Nam hic exceſſus deſumitur ex parte rationis *ſub qua*, quæ altior, & nobilior eſt in fide. Hæc enim cùm ſit habitus intellectivus, attingit Deum ſub ratione veri; charitas verò cùm perficiat voluntatem, attingit Deum ſub ratione boni. Perfectior autem eſt ratio veri, quàm ratio boni, & conſtituit objectum excellentius ſimpliciter in eſſe objecti. Qua de cauſa docent communiter Thomiſtæ, intellectum eſſe ſimpliciter nobiliorem voluntate. 30. Evaſio.

Sed hæc reſponſio non elevat vim noſtræ rationis: tum quia jam oſtendimus, rationem ſub qua charitas attingit Deum, eſſe perfectiorem ſimpliciter ratione, ſub qua fides in illum fertur. Tum etiam, quia licèt ratio veri ſit perfectior ratio objectiva, quàm ratio boni, ſi cætera ſint paria; ſecus verò ſi paria non ſint, ut contingit in præſenti: nam ut proximè vidimus, ratio boni, ſub qua charitas attingit Deum, eſt perfectior, divinior, purior, & abſtractior, quàm ratio veri, ſub qua fides illum reſpicit. Tum præterea, quia ſtat benè, quod verum in communi ſumptum, quo pacto ſpecificat intellectum, ſit objectum perfectius, quàm bonum in communi acceptum, qua ratione ſpecificat voluntatem; & quod nihilominus tale bonum ſit perfectius tali vero, poteſt enim ratione differentiæ ſpecificæ ipſum ſimpliciter excedere: Atqui bonum ſpecificans charitatem non eſt bonum in communi, ſed peculiaris ratio boni, quæ ſimpliciter excedit peculiarem rationem veri fidei correſpondentem, ut jam ſuprà oſtendimus: Ergo reſponſio data minimè ſatisfacit. Tum denique; nam ex oppoſito fieret charitatem eſſe ſimpliciter imperfectiorem quolibet habitu intellectivo, v. g. Logica, aut opinione; ſiquidem charitas attingit objectum ſub ratione boni, & Logica ſub ratione veri. Conſequens autem nullus ſanæ mentis admittet. Confutatur.

Nec ſatisfacies, ſi reſpondeas cum Ferre *num. 27.* exceſſum veri ſupra bonum in ordine ad 31. Alia evaſio. Ferre.

Digitized by Google

ad ſpecificandum habitum, debere eſſe intra eundem ordinem, non verò in diverſis ordinibus; quia eo ipſo, quod bonum ſit ſupernaturale, excedit naturale verum, & poteſt ſpecificare habitum nobiliorem; & ita accidit in exemplo proximè allato. Verum autem, & bonum ſpecificantia fidem, & charitatem, ſunt intra eundem ordinem ſupernaturalem; & ideo fides eſt ſimpliciter nobilior.

Præcluditur. Non, inquam, hoc ſatisfacit. *Primò*, quia ex hac doctrina jam habemus, quod licèt verum in communi ſit objectum altius, quàm bonum in communi; fieri tamen poteſt, quod tale bonum excedat in eſſe objecti tale verum, & ſpecificet habitum nobiliorem, uti comparatur bonum ſupernaturale ad naturale verum. Ergo pariter non repugnat, quod intra eundem ordinem ſupernaturalem adeò elevetur aliquod bonum in eſſe objecti, ut excedat ſimpliciter verum aliquod ejuſdem ordinis ſumptum in eſſe objecti, & conſequenter quod ſpecificet habitum nobiliorem; atque ideo corruit præcipuum motivum, quod Adverſarii cauſantur, deſumptum ex exceſſu veri ut ſic ſupra bonum ut ſic in ratione objecti. *Secundò*, quia non ſolùm in diverſis ordinibus, ſed intra eundem ordinem ſupernaturalem tale bonum poteſt excedere tale verum, & ſpecificare nobiliorem ſimpliciter habitum: Ergo quòd charitas attingat objectum ut bonum, minimè impedit, quod ſit perfectior ſimpliciter fide attingente illud ut verum. Probatur minor, quia donum ſapientiæ eſt habitus ſupernaturalis intellectivus attingens objectum ſub ratione veri ſupernaturalis; & nihilominus charitas eſt ſimpliciter perfectior dono ſapientiæ, ut expreſsè docet **D. Thom.** D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 68. *artic.* 8. ubi reſolvit virtutes theologicas eſſe ſimpliciter perfectiores, quàm dona. *Sicut virtutes*, inquit, *intellectuales præferuntur virtutibus moralibus, & regulant eas: ita virtutes theologicæ præferuntur donis Spiritus ſancti, & regulant ea.* Et *in reſponſ. ad* 1. inquit: *Dicendum, quod charitas eſt virtus theologica, de qua concedimus, quod ſit potior donis.* Et *in hac* 2. 2. *quæſt.* 9. *artic.* 1. *ad* 3. ait: **D. Thom.** *Dona ſunt perfectiora virtutibus moralibus, & intellectualibus; non ſunt autem perfectiora virtutibus theologicis, ſed magis omnia dona ad perfectionem theologicarum virtutum ordinantur, ſicut ad finem.* Fieri ergo poteſt, quod intra eundem ordinem ſupernaturalem habitus attingens objectum ſub ratione boni ſit ſimpliciter perfectior habitu attingente objectum ſub ratione veri.

32. **Alia reſponſio.** Nec iterum ſatisfacies, ſi dicas, charitatem, & donum ſapientiæ non terminari ad idem objectum; ſed charitatem attingere immediatè Deum in ſeipſo, donum autem ſapientiæ attingere immediatè aliquid creatum; & conſequenter mirum non eſſe, quod ex hac parte charitas excedat ſimpliciter illud donum. Fides autem, & charitas verſantur immediatè circa idem objectum *quod*.

Impugnatur. Hoc, inquam, non ſatisfacit. Nam in primis jam habetur, quod ex eo, quod unus habitus attingat objectum ſub ratione veri, non excedat ſimpliciter alium habitum attingentem objectum ſub ratione boni; licèt illa ratio ſignatè, & præciſivè ſumpta ſit perfectior ratio objectiva, quàm hæc; & conſequenter deſtruitur motivum reſponſionis Adverſariorum. *Deinde,* quod ratio veri, ſub qua donum ſapientiæ attingit ſuum objectum, ſit minùs perfecta, quàm ratio boni, ſub qua charitas ſuum objectum attingit, nequit provenire ex eo, quod ratio veri in communi, ſignatè, & præciſivè ſumpta non ſit perfectior ratione boni in communi, ſignatè, & præciſivè conſiderata; ſed provenit ex eo, quod tale verum poteſt eſſe minùs perfectum, quàm tale bonum, & conſtituere objectum minùs perfectum in eſſe objecti. Atqui jam ſuprà oſtendimus, rationem talis boni, ſub qua charitas reſpicit Deum, eſſe ſimpliciter perfectiorem ratione talis veri, ſub qua fides Deum attingit. Ergo quod ratio veri in communi ſit perfectior ratio objectiva, quàm ratio boni in communi, minimè impedit, quod charitas ſit habitus ſimpliciter perfectior, quàm fides.

33. **Objectio.** Sed objicies: Impoſſibile eſt, quod ſpecies contenta ſub genere imperfectiori non ſit imperfectior omni ſpecie contenta ſub perfectiori genere: Sed verum eſt in ratione objecti perfectius genus, quàm bonum: Ergo impoſſibile eſt aliquod bonum eſſe perfectius objectum, quàm aliquod verum; & conſequenter verum, quod eſt objectum fidei excedit ſimpliciter bonum, quod eſt objectum charitatis. Cætera conſtant, & major ſuadetur; nam cùm genus ſit quoddam potentiale determinabile per differentias, eo erit perfectius, quo habet ſpecies perfectiores: Ergo impoſſibile eſt, quod ſpecies contenta ſub genere imperfectiori non ſit imperfectior omni ſpecie cõtenta ſub perfectiori genere.

Confirmatio. Et confirmatur; nam habitus perficiunt potentiam circa ſuum objectum: Ergo ſi intellectus ob eminentiam ſui objecti, nempe veri ſub ratione veri, eſt ſimpliciter perfectior, quàm voluntas, omnes, & ſinguli habitus perficientes intellectum debent ſimpliciter excedere omnes, & ſingulos habitus perficientes voluntatem.

Occurritur objectioni. Reſpondetur negando majorem, cujus falſitas evidenter apparet tum in exemplis ſuprà adductis; ſiquidem, ut argumentum ſupponit, verum in ratione objecti eſt genus perfectius, quàm bonum; & tamen verum ſpecificans Logicam eſt ſimpliciter imperfectius, quàm bonum ſpecificans charitatem: & ſimiliter verum ſpecificans dona Spiritus ſancti pertinentia ad intellectum, eſt minùs perfectum, quàm bonum ſpecificans charitatem, & ſpem. Tum aliis exemplis; nam cognoſcibile eſt perfectius genus objecti, quàm appetibile; & nihilominus aliquod appetibile excedit aliquod cognoſcibile in ratione objecti: melius quippe ſimpliciter objectum eſt appetibile per voluntatem, quàm cognoſcibile per ſenſum. Incorruptibile etiam perfectius genus phyſicum eſt, quàm corruptibile: quo non obſtante aliqua ſpecies corporis corruptibilis, v.g. homo, excedit ſimpliciter ſpecies corporis incorruptibilis. Tandem, ut alia exempla omittamus, ſubſtantia completa eſt perfectius genus, quàm qualitas; & nihilominus aliqua ſpecies qualitatis, utpotè gratia ſanctificans, eſt ſimpliciter perfectior, quàm ſpecies ſubſtantiæ completæ. Et ratio generalis eſt, quoniam licèt genus ſit totum potentiale contrahibile per differentias, non tamen conſtituitur in eſſe generis per prædictas differentias, aut per formalem earum incluſionem; ſed importat conceptum eſſentialiter inadæquatè diverſum, & ex alio principio deſumptum. Unde fieri

poteſt, quod unum genus ſit perfectius alio, & tamen quod non omnes ejus ſpecies ſint perfectiores ſpeciebus alterius. Per quod patet ad majoris probationem.

34. Firmatur reſponſio. Idque magis perſpicuum fiet, ſi obſervemus, quod genus v. g. virtutis intellectivæ (& idem proportionabiliter intelligendum eſt de aliis generibus,) poteſt ſumi dupliciter, videlicet primò intentionaliter, quo pacto ſupponit pro re, quæ denominatur genus; & ſecundò intentionaliter, quo pacto importat relationem rationis ad ſpecies, ad quas per differentias contrahitur. Et ſi hoc poſteriori modo ſumatur, reſpicit quidem inferiora, ſed nequit dici perfectius, aut imperfectius alio genere; quia prout ſic exprimit de formali ſolam relationem, quæ perfectionem non dicit. Priori autem modo acceptum non reſpicit inferiora, ſed objectum, à quo ſpeciem deſumit, & explicat illam rationem tendendi, in quo omnes ſpecies negativè conveniunt, quatenus per illam non differunt. Et ſi ejus objectum fuerit perfectius, quàm objectum, quod aliud genus ſpecificat, eo ipſo excedit in perfectione tale genus, quidquid ſit de perfectione ſpecierum, quas primò intentionaliter acceptum nullo modo reſpicit, nec ab eis ſpeciem ſortitur. Et quia verum, quod ſpecificat virtutem intellectivam in genere, eſt perfectius quàm bonum, quod ſpecificat virtutem affectivam in genere, eo quòd facta comparatione inter verum ſub ratione veri, & bonum ſub ratione boni, cæteris paribus, & nullam addendo aliam determinationem, illud eſt abſtractius, & purius objectum, propterea genus virtutis intellectivæ primò intentionaliter ſumptum eſt perfectius genere virtutis affectivæ eodem modo conſiderato. Sed quia tale bonum in ſpecie ratione ſuæ differentiæ poteſt eſſe perfectius objectum, quàm tale verum, & conſtituere nobiliorem objecti ſpeciem; idcirco fieri valet, quod peculiaris virtus affectiva ſit perfectior, quàm alia peculiaris virtus intellectiva, quatenus licèt excedatur ex parte generis, quod eſt velut materia; excedit tamen ſimpliciter ratione differentiæ, quæ ſe habet ad inſtar formæ in ordine ad conſtituendam ſpeciem, eo proportionali modo, quo homo exceditur à cœlo ex parte materiæ, ſed illud excedit ex parte formæ, atque ideo abſolutè.

Fit ſatis incidenti objectioni. *Ferre.* Unde obiter diluitur replica, quam opponit Ferre *n.* 17. & eſt hujuſmodi; nam ſicut differentia ſpecifica addit ſupra genus, ita differentia individualis addit ſupra ſpeciem: Sed impoſſibile eſt, quod individuum ſpeciei inferioris ſit ſimpliciter perfectius, quàm individuum ſpeciei ſuperioris: Ergo pariter repugnat, quod ſpecies imperfectioris generis excedat ſimpliciter generis perfectioris ſpeciem.

Diluitur, inquam, facilè negando conſequentiam ob manifeſtam diſparitatem; quoniam exceſſus ſimpliciter talis debet eſſe ſecundùm aliquod prædicatum eſſentiale, non verò ſecundùm illa, quæ ſunt extra eſſentiam rei. Differentia autem individualis eſt extra rei eſſentiam, & idcirco nequit conferre, ut unum individuum ratione ejus excedat ſimpliciter aliud. Econtrà verò differentia ſpecifica pertinet ad rei eſſentiam, illamque potiſſimè conſtituit; atque ideo ſpecies pertinens ad genus inferius poteſt conſtitui per differentiam adeo nobilem, ut excedat ſimpliciter aliquam ſaltem ſpeciem generis ſuperioris. Et ita accidit in charitate fidei comparata, ob ea quæ ſuprà diximus.

Ad confirmationem negamus conſequentiam, quæ ex antecedenti minimè infertur; nam licèt habitus perficiant potentiam in ordine ad ſuum objectum, ſemper tamen illud reſpiciunt ſub ratione magis determinata; & ita cùm objectum intellectus ſit verum ſub ratione veri, objectum habitus intellectivi eſt verum ſub ratione talis veri: & cùm objectum voluntatis ſit bonum ſub ratione boni, objectum habitus affectivi eſt bonum ſub ratione talis boni. Quamvis autem facta comparatione inter verum ſub ratione veri, & bonum ſub ratione boni, illud ſit abſtractius & excellentius objectum, & propterea intellectus excedat in perfectione voluntatem; nihilominus tale bonum ratione ſuæ differentiæ poteſt excedere tale verum in ratione objecti, ut proximè dicebamus; & conſequenter habitus perficiens voluntatem in ordine ad tale bonum, valet eſſe perfectior habitu perficiente intellectum in ordine ad tale verum. Quod ſatis evincunt exempla ſuprà propoſita *numero* 30. & 33. 35. Diluitur confirmatio.

§. IV.

Refertur opinio contraria.

Fidem eſſe charitate perfectiorem ſimpliciter, & in linea entis, docuit ſapientiſſimus M. Herrera *in MS. ad artic.* 6. *hujus quæſt.* 23. *dub.* 2. Et eidem opinioni ſubſcripſerunt Serra ibidem, *concluſ.* 2. Ferre *quæſt.* 9. §. 2. & Vaſquez 1. 2. *diſputatione* 11. *cap.* 8. *num.* 43. Nec alium vidimus, qui eam teneat. Illam autem probant primò illius Authores ex D. Thom. 1. *part. quæſtione* 82. *artic.* 3. ubi inquirit, an voluntas ſit altior potentia, quàm intellectus? Et reſolvit intellectum eſſe ſimpliciter perfectiorem, eo quòd objectum intellectus, nempe verum, eſt abſtractius, & ſimplicius, quàm bonum, quod eſt objectum voluntatis. Cùm ergo objectum fidei ſit verum, & objectum charitatis bonum, ſequitur quod ex ſententia D. Thom. fides ſit ſimpliciter perfectior charitate. 36. Sententia oppoſita. *M. Herrera. Serra. Ferre. Vaſquez.* Primum argumentum. *D. Thom.*

Confirmatur primò, quia S. Doctor ibidem obſervat, *quod ſecundùm quid, & per comparationem ad alterum, voluntas invenitur interdum altior intellectu, ex eo ſcilicet, quod objectum voluntatis in altiori re invenitur, quàm objectum intellectus.* Et poſt pauca ſubdit: *Quando igitur res, in qua eſt bonum, eſt nobilior ipſâ animâ, in qua eſt ratio intellecta, per comparationem ad talem rem voluntas eſt altior intellectu. Quando verò res, in qua eſt bonum, eſt infra animam, tunc etiam per comparationem ad talem intellectus eſt altior voluntate. Unde melior eſt amor Dei, quàm cognitio: è contrario autem melior eſt cognitio rerum temporalium, quàm amor. Simpliciter tamen intellectus eſt nobilior, quàm voluntas.* Ubi ex eo, quod objectum volitum reperiatur in nobiliori re, quàm objectum cognitum, affirmat ſolùm inferri exceſſum ſecundùm quid voluntatis ſupra intellectum. Conſtat autem, quod ex hac tantùm parte poſſet charitas excedere fidem, Confirmatio prima. *D. Thom.*

Digitized by Google

fidem, quatenus ſumma Dei bonitas, quam attingit, invenitur in ipſo Deo; verum autem, quod eſt objectum fidei, invenitur in intellectu credentis. Ergo ex mente D. Thom. (*D.Thom.*) charitas ſolùm ſecundùm quid excedit fidem, ſed ab illa exceditur ſimpliciter.

Confirmatio ſecunda. Confirmatur ſecundò, quia cùm S. Doctor propoſuiſſet tertium argumentum in hunc modum: Habitus ſunt proportionati potentiis, quas perficiunt: Sed charitas, quâ perficitur voluntas, eſt perfectior habitibus perficientibus intellectum: Ergo voluntas eſt altior potentia, quàm intellectus, (*D.Thom.*) ſic reſpondet: *Dicendum quod illa ratio procedit de voluntate ſecundùm comparationem ad id, quod ſupra animam eſt. Virtus enim charitatis eſt, quâ Deum amamus.* Dixerat autem in corpore articuli, quod per comparationem ad id, quod eſt ſupra, aut infra animam, ſolùm infertur exceſſus ſecundùm quid. Sentit ergo, quod charitas ſolùm ſecundùm quid excedit fidem.

37. **Diluitur argumentum. D.Thom.** Reſpondetur ad fundamentum ex D. Thom. deſumptum negando conſequentiam; nam illa ratio, quâ utitur D. Thom. ut probet intellectum eſſe voluntate ſimpliciter perfectiorem, non militat in fide, ut charitatem excedat; ſed magis ut à charitate ſimpliciter excedatur. Probat enim S. Doctor ſuam aſſertionem ex eo, quod objectum intellectum, nempe verum, eſt ſimplicius, & abſtractius bono, quod eſt objectum voluntatis. Cæterùm bonum, quod eſt charitatis objectum, majorem importat abſtractionem, & ſimplicitatem, quàm verum, quod eſt objectum fidei, ut ſuprà *à numero* 29. oſtendimus. Unde D. Thom. diſcurſus noſtram aſſertionem probat, & contrariam evertit.

Solvitur prima confirmatio. Ad primam confirmationem fatemur, quod ex diſcrimine ibidem propoſito ſolùm evincitur exceſſus ſecundùm quid. Et propterea omnis amor rerum ſuperiorum excedit exceſſu ſaltem ſecundùm quid quamlibet earum cognitionem habitam in via. Sed charitas non ex hac tantùm parte fidem excedit, ſed etiam ex parte modi, & rationis *ſub qua* attingit objectum, ut loco citato expendimus. Atque ideo habet nobilius objectum in eſſe objecti, & eſt perfectior ſimpliciter.

Occurritur ſecundæ. Ad ſecundam reſpondetur eodem modo; nam ex eo, quod charitas habeat Deum pro objecto, ſolùm ſequitur, quod voluntas agens per charitatem attingat ſuum objectum in re nobiliori. (*D.Thom.*) Unde meritò reſpondet S. Doctor, inde ſolùm probari exceſſum ſecundùm quid voluntatis ſupra intellectum. Cæterùm non negat, quod charitas ſit perfectior ſimpliciter fide, ſed id potiùs tacitè concedit, cùm non neget minorem argumenti: quod faceret, ſi teneret opinionem nobis contrariam.

Retorquetur vis argumenti. D.Thom. Addimus, totum illum articulum poſſe retorqueri in Adverſarios; nam D. Thom. diſquirens, an voluntas ſit perfectior intellectu, cum diſtinctione procedit dum reſolvit intellectum eſſe ſimpliciter perfectiorem in ordine ad objectum ſpecificativum, & eſſe ſecundùm quid minùs perfectum in ordine ad aliqua objecta inadæquata, & materialia; quia verè ita eſt in re. At dum tractat, & ex inſtituto diſcutit in locis *numero* 23. relatis, an charitas ſit perfectior aliis virtutibus theologicis, abſolutè concludit charitatem eſſe perfectiorem; quod minimè faceret, ſi ſentiret ſolùm eſſe perfectiorem ſecundùm quid; ſed ſe gereret eodem modo, ac in loco citato ex 1. parte. Hic ergo diverſus procedendi modus apertè indicat, quæ ſit ſententia S. Doctoris.

Adde ulteriùs, quod licèt in eo loco repetat intellectum eſſe ſimpliciter perfectiorem voluntate, nunquam tamen aſſerit, quod cognitio Dei ſit ſimpliciter perfectior Dei-amore, quaſi innuens aliam eſſe rationem de actibus ſecundùm ſpeciem conſideratis, & ſubinde de habitibus eis correſpondentibus, ac de potentiis, in quibus ſunt; fierique poſſe, quod in potentia inferiori ſit actus ſimpliciter perfectior alio, qui eſt in ſuperiori potentia, quæ eſt noſtra, & communis doctrina. Et propterea concluſit articulum illis verbis: (*D.Thom.*) *Melior eſt amor Dei, quàm cognitio; è contrario autem melior eſt cognitio rerum corporalium, quàm amor. Simpliciter tamen intellectus eſt nobilior, quàm voluntas.*

38. **Secundum argumentum.** Arguitur ſecundò, quia ita comparantur paſſiones entis, nempe verum, & bonum inter ſe, ſicut comparantur inter ſe paſſiones naturæ intellectivæ, videlicet intellectus, & voluntas: Sed intellectus, cui correſpondet verum, eſt ſimpliciter perfectior voluntate, cui correſpondet bonum: Ergo verum eſt ſimpliciter perfectius, quàm bonum: cùm ergo charitas verſetur circa bonum, & fides circa verum, ſequitur hanc eſſe illâ ſimpliciter perfectiorem.

Confirmatio. Confirmatur, quia licèt omnia in Deo ſint realiter formaliter idem; nihilominus virtualiter plura differunt, & ſe virtualiter excedunt: quo pacto intellectus divinus attingens verum divinum eſt metaphyſicè perfectior divinâ voluntate attingente divinum bonum: Sed fides eſt participatio formalis intellectus divini in ordine ad verum divinum, & charitas eſt participatio formalis divinæ voluntatis in ordine ad divinum bonum: Ergò fides metaphyſicè, & ſimpliciter loquendo eſt perfectior charitate. Patet conſequentia, quia participantia imitantur conceptus participatos.

Satisfit argumento. Reſpondetur argumento omittendo præmiſſas, & diſtinguendo primum conſequens, quod ſi intelligatur facta comparatione ut ſic inter verum ſub ratione veri, & bonum ſub ratione boni, concedenda eſt conſequentia; negari autem debet, ſi comparatio fiat inter tale verum, & tale bonum: & deinde negamus abſolutè ſecundam conſequentiam; fatemur enim communem conceptum veri in eſſe objecti eſſe perfectiorem ſimpliciter conceptu communi boni, dum nihil aliud exprimitur, & ſpecificare altiorem potentiam: ex quo ſolùm ſequitur, quod tale verum ſit perfectius tali bono ex parte rationis communis veri. Sed quia tale bonum ratione talitatis, ſeu differentiæ poteſt addere perfectionem, quæ illum exceſſum reſartiat, & ſimpliciter ſuperet; propterea fieri valet, quod tale bonum ſit objectum ſimpliciter perfectius, quàm tale verum. Et ita contingit facta comparatione inter verum, quod ſpecificat fidem; & bonum, quod ſpecificat voluntatem, ut ſuprà oſtendimus. Et profectò ſi argumentum convinceret, eodem modo probaret quemlibet habitum intellectus excedere ſimpliciter omnes, & ſingulos habitus voluntatis: quod quàm falſum ſit, conſtat ex dictis *à numero* 30.

Diruitur confirmatio. Ad confirmationem reſpondetur, fidem ſolùm eſſe participationem formalem inadæquatam

Digitized by Google

& imperfectam divini intellectus, cùm non participet conceptum viſionis Dei in ſeipſo; charitatem autem eſſe participationem formalem perfectam in linea amoris, cùm ex ſua ratione non excludat unionem cum Deo viſo, & poſſeſſo. Unde licèt ex parte generis, aut conceptus communis virtutis ſupernaturalis intellectivæ fides excedat charitatem; hæc tamen ratione differentiæ excedit ſimpliciter illam, ſicut etiam excedit donum ſapientiæ pertinens ad lineam intellectivam, ut ſuprà vidimus *num.* 31.

39. Tertium argumentum. Arguitur tertiò ex Herrera ubi ſuprà: Nam ideò charitas eſſet fide ſimpliciter perfectior, quia illa terminatur ad Deum in ſeipſo, hæc verò ad Deum prout in nobis: Sed hæc ratio eſt nulla: Ergo, &c. Probatur minor, quia donum timoris terminatur ad divinam excellentiam in ſe, ut docet D. Thom. *3. part. quæſt. 7. artic.* 6. donum verò ſapientiæ terminatur ad Deum prout in nobis; & nihilominus ſapientiæ donum eſt ſimpliciter perfectius dono timoris, ut tradit idem D. Thom. 1. 2. *q.* 68. *art.* 8. Ergo ex eo, quod unus habitus terminatur ad Deum in ſe, non ſequitur quod excedat alium habitum terminatum ad Deum proût in nobis.

D. Thom.

D. Thom.

Confirmatio. Confirmatur ex eodem Authore, quia actus fidei influit effectivè in actum charitatis: Ergo eſt perfectior ſimpliciter, quàm ille, ac ſubinde habitus fidei excedet ſimpliciter habitum charitatis. Hæc ſecunda conſequentia patet ex prima; quæ legitimè infertur ex antecedenti; nam ſuppoſito, quod actus fidei influat effectivè in actum charitatis, nequit non ad illum concurrere per modum cauſæ æquivocæ, quæ eſt ſimpliciter perfectior effectu. Antecedens autem probatur, quia in divinis Spiritus ſanctus, qui eſt terminus amoris, procedit activè à Verbo, quod eſt terminus cognitionis: Ergo pariter in creatis amor debet eſſe activè à cognitione, & conſequenter actus fidei influet activè in amorem charitatis.

Fit ſatis argumento. Reſpondetur ad argumentum, habere plures defectus; nam in primis nos non probamus exceſſum charitatis ſupra fidem ex eo, quod illa terminetur ad Deum in ſe, & hæc ad Deum prout in nobis; ſupponimus enim utramque ſpecificari immediate a Deo in ſeipſo, cùm utraque ſit virtus theologica; ſed ex eo, quod charitas nobiliori modo, & perfectiori ratione *ſub qua* Deum attingit, ut ſuprà oſtendimus *a num.* 28. Deinde dato hoc defectu, & negata minori, probatio illius nihil evincit; quoniam objectum ſpecificativum doni timoris non eſt Deus in ſeipſo, ſed aliquid creatum, videlicet paſſiva ſubjectio ad Deum ut potentem abſolutè infligere malum, ut explicuimus *tract. præced. diſput.* 4. *dub.* 4. Unde mirum non eſt, quod donum ſapientiæ ſit perfectius dono timoris (quamvis apud D. Thom. in loco, quem prædictus Author refert, nihil circa hanc comparationem reperiamus,) ſed inde nullum poteſt trahi argumentum, ut probetur exceſſus fidei ſupra charitatem.

D. Thom.

Occurritur confirmationi. Ad confirmationem negamus antecedens. Ad cujus probationem neganda eſt conſequentia; nam quod in divinis Verbum influat activè in Spiritum ſanctum, non provenit ex eo, quod generaliter verbum debeat ſic ad amorem comparari; ſed quia cùm de ratione verbi in communi ſit concurrere aliquo modo ad amorem, de ratione verbi perfectiſſimi, & concurrentis per modum actus puri eſt perfectiſſimè, atque ideo activè in amorem influere, ut diximus *tract.* 6. *diſp.* 14. *num.* 24. Verbo autem, ac cognitioni creatæ ſufficit alius concurrendi modus, nempe in genere cauſæ formalis extrinſecæ, quatenus proponendo bonum trahunt voluntatem ad ejus amorem.

Dato autem, quod actus fidei concurreret aliquo modo activè ad amorem charitatis, inde tamen non inferretur exceſſus ſimpliciter: tum quia iſte ex objecto deſumendus eſt, in quo charitas ſupereminet fidei. Tum quia charitas non ſupponit per ſe fidem, ſed per accidens, videlicet ratione ſtatus imperfecti; ſecundùm eſſentiam enim accepta non dependet à fide, ſed poteſt dirigi alio lumine perfectiori, ut in patria contingit.

Arguitur quartò: Nam actus fidei eſt ſimpliciter perfectior actu charitatis: Ergo idem dicendum eſt de habitibus. Conſequentia patet, & antecedens probatur: Nam ita ſe habet amor ſupernaturalis Dei ad cognitionem Dei ſupernaturalem, ſicut naturalis Dei amor ad naturalem Dei cognitionem: Sed hæc eſt ſimpliciter perfectior, quàm ille: Ergo ſupernaturalis Dei amor, qui eſt actus charitatis, excedit ſimpliciter ſupernaturalem Dei cognitionem, quæ eſt actus fidei. Suadetur minor, quia beatitudo naturalis conſiſtit formaliter in nobiliſſima operatione, ut docet Ariſtot. *lib.* 10. *Ethic. cap.* 7. atqui conſiſtit formaliter non in amore Dei naturali, ſed in naturali cognitione, ut ſtatuimus *tract.* 9. *diſput.* 6. *dub.* 2. *concl.* 1. Ergo naturalis Dei cognitio eſt ſimpliciter perfectior, quàm naturalis Dei amor. 40. Quartum argumentum. *Ariſtot.*

Reſpondetur negando antecedens, ad cujus probationem negamus majorem, vel ea, & minori omiſſis, negamus conſequentiam. Ratio autem diſparitatis eſt; quoniam amor charitatis amat Deum perfectè ſecundùm modum, quem habet in ſe; ſed fides credit pluſquam cognoſcit, ſive in ſpeciebus apparet; & propterea actus charitatis excedit ſimpliciter actum fidei in modo attingendi Deum, atque ideo evadit ſimpliciter perfectior. Cæterùm hæc inæqualitas non reperitur inter amorem, & cognitionem Dei naturales, quia naturalis Dei amor commenſuratur naturali Dei cognitioni; non enim amat Deum ſecundùm illum modum, quem habet in ſe, & ſola fide proponi poteſt in via, ſed ſecundùm quod cognoſcitur eſſe principium, & finis creaturarum, & quatenus in illis relucet. Unde cùm in hoc ſint æquales, & aliunde ratio veri, ſub qua tendit cognitio, ſit perfectior quàm ratio boni, ſub qua tendit amor; propterea naturalis Dei cognitio excedit ſimpliciter naturalem Dei amorem. Hanc differentiam aſſignavimus loco in argumento relato, *num.* 31. ibique aliquas contra illam objectiones diluimus, quam proinde hîc fuſiùs non expendimus, ſed ad eum locum Lectorem remittimus. Solutio.

41. Ex dictis ſequitur primò, charitatem eſſe ſimpliciter perfectiorem omnibus virtutibus hujus ſtatus. Hoc conſectarium docet D. Th. locis jam relatis, cui ſubſcribunt communiter Theologi. Et facilè conſtat ex hactenus dictis, quoniam virtutes Theologicæ ſunt ſimpliciter perfectiores aliis virtutibus, & habitibus, ut docet D. Th. 1. 2. *q.* 68. *art.* 8. & ſatis liquet ex eminentia objecti, quod attingunt: Sed charitas eſt ſimplici- *D. Thom.* *D. Thom.*

Digitized by Google

ſimpliciter perfectior omnibus virtutibus Theologicis hujus ſtatus: Ergo excedit ſimpliciter omnes hujus ſtatus virtutes. Probatur minor, quia tres tantùm ſunt virtutes Theologicæ, nempe fides, ſpes, & charitas: Sed hæc eſt ſimpliciter perfectior, quàm fides, ut conſtat ex dictis in hoc dubio; & fides eſt ſimpliciter perfectior, quàm ſpes, ut oſtendimus *tractatu præcedenti, diſp.* 2. *dub.* 2. Ergo de primo ad ultimum charitas eſt perfectior ſimpliciter omnibus theologicis virtutibus.

Infertur ſecundò, charitatem non excedere ſimpliciter habitum luminis gloriæ, ſed è contra iſtum eſſe ſimpliciter perfectiorem habitu charitatis. Hoc corollarium continet doctrinam omninò communem inter diſcipulos D. Thom. & oſtenditur breviter ex dictis: Nam quod charitas ſit perfectior ſimpliciter quàm fides, non provenit ex conceptu communi habitus affectivi, cùm potiùs ex hac parte debeat ei cedere; ſed provenit ex modo ſpeciali, quo perfectiùs attingit objectum: Atqui lumen gloriæ in modo attingendi Deum non eſt inferius charitate, cùm attingat ipſum in ſeipſo, & per ſeipſum: Ergo prædictum lumen non eſt imperfectius charitate, ſed potiùs illam ſimpliciter excedit, eo modo quo habitus intellectivi, cæteris paribus, excedunt habitus affectivos.

Contra hoc ultimum conſectarium plura ſolent opponere Scotiſtæ, cenſentes voluntatem eſſe perfectiorem intellectu, & amorem charitatis viſione beatifica. Sed eis occurrunt Thomiſtæ *in tract. de Beatitud.* & N. Complut. *in lib. de Anima, diſp.* 21. *quæſt. ult.* ad quos Lectorem remittimus, ne in re à præſenti inſtituto aliena plus quàm par eſt immoremur.

N. Complut.

DVBIVM III.

An, & quomodo charitas ſit forma cæterarum virtutum.

THeologi conſiderantes maximam charitatis perfectionem, quam dubiis præcedentibus expoſuimus, nihil frequentiùs repetunt, quàm charitatem eſſe formam virtutum; quod tamen irrident Lutherus in reſponſione ad bullam Leonis X. Philippus Melancthon in locis communibus, *tit. de Fide & operibus*, & alii Lutherani. Rurſus ipſi Theologi Catholici variè explicant, qualiter charitas alias virtutes informet. Unde oportet primum illud firmare, & deinde convenientiorem dicendi modum eligere, quæ in hoc dubio præſtare curabimus.

Luther. Philippus Melancthon.

§. I.

Statuitur communis Theologorum aſſertio.

42. Prima concluſio. *Magiſt. D. Thom. D. Bonav. Scotus. Durand. Alexand. D. Thom.*

DIcendum eſt primò, charitatem eſſe formam virtutum. Hanc concluſionem docuit Magiſter *in* 3. *diſt.* 23. cui unanimiter ſubſcripſerunt omnes Scholaſtici, ex quibus ſolùm graviores referemus, D. Thom. *ibidem, quæſt.* 3. *art.* 1. *quæſtiunc.* 1. D. Bonavent. *art.* 1. *quæſt.* 5. & *diſt.* 26. *art.* 1. *quæſt.* 6. ubi Scotus *quæſt. unica, art.* 4. Durand. *diſtinct.* 23. *quæſt.* 8. Alexander 3. *part. quæſt.* 64. *membro* 3. & alii. Idem docuit D. Thom. *in præſ. art.* 8, quem ſequuntur omnes Theologi. Et quamvis hoc epithetum non reperiatur formaliter in ſacris Litteris, & forſan neque in Doctoribus antiquioribus; reperiuntur tamen alia, quæ idem æquivalenter ſignificant: nam *ad Coloſſ.* 3. vocatur *charitas vinculum perfectionis*: & *ad Epheſ.* 3. appellatur *fundamentum, & radix.* Et D. Gregor. 3. *part. Paſtoral. admonit.* 10. illam vocat *matrem virtutum.* D. Bernard. *ſerm.* 2. *de Reſurrect.* dicit eſſe *animam, & vitam fidei.* Similibuſque elogiis utuntur D. Chryſoſt. *hom.* 47. *in Matth.* D. Ambroſ. *orat.* 1. *ante Miſſam*, D. Auguſt. *ſerm.* 18. & 50. & 53. *de verbis Domini*, & *ſerm.* 39. & 44. *de tempore*, & alii Patres communiter. Unde non immeritò potuerunt Scholaſtici, quidquid hæretici ogganniant, omnes illas commendationes unica voce ſimpliciori (qualem diſputationes poſcunt) comprehendere appellando charitatem *formam virtutum.*

Ad Coloſſ. 3. Ad Epheſ. 3. D. Gregor. D. Bernard. D. Chryſoſt. D. Ambroſ. D. Auguſt.

Probatur ratione: Quoniam charitas reſpectu cæterarum virtutum habet id, quod eſt proprium formæ: Ergo eſt, & meritò appellatur forma virtutum. Conſequentia patet, & antecedens oſtenditur; nam proprium eſt formæ dare eſſe, perfectionem, & valorem; hæc quippe non deſumuntur ab eo, quod habet rationem materiæ, ſed ab eo, quod habet rationem formæ, ut inductivè poteſt oſtendi in naturalibus: Atqui charitas dat eſſe, perfectionem, & valorem aliis virtutibus: Ergo charitas reſpectu virtutum habet id quod eſt proprium formæ. Probatur minor tum ex teſtimoniis proximè relatis, tum luculentiùs ex Apoſt. 1. *ad Corinth.* 13. ubi dependentiam aliarum virtutum à charitate his verbis exaggerat: *Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens. Et ſi habuero prophetiam, & novero myſteria omnia, & omnem ſcientiam; & ſi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum. Et ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas; & ſi tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. Charitas patiens eſt, benigna eſt: charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati: omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet. Charitas nunquam excidit, &c.* Quibus apertè docet cæterarum virtutum opera ſine charitate nihil eſſe, nihil prodeſſe; ipſam autem omnium virtutum fructus germinare, & cunctis vitam, & perfectionem afferre.

Ratio. 1. ad Corinth. 13.

Confirmatur: Nam illud habet rationem formæ reſpectu virtutum, quod illas conſtituit in ſtatu virtutis: Sed charitas alias virtutes in ſtatu virtutis conſtituit: Ergo eſt forma virtutum. Major conſtat, quia proprium formæ eſt conſtituere, & dare eſſe. Minor etiam liquet tum ex dictis *dub.* 1. & *dub.* 2. §. 1. tum etiam brevi ratione: Quoniam virtutes conſtituuntur in ſtatu virtutis per hoc, quod attingant ſaltem habitualiter Deum ultimum finem, à quo eſt omnis perfectio: Sed id participant à charitate, quæ Deum ultimum finem vendicat ſibi ſpeciale objectum: Ergo charitas omnes alias virtutes conſtituit in ſtatu virtutis. Quod magis ex dicendis conſtabit.

Confirmatio.

Sed in explicando modum, quo charitas alias 43.
virtutes

Digitized by Google

Diverſæ concluſionis expoſitiones. virtutes format, aut informat, variant Doctores ſuprà relati. Ex quibus unum, aut alterum referamus, ut ex eorum inſufficientia, & impugnatione aperiatur via ad eligendum veriorem. Omnes autem meritò conveniunt in eo, quod charitas non dicitur forma virtutum, quia per ſemetipſam illas informet, vel quia ſit cauſa formalis extrinſeca, per ordinem ad quam ſpecificentur. Nam certum eſt, charitatem non recipi in aliis virtutibus, præſertim ſi reſideant in diſtincta potentia; & virtutes ſpecificari non quidem à charitate, ſed ab objectis adæquatis, quæ per ſe primò reſpiciunt, ut de fide, & ſpe conſtat ex dictis in duobus Tractatibus præcedentibus.

Primus dicendi modus. Quidam ergo dicunt, charitatem eſſe formam virtutum, quia dat illis eſſe meritorias, ſive (& in idem redit) eſſe principium actuum, quibus meremur vitam æternam. Cui ſententiæ favet *D. Thom.* D.Th. *in q. de char. art. 3. in reſp. ad 1. & 9.*

Sed licèt hic dicendi modus verum aſſumat, ut conſtat ex dictis *tract. 16. diſp. 4. dub. 1.* minùs ſufficienter rem declarat; quoniam virtutes exiſtentes in animabus ſanctis poſt hanc vitam verè formantur, & informantur per charitatem; & tamen poſt hanc vitam non ſunt principium actus meritorii; ſiquidem meritum ſecundùm præſentem providentiam reſtringitur ad ſtatum unionis animæ ad corpus mortale: Ergo informatio hæc inſufficienter exponitur per hoc, quod virtutes habeant à charitate eſſe principium operis meritorii.

Alia ſententia. Alii dicunt, charitatem eſſe formam virtutum, quia cæteræ virtutes illam imitantur tanquam exemplar. Quod placuit *D.Thom.* D. Thom. *q. 14. de verit. art. 5. ad 3.* ubi ait: *Dicendum quod modus, quo charitas dicitur forma virtutum, appropinquat ad modum illum, quo exemplar formam dicimus; quia id quod eſt perfectionis in fide, à charitate deducitur, ita quod charitas habeat illud eſſentialiter, fides verò, & cæteræ virtutes participativè.* Et ſimilia habet *D. Thom.* *in 3. diſt. 27. q. 2. artic. 4. quæſtiunc. 3.*

Sed hunc dicendi modum corrigere videtur D.Thom. *in præſ. art. 3. ad 1.* ubi ait: *Dicendum quod charitas dicitur eſſe forma aliarum virtutum, non quidem exemplariter, aut eſſentialiter, ſed magis effectivè, &c.* Et meritò, quia exemplar propriè dictum eſt illud, ad cujus ſimilitudinem aliquid fit; cæteræ autem virtutes, & præcipuè intellectuales, non fiunt ad inſtar charitatis, ſed habent rationes longè diverſas, ut ex ſe liquet; unde nequeunt dici informatæ charitate, quia iſta ſit illarum exemplar. Nec *D.Thom.* D. Thom. id intendit locis citatis, ſed ſolùm, quod aliæ virtutes ut charitate formatæ illam imitentur in modo operandi, quatenus charitas ex propria ratione attingit Deum finem ultimum, & aliæ virtutes ex ejus formatione tendunt in eundem finem modo infrà declarando.

44. *Legitima explicatio. D. Thom.* Verus ergo dicendi modus eſt ille, quem proponit D. Thom. *in præſ.* nempe charitatem dici formam virtutum ex eo, quod cæteræ virtutes ex motione, & imperio charitatis tendunt in Deum ultimum finem, & participant ordinem ad illum: hic autem ordo habet rationem formæ reſpectu virtutum, & operationum ab eis procedentium, quia illas complet, actuat, & perficit ultimo complemento in linea moris, ex quo habent & eſſe in ſtatu virtutis, & eſſe (ſuppoſitis aliis conditionibus) meritorias. Quod autem id participent à charitate, liquet; nam omne, quod eſt tale per participationem, habet eſſe tale per dependentiam ab eo, cui talis ratio convenit eſſentialiter: cæteræ autem virtutes ſolùm habent ſecundùm participationem quandam reſpicere Deum ultimum finem, cùm ex ſe reſpiciant objecta inferiora; charitas verò ſecundùm ſuam eſſentiam, & ſpeciem illum reſpicit tanquam objectum proprium, & ſui ſpecificativum: Ergo ordo ad Deum ultimum finem repertus in aliis virtutibus, & in earum operibus, derivatur ex charitate, quæ proinde meritò appellatur forma virtutum.

Nec refert, ſi contra hanc doctrinam objicias: 45. *Objectio.* Nam eſſe formam omnium virtutum eſt proprium charitatis: Sed ordinare actus aliarum virtutum ad ſuum finem non eſt proprium charitatis: Ergo charitatem eſſe formam virtutum, non rectè explicatur per hoc, quod earum actus ordinet ad ſuum finem. Probatur minor, quia actus temperantiæ, v.g. aut fortitudinis, poſſunt fieri ex fine pœnitentiæ, ut ſi quis per ea opera intendat ſatisfacere pro peccatis, in quo eventu pœnitentia ordinat actus aliarum virtutum ad ſuum finem. Quod magis apparet in virtutibus religionis, & juſtitiæ legalis; quia nullum eſt opus, quod non poſſit fieri ex motivo boni communis, quod reſpicit illa juſtitia; vel ex motivo cultus divini, quem reſpicit religio. Ergo ordinare actus aliarum virtutum ad ſuum finem non eſt proprium charitatis.

Confirmatio. Confirmatur: Nam ſi charitas dicitur forma religionis, quia ordinat ejus actum ad Deum ultimum finem, qui eſt charitatis objectum, eadem ratione religio appellabitur forma charitatis, cùm poſſit hujus actum ordinare ad Dei cultum, qui eſt objectum religionis.

Satisfit objectioni. Reſpondetur objectioni, quod ordinare actus aliarum virtutum ad finem proprium virtutis imperantis aliter convenit charitati, & aliter cæteris virtutibus. Nam charitati convenit per ſe tam ex parte ſua, quàm ex parte actus ordinati. Ex parte quidem ſua; nam cùm habeat pro objecto ultimum finem, debet eſſe primum movens in ordine ad illum, eo quòd qualis eſt ordo finium, talis eſt ordo agentium, & moventium: qua etiam ratione pertinet ad voluntatem movere omnes alias potentias quoad exercitium, ut explicuimus *tract. 10. diſp. 2. à n. 55.* Ex parte etiam actus imperati, ſive ordinati; nam cùm ejus objectum debeat eſſe non quidem finis ultimus, ſed intermedius; & iſte dicatur talis per ordinem ad ulteriorem finem, per ſe convenit actibus aliarum virtutum, quod ex charitate ad finem ultimum ordinentur. Unde licèt talis ordo ſit extra ſpeciem prædictorum actuum, quæ ex eorum objecto, & fine proximo deſumitur; nihilominus non convenit eis omninò per accidens, ſed per ſe, & valdè connaturaliter intra ſuum ordinem. Hæc autem non verificantur in actibus imperantibus, & imperatis aliarum virtutum, comparatis inter ſe; nam actibus religionis prorſus accidit, quod ordinentur ad objectum pœnitentiæ, & ſic de aliis; & juſtitia legalis non imperat, ſaltem per ſe, omnes actus, ſed eos ſolùm qui debentur. Unde ordinare per ſe omnes actus ad proprium imperantis objectum ita eſt proprium charitatis, ut nulli alteri virtuti conveniat.

Addimus, quod licèt aliæ virtutes ordinent ad ſuum finem actus aliarum virtutum, nihilominus eos non ordinant ſecundùm omnem rationem

tionem in eis repertam, ſed ſolùm ſecundùm eam ſpecialem rationem, ſecundùm quam ad finem imperantis conducunt. Verbi causâ, pœnitentia ordinat quidem actus temperantiæ, & fortitudinis ad ſuum finem ſecundùm quod ſatisfactorii ſunt, quo pacto conducunt ad ejus ſpecialem finem, qui eſt ſatisfacere pro peccato; ſed non imperat eos ſecundùm alias rationes, quæ ſatisfactionem non explicant. Charitas autem ordinat ad ſuum finem actus aliarum virtutum ſecundùm omnem rationem in eis repertam, quia omnis talis ratio eſt referibilis in Deum ultimum finem, quem reſpicit ut objectum ſpeciale.

Occurritur confirmationi. Ad confirmationem negamus ſequelam, quia nec religio, nec alia virtus ſecundùm ſibi propriâ conſiderata, poteſt propriè loquendo ordinare actus charitatis ad objectum virtutis imperantis. Nam actus charitatis eſt amor ultimi finis, & actus aliarum virtutum ſunt attingentiæ, ſive electiones mediorum; amor autem finis non ordinatur ad media tanquam ad finem cujus gratiâ, ſed potius econtrà media, & eorum amor ſunt propter finem, & oriuntur ex ejus amore. Diximus *ſecundùm ſibi propria*, & *propriè loquendo*, quia ſi loquamur de virtutibus ut motis, & imperatis à charitate, poſſunt actum charitatis imperare, quatenus ab ea moventur, ut imperent ejus actum, ordinando illum ad ipſarum objecta tanquam ad finem effectum, ſicut merita Chriſti Domini ordinantur ad noſtram ſalutem. Sed hoc non eſt imperare *propriè*, aut *ex propriis*, ſed moveri ex præſuppoſito amore charitatis, quæ ſupra ſeipſam reflectitur, & mediis actibus aliarum virtutum imperat ſibi, ut ſic loquamur, novum exercitium: quemadmodum voluntas ſolet movere intellectum, ut imperet novum actum voluntatis, ubi tota efficacia ultimatè ad voluntatem reducitur.

46. Corollariũ. Ex qua doctrina obiter infertur, quod licèt lumen gloriæ, & fides, & ſpes theologica attingant immediatè Deum in ſeipſo; nihilominus habent à charitate formationem, & conſummatum ſtatum virtutis. Quoniam prædicti habitus non reſpiciunt Deum ſub ratione finis; ſed fides, & lumen attingunt illum ſub ratione veri cum differentia clari, & obſcuri; ſpes autem reſpicit illum ut bonum proprium arduum, ut ſuis locis explicuimus: unde non ex ſe, ſed à charitate habent ordinari in Deum ſub ratione

D. Thom. ultimi finis. Et propterea dixit D.Thom. *q.28. de verit. art.4. ad 6* quod *licèt credere Deo, vel Deum poſſit eſſe ſine juſtitia, tamen credere in Deum, quod eſt actus fidei formatæ, ſine gratia, vel juſtitia eſſe non poteſt*; atque ideo ſine charitate, per quam gratia ſicut per virtutem proximam habet ordinare in finem.

47. Objectio. Sed objicies: Nam hic ordo, per quem charitas dicitur formare alias virtutes, & earum operationes, vel eſt aliquid reale intrinſecum ſuperadditum earum entitatibus, vel eſt pura denominatio extrinſeca, aut ens rationis? Si dicatur hoc ultimum, ſequitur charitatem impropriè appellari virtutum formam. Primum autem dici non valet: tum quia charitatis operatio eſt actus immanens, & ſic nequit aliquid efficere in aliis potentiis, ut ſunt intellectus, & appetitus ſenſitivus, in quibus reſident plures virtutes. Tum quia earum actus ſine ulla variatione intrinſeca poteſt referri in ultimum finem, ut ſi homo eleemoſynam, quam priùs in Deum non referebat, poſtea ordinet ad illum.

Hæc objectio poſcit, ut explicemus, per quid charitas formet alias virtutes, quæ eſt ſecunda pars hujus dubii.

§. II.

Alia concluſio pro perfecta dubii reſolutione.

Dicendum eſt ſecundò, virtutes, & earum actus formari per aliquid reale intrinſecum derivatum ex charitate. Hæc concluſio eſt omninò conſona his, quæ diximus *in tract. de Merito, diſp.4. dub.1.* illamque tuentur B. Albertus *in 3. diſt.27. art.3.* Ægidius *quodl.b.6 q.3.* Cajet. *in hoc art.8.* ut ſatis ſe explicat illis verbis: *Non ſolùm charitas informat effectivè, quia imperat, & ordinat; hoc enim commune eſt omni imperanti, & ordinanti; ſed quia participatio paſſiva imperii, & ordinationis ſua eſt velut forma conſtituens actus alios in eſſe virtuoſo ſimpliciter.* M. Herrera *in MS. ad art.8. concl.4. & 5.* Ferre *quæſt.11. § 3.* Joan. à S. Thom. *in lib. de anima, q.12. art.6.* & alii. 48. Secunda concluſio obiectioni ſatisfaciens. B. Albert. Ægidius. Caietan. M. Herrera. Ferre. Ioan. à S Thom.

Probatur primò ex D. Thom. qui hanc aſſertionem ſatis apertè docet tum *in hoc artic. in reſp. ad 1.* ubi docuit charitatem non dici formam virtutum exemplariter, aut eſſentialiter, *ſed magis effectivè, in quantum ſcilicet omnibus formam imponit ſecundùm modum prædictum.* Non poſſet autem charitas formare effectivè virtutes, neque illis imponere formam, niſi aliquid à charitate deſcenderet, quod virtutes, & earum actus afficeret. Tum *in q.4. de verit. artic.6. in reſponſ. ad 9.* ubi ait: *Quando ſuperior vis perfecta eſt, ex eius perfectione relinquitur aliqua perfectio in inferiori, & ſic cùm charitas eſt in voluntate, eius perfectio aliquo modo redundat in intellectu, & ſic charitas non ſolùm actum fidei, ſed ipſam fidem informat.* Ubi palam docet aliquid ex voluntate perfecta per charitatem derivari ad fidem, & ejus actum; eademque ratio eſt de aliis virtutibus. Tum *in lib.3 Sent. diſt.27. q.2. art.4 quæſtiunc.3. in corp. & in ſolut. argumentorum*, cujus verba infrà referemus. Probatur ex D.Thom. D.Thom. D.Thom. D.Thom.

Probatur aſſertio quoad utramque partem ratione deſumpta ex D. Thom. oſtendendo unam ab alia; quoniam formatio actus virtutis inferioris per charitatem importat aliquid reale intrinſecum derivatum ex charitate: Ergo idem proportionabiliter importat formatio habitus virtutis inferioris per charitatem. Probatur antecedens, quia formatio actus virtutis per charitatem conſiſtit in eo, quod ordinetur, ſive referatur non ſolùm ad finem proximum proprium virtutis, à qua elicitur; ſed etiam ad finem ultimum proprium charitatis, à qua imperatur: ſed hic ordo, ſive habitudo actus virtutis inferioris ad finem ultimum eſt aliquid intrinſecum derivatum à charitate: Ergo formatio actus virtutis inferioris per charitatem importat aliquid intrinſecum derivatum à charitate. Major conſtat ex dictis *§. præced.* Conſequentia eſt legitima, & minor ſuadetur: tum quia cùm aliquis actus attingit aliquem finem, nequit non dicere verum ordinem, ſive habitudinem realem ad talem finem: Ergo quando actus virtutis inferioris ordinatur ad finem charitatis, illumque attingit, nequit non importare verum ordinem, & realem habitudinem ad talem finem: cumque hujuſmodi ordo non conveniat actui virtutis inferioris ex propria ratione, ſive ex parte virtutis 49. Fundamentum. D.Thom.

proximæ,

Digitized by Google

proximæ à qua elicitur, opus eſt, quod illum participet ex influxu charitatis, cui per ſe convenit illum finem attingere. Tum etiam, quia actus, & effectus ſortiuntur diverſam modificationem ſecundùm finem ad quem ordinantur ex motione agentis intendentis talem finem; & propterea ſciſſio ligni ad ædificandam domum, diverſam modificationem importat, ac ſciſſio ligni ad comburendum: Ergo cùm actus virtutis inferioris ex inclinatione charitatis ordinatur ad ejus finem, eo ipſo conſequitur aliquam modificationem intrinſecam derivatam à charitate. Tum denique, quia actus virtutis inferioris ratione ordinis ad Deum ultimum finem conſequitur valorem adæquatum ad merendum vitam æternam de condigno, ut oſtendimus *tract. 16. diſp. 4. dub. 5.* Sed hic valor non eſt ens rationis, nec denominatio extrinſeca, ſed aliquod prædicatum reale: Ergo ordo, quem actus virtutis inferioris habet ex motione charitatis ad ejus finem, eſt aliquid reale: cumque talis ordo non pertineat ad ſpeciem prædicti actus, ſequitur eſſe aliquid ſibi intrinſece ſuperadditum.

Adde libertatem, ſive habitudinem actuum noſtrorum ad principium indifferens non eſſe ens rationis, aut denominationem extrinſecam, ſed eſſe aliquid reale intrinſecum ſuperadditum actuum entitati, ut oſtendimus *tract. 10. diſp. 2. dub. 4.* & moralitatem, ſive ordinem noſtrorum actuum ad objectum ut ſubjectum regulis rationis non eſſe ens rationis, aut denominationem extrinſecam, ſed aliquid reale, & intrinſecum diſtinctum ab entitate phyſica actuum, ut probavimus *tract. 11. diſp. 1. dub. 3.* Ergo idem proportionabiliter dicendum eſt de ordine actus virtutis inferioris ad finem charitatis, ſive ad proprium objectum, ut ſubditur tali fini.

50. Ex quibus facilè oſtenditur conſequentia primi enthymematis; quoniam illud intrinſecum, quo actum virtutis inferioris formari diximus, debet præhaberi in principio proximo elicitivo talis actus: Sed hujuſmodi principium non eſt charitas, ſed virtus inferior, cui actus ſecundùm ſpeciem correſpondet: Ergo prædicta virtus debet formari in ſeipſa per aliquid intrinſecum, ratione cujus præcontineat ordinem ad charitatis finem, qui in ſuis actibus reperitur: cumque hujuſmodi vis non conveniat virtuti inferiori ex ſe, ſed ex influxu charitatis, cui per ſe convenit reſpicere illum finem, ſequitur virtutes inferiores formari intrinſecè per aliquid reale, quod derivetur ex charitate. Cætera conſtant, & minor probatur: tum quia certum eſt, quod charitas non elicit actus virtutum inferiorum, aliàs non eſſet niſi unica virtus pro omnibus actibus; ſed eorum elicentia pertinet ad ſpeciales virtutes, eas videlicet, quibus objecta ſpecificativa actuum ſpecialiter correſpondent. Tum etiam, quia ille modus, aut ordo in actibus repertus non fit per ſe, atque ideo non terminat immediatè actum charitatis; ſed fit ad productionem actus, quem afficit, & conſequenter debet elici, & immediatè procedere ab eodem principio. Tum denique, quia non ſemel contingit, quod virtus inferior eliciat actus formatos, ſive ordinatos ad finem charitatis, quin adſit formalis hujus influxus, ut ſi quis juſtificatus per attritionem intra Sacramentum, eliciat aliarum virtutum opera priuſquam eliciat actum formalem charitatis: in quo eventu nequit ordo ad Deum ultimum finem, qui in talibus operationibus reperitur, revocari ad aliud principium proximum, quàm ad virtutes tunc operantes. Recolantur quæ diximus *tract. 16. diſput. 4. dub. 6.*

Quam doctrinam tradit D. Thom. *loco ſuprà cit. ex 3. Sent.* cujus verba quia eleganter, & optimè rem præſentem declarant, placet tranſcribere. 51.

Fulcitur hic diſcurſus auctoritate D. Thom.

D. Thom.

Charitas, inquit, *ad omnes alias virtutes comparatur & ut motor, & ut finis, & ut forma. Quod autem motor ſit omnium aliarum virtutum, ex hoc patet, quia ipſum bonum quod eſt objectum charitatis ſub ratione finis, eſt finis virtutum. In omnibus autem potentiis, vel artibus ordinatis ita accidit, quod ars, vel potentia, quæ eſt circa finem, ordinat aliarum actus ad finem proprium; ſicut militaris, quæ eſt propter victoriam, & ad omne officium bellicum ordinatur, ordinat equeſtrem, & navalem, & omnia hujuſmodi in ſuum finem. Et ideo dicitur charitas mater aliarum virtutum, in quantum earum actus producit ex conceptione finis, in quantum habet ſe per modum ſeminis, cum ſit principium in operabilibus, ut dicit Philoſophus. Et ſecundùm hoc dicitur imperare actus inferiorum virtutum, ſecundùm quod facit eas operari propter finem ſuum; & ſecundùm hoc movet alias inferiores ad finem ſuum. Unde charitas etiam omnes alias virtutes ad ſuum finem movet, & ſecundùm hoc dicitur earum actus imperare. Hoc enim intereſt inter elicere actum, & imperare, quòd habitus, vel potentia elicit illum actum, quem producit circa objectum, nullo mediante; ſed imperat actum, quem producit mediante potentiâ, vel habitu inferiori circa objectum illius potentiæ. Si ergo charitas eſt motor aliarum virtutum, ſimiliter etiam finis; quia hoc commune eſt in omnibus virtutibus, quod actus earum ſunt proximi fines ipſarum, cùm actus ſit perfectio ſecunda, habitus perfectio prima; & minus completum ordinatur ad magis completum ſicut ad finem. Finis autem inferioris potentiæ, vel habitus ordinatur ad finem ſuperioris, ſicut finis militaris ad finem civilis. Unde actus omnium aliarum virtutum ordinantur ad actum charitatis ſicut ad finem, & propter hoc charitas dicitur præcepti finis. Similiter etiam patet, quod eſt forma perficiens unamquamque virtutem in ratione virtutis. Inferior enim potentia non habet perfectionem virtutis, niſi ſecundùm quod participat perfectionem potentiæ ſuperioris: ſicut habitus, qui eſt in iraſcibili, non habet rationem virtutis, ut dicitur in 4. Ethic. niſi in quantum intellectum, & diſcretionem recipit à ratione, quam perficit prudentia; & ſecundùm hoc prudentia ponit modum, & formam in omnibus aliis virtutibus moralibus. Omnes autem aliæ virtutes, quæ ſunt meritoriæ vitæ æternæ, ſecundùm quod nunc loquimur de virtutibus, ſunt in potentiis voluntati ſubjectis, quia nullus actus alicujus potentiæ poteſt eſſe meritorius, niſi in quantum habet aliquid de voluntario: quod contingit ex hoc, quod voluntas imperat, & movet actus aliarum potentiarum. Unde non poteſt eſſe, quod aliquis habitus exiſtens in aliqua potentia animæ habeat rationem virtutis, loquendo de virtutibus meritoriis, de quibus hîc loquimur, niſi ſecundùm hoc, quod in illa potentia participatur aliquid de perfectione voluntatis, quam charitas perficit. Et ideo charitas eſt forma virtutum aliarum omnium, ſicut prudentia moralium. Et hic eſt unus modus, quo charitas eſt forma aliarum virtutum. Alii autem duo modi poſſunt accipi ex hoc, quod ipſa eſt motor, & finis, in quantum movens ponit motum ſuum in inſtrumento, & ea quæ ſunt ad finem diriguntur ex ratione finis. Et ita modus charitatis participatur*

Digitized by Google

in aliis virtutibus, in quantum moventur à charitate, & inquantum ordinantur in ipſum, ſicut in finem. Hactenus D. Thomas.

52. Conſectarium. Ex quibus habemus titulos, propter quos charitas appellatur forma virtutum, qui tamen ad unum radicaliter reducuntur, ad hunc videlicet, quod charitas ex propria ſpecie reſpicit Deum ſub ratione finis ſimpliciter ultimi; hinc enim ſubordinat ſuo objecto fines ſpeciales aliarum virtutum, & imperat illarum actus, ut D. Thom. optimè declarat. (D. Thom.) Habemus etiam, quod charitas informet virtutes non ſolùm infuſas, ſed etiam adquiſitas; immò verò & omnes potentias naturales, quæ ſubduntur voluntati, & ejus libertatem aliquo modo participant. Quoniam omnia hujuſmodi poſſunt agere ex motione, & imperio charitatis, eliciendo operationes cum ordine ad Deum finem ultimum, qui eſt ipſius objectum. Cumque ex ſe non habeant vim ſufficientem ad efficiendum illum ordinem in propriis actibus, opus eſt quod participent aliquid intrinſecum de linea charitatis, quo perficiantur, & eleventur, ut poſſint agere in ordine ad finem illius. Denique habemus hoc intrinſecum (quod non immeritò poſſumus virtualem charitatem appellare,) afficiens potentias, & virtutes non eſſe purè tranſiens, aut fluere cum operatione, ſed eſſe quid habituale, & permanens. Tum quia omnes virtutes, & vires animæ in juſto dicuntur formatæ, & vivæ per charitatem; & tamen non ſemper operantur. Tum etiam, quia omnes virtutes juſti habent habitualiter ſtatum virtutis, & inclinant habitualiter ad actus non præcisè ſecundùm ſpeciem acceptos, ſed etiam ad actus formatos, & meritorios vitæ æternæ: quam inclinationem non habent ex ſe, ſed participant à charitate per illud intrinſecum, quod ab ipſa derivatur. Tum denique, nam cùm charitas ex una parte radicetur in gratia, quæ eſt naturâ ſuperior, & ex alia parte ſit ſumma inclinatio ad Deum ultimum finem, debet dominari ſimpliciter toti ſuppoſito, cuncta ejus, quæ capacia ſunt libertatis, convertendo ad Deum, & ſubjiciendo ipſi ut fini. Et quia per ſeipſam nequit præſtare hujuſmodi paſſivam, & formalem omnium virtutum, & virium animæ converſionem, ſive ſubjectionem, cùm per ſeipſam ſolùm immediatè afficiat unicam, & determinatam animæ potentiam, nempe voluntatem, cui ineſt; oportet quod diffundat aliquam ſui participationem ad prædictas vires, & virtutes, ut ſic maneant habitualiter ipſi ſubjectæ, tendantque habitualiter in ejus finem. Quæ perfectio nulli virtuti, quàm charitati convenire valet; cùm ipſa ſola habeat tantam univerſalitatem in movendo, ſimili planè, & perfectiori modo, quo voluntas ſe habet in ordine naturali.

53. Objectio. Sed contra hanc doctrinam, & contra aſſertionem, quam illâ fulcimus, objicies primò: Quia nihil poteſt à charitate derivari, niſi per ejus actum: Sed informatio, quam cæteris virtutibus attribuimus, convenit illis ante exercitium charitatis: Ergo ſignum eſt, quod nihil intrinſecum ponit in virtutibus, ſed formatæ dicentur quatenus connotant in eodem ſuppoſito habitum charitatis, per quem habitualiter in Deum finem ultimum referuntur.

Reſpondetur, quod licèt ante exercitium actuale charitatis nihil poſſit ab ea derivari per efficientiam rigoroſam, poteſt tamen per ſimplicem dimanationem, eo proportionali modo, quo virtutes fluunt à gratia, & proprietas à natura; qui influendi modus reducitur ad genus cauſæ efficientis, ut modò ſupponimus ex iis, quæ docent N. Complut. *in lib. Phyſic. diſp. 10. quæſt. 7.* (N. Complut.) Quod autem ſic contingat in præſenti, non abſque fundamento aſſerimus; nam licèt virtutes poſſent utcumque dici formatæ, ſive relatæ habitualiter ad Deum finem ultimum ex connotatione habitus charitatis in eodem ſubjecto exiſtentis; nihilominus hæc connotatio, aut denominatio extrinſeca nequit ſufficere, ut contineant, & efficiant in ſuis actibus aliquam rationem, quam ex ſe non continent, nec valent producere, cujuſmodi eſt ordo actualis operationis in Deum ultimum finem. Videmus autem, quod virtutes eliciunt actus formatos, ſive relatos in Deum ultimum finem, ac proinde meritorios vitæ æternæ, priuſquam charitas ſuam operationem eliciat, ut contingit cùm homo juſtificatus cum ſola attritione intra Sacramentum immediatè elicit actus fidei, ſpei, aut aliarum virtutum. Unde fateri oportet, quod virtutes formentur ante actuale, & formale charitatis exercitium, & conſequenter quod aliquid de linea charitatis derivetur ad prædictas virtutes per ſimplicem dimanationem, cùm charitas primò infunditur. Præſertim cùm proprium hujus virtutis ſit habere omnes vires animæ ſic diſpoſitas, ſibi ita ſubjectas, & fini ultimo ſubordinatas.

54. Replica. D. Thom. Sed inſtabis *primò*: Quoniam D. Thom. ex eo probat, quod charitas format cæteras virtutes, quia imperat illis, & movet ad earum actus: Ergo vel virtutes non formantur per charitatem ante exercitium ipſius, vel hæc formatio fit per aliquid extrinſecum, videlicet per charitatem in eodem ſubjecto exiſtentem. *Secundò*; nam hujuſmodi formatio virtutum ad hoc ponitur, ut poſſint elicere actus formatos, ſive relatos in Deum finem ultimum: Sed ad hoc ſatis eſt, quod virtutes recipiant illud intrinſecum de linea charitatis, quando actu operantur, ſicut inſtrumentum elevatur cùm actu agit: Ergo non requiritur, quod virtutes habeant hanc habitualem informationem. *Tertiò*, quia electio mediorum provenit ex amore finis, atque ideo nequeunt virtutes attingere ſua objecta cum ſubordinatione ad Deum finem ultimum, niſi ex præſuppoſito amore charitatis: Ergo falsò dicimus, quod virtutes eliciant actus formatos, priùs quàm charitas exerceat ſuam operationem.

Diluitur prima. Reſpondetur ad primum, rationem illam D. Thomæ optimam eſſe, nam ſi charitas movet virtutes ad ſuos actus, aliquid in hujuſmodi actibus debet reducere, quod ſit de linea charitatis, & manifeſtet indolem principii imperantis. Sed quia oportet, quod virtus immediatè eliciens præcontineat perfectionem operantis, propterea cum eodem S. Doctore colligimus, virtutes formari per aliquid habituale: tum ut poſſint connaturaliter à charitate moveri: tum ut habitualiter ſint ipſi ſubjectæ, & contineant formationem actualem, quam ſuis actibus communicant. Sicut ante motionem actualem Spiritus ſancti ponuntur dona quædam ſpecialia, ut homo ſit promptè mobilis ab illo, juxta doctrinam D. Thom. 1. 2. *quæſt. 68. art. 1. & 3.* (D. Thom.) Et quemadmodum

Digitized by Google

antequam homo moveatur ad virtutum opera, ponuntur habitus virtutis, per quos diſponitur ad recipiendam talem motionem, & continet habitualiter perfectionem repertam in operibus, ut tradit S. Doctor *in eadem* 1.2. *quæſtion.* 110. *articulo* 2. ubi ait: *Non eſt conveniens, ut Deus minùs provideat his, quos diligit ad ſupernaturale bonum habendum, quàm creaturas, quas diligit ad bonum naturale. Creaturis autem naturalibus ſic providet, ut non ſolùm moveat eas ad actus naturales, ſed etiam largiatur eis formas, & virtutes quaſdam, quæ ſunt principia actuum, ut ſecundùm ſeipſas inclinentur ad hujuſmodi motus. Et ſic motus, quibus à Deo moventur, fiunt creaturis connaturales, & faciles, ſecundùm illud Sapient.* 8. *Et diſponit omnia ſuaviter. Multò igitur magis illis, quos movet ad conſequendum bonum ſupernaturale æternum, infundit aliquas formas, ſeu qualitates ſupernaturales, ſecundum quas ſuaviter, & promptè ab ipſo moventur ad bonum æternum conſequendum.* Sic ergo in noſtro caſu, ut omnes virtutes, tam infuſæ, quàm acquiſitæ, & omnes vires animæ, quæ voluntati ſubduntur, ſint habitualiter diſpoſitæ ad agendum ſecundùm imperium charitatis, & ad producendum ejus ordinem in propriis actibus, debent perfici, & informari per aliquid habituale intrinſecum de linea charitatis, quod actualem ejus motionem poſſit præcedere.

D. Thom.

55. Satisfit ſecundæ.

Ad ſecundum patet ex proximè dictis; nam licèt virtutes poſſent recipere illam elevationem, quando actu imperantur à charitate, nihilominus magis congruit, quod illam formationem, & elevationem participent habitualiter, & à prima charitatis infuſione. Tum ut dicantur habitualiter vivæ, & formatæ: tum ob inclinationem charitatis, quæ quantum fieri poteſt, ſubordinat eas, & omnia ultimo fini: tum quia aliquando eliciunt actus formatos ante actualem, & formalem charitatis motionem. Nec id, quod dicitur de inſtrumentis, verificatur univerſaliter; nam virtutes inſtrumentariæ conjunctæ, cujuſmodi eſt calor ignis in ordine ad producendum alium ignem, ex ſua dimanatione habent habitualem vim ad attingendum effectum principalis agentis. Et plures animæ potentiæ ex conjunctione ad potentiam ſuperiorem participant habitualem vim ad aliquid excedens propriam ſpeciem ſibi relictam, ſicut dicitur de æſtimativa hominis, quæ ob hanc rationem poteſt circa ſingularia diſcurrere. Et ſic proportionabiliter virtutes, & vires animæ charitati conjunctæ participant aliquid ab ea, ut poſſint elicere actus cum ordine ad objectum illius, nempe ad Deum ultimum finem.

Occurritur tertiæ.

Ad tertium concedimus, electionem quatenus talem, ſupponere amorem, ſive intentionem finis. Sed non oportet, quod omnes actus, quos formatos, & relatos in finem charitatis dicimus, ſint formales electiones in ordine ad finem hujus virtutis, & quod attingant propria objecta cum expreſſo reſpectu ad talem finem; ſed ſatis eſt, quod ſint tales virtualiter, quatenus attingendo propriam materiam participant ordinem charitatis in ordine ad finem illius. Ad quod ſufficit ſimilis virtualis intentio, quæ ſemper adeſt, quoties actus honeſti à juſto exercentur. Nam licèt tales actus non ſemper præcedat formalis charitatis amor, præcedit tamen virtualis, eo quòd voluntas charitate formata nullum actum honeſtum imperat, quin in ſuo imperio explicet modum, ſive ordinem charitatis. Unde licèt ejus actus ſit alterius ſpeciei quoad entitatem; tamen quoad formationem eſt virtualiter actus charitatis, & amor Dei ſuper omnia. In quo ſenſu omnes etiam actus charitate formati non tam dicendi ſunt electiones, quàm intentio, ſive amor Dei finis ultimi; atque ideo ſecundùm hanc rationem conſiderati non ſupponunt neceſſariò aliam formalem intentionem, quanvis conſiderati ſecundùm entitatem, & ſpeciem, quo pacto ſe habent de materiali ad formationem, quam à charitate participant, verſentur immediatè circa media, & poſſint electiones appellari.

56. Alia objectio.

Addimus, quod etſi actus aliarum virtutum non ſemper ſupponant amorem charitatis ut exercitum, ſemper tamen illum ſupponunt ut exactum, quia per ſe loquendo charitas, cùm infunditur, prorumpit in proprium actum, à quo ſicut à diſpoſitione ultima, & omninò connaturali dependet; atque ideo illud, quod à charitate ad alias virtutes, & vires animæ derivatur, dimanat à charitate non præcisè habituali, ſed à charitate amante, & intendente ſuum finem. Supplet tamen quandoque Deus hunc actum, ut contingit in juſtificatione, quæ intra Sacramentum fit. Sed hoc non tollit, quod actus aliarum virtutum ut formati illum per ſe ſupponant, & ab eo dependeant.

Objicies ſecundò: Nam ex doctrina hactenus tradita ſequitur, habitum charitatis non eſſe unicum, ſed multiplicem; quod eſt contra communem Theologorum ſententiam. Probatur ſequela, quia illud quod à charitate ad alias virtutes, & vires animæ derivari dicimus, afficit illas habitualiter, & permanenter, & conſequenter nequit non eſſe habitus: aliunde autem verſatur circa Deum finem ultimum, qui eſt objectum proprium charitatis, atque ideo habet propriiſſimam charitatis rationem. Cumque multiplicetur juxta pluralitatem virtutum, & potentiarum, quas afficit, liquidò inferri videtur, habitum charitatis non eſſe unicum, ſed plures.

Solutio.

Reſpondetur negando ſequelam, quam probatio minimè evincit. Tum quia de ratione habitus eſt, quod ſit qualitas completa; id verò, quod à charitate ad alias virtutes derivatur, non eſt qualitas completa, ſed modalis; & ideo licèt ſit permanens, non habet rationem habitus: nec abſolutè poteſt appellari charitas, ſed appellatur charitas virtualis, ſeu participatio charitatis. Tum etiam, quia habitus ordinatur per ſe primò ad actum ſecundùm ſpeciem acceptum, non verò ad aliquam ejus modificationem ſpeciei accidentariam; id autem quod ex charitate participatur in aliis virtutibus, non ordinatur per ſe primò ad earum actus ſecundùm ſpeciem conſideratos, cùm ad id ſufficiant ipſæ virtutes; ſed deſervit, ut virtutes eliciant actum non ſolùm quoad ſpeciem, ſed ut ordinatum, & relatum in Deum ultimum finem; quod virtutes ſibi relictæ præſtare non poſſent, ut ſuprà diximus. Poteſtque hæc doctrina magis declarari exemplo modi intenſionis, qui habitualis eſt, & verſatur circa objectum virtutis, cùm ſit perfectio ipſius virtutis; & tamen nec virtus, nec habitus eſt, ſed modificatio, & determinatio virtutis. Unde formatio illa virtutum à charitate derivata habitus

Digitized by Google

habitus non eſt, nec propriam aliarum virtutum rationem impedit, ſed præſtat ut virtutes inferiores operentur & ſecundùm rationem ſibi propriam, & ſecundùm rationem charitatis, ut optimè docuit D. Thom. *loco ſuprà cit. ex 3. Sent. in reſp. ad 5.* ubi ait: *Dicendum quod inferiora participant perfectiones ſuperiorum ſecundùm modum ſuum; & ideo participationes determinantur in participantibus ex capacitate, & natura participantium. Et ideo unaquaque virtus, quæ eſt in inferiori potentia, habet quandam formam, quæ eſt virtus ex participatione ſuperioris potentiæ: ſed formam, quæ eſt hæc virtus, habet ex natura propriæ potentiæ per determinationem ad proprium objectum. Et hanc formam, & modum ponit unaquaque virtus circa ſuum actum, & iterum illam formam, vel modum, quem habet ex ſuperiori; ſicut temperantia in actu ſuo ponit modum proprium, & prudentiæ, & charitatis, & gratiæ.* — *D. Thom.*

57. *Tertia objectio.* Objicies tertiò: Nam ſi aliquid à charitate manaret, quo virtutes, & vires animæ informarentur, deberet eſſe ſupernaturale, juxta qualitatem principii, à quo profluit, & conditionem finis, ad quem ordinatur: Sed nequit eſſe ſupernaturale: Ergo falſum eſt, quod à charitate aliquid dimanet, quo virtutes, & vires animæ intrinſecè formentur. Probatur minor; quoniam virtutes, & vires animæ dicuntur charitate formari non ſolùm in ordine ad actus ſupernaturales, ſed etiam naturales, cùm actus entitativè naturales poſſint ad finem charitatis referri, & mereri vitam æternam. Ad actus autem naturales entitativè non concurrit potentia obedientialis, ſed naturalis. Et ideo ſi potentia, aut virtus illorum elicitiva informaretur per aliquid intrinſecum, iſtud deberet eſſe quid naturale, & ejuſdem ordinis cum potentia, aut virtute; ſupernaturalia enim non recipiuntur in potentia naturali, ſed in potentia obedientiali. Ergo ſi aliquid derivaretur ex charitate, ut potentiæ, & virtutes naturales informarentur, iſtud non poſſet eſſe ſupernaturale.

Reſponſio. Reſpondetur negando minorem. Ad cujus probationem dicendum eſt, duplicem, aut quaſi duplicem potentiam obedientialem diſtinguendam eſſe: aliam quaſi ſubſtantialem, nimirum quæ ſubjicitur Deo in ordine ad actus, & effectus entitativè ſupernaturales: aliam verò modalem, ſcilicet quæ Deo ſubditur in ordine ad actus, & effectus naturales entitativè, ſed ſupernaturales quoad modum. Prioris generis eſt potentia in ordine ad gratiam, & habitus ſupernaturales; nam ordinatur ad formam, ſeu terminum ſupernaturalem, & qui ſupernaturali modo fit. Poſterioris generis eſt potentia, v. g. cæci, ut viſum recipiat; quia licèt potentia viſiva ſit entitativè naturalis, debet reſtitui modo ſupernaturali, aut miraculoſo. Et hoc poſteriori modo ſe habent potentiæ, & virtutes naturales ad eliciendum ſuos actus ut ordinatos, & relatos ad Deum ultimum finem, qui eſt charitatis objectum; nam licèt prædicti actus ſint entitativè naturales, ſunt tamen ſupernaturales quoad modum, videlicet quantum ad illum ordinem, & reſpectum. Et ideo participatio charitatis, quæ ad prædictas potentias, & virtutes derivatur, ſupernaturalis eſt, & non recipitur in earum entitate, ut eſt pura potentia naturalis; ſed quatenus eſt potentia naturalis quoad ſubſtantiam, & ſupernaturalis quoad modum; ſicut ipſi actus formati ſunt naturales entitativè, & ſupernaturales modaliter.

§. III.

Referuntur ſententiæ contrariæ.

58. *Prima ſententia oppoſita. Lutherani.* Contra primam noſtram, & communem aſſertionem ſentiunt Lutherani, ut vidimus in limine hujus dubii, cenſentes fidem eſſe charitate perfectiorem, & illius formam. Pro qua ſententia poſſent expendi argumenta, quæ *aub. præced.* diluimus. Sed inſuper probatur, quia per idem aliquid vivificatur, & formatur: Sed vita ſpiritualis datur per fidem, ut patet ex illo Abach. 2. *Iuſtus autem meus ex fide vivit*: Ergo formatio virtutum eſt per fidem, & non per charitatem. — *Primum argumentum. Abach. 2.*

Confirmatur, quia inſtrumentum recipit vitam à principali agente: Sed charitas comparatur ad fidem, ſicut inſtrumentum ad agens principale, ut ſignificat Apoſtol. *ad Galat. 5.* illis verbis: *Fides quæ per charitatem operatur.* Ergo fides eſt forma charitatis, & non è contra. — *Ad Gal. 5.*

Diſſolvitur. D. Thom. Argumentum ſolvit D. Thom. *quæſt. 13. de Verit. art. 5. in reſp. ad 12.* ubi ait: *Dicendum quod aliquid commune attribuitur alicui ſpecialiter dupliciter: vel quia ſibi perfectiſſimè convenit, ſicut ſi cognoſcere attribuamus intellectui: vel quia in eo primo invenitur, ſicut vivere attribuitur animæ vegetabili, ut patet in 1. de anima, quia in actibus ejus primo apparet vita. Vita ergo ſpiritualis attribuitur fidei, quia in ejus actu primo apparet; quamvis ejus complementum ſit à charitate, & hoc ipſo eſt forma aliarum virtutum.*

Ad confirmationem neganda eſt minor, quia fides non operatur per charitatem ſicut per inſtrumentum, ſed ſicut per formam, & vitam, ſicut homo dicitur operari per animam. Et Apoſt. loquitur de fide per charitatem formata, ut ibidem exponit D. Thom. *lect. 2.* — *D. Thom.*

59. *Secundum argumentum.* Arguitur ſecundò: Nam id, quod habet rationem radicis, & fundamenti, nequit comparari per modum formæ, cùm de ratione formæ ſit perficere, & complere: Sed charitas ſe habet ut fundamentum, & radix, juxta illud Apoſt. ad Epheſ. 3. *In charitate radicati, & fundati*: Ergo charitas non comparatur ut forma ad alias virtutes. — *Ad Epheſ. 3.*

Solvitur. D. Thom. Ad hoc argumentum reſpondet D. Thom. *in præſ. art. 8. ad 2.* ſic: *Dicendum, quod charitas comparatur fundamento, & radici, in quantum ex ea ſuſtentantur, & nutriuntur omnes aliæ virtutes* (quæ ſunt munia formæ, cùm det eſſe,) *& non ſecundùm rationem, quâ fundamentum, & radix habent rationem cauſæ materialis.*

60. *Tertium argumentum.* Arguitur tertiò, quia unius rei unica eſt forma: Sed fides formatur per gratiam: Ergo non formatur per charitatem.

Confirmatur primò; nam fides priùs dimanat à gratia, quàm charitas; & actus fidei præcedit actum charitatis: Sed pro illo priori fides, & ejus actus intelliguntur ſufficienter formari per gratiam, & habere ordinem ad Deum finem ultimum: Ergo fides non formatur per charitatem.

Enodatur. D. Thom. Argumento occurrit Divus Thom. *loc. cit. ex quæſt. de verit. in reſp. ad 6.* his verbis: *Dicendum quod plures eſſe perfectiones unius rei in eodem ordine eſt impoſſibile; gratia autem eſt ſicut perfectio prima virtutum, ſed charitas ſicut perfectio proxima.* Quia gratia, & charitas non informant formaliter per ſeipſas alias virtutes, ſed effectivè derivando ad ipſas ordinem habitualem ad Deum ultimum finem; qui ordo provenit radicaliter à

Digitized by Google

gratia mediante charitate ſicut virtute proxima, cui per ſe convenit Deum ſub ratione ultimi finis attingere.

D. Thom. Confirmationem diluit ibidem *in reſp. ad* 13. his verbis: *Dicendum quod in habente charitatem non poteſt eſſe aliquis actus virtutis, niſi à charitate formatus. Aut enim actus ille erit in debitum finem ordinatus, & hoc non poteſt eſſe niſi per charitatem in habente charitatem; aut non eſt ordinatus in debitum finem, & ſic non erit actus virtutis. Vnde non poteſt eſſe, quod actus fidei ſit formatus à gratia, & non à charitate, quia gratia non habet ordinem ad actum, niſi charitate mediante.* Cùm enim charitati per ſe conveniat reſpicere Deum finem ultimum; fidei autem, & aliis virtutibus id conveniat per participationem; nec habitus, nec actus fidei valet à gratia cum ordine ad Deum finem ultimum procedere, niſi media charitate. Recolantur quæ diximus locis ſuprà citatis *ex tract.* 16.

61. Quartum argumentum. Arguitur quartò: Nam fides eſt lumen ſpirituale: Sed lumen habet rationem formæ reſpectu eorum, quæ videntur: Ergo ſicut lux eſt forma colorum, ita fides eſt forma charitatis, & aliarum virtutum.

Confirmatur, quia idem eſt ordo perfectionum, & perfectibilium: Sed intellectus, quem perficit fides, comparatur per modum formæ ad voluntatem, quam charitas perficit; eſt enim nobilior quàm illa: Ergo fides comparatur ut forma ad charitatem.

Diruitur. D. Thom. Ad argumentum reſpondet D. Thom. *quæſt. unica de charit. art.* 3. *ad* 11. his verbis: *Dicendum, quod lumen eſt forma colorum, in quantum ſunt viſibiles actu per lucem. Et ſimiliter fides eſt forma virtutum, in quantum ſunt à nobis cognoſcibiles. Quid enim ſit virtuoſum, vel contra virtutem, per fidem cognoſcimus. Sed in quantum virtutes ſunt operativæ* (nempe cum ordine ad Deum finem ultimum) *per charitatem informantur.*

D. Thom. Confirmationem ſolvit S. Doct. ibidem *in reſp. ad* 12. ubi ait: *Dicendum quod intellectus ſimpliciter eſt prior voluntate, quia bonum intellectum eſt objectum voluntatis; ſed tamen in operando, & movendo prior eſt voluntas, non enim intelligit, & movet, niſi voluntate accedente, unde ipſum etiam intellectum movet voluntas, in quantum eſt operativus; utimur enim intellectu quando volumus. Vnde cùm credere ſit intellectus à voluntate moti, credimus enim aliquid, quia volumus; ſequitur quod magis charitas det formam fidei, quàm è converſo.*

Alia argumenta poſſent opponi, quæ facilè diluuntur ex dictis, & nonnullis occurrimus *dub. præced.*

67. Secunda ſententia contraria. Lorca. Contra ſecundam aſſertionem ſentit Lorca *diſp.* 11. *num.* 5. ubi ait: *Quidam conantur defendere informationem hanc fieri aliquo reali impreſſo. Sed manifeſtum eſt id eſſe commentitium.* In quo vehementer exceſſit; nam ſententiam noſtram quam aliunde fundamenta ſatis gravia probabiliſſimam faciunt,) expreſsè docet D. Thom. D.Thom. teſtimoniis ſuprà relatis, & expreſſiùs adhuc *quæſt.* 14. *de Verit. art.* 5. *in reſp. ad* 4. ubi ait: *Id quod ex charitate in fide relinquitur, eſt fidei intrinſecum; & hoc quomodo ſit fidei accidentale, vel ſubſtantiale, infrà dicetur.* Pro eadem opinione referri poſſunt qui docent, quod quando potentia ſuperior movet inferiorem, nihil intrinſecum illi imprimit; ſed ſufficere radicationem, & naturalem ſympathiam inter potentias, ut una appetente, aut imperante, altera moveatur, & operetur. Quod defenduntur Vazquez 1.2. *diſp.* 34. *cap.* 3. Navarrete *tom.* 1. *q.* 14. *art.* 8. *controv.* 10. §. 4. & alii. Quanvis nec inde convincantur, quod idem ſentiant de informatione charitatis, ut ex dicendis conſtabit. Vazquez. Navarrete.

Unicum motivum, quo Lorca ita convincitur, ut noſtram ſententiam manifeſtè commentitiam appellet, eſt hujuſmodi: *Manifeſtum*, inquit, *eſt id eſſe commentitium; nam charitas non eſt forma intrinſeca, ſed extrinſeca, & ſolùm confert ordinem ad finem, qui provenit ex imperio; per imperium autem nihil reale imprimitur actui, vel potentiæ; ſed ſola ſympathia potentiarum ſufficit, ut inferior ſequatur ſuperiorem efficaciter determinatam; & ſola extrinſeca conjunctio actuum, ut imperatus cenſeatur referri in finem operantis.* Hoc, & non aliis fundamentis fulcit Lorca ſuam opinionem. Argumentum. Lorca.

Sed id facilè diluitur; nam, ut ab ultimis hujus Authoris verbis incipiamus, actus à charitate imperatus non ſolùm cenſetur referri in finem charitatis, ſed verè, & ante intellectum importat ordinem ad prædictum finem; hinc enim habet omnimodam condignitatem ad merendum vitam æternam, quæ condignitas non eſt denominatio extrinſeca, nec ens rationis, ſed aliquod prædicatum reale actui intrinſecum. Cùm autem virtus proximè eliciens actum, non habeat ex ſe reſpicere talem finem, opus eſt concedere, quod participet aliquid intrinſecum de linea charitatis, per quod conſtituatur in actu primo ſufficienti ad producendum ſuum actum cum tali ordine, ut ſuprà fuſiùs oſtendimus. Et hæc ſatis erant ad diluendum illud motivum. Reſponſio.

68. Vires argumenti infringuntur. Ioan. à S. Thom. Verùm ut evidentiùs appareat, quàm incertum, & efficax ſit illud principium, quod prædictus Author aſſumit, videlicet *per imperium nihil reale imprimi actui, vel potentiæ*, obſervandum eſt cum M. Joan. à S.Thom. ubi ſuprà, dupliciter intelligi poſſe, quod una potentia imperet alteri, illamque moveat: uno modo in ordine ad actus, qui ſecundùm aliquam rationem excedant virtutem potentiæ motæ: altero modo in ordine ad actus ipſi proportionatos. Priori modo non eſt mera applicatio, ſed etiam elevatio potentiæ motæ; poſteriori autem modo eſt ſola applicatio, ſive reductio potentiæ ad ſuum connaturale exercitium. Quanvis ergo admitteremus, quod imperium, ſeu motio in hac poſteriori conſideratione nihil reale imprimat potentiæ; falſum tamen omninò eſt, quod in priori acceptione aliquid reale non imprimat. Repugnat enim facultatem proximè elicitivam elicere actum ſecundùm aliquam rationem excedentem ejus virtutem, & quod non elevetur per aliquid intrinſecum ad attingendum talem rationem; niſi enim aliquid ipſi ſuperaddatur, manebit ſub eadem impotentia, quam ex ſe habet; atque ideo ſicut ante imperium, ſeu motionem potentiæ ſuperioris nequit elicere actum ſecundùm illam rationem excedentem conſideratum, ita neque poterit poſitis imperio, & motione purè extrinſecis, ſicut communiter docent Thomiſtæ de inſtrumentis, & de potentia obedientiali intrinſecè non elevatis. Eo autem ipſo, quod charitas imperet actus aliarum virtutum, prædictæ virtutes eliciunt actus excedentes ſecundùm aliquam rationem propriam facultatem virtutum; attingunt enim objectum non ſecundùm illam præcisè rationem, quæ ipſis

corre

correſpondet, ſed ſecundùm quod correſpondet charitati, producendo in ſuis actibus ordinem ad Deum finem ultimum ſupernaturalem, qui ordo excedit vim talium virtutum, præcipuè ſi ſint adquiſitæ. Quocirca motio, & imperium charitatis non comparatur ad potentias, & virtutes merè applicativè, ſed etiam elevativè; atque ideo debet eis imprimere aliquid reale, & intrinſecum, eo proportionali modo, quo agens principale elevat inſtrumenta; quanvis non oporteat, quod virtutes tantùm eleventur, cùm actu imperantur, & agunt; ſed magis quod hanc elevationem participent habitualiter per dimanationem à gratia, cùm primò infunditur, ut ſuprà explicuimus. Id verò, quod dicitur de ſympathia potentiarum, non habet locum in noſtro caſu; nam quod actus entitativè naturales attingant finem charitatis, nequit in ullam ſympathiam, aut naturalem diſpoſitionem reduci, ſed revocandum eſt in aliquam elevationem intrinſecam, & ejuſdem ordinis cum fine attacto, qui naturalem virtutem excedit.

Nota. Diximus, *Quanvis admitteremus, quod imperium, &c.* ut independenter ab hoc oſtenderemus, ſalvari veritatem noſtræ aſſertionis, ſcilicet virtutes informari per aliquid intrinſecum derivatum ex charitate. Sed reverà ſuperioris potentiæ imperium, licèt ſit purè applicans, & motio purè determinans potentiam inferiorem, aliquid ipſi imprimit, & derivat ad ejus actum. Quoniam eo ipſo, quod actus potentiæ inferioris egrediatur ab illa ut imperata, & mota à potentia ſuperiori, nequit non importare aliquod prædicatum reale intrinſecum, quod non afferret, niſi imperium, & motio potentiæ ſuperioris præceſſiſſent. Reſpicit enim objectum non ſecundùm ſe tantùm, ſed ut ſubordinatum fini ſuperioris potentiæ; & dicit habitudinem ad principium proximum, non utcumque acceptum, ſed ut ſubditum determinationi potentiæ ſuperioris. Et hujuſmodi reſpectus ad objectum, & principium non eſt mera fictio, vel denominatio extrinſeca, ſed prædicatum reale ſe tenens ex parte actus. Cúmque ipſi non conveniat ratione eorum, quæ ex ſe, & ex propria ſpecie affert; opus eſt, quod illud habeat ratione alicujus ſuperadditi, & derivati ex motione potentiæ ſuperioris. Neque hîc iterum ſympathia locum habet; hæc enim nihil aliud eſt, quàm communis potentiarum in eadem anima radicatio, quæ ſemper manet, & eſt eadem, ſive actus imperentur, ſive non; atque ideo non coſtituit diverſam illam habitudinem proximè applicatam.

64. Objectio. Sed dices, explicari non poſſe, qualiter una virtus moveat aliam, & quid illi imprimat; & conſequenter impreſſionem hujus motionis videri commentitiam. Ruſus, plures virtutes poſſunt imperare eundem actum, ut ſi quis eliciat actum temperantiæ ex motivo charitatis, pœnitentiæ, humilitatis, &c. incredibile autem apparet, quod propterea idem actus recipiat tot modificationes intrinſecas.

Diluitur. Reſpondetur negando antecedens, quia dum potentia per unam virtutem elicit actum, quo ad proprium objectum ordinat actum, & materiam alterius virtutis, per illummet actum movet & ſe, & virtutem, cujus actum intendit, vel movet aliam potentiam, & virtutem, ſi hæc in diſtincta potentia reperiatur. Nec de hoc poſſunt Adverſarii dubitare, cùm ſupponant unam potentiam movere aliam potentiam, & unam virtutem aliam virtutem, licèt id fieri dicant abſque impreſſione alicujus intrinſeci, ut nos aſſerimus. Hujuſmodi autem intrinſecum eſt aliqua qualitas incompleta de linea virtutis imperantis, & reſpiciens idem objectum, ut ſuprà *num.* 56. vidimus; & non eſt mera applicatio, ſed ſublevatio virtutis motæ, ut operetur alio modo, quem ex propria ſpecie poteſt. Et cùm idem actus à pluribus virtutibus imperatur, tot participat modificationes. Nec hoc magis inintelligibile eſt, quàm quod idem actus habeat plures modos intrinſecos moralitatis, utpotà ex objecto, ex fine operantis, & circumſtantiis. Videantur quæ diximus *tract.* 11. *diſputat.* 1. *dub.* 3. *& diſputat.* 4. *dub.* 1. *&* 2. *& in notis ad artic.* 1. *&* 2. *quæſt.* 63. ex quibus hîc dicta non mediocrem lucem accipient.

Arguitur ſecundò, quia charitas nequit aliquid producere in aliis virtutibus, niſi per ſuam operationem: Sed operatio charitatis eſt immanens: Ergo nihil efficere valet in aliis virtutibus, præſertim cùm inhærent aliis potentiis, nempe intellectui, & appetitui. 65. Secundum argumentum.

Confirmatur primò, quia idem actus ſine ulla variatione intrinſeca poteſt referri in finem charitatis, atque ideo charitate formari; ut ſi collatio eleemoſynæ, quæ fiebat ex motivo inanis gloriæ, incipiat exerceri propter Deum: Ergo ſignum eſt, quod formatio virtutum per charitatem non importat aliquid intrinſecum. Confirmatio prima.

Confirmatur ſecundò, quia ita ſe habet electio mediorum ad intentionem finis, ſicut aſſenſus concluſionis ad aſſenſum præmiſſarum: Atqui ſuppoſito aſſenſu circa præmiſſas, non requiritur ulla determinatio intrinſeca ſuperaddita ſcientiæ, ut eliciat aſſenſum circa concluſionem; ſed ſine tali determinatione elicit hujuſmodi aſſenſum: Ergo ſuppoſitâ intentione finis, non requiritur aliqua determinatio intrinſeca, ut habitus electivus eliciat ſuum actum propter finem intentum. Secunda.

Reſpondetur argumento negando majorem, quia charitas poteſt aliquid derivare ad alias virtutes per ſimplicem dimanationem; & per hoc poſſunt virtutes habitualiter elevari ad producendum ſuos actus cum ordine ad finem charitatis, ut ſuprà explicuimus *à num.* 53. Satisfit argumento.

Deinde omiſſa majori, negamus minorem, quia licèt actus charitatis ſit formaliter immanens, eſt virtualiter tranſiens ob efficaciam imperandi alios actus, quibus proinde, & ſuis principiis imprimere valet aliquid intrinſecum. Poteſtque hoc declarari exemplo intellectionis Angelorum; licèt enim ſit formaliter immanens, poſſunt tamen Angeli per eam aliquid extra ſe producere, ut expreſsè docet D.Thom. *opuſc.* 11. *cap.* 3. Potentia etiam locomotiva, tam in nobis, quàm in brutis non diſtinguitur realiter à potentia cognoſcitiva, & appetitiva, quarum actiones ſunt formaliter immanentes; & nihilominus virtualiter tranſeunt producendo motum externum, ut cum eodem S. Doct. tradunt N. Complut. *in lib. de Anima, diſput.* 7. *quæſt.* 2. D.Thom. N.Complut.

Ad primam confirmationem reſpondetur, poſſe quidem eandem actionem externam fieri ſine motivo charitatis, & ex tali motivo abſque ulla variatione intrinſeca. Sed hoc ideo eſt, quia in actionibus externis non participatur intrinſecè libertas, nec moralitas. Cæterùm loquendo de actu interno, qui illam operationem externam imperat, fieri non valet, Occurritur primæ confirmationi.

Digitized by Google

valet, quod ex variatione motivi charitatis non ſubeat aliquam intrinſecam varietatem; nam ſi priùs non referebatur in finem charitatis, & poſtea refertur, opus eſt quod poſtea importet novum ordinem ad talem finem, & diverſam habitudinem ad principium, quibus reſpectibus priùs carebat. An autem hæc variatio fieri queat permanente eodem numero actu, conſtat ex dictis *tract.* 11. *diſp.* 6. *dub.* 2.

Diluitur ſecunda. Ad ſecundam reſpondetur vel negando majorem, vel ea, & minori omiſſis, negando conſequentiam. Et ratio diſparitatis eſt manifeſta. Tum quia aſſenſus principiorum determinat neceſſariò ad aſſenſum concluſionis, ubi intellectus connexionem evidenter videt: intentio autem finis non connectitur neceſſariò cum electione hujus medii, aut electione alterius; & ideo opus eſt, quod ſpecialiter imperet hanc, aut illam, & conſequenter quod applicet principium immediatum talis electionis. Tum etiam, quia habitus ſcientificus ex natura ſua manet determinatus ad aſſentiendum ſuis concluſionibus propter principia, à quibus dependet; unde non oportet, quod nova aliqua denominatio intrinſeca habitui ſcientifico ſuperaddatur, ſed ſufficit aſſenſus principiorum, ut talis habitus immediatè proprium aſſenſum eliciat. Habitus autem electionis, & potentiæ ſolùm manent determinati ad operandum propter proprium finem ſibi ſpecialiter correſpondentem: quocirca ut operantur propter alium finem, debent determinari ab alio principio, cui per ſe correſpondet talis finis; atque ideo debent ab eo principio determinari per aliquid intrinſecum, aliter enim non poterunt producere in propriis actibus ordinem ad illum finem, qui diſtincto principio correſpondet.

DVBIVM IV.

Vtrum charitas viæ poſſit eſſe æqualis charitati patriæ.

HUjus difficultatis reſolutio haud obſcurè colligitur ex hactenus dictis in hoc tractatu, quocirca paucis illam explicabimus. Poteſt ergo hæc comparatio quoad plura fieri. Primò quantum ad perfectionem ſpecificam: ſecundò quantum ad intenſionem: tertiò quantum ad perfectionem ex aliis capitibus deſumptam. Et quidem ſi quoad ſpeciem fiat comparatio, ſatis liquet pars affirmativa, quia ut *dub.* 1. *à num.* 8 oſtendimus, charitas viæ, & charitas patriæ ſunt idem habitus in ſpecie. Si autem attendamus ad perfectionem ex aliis capitibus deſumptam, certum eſt charitatem patriæ excedere charitatem viæ. Tum quia charitas in patria eſt in ſtatu omninò connaturali; in via verò quaſi peregrinatur à Domino. Tum quia in patria eſt in centro, ad quod inclinat gratia, quæ propterea *Ioan.* 4. vocatur fons aquæ ſalientis in vitam æternam; modò autem exiſtit extra illud centrum. Tum quia in patria habet objectum præſens, & poſſeſſum per viſionem beatificam, quod in via non habet. Tum quia in patria à nullo impeditur, quominus toto conatu feratur in Deum; at in via per plura ab hoc impetu retardatur. Tum quia in patria omnia actu neceſſario refert in Deum, & ſic omnem incuriam, & inadvertentiam excludit; quod in via non facit. Tum denique (quod ſequitur ex præmiſſis) quia in patria inamiſſibilis eſt, ſecus in via. Unde ſola ſecunda comparatio poteſt diſputationi ſubmitti, an videlicet charitas viæ poſſit eſſe æqualis intenſione charitati patriæ. Quæ difficultas poteſt dupliciter tractari: uno modo comparando charitatem unius viatoris ad charitatem alterius Beati: alio modo comparando charitatem quam homo habet in via, ad charitatem quam idem homo habebit in patria. His ſuppoſitis, Status quæſtionis.

§. Vnicus.

Reſolutio dubii duabus aſſertionibus explicatur.

66. Prima concluſio. Dicendum eſt primò, charitatem unius viatoris poſſe eſſe æqualem charitati alterius comprehenſoris. Sic docent communiter Theologi, Suarez *diſp.* 3. *ſect.* 4. *concl.* 2. Ferre *q.* 8. §. 5. Bañez *q.* 24. *artic.* 7. *dub.* 3. Araujo *dub.* 3. qui pro eadem refert D. Bonavent. Scotum, Durandum, Almainum, Victoriam, Conradum, & alios. Probatur efficaciter, quia charitas exiſtentis in patria habet certum, & finitum gradum; ultra quem non augetur. Demus ergo quod eſt intenſa ut viginti: Atqui viator poteſt hunc gradum attingere, immò excedere: Ergo charitas viæ poteſt eſſe æqualis charitati patriæ. Minor conſtat ex dictis *diſp. praced.* *dub.* 1. ubi ſtatuimus charitatem viæ nullum ſibi vendicare terminum, ultra quem progredi non poſſit: Ergo charitas viæ poteſt eſſe intenſa ut viginti, & ampliùs.

Suarez. Ferre. Bañez. Araujo. D. Bonav. Scotus. Durand. Almain. Victoria. Conrad. Ratio.

Confirmatio. Confirmatur exemplis. Tum quia certum omninò videtur, charitatem quam B. Virgo habuit in via, longè exceſſiſſe charitatem cujuſlibet hominis, aut Angeli beati. Tum quia ſine fundamento diceretur, charitatem unius viri ſanctiſſimi, v. g. D. Petri degentis in via, non excedere charitatem, quam parvulus decedens poſt gratiam Baptiſmi habet in patria. Tum denique quia fieri valet, quod vir ſanctiſſimus longo tempore vivat, & eliciendo actus ferventiores plurimùm charitatis in hac vita conſequatur, ut de Magno Parente Elia diximus *tract.* 16. *diſp.* 1. *dub.* 5. Ergo hujus charitas poteſt non ſolùm adæquare, ſed etiam excedere charitatem alicujus comprehenſoris.

67. Objectio. Sed objicies: Nam ita ſe habet amor charitatis in via ad amorem charitatis in patria, ſicut habitus charitatis in via ad habitum charitatis in patria: Sed amor charitatis, quo viator amat Deum, nequit eſſe æqualis amori charitatis, quo comprehenſor Deum amat in patria: Ergo habitus charitatis in uno viatore nequit eſſe æqualis habitui charitatis in alio comprehenſore. Probatur minor: tum quia objectum præſens movet ad majorem amorem, quàm abſens; Deus autem, qui eſt objectum amoris charitatis, in patria clarè videtur, ſecus in via. Tum etiam, quia amor unius boni eo eſt major, quo cupiditas contraria minùs retardat: Atqui amor charitatis in patria non impeditur cupiditate contraria, in via verò pluribus retardatur: Ergo amor charitatis in patria eſt major quolibet amore charitatis in via.

68. Prior reſponſio inſufficiens. *Araujo.* Propter hanc objectionem Araujo ubi ſuprà, & quidam alii reſpondent, aliter philoſophandum eſſe de actibus amoris charitatis in via, & patria,

patria, ac de habitibus; cenſent enim quod amor charitatis in viatore nunquam eſt æqualis amori charitatis in comprehenſore.

Sed diſplicet hæc doctrina, quia non dubitamus, quod B. Virgo in carne mortali vivens dilexerit Deum ferventiori amore, quàm plures Beati. Idemque proportionabiliter judicamus de Magno Elia, & aliis viris ſanctiſſimis. Accedit, quod nulla eſt repugnantia, quod viator eliciat actum charitatis ſecundùm totam latitudinem habitus charitatis; atque ideo ſi iſte habitus eſt intenſus ut centum, eliciet amorem ejuſdem intenſionis. Fieri autem poteſt, quod aliquis Beatus habeat habitum charitatis minùs intenſum, v. g. ut quinquaginta, ſicut ipſe Araujo concedit; & conſequenter licèt Beatus utatur illo habitu ſecundùm totam ſuam latitudinem, non eliciet niſi amorem ut quinquaginta, qui eſt minùs intenſus, quàm actus ut centum à viatore elicitus, ut ex terminis conſtat. Nec prodeſt recurſus prædicti Authoris ad auxilium ſuperadditum, ut Beatus ſupra exigentiam, ſeu latitudinem habitus operetur. Tum quia hoc abſque fundamento aſſeritur. Tum quia in ſtatu illo perfectiſſimo cuncta perfectè, & connaturaliter fiant; atque ideo nec amor beatificus excedit latitudinem habitus, à quo elicitur; nec confertur auxilium ſupra exigentiam, & diſpoſitionem principii.

Legitima ſolutio. Reſpondetur ergo ad objectionem concedendo majorem, & negando minorem. Cujus probationes ſolùm evincunt, amorem patriæ eſſe meliorem quolibet amore viæ quantum ad ſtatum, continuationem, uniformitatem, inamiſſibilitatem, & alias plures perfectiones, ut in limine dubii obſervavimus, & docet D. Thom. *quæſt.* 24. *art.* 8. non verò quod quilibet amor patriæ excedat omnem, & quemlibet amorem viæ quantum ad intenſionem, ſeu gradus actualitatis, & radicationis. Quoniam ad alias perfectiones ſufficit diverſa determinatio objecti, quod propter ſui evidentem notitiam, & poſſeſſionem rapit voluntatem ad amorem neceſſarium, continuum, & inamiſſibilem. Cæterùm ejuſdem amoris intenſio debet commenſurari intenſioni principii, à quo elicitur; & ideo non excedit intenſionem habitus charitatis. Unde ad primam probationem concedimus, objectum præſens magis movere, quàm abſens; ſed nunquam movet ad amorem excedentem virtutem proximè elicitivam, eo quòd motio, & cauſalitas objecti, ſeu finis coincidit realiter cum operatione amantis, quæ (ut ex ſe liquet) nequit vim amativam excedere. Per quod patet ad ſecundam, quoniam abſentia cupiditatis appoſitæ confert quidem ad eliciendum amorem cum majori expeditione, & continuatione; ſed præſtare non valet, quod amor ſit intenſior ſuo principio.

D. Thom.

69. Secunda concluſio. Dicendum eſt ſecundò, fieri non poſſe, quod charitas, quam adultus habet in via, ſit æqualis charitati, quam idem adultus habet in patria. Diximus, *quam adultus, &c.* quia ſi loquamur de charitate parvulorum morientium poſt ſuſceptam gratiam Baptiſmi, nullum fundamentum habemus, ut dicamus eorum charitatem in patria fore majorem, quàm fuerit in via; unde concluſionem reſtringimus ad charitatem adultorum. Et ſic intellecta eſt communis inter Thomiſtas, poteſtque probari ex eo, quod

Ratio. adultus non ſemper elicit actus intenſiores habitu præexiſtente, ſed frequenter elicit actus vel æqualis, vel minoris intenſionis: augmentum autem, quod iis actibus correſpondet, non ſtatim confertur in hac vita, ſed confertur in alia; tunc videlicet, quando homo prorumpit in actum ferventem, & commenſuratum toti augmento, quod omnibus meritis correſpondet, ut ſuprà oſtendimus *diſp.* 5. *dub.* 4. Ergo charitas, quam adultus habet in via, non eſt æqualis charitati, quam habebit in patria; ſed aliquid ſupereſt, quod in ſtatu beatitudinis ſuperaddatur.

Sed licèt hæc ratio probet, quod regulariter loquendo charitas adulti in via non ſit æqualis charitati ejuſdem in patria, attamen non convincit univerſaliter, quod id de facto nunquam contingat. Nam etſi ut in plurimum homines ita ſe gerant, ut in prædicto diſcurſu deſcribitur; fieri tamen valet, quod aliquis adultus paulò poſt uſum rationis eliciat unum, aut alterum actum charitatis ferventiorem habitu præexiſtenti, non eliciendo aliquem actum minoris, aut æqualis intenſionis, & quod ſtatim moriatur. In quo caſu conſequitur in hac vita omne illud charitatis augmentum, quod ſuis actibus meritoriis correſpondet, & nihil ex vi hujus ſupereſt addendum in patria; & conſequenter, quantum eſt ex hoc capite, habebit in via charitatem æqualem charitati futuræ in ſtatu beatitudinis. Et quidem ſatis credibile eſt, B. Virginem hoc pacto exercuiſſe charitatem in via, eliciendo ſemper actus ferventiores, quibus augmentum eis debitum ſtatim conſequebatur; cùm hoc non repugnet ejus dignitati, & majorem ipſius perfectionem in operando commendet. Non convincit.

Probatur ergo aſſertio firmiori, & univerſaliori motivo, quia juxta commune Theologorum axioma, Deus præmiat ultra condignum, adjiciendo aliquid ſupra id, quod actibus noſtris ex juſtitia debetur: unde actui, v. g. meritorio ut quatuor, non rependit præciſè gratiam, & charitatem ut quatuor, ſed hoc, & amplius quid: Ergo ſupra id, quod de præſenti retribuitur actibus meritoriis intenſioribus, reſtat aliquid charitatis retribuendum in patria; & conſequenter charitas adulti in via, admiſſo etiam, quod ſemper eliciat actus ferventiores habitu præexiſtenti, nunquam eſt tantæ intenſionis, quantæ erit in ſtatu beatitudinis. 70. Verum motivum.

Nec valet, ſi cum Suario infrà referendo dicatur, illud quod Deus adjicit ſupra noſtrorum operum condignitatem, ſtatim à Deo conferri. Quoniam charitas non augetur in actu, niſi poſito actu ejuſdem intenſionis cum augmento ſuperaddendo, & phyſicè ad illud diſponente, ut oſtendimus loco ſuprà citato: Ergo poſito actu, v. g. ut quatuor, ſolùm retribuitur charitas ut quatuor, quæ tali actui ut merito de condigno debetur; & tamen Deus præmiat ultra condignum: Ergo aliquid remanet tribuendum in patria, ubi aderit actus ejuſdem intenſionis cum augmento dando tam de condigno, quàm ſupra condignum. Et hæc videtur expreſſa ſententia D. Auguſt. 1. *Retract. cap.* 7. *& ſerm.* 16. *de verbis Apoſt. & epiſt.* 106. in quibus, & aliis locis frequenter repetit charitatem in patria perfici, & in via non eſſe plenam. Suarez. Præcluditur quædam evaſio. D. Auguſt.

Contra primam aſſertionem ſentit Lorca *diſput.* 18. *num.* 10. ubi affirmat nullius viatoris charitatem eſſe æqualem charitati alicujus 71. Opinio contraria Lorcæ.

Digitized by Google

comprehenſoris. Sub qua regula non audet comprehendere B. Virginem, ſed dicit quod ex ſpeciali privilegio ejus charitas in via excedebat charitatem plurium exiſtentium in patria. Probat hic Author ſuam aſſertionem ex illo Matth. 11. *Non ſurrexit inter natos mulierum major Joanne Baptiſta: qui autem minor eſt in regno cœlorum major eſt illo.* Cùm ergo S. Joannes habuerit inſignem charitatem in via, & comparetur minori exiſtenti in patria, ſequitur nullius viatoris charitatem eſſe æqualem charitati alicujus Beati.

Matth. 11. Argumentum.

Confirmatur primò teſtimoniis tum D. Auguſtini proximè relatis, in quibus ſignificat charitatem viæ comparari ad charitatem patriæ ſicut imperfectum ad perfectum. Tum D. Thom. *quæſt. 24. art. 7. in reſp. ad 3. & in 3. p. quæſt. 7. art. 11. ad 3.* quibus locis affirmat, charitatem viæ, & charitatem patriæ importare quantitates diverſæ rationis, & propterea illam pervenire non poſſe ad quantitatem iſtius.

Confirmatio *D. Auguſt.* *D. Thom.*

Confirmatur ſecundò, quia cùm in patria objectum charitatis ſit præſens, & moveat ad intenſiorem amorem, quàm in via, petit quod habitus charitatis ſit intenſior, & actui eliciendo proportionatus.

Alia confirmatio.

His tamen facilè occurritur; ſolùm enim probant charitatem patriæ excedere quamlibet charitatem viæ quantum ad ſtatum, immobilitatem, & neceſſitatem amandi, ut in principio dubii præmiſimus; ſecus verò quantum ad phyſicam intenſionem, ut in probatione noſtræ aſſertionis oſtendimus. Unde ad illud teſtimonium reſpondetur, quod ſolùm evincit exceſſum proximè explicatum, videlicet non quantum ad ſubſtantiam, & intenſionem charitatis, ſed quantum ad perfectiorem modum illam habendi. Addimus, in eo teſtimonio intelligi Chriſtum Dominum *minoris* nomine, qui licèt ſecundùm dignitatem incomparabiliter excedebat Joannem, tamen ſecundùm hominum æſtimationem reputabatur minor tunc in Eccleſia, quam regnum cœlorum ſignificat. Quæ interpretatio eſt D. Auguſt. *tract. 13. in Ioan.*

Satisfit argumento.

Teſtimonia in prima confirmatione allegata eodem modo exponenda ſunt. Nec D. Thom. nomine quantitatis diverſæ rationis intenſionem intellexit, ſed diverſos alios modos perfectionis convenientis charitati in via, & in patria, ut conſtat ex dictis *in hac diſp. n. 11.* & *diſp. 5. n. 14.*

D. Auguſt. Diluuntur confirmationes. *D. Thom.*

Ad ſecundam confirmationem patet ex dictis *num. 18.* Quibus addimus intenſionem amoris in patria non eſſe commenſurandam bonitati objecti viſi, aliàs eſſet infinita; ſed quantitati charitatis, quæ correſpondet charitati, & meritis viæ, & illi ſuperaddito, quod Deus pro ſuo beneplacito ipſi adjicit.

Contra ſecundam aſſertionem ſentiunt Vega *lib. 15. in Trident. c. 15.* Suarez *ubi ſuprà, concl. 5.* & alii. Quorum ſententia innititur in eo, quod exiſtimant augmentum correſpondens cuilibet actui charitatis, ſive intenſo, ſive remiſſo, ſtatim in hac vita conferri. Hinc enim colligunt, adultis non ſupereſſe aliud charitatis incrementum, quod recipiant in beatitudine; & conſequenter in eodem adulto charitatem viæ eſſe æqualem charitati patriæ. Sed hoc fundamentum diruimus *diſp. 5. dub. 4.* ubi contrariam ſententiam firmavimus. Data etiam adverſariorum opinione quantum ad illud charitatis augmentum, quod actibus meritoriis debetur, adhuc ſupereſſet aliquid charitatis in patria conferendum, illud videlicet, quod Deus tribuit ultra, & ſupra condignitatem noſtrorum operum, ut *num. 70.* vidimus. Nec adeſt motivum rationabile, ut dicatur illud in via ſtatim à Deo conferri; ſed magis congruit, ut perſeverantibus reſervetur dandum in gloria. Et hæc de iſta materia dixiſſe ſufficiat.

72 Alia ſententia oppoſita. *Vega.* *Suar.*

TRACTATUS

Digitized by Google

TRACTATUS XX.

DE STATU RELIGIOSO IN COMMUNI.

STUDIUM Angelici Doctoris *in hac* 2. 2. in id præſertim incubuit, ut perfectam nobis notitiam traderet de omnibus virtutibus in particulari: quod egregiè aſſecutus eſt. Nam à principio diſſeruit de tribus nobiliſſimis virtutibus theologicis, Fide, Spe, & Charitate, quarum notitiæ, & S. Doctoris intelligentiæ tres præcedentes tractatus dedicavimus, in quibus præcipuas, & magis ſcholaſticas difficultates ſuperare pro viribus ſtuduimus. Earum autem trium virtutum abſoluta cognitione, proceſſit D. Thomas ad agendum de virtutibus moralibus, & earum partibus, tam ſubjectivis, quàm potentialibus, & de vitiis, ac peccatis oppoſitis; & huic conſiderationi inſignem navavit operam, theologiæque morali utiliſſimam; in qua proinde parte illuſtranda latiſſimus patet campus, quem alii egregiis commentariis percurrerunt. Verùm ne id ſtudium arripiamus, non pauca movent. Tum ipſius operis diffuſa admodum magnitudo. Tum quòd magis pertinet ad conſiderationem moralem, quàm ad ſcholaſticam, ad quam maximè in hoc Curſu attendimus. Tum quia non modica prædictarum virtutum notitia haud obſcurè conſtat ex dictis 1. 2. *tract.* 12. & in arbore illi annexa. Et idcirco in præſentiarum ab his ſuperſedendum cenſuimus. Congruum tamen duximus addere brevem tractatum de ſtatu religioſo in communi, & quia religioſum theologum (qualem agimus) ejus notitia decet, & ob aliud ſpecialius motivum, quod Lector ex operis decurſu facilè dignoſcet. Sed, ut diximus, brevem; quia tria tantùm præcipua hujus ſtatus conſiderabimus, eſſentiam videlicet, perfectionem, & antiquitatem, circa quæ non pauca occurrunt diſcuſſione digna, & quibus elucidandis ſequentes diſputationes deſervient.

DISPUTATIO I.

De eſſentia ſtatus religioſi in communi.

QUod ſtatus religioſus exiſtat in Eccleſia, eſt per ſe notum; unde relictâ quæſtione *an eſt*, à conſideratione eſſentiæ hujus ſtatus tractatum iſtum ordimur. Et ante alia diſcutere oportet

DUBIUM I.

An eſſentia ſtatus religioſi conſiſtat in tribus votis, obedientiæ, caſtitatis, & paupertatis.

PRo tituli, & difficultatis intelligentia obſervandum eſt, quod hoc nomen, *ſtatus* (relictis aliis acceptionibus, quas fusè recenſet Suarez *tom.* 3. *de Religione, lib.* 1. *cap.* 1.) ſignificat formam, ſeu modum vivendi cum aliqua obligatione firma, & ſtabili. Ita ſumitur ex D. Thom. *in hac* 2. 2. *quæſt.* 183. *art.* 1. & facilè conſtat ex communi modo concipiendi varios Eccleſiæ ſtatus, ut ſtatum matrimonii, ſtatum monachatus, ſtatum Epiſcopatus, & alios, de quibus diſputat S. Doctor *loco cit. quæſt.* 184. & *ſequentibus*. Idque ipſa vox ſatis exprimit; ſtabilitatem enim, & quietem præſefert, ac certam determinationem: ſicut è contra mutatio ſignificat vertibilitatem ſtatui oppoſitam, juxta illud Job 14. *Nunquam in eodem ſtatu permanet.* Porrò in rebus moralibus (cujuſmodi ſunt ſtatus Eccleſiæ,) prædicta firmitas in modo vivendi fundatur in obligatione ad talem modum, ſive obligatio ortum trahat ex lege, ſive ex voto, ſive ex juſtitia, ſive ex aliis capitibus, quæ varia ſunt, & ad unum revocari non valent. Si enim nulla obligatio interveniat, nequit ſubſiſtere firmitas, quam ipſa vox *ſtatus* ſignificat, ut facilè conſideranti conſtabit. Unde quod ad

1. Ratio ſtatus in communi. Suar.

D. Thom.

Iob 14.

rationem

Digitized by Google

rationem ſtatus pertineat obligatio aliqualiter hominem immobilitans, ſupponit D. Thom. *illo art.* 1. dicens: *Id ad ſtatum hominis pertinere videtur, quod reſpicit obligationem perſonæ hominis.* Et tradunt communiter Theologi contra Henricum. Videantur Turrecrem. *lib.* 1. *Summa, cap.* 73. & Soto *lib.* 1. *de Iuſtitia, quæſt.* 5. *articulo* 1. *Turrecrem. Soto.*

2. *Diviſio ſtatus.* Deinde nota, quod ſtatus vitæ Chriſtianæ dividitur prima, & generali diviſione in ſtatum vitæ communis, & in ſtatum perfectionis. Nam nomine ſtatus vitæ Chriſtianæ nil aliud ſignificatur, quàm forma, ſeu ratio vivendi firma, & ſtabilis ad conſequendam ſalutem inſtituta. Hujuſmodi verò forma, ſeu ratio duplex eſt: alia quæ præciſè importat obligationem ad media neceſſaria ad ſalutem, & proinde eſt omnibus Chriſtianis communis: alia verò, quæ præter neceſſaria complectitur plura utilia, & ad majorem profectum conducentia, & idcirco non eſt communis omnibus fidelibus, ſed eorum peculiaris, qui ad perfectionem obligantur. Unde hic poſterior ſtatus melius quid, & perfectius addit ſupra priorem, obligationem ſcilicet ad opera perfectiora. Licèt enim qui ſolam vitam communem profitentur, poſſint plura opera ſupererogationis facere, & ad perfectionem contendere; tamen eorum ſtatus ad id non obligat, nec prædicta opera habent peculiarem firmitatem, cùm obligatio deficiat. Cujus oppoſitum accidit in his, qui ſunt in perfectionis ſtatu. Perfectio autem, ad quam ſtatus hic ordinatur, & velut terminatur, & à qua ſuſcipit denominationem, conſiſtit ſpecialiter in perfectione charitatis, ut tradunt communiter Theologi cum Divo Thoma *quæſt.* 184. *art.* 1. & 3. & ratio S. Doctoris evincit; perfectio enim creaturæ rationalis conſiſtit in unione ejus cum Deo ultimo fine: charitas autem eſt, quæ ſic unit, ut ſignificavit Joan. 1. Canonic. cap. 4. *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo:* unde perfectio vitæ ſpiritualis in charitate ſpecialiter conſiſtit. Quod ſatis expreſsè ſignificatur in Scriptura; nam *ad Coloſſ.* 3. dicitur: *Super omnia autem hæc charitatem habentes, quod eſt vinculum perfectionis.* Et ad Roman. 13. *Plenitudo legis eſt dilectio.* Ex quibus, & aliis locis id deducit Divus Auguſtinus *in lib. de natura, & grat. cap.* 70. ubi ait: *Inchoata charitas inchoata juſtitia eſt, provecta charitas provecta juſtitia eſt, magna charitas magna juſtitia eſt, perfecta charitas perfecta juſtitia eſt.* Et alia plura poſſent ad hoc intentum expendi, quæ dedimus *tract. præced. diſp.* 7. *dub.* 1. & 2. Cum verò dicimus, perfectionem vitæ Chriſtianæ in charitate ſpecialiter conſiſtere, ſatis apertè ſignificamus cæteras etiam virtutes ad prædictam perfectionem pertinere, ſine quibus neque ipſa charitas invenitur. Sed quia omnes ex charitate habent, quod tendant in Deum ultimum finem, qui ſub hac ratione eſt terminus noſtræ perfectionis, & ſpeciale charitatis objectum, ut fuſè explicuimus *tractat. præced. diſput.* 7. *dub.* 3. propterea perfectio vitæ Chriſtianæ in charitate ſpecialiter conſiſtit. Et ob eandem rationem charitas dicitur finis aliarum virtutum, ut tradit D. Thom. *in hac* 2. 2. *quæſt.* 23. *art.* 3. *ad* 3. & ſignificat Apoſt. 1. *ad Timoth.* 1. dicens: *Finis præcepti charitas de corde puro.*

D. Thom. — Ioan. 1. — Coloſſ. 3. — 13 ad Rom. — D. Auguſt. — Ad Tim. 1.

3. *Quid dicat ſtatus perfectionis.* Præterea obſervandum eſt, ſtatum perfectionis complecti non ſolùm præcepta, ſed etiam conſilia. Quæ ſuppoſitio facilè probatur præſupponendo, quod perfectio charitatis alia eſt eſſentialis, & neceſſaria ſimpliciter ad juſtitiam, de qua dixit Chriſtus ad omnes, Matth. 5. *Eſtote perfecti.* Alia eſt accidentalis, & eſſentiali ſuperaddita, atque ideo utilis, ſive ad melius eſſe, de qua dixit Chriſtus ad quendam, Matth. 19. *Si vis perfectus eſſe.* In præſenti autem, cùm de ſtatu perfectionis agitur, nomine perfectionis non priorem illam ſignificamus, quæ communis eſt omnibus Chriſtianis, ſed aliam ſuperadditam, & meliorem, ad quam perſonæ ſpeciales obligantur, ut ſatis liquet *ex num. præced.* *Matth. 19.*

Hinc ergo apparet ſenſus, & veritas hujus ſuppoſitionis; quoniam media debent fini proportionari: Sed finis ſtatus perfectionis eſt aliquid ſpeciale, majus, & ſuperadditum ultra id, in quod tendunt omnes Chriſtiani: Ergo media ad prædictum finem debent eſſe ſpecialia, & ſupra media omnibus Chriſtianis communia; conſtat autem, quod omnes tenentur ad præcepta: Ergo ſtatus perfectionis alia media ſupra præcepta complectitur, conſilia videlicet, per quorum obſervantiam ad perfectionem deducimur. Et ſic Chriſtus Dominus oſtendens viam omnibus neceſſariam ad ſalutem, dixit Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi ſerva mandata.* Et poſtea conſulens paupertatem ut medium conducens ad perfectionem, ſubdidit: *Si vis perfectus eſſe, abi, & vende omnia, quæ habes, & veni, ſequere me.* Licèt autem ſtatus perfectionis conſilia amplectatur, tamen non oportet, quod omnes talem ſtatum profitentes cuncta conſilia obſervent, ut rectè animadvertit D. Thom. *q.* 184. *art.* 3. & *quæſt.* 186. *art.* 2. & *opuſc.* 19. *cap.* 2. Tum quia fieri non poteſt, ut omnia conſilia ſimul occurrant, & obſerventur. Tum quia non omnia ſingulis conveniunt; alia enim conveniunt incipientibus, alia perfectis: unde non congruit illis conſulere iſtorum propria, ne elationi, aut aliis periculis ſe committant. Et ideo ſufficit obſervare ea, quæ uniuſcujuſque profeſſioni, ſive ſtatui apta ſunt. *D. Thom.*

4. *Qualiter ſtatus perfectionis dividatur.* Ulteriùs obſerva, quod ſtatus perfectionis dividitur in ſtatum Epiſcoporum, & in ſtatum Religioſorum, ut tradit D. Thom. *quæſt. proxime citat. artic.* 5. & admittunt communiter Theologi. Nam uterque ſtatus eſt ſtatus perfectionis, & participat communem conceptum diviſi; aliunde verò habent ſufficientem diſtinctionem inter ſe. Epiſcopi enim ſunt in ſtatu perfectionis exercendæ, ſive (& idem eſt) in ſtatu, in quo homo obligatur opera perfecta exercere: Religioſi autem ſunt in ſtatu perfectionis acquirendæ, hoc eſt, in ſtudio, & ſchola, in qua homo docetur acquirere, & obtinere perfectionem. Quam diſtinctionem docuit D. Dionyſ. Areop. relatus à D. Thom. *loco cit. in argum. Sed contrà;* nam *cap.* 5. *de divin. nomin.* attribuit perfectionem Epiſcopis tanquam perfectoribus: & *cap. ſeq.* attribuit perfectionem Monachis tanquam Deo famulantibus: & tandem *cap.* 7. docet in genere perfectionis aliquos eſſe ut agentes, & perfectores, nempe Epiſcopos; alios verò ut recipientes perfectionem, cui incumbunt, videlicet Religioſos. De quibus *c.*6. *Eccleſiaſt. hierarch.* inquit: *Sancti præceptores noſtri divinis eos appellationibus ſunt proſequuti, partim Therapeutas, id eſt cultores, à ſincero* *D. Dionyſ.*

Digitized by Google

ſincero Dei famulatu, atque cultu; partim Monachos, ab individua, & ſingulari vita appellans, ut quæ illos in divinam, Deoque gratam perfectionem promoveat. Ex quibus ſatis liquet, quid nomine ſtatus religioſi ſignificetur, modus ſcilicet firmus, & ſtabilis vitæ, qui licèt hominem non ſupponat perfectum, illum tamen promovet ad perfectionem charitatis comparandam per media ad id proportionata, cujuſmodi ſunt conſilia. Sive, ut ſumitur ex Divo Thoma *q.*186. *art.*1. eſt modus vivendi totum hominem divino cultui conſecrans, abducens illum ab omnibus, quæ perfectionem charitatis impediunt. Quod nunc breviter propoſitum majorem lucem accipiet ex dicendis *diſp. ſeq.* ubi de perfectione ſtatus religioſi ſermo redibit.

D.Thom.

§. I.

Vera, & communis ſententia aliquibus aſſertionibus explicatur.

5. Prima concluſio. *D.Thom.* Fundamentum.

Dicendum eſt primò, ad religioſum ſtatum requiri tria conſilia, paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ. Ita Divus Thomas *quæſtione* 186. *articulo* 3. 4. & 5. cui ſubſcribunt communiter Theologi. Probatur quoad ſingula hæc conſilia. Nam in primis Religioſi ſunt in ſtatu, ſive ſtudio adquirendi perfectionem charitatis; ad hoc autem plurimùm confert paupertas, illa enim liberat animum à curis temporalibus circa divitias, quæ multùm impediunt charitatis amorem erga Deum, & cœleſtia: Ergo conſilium paupertatis requiritur ad ſtatum religioſum. Unde Chriſtus Dominus conſulens majorem perfectionem, *Matth.* 19. dixit: *Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia, quæ habes.*

*Matth.*19.

Deinde ad comparandam perfectionem, quod eſt terminus ſtatus religioſi, debet animus abſtrahi ab his, quæ maximè diſtrahunt, ne mens in Deum perfectè feratur; hujuſmodi autem eſt uſus venereorum, tum propter vehementiam delectationis ſenſibilis, tum propter curam providendi proli, & familiæ: requiritur ergo ad ſtatum religioſum caſtitas uſum venereorum excludens. Et ita Apoſtolus 1. *ad Corinth.*7. dixit: *Qui ſine uxore eſt, ſolicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore eſt, ſolicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt. Et mulier innupta, & virgo cogitat quæ Domini ſunt, ut ſit ſancta corpore, & ſpiritu; quæ autem nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro.*

1. *ad Cor.*7.

Denique ſtatus religioſus conſiſtit in ſtudio, & exercitio addiſcendi, & conſequendi perfectionem: in quolibet autem ſtudio oportet, quod addiſcens ab alio dirigatur: Ergo ad ſtatum religioſum pertinet, quod homo ſe ſubjiciat alterius arbitrio, & magiſterio, & hoc fit per obedientiam. Accedit etiam, quod ſicut oportet amputare ſolicitudinem circa temporalia, quod facit paupertas; ita oportet amputare ſolicitudinem circa ſeipſum, quod obedientia præſtat, dum hominem in diſpoſitione ſuorum actuum ſuperioris directioni committit, quæ tanto magis in hac parte eſt neceſſaria, quanto facilius eſt, quod homo in pertinentibus ad ſe plurimùm erret, ut optimè animadvertit D.Baſil. *in Conſt. cap.*23. his verbis: *Illud firmiſſimè tenendum eſt, rem eſſe difficillimam ſeipſum cognoſcere, & curare; propterea quod naturaliter ſeipſum quiſque amat, & quilibet quia naturaliter in ſeipſum propenſus eſt, in veritatis judicio fallitur. At verò ab alio cognoſci, curarique facile eſt, cùm ei, qui alios regit, ad veritatem diſcernendam nequaquam obſtet ſui ipſius amor.*

D.Baſil.

Confirmatur, & declaratur quoad omnia hæc tria conſilia ſimul ſumpta; nam cùm ſtatus religioſus ſit ſtudium, & ſchola acquirendæ perfectionis; ad ejus rationem pertinet renuntiare omnibus, quæ perfectum Dei amorem, atque ideo perfectionem charitatis impediunt: Sed ad hujuſmodi renuntiationem neceſſaria ſunt tria conſilia, paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ: Ergo hæc tria requiruntur ad ſtatum religioſum. Probatur minor, quia prædicta impedimenta vel ſunt bona externa mundi, vel ſunt delectationes corporis, vel ſunt proprium judicium, voluntas, & amor ſui: ad horum autem abnegationem, & renunciationem tria prædicta conſilia requiruntur; nam amori bonorum mundi renuntiatur per paupertatem, & delectationibus corporis per caſtitatem, & propriis judicio, & amori per obedientiam: Ergo prædicta tria conſilia requiruntur ad renunciationem eorum, quæ perfectionem impediunt. Confirmatio.

Dicendum eſt ſecundò, ad religioſum ſtatum requiri, quod Religioſi per vota perpetua ſe obligent ad obedientiam, caſtitatem, & paupertatem. Ita D.Thom. *in hac* 2.2. *quæſt.*88. *artic.*11. & *quæſt.*186. *artic.*6. quem ſequuntur communiter Theologi. Probatur ratione S.Doctoris; quoniam religioſus ſtatus conſiſtit in forma, & modo conſequendi perfectionem per obſervationem prædictorum trium conſiliorum, ut proximè dicebamus; omnis autem ſtatus importat firmitatem, & immobilitatem, ut *num.*1. præmiſimus: Ergo ad religioſum ſtatum requiritur, quod detur firmitas, & immobilitas in obſervando tria prædicta conſilia, ſive (& in idem redit) quod profitentes talem ſtatum obligentur ad eorum obſervationem: Atqui prædicta immobilitas, & obligatio non provenit ab extrinſeco ex vi alicujus præcepti ea imperantis (non enim illa tria cadunt ſub præcepto, ſed ſub conſilio:) Ergo debet eſſe ab intrinſeco per voluntariam promiſſionem ejus, qui talem ſtatum profitetur, quæ promiſſio eſt votum: requiritur ergo ad ſtatum religioſum, quod emittantur vota obſervandi tria prædicta conſilia. 6. Secunda concluſio. *D.Thom.* Fundamentum.

Confirmatur primò, quia de facto nullus in Eccleſia cenſetur ſtatus religioſus, qui non habeat vota obedientiæ, caſtitatis, & paupertatis, quæ in profeſſione fiunt, ut manifeſtè ſupponitur *in cap. Cum ad monaſterium, de ſtatu Monach.* & *in cap. Viduam, in cap. Significatum, in cap. Porrectum,* & aliis toto titulo *de Regular.* Quod non ita contingeret, ſi vota obſervandi prædicta tria non requirerentur ad prædictum ſtatum conſtituendum. Confirmatio prima.

Confirmatur ſecundò, quia ad perfectionem ſpectat facere opera meliora; obſervatio autem caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ eſt opus melius, ſi fiat ex voto, quàm ſi abſque voto fiat; quippe ex voto facta mutuantur rectitudinem virtutis religionis, ut fusè explicuimus *tract. præced.* Secunda.

Digitized by Google

præced. diſp.5.n.170. Cùm ergo ſtatus religioſus ordinetur ad conſequendam perfectionem, conſequens eſt ad ipſum requiri vota obſervandi tria prædicta.

D. Thom.

Accedit etiam id quod rectè obſervavit D.Thom. *ultimo loco citato in reſponſ. ad 1.* dicens : *Ad perfectionem vitæ Dominus pertinere dixit, quod aliquis eum ſequatur, non qualitercumque, ſed ulterius retro non abiret. Unde & ipſe dicit Luc. 9. Nemo mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.* Et poſt pauca addit S. Doctor : *Hæc autem immobilitas ſequelæ Chriſti firmatur per votum. Et ideo votum requiritur ad perfectionem religionis.*

7. Tertia concluſio. D. Thom. Ratio.

Dicendum eſt tertiò, ad conſtituendum ſtatum religioſum ſufficere tria vota, obedientiæ, caſtitatis, & paupertatis. Ita D. Thom. *quæſt. cit. artic.7.* & communiter Theologi. Probatur ratione : Quoniam ſtatus religioſus poteſt conſiderari, vel quatenus eſt ſtudium, ſive exercitium tendendi in perfectionem charitatis; vel quatenus mentem hominis abducit, & quietat à temporalibus ſolicitudinibus, vel quatenus eſt holocauſtum, in quo homo ſe, & omnia ſua Deo conſecrat : Sed quoquo modo conſideretur, ſufficienter conſtituitur per tria prædicta vota : Ergo illa ſufficiunt conſtituere religioſum ſtatum. Probatur minor ſequendo omnes conſiderationes in majori relatas; nam *in primis* perfectio charitatis maximè impeditur per tria, videlicet per concupiſcentiam externorum bonorum, per delectationem ſenſibilem, & per inordinationem voluntatis. Primum autem removetur per votum paupertatis, ſecundum per votum caſtitatis, & tertium per votum obedientiæ : Ergo ſtatus religioſus conſideratus ut exercitium, & ſtudium conſequendi perfectionem charitatis, ſufficienter conſtituitur per vota obſervandi tria prædicta conſilia. *Deinde* ſolicitudo circa temporalia fervorem charitatis retardans triplex eſt, alia circa bonorum externorum acquiſitionem, & conſervationem; alia circa curam conjugis, filiorum, & familiæ; & alia circa propriarum actionum diſpoſitionem. Prima verò anxietas excluditur per votum paupertatis, ſecunda per votum caſtitatis, & tertia per votum obedientiæ : Ergo hujuſmodi vota ſufficientia ſunt ad conſtituendum ſtatum religioſum conſideratum, quatenus hominis animum quietat à curis temporalibus. *Tandem* omnia hominis bona ſunt vel externa, vel proprium corpus, vel propria anima : Sed per votum paupertatis offeruntur Deo omnia bona externa, per votum caſtitatis Deo conſecratur corpus, & per obedientiam anima in propriis operationibus : Ergo hæc ſufficiunt, ut conſtituant ſtatum religioſum in ratione holocauſti.

Confirmatio.

Confirmatur, & declaratur occurrendo tacitæ objectioni; nam licèt nulla ferè ſit religio, in qua alia non pauca ultra prædicta tria vota obſerventur; nihilominus omnia illa ad obſervationem trium prædictorum ordinantur, & in eis virtualiter continentur : Ergo ſtatus religioſus in hujuſmodi tribus votis abſolutè conſiſtit. Conſequentia patet, & antecedens optimè probat, & declarat D. Thom. *art. cit. in reſponſ. ad 1.* his verbis : *Omnes aliæ Religionum obſervantiæ ordinantur ad prædicta tria principalia vota. Nam ſi qua ſunt inſtituta in Religionibus ad procurandum victum (putà labor, mendicitas, vel alia hujuſmodi) referuntur ad paupertatem, ad cujus conſervationem religioſi per hos modos victum ſuum procurant. Alia verò, quibus corpus maceratur, ſicut vigiliæ, jejunia, & ſi qua ſunt hujuſmodi, directè ordinantur ad votum continentiæ obſervandum : ſi qua verò in Religionibus inſtituta ſunt pertinentia ad humanos actus, quibus aliquis ordinatur ad religionis finem, ſcilicet ad dilectionem Dei, & proximi (putà lectio, oratio, viſitatio infirmorum, vel ſi aliquid aliud eſt hujuſmodi,) comprehenduntur ſub voto obedientiæ, quod pertinet ad voluntatem, quæ ſecundùm diſpoſitionem alterius ſuos actus ordinat ad finem. Determinatio autem habitus pertinet ad omnia tria vota tanquam ſignum obligationis. Unde habitus regularis ſimul datur, vel benedicitur cum profeſſione.*

8. Quarta cõcluſio.

Dicendum eſt quartò, ad conſtituendum ſtatum religioſum non requiri, quod tria prædicta vota ſint ſolennia, ſed ſufficere vota ſimplicia. Pro legitima autem hujus aſſertionis intelligentia obſervandum eſt, vota ſolennia in hoc præcipuè diſtingui à ſimplicibus, quòd hæc non ſunt omninò abſoluta, tam ex parte voventis, quàm acceptantis, ſed important ſaltem ex parte iſtius aliquam conditionem, quæ deficere poſſit : illa verò ſunt prorſus, & ex omni parte abſoluta, atque ideo afferunt omnimodam perpetuitatem. Quæ differentia plenè innoreſcet ex dicendis *dub.4.* Hoc ergo ſuppoſito, concluſio eſt communis inter Theologos hujus temporis. Videantur Vaſquez *1. 2. diſput.165. cap.9.* Valentia *2. 2. diſput. 10. quæſt.4. punct.2. concluſ.5.* Suarez *tom.3. de Religione, lib.2. cap.5. num.18. & cap.14.* ubi alios plures refert. Probatur breviter; nam Gregor. XIII. in Bulla, *Quantò fructuoſius*, & in altera Bulla, *Aſcendente Domino*, declaravit, & diffinivit eos, qui in Societate Jesu tria vota ſimplicia emittunt, eſſe verè, & propriè Religioſos : Ergo tria prædicta vota ſimplicia ſufficiunt ad religioſum ſtatum conſtituendum.

Vaſquez. Valent. Suar. Fundamentum.

Confirmatio.

Confirmatur, quia ſi ob aliquam rationem prædicta vota ſimplicia non ſufficerent ad conſtituendum ſtatum religioſum, maximè quia non important indiſſolubilem perpetuitatem ex parte Religionis acceptantis : Sed hæc ratio eſt nulla : Ergo, &c. Probatur minor, quia licèt ſtatus religioſus ex generali conceptu ſtatus importet firmitatem; hæc tamen non conſiſtit in indiviſibili, ſed poteſt eſſe major, & minor intra latitudinem firmitatis ſufficientis ad ſtatum conſtituendum : vota autem ſimplicia ſufficientem firmitatem in modo vivendi inducunt, cùm ea emittens nequeat pro ſuo arbitrio à prædicto vivendi modo recedere. Quod autem religio valeat ſic voventem à ſe abjicere, non obeſt ſtatus firmitati : tum quia religio nequit ita ſe gerere ex ſola voluntate, ſed ex rationabili cauſa. Tum quia ſervus verè eſt in ſtatu ſervitutis, licèt queat Dominus illum manumittere, quia ipſe pro ſua voluntate à ſervitutis vinculo non poteſt ſe liberare. Tum quia conjuges poſt matrimonium ratum ſunt verè in ſtatu matrimonii; & tamen hoc vinculum poteſt diſſolvi per profeſſionem ſolennem. Quod ergo vota ſimplicia non habeant omnimodam, ſive ex omni parte firmitatem, & perpetuitatem, minimè præjudicat ad hoc, quod ſtatum religioſum verè conſtituant.

Dicen

9. *Quinta cõclusio.* Dicendum eſt ultimò, quod ut vota obedientiæ, caſtitatis, & paupertatis conſtituant hominem in ſtatu religioſi, debet dari traditio, quâ homo ſe tradat Deo in religione, aut in aliquo ſuperiore, cui obediat. Antequam aſſertionem probemus, animadvertimus, conſultò in ea dici, quod *debet dari traditio*, ut præciſè determinemus hanc requiri ad ſtatum religioſum, abſtrahendo ab hoc, quod ipſa vota, aut profeſſio ſint formaliter ipſa traditio, vel non, quæ eſt difficultas diverſa, & ad præſentem reſolutionem non neceſſaria, quam infrà attingemus. Additur etiam, quod hæc hominis traditio fiat *Deo in religione, vel in aliquo Superiore*, ut comprehendatur omnis ſtatus religioſus, ſcilicet cœnobiticus, & eremiticus; nam in illo traditur homo religioni, aut communitati; in iſto autem traditur alicui ſuperiori, v. g. Epiſcopo. Nec vis facienda eſt in verbis tradendi ſe *Deo in religione, aut Superiore*; vel tradendi ſe *Religioni, aut Superiori ad cultum Dei*. Nam qui arripit ſtatum religioſum, principaliter ſe tradit Deo, cùm ejus cultum potiſſimùm intendat; ſed ſe tradit immediatè Prælato, aut Religioni habenti poteſtatem acceptandi ipſum Dei nomine, & authoritate. Unde illi diverſi loquendi modi in idem recidunt, & quæſtio circa modum loquendi inter Suarez, & Baſilium Pontium infra referendos non multùm facit ad rem. *D. Thom.* Aſſertio ergo ſic explicata eſt D. Thom. *quæſt. 184. art. 4.* ubi ſtatum religioſum comparat ſtatui ſervitutis, quia ſicut ut aliquis ſit in ſtatu ſervi non ſufficit, quod promittat alteri ſervire, nec ſufficit quod actu ſerviat, ſed requiritur, quod de facto ſe illi tradat abdicando à ſe omne dominium, & transferendo illud in dominum: ita ad hoc, quod aliquis ſit in ſtatu religioſo non ſufficit quod promittat obſervare religioſi opera per vota obedientiæ, caſtitatis, & paupertatis; nec ſufficit quod illa obſervet, ſed deſideratur, quod actu ſe donet, & tradat religioni, aut ſuperiori, privando ſe ſui dominio, & jure proprio, ſe transferendo collocandoque in poteſtate donatarii, Dei videlicet, mediante Religione, vel Prælato. Et eadem comparatione, ut rem explicet, utitur *in 4. diſt. 38. quæſt. 1. art. 2. quæſtiunc. 3.* Idemque tuentur *D. Bonav. Richard. Durand. Carthuſ. Soto Ledeſma. Baſil Pont. Caſtro Palao.* D. Bonavent. *ibidem, art. 20. quæſt. 1.* Richardus *art. 7. quæſt. 2. & 3.* Durand. *quæſt. 1. art. 2.* Carthuſianus *quæſt. 2.* Soto *quæſt. 2. art. 2. & lib. 7. de Iuſtitia, quæſt. 2. art. 5.* Ledeſma *in tract. de ſtatu relig. cap. 4. ferè in principio*, Baſilius Pontius *lib. 7. de Matrim. cap. 6.* Suarez *tom. 3. de Religion. lib. 6. cap. 2. à numero 4.* Caſtro Palao *tom. 3. tract. 16. diſp. 1. punct. 1. num. 7.* & alii communiter.

10. *Fundamentum.* Probatur ratione, ſimul & authoritate; quoniam ad ſtatum religioſum requiritur perfecta abnegatio ſui, & renuntiatio ſæculi, juxta illud *Matth. 16.* Chriſti Domini, Matth. 16. *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum.* Sed ad hujuſmodi effectum requiritur, quod homo ſe tradat, & donet Deo mediante Religione, vel Superiore; aliter enim licèt per vota promittat opera in futurum, adhuc habet ſui dominium, & quaſi poſſeſſionem, & ſic non perfectè abnegat ſemetipſum: Ergo ad ſtatum religioſum requiritur actualis donatio, quâ homo ſe tradat, & conſecret Deo mediante Religione, vel Prælato. Et ſic communiter docent, & ſupponunt *D. Chryſoſt.* Sancti Patres, D. Chryſoſt. *epiſt. 6. ad Theodorum monach.* inquit: *Nihil in te penitus tui juris eſt, quippe qui tanto Imperatori militare cœpiſti.* *D. Gregor.* D. Gregor. *lib. 1. Regiſtri, cap. 33.* ait: *Si Ananias mortis ſupplicio dignus fuit, qui eos, quos dederat nummos Deo, abſtulit; conſidera quanto periculo in divino judicio dignus eris, qui non nummos, ſed teipſum Deo omnipotenti, cui te ſub monachali habitu devoveras, ſubtraxiſti.* *D. Benedict.* D. Benedictus *in Regula, cap. 58.* inquit: *Ex illo die nec corporis ſui poteſtatem ſe habiturum ſciat.* *D. Bernard.* D. Bernard. *ſerm. 19. in Cantica*, ait: *Qui veſtri curam ſemel nobis credidiſtis, quid rurſus de vobis vos ipſos intromittitis?* Et eodem modo loquuntur alii Patres, & præſertim *D. Baſilius.* S. Baſilius *epiſt. ad Canonicam, & ſerm. de abdicat. rerum, & regula 6. ex fuſius diſp. & in cap. 22. Conſtit. monaſt.* ubi donationem hanc religioſi comparat illi, qua homo ſe tradit uxori in matrimonio, & ſentit eſſe pariter indiſſolubilem.

Confirmatur, & declaratur ampliùs; quia ad effectus proprios ſtatus religioſi eſt neceſſaria hæc traditio: Ergo etiam eſt neceſſaria ad ipſum ſtatum conſtituendum. *Confirmatio.* Conſequentia patet, quia ſi independenter ab hac traditione conſtitueretur ſtatus religioſus, independenter ab illa ſortiretur proprios effectus. Antecedens autem, relictis aliis effectibus, probatur: tum quia eo ipſo, quod quis ſit in ſtatu religioſo, omnia ejus bona, & jura transferuntur in Religionem, aut Prælatum; quod minimè contingeret, ſi ipſe exiſtens in tali ſtatu non ſe transferret in illos; tunc quippe ſicut ſui dominium retineret, ſic etiam conſervaret bona, & jura. Tum etiam, quia religio, vel Prælatus non ſolùm poteſt religioſo præcipere, ſed illum cogere, & niſi pareat, punire: ad hoc autem non ſufficit ſola promiſſio, aut votum obedientiæ, ſicut non ſufficeret, quod quis promitteret ſe futurum ſervum alterius, ut hic poſſet illum tanquam ſervum tractare, cogendo ipſum ad obediendum.

Nec hîc valet recurſus ad juriſdictionem, quam Eccleſia tribuit Prælato, aut Religioni. *Primò*, quia hæc juriſdictio non eſt de eſſentia ſtatus religioſi, ſed poteſt abſque illa ſalvari, ut infrà *num. 26.* oſtendemus. *Secundò*, quia olim fuerunt aliquæ religiones conſtantes ex ſolis laïcis, in quibus proinde non erat Eccleſiaſtica juriſdictio. *Tertiò*, quia de facto Abatiſſæ non habent juriſdictionem Eccleſiaſticam, ut tenet communis ſententia; & tamen poſſunt cogere ſubditas ad obediendum, & illas punire. Signum ergo eſt, quod talis effectus, adeo proprius ſtatus religioſi, non provenit à juriſdictione, quam Eccleſia Prælato, aut Religioni concedat. Atque ideo non relinquitur caput, ex quo proveniat, niſi detur traditio, quâ homo ſe donet Deo, mediante Religione, aut Prælato, vel iis in ordine ad Deum; ſic enim facilè intelligitur, quod donatarius valeat talem poteſtatem exercere.

§. II.

Aliquibus objectionibus contra præcedentes aſſertiones ſatisfit.

Adverſùs noſtras, & communes aſſertiones vix reperitur ſententia, quæ probetur Authoribus. Oportet tamen occurrere nonnullis 11. *Prima objectio.*

objectionibus, quæ contra illas formari poſſunt. Et adversùs duas priores opponitur *primò*, quia votum caſtitatis ſufficit ad conſtituendum ſtatum religioſum: Ergo non requiruntur alia duo vota. Probatur antecedens, quia ſtatus religioſus coincidit cum ſtatu perfectionis acquirendæ, ut ſatis apertè ſignificat Apo-
1. ad Cor. 7. ſtol. 1. *ad Corinth.* 7. commendans ſtatum caſtitatis his verbis: *Qui ſine uxore eſt, ſolicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo.* Et rurſum: *Mulier innupta, & virgo cogitat quæ Domini ſunt, ut ſit ſancta corpore, & ſpiritu.* Ergo votum caſtitatis ſtatum religioſum ſuffi-
Secunda. cienter conſtituit. *Secundò*, nam ad conſtituendum ſtatum ſufficit votum obedientiæ: Ergo non requiruntur tria vota, obedientiæ, caſtitatis, & paupertatis. Suadetur antecedens, quia facto obedientiæ voto, poteſt homo conſequenter obligari ad caſtitatem, & paupertatem, ſicut obligatur ad orationem, ſtudium, & ad alias actiones, aut etiam omiſſiones, quæ ex obedientia fiunt. Unde apud aliquas religiones mos eſt, ut ſolum votum obedientiæ
Tertia. in profeſſione fiat. *Tertiò*, quia Equites Ordinum militarium ſunt verè, & propriè religioſi; & tamen non tenentur voto caſtitatis, cùm uxores ducant: Ergo falſum eſt, quod ad ſtatum religioſum tria illa vota deſiderantur. Majorem docent Divus Antoninus, Navarrus, Sylveſter, Baſilius Legionenſis, Covarruvias, Michael de Medina, Burgos de Paz, Rebellus, Thomas Delbene, Gutierrez, Bobadilla, & alii plurimi, quos refert Andreas
Andreas Mendo. Mendo *de Ordinibus Militar. diſputatione* 2. *quæſtione* 2. §. 2. Et probatur, quia certum eſt, fratres prædictorum Ordinum eſſe verè, & propriè religioſos: Ergo idem dicendum eſt de Equitibus. Probatur conſequentia: tum quia Pontifices approbantes, & confirmantes ſuis bullis prædictos Ordines, eodem modo & verborum tenore loquuntur de Equitibus, & de Fratribus. Tum quia hujuſmodi Ordines Militares primariò, & præcipuè ſunt inſtituti pro Equitibus, quibus ex conſequenti adjuncti ſunt fratres pro Sacramentorum adminiſtratione: Ergo ſi iſti ſunt verè, & propriè Religioſi, idem de illis à fortiori dicendum eſt.

12. Diluitur prima. D. Thom. Reſpondetur ex doctrina Divi Thomæ *in hac* 2. 2. *quæſtione* 184. *articulo* 4. *& opuſc.* 19. *cap.* 1. ſtatum religioſum bifariam accipi poſſe: *primò* minùs rigoroſè pro quolibet ſtatu, & modo vivendi approbato, & conducente aliquo modo ad perfectionem, qui lata ſignificatione, & analogicè poteſt ſtatus religioſus appellari, quatenus ad illum, qui propriè eſt
Status religioſus bifariã dicitur. talis, accedit. Quo pacto concedimus non requiri ad talem ſtatum tria vota, ſed unum, aut alterum ſufficere. Et hoc modo converſi aliquarum religionum ſolent religioſi appellari, licèt tria vota non emittant; & ſimiliter aliquæ fœminæ, vulgò *Beata*, voventes caſtitatem, religioſæ utcumque appellantur. *Secundò* ſumitur ſtatus religioſus rigoroſè, & ſimpliciter, quomodo importat completam mundi abrenuntiationem, & hominis ad Dei cultum oblationem: unde comparatur holocauſto, ut
D. Thom. ex Divo Gregorio rectè obſervat Divus Thomas *quæſtione* 186. *articulo* 6. *&* 7. Quia ergo in præſenti agimus de ſtatu religioſo propriè, & ſimpliciter dicto, qui abſque tribus votis (quibus ea renuntiatio, & oblatio fit,) non conſiſtit; meritò aſſeruimus, ad illum tria prædicta vota requiri.

Et hinc facilè conſtat ad *primam* objectionem; concedimus enim, quod votum illud caſtitatis ſufficiat ad conſtituendum ſtatum religioſum analogicè talem, & impropriè dictum; ſed non ſufficit ad conſtitutionem ſtatus religioſi rigoroſè, & ſimpliciter talis, de quo agimus in præſenti.

Ad ſecundam negamus majorem, quia duo Satisfit ſecundæ.
conſilia, paupertatis & obedientiæ, pertinent per ſe ad ſtatum religioſum, atque ideo debent per ſe terminare immediatè propria vota, ut inde accipiant ſtabilitatem propriam prædicti ſtatus. Unde aliter oportet philoſophari de illis, ac de aliis operibus, quæ conſequenter cadere poſſunt ſub obedientiæ voto; cætera enim ſunt particularia, & mutabilia, itaut aliquando expediat ea relinquere de licentia Prælati: at conſilia caſtitatis, & paupertatis ad religioſum ſtatum pertinentia ſunt generalia, & immutabilia, itaut Prælatus nullam valeat inducere mutationem circa eorum ſubſtantiam, & conſequenter oportet, quod religioſus illa immediatè, & per ſe promittat. Quod ſi in profeſſione alicujus Religionis perfectæ ſolùm fit expreſſa obedientiæ mentio, & promiſſio; ideo eſt, quia ſub illa formula ex more, & præſcripto talis Religionis promittuntur etiam obedientia, & paupertas: ſicut etiam in ſuſceptione Ordinis ſacri fit votum caſtitatis, licèt non expreſsè, ſed implicitè ob caſtitatis votum tali ordinationi annexum.

Ad tertiam reſpondetur negando majorem 13. Tertiæ occurritur.
intellectam de Equitibus Militaribus, qui ducunt, vel ducere poſſunt uxores, & habent dominium & uſum rerum temporalium; quoniam ad ſtatum religioſum neceſſaria ſunt tria vota, paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ, ut apertè ſupponit Innocentius III. *in cap. Cùm ad mo-* Innoc. III.
monaſterium, de ſtatu monach. his verbis: *Abdicatio proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis adeo eſt annexa regulæ monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex poſſit licentiam indulgere.* Prædicti autem milites de facto habent uxores, & uſum, atque dominium rerum temporalium, ut ſupponitur. Accedit etiam, ſtatum religioſum eſſe ſcholam, & ſtudium acquirendæ perfectionis, ut ſuprà oſtendimus; ad quod opus eſt renuntiare curis temporalibus, & ſectari ſpiritualia. Id verò non ſic apparet in prædictis militibus, ipſi enim non aliter, ac cæteri ſeculares, vivunt extra clauſtra, divitias curant, patrimonia augent, honores ambiunt, uxoribus irretiuntur, filiis theſaurizant, & rariſſimè quidquam exercent ex obedientia Prælati. Unde non ſunt dicendi religioſi propriè, ut modò loquimur; ſed analogicè, & ſecundùm aliquam ſimilitudinem. Et ſic ſentit An- D. Thom.
gelicus Doctor *quæſtione* 186. *articulo* 4. ubi propoſito hujuſmodi argumento: *Illud quod requiritur ad perfectionem religionis, in omni religione invenitur. Sunt autem aliqui religioſi, qui uxoribus utuntur: non ergo religionis perfectio requirit perpetuam continentiam.* Sic reſpondet: *Ad tertium dicendum, quod illi modi vivendi, ſecundùm quos homines matrimonio utuntur, non ſunt ſimpliciter, & abſolutè loquendo religiones, ſed ſecundùm quid, in quantum ſcilicet in aliquo participant quædam, quæ ad ſtatum religioſum pertinent.* Et eidem ſententiæ ſubſcribunt Sotus *in* 4. Soto.
diſt. 27.

Digitized by Google

diſtinct. 27. *quæſtione* 1. *articulo* 4. *& de juſtitia, lib.* 7. *quæſtione* 5. *articulo* 3. Aragon *in hac* 2. 2. *quæſtione* 88. *articulo* 11. *in reſponſ. ad ultim.* Valentia *ubi ſuprà, punct.* 2. *poſt* 4. Molina *de juſtitia, tractat.* 2. *diſputatione* 141. *& tom.* 4. *tractat.* 3. *diſputatione* 3. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 41. *dubit.* 1. *num.* 7. Reginaldus *tom.* 2. *lib.* 18. *tractat.* 4. *cap.* 24. Joannes de la Cruz *lib.* 1. *de ſtatu relig. cap.* 2. *dub.* 3. dicens eſſe communem Thomiſtarum ſententiam. Barboſa *tom.* 2. *de jure Eccleſ. lib.* 3. *c.* 7. dicens id eſſe receptius, & alii quamplures.

Aragon. Valent. Molina. Leſſ. Reginald. Ioan. à Cruc. Barboſa.

Ad majoris verò probationem facilè reſpondetur conceſſo antecedenti, negando conſequentiam ob manifeſtam differentiam; quia fratres Ordinum militarium tenentur ad perpetuam, & abſolutam caſtitatem, & ad paupertatem (licèt hujus uſus ſit varius, juxta diverſa Ordinum ſtatuta,) quod non ita accidit in Equitibus. Conſequentiæ autem probatio non urget, quia licèt ita contigerit in prima prædictorum Ordinum inſtitutione, poſtea tamen ob varias relaxationes ad eam diſpoſitionem reducti ſunt tales Ordines, ut ſtatus religioſus verè, & ſimpliciter dictus in ſolis fratribus perſeveret.

Limitatio. Et hæc limitanda ſunt in Equitibus Militiæ S. Joannis Hieroſolymitani (& in aliis, ſi ejuſdem conditionis reperiantur,) quos eſſe verè, & propriè religioſos, tenet communis ſententia; nam & votum perpetuæ caſtitatis faciunt, & teſtari non valent, nec bona transferre ad hæredes; & aliunde operi excellenti vacant pugnando contra Turcas Chriſtiani nominis hoſtes.

14. Prima obiectio cōtra tertiam cōcluſionem. Deinde contra tertiam concluſionem poteſt opponi *primò*: Nam ad ſtatum religioſum requiruntur ea conſilia, quæ ſufficiunt ad tollendum impedimenta retardantia perfectionem charitatis; ad hoc autem non ſufficiunt conſilia obedientiæ, caſtitatis, & paupertatis, ſed alia deſiderantur: Ergo falſum eſt, quod tria prædicta conſilia voto firmata ſufficiunt ad conſtituendum ſtatum religioſum. Probatur minor: tum quia præter delectationes venereas, quæ excluduntur per caſtitatem, dantur etiam aliæ delectationes ſenſibiles, verbi gratiâ, guſtus, multùm impedientes charitatis fervorem, & perfectionem; & tamen iſtæ non tolluntur per aliquod ex illis tribus conſiliis, ſed per abſtinentiam. Tum etiam, quia prædictam charitatis perfectionem non ſolùm impedit appetitus bonorum temporalium, ſed etiam appetitus honorum, ut ex ſe liquet; cui tamen non occurritur per illa tria vota, ſed deberet addi votum humilitatis omnes dignitates repudians.

Secunda. *Secundò*, quia in aliquibus religionibus fit quartum votum vel abſtinendi à carnibus, vel redimendi captivos, aut ſimilia exequendi; quod votum ad eſſentiam talium Religionum pertinet, ut inſinuat Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 25. *cap.* 1. *de Regular.* illis verbis: *Ac ſi quæ alia ſunt alicujus regulæ, vel ordinis peculiaria vota, ad eorum reſpectivè eſſentiam pertinentia.* Ergo ſtatus religioſus non conſiſtit in ſolis tribus votis ſuprà relatis. *Conc. Trid.*

Tertia. *Tertiò*, quia ad ſtatum religioſum neceſſaria eſt Eccleſiæ approbatio: Ergo ſola illa tria vota non ſufficiunt ad conſtituendum talem ſtatum.

Diluitur prima. Reſpondetur, quod ſicut in rebus naturalibus non omnia, quæ ad earum finem conſequendum quoquo modo requiruntur, dicuntur illarum ſubſtantiam, aut eſſentiam conſtituere; ſed ſatis eſt, quod ab illa exigantur, ſive afferantur, vel antecedenter, vel conſequenter; quia eo ipſo in illarum eſſentia aliquo modo continentur: ita non oportet, quod omnia requiſita ad ſtatum religioſum conſtituant ejus ſubſtantiam, ſed ſufficit, quod aliter ad eam concurrant. Objectiones autem hoc tantùm probant; unde noſtram, & communem aſſertionem non evertunt, ut ſingulis occurrendo conſtabit. Ad *primam* reſpondemus, omnia impedientia perfectionem charitatis virtualiter contineri in illis tribus votis, in quantum ad eorum obſervantiam requiruntur, atque ideo non opus eſt alia vota adjicere. Et in hoc ſenſu negamus minorem, ad cujus primam probationem dicendum eſt, profeſſionem caſtitatis ſecum trahere aliarum paſſionum, & delectationum ſenſibilium moderationem, in quantum caſtitatis periculum afferunt; unde hujus virtutis votum quaſi radicat aſperitates corporales abſtinentiæ, vigiliarum, &c. ut fusè oſtendimus *tract. præcedent., diſputatione* 5. *dub.* 3. §. 11. *per totum.* Secundam probationem diluit D. Thom. *quæſt.* 186. *articulo* 7. *ad* 3. his verbis: *Sicut Philoſophus dicit in* 4. *Ethic. honor propriè, & ſecundum veritatem non debetur, niſi virtuti. Sed quia exteriora bona inſtrumentaliter deſerviunt ad quoſdam actus virtutum, ex conſequenti etiam eorum excellentiæ honor aliquis exhibetur, & præcipuè à vulgo, quod ſolam excellentiam recognoſcit. Honori ergo, qui Deo, & Sanctis omnibus exhibetur propter virtutem (ut dicitur in Pſalm.* 138. *Mihi autem nimis honorati ſunt amici tui Deus,) non competit religioſis abrenuntiare, qui ad perfectionem virtutis tendunt. Honori autem qui exhibetur exteriori excellentiæ, abrenuntiant ex hoc ipſo, quod vitam ſæcularem derelinquunt. Unde ad hoc non requiritur ſpeciale votum.* D. Thom.

Ad ſecundam objectionem reſpondetur negando conſequentiam; nam quod iſtæ, aut illæ religiones emittant quartum votum, non provenit ex communi conceptu ſtatus religioſi, quem in præſenti conſideramus, & qui in omni religione ſalvatur, ſed ex peculiari illarum inſtituto: unde quod ad eſſentiam talium religionum ſecundùm ſpeciem, aut quaſi ſpeciem ſumptarum intret, vel non, quartum votum (quod parum refert examinare,) non præjudicat veritati noſtræ aſſertionis; ſicut non rectè colligeretur rationale pertinere ad eſſentiam animalis ut ſic, quia pertinet ad eſſentiam hominis. Et hac de cauſa vulgò dicitur, dari tria vota ſubſtantialia religionis, illa videlicet, quæ aſſignavimus; quia cætera, quæ addi poſſunt, ſunt extra eſſentiam, ſive ſubſtantiam, ad conſtituendum ſtatum religioſum deſideratam. Diluitur ſecunda. Ad *tertiam* negamus conſequentiam, quia Eccleſiæ approbatio non conſtituit intrinſecè, & eſſentialiter ſtatum religioſum; ſed requiritur tanquam conditio extrinſeca, ut exiſtat talis ſtatus. De quo iterum dicemus *dub. ſequenti.* Fit ſatis ultimæ.

Præterea contra quartam aſſertionem poteſt opponi, quia ad religioſum ſtatum requiruntur vota ſolennia: Sed vota ſimplicia non ſunt ſolennia, ut ex terminis liquet: Ergo vota ſimplicia non ſufficiunt ad conſtituendum ſtatum 15. Obiectio cōtra quartam concluſionem.

Digitized by Google

religioſum. Probatur major, quia ſtatus religioſus non conſtituitur, niſi per tria vota ſubſtantialia in religioſa profeſſione emiſſa, juxta illud, *habitus non facit monachum, ſed profeſſio*, ut dicitur *in cap. Ex parte*, & *cap. Porrectum, de Regularibus*, & *cap. Beneficium, de regulis juris in 6.* & in aliis: Sed votum factum in religioſa profeſſione eſt ſolenne, ut declarat Bonifacius VIII. *in cap. unico, de voto in 6.* Ergo ad ſtatum religioſum requiruntur vota ſolennia. Et ſic videtur docere D.Thom. *in hac 2. 2. quæſtione 189. articulo 2. ad 1.* ubi ait: *Dicendum quod duplex eſt religionis votum. Unum ſolenne, quod hominem facit monachum, vel alterius religionis fratrem, quod vocatur profeſſio; & tale votum debet præcedere annus approbationis, ut probat objectio. Aliud eſt votum ſimplex, ex quo aliquis non fit monachus, vel religioſus, ſed ſolùm obligatus ad religionis ingreſſum.* Unde præter alios antiquiores ſic expreſsè docent Navarrus *comment. 1. de Regular. num. 18. 24. & 25.* Soto *lib.7. de juſtitia, quæſtione 1. artic. 1. & 3.* & noviſſimè Joannes de la Cruz *lib.1. de ſtatu relig. cap.2. dub.3. concluſ.5.* Ergo vota ſolennia requiruntur ad religioſum ſtatum conſtituendum.

Bonif. VIII. — D.Thom. — Navar. — Soto. — Ioan. à Cruc.

Solutio. Reſpondetur negando majorem, ad cujus probationem dicendum eſt, Bonifacium VIII. & D. Thom. loqui juxta id, quod ſuis temporibus erat in uſu, & approbatione Eccleſiæ, quæ tunc non acceptabat ad conſtituendum ſtatum religioſum niſi vota ſolennia. Licèt enim ſimplicia ad id abſolutè ſufficiant, debent tamen, ut hunc effectum ſortiantur, ab Eccleſia non repudiari, ut *à num. 24.* dicemus. Eccleſia autem ſuperioribus temporibus noluit juſtis de cauſis acceptare vota non ſolennia in ordine ad conſtituendum hominem in ſtatu religioſo; ſed id deferebat ſolis ſolennibus. Et juxta hanc diſpoſitionem tunc vigentem loquuti ſunt Bonifacius, & Divus Thomas, idque imitati ſunt antiquiores Theologi, Canoniſtæ, & Summiſtæ. Sed minimè negarunt, vel quod prædicta vota ad prædictum effectum abſolutè ſufficiant, vel quod Eccleſia poſſet talia vota acceptare, & approbare ad illum effectum. Et ſic de facto ſe geſſit Greg. XIII. approbando vota ſimplicia, quæ emittunt Coadjutores, & Scholares in Societate Jesu, & diffiniendo hanc ſententiam in bullis *num.8.* relatis. Unde egregiè Joannes à S. Thom. *in approbat. doctrinæ D. Thom. diſputat.2. artic.3.* dixit: *In tempore D. Thom. Eccleſia ſolùm cenſebat eſſe religioſos cum effectu, qui eſſent profeſſi, ut conſtat ex cap. Religioſo, §. Quamvis, de ſententia excommunicationis in 6. ubi dicitur: Quamvis autem is, qui religionem ingreditur, religioſus cum effectu cenſeri non poſſit, donec ſit tacitè, vel expreſsè profeſſus. Ergo ex Eccleſiæ determinatione tunc non erat aliquis religioſus ante profeſſionem. Profeſſi autem nec tunc, nec modò etiam in Societate poſt biennium emittunt vota ſimplicia, licèt ſint verè religioſi, non tamen profeſſi. Olim autem in Eccleſia nondum erat de facto iſta ſpecies religioſorum ante profeſſionem, ut conſtat ex præfato decreto. Unde D. Thom. loquens pro illo tempore, non potuit ponere, quod de facto eſſent tunc religioſi per vota ſimplicia, & ante profeſſionem.* Antiquorum ergo opiniones noſtræ aſſertioni non adverſantur; loquebantur enim ſecundùm tunc præſentem Eccleſiæ diſpoſitionem. Sed qui poſt bullas Gregorii oppoſitum auſi fuerint affirmare, audiendi non ſunt, ſed puniendi.

Ioan. à S. Thom.

Contra ultimam concluſionem poteſt opponi *primò*, quia ſi illa traditio requireretur ad ſtatum religioſum, ſuperflua eſſent tria vota ſupradicta ad illud conſtituendum. Probatur ſequela, quia ex vi traditionis poſſet Religio, aut Prælatus eadem religioſo præcipere, ad quæ obligatur per vota; atque ideo iſta ſuperfluerent. *Secundò*, quia non ſatis apparet, in quo traditio diſtinguatur à voto obedientiæ; ſiquidem per traditionem obligatur homo ad obediendum ſuperiori, & ad id ipſum obligatur per votum obedientiæ. *Tertiò*, quia id, quod conſtituit ſtatum religioſum, debet eſſe unum, & ſimplex, ſicut videre eſt in aliis rerum conſtitutivis: Ergo ad conſtituendum talem ſtatum non concurrunt partim tria vota, & partim traditio. 16.

Triplex objectio côtra ult. concl.

Reſpondetur ad primam objectionem negando ſequelam, quia obſervatio trium conſiliorum, obedientiæ, caſtitatis, & paupertatis, debet eſſe ſtabilis, & firma in ſtatu religioſo; quod minimè ſalvaretur per ſolam traditionem hominis in poteſtatem alterius; ſiquidem tunc Superior poſſet aliter circa illa conſilia diſponere, imò poſſet irritare obligationem illa obſervandi; quod minimè cohæret cum ſtatu religioſo, ut jam ſuprà diximus *num. 10.* Accedit etiam, quod vota, & traditio habent effectus longè diverſos; traditio enim confert alteri poteſtatem dominativam, quam non confert votum, ut ibi declaravimus. E converſo autem votum obligat ex ſpeciali fidelitate ad Deum, quam ſpecialem obligationem non inducit reſpectu hominis; traditio verò etiam obligat ſpecialiter reſpectu hominis, & ex juſtitia, propter jus quod transfert in alium. Unde ſuperfluum non eſt, quod vota, & traditio ad conſtituendum hominem religioſum ſimul concurrant.

Occurritur primæ. — Differentia inter traditionem, & vota.

Ad ſecundam reſpondetur, quod licèt obligatio orta ex voto obedientiæ, & obligatio orta ex traditione cadant ſuper eandem materiam; nihilominus ſunt ſatis differentes, & formaliter diſtinctæ, ut jam ſuprà oſtendimus, quia votum non confert actu poteſtatem dominativam, quam confert traditio. Poteſt enim quis promittere ſervire alteri, non tradendo ſe in ſervum illius: & è contra poteſt quis ſe alteri donare in ſervum, non adjiciendo obligationem promiſſionis ſupra traditionem; & denique utrumque pro majori firmitate valet facere, ſicut fit in Religioſis.

Satisfit ſecundæ.

Et hinc patet ad *ultimam* objectionem; nam licèt in metaphyſicis conſtitutiva ita ſe habeant, ſicut intendit objectio, ſecus in moralibus (cujuſmodi eſt ſtatus religioſus;) ſæpe quippe contingit, quod plura concurrant ad unum aliquid conſtituendum, ſicut apparet in matrimonio, ubi debent dari mutua contrahentium traditio, & mutua acceptatio. Liquet etiam in ipſo ſtatu religioſo, ad quem conſtituendum (etiamſi à traditione præſcindamus) tria vota circa materias valde diverſas concurrunt. Sic ergo poteſt traditio ſimul cum votis deſiderari: quod magis adhuc conſtabit ex dicendis *dub. 4.*

Diluitur ultima.

DUBIUM

Digitized by Google

DUBIUM II.

Vtrum ſtatus religioſus ſit ex inſtitutione divina.

PRo difficultatis reſolutione animadvertendum eſt, quod ſtatus religioſus dupliciter conſiderari poteſt: uno modo præciſè quantum ad ſubſtantiam, ſive eſſentiam, quam *dub. præcedenti* explicuimus: ſecundo modo quantum ad determinationem illius eſſentiæ ad certum modum vivendi, & quantum ad determinationem qualitatum perſonarum, quæ talem ſtatum profiteantur, utputa quod habeant talem ætatem. Et quidem ſtatum religioſum hoc poſteriori modo conſideratum (qui modus eſt additum diminuens, & ſecundùm quid, cùm rei eſſentiam ſupponat,) eſſe de jure Eccleſiaſtico, facilè probatur ex ipſo uſu Eccleſiæ, quæ ſolet prædictas determinationes mutare, ut conſtabit ex dicendis *dub. ſeq.* Unde difficultas procedit de ſtatu religioſo ſecundùm eſſentiam ſumpto, quæ eſt acceptio abſoluta, & apta ad denominationem ſimpliciter talem.

§. Unicus.

Defenditur vera, & communis ſententia.

17. Conclusio. D.Thom. Vvald. Sot. Clictoveus. Suar. Baſil.Pont. DIcendum eſt, ſtatum religioſum eſſe ex inſtitutione divina. Sic indicat D. Thom. *in hac* 2. 2. *quæſt.*88. *artic.*4. *ad* 3. & docent N. Vvaldenſ. *tom.* 1. *de Sacrament. tit.*9. *cap.*83. & 84. & *tom.* 3. *doctrin. fidei*, *cap.*31. & 32. Soto *lib.*7. *de juſtitia*, *quæſt.*5. *art.*1. Clictoveus *lib.* 3. *de votis monaſt. cap.*5. Suarez *tom.* 3. *de religione*, *lib.*3. *cap.*2. Baſilius Pontius *lib.*7. *de matrim. cap.*3. & alii communiter. Probatur ſequenti diſcurſu: Nam Chriſtus Dominus eſt author originalis ſtatus religioſi: Ergo prædictus ſtatus eſt ex inſtitutione divina. Conſequentia patet, & antecedens ſuadetur; nam Chriſtus Dominus conſuluit ſtatum religioſum, & deinde ad illum admiſit Apoſtolos: nihil autem amplius videtur deſiderari, ut dicatur author originalis prædicti ſtatus: Ergo, &c. Major quoad primam partem conſtat ex Evangelio, in quo legitur Chriſtum conſuluiſſe tria vota ſubſtantialia Religionis: votum quidem paupertatis, Matth. 19. *Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus:* ubi totalis abdicatio conſulitur. Conſilium verò caſtitatis, *eodem capite*, ubi commendat eunuchos, *qui ſe caſtraverunt propter regnum cœlorum:* & ſermo eſt de eunuchis ſpiritualibus, qui ſibi per votum amputant facultatem gignendi. Tandem obedientiæ votum, *in eodem cap.* dum poſt conſilium paupertatis adjecit: *Et veni, ſequere me.* Nam perfecta ſequela requirit votum, ut ſequens perfectè Chriſtum nequeat ab eo retrocedere. Ut interim alia loca omittamus, ex quibus eadem à Chriſto conſilia oſtendi poſſunt. Conſuluit ergo tria vota ſubſtantialia ſtatus religioſi. Qua ratione D.Chryſoſt. *hom.* 17. *ad Popul.* religioſorum vitam appellat Philoſophiam à Chriſto introductam.

Fundamentum. Matth.19. D. Chryſoſt. Apoſtoli fuerunt religioſi.

Quod verò admiſerit Apoſtolos ad illa tria ſubſtantialia vota (quæ eſt ſecunda majoris pars,) ſic oſtenditur; nam Apoſtoli fuerunt veri Religioſi, atque ideo emiſerunt votum obedientiæ: Sed hanc præcipuè exercuerunt ſequendo Chriſtum, juxta illud Petri, Matth. 19. *Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te:* quam obedientiam acceptavit, & probavit ipſe Dominus, ut conſtat ex eodem capite, illis verbis: *Amen dico vobis, quod vos qui ſequuti eſtis me, in regeneratione, cùm ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſraël.* Ergo Chriſtus Dominus fuit Prælatus, cui Apoſtoli ut veri religioſi ſe ſubjecerunt; atque ideo ipſe Dominus admiſit eorum traditionem, & vota. Conſequentia patet, tum ex præmiſſis: tum eo quod ex ſuppoſitione, quod Apoſtoli fuerint veri religioſi, non apparet quem alium habuerint Prælatum, niſi ipſum Chriſtum, præſertim vivente apud ipſos Domino. Majorem autem, in qua poterat eſſe difficultas, docent ſatis communiter ſancti Patres, Divus Thomas *loco ſuprà citato*, & *quæſt.*186. *artic.*6. *ad* 1. D. Baſil. *in Conſtitut. Monaſt. cap.*19. ubi ait: *Hi* (ſcilicet Religioſi) *liberatoris noſtri, eiuſque vitæ, dum inter nos verſaretur, inſtitutorum veri, perfectique imitatores exiſtunt. Quemadmodum enim ille coacto diſcipulorum choro, communia cuncta, ſeque communem Apoſtolis præbuit: item hi quoque Antiſtiti obtemperantes, qui modò vita ſua præſcripta rectè conſervant, genus vivendi Apoſtolorum, ac Domini imitantur.* D. Epiphan. *hæreſ.* 18. ubi explicans illud Matth. 19. *Sunt eunuchi*, inquit: *Quinam igitur ii fuerint, quàm generoſi Apoſtoli, & monaſticam vitam degentes.* D. Auguſt. *lib.* 17. *de Civit. Dei*, *cap.*24. ubi ait: *Dixerant enim potentes illi, Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te. Hoc votum potentiſſimi voverant. Sed unde hoc illis, niſi ab illo, de quo hîc continuò dictum eſt, dans votum voventi?* Et *epiſt.*89. *ad Hilar. quæſt.*4. inquit ſe Apoſtolorum exemplo hunc modum ſequutum fuiſſe, alioſque ad hujuſmodi propoſitum induxiſſe. Videantur Vvaldenſis *ubi ſuprà*, Caſtro *adverſus hæreſes*, *verbo votum*, Turrianus *lib.*5. *pro epiſt. Pontificum*, *cap.*2. Hieron. Plat. *lib.*2. *de bono ſtatus religioſi*, *cap.*20. Salmeron *tom.*8. *in novum teſtament. tractat.*52. *ad obiect.*8. & alii qui contra hæreticos ſtatum religioſum defendunt.

Matth.19. D.Thom. D.Baſil. D. Epiphan. D.Auguſt. Caſtro. Turrian. Hieron. Plat. Salmeron.

Ad hæc, accedit congruentiæ ratio; nam Chriſtus Dominus vocavit Apoſtolos ad magnam perfectionem, ut ipſos conſtitueret primitias ſpiritus, & ſemen omnis virtutis: Sed ſtatus religioſus eſt valde perfectus, & in quo poſt Apoſtolos futuri erant viri probatiſſimi, & excellentis ſanctitatis, quotquot videlicet ab illo tempore in eremis, & religionibus magna virtute floruerunt: Ergo decuit Chriſtum conſulere Apoſtolis, ut eſſent religioſi, illoſque ad prædictum ſtatum admittere. 18. Confirmatio.

Nec valet dici, Chriſtum elegiſſe Apoſtolos, ut forent Epiſcopi, quorum perfectio eſt major, quàm perfectio ſtatus religioſi, atque ideo non conſuluiſſe illis hujuſmodi ſtatum. Non, inquam, valet; quoniam licèt ſtatus Epiſcopalis ſit perfectior, quàm ſtatus religioſus; nihilominus horum ſtatuum rationes, & perfectiones nullam habent inter ſe oppoſitionem, ſed optimè cohærent, & in eodem ſubjecto componuntur, ut experientiâ liquet. Et hac de cauſa Præcluditur evaſio.

Digitized by Google

cauſa qui vovit religionem, non ſatisfacit voto per hoc, quod fiat Epiſcopus, licèt hujus ſtatus perfectior ſit; ſed priùs debet ingredi religionem, ut decernitur *in cap. Per tuas, de voto*; quia videlicet perfectio ſtatus religioſi optimè componitur cum perfectione ſtatus Epiſcopalis. Sic ergo licèt Chriſtus vocaverit Apoſtolos, ut futuri eſſent Epiſcopi, & Paſtores populi Chriſtiani, optimè etiam potuit eos vocare, ut ſimul eſſent Religioſi. Et quod ita fecerit, liquet ex ſuprà dictis; nam eis conſuluit vota caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ; & ſe tradentes, ipſumque ſequentes acceptavit repromittens futurum præmium. Unde voluit, quod ſimul eſſent Epiſcoporum, atque Religioſorum exemplar. Et ita ſentiunt Patres ſuprà

D. Baſil. relati, ex quibus Divus Baſilius *in Conſtitut. Monaſtic. cap. 23.* agens de obedientia, inquit: *Hanc is, qui ſecundùm Deum verè eſt monachus, Antiſtiti ſuo præſtet oportet; ſiquidem, ut jam diximus, Chriſtus diſcipulos in hoc elegit, qui hoc vitæ inſtitutum æmularentur, ut per eos formam relinqueret eandem ſequuturæ poſteritati.*

19. Incidentis dubii deciſio. Et ſi inquiras, an ſtatus religioſus à Chriſto Domino inſtitutus ceſſaverit, interruptuſve fuerit à temporibus Apoſtolorum uſque ad tempora D. Antonii Abbatis, aut D. Baſilii, in quibus refloruiſſe videtur? Reſpondetur negativè; quia certò conſtat, in illis ſæculis intermediis fuiſſe religioſos; Dionyſius enim de illorum

D. Dionyſ. inſtitutione, & vita agit *in lib. de Eccleſiaſt.*

Tertull. *hierarch. cap. 6.* Tertullianus etiam meminit ſacrarum, & religioſarum virginum, & de illis agit *in lib. de veland. Virgin.* Et idem argumen-

D. Cyprian. tum invenimus apud S. Cyprian. *in lib. de habitu virg.* Et omnes hi Patres vixerunt ante

Euſeb. Cæſar. Antonium, & Baſilium. Denique Euſebius Cæſar. *lib. 2. hiſt. cap. 16.* refert à temporibus S. Marci, & deinceps fuiſſe monachos, & monaſteria in Alexandria, & Ægypto. Unde obiter refelluntur Centuriatores *cent. 4. cap. 6.* qui impudenter affirmant inſtitutum monaſticum incœpiſſe quarto ſæculo, primoſque authores habuiſſe Antonium, Macharium, & ſimiles. Et incredibile eſt, quod ſuppoſitâ inſtitutione hujus ſtatus per Chriſtum in Apoſtolis, ita ceſſaverit, ut ſæculo quarto reſurrexerit; nam ſicut natura appetit generare ſibi ſimile, ita etiam, altiorique modo gratia: Ergo ſi Apoſtoli fuerunt religioſi, ut ex dictis conſtat, profectò procurarunt alios religioſos efficere, imitatores ſui, & ſectatores excellentis adeò modi vivendi,

1. ad Cor. 7. juxta illud Pauli 1. ad Cor. 7. *Volo autem vos omnes eſſe ſicut meipſum.*

20 Corollariū. Ex dictis ſequitur, ſtatum religioſum ſecundùm ſubſtantiam, ſive eſſentiam conſideratum eſſe de jure divino, non quidem præcipiente, ſed conſulente, & originante. Sic docent Authores *num. 17.* relati. Et facilè oſtenditur; quoniam Chriſtus Dominus propoſuit, conſuluit, approbavit, & acceptavit ſtatum religioſum: Ergo hic ſtatus ſecundùm ſubſtantiam acceptus non habet inſtitutionem humanam, ſed eſt

Status religioſus de iure divino. de jure divino. Per quod minimè negamus, quod Eccleſia poſſit ſtatuere conditiones ad ſuſcipiendum talem ſtatum, itaut eis deficientibus, detur inhabilitas in perſonis, & impediatur ſtatus ipſe. Sed ſolùm intendimus, quod hæc ſint prævia, aut comitantia ad legitimitatem ſuſcipiendi hunc ſtatum; eis verò ſuppoſitis, illius eſſentia, & vinculum inde ortum, aut in ea fundatum ſint de jure divino. Quod facilè intelligitur aliarum rerum exemplis; nam legitimatio, aut illegitimatio perſonarum in ordine ad contrahendum matrimonium pendet ex jure poſitivo Eccleſiaſtico; & nihilominus matrimonium, ejuſque vinculum non ſunt ex jure Eccleſiaſtico, ſed divino, & naturali. Eccleſia etiam reddit perſonas habiles, vel inhabiles ad ſuſcipiendum Ordinem ſacrum; & tamen non propterea dicemus, quod ſacer Ordo, & ei eſſentialiter annexa ſint de jure Eccleſiaſtico; ſunt enim de jure divino, ut concedunt omnes. Sic ergo in noſtro caſu. Et ratio una, & generalis eſt: quia licèt determinatio eorum, quæ concurrunt ad prædicta, relicta fuerit Eccleſiæ diſpoſitioni; tamen Chriſtus illa abſolutè inſtituit, matrimonium videlicet in ratione Sacramenti, ſacrum Ordinem, & religioſum ſtatum.

Accedit etiam, ea quæ conſtituunt ſtatum religioſum, vota videlicet, & traditionem, afferre vinculum divinum, & naturale; nam licèt ex uniuſcujuſque libera, & humana voluntate dependeat vovere, & ſe Deo tradere in Religione, poſſitque Eccleſia inhabilitare actus ad id requiſitos; tamen ex ſuppoſitione, quod quis validè voverit, & ſe Deo in Religione tradiderit, obligatio inde orta eſt juris naturalis, atque divini. Quod ex dicendis tota diſputatione magis conſtabit. Nota.

Contra noſtram, & communem ſententiam ſentit ſingulariter Vaſquez 1. 2. *diſputat. 165. num. 48.* ubi hæc habet: *Quod attinet ad inſtitutionem ſtatus religioſi, diſtinguendum eſt: aut enim inſtituiſſe ſtatum religioſum idem eſt, quod inveniſſe, & excogitaſſe illum, aliiſque ſequendum propoſuiſſe; & hac ratione dicendum eſt, à Chriſto Domino fuiſſe inſtitutum, hoc eſt propoſitum, & prædicatum, ut colligitur ex his, quæ hactenus diximus. Aut inſtituere ſtatum religioſum idem eſt, quod re ipſa illum erigere ſub alicuius capitis poteſtate, ac juriſdictione; & hac ratione non eſt dicendum, inſtitutionem huius ſtatus eſſe juris divini, aut naturalis. Nam cùm ad conſtituendum ſtatum religionis, &c.* Hæc eſt ſententia Vaſquez, de qua non immeritò dixit Baſilius Pontius ubi ſuprà: *Adverſari Patribus in re tanta, & quod gravius eſt, ſine magno fundamento, reprehenſione non caret.* Unicum autem fundamentum, cui Vaſquez innititur, eſt hujuſmodi: Quoniam ad conſtituendum ſtatum religioſum requiritur juriſdictio, ut Prælatus acceptans vota queat ſubditum compellere ad eorum obſervationem, & ad præſtandum alia illius ſtatus propria: Hæc autem juriſdictio non provenit immediatè à votis, vel traditione, ſed dependet ex voluntate, & conceſſione Summi Pontificis: Ergo ſtatus religioſus non eſt ex jure divino, ſed ex jure Eccleſiaſtico: ex quo rurſus benè infertur, quod Chriſtus, licèt conſuluerit, & propoſuerit talem ſtatum, illum tamen exercitè non erexerit.

21. Singularis opinatio Vaſquez.

Baſil. Pon.

Argumentum.

Diſſolvitur. Sed hoc motivum eſt ſatis debile, & plura aſſumit falſa. Tum quia ad ſtatum religioſum ſecundùm ſubſtantiam conſideratum non requiritur juriſdictio Eccleſiaſtica ex parte ſuperioris, ſed ſufficit poteſtas dominativa, quæ illi acquiritur per traditionem, & acceptationem; nam eo ipſo jure naturali ſubditus tenetur illi parêre, & ipſe poteſt eum regere, ut jam ſuprà diximus *num. 10.* & magis infrà *à num. 26.* firmabimus.

Tum

Digitized by Google

Tum etiam quia dato, quod ad eſſentiam ſtatus religioſi requireretur juriſdictio, quam Vazquez intendit, adhuc falſum eſſet, quod talis juriſdictio deſcenderet à Pontifice; ſed poſſet, & deberet immediatè derivari à Chriſto Domino in Prælatum religioſorum, licèt determinatio qualitatum perſonarum aſſumentium ſtatum religioſum, & eorum acceptatio pendeant ab Eccleſia. Sicut etiam Eccleſia approbat perſonam in ordine ad Epiſcopatum, & illi deſignat oves; & tamen hoc ſuppoſito, & aliis requiſitis, poteſtas clavium in Epiſcopis reperta derivatur immediatè à Chriſto Domino, ut Baſilius, & alii plures affirmant; & conſequenter talis poteſtas convenit Epiſcopis non jure Eccleſiaſtico, ſed divino. Tum denique, quia Chriſtus Dominus acceptavit vota Apoſtolorum, fuitque eorum ut verè religioſorum ſuperior, ut conſtat ex ſuprà dictis, atque ideo habuit ſupra illos illam juriſdictionem, vel poteſtatem, quæ ex parte ſuperioris ad religioſum ſtatum requiritur; certum autem eſt, poteſtatem illam ſpecialem in Chriſto exiſtentem non convenire illi ex conceſſione Eccleſiæ, aut alterius ſuperioris eccleſiaſtici; ſed ex jure naturali, & divino, ſuppoſito quod Apoſtoli ſe illi donaverint, & quod ipſe eos receperit: Ergo ad conſtituendum ſtatum religioſum ſecundùm ſubſtantiam, non requiritur juriſdictio, quam Vazquez cauſatur, ut neget ſtatum religioſum quoad eſſentiam eſſe de jure divino, & à Chriſto creatum fuiſſe.

22. *Difficilius argumentum.* Relicto ergo illo motivo, meliùs & urgentiùs poteſt contra noſtram aſſertionem opponi; nam ſtatus religioſus non eſt inſtitutus à Chriſto Domino: Ergo corruit fundamentum, ut dicatur eſſe ex inſtitutione divina. Antecedens probatur ex teſtimoniis Patrum, qui docent, ſtatum religioſum incepiſſe ab Apoſtolis, vel poſt ipſos. Sic D. Thom. *quæſt.* 187. *art.* 3. *ad* 2. inquit, *tempore Apoſtolorum non erant religiones inſtitutæ.* (*D. Thom.*) D. Chryſoſt. *hom.* 25. *in epiſt. ad Hebr.* (*D. Chryſoſt.*) affirmat illa verba Pauli, *Si quis frater nominatur inter vos*, ad omnes tunc fideles pertinuiſſe, nec tunc fuiſſe veſtigium Monachi, ſed omnia tunc D. Paulum ad ſæculares fuiſſe loquutum. (*D. Bernard.*) D. Bernard. *in apolog. ad Guillelm.* ait: *Heu me miſerum qualemcunque Monachum, cur adhuc vivo videre ad id deveniſſe Ordinem noſtrum* (nempe religioſum, & monaſticum) *ordinem ſcilicet qui primus fuit in Eccleſia, imò à quo cœpit Eccleſia, cujus Apoſtoli inſtitutores, cujus hi, quos Paulus tam ſæpe ſanctos appellat, inchoatores extiterunt.* Quibus verbis inſtitutionem religioſi ſtatus planè defert Apoſtolis, & aliis. (*Concilium Meldenſe.*) Quod palam ſignificant Patres Concilii Meldenſis *cap.* 9. cùm affirmant, *Sacrum quoque monaſticum ordinem à Deo inſpiratum, & ab ipſis Apoſtolis fundatum.*

Confirmatio. Confirmatur, quia ſi Chriſtus Dominus inſtituiſſet ſtatum religioſum, inſtituiſſet illum in particulari, fundando aliquem ſpecialem ordinem religioſum ex his, qui inveniuntur in Eccleſia; ſicut inſtituit ſtatum Epiſcoporum, & ſtatum Presbyterorum; atqui nulla ex religionibus nunc extantibus in Eccleſia habet immediatam inſtitutionem à Chriſto Domino: Ergo ſignum eſt, quod Chriſtus non inſtituit ſtatum religioſum.

Satisfit argumento. Ad objectionem reſpondetur negando antecedens, cujus probatio ex teſtimoniis Patrum deſumpta non urget, quia facilè explicantur. D. Thom. loquitur de inſtitutione religionum quantum ad diverſa inſtituta, cæremonias, & aliquas ſolennitates eſſentiæ religioſi accidentarias, quas poſtea addidit Eccleſia, ut declarat Cajet. ibidem, §. *Ad hoc dicitur dupliciter.* (*Cajet.*) D. Chryſoſt. rectè interpretatur ea verba Pauli, quia fortè tunc temporis nullus erat monachus in Eccleſia Corinthiorum, quibus Apoſtolus loquebatur. Minimè verò negat Chryſoſtomus, & Apoſtolos, & alios eorum tempore fuiſſe religioſos; (*D. Chryſoſt.*) imò verò id ſatis apertè affirmat *hom.* 17. *in Matth.* ubi hortans Monachos ad perfectionem religioſam, inquit: *Vis, ô Monache, eſſe diſcipulus meus, imò vis diſcipulorum meorum eſſe diſcipulus, fac hoc, quod fecit Petrus, quod fecit Iacobus, & Ioannes.* D. Bernardus vocat Apoſtolos inſtitutores vitæ religioſæ, non quia illam primò invenerint, ſed quia eam primi profeſſi ſunt ut à Chriſto Domino inventam, approbatam, & propoſitam. Et in eodem ſenſu Concilium Meldenſe dicit, ordinem monaſticum fuiſſe ab Apoſtolis fundatum; quia fuerunt primi profeſſores illius vitæ, ut à Chriſto inventæ, & ſe præbuerunt aliis imitatores.

Diluitur confirmatio. Ad confirmationem negatur major, vel ea, & minori omiſſis, negatur conſequentia; quia licèt Chriſtus non inſtituerit Religiones modò exiſtentes ſecundùm diverſa earum inſtituta, & ritus unicuique proprios, ſed hæc differentia ſit ex eccleſiaſtica inſtitutione; nihilominus inſtituit religioſum ſtatum ſecundùm ejus ſubſtantiam, & eſſentiam, in qua omnes religiones conveniunt: quod ſatis eſt, ut omnes ſecundùm quod participant conceptum ſtatus religioſi, ſint immediatè à Chriſto Domino authore, quanquam ſecundùm peculiaria unicuique inſtituta habuerint ſpeciales fundatores, juncta approbatione Eccleſiæ. Poteſtque id explicari ipſo exemplo, quod in contrarium adducitur; nam hæc multiplicitas materialis Epiſcoporum cum alligatione ad diverſas diœceſes, & ipſarum ſedium deſignatio eſt ex inſtitutione Eccleſiæ, quæ ſic iſta determinavit; & nihilominus dignitas, poteſtas clavium, & ipſa Epiſcopatus eſſentia ſunt immediatè ex inſtitutione Chriſti, & in his omnes legitimi Epiſcopi conveniunt.

DUBIUM III.

Vtrum ad ſtatum religioſum requiratur approbatio Eccleſiæ, poteſtas clavium, certa regula, & vivere in communitate.

HÆc omnia ſub eodem dubio comprehendimus, quia facilem explicationem habent, & unius diſcuſſio viam præſtat ad aliud. 23. *Obſervationes.* Pro cujus declaratione obſervandum eſt, quod duplex poteſt conſiderari approbatio Eccleſiæ circa religioſum ſtatum: alia negativa, quatenus Eccleſia illum non reprobat, nec votis, aut traditioni ſuprà explicatis repugnat: altera poſitiva, quâ (hoc eſt, actu poſitivo) approbet ſtatum acceptando vota, & traditionem. Et hæc poſitiva approbatio poteſt adhuc bifariàm conſiderari: (*Duplex approbatio.*) primò ſpeculativè, in quantum Eccleſia judicat de bonitate illius ſtatus, & quod iſta, aut illa ipſi conveniant, vel non: ſecundò practicè, in quantum talem ſtatum exercitè acceptat,

 tradit

Digitized by Google

traditque poteſtatem inferioribus Prælatis ad acceptandum.

Duplex juriſdictio.

Deinde nota, quod juriſdictio poteſt ſumi dupliciter: uno modo minùs ſtrictè, quo pacto quælibet poteſtas imperandi, gubernandi, & compellendi, qualem pater habet erga filium, & dominus erga ſervum, poteſt juriſdictio appellari. Altero modo magis ſtrictè, & propriè: qua ratione ſignificat poteſtatem, quæ eſt à principe ſuperiori, vel republica. Et ſic juriſdictio eccleſiaſtica eſt poteſtas ſpiritualis, quæ à Chriſto Domino deſcendit, & derivatur ad Eccleſiam, cujus præcipui actus ſunt abſolvere, & ligare, tam in foro conſcientiæ, quàm in foro externo; & hæc appellatur poteſtas clavium.

Ariſtot. *D. Iſidor.* Regula religioſa.

Præterea obſerva, quod regula, ut tradit Ariſtot. *lib. de anima, text.* 85. eſt, *quâ rectum, & obliquum cognoſcimus, verum, & falſum, bonum, & malum diſcernimus.* Indeque dicitur, addit D. Iſidorus *lib.6. Etymol. cap.16. quod rectè ducit, nec aliquando aliorſum trahit.* Et juxta hæc regula religioſa appellatur formula ſcripta, vel tradita, determinans modum obſervantiarum, quæ ad finem religionis deſerviunt. Quo pacto reperiuntur de facto in Eccleſia diverſæ Religionum regulæ.

Tandem animadvertendum eſt, dupliciter poſſe intelligi, quod quis ducat religioſum ſtatum: uno modo vivendo in communitate ſub aliquo ſuperiori, cui ſubditi obediant: altero modo vivendo ſeorſim in ſolitudine abſque uno ſuperiori communi, cui obediant ſolitarii. Primus modus conſtituit vitam cœnobiticam, ſecundus pertinet ad anachoreticam. His præmiſſis, ad ſingulas dubii partes per ſingulas aſſertiones reſpondebimus.

§. Unicus.

Reſolutio difficultatum, quæ in titulo proponuntur.

24. Prima concluſio. *Bellarm.* *Baſil. Pont.*

Dicendum eſt primò, ad ſtatum religioſum ſecundùm eſſentiam conſideratum non requiri approbationem poſitivam Eccleſiæ, ſpeculativam, aut practicam; ſed ſufficere, & requiri approbationem negativam. Ita Bellarm. *lib. de Monach. cap.4. in principio*, Baſilius Pontius *lib.7. de Matrim. cap.11.* & alii. Et quidem prior aſſertionis pars facilè oſtenditur, quoniam ea, quæ ſunt inſtituta à Chriſto Domino, non indigent approbatione ſpeculativa Eccleſiæ judicantis illa eſſe bona, cùm Chriſtus nihil non bonum inſtituere potuerit: Sed ſtatus religioſus ſecundùm eſſentiam acceptus eſt inſtitutus à Chriſto Domino, ut *dubio præcedenti* oſtendimus: Ergo ad ſtatum religioſum ſecundùm eſſentiam conſideratum non requiritur ſpeculativa Eccleſiæ approbatio.

Fundamentum.

Secunda etiam pars ſuadetur, quia ad ſtatum religioſum ſufficiunt tria vota ſubſtantialia cum traditione perpetua, ut *dub.1.* explicuimus: Sed hæc omnia poſſunt ad exercitium, ſeu praxim reduci, quin Eccleſia habeat actum poſitivum, quo talia approbet, & acceptet: Ergo ad aſſentiam ſtatus religioſi non requiritur practica Eccleſiæ approbatio. Minor liquet, quia donatio Deo facta, quandiu Eccleſia non repudiat, & irritat illam, tenet, & intelligitur ab Eccleſia acceptari: Ergo licèt Eccleſia nullum actum habeat poſitivè approbantem, & acceptantem, poſſunt vota ſubſtantialia, & traditio ad exercitium, & praxim reduci. Sic olim fœminæ, quæ abſque licentia, & benedictione Epiſcopi velamen ſacrum ſibi imponebant, ipſo Epiſcopo non reſiſtente, religioſæ cenſebantur, & cogebantur habitum non dimittere, ut conſtat ex Concil. Tribur. *cap.25.* & Tolet. X. *cap.5.*

Concil Tribur. *Concil. Tolet.*

Ultima denique aſſertionis pars etiam oſtenditur; quoniam Eccleſia poſſet irritare, & annullare vim votorum, & traditionis in ordine ad conſtituendum ſtatum, ſicut ſæcularis princeps poteſt præſcribere conditiones, quibus humanæ donationes fiant, ita ut eis non ſervatis, invalidæ ſint: Ergo ut vota, & traditio teneant, & conſtituant ſtatum religioſum, opus eſt quod Eccleſia illa non repudiet; in hoc autem conſiſtit approbatio negativa, ut ſuprà diximus: Ergo ad ſtatum religioſum requiritur negativa Eccleſiæ approbatio; cùmque non deſideretur ad ejus eſſentiam approbatio poſitiva ſpeculativa, vel practica, ſequitur quod negativa requiratur, & ſufficiat.

Confirmatio prima.

Confirmatur primò eadem reſolutio; nam ſi approbatio poſitiva Eccleſiæ pro ſtatu religioſo requireretur, maximè ad approbandam, & confirmandam regulam talis ſtatus; vota enim, & traditio independenter ab hujuſmodi approbatione fieri queunt, ut proximè dicebamus: Sed ad ſtatum religioſum ſecundùm ſubſtantiam acceptum non requiritur regula, ut dicemus *num.29.* Ergo ad ſtatum religioſum ſecundùm ſubſtantiam acceptum non requiritur approbatio Eccleſiæ poſitiva.

Secunda.

Confirmatur ſecundò; nam ſi ſtatus religioſus ſecundùm ſubſtantiam acceptus indigeret aliqua approbatione poſitiva, maximè Summi Pontificis, in quo primariò reſidet authoritas, & poteſtas eccleſiaſtica: Atqui non requiritur approbatio poſitiva ſummi Pontificis ad conſtituendum religioſum ſtatum ſecundùm ſubſtantiam: Ergo, &c. Minor liquet; nam olim fuerunt innumeri monachi, & veri religioſi ſub diſciplina D. Antonii, ut refert S. Athanaſius in ejus vita: alii ſub regula S. Pachomii, quam D. Hieronym. tranſtulit: alii ſub regula Oreſii, ut refert Gennadius *de Script. Eccleſiaſt. cap.9.* alii ſub regula S. Macharii, ut tradit Author vitæ S. Philiberti Abbatis, apud Surium *tom.4.* & ſic de aliis: & tamen nullam approbationem poſitivam habuerunt à Summo Pontifice, nec eſt qui illam deſignet. Addit etiam Leſſius *lib.2. cap.41. dubit.1. numero 12.* hæc: *Adverte tamen, non eſſe per ſe neceſſarium, ut hæc approbatio fiat immediatè à Summo Pontifice; Religiones enim SS. Antonii, Baſilii, Auguſtini, Benedicti non videntur initio fuiſſe ſic approbatæ, ſed ab Epiſcopis, quibus tunc ſuberant, ipſo uſu admiſſæ ſunt, non repugnante Summo Pontifice; deinde ſeorſim à Conciliis, & à Summo Pontifice laudatæ, & confirmatæ.* Unde Suarez *tom.3. de Religione, lib.2. cap.17. numero 7.* vocat *ſingularem, & ſine ullo fundamento cogitatam* ſententiam Henriquez *lib.10. de Sacrament. Ordin. cap.35. numero 3.* affirmantis nullam unquam fuiſſe Religionem abſque regula expreſſè approbata à Summo Pontifice. Videatur Marquez de origine Ordinis S. Auguſtini, *cap.14. §.7.* ubi eruditè oſtendit, quod olim non erat neceſſaria poſitiua, & expreſſa approbatio Romani Pontificis

Gennad. *Surius.* *Leſſius.* *Suarez.* *Henriquez.* *Marquez.*

Digitized by Google

Pontificis ad erigendum, & confirmandum Religiones.

25. *Sententia oppoſita. Suarez. Vazquez.* Contrariam noſtræ reſolutioni ſententiam defendunt Vazquez 1. 2. *diſp.* 165. *cap.* 4. Suarez ubi proximè, *cap.* 15. & alii. Fundamentum Vazquez eſt, quoniam ad ſtatum religioſum requiritur poteſtas clavium; hæc autem non deſcendit ad Prælatos abſque poſitiva Eccleſiæ conceſſione, & approbatione. *Motiva.* Sed principium à Vazquio aſſumptum falſum eſt, ut *num.* 59. oſtendemus.

Diluuntur. Suarez verò probat, requiri approbationem poſitivam ſpeculativam; quia nequit dari ſtatus religioſus aſque aliquibus ſpecialibus obſervantiis, ſicut neque ſubſtantia abſque accidentibus: in deſignatione autem prædictarum obſervantiarum poſſet error committi: ergo ne detur, opus eſt, quod Eccleſia judicet de illis, & poſitivè cenſeat talem ſtatum honeſtum, ac rectum eſſe. Sed hoc fundamentum facilè diruitur: tum quia modò non loquimur de ſtatu religioſo ut applicato, aut determinato ad hunc, aut illum vivendi modum; ſed de illo ſecundùm eſſentiam conſiderato, quo pacto ſolùm dicit vota, & traditionem in obſequium Dei, quæ nulla ſpeculativa approbatione extrinſeca indigent, cùm ſint approbata à Chriſto Domino. Tum etiam, quia falſum eſt, non poſſe dari ſtatum religioſum abſque deſignatione ſpecialium obſervantiarum; nulla quippe repugnantia apparet in eo, quod quis ſit verus religioſus emittendo tria ſubſtantialia vota, & tradendo ſe in manibus Prælati abſque deſignatione peculiarium obſervantiarum, cum ſolo propoſito faciendi ea, quæ ad obſervanda tria vota neceſſaria videbuntur; ſicut de facto ſunt aliqui veri Religioſi abſque regula determinante ipſis jejunia, & alias aſperitates corporales; ſed ſolùm diſponente, quod de his aſſumantur, quæ Prælatus, & ſubditus expedire judicaverint, ut conſtat ex dictis *tract. præced. diſputat.* 5. *num.* 176.

Argumentum. Probat deinde Suarez requiri approbationem practicam, quia ut detur ſtatus religioſus, requiritur acceptatio ex parte ſuperioris; & ut hæc valida ſit, debet ſuperior habere poteſtatem acceptandi: hanc autem non habet, niſi ab Eccleſia: Ergo requiritur ad ſtatum religioſum, quod Eccleſia præbeat facultatem acceptandi vota religioſorum, quod abſque approbatione practica non fit, ut ex ſe liquet.

Solutio. Sed neque hoc motivum valet, quoniam nec actus acceptandi religioſam profeſſionem, nec ea, quæ ad illum per ſe ſequuntur, petunt eccleſiaſticam juriſdictionem, ſeu poteſtatem propriè dictam; unde acceptare poteſt talem profeſſionem fœmina, laicus, & excommunicatus, licèt talem juriſdictionem non habeant, ut benè probant Baſilius Pontius *lib.* 7. *de Matr. cap.* 15. *num.* 22. Sanchez *lib.* 5. *Summa, cap.* 4. *num.* 78. & 79. Caſtro Palao *tom.* 3. *tract.* 16. *diſp.* 2. *punct.* 3. *num.* 14. & alii. *Baſil. Pont. Sanchez. Caſtro Palao.* Unde ex vi illius motivi minimè infertur, quod ad ſtatum religioſum requiratur practica Eccleſiæ approbatio.

26. *Secunda concluſio.* Dicendum eſt ſecundò, ad ſtatum religioſum ſecundùm eſſentiam conſideratum non requiri poteſtatem clavium. Sic docent tres Auctores proximè relati, & alii. Probatur ratione, quia ſtatus religioſus ſecundùm eſſentiam conſideratus conſtat tribus votis eſſentialibus, traditione, & acceptatione Dei nomine facta: ſed hæc omnia fieri valent abſque poteſtate clavium: hæc ergo non eſt neceſſaria ad ſtatum religioſum, ſecundùm eſſentiam conſideratum. *Fundamentum.* Probatur minor, quia ſi requireretur illa poteſtas, maximè ad acceptandam traditionem hominis; ad id autem non requiritur: tum quia ad id ſufficit alia facultas, ſicut ad acceptandum alias donationes; quæ facultas quantum ad hunc effectum poteſt dici utcumque ſpiritualis, & quia eſt ex approbatione Chriſti inſtituentis ſtatum religioſum, & quia eſt in ordine ad ſpiritualem finem. Tum etiam, quoniam fœmina, laicus, & excommunicatus ſunt capaces acceptandi traditionem, ſeu profeſſionem religioſam; ii autem non habent poteſtatem clavium. *Confirmatio prima.*

Confirmatur primò, & declaratur amplius, quia pro tribus effectibus poſſet hujuſmodi poteſtas deſiderari ad ſtatum religioſum. Primò, ut actu inſtituatur, & erigatur religio: ſecundò ut homines in ea admittantur, ipſique incorporentur: tertiò ut religio gubernetur. Sed ad nullum horum eſt per ſe neceſſaria. Ergo poteſtas clavium non requiritur ad ſtatum religioſum, ſi ſecundùm eſſentiam conſideretur. Probatur minor quoad omnes partes, quia in primis poteſt ſtatus religioſus erigi, & ad exercitium reduci abſque ullo actu poſitivo Eccleſiæ, ut *num.* 24. ſtatuimus, atque ideo abſque actu ſive exercitio poteſtatis clavium: Ergo talis poteſtas non requiritur ad erectionem ſtatus religioſi. *Deinde*, actus acceptandi vota, & traditionem non eſt actus juriſdictionis eccleſiaſticæ, ſed alterius poteſtatis à Chriſto approbatæ, ut proximè dicebamus: Ergo ad effectum acceptandi vota, & traditionem non requiritur poteſtas clavium. *Denique* ad gubernandum ſubditos religioſos non requiritur juriſdictio eccleſiaſtica, ſed ſufficit poteſtas dominativa, & œconomica, qualem habet pater in filios, & dominus in ſervos; ea quippe ſufficit ad imperandum, coërcendum, puniendum, & ad irritandum inferiorum vota; & hoc modo Abbatiſſæ gubernant de facto moniales: Ergo ad gubernationem ſtatus religioſi poteſtas clavium non eſt neceſſaria.

Confirmat ſecundò hanc reſolutionem Baſilius Pontius ex antiquo Monachorum more, & quia rem optimè declarat, placet ejus verba tranſcribere. 27. *Confirmatio ſecunda. Baſil. Pont.* *Merè laicus poteſt eſſe Prælatus religionis, & olim ita erat; & aliunde vocabant presbyterum, qui ſacra faceret, ut multis teſtimoniis confirmari poſſet: ſatis tamen ſit allegaſſe Gregor. Magnum lib.* 3. *epiſt.* 18. *de quo iterum nonnulla ſtatim. Cùm ergo religionis ſtatus conſtrare poſſit Prælato exiſtente merè laico, cui pleno jure ſubjecti monachi ſint, non eſt cur dicatur eam juriſdictionem derivari ex poteſtate clavium. Unde & in lege naturæ, quod multi concedunt, ſtatum religionis eſſe poſſe, nihil eſt quod impediat.* Et poſt pauca addit: *Idque conſtat tum in monialibus, quæ verè religioſæ ſunt, & tamen earum Abbatiſſa poteſtatem excommunicandi non habet. Tum etiam, quia primis ſeculis Monachiſmus non conſtabat clericis, ut manifeſtiſſimum eſt: & D. Benedictum clericum non fuiſſe, ſicut nec B. Franciſcum, aſſeruit expreſſè D. Bonavent. in expoſitione reg. cap.* 7. *nec eſt aliquod fundamentum in regula D. Benedicti, unde oppoſitum colligatur. Quod enim aliquando propter delicta repellat à communione reliquorum Monachos, non ea excommunicatio eſt, quæ cenſura eccleſiaſtica cenſetur; ſed ſeparatio quædam à communione, & convictu, & menſa per aliquot dies: veluti ſi*

Digitized by Google

ſi pater, ut filium puniat, ingreſſu cubiculi ſui interdicat, cujuſmodi multa reperies apud Baſilium in animadverſionibus ad Canonicos, & Canonicas. Nec verò obeſt Benedictum prædicatoris exercuiſſe munus; id enim divina revelatione factum eſt ob eximiam viri ſanctitatem, ut aſſerit Auguſtinus Anconitanus in Summa de poteſt. Eccleſ. quæſt. 99. *art.* 1. *in corp. &c.* Hæc prædictus Author, quibus quantum attinet ad Sacerdotium ſanctiſſimi Patriarchæ Benedicti, non planè ſubſcribimus

Suarez. Bellarm. S. Victor. (licèt idem affirment Suarez *tom.* 4. *de Relig. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 3. & Bellarm. *lib.* 4. *de Sacram. Euch. cap.* 4.) quia oppoſitum doctè ſuadet S. Victores *lib.* 1. *cap.* 3. *præl.* 3. Sed principium, quod Baſilius aſſumit (quidquid de exemplo ſit,) ſatis conſtat *ex cap. Hinc eſt*, 16. *q.* 1. ibi: *Monachos verò uſque ad tempus Euſebii, Zozimi, & Syricii, Monachos ſimpliciter, & non Clericos fuiſſe, Eccleſiaſtica teſtatur hiſtoria.*

28. Sententia contraria. Suarez. Vazquez. Oppoſitam noſtræ ſententiæ opinionem docent Suarez *tom.* 3. *de Religione*, *cap.* 18. Vazquez 1. 2. *diſp.* 165. *cap.* 4. & alii. Motivum Suarez eſt, quoniam poteſtas clavium videtur requiri ad aliquem ex effectibus ſuprà relatis, præſertim verò ad primam erectionem alicujus particu-

Convelluntur ejus motiva. laris ſtatus religioſi. Sed hoc motivum jam diruimus oſtendendo prædictam poteſtatem nec pro illo, nec pro aliis effectibus requiri, ſi ſtatum religioſum ſecundùm eſſentiam præcisè conſideremus.

Fundamentum Vazquez eſt, quia religioſus ſtatus petit juriſdictionem ex parte Præſulis; omnis autem juriſdictio debet derivari à ſupremo Principe; nec enim poſſunt ſubditi eam pro ſuo arbitrio alteri conferre: Ergo ad ſtatum religioſum requiritur, quod Prælatus habeat aliquam juriſdictionem à Summo Pontifice, quæ profectò eſt poteſtas clavium. Et confirmatur, quia omnis alia poteſtas, quæ conſenſu partium acquiritur, poteſt eodem conſenſu diſſolvi: at religioſus ſtatus nequit diſſolvi partium conſenſu, ſed ſola voluntate Pontificis: Ergo poteſtas ad illum requiſita non quæritur Prælato immediatè ex conſenſu partium, ſed ex Pontificis conceſſione; atque ideo eſt poteſtas clavium.

Sed motivum eſt ſatis debile: tum quia ad ſtatum religioſum non requiritur juriſdictio propriè dicta, ſed ſufficit poteſtas dominativa, & œconomica, ut jam ſuprà oſtendimus. Tum quia dato, quod requireretur juriſdictio propriè dicta, poſſet alicui conferri ex conſenſu partium, non contradicente Principe, ut à fortiori conſtat ex his, quæ docent Victoria *in relectione* 1.

Victoria. Salas. & 2. *de ſummo Pontifice*, & Salas *de legibus, diſput.* 8. *ſect.* 17.

Diluitur aliorum motivum. Nonnulli, qui relatæ opinioni ſuffragantur, ut Leſſius, Pellizarius, & alii, eam probant; quia in ſtatu religioſo requiritur aliqua poteſtas ſpiritualis, & ſupernaturalis, aliàs prædictus ſtatus à ſæculari ſtatu non differret; poteſtas autem ſpiritualis pertinet ad juriſdictionem clavium.

Sed neque iſtud motivum valet; quoniam ad prædictum ſtatum ſufficit poteſtas dominativa Prælato quæſita per traditionem ſubditi, ejuſque acceptationem; quæ poteſtas poteſt appellari ſpiritualis, & ſupernaturalis, ſaltem extrinſecè, & quia approbata à Chriſto Domino religioſi ſtatus authore, & quia ordinatur ad ſpiritualem, & ſupernaturalem finem: unde plurimùm differt à ſæculari poteſtate, ſicut ipſi ſta-

D. Thom. tus differunt inter ſe. Nec D. Thom. unquam diſtinxit ſtatum religioſum à ſeculari per poteſtatem clavium, ſed quia *Religioſi*, ut loquitur quæſt. 184. art. 5. *ſe voto adſtrinxerunt ad hoc, quod à rebus ſecularibus ſe abſtineant, quibus licitè uti poterant, ad hoc ut liberius Deo vacent.* Quod non habent ſeculares.

Dicendum eſt tertiò, ad ſtatum religioſum ſecundùm eſſentiam conſideratum non requiri regulam. Ita Leſſius ubi ſuprà, *num.* 9. Suarez *lib.* 6. *cap.* 12. *n.* 11. & alii. Probatur: tum quia eſſentia ſtatus religioſi conſiſtit in tribus votis ſubſtantialibus cum traditione, & acceptatione, ut *dub.* 1. explicuimus; Sed hæc omnia poſſunt dari abſque regula ſcripta, vel tradita: Ergo & ſtatus religioſus. Tum etiam, quia olim, ut benè obſervat Suarez, fiebat quis verè religioſus emittendo vota ſubſtantialia in manibus Epiſcopi ſine ulla obligatione ad aliquam regulam, aut ſpecialem religionem. Tum præterea, quia licèt ad ſtatum religioſum pertineat obſervare aliqua præter divina mandata, & vota; hæc tamen virtualiter continentur in ipſis votis, & mandatis: unde non eſt indiſpenſabile, quod per certam regulam determinentur, ſed ſufficit quod quis ſit in animæ præparatione ad præſtandum illa, quæ pro obſervatione mandatorum viſa fuerint neceſſaria. Tum denique, quia reliqua omnia, præter mandata, & conſilia, ſi in ſe, & per ſe conſiderentur, ſunt ſtatui religioſo accidentalia; unde videmus diſpenſari in vigiliis, choro, jejuniis, veſtimentis, & ſimilibus, manente eſſentiâ prædicti ſtatus: Ergo cùm regula ad horum determinationem præcipuè deſerviat, ſequitur quod non ſit neceſſaria ad conſtituendum ſtatum religioſum ſecundùm eſſentiam conſideratum.

29. Tertia concluſio. Leſſius. Suarez. Fundamentum.

Melius tamen, & perfectius eſt, quod detur regula hujuſmodi obſervantias determinans pro his, qui in communitate vivunt, ut latè oſtendimus *tract. præced. diſp.* 5. *à num.* 165. & ſic de facto fit in omnibus Religionibus.

Contra hanc aſſertionem ſentit Bordonus 30.
tom. 3. *reſolut.* 87. *à num.* 154. qui diſtinguens Sententia
inter Ordinem, & Religionem affirmat, quod contraria.
licèt Ordo poſſit abſque regula dari, non ta- Bordonus.
men Religio. Quod probat: tum quia Religio dicitur à regula: tum quia præcedentia inter Religiones attenditur ſecundùm approbationem regularum: tum quia ita ſignificatur *in cap. final. de relig. domibus*, & in Conc. Trident. *ſeſſ.* 25. Conc. Trid.
cap. 1.

Sed hæc motiva ſunt ſatis debilia. Primum, quia ſumitur ab etymologia, quod utplurimùm non probat. Præſertim cùm religio non dicatur à ſola regula, ut ille falsò ſupponit; ſed habet alias, & notiores radices, ut optimè declarat D. Thom. *in hac* 2. 2. *quæſt.* 81. *art.* 1. his verbis: *Religioſus, ut ait Cicero, à religione appellatus eſt, qui retractat, & tanquam relegit ea, quæ ad cultum pertinent. Et ſic religio videtur dicta à relegendo ea, quæ ſunt divini cultus; quia hujuſmodi ſunt frequenter in corde revolvenda, ſecundùm illud Proverb.* 3. *In omnibus viis tuis cogita illum. Quamvis etiam poſſit intelligi religio ex hoc dicta, quòd Deum reeligere debemus, quem amiſeramus negligenter, ſicut Auguſt. dicit in* 10. *de civit. Dei. Vel poteſt religio eſſe à religando dicta. Unde Auguſt. dicit in lib. de vera relig. Religet nos religio uni omnipotenti Deo.* Et juxta quamlibet ex his acceptionibus poteſt ſtatus dici verè religioſus quoad eſſentiam, licèt regulam non habeat. Secundum nil valet, quia

D. Thom. Religio unde dicatur.

præce

præcedentia non fundatur in eſſentia religionis, ſed provenit ex jure eccleſiaſtico, quod poteſt ſic, vel ſic diſponere, quidquid ſit de origine Religionum, & approbatione regulæ. Unde etiam patet ad ultimum motivum.

31. Quarta concluſio. Dicendum eſt ultimò, ad eſſentiam ſtatus religioſi non requiri, quod religioſi vivant in communitate, aut eidem Prælato ſubdantur. Ita Suarez *tom. 3. de Relig. lib. 2. cap. 4.* S. Victores *prælud. 6. cap. 1.* & alii communiter. (Suarez. S. Victor.) Probatur primò ex D. Thom. *quæſt. 188. art. 8.* qui id evidenter ſupponit; (D. Thom. Fundamentum.) nam inquirit, *Vtrum perfectior ſit religio in ſocietate viventium, quàm agentium ſolitariam vitam?* Et reſolvit: *Sicut id quod perfectum eſt, præminet ei quod ad perfectionem exercetur; ita vita ſolitariorum, ſi debitè aſſumatur, præminet vitæ ſociali.* Secundò, quia ſtatus religioſus eſſentialiter conſideratus conſiſtit in tribus votis eſſentialibus cum traditione, & acceptatione; Sed hæc omnia ſalvari poſſunt independenter à vita in communitate, & ab ordine ad vivendum in communitate, ut ex ſe liquet: Ergo & ſtatus religioſus. *Tertiò*, quia juxta communem, & celebrem Patrum ſententiam, ſtatus religioſus dividitur in *Cœnobiticum*, & *Anachoreticum*, & in quolibet eorum ſalvatur eſſentia diviſi: Sed cœnobiticus eſt eorum, qui in communitate vivunt; anachoreticus autem eorum, qui ſeorſim, & in ſolitudine: Ergo vivere in communitate non eſt neceſſarium ad ſtatum religioſum. *Vltimò*, quia dubitari non debet, quod Paulus, Hilarion, & ſimiles eremitæ ſanctiſſimi fuerint veri religioſi; & tamen in communitate non vixerunt.

Occurritur obiectioni. Poteſt tamen opponi, quia ad eſſentiam ſtatus religioſi non requiritur votum obedientiæ; hæc autem non habet locum in ſolitudine, ſed in communitate, ubi plures uni obediunt: Ergo vita in communitate requiritur ad eſſentiam ſtatus religioſi.

(D. Thom.) Sed hoc optimè diluit D. Thom. ubi proximè, *in reſp. ad 3.* his verbis: *Dicendum quod actu obedire eſt neceſſarium his, qui indigent exerceri ſecundùm directionem aliorum ad perfectionem capiendam. Sed illi qui jam perfecti ſunt, ſpiritu Dei ſufficienter aguntur, ut non indigeant actu aliis obedire. Habent tamen obedientiam in præparatione animi.*

32. Limitatio, & declaratio aſſertionum. Quæ hactenus diximus, & per varias concluſiones explicuimus, procedunt attentâ ſolâ eſſentiâ, & ſubſtantiâ ſtatus religioſi. Sed quia ad ipſum requiruntur vota, traditio, & acceptatio, & Eccleſia poteſt hujuſmodi actus invalidare, conſequenter etiam poteſt ſtatuere conditiones, quibus, & non aliter, prædicti actus legitimè fiant, & re ipſa ſtatum religioſum conſtituant. Quod de facto præſtitit, ut bene (detegendo ſimul radicem hujus diſpoſitionis) refert Bellarminus *lib. de Monachis, cap. 4.* his verbis: (Bellarm.) *Modus ille varius, quo tria vota ſuſcipi poſſunt, non ita perſpicuè in Evangelio elucet, & non parum ex prudentia, & directione humana pendet. Quare Pontificis confirmatione indigere poteſt, & nunc re ipſa, propter jus poſitivum novas religiones prohibens, omninò indiget. Itaque Antonius, Baſilius, Auguſtinus, Benedictus authores Religionum fuerunt, nec ullam leguntur à à Pontifice approbationem quæſiviſſe, propterea quod nondum extaret Ius Eccleſiaſticum id præcipiens. Condendi autem novi juris hæc fuit occaſio. Ad annum Domini circiter 1170. pauperes de Lugduno ordinem quendam religioſum inſtituerunt, ſed multis admiſtis ſuperſtitionibus, & hæreſibus. Quocirca à Lucio III. Alexandri III. ſucceſſore hæreſeos damnati fuerunt, & ſecta eorum reprobata, ut ſcribit Abbas Vrſpergenſis in Chronico anni 1212. Illi verò poſtmodùm, ideſt tempore Innocentii III. Sedem Apoſtolicam adeuntes diu inſtiterunt, ut idem Author ait, ut reconciliarentur, & religio eorum confirmaretur; nec tamen impetrarunt. Inde igitur factum eſt, ut B. Franciſcus, & B. Dominicus volentes ſimiliter novos ordines inſtituere, & metuentes ne ſibi accideret, quod videbant accidiſſe Vualdenſibus, noluerunt confidere ſuo judicio, ſed à Pontifice confirmationem petierunt, & impetraverunt. Paulò autem pòſt in Concilio Lateranenſi Generali conſiderans Innocentius III. periculum, quod imminebat Eccleſiæ, ſi unicuique liceret novam religionem excogitare, prohibuit ne deinceps ullus novus Ordo inſtitueretur, nimirum ſine approbatione Apoſtolicæ Sedis, ut habemus cap. final. de relig. domibus. Quod decretum renovavit Gregorius X. in Concilio Lugdunenſi, ut habemus cap. unico, de relig. domibus in Sexto. Atque hinc cœpit eſſe neceſſarium, quod antea erat liberum.* Et quod noſtra attinet, addit idem Cardinalis in ſua Chronologia: *Ordo Carmelitarum confirmatur ad Alexandro III. anno 1180. Item ab Innocent. III. anno 1199. Item ab Honorio III. anno 1216.* Quod adnotamus propter Bordonum *loc. cit.* ubi affirmat Ordinem Carmelitarum non obtinuiſſe confirmationem, niſi ab Honorio III. anno 1226. in quo vehementer fallitur. Sed de hoc iterum dicemus *diſp. 3. num. 140.* Bordon.

DUBIUM IV.

An, & quomodo differat profeſſio per vota ſimplicia, & profeſſio per vota ſolennia.

Quæſtionem aggredimur obſcuram, quam aliquorum prolixitas reddidit obſcuriorem. Et à limite forſan Lector notabit, quod illam proponamus ſub aliis terminis, quàm proponi ſolet; communiter enim inquiritur, *In quo, aut qualiter differant vota ſimplicia, & ſolennia.* 33. Status quæſtionis. Sed quòd ſic fecerimus, cauſa fuit nos in præſenti agere de votis, quatenus ſtatum religioſum conſtituunt; vota autem ſimplicia ſub hac tantùm expreſſione non concernunt neceſſariò religioſum ſtatum, ſed valent ab eo ſeparari, ſicut & à traditione. Profeſſio autem utrumque concernit; unde difficultas comparans vota religioſorum, vividiùs proponitur ſub profeſſionis vocabulo. Præſertim cùm juxta vulgarem loquendi modum, emiſſio trium votorum ſimplicium cum aliqua traditione dicatur *profeſſio ſimplex*, & emiſſio trium ſolennium votorum appelletur *profeſſio ſolennis.* Accedit etiam, quod ſi præcisè fieret comparatio inter vota ſolennia, & vota ſimplicia, nihil ſuper iſta addendo, facillima eſſet dubii reſolutio; pervium quippe eſſet reſpondere, vota ſimplicia ſolùm importare promiſſionem caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ; ſolennia verò addere traditionem perſonæ voventis factam Deo in religione; ſatiſque ex hoc parte diſtingui, & alias originare differentias, & proprietates. Et ſic antiquiores, qui vota ſimplicia conſtituentia ſtatum religioſum non cognoverunt, facilè illa diſtinxerunt à ſolennibus, recognoſcentes differre ex natura rei, ſicut differunt

differunt promiſſio, & donatio. Sed poſt Conſtitutionem Gregorii XIII. (cujus meminimus *num.* 8.) declarantis, & diffinientis emittentes tria vota ſimplicia in ſacra Societate Jeſu eſſe verè, & propriè religioſos, nequit ex illo capite differentia inter hæc vota aſſignari; quia vota ſimplicia emiſſa in Societate etiam important traditionem; aliter enim non conſtituerent verè religioſum, cùm traditio neceſſariò requiratur ad conſtituendum religioſum ſtatum, ut cum Suario, & aliis ſtatuimus *num.* 9.

34. Ratio dubitandi.

Et hinc oritur difficultas hujus dubii: ſi enim cum aliquibus antiquis dicatur, differentiam in eo conſtituendam eſſe, quod profeſſio ſolennis fit in publico, ſecus vota ſimplicia, facilè refelletur; quia poteſt dari votum ſubſtantialiter ſolenne abſque publica, & externa ſolennitate, ut ſi duo tantùm ſint, unus promittens, & alter acceptans nomine Eccleſiæ, habenſque ad id legitimam poteſtatem, ut conſtat *ex cap. Porrectam, de Regul.* Et è contra poteſt dari votum habens externam publicitatem, quod ſimplex ſit, ut conſtat *ex cap. Per tuas, de voto.*

Si autem dicatur, diſtinctionem ſitam eſſe in eo, quod vota ſolennia fiunt cum quadam conſecratione, ſeu benedictione, non autem ſimplicia, ut ſignificare videtur D. Thom. *in hac* 2.2.*q*.88. *art*.7.9. & 11. facilè etiam impugnabitur; quia ad conſtituendum ſolenniter profeſſum, non requiritur ulla exterior, & ceremonialis conſecratio, aut benedictio; unde in aliquibus Religionibus non fit. Quod ſi fiat in aliis, ſolùm eſt invocativa, ut Deus profitenti ſpecialiter aſſiſtat, ut cùm Epiſcopus benedicit populum, aut menſam. Nec D. Thom. conſtituit ſolennitatem profeſſionis in hac ceremoniali benedictione, ut *num.* 95. videbimus. *D. Thom.*

Quod ſi dicatur, ſolennia vota diſtingui à ſimplicibus per hoc, quod ſolennia inhabilitant ad contrahendum matrimonium, ita ut ſubſequens poſt illa matrimonium nullum ſit, quâ vi deſtituuntur ſimplicia, minimè ſatisfacit: tum quia cùm hoc prædicatum ſit negativum, debet ex parte votorum ſolennium aſſignari aliud poſitivum, in quo fundetur, quodque ſit ratio dirimendi matrimonium; & hoc inveſtigamus. Tum quia dirimere matrimonium non eſt eſſentia, aut primum prædicatum voti ſolennis, ſed tantùm effectus; qui effectus poteſt etiam attribui per Eccleſiam aliquibus votis ſimplicibus, ut de facto accidit in his, quæ emittuntur in Societate.

Si verò ad hæc ſuperanda dicatur, profeſſionem ſimplicem, & ſolennem differre ſolùm jure eccleſiaſtico, quatenus Eccleſia illi attribuit vim dirimendi ſequens matrimonium, quem non dat omnibus votis ſimplicibus; & ſimiliter determinat, quod profeſſio ſolennis diſſolvat præcedens matrimonium ratum, non conſummatum, quod nullis votis ſimplicibus etiam in Societate emiſſis hactenus attribuit: contra hoc eſt, quod vota ſolennia jure divino diſſolvunt matrimonium ratum non conſummatum, ut oſtendemus infrà *à num.* 67. & eodem jure divino, & naturali dirimunt ſequens matrimonium, ut *à num.* 77. dicemus; quod minimè habent vota ſimplicia, ut omnes concedunt: Ergo oportet, quod diſtinguatur plus quàm jure eccleſiaſtico.

Denique ſi dicatur, hujuſmodi vota, & profeſſiones illis factas diſtingui ex natura rei aut jure divino: obſtant Bonifacius VIII. *in* *Bonif. VIII.* *cap. Unico, de voto in* 6. & Gregorius XIII. *in Conſt. Aſcendente Domino*, qui palam affirmant, *ſolennitatem voti ex ſola eccleſiaſtica conſtitutione eſſe inventam.* Ergo dici non valet, quod votum ſolenne diſtinguatur à ſimplici ex natura rei, aut jure divino. *Greg. XIII.*

Hæc ſunt quæ præſentem quæſtionem reddunt difficilem, in qua reſolvenda, omiſſis pluribus dicendi modis obſcuritatem materiæ addentibus, breviter, & perſpicuè (quantùm fieri valet,) procedemus.

§. I.

Vera D. Thomæ ſententia defenditur.

35. Concluſio.

Dicendum eſt profeſſionem per vota ſimplicia, & profeſſionem per vota ſolennia diſtingui ab intrinſeco, ex natura rei, & jure divino. Ita D. Thom. locis infrà referendis, & omnes antiquiores, qui aſſeruerunt eandem diſtinctionem inter vota ſimplicia, & ſolennia; quia licèt eorum tempore vota ſimplicia non deſerviebant profeſſioni in ordine ad conſtituendum religioſum ſtatum; tamen eorum fundamentum fuit, quod in votis ſolennibus religionis interveniebat omninò perfecta hominis traditio, quam non importabant vota ſimplicia: hujuſmodi autem motivum etiam urget, facta comparatione cum votis ſimplicibus deſervientibus ſtatui religioſo ex Eccleſiæ ſtatuto; quia nulla vota ſimplicia important omninò perfectam hominis traditionem, ut infrà declarabimus. Et antiquis ergo (qui ante conſtitutiones Gregorii XIII. ſcripſerunt,) tenent cum D. Thom. hanc ſententiam B. Albertus, quem refert, & ſequitur Sylveſter *verb. Votum* 4. *quæſt.* 5. D. Bonavent. Durandus, & Richardus, quos refert Sanchez *lib.* 7. *de Matrimon. diſp.* 25. *num.* 7. Capreol. *in* 4. *diſt.* 33. *quæſt. unica, art.* 1. ubi Deza *art.* 3. Turrecremata *in cap. Presbyteri, diſt.* 27. Raynerius *verb. Votum, cap.* 8. §. 1. & *verb. Continentia, cap.* 6. Victoria *in relect. de poteſt. Papæ, num.* 1. *ad* 1. Catharinus *lib.* 1. *annot. in Caietanum, à fol.* 512. Petrus de Soto *lect.* 5. *de Matrim. circa finem*, Dominicus Soto *in* 4. *diſt.* 38. *quæſt.* 2. *art.* 1. & 2. & *lib.* 7. *de juſtitia, quæſt.* 2. *art.* 5. & alii plures. Sed poſt illas Gregorii XIII. conſtitutiones (ut omnis prorſus ſcrupulus amoveatur,) ſic ſentiunt ex recentioribus Ledeſma *de matrimon. quæſt.* 53. *art.* 2. *poſt* 6. *prob.* & *in reſp. ad* 5. & 6. & latiùs *in Summa*, 1. *p. tract.* 10. *cap.* 6. *dub.* 1. & 2. Nuño *in addit. ad* 3. *p. quæſt.* 9. *art.* 2. *dub.* 3. *concl.* 5. Texeda *lib.* 1. *tract.* 1. *controv.* 1. & *tract.* 3. *controv.* 12. Gravina *tom. ult. præſcript. controv. ult. q.* 4. *artic.* 4. *à fol.* 297. Joannes à S. Thom. *in tract. de approb. doctr. D. Thom. diſp.* 4. *art.* 3. *propoſit.* 13. & *in* 2. 2. *quæſt.* 88. *diſp.* 29. *artic.* 5. Joannes Nicolaï *ad Raynerium loco ſuprà citat.* Nicolaus Coëffet. *contra Spalatenſem de Republica Chriſt. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 12. Aragon 2. 2. *quæſt.* 88. *artic.* 7. & 11. Sylvius *ad eadem loca*, Valentia *diſp.* 6. *quæſt.* 6. *punct.* 5. & *diſp.* 10. *de Matrimon. quæſt.* 5. *punct.* 3. Henriquez *lib.* 12. *cap.* 5. *num.* 3. & 4. N. Cornejo *de Matrimon. tract.* 6. *diſp.* 7. *dub.* 9. Joannes de la Cruz *de ſtatu relig. lib.* 1. *cap.* 2. *dub.* 3. 5. *Ex dictis.* Thomas Hurtado *tom.* 2. *Variar. tract. ultim. reſolut.* 2. Martinez de Prado *tom.* 2. *Moral. cap.* 31. §. 3. qui pro eadem ſententia refert Lopez, Mirandam, Vegam, Sayrum, Man. Rodriguez, Hierony m.

D. Thom. B. Albert. Sylveſt. D. Bonav. Sanchez. Capreol. Deza. Turrecrem. Rayner. Victoria. Caiet. Soto. Ledeſma. Texeda. Gravina. Ioan. à S. Thom. Joannes Nicolaï. Coëffetau. Aragon. Sylvius. Valent. Henriquez. Cornejo. Ioan de la Cruz. Hurtado. Martinez.

Digitized by Google

Hieronym. Rodriguez, Machado, Covarruviam, Mathienzo, Gutierrez, & Zuñigam. Quibus addimus Illuſtriſſ. Araujo *in ſelectis, tract.2. quæſtione 19. num. 17.* Labat *tom. ult. diſp.6. dub.8.* Gonet *de Matrim. diſp.5. artic.4. & diſp.8. art.2.*

Araujo. Labat. Gonet.

36. Probatio ab auctoritate. D. Thom.

Probatur primò ex D. Thom. *in hac 2. 2. quæſtione 88. articulo 7. ad 1.* ubi ait: *Votum ſolenne habet fortiorem obligationem apud Deum, quàm votum ſimplex.* Et *in 4. diſtinct. 38. quæſtione 1. articulo 2. quæſtiunc. 2. in corp.* inquit: *Diviſio illa voti in privatum, & ſolenne, eſt diviſio totius poteſtativi in partes, cuius perfecta virtus eſt in una ſuarum partium; in aliis autem quædam ipſius participatio, ſicut anima dividitur in rationalem, ſenſibilem, & vegetabilem. Virtus autem voti eſt obligatio, quæ quidem virtus eſt complete in voto ſolenni, cuius obligatio in nullo caſu irritari poteſt; ſed eſt incomplete in voto privato, cuius obligatio in aliquo caſu irritatur.* Et *quodlib. 3. artic. 18.* poſtquam ſtatuit, quod votum ſimplex, & ſolenne habent diverſos effectus, ſubdit: *Huius autem diverſitatis ratio eſt, quia votum ſolenne habet promiſſionem cum quadam traditione, &c. Votum autem ſimplex habet promiſſionem ſine traditione.* Et *quodlib. 8. artic. 10.* ait: *In voto ſimplici eſt ſola promiſſio. In voto autem ſolenni eſt ſimul promiſſio, & collatio.* Et *reſponſ. ad arg. unic.* addit: *Ratio in contrarium adducta falſum ſupponit, ſcilicet quod per votum ſimplex aliquis det corpus ſuum Deo; non enim dat, ſed promittit.* Similia habet *quodlib. 10. artic. 11.* & *in hac 2. 2. quæſtione 189. articulo 2. ad 1.* & aliis pluribus locis. Ex quibus palam conſtat, Angelicum Doctorem in ea fuiſſe ſententia, quod vota ſimplicia, & ſolennia diſtinguuntur non ſolùm ex ſtatuto Eccleſiæ, ſed etiam per prædicata intrinſeca, & ex natura rei, & jure divino: eadem autem eſt ratio de profeſſione ſimplici, & profeſſione ſolenni, quæ illis votis fiunt, ut ex dicendis conſtabit. Et quia Adverſarii utplurimùm id recognoſcunt, ab eo ampliùs demonſtrando ſuperſedemus. Præſertim cùm ea, quæ dubiis ſequentibus dicemus, à fortiori convincent, quod ita ſenſerit D.Thom.

37. Ratio fundamentalis.

Probatur ſecundò ratione, quia profeſſio per vota ſimplicia, ſive iſtorum votorum emiſſio, & profeſſio per vota ſolennia, habent ex natura ſua, & jure divino effectus diverſos: Ergo hujuſmodi profeſſiones differunt ex natura rei, & jure divino. Conſequentia eſt evidens, quoniam diverſitas effectuum revocatur in diverſitatem cauſarum, & principiorum; atque ideo opus eſt, quod ſi principia ex natura ſua, & jure divino inferunt effectus diverſos, differant ex natura ſua, & jure divino. Antecedens autem probatur: tum quia vota ſolennia jure divino diſſolvunt matrimonium ratum non conſummatum, ut oſtendemus *dub. ſeq.* quod minimè habent vota ſimplicia: unde per vota ſimplicia, quæ alumni ſacræ Societatis poſt biennium emittunt, non diſſolvitur matrimonium ratum, quod priùs contraxerant. Tum etiam, quia vota ſolennia ex natura ſua, & jure divino dirimunt ſubſequens matrimonium; quod non convenit votis ſimplicibus, ut ex ſe conſtat. Et ſic Vaſquez *1. 2. diſput. 165. cap. 7. num. 74.* inquit: *In noſtra Societate ante editam extravag. Gregorii XIII. quæ incipit Aſcendente Domino, ii qui tria vota ſimplicia poſt biennium emittebant, erant verè, & propriè religioſi traditi in iuriſdictionem Prælati; & tamen eorum matrimonia poſtea inita firma, & valida manebant, itaut tranſitio facta per tria illa vota diſſolveretur, & qui erat verè religioſus, deinceps fieret per matrimonium verè ſecularis; in ipſa verò extravag. iure ipſo Eccleſia prædicti religioſi ad matrimonium inhabiles facti ſunt, &c.* Tum denique, quia profeſſio ſolennis conſtituit religioſum in ſtatu omnino immobili, itaut nec Summus Pontifex poſſit in ejus votis diſpenſare, vel illum ad vitam ſecularem reducere, ut *dub. 7.* oſtendemus; quod non competere votis ſimplicibus omnes concedunt. Habent ergo prædicta vota ex natura ſua, & jure divino effectus longè diverſos.

Vaſquez.

38. Cōfirmatio prima. Suarez.

Confirmatur primò; quia emiſſio votorum ſimplicium, etiam in Societate, non conſtituit perſonam incapacem dominii conſervandi, & acquirendi, ut concedit Suarez *tom. 3. de Relig. lib. 2. cap. 12. n. 15.* & conſtat ex bulla Gregor. ſæpe relata, in qua dicitur, alumnos Societatis poſt prima vota ſimplicia eſſe verè religioſos cum retentione dominii: Sed profeſſio ſolennis ex natura ſua, & jure divino conſtituit religioſum incapacem omnis dominii rerum temporalium: Ergo profeſſio ſimplex, & ſolennis habent ex natura ſua, vel jure divino diverſos effectus. Minor, in qua poterat eſſe difficultas, probatur *ex cap. Cùm ad monaſterium, de ſtatu monach.* ubi Innoc. III. inquit: *Abdicatio proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis, adeo eſt annexa regulæ monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex poſſit licentiam indulgere.* Poſſet autem Pontifex in voto paupertatis diſpenſare, ſi profeſſio ſolennis ſolo jure Eccleſiaſtico conſtitueret religioſum incapacem dominii retinendi, & acquirendi: Ergo profeſſio ſolennis non ſolo jure Eccleſiaſtico, ſed divino etiam, & naturâ ſuâ præſtat illam incapacitatem.

Innoc. III.

Præcluditur evaſio.

Nec poteſt dici (& eſt veroſimilior aliquorum reſponſio, relictis aliis palam falſis, aut improbabilibus,) *in citato cap.* per ly *proprietatis*, non intelligi dominium directum, ſed utile, ſive uſum, & adminiſtrationem bonorum abſque licentia Prælati. Tum quia *proprietas* ſecundùm regulas juris ſignificat dominium directum, *leg. Si procurator, ff. de acquirend. rer. domin. leg. Si tibi, verſ. Dominium proprietatis, ff. quibus modis uſusfructus amitt.* Unde Juriſtæ vulgariter docent *proprietatem* eſſe apud illum, qui habet dominium directum, non verò penes illum, qui habet dominium utile, ut videri poteſt apud Tuſchum *practic. concluſ. tom. 6. lit. P. concluſ. 918.* & Barboſam *variar. appel. 225. num. 3.* Ergo in canone allegato *abdicatio proprietatis* perperam trahitur ad ſignificandum uſum præciſè, vel adminiſtrationem bonorum. Tum etiam, quia Pontifex loquitur de voto ſolenni paupertatis, per quod aliquis fit omninò perfectè pauper; hujuſmodi autem votum dicit abdicationem non ſolùm adminiſtrationis independentis ab alio, ſed etiam dominii directi, juxta illud Chriſti Domini, Matth. 19. *Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus.* Venditio enim, & donatio tollunt à vendente, & donante non ſolùm uſum licitum rei, ſed etiam dominium ejus directum, illudque transferunt in emptorem, & donatarium, ut ex ſe conſtat. Ergo paupertatis votum, quando eſt omninò perfectum, ſive ſolenne, importat abdicationem, non ſolùm uſus, ſed etiam dominii directi. Tum denique, quia votum omninò perfectum, ſive

Tuſch. Barboſ. Matth. 19.

Digitized by Google

ſive ſolenne paupertatis, de quo loquitur Pontifex, excludit à religioſo denominationem veri domini, & præſtat denominationem pauperis ſimpliciter talis; ad hujuſmodi autem eff.ctus non ſufficit ſola abdicatio uſus, ſive adminiſtrationis; ſed inſuper requiritur abdicatio dominii directi. Pupillus enim, quandiu ſub tutore eſt, non habet liberam adminiſtrationem bonorum; & tamen non eſt verè pauper, ſed dominus, ut dicitur *ad Galat.* 4. eo quod retinet directum dominium. Abdicatio ergo proprietatis, de qua agebat Pontifex, non ſolùm dicit abdicationem liberæ adminiſtrationis independenter à voluntate ſuperioris, ſed etiam abdicationem dominii directi. *ad Gal.* 4.

Confirmatio ſecunda. Confirmatur ſecundò, quia emiſſio ſimplicium votorum, ſive profeſſio ſimplex, talis naturæ eſt, ut per eam non extinguantur, ſed ad ſummum ſuſpendantur vota ante illam in ſeculo facta: è converſo autem profeſſio ſolennis talis naturæ eſt, ut non tantùm ſuſpendat, ſed etiam omninò extinguat omnia vota præcedentia: Ergo hujuſmodi vota habent ex natura ſua, aut jure divino effectus valde diverſos. Conſequentia patet, & antecedens quoad primam partem concedit Suarez ubi ſuprà, *lib.6. cap.* 14. *n.*20. ubi ait: *An verò de facto cætera vota in Societate per vota poſt biennium emiſſa ſint extincta, vel tantùm ſuſpenſa, in tract. ult. de Societate dicemus. Nunc breviter ſupponimus non extingui, ſed manere tantùm ſuſpenſa ipſo iure, iuxta decretum* 128. *primæ Congregationis.* Secundam verò ejuſdem antecedentis partem docent communiter Doctores, D. Thom. *quæſt.*88. *artic.* 12. *ad* 1. *& quæſtione* 189. *artic.* 3. *ad* 3. Cajetan. *eiſdem locis*, Sylveſter *Votum* 3. *quæſtione* 4. & *Votum* 4. *quæſtione* 3. *&* 7. Covarruvias *in cap. Quamvis pactum*, 1. *part.* §.3. *num.*4. Soto 7. *de juſtitia, quæſtione* 4. *articulo* 3. & alii plures. Et facilè oſtenditur tum *ex cap. Scripturæ, de voto*, ibi: *Reus fracti aliquatenus non habetur, qui temporale obſequium in perpetuam noſcitur religionis obſervantiam commutare.* Tum etiam ratione Divi Thomæ, quia alia vota ſunt de particularibus operibus, profeſſio autem ſolennis eſt de tota vita hominis abſolutè; & ideo in illa cætera alia includuntur ſicut particularia in univerſali, ita ut fiat eminens, & ſupereminens commutatio. Quod extendit Angelicus Doctor ad votum ſimplex religionis ſtrictioris, commutatur enim, & extinguitur per profeſſionem ſolennem in minùs perfecta religione, ut tradit *quæſtione* 189. *articulo* 8. *ad* 3. his verbis: *Votum ſolenne, quo quis obligatur minori religioni, eſt fortius votum, quàm votum ſimplex, quo quis aſtringitur majori religioni. Poſt votum enim ſimplex, ſi contraheret aliquis matrimonium, non dirimeretur, ſicut poſt votum ſolenne. Et ideo ille, qui jam profeſſus eſt in minori religione, non tenetur implere votum ſimplex, quod emiſit de intrando religionem majorem.* Cùm ergo ſimplex profeſſio, ſive ſimplicium votorum emiſſio habeant ex natura ſua, vel jure divino tam diverſos effectus, ſicut hactenus expendimus (omiſſis etiam aliis, qui expendi poſſent,) ſequitur quod prædictæ profeſſiones differant ex natura rei, vel jure divino, & non præcisè jure Eccleſiaſtico.

Suar.

D. Thom. Caietan. Sylveſt. Covar. Soto.

39. Expenditur alia ratio. Probatur tertiò eadem aſſertio detegendo ſimul primam radicem hujus diverſitatis, & effectuum qui illam ſupponunt, indeque oriuntur; quoniam profeſſio ſimplex, & ſolennis habent prædicata intrinſeca, per quæ ex natura rei diſtinguantur: Ergo ſic differunt inter ſe, & non præcisè jure Eccleſiaſtico. Conſequentia patet, & antecedens ſuadetur; nam, ut ſuprà *num.* 36. vidimus ex Divo Thoma, vota ſimplicia ſolùm ſunt promiſſio ejus, quod ſub voto cadit; profeſſio autem ſolennis ſupra illam promiſſionem addit donationem, & traditionem, quâ homo ſe dat, & conſecrat Deo in religione; conſtat autem, quod promiſſio, & donatio, ſeu traditio differunt ex natura rei, & per propria prædicata intrinſeca: Ergo profeſſio ſimplex, & ſolennis habent prædicata intrinſeca, per quæ ex natura rei diſtinguantur.

Reſpondebis, hoc argumentum ex æquivocatione procedere, & nihil evincere; quoniam in præſenti non agimus de votis ſimplicibus ſecundùm ſe acceptis, & præciſivè à conſtitutione ſtatus religioſi, quo pacto ſolam promiſſionem important; ſed agimus de illis, quatenus ſtatum religioſum conſtituunt, ut accidit in illis, quæ in Societate poſt biennium emittuntur: quo modo non ſolùm dicunt promiſſionem, ſed etiam traditionem; aliter enim non conſtituerent ſtatum religioſum, cùm traditio de ejus eſſentia ſit, ut conſtat ex dictis *num* 9. *&* 34. Facta autem hoc modo comparatione, nihil eſt per quod vota ſimplicia, & vota ſolennia ex natura rei in prædicatis intrinſecis diſtinguantur; nam ſi in ſolennibus interveniunt promiſſio, & traditio, etiam interveniunt in ſimplicibus. Effugium.

Sed hæc reſponſio facilè evertitur manifeſtando amplius robur rationis noſtræ, & differentiam inter prædictas profeſſiones, tam in ratione promiſſionis, quàm traditionis; quia promiſſio, quam importat votum ſolenne, eſt promiſſio omninò abſoluta, tam ex parte ſubjecti, quàm ex parte objecti; promiſſio verò, quam importat votum ſimplex, eſt limitata, & conditionata ex parte objecti; unde etiam habet modum conditionatum ex parte ſubjecti reſpectivè ad objectum, quod promittit. Deinde in votis ſolennibus adeſt perfecta, & abſoluta acceptatio ex parte religionis, cui etiam commenſuratur perfecta, & abſoluta traditio ex parte religioſi: quod non ſic accidit in votis, aut profeſſione ſimplicibus, cùm religio non acceptet hominem omninò abſolutè, & ſine ulla prorſus conditione, ſed cum reſtrictione ab rationabile placitum ſuperiorum; cui acceptationi proportionatur traditio ex parte religioſi, atque ideo non eſt omninò abſoluta. Ergo ſive profeſſio ſolennis comparetur ad vota ſimplicia ſecundùm ſe accepta, ſive ad eadem ut pertinent ad ſtatum religioſum, ſemper occurrunt prædicata intrinſeca ſatis diverſa, per quæ ex natura rei diſtinguantur. Conſequentia manifeſtè deducitur ex præmiſſis: iſtæ verò, quantum ad id, quod dicunt de votis ſolennibus, aut ſolenni profeſſione, ſunt certæ, & communes apud Theologos, & Canoniſtas. Et quantum ad id, quod dicunt de ſimplici profeſſione, aut votis, patent ex his, quæ de facto contingunt in votis ſimplicibus nunc conſtituentibus ſtatum religioſum, & refert Vaſquez *diſp. cit. c.*8. *n.*84. his verbis: *Reſpondeo hæc noſtra vota non eſſe ſolennia, non defectu ſolius externæ formæ in regula præfinita, neque ex eo, quod non fiant publicè; ſed quia non emittuntur, neque admittuntur ea intentione, ut ſint ex parte voventis, & acceptantis perpetua. Idque confirmatur ex illa Extravag. Aſcendente Domino, n.*10. *ante* 40. Præcluditur.

Notitia votorum ſimplicium in facta Societate.

Vaſquez.

ante medium, ubi de coadjutoribus temporalibus dicitur, eos admitti in gradu coadjutorum formatorum per tria vota publica, non tamen ſolennia. Quare verò ea non ſint ſolennia, licèt ſint publica, oſtendit Pontifex his verbis: Sed tum ex conſtitutionum præſcripto, tum ex voventis, & admittentis intentione ſimplicia. Atque hoc eſt, quod dicitur in 5. part. noſtrarum conſtitut. cap. 4. in declarat. litt. A, nempe vota facta à coadjutoribus formatis non eſſe ſolennia, ſed ſimplicia, licèt multi adſint quando emittuntur. Subjungitur verò ratio hoc modo: Quandoquidem intentio emittentis, & admittentis juxta traditam à Sede Apoſtolica facultatem hæc eſt, ut neque emittantur, neque admittantur ut ſolennia. Hoc eſt, ſint ſolùm perpetua ex parte voventis, non autem ex parte Societatis admittentis. Cùmque perpetuitas ex utraque parte requiſita ſit ad ſolennitatem; ex hoc fit, ut vota illa non ſint ſolennia, ſed ſimplicia. Nam ſi eſſent ex utraque parte eodem modo perpetua, ut diximus, eſſent ſanè ſolennia. Nunc autem ita emittuntur vota ab ſcholaſticis, & coadjutoribus noſtris, ut ſub conditione quadam in noſtris conſtitutionibus expreſſa, quæ initio ingreſſus omnibus manifeſtatur, emittantur, ideoque ſolennia non ſunt, &c. Deindè numero 86. addit: *Quare quicumque emittunt tria vota ſcholarium, vel coadjutorum poſt biennium probationis, ea intentione emittunt, ut ea tria, quæ vovent, promittant ſe ſervaturos in Societate Ieſu, & non abſolutè, hoc eſt, ſolùm quandiu fuerint in Societate ipſa. Si verò poſtea aliquis ex cauſa dimittatur, omninò extinguantur prædicta vota eo ipſo, quod è Societate ipſi dimittuntur. Et ideo in formula votorum dicitur:* Voveo paupertatem, caſtitatem, & obedientiam perpetuam in Societate Jeſu; *& deinde formula concludit:* Omnia intelligendo juxta ipſius Societatis conſtitutiones. *Nempe ut ſi ille, qui vovet, poſtea dimittatur, ejus vota non maneant. Id quod uſque adeò verum eſt, ut ſi Præpoſitus aliquem ex cauſa dimitteret, & vellet ne ille obligatus maneret ſuis votis, reverà non maneret; quia ſub ea tacita conditione vovit, quandiu Societas ipſum retineret. Quocirca Præpoſitus dimittens aliquem è Societate non dicitur relaxare ejus vota, ſed tollere conditionem, ſine qua vota non ſubſiſtunt. Ideoque Gregor. XIII. in bulla confirmationis Inſtituti noſtri datâ operâ dixit, per dimiſſionem è Societate vota ipſa ceſſare. Non dixit relaxari, ſed ceſſare; quia ceſſat conditio, ſub qua nuncupata fuerunt.* Subdit præterea num. 90. *Vota ſimplicia noſtræ Societatis, quia ex ſe non ſunt perpetua ex utraque parte, ſed ſolùm ex parte voventis quandiu manſerit in Societate, extinguuntur quidem cùm quis dimittitur ex illa, & ad ſæculum redit, vel tranſit ad aliam religionem, non commutatione, aut diſpenſatione, ſed re ipſa; quia ceſſat conditio, ſub qua emiſſa ſunt. Et ita ſuprà notavi non eſſe in manu Præpoſiti dimittentis aliquem ex Societate retinere vota illius ſimplicia, quæ ſolùm emiſit ſecundùm noſtras conſtitutiones pro eo tempore, quo maneret in noſtra Societate. Adde etiam, neque in manu Pontificis hoc eſſe; quia nullus poteſt obligari ratione voti, niſi prout ipſe ſe voluit obligare.* Denique concludit numero 91. *Porrò vota ſimplicia emiſſa in noſtra Societate, cùm ſolùm emittantur ſub ea conditione, quandiu ille qui vovet, manſerit in ea, non dicuntur ex utraque parte perpetua; fieri etenim poteſt, ut abſque ſuperioris diſpenſatione, & commutatione, ex ſola intentione voventis eorum obligatio extinguatur; quia ceſſat conditio, ſub qua emiſſa fuerunt. Quod ſanè eſt contra perpetuitatem ipſorum.* Hæc omnia Vazquez, cui tanquam docto, & proprii Inſtituti gnaro fides adhibenda eſt. Illa verò planè evincunt profeſſionem, ſive (ut propriùs loquamur) emiſſionem votorum ſimplicium conſideratam tam in ratione voti, ſeu promiſſionis, quàm in ratione traditionis, non eſſe omninò abſolutam, & undequaque perfectam; ſed limitatam, determinatam, & conditionatam juxta qualitatem objecti promiſſi, & ſecundùm intentionem ſe tradentium, atque acceptantium; unde habet, per quod intrinſecè, & ex natura ſua diſtinguatur à profeſſione ſolenni, quæ eſt abſoluta, & perpetua ex omni parte, ut omnes concedunt.

Ex hac radice ipſis votis ſimplicibus, & ſo- 41.
lennibus intranea provenit majori ex parte diverſitas effectuum, quos ſuprà recenſuimus, quique rectè conſiderati manifeſtant ipſius radicis indolem, & inter prædicta vota diverſitatem. [*Margin:* Aperitur diſcrimen inter vota ſimplicia, & ſolennia.] Quod enim ſolenniter profeſſus ſit incapax omnis dominii, & inhabilis ad matrimonium contrahendum, provenit ex eo, quod perpetuò, perfectè, & omninò abſolutè cum omnibus ſuis ſe tradiderit Deo in religione, ita ut holocauſto, cujus nihil remanet, comparetur, ut ex D. Greg. rectè obſervat D. Thom. *quæſt.* 186. *art.* 7. [*Margin:* D. Thom.] Et ex contrario principio vota ſimplicia non ſortiuntur plures effectus, qui proveniunt ex ſolennibus. Unde matrimonium ratum non diſſolvitur per vota ſimplicia in ſacrâ Societate emiſſa, ut Henriquez ipſius alumnus tradit *lib.* 11. *cap* 8. *num.* 7. affirmans *in marg. litt. D, id eſſe certum ex praxi Eccleſiæ.* [*Margin:* Henriquez.] Cùm tamen diſſolvatur per vota mantellatarum (vulgò *Beatas*, ò *Terceras* vocant,) quæ collegialiter vivunt, ut cum communi ſententia docet Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 18. *num.* 4. [*Margin:* Sanchez.] imò & per vota marcellatarum, quæ non collegialiter vivunt, ut docent Baſilius Pontius *lib.* 9. *cap.* 8. *num.* 6. Leander *de Matrim. diſp.* 5. *quæſt.* 17. & alii. [*Margin:* Baſil. Pont. Leander.] *Deinde* vota illa ſimplicia Societatis ante Gregorium XIII. non irritabant, ſeu dirimebant ſubſequens matrimonium, ſed iſtud non obſtantibus illis votis validum erat, ut refert Suarez *tom.* 3. *de Relig. lib.* 2. *cap* 7. *n.* 15. [*Margin:* Suarez.] Ipſe verò Gregorius hoc impedimentum introduxit inhabilitando perſonas durante præcisè voto, ſeu retentione in Societate, juxta ea quæ ex Vazquez proximè vidimus. Cùm tamen vota ſolennia dirimant ſubſequens matrimonium, non utcumque, ſed jure naturali, & divino, ut Sanchez, Henriquez, Valentia Societatis alumni concedunt, & *dub.* 6. probabimus. *Denique*, ut alios prætermittamus, effectus ex illa radice provenit, quod emittentes ſimplicia vota in Societate retineant dominium directum rerum temporalium. Quod uſque adeo verum eſt, ut ſi de prædictis rebus, inſcio ſuperiore, diſponant teſtamento, aut donatione, aut renuntiatione, diſpoſitio talis valida ſit, ut ex eadem Societate affirmant Suar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 10. *lib.* 4. *cap.* 6. *n.* 12. Sanchez *lib.* 7. *Sum. cap.* 18. *n.* 18. Caſtro Palao *tom.* 3. *tr.* 16. *diſp.* 3. *punct.* 2. *n.* 7. Layman *lib.* 4. *Sum. tract.* 5. *c.* 7. [*Margin:* Suarez. Sanchez. Caſtro Palao. Layman.] Et eorum ratio eſt, quia tales religioſi retinent dominium ſuarum rerum, & diſpoſitio facta à verò domino tenet, niſi per aliquod jus irritetur. *Nullum autem*, inquit Caſtro Palao loc. cit. *eſt jus poſitivum, nec Canonicum nec*

Ieſuiticum, quod talem diſpoſitionem irritam reddat. Quod quàm aliter ſe habeat in Religioſo ſolenniter profeſſo, evidenter conſtat ex dictis *num.* 38.

42. Confirmatio. Ad hæc, vota ſolennia conſtituunt Religioſum verè, & ſimpliciter profeſſum: Sed vota ſimplicia non conſtituunt religioſum ſimpliciter profeſſum: Ergo hujuſmodi vota habent, per quod ex natura rei diſtinguantur. Major eſt certa, & minor oſtenditur: tum quia votum ſolennizatur *per profeſſionem expreſſam, vel tacitam factam alicui de Religionibus per Sedem Apoſtolicam approbatis*, ut determinat Bonifacius VIII. *in cap. unic. de voto*, & confirmavit Joannes XXII. *in ſua extravagant. Antiqua, de Voto*: atqui vota ſimplicia non ſunt ſolennia, ut ex terminis liquet; & ſic Gregor. in duplici illa ſua Conſtitutione relata *num.* 8. declaravit vota in Societate poſt biennium emiſſa, licèt faciant verè, & propriè religioſos, eſſe ſimplicia: Ergo ſimplicia vota non faciunt Religioſum ſimpliciter profeſſum. Tum quia religioſiſſima Societas non vocat profeſſos, niſi eos, qui ultima vota ſolennia emittunt; & domos, ubi ipſi ſpecialiter habitant, vocat domos profeſſas, ſeu profeſſorum: Ergo ſignum eſt, quod alii emittentes vota præcisè ſimplicia non ſunt ſimpliciter profeſſi.

Bonif. VIII. Ioan. XXII.

43. Objectio. Sed objicies hinc ſequi, quod emittentes vota ſimplicia in Societate, non ſint verè, & propriè religioſi: Conſequens eſt omninò falſum: Ergo & antecedens; atque ideo oportet dicere, quod Religioſus fiat ſimpliciter profeſſus per vota ſimplicia. Sequela oſtenditur, quia Sixtus V. in motu proprio ſuper dubiis ex priori conſtitutione emergentibus de admittendis ad habitum, & profeſſionem religioſam (apud Cherub. *in Bullar. tom. 2. pagina nobis* 458.) §. 12. inquit: *Quod autem attinet ad profeſſionem, tam illegitimorum, quàm eorum, qui poſt ſexdecimum ætatis annum expletum regularem habitum ſuſceperunt, quia tunc verè, & propriè religioſi effici dicuntur, cùm profeſſionem emittunt: declaramus, &c.* Quibus verbis ſignificare videtur, non aliter fieri hominem verè, & propriè religioſum, quàm emittendo profeſſionem: Ergo ſi emittentes vota ſimplicia in Societate non faciunt profeſſionem, ſaltem verè & propriè, ſequitur quod talia vota emittentes in Societate non ſint verè, & propriè Religioſi.

Cherub.

Greg. XIII. Reſpondetur negando ſequelam, quia Gregorius XIII. in Conſtitutionibus *num.* 8. relatis diffinivit emittentes tria illa ſimplicia vota in Societate eſſe verè, & propriè Religioſos. Et ad ſequelæ probationem reſponderi poteſt, Sixtum V. loqui attento jure antiquo communi, attentâ etiam naturâ ipſorum votorum ſolennium, per quæ profeſſio fit. Sed non negat, quod aliter poſſit quis fieri Religioſus. Cui reſponſioni cohærent quæ ſcribit Martinez de Prado *ubi ſuprà, num.* 34. his verbis: *Referunt P. Petrus de Ribadeneira de inſtituto Societatis, c. 17. ad 3. & P. Thomas Sanchez tom. 2. lib. 5. in Decalog. c. 1. n. 23. quod Cardinales Congregationis S. Inquiſitionis unà cum Sixto V. decrevere ſubſtantiam Religionis conſiſtere regulariter in votis ſolennibus; at poſſe Pontificem aliter indulgere, ſeu ſtatuere.* Quod nos catholicè fatemur recognoſcentes eos, qui in ſacra Societate emittunt tria vota ſimplicia, eſſe verè, & propriè Religioſos, ſicut Gregorius XIII. declaravit, & pro ſpeciali aſſertione ſtatuimus *num.* 8. Sic etiam recognovit Illuſtriſſ. Araujo, qui *loco citato, n.* 12. nonnullis contra hoc objectionibus occurrens, inquit: *Reſpondeo Ieſuitas cum hujuſmodi tribus votis ſimplicibus emiſſis eſſe non ſeculares ſimpliciter, niſi in actu primo, & potentia velut remota, quia dimitti poſſunt à Religione, & ad ſeculum redire; ſed eſſe verè Religioſos, etſi revocabiliter adſtrictos, & obligatos obedientiæ, paupertati, & continentiæ perpetuæ* (hoc eſt, illa perpetuitate, quam Vaſquez *num.* 40. relatus nobis deſcripſit;) *quos proinde juſtè potuit Summus Pontifex inhabilitare ad matrimonium, ſi ad ſeculum ex proprio motu redirent. Et licèt habeant proprium, illud quidem habent per dominium impeditum quoad uſum, quod ſufficit ad ſalvandam veram rationem Religionis in ſtatu imperfecto, & veluti in via, & tendentia ad perfectum. Abdicatio autem perfecta, ſcilicet dominii, ac proprietatis, & non tantùm quoad uſum, eſt de eſſentia ſtatus religioſi perfecti, & conſummati per profeſſionem.* Sed de hoc infra iterum dicemus.

Martinez.

Araujo.

§. II.

Incidentis dubii deciſio.

44. Incidens quæſtio. Prima opinio. EX dictis emergit difficultas circa qualitatem diſtinctionis inter profeſſionem, ſive emiſſionem votorum ſimplicium, & profeſſionem ſolennem. Ad quam difficultatem illi Authores, qui nobiſcum ſentiunt, prædictas profeſſiones diſtingui ex natura rei, & ab intrinſeco, & jure divino, communiter reſpondent prædictam diſtinctionem eſſe eſſentialem, profeſſionemque dividere in diverſas ſpecies. Ita Soto, Aragon, Bartholomæus de Medina, Emanuel Rodriguez, & Corduba, quos refert, & ſequitur Martinez de Prado *loco ſuprà relato, n.* 58. Quod probant tum ex diverſitate effectuum, quos vota ſimplicia, & vota ſolennia inferunt, & *à num.* 37. expendimus; nam videntur manifeſtare diverſitatem eſſentialem in cauſis, aut principiis, ex quibus ſunt. Tum etiam, quia votum ſimplex ſolùm eſt promiſſio; in voto verò ſolemni intervenit traditio, ſeu donatio: conſtat autem promiſſionem, & actualem traditionem, ſeu donationem eſſe actus ſpecie diſtinctos. Tum denique, quia ita docet Divus Thomas *in 4. diſtinct. 38. quæſtione 1. articulo 2. quæſtiunc. 2.* ubi ait: *Diviſio illa voti in privatum, & ſolenne, eſt diviſio totius poteſtativi in partes ſuas, cujus perfecta virtus eſt in una ſuarum partium, in aliis autem quædam ipſius participatio, ſicut anima dividitur in rationalem, ſenſibilem, & vegetabilem. Virtus autem voti eſt obligatio, quæ quidem eſt completè in voto ſolenni, cujus obligatio in nullo caſu irritari poteſt; ſed eſt incompletè in voto privato, cujus obligatio in aliquo caſu irritatur.*

Martinez.

D. Thom.

Appendix relatæ opinionis. Ex qua doctrina valde conſequenter inferunt Authores relati, violationem voti ſimplicis, & violationem voti ſolennis eſſe peccata ſpecie diſtincta. Quod ſatis conſtat ex principio, quod ſupponunt, nempe ipſa vota diſtingui eſſentialiter ſpecificè. Et accedit, quod ille, qui rem Deo præcisè promiſſam in uſus profanos converteret, & ille qui rem divino cultui actu donatam, & conſecratã ad eoſdem uſus reduceret, committerent peccata ſpecie diſtincta: conſtat autẽ, quod per votum ſimplex promittitur præcisè homo:

per

per vota autem ſolennia Deo traditur, & conſecratur: Ergo tranſgreſſiones prædictorum votorum ſunt peccata ſpecie diverſa.

Econverſo autem omnes Authores *num.* 51. referendi, qui ſentiunt vota ſimplicia, & vota ſolennia non diſtingui ab intrinſeco ex natura rei, aut jure divino, ſed duntaxat jure eccleſiaſtico, conſequenter negant diſtinctionem ſpecificam inter prædicta vota, & inter peccata, quibus violantur. Quorum fundamentum eſt, quoniam utrumque votum ſecundùm ſua intrinſeca conſideratum tantùm eſt promiſſio; fit autem ſolenne per diſpoſitionem Eccleſiæ, quæ aliquod votum ſolennizat dando ipſi vim ad dirimendum ſequens matrimonium: Sed hæc diſpoſitio eſt quid accidentale, & extrinſecum, non varians, aut conſtituens ſpecies rerum: Ergo nec prædicta vota differunt ſpecie, neque peccata contra illa commiſſa; & conſequenter diviſio voti in ſimplex, & ſolenne, non eſt diviſio generis in ſpecies, ſed ſubjecti in accidentia. Ad quam ſententiam ex noſtræ opinionis Authoribus nonnulli accedunt, ut Valentia, & Ledeſma, qui inter prædicta vota non recognoſcunt diſtinctionem eſſentialem, niſi ad ſummum deſumptam ex ſubjecto, vel connotatis.

45. Obſervãda pro dubii reſolutione. Uterque autem dicendi modus, licèt probabilis ſit, videtur cum minori diſtinctione procedere, quam hîc adhibere oportet, ut obſcuritatem, & æquivocationem in re non parum gravi, & practica vitemus. Pro quo obſervandum eſt, plures comparationes fieri poſſe inter hæc vota; nam in primis vota ſolennia poſſunt comparari ad vota ſimplicia purè ſumpta, id eſt, abſque ulla actuali hominis traditione, quo pacto non conſtituunt ſtatum religioſum; ad hunc quippe requiritur traditio, ut ſtatuimus
Greg. XIII *num.* 9. & ſatis palam ſupponit Gregor. XIII. *in Extravag. ſæpè cit.* ubi docet emittentes tria vota ſimplicia in Societate eſſe verè, & propriè religioſos, *quia per ea ſe actu Religioni tradunt, ſeque divino ſervitio in ea dicant.* Vel vota ſolennia comparantur votis ſimplicibus adiunctis traditioni, & conſtituentibus religioſum ſtatum; cujuſmodi ſunt illa, quæ in prædicta Societate poſt biennium fiunt. Quæ comparatio poteſt adhuc bifariam fieri, videlicet vel comparando inter ſe utraque vota adæquatè ſumpta, tam in ratione promiſſionis, quàm in ratione traditionis; vel comparando illa præciſè in conceptu promiſſionis. Et hoc poſterius dupliciter adhuc fieri valet: primò conſiderando nudum conceptum promiſſionis, & præſcindendo ab omnibus, quæ concernere valet, ſaltem de connotato: ſecundò non ita præciſivè, ſed quatenus in obliquo dicit traditionem, ſine qua prædicta vota ſtatum religioſum non conſtituunt, ut ſæpiùs diximus.

46. Difficultatis deciſio. Si ergo comparemus vota ſolennia cum votis ſimplicibus nudè ſumptis, id eſt præciſis à traditione, & conſtitutione ſtatus religioſi, evidens, aut ferè evidens nobis videtur, quod diſtinguantur ſpecie eſſentiali. Et in hoc ſenſu primæ ſententiæ *num.* 44. relatæ omninò ſubſcribimus. Tum quia ſic apertè docet D. Thom. loco ibidem citato; loquitur enim de voto ſimplici, ſeu privato non conſtituente ſtatum religioſum; nam S. Doctoris tempore non erat in uſu, quod quis fieret verè religioſus per vota ſimplicia; ſed id poſtea contigit in Inſtituto ſacræ Societatis Ieſu. Tum etiam, quia in votis ſimplicibus ita acceptis ſolùm intervenit promiſſio; in votis autem ſolennibus adeſt ſimul traditio, quâ quis ſe Deo donat in religione, & fit ſpecialiter ejus, atque ſpirituale mancipium: Sed actus traditionis eſt actus ſpecie diſtinctus à nuda promiſſione, ut patet in matrimonio ſponſalibus comparato: Ergo vota ſimplicia, & ſolennia diſtinguuntur eſſentialiter ſpecificè.

Hinc colligimus actus, quibus vota ſic accepta violantur, eſſe peccata ſpecie diſtincta. Conſectarium. Quod facilè conſtat ex proximè dictis, & explicatur amplius; quoniam qui peccat contra votum ſimplex caſtitatis, peccat contra religionem, ſeu fidem Deo debitam ratione voti; ſed qui violat votum ſolenne, non ſolùm agit contra religionem, ſed etiam contra juſtitiam, quippe qui corpus Deo traditum & conſecratum alteri tradit in turpem uſum, ſicut qui corpus per matrimonium uxori traditum dat meretrici; utrobique enim intervenit violatio alieni juris, & ſpecialis injuria. Quocirca cenſemus Religioſum ſolenniter profeſſum peccantem contra caſtitatem minimè ſuæ obligationi ſatisfacere in confeſſione, ſi diſſimulans ſe eſſe verè religioſum, præciſè dicat ſe peccaſſe contra votum caſtitatis; ſed debet explicare ſe religioſum eſſe, aliter enim non manifeſtabit totam malitiam ſpecificam ſui peccati. Nec in contraria opinione, ſi contra noſtram aſſertionem ſic explicatam ſentiat, videmus ullam probabilitatem, ſaltem intrinſecam, cùm evidens ſit traditionem eſſe actum ſpecie diverſum à promiſſione, & eum qui ſuppoſitâ eâ traditione peccat, agere non ſolùm contra fidelitatem, ſed etiam contra jus, quod alter habet non ſolùm ad rem, ſed etiam in re ſibi tradita, & ſpeciali titulo ſua.

Si autem vota ſolennia comparemus cum votis ſimplicibus conſtituentibus ſtatum religioſum, conſideratis tamen præciſè in ratione promiſſionis, dicendum etiam eſt, quod diſtinguantur ſpecie. 47. Alia reſolutionis pars. Et ratio patet ex proximè dictis; quia videlicet vota ſolennia ut talia neceſſariò important traditionem, quæ eſt actus ſpecie diverſus à promiſſione; atque ideo ſi vota ſimplicia ſtatum religioſum conſtituentia conſiderentur præciſè in ratione promiſſionis, nequeunt non ſpecie diſtingui à votis ſolennibus. Idemque dicendum eſt, ſi vota ſimplicia conſtituentia ſtatum religioſum, ſumpta adæquatè prout important traditionem, comparentur cum votis ſolennibus conſideratis inadæquatè in ratione ſolius promiſſionis, & præciſivè à traditione ſumpta etiam in obliquo, & de connotato. Et ratio eſt eadem, quia jam fit comparatio inter actus ſpecie differentes, traditionem videlicet, & promiſſionem, ut facilè conſideranti conſtabit. Nec in hoc poteſt eſſe difficultas alicujus momenti, & præſertim in praxi; cùm in exercitio non fiat præciſio, & religioſus peccans contra vota religionis, agat ſimul contra præcedentem promiſſionem, & traditionem. Unde ſolùm reſtat, quod vota ſimplicia, & vota ſolennia religionis comparentur vel in ratione promiſſionis, vel in ratione traditionis, vel denique adæquatè in conceptu votorum conſtituentium ſtatum religioſum, quo pacto utrumque conceptum, & promiſſionis, & traditionis neceſſariò complectuntur, ut ex ſuprà dictis ſupponimus.

Et in hoc ſenſu videtur, quod prædicta vota ſpecie diſtinguantur: tum propter motiva, quibus Præcipua difficultas, & dubitandi ratio.

quibus utitur prior opinio, *num.*44. relata. Tum etiam, quia vota ſimplicia non ſunt omninò abſoluta, tam ex parte ſubjecti, quàm ex parte objecti: ſed ex parte iſtius important explicitam, vel implicitam conditionem, quandiu quis permanſerit in tali ſtatu; ſecus ſi ab eo dimittatur, ut ex Vazquez vidimus *num.*40. è contra verò vota ſolennia ſunt omninò abſoluta ex utraque parte. Similiter vota ſimplicia non important perpetuam omninò tranſlationem, tam ex parte ſe tradentis, quàm ex parte illum acceptantis; ſed ex parte hujus ſunt revocabilia, ut prædictus Author nos docuit *loc. cit.* quod non accidit in votis ſolennibus, quia eorum obligatio, ut ex D. Thom. *n.*44. vidimus, *in nullo caſu irritari poteſt.* Cùm ergo hujuſmodi vota adæquatè ſumpta coaleſcant ex promiſſione, & traditione (ſive hæc omnia importentur in recto, ſive unum tantùm in recto, & alterum in obliquo, quod ad præſentem conſiderationem parum, aut nihil intereſt) conſequens videtur, quod ſpecie differant. Idque magis convinci videtur ex diverſis effectibus, quos inducunt, & à *n.*37. expendimus.

48. Propria ſententia.

Nihilominus cenſemus vota ſolennia, & vota ſimplicia conſtituentia ſtatum religioſum, atque ideo profeſſiones (ſi emiſſio votorum ſimplicium profeſſio ſaltem minùs propriè, ut in hoc dubio ſupponimus, appellanda eſt) illis votis factas non diſtingui ſpecie formali, ſed ſolùm quoad modos intrinſecos, ſive quantum ad majorem, aut minorem ſtatum perfectionis. Fundamentum eſt, quoniam ad omnia, quæ in præſenti componere oportet, ſufficit, & requiritur diſtinctio modalis quantum ad majorem, aut minorem ſtatum perfectionis inter prædicta vota; hujuſmodi ergo diſtinctio, & non major inter talia vota conſtituenda eſt. Antecedens ſuadetur *primo*, nam quod vota ſimplicia, ut promiſſio ſunt, importent aliquam conditionem, aut limitationem ex parte objecti, ſecus verò ſolennia, ſolùm probat, quod iſta habeant quendam modum majoris perfectionis, & extenſionis, ſed non evincit diſtinctionem ſpecificam inter utraque; idem enim ſpecie actus poteſt magis, aut minùs attingere objectum, & cum minori, aut majori extenſioné. Idemque apparet in traditione, ut facilè conſideranti conſtabit; nam quod traditioni ex parte tradentis perpetuæ correſpondeat ex parte acceptantis acceptatio revocabilis, aut omninò irrevocabilis, non arguit diverſitatem ſpecificam in traditione, ſed ſolùm probat modum minoris, vel majoris firmitatis, qui quodammodo ex acceptatione, per quam completur, ad eam transfunditur. *Secundo*, quia ad ſalvandum, quod hujuſmodi vota ex natura rei, & per prædicata intrinſeca inferant diverſos effectus, quos *num.*37. recenſuimus, ſufficit diverſitas modorum, ſive ſtatuum, ut *num.ſeq.* declarabimus. *Tertio*, quia D. Thom. *num.*44. relatus non docet oppoſitum, quia loquitur de votis ſimplicibus non importantibus traditionem, nec conſtituentibus ſtatum religioſum, qualia erant omnia vota ſimplicia tempore S. Doctoris, ut *num.*46. obſervavimus. *Quartò*, quia ſi vota ſimplicia conſtituentia ſtatum religioſum, & vota ſolennia diſtinguerentur ſpecie, pariter ſtatus per illa conſtituti ſpecie differrent, & conſequenter etiam religioſi talia vota emittentes: ex quo ulteriùs fieret, eos qui in Societate vota ſimplicia emittunt, eſſe religioſos ſpecie diſtinctos ab aliis ejuſdem Societatis religioſis, qui emittunt vota ſolennia: hoc autem, quidquid dicant Authores prioris opinionis, non eſt dicendum, cùm diſſolvere videatur unitatem ſpecificam unicæ Religionis Societatis; ſicut è converſo nullum eſt inconveniens concedere, quod eadem Religio, imò & idem Religioſus habeant diverſos modos, ſive ſtatus perfectionis, ut infrà magis explicabimus. *Quintò*, & ultimò (quod eſt motivum nobis magis familiare) quia hoc modo meliùs intelligitur, qualiter eadem ſubſtantialiter, & ſpecificè Religio poſſit incipere cum votis ſimplicibus, & continuari deinceps cum votis ſolennibus, quin ejus eſſentia interrumpatur, ut *diſp.*3. *num.*122. videbimus.

49. Objectio.

Sed oppones: Quoniam effectus ſpecie diverſi petunt procedere à diverſis ſpecie principiis, ſeu cauſis: Sed vota ſimplicia, & vota ſolennia inferunt effectus ſpecie diverſos: Ergo prædicta vota diſtinguuntur ſpecie. Probatur minor, quia vota ſolennia diſſolvunt matrimonium ratum non conſummatum, quod minimè præſtant vota ſimplicia, niſi illis adjungatur accidentaria, & extrinſeca Eccleſiæ diſpoſitio.

Solutio.

Reſpondetur, quod quando cauſæ ſunt talis conditionis, ut una inferat effectum ſpecie diverſum, quem altera cauſa attingere non valet, & è converſo, rectè arguitur diverſitas ſpecifica inter illas, ſaltem in ratione cauſæ, & principii. Sed minimè evincitur hæc diverſitas, quando una cauſa nullum effectum infert, quem altera non inferat, licèt non pertingat ad cauſandum omnes effectus, quos iſta confert. Tunc quippe ſolùm concluditur, quod habeant diverſos modos, ſeu ſtatus perfectionis, ratione cujus poteſt una præſtare, quod altera confert, & ſimul conferre, quod altera non præſtat, licèt in eſſentiali ſpecie conveniant. Et ſic accidit in præſenti; nam nihil præſtant vota ſimplicia, quod eminentiùs non præſtent ſolennia; licèt illa aliquid conferant, ad quod illa non pertingunt. Quod faciunt ſolennia, non quia habeant eſſentiam, ſive ſpeciem differentem, ſed quia important modum majoris perfectionis, ſeu conſummationis, eo quòd ſunt omninò abſoluta, & perpetua, tam ex parte ſubjecti, quàm objecti, & tam ex parte tradentis, quàm acceptantis. Poteſtque id exemplo declarari, & in naturalibus, & in moralibus. In his quidem; nam matrimonium præciſè ratum, & matrimonium conſummatum ſunt ejuſdem ſpeciei; & tamen matrimonium conſummatum eſt omninò indiſſolubile, ſecus ratum præciſè, cùm poſſit diſſolvi per unius conjugis ſolennem profeſſionem: ad quam diverſitatem ſufficit, quod matrimonium conſummatum habeat modum conſummationis, quo caret matrimonium ratum præciſè, ſeu matrimonium non conſummatum, ut ipſæ voces per ſe ſignificant. In naturalibus etiam idem apparet: nam infans, & vir ſunt ejuſdem ſpeciei; & tamen vir poteſt diſcurrere, & generare, quæ infans non valet; ad quam differentiam ſufficit, quod vir habeat eſſentiam eandem cum modo majoris perfectionis. Sic ergo quanvis vota ſimplicia conſtituentia eſſentiam ſtatus religioſi, & vota ſolennia ſint ejuſdem ſpeciei eſſentialis; nihilominus ſolennia & diſſolvunt matrimonium ratum, & dirimunt ex natura ſua ſubſequens matrimonium: quod non præſtant vota ſimplicia, quia ſolennia

Digitized by Google

ſolennia important perfectiorem modum, & ſtatum ob abſolutam, perpetuamque omni modo promiſſionem, & acceptationem. Et præſtare prædictos effectus convenit votis ſubſtantialibus religionis, non utcumque ſumptis, ſed ut completis per hunc perfectionis, & conſummationis modum: ſicut generare eſt opus perfecti, & eſſe omninò indiſſolubile competit matrimonio conſummato. Et in hunc noſtrum dicendi modum collimaſſe videtur

Araujo.

Araujo, qui poſt verba *numero* 43. relata ſubdit: *Sicut licet puer, & vir conveniant univocè in ratione ſpecificationis, tamen puer habet ſtatum imperfectum reſpectu ſtatus viri, quia non extenditur illius potentia ad eos actus, ad quos extenditur potentia iſtius: ita licèt Religio Ieſuitarum emittentium vota ſimplicia univocè conveniat ratione generica cum aliis Religionibus profeſſorum, & ſit eadem ſpecie, & numero cum Religione eorundem Ieſuitarum emittentium ſolennem profeſſionem; tamen eſt pro tunc in ſtatu imperfecto, & velut puerili, in via, & tendentia ad ſui conſummationem per vota ſolenniżata, quæ proinde pro tunc votis ſimplicibus, & abdicatione imperfecta dominii duntaxat quoad uſum contenta eſt.*

50. *Nota.*

Juxta hunc dicendi modum (ut conſectarium prioris opinionis *numero* 44. relatæ obiter attingamus,) ſuppoſito quod non detur præceptum confitendi circumſtantias notabiliter aggravantes, ſed tantùm eas quæ mutant ſpeciem, conſequenter dicendum eſt, religioſum Societatis ſolenniter profeſſum peccantem contra caſtitatem, aut alia vota, non teneri manifeſtare in confeſſione ſe eſſe ſolenniter profeſſum, ſed ſatisfacere dicendo ſe eſſe religioſum; quia, ut diximus, vota ſimplicia conſtituentia ſtatum religioſum, & vota ſolennia ſunt ejuſdem ſpeciei eſſentialis. Cæterùm ſuppoſito, quod detur præceptum confitendi circumſtantias notabiliter aggravantes, minimè ſatisfaciet dicendo ſe eſſe religioſum, ſed debet dicere ſe eſſe ſolenniter profeſſum; quia licèt vota ſolennia non differant ſpecie à ſimplicibus, nihilominus important modum intrinſecum majoris perfectionis, ratione cujus peccatum contra illa commiſſum notabiliter aggravatur, & majorem injuriam religioni infert. Quod eadem probabilitate dici poteſt de peccato adulterii commiſſi poſt matrimonium conſummatum. Sed hæc moralia præſentem conſiderationem excedunt, & ſuis locis relinquenda ſunt.

§. III.

Refertur opinio contraria, ejuſque motiva eliduntur.

51. Opinio oppoſita.

ADverſam nobis opinionem, aſſerentem vota ſimplicia, & ſolennia non diſtingui ex natura rei per principia, ſeu prædicata intrinſeca, ſed ſolùm ex diſpoſitione Eccleſiæ, tuentur Scotus *in* 4. *diſtinct.* 38. *quæſt. unica, in fine*, Paludanus *ibidem, quæſt.*4. *articul.*4. Hervæus *quodlib.* 11. *quæſt.* 25. *diſputat.*25. *numero* 24. Suarez *tom.*3. *de Religion. lib.*2. *cap.*4. *cum ſeqq. & tom.*4. *lib.*3. *cap.*3. Vaſquez *ubi ſuprà, cap.*2. Baſilius Pontius *lib.* 7. *de Matrimon. cap.*7. *& quæſt.*3. *Scholaſtica, cap.*4. Leſſius *lib.*2. *cap.*40. *dub.*19. Caſtro Palao *tom.*3. *tract.*16. *diſputat.*1. *punct.*1. *num.*6. Mendo *de Ordin. Militar. diſq.*3. *q.*13. *numero* 135. Perez *de Matrim. diſp.*26. *ſect.*4. & alii plures.

Scotus. Paludan. Hervæus. Suarez. Vaſquez. Baſil. Pont. Leſſius. Caſtro Pala. Mend. Perez.

Probatur primò principali hujus ſententiæ fundamento, quo illam demonſtrare cenſent nonnulli Authores; quoniam vota ſolennia differunt à ſimplicibus ratione ſolennitatis: atqui votorum ſolennitas eſt ex ſola inſtitutione Eccleſiæ: Ergo prædicta vota differunt inter ſe ex ſola Eccleſiæ inſtitutione, non verò ex natura rei, ſive per intrinſeca prædicata. Major videtur manifeſta; nam diſtinctio inter hæc vota in eo conſiſtit, quod quædam ſunt ſimplicia, & alia ſolennia; atque ideo iſta differunt ab illis ratione ſolennitatis. Minor autem probatur evidenter ex Bonifacio VIII. *in cap. unico de Voto, in Sexto*, qui Epiſcopo Bitterrenſi reſpondit in hunc modum: *Quod votum debeat dici ſolenne, nec ad dirimendum matrimonium efficax, nos conſulere voluiſti. Nos igitur attendentes, quod voti ſolennitas ex ſola conſtitutione Eccleſiæ eſt inventa, matrimonii verò vinculum ab ipſo Eccleſiæ capite rerum omnium conditore, ipſum in paradiſo, & in ſtatu innocentiæ inſtituente, unionem, & indiſſolubilitatem acceperit: præſentis declarandum duximus oraculo ſanctioris, illud ſolùm votum debere dici ſolenne, quantum ad pòſt contractum matrimonium dirimendum, quod ſolenniżatum fuerit per ſuſceptionem ſacri Ordinis, aut per profeſſionem expreſſam, vel tacitam factam alicui de Religionibus per Sedem Apoſtolicam approbatis.*

Primum argumentum. Bonifac. VIII.

52. Qualiter nonnulli explicent votorum ſolennitatem.

Occaſione hujus argumenti ſolent Authores diſquirere, in quo conſiſtat votorum ſolennitas. Ad quam quæſtionem reſpondentes Authores proximè relati, in duos principales dicendi modos dividuntur. Nam Suarez, cui plures alii adhærent, ſentit ſolennitatem votorum conſiſtere in vi dirimendi ſubſequens matrimonium, quam cùm vota religioſa ex ſe non habeant, capiunt ex jure humano eccleſiaſtico inhabilitante ſolenniter profeſſum ad matrimonium contrahendum. Vazquez autem, quem non pauci ſequuntur, docet ſolennitatem votorum non conſiſtere in illa vi, aut inhabilitate; ſed in perpetua, & abſoluta obligatione, quæ oritur ex perpetua, & abſoluta profitentis traditione, & abſoluta, atque irrevocabili ſuſcipientis acceptatione: unde infert, poſſe dari vota ſolennia ſine vi dirimendi ſequens matrimonium, ſi Eccleſia votis ſolennibus illam non adderet.

Refutantur.

Sed uterque dicendi modus eſt inſufficiens, & falſitatis convincitur. Prior quidem; nam vota etiam ſimplicia Societatis habent ex jure Eccleſiaſtico vim dirimendi ſubſequens matrimonium. *Præterea* vis illa dirimendi, ſive inhabilitas perſonæ ad matrimonium contrahendum eſt effectus, aut quaſi proprietas conſequens eſſentiam votorum ſolennium; priùs enim intelligimus eſſentiam prædictorum votorum, quàm vim illam, ſive inhabilitatem perſonæ; & ideo hæc cauſalis eſt; *Quia iſta vota ſunt ſolennia, ideo poſſunt dirimere ſequens matrimonium, & inhabilitant religioſum ad illud contrahendum.* Ergo eſſentia votorum ſolennium non conſiſtit in illa vi, aut inhabilitate, ſed aliquid antecedens pro ea conſtituenda aſſignandum eſt. Præſertim

Digitized by Google

cùm inhabilitas perſonæ ſit prædicatum negativum, quod in aliquo poſitivo fundari debet. *Denique* vis dirimendi ſequens matrimonium eſt quid commune votis ſolennibus Religionis, & voto ſolenni annexo Ordinibus ſacris, imò & votis ſimplicibus Societatis, imò etiam pluribus impedimentis dirimentibus matrimonium; & tamen hæc omnia habent diverſas rationes, & ſolennitates eſſentiales intrinſecas: Ergo ſolennitas votorum ſolennium religionis non rectè declaratur per vim dirimendi ſequens matrimonium, ſive per inhabilitatem perſonæ ad illud contrahendum.

Poſterior etiam modus refellitur; nam quod quis ſe tradat traditione omninò abſoluta, & perpetua, atque irrevocabili, non eſt denominatio extrinſeca proveniens ab Eccleſiæ diſpoſitione, ſed eſt prædicatum intrinſecum conveniens actibus, quibus fit ſolennis religioſorum profeſſio, ut ſuprà *num.* 39. magis declaravimus: Ergo ſi ſolennitas votorum in hujuſmodi traditione conſiſtit, nequit conſiſtere in ſolo jure humano eccleſiaſtico, ut Vazquez cum Auctoribus ſuprà relatis affirmat, atque ideo inconſequenter procedit. Aliunde verò conſectarium, quod infert, poſſe ſcilicet dari vota ſolennia, quæ matrimonium non dirimant, eſt omninò falſum, & contra id, quod Bonifacius VIII. *in cap. relato*, ſupponit tanquam
Suar. communem omnium ſenſum. Unde Suarez *tom.* 3. *cit. lib.* 6. *cap.* 11. meritò dixit, prædictam Vazquii opinionem eſſe *ſingularem, & contra omnes Doctores.*

53. Aliorum Authorum explicatio.

Sed his dicendi modis relictis (ex quorum inſufficientia, & falſitate non parum roboratur veritas noſtræ aſſertionis) Authores nobiſcum ſentientes communiter diſtinguunt in ſolennibus votis duplicem ſolennitatem: aliam eſſentialem conſiſtentem in actibus, quibus homo ſe abſolutè, & perpetuò tradit Deo in religione, ab illaque eodem modo acceptatur in ordine ad obſervandum ea, quæ vovet: alteram accidentem, conſiſtentem in modo, & circunſtantiis, quibus hæc traditio, & acceptatio, ut ſint legitimæ, fieri debent ex Eccleſiæ ſtatuto. Prior convenit votis ſolennibus ab intrinſeco, & jure divino; poſterior verò accidentaliter juxta variam juris eccleſiaſtici diſpoſitionem. Quo ſuppoſito, ad argumentum reſpondent, Pontificem loco citato loqui de ſecunda ſolennitate. Et in hoc ſenſu conceſſa majori, & diſtinguendo minorem juxta præmiſſa, negant abſolutè conſequentiam, quoniam vota ſolennia diſtinguuntur à ſimplicibus non ſolùm ratione ſolennitatis accidentalis, ſed potiſſimùm ratione ſolennitatis eſſentialis, cùm iſta conveniat illis ab intrinſeco, & jure divino; & propterea ab intrinſeco, & jure divino diſtinguuntur à ſimplicibus, quidquid ſit de ſolennitate accidentali, quam cum Pontifice concedunt ex ſola Eccleſiæ conſtitutione eſſe inventam.

Qualiter Bonifacium exponant.

Quod ſi his Authoribus opponatur, Pontificem loqui de ſolennitate eſſentiali, ſiquidem illam conſiderat, ut diffiniat quodnam votum debeat dici ſolenne in ordine ad dirimendum ſubſequens matrimonium, & hæc vis non ſolennitati accidentali, ſed eſſentiali attribuenda eſt: Si id, inquam, objiciatur, facilè reſpondent, quod licèt ex ſolennitate accidentali non deſumatur argumentum ad diffiniendum, quodnam votum dirimat matrimonium, tanquam ab eſſentia; bene tamen tanquam à ſigno manifeſtativo eſſentialis ſolennitatis. Cùm enim ſolennitas accidentalis ex uſu, & diſpoſitione Eccleſiæ non interveniat in votis ſimplicibus, ſed in ſolennibus, rectè declarat, quodnam votum ſit ſolenne, & vim habeat dirimendi matrimonium. Unde legitimus, inquiunt, & verus ſenſus reſponſionis Bonifacii hic eſt: inquiris, quodnam votum ſit ſolenne, & matrimonium dirimat? Et nos conſiderantes ſigna declarativa voti ſolennis eſſe ex inſtitutione Eccleſiæ, quæ hujuſmodi ſigna adhibet in duobus tantùm votis, in illis videlicet, quæ Ordini ſacro annectuntur, & in eis, quæ in profeſſione religioſa fiunt; propterea declaramus hæc duntaxat vota eſſe ſolennia, & dirimere matrimonium.

54. Melior reſponſio.

Verùm hac reſponſione in ſua probabilitate relicta, meliùs, faciliùs, & magis ad mentem Pontificis reſpondemus concedendo abſolutè, & abſque ulla diſtinctione ſolennitatem votorum ex ſola Eccleſiæ conſtitutione eſſe inventam; ſed negamus conſequentiam, quoniam aliud eſt ſolennitas voti, aliud voti ſolennis eſſentia. Solennitas enim actuum humanorum conſiſtit in formula, quâ, & non aliter ex diſpoſitione ſuperioris fieri debent, ut ſic, & non aliter teneant, & ſint legitimi, ut cum pluribus tradunt Ioan. Guttierrez 3. *pract. quæſt.* 15. *num.* 28. & Eſcobar *de utroque foro, art.* 2. *num.* 1. at prædictorum actuum eſſentia aliquid aliud eſt ab ea formula, vel ſolennitate. Sic ad ſolennitatem matrimonii poſt Concilium Tridentinum pertinet, quod celebretur coram Parocho, & teſtibus; ſed matrimonii invariabilis eſſentia in hac formula non conſiſtit, ſed in mutua corporum traditione, aut aliquo alio. Idem apparet in teſtamentis, vendicationibus, donationibus, & aliis actibus, contractibuſque humanis; nam hæc omnia, ut valida ſint, fieri debent obſervatâ formulâ, aut ſolennitate, quam Princeps, & leges decernunt: cæterùm eorum eſſentia in ea formula non conſiſtit, ſed in aliquo alio, quod talis formula præcedit, aut comitatur. Cujus ſignum eſt, quod cùm ea formula, ſeu ſolennitas ſit de jure poſitivo, & quandoque varietur; nihilominus obligatio ex talibus actibus, aut contractibus reſultans eſt utplurimùm de jure naturali, & eſſentia prædictorum eadem ſemper manet, licèt ſolennitas, prout Reipublicæ convenit, mutetur. Hoc ergo modo dicimus, ſolennitatem votorum Religionis eſſe ex inſtitutione Eccleſiæ, quia Eccleſia diſponit formam, & circunſtantias, quibus concurrentibus, & non aliter, poſſit homo abſolutè, & perpetuò ſe tradere Religioni, ab eademque eodem modo acceptari; ſicut diſponit, quod detur annus probationis, & quod profitentes habeant talem ætatem. Sed eſſentia profeſſionis ſolennis in his formaliter non conſiſtit, ſed in votis, & donatione, quibus homo perpetuò, & abſolutè ſe dat, conſecrat, & devovet Deo in Religione, connotando ſimilem omninò acceptationem ex parte illius. Et quia hæc omnia conveniunt intrinſecè, & ex natura rei actibus, quibus profeſſio ſolennis fit, ſecus verò votis ſimplicibus etiam conſtituentibus ſtatum religioſum; propterea colligimus, prædicta vota diſtingui ab intrinſeco, & ex natura rei, & non ex ſola Eccleſiæ diſpoſitione, ut §. 1. fuſiùs oſtendimus. Sicut matrimonium

Aliud ſolennitas voti, aliud voti ſolennis eſſentia.

Ioan. Gutt. Eſcobar.

&

Digitized by Google

& alii contractus ſuprà relati differunt ab aliis, non ſolùm ratione ſolennitatis, ſub qua, & cum qua fiunt, ſed etiam, & magis ratione propriæ eſſentiæ,& per prædicata intrinſeca; quanquam non ponerentur in rerum natura, nec valerent, niſi præmiſſis, aut comitantibus ſolennitatibus, quas leges præſcribunt. Unde concedimus cum Bonifacio ſolennitatem, & totam ſolennitatem votorum eſſe ex Eccleſiæ conſtitutione; & tamen dicimus vota ſolennia, ideſt, omninò perpetua,& abſoluta (quæ à ſolennitate denominantur) diſtingui ex natura rei ab omnibus votis ſimplicibus; quia præter ſolennitatem,quæ eſt quid extrinſecum, habent prædicata intrinſeca, per quæ differunt ab illis. Et profectò Angelicus Doctor, qui nobiſcum ſentit, docens vota ſolennia ex natura ſua eſſe indiſpenſabilia, & dirimere ſequens matrimonium, planè concedit eorum ſolennitatem eſſe ex conſtitutione Eccleſiæ, profundè videns hæc duo inter ſe optimè cohærere, aliudque eſſe votorum ſolennitatem, & aliud eſſentiam. Unde *in hac* 2. 2. *quæſt.* 88.
D.Thom. *art.*9. inquit: *Quia ſolennitas voti in quadam ſpirituali benedictione, & conſecratione conſiſtit, quæ fit per miniſterium Eccleſiæ; ideo ſolennizatio voti ſub diſpenſatione Eccleſiæ cadit.* Et *quæſt.* 189. *art.*5. inquit: *Aliud eſt votum ſolenne, quod facit monachum, vel religioſum; quod quidem ſubditur ordinationi Eccleſiæ propter ſolennitatem, quam habet annexam.* Et longè clariùs *in* 4. *diſt.*38 *q.*1. *art.*2. *quæſtiunc.* 3. ait: *Tunc votum ſolennizatur, quando aliquis præſentialiter ſe dat Deo, divinis ſervitiis mancipando: quod quidem fit per ſacri ordinis ſuſceptionem, & profeſſionem certæ regulæ debito modo factam, ſcilicet in manibus ejus, qui debet recipere, & aliis circunſtantiis, quæ ſecundùm jura determinantur; aliàs non eſſet votum ſolenne, quantumcunque quis profiteretur, quia ex tali profeſſione non fieret ſub poteſtate eorum, qui Religioni præſunt.*

55. Secundum argumentum. Greg.XIII. Arguitur ſecundò (& eſt replica contra doctrinam noſtræ reſponſionis,) quoniam Gregorius XIII. reprobans interpretationes illorum, qui contra præcedentem ſuam conſtitutionem editam anno 1582. auſu temerario dicebant alumnos Societatis emittentes ſimplicia vota non eſſe verè, & propriè religioſos, edidit anno 1584. aliam bullam, quæ incipit, *Aſcendente Domino,* in qua illos coarguit aſſumens Bonifacii propoſitionem, his verbis: *Non conſiderantes voti ſolennitatem ſola Eccleſiæ conſtitutione inventam eſſe, triaque hujuſmodi Societatis vota, tametſi ſimplicia, ut ſubſtantialia Religionis vota ab ab hac Sede fuiſſe admiſſa, illaque emittentes in ſtatu Religionis verè conſtitui, quippe qui per ea ipſa ſe Societati dedicant, atque actu tradunt, ſeque divino ſervitio mancipant.* Sentit ergo Pontifex, quod vota ſolennia non habent per quod à ſimplicibus diſtinguantur, niſi ſolennitatem ex ſola Eccleſiæ conſtitutione inventam; aliter enim inſufficienter coargueret illos, qui negabant alumnos Societatis emittentes ſola vota ſimplicia, eſſe verè, & propriè religioſos, eò quòd, ut ipſi putabant, ad ſtatum religioſum requiruntur vota ſolennia.

Diluitur. Reſpondetur negando conſequentiam, quæ ineptè infertur ex verbis Pontificis noſtræ doctrinæ minimè contrariis; concedimus enim alumnos Societatis emittentes tria ſubſtantialia vota eſſe verè, & propriè religioſos, ſicut ipſe Gregorius diffinit. Illius itaque diffinitio contra illos dirigitur, qui oppoſitum aſſerebant, exiſtimantes ſolennitatem votorum eſſe de eſſentia ſtatus religioſi. Quorum aſſertionem, & fundamentum evertit Pontifex verbis relatis. Fundamentum quidem, nam ſolennitas inventa eſt ex Eccleſiæ conſtitutione, & ſine illa poteſt ſalvari conceptus eſſentialis ſtatus religioſi, ut ſtatuimus *num.*8. & *num.* 24. Et hæc impugnatio continetur in illis verbis, *Non conſiderantes, &c.* Aſſertionem verò, quia prædicti alumni emittebant tria vota ſubſtantialia, & ſe tradebant Religioni; & in hac votorum emiſſione, & donatione perſonæ conſiſtit eſſentia prædicti ſtatus,ut hactenus, & præcipuè locis citatis oſtendimus. Et hæc impugnatio continetur in illis verbis; *Quippe qui per ea, &c.* Sed hæc minimè attingunt noſtram doctrinam, quæ omnes propoſitiones à Pontifice aſſertas ſincerè, & abſque diſtinctione, vel alia tergiverſatione concedit. Ex eis verò minimè concluditur, eſſentiam votorum ſolennium, ſive (& in idem redit,) ſimpliciter abſolutorum, & perpetuorum, tam ex parte ſe tradentis, quàm acceptantis, conſiſtere in ſolennitate, ſive in formula obſervanda, ùt legitimè fiant. Sed hac ſuppoſitâ, aut comitante, prædicta eſſentia aliquid aliud importat, ut ſuprà explicuimus, per quod, & non per ſolam extrinſecam ſolennitatem vota ſolennia à ſimplicibus diſtinguuntur. Sicut ſolennitas matrimonii, venditionis, & ſimilium aliud eſt ab eorum eſſentia: unde inter ſe differunt non per ſolas ſolennitates, ſed per prædicata intrinſeca.

Sed replicabis: Nam ex præmiſſis propoſitionibus colligit Pontifex, alumnos Societatis emittentes vota ſimplicia eſſe verè, & propriè religioſos, non *ſecus ac ipſos tum Societatis, tum aliorum regularium Ordinum profeſſos.* Sed hæc diffinitio non cohæret cum noſtra doctrina: Ergo, &c. Probatur minor: nam ſi vota ſimplicia conſtituentia ſtatum religioſum, & vota ſolennia differunt ex natura rei, opus eſt, quod emittentes ſimplicia, & emittentes ſolennia vota aliter,& aliter ſint religioſi, atque ideo non omninò æqualiter; quod eſt contra prædictam diffinitionem: nam ly *non ſecus*, idem valet, ac *ſicut*, & æqualitatem ſignificat. 56. Replicat

Reſponſio Reſpondetur nil minùs intendere Pontificem in prædicta diffinitione, quàm conſtituere omnimodam æqualitatem inter cunctos religioſos. *Nec enim,* inquit Araujo ubi ſuprà, num.14. Araujo. *Summus Pontifex vult in illa bulla omnes Religiones ab Eccleſia approbatas eſſe ejuſdem atomæ ſpeciei, & profeſſionis eſſentialis, cùm certum ſit ſecundùm jura alias eſſe aliis perfectiores, & religioſos profeſſos unius, ſcilicet imperfectioris, poſſe de jure communi ad aliam perfectiorem tranſire. Imò neque vult intra eandem Religionem Societatis eſſe omnimodam æqualitatem ſtatus, quin potiùs diſtinguit in illa tres, vel quatuor gradus, per quos gradatim aſcendendo ejus alumni quaſi euntes de virtute in virtutem, de minùs perfecto tranſeunt ad perfectiorem.* Quod exemplis explicat, & concludit: *Quapropter dum ſunt in primo, & ſecundo ſtatu, minùs perfecti ſunt, non ſolùm quàm profeſſi aliarum religionum, ſed etiam quàm profeſſi ejuſdem Societatis.* Hæc Araujo. Et non abſimilia ſcribit Valentia ejuſdem ſacræ Societatis alumnus; nam *in hac* 2. 2. *diſput.* 10. Valentia. *quæſt.* 4. *puncto* 2. *verſ. Quod autem attinet,* inquit:

Digitized by Google

inquit: *Religio noſtra Societatis per Paulum III. & Julium III. & alios Summos Pontifices quoad totam ejus vivendi normam, & rationem ita eſt approbata, ut inter cætera, qui abſoluto tempore Novitiatus emittunt modo conſueto coram aliis tria hæc vota ſimplicia, deſinant jam eo ipſo eſſe novitii, atque ideo ſint verè, & propriè in ſtatu hujus Religionis cooptati, nimirum in quendam ejus gradum; quamvis non etiam in illum ulteriorem, & perfectiorem, quem obtinent hujus Religionis profeſſi, qui ſcilicet vota etiam ſolennia emiſerunt.* Ex quibus liquet, nec debere, nec poſſe conſtitui omnimodam æqualitatem inter religioſos emittentes præcisè vota ſimplicia, & religioſos ſolenniter profeſſos.

57\. Propoſitio autem illa à Pontifice aſſerta dupliciter poteſt exponi. Nam in primis Authores *num.* 44. relati, qui ſentiunt vota ſimplicia, & ſolennia conſtituentia ſtatum religioſum diſtingui eſſentialiter ſpecificè, conſequenter dicunt, quod per ly *non ſecus*, &c. ſignificatur æqualitas, aut univocatio in conceptu generico religioſi, quem emittentes vota ſimplicia verè, & propriè participant; cum quo tamen cohæret, quod ſpecie differant à ſolenniter profeſſis, & ſint ſpecificè imperfectiores. Sicut cum dicimus, quod leo eſt *verè, & propriè animal, non ſecus ac homo*, ſignificamus utriuſque æqualitatem, & univocationem in conceptu animalis, quem leo verè, & propriè participat; ſed non ſignificamus æqualitatem ſpecificam, nec quod leo ſit animal ita perfectum ac homo; hæc enim aliter ſe habent, ut de ſe conſtat. Sic etiam dicimus, ſpem eſſe *verè, & propriè virtutem theologicam, non ſecus ac charitatem*; & matrimonium eſſe *verè, & propriè ſacramentum, non ſecus ac Euchariſtiam.* Per quæ tamen ſolùm ſignificamus univocam participationem conceptus generici, minimè verò æqualitatem perfectionis in conceptu ſpecifico.

Propoſitionis Gregorii ſenſus.

Sed juxta ea, quæ *à n.* 48. diximus, reſpondetur, ly *non ſecus*, ſignificare etiam æqualitatem, & univocationem in conceptu ſpecifico, præſertim ſi vota ſimplicia, & ſolennia ejuſdem Religionis Societatis comparentur inter ſe. Per quod non tollitur, quod differant quoad modos intrinſecos, & diverſos ſtatus perfectionis, quod ſatis eſt ad veritatem noſtræ aſſertionis, ut loco citato oſtendimus. Unde prædicta propoſitio exponenda eſt, ſicut iſta: *Infans eſt verè, & propriè homo, non ſecus ac vir*, per quam ſignificatur infantem, & virum habere eandem eſſentiam ſpecificam hominis, ſed non excluditur, quod viro conveniat modus, & ſtatus perfectior habendi eandem eſſentiam, ut *n.* 49. adhibito etiam alio exemplo, explicuimus. Sic etiam emittens vota ſimplicia in Societate eſt verè, & propriè religioſus, non ſecus ac ſolenniter profeſſi; quia participat eundem conceptum ſpecificum religioſi, habetque omnia illius prædicata eſſentialia. Sed cum hoc componitur, quod differant in modo intrinſeco minùs, aut magis perfecto habendi illa. Et hæc reſponſio eſt omninò conſona menti Pontificis intendentis redarguere audaciam eorum, qui negabant emittentes vota ſimplicia in ſacra Societate, eſſe verè, & propriè religioſos.

58\. Arguitur tertiò, quia eſſentia votorum ſolennium in eo conſiſtit, quo poſito ponuntur vota ſolennia, & quo ablato, auferuntur: Sed poſito ſtatuto Eccleſiæ, vota redduntur ſolennia, & eo ablato, ſolennia non ſunt: Ergo eſſentia votorum ſolennium conſiſtit in diſpoſitione, ſive ſtatuto Eccleſiæ; & conſequenter vota ſolennia diſtinguuntur à ſimplicibus, non per aliqua prædicata intrinſeca, & ex natura rei, ſed ſolùm ex jure eccleſiaſtico. Cætera conſtant, & minor eſt certa; quia ſi Eccleſia diſponeret, quod vota in noſtra v. g. Religione emiſſa non eſſent ſolennia, profectò ſolennia non forent, nec haberent vim irritandi ſubſequens matrimonium, nec alios effectus ſuprà relatos: è converſo autem, quia Eccleſia aliter diſponit, ſolennia ſunt, & tales effectus ſortiuntur: Ergo poſito ſtatuto Eccleſiæ, vota fiunt ſolennia, & eo ſecluſo, talia non ſunt.

Tertium argumentum.

Confirmatur primò, quia ſi ſecludatur ea Eccleſiæ diſpoſitio, non habent vota ſolennia per quod diſtinguantur à ſimplicibus: Ergo ſignum eſt, quod prædicta vota ſolo jure Eccleſiaſtico differunt. Suadetur antecedens, quia illo ſtatuto ſecluſo, in votis ſolennibus ſolùm remanent duo conceptus promiſſionis, & traditionis; ſed iidem conceptus inveniuntur in votis ſimplicibus conſtituentibus ſtatum religioſum, ſiquidem & ſunt promiſſio, & traditio, aliter enim religioſum ſtatum non conſtituerent, ut cõſtat ex dictis *dub.* 1. ergo ſecluſo ſtatuto Eccleſiæ, non habent vota ſolennia, per quod differant à ſimplicibus. Confirmatio prima.

Confirmatur ſecundò, quia votum ſolenne caſtitatis annexum Ordini ſacro non diſtinguitur ex natura rei à voto ſimplici ejuſdem caſtitatis: atqui ſolenne caſtitatis votum in religione emiſſum eſt ejuſdem prorſus rationis cum ſolenni ejuſdem caſtitatis voto emiſſo in ſuſceptione Ordinis ſacri. Ergo votum ſolenne caſtitatis in religione non diſtinguitur ex natura rei à voto ſimplici caſtitatis; eadem autem ratio eſt in aliis votis: Ergo, &c. Secunda.

Confirmatur tertiò, quia ſi vota ſimplicia, & ſolennia diſtinguerentur ex natura rei, peccata contra illa commiſſa eodem modo differrent, atque ideo unum eſſet altero gravius: Conſequens eſt falſum: Ergo prædicta vota non diſtinguuntur ex ſua natura, ſed ſolùm ex diſpoſitione Eccleſiæ. Minor probatur *ex c. Rurſus, qui clerici, vel voveant.* ubi Cœleſtinus III. affirmat, *votum ſimplex non minus obligare apud Deum, quàm ſolenne*: Ergo gravius non eſt peccare contra vota ſolennia, quàm contra ſimplicia. Tertia. Cœleſt. III.

Confirmatur ultimò, quia ante tempora Cœleſtini III. *in cap. proximè relato*, & Alexand. III. *in cap. Inſinuante, & cap. Meminimus, eod. tit. qui clerici, vel voveant.* non eſt audita in Eccleſia diſtinctio inter vota ſolennia, & ſimplicia: Ergo ſignum eſt, quod diſcrimen inter illa inventum, & diſpoſitum eſt per jus poſitivum eccleſiaſticum, & conſequenter, quod prædicta vota non differũt ex natura rei, & per prædicata intrinſeca. Quarta.

59\. Ad argumentum reſpondetur in forma diſtinguendo majorem: *Eſſentia votorum ſolennium in eo conſiſtit, quo poſito ponuntur, & quo ablato auferuntur*; quo poſito tanquam *conſtitutivo, aut parte eſſentiali*, concedimus; quo poſito tanquam *conditione antecedente, aut comitante*, negamus. Et ſimiliter diſtinguenda eſt minor: *Poſito ſtatuto Eccleſiæ, vota redduntur ſolennia, &c.* poſito *ſtatuto Eccleſiæ tanquam conſtitutivo, aut parte votorum ſolennium*, negamus minorem, & ſuppoſitum; *poſito ſtatuto Eccleſiæ tanquam conditione*, concedimus. Et deinde negamus abſolutè conſequentiam. Quoniam eſſentia, & prædicata intrinſeca votorũ ſolennium conſiſtit

Occurritur argumento.

Digitized by Google

conſiſtit in perfecta, abſoluta, & perpetua promiſſione, & traditione, connotando ſimilem acceptationem ex parte ſuperioris, vel religionis; & his poſitis, ponitur eſſentia prædictorum votorum, ſeu profeſſionis ſolennis, ut hactenus explicuimus. Sed quia Eccleſia poteſt hos actus reddere invalidos, & illegitimos ad prædictum effectum, niſi obſervetur formula, ſive ſolennitas, quam ipſa Eccleſia decernit; propterea ſolennitas ab Eccleſia inventa eſt conditio de facto neceſſaria, ut fiant vota ſolennia, & eâ non concurrente non valent. Sed inde minimè colligitur, quod eſſentia prædictorum votorum, ſive profeſſionis ſolennis in eo ſtatuto conſiſtit. Sicut ineptè colligeretur, eſſentiam matrimonii conſiſtere in ſtatuto Eccleſiæ, ſi quis eundem diſcurſum conficeret: *Servatis quæ ſtatuit Tridentinum, ponitur verum matrimonium, & eis non ſervatis, non ponitur: Ergo matrimonii eſſentia in eo ſtatuto conſiſtit,* ut facilè conſideranti conſtabit; plura quippe ſolent requiri (præſertim circa actus humanos ex Reipublicæ, aut Eccleſiæ diſpoſitione,) ut rerum eſſentiæ in rerum natura ponantur; quæ tamen ad tales eſſentias non pertinent, nec eas intrinſecè conſtituunt. Et diximus ſolennitatem ab Eccleſia inventam, *eſſe conditionem de facto neceſſariam, &c.* quia ſi eſſentia ſtatus religioſi, & votorum omninò abſolutorum, traditioniſque perfectæ, & perpetuæ ſecundùm ſe conſideretur, talem diſpoſitionem, aut aliam poſitivam approbationem non requirit, ſed poſſet abſque illa ſalvari cum ſola approbatione negativa, ſeu non repugnantia, aut contradictione Eccleſiæ, ut explicuimus à *num.* 24. Quod magis evincit eſſentiam profeſſionis ſolennis non conſiſtere in ſolennitate Eccleſiaſtica. Per quæ ſatis patet ad minoris probationem.

Nota.

Diluitur prima confirmatio.

Ad primam confirmationem negamus antecedens, quia præter extrinſecam Eccleſiæ diſpoſitionem, habent vota ſolennia, & ſimplicia prædicata intrinſeca diverſa, per quæ diſtinguantur ex natura rei, ut explicuimus à *num.* 40. Et ad antecedentis probationem, quam urget Suarez, concedimus in votis ſimplicibus conſtituentibus ſtatum religioſum inveniri promiſſionem, & etiam traditionem; ſed dicimus hæc ipſa diſtingui à promiſſione, & traditione propriis profeſſionis ſolennis, ut *loco citato* expoſuimus, & tradunt alii, ut refert ipſe Suarez *lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 16. his verbis: *Alii vero ejuſdem inſtituti* (nempe ſacræ Societatis) *defenſores, ut antiquam opinionem Theologorum* (quæ ad ſtatum religioſum traditionem requirit,) *quam expendimus, cum dicta inſtitutione Societatis concordent, duplicem traditionem religioſam diſtinguunt: unam perfectiſſimam, & ex omni parte conſummatam; aliam minus perfectam, & (ut ita dicam) aliqua ex parte claudicantem: & priorem aiunt ex ſe, & ab intrinſeco reddere perſonam inhabilem ad matrimonium, & ita ſolennizare votum caſtitatis, non verò poſteriorem: & hujus poſterioris modi dicunt eſſe traditionem illam Societatis. Unde ad argumentum negant conſequentiam, quia traditio, quæ fit à Religioſis Societatis non profeſſis eſt alterius rationis à traditione, quæ fit à profeſſis, tam ejuſdem Societatis, quàm aliarum Religionum approbatarum. Nam in profeſſione ſolenni fit traditio perfecta, & ſimpliciter perpetua ex utraque parte; quia & religioſus ita ſe tradit, ut ſe perpetuò privet dominio ſui corporis; & religio etiam illum acceptat ut irrevocabilem, & ita ſe obligat religioſo, ut non poſſit illum dimittere quoad vinculum, nec profeſſionem, aut traditionem ſemel factam diſſolvere. Traditio verò illa, quæ vel ab ſcholaribus, vel coadjutoribus Societatis fit, licèt ex parte religioſi ſit perpetua, & ideo cum tribus votis ſufficiat ad ſtatum religioſum conſtituendum; nihilominus ex parte religionis non eſt ita perpetua, quia ex certis cauſis poteſt religioſum liberum dimittere, & repudiare donationem ſibi à religioſo factam. Et hinc fit, ut hæc traditio non ita ſolennizet votum ſibi annexum, ſicut prior. Hanc diſtinctionem refert Sanctius ſuprà, num.* 11. *& tradit Vazquez diſp.* 165. *cap.* 8. *reſponſum prædictum approbando. Et idem ſentit Valentia tom.* 4. *diſp.* 10. *q.* 5. *punct.* 3. *& latè, ac doctè Baſilius in lib. variar. diſp. quæſt.* 3. *cap.* 5. *& eſt ſententia ſatis probabilis.* Cui nos (adjunctis ſuprà traditis,) ſubſcribimus: licet ipſe Suarius contradicat *loco citato à num.* 17. cujus fundamenta innitentia majori ex parte bullæ Gregorii XIII. ſuperiùs convulſa reliquimus.

Suarez.

Ad ſecundam confirmationem (quidquid ſit de veritate majoris) neganda eſt minor; quia 60.
in voto ſolenni religionis datur perfecta traditio, quæ non intervenit in voto ſolenni Ordinibus ſacris annexo, ut etiam recognovit ipſe Suarez *loco proximè citato, num.* 14. his verbis: *Veruntamen hoc exemplum parum urget, quia ac voto Clericorum etiam D. Thomas, & alii fatentur eſſe ſolenne quaſi per accidens; quia caſtitas non eſt per ſe conjuncta ordinationi ſacræ, ſicut ſtatui religioſo, ſed ex Eccleſiæ inſtitutione; & ideo impedimentum illius voti non eſſe vi traditionis, ſed ex inſtitutione Eccleſiæ. Et ratio eſt, quia illa traditio non eſt ita perfecta, nec ejuſdem ordinis cum illa, quæ in profeſſione religioſa fit.* De quo iterum ſermo redibit *num.* 111. Diximus *Quidquid ſit de veritate majoris*, ut præſcindamus à quæſtione hìc non neceſſaria, quam attingit Araujo ubi ſuprà, *num.* 24. ubi cum Paludano, Petro de Ledeſma, & aliis reſolvit, initiatum Ordine ſacro, ſi contra caſtitatem peccet, debere in confeſſione explicare ſe eſſe ligatum voto ſolenni caſtitatis, nec ſatisfacere, ſi præcisè dicat ſe peccaſſe contra caſtitatis votum; quia votum illud ſolenne, & votum ſimplex caſtitatis, differunt (inquit ille) ſaltem in genere moris ob aliqualem traditionem, & novi ſtatus immobilis aſſumptionem. De quo aliàs.

Satisfit ſecundæ.

Suarez.

Ad tertiam reſpondetur concedendo ſequelam, & negando minorem. Cujus probationem rectè diluit D. Thom. *quæſt.* 88. *art.* 7. his verbis: *Votum ſolenne habet fortiorem obligationem apud Deum, quàm votum ſimplex, & gravius peccat qui illud tranſgreditur. Quod autem dicitur, quod votum ſimplex non minus obligat apud Deum, quàm ſolenne, intelligendum eſt quantum ad hoc, quod utriuſque tranſgreſſor peccat mortaliter.* Et in 4. *diſtinct.* 38. *quæſt.* 1. *art.* 3. *quæſtiunc.* 3. *ad* 1. ait: *Dicendum quod votum ſimplex quoad Deum dicitur non minus obligare, quàm ſolenne in his, quæ ad Deum ſpectant, ſicut eſt ſeparatio à Deo per peccatum mortale; quia mortaliter peccat frangens votum ſimplex, ſicut ſolenne, ut ſit comparatio in genere accipiatur, non in determinata quantitate reatus.* Unde patet ſenſus prædictæ Decretalis; ſolùm enim conſtituit

Diſſolvitur tertia.

D.Thom.

Digitized by Google

conſtituit æqualitatem inter votum ſimplex, & ſolenne in participando conceptum genericum obligandi ad culpam gravem. Cum quo tamen rectè cohæret, quod tranſgreſſiones prædictorum votorum vel differant ſpecie eſſentiali, ut docent Authores relati *num.* 44. vel diſtinguantur notabiliter intra eandem ſpeciem, ut loquendo de votis ſimplicibus conſtituentibus ſtatum religioſum diximus *num.* 50.

Ex quibus magis roboratur interpretatio, quam *num.* 57. adhibuimus propoſitioni Gregorii XIII. aſſerentis, quod emittentes vota ſimplicia in Societate ſunt verè, & propriè religioſi, *non ſecus* ac alii religioſi profeſſi. Nam ſicut D. Thom. & alii graves Authores propoſitionem Cœleſtini III. dicentis votum ſimplex *non minùs* obligare apud Deum, quàm ſolenne, ita gloſſant, ut ſolùm ſignificetur æqualitas obligationis in genere, cum qua cohæret exceſſus vel in ſpecie, vel ſaltem in circumſtantia notabiliter aggravante; ita quando Gregorius affirmat, *non ſecus*, *&c.* ſignificatur æqualitas vel in participando conceptum genericum religioſi, vel æqualitas in habendo eandem eſſentiam ſpecificam; ſed cum hac æqualitate componitur inæqualitas vel in ſpecie, ut Authores *num.* 44. relati affirmant; vel in modo, & ſtatu magis, aut minùs perfecto habendi eandem ſpecificam eſſentiam, ut *num.* 48. & 57. explicuimus.

61. *Ultimæ ſatisfit.* *D. Baſil.* Ad ultimam confirmationem reſpondetur negando antecedens, quia ante Cœleſtinum III. qui vivebat anno 1191. & ante Alexandrum III. qui vivebat anno 1160. D. Baſilius Magnus, qui floruit quarto ſeculo, expreſsè meminit voti ſolennis; nam *in regul. fuſ. diſputat. reg.* 14. inquit: *Apoſtatam in Deum peccare, quem profeſſionis ſuæ teſtem adhibuerit, cuique ſolenni ſe voto obligarit.* Voti autem ſimplicis fit mentio in Decreto, *cap. Si vir ſimplex votum*, 27. *quæſt.* 1. Edidit verò Decretum, ſive Concordiam diſcordantium Canonum Gratianus, qui claruit tempore Eugenii III. ad annum 1145. & Trithemius affirmat compoſuiſſe illud opus anno 1127. Unde ſatis liquet, quod ante Cœleſtinum III. & Alexandrum III. nota erat diſtinctio inter vota ſimplicia, & ſolennia.

Reſpondetur ſecundò omittendo antecedens, & negando conſequentiam; nam argumentum eſt purè negativum. Licèt enim antiqui Doctores uſi non fuerint vocibus voti ſolennis, & ſimplicis, nec eorum expreſſam mentionem fecerint; minimè infertur, quod vota per has voces ſignificata non fuerint, & multò minùs quod non diſtinguantur ex natura rei. Et ſimile argumentum communiter contemnitur in aliis difficultatibus. Sic vox *Tranſubſtantiatio*, non invenitur apud veteres Doctores; & tamen hæreticum eſſet negare rem per illam vocem ſignificatam. Hoc etiam complexum, *Scientia media*, ignotum fuit Theologis ante Fonſecam, & Molinam ejus Authores; & nihilominus illorum diſcipuli volunt, quod res per illud ſignificata fuerit ab æterno.

DUBIUM V.

Quo jure profeſſio ſolennis diſſolvat matrimonium ratum non conſummatum.

QUæ de natura profeſſionis ſolennis *dubio præcedenti* ſtatuimus, ex diſcuſſione hujus, & ſequentium difficultatum non parum roborabuntur. Præſens verò unum ſupponit, & aliud inveſtigat. Et pro utriuſque intelligentia

§. I.

Aliqua prælibantur.

PRimò obſervandum eſt, quod triplex communiter diſtinguitur matrimonium; nam aliud dicitur præcipuè *legitimum*, videlicet quod juxta leges fit; quo nomine ſpecialiter appellari ſolet infidelium matrimonium, quod jure naturæ contrahitur, & valet. Deinde *ratum*, quod à baptizatis contrahitur, vel quod ſuſceptione Baptiſmi firmatur; inde enim habet indiſſolubilitatem firmiorem. Tandem *conſummatum*, nempe quod carnalis copula conſummavit. Præſens autem difficultas non præcisè reſpicit matrimonium legitimum, nec ſe extendit ad conſummatum; ſed ratum attingit, ad illudque reſtringitur, licèt de conſummato non nihil occaſione argumentorum dicemus. Quid vero ſit ſolennis profeſſio, & in quo à votis ſimplicibus differat, ſatis conſtat *ex præcedenti dubio*. Et præſens dubium non procedit de votis ſimplicibus conſtituentibus etiam ſtatum religioſum; ſed de illis determinatè omninò perfectis, & abſolutis, quibus adjunctâ ſimili traditione, ſolennis profeſſio fit. 62. *Nota 1.* *Triplex matrimonii uſurpatio.*

Deinde ſupponendum eſt, matrimonium ratum diſſolvi per ſequentem profeſſionem ſolennem. Hæc ſuppoſitio eſt de fide, & probatur: tum quia ita diffiniunt Summi Pontifices Alexander III. *in cap.* 2. *de converſione conjugatorum*, & Innocentius III. *cap.* 14. *eodem titulo*, Ioannes XXII. *in Extravag. Antiqua, de voto.* Idemque jam pridem docuerat Euſebius Papa, & Martyr, ut refertur *in cap. Deſponſatam*, 24. *quæſt.* 2. Tum ex diffinitione Concilii Tridentini *ſeſſ.* 24. *can.* 6. ubi dicitur: *Si quis dixerit matrimonium ratum non conſummatum per ſolennem religionis profeſſionem alterius conjugum non dirimi, anathema ſit.* Tum quia communiter id docent, aut ſupponunt Patres, dum laudant exempla Sanctorum, qui matrimonio contracto, & non conſummato, conjugem reliquerunt, ut perpetuam continentiam ſervarent, & fierent religioſi. De quo S. Ambroſ. *lib.* 2. *de Virgin.* D. Epiphanius *hæreſi* 78. D. Auguſt. *lib.* 8. *confeſſ. cap.* 6. D. Gregor. *lib.* 3. *dialogor. cap.* 14. & *lib.* 6. *epiſt.* 20. Metaphraſt. *in vita S. Ceciliæ*, & *S. Alexii*, & *S. Euphraſiæ*, & alii. Immò Alexander III. *in appendice ad Concilium Lateranenſe ſub ipſo celebratum, part.* 5. *cap.* 3. affirmat S. Ioannem Evangeliſtam à Chriſto Domino vocatum fuiſſe à nuptiis celebratis Canæ ad vitam Apoſtolicam, & religioſam. Licèt aliqui dubitent de exemplo, quod parum refert ubi alia occurrunt. Unde omnes Catholici defendunt hanc traditionem. 63. *Nota 2. quid de facto cōtingat.* *Alex. III.* *Ioan. XXII.* *Euſeb.* *Concil. Trid.* *D. Ambr.* *D. Epiphan.* *D. Auguſt.* *D. Gregor.* *Alex. III.*

Accedit

Digitized by Google

Accedit etiam congruentiæ ratio, quâ utitur D. Thom. *in 4. diſtinct.27. quæſt.1. art.3. quæſtiunc.2.* & alibi; etenim duplex vinculum datur in matrimonio, alterum ſpirituale ex ſolo conſenſu ortum, alterum carnale natum ex copulâ: carnale autem diſſolvitur per mortem corporalem: Ergo ſpirituale ſolvitur per mortem ſpiritualem: Sed talis eſt profeſſio ſolennis, quâ homo mundo moritur: Ergo matrimonium ratum non conſummatum diſſolvitur per profeſſionem ſolennem.

64. *Objectiones hæreticorum. Eraſmus. Magdeburg. Kemnitius.* Contra hanc catholicam traditionem ſentiunt Eraſmus *in cap.7. primæ ad Corinth.* Kemnitius *contra Trid. loco cit.* Magdeburgenſes *cent.1. lib.2.cap.12.* & communiter hæretici noſtri temporis, & plura opponunt. *Primò*, quia per matrimonium ratum vir dat uxori poteſtatem corporis ſui: Sed res uni tradita non poteſt eo invito auferri, & tradi alteri: Ergo vir poſt matrimonium ratum nequit ſe tradere religioni, nec præcedens vinculum ſolvere. *Secundò*, quia matrimonium ratum eſt verè Sacramentum, ſignificans indiſſolubilem unionem Chriſti cum Eccleſia: Ergo nequit diſſolvi per profeſſionem, aliter enim non eſſet juxta illam ſignificationem indiſſolubile. *Tertiò*, quia matrimonium ratum eſt ejuſdem prorſus eſſentiæ, & rationis cum matrimonio conſummato; carnalis quippe copula eſt quidam actus conjugii, ſed ejus eſſentiam non intrat, neque conſtituit: atqui matrimonium conſummatum non diſſolvitur per profeſſionem ſolennem: Ergo neque matrimonium ratum non conſummatum. *Quartò*, quia votum ſolenne caſtitatis Ordini ſacro annexum non diſſolvit matrimonium ratum: Ergo idem dicendum eſt de voto ſolenni religionis. *Quintò*; nam vota ſimplicia, & ſolennia non differunt eſſentialiter, atque ideo nequeunt habere effectus eſſentialiter diverſos: Atqui vota ſimplicia, illa etiam quæ emittuntur in Societate, & ſtatum religioſum conſtituunt, non diſſolvunt matrimonium ratum: Ergo neque vota ſolennia religionis. *Sextò*, & ultimò, quia ut dicamus matrimonium ratum diſſolvi per profeſſionem ſolennem, nullum habemus fundamentum in Scriptura.

65. *Diluitur prima.* Ad primam objectionem reſpondetur, minorem ſolùm eſſe veram per ſe loquendo, & niſi Deus præbeat facultatem ad oppoſitum; Deus autem hoc privilegium conceſſit profeſſioni ſolenni, ut ex dicendis conſtabit. Præſertim cùm uxor debeat conſentire in diſſolutionem matrimonii rati non conſummati, quia poteſt abſque ullo incommodo; & ideo eſſet irrationabiliter invita, ſi virum impediret à perfectiori ſtatu capeſſendo.

Solvitur ſecunda. Ad ſecundam reſpondetur ſolùm probare, quod matrimonium ratum ſit ex natura ſua indiſſolubile; minimè verò, quod non poſſit diſſolvi ex privilegio Dei ſolenni profeſſioni faventis, de quo inferiùs. Adde Sacramentum matrimonii triplicem habere ſignificationem: ſignificat enim conjunctionem Chriſti cum anima per gratiam: ſignificat etiam conjunctionem Chriſti cum Eccleſia per charitatem: ſignificat denique unionem verbi cum humana natura. Ex quibus ſignificationibus matrimonium ratum ſolùm habet primam, quæ ſufficit ut matrimonium ratum ſit ſacramentum: ſed non ſufficit, ut omninò ſit inſolubile; nam conjunctio Chriſti cum anima aliquando ſolvitur, ut ex ſe liquet. Unde locus relinquitur, ut matrimonium ratum aliquando diſſolvatur, ſaltem per ſolennem profeſſionem. Sic reſpondent Innocent. III. *in cap. Debitum, de bigamis*, & D.Thom. *in 4. diſt.27.q.1.art.3.quæſt.2.ad 1.* *Innoc. III. D.Thom.*

Occurritur tertiæ. Ad tertiam reſpondetur, non defuiſſe qui ſenſerint, matrimonium conſummatum diſſolvi per profeſſionem religioſam; ſic enim decrevit Juſtinianus *in leg. final. Cod. de Epiſcopis, & Clericis*, eamque legem refert D. Gregor. *lib.9. epiſt.39.* Poteſtque confirmari exemplo Theonæ Abbatis, qui per quinquennium cum uxore vixerat, & illâ invitâ matrimonium ſolvit, & monachus factus eſt, ut refert Caſſianus *collat.21. cap.9.* addens non poſſe hoc factum reprehendi, quia Theonas poſtea claruit miraculis, & à Patribus laudatus eſt. *Juſtinianus. D.Gregor. Caſſianus.*

Sed prædicta ſententia eſt error contra fidem: tum quia verba Chriſti Domini, Matth.19. *Quos Deus conjunxit, homo non ſeparet*: &, *Qui dimiſerit uxorem, facit eam mœchari*, in aliquo matrimonio verificantur, atque ideo ſaltem in conſummato. Tum quia ita ſentiunt communiter Patres. Divus Gregor. *loco citato*, D. Hieronym. *epiſtola 14. ad Celantiam*, D. Auguſt. *epiſtola 45. ad Armentarium*, Nicolaus I. *in epiſtola ad Carolum Regem.* Tum quia id ſtatuunt Pontificum, & Conciliorum decreta apud Gratianum 27. *quæſtione 2.* & *in Decretal. titulo de converſione conjugator.* Nec movere debet factum Theonæ, quia ut rectè inquit Bellarmin. *in lib. de Monachis, cap. 38. exemplum illud eſt unum ex his factis Sanctorum, quæ ſunt admiranda, non imitanda. Credendum enim eſt peculiari Spiritus ſancti admonitu id factum eſſe, præter communem ordinem, & legem, quandoquidem ille tot claruit poſtea ſignis, & virtutibus.* *Matth. 19. D.Hieron. D.Auguſt. Nicolaus. Gratian. Bellarm.*

Differentia in hac parte inter matrimonium ratum, & conſummatum. Unde eâ ſententiâ relictâ, reſpondetur negando conſequentiam; quia profeſſio ſolennis habet ex privilegio Chriſti diſſolvere matrimonium; hoc autem privilegium fuit reſpectu matrimonii rati præcisè, non verò reſpectu matrimonii conſummati. Cujus diverſæ diſpoſitionis ratio poteſt aliqualiter aſſignari. *Primò*, quia ex eo, quod matrimonio præcisè rato, relinquatur mulier, nullum ipſi per ſe loquendo incommodum accidit: Sed ſi matrimonio conſummato relinqueretur, & ipſa, & proles damnum ſubiret. *Secundò*, quia matrimonium ratum ſolùm ſignificat conjunctionem Chriſti cum anima per gratiam, quæ unio diſſolvitur per peccatum: Sed matrimonium conſummatum ſignificat conjunctionem Chriſti cùm Eccleſia, & Verbi cum humanitate, quæ nunquam ſolvitur; & ideo matrimonium conſummatum eſt magis indiſſolubile, quàm matrimonium ratum. *Tertiò quia ante carnalem copulam*, inquit D. Thomas 3. part. in ſuppl. quæſtione 61. articulo 2. ad 2. *non eſt omninò tranſlatum corpus unius ſub poteſtate alterius, ſed ſub conditione, ſi interea alter ad frugem melioris vitæ non convolet: Sed per carnalem copulam completur dicta tranſlatio, quia tunc intrat uterque in corporalem poſſeſſionem ſibi traditæ poteſtatis.* Denique quia, cùm in matrimonio conſummato interveniat vinculum corporale, nequit diſſolvi ſola morte ſpirituali, qualis eſt profeſſio ſolennis. Unde patet, quod major objectionis eſt abſolutè falſa, quia licèt matrimonium ratum, & matrimonium conſummatum ſint ejuſdem ſpeciei eſſentialis, differunt tamen quoad modum; unum enim eſt conſummatum, & aliud non, ut ipſæ *D.Thom.*

Digitized by Google

voces exprimunt; quod ſatis eſt, ut differentes effectus habeant, ut ſuprà diximus *n.* 49.

66. Diruitur quarta. *Ioan. XXII.* Ad quartam, conceſſo antecedenti (quod diffinivit Ioannes XXII. *in Extravag. Antiqua, de voto*, dicens nec jure divino, nec per ſacros Canones ſtatutum reperiri, quod votum ſolennizatum per ſacri Ordinis ſuſceptionem dirimat matrimonium, negamus conſequentiam. Quia hoc privilegium non eſt conceſſum cuilibet voto ſolenni, ſed ei ſolùm, quo quis fit religioſus. Et ratio differentiæ ad hanc Chriſti Domini inſtitutionem eſt: tum quia emittens votum caſtitatis in ſuſceptione ſacri Ordinis non moritur ſpiritualiter, cùm non emittat vota obedientiæ, & paupertatis; faciens autem profeſſionem ſolennem ſpiritualiter mundo moritur, cùm omnia ejus abſolutè, & in perpetuum repudiet. Tum etiam, quia voto in ſuſceptione ſacri Ordinis emiſſo non annectitur traditio ſaltem perfecta; in voto autem ſolenni religionis perfecta, atque abſoluta hominis traditio intervenit, & abſque illa votum ſolenne non eſſet, ut conſtat ex dictis §. *præcedenti.*

Occurritur quintæ. *Baſil. Pont.* Ad quintam Baſilius Pontius *lib.* 9. *de Matrim. cap.* 6. reſpondet negando minorem; ſentit enim, quod vota ſimplicia in Societate emiſſa diſſolvunt matrimonium ratum, quia prædicta vota conſtituunt hominem verè, & propriè religioſum, ut Gregor. XIII. diffinivit.

Sed hæc opinio eſt valde ſingularis, & contra communem ſententiam aliorum Theologorum, etiam ipſius Societatis, ut videri poteſt apud Vazquez 1. 2. *diſp.* 165. *cap.* 10. Henriquez *lib.* 11. *cap.* 8. *n.* 7. Suarez *tom.* 4. *de Relig. lib.* 4. *cap.* 2. & alios. Ex quibus Perez *diſp.* 20. *de Matrim. ſect.* 4. *num.* 2. inquit: *Communiter omnes noſtræ Societatis viri docti partem negantem defendunt.* Additque numero 12. *multa eſſe in Societate, quæ prædicto effectui matrimonium ratum dirimendi manifeſtè repugnant. Tum quia in illa ſæpiùs declaratur hæc vota eſſe ſimplicia. Tum quia nulla fit eius effectus mentio in Bullis Pontificum, aut conſtitutionibus. Tum demque, quia in illis expreſsè dicitur, dicta vota ſimplicia non habere eam abſolutam perpetuitatem in utroque capite, quæ ad illum effectum ſecundùm morem Eccleſiæ neceſſaria eſt.* Et profectò, quidquid ſit de aliis motivis, minus quid eſt dirimere ſequens matrimonium, quàm diſſolvere matrimonium ratum præcedens: Sed vota ſimplicia Societatis ex natura ſua non dirimunt ſequens matrimonium, & ideo ante ſecundam Bullam Gregorii XIII. *Aſcendente Domino* (in qua novum hoc impedimentum dirimens introductum eſt,) non dirimebant; unde ſi tali tempore aliquando contigit matrimonium contrahi, diſſolutum non eſt, ſed ratum permanſit: Ergo ex natura ſua non habent diſſolvere matrimonium ratum præcedens; aliunde verò non datur jus Eccleſiaſticum (& fortè nec dari poteſt, ut *n.* 68. dicemus) quod matrimonium ratum per illa ſimplicia vota diſſolvat: Ergo vota ſimplicia in ſacra Societate emiſſa non diſſolvunt matrimonium ratum.

Vaſquez. Henriquez. Suarez. Perez. *Nota.*

Unde ad objectionem, omiſsâ majori, & conceſsâ minori, negamus conſequentiam; nam privilegium, ſeu vis diſſolvendi matrimonium ratum, non convenit ſtatui religioſo generice ſumpto, aut etiam ſecundùm eſſentiam conſiderato; ſed quatenus importat determinatum modum perfectionis per profeſſionem ſolennem, & ſic loquuntur teſtimonia *num.* 63. allegata; non enim dicunt, ſolvi matrimonium ratum per ſtatum religioſum, ſed per ſolennem profeſſionem, ut liquet ex canone Tridentini. Emittentes autem ſimplicia vota in Societate, licèt ſint verè religioſi, nihilominus non ſunt ſimpliciter profeſſi, ut conſtat ex dictis *numero* 42. Et hæc differentia (ex quocumque jure proveniat,) revocatur congruenter in diverſa prædicata iſtorum votorum; nam emiſſio votorum ſimplicium non importat omninò abſolutam, & perpetuam hominis traditionem; ſolennia verò illam afferunt, ut fuſiùs *à numero* 40. explicuimus. Recolantur etiam quæ diximus *numero* 49.

Ad ultimam reſpondetur nihil convincere; quia non oportet, quod omnes fidei veritates habeamus per Scripturam, ſaltem explicitam; ſed plures habemus per verbum Dei traditum, ſive per Apoſtolicas traditiones, ut inductivè patet in adoratione ſacrarum imaginum, in Baptiſmo parvulorum, in Ordinibus minoribus, &c. Hujuſmodi autem eſt veritas, quam in præſenti ſupponimus; nam quod univerſalis Eccleſia tenet, & non habet initium in aliquo decreto Concilii, vel Pontificis, profectò Apoſtolica traditio eſt; aliter enim nec robur, nec communem Eccleſiæ acceptationem haberet, ut optimè docet D. Auguſt. *lib.* 4. *contra Donatiſtas, cap.* 24. Quod autem matrimonium ratum diſſolvatur per ſolennem profeſſionem, tenet omnis Eccleſia Catholica, ut conſtat ex teſtimoniis relatis *numero* 63. quorum nullum novum jus introducit, ſed omnia prædictam veritatem ſupponunt, ut ex eiſdem teſtimoniis liquet, & latè oſtendit Baſilius *loco cit. cap.* 5. atque ideo prædicta veritas eſt traditio Apoſtolica. Et hæreticis, quibus hæc non videntur ſufficere, benè occurrit Bellarminus *ubi ſuprà*, his verbis: *Et ſi adverſarii ea* (Eccleſiæ ſcilicet teſtimonia) *non recipiunt, tamen cùm nulla ipſi in contrarium adferant, recta ratio docet potiùs credendum eſſe tot ſanctis Pontificibus, & uni generali Concilio, quàm ſimplici inficiationi paucorum hominum.* Adde, impiorum, hæreticorum, & de ſanctitate profeſſionis religioſæ peſſimè judicantium. Diruitur ſexta. *D. Auguſt.* *Bellarm.*

Hac catholicâ ſuppoſitione præmiſsâ, videamus jam quo jure profeſſio ſolennis matrimonium ratum diſſolvat, quod eſt præſentis difficultatis ſcopus.

§. II.

Vera ſententia aliquibus aſſertionibus explicatur.

Dicendum eſt primò, quod vota ſolennia dirimunt matrimonium ratum non ex ſolo jure Eccleſiaſtico. Ita Paludanus *in* 4. *diſtinct.* 27. *quæſt.* 3. *art.* 3. Sotus *ibi*, *quæſt.* 1. *artic.* 4. Martinus de Ledeſma 2. *part.* 4. *quæſt.* 55. *artic.* 2. Victoria *de poteſt. Papæ*, *part.* 1. *ad* 1. Petrus de Ledeſma *in addit. ad* 3. *part. quæſt.* 61. *art.* 2. *concluſ.* 1. Sylvius *ibidem*, *in reſp. ad argument.* N. Cornejo *diſput.* 6. *de Matrimon. dub.* 2. *concluſ.* 2. Ioannes de la Cruz *quæſt.* 5. *de Matrimon. dub.* 3. Candidus *de Matrimon. diſquiſit.* 28. *articul.* 4. *dub.* 2. *concluſ.* 5. Gonet. *diſput.* 5. *art.* 4. *concl.* 3. & communiter Thomiſtæ. Quibus adhærent Durandus *in* 4. *diſt.* 27. *quæſt.* 2. *num.* 8. & 9. Scotus *diſt.* 31. *quæſt.* 1. Abulenſ. 67.

Prima concluſio. *Paludan. Scotus. Ledeſma. Martinus de Ledeſma. N. Cornejo. Ioan. à Cruce. Candidus. Gonet. Durand. Scotus.*

Digitized by Google

Bellarm. Abulenſ. Abulenſ. 1. *Reg. cap.* 8. *quæſt.* 98. *& quæſt.* 113. Bellarminus *ubi ſuprà*, §. *Dices rurſum*, Covarruvias *in* 4. *Decret.* 2. *part. cap.* 7. §. 4. Decanus Lovanienſis *art.* 18. *contra hæreſes*, Baſilius Pontius *ubi ſuprà*, Rebellus *part.* 2. *li.* 3. Leander *de Matrim. diſp.* 5. *quæſt.* 11. & alii plures.

Fundamentum. Probatur, quia nullum jus humanum poteſt diſſolvere matrimonium ratum: Ergo quod profeſſio ſolennis matrimonium ratum diſſolvat, non eſt ex ſolo jure eccleſiaſtico. Conſequentia patet, & antecedens oſtenditur, quia matrimonium ratum eſt indiſſolubile jure naturali, & divino: Sed ea quæ jure naturali, & divino ſunt indiſſolubilia, nequeunt diſſolvi per ſolum jus humanum: Ergo nullum humanum jus poteſt diſſolvere matrimonium ratum. Probatur major ex verbis Chriſti Domini, *Matth.* 19. Matthæi 19. *Qui fecit hominem ab initio, maſculum, & fœminam fecit eos, & dixit: Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.* Unde intulit ipſe Salvator: *Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Quæ procedunt de matrimonio rato, etſi nondum conſummato; nam priora verba prolata ſunt ante copulam primorum parentum. Ergo matrimonium ratum eſt indiſſolubile jure, ſeu præcepto divino, ut planè docet *Bonif. VIII.* Bonifacius VIII. *in cap. unico de Voto, & voti redempt. in* 6. affirmans matrimonii vinculum ab ipſo rerum conditore in Paradiſo, & in ſtatu innocentiæ indiſſolubilitatem accepiſſe. Et hinc facilè oſtenditur, quod ſit etiam indiſſolubile jure naturali, ſive ex natura ipſius, ſuppoſita ejuſdem inſtitutione; quia ut communiter docent Theologi, omnia præcepta, quæ Deus Adamo in Paradiſo impoſuit, fuerunt præcepta naturalia, excepto unico præcepto poſitivo de non edendo fructu ligni ſcientiæ boni, & mali: ergo cùm matrimonium fuerit à Deo tunc inſtitutum indiſſolubile, ſequitur quod ex natura ſua indiſſolubile ſit. Accedit quod matrimonium ex natura ſua ordinatur ad filiorum procreationem, & educationem: ſed hic finis poſcit, quod matrimonium non ſoluatur; aliter quippe nec filiorum legitimæ procreationi, nec rectæ eorum educationi provideretur, ut facilè conſideranti conſtabit: Ergo matrimonium ex natura ſua, & antecedenter ad copulam eſt indiſſolubile.

Et hæc procedunt vel conſiderato præcisè matrimonio, ut eſt inſtitutum in officium naturæ. Quod ſi conſideretur, quatenus Chriſtus illud evexit ad rationem Sacramenti, majorem adhuc indiſſolubilitatem importat; ſicut enim, elevatur in aliis muneribus, evehitur etiam in iſto. Unde Apoſtolus in lege gratiæ promulgat 1. *1 Ad Cor.* 7. ad Corinth. 7. *Præcipio, non ego, ſed Dominus, uxorem à viro non diſcedere, &c. Et vir uxorem non dimittat, &c.*

68. *Effugium.* Nec refert ſi huic argumento occurras negando antecedens. Et ad probationem dicas, Summum Pontificem poſſe diſpenſare in his, quæ ſunt de jure naturali, & divino. Unde admiſſo, quod matrimonium ratum ſit utroque jure indiſſolubile, non infertur, quod nequeat ex Pontificia diſpenſatione diſſolvi. Imò de facto aliqui Pontifices in matrimonio rato diſpenſarunt, ut referunt Covarruvias *ubi ſuprà*, *Navarr. Suarez.* Navarrus in Summa, *cap.* 22. Suarez *tom.* 3. *de Relig. lib.* 9. *c.* 24. & alii. Hoc ergo modo potuerunt in favorem profeſſionis ſolennis diſponere, quod matrimonium ratum per illam diſſolvatur.

Præcluditur. Non, inquam, ſatisfacit hæc reſponſio; nam incertum eſt, & ſpeculativè minùs probabile, Pontificem poſſe diſpenſare in eo, quod aliquod, vel particulare matrimonium ratum diſſolvatur; oppoſitum enim docent communiter Theologi cum Magiſtro *in* 4. *diſt.* 27. Nec contraria exempla urgent; quia, ut inquit Ledeſma *Ledeſma.* *in addition. ad* 3. *quæſt.* 67. *art.* 2. *pag.* 681. ex facto Pontificum in aliquibus caſibus particularibus non ſumitur efficax argumentum. Præſertim cùm poſſint ſequi opinionem ſuo judicio probabilem. Obſervat autem idem Author *pag.* 679. quod *uſque ad tempora Martini V. nunquam audita eſt talis diſpenſatio, cùm tamen in præteritis tempor. bus fuerint multa matrimonia maximè odioſa. Imò poſt tempora Martini V. multi Pontifices ſanctiſſimi non ſunt auſi diſpenſare in matrimonio rato. Et ita Innocentius VIII. reſpondit cuidam Principi, ſe non poſſe diſpenſare in matrimonio rato, ut refert Panormit. in cap. Ex publico, & Adrianus VI. vir doctiſſimus noluit concedere talem diſpenſationem, & ſimiliter Pius V.*

Expenditur vis argumenti. Sed dato, & non conceſſo, quod Pontifex in aliquo caſu particulari valeat matrimonium ratum per ſuam diſpenſationem diſſolvere, minimè poteſt dici, quod generalis vis, quâ omnis profeſſio ſolennis diſſolvit matrimonium ratum, ſit ex diſpenſatione Pontificis. *Primò*, quia licèt Pontifex queat in caſibus extraordinariis diſpenſare in his, quæ ſunt de jure naturali, & divino; nequit tamen condere generalem legem, quâ illis deroget, aliàs poſſet ſubſtantialem Eccleſiæ ſtatum mutare: indiſſolubilitas autem matrimonii rati eſt de jure naturali, & divino, ut ſuprà oſtendimus: Ergo Pontifex nequit generalem legem condere, quâ per profeſſionem ſolennem diſſolvatur. *Secundò*, quia ſi hoc concederetur, pariter poſſet diſponere, quod diſſolvatur per vota ſimplicia conſtituentia ſtatum religioſum, cujuſmodi ſunt quæ in Societate emittuntur; hoc autem eſt inauditum. Et profectò valdè credibile apparet, quod ſi fieri poſſet, diſpoſitum jam fuiſſet à Gregorio XIII. in favorem illius ſacri Inſtituti, ſicut ipſe novum condidit jus, quo prædicta vota dirimunt ſequens matrimonium, quod ex ſe non habent. *Tertiò*, quia ſi ex ſola Eccleſiaſtica lege eſt, quod vota ſolennia matrimonium ratum dirimant, pariter poterit Eccleſia diſponere, quod non inducant talem effectum; idque magis conſonum erit matrimonii naturæ, & inſtitutioni divinæ, ex quibus habet, quod indiſſolubile ſit, ut ſuprà vidimus: nemo autem concedet, quod Pontifex poſſit impedire tranſitum à matrimonio rato ad Religionem, cùm prædictus tranſitus firmetur tot exemplis Sanctorum, tam excellentibus Patrum præconiis, & antiqua adeò traditione, ſicut §. præcedenti oſtendimus: Ergo quod ſolennis profeſſio diſſolvat matrimonium ratum, non eſt ex ſola Eccleſiaſtica inſtitutione. *Quartò*, & urgentiùs, quia ſi diſſolutio matrimonii rati eſt ex diſpenſatione Pontificis, oportet deſignare canonem, aut Concilium, in quo Pontifex id decreverit: Sed hæc deſignari non valent: Ergo. Probatur minor, quia primus Pontifex, quem invenimus hanc materiam attigiſſe, eſt Euſebius Papa & Martyr, qui Eccleſiam regebat

Gratian. anno 309. & cujus hoc decretum refert Gratianus *cap. Deſponſatam*, 26. quæſt. 2. *Deſponſatam puellam non liceat parentibus alii viro tradere; licet tamen illi monaſterium, ſi voluerit, eligere.* In quo canone non nova aliqua lex ſtatuitur, ſed quæ in Eccleſia jam vigebat, proponitur; id quippe denotat verbum *licet*, ut ex uſu aliorum Canonum conſtat.

69. **Secunda concluſio.** Dicendum eſt ſecundò, profeſſionem ſolennem non dirimere matrimonium ratum jure naturæ, ſive ex natura, & efficacia ipſius profeſſionis. Sic ex Authoribus *num.* 67. relatis docent Ledeſma *concl.* 2. Gonet *concl.* 1. Cornejo *concl.* 1. Sanchez, Baſilius, & alii ferè omnes, exceptis his, quos *num.* 74. referemus. Idem tuentur omnes, qui docent profeſſionem ſolennem diſſolvere matrimonium ratum ex ſolo jure eccleſiaſtico, ut videbimus *num.* 72.

Ledeſma. Gonet. Corneio. Sanchez. Baſilius.

Fundamentum. Probatur, quia ſi matrimonium ratum diſſolveretur jure naturæ per profeſſionem ſolennem, non eſſet ex natura ſua indiſſolubile: Conſequens eſt falſum, ut liquet ex dictis *num.* 67. Ergo matrimonium ratum non diſſolvitur per profeſſionem ſolennem naturali jure, ſive ex natura, & efficacia ipſius profeſſionis. Probatur ſequela, quia illud vinculum ex natura ſua non eſt indiſſolubile, quod poteſt per aliquid aliud ex natura ſua diſſolvi: Ergo ſi profeſſio ſolennis ex natura, & efficacia ſua diſſolvit matrimonium ratum, ſequitur quod iſtud non ſit ex natura ſua indiſſolubile. Et declaratur exemplo; nam ſi matrimonium ratum diſſolveretur naturali jure, ſive ex natura rei, per hæreſim, aut fornicationem, non eſſet jure naturali indiſſolubile, ſiquidem haberet cauſas, per quas naturaliter diſſolveretur: Ergo idem dicendum eſt, ſi per profeſſionem ſolennem diſſolvitur jure naturali, ſive ex natura, & efficacia ipſius profeſſionis.

Confirmatio. Confirmatur, quia ut profeſſio ſolennis ex natura ſua diſſolveret matrimonium ratum, opus erat, quod inter matrimonium ratum, & ſubſequentem profeſſionem ſolennem daretur aliqua oppoſitio ex natura utriuſque, quatenus attentis eorum naturis, non poſſent ſimul in eodem ſubjecto conjungi: Atqui talis oppoſitio non datur: Ergo profeſſio ſolennis ex natura, & efficacia ſua non diſſolvit matrimonium ratum. Probatur minor, quia inter matrimonium conſummatum, & ſequentem profeſſionem ſolennem non datur oppoſitio ex natura rei, quinimò prædicta duo rectè in eodem ſubjecto componuntur, ut patet quando conjuges poſt matrimonium conſummatum ex mutuo conſenſu profitentur religionem; non enim per profeſſionem ſolennem diſſolvunt vinculum matrimonii: Ergo nec inter matrimonium ratum, & profeſſionem ſolennem datur oppoſitio ex natura rei. Patet conſequentia, tum à paritate; quippe matrimonium ratum, & matrimonium conſummatum ſunt ejuſdem ſpeciei. Tum à fortiori; matrimonium enim conſummatum eſt aliquo modo majus vinculum; quod tamen componitur cum perfecta traditione, quæ fit in profeſſione ſolenni.

70. **Tertia concluſio.** Dicendum eſt tertiò, matrimonium ratum diſſolvi per ſolennem profeſſionem jure divino, ſive ex conceſſione Chriſti Domini, qui in favorem profeſſionis ſolennis diſpoſuit quod matrimonium ratum per eam diſſolveretur. Pro hac concluſione meritò referuntur qui primam aſſertionem tuentur, ut vidimus *numero* 67. Nam etſi eorum aliqui doceant, matrimonium ratum diſſolvi ex natura rei per profeſſionem ſolennem, nemo tamen eorum negat, quod hujuſmodi profeſſio prædictum effectum habeat etiam ex inſtitutione Chriſti Domini.

Fundamentum. Probatur breviter ex hactenus dictis: Quoniam profeſſio ſolennis diſſolvit matrimonium ratum, ut eſt certum apud omnes Catholicos, & §. 1. oſtendimus: Sed hunc effectum non habet ex jure eccleſiaſtico, ut conſtat ex prima aſſertione; nec ex jure naturali, ut ex ſecunda liquet: Ergo id habet ex jure divino, ſive ex Chriſti Domini authoris inſtitutione. Probatur conſequentia à ſufficienti partium enumeratione; nam prædictum effectum debet habere ex aliquo jure, vel eccleſiaſtico, vel naturali, vel divino.

Confirmatio prima. Confirmatur primò; nam quod profeſſio ſolennis diſſolvat matrimonium ratum, eſt traditio Apoſtolica, ideſt derivata à Chriſto Domino per Apoſtolos ad Eccleſiam, ut conſtat ex dictis §. 1. Ergo vis, & efficacia, quam profeſſio ſolennis habet, ut matrimonium ratum diſſolvat, eſt à Chriſto Domino authore.

Secunda. Confirmatur ſecundò; nam olim in lege Moſaica libellus repudii diſſolvebat vinculum matrimonii; id autem non fiebat ex lege aliqua humana, nec ex jure naturali, ſed ex diſpoſitione divina: Ergo pariter ex inſtitutione divina eſt, quod in lege gratiæ profeſſio ſolennis matrimonium ratum diſſolvat.

71. **Obiectio.** Sed oppones: Chriſtus Dominus eſt Author ſtatus religioſi, ut ſtatuimus *dub.* 2. Sed ſtatus religioſus in ſua communi ratione non habet, quod matrimonium ratum diſſolvat: Ergo profeſſio ſolennis, quâ prædictus ſtatus conſtituitur, non habet diſſolvere matrimonium ratum ex inſtitutione Chriſti. Probatur minor, quia ſtatus religioſus poteſt conſtitui per vota ſimplicia, ut ſuprà *num.* 8. ſtatuimus: Atqui vota ſimplicia non diſſolvunt matrimonium ratum, ut liquet ex dictis *num.* 66. ergo ſtatus religioſus in ſua communi ratione non habet, quod matrimonium ratum diſſolvat.

Reſpondetur concedendo præmiſſas primi ſyllogiſmi, & negando conſequentiam, quia licèt Chriſtus Dominus ſit Author ſtatus religioſi, qui vel contrahitur per ſpecies, vel determinatur per diverſos modos votorum ſimplicium, & profeſſionis ſolennis; nihilominus privilegium diſſolvendi matrimonium ratum non conceſſit ſtatui religioſo in ea communitate conſiderato, ſed determinatæ ſpeciei, vel modo ſtatus religioſi per profeſſionem ſolennem; quia hic eſt ſtatus religioſus perfectiſſimus, alter verò non eſt ita perfectus, ut diximus *num.* 48. *cum ſeq.* Quod autem ſic diſpoſuerit, innoteſcit nobis ex ipſa traditione, & praxi Eccleſiæ; nam profeſſio ſolennis diſſolvit matrimonium ratum, ſecus verò vota ſimplicia, ut conſtat ex dictis §. *præced.*

Enriquez. Adde ex Enriquez *lib.* 12. *capite* 5. *numero* 3. *& in Gloſſa littera N*, Chriſtum Dominum expreſsè, & exercitè inſtituiſſe ſtatum religioſum perfectiſſimum, qualis conſurgit per profeſſionem ſolennem. Idque liquet primò ex ipſius verbis: *Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus:* quibus ſignificavit abdica

Digitized by Google

abdicationem dominii, & proprietatis, quam non importantˈ vota ſimplicia, etiam in ſacra Societate emiſſa, ſed ſola ſolennis profeſſio. Liquet deinde ex eo, quod decebat primos illos, quos Dominus ad ſtatum religioſum vocabat, Apoſtolos videlicet, eſſe perfectiſſimè religioſos, quales ſunt ſolenniter profeſſi. Sub hoc autem gradu potuit Eccleſia, authoritate ipſius Chriſti, cum votis ſimplicibus non importantibus perfectiſſimam hominis traditionem, quoſdam facere veros religioſos, quin prædicta vota diſſolvant præcedens matrimonium ratum, ſicut nec excludunt proprietatem. Idque exemplo declaratˈ prædictus Author, ad quem Lectorem remittimus, ne in re non multùm neceſſaria immoremur.

§. III.

Referuntur ſententiæ contrariæ.

72. *Opinio oppoſita.* *Hoſtienſis. Ioan. Andreas. Anton. de Butrio. Medina. Suarez. Vazquez. Leſſius. Hurtado. Ochagavia. Perez.*

ADverſus primam, & ultimam aſſertionem ſentiunt plures Authores, qui docent matrimonium ratum ſolo jure eccleſiaſtico diſſolvi per profeſſionem ſolennem. Ita Hoſtienſis, Joannes Andreas, & Antonius de Butrio *in cap. Ex publico, de converſ. conjug.* Medina *de continentia ſacror. homin. lib. 5. cap. 86.* Suarez *tom. 3. de Relig. lib. 9. cap. 23. num. 20.* Vazquez 1.2. *diſput. 165. cap. 7.* Leſſius *lib. 2. c. 41. dub. 8.* Gaſpar Hurtado *diſp. 8. de Matrim. difficult. 4. num. 17.* Ochagavia *tract. 1. quæſt. 5. num. 8.* Perez *diſp. 20. ſect. 3. num. 10.* & alii plures ex Recentioribus. Pro qua ſententia, ſuppoſitis hactenus dictis in hoc Tractatu, pauca, parumque urgentia occurrunt, quæ diluamus.

Primum argumentum. Arguitur tamen principali hujus opinionis motivo, quia profeſſio ſolennis dirimit matrimonium ratum, quatenus eſt votum ſolenne, vel ratione ſolennitatis: atqui ſolennitas eſt de jure eccleſiaſtico, utpote inventa ex Eccleſiæ inſtitutione, ſicut Bonifacius VIII. & Gregorius XIII. diffinierunt locis *num. 51. & 55.* relatis: Ergo quod profeſſio ſolennis dirimat matrimonium ratum, eſt ex ſolo jure eccleſiaſtico.

Confirmatio prima. Confirmatur primò, quia profeſſio ſolennis, & vota ſimplicia conſtituentia religioſum ſtatum jure divino ſunt ejuſdem prorſus rationis, & ſolùm differunt penes diverſos effectus, quos habent ex Eccleſiæ conſtitutione: Sed vota ſimplicia conſtituentia ſtatum religioſum non diſſolvunt jure divino matrimonium ratum, aliàs iſtud diſſolveretur per vota ſimplicia emiſſa in Societate, quod eſt omninò falſum, ut conſtat ex dictis *num. 66.* Ergo vota ſolennia non diſſolvunt matrimonium ratum ex jure divino, ſed ex eccleſiaſtica conſtitutione.

Secunda. Confirmatur ſecundò; nam jus divinum à tempore Chriſti Domini manſit omninò immutatum. Sed hoc, quod eſt matrimonium ratum ſolvi per vota religionis, non manſit omninò immutatum: Ergo ſignum eſt quod diſſolutio matrimonii rati per vota religionis, quæcumque illa ſint, non eſt ex jure divino. Probatur minor ex facto D. Teclæ, Alexii, & aliorum, qui non fuerunt ſolenniter profeſſi; & tamen per votum continentiæ diſſolverunt matrimonium ratum, quod aliter nunc in Eccleſia contingit: Ergo, &c.

Tertia. Confirmatur ultimò, quia nullum tale jus divinum extat in Evangelio, aut in alia Scriptura canonica: Ergo ſine fundamento dicitur, quod profeſſio ſolennis diſſolvit matrimonium ratum jure divino.

Ad argumentum reſpondetur recolendo doctrinam traditam *dub. 4.* & præſertim *num. 54.* ubi diximus, aliud eſſe ſolennitatem, aliud eſſentiam profeſſionis, quæ ab illa denominatur ſolennis. Illa eſt formula, ut iſta legitimè fiat; quam formulam Eccleſia inſtituit, poteſtque mutare: Sed profeſſio conſiſtit in votis omninò abſolutis, & completis per traditionem perfectiſſimam ex parte ſe tradentis, & per acceptationem alicujus ſuperioris Dei nomine acceptantis, ut loco citato fuſiùs oſtendimus. Quo ſuppoſito, negamus majorem; quia profeſſio quæ denominatur ſolennis, non habet diſſolvere matrimonium ratum ratione ſolennitatis, aut denominationis paſſivæ; ſed per privilegium Chriſti conceſſum talis profeſſionis eſſentiæ, nempe votis omninò abſolutis, & traditioni omninò perfectæ, quibus homo ſe Deo offert, & conſecrat in Religione. Et ſic conceſſo abſolute, & abſque diſtinctione, ſolennitatem votorum eſſe ex Eccleſiæ inſtitutione, ut Bonifacius VIII. & Gregorius XIII. pronuntiant, negamus quod profeſſio ſolennis diſſolvat matrimonium ratum ex ſolo jure eccleſiaſtico. Declaraturque, & firmatur hæc reſponſio exemplo matrimonii, hujus enim ſolennitatem, ſeu formulam, quâ legitimè fit, Eccleſia de facto inſtituit; & tamen illa major indiſſolubilitas, quam habet matrimonium, prout à Chriſto Domino eſt elevatum ad rationem Sacramenti, non eſt ex jure eccleſiaſtico, ſed ex inſtitutione divina. — 73. *Satisfit argumento.*

Ad primam confirmationem negatur major; oppoſitum enim conſtat ex dictis *dub. 4.* ad quod Lectorem remittimus, ne actum agamus. — *Occurritur primæ confirmationi.*

Ad ſecundam negamus minorem; nunquam enim in Eccleſia auditum eſt, quod matrimonium ratum non diſſolvatur per profeſſionem ſolennem, vel quod diſſolvatur per ſola vota ſimplicia, ut liquet ex dictis §. 1. Nec minoris probatio urget, quia ſine fundamento dicitur, D. Teclam, D. Alexium, & ſimiles non fuiſſe religioſos perfectiſſimè, hoc eſt ſolenniter profeſſos; quid enim obſtat, ne dicamus fuiſſe religioſos eo modo, quo Apoſtoli religioſi fuerunt? Præſertim cùm ex natura rei ad talem ſtatum neceſſarium non ſit vel vivere in aliqua communitate, vel profiteri certam regulam, vel habere poſitivam, & expreſſam Eccleſiæ approbationem, ut liquet ex dictis *dub. 3.* per totum. Unde lõgè veroſimilius eſt, Teclam ab Apoſtolo Paulo à nuptiis vocatam duxiſſe religioſam vitam eo perpetuitatis, & firmitatis vinculo, quo illam ſectabantur Apoſtoli, juxta ea quæ diximus *num. 71.* Idemque de S. Alexio, & quibuſdam aliis, extraordinaria Spiritus ſancti motione à nuptiis ad vitam religioſam attractis dicendum eſt. — *Diluitur ſecunda.*

Ultima confirmatio nihil evincit, & favet hæreticis impugnantibus ſacras traditiones; unde his, & illi reſpondemus, plura à Chriſto per Apoſtolos fuiſſe Eccleſiæ revelata, quæ non continentur in verbo Dei ſcripto, ut conſtat ex dictis *num. 66.* & negat nemo Catholicorum. — *Reſponſio ad tertiam.*

Contra ſecundam noſtram aſſertionem ſentiunt Durandus, Covarruvias, Bellarminus, Sóto, Paludanus, Decanus Lovanienſis, & — 74. *Alia opinio contraria.*

quidam alii ex Authoribus relatis *num.* 67. ſentiunt enim, quod matrimonium jure naturali, ſive ex natura rei diſſolvitur per profeſſionem ſolennem. **Motiva.** Et probatur; nam ſolennis profeſſio ex natura ſua habet efficaciam ad diſſolvendum matrimonium: iſtud ergo per illam diſſolvitur jure naturali. Conſequentia patet, & antecedens ſuadetur *primò*; quia profeſſio ſolennis eſt mors ſpiritualis, & civilis: Ergo habet efficaciam ad diſſolvendum ſpirituale animorum vinculum, quale eſt matrimonium ratum; ſicut mors corporalis habet efficaciam ad diſſolvendum carnale vinculum matrimonii conſummati, ortum ex copula. *Secundò*, quia matrimonium ratum ſolùm eſt contractus, non verò traditio, & poſſeſſio rei; hæc enim fit per copulam: è contrà verò in profeſſione ſolenni intervenit perfecta hominis traditio, quâ ſe Deo dónat in religione: Atqui ſubſequens rei traditio habet efficaciam ad reſcindendum contractum præcedentem, in quo traditio non interceſſerat, ut patet in contractu venditionis; ſi enim res uni vendita alteri poſtea vendatur, & tradatur, prior venditio reſcinditur: Ergo profeſſio ſolennis ex natura ſua evacuat ſtatum minùs profectum: Sed per profeſſionem ſolennem conſtituitur ſtatus perfectior, quàm per matrimonium ratum: Ergo illa habet efficaciam ad iſtud diſſolvendum. *Tertiò*, quia ſtatus perfectus evacuat ex natura ſua ſtatum minùs perfectum: Sed per profeſſionem ſolennem conſtituitur ſtatus perfectior, quàm per matrimonium ratum: Ergo illa habet efficaciam ad iſtud diſſolvendum. *Quartò*, quia ſolennis profeſſio pugnat ex natura ſua cum uſu, & actibus matrimonii: Ergo pariter & cum ipſo matrimonio; atque ideo ſemel poſita in rerum natura habet efficaciam, ut illud deſtruat. *Quintò*, & ultimò, quia profeſſio ſolennis ex natura ſua habet efficaciam ad dirimendum ſubſequens matrimonium: Ergo illam habet ad diſſolvendum matrimonium præcedens; id quippe paritatis ratio convincere videtur.

75. **Diluitur primum.** Reſpondetur negando antecedens, ad cujus primam probationem dicendum eſt, in ea quidem aſſignari quandam congruentiæ rationem ad hoc, quod Chriſtus Dominus diſpoſuerit matrimonium ratum diſſolvi per profeſſionem ſolennem, **D.Thom.** ut ex D.Thom. vidimus *n.* 63. Sed prædicta ratio, ſecluſâ voluntariâ Chriſti diſpoſitione, per ſe ſolam non convincit: tum quia licèt ex ſuppoſitione, quod quis ſit ſpiritualiter mortuus, ſive ab omnibus mundanis alienatus, nequeat licitè vivere quoad uſum matrimonii; tamen poſſet vivere quoad vinculum, ſicut apparet quando poſt matrimonium conſummatum ſolennem profeſſionem emittit; adeſt enim ſpiritualis profeſſionis mors, quæ vinculum ſpirituale (cui accidit ſimul carnale) matrimonii non diſſolvit. Tum, & urgentiùs, quia ſi matrimonium ratum, & profeſſio ſolennis ſecundùm ſibi propria conſiderentur, profeſſio non compararetur per modum mortis ad matrimonium, ſed iſtud potiùs per modum impedimenti irritantis compararetur ad illam. Res enim uni tradita nequit validè alteri tradi ſine conſenſu prioris; per matrimonium autem homo ſe tradit uxori, & è converſo: unde attentâ naturâ matrimonii, non poſſet validè ſe religioni tradere, nec ſpiritualem profeſſionis mortem ſubire. Quod ergo profeſſio ſolennis ſit mors ſpiritualis in ordine ad diſſolvendum matrimonium ratum, non habet ex ſuis propriis præcisè conſideratis, ſed ex conſtitutione, aut diſpenſatione divina, ut ſuprà explicuimus.

Solvitur ſecundum. Ad ſecundam probationem negamus majorem, quia matrimonium ratum non eſt mera promiſſio, ſed etiam traditio; copula quippe non importat primam traditionem, ſed uſum rei traditæ, & ſub dominio exiſtentis, aliàs licita non foret. Unde matrimonium ratum, quantum eſt ex natura ſua, poſſet impedire ne homo ab illo reſiliret tradendo ſe religioni, niſi Deus huic faveret illius indiſſolubilitatem ſolvendo, ut proximè dicebamus. Imò verò fieri poſſet, quod ſimul cum matrimonio rato conſiſteret, ſicut ſtat cum matrimonio conſummato, ut oſtendimus *num.* 69.

Enodatur tertium. Ad tertiam reſpondetur, quod major non eſt univerſaliter vera: tum quia fieri poteſt, quod per ſtatum minùs perfectum ſit alteri jus acquiſitum, & conſequenter quod præcludatur via ad ſtatum perfectiorem: qua ratione ſervus nequit abſque conſenſu domini ſtatum religioſum profiteri, ut decrevit Gelaſius Papa *epiſt.* 9. §. *Generalis etiam querela.* **Gelaſius.** Et hoc modo, attentis naturis rerum, matrimonium ratum, quo uxori acquiritur jus in virum, impediret iſtius profeſſionem, niſi Deus diſpenſaſſet ſolvendo præcedens vinculum. Tum quia fieri valet, quod ſtatus minùs perfectus cohæreat ſimul cum perfectiori; ſicut ſtatus Religioſi cum ſtatu Epiſcopi, & ſtatus matrimonii conſummati cum ſtatu religionis.

Diſſolvitur quartum. Unde etiam patet ad quartam; nam attentis naturis rerum, matrimonium ratum impediret ſolennem profeſſionem, atque ideo & inhabilitatem, quæ profeſſionem conſequitur in ordine ad actus matrimonii. Quod ſi conſentiente uxore, vir profiteretur, redderetur quidem illicitus matrimonii uſus in ordine ad copulam, propter caſtitatis votum; ſed tamen perſeveraret matrimonii vinculum, ſicut modò contingit quando poſt matrimonium conſummatum vir, conſentiente uxore, religionem profitetur. Unde quod aliter in matrimonio rato nunc contingat, non eſt ex præciſa ratione naturæ profeſſionis, ſed ex diſpoſitione, & diſpenſatione divina.

Ad ultimam conſtabit ex dicendis dubio ſequenti, & præcipuè *num.* 85.

DUBIUM VI.

Quo jure ſolennis profeſſio dirimat ſequens matrimonium.

Suppoſitio. SUpponit præſens difficultas, profeſſionem ſolennem non ſolùm impedire, ſed etiam dirimere ſequens matrimonium, ſive (& in idem reddit) efficere quod ſequens matrimonii contractus ſit & illicitus, & nullus. Quæ ſuppoſitio eſt de fide; nam Concilium Tridentinum **Conc. Trid.** *ſeſſ.* 24. *can.* 9. ſic diffinit: *Si quis dixerit, Clericos in ſacris Ordinibus conſtitutos, vel Regulares caſtitatem ſolenniter profeſſos poſſe matrimonium contrahere, contractumque validum eſſe, non obſtante lege eccleſiaſtica, vel voto, anathema ſit.* Quod olim jam ſtatuerant Alexander III. **Alex. III.** *in capite Meminimus*, & Innocentius

Digitized by Google

Innoc. III. Bonif. VIII. Gratian. Caiet.

centius III. *in cap. fin. qui Clerici, vel voventes*, & Bonifacius VIII. *in cap. unico, de voto in 6.* Et ſimilia, atque antiquiora decreta reperiuntur apud Gratianum 27. *quaſt.*1. Imò verò religioſi, qui poſt ſolenne caſtitatis votum contrahunt matrimonium, præterquam quod graviter peccant, & nihil efficiunt, ſunt ipſo facto excommunicati, ut decernitur in Clementina unica de affinitate, & conſanguinitate, *part.*1. quam explicat Cajet. *in Summa, verbo Excommunicatio, cap.*47.

Punctus difficultatis.

Sed dubium eſt (præcedenti ſatis affine,) quo jure in hoc caſu dirimatur matrimonium? Conſultò autem in titulo utimur illo complexo, *profeſſio ſolennis*: tum ut conſiderationem determinemus ad votum conſtituens religioſum ſtatum, præſcindendo à voto ſolenni ſacris Ordinibus ſuperaddito: tum ut denotemus aliquid præter votum caſtitatis, traditionem videlicet perfectam, ſine qua profeſſio ſolennis minimè conſiſtit, quæque voce voti non ſic exprimitur, ſicut vocabulo profeſſionis. His ſuppoſitis.

§. I.

Vera Divi Thomæ ſententia defenditur.

76. Prima concluſio. Fundamentum ex Concil. Trident.

Dicendum eſt primò, profeſſionem ſolennem non ſolo jure Eccleſiaſtico dirimere ſequens matrimonium. Hanc aſſertionem docent omnes Authores *num.*77. referendi, illamque non obſcurè inſinuat Concilium Tridentinum canone proximè relato, ubi affirmat, Clericos conſtitutos in ſacris Ordinibus, & Regulares ſolenniter profeſſos invalidè contrahere matrimonium, obſtante lege Eccleſiaſtica, vel voto; ubi lex Eccleſiaſtica refertur ad Clericos, & votum ad regulares: hoc autem additamentum ſuperfluum foret, ſi Regulares ſola lege Eccleſiaſtica redderentur inhabiles ad matrimonium, ſicut & Clerici; tunc quippe iſti, & illi eadem, unaque lege Eccleſiaſtica impedirentur: Senſit ergo Concilium vim profeſſionis ſolennis ad dirimendum ſequens matrimonium derivari ex altiori radice.

Ratio.

Deinde probatur ratione, quia profeſſio ſolennis ex eodem jure habet diſſolvere præcedens matrimonium ratum, & dirimere ſequens matrimonium: Sed diſſolvit præcedens matrimonium non ſolo jure Eccleſiaſtico: Ergo non ex hoc præcisè jure habet dirimere ſequens matrimonium. Conſequentia patet, & minor conſtat ex dictis *n.*67. Major autem eſt certa apud Adverſarios, qui dicunt, profeſſionem ſolennem ſortiri utrumque illum effectum ratione ſolennitatis.

Confirmatur.

Confirmatur, & declaratur; nam majus quid eſt, quod profeſſio ſolennis diſſolvat præcedens matrimonium ratum, quàm quod dirimat ſequens matrimonium: Ergo ſi primum illud habet non ex ſola extrinſeca lege Eccleſiæ ſic diſponentis, ſed aliunde, ut loco citato ſtatuimus, idem dicendum eſt de ſecundo effectu. Conſequentia patet, & antecedens facilè oſtenditur: tum generali inductione, quippe difficilius eſt rem exiſtentem, atque in ſe confirmatam deſtruere, quàm primam ejus productionem impedire. Tum exemplo voti ſolennis caſtitatis ſacris Ordinibus adjuncti, quod diſſolvit ſequens matrimonium; & tamen non diſſolvit matrimonium priùs contractum. Majus ergo eſt, quod profeſſio ſolennis diſſolvat matrimonium præcedens, quàm quod ſubſequens dirimat.

Fulcitur amplius.

Ad hæc, ſi profeſſio ſolennis dirimit ſequens matrimonium ex ſola Eccleſiaſtica lege, oportet deſignare primam hujus legis exiſtentiam: id autem fieri non valet, quippe ante omnem Pontificiam legem à temporibus Apoſtolorum vis hæc matrimonium dirimendi convenit profeſſioni ſolenni. Quod ſatis expreſsè ſignificatur *in cap. Si quis ſacro*, 27. *quaſt.*1. ubi contrahentes poſt votum ſolenne, *verbo Domini* ſeparantur. Et *in cap. Ne aliqua, eadem cauſa, & quaſt.* ſic contrahens vocatur *adulter Chriſto*. Sed quia veritas hujus aſſertionis à fortiori conſtabit ex his, quæ pro ſequenti dicemus, idcirco immorari non oportet in ea magis confirmanda.

77. Secunda concluſio.

Dicendum eſt ſecundò, profeſſionem ſolennem dirimere ſequens matrimonium jure naturali divino, hoc eſt fundato in ipſa natura ſolennis profeſſionis, ab eaque exacto. Sic docet Angelicus Præceptor *in 4. diſt.38. quaſt.1. artic.2. quaſtiunc.3. & artic.3. quaſtiunc.3. & quodlib.3. artic.18. & quodlib.10. art.11. ad 1. & in hac 2.2. quaſt.88. art.7. 9. & 11.* cui ſubſcribunt Capreolus *in 4. diſtinct.33. articulo 1. concluſ.2. & 3. & artic.3. ad 1. Scoti contra 2.* Deza *ibidem, art.3. notab.4.* Turrecremata *in cap. Presbyteris, diſtinct.27. & in cap. Sunt bonum, 27. quaſt.1.* Cajetanus (contra ea, quæ priùs ſcripſerat *in hac 2.2. quaſt.88. artic.11.*) *in opuſc. quaſt.* 24. diſputans an Papa poſſit diſpenſare cum Sacerdote Occidentalis Eccleſiæ, & Sylveſter *verbo Votum 4. quaſt.5.* Soto *in 4. diſtinct.38. quaſt.1. art.2.* Petrus Soto *lect.5. de Matrim.* Joannes à S. Thom. *in hac 2.2. diſputatione 29. artic.15. & 19.* Gonet *de Matrim. diſput.9. artic.2.* Labat *in eodem tract. diſput.6. dub.8.* Ledeſma *in addit. ad 3. part. quaſt.53. artic.2.* Sylvius *ibidem, dub.2.* Joannes de la Cruz *quaſt.4. de Matrim. artic.3. dub.5.* Candidus *diſquiſit.28. artic.4. dub.2.* N. Cornejo *de Matrim. diſput.7. dub.9.* Aragon *2.2. quaſt.88. art.7.* & alii Thomiſtæ, quibus ſuffragantur D. Bonavent. *in 4. diſt.38. artic.1. quaſtione 2.* Durandus *eadem diſt. quaſt.1. num.9.* Thomas Sanchez, ut *num.*87. videbimus, Henriquez *lib.12. de Matrim. cap.5. num.3.* Valentia *2.2. diſp.6. q.6. punct.5. §. Eſt igitur, & §. Altero igitur modo, & in 3. part. tract. de Matrim. diſputatione 10. quaſt.5. punct.93.* Torteblanca *lib.2. pract. cap.13. ſect.2.* Leander *de Matrim. diſp.12. quaſt.2.* & alii.

D. Thom. Capreol. Scot. Deza. Turrecrem. Caiet. Sylveſt. Soto. Ioan à S. Thom. Gonet. Labat. Ledeſma. Ioan. de la Cruz. Candid. Cornejo. Aragon. D. Bonav. Durand. Sanchez. Henriquez. Valent. Torrebl. Leand.

Ratio fundamentalis ex D.Th.

Probatur ratione D. Thom. locis proximè relatis; quia homo per profeſſionem ſolennem ſe Deo perfectè tradit in religione: Ergo profeſſio ſolennis ex natura ſua reddit hominem inhabilem, ut ſe uxori tradat in matrimonio. Antecedens conſtat ex dictis *num.9. & 39.* cum ſequentibus. Et conſequentia facilè oſtenditur; quia res uni perfectè tradita, & ſub ejus dominio exiſtens, nequit alteri validè donari, & in ejus dominium venire. Quod declaratur exemplo; nam ideo matrimonium ratum jure naturali divino dirimit ſequens matrimonium, quia homo per primum matrimonium ſe tradit uxori, atque ideo inhabilis redditur, ut alii uxori ſe tradat per alterum matrimonium: atqui homo per profeſſionem ſolennem ſe Deo perfectè

Digitized by Google

tradit in religione: Ergo ex hoc ipſo fit inhabilis jure divino naturali, ut ſe tradat uxori per matrimonium, & conſequenter ſolennis profeſſio ex natura ſua dirimit matrimonium poſt eam contractum.

Explicatur ulteriùs ex dictis *dub. præcedenti*, quia ſi non interveniſſet privilegium Chriſti Domini faventis profeſſioni ſolenni, ſed hæc, & matrimonium ratum in ſua præcisè natura relinquerentur, matrimonium ratum præcedens dirimeret jure naturali ſequentem profeſſionem, quia per matrimonium ratum præcedens traderetur homo uxori, & ſubinde non poſſet ſe alteri tradere contra jus uxori quæſitum. Conſtat autem, quod homo per profeſſionem ſolennem ſe Deo perfectè in religione tradit, & cum ipſo contrahit quaſdam ſpirituales nuptias. Ergo profeſſio ſolennis antecedens ex natura ſua reddit hominem inhabilem ad poſtea contrahendum matrimonium, illudque dirimit. Si enim matrimonium ratum antecedens, quia traditio hominis eſt, dirimeret ex natura ſua ſequentem profeſſionem ſolennem ſibi relictam, quare ſolennis profeſſio præcedens, cùm traditio hominis ſit, non dirimeret ex natura ſua ſubſequens matrimonium?

78. Effugium. Reſpondebis, quod licèt profeſſio ſolennis ſit aliqua hominis traditio, non tamen omnimoda, & totalis; unde ex natura ſua locum relinquit, ut homo utatur facultate naturali ad contrahendum validè matrimonium. Sicut ſervus, ſive emptitius, ſive voluntarius, traditur Domino, manetque ſub ejus poteſtate; & tamen poteſt matrimonium contrahere. Et ſimiliter (quod magis accedit ad rem præſentem) in ſuſceptione Ordinis ſacri homo traditur Deo, & ad cultum ejus conſecratur per ſolenne caſtitatis votum; quo non obſtante, ſi Eccleſiaſtica lex non adeſſet, poſſet contrahere matrimonium.

Confutatur. Sed contra hoc eſt, & explicatur ampliùs robur rationis D. Thomæ; quoniam res uni tradita, & ſub ejus dominio exiſtens nequit alteri tradi, nec ſub eadem ratione, nec ſecundùm rationem præcedenti traditioni, atque dominio contrariam; id quippe repugnat naturali juri conſequenti traditionem, & dominium. Unde quia ſervus, ſive emptitius, ſive voluntarius, traditur Domino, & eſt ſub ipſius poteſtate quoad opera, itaut Dominus poſſit eo uti quantum ad omnem uſum prudentem, & ſibi utilem; propterea ſervus nequit ſe alteri tradere in ordine ad hæc eadem opera, nec in ordine ad aliquod aliud, quod legitimum domini jus impediat in ordine ad prædictum uſum; idque ratio naturalis dictat, ſuppoſitâ ſervitutis introductione. Conſtat autem, quod homo per profeſſionem ſolennem traditur Deo, non utcumque, ſed in ordine ad ſervandam omnimodè caſtitatem, cujus perpetuum votum in ipſa profeſſione includitur: conſtat etiam, quod traditio in matrimonio facta concedit uxori jus in corpus hominis ad uſum profeſſioni religioſæ contrarium. Ergo homo ſolenniter profeſſus ex natura ipſius profeſſionis redditur inhabilis ad contrahendum validè matrimonium; & & conſequenter prædicta profeſſio jure naturali illud dirimit. Per quod facilè diluuntur exempla in contrarium adducta; nam quod ſervus ſe tradat uxori ad uſum, & finem matrimonii, non eſt contrarium præcedenti traditioni in ordine ad opera ſervilia, unde una traditio non dirimitur per aliam: quod aliter, ut diximus, contingit in profeſſione ſolenni, & ſubſequenti matrimonio. In ſuſceptione etiam Ordinis ſacri ſolùm fit traditio hominis ad cultum Dei, quæ ex natura rei cohæret cum alia traditione ad finem, & uſum matrimonii, ut patet in Sacerdotibus veteris legis; & votum caſtitatis tali ordinationi ſuperadditur ex ſola extrinſeca Eccleſiæ conſtitutione. At eſſentia profeſſionis ſolennis intrinſecè importat traditionem hominis perfectam, factam Deo determinatè in ordine ad cuſtodiam caſtitatis firmatam perpetuo voto in eadem profeſſione eſſentialiter incluſo. Unde non relinquit in homine facultatem, ut traditionem per matrimonium validè exercere poſſit.

Reſpondebis ſecundò ex doctrina Suarii *tom. 3. de R.lig. lib. 2. cap. 8. num. 9.* jus contrahendi matrimonium non tam eſſe individui, quàm totius naturæ, cùm ordinetur ad conſervationem totius ſpeciei. Et ideo licèt homo queat pro ſua voluntate matrimonium non contrahere, nec illo uti, idque ſolenni voto firmare; nihilominus non valet facultatem contrahendi matrimonium à ſe penitus excludere ſine authoritate publicæ poteſtatis. Hæc autem eſt penes Eccleſiam, præſertim ſuppoſita elevatione matrimonii ad rationem Sacramenti. Unde inhabilitas hominis ſolenniter profeſſi ad contrahendum matrimonium non eſt ex natura ipſius profeſſionis, ſive ex jure in ea fundato; ſed provenit ex diſpoſitione, ſive ſtatuto Eccleſiæ. 79. Alia evaſio. Suar.

Cæterùm hæc reſponſio facilè corruit; fatemur equidem, quod ſi Eccleſia nollet acceptare perfectam hominis traditionem Deo in religione factam, prædicta traditio, & profeſſio minimè ſubſiſterent, neque effectum dirimendi ſequens matrimonium haberent. Sed dicimus, quod ſuppoſitâ prædictâ acceptatione (ad quam ex natura rei non requiritur poſitiva, & explicita approbatio Eccleſiæ, ſed ſufficit negativa, ſive non reprobatio, juxta ſuperiùs dicta *n.* 24.) ipſa profeſſio ſolennis ex ſuis intrinſecis habet dirimere ſequens matrimonium, licèt alia adventitia, & ulterior Eccleſiæ diſpoſitio non ſuperaddatur. Unde excluſa etiam omni lege Eccleſiaſtica (quæ tamen eſſentiam prædictæ traditionis perfectæ in rerum natura relinqueret,) adhuc profeſſio ſolennis haberet ex natura ſua vim ad dirimendum matrimonium, ob rationem ſuperiùs traditam. Id verò, quod in hac reſponſione dicitur de facultate ablegandi à ſe poteſtatem abſolutam ad contrahendum matrimonium, nullius roboris eſt. Tum quia, ſi convinceret, eodem modo probaret hominem non poſſe privare ſeipſum facultate ad licitè contrahendum; quod tamen eſt omninò falſum, & contra fidem: nam hæc docet eum, qui votum caſtitatis vel ſimplex emiſit, peccare ſi matrimonium contrahat. Tum etiam, quia conſideratio prædictæ reſponſioni inſerta procedit ex principiis purè naturalibus, juxta quæ forſan non oporteret conſulere omnimodam caſtitatem, ſed magis vacare ſpeciei conſervationi, & augmento; quod ultronei arripiunt hæretici, ut votum perpetuæ caſtitatis impugnent. Sed fides, quæ in altiorem, & ſupernaturalem finem collimat, altiùs quid docet, expedire videlicet in ordine ad prædictum finem, quod qui is voto Præcluditur.

caſtitatis

Digitized by Google

caſtitatis perpetuæ ſe caſtret propter regnum cœlorum; idque præſtat homo excludendo à ſe poteſtatem contrahendi matrimonium, & ſe Deo tradendo perfectè ad ſervandam caſtitatem. Tum denique, & ad hominem contra Suarium, quia ſi ut ipſe vult, poteſtas hæc dirimendi matrimonium per ſequentem profeſſionem convenit Eccleſiæ ex Dei conceſſione (nec enim purè naturalis, aut civilis, ſed ſupernaturalis eſt,) cur non ipſe Deus, & homo Chriſtus Jeſus Author religioſi ſtatus non conceſſit hanc vim perfectæ omninò traditioni in religione, ſive profeſſioni ſolenni? Profectò potuit, & fecit utique conſulendo ſtatum religioſum, & collaudando eunuchos ſpirituales; hi quippe, ſi omninò perfectè tales ſint, privant ſe non ſolùm actuali matrimonii uſu, & non ſolùm facultate illud licitè contrahendi, ſed etiam poteſtate abſoluta, ut ſic habeant majorem ſimilitudinem cum eunuchis, qui vel tales nati ſunt, vel tales facti ſunt ab hominibus. Unde profeſſio ſolennis ſecundùm ſua intrinſeca, ſuppoſitâ Chriſti approbatione, & inſtitutione, habet dirimere ſequens matrimonium independenter ab alia Eccleſiaſtica lege ſuperaddita, & ſibi de novo convenienti.

80. *Confirmatio.* Confirmatur ratio ſuperiùs facta ex hactenus dictis; quoniam ita comparatur ſolennis profeſſio ad ſequens matrimonium, ſicut comparatur votum ſimplex caſtitatis ad ſequentia ſponſalia: Sed hæc jure divino naturali dirimuntur per votum ſimplex caſtitatis antecedens: Ergo illud etiam jure divino naturali dirimitur per ſolennem profeſſionem antecedentem. Conſequentia patet à paritate. Et minor eſt certa; nam cùm ſuppoſito voto ſimplici caſtitatis, nequeat homo licitè contrahere matrimonium, ex hoc ipſo redditur inhabilis ad promittendum matrimonium futurum; nemo quippe poteſt promittere, & ſe obligare ad rem ſibi illicitam; ſponſalia autem ſunt promiſſio futuri matrimonii. Præſertim cùm facta collatione inter duas promiſſiones, prior, & facta Deo debeat prævalere contra ſecundam creaturæ factam. Et ita docet D. Thom. *in addit. ad 3. part. quæſt. 53. art. 1. ad 1.* *D. Thom.* Major autem ex ſola terminorum explicatione facilè conſtat; etenim votum ſimplex, & ſponſalia ex una parte conveniunt in ratione promiſſionis; & ex alia parte profeſſio ſolennis, & matrimonium conveniunt in ratione traditionis: Ergo traditio facta per profeſſionem ſolennem ita comparatur ad traditionem ſequentem per matrimonium, ſicut promiſſio facta per votum ſimplex caſtitatis comparatur ad promiſſionem factam per ſponſalia.

81. *Objectio.* Sed objicies: Nam ſi profeſſio ſolennis, quia traditio perfecta eſt, pugnat ex natura ſua cum traditione ſequentis matrimonii, illudque propterea dirimit, ſequitur quod etiamſi illa traditio fiat abſque ſpeciali caſtitatis voto, dirimat matrimonium: Conſequens eſt falſum: Ergo ratio Divi Thomæ, quam hactenus expendimus, non convincit. Minor, ſeu falſitas conſequentis facilè apparet, quia prædicta vis dirimendi matrimonium non convenit cuilibet profeſſioni, ſed ſoli profeſſioni conſtituenti ſtatum religioſum: Atqui traditio facta ſine ſpeciali caſtitatis voto, non conſtitueret religioſum ſtatum, cùm ad iſtum tria vota ſubſtantialia neceſſaria ſint, ut docent communiter Theologi, & ſuprà ſtatuimus *num. 6.* Ergo traditio facta abſque ſpeciali caſtitatis voto non dirimeret ſequens matrimonium. Sequela autem oſtenditur; nam ſi traditio perfecta pugnat cum ſequenti matrimonio, & illud dirimit, ideo erit, quia per illam homo privat ſe ſui dominio, illudque transfert in Deum, aut religionem: Conſtat autem ad hujuſmodi abdicationem, & dominii tranſlationem non requiri votum, ſed ſufficere voluntatem ſe tradendi; hæc quippe ſi prodeat in actum externæ traditionis, & à donatario acceptetur, ſufficiens eſt ad transferendum dominium, ut in aliis donationibus liquet: Ergo ſi profeſſio ſolennis, quia traditio perfecta eſt, dirimit ſequens matrimonium, ſequitur quod licèt abſque ſpeciali caſtitatis voto fiat, habeat eundem effectum.

Diluitur. Reſpondetur negando ſequelam, & ſuppoſitum illius, nempe quod poſſit dari traditio perfecta abſque ſpeciali caſtitatis voto; fieri enim non poteſt, quod quis ſe perfectè omninò tradat ad cultum Dei ſine obligatione perpetua ad tria ſpecialia conſilia, obedientiæ, caſtitatis, & paupertatis, ut ſuprà *n. 5. & 6.* ex communi Patrum, & Theologorum ſententia ſtatuimus. Porrò obligatio ad perpetuò ſervandam caſtitatem provenit ex voto illius, vel explicito, vel implicito (quæ differentia parum, aut nihil refert,) unde fieri non valet, quod homo ſe Deo perfectè tradat, quin traditio hæc ſpeciale caſtitatis votum includat. Et hinc facilè conſtat ad ſequelæ probationem, quia traditio dirimens matrimonium debet eſſe omninò perfecta, & in ordine ad ſervandam perpetuò caſtitatem; alterius quippe rationis traditio, & in ordine ad alium finem non pugnat cum matrimonio, ut patet in ſervo, qui cùm traditus ſit, & conſtitutus ſub domini poteſtate, validè tamen matrimonium contrahit, ut diximus *num. 78.* Obligatio autem ſervandi perpetuò caſtitatem neceſſariò claudit explicitum, vel implicitum illius votum. Unde conditionalis illa, *Si homo ſe perfectè Deo traderet, & ab illo acceptaretur abſque voto ſpeciali caſtitatis, &c.* complicatoria eſt, & ſe deſtruens.

Adde, traditionem non eſſe perfectam, nec transferre dominium, niſi acceptetur, ut etiam in humanis contingit. Chriſtus autem Dominus Author ſtatus religioſi non acceptat, nec Eccleſiæ dedit poteſtatem acceptandi traditionem aliter factam, quàm omiſſione trium votorum ſubſtantialium. Unde ſi traditio fieret abſque hujuſmodi votis, non haberet vim dirimendi matrimonium, quippe quæ ſine illis facta nec perfecta eſſet, nec efficaciter transferret dominium. Et ita de facto contingit. An autem poſſit Deus aliter diſponere ſtatuendo, quod traditio utcumque facta, & non acceptata, dirimeret ſequens matrimonium, difficultas eſt diverſa, & hîc non neceſſaria. Ad quam affirmativè reſpondendum eſt: Sed tunc traditio non dirimeret matrimonium jure divino naturali, hoc eſt fundato in natura ipſius traditionis, id enim ipſa non exigeret; ſed jure divino poſitivo, quo Deus ſupra traditionis exigentiam diſponeret per eam dirimi ſubſequens matrimonium, ſicut *dub. præced.* explicuimus, quod ſolennis profeſſio matrimonium ratum diſſolvit.

§. II.

Digitized by Google

§. II.

Satisfit argumentis opinionis adverſæ.

82. Sententia oppoſita. *Altiſiod. Scot. Palud. Gabr. Gerſon. Henric. Azor. Baſil. Peſant. Leſſ. Suarez. Bonacin. Villalob. Perez.*

PRofeſſionem ſolennem dirimere ſubſequens matrimonium, non jure naturali, aut diviño, ſed ſola conſtitutione Eccleſiaſtica, docent Altiſiodorenſis *lib. 3. Summa, tract.* 28. *cap.* 2. *quæſt.* 3. Scotus *in* 4. *diſt.* 38. *quæſt. unica*, ubi Paludanus *quæſtione* 4. *artic.* 2. Supplementum Gabr. *art.* 2. Gerſon *tract. de Matrim.* 1. *part. Alphabet. lit. I.* Henricus *quodlib.* 5. *quæſt.* 28. & 38. Azor. *tom.* 1. *lib.* 12. *cap.* 6. *quæſtione* 1. *cum ſequent.* Baſilius Pontius *lib.* 7. *de Matrim. cap.* 22. *num.* 4. & *in lib. variar. quæſt.* 3. *ſcholaſtica, cap.* 4. & 5. Peſantius *in addit. ad* 3. *part. quæſt.* 53. *diſput.* 1. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 40. *dubit.* 19. Suarez *tom.* 3. *de Relig. lib.* 2. *cap.* 10. Bonacina *de Matrimon. quæſtione* 3. *punct.* 4. Villalobos *tractat.* 14. *difficult.* 7. Perez *diſputat.* 26. *ſect.* 6. & alii plures.

Primum argumentum. Pro qua ſententia arguitur primò: Quia profeſſio ſolennis dirimit matrimonium, quatenus ſolennis eſt: Sed ſolennitas profeſſionis ſolo jure Eccleſiaſtico inventa eſt, ut Bonifacius VIII. & Gregorius XIII. ſæpiùs allegati diffinierunt: Ergo vis dirimendi ſequens matrimonium convenit profeſſioni ſolenni ex ſolo jure Eccleſiaſtico.

Confirmatio. Confirmatur, quia ſolennitas voti conſiſtit in vi dirimendi ſequens matrimonium: Ergo ſi ſolennitas ſolo jure Eccleſiaſtico inventa eſt, ſequitur quod eo tantùm jure profeſſio ſolennis dirimat matrimonium.

Satisfit argumento. Reſpondetur argumento majorem ſolùm verificari, ſi ly *quatenus ſolennis*, reduplicet eſſentiam profeſſionis conſiſtentem in perfecta traditione, & votis omninò perpetuis, & abſolutis, quæque de facto *ſolennis* denominatur à legitima formula, quâ fit, per Eccleſiam introducta; hujuſmodi enim profeſſionis eſſentia vi ſua dirimit ſequens matrimonium. Secus verò, ſi ly *quatenus ſolennis*, reduplicet formulam ab Eccleſia de facto præſcriptam, ſub qua profeſſio fieri debet; hæc enim formula non eſt ratio formalis dirimendi matrimonium, ſed conditio, ut profeſſio legitimè fiat, & in rerum natura conſtituatur. Quo ſuppoſito, ipſa profeſſio per ſuam eſſentiam, ſive intrinſeca prædicata habet matrimonium dirimere. Et deinde conceſſa minori, negamus conſequentiam abſolutè.

Diluitur cõfirmatio. Ad confirmationem negamus antecedens, quia nec vis profeſſionis ſolennis eſt ſolennitas, nec ſolennitas profeſſionis in hujuſmodi vi conſiſtit, ſed ſolennitas eſt conditio requiſita ad exiſtentiam talis profeſſionis; importat enim formulam legitimam, ſecundùm quam profeſſio fieri debet; & eâ ſuppoſitâ, conſequitur, aut quaſi conſequitur ad talis profeſſionis eſſentiam, quod habet matrimonium dirimere. Et hujus reſponſionis terminos, & doctrinam in ea incluſam ſuperiùs jam expoſuimus *num.* 52. *cum ſeqq.* & *n.* 73. quæ loca recolat Lector, ne in eiſdem explicandis actum agamus. Videantur etiam Ledeſma *ubi ſuprà, in reſp. ad* 1. & 3. & Gonet *in reſp. ad* 3. & *ad ultimum*, qui licèt huic argumento aliter, aut aliis vocibus ſatisfaciant, nonnullis tamen objectionibus, quæ adversùs noſtram reſponſionem fieri poſſent, rectè occurrunt, & declarant quæ fuerit illorum Pontificum ſententia.

Ledeſma. Gonet.

Arguitur ſecundò: Quia ſi ob aliquam rationem votum ſolenne religionis, ſeu profeſſio 83. Secundum argumentũ.
dirimeret ex natura ſua matrimonium, maximè quia importat hominis traditionem factam Deo in religione: Sed hæc ratio eſt nulla: Ergo profeſſio, ſive ſolenne religionis votum non dirimit ex natura ſua matrimonium, ſed ſolo jure Eccleſiaſtico. Major conſtat ex dictis §. *præced.* Minor autem oſtenditur: tum quia votum, licèt ſolenne ſit, ſolùm eſt promiſſio: Ergo votum ſolenne non habet matrimonium dirimere ex eo, quod traditio ſit. Tum etiam, quia emittentes ſimplicia vota in Societate ſe tradunt Deo, & religioni, ut declaravit Gregorius XIII. *in Extravag. Aſcendente Domino*, aliter quippe religioſi verè non eſſent, ut idem Gregor. diffinit; & tamen eorum vota, adjuncta etiam traditione, non habent ex natura ſua dirimere matrimonium, nec illud ante Gregorianam conſtitutionem dirimebant: Ergo ex eo, quod profeſſio ſolennis traditionem importet, non ſequitur quod ex natura ſua poſſit ſubſequens matrimonium dirimere.

Greg. XIII.

Confirmatur, quia omnia vota abſoluta, & perpetua caſtitatis ſunt ejuſdem ſpeciei, cùm reſpiciant idem objectum, & ſub eodem motivo, ſive ſit votum ſimplex, ſive votum ſolenne religionis, ſive votum ſolenne ſacris Ordinibus annexum: Sed certum eſt, quod alia vota non dirimunt ex natura rei ſequens matrimonium: Ergo idem dicere oportet de voto ſolenni religionis. Cõfirmatio.

Reſpondetur argumento concedendo ſequelam intellectam de traditione perfectiſſima cum votis trium conſiliorum, qualem ſolennis profeſſio importat; & negando in eodem ſenſu minorem: hujuſmodi quippe traditio ex natura ſua reddit hominem inhabilem, ut ſe ulteriùs uxori tradat ad uſum matrimonii. Prima autem minoris probatio non urget, ſed ex æquivocatione procedit, quia modò non loquimur de voto ſolenni, ut præciſè votum eſt, nec illi ſic præciſivè conſiderato vim dirimendi matrimonium attribuimus; ſed loquimur de voto ſolenni, ut eſt votum ſolenne religionis: quo pacto non importat ſolam promiſſionem, ſed etiam perfectiſſimam traditionem, & utrumque vividiùs ſignificatur per vocem, *ſolennis profeſſio*, quâ potiùs ob hanc rationem, quàm voce *votum ſolenne*, in his dubiis communiter utimur. Recolantur ſuperiùs dicta *à num.* 4. Occurritur argumento.

Ad ſecundam probationem negamus conſequentiam, quia traditio, quam emittentes ſimplicia vota in Societate faciunt, non eſt perfectiſſima, ſed limitata, & conditionata, ut diximus *loc. cit.* & *n.* 66. Unde ex natura rei non reddit ſic voventes inhabiles ad contrahendum matrimonium; ſed quod de facto illud dirimat, provenit ex novò jure Eccleſiaſtico per Conſtitutionem Gregorii XIII. ſæpe allegatam. Videantur quæ diximus *num.* 41.

Ad confirmationem, omittendo præmiſſas, negamus conſequentiam; quia etſi omnia perpetua caſtitatis vota ſint ejuſdem ſpeciei in ratione voti præciſivè conſiderata (quod difficultati permittimus;) nihilominus poſſunt differre, & de facto differunt penes modos differentis perfectionis ſibi intrinſecos, & ſecundùm hos diverſos modos poſſunt ex natura rei ſortiri diverſos effectus, ut declaravimus *à num.* 48. Nam votum ſimplex ſolùm eſt promiſſio, Diſſolvitur confirmatio.

non

Digitized by Google

non verò traditio; & ſi fuerit votum ſimplex conſtituens ſtatum religioſum, ut in Societate accidit, non importat omnimodam traditionem, ſed limitatam, & conditionatam: quocirca ſicut ſecum permittit, ac retinet proprietatem, ſeu dominium directum rerum temporalium, ita & poteſtatem abſolutam, & proximam contrahendi; & quod de facto dirimat matrimonium, ſolùm eſt ex Eccleſiæ favore ſibi ſupra propriam exigentiam accidentaliter ſuperaddito, ut conſtat ex dictis *à num.*40. Votum etiam ſolenne caſtitatis ſacris Ordinibus annexum nec convenit neceſſariò ordinatorum ſtatui, poſſet quippe eorum proprius ſtatus ſine tali voto conſiſtere; nec importat omnimodam eorum traditionem, cùm retineant dominium: quocirca, quantum eſt de ſe, non dirimeret matrimonium, niſi Eccleſia ſic ordinatos, & voventes redderet inhabiles ad contrahendum. Cæterùm in ſolenni religionis voto, ſive in profeſſione religioſi ſtatus, non ſolùm datur votum, ſeu promiſſio caſtitatis, ſed etiam intervenit hominis traditio, eaque perfectiſſima, & abſolutiſſima, atque eodem modo à Deo per Eccleſiam, ſive viſibilem ſuperiorem acceptata; & utrumque (nempe promiſſio caſtitatis, & traditio hominis ita abſolutæ, & perfectæ,) convenit eſſentialiter profeſſorum ſtatui; quidquid enim horum auferatur, jam deſtruitur conceptus profeſſionis, & ſolùm relinquitur emiſſio quædam inferior votorum, qualem in Societate faciunt voventes poſt biennium, & non ſunt abſolutè profeſſi, licèt religioſi ſint, ut conſtat ex dictis *num.*42. Hic ergo major, & intrinſecus perfectionis modus repertus in profeſſione, ſeu ſolennibus religionis votis ſufficiens eſt, ut talis profeſſio ex propriis, & ſibi intrinſecis habeat vim dirimendi ſequens matrimonium, ut §. *præcedenti* oſtendimus, licèt prædicta profeſſio in conceptu ſpecifico voti conveniat cum aliis votis. Nam eadem ſpecies cum diverſis modis intrinſecis poteſt habere ex natura rei diverſos effectus, ut exemplis explicuimus *num.*49. Quibus alia addimus: etenim fœmina, & vir ſunt ejuſdem ſpeciei; & tamen vir ob majorem intra eandem ſpeciem perfectionem poteſt eſſe principium activum generationis, quod fœminæ non competit. Lux etiam exiſtens in Sole, & lux in aëre exiſtens ſpecie conveniunt; & nihilominus certum eſt, quod habent differentes modos, & effectus. Sic ergo in propoſito ad confirmationem dicendum eſt.

84. Replica. Sed replicabis; nam ſicut homo poteſt per actum exteriorem ſe tradere Deo cum voto caſtitatis, ita poteſt ſe tradere, & in ejus ſpeciale dominium venire per actum purè interiorem. Sed traditio hoc poſteriori modo facta non dirimit ex natura ſua matrimonium: Ergo nec dirimit, licèt fiat priori modo, & conſequenter profeſſio ſolennis in tali traditione conſiſtens non habet ex propriis, & intrinſecis talem effectum, ſed ex ſola Eccleſiaſtica inſtitutione. Utraque conſequentia rectè infertur ex præmiſſis: & minor eſt certa, quia traditio, & promiſſio purè interiores remanent in ratione voti ſimplicis; ubi enim fiunt abſque formula, ſive ſolennitate extrinſecea (quam Eccleſia invenit, ut docent Bonifacius VIII. & Gregorius XIII. ſæpiùs relati,) nequeunt dici profeſſio, aut votum ſolenne, ut ex ſe liquet: votum autem ſimplex ex natura ſua non dirimit ſequens matrimonium. Major autem probatur; nam quod homo ſe Deo tradat, & conſecret hoc aut illo modo, pendet ex ejus arbitrio; Deus verò poteſt eodem modo acceptare prædictam traditionem, ſive fiat per actum exteriorem, ſive per actum purè internum; & ſive traditio fiat immediatè ipſi Deo, ſive fiat mediante Eccleſia, vel Religione, hæc quippe diverſitas nihil facit ad veram traditionem, & ſpecialem dominii tranſlationem, atque ad veram ejus acceptationem: ergo ſicut homo poteſt ſe Deo tradere per actus exteriores, ita etiam poteſt per actus internos.

Et urgetur; nam ſi homo poteſt immediatè Deo vovere, & Deus poteſt immediatè votum acceptare; quare homo non poterit ſe immediatè tradere, & ab ipſo acceptari, in ejuſque ſpeciale dominium venire, licèt nulla exterior ſolennitas, nullaque acceptatio Eccleſiæ interveniat?

Ad hanc replicam (quæ eſt motivum Scoti ubi ſuprà contra fundamentum D. Thomæ,) reſpondetur negando majorem, quia traditio, ſeu donatio non transfert efficaciter dominium in donatarium, niſi ab eo acceptetur; eſt enim quidam contractus, qui proinde abſque mutuo donantis, & donatarii conſenſu non perficitur: Deus autem hujuſmodi donationes non acceptat, niſi per ſuos miniſtros viſibiles; & ideo nequit fieri traditio hominis, de qua agimus, quin Eccleſia, aut aliquis viſibilis ſuperior illam acceptet. Porrò Deum ita ſe gerere, conſtat: tum quia Deus non ſuſcipit peculiarem curam gubernandi aliquam perſonam; quod tamen faceret ſi acceptaret traditionem hominis ſibi immediatè factam, ſicut eam de facto ſuſcipit ſuperior religionis. Tum quia Deus nec indiget, nec utitur immediatè his rebus exterioribus abſque interventu cauſarum ſecundarum; unde donationem hominis, quæ ſibi immediatè fieret, ut otioſam, aut vanam repudiaret. Tum denique, nam ſi quis vellet transferre immediatè in Deum vineam ſuam, triticum, aut alias res exteriores, abſque interventu miniſtrorum Eccleſiæ, qui bona Dei adminiſtrant, nihil ageret, nec talia ſub ſpeciali Dei dominio conſtitueret; alioquin prædicta bona nullius creaturæ eſſent, nec in talium ablatione furtum committeretur, quæ ſunt omninò abſurda: eadem autem proportionalis ratio eſt de donatione ſui ipſius abſque ulla viſibili Eccleſiæ, vel ſuperioris acceptatione. Unde fieri non valet, quod homo per actus purè internos ſe Deo efficaciter tradat, & ſui in eum transferat ſpeciale dominium. Per quod ſatis patet ad majoris probationem. Augmentum verò difficultatis non urget ob manifeſtam diſparitatem; nam votum ſolùm eſt promiſſio Deo facta, quæ eo ipſo, quod illi placeat, habet proprium effectum, nempe obligare promittentem ad faciendum quod promiſit, quin Deus ex tali promiſſione habeat novum, aut ſpeciale jus in re, licèt obligare poſſit promittentem, ut votum adimpleat. Traditio verò, aut donatio, ſi verè talis, & efficax eſt, transfert actu dominium rei in donatarium, conſtituendo illam ſub ſpeciali ipſius regimine; cúmque Deus hanc ſpecialem regendi hominem curam non ſubeat, ſed viſibili Eccleſiæ regimine utatur, nequit homo ſe Deo tradere, nec

Reſponſio

Digitized by Google

nec ab illo acceptari, niſi mediante Eccleſia, aut alio legitimo, & viſibili ſuperiore. Videantur Sanchez *lib. 7. de Matrimon. diſput.* 25. *num.* 13. & Suarez *tom.* 3. *de Religion. lib.* 2. *cap.* 4. qui hanc communem Theologorum doctrinam, & reſponſionem fuſiùs confirmant.

Sanchez. Suarez.

Alia ſolutio. Addimus, quod licèt prædicta objectio convinceret non repugnare hujuſmodi traditionem per actus purè interiores (qua ſuppoſitione admiſſa, conſequenter dicendum eſſet hominem per eos fieri perfectiſſimè religioſum, & inhabilem ad matrimonium contrahendum:) nihilominus de facto, & ſecundum præſentem providentiam rerum naturis magis connaturalem, qua Chriſtus Dominus inſtituit ſtatum religioſum, aliter omninò contingit: neque enim Deus hominem acceptat ad prædictum ſtatum, niſi obedientiam alicui ſuperiori promittat, in eoque, aut eo mediante ſe tradat ipſi Deo, & acceptetur ab illo. Idque planè conſtat ex ipſa praxi, & communi Eccleſiæ ſenſu, quin aliud judicium, aliamve rationem opus ſit inveſtigare, & adjicere.

85. Tertium argumentum. Arguitur tertiò, quia vinculum ſolennis profeſſionis, & vinculum matrimonii non habent inter ſe repugnantiam, ſed ſunt compoſſibilia: Ergo ſolennis profeſſio ex natura ſua non repugnat matrimonio, nec illud dirimit, ſed id præſtat ex ſola conſtitutione eccleſiaſtica. Conſequentia patet, & antecedens probatur, tum ex dictis *dub. praced.* ubi ſtatuimus, quod profeſſio ſolennis non diſſolvit naturali jure matrimonium ratum præcedens; quod neceſſariò faceret, ſi haberet repugnantiam, aut incompoſſibilitatem cum illo. Tum ex communi, & certa ſententia; nam conjuges poſt matrimonium conſummatum poſſunt ex communi conſenſu ſolennem profeſſionem emittere, & conſtitui verè, & propriè in ſtatu religionis, retento vinculo matrimonii: quod ſatis evincere videtur, vincula matrimonii, & profeſſionis nullam inter ſe repugnantiam habere.

Confirmatio. Confirmatur, quia ſi profeſſio ſolennis naturali jure repugnaret matrimonio, illudque dirimeret, in nullo eventu liceret religioſis matrimonium contrahere: atqui poteſt eſſe non ſolùm licitum, ſed etiam debitum, quod matrimonium contrahant, & generationi incumbant: Ergo profeſſio ſolennis non pugnat naturali jure cum matrimonio. Probatur minor; nam ſi ſpecies humana ad eas anguſtias redigeretur, ut in mundo ſolùm remanerent Monachi, & Sanctimoniales, deberent matrimonia contrahere, & procurare prolem; individua quippe humanæ naturæ tenerentur ad eam ſic conſervandam, ubi aliter ipſi ſubveniri non poſſet.

Satisfit argumento. Reſpondetur argumento diſtinguendò, & explicando antecedens; & ſi ſermo, aut comparatio ſit inter matrimonium antecedens, & ſubſequentem profeſſionem, admittendum eſt; negari verò debet, ſi fiat comparatio inter profeſſionem antecedentem, & ſubſequens matrimonium. Nam ſicut impotentia, quæ matrimonium præcedit, illud dirimit; impotentia verò, quæ poſt matrimonium ſuccedit, illud non diſſolvit: ita proportionabiliter profeſſio ſolennis dirimit ſubſequens matrimonium, ſed non diſſolvit ex natura ſua matrimonium antecedens. Et ratio diſparitatis eſt, nam contrahens matrimonium tradit corpus uxori, obligando ſe ad reddendum debitum, & ad ſimul cohabitandum; qui autem ſupponitur ſolenniter profeſſus, ſive Deo perfectè traditus ad caſtè vivendum, nequit illam traditionem facere, nec talem intentionem habere; atque ideo nequit validè contrahere, & jus Deo acquiſitum auferre: & conſequenter fieri non valet, quod vinculum præcedentis profeſſionis cohæreat cum vinculo ſubſequentis matrimonii. Cæterùm ubi matrimonium ſupponitur ratum, aut etiam conſummatum, fieri poteſt quod unus conjugum ob crimen adulterii amittat jus exigendi debitum, vel quod ambo ex communi ſenſu cedant juri illud petendi, & ſimul cohabitandi; in quo eventu nihil eſt, quod impediat, ut ex pari etiam conſenſu vitam religioſam ſolenniter profiteantur; & per conſequens fieri valet, quod vinculum matrimonii antecedentis componatur cum vinculo ſubſequentis profeſſionis. Idemque proportionabiliter accidit in exemplo proximè allato impotentiæ comparatæ matrimonio antecedenti, & ſubſequenti, ut facilè conſideranti conſtabit. Probationes autem antecedentis hanc tantùm partem, quam concedimus, evincunt; nam in eis fit comparatio profeſſionis ad matrimonium antecedens, quod contractum, & ratum jam ſupponitur. Per quod etiam patet ad difficultatem quam *n.* 75. ſolvendam hoc loco reliquimus.

Diruitur confirmatio. Ad confirmationem concedimus ſequelam, ſi ſermo fiat ſecundùm præſentem, & connaturalem rebus providentiam, & Deus non diſpenſet in vinculo profeſſionis, in quo ſenſu negamus minorem. Ad cujus probationem deſumptam ex eventu adeo metaphyſico, poteſt admitti, quod in tali caſu tenerentur ſolenniter profeſſi contrahere matrimonium, & gignendæ proli incumbere; ſed hoc ideo eſſet, quia Deus per prius diſpenſaret in votis ſolennibus præcedentibus, vel ea irritaret; conſtaretque illis religioſis talis diſpenſatio, vel irritatio ex eiſdem anguſtiis, ad quas Deum redigere naturam humanam cernerent. Unde non infertur, quod ſolennis profeſſio præcedens, & perdurans queat cum ſequenti matrimonio componi; ſed infertur, quod poſſit, Deo ſic diſponente, ceſſare, & matrimonium non impedire.

Vel poteſt ſecundò, & forſan meliùs, reſponderi negando, quod in eo eventu deberent, aut poſſent ſolenniter profeſſi contrahere, & dare operam generationi; nam ſicut qui totam ſuam ſubſtantiam dedit pauperibus, non tenetur, nec poteſt in caſu extremæ neceſſitatis eis ſubvenire, ſupponitur enim nihil habere, per quod ſubveniat: ita qui ſe Deo perfectè tradidit per ſolennem profeſſionem, non obligatur, nec poteſt in caſu extremæ neceſſitatis ſpeciei humanæ illi per generationem ſuccurrere; quippe qui ſupponitur non eſſe ſuus, ſed Dei potiùs, mundo mortuus, & ſpiritualis eunuchus. Quam reſponſionem tuentur Durandus, & Paludanus *in* 4. *diſtinct.* 36. *quæſt.* 2. & Ledeſma *in addit. ad* 3. *part. quæſt.* 41. *artic.* 2. *dub. unic. in reſp. ad* 9. In eamque inclinat Bellarminus *lib.* 2. *de Monachis*, *cap.* 32. ubi aliam affert rationem his verbis: *Ex quo intelligimus, non eſſe certam opinionem eorum, qui dicunt, ſi ſoli eſſent in mundo Monachi, & Sanctimoniales, debere eos conjungi matrimonio ad ſpeciem conſervandam; poſſent enim ejuſmodi credere mundi finem adeſſe, ac proinde non tenerentur votum violare, ut ſpeciem propagarent.* Per quod ſolvitur motivum priori reſponſioni inſertum. Quamvis, ut verum dicamus, nec iſtud Bellarmini motivum, quo jam uſus fuerat Durandus, efficax

Durand. Palud. Ledeſma. Bellarm.

Digitized by Google

efficax ſit; quia adhuc in illo eventu non valerent homines certò judicare, quod inſtaret mundi finis; de illo quippe die nemo ſcit, neque filius hominis ad revelandum; poſſentque proinde dubitare, an prædeſtinatorum numerus (quem tempora expectant,) foret completus, an per ipſos complendus.

86. Quartum argumentum. Arguitur quartò, quia in antiquis Eccleſiæ temporibus votum ſolenne Religionis non dirimebat ſequens matrimonium: Ergo ſignum eſt, quod illud non dirimit jure naturali divino, ſed ſolùm eccleſiaſtico poſt antiquiora illa tempora introducto. Conſequentia eſt manifeſta, & antecedens oſtenditur; nam priſcis illis temporibus Monachi contrahentes matrimonium excommunicabantur quidem, ſed non ſeparabantur, ut conſtat ex Concil. Chalcedonenſi, *act.* 15. *can.* 16. ubi dicitur: *Virginem, quæ ſe Deo conſecravit, ſimiliter & Monachum non licet nuptialia jura contrahere; quod ſi hoc inventi fuerint perpetrantes, excommunicantur.* Et paria decernunt Concil. Ancyranum *can.* 10. & Neocæſareenſe *can.* 1. Ergo antiquis temporibus licèt matrimonia ſolenniter profeſſorum fuiſſent illicita, tamen non erant nulla.

Concil. Chalced.

Diſſolvitur. Reſpondetur negando antecedens; oppoſitum enim ſatis conſtat ex teſtimoniis allegatis *n.* 76. quibus addimus D. Baſilium *in epiſt.* 1. *ad Amphilochium*, ubi ait: *Canonicorum* (hoc eſt, Religioſorum) *fornicatio pro matrimonio non reputetur, ſed eorum conjunctio omninò divellatur.* Et D. Chryſoſtom. *epiſt.* 6. *ad Theodorum lapſum*, ubi inquit: *Honorabiles nuptiæ, ſed te jam ſervare non convenit privilegia nuptiarum, quamvis frequenter hoc ipſum nuptias voces. Ego tamen adulterio illud pejus exiſtimo.* Et Concil. Turonenſe II. ante mille annos celebratum, *cap.* 16. ubi ſtatuit: *Si qui in monaſterio converſi ſunt, nullatenus exinde habeant licentiam vagandi, nec (quod abſit) ullus eorum conjugem ducere; & ſi uxorem duxerit, excommunicetur, & uxoris malè ſociata conſortio, etiam judicis auxilio ſeparetur.* Antecedentis verò probatio nihil evincit, quia continet argumentum purè negativum; ſiquidem teſtimonium Concilii Chalcedonenſis, quod allegat, docet quidem Regulares contrahentes excommunicandos fore; ſed non negat, quod ſint etiam ſeparandi, ſicut neque affirmat, quod eorum matrimonia ſint valida. Unde prædictum ſilentium nihil contra noſtram ſententiam probat, quæ aliunde habet teſtimonia ſibi poſitivè faventia. Alia autem duo Concilia, quæ referuntur, non ſunt ad rem; quia non agunt de Religioſis, ſed de Sacerdotibus, ut ex eorum lectione conſtat; ſicut & quod alia ſit ratio profeſſionis religioſæ, & alia voti ſolennis ſacræ ordinationi adjuncti, ut vidimus *numero* 83.

D. Baſil.

D.Chryſoſt.

Concil. Turonenſe.

Quintum argumentum. Arguitur ultimò; nam ſi profeſſio ſolennis jure naturali dirimeret matrimonium, non poſſet Papa diſpenſare cum ſolenniter profeſſo, ut matrimonium contraheret: Conſequens eſt falſum, ſiquidem Papa circa hoc non ſemel de facto diſpenſavit: Ergo, &c.

Solutio. Reſpondetur concedendo ſequelam, ſi ſermo ſit de diſpenſatione, ut ſolenniter profeſſus conſervans ſtatum ſolenniter profeſſi ducat uxorem; eſt enim talis ſtatus inconjungibilis ex natura rei cum ſequenti matrimonio, ut ſuprà vidimus: quod ſufficit, ut ſolennis profeſſio naturali jure illud dirimat. Sed uberior hujus difficultatis diſcuſſio petit ſpeciale dubium, & fiet in ſequenti.

§. III.

Obſervatio appendix ad tria dubia præcedentia.

Thomas Sanchez Scriptor gravis eſt, & in rebus moralibus habens non contemnendam authoritatem: unde oportet ſcire, in qua fuerit opinione circa præcedentia dubia, in quibus eſſentiam, atque effectus profeſſionis ſolennis expendimus. Suarez enim locis ſuprà relatis, & qui eum ſequuntur, illum pro ſe referunt contra nos; & quidem meritò, ſi ad extima quædam verba ejus operibus aſſuta attendatur. Sed quod Sanchez cum Thomiſtis in hac parte ſenſerit, & quod contraria opinio ejus libris inſerta fuerit arte, aut malitia vel typographi, vel alicujus alterius correctoris veritati Thomiſticæ pravè affecti, ex eiſdem libris evidenter, ut credimus, oſtendi poteſt. Quod hìc breviter præſtare curabimus. 87. Quam ſententiam tenuerit Thomas Sanchez.

Igitur prædictus Author *lib.* 7. *de Matrimon. diſp.* 25. inquirit: *Quæ ſit differentia eſſentialis inter votum ſimplex, & ſolenne profeſſionis, & in quo ſolennitas illa conſiſtat?* Et ſummarium diſputationis ſic habet:

Refertur duplex ſententia, n. 1. & 2.

In quo conſiſtat ſolennitas voti juxta ſecundam ſententiam, n. 3.

In hoc autem numero ſic habet: *Secunda ſententia ait, votum ſolenne, & ſimplex ejuſdem materiæ minimè differre per ſe, & eſſentialiter, ex ipſius voti natura, & ratione, nec jure divino, ſed ſolum accidentaliter, & extrinſecè ex ſola Eccleſiæ conſtitutione decernentis per votum ſolenne dirimi matrimonium ſubſequens, non autem per votum ſimplex.* Et hæc eſt opinio Suarii, & aliorum D. Thomæ contraria. Proſequitur ſummarium:

An in voto ſimplici ſit traditio juxta ſecundam ſententiam, num. 4.

An ſit tanti vinculi votum ſimplex, quanti ſolenne, juxta eandem ſententiam, n. 5.

An differant ſpecie, retentâ eadem ſententiâ, num. 6.

Proponitur ſententia Authoris, n. 7.

Videamus ergo, quæ ſit ſententia *in prædicto num.* 7. relata. Sic habet: *Tertia ſententia ait, votum ſolenne religionis conſiſtere eſſentialiter in traditione actuali dominii ſui ipſius in manus Dei, & manus eorum, qui vicem Dei tenent; ac in eo diſtare à voto ſimplici.* Pro qua refert D. Thomam, & alios plures. Hæc igitur eſt ſententia Authoris. Tum quia ſic conſtat ex ſummario. Tum quia etiam conſtat ex perpetuo, & uniformi ſtylo prædicti Authoris; ſemper enim ſuam ſententiam proponit ultimo loco. Tum quia illam ſententiam latiſſimè confirmat, quod non præſtat pro ſecunda. Unde verba, quæ in calce prædicti numeri conglutinantur, *Quamvis autem, &c.* ejus non ſunt, ſed alterius volentis ipſum corrigere, prout ſua referre putavit. Proſequitur ſummarium: Sanchez docuit vota ſimplicia, & ſolennia diſtingui ex natura rei.

Caſtitas, paupertas, & obedientia ſunt eſſentialiter annexa religioni, n. 8.

Deſideratur ad ſtatum religioſi, ut hæc tria voto aliquo firmentur, n. 9.

Digitized by Google

Exigitur quoque, ut in religione approbata, &c. num.10.

Duplex eſt traditio, num.11.

Eſſentia profeſſionis conſiſtit in traditione, & acceptatione, eſtque profeſſio contractus ultrò, citroque obligatorius, num.12.

Acceptatio voti ſimplicis fit immediatè à Deo, ſecus de ſolenni, n.13.

Explicatur, ac probatur, qualiter traditio ſit de voti ſolennis eſſentia; & circunſtantia adjecta ab Eccleſia ſint conditiones, ſine quibus non, num.14.

Qualiter qui in Societate Ieſu ſimplicia biennii vota emiſerunt, ſint veri, & ex natura rei religioſi, & in illis reperiatur traditio, num.15.

Eſſentia voti ſolennis eſt de jure naturali, & divino: at ſolennitas quoad circunſtantias eſt de jure Eccleſiaſtico. Et explicatur cap. unic. de Voto in 6. n.16.

In votis ſimplicibus, demptis Societatis Ieſu, non eſt traditio, licèt fiant in manu alicujus, num.17.

Non tanti vinculi eſt votum ſimplex, quanti ſolenne religionis, n.18.

Votum ſimplex, & ſolenne religionis differunt ſpecie, num.19.

Magis manifeſtat ſuã mentem. Conſideret prudens Lector hoc ſummarium, in quo Author repræſentat ordinem, & doctrinam illius diſputationis: & vel cæcus erit, vel liquidò recognoſcet alienum prorſus fuiſſe à ſententia illa, quam pittacium, ſeu additamentum *num.* 7. à malo reſartore inſertum ipſi attribuit. Quod evidentiùs adhuc conſtat ex ultima ſummarii parte, quæ ſic habet:

Solvuntur argumenta, & enodatur cap. Rurſus, qui clerici vel voventes, n.24.

Et tamen in prædicto numero nec ſolvuntur argumenta, nec ulla mentio, aut inſinuatio fit capitis *Rurſus*. Quod manifeſtat doctrinam Thomæ Sanchez in eo numero abraſam eſſe, & adulterinum partum ei ſubrogari. Sed vitium hoc latêre non potuit, quippe corrector ille improvidus fuit parcendo aliis, ex quibus evidenter deprehenditur, quod Sanchez in hac diſputatione tenuit communem Thomiſtarum ſententiam aſſerentem vota ſimplicia, & vota ſolennia diſtingui ex natura rei, & non ex ſola conſtitutione Eccleſiaſtica. Nam in eodem opere, *lib.8. diſput.8.* inquirit, *An Pontifex valeat in impedimento voti ſolennis caſtitatis, Ordinis ſacri, vel Religionis matrimonium dirimenti diſpenſare?* Et quoad utramque partem tenet opinionem affirmativam. Sed pro ſententia, quæ negat poſſe Pontificem diſpenſare in voto ſolenni religionis (quam *num.6.* refert,) inter varia argumentum quintum opponit hoc modo: *Quia juxta veriorem ſententiam à nobis probatam libro præcedenti, diſput.25. num.14. eſſentia hujus voti conſiſtit in traditione facta Deo.* Ecce qualiter fatetur ſe probaſſe veriorem ſententiam eo loco, quem ſuprà expendimus,& quem turpiter emendator vitiavit. Et in reſponſione ad illud argumentum prædictam ſententiam non negat, nec retractat, ſed reſpondet *gratiâ communis boni poſſe rem traditam auferri.* Et *num.7.* occurrens his, quæ obſtare videntur, ne Pontifex valeat in impedimento voti ſolennis diſpenſare, inquit: *Nec ſimiliter traditio, in qua verè ſolennitas voti conſiſtit, huic diſpenſationi obſtat, &c.*

Quæ planè evincunt, quod Sanch. *in diſput.25. ſuprà cit.* firmaverit, ac tenuerit communem Thomiſtarum doctrinam.

Sed age, regrediamur ad eundem locum, ubi immediatè proponit diſputationem 26. & inquirit: *Quo jure votum ſolenne in profeſſione religionis emiſſum matrimonii contractum poſtea initum dirimat?* Et ſummarium ſic habet. 88.

Matrimonium ſubſequens eſt irritum poſt ſolennem profeſſionem, num.1.

Refertur ſententia aſſerens id eſſe ex iure Eccleſiaſtico, num.2.

Refertur alia ſententia, num.3.

Proponitur Authoris ſententia, num.4.

Ibi autem inquit: *Tertia ſententia ait, votum ſolenne profeſſionis religionis ex vi ſua, ac iure naturali divino vim habere matrimonium poſtea initum irritandi, ſecluſo quocunque iure Eccleſiaſtico.* Firmatur eadem veritas. Quam ſententiam validè confirmat, & denique addit: *Concluditur igitur, ſuapte naturâ, ſecluſo quocumque iure Eccleſiaſtico, profeſſionem præcedentem impedire valorem matrimonii ſubſequentis. Et ideò hanc partem tuentur D. Thomas, &c.* Hanc igitur ſententiam tenuit ipſe Sanch. Tum quia ita dicitur in ſummario. Tum quia juxta communẽ ejus methodum ſemper tuetur ſententiam, quam ultimo loco proponit. Tum quia ſi ejus ſententia fuiſſet profeſſionem dirimere matrimonium ſolo jure Eccleſiaſtico, quod defendit opinio *num.2.* relata, diceretur in ſummario: *Proponitur Authoris ſententia, num.2.* Unde liquidò apparet, quàm frivolè emendator ille in calce diſputationis conglutinaverit: *Ex his ſententiis prima omninò tenenda eſt, &c.* Et cùm ſummarium promittat, *Solvuntur argumenta, num.5.* reſponſiones illæ ablatæ ſunt. Sed hanc emendatoris malitiam revincunt præter dicta, alia quæ Sanchez in eodem opere habet, & palam demonſtrant ipſius ſententiam fuiſſe, quod profeſſio ſolennis non ex ſola Eccleſiæ conſtitutione, ſed jure naturali divino dirimit matrimonium; nam *eodem lib.7. diſputatione* 78. inquirit: *An ſacer ordo dirimat matrimonium ſubſequens, & quo iure?* Et *num.9.* proponit ſententiam aſſerentem, quod jure divino. Pro qua arguit in hunc modum: *Quia cap. unico de voto in 6. æquiparantur votum ſolenne ordinis ſacri, & profeſſionis. Hoc autem dirimit iure divino, ut diximus diſputatione 26. num.4. Et confirmatur, quia in ordine ſacro eſt traditio, ſicut in profeſſione, &c.* Ubi palam concedit, ſe loco citato, quem proximè expendebamus, docuiſſe profeſſionem dirimere jure divino matrimonium. Idque magis liquet ex reſponſione, quam *num.14.* proponit his verbis: *Ad 1. dic, æquiparari quoad matrimonii diſſolutionem, non autem quoad ius, quo id competit.* (Si autem profeſſio dirimeret ſolo jure Eccleſiaſtico, æquipararentur etiam quoad jus.) *Ad confirmationem conſtat ex dictis diſputatione præcedenti, num.17. ubi diximus, non eſſe* (ſcilicet in ordine ſacro) *traditionem quoad caſtitatem ſervandam.* In qua traditione ponit differentiam intrinſecam inter votum ſolennis profeſſionis, & alia vota. Liquet etiam ex reſponſione ad motiva ſecundæ ſententiæ aſſerentis, Ordinem dirimere jure divino matrimonium, non quidem ratione Ordinis, ſed ratione ſolennitatis voti: quæ in hunc modum diluit num. 14. *Ad argumentum, & confirmationem ſecundæ ſententiæ propoſita num. 10.* dic

Digitized by Google

dic evidenter concludere , ſi id votum eſſet verè, & per ſe ſolenne , inſtar voti profeſſionis. At eſt tantùm per accidens ſolenne , atque ideo neque id votum habet ex ſe dirimere. Si autem Sanchez cenſet eſſe evidens , quod Ordo ſacer dirimeret matrimonium , non ex ſolo jure Eccleſiaſtico , ſi votum ei annexum eſſet per ſe ſolenne , ad inſtar voti profeſſorum ; quomodo potuit ſentire , quod votum ſolennis profeſſionis non dirimit ex natura rei , & quod ſolùm differt ab aliis votis ex Eccleſiæ conſtitutione, ut correctot ille per ipſius opera ſpargere auſus eſt ?

Alia fundamenta. Verùm adhuc occurrunt non minùs evidentia hujus falſificationis ſigna. Inquirit Sanchez *lib. 8. diſputatione* 8. an Pontifex poſſit diſpenſare in voto ſolenni Religionis ? Et reſpondet affirmativè. Sed ſuæ reſolutionis occaſione excitat aliam difficultatem *num.* 10. his verbis : *An diſpenſatio Pontificia in voto ſolenni profeſſionis abſque cauſa conceſſa ſit valida , ac proinde matrimonium illius profeſſi ſit firmum, ac liceat illi petere , & reddere ?* Et refert ſtatim affirmativam aliquorum opinionem. Sed ipſe ſubdit : *Verùm doctrina hæc mihi diſplicet , quatenus ait matrimonium illud fore legitimum ratione bonæ fidei contrahentium , quòd bona fides à culpa eximat , non tamen reddat diſpenſationem validam. Et cùm diſpenſatio hæc ſit in jure naturali dirimente matrimonium impedimento , erit irrita conceſſa abſque cauſa , ac ſubinde matrimonium erit irritum.* Sentiebat ergo hic Author, profeſſionem ſolennem eſſe impedimentum naturali jure dirimens matrimonium : tum quia manifeſtè aſſerit diſpenſationem illius eſſe diſpenſationem in jure naturali : tum quia ſi ita non eſſet , diſpenſatio valida foret , & firma ; ſiquidem notum eſt , diſpenſationem ſuperioris in jure à ſe condito tenere , etiamſi fiat ſine cauſa. Unde ipſe Sanchez (quod eſt aliud evidens ſuæ mentis ſignum) ſtatim addit : *Poteſt tamen doctrina hæc valde probabiliter ſuſtineri innitendo alii fundamento* (alii , inquit, non ſuo ;) *nimirum quià valde probabile eſt , impedimentum hoc jure ſolo humano dirimere , ut ex multis retulimus libro præcedenti , diſputatione 26.* Non dixit , *ut cum multis diximus , aut ſtatuimus ; ſed , ex multis retulimus* , ut magis ſignificaret , hanc ſecundam reſponſionem priori contrariam non eſſe juxta ejus ſententiam , aut principia , ſed juxta aliorum opinionem valde probabilem, palam exprimens, ſententiam ſuam, quam ſtatuerat *lib.7. diſputatione 26.* eſſe, quod profeſſio ſolennis non ſolo jure Eccleſiaſtico, ſed jure etiam naturali divino dirimit ſubſequens matrimonium , quidquid emendator ille ipſi voluerit impingere.

89. Hæc ſufficere videbantur , ut Lector evidenter cenſeret , Sanchez renuiſſe principalia aſſerta , quæ in hac materia ſtatuimus , nempe votum ſolenne profeſſionis diſtingui ab intrinſeco , & non ſolo jure Eccleſiaſtico à voto, tam ſimplici , quàm ſolenni ſacræ ordinationi annexo ; & votum ſolenne profeſſionis dirimere jure naturali divino , & non ſolo jure Eccleſiaſtico ſubſequens matrimonium. Sed poteſt id amplius confirmari oſtendendo propriam hujus Authoris mentem , & correctoris falſitatem. Inquirit lib.7. diſputatione 27. *An ordini ſacro ſit jure divino annexa continentia , & obligatio ad illam ſit ex voto annexo , an ex ſola Eccleſiaſtica lege : & in quo eſſentialiter voti il-*

Confirmatio.

lius ſolennitas conſiſtat ? Hanc præ aliis diſputationem adulteravit correctoris manus , quia in ea præ aliis Author expreſſiùs loquebatur conformiter ad ea , quæ dixerat *diſputatione* 25. *&* 26. immediatè præcedentibus , ut ſuperiùs vidimus. Et cùm omnia ferè in ea diſputatione invertantur , reſecentur, abradantur , adhuc infelix deprehenditur labor in decipiendo. Nam ſic poſt alia habet ſummarium Auctoris.

An votum ſolenne Ordinis conſiſtat in vera traditione , & ſit per ſe , & ex natura ſua ſolenne ? Refertur opinio num. 16. Et in hoc *num.* 16. proponitur opinio affirmans , quod votum ſolenne Ordinis convenit in ſpecie cum voto ſolenni profeſſionis , & quod hæc vota ſolùm differunt ſecundùm diſpoſitionem Eccleſiæ. Sed proſequitur ſummarium.

Proponitur ſententia Authoris, num. 17. *& ibi enodatur cap. unicum , de Voto in* 6. Et ſententia, quæ hoc numero refertur , eſt communis Thomiſtarum aſſerentium , prædicta vota diſtingui ex natura rei , & non ſola Eccleſiaſtica conſtitutione. Caput verò unicum , *de Voto in* 6. cujus explicatio , aut enodatio promittitur , eſt illud maximum, ut Adverſarii putant , ſuæ opinionis fundamentum ; quippe in eo dicitur, ſolennitatem ſola Eccleſiaſtica conſtitutione eſſe inventam. Unde Sanchez opus non haberet ipſum exponere , aut enodare , ſi fuiſſet in prima opinione. Sed videat Lector correctoris audaciam. Suſtulit ab eo numero prædicti capitis enodationem , & in calce opinionem, quam voluit , inſeruit ab illis verbis : *Cæterum retentâ noſtrâ ſententiâ , &c.* Infeliciter tamen , ut diximus in decipiendo inſudavit ; oppoſitum enim liquidò apparet tum ex dictis, tum ex ſummario, quod ſic proſequitur.

Solenne ordinis differt ſpecie à ſolenni profeſſionis , non autem à voto ſimplici, nec ex natura rei, num. 18.

*Initiatus ordine ſacro fornicans eſt reus ſacrilegii , ac tenetur eam circumſtantiam fateri, num.*19.

Et poſt alia, quæ ad rem non faciunt :

*Profeſſus fornicans non ſatisfacit , ſi ſe votum emiſiſſe dicat, n.*27.

*Nec ſi ſit ſimul Sacerdos, & dicat ſe eſſe Sacerdotem, num.*28.

*Nec ſi dicat ſe feciſſe votum ſolenne , ſed debet ſe profeſſum dicere, n.*29.

*Satisfacit dicens ſe eſſe , ſacerdotio tacito , profeſſum, num.*30.

*Sacerdos non profeſſus fornicans ſatisfacit dicens ſe eſſe Ordinis ſacri, n.*31.

*Imò ſat eſt dicere ſe contra votum deliquiſſe, num.*32.

*Nec Epiſcopus, aut Prælatus religionis fornicans tenetur, ſecluſo ſcandalo , circumſtantiam dignitatis fateri , n.*33.

*Si religioſus Societatis Ieſu nondum ſolemniter profeſſus fornicetur , ſatis fatetur dicendo ſe peccaſſe contra votum caſtitatis, num.*34.

Ex his ſatis conſtat, quantam Sanchez recognoverit diſtinctionem inter votum ſolenne profeſſionis, & alia vota, tam ſolennia Ordinis , quàm ſimplicia ſtatum religioſum conſtituentia, cujuſmodi ſunt illa, quæ poſt biennium emittuntur in ſacra Societate. Sed adulterator omnia pervertit inſerendo , & ſeminando in diſputationis corpore aſſertiones ſummario prorſus contrarias. Nec hæc videntur , imò nequeunt eſſe ſolius

Aa 2 typogra

Digitized by Google

typographiæ vitia, quoniam in erroribus non datur ſtudioſa adeo conſequentia, qualem hic cernimus. Nec prodeſt recurrere ad Summam, in qua Sanchez *lib.5. cap.1. & 2.* tuetur opiniones nobis in hac parte contrarias; nam prædictum opus prodiit poſt Authoris mortem; & qui ejus ſcripta hactenus relata, ipſo vivente adeo vitiavit, faciliùs potuit ejus Summæ ingerere quidquid ſua intereſſe cenſuit.

90. Urgens alia confirmatio. *Baſil. Pont.*

Confirmatur noſtra non tam ſuſpicio, aut conjectatio, quàm evidentia, ex his, quæ ſcribit Baſilius Pontius *lib.7. de matrimonio*, quam orditur his verbis: *Cùm agendum ſit de impedimento voti ſolennis dirimente, placet à capite rem iſtam exordiri, & arduam, involutam, & perdiffi.ilem materiam de voti monaſtici ſolennitate exactè, quantum in me fuerit, diſcutere, in unum colligens ea, quæ de hoc argumento variis in locis ſcripſi. Pœnitet enim me dum lego Sancium in iſta diſputatione, quòd Theologus, & è Societate Ieſu tam parum feliciter de hoc argumento, quod tamen maximè ad Societatis inſtitutum illuſtrandum attinet; diſputaverit:* Profectò non potuit Baſilius hanc infelicitatem deplorare in eo, quod Sanchez hanc materiam minùs luculenter tractaverit; uberrimè quippe, & perdoctè illam verſat, ſicut quaſvis alias difficultates. Nec potuit in eo pœnitere, quod elegerit opiniones judicio Baſilii falſas, ſi Sanchez verè docuit quas ei corrector impingit; nam eaſdem tenet Baſilius, nempe votum ſolenne profeſſionis diſtingui ab aliis ſolo jure eccleſiaſtico, & eodem tantùm jure dirimere matrimonium. Et rurſum ſuppoſitâ hac opinionum electione, quam emendator detulit Sancio, nihil in eo videret Baſilius, quod diſpliceret ob minorem aliquam in ſacram Societatem, cujus Sanchez erat, reverentiam, ut Baſilius ſignificare videtur; nam prædictæ opiniones ſunt illi Inſtituto maximè affines, ſicut oppoſitæ, quas tuemur, cenſentur (licèt falsò) non ſatis cum eo cohærere. Vidit ergo Baſilius, quæ nos videmus, & quæ omnes non cæci videre poſſunt, docuiſſe videlicet Sanchez diſtinctionem ex natura rei inter votum ſolenne profeſſionis, & alia vota, illudque vi ſua dirimere ſubſequens matrimonium. Quod Baſilio minùs gratum fuit, putavitque fore Societati. Et propterea dixit prædictum Authorem in hac materia parum feliciter laboraſſe. Et forſan Baſilius ante illius operis impreſſionem jam viderat proprias ſententias Sancii in codicibus manuſcriptis, quas ipſe ſcholaſticis aut dictabat, aut concedebat: familiare quippe eſt viris doctis hæc cupere, procurare, & tranſcribere præveniendo aliorum ſtudia, & typographiæ divulgationem. Hæc ſufficiunt (ut judicaturum ſperamus Lectorem,) ne Sañchez pro contraria opinione recenſeatur, ſed poſſimus pro præcedentibus noſtris aſſertionibus tam gravem Authorem referre.

DUBIUM VII.

An Summus Pontifex poſſit diſpenſare cum ſolenniter profeſſo, ut contrahat matrimonium.

SI verum eſſet, profeſſionem ſolennem ſolo jure Eccleſiaſtico ſubſequens matrimonium dirimere, ut docent Authores relati *num.82.* facilè conſtaret pars affirmativa in præſenti difficultate; quippe certum eſt, quemlibet ſuperiorem poſſe diſpenſare in jure à ſe condito. Quinimò ex eodem principio inferretur, diſpenſationem, ut ſolenniter profeſſus contraheret, datam etiam ſine juſta cauſa tenere, & validam eſſe. Sed quia cum veriori ſententia docuimus contrarium, ſcilicet profeſſionem ſolennem jure naturali divino dirimere matrimonium, idcirco obligamur rem hanc diſcurere, ut argumento propoſito *num.86.* pleniùs ſatisfiat. In qua difficultate aliqui Authores nobiſcum in dubio præcedenti ſentientes quaſi appendicem ſuæ reſolutionis exiſtimant, quod Pontifex nequeat prædictam diſpenſationem concedere; ducuntur enim contrario principio, nempe Papam non poſſe diſpenſare in jure à ſe non condito, quale eſt jus naturale divinum. Sed principium iſtud ſic generaliter ſumptum rem non evincit, quia certum eſt, Pontificem poſſe in jure divino diſpenſare, ut patet cùm diſpenſat in votis ſimplicibus, quæ ſemel facta jure divino obligant; ſive diſpenſatio pontificia ſit relaxatio in parte juris divini, ſive ſubtractio materiæ ſub voto cadentis, ſive ceſſio Dei nomine facta, quæ præcedentem acceptationem deponit, & obligationem remittit. Unde nonnulli ex Authoribus, qui docent ſententiam noſtram *num.77.* ſtatutam, ſimul tuentur poſſe Pontificem cum ſolenniter profeſſo diſpenſare, ut contrahat matrimonium, ſubſcribuntque quantum ad hoc Authoribus relatis *num.82.* Et ideo oportet dubium iſtud ſpecialiter diſcutere, & decidere, Quod procedit datâ, & factâ ſuppoſitione reſolutionis dubii præcedentis, ne circa motiva jam ſæpiùs convulſa iterum implicemur, aut detineamur. Status quæſtionis.

§. I.

Eligitur negativa ſententia, & authoritate D. Thomæ firmatur.

DIcendum eſt, Summum Pontificem non poſſe diſpenſare cum ſolenniter profeſſo, ut contrahat matrimonium. Sic docet Angelicus Præceptor locis ſtatim referendis, cui ſubſcribunt communiter diſcipuli. Capreolus *in 4. diſtinct.33. quæſt. unica, immediatè ante ſolut. ad 1.* Aureoli, Deza *ibidem, quæſt. unica, art.3. notab.3. & 5.* Sotus *diſtinct.38. quæſt.2. artic.2. concl.2.* & *lib.7. de Iuſtit. quæſt.4. art...* Turrecrem. *cap.1. n.27. q.1.* Sylveſter *verbo Votum 4. quæſt.5.* Bergomenſis *dub.1208.* Bartholom. de Ledeſma *de Matrim. dub.33. in fine*, Petrus de Ledeſma *in 2. part. Summæ, tract.10. de Voto, cap.8. pagina nobis 648.* Ludovicus Lopez *1. part. Inſtruct. cap.49. & 2. part. ubi de matrim. cap.48.* Ioannes Nicolaï *in additionibus ad Summam Raynerii, tom.1. verbo Continentia, cap.6. & tom.3. verbo Votum, cap.8. & in ſcholiis ad 2.2. quæſt.88. art.11.* Sylvius *in addit. ad 3. part. art.2. dub.2. in fine*, Martinez de Prado *tom.2. cap.41. de Voto, quæſt.14. §.2. num.10.* Ioannes à S. Thoma *2.2. diſp.29. art.19.* Goner. *de Matrim. diſp.9. art.2. §.4.* Labat *eodem tract. dub.8. §.1.* Aragon. *2.2. quæſt.88. art.11.* & alii plures. Idem etiam tuentur B. Albert. *in 4. diſt.38. artic.16. & 18.* Eſtius *ibidem, §.6.* Abulenſis *cap.30. Numer. quæſt.109.* Altiſiodorenſis *lib.3. Summæ, tract.28. cap.1. quæſt.2.* Almainus *de poteſtate*

91. Concluſio. *D. Thom. Capreol. Beza. Sotus. Turrecrem. Bergomēſis. Bartholom. Ledeſma. Petrus Ledeſma. Ludovicus Lopez. Rayner. Sylvius. Martinez de Prado. Ioan. à S. Thom. Gonet. Labat. Aragon. B. Albert. Abulenſis. Altiſiod.*

Digitized by Google

Viguerius. Turrianus. Gloſſa. Tabiena. Armilla.

poteſtate Papæ, *cap.* 15. Viguerius *lib. Inſtitut. cap.* 5. §. 5. *verſic.* 14. Turrianus *lib. de votis monaſt. fol.* 37. Gloſſa *in cap. Cùm ad monaſterium*, *verb. Abdicatio*, *de ſtatu monach. & in cap. Sunt quidam*, *verb. Apoſtoli*, 25. *quæſt.* 1. Tabiena *verb. Diſpenſatio*, *quæſt.* 7. Armilla *verb. Diſpenſare*, *numero* 12. & alii plures.

Probatur ex D.Thoma.

Probatur primò authoritate D. Thom. *in hac* 2. 2. *quæſt.* 88. *articulo* 11. ubi hæc habet: *Non poteſt facere aliquis Eccleſiæ Prælatus, ut id quod eſt ſanctificatum, ſanctificationem amittat, etiam in rebus inanimatis; putà quod calix conſecratus deſinat eſſe conſecratus, ſi maneat integer. Vnde minùs poteſt hoc facere aliquis Prælatus, ut homo Deo conſecratus, quandiu vivit, conſecratus eſſe deſiſtat. Solennitas autem voti conſiſtit in quadam conſecratione, ſeu benedictione voventis, ut dictum eſt. Et ideo non poteſt fieri per aliquem Prælatum Eccleſiæ, quod ille, qui votum ſolenne emiſit, deſiſtat ab eo, ad quod eſt conſecratus; puta quod ille, qui eſt Sacerdos, non ſit Sacerdos, licèt poſſit Prælatus ob aliquam cauſam exequutionem ordinis inhibere. Et ſimili ratione Papa non poteſt facere, quod ille qui eſt profeſſus religionem, non ſit religioſus; licèt quidam Iuriſtæ ignoranter contrarium dicant. Eſt ergo conſiderandum, utrùm continentia ſit eſſentialiter annexa ei, ad quod votum ſolennizatur; quia ſi non eſt ei eſſentialiter annexa, poteſt manere ſolennitas conſecrationis ſine debito continentiæ; quod non poteſt contingere, ſi ſit eſſentialiter annexa ei, ad quod votum ſolennizatur. Non eſt autem eſſentialiter annexum debitum continentiæ Ordini ſacro, ſed ex ſtatuto Eccleſiæ. Vnde videtur, quod per Eccleſiam poſſit diſpenſari in voto continentiæ ſolennizato per ſuſceptionem ſacri Ordinis. Eſt autem debitum continentiæ eſſentiale ſtatui religionis, per quem homo abrenuntiat ſæculo, totaliter Dei ſervitio mancipatus. Quod non poteſt ſimul ſtare cum matrimonio, in quo incumbit neceſſitas procurandæ uxoris, & prolis, & familiæ, & rerum quæ ad hoc requiruntur. Vnde Apoſtolus dicit* 1. *ad Corinth.* 7. *quod qui eſt cum uxore, ſolicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt. Vnde nomen monachi ab unitate ſumitur per oppoſitum ad diviſionem prædictam. Et ideo in voto ſolennizato per profeſſionem religionis non poteſt per Eccleſiam diſpenſari.* Hæc Divus Thomas. In quibus adeo apertè tradit aſſertionem noſtram, ut vel illi qui in ſui patrocinium alia Sancti Doctoris teſtimonia torquere ſolent, aut eludere, hic palam fateantur ſe agere contra illum.

92. Interpretatio Caietani.

Sed Cajetanus, ne D. Thomam deſerere, aut impugnare videatur, reſpondet reſolutionem in verbis proximè relatis contentam non eſſe Authoris ſententiam, ſed opinionem, quatenus à Decretali, *Cùm ad monaſterium*, de ſtatu monachorum (quam ille ſic intellexit,) dependet. *Vnde*, inquit Cajetanus, *ſtatim poſt Decretalem ſubdit: Ideo aliter videtur dicendum.* Quæ verba ſunt loquentis tantùm opinativè.

Refellitur.

Hæc verò interpretatio dum S. Doctorem ab electione prædictæ opinionis excuſare videtur, majoris delicti, ut ſic dicamus, accuſat imponendo ipſi, quod non rectè intellexerit Decretalem, quam pro ſua reſolutione allegat. Sed Cajetanus nec eſt, nec intellexit ſupra magiſtrum; legitimus enim Decretalis ſenſus eſt illemet, quem S. Doctor expendit, ut ex dicendis conſtabit. Aliunde verò motivum, cui Cajetani ſuſpicio hæret, ut dicat D. Thom. loqui non ex propria ſententia, ſed opinativè, minimè ſubſiſtit: tum quia D. Thom. ſub illis verbis, *videtur dicendum*, ſolet ſuas ſententias proponere. Tum quia abſque ullo additamento difficultatem reſolvit in fine corporis, dicens: *Et ideo in voto ſolennizato per profeſſionem religionis non poteſt per Eccleſiam diſpenſari.* Tum denique, nam ex oppoſito fieret, S. Doctorem difficultatem adeo gravem à ſe propoſitam non reſoluiſſe; ſed opiniones tantùm recitaſſe: quod alienum prorſus eſt ab illo magiſtrali, & reſolutorio modo, quem in omnibus ſcriptis obſervat.

93. Alia evaſio.

Araujo autem, & quidam alii, cùm videant S. Doctorem in loco proximè relato tam apertè tenere noſtram ſententiam, ut eum eludere nequeant, non curant illum exponere, ſed fatentur ſe recedere ab illo in prædicto loco, ſequi autem ipſius ſententiam *in* 4. *diſtinct.* 38. *q.* 1. *artic.* 4. *quæſtiunc.* 1. *ad* 3. ubi relatis motivis aſſerentium nullum poſſe in voto ſolenni diſpenſare, eiſque impugnatis, ſubdit: *Et ideo alii dicunt probabilius, quod ſi communis utilitas totius Eccleſiæ, aut unius regni, vel provinciæ expoſcerent, poſſet convenienter & in voto continentiæ, & in voto religionis diſpenſari, quantumcunque eſſet ſolennizatum. Non enim per votum poteſt ſe homo deobligare ab eo, in quo tenetur alteri, ut dictum eſt. Vnde talis poſſet imminere neceſſitas, quod poſſet alicui juſtè prohiberi, ne continentiam, aut religionem voveret. Et eadem neceſſitate manente, poteſt etiam in voto diſpenſari jam acto.*

Confutaturi D. Thom.

Verùm hæc reſponſio majus robur addit noſtræ aſſertioni; quia ſi D. Thom. ut reſpondens ſupponit, docuit *in* 4. votum ſolenne religionis diſpenſari poſſe, non deſereret prædictam opinionem, niſi aliquo urgenti motivo ejus intellectum convincente opprimeretur: at illam deſeruit, & noſtram docuit in poſteriori ſcripto, nempe loco ſuprà allegato *ex* 2. 2. Senſit ergo S. Doctor longè probabilius eſſe, quod nemo poteſt in ſolenni religionis voto diſpenſare. Qui diſcurſus probat non ſolùm D. Thomam pro nobis eſſe, ſed urgentiora etiam eſſe noſtræ aſſertionis motiva.

Diximus, *ut reſponſio ſupponit*, quia reverà D. Thom. illam ſententiam eo loco non docuit. Refert quidem S. Doctor opinionem negantium, poſſe in tali voto diſpenſari, & fundamenta quibus aliqui utuntur, illaque reſpuit, non quia inferant falſum, ſed quia media inefficacia ſunt ad concluſionem. Unde ſubdit, quod *alii dicunt probabilius*, non non quidem abſolutè; ſed attentis illis præcisè rationibus, quas Authores utriuſque opinionis expendunt. Et idcirco non dixit, ut ſolet, *Reſpondeo dicendum*, vel *Ad* 3. *dicendum*; ſed duntaxat, *Alii dicunt probabilius*, comparatione utique facta ad rationes allatas pro priori dicendi modo. Quod verò S. Doctor oppoſitum abſolutè *in eodem* 4. *libro* tenuerit, liquet *ex eadem diſtinct. & quæſt. articulo* 2. *quæſtiunc.* 2. ubi ait: *Virtus voti eſt obligatio, quæ quidem virtus eſt completè in voto ſolenni, cujus obligatio in nullo caſu poteſt irritari, &c.*

Digitized by Google

Non enim eſt credibile, quod in duobus illis articulis tam immediatis docuerit ſententias contrarias. Unde Bergomenſis utrumque locum conferens *dub.* 1108. rectè obſervavit, quod *in 4. Sentent. loquitur ſecundum opinionem aliorum; ideo dicit, quod alii dicunt probabilius: unde ibi reſpondet argumentis ad utramque partem. In 2. 2. verò loquitur ſecundum propriam ſententiam.*

Bergomenſ.

Addimus D. Thomam in eo loco difficultatem hanc obiter occaſione argumenti attigiſſe, & tantum pronuntiaſſe ſententiam circa probabilitatem, quam motiva ibi tantùm expenſa fundabant; ſed nec ſuam mentem aperuiſſe, nec omnia motiva explicaſſe. Et eodem modo ſe geſſit *in 4. ad Annibaldum, diſt.* 38. *quæſt. unica, artic.* 2. *in reſponſ. ad* 2. proponit enim aliqua argumenta pro una, & altera parte, ſed nihil reſolvit. Quo loco impreſſio Romana edita juſſu Pii V. habet in margine: *Hanc primam ſententiam* (quæ negat poſſe in ſolenni profeſſione diſpenſari) *S. Doctor ampleſtitur* 2. 2. *quæſtione* 88. *articulo* 11. *Cardinalis autem Cajetanus minùs piè contra Doctorem S. cum ſecunda ſentire maluit, ut patet ibi in ejus comment.* Et idem (quidquid tergiverſentur,) dicito de Araujo, & quovis alio Thomiſta tenente opinionem noſtræ aſſertioni contrariam.

Nota.

§. II.

Expenditur ratio fundamentalis Doctoris Angelici.

94. Ratio Divi Thomæ.

Secundò probatur ratione D.Thomæ; quoniam Pontifex nequit diſpenſando efficere, vel quod ſolenniter profeſſus perſeverans in ſtatu religioſi poſſit matrimonium contrahere; vel quod talem ſtatum exuat, & religioſus non ſit: Ergo Pontifex nequit cum ſolenniter profeſſo diſpenſare, ut contrahat matrimonium. Conſequentia eſt manifeſta, quia non eſt excogitabilis alius modus, quo diſpenſari poſſit cum religioſo ad contrahendum; quippe aſſignati important extrema contradictionis, ſcilicet perſeverare religioſum in ſtatu talis, & non perſeverare religioſum in tali ſtatu. Antecedens autem quoad primam partem facilè oſtenditur; nam Pontifex nequit ſua diſpenſatione mutare rerum eſſentias, ſive (& idem eſt) variare prædicata rebus eſſentialia; ſed ad ſtatum religioſum eſſentialiter pertinet votum caſtitatis, ut conſtat ex ſuprà dictis *dub.* 1. *n.* 5. *&* 6. Ergo Pontifex efficere non valet, quod religioſus maneat religioſus ſine voto caſtitatis: Sed diſpenſando ut religioſus manens religioſus contraheret illud, abſolveret ab obligatione & voto ſervandi caſtitatem: Ergo Pontifex nequit diſpenſandò efficere, quod religioſus perſeverans in ſtatu religioſi poſſit contrahere matrimonium. Et hanc partem ad minus evincit textus *in cap. Cùm ad monaſterium, de ſtatu monach.* ubi Innocentius III. inquit: *Nec exiſtimet Abbas, quod ſuper habenda proprietate poſſit cum aliquo monacho diſpenſare, quia abdicatio proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis adeo eſt annexa regulæ monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex poſſit licentiam indulgere.* Significat enim Pontifex abdicationem proprietatis, & cuſtodiam caſtitatis eſſe adeo intima ſtatui monachali, ut oppoſitum indulgeri non poſſit, componendo ſcilicet, & conjungendo in eodem ſuppoſito, quod ex una parte ſit verè religioſus, & ex altera ſit liber à vinculo paupertatis, & caſtitatis. Quem ſenſum contrariæ opinioni favorabiliorem, ne prædicta deciſione percelli videatur, eligunt communiter ejus Authores, Durandus, Paludanus, Cajetanus, Azor, Valentia, Sanchez, Leſſius, Baſilius, & alii, quos refert, & ſequitur Barboſa *de jure Eccleſiaſtico, lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 131. Unde Adverſarii communiter hanc antecedentis partem concedunt. Nec adversùs illam poteſt objectio alicujus momenti formari, niſi deſumatur ab exemplo aliquorum religioſorum militarium, qui uxores ducunt. Sed hos non eſſe verè, & propriè religioſos, conſtat ex ſuprà dictis *num.* 13. Unde in hac parte ampliùs roboranda non oportet immorari, quam etiam Divus Thomas in ſuo diſcurſu tanquam per ſe notam ſupponit.

Innoc. III.

Barboſa.

Poſterior verò antecedentis pars, in qua eſt difficultas, probatur; nam homo per profeſſionem ſolennem conſecratur Deo: Sed id quod Deo eſt conſecratum, quandiu manet in rerum natura, nequit non eſſe conſecratum: Ergo per nullam Pontificis diſpenſationem fieri valet, quod qui ſemel eſt Deo conſecratus, ſeu religioſus, quandiu in rerum natura manet, deſinat eſſe Deo conſecratus, ſive religioſus; & conſequenter nequit Pontifex hac via per ſuam diſpenſationem efficere, quod religioſus poſſit contrahere matrimonium. Hæc ſecunda conſequentia patet ex prima, quia ſtatui religioſi eſſentialiter convenit obligatio ſervandi caſtitatem, unde fieri non valet, quod ſit religioſus, & ſimul liber ab illa obligatione, ut proximè dicebamus; atque ideo ſi Pontifex nequit efficere, quod homo conſecratus Deo in religione deſinat eſſe conſecratus, ſeu religioſus; pariter nequit efficere, quod religioſus valeat matrimonium contrahere. Prima verò conſequentia rectè infertur ex præmiſſis. Majorem autem docet, & probat Divus Thomas *articulo* 7. *quæſtione* 88. tum ex D. Dionyſ. 2. *cap. Eccleſiaſt. hierarch.* tum ex eo, quod ſolennitas profeſſionis tunc adeſt, quando homo ſe totaliter Deo tradit ad ejus cultum in religione: hujuſmodi autem traditio conſecratio eſt: Ergo homo per ſolennem profeſſionem Deo conſecratur. Minor denique probatur primò ex illo Levit. 27. *Animal quod immolari poteſt Domino, ſi quis voverit, ſanctum erit, & mutari non poterit, nec melius malo, nec pejus bono.* Secundò probatur inductivè in aliis rebus Deo conſecratis; nam calix ſemel conſecratus, quandiu manet, nequit non eſſe conſecratus: aqua ſemel benedicta, quandiu conſervatur, nequit non eſſe benedicta, & ſic de aliis.

Cōtinuatio argumenti.

D. Thom. D. Dionyſ.

Levit. 27.

Confirmatur, quia ſi conſecrationi, ſive ordinationi Sacerdotis eſſet eſſentialiter annexum votum caſtitatis, nullo modo poſſet Pontifex diſpenſare cum Sacerdote ad contrahendum matrimonium; quippe qui nec poſſet facere, quod ille homo non eſſet conſecratus in Sacerdotem, nec poſſet abſolutionem à voto cum ſtatu Sacerdotis componere: Atqui conſecrationi, quæ intervenit in profeſſione ſolenni, & qua homo fit religioſus, eſſentialiter annectitur votum continentiæ perpetuæ: Ergo Pontifex nequit

Confirmatio.

Digitized by Google

nequit cum ſolenniter profeſſo diſpenſare ad contrahendum matrimonium. Probatur conſequentia à paritate; militat enim eadem ratio, ſiquidem cum ſtatu religioſo nequit componi ſtatus matrimonii, ut ſuprà oſtendimus; & aliunde fieri non valet, quod ſi ſemel conſecratur Deo, quandiu vivit, non ſit conſecratus.

95 Effugium. Reſpondebis primò, falsò in hoc diſcurſu ſupponi, quod ſolennis profeſſio ſit hominis conſecratio; nam certum eſt, nec ſolennitatem, nec eſſentiam profeſſionis ſolennis in conſecratione, aut benedictione conſiſtere; poteſt enim ſolennis profeſſio fieri, & in pluribus Religionibus fit abſque ulla benedictione, ut ſuprà diximus *num.* 34.

Adde ex Cajetano, & Araujo, duas poſſe diſtingui claſſes rerum conſecratarum, ſeu benedictarum, ſicut & duplex genus benedictionis. Nam quandoque benedictio eſt conſtitutiva rei, utpote illam formaliter ſacrans, & in habilitans ad profanos uſus, & hoc modo ſe habet conſecratio Calicis, Sacerdotis, & Epiſcopi, & res ita conſecratæ nequeunt, quandiu manent, conſecrationem amittere. Quandoque autem benedictio non eſt conſtitutiva, ſed tantùm invocativa, per quam ſcilicet invocatur Deus, ut talibus rebus utenti opem ferat; quo pacto ſolent benedici Menſa, navis, Imperator, & alia hujuſmodi. Quæ verò ſic benedicuntur, aut conſecrantur, non fiunt inhabilia ad humanos uſus, nec habent indelebilem conſecrationem, ut ex ſe liquet. Et hujus rationis eſt conſecratio, ſeu benedictio, ſi quæ intervenit in profeſſione. Unde non eſt inconveniens, quod ſolenniter profeſſus talem conſecrationem amittat.

Præcluditur. Sed hæc reſponſio procedit ex ſiniſtra, & valde abjecta intelligentia D. Thomæ, quaſi S. Doctor ſenſerit, eſſentiam profeſſionis ſolennis conſiſtere in aliqua exteriori ceremonia ſuperaddita tribus votis ſubſtantialibus, & traditioni perfectæ, utputà in ſigno crucis, aut in aſperſione aquæ benedictæ ſupra religioſum. Quod alienum eſt ab ejus mente, & facilè convincitur falſitatis ex non uſu aliquarum Religionum. Sed legitimus ejus ſenſus eſt, traditionem hominis perfectam ad ſervandum tria vota ſubſtantialia eſſe intranſitivè, & abſque alio accidentali ſuperaddito hominis conſecrationem ad cultum Dei. Nam ipſe homo, dum ſe Deo tradit, ſe Deo ſacrat, & ſuperior ex approbatione explicita, vel tacita Eccleſiæ illum Dei nomine acceptat, Deoque offert, & conſecrat. Quæ duo ſicut requiruntur, & ſufficiunt ad profeſſionem ſolennem, ita & in eodem ſenſu ſufficiunt, & requiruntur ad ſolenniter profeſſi conſecrationem. Unde eo ipſo, quod quis ſolenniter profiteatur, fit Deo conſecratus. Quam doctrinam non primò invenit Angelicus Doctor ad ſuæ doctrinæ patrocinium, ſed illam è Patribus ſe antiquioribus hauſit, qui profeſſionem conſecrationem appellant. Sic D. Ignatius epiſtola ad Antiochenſes: *Virgines*, inquit *agnoſcant cui ſe conſecraverunt*. Euſebius *lib.* 4. *de vita Conſtantini*, ait: *Caſtitatem, virginalemque modeſtiam amplexata quædam, corpus, & animam conſecravere Deo.* D. Athanaſius *in lib. de Virginitate*, ait: *Poſtquam continentiam profeſſa es, corpus tuum ſanctificati.* D. Baſilius *in proœmio conſtitut. monaſtic. inquit: Qui à mundi vinculis liber eſſe cupit, nuptias velut pedicas quaſdam fugit; his autem relictis, vitam* *ſuam Deo conſecrat, & caſtitatem profitetur.* Sulpitius in vita S. Martini, agens de Arborio filiam virginem Deo offerente, ait: *Neque ab alio eam, quàm à Martino, habitu virginitatis impoſito, paſſus eſt conſecrari.* D. Ambroſius *lib.* 3. *de Virgin. ante medium*, inquit: *Diſcite qua,tas Alexandrina, totiuſque Orientis, & Africana Eccleſia quotannis ſacrare conſueverint: pauciores hic homines prodeunt, quàm illic virgines conſecrantur.* Idem frequenter occurrit apud alios Patres, ex quibus D. Dionyſ. (quem D. Thom. allegat,) *Eccleſiaſtic. hierarch. cap.* 6. *part.* 1. ex profeſſo declarat formam monaſticæ conſecrationis. Eodem modo loquuntur etiam ſacri Canones *in cap. Nec aliqua, cap. Viduas, cap. Si quis facto, cap. Sciendum, cap. Virgines, diſt.* 27. Ut videant nonnulli, quibus ſe opponant, dum eum loquendi modum in D. Thoma ſugillant.

Solennis profeſſio eſt hominis conſecratio. — *D. Ignat.* — *Euſebius.* — *D. Athanaſ.* — *D. Baſil.* — *Sulpitius.* — *D. Ambroſ.* — *D. Dionyſ.* — *Sacri canones.*

Ex iis pariter corruit additamentum Cajetani; nam conſecratio in profeſſione ſolenni non eſt merè invocativa, ſed conſtitutiva hominis in eſſe religioſi, quippe quæ non differt à ſolenni profeſſione, per quam religioſus fit. Unde ex eadem Cajetani diſtinctione vires reaſſumit argumentum; nam res conſecrata per conſecrationem *conſtitutivam*, quandiu perſeverat, nequit non eſſe conſecrata, ut patet in calice: Atqui homo in profeſſione ſolenni conſecratur Deo per conſecrationem, non purè invocativam, ſed conſtitutivam, ut explicuimus: Ergo talis homo, quandiu manet, nequit non eſſe conſecratus, ac ſubinde nequit non eſſe religioſus. *Inſtauratur argumentum.*

Reſpondebis ſecundò cum Suar. duplex eſſe genus conſecrationis; nam quandoque res Deo 96 *Alia evaſio.* conſecrantur per deputationem ad aliquem ejus cultum pacto, aut promiſſione firmatam; quandoque verò per ſolam actionem ſacram, quæ circa talem rem fit. Intereſt autem differentia, quod primo modo licèt præceſſerit actio ſacrans, nihilominus res non denominatur ſacra, niſi mediante obligatione in ea relicta ad ſacrum cultum, vel uſum; quippe tunc conſecratio non conſiſtit in actione præterita ut præterita, ſed in eadem quatenus in obligatione relicta mortaliter perſeverat. Unde ſi obligatio poteſt reſcindi, conſequenter conſecratio poteſt auferri, ut patet in voto ſimplici virginitatis, quod etiam ſuo modo perſonam ſacrat; & tamen ſicut per diſpenſationem tollitur ejus obligatio, ita & conſecratio perſonæ. Poſteriori autem modo res non denominatur conſecrata, niſi ex habitudine ad actionem præteritam: & quia fieri non valet, quod actio jam non præceſſerit, fieri etiam non poteſt, quod res ſic conſecrata, quandiu manet, non ſit conſecrata; & ſic contingit in Calice, in Altaribus, & ſimilibus. Et quia religioſus non denominatur conſecratus hoc poſteriori modo, ſed priori, quippe qui ex profeſſione ſolenni obligationem continendi in ſe reliquit, à qua immediatè conſecratus denominatur, idcirco poteſt & eſſe, & denominationem conſecrati deponere, tollente Pontifice per diſpenſationem obligationem prædictam.

Hæc tamen reſponſio non ſatisfacit, ſed multipliciter refellitur. *Primò*, quia ſi habitudo Calicis ad præteritam actionem ſacrantem ſufficit, ut calix de præſenti denominetur conſecratus, pariter habitudo hominis ad præcedentem profeſſionem ſacrantem ſufficiet, ut de

præſenti conſecratus appelletur; quippe habitudo illa non amittit vim ſic denominandi ex eo, quod illi adiungatur obligatio, ut patet in eodem exemplo; licèt enim calix eſſet capax alicujus obligationis, illamque ſubiret, adhuc tamen denominaretur conſecratus per reſpectum ad conſecrationem præteritam. *Secundò*, quia falſum eſt, hominem denominari conſecratum ab obligatione ex præcedenti conſecratione relictam; obligatio enim conſecratio non eſt, ſed effectus conſecrationis. Et idcirco hæc eſt vera, *Quia homo eſt conſecratus Deo ad continendum, ideo debet continere*; & non è converſo, *Quia debet continere, ideo conſecratus eſt*. Præſertim cùm poſſit dari obligatio continendi abſque conſecratione per profeſſionem, ut ex ſe liquet. *Tertiò*, quia ita ſe habet conſecratio præcedens, & obligatio ex ea relicta, ſicut in ſententia Suarii, ſe habent actus peccati mortalis præteritus, & reatus ad pœnam ex eo in homine relictus: conſtat autem hominem non denominari peccatorem à reatu, ſed in opinione Suarii talem denominari ab actu illo phyſicè præterito, & moraliter permanenti: Ergo ſimiliter religioſus non denominatur ſacratus ab obligatione in eo relicta, ſed ab actibus præcedentis conſecrationis. Unde ſicut in hoc exemplo non poſſet homo deponere denominationem peccatoris, niſi per deſtructionem actus peccaminoſi moraliter permanentis, & conſequenter nec reatum ſubeundi pœnam, licèt poſſet illam actu non pati; ita in noſtro caſu, non poteſt tolli denominatio conſecrati ad continendũ, & conſequenter nec continendi obligatio niſi deſtruatur ipſa conſecratio præcedens, & actu denominans conſecratum. Quare qui nequit conſecrationem tollere, nequit illam obligationem auferre. Pontifex autem nequit efficere, quod res conſecrata, quandiu manet, conſecrata non ſit, ut patet in calice: Ergo Pontifex non valet hominem conſecratum Deo per profeſſionem reddere non conſecratum, nec ab illo auferre continendi obligationem.

97 *Major impugnatio.* Ad hæc, ſtat benè, quod actio præcedens ſacrans relinquat in homine aliquam obligationem, poteſtatem, aut quid ſimile, in quo dicatur moraliter permanere; & quod nihilominus Pontifex nequeat denominationem conſecrati deſtruere, nec illam obligationem, aut poteſtatem auferre: Ergo ex eo, quod profeſſio ſolennis hominem Deo ſacrans relinquat in eo obligationem continendi, obediendi, &c. minimè infertur, quod Pontifex poſſit à tali homine auferre denominationem conſecrati, & obligationem continendi. Conſequentia conſtat, tum à paritate, tum ex deſtructione principiorum, quæ Suarez aſſumit. Antecedens verò poſſet probari exemplo conſecrationis per ſacros Ordines, quæ relinquit in homine aliquam obligationem, & poteſtatem. Nec multùm prodeſſet recurrere ad characterẽ indelebilem, quia ſi ſemel Pontifex poſſet tollere à religioſo ſtatum religioſi extraordinaria quadam poteſtate, & propter urgentem aliquam neceſſitatem boni communis, ut diſcurrunt Adverſarii, non facilè aſſignabunt rationem, cur Pontifex ex eadem extraordinaria poteſtate, & ob eandem neceſſitatem, aut majorem non poſſit à conſecrato per ſacrum Ordinem tollere conſecrationem, & ipſummet characterem; eurque, vel unde conſtet, quod à Chriſto acceperit poteſtatem extraordinariam ad unum, & non ad aliud.

Solenniter profeſſus nequit non eſſe Deo conſecratus.

Sed aliunde probatur antecedens, quia actio ſacrans, quâ homo conſecratur in Epiſcopum, relinquit in eo aliquos effectus, utputà ſpecialem poteſtatem, & obligationem; & tamen ab homine, qui ſemel in Epiſcopum conſecratus eſt, nequit Pontifex tollere denominationem conſecrati, nec effectus talis conſecrationis, quantumcunque deponatur, aut degradetur etiam ob notoriam hæreſim: Ergo ſtat benè, quod actio ſacrans relinquat in homine conſecrato aliquem effectum, aut obligationem, & quod nihilominus Pontifex non valeat tollere ab eo denominationem conſecrati, nec effectus, aut obligationem ortam ex tali conſecratione. Nec hìc valet recurſus ad characterem; nam conſecratio Epiſcopi illum de novo non imprimit, quippe quæ non eſt Sacramentum diſtinctum à Sacerdotio, ut docent plures, & meliores Theologi, Magiſter, D. Thomas, D. Bonaventura, B. Albertus, Scotus, Richardus, Capreolus, Abulenſis, Turrecremata, Ferrara, Ledeſma, & Azor. apud Caſalas *in candore Lilii*, §. 63. Alenſis, S. Antoninus, Abbas, Covarruvias, Franciſcus Leo, Paludanus, Sylveſter, Philiarcus, Reginaldus, Comitolus, Molfeſius, Bonacina, Villalobos, Nuño, Sanchez, & alii apud Leandrum *tom. 2. de Sacram. diſp. 1. quæſt. 10.* Imò Vazquez, qui acriter impugnaverat ſententiam negantem Epiſcopatum eſſe Sacramentum Ordinis, re maturius conſiderata recognovit in conſecratione Epiſcopi nec imprimi characterem novum, nec præexiſtentem extẽdi characterem Sacerdotii, ut conſtat ex *tom. 3. in 3. p. diſp. 240. cap. 5.* adjuncta *diſp. 239. cap. 6.* Videantur Ioannes à S. Thoma *in approbat. doctrinæ D. Thomæ, diſp. 2. art. 3. prop. 9.* & Thomas Hurtado *tom. 2. reſolut. moral. tract. ult. reſ. 3.* qui egregè iſtam ſententiam defendunt.

D. Thom. D. Bernard. B. Albert. Scotus. Richard. Capreol. Abulenſis. Turrecrem. Ferrara. Ledeſma. Azor. Ioan. à S. Thoma. Hurtado.

Addimus prætereà aliud exemplum; etenim in prima tonſura intervenit aliqua hominis conſecratio, non quæ imprimat characterem, cùm tonſura illa Sacramentum non ſit, ut tradit Suarez *de Sacrament. diſp. 1. ſect. 2. de Religione, lib. 4. cap. 9. §. 5.* ſed quæ in ſubjecto relinquit capacitatem, ſive diſpoſitionem paſſivam ad Ordines: unde qui tonſuratus denominatur, non ſolùm habet reſpectum ad benedictionem præteritam, ſed etiam aliquem moralem effectum præſentem, in quo præcedens conſecratio poteſt dici moraliter permanere; & tamen certum eſt, Pontificem non poſſe à tonſurato hujuſmodi conſecrationem auferre, aliàs prima tonſura poſſet reiterari, quod eſt omninò falſum: Ergo ex eo, quod ſolenniter profeſſus denominetur conſecratus à conſecratione præterita, quæ aliquam obligationem in eo reliquit, non ſequitur, quod Pontifex valeat conſecrati denominationem ab illo tollere, atque ideo nec obligationem continendi illi conſecrationi eſſentialem, ſicut nec illam poſſet auferre ab Epiſcopo, nec à tonſurato, ſi talis obligatio Epiſcopatui, & tonſuræ eſſentialiter conveniret. Exemplum verò virginis per ſimplex votum conſecratæ, à Suario allatum ſtatim diluemus *num. 99.* *Suarez.*

Nec refert, ſi contra rationem D. Thom. opponas *primò*, quia quamvis calix ſit conſecratus, tamen poteſt urgens adeo neceſſitas occurrere, ut liceat illum adhibere ad uſum non ſacrum, utputà ſi quis moreretur, niſi ex calice biberet: Ergo quamvis religioſus Deo ſit conſecratus, poteſt nihilominus neceſſitas tam magna occurrere boni cõmunis, ut ei liceat matrimonii 98 *Obiectiones.*

actus

actus. *Secundò*, quia omnis religioſus eſt Deo conſecratus, ſiquidem nullus eſt religioſus, qui ſe Deo non tradat, ut ſæpius ſuprà diximus, & in hac traditione illam conſecrationem conſtituimus; & tamen certum eſt, Pontificem poſſe diſpenſare cum aliquibus religioſis, ut contrahant matrimonium, cum illis videlicet, qui tales ſunt emittendo tria ſimplicia vota in Societate: Ergo idem indulgere poterit ſolenniter profeſſis, licèt conſecrati ſint. *Tertiò*, quia Sacerdotes ſunt Deo conſecrati; & tamen poteſt Papa cum Sacerdote diſpenſare, ut uxorem ducat: Ergo & cum religioſo, licèt conſecratus ſit. *Quartò*, quia ſi ratio D. Thomæ convinceret, probaret nec Deum poſſe facere, quod religioſus non ſit religioſus, ſive ipſi conſecratus; quod tamen eſt planè abſurdum. Sequela oſtenditur; nam religioſus denominatur conſecratus per habitudinem ad profeſſionem præteritam; Deus autem efficere non poteſt, quod profeſſio non præterierit, cùm ad præteritum non detur actio: Ergo ſi diſcurſus D.Thom. aliquid valet, probat etiam quod ſicut Pontifex, ita & Deus non poſſit efficere de religioſo, & conſecrato non religioſum, & non conſecratum.

Diluitur prima. Eæ, inquam, objectiones non referunt. Ad primam, conceſſo antecedenti, negamus conſequentiam, quæ ſi legitimè inferretur, fieret quod ſicut calix manens conſecratus, & conſervans conſecrationem poteſt in aliquo caſu raro deſervire uſui non ſacro: ita religioſus manens religioſus, & conſervans ſtatum religioſi poſſet contrahere matrimonium: quod eſt planè falſum; ſiquidem votum continentiæ eſt eſſentiale tali ſtatui, quippe qui abſque tali obligatione dari non poteſt, ut ſuprà oſtendimus *num.* 94. & concedunt communiter Adverſarii. Diſparitas ergo inter illud exemplum, & rem præſentem eſt, quod actus bibendi ex calice in extrema aliqua neceſſitate, licèt ſacer non ſit, tamen nec eſt calicis conſecrationi contrarius, cùm nec deſtruat ejus formam, nec afferat aliquam indecentiam habituali conſecrationi repugnantem, ut ex ſe liquet. Uſus verò, aut actus matrimonii nequit eſſe licitus, niſi ſuppoſito quod homo contraxerit matrimonium, & habeat ſtatum uxorati. Quod cum ſtatu præcedenti religioſi cohærere non poteſt, ut diximus *num. citato*. Aliunde autem prædictus religioſi ſtatus importat conſecrationem, quæ per nullum actum humanum auferri valet, ut hactenus oſtendimus, & exemplo calicis conſtat. Unde fieri non valet, quod religioſo ſolenniter profeſſo reddatur licitus uſus matrimonii; nec enim poteſt conſecrationem deponere, neque obligationem continendi illi conſecrationi eſſentialem à ſe excludere, neque cum tali conſecratione, ac obligatione componere ſtatum, in quo liceat actus matrimonialis. Et in hoc ſtat robur rationis Doctoris Angelici.

99. Satisfit ſecundæ. Ad ſecundam, omittendo præmiſſas, negamus conſequentiam, quæ etiam, ſi benè inferretur, probaret non eſſe neceſſariam diſpenſationem Pontificis, ut ſolenniter profeſſus deſineret eſſe religioſus, & poſſet uxorem ducere, quod Adverſarii minimè admittent. Sequela patet; nam qui in ſacra Societate fiunt religioſi emittendo tria ſimplicia vota, non indigent diſpenſatione Pontificis, ut deſinant eſſe religioſi; ſed non religioſi fiunt per hoc, quod à Prælatis Societatis dimittantur, & ſic dimiſſi abſque alia diſpenſatione poſſunt matrimonium contrahere, ut conſtat ex dictis *à num.* 40. Si ergo ſimilitudo aliquid valet, probat utique ſolenniter profeſſum poſſe abſque diſpenſatione Pontificis exuere ſtatum religioſi, & uxorem ducere. Diſcrimen itaque eſt, & quidem maximum inter religioſum per tria vota ſimplicia, & religioſum per profeſſionem ſolennem, quòd ille non ſe dat, nec ſacrat Deo omninò abſolutè, ſed conditionatè, quandiu videlicet non dimittatur à Superioribus; nec illi illum acceptant omninò abſolutè, & in perpetuum, ſed præcisè quandiu ipſis placuerit illum in Societate conſervare, ut ſuprà *num.* 20. vidimus ex Vazquez. Unde conſecratio ibi interveniens non eſt abſoluta, nec perpetua, ſed conditionata, & ad tempus permanentiæ in Societate; & conſequenter mirum non eſt, quod deficiente conditione deficiat. Oppoſitum autem concurrit in ſolenniter profeſſo; nam & ſe omninò abſolutè, atque in perpetuum Deo conſecrat ad ſervandum tria vota, & omninò abſolutè, atque in perpetuum à Superioribus Dei nomine acceptatur ad talem finem. Quocirca prædicta conſecratio eſt omninò abſoluta, perpetuaque, ac ſubinde ſemel facta nequit per ullum hominem aboleri.

Et hinc à fortiori conſtat ad exemplum illud virginis Deo conſecratæ per ſimplex virginitatis votum, quo utebatur Suarez, ut vidimus *n.* 96. Nam prædictum votum minùs conſecrare valet, quàm tria vota ſimplicia emiſſa in Societate, & conſtituentia religioſum. Sed addimus prædictum votum nullam propriè loquendo importare conſecrationem, quia per illud non fit actualis donatio, & ſacratio, ſed ſola promiſſio. Unde Pontifex diſpenſans in tali voto nullam propriè loquendo tollit conſecrationem.

Ad tertiam negamus conſequentiam, quæ ſi legitimè ex præmiſſis deduceretur, convinceret quod ſicut Papa poteſt diſpenſare, ut Sacerdos manens Sacerdos, & retinens talis ſtatus conſecrationem uxorem ducat; ita poſſet diſpenſare, quod religioſus perſeverans religioſus, & conſecrationem talis ſtatus conſervans contraheret matrimonium. Quod quàm falſum ſit, conſtat ex dictis *num.* 94. Imò verò ex hac objectione magis firmatur noſtra ſententia; nam ſi conſecrationi ſacerdotali eſſentialis eſſet obligatio continendi, Pontifex non poſſet diſpenſare, ut Sacerdos contraheret matrimonium, quippe qui tollere non valet conſecrationem ſacerdotalem, cui obligatio continendi eſſentialis foret. Cùm ergo conſecrationi religioſæ ſit eſſentiale votum caſtitatis, & Pontifex nequeat facere, quod ſemel Deo conſecratus exuat conſecrationem, ut hactenus oſtendimus, ſequitur quod non poſſit diſpenſare cum religioſo profeſſo, ut uxorem ducat. Unde Abulenſis *loco ſuprà citato*, Occurritur tertiæ.

Abulenſ. *§. Sed adhuc*, inquit: *Nemo dubitare debet, quin Papa poſſit cum quolibet Presbytero diſpenſare, quod accipiat uxorem, vel miniſtret in ſacris; quia ex ſola Eccleſiæ conſtitutione hoc* (nempe quod uxores non habeant,) *factum eſt.* Nota. *Cùm autem dicunt plurimi Doctores Canoniſtarum, quod obligatio ad continentiam in profeſſis provenit ex ſolennitate Eccleſiæ, errant; quoniam non factum eſt per aliquam conſtitutionem Eccleſiæ, ſed provenit ex ſubſtantia regulæ monachalis. In ſubſtantialibus autem*

Digitized by Google

autem Papa non poteſt diſpenſare, quia includit contradictionem, quod aliquis ſit talis, qualis denominatur, & careat ſubſtantia rei, quæ eum talem facit, ſcilicet quod ſine albedine ſit albus, cùm per albedinem quis albus ſit. Ita monachum eſſe oportet, quod aliquid includat ſubſtantialiter, id eſt, quod habeat aliquid ſubſtantialiter requiſitum ad hoc, quod ſit monachus, quia qualibet res habet aliquid ſubſtantiale ſibi; ſed nullum alterum eſt ſubſtantiale monacho, per quod differat à non monachis, niſi per obligationem ad continentiam, & abdicationem proprii, & obedientiam: Ergo non poterit Papa diſpenſare faciendo, quod aliquis ſit monachus, & careat aliquo iſtorum. Iſtam rationem aſſignat manifeſtè Papa in allegato cap. Cùm ad monaſterium, ubi cùm dicitur, quod Summus Pontifex non poteſt ſuper continentia, & paupertate licentiam indulgere, & ſubditur cauſa, non dicitur ibi hoc eſſe, quia votum ſolennizatum eſt, ſed quia iſta annexa ſunt regulæ monachali. Ordini autem ſacro non eſt annexa continentia, & ideo poteſt diſpenſare in Presbyteris ſecularibus, & non in religioſis, ut ſuprà dictum eſt. Occaſio autem errandi Juriſtis eſt, quia vident, quod votum ſimplex continentiæ non dirimit matrimonium contractum, votum autem ſolenne dirimit: putant ergo, obligationem voti eſſe ex ſolennitate ejus. Sed falſum eſt, quoniam potius eſt ex ſubſtantia religionis.

100. Diſſolvitur quarta. Ad quartam, & ultimam reſpondetur, diluendam etiam eſſe ab Adverſariis, ſi ab eis inquitamus, an Deus facere poſſit, quod calix ſemel conſecratus, & retinens formam calicis, deſinat eſſe conſecratus? Et ipſi nos docebunt modum occurrendi eorum objectioni. Si enim non reputant inconveniens, quod Deus id efficere non valeat, nec inconveniens reputare debent, quod nequeat non religioſum efficere eum, qui ſemel conſecratus eſt per profeſſionem ſolennem. Si verò dicant, poſſe Deum efficere illud prius, non obſtante quod calix ſit permanenter conſecratus per habitudinem ad conſecrationem præteritam, quæ nequit non eſſe præterita, idem reſponſum habebunt circa ſolenniter profeſſum; militat enim eadem ſimilitudo, ut ex ſe liquet. Et hæc poſterior reſponſio veroſimilior videtur, quia non apparet contradictio in eo, quod Deus titulo ſupremi dominii deſtinet habitualiter calicem conſecratum uſibus non ſacris, in quo caſu deſtrueret ejus conſecrationem ad ſacrum uſum, quippe non cohæret, quod calix ſit habitualiter deſtinatus ad actiones ſacras, & ad actiones non ſacras, cùm inter hujuſmodi habituales deſtinationes detur virtualis contradictio. Et ex eodem dominio poterit ſolenniter profeſſum deſtinare, & obligare ad vitam ſecularem, & ſic deſtruere præcedentem ejus conſecrationem ad vitam religioſam. Nec hinc infertur, quod Pontifex valeat conſecrationem religioſi ſua diſpenſatione deſtruere: tum quia oppoſitum conſtat exemplo calicis, licèt enim poſſit Deus conſecrationem ab eo amovere, conſervatâ ejus ſubſtantiâ, & figurâ; nihilominus Pontifex nullam habet potentiam, ut calix ſemel conſecratus, quandiu calicis formam conſervat, deſinat eſſe calix deſtinatus ad ſacros uſus: idemque dicendum eſt de ſolenniter profeſſo, ut ſimilitudo evincit. Tum quia Pontifex nequit religioſum obligare ad vitam ſecularem, aut matrimonialem cum ſtatu habitualiter conſecrati incompoſſibilem; atque ideo nequit in eo ponere ſtatum, aut formam, per quæ habitualis conſecratio excludatur. Unde nullo modo efficere valet, quod religioſus non ſit religioſus.

§. III.

Duplex aliud motivum pro vera D. Thomæ ſententia.

Secundò probatur eadem aſſertio alia ratione deſumpta ex D. Thom. *in 4. diſt. 38. quæſt. 1. art. 2. & art. 3. ad 3.* quæ poteſt ſic formari: Quia Pontifex rem alicui traditam, & ſub ejus dominio exiſtentem nequit ab illo auferre. Sed religioſus per profeſſionem ſolennem Deo perfectè traditur, & ſub ejus ſpeciali dominio conſtituitur: Ergo Pontifex nequit cum eo diſpenſare, ut contrahat matrimonium. Conſequentia patet ex præmiſſis, quia ſi talis diſpenſatio ſubſiſteret, religioſus ſemel Deo traditus auferretur à Deo, deſineretque eſſe ſub ejus ſpeciali dominio. Minor verò conſtat ex ſuprà dictis *à num.* 39. Major etiam liquet inductivè; nam Pontifex nequit rem Petri, ſub ejuſque dominio exiſtentem ab illo auferre, utputà domum, vineam, veſtem, &c. nec ad hoc accepit poteſtatem à Chriſto, aliàs Pontifex non poſſet committere furtum auferendo aliorum bona, quod eſt falſum, & ridiculum. 101. Secunda aſſertionis ratio.

Nec refert ſi dicas majorem hujus argumenti verificari per ſe loquendo, ſecus verò ſi occurrat ratio boni communis; tunc quippe poteſt Princeps ſuperior rem unius particularis ab eo auferre, & in alterum transferre, ut patet in præſcriptionibus; earum quippe leges dominium unius transferunt in alium propter bonum publicum, ſcilicet ad vitandas lites, & ne rerum dominia maneant incerta. Sic ergo Pontifex, ſi magnum immineat boni communis periculum, niſi religioſus contrahat, poterit illum à religionis ſtatu extrahere, & tradere in dominium uxoris per validum matrimonium. 102. Effugium.

Hoc, inquam, minimè ſatisfacit; quia Princeps ſuperior ob bonum commune poteſt rem unius in alium transferre, quando uterque eſt ſub ejus juriſdictione, & ad talis boni communis conſervationem obligatur; tunc quippe quilibet particularis tenetur cedere juri proprio, atque ideo nulla in tali ablatione intervenit injuria, aut injuſtitia, quippe cùm res non auferatur à domino rationabiliter invito. Secus contingeret, ſi perſona, à qua res aufertur, non ſubderetur juriſdictioni talis Principis, nec obligaretur ad bonum commune, cui ille providet; nam in eo caſu res non poſſet ab eo auferri abſque injuria, & injuſtitia; imò verò nulla eſſet in tali Principe poteſtas ad ſimilem ablationem, ut ſatis ex ſe liquet. Religioſus autem per ſolennem profeſſionem traditur perfectè Deo, & conſtituitur ſub ſpeciali dominio ipſius, & certum eſt Deum non ſubdi juriſdictioni Pontificis, nec aliqua lege obligari ad cedendum proprio juri ob aliquod bonum commune, quippe qui eſt ſuper omnem legem & rationem boni à ſe diſtincti. Unde Pontifex nullam habet poteſtatem ad extrahendum religioſum ab illa traditione, & continentia ſpeciali ſub Dei dominio; quod faceret ſi ſua diſpenſatione de religioſo redderet non religioſum. Et hoc faciendo injuriam, & injuſtitiam committeret contra jus ſpeciale, Præcluditur.

Digitized by Google

ſpeciale, quod Deo per profeſſionem quæſitum eſt: ſicut eodem modo peccaret Princeps, qui à non ſibi ſubdito, & non obligato ad finem, cui ipſe providet, rem auferret.

103 *Alia evaſio.* Nec ſatisfacit, ſi iterum dicas hæc convincere, quod Pontifex illum effectum præſtare nequeat ex poteſtate humana, & ordinaria, ſecus verò poteſtate extraordinaria, & divina accepta à Chriſto Domino illis verbis, *Paſce oves meas*; per quæ intelligitur recepiſſe facultatem ad omnia, quæ neceſſaria ſunt pro bono communi totius Eccleſiæ. Contingens autem eſt, pro illius conſervatione requiri, quod religioſus contrahat matrimonium, utputà ſi aliter periclitaretur fides catholica alicujus regni. Unde in tali caſu, cùm Pontifex diſpenſat, Deus cedit ſpeciale illud jus quod ex religioſi profeſſione acquiſierat; atque ideo nulla ipſi fit injuria, vel injuſtitia. Quæ reſponſio juvatur exemplo votorum ſimplicium; nam per illa adquiritur Deo aliquod ſpeciale jus, ſicut per quamlibet promiſſionem acquiritur promiſſario; & tamen certum eſt apud Catholicos, poſſe Pontificem diſpenſare in votis ſimplicibus.

Confutatur. Non, inquam, hoc ſatisfacit; quia cùm certum ſit religioſum per profeſſionem ſolennem Deo perfectè tradi, & ſub ſpeciali ejus dominio conſtitui, ut Pontifex poſſet illum a tali dominio extrahere, opus erat, quod certò conſtaret de tali poteſtate; alioquin diſpenſando injuriam, & injuſtitiam faciet contra jus alterius ſub ejus juriſdictione non conſtituti. Quod autem hanc poteſtatem habeat, non certò conſtat. Non quidem ratione; nam hactenus propoſita potiùs ſuadet contrarium. Nec etiam traditione Eccleſiæ, quia non datur talis traditio, cùm major, & melior pars Theologorum neget Pontifici talem poteſtatem. Nec tandem ex Scriptura; nam illa verba Chriſti Domini ſicut non evincunt, quod Pontifex habeat poteſtatem ad immutandum materias, & formas Sacramentorum, nec ad diſpenſandum in matrimonio conſummato; ita neque probant, quod poſſit diſpenſare cum ſolenniter profeſſo, & illum extrahere ab ſpeciali dominio Dei. Sicut enim ad bonum commune Eccleſiæ apparet aliquando neceſſarium, quod religioſus ducat uxorem vel pro pace regnorum, vel pro fide in eis conſervanda: ita etiam apparet neceſſarium, quod Rex qui contraxit, & conſummavit matrimonium cum uxore, cui ſupervenit impotentia, contrahat matrimonium cum alia, ex qua habeat filios: apparet etiam neceſſarium, quod in remotiſſimis regionibus, in quibus non reperitur panis triticeus, nec vinum, nec oleum, conficiatur Euchariſtia in alia materia, & Extremaunctio fiat cum alio liquore: hujuſmodi quippe Sacramenta ſunt valde neceſſaria ad conſervandam fidem in quolibet regno. Et tamen licèt Chriſtus verbis relatis commiſerit Pontifici curam Eccleſiæ, non intelligitur ei dediſſe poteſtatem ad tales effectus: Ergo idem dicendum eſt in noſtro caſu. Et ratio utrobique eſt eadem, quia ſicut in Sacramentis, & matrimonio contracto poſſeſſio ſtat pro inſtitutione Chriſti, à qua non licet recedere; ita etiam in noſtro caſu poſſeſſio ſtat pro jure certo, quod Deo per religioſi profeſſionem à Chriſto approbatam, & inſtitutam adquiſitum eſt. Et Chriſtus ſatis providit Eccleſiæ præveniendo ea, quæ ſunt per ſe: illi autem caſus ſunt raro contingentes, & per accidens; unde ut eis occurratur, alia remedia quærenda ſunt.

Nec exemplum votorum ſimplicium, quo fulciebatur reſponſio, urget: tum quia quod Pontifex poſſit in eis diſpenſare, conſtat ex communi traditione Eccleſiæ Catholicæ, per quam traditionem Deus nobis manifeſtat ſolvere eorum vinculum, diſpenſante Pontifice: talis autem, vel ſimilis traditio non datur circa diſpenſationem in profeſſione ſolenni. Tum ob diſparitatem ſatis notam; nam vota ſimplicia tantùm ſunt promiſſio, per promiſſionem autem non extrahitur res à dominio promittentis: unde ſicut promittens manet ſub juriſdictione Pontificis, ita & res ab illo promiſſa; atque ideo poteſt Pontifex rem voto promiſſam à promittentis dominio extrahere, aut ordinare ad alium finem, quo ſuppoſito promittens manet liber à voti adimpletione. At profeſſio ſolennis non eſt ſola promiſſio, ſed perfecta profitentis traditio ſub ſpeciali dominio Dei; & res ſemel Deo tradita, & ſub ejus dominio conſtituta, nequit per ullam creatam poteſtatem ab illo auferri, ob ſuperiùs dicta. *Exemplum oppoſitum infirmatur.*

Sed objicies: Cùm homo ordinatur Sacerdos, ſe Deo tradit ad ejus cultum: Sed hoc non obſtante, poteſt Pontifex cum eo diſpenſare, ut ducat uxorem: Ergo idem indulgere poterit ſolenniter profeſſo, licèt ſe Deo tradiderit. 104. *Objectio.*

Et confirmatur; nam illi qui in Societate ſunt religioſi per tria vota ſimplicia, ſe tradunt Deo; & nihilominus certum eſt, poſſe Pontificem cum eis diſpenſare ad contrahendum matrimonium: Ergo idem quod prius.

Reſpondetur objectioni negando conſequentiam, quia Pontifex diſpenſando cum Sacerdote, ut ducat uxorem, non deſtruit priorem traditionem per conſecrationem ordinis ſacri; ſed tantùm aufert obligationem continendi, quæ non eſt eſſentialis tali traditioni, ſed per jus eccleſiaſticum illi traditioni annexa; in quo jure Pontifex diſpenſare poteſt, ut ex ſe liquet. At votum caſtitatis eſt de eſſentia traditionis perfectæ per ſolennem profeſſionem; unde ſicut Pontifex non poteſt efficere, quod ſolenniter profeſſus non ſit Deo traditus, & ſub ejus ſpeciali dominio; ità nec efficere valet, quod non ſit ligatus illo voto, ac ſubinde nec quod poſſit contrahere matrimonium. Sicut non poſſet diſpenſare cum Sacerdote ad contrahendum matrimonium, ſi votum continentiæ eſſet de eſſentia ordinis ſacerdotalis.

Ad confirmationem conſtat ex ſæpiùs dictis: nam religioſi ſacræ Societatis per ſimplicia vota non ſe tradunt Deo ad illa vota ſervanda omninò abſolutè, ſed reſtrictè, & ſub conditione, videlicet ad ſervandum illa in Societate, & quandiu ab illa non dimittantur. Unde nec indigent diſpenſatione Pontificis ad contrahendum matrimonium; ſed per hoc, quod à Societate dimittantur, manent liberi à votis, & poſſunt uxores ducere, ut ex Vazquez vidimus *num.* 40. Alia autem ratio eſt votorum ſolennis profeſſionis; per hæc enim religioſus abſolutè, & perfectiſſimè traditur Deo, & conſtituitur ſub ejus dominio ad ſervandum tria conſilia, paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ: quod dominium nulla poteſtas creata violare poteſt, applicando ad uſus humanos, quæ ſub ea ſunt, ut conſtat ex dictis.

Probatur ultimò aſſertio noſtra alio fundamento 105.

Digitized by Google

Tertium aſſertionis motivum. mento; nam ſtrictius vinculum importat profeſſio ſolennis, quàm matrimonium ratum non conſummatum: Sed Pontifex nequit diſpenſare, ut diſſolvatur vinculum matrimonii rati non conſummati: Ergo diſpenſare non valet ut diſſolvatur vinculum profeſſionis ſolennis, & ut ille, qui ſub eo fuerat, maneat liber, & aptus ad matrimonium contrahendum. Conſequentia videtur manifeſta; nam qui non habet poteſtatem ad minus, nec habet ad majus. Minor verò probatur ex verbis Chriſti Domini, Matthæi 19. *Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet:* quibus declaravit vinculum matrimonii non eſſe diſſolubile per poteſtatem humanam. Major denique conſtat ex dictis *dub.* 5. ubi oſtendimus, profeſſionem ſolennem iure divino diſſolvere matrimonium ratum non conſummatum; id verò quod aliud diſſolvit, fortius eo eſt.

Matth. 19.

106. Effugium. Huic argumento quidam occurrunt negando minorem; quia cenſent Pontificem poſſe diſpenſare, ut diſſolvatur matrimonium ratum non conſummatum, non quidem humana, & ordinaria poteſtate, ſed extraordinaria, & divina, conceſſa ſpecialiter à Chriſto Domino, ubi occurrerit neceſſitas aliqua magna boni communis eam diſſolutionem exigentis. Et ad verba Chriſti Domini reſpondent, vel referenda eſſe ad matrimonium conſummatum, vel negare ſeparationem per poteſtatem humanam.

Confutatur. Sed hæc reſponſio, quæ frequentior eſt apud Canoniſtas, quàm apud Theologos, refellitur: tum quia non habet ſolidum fundamentum; ſicut enim poteſt apparere neceſſarium ad bonum commune, quod diſſolvatur matrimonium ratum; ita & quod diſſolvatur conſummatum, ut facilè conſideranti conſtabit: & ſicut Pontifex dicitur poſſe diſſolvere ratum per poteſtatem extraordinariam, ita etiam poteſtate extraordinaria poſſet diſſolvere conſummatum: Ergo vel datur fundamentum ad utrumque, vel ad neutrum Atqui certum eſt, Pontificem nullo modo poſſe diſſolvere matrimonium conſummatum: Ergo nec poteſt diſſoluere ratum; vel ſi hoc poteſt, cur non poterit illud? Unde aliqui Canoniſtæ hoc argumento oppreſſi concedunt quod Papa poſſit matrimonium conſummatum diſſolvere, ut referunt Covarruv. 4. *decret.* 2. *p. cap.* 7. §. 4. & Enriquez *lib.* 11. *de matrimonio, cap.* 2. *num.* 3. *in comment. lit. T.* Sed errant vehementer in re graviſſima, ut contra hæreticos oſtendit Bellarm. *lib.* 1. *de matrim. cap.* 15. Tum etiam, quia quod matrimonium ratum ſit jure naturali, & divino indiſſolubile, certò nobis conſtat, & ſatis apertè docet Trid. *ſeſſ.* 24. *in principio*, illis verbis: *Matrimonii perpetuum, indiſſolubilemque nexum primus humani generis parens divini Spiritus inſtinctu pronuntiavit, cùm dixit: Hoc nunc os ex oſſibus meis.* Quæ verba dixit Adamus ante carnalem conjunctionem cum uxore. Unde poſſeſſio, & præſumptio ſtat pro indiſſolubilitate matrimonii rati reſpectivè ad quamlibet poteſtatem creatam, niſi oppoſitum conſtet ex Dei verbo vel ſcripto, vel tradito. Pontificem verò poſſe illud diſſolvere, nec docet Scriptura, vel deſignetur locus; nec firmat traditio, cùm plures, & meliores Theologi doceant oppoſitum. Ergo ſine fundamento dicitur, quod Pontifex valet matrimonium ratum diſſolvere. Tum denique, quia fini matrimonii magis opponitur ejus diſſolutio, quàm pluralitas uxorum; illa enim opponitur ipſum deſtruendo, hæc verò opponitur aliam uxorem addendo ſine excluſione prioris; & ſicut pro bono communi apparet aliquando neceſſarium, quod matrimonium ratum diſſolvatur; ita apparet neceſſarium, quod rex, v. g. poſt conſummatum matrimonium cum una, ex qua non ſuſcipit filios, ducat ſimul alteram, ex qua filios habeat; quo non obſtante, certum eſt, Pontificem non poſſe diſpenſare in pluralitate uxorum: Ergo nec diſpenſare valet, ut diſſoluatur matrimonium ratum. Si enim non obſtante, quod uxorum pluralitas non ſit adeo contra matrimonii finem, & quod hoc remedium videatur aliquando intereſſe ad commune bonum; nihilominus non habemus fundamentum, ut dicamus Chriſtum per illa verba, *Paſce oves meas*, delegaſſe Pontifici extraordinariam quandam poteſtatem, ut in tali eventu diſpenſaret circa pluralitatem uxorum; nullum profectò adeſt fundamentum, ut dicatur demandaſſe illi poteſtatem, ut quandoque diſſolveret matrimonium. Cætera quippe paria ſunt, & aliunde naturæ, & fini matrimonii elevati per Chriſtum ad rationem Sacramenti magis adverſatur diſſolubilitas per poteſtatem creatam, quàm uxorum pluralitas per eandem poteſtatem. In quo non ampliùs immoramur, quia pertinet ad tractatum de Matrimonio. Sed pro majori hujus veritatis confirmatione videantur Covarruv. *loco cit.* Gutierrez *lib.* 1. *quæſt. can. cap.* 17. Cano *lib.* 6. *de locis*, *cap.* 8. Lopez 2. *p. Inſtruct. de matrimon. cap.* 54. Ledeſma *in addit. ad* 3. *part. quæſt.* 67. *art.* 2. *dub.* 1. ubi affirmat oppoſitum eſſe improbabile. Quod nos ea nota non percellimus, quia illud tuentur plurimi Canoniſtæ, & non pauci Theologi, quos refert, & ſequitur Sanchez *lib.* 2. *de matrim. diſp.* 14. *à n.* 2. Sed pro majori probabilitate aſſertionis, quam tuemur, ſufficit quod principium in hoc argumento aſſumptum ſit longè probabilius, ut revera eſt.

Covarruv. Enriquez. Bellarm. Conc. Trid. Gutierrez. Cano. Lopez. Ledeſma. Sanchez.

107. Confirmatio præcedentis motivi. Confirmatur primò, quia ſi Pontifex poteſt diſpenſare cum religioſo ſolenniter profeſſo ad contrahendum, fieri poteſt quod idem homo ſimul habeat plures uxores. Verbi gratiâ, Petrus poſt matrimonium ratum cum Maria ſolenniter profitetur: rurſus diſpenſante Papâ ſit liber à profeſſione, & uxorem ducit Antoniam; habebit utique duas uxores. Imò fieri poterit, quod eandem mulierem ſæpiùs ducat in uxorem, & cum ea repetat Sacramentum matrimonii; diſpenſatus quippe poterit ſicut cum Antonia, ita & cum Maria contrahere. Hæc autem non parvam præſeferunt abſurditatem, ut ex ſe conſtare videtur.

Subterfugia, & eorum impugnatio. Et ſi Adverſarii reſpondeant, quod ſicut hoc non eſſet inconveniens, ſi Petrus moreretur, & reſurgeret; ita neque eſt abſurdum, ſi idem contingat in ſolenniter profeſſo; quia ipſa profeſſio eſt quædam ſpiritualis mors in ordine ad diſſolvendum matrimonium ratum. Id, inquam, ſi reſpondeant, ex ipſa ſua reſponſione confutandi ſunt; nam ſi profeſſio ſolennis eſt mors hominis in ordine ad ſecularia, quomodo Papa poteſt ſolenniter profeſſum reſuſcitare in ordine ad matrimonium? Profectò ſi reſponſio aliquid valet, non magis curandum eſt de ſolenniter profeſſo, ut per ejus matrimonium provideatur alicui neceſſitati, quàm de realiter mortuo: unde ad alia media oportet recurrere, & non ad diſſolvendum profeſſionem.

Et

Digitized by Google

Et ſi addant, poſſe hanc reſurrectionem fieri authoritate Pontificis, quia ipſa mors ſpiritualis in profeſſione ſolenni interveniens, & præteritum matrimonium ratum diſſolvens, ejus authoritate fit, quippe qui profeſſionis ſolennitatem introduxit. Hoc, inquam, ſi addant, confutatur ex dictis *dub.* 5. ubi ex profeſſo oſtendimus vim illam, quâ ſolennis profeſſio diſſolvit matrimonium, non eſſe ex jure Eccleſiaſtico, ſed ex divino, ſive ex inſtitutione Chriſti Domini. Unde ſicut Pontifex non induxit hanc ſpiritualem mortem, ita nec illam poteſt diſpenſando excludere. Et id quod dicitur de ſolennitate profeſſionis, nihil valet; quia profeſſio non dirimit matrimonium ratum per ſolennitatem, formulam, aut cæremoniam, ſub qua Pontifex inſtituit illam fieri; ſed per eſſentiam, & privilegium, quæ non habet à Pontifice, ſed à Chriſto Domino, ut ſæpiùs in dubiis antecedentibus explicuimus.

108. Firmatur idem motivum. Confirmatur ſecundò, & augetur vis argumenti, quia non eſt minùs firmum vinculum profeſſionis ſolennis, quàm vinculum matrimonii conſummati: Sed hoc nequit diſſolvi per diſpenſationem Pontificis: Ergo nec illud. Minor, & conſequentia conſtant. Major autem probatur: tum quia per ſe loquendo, & cæteris paribus, non eſt minùs firmus ſtatus perfectior, quàm imperfectior, cùm firmitas conducat ad perfectionem: Sed ſtatus profeſſionis ſolennis eſt perfectior, quàm ſtatus matrimonii conſummati, ut fides docet: Ergo vinculum profeſſionis ſolennis non eſt minùs firmum, ac vinculum matrimonii conſummati. Tum etiam, quia poſſibile eſt aliquod vinculum ſpirituale ita firmum, ac vinculum carnale matrimonii conſummati: Sed profeſſio ſolennis eſt perfectiſſimum vinculum ſpirituale, cùm homo per illam ſe totaliter tradat Deo, & ſe transferat in ejus dominium, abdicando à ſe cuncta tali traditioni contraria: Ergo vinculum profeſſionis tantam firmitatem importat, quantam vinculum matrimonii conſummati.

Solutio ex Suario. Nec ſatisfacit diſparitas, quam Suarius aſſignat, nempe in matrimonio conſummato inveniri ſpecialem rationem indiſſolubilitatis, tum propter perfectam ſignificationem unionis Chriſti cum Eccleſia, tum propter damnum, quod redundaret in uxorem, & prolem. Quæ ratio non reperitur in profeſſione ſolenni, & aliunde ejus perfectio non diminuitur ex hoc, quod diſſolubilis ſit per ſubordinationem ad extraordinariam Pontificis poteſtatem, ubi communis aliqua neceſſitas imminet.

Refellitur. Non, inquam, ſatisfacit hæc diſparitas; ſed potiùs omnia, quæ affert, ſunt inſufficientia, poſſuntque efficaciter refelli. *Primò*, quia ut matrimonium conſummatum perfectè ſignificet unionem Chriſti cum Eccleſia, ſatis eſt quod ex ſua natura, & ſecundùm providentiam ordinariam ſit vinculum indiſſolubile, nec refert quod abſolutè poſſit diſſolvi per extraordinariam poteſtatem Pontifici conceſſam; ſicut certum eſt, poſſe diſſolvi de potentia Dei abſoluta. Cur ergo occurrente gravi illa neceſſitate, in qua Adverſarii dicunt Pontificem poſſe diſſolvere profeſſionem ſolennem, non poterit diſſolvere etiam matrimonium conſummatum? Præſertim cùm ab intrinſeco, & ex natura ſua non ſit vinculum magis firmum. *Secundò*, quia occurrente tali neceſſitate, fieri poſſet, quod ex diſſolutione matrimonii conſummati nulla injuria inferretur uxori, aut proli: huic, quia fortè non eſſet: illi verò, quia in talem diſſolutionem conſentiret, aut conſentire deberet propter bonum commune; conſentienti autem non fit injuria. *Tertiò*, quia ſi non diminuit perfectionem profeſſionis ſolennis, quod ſit diſſolubilis, non quidem per ſe, & ex natura rei, ſed per ſubordinationem ad extraordinariam, & divinam quandam poteſtatem Pontificis; pariter non diminuet perfectionem matrimonii conſummati, quod ſit diſſolubile, non quidem per ſe, & ex natura rei, ſed per ſubordinationem ad eandem extraordinariam, & divinam Pontificis poteſtatem. Profectò ex parte utriuſque vinculi eædem rationes proportionabiliter apparent, & utriuſque diſſolutio videtur aliquando neceſſaria ad ſuccurrendum bono communi, ut facilè conſideranti conſtabit. Ergo dicendum eſt, Pontificem vel nullo modo poſſe diſſolvere vinculum profeſſionis ſolennis, vel poſſe diſſolvere vinculum matrimonii conſummati: cúmque hoc poſterius ſit omninò falſum, imò & erroneum, oportet tenere illud prius, & fateri, quod Pontifex in nullo caſu poteſt diſpenſare cum ſolenniter profeſſo, ut contrahat matrimonium.

§. IV.

Refertur opinio contraria, ejuſque fundamenta diruuntur.

Oppoſitam ſententiam tuentur communiter Juriſtæ, Ioannes Andreas, Cardinalis, Abbas, Hoſtienſis, Baldus, Felinus, Ancharanus, Tiraquellus, Navarrus, Gregorius Lopez, Antonius Gomez, Menochius, Menchaca, & alii plurimi, quos refert, & ſequitur Sanchez *lib.* 8. *de Matrimon. diſp.* 8. *num.* 7. Idem ex Theologis defendunt Durand. *in* 4. *diſt.* 38. *quæſt.* 2. *num.* 8. ubi Richardus *art.* 9. *quæſt.* 1. Supplement. Gabriel. *quæſt.* 1. *art.* 5. *dub. penult.* Gandavenſis *quodlibet.* 5. *quæſt.* 28. Medina *de ſacrorum hominum continentia, cap.* 21. Henriquez *lib.* 12. *de Matrimon. cap.* 5. *num.* 7. Valentia *in hac* 2. 2. *diſp.* 6. *quæſt.* 6. *punct.* 7. Azor. *lib.* 12. *Inſtit. moral. cap.* 7. *quæſt.* 1. Baſilius Pontius *lib.* 7. *de Matrimon. cap.* 10. *num.* 2. Suarez *tom.* 3. *de Relig. lib.* 6. *cap.* 16. *num.* 5. & alii plures apud illos, & apud Dianam *part.* 8. *tract.* 1. *reſol.* 73. Eidem etiam opinioni ſuffragantur ex Thomiſtis Paludanus *in* 4. *diſt.* 28. *q.* 4. *art.* 4. *concl.* 11. Hervæus *quodl.* 11. *q.* 3. Cajetanus *in hac* 2. 2. *q.* 88. *art.* 11. & Araujo *in deciſ. canonic. tract.* 2. *quæſt.* 19. *num.* 40. Præcipua hujus opinionis fundamenta conſiſtunt in evaſionibus, & reſponſionibus, quibus noſtra motiva diluere conatur, & jam præcluſimus. Sed alia ſuperſunt, quibus ſatisfacere oportet. 109. Sententia oppoſita. Canoniſtæ. Sanchez. Durand. Richard. Gabr. Medina. Henriquez. Valent. Azor. Pontius. Suarez. Palud. Hervæus. Caiet. Araujo.

Arguitur primò: Quia Pontifex de facto diſpenſavit cum ſolenniter profeſſis, ut contraherent matrimonium: Ergo poteſt in hoc diſpenſare. Conſequentia patet, quia factum Superioris, & præſertim Summi Pontificis, cui aſſiſtit Spiritus ſanctus ad gubernandam Eccleſiam, cenſetur legitimum, ut conſtat *ex cap. Ad aures, de tempor. ordinand. & cap. Quid culpatur, 23. quæſtione prima:* Ergo ſi Pontifex in aliquo diſpenſat, poteſt in eo diſpenſare. Antecedens verò ex variis hiſtoriis probatur; Primum argumentum.

Anchar. probatur; nam ut refert Anchar. *conſil.* 339. Pontifex diſpenſavit cum Ramito monacho, & Sacerdote ex ſtirpe regum Aragoniæ, ut propter defectum ſucceſſoris uxorem duceret, ex qua habuit filium, qui ſucceſſit in regno. Alexander III. ut inquit Surius ſtatim referendus, vel Cœleſtinus III. ut ait Cajetan. *ubi ſuprà*, diſpenſavit cum Conſtantia filia Regis Siciliæ, ut nuberet Henrico filio Imperatoris

Surius. Friderici Barbaroſæ. Surius etiam *tom.* 1. *die* 8. *Ianuarii*, refert ex Bernardo Juſtiniano *in vita S. Laurentii Iuſtiniani*, *cap.* 1. Alexandrum III. diſpenſaſſe cum Nicolao monacho de familia Juſtinianorum, ut uxorem duceret, ut familiam illam bello ferè extinctam repara-

Mart. Chromerus. ret. Alii ex Martino Chromero *lib.* 4. *de rebus geſtis Polonorum*, referunt, quod Benedictus IX. ad eorum petitionem diſpenſavit cum Caſimiro filio Regis Poloniæ, & monacho Cluniacenſi, ut poſſet uxorem ducere. Et tandem Suarez *ubi ſuprà*, *num.* 6. addit: *Denique noſtris etiam temporibus aliquando hoc factum eſſe dicitur.*

Urgetur vis hujus argumenti; nam iſtæ diſpenſationes fuerunt validæ, aut non fuerunt validæ? Si eligatur hoc ultimum: Ergo non ſtamus facto, & ſententiæ Summi Pontificis contra canones allegatos. Si verò eligatur primum: Ergo ex ipſo facto Summi Pontificis manet veritas hujus ſententiæ approbata, & diffinita.

Reſponſio. Reſpondetur huic argumento negando antecedens, ad cujus probationem reſpondemus cum Sylveſtro, Soto, Ioanne Nicolaï, & Gonet ubi ſupra *numero* 91. negando omnes illas hiſtorias, quæ facilè convincuntur falſitatis, aut ſaltem maximæ incertitudinis. De Ramiro (quem quidam dicunt fuiſſe Abbatem S. Facundi, deinde Epiſcopum, primùm Burgenſem, deinde Pampilonenſem, & tandem Balbaſtrenſem,) nulla certa notitia eſt apud graves Hiſtoriographos, & multò minùs quod obtinuerit diſpenſationem à Pontifice. Videantur Ioannes Nicolaï, & Abraham Bzovius *anno* 1186. *num.* 5.

Bzovius.

Baronius. De Conſtantia inquit Baronius ad Annum 1186. *Quod autem ex recentioribus plures aſſerunt Conſtantiam monialem fuiſſe, ſciat fabuloſum eſſe, atque commentum fortaſſe inde excogitatum, quod ipſa aſſervata fuiſſet in Monaſterio, ut ſi defuiſſet Regibus maſcula proles, ſpes eſſe potuiſſet nubendi Regi cum dote regni.* Sicut aliæ puellæ ob eundem finem in monaſteriis conſtitui ſolent; & modò in Luſitania apud noſtras Moniales aſſervatur Domina Maria ſoror Regis.

Hiſtoriam etiam de Nicolao Juſtiniano monacho refellit idem Baronius: ex quo Gonet obſervat Authorem hujus hiſtoriæ duo inter ſe pugnantia ſcripſiſſe; ait enim Alexandrum III. cum Nicolao Juſtiniano diſpenſaſſe, & B. Laurentium Juſtinianum ejus filium claruiſſe tempore Eugenii IV. & ab eo Epiſcopali infula inſignitum fuiſſe. Quæ duo inter ſe pugnant, quandoquidem Alexander III. Eugenium pluſquam ducentis annis præceſſit. Prior enim obiit anno 1181. poſterior verò creatus eſt anno 1431.

Ut Caſimirus relinqueret monaſterium, neceſſaria non erat diſpenſatio, quia ipſe non erat verè profeſſus, ſed coactus fuerat in monaſterio vivere, ut obſervant Gonet ex Longino, & Ioannes Nicolaï ex libro inſcripto, *Gallia Chriſtiana*.

Id quod addit Suarez, ex ipſo modo, quo refertur, ſignificat quandam famam incertam, & vagam, qualis ſpargi ſolet, quæque nullam fidem meretur. Unde augmentum difficultatis nihil premit, cùm id quod ſupponit, non ſubſiſtat. Poſſemus autem falſitatem prædictarum hiſtoriarum operoſiùs, apertiuſque detegere, & oſtendere inconſtantiam, contrarietatemque Authorum in deſignando Pontifices, quos dicunt ſic diſpenſaſſe; ſed nolumus in re non Theologica diutiùs immorari, remittentes Lectorem ad Authores allegatos.

Addimus prædictas hiſtorias, licèt admittantur, non extorquere niſi aſſenſum probabilem, aut fidei humanæ fallibilis. Unde tantùm evincunt hanc modalem: *Probabile eſt, & credibile fide humana fallibili, quod Pontifex aliquando diſpenſavit cum ſolenniter profeſſis ad contrahendum matrimonium.* Ex qua non rectè infertur: *Ergo Pontifex de facto diſpenſavit*; ſed tantùm colligitur hæc modalis: *Probabile eſt, quod Pontifex de facto ſic diſpenſavit.* Hoc verò admiſſo, adhuc non infertur, quod abſolutè poſſit diſpenſare, ſed duntaxat ſequitur, eſſe probabile, & credibile fide humana fallibili, quod Pontifex poſſit talem diſpenſationem conferre. Id verò minimè negamus, ſed planè concedimus contrariam nobis opinionem probabilem eſſe, ſaltem ab extrinſeco, ob tot Authorum ipſi ſubſcribentium multitudinem. Diximus, *fide humana fallibili*, ut ſignificaremus prædictas hiſtorias non fundare fidem habentem moralem infallibilitatem, & certitudinem, quali fide credimus eſſe Romam, aut Indos; quia omnes homines ſic affirmant, nemine contradicente. Hujuſmodi quippe fides non debetur illis hiſtoriis ob oppoſitam rationem, ut ex ſe liquet.

110. Aperitur infirmitas argumenti.

Quod ſi alicui viſum fuerit, eas hiſtorias, & antecedens, pro quo ſuadendo referuntur, admittere, adhuc non opprimetur argumento; nam conceſſo Pontificem de facto diſpenſaſſe cum ſolenniter profeſſis, non neceſſariò colligitur, poſſe abſolutè ſic diſpenſare, ſed poſſe probabiliter. Ut enim Pontifex licitè, & prudenter ſe gerat in diſpenſando, ſufficit quod ſequatur dictamen opinionis probabilis, qualis eſt affirmans, poſſe Pontificem cum profeſſis ſolenniter diſpenſare: nec requiritur, quod evidenter, aut certò cognoſcat ſe habere poteſtatem ad id, quod facit. Idque inductivè poteſt manifeſtari in diſpenſationibus, & diſpoſitionibus Pontificiis circa alias materias in quibus ſolent concurrere opiniones contrariæ probabiles. Nam poteſt quamlibet ſequi, eamque ſequens non diffinit, nec damnat contrariam. Sic dicitur aliquos Pontifices diſpenſaſſe in matrimonio rato, quia in praxi ſequuti ſunt opinionem probabilem aſſerentem poſſe Papam ſic diſpenſare: alii verò non auſi ſunt in matrimonio rato diſpenſare, qui judicarunt ſpeculativè eſſe certius, quod Papa non habet talem poteſtatem, ut vidimus *n.* 68. Ad probationem autem conſequentiæ reſpondendum erit, aliud eſſe Pontificem facere de facto, aliud diffinire, quod ita poſſit fieri; & ex primo non colligitur poſterius, aliàs omnia facta Pontificum eſſent fidei diffinitiones, quod eſt abſurdum ab eiſdem minimè intentum. Unde majoris authoritatis eſt actus Pontificis docentis, quàm Pontificis facientis. Et ob hanc cauſam, inquit

Alia argumenti ſolutio.

Digitized by Google

Soto. inquit Soto *loco ſuprà citato ex lib. de Iuſtitia, §. Quin age*, D.Thomas Innocentii potiùs canonem amplexus eſt, quàm Cœleſtini factum ſequutus. Quod factum, ſi verè contigit, non poterat D.Thom. latere: tum ob notorietatem & majeſtatem perſonarum: tum quia non multis annis ante S. Doctorem acciderat.

Hinc qui prædictas hiſtorias admittit, augmento difficultatis occurret eligendo ſecundam dilemmatis partem, nempe tales diſpenſationes fuiſſe invalidas coram Deo, quia Pontifex non habet poteſtatem ad ſic diſpenſandum, ut ſuprà oſtendimus. Nec impugnatio hujus partis urget; nam ſic docentes adhuc ſtant facto, & ſententiæ Pontificis; quippe fatentur Pontificem tutò, & prudenter ſic diſpenſare, & diſpenſatos ſecurè, ac bona fide contrahere matrimonium; ſufficit enim ad utrumque ſequi opinionem probabilem, qualem recognoſcunt ſibi oppoſitam.

111 Secundum argumentum. Arguitur ſecundò: Quia Pontifex poteſt diſpenſare in omnibus aliis votis, ſive ſint purè ſimplicia, ſive ſimplicia conſtituentia ſtatum religioſum, ſive ſolennia annexa ordini ſacro: Ergo pariter poterit diſpenſare in voto continentiæ emiſſo in profeſſione ſolenni. Probatur conſequentia; nam quod votum continentiæ emiſſum in profeſſione ſolenni eſſet indiſpenſabile, & indiſſolubile per Pontificem, vel proveniret ex eo, quod ſit promiſſio Deo facta, & obligans jure divino; & hoc commune eſt omnibus votis: vel proveniret ex eo, quod in tali voto datur traditio; & hæc etiam intervenit in votis ſimplicibus conſtituentibus religioſum: vel denique proveniret ex eo, quod in tali voto intervenit aliqua conſecratio; & hæc etiam, majorque intervenit in ordinatione ſacra. Si ergo Pontifex poteſt alia vota diſſolvere, pariter poterit votum continentiæ emiſſum in ſolenni profeſſione.

Confirmatio. Confirmatur, quia ſi ex aliqua parte prædictum votum eſſet indiſpenſabile, maximè ratione ſolennitatis: Sed hæc non obeſt, ut in eo diſpenſetur: Ergo eſt diſpenſabile. Probatur minor: tum quia votum continentiæ emiſſum in ſacra ordinatione etiam eſt ſolenne, unde habet, quod dirimat matrimonium; & tamen in eo diſpenſari poteſt. Tum quia ſolennitas profeſſionis eſt de jure Eccleſiaſtico, & per Eccleſiam inventa, ut docent Bonifacius VIII. & Gregorius XIII. relati *n.51. & 55.* Pontifex autem poteſt diſſolvere ea, quæ ſunt de jure Eccleſiaſtico: Ergo poterit auferre ſolennitatem, votumque reducere ad conditionem voti ſimplicis, quod diſpenſabile eſt.

Satisfit argumento. Ad argumentum, conceſſo antecedenti, negamus conſequentiam, cujus probationem ſuprà diluimus. Nam in votis purè ſimplicibus ſola reperitur promiſſio, quæ rem non extrahit actu à dominio promittentis: unde fieri poteſt, quod juſtâ interveniente causâ, convertatur ad alios uſus ſine injuria promiſſarii, præſertim cùm traditio catholica doceat Pontificem poſſe in his votis diſpenſare. Solennis autem profeſſio importat traditionem, & tranſlationem dominii in Deum, quæ proinde Pontificia poteſtate diſſolvi nequeat, maximè cùm nec Scriptura, nec traditio doceat dari hujuſmodi poteſtatem. Quam diſparitatem jam ſuprà aſſignavimus *num.103.* Porrò vota ſimplicia conſtituentia ſtatum religioſum aliquam traditionem dicunt, ſed non omninò perfectam, nec abſolutam; quia & dominium radicale in ſubjecto relinquunt, & ſolùm obligant dependenter à conditione manendi in Societate juxta beneplacitum Superiorum: unde non ſolùm cum diſpenſatione, ſed etiam abſque illa diſſolvi valent. Profeſſio verò ſolennis importat perfectiſſimam traditionem, quâ homo conſtituitur ſimpliciter ſub ſpeciali Dei dominio; quocirca nequit ab illo extrahi per aliquam poteſtatem creatam. Quam differentiam ſuprà explicuimus *n.40. & n.104.* Denique in ordinatione ſacra aliqua conſecratio intervenit, quam proinde Pontifex auferre non valet: cæterùm tali conſecrationi non annectitur eſſentialiter continentiæ votum, ſed ex præcepto Eccleſiæ; atque ideo, manente conſecratione, poteſt Pontifex illud auferre. In profeſſione autem ſolenni datur quædam conſecratio, ſive ſacratio, & traditio ad perfectum cultum Dei, cui conſecrationi eſt eſſentiale votum continentiæ: quocirca ſicut Pontifex nequit illam traditionem, & conſecrationem auferre, ita nec votum caſtitatis ipſi eſſentiale. Quod diſcrimen inter utramque conſecrationem fuſiùs expendimus *num.99.*

Ad confirmationem negamus majorem; nam quod profeſſio ſolennis, & votum continentiæ in ea emiſſum nequeant per Pontificis diſpenſationem diſſolvi, non provenit formaliter ex ſolennitate, quæ eſt formula, ſeu modus, quibus talis profeſſio fieri debet, ſed provenit immediatè, & formaliter ex ipſa eſſẽtia profeſſionis, quæ hominem Deo perfectè tradit, & conſecrat. Sicut quod matrimoniũ ſit indiſſolubile, non provenit formaliter ex ſolennitate ab Eccleſia præſcripta, ſed ex ejus eſſentia, quæ conſiſtit in mutua conjugum traditione. Poteſt quidem Eccleſia ſtatuere ſolennitatem, ſeu formulam quâ, & non aliter, matrimonium celebretur, & profeſſio fiat, eamque de facto præſcripſit. Sed prædicta formula, ſive ſolennitate præcedente, aut comitante, tam matrimonium, quàm profeſſio ſuam eſſentiam aliunde habent, ſortiunturque proprietates, & effectus, qui ad talem eſſentiã conſequuntur, cujuſmodi eſt indiſſolubilitas per poteſtatẽ creatam. Unde ſemel facta nequeunt diſſolvi, quamvis poſtea Eccleſia aliter circa eorũ ſolennitatem diſponat. Recolantur quę diximus locis in hac cõfirmatione relatis. Diluitur cõfirmatio.

112 Tertium argumentum. Arguitur tertiò, quia tunc datur ſufficiens cauſa diſpenſandi in voto, quando eſt majoris boni impeditivum, ut tradit D.Th. *q.88. art.10.* Sed votum ſolenne caſtitatis poteſt aliquando eſſe impeditivum majoris boni: Ergo in tali caſu poterit Pontifex illud per diſpenſationem diſſolvere. Probatur minor, quia bonum cõmune eſt majus, quàm bonum unius particularis: Sed votum ſolenne eſt bonum particularis unius, & poteſt impedire matrimonium perſonæ, ex quo ſequatur bonum commune multitudinis, v. g. pax alicujus regni: Ergo votum ſolenne caſtitatis poteſt aliquando impedire majus bonum.

Cõfirmatiõ prima. Confirmatur primò; nam id quod ſi à principio adeſſet, impediret ne fieret votum, eſt cauſa ſufficiens, ſi ſuperveniat, ut diſpenſetur in illo, ut communiter docent Theologi: Sed ſi à principio adeſſet neceſſitas boni communis, qualis in argumento deſcribitur, impediret ne fieret votum ſolenne continentiæ; ea quippe neceſſitate occurrente teneretur quis contrahere matrimonium ad impediendum bella: Ergo ſi eadem neceſſitas ſuperveniat, eſt cauſa ſufficiens, ut Pontifex in tali voto diſpenſet.

Secunda. Confirmatur ſecundò, quia in voto ſolenni claudi

clauditur quantum ad perpetuitatem conditio, niſi obſtet bonum commune, & Papa diſpenſet: Ergo occurrente gravi neceſſitate, poteſt Pontifex in eo voto diſpenſare. Conſequentia eſt manifeſta. Et antecedens ſuadetur; nam votum eſt lex particularis, quam ſibi homo imponit: Sed in omni lege particulari intelligitur conditio, niſi obſtet bonum commune, & Princeps ſuperior aliter diſponat: Ergo in perpetuitate voti ſolennis clauditur prædicta conditio.

Tertia. Confirmatur tertiò, quia nemo poteſt ſe ab obligatione juris naturalis eximere: Sed jure naturali obligatur homo contrahere matrimonium, ſi hoc ſit neceſſarium ad conſervandum bonum commune: Ergo ubi occurrit talis neceſſitas, non eximitur religioſus ab obligatione contrahendi matrimonium, & ob eandem rationem poterit Papa diſpenſare, ut illud contrahat.

Occurritur argumento. Ad hoc argumentum, & confirmationes reſpondetur optimè concludere, ſi applicetur voto ſimplici, quod tantùm eſt promiſſio, remque relinquit ſub dominio promittentis, de qua proinde poteſt Princeps ſuperior pro exigentia boni communis aliter diſponere. Sed inefficacia ſunt prout applicantur ſolenni profeſſioni, in qua non tantùm fit promiſſio, ſed homo totaliter Deo traditur, & ſub ejus dominio conſtituitur, ipſique conſecratur; nam quod ſic eſt Dei, per nullam poteſtatem creatam, & ob nullum bonum commune poteſt ab illo auferri, uſui ſeculari applicati, aut conſecrationem amittere, ut in prima, & ſecunda ratione fuſiùs expendimus. Quocirca de tali homine in ordine ad contrahendum matrimonium, & ut per illud bono communi provideat, diſcurrendum eſt ſicut ſi non eſſet in rerum natura, ſed fuiſſet phyſicè mortuus. Quod magis conſtabit ſingulis occurrendo. Argumentum optimè diluit D.Thom. *art.* 11. *in reſp. ad* 1.

D.Thom. his verbis: ***Dicendum, quod periculis rerum humanarum eſt obviandum per res humanas, non autem per hoc, quod res divinæ convertantur in uſum humanum. Profeſſi autem religionem mortui ſunt mundo, & vivunt Deo. Vnde non ſunt revocandi ad vitam humanam occaſione cuiuſcumque eventus.*** Atque ideo, quod aliquod bonum commune impediatur ex perſeverantia voti ſolennis, eſt per accidens; ſicut poſſet etiam impediri, ſi homo fuiſſet factus impotens phyſicè ad matrimonium; ſimilem enim impotentiam habent, qui ſe perfectè caſtraverunt propter regnum cœlorum. Unde ſicut in tali caſu opus eſſet recurrere ad alia media, ita in præſenti.

113 Diluitur prima confirmatio. Ad primam confirmationem reſpondetur, maximam in illa aſſumptam tenere in voto ſimplici, quod ſolùm eſt promiſſio, ſecus in ſolenni, quod importat traditionem, & tranſlationem dominii; plura quippe ſufficiunt ad reſcindendam promiſſionem, quæ nequeunt donationem reſcindere, ut patet in ſponſalibus, & matrimonio. Unde quæ ſi à principio adeſſent, impedirent & promiſſionem, & traditionem, ſi poſt factam traditionem ſuperveniant, traditionem ſemel factam non reſcindunt. Profectò ſi antequam contraheretur matrimonium, imminerent ex eo contractu publica, & communia damna, teneretur homo non contrahere, adeſſetque urgens, ne matrimonium fieret, impedimentum; ſed ſi poſt contractum matrimonium illa mala immineant, aut ſuperveniant, minimè illud diſſolvitur, nec ulla diſpenſatione diſſolvi valet. Sic in noſtro caſu, poteſt ante profeſſionem aliquod bonum commune occurrere, quod eam impediat; ſed eâ ſemel factâ, nullum eſt, quod eam diſſolvat, aut præſtet cauſam legitimam diſſolvendi; eſt enim perfecta traditio, ſpiritualeque matrimonium, quod nulla poteſtate creata diſſolvi valet. Unde vanè quæritur diſpenſandi cauſa, ſed priùs probanda eſt poteſtas, quam Pontifici ad prædictum effectum negamus. Si enim talem poteſtatem haberet, non dubitamus poſſe occurrere cauſas legitimè diſpenſandi cum ſolenniter profeſſo; ſicut etiam poſſent occurrere ad diſſolvendum matrimonium, ſi poſſet Pontifex ipſum diſſolvere.

Ad ſecundam negatur antecedens; nam profeſſio ſolennis nullam talem conditionem includit, ſed abſolutiſſimè tradit hominem Deo, & conſtituit ſub ejus ſpeciali dominio; ſicut matrimonium non importat talem conditionem, ſed dicit mutuam, & abſolutam conjugum traditionem. Imò verò ſi vota in profeſſione emiſſa talem conditionem dicerent; ſolennia non eſſent, ſed ſimplicia, ad inſtar eorum, quæ in ſacra Societate poſt biennium emittuntur. Utraque enim promitterent tria conſilia, non abſolutè, neque in perpetuum, ſed ſub conditione illa, quandiu Superiori placuerit hominem in Religione retinere; & de materiali eſſet, quod iſte Superior foret Papa, vel Prælatus religioſus. Id autem falſum eſt, & contra id, quod ſupponimus ex dictis *dub.* 4. ubi ſtatuimus prædicta vota diſtingui ab intrinſeco, & ex natura rei. Ad probationem antecedentis reſpondemus, quod ſicut matrimonium eſt lex particularis, quam homo ſibi imponit, & tamen celebratur abſque conditione, niſi obſtet bonum commune, & Papa diſpenſet; ita etiam profeſſio ſolennis abſque illa conditione fit, licèt ſit particularis lex, cui homo ſe ſubdit. Et ratio eſt, quia aliæ leges particulares ſunt purè ex voluntate hominis, & quoad inſtitutionem, & quoad applicationem; unde ſubjacent diſpoſitioni Principis ſuperioris, eamque conditionem includunt. Sed leges matrimonii, & profeſſionis ſolennis ſunt ex inſtitutione divina: unde licèt homo illis voluntariè ſe ſubdat, non oportet quod aliam conditionem addat, ſed ſequatur inſtitutionem Dei, qui & matrimonium, & profeſſionem inſtituit omninò abſoluta. Unde licèt Pontifex poſſit ſtatuere conditiones, quibus, & non aliter, matrimonium, & profeſſio fiant (quod *ſolemnitatem* vocamus;) nihilominus ſemel legitimè facta nequit ulla ratione diſſolvere.

Infirmatur ſecunda.

Ad tertiam reſpondetur, jus naturale non obligare religioſum profeſſum ad contrahendum matrimonium, quia ſolùm obligat ad conſulendum bono communi per media poſſibilia, & licita. Ex ſuppoſitione autem, quod quis ſe Deo perfectè tradiderit ad vitam religioſam, jam matrimonium eſt tali homini medium illicitum ad procurandum commune bonum, quia importat violationem juris divini, ſeu Deo quæſiti per profeſſionem. Unde ſicut in ſimili neceſſitate ille qui contraxit, & conſummavit matrimonium cum muliere, ex qua non habet filios, non teneretur, nec poſſet aut illam dimittere, aut alteram ducere; quia in tali medio clauditur violatio divini juris, quod ipſa ratio naturalis ſervandum dictat: ita in præſenti materia dicendum eſt, atque ideo non magis poſſet Pontifex in ea diſpenſare, quàm in exemplo propoſito.

Arguitur quartò: Quia non eſt magis inſeparabilis profeſſio ab homine profeſſo, quàm conſecratio à Calice conſecrato: Sed à Calice conſe- 114 Quartum argumentũ.

conſecrato, manente eodem ſubjecto, poteſt conſecratio auferri per hoc præcisè, quod deſtruatur artificialis ejus figura: Ergo ab homine profeſſo, manente eodem ſubjecto, poteſt ſeparari profeſſio, in quo eventu talis homo erit habilis ad contrahendum matrimonium.

Confirmatur, quia ſicut homini accidit eſſe album, ita & eſſe religioſum; unde non minùs accidentalis eſt hæc prædicatio, *Petrus eſt religioſus*, quàm iſta, *Petrus eſt albus*: Ergo ſicut albedo eſt ſeparabilis à Petro, manente eodem ſubjecto, ita & ſtatus religioſus.

Diluitur argumentũ. Ad argumentum reſpondetur, vel negando minorem, vel omittendo præmiſſas & negando conſequentiam; quia licet figura calicis ſit accidentalis argento, eſt tamen conſtitutiva calicis in eſſe calicis; unde nequit calix perſeverare ſine tali figura, licèt perſeveret argentum calicis. Unde quod deſtructâ illâ figurâ, ceſſet calicis conſecratio, non probat eam conſecrationem a calice ſeparari, ſed calicem deſtrui, & conſequenter ejus conſecrationem. Ex quo potiùs infertur, quod calix conſecratus, quandiu manet, nequeat non eſſe conſecratus. Et productâ ſimilitudine ad præſentem materiam, infertur quidem, quod religioſus deſinat eſſe religioſus per mortem; ſic enim deſtruitur ſubjectum per ſolennem profeſſionem Deo conſecratum. Sed dum vivit, manet idem ſubjectum, quod non conſtituitur per aliquam accidentalem formam, ſicut calix, ſed per formam ſubſtantialem, atque ideo nequit exuere conſecrationem, ſicut neque calix, quandiu manet calix.

Solvitur confirmatio. Ad confirmationem reſpondetur negando conſequentiam: tum quia fieri poteſt, quod aliquod prædicatum ſit accidentale eſſentiæ rei conſideratæ ſecundùm ſe, & quod nihilominus ſemel poſitum, aut impreſſum nequeat ab ea ſeparari per poteſtatem creatam. Unde hæc prædicatio eſt accidentalis, *Petrus eſt cæcus*; & iſta, *Petrus eſt gibboſus*: & nihilominus cæcitas, & gibbus nequeunt ab illo per naturam auferri. Tum etiam, quia licèt Petro abſolutè accidat eſſe religioſum, non tamen accidit Petro tradito perfectè ad cultum Dei per profeſſionem: unde licèt hæc ſit accidentalis, *Petrus eſt religioſus*; hæc tamen eſt neceſſaria, *Petrus Deo traditus per profeſſionem eſt religioſus*. Et quia in præſenti ſupponitur Petrum ſe Deo per profeſſionem tradidiſſe, meritò affirmamus, quod prædicatum religioſi nequit à Petro per humanam poteſtatem auferri. Et profectò argumentum, & confirmatio poſſunt in eadem forma applicari matrimonio, & denominationibus ex eo provenientibus; accidit enim homini eſſe maritum, & hæc prædicatio eſt abſolutè accidentalis, *Petrus eſt maritus*; & tamen per nullam humanam poteſtatem fieri poteſt, quod ex ſuppoſitione Sacramenti matrimonii conjuges, quandiu vivunt, deſinant eſſe conjuges: non rectè igitur ſimilis argumentandi forma evincit, quod ab homine, qui ſe Deo per profeſſionem tradidit, poſſit quandiu vivit, ſtatus religioſus auferri.

115. Quintum argumentum. Arguitur quintò, quia ſtatui religioſo non minùs convenit votum paupertatis, quàm caſtitatis votum: Sed Pontifex poteſt diſpenſare cum ſolenniter profeſſo in voto paupertatis: Ergo & in voto caſtitatis, atque ideo poteſt illum conſtituere habilem, & liberum ad contrahendum matrimonium. Major, & utraque conſequentia conſtant. Minor autem probatur, quia clerici ſæculares aſſumpti ad Epiſcopatum acquirunt verum dominium bonorum Eccleſiaſticorum, utputà redditnum, decimarum, & fructuum ad Epiſcopum pertinentium: Sed monachi aſſumpti ad Epiſcopatum eodem modo aſſumuntur, ac clerici ſæculares, eodemque tenore verborum eis adjudicatur bonorum illorum portio, ut patet ex Bullis Pontificum, in quibus conceditur illis plenaria cura, & adminiſtratio fructuum, ac redditumn ad menſam Epiſcopalem pertinentium. Ergo fiunt veri illorum domini, ſicut alii clerici ad Epiſcopatum aſſumpti: conſtat autem, quod votum paupertatis in ſolenniter profeſſo non componitur cum vero dominio, & adminiſtratione bonorum: Ergo Pontifex poteſt diſpenſare, & de facto diſpenſat cum ſolenniter profeſſo in voto paupertatis.

Cõfirmatio. Confirmatur, quia ſi ſolenniter profeſſus ad Epiſcopatum aſſumptus non eſſet verus dominus bonorum ad menſam Epiſcopalem pertinentium, ſequeretur quod male diſpenſans talia bona non ſolùm peccaret graviter contra ſui officii debitum, ſed etiam contra juſtitiam, & teneretur ad reſtitutionem: Conſequens eſt falſum: Ergo ſolenniter profeſſus factus Epiſcopus habet verum dominium bonorum Epiſcopalium; atque ideo non ligatur paupertatis voto, ſed manet in eo diſpenſatus. Falſitas conſequentis oſtenditur ipsâ experientiâ; nam compertum eſt, quod poſt mortem Epiſcoporum religioſorum nulla reſtitutio fit illorum etiam bonorum, quæ conſtat malè ab illis fuiſſe diſtributa.

Reſpondetur hoc argumentum, quod latè expendit Araujo ubi ſuprà, *n.* 45. retorquendum eſſe in Adverſarios. 116. Retorquetur argumentum. Tum quia ipſi docent Pontificem non poſſe diſpenſare cum ſolenniter profeſſo in voto caſtitatis, niſi ex urgentiſſima cauſa, & ob bonum publicum; quod adeo verum cenſent, ut aſſerant hujuſmodi diſpenſationem aliter factam non ſolùm eſſe illicitam, ſed invalidam, ut videre eſt apud Sanchez *lib.* 8. *de Matrim. diſp.* 8. *n.* 10. Sanchez. At Pontifex diſpenſat, ut ipſi autumant, frequentiſſimè in voto paupertatis, toties videlicet, quoties ſolenniter profeſſos ad Epiſcopatum aſſumit: Ergo aliter philoſophari oportet de his votis, vel inconſequenter procedunt. Tum & urgentiùs, quia tria vota ſunt adeo eſſentialia ſtatui religioſo, ut quolibet deficiente, minimè ſubſiſtat; quâ de cauſâ concedunt ſatis communiter Adverſarii, non poſſe Pontificem diſpenſare, ut religioſus manens religioſus ſit liber à voto caſtitatis, ut ſuprà diximus *n.* 94. Ergo ſi Pontifex, dum religioſos aſſumit ad Epiſcopatum, verè diſpenſat cum eis in paupertatis voto, conſtituitque illos in dominio bonorum Epiſcopalium, planè infertur, quod per hanc aſſumptionem deſtruat in eis veram eſſentiam ſtatus religioſi, & conſequenter, quod omnes religioſi aſſumpti ad Epiſcopatum deſinant eſſe religioſi. Hoc autem eſt evidenter abſurdum, & contra communem ſenſum Theologorum, qui manifeſtè recognoſcunt utrumque ſtatum, & religioſi, & Epiſcopi, poſſe in eadem perſona conjungi. Id quod evidenter liquet à poſteriori; nam ſi Epiſcopus, qui priùs fuerat religioſus, à dignitate Epiſcopali deponatur, manet abſque nova profeſſione in ſtatu religioſi; quod minimè contingeret, ſi prædictus ſtatus per aſſumptionem ad Epiſcopatum fuiſſet deſtructus. Sicut ergo per talem aſſumptionem non fit diſpenſatio in ſtatu religioſi, ita neque in voto paupertatis, quod ad prædictum ſtatum eſſentialiter ſpectat.

Unde

Digitized by Google

Solutio argumenti. D. Thom.

Unde ad argumentum negamus minorem cum D. Thom. *quæſt.* 88. *art.* 11. *in reſponſ. ad* 4. ubi ait: *Dicendum quod religioſus, qui fit Epiſcopus, ſicut non abſolvitur à voto continentiæ, ita neque à voto paupertatis; quia nihil habet tanquam proprium, ſed ſicut diſpenſator communium bonorum Eccleſiæ.* Et ſimilia tradit infrà *quæſt.* 186. *art.*8. *ad* 3. *& in* 4. *diſtinct.* 38. *quæſt.* 1. *artic.*4. *ad* 3. *& ad* 5. Idemque tuentur Aragon *art.* 11. *cit. in reſponſ. ad* 3. Petrus de Ledeſma *in tract. de ſtatu Epiſcop. cap.* 3. *pag. nobis* 36. Navarrus, & alii Canoniſtæ, quos refert Suarez *tom.* 3. *de Relig. lib.*8, *cap.* 14. *num.*2. Et facilè conſtat *ex cap. Cùm ad monaſterium, de ſtatu monach.* ubi aſſerit Innocentius III. abdicationem proprietatis eſſe adeo annexam regulæ monachali, ut contra eam non poſſit Summus Pontifex licentiam indulgere; per hoc autem, quod monachus fiat Epiſcopus, non deſinit eſſe monachus, ut proximè dicebamus; atque ideo nec deſinit eſſe ligatus paupertatis voto, ſine quo eſſentia monachatus non conſiſtit. Ad probationem autem in contrarium reſpondemus, nihil evincere; quia per illa verba bullarum concedit Pontifex religioſis ad Epiſcopatum aſſumptis id, quod poteſt, & cujus religioſi ſunt capaces: ii autem non ſunt capaces dominii, bene autem adminiſtrationis factæ nomine Prælati ſuperioris, videlicet ipſius Pontificis: quocirca ex prædictis Bullis non conſequuntur verum dominium bonorum ad Epiſcopalem menſam pertinentium, ſicut conſequuntur Clerici prædicti dominii capaces. Quia prædicta verba operantur quod poſſunt, & juxta mentem Pontificis, quem certum eſt non intendere ſaltem de facto, quod religioſus factus Epiſcopus deſinat eſſe religioſus, cùm hi ſtatus quoad ſubſtantialia non ſunt incompoſſibiles. Quam doctrinam extendimus cum Aragon ad religioſum, qui fieret Papa; licèt enim haberet pleniorem uſum, ſive adminiſtrationem bonorum Eccleſiaſticorum; non tamen proprietatem, ſeu dominium, quia adhuc conſervaret eſſentiam & ſtatum religioſi quoad ſubſtantialia; atque ideo maneret voto paupertatis ligatus, abſque quo illa eſſentia non ſalvatur. Cujus ſignum eſt, quod ſi renuntiatione, vel aliâ via deſineret eſſe Pontifex (ut contigit S. Petro Cœleſtino,) abſque nova profeſſione permaneret religioſus, & ſicut ad caſtitatem, & obedientiam, ita obligaretur ad paupertatem; quod non accideret, ſi paupertatis votum priùs fuiſſet diſſolutum. Et ſi inquiras, apud quem maneat eo tempore dominium bonorum Eccleſiaſticorum, cùm non reſideat penes Epiſcopum, aut Papam? Reſpondetur, manere apud Eccleſiam, ſicut remanet cùm Papa, & Epiſcopus moriuntur.

Diruitur cõfirmatio.

Ad confirmationem reſpondetur concedendo ſequelam, quæ nullum continet abſurdum, ſed veram doctrinam; religioſus enim factus Epiſcopus, qui malè diſtribuit redditus Eccleſiaſticos, peccat non ſolùm contra debitum ſui officii (quod aliis Epiſcopis non religioſis commune eſt,) ſed etiam contra juſtitiam, cùm illorum bonorum non ſit Dominus; & contra votum paupertatis, cùm adhuc ſit religioſus. Unde per ſe loquendo tenetur ad reſtitutionem prædictorum bonorum. Diximus, *per ſe loquendo*; quia per accidens ad id non obligatur. Tum quia poteſt ita ſe gerere ſequens opinionem probabilem, quam Araujo ſuprà relatus tuetur, juxta quam cùm aſſumitur ad Epiſcopatum, abſolvitur à voto paupertatis, & fit verè Dominus Eccleſiaſticorum proventuum. Tum quia Pontifex ad vitandas lites, & animarum laqueos, potuit ſic diſtribuentes, & ea bona recipientes deobligare ab onere reſtitutionis. Et poſſumus ſic interpretari ex communi praxi; quia numquam videmus hujuſmodi reſtitutiones ad exequutionem reduci.

Nota.

Quæ de voto paupertatis diximus, applicari debent voto obedientiæ, cùm religioſus fit Epiſcopus, aut Papa; manet enim eo ligatus, licèt per accidens non habeat ſuperiorem, cui obediat. Et ita docet D. Thom. ubi ſuprà; nam poſt verba relata, ſubdit: *Similiter etiam non abſolvitur à voto obedientiæ, ſed per accidens obedire non tenetur, ſi ſuperiorem non habeat, ſicut nec Abbas monaſterii, qui tamen non eſt à voto obedientiæ abſolutus.* Quod liquet ubi abſolvitur à gubernandi munere. Et *quæſt.*86. *art.*8. *ad* 3. ait: *Dicendum quod Papa in voto obedientiæ non poteſt ſic cum religioſo diſpenſare; ut nulli Prælato teneatur obedire in his, quæ ad perfectionem vitæ pertinent. Non enim poteſt eum à ſua obedientia eximere. Poteſt tamen eum eximere ab inferioris Prælati ſubjectione, quod non eſt in voto obedientiæ diſpenſare.* **D. Thom.**

117 **Incidens quæſtio. Suarii reſponſio.**

In calce hujus dubii oportet videre, quid cenſendum ſit de ſententia Divi Thomæ, quam hactenus defendimus. Ad quod reſpondet Suarez *tom.* 3. *de Relig. lib.*6. *cap.*17. *num.* 24. ſic: *Aliqui exiſtimant, licèt tempore Divi Thomæ, qui Bonifacium præceſſit, ejus opinio probabilis fuerit, tamen à tempore Bonifacii VIII. qui declaravit ſolennitatem voti eſſe de jure Eccleſiaſtico, oppoſitam ſententiam longè probabiliorem fuiſſe, nunc autem tanquam certam, & indubitam tenendam eſſe propter conſtitutionem Gregorii XIII. in qua & confirmat dictam ſententiam Bonifacii, & auget illam diffiniens poſſe eſſe ſtatum verè, ac propriè religioſum ſine illa ſolennitate, ut de facto eſt in gradu Scholarium approbatorum, & coadjutorum Societatis Ieſu. Item (quod conſequens eſt,) poſſe per Eccleſiam fieri, ut is qui eſt verè, ac propriè religioſus, deſinat eſſe religioſus; & is qui ratione talis ſtatus erat inhabilis ad matrimonium, per Eccleſiam fiat habilis, ſicut de facto iam fit. Quæ omnia videntur repugnare directè cum doctrina Divi Thomæ, & eius fundamento. Vnde cùm illa iam ſint omninò certa, videtur opinionem Divi Thomæ non poſſe defendi ſine errore. Reſpondeo mihi quidem non videri nunc opinionem illam multùm probabilem, in quo nulla fit Divo Thomæ iniuria, quia ſucceſſu temporis potuit hæc res magis, ac magis declarari, maximè interveniente Summorum Pontificum authoritate, ad quos magis ſpectat iudicium de ſua poteſtate, quàm ad ullum Doctorem.*

Refellitur.

Sed hi Authores, quos ſuppreſſo nomine refert Suarez, excedunt profectò in ſua cenſura contra manifeſtam D. Thom. ſententiam, ut diſcutiendo eorum motiva conſtabit. Illi ergo *aliqui* moventur, quia Bonifacius VIII. declaravit ſolennitatem voti eſſe de jure Eccleſiaſtico. Sed quid inde? Sicut in matrimonio, ſic in profeſſione aliud eſt ſolennitas, aliud eſſentia: utrobique ſolennitas eſt de jure Eccleſiaſtico, eſſentia de jure divino: & ſicut præeunte ſolennitate Eccleſiaſtica, matrimonium per ſuam eſſentiam habet, quod dirimat aliud ſequens matrimonium, & ſit indiſſolubile per Eccleſiaſticam poteſtatem; ita & profeſſio, ut

Digitized by Google

ſuprà diximus *num.* 111. & locis ibi relatis. Addunt illi *aliqui*, ſuam ſententiam poſt conſtitutionem Gregorii XIII. eſſe certam, & indubitatam. Unde? Quia Gregorius XIII. diffinivit, & poſſe dari ſtatum religioſum ſine illa ſolennitate, atque ideo fieri per Eccleſiam poſſe, ut ille, qui eſt verè, & propriè religioſus, deſinat eſſe religioſus; & is qui ratione talis ſtatus erat inhabilis ad matrimonium, per Eccleſiam fiat habilis, ut patet in Scholaribus & coadjutoribus ſacræ Societatis. Sed quid hæc contra Divus Thomæ ſententiam evincunt? Profectò nihil. Agimus de profeſſis, qui eo ipſo quod tales ſint, ſe Deo perfectè atque abſolutè ſacrarunt, & ſub ejus ſpeciali dominio abſque ulla conditione, ſed utrinque abſolutè, ac perpetuò ſunt conſtituti. Et de his profeſſis agebat Divus Thomas, eoſque præcisè nomine Religioſorum ſignificavit; quia S. Doctoris tempore illi tantum erant religioſi, qui erant profeſſi, nec altera ſpecies, vel quaſi ſpecies religioſorum cognoſcebatur in Eccleſia, ut conſtat *ex cap. Religioſi*, §. *quamvis*, *de ſententia excommunicationis*, *in* 6. ibi: *Quamvis autem is, qui religionem ingreditur, religioſus cum effectu cenſeri non poſſit, donec ſit tacitè, vel expreſſè profeſſus.* Unde ſecundùm jus antiquum nulli erant religioſi, niſi profeſſi, ut ex communi Juriſtperitorum, & Summiſtarum ſententia obſervat Azor. *lib.* 11. *cap.* 24. *quæſt.* 3. Illi autem, de quibus agit Gregorius, religioſi quidem ſunt, ſed non profeſſi, nec Deo omninò abſolutè ſe tradiderunt: unde etiam independenter à diſpenſatione Pontificis frequenter deſinunt eſſe religioſi, ut conſtat ex dictis *n.* 40. *& num.* 104. *&* 111. Et falsò dicitur, iſtos ratione ſtatus eſſe inhabiles ad matrimonium; nam licèt tales ante novum jus introductum per Gregorium XIII. fuerint verè religioſi, nihilominus ubi contrahebant, eorum matrimonia erant valida; unde illorum inhabilitas ad matrimonium non provenit ab eſſentia ſtatus, ſed ex conſtitutione eccleſiaſtica, ut ſuprà diximus *num.* 41. *&* 85. — Azor.

118. Videat nunc prudens Lector, quàm valida ſint fundamenta illorum *aliquorum*, ut eorum ſententia poſt decreta prædictorum Pontificum ſit adeo certa, & indubitata, ut videatur ſententiam D. Thomæ non poſſe defendi ſine errore. Et convulſis his fundamentis, quid relinquitur Suario, ut dicat opinionem D. Thomæ non videri ſibi nunc multùm probabilem? Quaſi nunc deſtituatur motivis, quæ olim habuit; vel contrariæ adſint nova, urgentia, ac indiſſolubilia argumenta, quæ S. Doctor ſub oculis non habuerit. Planè cùm plura videamus, in quibus ſententia D. Thomæ contrariæ emineat, in uno tantùm recognoſcimus excedi, nempe in multitudine Juriſtarum, qui oppoſitæ ſuffragantur. Sed hoc leviſſimum motivum eſt, ut Suarius tam exiguam probabilitatem deferret in hac cauſa S. Doctori: tum quia ipſe ſolus plus authoritatis habet, quàm quinquaginta, aut centum ex communibus Scriptoribus. Tum quia licèt in his, quæ ſunt de jure poſitivo eccleſiaſtico magnam authoritatem habeant Canoniſtæ; majorem tamen habent Theologi in his, quæ ſunt de jure naturali divino, ſive in rerum naturis immediatè fundato: nam ad ipſos potiùs quàm ad Canoniſtas ſpectat contemplari rerum naturas, & proprietates. Et hujuſmodi eſt difficultas præſentis materiæ, quæ naturam profeſſionis inveſtigat, ut de ejus indiſſolubilitate rectum judicium fiat. Sed ne rem propoſitam abſque aliorum cenſura relinquamus, oportet Suario eorum dicta reponere, quibus temperet ſententiam. Doctrinam ergo, ac reſolutionem D. Thomæ in hac parte ſic approbant Sotus (qui ſcripſit poſt Bonifacium) *lib.* 7. *de Juſtit. quæſt.* 4. *art.* 2. ubi ait: *Quocirca Altiſſiodorenſis, & D. Albertus in* 4. *diſtinct.* 37. *artic.* 17. *& Alexander Alenſis in* 3. *part. & S. Bonavent. in* 4. *in fine diſt.* 38. *atque alii hujus claſſis pro conſtitutiſſimo ſemper habuerunt.* Et poſt Conſtitutiones Gregorii XIII. Aragon *ubi ſuprà fol.* 1035. ait: *Propter hæc argumenta dico longè probabiliorem ſententiam D. Thomæ, quæ aſſerit Papam non poſſe diſpenſare in voto ſolenni, quamvis nec etiam contraria opinio ſua careat probabilitate.* Petrus de Ledeſma, *ubi ſuprà, pag.* 649. ait doctrinam D. Thomæ in hac tam gravi materia eſſe veram, & ſolidam: & *pag.* 651. ſubjungit: *Añado una palabra, y es que en nueſtros tiempos parece que tiene un ſaborzillo de error Lutherano, el dezir que el eſtado Monachal no tiene obligacion alguna de derecho divino, ſino que es invencion de los hombres.* Magiſter Joannes à S. Thom. *ubi ſuprà*, §. *Quarto probatur, in fine*, ait: *Propter hæc argumenta ſententia Theologorum ſine dubio eſt certa, vel ſaltem probabilior.* & §. *Ad ultimum*, inquit: *Concludimus ergo, quod cùm magis in decorem Reipublicæ Chriſtianæ cedat non diſpenſari in voto ſolenni religioſi, quàm econtra, ſententia Theologorum, quæ partem tuetur negativam, probabilior erit, & ſecurior.* Araujo (licèt in præſenti reſolutione nobis contrarius) 2. 2. *q.* 1. *art.* 10. *dub.* 3. *num.* 12. refert aliquos Pontifices docuiſſe ipſo diſpenſandi facto, votum ſolenne Religionis eſſe diſpenſabile, & addit: *Quæ tamen doctrina non fuit communiter recepta ab Eccleſia, cùm major numerus Theologorum cum D. Thoma in loco allegata oppoſitam cenſeat probabiliorem.* Similia aliorum Theologorum judicia omittimus, id tantùm aſſerentes, D. Thomæ ſententiam, quam hactenus defendimus, eſſe prorſus ſecuram, ab omnique, vel levi cenſura immunem, olimque, ac nunc probabiliorem contrariâ; cui tamen non negamus ſufficientem probabilitatem, ſaltem ab extrinſeco. Et hæc de eſſentia ſtatus religioſi in communi.

Meliot quæſtionis deciſio. — Sotus. — Aragon. — Ledeſma. — Ioan à S. Thomas. — Araujo.

DISPUTATIO II.

De perfectione ſtatus religioſi in communi.

PERFECTIO cujuſvis rei apprehenditur quaſi accidens, aut proprietas conſequens ipſius naturam. Unde poſtquam explicuimus, in quo conſiſtat eſſentia ſtatus religioſi, recto ordine progredimur ad exponendam ejus perfectionem. In quo tamen non multùm immorabimur, nam quæ ad theologum ſcholaſticum pertinent haud obſcurè colliguntur ex dictis; quæ verò ad conſiderationem moralem ſpectant, omittemus tanquam extranea à noſtro inſtituto.

Digitized by Google

DUBIUM PRIMUM.

An ſtatus religionis ſit ſtatus perfectus, & Eccleſiæ utilis.

HÆc quæſtio ſolùm excitatur propter hæreticos, qui peſſimè ſentiunt de religioſorum ſtatu. Et propterea breviter proponemus ejus reſolutionem, Lectorem remittendo ad Controverſiſtas, qui ex propoſito contra hæreticos agunt. Priùs autem recolat, quæ *diſp.* 1. *à num.* 1. diximus, explicantes proprias conditiones ſtatus: recolat etiam quæ *dub.* 1. & 3. oſtendimus requiri, aut non requi ad ſtatum religioſum.

§. Unicus.

Defenditur veritas catholica.

1. Prima concluſio. Dicendum eſt primò, ſtatum religionis eſſe ſtatum perfectum, hoc eſt, honeſtum, nullaque reprehenſione dignum. Aſſertio eſt de fide, ut conſtabit ex dicendis. Probatur ratione; nam ſtatus, quem Chriſtus Dominus conſuluit, & inſtituit, nequit non eſſe perfectus, honeſtus, atque indignus reprehenſione: Sed Chriſtus Dominus conſuluit, & inſtituit ſtatum religioſum, ut oſtendimus *diſp. præcedenti, dub.* 2. Ergo ſtatus religioſus eſt ſtatus perfectus, & honeſtus, nullamque meretur reprehenſionem.

Fundamentum. Explicatur magis vis hujus rationis: nam cuncta quæ conſtituunt ſtatum religioſum, ſunt honeſta, & valde perfecta: ergo prædictus ſtatus eſt ſtatus perfectus. Conſequentia patet, & antecedens probatur; nam eſſentia ſtatus religioſi conſiſtit in eo, quod homo ſe tradat Deo ad obſervanda tria principalia conſilia, paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ, ad quæ per vota ſeobligat: hæc autem omnia honeſta ſunt, & valdè perfecta; nihil enim reprehenſibile apparet, ſed potiùs omni laude dignum, in eo quod homo ſe conſecret ad ſerviendum ſpecialiter Deo; aut in eo, quod intendat ſervare opera perfectiora, qualia ſunt quæ cadunt ſub conſilio; aut in eo, quod ad hoc ſtudium ſe aſtringat votorum vinculo; cùm potius tale ſtudium accipiat majorem firmitatem, capiatque ſpecialem rectitudinem virtutis religionis, à qua elicitur actus vovendi: Ergo cuncta quæ ſtatum religioſum conſtituunt, ſunt honeſta, & valde perfecta. Nec id negari poteſt, niſi negando aliquod principium ex illis, quæ fides docet.

Roboratur. Declaratur ulteriùs, quia non ſolùm perfectum, ſed perfectius etiam eſt exequi Dei voluntatem, non præcisè in præceptis, ſed etiam in conſiliis: conſtat autem in hoc præſertim diſtingui ſtatum religioſum à communi fidelium ſtatu, quod iſti ex obligatione ſolùm obſervant præcepta, illi verò præcepta, & conſilia, maximè verò tria illa nobiliſſima, caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ, ad quæ per votum (quod eſt actus virtutis religionis, & voluntatem firmat circa bonum) ſe ſponte obligant: ergo ſtatus religioſus eſt ſtatus valde perfectus.

Ad hæc, perfectio hominis conſiſtit in eo, quod Deo inhæreat faciendo ipſius voluntatem: Sed per ſtatum religioſum homo inhæret Deo exequendo non ſolùm quæ Deus præcipit, ſed etiam quæ conſulit, & quaſi deſiderat; ad idque ſe firmiter conſecrat per vota, unde fit quaſi ſpirituale holocauſtum: Ergo ſtatus religioſus confert ad magnam perfectionem, eſtque proinde valde perfectus.

Confirmatur primò ex Conciliis, quæ inſtitutum vitæ religioſæ multùm laudant, & commendant, quod non facerent, niſi ſtatus religioſus eſſet ſtatus perfectus. Sic in Concilio Chalcedonenſi *act.* 15. *cap.* 6. in Gangrenſi *cap.* 9. in Ancyrano *cap.* 18. in Carthaginenſi IV. *cap.* 11. in Toletano X. *cap.* 5. in Turonenſi II. *cap.* 21. in Conſtantienſi *ſeſſ.* 8. ubi ſpecialiter condemnatur error VViclephi impugnantis ſacras Religiones. Et denique in Conc. Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 1. *de reformatione.* 2. Confirmatio prima. Conc. Chalc. Conc. Gang. Conc. Anc. Conc. Cart. Conc. Tolet. Conc. Turon. Conc. Conſt. Conc. Trid.

Confirmatur ſecundò ex Sanctis Patribus, qui ſtatum religioſum ſummis laudibus celebrant, quos prolixum eſſet recenſere. Videantur tamen D. Dionyſius *lib. de Eccleſiaſtica Hierarchia, cap.* 6. & *in epiſt. ad Demophilum Monachum*, D. Athanaſius *in vita S. Antonii*, D. Hieronymus *in epiſt. ad Heliodorum, & Ruſticum, & epiſt.* 25. *ad Bleſillam*, & *in lib. de viris illuſtribus, in Philone*: D. Auguſtinus *lib.* 1. *de moribus Eccleſiæ, cap.* 31. & *lib.* 3. *contra litteras Petiliani, cap.* 40. D. Chryſoſtomus *libris tribus contra vituperantes religion.* & *homil.* 8. *in Matth.* D. Baſilius *lib. de laudibus Eremi*, & in variis opuſculis *de inſtit. Monach.* Tertullianus *in lib. de velandis virginibus*, & *in lib. de habitu virginum*: Ruffinus *lib.* 11. *cap.* 8. Euſebius *lib.* 1. *de demonſtratione Evangelic. cap.* 8. Theodoretus *in hiſtoria religioſa Sanctorum Patrum*, D. Bernardus *lib. de vita ſolitaria*, & *lib. de diſpenſat. & precepto, ſub finem.* Divus Thomas *in hac* 2. 2. *quæſtione* 186. & *opuſcul.* 17. & 18. & ſpecialiter *opuſcul.* 19. *contra impugnantes Religiones*: D. Bonaventura *in opuſc. de eodem argumento*, & alii. Secunda. D. Dionyſ. D. Athanaſ. D. Hieron. D. Auguſt. D. Chryſoſt. D. Baſil. Tertullian. Ruffinus. Euſebius. Theodoretus. D. Bernard. D. Thom. D. Bonav.

Dicendum eſt ſecundò, ſtatum religioſum eſſe Eccleſiæ valde utilem. Hæc concluſio etiam eſt de fide, & probatur eiſdem motivis, quibus fulcitur præcedens; quia Eccleſiæ valde utilis eſt ſtatus à Chriſto Domino inſtitutus, in Conciliis commendatus, à Patribus laudatus, & in quo magna perfectio reſplendet; neque enim credibile eſt, has excellentias continere quidquid non cedit in magnam utilitatem Eccleſiæ: talis autem eſt ſtatus religioſus, ut conſtat ex proximè dictis: ergo hujuſmodi ſtatus eſt Eccleſiæ valdè utilis. 3. Secunda. concluſio.

Confirmatur; nam cùm Eccleſia ſit congregatio fidelium, nequit non eſſe valde utile Eccleſiæ, quod magnam utilitatem affert omnibus fidelibus, ſive Eccleſiæ membris, tam actualibus, quàm poſſibilibus: Sed his omnibus affert magnam utilitatem ſtatus religioſus: Ergo & Eccleſiæ. Minor declaratur, & probatur; nam in primis ſtatus religioſus plurimùm prodeſt fidelibus, qui in tali ſtatu conſtituuntur; eos quippe inſtruit, fovet, nutritque in exercitio virtutum, perducitque ad perfectionem, cùm habeat plurima media ad hunc finem utiliſſima. Aliis etiam fidelibus non religioſis magnum emolumentum facit; quia religioſi pro eis orant, illoſque exemplo virtutum ad perfectionem excitant: quæ munia non ſic exequi valent ſæculares temporalibus ſollicitudinibus occupati. Denique multùm prodeſt Fundamentum.

Digitized by Google

infidelibus (qui ſunt membra Eccleſiæ in potentia,) quia ut experientiâ, & effectibus compertum eſt, religioſi huic muneri ſpecialiter incumbunt, nullaque eſt mundi pars, quæ prædicatione, & zelo religioſorum lucem evangelicam non receperit, aut viderit.

Accedit, religioſos fuiſſe, qui ſummum Eccleſiæ ſplendorem pepererunt ſanctitate, miraculis, zelo, prædicatione, doctrinâ, nempe Antonium, Hilarionem, Baſilium, Auguſtinum, Cyrillum, Gregorium, Benedictum, Bernardum, Angelum, Dominicum, Franciſcum, Thomam, Bonaventuram, Albertum, Ignatium, alioſque tam multos, ut non immeritò dixerit Bellarminus in præfatione ad librum de Monachis: *Exceptis ſacris Martyribus, rari omninò in numerum Sanctorum relati leguntur, qui ex Monaſteriis non prodierunt.* Videatur, vel audiatur vox turturis Gravinæ, quæ ſuaves cantus edit in omnium ſacrarum Religionum, & præſertim antiquarum commendationem.

Bellarm.

4 Sententia hæretica.

Contra noſtras aſſertiones ſentiunt (& eſt pro illis urgens veritatis aſſertio,) ſoli, & omnes ferè hæretici. Nam olim Ariani vehementer perſequuti ſunt religioſos, ut conſtat ex Ruffino *lib. 11. Hiſt. c. 3.* Idem ſtudium arripuerunt Circumcelliones, ut refert D. Auguſtinus *in Pſ. 132.* Quanto odio eos inſectati fuerint Valens Imperator Arianus, & Imperator Conſtantinus Copronymus, facilè conſtat ex Hiſt. Eccleſiaſtica. Et ad proximiora ſecula deſcendendo, Vviclephus ita debacchabatur in ſtatum religioſum, ut dixerit à Diabolo fuiſſe inſtructam in Eccleſiam, & Auguſtinum, Benedictum, Bernardum, & ſimiles Patriarchas condemnatos ad infernum fuiſſe, niſi pœnitentiam egerint, quòd talem vivendi formam profeſſi fuerint, & aliis propoſuerint ſequendam, ut refertur in Concilio Conſtantienſi loco ſuprà citato. Vviclephi autem maledicentiam & errores imbiberat Joannes Hus, ut conſtat ex eodem Concilio, qui cùm videret Venerabilem N. Thomam Vvaldenſem Vviclephi errores detexiſſe, diruiſſe, & acriter diſſipaſſe, frequenter clamabat ad ſuos: *Cavete à Carmelitis.* Prolixum nimis foret aliorum ſectariorum, Lutheri, Calvini, Bezæ, Melanchthonis, Magdeburgenſium, & ſimilium odia, rabiem, & convitia contra ſacras Religiones expendere. Nam inimici crucis Chriſti, qui carnis deſideriis ſe tradiderunt, vellent omnes ſibi aſſimilari, ut in turpitudinis ſocietate ſolatium haberent: unde peſſimè ferunt ſacros Ordines, quorum tenor in puritate, & virtutibus ipſos practicè reprehendit, evidentiuſque eorum vitia propalat, præſertim cùm in ſacris Religionibus videant caſtra Dei, ex quibus fortiora contra hæreſim tela intorquentur. Capitalia autem motiva hæreticorum ſunt. *Primum*, quod nulla eſt mentio votorum, & religioſi ſtatus in ſcriptura novi Teſtamenti. *Secundum*, quod temerarium eſt vovere cum periculo omittendi ſacrilegè rem promiſſam. *Tertium*, quod non dantur conſilia, ſed omnia bona ſunt à Deo præcepta. *Quartum*, quod fideles poſt Chriſtum debent habere libertatem evangelicam, & ſe non ſubjicere jejuniis, pſalmodiæ, & aliis hujuſmodi, quæ magis pertinere videntur ad ſervitutem, & ceremonias legis antiquæ. *Quintum*, quod in Monaſteriis gravia, & enormia crimina contingunt; unde ipſe Papa extinxit aliquas Religiones, Clemens V. Ordinem Templariorum, Bonifacius VIII. Ordinem Fraticellorum, & Pius V. ordinem Humiliatorum.

D. Auguſt. — Radix odii in Religioſos. — Motiva hæreticorum.

Diſſolvuntur. Sed hæc minimè urgent. *Ad primum* reſpondetur, parum referre, quod illæ voces non reperiantur in novo Teſtamento, ſi reperitur res per illas ſignificata, præſertim accedente communi ſenſu, & traditione Eccleſiæ Catholicæ, ut cõſtat ex dictis *in hoc dubio, & diſp. 1. dub. 1.* Ad *ſecundum* dicendum, eis qui piè vovent, adeſſe gratiam ſufficientem, ut vota adimpleant: unde nullam temeritatem piè voventes committunt. Quod verò vota aliquando violentur, eſt ex fragilitate, aut malitia ſuperveniente; ſicut etiam accidit in præceptis Dei, quæ tamen nequeunt appellari nociva. Aliunde verò opera bona facta ex voto ſunt meliora, & magis meritoria, ut conſtat ex dictis *tract. præced. diſp. 5. dub. 3. §. 13.* Ad *tertium* reſpondetur, falſum eſſe quod omnia bona ſint præcepta, ut patet ex Apoſtolo, qui virginitatem non præcipit, ſed conſulit. *Ad quartum* dicimus, libertatem Evangelii eximere nos à ſervitute legis, ſed habenas non laxari ad indulgendum carnis affectibus; magis autem expoſcere, quod qui ſunt Chriſti, carnem crucifigant per imitationem Chriſti in aſperitatibus corporalibus, ut fusè expendimus *tract. præced. diſp. 5. dub. 3. §. 11.* Ad *ultimum* admittimus, quod quandoque in Monaſteriis gravia crimina contingant. Hæc autem non debent reduci in inſtitutum, aut regulam, quæ ſancta ſunt; ſed in hominum defectum, qui in quolibet ſtatu poſſunt ea committere. Et quid hoc mirum, cùm Deus in Angelis reperierit pravitatem? Quod verò Eccleſia extinxerit aliquas Religiones, potiùs probat puritatem Eccleſiæ Catholicæ, & laudabile aliarum Religionum (quas nunc approbat, & conſervat,) inſtitutum, earumque pro omnibus fidelibus utilitatem. Unde obiter refellendi ſunt nonnulli politici in ſacros Ordines non benè affecti, qui Religiones cauſantur Regnis incommodas, ex earumque progreſſu rerum, & hominum penuriam dimetiuntur. Timeant hi, ne boni communis ſub ſpecioſa larva faveant hæreticis, illorumque agantur ſpiritu. Profectò id præſenſit ſanctus ille Alexandrinæ Eccleſiæ Epiſcopus, & glorioſus Chriſti Martyr Petrus (in cujus die hæc ſcribimus,) qui ex eo ſibi exploratum habuit Lucium quendam Epiſcopum, non catholicum, ſed lupum, & hæreticum eſſe, quòd Monachos non adhibuerit, qui ipſum ad Pontificale ſolium comitarentur, & deducerent; quippe tam inſignem Eccleſiæ partem credebat Sanctus ille eſſe Monachos, ut non Catholicum ſuſpicaretur eum, quem videbat Monachis non favere, ut refert Theodoretus *lib. 4. Hiſtor. cap. 20.* Nota. — *Theodoret.*

Verùm quia Theologum ſcholaſticum agimus, non poſſumus in hac controverſia dogmatica diutiùs immorari, ſed Lectorem remittimus ad Authores, qui ex profeſſo, & pro meritis eam diſcutiunt, D. Thomam *opuſcul. 19. contra impugnantes Religiones*, Albertum Magnum *in deffenſorio Mendicantium*, N. Vvaldenſem *lib. 3. & 4. de Doctrina fidei, & de Sacramentalib. tit. 9.* Caſtro *in lib. contra hæreſes, verbo Mendicitas, & verbo Monachus, & verbo Votum*, Franciſcum Orantium *lib. 5. de locis catholicis*, Jacobum Latomum *lib. de Monachorum inſtitutis, & votis*, Jodocum Clictovæum *lib. 3. Antilutheri*, Matthæum Galenum *de origine Monaſtices*, Lindanum *lib. 4. Panopliæ, cap. 98.* Bellarminum, & Gravinam *locis ſuprà relatis*, Turrianum *duobus libris*

D. Thom. Alb. Mag. Vvaldenſ. Caſtro. Franc. Orãt. Orant. Iacob. Lat. Iodoc. Clict. Matth. Gal. Lindanus. Bellarm. Gravina.

Digitized by Google

Turrianus. Valentia. *libris de votis monaſticis*, Valentiam *in præſenti*, *diſp.* 10. *quæſt.* 4. *puncto* 1. & alios qui diſputant contra hæreticos.

DUBIUM II.

Vtrum ſtatus religioſus ſit aliis ſtatibus perfectior.

Obſervatio. SUccedit, ut religioſum ſtatum cum aliis Eccleſiæ ſtatibus conferamus, & videamus an illos excedat in perfectione. Pro cujus reſolutione obſervandum eſt, quod ſtatus bifariam accipitur: *Primò* latè, & generaliter pro qualibet vitæ conditione, in qua homo ad tempus, vel perpetuò manet; & ſic vulgò recenſentur ſtatus juſtitiæ, & ſtatus peccati; ſtatus hujus vitæ, & ſtatus futuræ; ſtatus incipientium, proficientium, & perfectorum, aliique ſtatus. *Secundò* ſumitur ſtrictè, & ſpecialiter pro modo vivendi cum aliqua obligatione firma, quæ communiter oritur ex voto, vel contractu, ut jam explicuimus *diſp.* 1. *dub.* 1. *à n.* 1. Et relictis aliis diviſionibus, quas loco citato recenſuimus, ſtatus in hac proprietate acceptus poteſt generali diviſione dividi in ſtatum conjugatorum, qui ex mutuo conſenſu obligantur ad ſocialem matrimonii vitam; & in ſtatum Eccleſiaſticorum, qui ex voto, ordinatione, aut contractu obligantur ad aliquem ſpecialem cultum Dei. Cæteri verò fideles non dicuntur ſtatum habere, ſed poſſe ſtatum eligere, ut patet ex communi modo concipiendi, & loquendi. Porrò in ſtatu eccleſiaſtico ſunt Epiſcopi, & Religioſi, & (ut præſenti controverſiæ demus locum) ſunt etiam alii Prælati inferiores habentes curam animarum, ut Archidiaconi, Parochi, & alii. Et quidem ſi comparemus ſtatum religioſorum cum conjugatorum ſtatu, certum omninò eſt, illum eſſe iſto perfectiorem, ut ſatis conſtat ex dictis *diſp. præced.* præſertim cùm conjugatorum ſtatus non ſit ſtatus perfectionis; licèt enim conjuges poſſint eſſe perfecti, & obſervare non ſolùm præcepta, ſed etiam conſilia; ad hoc tamen ſtudium ex vi ſtatus non obligantur, aliud quippe eſt eſſe perfectum, & aliud eſſe in ſtatu perfectionis, ut optimè obſervavit D. Th. *q.* 184. *art.* 4. Unde præcluditur locus comparandi ſtatum religioſorum cum ſtatu conjugali; comparatio quippe hîc intenta ſupponit utrumque extremum eſſe ſtatum perfectionis. Quocirca ſolùm reſtat, ut religioſum ſtatum conferamus cum aliis ſtatibus eccleſiaſticis. Sed claritatis gratiâ priùs fiet comparatio cum Epiſcopis, & deinde cum aliis Prælatis inferioribus.

Punctus difficultatis. D. Thom.

§. I.

Statuitur prima concluſio.

6. Prima aſſertio. *D. Thom.* DIcendum eſt primò, ſtatum Epiſcoporum eſſe perfectiorem ſtatu religioſorum. Ita D. Th. *q.* 184. *art.* 7. *&* *q.* 185. *art.* 8. *& opuſc.* 18. *c.* 17. *cum ſequent.* Cui ſubſcribunt communiter Theologi. Videatur Cajet. *ad prædictos articulos*, Suar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 1. *c.* 1. *& c.* 15. *&* 18. Valentia *diſp.* 10. *q.* 2. *puncto* 4. Ledeſma *de ſtatu perfect. c.* 1. *concluſ.* 9. alii. Probatur primò ex ampliſſimis titulis, quibus Concilia, & Patres extollunt dignitatem Epiſcopalem ſuper alia officia, & ſtatus. Nam in Concilio Epheſino in multis epiſtolis, & in Chalcedonenſi in principio, Epiſcopi appellantur *Sanctiſſimi Chriſti Legati*, *Spirituales Patres*, *Columna Eccleſiæ*. Et Tridentinum *ſeſſ.* 23. *c.* 4. *& canon.* 6. *&* 7. docet Epiſcopos eſſe ſucceſſores Apoſtolorum, & in hierarchico ordine *præcipuos*. D. Dionyſius Areopag. *cap.* 5. *de Eccleſiaſtica Hierarch.* inquit: *Pontificum ordo ſacratior, primus eſt divina ſpeculantium ordinum, idemque & ſummus, & ultimus.* D. Ignatius *ep.* 10. *ad Smyrnenſes*, ait: *Epiſcopo nihil majus eſt in Eccleſia, quia Deo conſecratur pro totius mundi ſalute.* D. Ambroſius *lib. de dignitate Sacerdotali*, *cap.* 2. *Honor, & ſublimitas Epiſcopalis nullis poterit comparationibus adæquari.* D. Athanaſius *in epiſt. ad Felicem*, *tomo* 1. *Concilior.* Epiſcopos appellat *columnas*, *quia Eccleſiam ſuſtinere, & propriis humeris portare debent.* D. Chryſoſtomus *in orat. de Philogonio*, agens de dignitate Epiſcopali, ait: *Nullum officium hoc Deo charius eſt.* Et eadem elogia repetunt alii Patres. Hæc autem nequeunt in eodem gradu applicari religioſis, ut ex ſe liquet: ergo iſtorum ſtatus eſt minùs perfectus, quàm ſtatus Epiſcoporum.

Cone. Chal. *Fundamentum. Conc. Trid.* *D. Dionyſ. Areop.* *D. Ignatius.* *D. Ambroſ.* *D. Athanaſ.* *D. Chryſoſt.*

Deinde probatur ratione D. Thomæ *locis ſuprà relatis*; nam licèt Epiſcopi, & Religioſi ſint in ſtatu perfectionis, ſive (& in idem redit,) ad perfectionem obligentur; aliter tamen, & aliter: Epiſcopi enim ſe habent ut perfectores, & Doctores aliorum; Religioſi autem ut perfectibiles, qui ſtudio comparandæ perfectionis incumbunt: conſtat autem quod agens eſt nobilius patiente, & actus quàm potentia: Ergo Epiſcoporum ſtatus eſt perfectior, quàm religioſorum ſtatus.

Ratio D. Thomæ.

Explicatur ampliùs; nam cùm ſtatus perfectionis importet firmam vitæ conditionem cum obligatione ad opera laudabilia, ille ſtatus erit perfectior, qui obligat ad opera perfectiora: Sed opera ad quæ obligantur Epiſcopi, ſunt perfectiora illis, ad quæ obligantur Religioſi: Ergo illorum ſtatus eſt perfectior, quàm iſtorum. Probatur minor; nam opera, ad quæ Religioſi ex generali ſui ſtatus conditione obligantur, ſunt quæ præcipuè deſerviunt ad perfectionem comparandam, & præſertim obſervatio votorum: His autem longè præferuntur illa, ad quæ tenentur Epiſcopi; ſunt enim opera egregia, quæ perfectionem ſupponunt, nempe docere fidem, interpretari Scripturam, illuminare Eccleſiam, defendere gregem, diligere oves, mori pro illis, ad quæ excellens charitas, & patientia, cæteræque virtutes neceſſariæ ſunt. Unde in Concilio Toletano XI. *cap.* 2. dicitur: *Quantò quis præcelſi culminis obtinet locum, tanto neceſſe eſt, ut præcedat cæteros gratiâ meritorum, ut in eo, quod præſidet ſingulis, ſingulariter ornetur eminentia ſanctitatis, habens ſemper in ore gladium veritatis, & in opere efficientiam luminis.*

Conc. Tolet.

Sunt tamen contra hanc communem aſſertionem objectiones aliquæ, quibus oportet occurrere. Objicies ergo primò; nam ſtatus importat conditionem firmam, & immobilem: Sed majorem firmitatem, & immobilitatem importat ſtatus religioſorum, quàm ſtatus Epiſcoporum: ille ergo eſt iſto perfectior. Probatur minor, quia ſtatus religioſorum ſolenniter profeſſorum eſt adeo firmus, & ſtabilis, quod nec Summus Pontifex poteſt illum commutare abſolvendo religioſum ab obligatione illius, ut ſtatuimus *diſp. præced. dub. ult.* poteſt autem Pontifex abſolvere Epiſcopum ab onere, & cura regiminis paſtoralis, abſolvitque quando renunciationem 7 Prima objectio.

Epiſco

Epiſcopatus admittit: Ergo firmior, atque immobilior eſt ſtatus Religioſorum, quàm ſtatus Epiſcoporum.

Reſponſio. Reſpondetur, ſæpe contingere in comparatione aliquorum, quod unum excedat aliud ſecundùm rationem genericam, & excedatur ab eo ſecundùm rationem ſpecificam, atque adeo ſimpliciter. Et ſic contingit in præſenti; nam ſtatus in communi ſolùm explicat immobilem conditionem perſonæ; ſed ſpecificè acceptus importat obligationem ad has, vel illas actiones. Unde quod ſtatus religioſus ſit immutabilior, quàm Epiſcoporum ſtatus, ſolùm evincit illum eſſe iſto perfectiorem ſecundùm rationem genericam. Sed quia opera, ad quæ Epiſcopalis ſtatus obligat, ſunt perfectiora operibus, ad quæ obligat ſtatus religioſus, propterea ille eſt iſto perfectior ſecundùm ſpeciem. Et quia exceſſus ſimpliciter talis attenditur ſecundùm rerum ſpecies, ideo ſtatus Epiſcoporum eſt ſimpliciter, & attentis omnibus perfectior, quàm ſtatus religioſorum. Sicut homo eſt ſimpliciter perfectior ſole, licèt ab iſto excedatur in communi ratione corporis; & charitas eſt ſimpliciter perfectior fide, quamvis ab ea excedatur in communi ratione virtutis, ſicut declaravimus *tract. præced. diſputatione 7. dub.2.* Et profectò ſi objectio convinceret, etiam ſuaderet, ſtatum conjugatorum eſſe perfectiorem ſtatu Epiſcopali; nam ille eſt firmior, & immutabilior, nequitque diſſolvi authoritate Pontificis.

8. Secunda objectio. Objicies ſecundò: Nam ſi ſtatus Epiſcoporum eſſet ſimpliciter perfectior, quàm ſtatus religioſorum, ſequeretur eum qui vovit ingredi religionem, ſatisfacere huic voto, ab ejuſque obligatione liberari acceptando Epiſcopatum: Conſequens eſt falſum: Ergo Epiſcopalis ſtatus non eſt perfectior ſtatu religioſo. Sequela videtur manifeſta, quoniam in tali caſu homo amplecteretur majus bonum, ſeque obligaret ad opera perfectiora, atque ideo extingueret obligationem voti religionis, ſicut qui vovit ingredi religionem minùs perfectam, ſatisfacit ingrediendo perfectiorem. Falſitas autem conſequentis conſtat *ex cap. Per tuas, extra de voto, & voti redemptione,* ubi Papa quendam, qui promiſerat Religionem, & eâ neglectâ acceptaverat Epiſcopatum, monet ut eo derelicto adimpleat.

Aliquorum ſolutio. Ad hanc objectionem poſſet reſponderi concedendo ſequelam ob probationem, quâ ſuadetur; & videtur noſtram aſſertionem magis firmare. Et ad conſequentis improbationem poſſet dici, Pontificem in eo canone conſulere, quod melius eſſet, non verò, quod foret abſolutè neceſſarium. Quam doctrinam tuentur Abbas, & quidam alii Canoniſtæ ad prædictum caput *Per tuas,* Henriquez *lib.10. de Sacrament. Ordinis, c.32.* Rodriguez *in ſumma, tom.2. c.2. num.6.* & alii. Abbas. Henriquez. Rodrig.

Non approbatur. Sed diſplicet hæc reſponſio, quia eſt contra mentem Pontificis; monet enim Epiſcopum ingredi religionem, *ſi tuam,* inquit, *ſanare deſideras conſcientiam*; quibus verbis ſupponit Epiſcopum habere conſcientiam læſam ob non adimpletionem voti, & conſulit remedium neceſſarium; judicavit ergo religionis votum non extingui per aſſumptionem ad Epiſcopatum. Et ſic ſentiunt communiter Doctores. D. Thomas *quæſt.189. art.3. ad primum,* Cajetanus *ibidem,* Richard. *in 4. diſtinct.38. art.5. quæſt.1. ad 3.* Abulenſis *quæſt.94. in cap.30. Numer.* Sylveſter *verbo Votum 3. quæſt.9. & verbo Religio 2. quæſtione 20.* Sanchez *lib.4. in Decalog. c.17.* Suarez *tom.3. de Relig. lib.1. cap.19. num.3.* Valentia *ubi ſuprà, §. Aliter ergo.* Joannez de la Cruz *de ſtatu religioſo, lib.1. cap.3.* & alii. D. Thom. Caietan. Richard. Abulenſ. Sylveſt. Sanchez. Suarez. Ioan. de la Cruz.

Legitima reſponſio. Et juxta hanc doctrinam (quæ eſt omninò vera, & ſecura,) reſpondetur objectioni negando ſequelam. Cujus probatio dupliciter diluitur. *Primò* ex eo, quod quando duæ perfectiones ſunt incompoſſibiles, qui vovit inferiorem, ſatisfacit voto amplectendo ſuperiorem; & idcirco qui vovit religionem minùs perfectam, ſatisfacit ingrediendo perfectiorem; & ſimiliter qui vovit ſervire hoſpitali, ſatisfacit ingrediendo religionem, ut habetur *cap. Scriptura, de voto.* Licèt autem ſtatus Epiſcopalis ſit perfectior ſtatu religioſo, nihilominus non eſt incompoſſibilis cum illo: fieri enim optimè poteſt, ut quis ſimul ſit religioſus & Epiſcopus; & propterea qui vovit religionem, debet illam prius ingredi, quàm accipere Epiſcopatum, nec aliter voto ſatisfacit. *Secundò,* & evidentiùs ex eo, quod ut votum de minori bono extinguatur per aſſumptionem, aut profeſſionem boni majoris, non ſufficit quod iſtud ſecundùm ſe ſit majus; ſed deſideratur quod ſit majus, & melius voventi. Moraliter autem, & communiter loquendo, non eſt melius eſſe Epiſcopum, quàm eſſe religioſum. Tanta enim ſunt, quæ in regimine Epiſcopatus requiruntur, ut prædictus ſtatus, licèt ſecundùm ſe ſit ſanctiſſimus, & Religione excellentior; tamen cuilibet debeat reputari periculoſus, & formidabilis. Unde qui poſt votum religionis ultroneus Epiſcopatum aſſumit, non eligit majus, & melius ſibi bonum, atque ideo non ſatisfacit priori voto, ſed magis ſe exponit periculo. Quæ doctrina frequens eſt apud Patres, ex quibus Nazianzenus in Apologia inquit: *Nemo ſapiens læto animo creatur Epiſcopus, ſi quis pericula, & ſupplicia ei propoſita conſiderat; atque adeo ſtultus videri poteſt, ac reprehenſione dignus, qui cùm viam poſſit ingredi complanatam, & expeditam, ſponte ſe in locum anguſtum, periculoſumque redegerit.* Et D. Bonavent. *ſuper Regulam, cap.2. circa medium,* ait: *Quod ſi non vocati ad Epiſcopalem gradum, nec coacti ad eundem aſpirant, ut fugiant ærumnas pauperum, & Ordinis rigorem, credo eos in illius partem ceſſuros, qui dixit: Sedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis.* Et ex hac radice provenit, quod votum ingrediendi religionem ſit per ſe loquendo validum; votum verò non ingrediendi religionem, ſit per ſe loquendo invalidum: econtrà verò votum non procurandi, & acceptandi Epiſcopatum ſit validum regulariter loquendo, & votum illum procurandi, vel acceptandi ſit invalidum; quia videlicet ſtatus religioſus non ſolùm eſt bonus, ſed etiam voventi utilis ad ſalutem; ſtatus verò Epiſcopalis, licèt ſecundùm ſe excellentiſſimus, eſt appetentibus, procurantibus, & ultroneè acceptantibus valde periculoſus, & non ſemel occaſio damnationis. Quod non in Epiſcopatum, ſed in modum illum conſequendi, vel adminiſtrandi reduci debet. Nazianz. Nota. D. Bonav.

9. Replica. Sed inſtabis; Nam ſi ita res ſe habet, ſequitur Epiſcopum confirmatum, qui priùs voverat Religionem, obligari ad renunciandum Epiſcopatui, & ad ingrediendum Religionem abſque alia nova licentia Pontificis; quod eſt contra

deciſio

deciſionem capitis *Inter corporalia*, *de tranſlatione Epiſcoporum*.

Diluitur. Reſpondetur negando ſequelam, quia licèt præceſſerit illud votum, nihilominus electio, & confirmatio Epiſcopi eſt valida, per eamque contrahitur ſpirituale vinculum inter Epiſcopum, & Eccleſiam; quod eſt indiſſolubile vel jure divino, ut quidam volunt, vel ſaltem jure canonico, ut conſtat ex canone citato. Unde licèt *in dicto cap. Per tuas*, Pontifex manifeſtet obligationem Epiſcopi, non tamen præbet licentiam generalem ingrediendi Religionem abſque ipſius Pontificis licentia, nec derogat juri communi declarato *in cap. Inter corporalia*. Quocirca Epiſcopus voto Religionis ligatus non obligatur ſtatim Epiſcopatum deſerere, aut Religionem ingredi; ſed obligatur, ut petat à Papa vel licentiam ad hæc conſequenda, vel diſpenſationem ad perſeverandum in Epiſcopatu.

10. Tertia objectio. Objicies tertiò: Nam ſi ideo Epiſcoporum ſtatus eſt ſimpliciter perfectior, quàm religioſorum ſtatus, quia illi comparantur ut perficientes, ſive exiſtentes in perfectione; iſti verò ut perfectibiles, ſive procurantes perfectionem: planè ſequitur, quod ſicut religioſi obligantur perfectionem comparare, ita Epiſcopi obligentur perfectionem habere, & conſequenter quod ſicut religioſi non procurantes perfectionem ſunt in ſtatu peccati mortalis, ita etiam Epiſcopi non habentes perfectionem ſint in ſtatu damnationis: Conſequens eſt nimis durum, & horribile: Ergo dicendum eſt, quod ſicut religioſi ſatisfaciunt ſuæ obligationi dum ab ſtudio perfectionis procurandæ non deſiſtunt, licèt actu perfecti non ſint, ita etiam Epiſcopi. Quod ſi conceditur, profectò tollitur illa differentia, quod Epiſcopi ſunt in ſtatu perfectionis habitæ, & religioſi in ſtatu acquirendi perfectionem; deſtruiturque motiuum, ut Epiſcopalis ſtatus ſupereminent ſtatui religioſorum.

Reſponſio. Ad hanc objectionem reſpondet Valentia ubi ſuprà negando ſequelam; quia differentia inter Epiſcopos, & religioſos quantum ad perfectionem non conſiſtit in hoc, quod Epiſcopi debeant eſſe actu perfecti, ſecus religioſi; ſed in eo, quod Epiſcopi ratione ſtatus obligantur ad opera perfecta, & propria magiſtri; religioſi verò ad opera minùs perfecta, & propria diſcipuli, cujuſmodi ſunt quæ pertinent ad abnegationem, humilitatem, & pœnitentiam. Unde ſi Epiſcopus exequatur illa opera, ad quæ tenetur, ſatiſfacit ſuo muneri, licèt actu habeat minorem charitatem, quàm aliqui religioſi. Et ita ex una parte ſalvatur eminentia ſtatus Epiſcopalis ſupra ſtatum religioſum; & ex alia vitatur illud inconveniens adeo timendum.

Nota. Hanc doctrinam admittimus ut probabilem pro conſolatione Epiſcoporum, ſicut etiam admiſit Ledeſma *ubi ſuprà*, *pag.7.* ſed fortè verius eſt, legitimè inferri ſequelam; nam moraliter loquendo, impoſſibile eſt, quod quis teneatur exercere, exerceatque perfectiora charitatis opera, & quod non excedat in perfectione, quæ vel debet ſupponi, ut quis ſe ad talia opera obliget, vel ſaltem per eorum exercitium comparatur: Ergo ſi Epiſcopus obligatur ad perfectiora opera, quàm religioſus, ut eſt certum, & Valentia ſupponit; planè ſequitur, quod debet habere actu, vel ſaltem exercitè comparare majorem perfectionem, quàm religioſi, eoſque ſicut in eminentia operum, ita etiam excedere in perfectione; & quod ſi aliter ſe gerat, eſt in ſtatu peccati mortalis, ſicut religioſi, qui obligationi procurandi perfectionem non ſatisfaciunt, niſi per majoris profectus ſtudium. Quam reſolutionem proportionabiliter extendimus ad Prælatos religioſorum, qui eorum habent curam quaſi Epiſcopalem, debentque eſſe illorum perfectores, præſertim ſi hæc munia exerceant cum quadam univerſalitate, & perpetuitate, ut ſolent Generales, & Provinciales. Nota, ut retundatur ambitio. Et ſi alicui hæc reſolutio dura, & horribilis viſa fuerit, audiat D. Chryſoſtomum *homil.34. ſuper epiſt. ad Hebræos*, ibi: D. Chryſ. *Miror ſi poteſt ſalvari aliquis Rectorum; poſt tantam enim comminationem, quam negligentia videmus illatam, video aliquos etiam corruere, & præcipitare ſemetipſos in tantam molem & difficultatem regiminis.* Et Divus Auguſtinus D. Auguſt. *epiſtol.148. ad Valerium*, ubi ait: *Ante omnia peto, ut cogitet religioſa prudentia tua, nihil eſſe in hac vita, & maximè hoc tempore facilius, & lætius, & hominibus acceptabilius Epiſcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio* (idem intellige de aliis Eccleſiæ, & Religionum honoribus,) *ſi perfunctoriè, atque adulatoriè res agatur. Sed nil apud Deum miſerius, & triſtius, & damnabilius.*

§. II.

Proponitur alia aſſertio.

DIcendum eſt ſecundò, ſtatum religioſum eſſe perfectiorem ſtatu aliorum Eccleſiaſticorum inferiorum Epiſcopis, ut ſunt quidam Abbates exempti, Archidiaconi, Parochi, & alii. 11. Secunda concluſio. Ita D.Thom. *quæſt.184. art.6. & 8.* & fuſiùs *opuſc.18. cap.20. cum ſequentibus.* D. Thom. Cajetanus *artic.cit.* Caietan. Ledeſma *de ſtatu perfect. cap.1. concl.10.* Ledeſma. Joannes de la Cruz *dub.3. concluſ.2.* Ioan. de la Cruz. Valentia *diſput.10. quæſt.2. punct.5.* Valent. & alii. Poſſetque ita aſſertio facilè probari deſtruendo ſuppoſitum, Motivum. videlicet prædictos Eccleſiaſticos Epiſcopis inferiores eſſe in ſtatu perfectionis; ſi enim non ſunt in perfectionis ſtatu, ſed in alio, manifeſtè ſequitur, quod ſtatus religioſus, qui eſt ſtatus perfectionis, ſit illorum ſtatu perfectior. Quod autem prædicti non ſint in ſtatu perfectionis, oſtenditur; quoniam ſtatus importat firmitatem, & immutabilitatem ortam ex aliqua obligatione, ut diximus *diſputat.1. à num.1.* atqui prædicti Eccleſiaſtici non habent firmitatem, & immutabilitatem circa ſua munera: Ergo non habent ſtatum perfectionis. Probatur minor, quia abſque ulla diſpenſatione, aut licentia ſuperioris valent ea munera deſerere, & tranſire ad Religionem, idque exequentes laudabiliter operantur. Unde Concilium Toletanum IV. *cap.49.* Concil. Tolet. quod refertur *in cap. Clerici, 19. quæſt.1.* ſtatuit: *Clerici qui Monachorum propoſitum appetunt, quia meliorem vitam ſequi cupiunt, liberos eis ab Epiſcopo in Monaſterium largiri oportet ingreſſus, nec interdici propoſitum eorum, qui ad contemplationis deſiderium tranſire nituntur.* Et Urbanus II. *in cap. Duæ,* Vrbanus II. *19. quæſt.2.* decrevit: *Si quis horum, qui in Eccleſia ſua ſub Epiſcopo populum retinet, & ſæculariter vivit, afflatus Spiritu ſancto, in aliquo Monaſterio, vel regulari canonia ſalvare ſe voluerit, qui lege privata ducitur, nulla ratio exigit, ut à lege publica conſtringatur.* Et concludit:

Qui:

Digitized by Google

Quiſquis ergo hoc ſpiritu ducitur, etiam Epiſcopo contradicente, eat liber noſtra authoritate.

Præcluditur Suarii evaſio. Nec hunc diſcurſum labefactant exempla Epiſcopi tranſeuntis ad Religionem,& religioſi exiſtentis in Religione minùs perfecta tranſeuntis ad perfectiorem, quæ Suarius *tom. 3. de Relig. lib. 1. c. 17.* opponit doctrinæ D. Thomæ palam affirmantis prædictos Eccleſiaſticos Epiſcopis inferiores non eſſe in perfectionis ſtatu. Nam Epiſcopus jure divino tenetur non deſerere Eccleſiam, nec ad Religionem tranſire valet abſque authoritate Pontificis; unde habet ſufficientem firmitatem, ut ſit in ſtatu perfectionis. Omnis etiam religioſus, in quacumque Religione profiteatur, obligatur immutabiliter ad perfectionem; unde quando ad perfectiorem religionem tranſit, propriè loquendo non mutat ſtatum,ſed progreditur intra illum.

12. Objectio 2. Sed objicies: Nam quod uni licet,pariter licet ſimilibus: Ergo ſi habenti curam animarum licet deſerere ſuam Eccleſiam,& ingredi Religionem, idem licebit omnibus habentibus tale munus; ſi autem omnes habentes curam animarum Religionem ingrederentur, relinquerentur Eccleſiæ abſque Paſtoribus, quod eſt magnum inconveniens. Ergo habentes curam animarum nequeunt pro ſua devotione Religionem ingredi, ſed debent expectare ſuperiorum licentiam,atque ideo ex hac parte non carent firmitate ad ſtatum perfectionis ſufficienti, & requiſita.

Reſponſio ex D. Thoma. Hanc objectionem, quæ eſt Guillelmi de S. Amore,& ſimilium contra ſacras Religiones, optimè diluit D. Th. *infra, q. 189 art. 7.* his verbis: *Ad ſecundum dicendum, quod ſicut Hieronym. dicit contra Vigilantium, quamvis a te lingua viperea morſus ſæviſſimos patiantur, ſcilicet religioſi, quibus argumentaris, & dicis: Si omnes ſe clauſerint, & fuerint in ſolitudine, quis celebrabit Eccleſias? Quis ſeculares homines lucrifaciat? Quis peccantes ad virtutes poterit cohortari? Hoc enim modo ſi omnes tecum fatui ſint, ſapiens eſſe quis poterit? Et virginitas non erit approbanda. Si enim virgines omnes fuerint, & nuptiæ non fuerint, interibit genus humanum. Rara eſt virtus, nec à pluribus appetitur. Patet ergo quod hic timor ſtultus eſt, puta ſicut ſi aliquis timeret haurire aquam, ne flumen deficeret.* Licèt enim omnes habentes curam animarum poſſent diviſivè ſumpti relinquere ſeculum, & ingredi religionem, nunquam tamen continget, nec contingere moraliter poteſt, quod omnes collectivè accepti in id conſpirent; unde inconveniens objectioni inſertum eſt de re non ſupponente.

13. Aliud aſſertionis fundamentum. Verùm etiam admiſſo (ut huic comparationi detur locus,) quod ſtatus Eccleſiaſticorum Epiſcopis inferiorum ſit ſtatus perfectionis, adhuc verificatur noſtra concluſio. Quod ſic oſtenditur; nam ſtatus religioſus excedit illorum eccleſiaſticorum ſtatum, tam in ratione generica, quàm in conceptu ſpecifico: Ergo ille eſt iſto perfectior. Conſequentia patet, & antecedens quoad primam partem facilè ſuadetur; quia ſtatus ex generali ratione ſtatus importat firmitatem, & immobilitatem: Sed ſtatus religioſorum eſt firmior, & immutabilior, quàm illorum eccleſiaſticorum ſtatus; ſiquidem religioſorum ſtatus eſt adeo immutabilis, ut nec Summus Pontifex queat profeſſum ab eo liberare, ut *diſp. præced. num. 91.* ſtatuimus, vel ſaltem ad hanc mutationem requiritur extraordinaria quædam neceſſitas boni communis, & diſpenſatio Pontificis, ut fatentur Authores ibidem relati, *num. 109.* qui cenſent Papam cum ſolenniter profeſſo poſſe diſpenſare, ut contrahat matrimonium: ut autem eccleſiaſtici Epiſcopis inferiores habentes curam animarum, hujuſmodi ſtatum relinquant, vel nulla licentia requiritur, ut ingrediantur Religionem, vel ſaltem non requiritur diſpenſatio Pontificis, ſed ſufficit Epiſcopi licentia, ut cùm ſe beneficiis abdicant: Ergo ſtatus religioſus excedit prædictorum Eccleſiaſticorum ſtatum ex parte rationis genericæ, videlicet in firmitate, & immobilitate, quam ſtatus importat. Secunda etiam antecedentis pars probatur; nam ſtatus perfectionis ex parte differentiæ ſpecificæ importat obligationem ad opera laudabilia, quæ vel ſupponunt, vel comparant perfectionem: Sed opera ad quæ obligantur Religioſi, ſunt perfectiora his, ad quæ obligantur Eccleſiaſtici Epiſcopis inferiores; iſti enim obligantur ad aliqualem ſubditorum curam, puta ad miniſtrandum illis Sacramenta, quod rectè cohæret cum vita ſeculari, & juſtitia communi; religioſi verò obligantur ad tria nobiliſſima conſilia, caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ, & ad omnia alia, quæ pro illorum cuſtodia requiruntur: Ergo facta comparatione inter ſtatum illorum Eccleſiaſticorum, & religioſorum ſtatum ſecundùm rationes differentiales, iſte eſt perfectior, quàm ille.

14. Objectio. Dices: Opera,ad quæ obligantur hi Eccleſiaſtici, eſſe ejuſdem rationis cum operibus, ad quæ obligantur Epiſcopi, quæ ſupra diximus eſſe perfectiora operibus, ad quæ obligantur religioſi, unde ſicut ob exceſſum operum rectè infertur, quod ſtatus Epiſcopalis ut ſtatu religioſo perfectior; ita etiam quod ſtatus illorum Eccleſiaſticorum excedat religioſorum ſtatum.

Diſſolvitur. Sed hoc nihil eſt; nam licèt Epiſcopi, & prædicti Eccleſiaſtici obligentur ad opera ejuſdem rationis in genere, nempe ad procurandam ſubditorum ſalutem; ſecus tamen ad eadem in ſpecie, & quantum ad modum. Nam Epiſcopi ſunt quaſi agentia univerſalia principalia in hoc negotio, unde præbere debent perfectionem, ut alios poſſint perficere; & ſic D. Dionyſius (D. Dionyſ.) de Eccleſiaſt. Hierarch. *cap. 5. & 6.* ſolos Epiſcopos collocat in ordine *perfectorum*. Presbyteri autem, Curati, & ſimiles ſunt agentia particularia, & inſtrumentalia ſub Epiſcopi influxu: quocirca non obligantur ad omnia, quæ pro ſalute proximi requiruntur; ſed tantùm ad quædam particularia, quæ abſque perfectione exerceri poſſunt, ut ſunt adminiſtrationes Sacramentorum; unde non obligantur excedere communem, & moralem vivendi modum, qui conſiſtit in obſervatione præceptorum. Quocirca exceſſus ſtatus Epiſcopalis ſupra ſtatum religioſum non evincit ſimilem exceſſum in ſtatu aliorum Eccleſiaſticorum Epiſcopis inferiorum, ſed magis probat oppoſitum. *Præterea* prædicti eccleſiaſtici non ſe obligant ad omnia opera, ſed ad quædam præcisè quæ proximorum ſaluti deſerviunt. Religioſi autem proprias perſonas, & cum eis potentias, & opera Deo conſecrant, fiuntque ſpirituale holocauſtum, ut conſtat ex diſputatione præcedenti, per totam. *Rurſus*, illi Eccleſiaſti non obligantur ad opera admodum gravia, aut difficilia, in quibus occupant majorem vitæ partem; religioſi verò obligantur ad opera continuanda per totam vitam,& non parum difficilia,& in quibus vix unquam exerceant propriam libertatem, cùm hanc Deo ſacraverint per obedientiæ votum.

Digitized by Google

Unde terminus, aut quaſi terminus obligationis religioſorum perfectior eſt, quàm terminus obligationis Eccleſiaſticorum, qui non ſunt Epiſcopi.

Manifeſtior enodatio.

Ad hæc: Quanvis procurare proximorum ſalutem, & huic ſtudio obligari ſit perfectius, quàm exercere opera mortificationis, ad quæ communiter obligantur religioſi; nihilominus falsò ſupponitur, quod religioſi non promoveant proximorum ſalutem, ad eamque plurimùm conferant. Promovent enim, & maximè adjuvant vel ſolo exemplo ſanctioris vitæ. Promovent etiam oratione, & pœnitentia, quibus plerumque potiùs quàm concionatorum vocibus adſcribuntur peccatorum converſiones, ut latè oſtendimus *tract. præcedenti, diſp. 5. dub. 3. à num. 76.* & præſertim *num.* 107. Imò verò ſi rem hanc rectè ponderemus, perfectius, Deo gratius, & magis meritorium eſt unum vel juſtum, vel peccatorem trahere ad inſignem perfectionem, quàm plures convertere ad juſtitiam tepidam, & imperfectam, ut eo dubio oſtendimus, §. 9. Status autem religioſus eſt ſchola, in qua homines incitantur, promoventur, & perducuntur ad perfectionem, ubi ſimplex religioſus poteſt vitæ ſuæ exemplo hunc inſignem effectum gignere, idque regulariter contingit. Presbyteri verò, Curati, & ſimiles Epiſcopo inferiores nec obligantur eſſe in ſeipſis perfecti, nec procurare in ſe, vel in ſuis ſubditis perfectionem; ſed ſuo muneri abſolutè ſatisfaciunt, ſi obſervent Dei præcepta, & procurent ea à ſubditis obſervari; licèt ſe, & illos in ſtatu juſtitiæ tepidæ, & imperfectæ relinquant, ut frequentiùs accidit. Unde evidentiùs conſtat, quod ſtatus religioſus obligat ad perfectius quid, quàm ſtatus prædictorum Eccleſiaſticorum, & conſequenter quod attentis omnibus eſt ſimpliciter eo perfectior, & excellentior.

15. Sententia oppoſita. Gerſon. Enriquez. Maior. Primum argumentū.

Contrariam huic reſolutioni ſententiam tuentur Gerſon *in tract. de ſtatu perfect. Alphab. 67. lit. V.* Henric. *quodlib. 18. & 19.* & Major *in 4. diſt. 38. q. 7.* Quibus Presbyteris tam apertè favet Suar. *ubi ſup. c. 17. & 21.* ut illorum opinioni ſubſcribere videatur. Præcipuum horum Authorum motivum conſiſtit in pluribus Patrum teſtimoniis, quæ extollunt zelum animarum, & paſtoralem curam ſupra alia opera: unde cùm Parochi, & ſimiles obligentur ad prædictam curam, videtur quod illorum ſtatus ſit perfectior ſtatu religioſorum, qui ad opera inferiora obligantur.

Diluitur.

Sed hoc motivum diluitur ex proximè dictis: tum quia Eccleſiaſtici Epiſcopis inferiores non habent eam obligationem cum immobilitate ſufficienti ad conſtituendum ſtatum. Tum quia prædictam curam non habent cum principalitate, & univerſalitate, qualiter competit Epiſcopis, quibus Patrum teſtimonia accommodari debent; ſed miniſterialiter, & diſpoſitivè. Tum denique, quia etiam religioſi promovent proximorum ſalutem, ut ſuprà explicuimus.

16. Secundum argumentum.

Arguunt ſecundò: Quia ſtatus prædictorum Eccleſiaſticorum magis conducit ad meritum vitæ æternæ, quàm ſtatus religioſorum; iſte ergo illi cedit in perfectione. Suadetur antecedens; nam quod eſt difficilius, eſt magis meritorium: Sed difficilius eſt quod prædicti Eccleſiaſtici rectè exequantur ſuum munus viventes in ſeculo, quàm religioſi intra monaſterium clauſi: Ergo illorum ſtatus magis confert ad meritum, quàm iſtorum ſtatus.

Solvitur.

Reſpondetur negando antecedens, & ad probationem dicendum, difficultatem rectè operandi poſſe ex duplici principio oriri: primò ex ipſa eminentia operis, quæ ex ſe affert arduitatem: ſecundò ex circunſtantiis extrinſecis, utputà ex diſpoſitione ſubjecti, occaſionis, aut temporis. Prior difficultas auget meritum; nam certum eſt, eo opus eſſe magis meritorium, quo eſt excellentius. Poſterior verò non ſic auget, præſertim cùm difficultas rectè agendi eſt voluntaria. Sic difficilius eſt ſervare caſtitatem converſando cum fœminis, quàm eas fugiendo; & nihilominus laudabilius, & magis meritorium eſt fugere fœminas ad ſervandam caſtitatem, quàm earum converſationi aſſiſtere, & periculo ſe exponere. Difficultas autem, quam Parochi, & ſimiles habent, ut rectè vivant in ſæculo, eſt poſterioris generis, unde perfectius eſt illam declinare per ſtatum religionis. Videatur D. Th. *q. 184. art. 8. in fine corp. & in reſponſ. ad 6.* D. Thom.

17. Tertium argumentū.

Arguunt tertiò: Nam cùm ſtatus Epiſcoporum ſit perfectiſſimus, ut §. 2. vidimus, ille ſtatus erit perfectior, qui magis accedit ad Epiſcoporum ſtatum: Sed ad hunc magis accedunt Archidiaconi, Parochi, & ſimiles, quàm religioſi: Ergo illorum ſtatus eſt perfectior, quàm iſtorum.

Enodatur. D. Thom.

Reſpondetur cum D. Thom. ubi proximè in reſponſ. ad 5. ubi ait: *Dicendum quod Presbyteri, Curati, & Archidiaconi ſunt ſimiliores Epiſcopis, quàm religioſi quantum ad curam animarum, quam ſecundariò habent; ſed quantum ad perpetuam obligationem, quæ requiritur ad ſtatum perfectionis, ſimiliores ſunt Epiſcopis religioſi.* Et ideo habent abſolutè perfectiorem ſtatum, tum ex parte obligationis perpetuæ, & irrevocabilis ad perfectionem: tum quia cura animarum primariò ſolùm competit Epiſcopis, ſecundariò, & miniſterialiter aliis ſub eis: quod munus eminentiùs compenſatur per ea, quæ præſtant religioſi exemplo vitæ ſanctioris, ut ſuprà diximus. Et hanc doctrinam D. Thom. præ oculis habeant illi religioſi, qui cenſent ſuum inſtitutum eſſe aliis perfectius, eo quòd magis accedat ad munus Epiſcoporum; eſt enim principium diminutum, & plures habens fallentias. De quo alibi. Nota.

18. Quartum argumentum.

Arguunt quartò, quia in Presbyteris, Curatis, & ſimilibus datur poteſtas Ordinis, & character ſacerdotalis: Sed hæc excedunt perfectiones repertas in religioſis: Ergo illorum ſtatus eſt perfectior.

Diruitur.

Reſpondetur negando conſequentiā: tum quia ſi aliquid valeret, eodē modo probaret, quod ſtatus Religioſorū cederet ſtatui cujuſlibet Sacerdotis ſimplicis, ſeu non habentis curam animarum; ſiquidem in hoc etiam reperitur character ſacerdotalis: id verò eſt planè abſurdum, cùm ſimplex Sacerdos non obligetur ad perfectionē, quæ poſſit comparari perfectioni Religionis. Tum etiam, quia ſicut optimè ſtat, quod quis ſit ſanctus, & valde perfectus, & quod nihilominus non ſit in ſtatu perfectionis, quia ad ejus ſtudium non obligatur, ut conſtat ex dictis *tract. præced. diſp. 5. n. 110.* & patet in pluribus laicis: ſic etiam cohæret, quod aliquæ excellentiæ reperiantur in ſubjecto, quin illum conſtituant in ſtatu perfectionis, & hoc modo ſe habent character, & poteſtas Ordinis, quia per ſe ad perfectionem non obligant. Unde concedimus, dignitatem cujuſlibet Sacerdotis (ſive Curatus ſit, ſive non) eſſe majorem dignitate religioſi laici; ſed inde non infertur, quod illius ſtatus ſit perfectior: aliud quippe eſt dignitas, ſanctitas, & perfectio; aliud verò

Digitized by Google

verò perfectionis ſtatus, ut ſæpe diximus. Apparetque magis debilitas argumenti, ſi fiat comparatio Presbyteri Curati cum Religioſo Sacerdote; tunc quippe nequit ille hunc excedere ratione characteris, cùm in utroque ſit: unde oportet ſtare doctrinæ ſuperiùs traditæ, juxta quam Religioſorum ſtatus eſt perfectior ſtatu Eccleſiaſticorum Epiſcopis inferiorum.

DUBIUM III.

Qualiter Religiones inter ſe comparentur in perfectionis exceſſu.

POſtquam ſtatum religioſum cum aliis Eccleſiæ ſtatibus comparavimus, videndum occurrit, qualiter ipſæ ſacræ Religiones comparentur inter ſe. Sed prius quàm dubium decidamus, oportet aliqua præmittere, ex quibus ejus qualitas faciliùs innoteſcat.

§. I.

Supponenda ad difficultatis reſolutionem.

19. Nota 1. COmparatio locum non habet, niſi extrema aliquo modo diſtinguantur. Unde ſupponendum eſt, quod licèt in primitiva Eccleſia non fuerit hæc religionum varietas, quam nunc videmus (ſic exigente illarum rerum ſtatu, ubi non ita multi fideles erant, fervebat verò magna perſequutio in Chriſtianos,) nihilominus paulatim introduci cœpit. Et quidem antiqui Patres duo genera Religioſorum cognoverunt: *Duo religioſorum genera.* unum anachoretarum, ſive eremitarum, qui contemplationis ſtudio petebant ſolitudinem, & ſejuncti ab omni hominum conſortio vivebant: aliud cœnobitarum, qui vitam religioſam agebant in communitate, ſeu monaſterio. Quam religioſorum diverſitatem recenſent Divus Hieronymus *in epiſtol. ad Euſtochium, de virginit.* *D. Hieron. D. Auguſt. Caſſian.* Divus Auguſtinus *lib. 1. de moribus Eccleſiæ, cap. 31.* Caſſianus *collat. 18. cap. 4.* & alii. Poſtmodùm verò procedente tempore, major adhuc Religionum varietas (qualem modò in Eccleſia cernimus,) introducta eſt. Quam tamen, ut confuſionem vitemus, poſſumus cum D. Thom. *quæſtione 188. per totam*, *D.Thom.* in tria genera partiri, & ad tres claſſes revocare. Nam cùm ſtatus religioſus ſit quædam ſchola, in qua homines ſtudent acquirere perfectionem, quæ potiſſimùm conſiſtit primariò in amore Dei, & ſecundariò in amore proximi, poſſunt religioſi tripliciter ad perfectionem promoveri. *Tres religioſorum claſſes.* *Primò* inſiſtendo ſoli amori Dei per vitam contemplativam: *ſecundò* deſerviendo proximis per vitam activam: *tertiò* utrumque proſequendo, contemplationem videlicet, & actionem. Et ſecundùm hos fines proximos dantur tria genera Religionum. *Primum* earum, quæ profitentur vitam contemplativam, & omninò vacant orationi, pſalmodiæ, pœnitentiæ, ſilentio, ſolitudini, aliiſque ſimilibus mediis, quæ contemplationi deſerviunt. *Secundum* earum, quæ profitentur vitam activam exercendo opera charitatis circa proximum, utputà curando infirmos, redimendo captivos, pugnando pro Eccleſia, inſtruendo pueros in doctrina Chriſtiana, in Grammatica, & ſimilibus. *Tertium* earum, quæ profitentur vitam mixtam, & tam contemplationi, quàm actioni incumbunt, quatenus habent media contemplationi deſervientia, indeque derivant curam ad proximum, illum adjuvando per prædicationem, & adminiſtrationem Sacramentorum, & ſimilia opera charitatis. Cujus generis ratio perfectiùs innoteſcet ex infrà dicendis *n. 23. & 29.*

Porrò intra unumquodque ex his generibus poteſt ulterior differentia dari juxta diverſitatem mediorum, quæ unaquæque Religio aſſumit *Ulterior religioſorum differentia.* ad finem ſibi proprium comparandum, ut obſervat D. Thom. *ubi ſuprà, artic. 1.* Et ſic in una Religione dantur jejunia, in alia abſtinentia perpetua carnium, in alia viget ſtudium, in alia pſalmodia, in alia maxima paupertas, & nuditas, & ſic de cæteris. Hinc etiam provenit earum diverſitas in habitu, cæremoniis, & piis exercitiis. Hinc pariter oritur, quòd diverſæ ſint regulæ, & conſtitutiones Religionum, quibus hæc media præſcribuntur. Quæ diverſitas non eſt adeo novitia, ut quidam putant; jam enim in antiquis Monachis ſuboriri cœpit, ut conſtat ex Divo Epiphanio in fine librorum contra hæreſes, *D. Epiphan.* ubi refert quoſdam Monachos ex ſuo inſtituto abſtinere à carnibus, alios ab ovis, alios etiam à piſcibus, alios denique à pane. Deinde quoſdam nudis pedibus incedere, quoſdam geſtare ſaccum, alios humi cubare, &c. Ex prædictis ergo tribus radicibus, nempe ex diverſo fine proximo Religionum, qui vel eſt contemplatio, vel actio, vel utrumque; & ex diverſis mediis, quibus unaquæque Religio utitur ad finem ſibi ſpecialem comparandum, provenit magna hæc varietas, quam in Religionibus ſacris videmus, & patet aditus ad difficultatem præſentis dubii, quod inveſtigat exceſſum unius Religionis ſupra aliam in perfectione.

Sed oportet priùs duo dubia circa hanc Religionum diverſitatem decidere. 20. *An hæc varietas ſit utilis.* Dubitari enim poteſt, utrum hæc Religionum varietas ſit utilis Eccleſiæ? Et negativa pars ſuaderi videtur ex eo, quod unitas, & ſimplicitas melior eſt, quàm multitudo, & confuſio; hæc quippe ſolet ſchiſmata, & minorem charitatem gignere inter homines diverſi inſtituti, ut experientiâ liquet: unde videtur melius ſe habiturum ſtatum religioſum, & magis proficuum Eccleſiæ fore, ſi in tot Religiones non maneret diviſus, ſed omnes, aut fere omnes religioſi eadem eſſentialia, & accidentalia profiterentur. Idque jam judicaſſe videtur Eccleſia; *Motivum pro parte negativa.* nam in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. ſtatutum eſt: *Firmiter prohibemus, ne quis de cætero novam Religionem inveniat.* *Concil. Lateran. Concil. Lugdun.* Idemque ſtatuitur in Concilio Lugdunenſi ſub Gregorio X. Imò verò Pontifices nonnullas Religiones extinxerunt. Quod non facerent, niſi earum multitudo nociva eſſet Eccleſiæ.

Nihilominus certò tenendum eſt, hanc Religionum varietatem eſſe laudabilem, & Eccleſiæ valde utilem. *Pars affirmativa probatur.* Tum quia Eccleſia illam de facto approbat, & confirmat: Eccleſia autem errare nequit in his, quæ ad fidem, & mores pertinent. Tum etiam, quia in Eccleſia ſunt multæ, & diverſæ neceſſitates, quibus ut occurratur, utile eſt diverſas Religiones inſtitui, ex quibus quædam orant, quædam prædicant, quædam docent Theologiam, quædam recipiunt peregrinos, quædam curant infirmos, aliæ inſtruunt rudes, aliæ pugnant contra infideles, & omnes aliqua

aliqua pietatis officia exercent. Tum præterea, quia hac varietate aperitur via, ut quis queat, ſi velit, perfectionem religioſam profiteri; ſunt enim varia hominum ingenia, vireſque: alii quippe gaudent ſolitudine, alii frequentiâ, alii ſunt habiliores ad orandum, alii ad ſtudendum, & docendum; alii robuſti, & animoſi ad magnas pœnitentias, quas alii ſubire non poſſunt. Suppoſitâ autem Religionum varietate, poſſunt eligere inſtitutum ſuo ingenio, ac viribus opportunum: quod non ita contingeret, ſi una tantùm eſſet Religio, quæ eundem uniformem vitæ tenorem profiteretur. Tum præterea, quia ut experientiâ compertum eſt, omnis Religio, cùm incipit, ſolet in perfectione fervere, & omnes fideles ſui exemplo ad magna opera excitare, ut facilè recognoſcet legens vitas Fundatorum Religionum: unde ad providentiam Dei pertinet per ſuccedentia ſecula novos Ordines, aut novas Ordinum reformationes excitare, & in Eccleſia proponere, ut fervor identidem continuetur. Tum denique, nam ipſa Religionum diverſitas excitat inter eas quandam laudabilem æmulationem, ut unaquæque promoveat ſui inſtituti perfectionem, & ſanctam de ſe exiſtimationem procuret; quod non ita accideret, ſi omnes religioſi eadem profiterentur. Quocirca utile Eccleſiæ eſt, quod in ea reperiatur hæc Religionum varietas. Et in hoc ſenſu D. Thom. *ubi ſuprà, art. 1. in argum. Sed contrà*, intelligit illud Pſalmi 44. *Aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu deaurato, circundata varietate.* (margin: D. Thom.)

(margin: Diruitur motivum contrarium.) Ad rationem verò dubitandi patet ex modò dictis, quot utilitates proveniant Eccleſiæ ex Religionum multiplici varietate. Quod autem ex diverſitate hujuſmodi gignantur aliqua incommoda, parum refert, dum utilitas præponderat, illaque obruit. Et vix aliquid in rebus humanis reperitur, quod inconvenientibus careat. Addit tamen, & optimè D. Thom. ubi proximè, in reſponſione ad 4. *Dicendum quod confuſio opponitur diſtinctioni, & ordini. Sic ergo ex multitudine Religionum induceretur confuſio, ſi ad idem, & eodem modo diverſæ Religiones eſſent abſque utilitate, & neceſſitate. Unde ut hoc non fiat, ſalubriter inſtitutum eſt, ne nova Religio ſine authoritate Summi Pontificis inſtituatur.* Ex quibus patet ad ea, quæ addebantur in dubitandi ratione. (margin: D. Thom.)

21. (margin: Alia quæſtio.) Deinde dubitari poteſt, an inter ſacras Religiones detur diverſitas eſſentialis? Et videtur quod non; quia omnes Religiones conveniunt in eſſentialibus ſtatus religioſi, nempe in tribus votis ſubſtantialibus acceptatis ab Eccleſia: Ergo ſolùm differunt numero, & accidentaliter penes diverſa media aut ritus, quibus utuntur. Et ſic ſentiunt Leſſius *lib. 2. c. 41. dubit. 2. n. 16.* Caſtro Palao *tract. 16. diſput. 1. punct. 2. num. 1.* & alii. (margin: Leſſ. Caſtro Palao.)

(margin: Reſolutio.) Sed dicendum eſt, inter aliquas Religiones dari diſtinctionem eſſentialem. Ita apertè colligitur ex D. Thom. *loco ſæpius citato in corpor. art. & in reſponſ. ad* 1. & 2. cui ſubſcribere videtur Suarez *tom. 4. de Religione, tract. 9. lib. 1. cap. 1. num. 5.* licèt ſolùm dicat dari diſtinctionem quaſi ſpecificam. Sed abſolutè ſic poſt alios docet N. Philippus *in præſenti, diſput. 5. dub. 4.* Et probatur, quia diverſitas Religionum attenditur inter alia penes diverſos fines proximos, & proprios, ac per ſe intentos; quatenus una verſatur immediatè circa contemplationem, alia verò circa actionem; & rurſus una circa hanc actionem, v. g. curare infirmos, & alia circa aliam, putà redimere captivos: Sed hæc finium diverſitas ſufficit, ut refundat diſtinctionem eſſentialem in Religiones, quæ tales fines per ſe reſpiciunt: Ergo inter aliquas Religiones datur diſtinctio eſſentialis. Minor, in qua poterat eſſe difficultas, facilè oſtenditur: tum quia prædicti fines eſſentialiter diſtinguntur, ut de ſe liquet: Sed ea quæ ſunt ad finem (qualiter ſe habent Religiones,) ſpecificantur, & diſtinguntur per habitudinem ad illum: Ergo diverſitas prædictorum finium ſufficit, ut Religiones eos reſpicientes eſſentialiter diſtinguantur inter ſe. Tum etiam, quia prædicti fines ſe habent tanquam objectum, & materia circa quam Religionum; ubi autem objectum, & materia eſſentialiter differunt, opus eſt ſimilem diſtinctionem dari inter ea, quæ ſunt circa illa, ut inductivè poteſt oſtendi. Tum denique, quia ut rectè vidit Suarez *ubi ſuprà*, Religiones ſunt velut quædam diſciplinæ, & artes; artes verò, quæ habent diverſam materiam, & tendunt ad diverſos fines proximos, & proprios, ſpecie diſtinguntur, ut eſt per ſe notum. (margin: D. Thom. Suarez. N. Philip.)

Nec motivum contrarium urget, quia ſolùm probat, convenientiam eſſentialem Religionum in genere communiſſimo ſtatus religioſi, qui per tria vota ſubſtantialia conſtituitur: Sed cum hac convenientia cohæret quod differant eſſentialiter, propter diverſos fines proximos. Quod magis perſpicuum fiet, ſi animadvertamus ſtatum religioſum non conſtitui adæquatè per vota, ſed inſuper requirere actualem hominis traditionem, per quam ſe Deo donat, & ſacrat ad ejus cultum, ut conſtat ex dictis *diſputatione præcedenti, num. 9. dub. 7. per totum.* Hujuſmodi autem traditio determinatur ſpecialiter ad diverſa munera, ſecundùm varia, & diverſa Religionum inſtituta, utputà ad clauſuram, & contemplationem, vel ad prædicationem, vel ad pugnandum contra infideles, &c. idque ſatis apertè explicatur in profeſſione ſolenni, cùm quis dicit ſe facere ſuam profeſſionem ſecundùm regulam, verbi gratiâ, Divi Benedicti, Divi Auguſtini, aut Carmelitarum. Et juxta hanc diverſam traditionem, quæ ad ſtatum religioſum eſſentialiter pertinet, conſurgit differentia eſſentialis in Religioſis, atque ideo in Religionibus. Quod ſatis apertè expreſſit Divus Thomas *loco citato*, ubi oppoſitum motivum prævidit, & diluit his verbis: *Ad primum dicendum, quod hoc eſt commune in omni Religione, quod aliquis totaliter ſe debet præbere ad ſerviendum Deo. Unde ex hac parte non eſt diverſitas inter Religiones, ut ſcilicet in una Religione aliquis retineat aliquid ſui, & in alia aliud. Eſt autem diverſitas ſecundum diverſa, in quibus homo Deo ſervire poteſt, & ſecundùm quod ad hoc ſe homo poteſt diverſimodè diſponere.* Et in *reſponſione ad* 2. addit: *Communitas eſſentialium votorum compatitur diverſitatem Religionis, tum propter diverſas diſpoſitiones, tum etiam propter diverſos fines.* (margin: Convellitur fundamentū contrarium. D. Thom.)

Si autem inquiras, utrum Religiones, quæ habent eundem finem proximum, & ſpecialem, & differunt in mediis, ſive diſpoſitionibus, quibus utuntur ad illum attingendum, & 22. (margin: Alterius deciſio.)

conſe

conſequendum, diſtinguantur eſſentialiter? Reſpondetur probabilius eſſe, quod ſolùm diſtinguantur accidentaliter, & numericè. Tum D. Thom. quia ita ſumitur ex D. Thoma ubi proximè; nam in fine corporis inquit: *Sed quia finis eſt potiſſimum in unoquoque, major eſt Religionum diverſitas, quæ attenditur ſecundùm diverſos fines, ad quos Religiones ordinantur, quàm quæ attenditur ſecundùm diverſa exercitia.* Diſtinctio autem, quæ (ſuppoſitâ convenientiâ in genere vitæ contemplativæ, vel activæ,) attenditur ſecundùm diverſos fines proximos, eſt minima eſſentialis, nempe atoma, & ſpecifica: Ergo quæ attenditur ſecundùm diverſa exercitia, media, vel diſpoſitiones, eſt minor, quàm illa, & conſequenter ſolùm numerica, & accidentalis. Tum etiam, quia in moralibus (cujuſmodi ſunt ſtatus religioſi,) ſpecies ſumitur ab objecto, ſeu fine proximo, non verò à mediis, quibus attingitur: unde furtum eſt ejuſdem ſpeciei, ſive quis utatur his mediis ad furandum, ſive illis; & homicidium retinet eandem ſpeciem, ſive quis hominem occidat gladio, ſive fame, ſive igne: Ergo Religiones habentes eundem finem proximum ſunt ejuſdem ſpeciei, licèt utantur diverſis exercitiis, utputà alia jejuniis, alia nuditate, alia ſolitudine, &c. Et ratio generalis eſt, quia hujuſmodi media ſunt extrinſeca objecto, & illud non variant in eſſe talis, cùm non ſubeant rationem motivi, ſed puri medii. Contrario autem modo ſe habent diverſa principia formalia in ordine ad eandem in eſſe rei concluſionem; ſunt enim formalia motiva, & ideò concluſionem variant in eſſe objecti, poſſuntque ſpecificare habitus eſſentialiter diſtinctos. Per quod ſolvitur objectio quæ formari poterat contra noſtram ſolutionem.

23. Primum corollarium. Ex qua infertur primò, Religiones profitentes vitam contemplativam diſtingui eſſentialiter genericè à Religionibus profitentibus vitam activam. Ratio eſt, quia Religiones diſtinguntur ſecundùm differentiam finium ſpecialium, & proximorum, quibus incumbunt: Sed actio, & contemplatio ſunt fines genericè diſtincti; conſtituunt enim duplex vitæ genus, ut communiter docent Theologi: Ergo prædictæ Religiones differunt eſſentialiter genericè. Accedit, majorem diſtinctionem reperiri inter prædictas Religiones, quàm inter duas Religiones profitentes vitam activam, & habentes diverſos fines proximos: Sed inter has datur diſtinctio eſſentialis ſpecifica, ut ſtatim dicemus: Ergo inter illas datur diſtinctio generica.

Secundum. Infertur ſecundò, omnes Religiones profitentes vitam contemplativam eſſe ejuſdem ſpeciei, ſolùmque diſtingui accidentaliter, & numericè penes diverſa media, & exercitia. Secunda hujus conſectarii pars conſtat ex prima, quæ facilè oſtenditur; nam unitas, & diſtinctio Religionum ſumitur ex fine proximo, & ſpeciali, circa quem verſantur: Sed omnes Religiones profitentes vitam contemplativam habent eundem finem proximum, qui ſpecie non multiplicatur, videlicet contemplationem; hæc enim licèt connotet diverſos actus phyſicè differentes, eſt formaliter moraliter unum quid indiviſibile, nempe vacare ſoli Deo: Ergo omnes Religiones profitentes vitam contemplativam ſunt ejuſdem ſpeciei.

Infertur tertiò, plures Religiones profitentes vitam activam diſtingui ſpecificè inter ſe. Quoniam diſtinctio Religionum ſumitur à finibus propriis, & proximis: hi autem, qui correſpondent pluribus Religionibus profitentibus vitam activam, ſpecificè diſtinguntur, utputà redimere captivos, pugnare contra infideles, curare infirmos, docere pueros, & ſimilia, quæ certum eſt ſpecie diſtingui: Ergo plures Religiones profitentes vitam activam, omnes videlicet, quæ fines proximè relatos reſpiciunt, diſtinguntur eſſentialiter inter ſe. Tertium.

Infertur quartò, aliquas Religiones profitentes vitam activam convenire ſpecie eſſentialiter, & ſolùm diſtingui accidentaliter & numericè. Quartum. Quod facilè conſtat ex hactenus dictis; nam fieri poteſt quod aliquæ duæ Religiones activæ habeant eundem finem proximum, à quo ſumitur unitas ſpecifica; poſſunt enim una, & alia ordinari, v.g. ad redemptionem captivorum, vel utraque poteſt ordinari ad curam infirmorum: Ergo prædictæ Religiones ſunt ejuſdem ſpeciei, & ſolùm differunt accidentaliter, & numericè penes diverſa media, & exercitia, quibus utuntur in ordine ad eundem finem.

Infertur quintò, & ultimò, Religiones profitentes vitam mixtam diſtingui eſſentialiter, tam Quintum. à Religionibus profitentibus vitam contemplativam, quàm ab illis qui profitentur vitam activam. Ratio conſtat ex dictis; nam finis proximus profitentium vitam mixtam continet eminenter aliarum fines, & ab unoquoque ſeorſim ſumpto eſſentialiter diſtinguitur; à contemplatione ſola, quia actionem addit; & ab actione ſola, quia contemplationem includit: Ergo Religiones profitentes vitam mixtam diſtinguntur eſſentialiter ab aliis Religionibus, tam contemplativis, quàm activis. Sed an inter ipſas Religiones profitentes vitam mixtam detur aliqua eſſentialis diſtinctio, conſtabit ex dicendis *n.* 29. ubi magis explicabimus propriam rationem Religionis profitentis vitam mixtam. His neceſſariò præmiſſis, quæ viam aperiunt ad varias comparationes

§. II.

Proponitur prima concluſio.

DIcendum eſt, Religionem purè contemplativam eſſe ſimpliciter perfectiorem Religione purè activa. 24. Aſſertio prima. Ita D. Thom. *quæſt.* 188. *art.* 6. & *art.* 8. cui ſubſcribunt communiter Theologi. D.Thom. Fundamentum ab auctoritate. Probatur primò ex celebri loco illo Lucæ 22. *Vacabat Maria contemplationi verborum Chriſti Domini, Martha verò ſatagebat præparando Chriſto neceſſaria, & conqueſta eſt de ſororis otio.* Dominus ergo judex interpellatus cauſam abſolvit his verbis: *Maria optimam partem elegit, &c.* Quibus ſignificavit Mariæ partem, nempe contemplationem, optimam eſſe; Marthæ verò partem, id eſt actionem, ſive occupationem in operibus miſericordiæ, & excellentiſſimæ hoſpitalitatis, malam quidem non eſſe, ſed tamen non eſſe æquè bonam; hanc quippe comparativam in bono prælationem ſignificat illud verbum, *optimam.* Et ſic exponunt illum locum Divus Hieronymus *in cap.* 3. *Threnor.* ad illa verba: *Bonum eſt viro, cùm portaverit, &c.* D. Hieron. D. Auguſt. *lib.* 1. *de conſenſ. Evangel. cap.* 5. & *lib.* 2. *contra Fauſtum, c.* 52. D. Auguſt. & *ſerm.* 27. *de verbis Domini*, D. Gregorius D. Gregor. homil.

homil. 14. *in Ezechiel.* & *lib.* 6. *Moral. cap.* 26. & 28. Caſſianus *collat.* 1. *cap.* 8. D. Bernard. *ſerm.* 5. *Aſſumpt.* & *ſerm.* 41. *in Cant.* Rupert. *lib.* 6. *in Geneſ. cap.* 81. Richardus de Sancto Victore *lib.* 2. *de vita contemplativa, cap.* 1. Innocentius III. *lib.* 1. *de Myſt. Miſſæ, cap.* 63. & alii Patres, qui hoc teſtimonio moventur, ut vitam contemplativam activæ præponant. Facta ergo comparatione inter Religionem profitentem vitam contemplativam, & Religionem profitentem vitam purè activam, illa eſt ſimpliciter perfectior.

Caſſianus. D. Bernard. Rupert. Richardus de S. Vict. Innocent. III.

25. Ratio D. Thomæ.

Deinde probatur ratione D. Thomæ; nam cùm Religiones à fine proximo, & ſibi ſpeciali mutuentur unitatem, & diſtinctionem ſpecificam, ut §. præcedenti vidimus, eo ſunt ſimpliciter perfectiores, quo nobiliorem finem proximum reſpiciunt: atqui contemplatio eſt finis ſimpliciter nobilior, quàm actio: Ergo Religio purè contemplativa, ſeu quæ habet pro fine proximo contemplationem, eſt ſimpliciter nobilior, quàm Religio purè activa, ſeu quæ habet pro fine proximo ſolam actionem. Major, & conſequentia patent. Minorem autem luculenter probat Angel. Doctor *quæſt.* 182. *artic.* 1. ubi hæc habet: *Dicendum quod vita contemplativa ſimpliciter melior eſt, quàm activa. Quod Philoſoph. in* 10. *Ethicor. probat octo rationibus. Quarum prima eſt, quia vita contemplativa convenit homini ſecundùm illud, quod eſt optimum in illo, ſcilicet ſecundùm intellectum, & reſpectu propriorum objectorum, ſcilicet intelligibilium; vita autem activa occupatur circa exteriora. Unde Rachel, per quam ſignificatur vita contemplativa, interpretatur viſum principium. Vita autem activa ſignificatur per Liam, quæ erat lippis oculis, ut Gregor. dicit* 6. *Moral. cap.* 28. *circa medium. Secunda, quia vita contemplativa poteſt eſſe magis continua, licèt non quantum ad ſummum contemplationis gradum, ſicut ſuprà dictum eſt q.* 180. *art.* 8. *ad* 2. *Unde & Maria, per quam ſignificatur vita contemplativa, deſcribitur ſecus pedes Domini aſſiduè ſedens. Tertia, quia major eſt delectatio vitæ contemplativæ, quàm activæ. Unde Auguſt. dicit in lib. de verb. Domini, ſerm.* 26. *ante medium, quod Martha turbabatur, Maria epulabatur. Quarta, quia in vita contemplativa eſt homo magis ſibi ſufficiens, quia paucioribus ad eam indiget. Unde dicitur Luc.* 10. *Martha, Martha ſolicita es, & turbaris erga plurima. Quinta quia vita contemplativa magis propter ſe eligitur, vita autem activa ad aliud ordinatur. Unde in Pſalm.* 24. *dicitur: Unam petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ, ut videam voluntatem Domini. Sexta, quia vita contemplativa conſiſtit in quadam vacatione, & quiete, ſecundùm illud Pſalm.* 41. *Vacate, & videte, quoniam ego ſum Deus. Septima, quia vita contemplativa eſt ſecundùm divina: vita autem activa ſecundùm humana. Unde Auguſt. dicit in lib. de verb. Domini, ſerm.* 27. *circa medium: In principio erat Verbum. Ecce quod Maria audiebat. Verbum caro factum eſt. Ecce Martha, cui miniſtrabat. Octava, quia vita contemplativa eſt ſecundùm id, quod eſt magis proprium hominum, ſcilicet ſecundùm intellectum; in operationibus autem vitæ activæ communicant etiam inferiores vires, quæ ſunt nobis, & brutis communes. Unde in Pſalm.* 35. *poſtquam dictum eſt, Homines, & jumenta ſalvabis Domine; ſubditur id quod eſt hominibus ſpeciale: In lumine tuo videbimus lumen. Nonam rationem addit Dominus Lucæ* 10. *Cùm dicit, Optimam partem elegit Maria, quæ non auferetur ab ea. Quam exponens Auguſt. in lib. de verb. Domini, ſerm.* 27. *ante medium, dicit: Non tu malam, ſed iſta meliorem. Audi unde meliorem? Quia non auferetur ab ea. A te autem auferetur aliquando onus neceſſitatis. Æterna eſt dulcedo veritatis.* Hæc D. Thom. quæ tam manifeſtè & minorem, & aſſertionem probant, ut ſupervacaneum foret aliquid eis adjicere.

Motiva, ut contemplatio præferatur actioni.

26. Sententia oppoſita.

Contrariam nihilominus ſententiam defendunt aliqui Juriſtæ, qui ut ſuos labores exaggerent, non dubitant vitam activam tam in honore, quàm in merito contemplativæ præferre. Ita Hoſtienſ. *in principio Summæ*, Albericus *leg. Per diverſas, Cod. Mandati*, Jaſon *leg.* 1. *ff. de juſtitia, & jure*, Lucas de Peña *leg.* 2. *Cod. de pignorib. lib.* 12. & alii. Quam probant: tum quia Religio activa eſt auſterior ob innumeras vitæ activæ incommoditates: Religio autem quo auſterior eſt, eo eſt perfectior, cùm mortificatio plurimùm ad perfectionem conducat. Tum etiam; nam cùm Religio ſit ſtudium ad comparandam perfectionem charitatis, ea Religio eſt perfectior, in qua charitas magis exercetur; magis autem exercetur in Religione activa, quàm in contemplativa; illa enim ſemper occupatur in operibus charitatis circa proximum, in quo etiam Deus diligitur. Tum præterea; nam quod pertinet ad meliores eſt honorabilius, & melius: vita autem activa pertinet ad meliores, videlicet ad Epiſcopos, & Prælatos. Tum denique, nam majora non ſunt relinquenda ob minora: Sed vita contemplativa relinquitur propter activam, ut cùm quis à contemplatione promovetur ad ſtatum prælationis: Ergo ſignum eſt, quod vita activa non cedit in perfectione vitæ contemplativæ, ſed eam magis excedit: idemque dicendum eſt de Religione talem vitam profitente. Alia adduntur, quæ minoris momenti ſunt.

Hoſtienſ. Albericus. Jaſon. Lucas de Peña. Motiva.

Convelluntur.

Sed hæc facilè diluuntur. Ad primum enim reſpondetur, non pauciores labores, & mortificationes reperiri in vita contemplativa, quàm in activa; quia ad contemplationem magna mortificatio omnium ſenſuum, ac potentiarum, continuaque abſtractio à ſenſibilibus requiruntur. Sed addimus mortificationem quidem plurimùm conducere ad Religionis perfectionem, ut fusè oſtendimus *tractatu præcedenti, diſput.* 5. *à num.* 117. unde cæteris paribus, eo Religio eſt perfectior, quo eſt auſterior, & magis pœnitens: Sed hæc paritas non ſervatur in hac comparatione, quia Religio contemplativa excedit activam ex parte objecti, ſeu finis proximi, à quo ſumitur ſpecies, & exceſſus ſimpliciter, ut conſtat ex ſupradictis.

Ad ſecundum dicendum, quod charitas magis creſcit, & fovetur per contemplationem, quàm per quamlibet operationem externam; cùm contemplatio attingat Deum, & moveat ad amorem, vel ut propriùs loquamur, amoris exercitium includat. Unde ex hac parte nequit excedi à vita activa.

D. Thom.

Tertium diluit D. Thom. *loco citato in reſp. ad* 1. his verbis: *Dicendum, quod ad Prælatos non ſolùm pertinet vita activa, ſed etiam debent eſſe excellentes in vita contemplativa. Unde Gregor. dicit in Paſtor. Sit rector actione præcipuus, præ cunctis in contemplatione ſuſpenſus.*

Quartum ſolvit *in reſp. ad* 3. ubi ait: *Ad opera vitæ activæ interdum aliquis à contemplatione avocatur, propter aliquam neceſſitatem præſentis vitæ;*

vita ; non tamen hoc modo , quod cogatur aliquis totaliter contemplationem deſerere. Quod confirmat authoritate D. Auguſt. & concludit : *Sic patet quod cùm aliquis à contemplativa vita ad activam vocatur , non hoc fit per modum ſubtractionis , ſed per modum additionis.*

27. Incidentis dubii deciſio. Si autem inquiras, quænam Religio ſit perfectior inter purè contemplativas , & quæ inter purè activas ? Reſpondetur, inter purè contemplativas non dari exceſſum ſpecificum, & eſſentialem ; quia omnes conveniunt in eodem fine proximo, atque ideo ſunt ejuſdem ſpeciei , ut ſuprà vidimus *numero* 23. At inter purè activas (quæ ſecundùm fines ſpecie diverſos ſpecie diſtinguntur , ut ibidem oſtendimus ,) illa erit ſimpliciter perfectior , quæ habet finem proximum nobiliorem , v. g. perfectior ſpecificè erit , quæ reſpicit opera miſericordiæ ſpiritualia , quàm quæ reſpicit corporalia , & ſic de aliis quæ non oportet in particulari determinare. Differunt autem omnes prædictæ Religiones ſaltem accidentaliter penes diverſa media , & exercitia quibus utuntur in ordine ad finem ſibi ſpecialem , & ex hac parte poſſunt ſe excedere. Itaque quantum ad hunc accidentalem exceſſum dicenda eſt perfectior , quæ habet media , ſive exercitia ſuo fini magis apta , & proportionata. Qui proinde exceſſus determinari non debet ſecundùm mediorum multitudinem , aut difficultatem , ſed ſecundùm proportionem ad finem , eo quòd mediorum perfectio non eſt abſoluta , ſed reſpectiva , hoc eſt , fini proportionata. Et ſic docet D. Thom. *quæſt.* 188. *art.* 6. *in corpore , & ad* 3. (Nota. D.Thom.) Verum quidem eſt , illam cæteris paribus , eſſe perfectiorem , quæ majorem pœnitentiam , & corporales aſperitates ſuis religioſis præſcribit; quia magis imitatur vitam Ieſu Chriſti , & Apoſtolorum , in quibus tanquam in capite , & nobilioribus membris fulſit ſpeculum omnis perfectionis, ut *tract. præced. diſp.* 5. *dub.* 3. §. 11. *cum ſeq.* latè oſtendimus ex certa ipſius S.Doctoris, & aliorum Patrum ſententia. Quod etiam extendi debet ad Religiones mixtas, de quibus ſtatim.

§. III.

Statuitur alia aſſertio.

28. Secunda concluſio. D. Thom. Dicendum eſt ſecundò , Religiones profitentes vitam mixtam eſſe ſimpliciter perfectiores Religionibus profitentibus vitam purè contemplativam , & Religionibus profitentibus vitam purè activam. Ita D. Thom. *loco proximè citato* , quem ſequuntur communiter Theologi, Cajetanus ibidem, & *quæſt.* 182. *art.* 1. Paludanus *in* 4. *diſt.* 38. *quæſt.* 3. *art.* 1. Silveſter *verbo Religio* 1. *q.* 4. Tabiena *quæſt.* 5. Henricus *quodlib.* 12. *quæſt.* 25. Valentia *diſp.* 10. *q.* 6. *punct.* 2. Suarez *tom.* 4. *de Relig. tract.* 9. *lib.* 1. *cap.* 6. *n.* 8. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 2. *n.* 20. N. Philippus *diſp.* 5. *dub.* 3. *in* 2. *parte concluſionis*, & alii plures. (Caietan. Paludan. Sylveſt. Tabiena. Henric. Valentia. Suarez. N.Philip.)

Ratio. Probatur ratione ; nam vita mixta , ſive quæ contemplationi, & actioni vacat , continet eminenter rationes vitæ purè contemplativæ , & vitæ tantùm activæ , alioquin mixta non eſſet: Ergo eſt perfectior , quàm quælibet earum ſeorſim ſumpta : Ergo Religiones profitentes vitam mixtam excedunt ſimpliciter alias, quæ profitentur vitam vel purè contemplativam , vel purè activam.

Confirmatur primò ; nam illa Religio eſt ſimpliciter perfectior, quæ magis accedit ad modum vivendi Chriſti Domini, & Apoſtolorum, ut ſatis conſtat ex dictis *tract. præced. diſp.* 5. *n.* 127. Sed Chriſtus Dominus, ejuſque Apoſtoli exercuerunt vitam mixtam : Ergo Religio quæ hujuſmodi vitam profitetur, eſt ſimpliciter perfectior. Minor liquet, quia Chriſtus Dominus per triginta annos contemplationi vacavit , & ultimis tribus annis vitæ ſuæ actionem prædicationis illuminando mundum exercuit : in quo etiam tempore contemplationem non reliquit; nam præter illam continuam, qua fruebatur, viſionis beatificæ, ſolebat montes adire, & pernoctare in oratione Dei. Unde D. Iſidorus *lib. differentiarum, in* 29. inquit: *Quibuſdam ſola contemplatio proficit, aliis vero ſola activa eſt conſolatio : his media utriſque compoſita utilior eſt. Nam quod Salvator per diem ſignis, & miraculis in villis coruſcabat, activam nobis commendabat vitam: quod verò in nocte per orationes tandiu pernoctabat, vitam contemplationis ſignificabat. Idcirco Dei ſervus juxta imitationem Chriſti, nec actualem vitam omittit, & contemplativam agit.* Apoſtoli autem vivente Domino contemplationi , & perceptioni notitiarum cœleſtium magis vacarunt , quàm actioni. Et poſt ejus paſſionem *omnes erant perſeverantes in oratione*, ut dicitur *Act.* 1. Sed poſtquam ſuper eos advenit Spiritus ſanctus, cœperunt prædicare, & veritates fidei, quas contemplati fuerant, mundo proponere , & alia vitæ activæ munera obire. Recolantur quæ diximus *loco cit. n.* 137. *& n.* 138. (Confirmatio prima. D.Iſidorus. Actor.1.)

Confirmatur ſecundò : Nam cùm ſtatus Epiſcoporum ſit perfectiſſimus omnium, qui in Eccleſia reperiuntur, ut conſtat ex dictis *dub. præced.* §. 1. illa Religio erit ſimpliciter perfectior , quæ proximior eſt Epiſcoporum ſtatui, quia in omnibus rebus, ut inquit D. Dionyſ. *cap.* 7. *de divinis nominib.* fines primorum conjunguntur principiis ſecundorum. Conſtat autem, Religionem profitentem vitam mixtam eſſe ſimiliorem ſtatui Epiſcoporum , cùm iſti debeant eſſe & contemplatione , & actione perfecti , juxta ſententiam D. Gregorii *n.* 26. relatam : *Sit Rector actione præcipuus, præ cunctis in contemplatione ſuſpenſus.* Religio ergo, quæ profitetur vitam mixtam, eſt perfectior aliis quæ vitam vel ſolùm contemplativam , vel ſolùm activam profitentur. (Confirmatio ſecunda. D.Dionyſ.)

In hoc facilè conveniunt Authores ; ſed non ſic facilè explicant quæ conditiones requirantur, ut Religio dicatur profiteri vitam mixtam ? In quo latet non modica æquivocatio, quâ nonnulli falluntur, aut fallunt, eamque proinde diſpellere oportet. Cùm enim Religio mixta dicatur, quæ contemplationi, & actioni vacat, tripliciter poteſt intelligi, quod aliqua Religio duo hæc reſpiciat. *Primo* inſiſtendo æqualiter contemplationi , & actioni, illaſque intendendo principaliter, & immediatè. *Secundò* reſpiciendo principaliter , & primariò ſolam actionem ; ſecundariò autem contemplationem aliquam , ut medium neceſſarium ad rectè exercendum actionem. *Tertiò*, reſpiciendo principaliter , & primariò contemplationem, actionem verò ſecundariò , tanquam effectum ex contemplatione derivatum , mediumque ſuo modo ad contemplationem conducens. Et quidem Religionem non dici profiteri vitam mixtam , quia contemplationem, & actionem primo modo reſpiciat , ſatis manifeſtè oſtenditur ; tum quia contemplatio, & actio illo modo ſumptæ ſunt duo fines totales (29. Qualiter religio dicatur vitam mixtam profiteri.)

 adæquati,

adæquati, & inter ſe non ſubordinati, & conſequenter ſunt plures fines, ut plures; atque ideo nequeūt ab una ſpecie Religione reſpici, ſed pluribus correſpondent. Tum quia ſi aliqua Religio contemplationem, & actionem eo modo reſpiceret, uteretur æqualiter mediis, ac exercitiis conducentibus ad prædictos fines; nulla autem eſt Religio, quæ prædictis exercitiis æqualiter utatur, cùm ſint valde diverſa, & æqualiter contraria. Religionem ergo profiteri vitam mixtam non conſiſtit in eo, quod æquè per ſe primò, & immediatè reſpiciat contemplationem, & actionem. Porrò non ſufficere, quod reſpiciat primariò, & principaliter actionem, ſecundariò autem contemplationem aliquam tanquam medium neceſſarium ad rectè exercendam actionem erga proximum, facilè conſtat; quia nulla eſt Religio, quantumvis activa, quæ non habeat aliquod exercitium orationis, ſeu contemplationis, ut in miniſteriis circa proximum benè ſe gerat, cùm hujuſmodi orationis aliquale exercitium neceſſarium ſit non ſolùm ad opera vitæ religioſæ, ſed generaliter ad opera vitæ Chriſtianæ; & tamen non omnis Religio dicitur profiteri vitam mixtam, ut ex ſe conſtat: quod ſatis manifeſtat Religionem non ex eo dici profiteri vitam mixtam, quia reſpiciat primariò actionem, & ſecundariò, ac ex conſequenti contemplationem, tanquam medium neceſſarium ad rectè exercendam actionem.

Vera religionis mixtæ ratio.

Reſtat igitur, quod illa Religio dicetur vitam mixtam profiteri, quæ tertio modo ſe gerit, nempe quæ primariò, & principaliter reſpicit contemplationem, non quidem ſiſtendo ibi (quod eſt munus vitæ contemplativæ,) ſed ex ipſa contemplatione deſcendendo ad opera ſpiritualia vitæ activæ circa proximum, cujuſmodi ſunt prædicare, ſancta conſilia præbere, confeſſiones audire, morientes in illo agone adjuvare, miniſtrare Sacramenta, & alia hujuſmodi. Et talem Religionem ita ſe gerentem profiteri vitam mixtam, conſtat ſufficienti partium enumeratione; non enim ſiſtit in ſola contemplatione, atque adeo non eſt purè contemplativa: nec reſpicit per ſe primò actionem, & conſequenter non eſt purè activa: Ergo eſt mixta. Præſertim cùm ejus finis proximus, nempe contemplatio, ut derivatur ad actionem circa proximum, proprias rationes contemplationis, & actionis eminenter contineat.

30. Falſa aliquorum opinatio refellitur.

Unde vehementer falluntur, qui abſque diſtinctione dicunt, illam Religionem profiteri vitam mixtam, quæ per ſe primò inſtituta eſt ad prædicandum, & docendum, & in hoc ſenſu interpretantur D. Thomam *queſt.* 188. *art.* 6. oppoſitum enim conſtat ex proximè dictis; nam prædicatio, & doctrina, quæ non redundant ex plenitudine contemplationis, ſunt opera vitæ purè activæ; atque ideo nequeunt eſſe finis proximus ſpecificans Religionem mixtam, ſive quæ contemplationem primariò reſpicit, & ex conſequenti actionem. Idque probant motiva *num.* 28. propoſita, quibus communiter oſtenditur, exceſſus Religionis mixtæ ſupra Religionem purè activam, & Religionem purè contemplativam, ex eo quod Religio mixta magis aſſimilatur vitæ Chriſti Domini, Apoſtolorum, eſt Epiſcoporum. Nam Chriſti Domini, & Apoſtolorum prædicatio ſuppoſuit diuturnam, & perfectam contemplationem, ut eo loco diximus; & ſimiliter ad Epiſcopatum aſſumuntur, vel aſſumi debent viri contemplatione perfecti. Unde Religio mixta, aliis perfectior, Chriſti, Apoſtolorum, ac Epiſcoporum vitæ ſimilior, non reſpicit per ſe primò actionem prædicationis, aut doctrinæ, ſed primariò & principaliter contemplationi incumbit, & deinde ex ejus redundantia procedit ad perfecta opera circa proximum; aliter enim ipſi prædicationi, & doctrinæ multùm perfectionis deficeret, ut diximus *tract. praced. diſp.* 5. *num.* 138. Et hic eſt legitimus ſenſus D. Thom. *loco citat.* D. Thom. ut evidenter conſtat ex textu, ubi ait: *Sic ergo dicendum eſt, quod opus vitæ activæ eſt duplex. Unum quidem, quod ex plenitudine contemplationis derivatur, ſicut doctrina, & prædicatio. Unde Gregorius dicit in quinta homil. ſuper Ezechielem, quod de perfectis viris poſt contemplationem ſuam redeuntibus dicitur Pſ.* 144. *Memoriam ſuavitatis ſuæ eructabunt. Et hoc præfertur ſimplici contemplationi. Sicut enim majus eſt illuminare, quàm lucere ſolùm; ita majus eſt contemplata aliis tradere, quàm ſolùm contemplari.* Atque ideo quàm ſolum agere, quod eſt minus contemplatione, ut ſuprà diximus. De hac ergo doctrina, ſeu prædicatione perfecta (quæ ex plenitudine contemplationis derivatur, & comparatur illuminationi, quâ illuminans diffundit lucem in ſe præexiſtentem) loquitur S. Doctor cùm ſubdit: *Sic ergo ſummum gradum in Religionibus tenent, quæ ordinantur ad docendum, & prædicandum, quæ & propinquiſſimæ ſunt perfectioni Epiſcoporum.* Non dixit, *Quæ ordinantur primariò ad docendum, ſed quæ ordinantur ad docendum*, &c. quia agebat de doctrina perfecta, ſive derivata ex plenitudine contemplationis, atque ideo ſupponente contemplationem, ut proximè prænotaverat. Sic ergo ſecundùm veritatem, & mentem S. Doctoris, illa Religio eſt mixta, perfectior, & perfectioni Epiſcoporum propinquiſſima, quæ primò & proximè contemplationi incumbit, & deinde contemplata derivat ad proximos per doctrinam, prædicationem, & alia opera ſpiritualia; non verò quæ, prætermiſſa contemplatione, prædictis operibus incumbit; talis enim Religionibus purè activis adnumeranda eſt.

3 Replic

31. Obiectio.

Sed obiicies: Nulla Religio procedit ad prædicandum, & docendum, niſi præſuppoſitâ contemplatione, atque ideo omnis Religio, quæ profitetur doctrinam, & prædicationem, profitetur vitam mixtam, quippe quæ ſimul conjungit contemplationem, quam ſupponit, cum actione prædicationis, & doctrinæ, ad quam procedit.

Diſpelli

Diluitur.

Reſpondetur hanc objectionem non impugnare doctrinam proximè traditam; nam ſi ita eſt, quod omnis Religio procedens ad prædicationem, & doctrinam, priùs contemplationi vacat, planè ſequitur, priùs, & immediatiùs reſpicere contemplationem, quàm actionem, indeque ſuam excellentiam mutuari, quod actionem non aliter, quàm ex contemplatione derivat. Et hoc eſt, quod intendimus, & exemplo Chriſti Domini, Apoſtolorumque probavimus, adjuncto etiam exemplo Epiſcoporum, qui ſupponuntur perfecti, & de quibus ait D. Thom. *num.* 19. relatus: *Ad prælatos non ſolùm pertinet vita activa, ſed etiam debent eſſe excellentes in vita contemplativa. Unde Gregor. dicit in Paſtor. Sit Rector actione præcipuus, præ cunctis in contemplatione ſuſpenſus.* Verùm enimverò anima

Digitized by Google

Nota. animadvertendum eſt, quod ut Religio dicatur abſolutè contemplationi inſiſtere, & per prius contemplari, quàm agere, eo modo quo requiritur ad rationem vitæ mixtæ, ſive eminenter continentis perfectionem vitæ comtemplativæ, non ſufficiunt quælibet orationis opera, ut aliqua meditatio, examen conſcientiæ, memoria præſentiæ Dei, recollectio per aliquot dies, & ſimilia, quæ vulgò dicuntur exercitia; nulla enim eſt Religio quantumvis activa, quæ hæc, aut majora exercitia non habeat; imò ſeculares conjugati ſolent eadem practicare, ut experientiâ liquet. Illa ergo Religio dicetur ex contemplatione ad actionem procedere, & ſubinde continere eminenter perfectionem vitæ purè contemplativæ, & aliquid amplius, quæ ſuis alumnis præſcribit media contemplationi proportionata, cujuſmodi ſunt clauſura, ſilentium, mortificatio ſenſuum, pœnitentia, jejunia, vigiliæ, pſalmodia, pia lectio, & alia ſimilia. Unde Religio quæ his ſic inſiſtit intra clauſtra, ut ea per ſe loquendo obſervet, ſolúmque interrumpat quando, & ubi oporter proximos adjuvare per prædicationem, & doctrinam, eſt Religio verè profitens vitam mixtam, ſive à contemplatione ad actionem deſcendens. Et hoc modo (ut alia exempla omittamus,) ſe habet ſacra Religio Prædicatorum, quæ cùm maximè videatur inſtituta ad docendum; nihilominus cuncta illa media habet, & doctrinæ præmittit. Aliter judicare oporteret de Religione (ſi daretur,) quæ cùm plurimùm vacaret operibus doctrinæ, & prædicationis; tamen per ſe loquendo non exerceret media contemplationis proximè relata; hujuſmodi enim Religio eſſet purè activa, & conſequenter minùs perfecta quàm mixta, & quàm Religio purè contemplativa, juxta ſuperiùs dicta *n.* 24. & 28.

32 Replica. Dices: Epiſcopi ſunt in ſtatu perfectiſſimo continente eminenter perfectionem vitæ contemplativæ, & activæ; & tamen illa media, quæ diximus, non exercent, ſed immediatè procedunt ad prædicationem, doctrinam, & alia opera circa proximum: Ergo licèt Religio aliqua prædicta media non haberet, ſi tamen exerceret munera prædicandi, & docendi, in quibus Epiſcopis aſſimilaretur, eſſet in gradu valde perfecto, deberetque præferri Religioni & purè activæ, & purè contemplativæ.

Diſpellitur. Reſpondetur primò negando minorem, quia Epiſcopi illa, aut meliora media exercent, quæ contemplationi deſerviunt. Reſpondetur *ſecundò*, & meliùs negando conſequentiam ob manifeſtam diſparitatem; nam ſtatus Epiſcopalis eſt ſtatus perfectionis acquiſitæ: unde qui ad Epiſcopatum aſſumuntur, ſunt, aut ſupponuntur perfecti; atque ideo poſſunt à contemplatione ſuppoſita ad opera vitæ activæ immediatè procedere. Status autem religioſus eſt ſtatus perfectionis, non acquiſitæ, ſed acquirendæ; unde non ſupponit contemplationem, aut perfectionem in Religioſis. Quocirca ſi media contemplationis non præſcribat, & exerceat, ſed immediatè ſe committat operibus doctrinæ, prædicationis, & ſimilibus, non dicetur profiteri vitam mixtam, ſed purè activam.

§. IV.

Aliquibus objectionibus contra ſecundam aſſertionem ſatisfit.

ADverſùs ſecundam concluſionem ſunt aliquæ objectiones, quibus opus eſt reſpondere. Arguitur ergo primò: Nam illa Religio eſt perfectior, quæ aptior eſt ad meritum, & augmentum divini amoris: Sed ad hæc aptior eſt Religio purè contemplativa, quàm Religio profitens vitam mixtam: Illa ergo iſtam excedit in perfectione. Probatur minor, quia ad meritum, & augmentum divini amoris aptiores ſunt actus, qui verſantur immediatè circa Deum, quàm qui reſpiciunt proximum, Religio autem purè contemplativa promptior eſt ad priores actus, tum quia in illis tota occupatur, tum quia in contemplatione ardet amor Dei; quod aliter contingit in Religione mixta, quæ divertit ad proximos. 33 Primum argumentum.

Confirmatur primò: Nam eo vita eſt perfectior, quo eſt ſimilior Deo, & Angelis, & Beatis: Sed hanc ſimilitudinem magis exprimit Religio purè contemplativa, quàm Religio mixta: Ergo illa eſt ſimpliciter perfectior. Suadetur minor, quia tantò magis aliqua vita aſſimilatur Deo, Angelis, & Beatis, quanto eſt ſpiritualior, & abſtractior ab actibus corporalibus: ſic autem ſe habet vita contemplativa, quæ cognitioni, & amori Dei tantùm incumbit. Confirmatio prima.

Confirmatur ſecundò, quia perfectio hujus vitæ conſiſtit in diminutione peccatorum, & frequentiori amore Dei, ut tradit D. Thom. *quæſt.* 184. *art.* 1. & 2. Sed ad hos effectus aptior eſt Religio purè contemplativa, quàm Religio mixta: Hæc igitur illi cedit in perfectione. Probatur minor, quia in vita purè contemplativa pauciores occurrunt occaſiones peccandi, & è converſo adeſt continua opportunitas exercendi amorem Dei in uſu contemplationis. In vita autem mixta, qua parte occupatur circa proximum, occurrunt plures animi diſtractiones, & non levia pericula peccandi, ut experimento liquet. Quocirca D. Bernardus *epiſt. ad Sugerium Abbatem*, alludens ad quoſdam Religioſos multùm cum proximis converſantes, dicit: *Clauſtrum frequenter ſtipari militibus, urgeri negotiis, jurgiis perſonare, patere interdum & fœminis. Quid inter hæc cœleſte, quid divinum, quid ſpirituale poterit cogitari? Iuge quippe ſilentium, & ad omni ſtrepitu ſæcularium perpetua quies cogit cœleſtia meditari.* Secunda. D.Thom. D.Bernard.

Reſpondetur in his, & ſimilibus ſæpe contingere, quod unum extremum excedat alterum in aliqua ratione, & tamen ab eo excedatur in alia. Sed exceſſus qui attenditur ſecundùm ſpeciem, eſt ſimpliciter talis, & qui unum ex extremis denominat abſolutè, & ſimpliciter perfectius. Et de hoc agimus in præſenti, cùm dicimus, Religionem profitentem vitam mixtam eſſe ſimpliciter perfectiorem Religione purè contemplativa: cum quo rectè cohæret, quod iſta illam excedat in aliquibus perfectionibus accidentalibus. Primum probant quæ §. præcedenti diximus: ſecundum autem poſſet probari præſenti argumento, quod licèt convinceret, non labefactaret tamen veritatem noſtræ aſſertionis. Sed nihilominus 34. Satisfit argumento.

ad

Digitized by Google

ad argumentum reſpondetur negando minorem. Et ad probationem dicendum eſt, Religionem mixtam verſari immediatè, & per ſe primò circa Deum, illum contemplando, & amando, quod eſt officium vitæ purè contemplativæ, quocirca non eſt quantum ad hoc illâ inferior; ſed inſuper ex redundantia notitiæ, & amoris Dei procedere ad ſalutem proximi propter Deum, quod hanc vitam elevat ſupra contemplativam. Unde D. Bernard. *ſerm.* 57. *in Cant.* illa verba Cant. 2. *Surge, propera amica mea*, in hoc ſenſu exponit, & ait: *Hoc ſiquidem vera, & caſta contemplatio habet, ut mentem, quam divino igne vehementer ſuccenderit, tanto interdum repleat zelo, & deſiderio acquirendi Deo, qui eum ſimiliter diligat, ut otium contemplationis pro ſtudio prædicationis libentiſſimè intermittat, & rurſum potita votis aliquantulum in hac parte tanto ardentiùs redeat in id ipſum, quanto fructioſiùs intermiſiſſe meminerit: & iterum ſumpto contemplationis guſtu, valentiùs ad conquirenda lucra ſolicitâ alacritate recurrat.* D. Bernard.

Ad primam confirmationem reſpondetur, contemplationem hujus vitæ non eſſe puram, & ab omni exercitio tam alterius actionis, quàm contemplationis immunem. Unde ipſæ Religiones, quæ dicuntur purè contemplativæ, non ſemper inſiſtunt contemplationi, cùm hoc ſit moraliter impoſſibile, ſaltem reſpectu communitatis; ſed ſolent in operibus corporalibus occupari, ut contemplationis vim prudenter intermittant, & otium, ac tædium excuſent; & propterea contemplativi aliquando exercent agriculturam, aliquando pingunt, aliquando tranſcribunt libros, & ſimilia obeunt. Ex quibus liquet, quod perfectio vitæ contemplativæ pro præſenti ſtatu dimetiri non debet per ſimilitudinem, vel correſpondentiam ad Deum, Angelos, & Beatos; ſed magis per conformitatem ad vitam Chriſti Domini, & Apoſtolorum, quando fuerunt inter nos, ut ſuprà explicuimus *num.* 28. Et in hac conformitate Religio mixta præeminet purè contemplativæ, ut ibidem diximus. Præſertim cùm opera, ad quæ deſcendit Religio mixta, nempe doctrina, & prædicatio, ſint longè ſpiritualiora, & meliora, quàm illa pingendi, colendi agros, aut tranſcribendi, in quibus Religio purè contemplativa ſolet occupari. Unde ad confirmationem neganda eſt abſolutè minor, quam inducta probatio minimè evincit, ut conſtat ex dictis. Solvitur prima confirmatio.

Ad ſecundam confirmationem negamus minorem, ſi collectivè, & quoad utramque partem accipiatur; nam licèt in Religione purè contemplativa detur major remotio ab occaſionibus peccandi, nihilominus in Religione mixta occurrunt plures occaſiones merendi, quia contemplatur, & amat Deum, idque habet pro fine proximo, in quo convenit cum Religione purè contemplativa; & deinde ex illa contemplatione, & amore procedit ad exercenda egregia, & ſpiritualia charitatis opera circa proximum, in quo Religionem purè contemplativam excedit. Unde pericula peccandi, & ipſi defectus, qui ex converſatione cum proximis quandoque reſultant, abundanter, & ſuperabundanter compenſantur per majus meritum, & augmentum charitatis. Nec D. Bernadus reprehendit eo loco moderatam occupationem contemplativorum circa proximi ſalutem; ſed exceſſum nimium, qui turbat monaſteria, & religioſos reddit non contemplativos. Ipſe quippe S. Doctor, etſi contemplationi deditiſſimus, ad gravia Eccleſiæ negotia ſæpiùs deſcendit, ut conſtat ex ejus vita. Unde ſimile ſtudium commendat, tum verbis in reſponſione argumenti relatis, tum ſcribens ad fratres de monte Dei, qui ſoli contemplationi vacabant. *Longè*, inquit, *ſupra vos virtutem eorum ſuſpicientes, & admirantes gloriam, qui ambidextri fortiſſimi (ſicut Ahod ille fortiſſimus judex Iſraël, qui utraque manu utebatur pro dextra) & quandiu licet, devotiſſimè intus vacare amant charitati contemplandæ veritatis, & cùm neceſſitas vocat, vel officium trahit, promptiſſimè ſe foras emittunt pro veritate adimplandæ charitatis.* Occurritur ſecundæ. D. Bernard.

35. Arguitur ſecundò: Nam illa Religio, ad quam ab aliis licet per ſe loquendo tranſire, eſt eis perfectior; quippe hujuſmodi tranſitus nequit per ſe loquendo honeſtari, niſi fiat à minùs perfecto ad perfectius: Atqui licitum eſt per ſe loquendo, tranſire à Religionibus mixtis ad Religionem purè contemplativam: Hæc igitur eſt illis perfectior. Probatur minor; nam quatuor Religiones Mendicantes ſunt Religiones mixtæ; Religio verò Carthuſienſis eſt Religio purè contemplativa: Sed per ſe loquendo licet tranſire à Religionibus Mendicantibus ad Carthuſianam, ut patet *ex Extravag. Viam, de Regularibus*, ubi Martinus Papa id ſtatuit: Ergo, &c. Secundum argumentum.

Reſpondetur primò, poſſe argumentum retorqueri: Nam licitum eſſe tranſitum à ſacra Religione Carthuſienſi ad alias quatuor Religiones Mendicantes, docent Ioannes Andreas, Ioannes Dominicus, Monaldus, Zabarella, D. Antoninus 3. *part. tit.* 16. *cap.* 4. §. 4. Paludanus *in* 4. *diſt.* 38. *quæſt.* 2. Sylveſter *verbo Religio* 4. *quæſt.* 6. pro eadem ſententia referens decretum Academiæ Pariſienſis. Et ita declaratur in Conſtitutionibus Prædicatorum *diſt.* 1. *cap.* 13. §. 4. Et fundamentum deſumitur ex communi doctrina ſuperiùs tradita; quoniam licet tranſire à Religione minùs perfecta ad perfectiorem: Religio autem purè contemplativa, qualis eſt Carthuſienſis, cedit in perfectione Religionibus mixtis, ut ſunt Mendicantes. Et ita comparando ſuam Religionem cum Carthuſienſi, affirmant D. Bonavent. *in quæſtionibus circa Regulam S. Franciſci, quæſt.* 13. & Corduba *ſuper eandem Regulam, cap.* 2. *q.* 17. Prima ſolutio. Ioan. Andr. Ioan. Dom. Maldonad. Zabarella. D. Antonin. Paludan. Sylveſter. Conſt. Præd. D. Bonav. Corduba.

Reſpondetur ſecundò, majorem eſſe falſam; quia ad hoc ut ſecundùm diſpoſitionem Eccleſiæ liceat Religioſis ab uno Ordine tranſire ad alium, non requiritur quod iſte ſit ſpecificè perfectior, ſed ſufficit, quod reſpectu religioſi ſit ſecurior, & ab occaſionibus peccandi ſit remotior. Sicut ob hanc cauſam ſolet Eccleſia Epiſcopis permittere quod ingrediatur Religionem, quia nimirum etſi ſtatus Epiſcopalis ſit ſimpliciter perfectior, quàm ſtatus religioſus; nihilominus iſte eſt ſecurior, & minùs obnoxius occaſionibus peccandi, quas Epiſcopi in regimine ſolent habere. Et ob eandem rationem votum ingrediendi Religionem eſt per ſe loquendo validum, ſecus votum aſcendendi ad Epiſcopatum; quia licèt hujus poſterioris voti materia ſit ſecundùm ſe melior, quàm illius; tamen non eſt voventi utilior, & ſecurior, ut conſtat ex ſuprà dictis, à *num.* 8. Alia reſponſio.

Sic

Digitized by Google

Sic ergo ex eo, quod indulgeat Eccleſia religioſis aliorum Ordinum, quod poſſint tranſire ad ſacram Religionem Carthuſiæ, non infertur prædictam Religionem eſſe aliis ſtrictiorem, aut perfectiorem (à qua comparatione præſcindimus;) ſed tantùm infertur, eſſe magis remotam ab occaſione peccandi, atque ideo ſecuriorem. Quam ſecuritatis excellentiam habet prædicta Religio cùm ob alia, tum potiſſimùm ratione perpetuæ clauſuræ, quam profitetur, ut meritò Navarrus *comment.* 4. *de Regular. n* 30. dixerit: *Hanc legem clauſuræ jure communi ſtatutam, aut confirmatam Carthuſiani partim ſtatutis, partim conſuetudine inviolabiliter obſervata adeò auxerunt, ut eorum clauſura videatur quidam carcer perpetuus.* Ut hinc conſtet, quanti faciat Eccleſia clauſuram, quamque alienam à religioſis ſentiat frequentem cum ſæcularibus converſationem, cum vel ob hanc cauſam Carthuſiæ conceſſerit ſimile privilegium.

Navarrus.

36. Tertium argumentum.

Arguitur tertiò, quia Religio profitens vitam ſolitariam, eremiticam, ſeu anachoreticam, profitetur vitam purè contemplativam: Religio verò profitens vitam mixtam profitetur vitam ſocialem, aut cœnobiticam, ſive in communitate viventium: Sed Religio profitens vitam ſolitariam eſt ſimpliciter perfectior, quàm aliæ Religiones profitentes vitam ſocialem: Ergo Religio profitens vitam purè contemplativam, eſt ſimpliciter perfectior, quàm Religiones profitentes vitam mixtam. Conſequentia patet, & major videtur manifeſta quoad utramque partem; nam ad exercitia propria vitæ mixtæ requiritur conjunctio, & ſocietas cum aliis, quorum ſaluti provideatur: Ergo Religio quæ profitetur omnimodam ſolitudinem, & ab hominibus receſſum, non eſt mixta, ſed purè contemplativa: ſicut è contra, ut mixta ſit, requiritur quod vitam agat cum aliis, & verſetur in communitate. Minor autem, in qua poterat eſſe difficultas, videtur evidenter probari ex D. Thom. *q.* 184. *art.* 8. ubi inquirit: *Utrum perfectior ſit Religio in ſocietate viventium, quàm agentium ſolitariam vitam?* Et præmiſſis quæ requiruntur, ut quis prudenter vitam ſolitariam aſſumat, concludit: *Sicut ergo id, quod jam perfectum eſt, præeminet ei, quod ad perfectionem exercetur; ita vita ſolitaria, ſi debitè aſſumatur, præeminet vitæ ſociali.* Et *in argumento Sed contrà*, cui non reſpondet, refert D. Auguſt. *in lib. de operibus Monachor. cap.* 23. affirmantem, *illos ſanctiores eſſe, qui à conſpectu hominum ſeparati nullum ad ſe præbent acceſſum, viventes in magna intenſione orationum.* Sentit igitur vitam ſolitariam, ſive eremiticam eſſe ſimpliciter perfectiorem vitâ cœnobiticâ, ſeu ſociali.

D.Thom.

Solutio.

Reſpondetur hoc argumentum locum non habere in Religionibus de facto exiſtentibus in Eccleſia; quia nulla eſt, quæ profiteatur vitam omninò ſolitariam, ſed omnes habent modum vivendi cœnobiticum, & ſocialem, ut patet in Religionibus Camaldulenſium, & Carthuſienſium, quæ maximè videntur ab hominum conſortio remotæ, & tamen vivunt in communitate. Et nullus eſt eremita verè religioſus, niſi aliquam ex regulis Religionum ab Eccleſia approbatis profiteatur, habeatque eundem cum aliis ejuſdem Ordinis religioſis vivendi modum, ſaltem in animi præparatione, Alii autem eremitæ, ſi qui ſunt, nec ſunt religioſi, nec habent propriè loquendo ſtatum; imò, ut plures ſentiunt, nec ſunt perſonæ eccleſiaſticæ, nec gaudent privilegio clericali veris religioſis communi. Unde licèt ſint viri ſanctiſſimi, dici tamen nequit, quod eorum ſtatus ſit perfectior ſtatu religioſorum. Quocirca nequit eis applicari reſolutio Divi Thomæ, qui expreſsè inquirit, *Utrum perfectior ſit religio, &c.* comparans non præcisè perſonas, ſed Religionem cœnobiticam cum ſolitaria.

37. Repræſentatur vis argumenti.

Cæterùm quia dubitari non poteſt, quod poſſit inſtitui, & ab Eccleſia approbari, atque acceptari Religio profitens vitam omninò ſolitariam, ſive cujus religioſi vivant ſeparati ab omni inter ſe, & cum aliis ſocietate; propterea adhuc perſeverat vis argumenti, quod probare videtur aliquam Religionem profitentem vitam purè contemplativam eſſe ſimpliciter perfectiorem aliis Religionibus, licèt vitam mixtam profiteantur. Cui difficultati (quæ præcipuè innititur teſtimoniis D. Thomæ) aliqui ſuccumbentes, reſpondent concedendo Religionem profitentem vitam omninò ſolitariam eſſe ſimpliciter perfectiorem aliis Religionibus profitentibus ſive vitam mixtam, ſive purè contemplativam. Et ſi eis objiciatur communis doctrina *num.* 28. propoſita, quæ Religionem mixtam aliis Religionibus præfert: Reſpondent prædictam comparationem procedere inter Religiones profitentes ſtatum perfectionis acquirendæ, non verò comparativè ad Religionem profitentem ſtatum perfectum, qualis eſt Religio omninò ſolitaria, quæ perfectionem ſupponit, ut D. Thom. ſatis apertè ſignificat. Unde dicunt, ſtatum dividi in ſtatum perfectorum, & in ſtatum tendentium ad perfectionem. Et prior ſecundum excedit, ut ex ſe liquet. Sub priori conſtituuntur contemplativi activi, qui ſunt Epiſcopi; & religioſi contemplativi puri, qui ſunt ſolitarii. Sub poſteriori verò collocantur omnes alii Religioſi, ſive ſint contemplativi, ſive activi: quocirca omnes cedunt anachoretis. Addunt etiam, prædictos ſolitarios poſſe dici activos eminenter, quia actionem circa proximorum ſalutem habent in animi præparatione, & quando opus expoſcit exercent. Ita N. Nicolaus *in Apologia, ſeu propugnaculo Religionum, prop.* 20.

Aliquorum placitum.

N.Nicolaus.

Non approbatur.

Sed diſplicet hæc reſponſio. Tum quia minùs rectè ſupponit, dari Religionem, quæ non ſit ſtatus profitentium perfectionem, ſed perfectorum; communis enim ſententia docet, ſtatum religioſum eſſe quandam ſcholam ad perfectionem comparandam, ut ſatis conſtat ex ſupradictis *num.* 6. *&* *diſp.* 1. *num.* 4. Tum etiam, quia ex oppoſito fieret, ſtatum religioſorum eremitarum non contineri ſub genere ſtatus religioſi; ſiquidem, juxta prædictam reſponſionem, priùs dividitur ſtatus in ſtatum perfectorum, ſub quo conſtituit Epiſcopos, & ſolitarios; & in ſtatum perfectibilium, ſeu tendentium ad perfectionem, quem ulteriùs dividit in ſpecies Religionum: abſurdum autem eſt concedere ſtatum ſpecialem religioſum, qui ſub genere ſtatus religioſi non contineatur, ut ex ſe liquet. Tum præterea; nam quidquid de hoc ſit, falſum eſt, quod Religio omninò ſolitaria ſit ſimpliciter perfectior Religionibus profitentibus vitam mixtam; nam perfectio vitæ religioſæ attenditur

Digitized by Google

attenditur penes acceſſum imitationis ad modum vivendi Chriſti Domini, & Apoſtolorum, qui non duxerunt vitam omninò ſolitariam, ſed mixtam, ut ſuprà vidimus *numero* 28. Tum denique, nam vita purè contemplativa, & vita omninò ſolitaria habent eundem finem proximum, nempe contemplationem, atque adeo ſunt ejuſdem ſpeciei, & ſolùm differunt numero, aut accidentaliter penes exercitium majoris, aut minoris ſolitudinis, ut conſtat ex dictis *numero* 21. exceſſus autem ſimpliciter talis attenditur ſecundùm finem proximum, & ſecundùm ſpeciem, ut diximus *numero* 25. Ergo ſi vita omninò ſolitaria excederet ſimpliciter vitam mixtam, pariter illam excederet vita purè contemplativa; quod tamen eſt falſum, & contra communem ſententiam *num.* 28. propoſitam.

38. Legitima argumenti ſolutio. Ad argumentum ergo reſpondetur negando minorem, quia Religio profitens vitam mixtam, ſive quæ primariò reſpicit contemplationem tanquam finem proximum, & ex conſequenti actionem circa ſalutem proximi ex redundantia contemplationis derivatam, eſt abſolutè & ſimpliciter perfectior, quàm Religio purè contemplativa, quæ reſpicit ut finem proximum contemplationem, ſiſtendo ibi; ſive talis Religio contemplativa ſit cœnobitica, ſive omninò ſolitaria. Quia Religio mixta & habet meliorem finem proximum, à quo ſumitur ſpecies; & magis aſſimilatur vitæ perfectorum, ut fuerunt Chriſtus, & Apoſtoli, & ſunt Epiſcopi. Quod ſatis conſtat ex dictis *num.* 28. quibus addimus exempla virorum excellentium; nam qui maximè videntur in contemplatione exceſſiſſe, curarunt ei adjungere ſtudium juvandi proximum per prædicationem, & doctrinam. Sic Magni Parentes Elias, & Eliſeus, *qui videntur* (inquit Suarez tomo 4. de Relig. tract.9. lib.1. cap.6. num.17.) *fuiſſe vel primi, vel ex præcipuis profeſſoribus vitæ contemplativæ, ita illam profeſſi ſunt, ut zelum Dei, & ſalutis animarum maximum haberent, & ab inſtruendis populis, & corrigendis vitiis non deſiſterent, ut patet ex lib.3. Reg. cap.17. & ſequentibus.* Sic etiam Sanctiſſimus Ioannes Baptiſta, qui vixit in virtute, & ſpiritu Eliæ, & contemplationis apicem aſcendit, deſcendit tempore opportuno ad inſtruendum populos, & parare Domino plebem perfectam, ut conſtat ex Evangelio. Sic Magni illi viri Antonius, & Benedictus vitæ contemplativæ ſpecioſa lumina, non ſemel laborarunt in fidei defenſione, & proximorum ſalute, ut conſtat ex D. Athanaſio in vita S. Antonii, & ex D. Gregor. *lib.* 2. *dialog. cap.*8. §. *Sanctus vir.* Sic Baſilius, ſic Nazianzenus, ſic alii viri maximè contemplativi ſe exercuerunt, quos prolixum eſſet commemorare. Videatur Divus Athanaſius *in epiſt. ad Dracont. Monachum*, ubi plurimos refert monachos, qui ex contemplatione proceſſerunt ad actionem, curando proximorum ſalutem, & addit: *Habentes pro exemplari Eliſeum, & conſcii quid Elias egerit, & eruditi quid diſcipuli Chriſti, Apoſtolique fecerint, ſuſceperunt hanc curam, neque miniſterium hoc aſpernati ſunt, neque propterea ſe ipſis deteriores facti ſunt, ſed & laboris mercedem expectant proficientes ipſi, alioſque proficere cohortantes. Quot ab idolis converterunt? Quot à furioſa, & dæmoniaca conſuetudine ſuis admonitionibus compeſcuerunt? Quot adduxerunt Chriſto ſervos? Adeo ut qui iſta ſigna conſpiciant, admirentur.* Ex quibus omnibus liquet, ſtatum vitæ contemplativæ procedentis ad actionem, eſſe excellentiorem ſtatu vitæ omninò, & perpetuò ſolitariæ, licet in hoc etiam Paulus, & alii viri ſanctiſſimi floruerint.

Suarez. D. Athanaſ. D. Gregor.

Vires argumenti infringuntur. Ad minoris autem probationem reſpondetur Divum Thomam eo loco non comparare Religionem profitentem vitam ſolitariam cum omnibus aliis Religionibus, ſed ſolùm cum illis, quæ profitentur vitam purè contemplativam in communitate. Unde ſolùm ſupra iſtas concedit Religioni ſolitariæ primatum; imò non concedit præcedentiam ſimpliciter, & in ſpecie, aut ex parte finis, ſed ſolùm ex parte mediorum, ſive exercitiorum, quæ fundant differentiam, & exceſſum accidentalem, juxta ſuperiùs dicta *numero* 23. Et quod hæc ſit mens S. Doctoris, conſtat manifeſtè; nam *in illa quæſtione, articulo* 6. comparat Religiones ex parte finis, & reſoluit Religionem, quæ ex plenitudine contemplationis ad actiones ſpirituales procedit, eſſe perfectiorem ſimpliciter omnibus Religionibus purè contemplativis, ut liquet ex ejus verbis, quæ dedimus *numero* 30. Unde deciſum reliquit, Religiones purè contemplativas (ſive agant vitam cœnobiticam, ſive ſolitariam) cedere in perfectione Religioni profitenti vitam mixtam. Quocirca quando *articulo* 8. inquirit, *Utrum perfectior ſit Religio in ſocietate viventium, quàm agentium ſolitariam vitam?* nomine Religionis in ſocietate viventium non comprehendit omnes Religiones ſic viventes, ſed omnes, & ſolas purè contemplativas. Tum quia quod Religiones mixtæ ſint perfectiores ſimpliciter, & ex parte finis, jam ſtatuerat *articulo* 6. unde fruſtra repeteret eandem comparationem. Tum etiam, quia ſi illam intenderet *articulo* 8. conſideraret ibidem diverſos Religionum fines, ex quibus ſumitur ſpecifica illarum diverſitas, & exceſſus ſimpliciter; quod tamen non facit, ſed præciſè conſiderat unum aliquod contemplationis medium, ſcilicet ſolitudinem. Tum denique, quia ita ſatis palam conſtat ex ejus verbis, quæ ſic ſe habent: *Reſpondeo dicendum, quod ſolitudo, ſicut & ipſa paupertas, non eſt ipſa eſſentia perfectionis, ſed perfectionis inſtrumentum. Unde & in collationibus Patrum dicit Abbas Moyſes, quod pro puritate cordis ſolitudo ſectanda eſt, ſicut & jejunia, & alia hujuſmodi. Manifeſtum eſt autem, quod ſolitudo non eſt inſtrumentum congruum actioni, ſed contemplationi, ſecundùm illud Oſeæ 2. ducam eam in ſolitudine, & loquar ad cor ejus. Unde non congruit* (ſcilicet ſolitudo totalis, & perpetua,) *Religionibus quæ ſunt ordinatæ ad opera vitæ activæ, ſive corporalia, ſive ſpiritualia, niſi fortè ad tempus, exemplo Chriſti, qui ut dicitur Luc.*6. *exiit in montem ſolus orare, & erat pernoctans in oratione Dei. Competit autem Religionibus, quæ ſunt ad contemplationem ordinatæ.* Ex quibus liquet, totam comparationem fieri inter Religiones profitentes vitam purè contemplativam, de quibus *articulo* 6. dixerat: *Secundum autem gradum*, ſcilicet poſt Religiones mixtas, *tenent illæ, quæ ordinantur ad contemplationem.* Unde quando *articulo* 8. concludit: *Sicut id, quod jam perfectum eſt, præeminet ei, quod ad perfectionem exercetur: ita vita ſolitariorum, ſi*

Mens D. Thom.

39. Nota.

debitè

Digitized by Google

debitè aſſumatur, *præminet vita ſociali*, exceſſum, & præeminentiam refert ad ſolam vitam ſocialem purè contemplativam; quia iſta exercetur ad moderandum affectus,& paſſiones, quibus moderatis, & non aliter, decet contemplativum procedere ad vitam ſolitariam, ut ibidem S. Doctor declarat. Et ideo ly *perfectum*, non deſignat perfectionem abſolutam, ſed comparativam, & quantum eſt ex parte medii; nam ipſe præmiſerat, *ſolitudo non eſt ipſa eſſentia perfectionis, ſed perfectionis inſtrumentum, ſicut jejunia, & alia hujuſmodi.* Ex inæqualitate autem mediorum non infertur exceſſus ſpecificus, & ſimpliciter, ſi detur convenientia in eodem fine proximo, ut diximus *num.* 23. Quocirca cùm omnes Religiones purè contemplativæ habeant eundem finem proximum, ſcilicet ſolam contemplationem, omnes ſunt ejuſdem perfectionis ſpecificæ; & quæ eſt omninò ſolitaria, ſolùm excedit alias purè contemplativas exceſſu accidentali, & penes ulteriorem perfectionis gradum intra eandem ſpeciem. Sed omnes ſunt inferiores Religione mixta, quæ contemplationem reſpicit non ſiſtendo ibi, ſed procedendo ad actiones ſpirituales circa proximum, ut ſtatuit D. Thom. *articulo* 6. & conſtat ex dictis *à num.* 28.

39. Nota.

Hæc diximus de generibus Religionum, ſive de ſtatibus religioſis in communi; ſed non oportet deſcendere ad magis particulares comparationes inter ipſas ſpecies, quia ſunt odioſæ. Solùm addimus doctrinam generaliter traditam eſſe accipiendam generaliter, & quantum eſt ex parte generum Religionum. Fieri enim poteſt, quod Religio ex genere ſuo perfectior, non ſit perfectior, attentis omnibus, & præſertim reſpectivè ad profitentes. *Primò*, quando licèt habeat finem proximum nobiliſſimum, nihilominus non eſt in perfecta obſervantia, ſed patitur plures relaxationes; tunc enim melius, & perfectius erit aliam religionem obſervantem profiteri, quanvis ex fine minùs perfectam. *Secundò*, quando media talis Religionis non eſſent fini ſatis proportionata, quia finis non reſpicitur niſi ut per media aſſequibilis. Hoc autem poſterius rariùs, aut nunquam contingit; quia omnes Religiones provident media ſibi opportuna, & ſic approbantur ab Eccleſia. Inter omnia autem media, tam ad conſequendum finem proximum cujuſvis Religionis, quàm ad ſervandum vota omni Religioni communia, excellentem locum cenſendum eſt habere pœnitentiam, ſive mortificationes, & aſperitates corporales; quia per hæc aſſimilatur homo modo vivendi Chriſti Nota. Domini, & Apoſtolorum, & refrænat carnis affectiones, uti ad caſtitatem communiter requiritur, & diſponitur ad veram contemplationem, & ad rectè exercendum prædicationem, & ædificandum proximos; ij enim, per ſe loquendo, magis moventur prædicatorum exemplis, quàm vocibus. Unde prædicta multùm neceſſaria ſunt ad perfectionem vitæ mixtæ, & magis conformis vitæ Chriſti Domini, & Apoſtolorum, ut latè demonſtravimus *tract. præced. diſp.* 5. *dub.* 3. §. 11. Et tunc utilius, & magis meritoriè exercentur, quando præſtantur ex voto, aut lege, ut communiter in ſacris Religionibus fit; ſecus ſi non præſcribantur, ſed relinquantur Religioſorum arbitrio, ut ibidem fusè oſtendimus §. 13. Et de his ſatis.

DISPUTATIO III.

De antiquitate ſtatus religioſi.

TRia in limine hujus tractatus nos explicaturos promiſimus, nempe ſtatus religioſi eſſentiam, perfectionem, & antiquitatem. Unde duobus illis prioribus abſolutis, oportet attentionem convertere ad vetuſtiſſimam hujus ſtatus originem. Quam recentiores hæretici, hoc eſt veræ religionis inimici, negant & oppugnant, affirmantes religioſorum ſtatum incœpiſſe quarto ſæculo, partim errore, partim prava imitatione, *Hæreticorum error.* authoreſque habuiſſe Paulum, Antonium, Macharium, & ſimiles. Sic loquuntur Magdeburgenſes *centur.* 4. *cap.* 6. Calvinus *lib.* 4. *inſtit. cap.* 13. §. 10. & alii Sectarii. *Magdebur. Calvinus.* Catholici autem communiter recognoſcunt,& docent hujus ſtatus radices longè antiquiores, ac profundiores eſſe. Unde affirmant, quod Chriſtus illum approbaverit,crexeritque in Apoſtolis,& primis fidelibus legis gratiæ, à quibus, non interruptâ ſucceſſione, ad hæc uſque tempora derivatur, ut ex communi ſententia ſtatuimus *diſp.* 1. *dub.* 2. *Catholicorum aſſertio.* Quidam verò nec in hoc principio tam antiquo,& nobili ſiſtunt,ſed ulterius progreſſi in veteri Teſtamento inveſtigant, reperiunt, oſtenduntque primævam hujus inſtituti ſcaturiginem. Et ità ſe gerunt Venerabilis Doctor noſter VValdenſis *lib.* 3. *doctrin. fidei, cap.* 1. Bellarminus *libro de Monachis, cap.* 5. Matthæus Galien. *de origine Monaſt.* Robertus Arboricenſis *lib.* 1. *de tuendo ſacro cœlibatu, pag.* 22. *& tom.* 2. *in principio*, Iacobus Bouldüc *duplici volumine de Eccleſia ante legem, & poſt legem*, & alii plures, qui diſputant contra hæreticos. *VValdenſ. Bellarm. Matth. Galien. Robertus Arboricenſ. Iacob. Bouldüc.* Porrò inter ipſos Catholicos diſſidium eſt; quidam enim ita affirmant monachatum præceſſiſſe tempora legis gratiæ ſecundùm aliquas, & plures obſervantias vitæ religioſæ, quod eſſentiam religioſi ſtatus in tribus votis ſubſtantialibus conſiſtentem ipſi non audeant concedere, exiſtimantes tantam perfectionem eſſe legis Evangelicæ propriam, & pro illius tempore reſervandam. *Diverſæ inter Catholicos opiniones.* Alii verò non dubitant aſſerere, quod tempore legis ſcriptæ fuerit verus ſtatus Religioſus ſecundùm ſubſtantiam, nudus tamen à ſolennitate, poteſtate clavium, aliiſque pluribus perfectionibus, quas tempore legis Evangelicæ juxta majorem hujus excellentiam à Chriſto Domino accepit. Utra verò opinio verior ſit, arduum eſt decidere propter urgentia hinc inde authoritatis, ac rationis momenta. Ad iſtamque difficultatem ſuperandam hanc ordimur diſputationem, in qua proinde lis non erit cum hæreticis (quos prælio ſuperatos ſupponunt utriuſque partis patroni, juxta dicta *diſp.* 1. *dub.* 2.) ſed diſceptatio inter ipſos Catholicos contrahetur. *Diſputationis ſcopus.* Præſertim cùm neutra pars pertineat ad fidem, ejuſve principiis neceſſariò connectatur.

Duo autem cenſemus facilè admittenda ab Authoribus in hac controverſia; & idcirco illa oportet in ipſius limine prælibare. *Duo in præſenti ſupponenda.* Primum, in rebus antiquiſſimis, qualis nunc occurrit, non exigi idem probationis genus, ac in modernis; ſed longè inferius ſufficere, quodque forſan inefficax foret ad aliquid recentius evincendum; nam ipſa vetuſtas obſcuritatem præſefert ægrè ſuperabilem. Unde ad probationem rerum antiquarum vel conjecturæ ſufficiunt, ut ſumitur *ex lege*

Digitized by Google

penult. ff. de probation. & *cap. Cùm cauſam, eodem tit.* & tradunt communiter Doctores, Baldus *in Authent. Quas actiones, Cod. de ſacroſanct. Eccleſiis*, Covarruvias *pract. quæſt. cap. 21. num. 7.* Greg. Lopez *leg. 10. tit. 9. p. 4. gloſſ. 1.* Curabimus tamen in ſuſcipiendæ à nobis cauſæ patrocinium ea motiva expendere, ut meræ conjecturæ non ſint, ſed ſententiam (ſi non demonſtrent,) manifeſtent contrariâ certiorem, & evidenter probabilem.

Baldus. *Covarruv.* *Greg. Lopez.*

Secundum eſt, quod cùm difficultas aliqua circa rem antiquam occurrit, majorem authoritatem habet, fidemque promeretur teſtimonium antiquorum ſcriptorum, qui vel rem viderunt, vel ejus tempora attigerunt, quàm teſtimonium Scriptorum recentium, licet hi longè plures ſint. Tum quia communiter loquendo, antiqui ſapientiores fuerunt, & ſunt de veritate, quæ poſt eos diſcutitur, minùs ſuſpecti. Tum quia moderni rem non viderunt, & ſubinde nequeunt de illa teſtificari, niſi in antiquorum fide. Quocirca ad diruendam authoritatem veteris, & gravis alicujus Scriptoris affirmantis hoc, aut illud ſuo tempore accidiſſe, plures recentiorum oppoſitum tenentium cohortes vix ſufficiunt. Unde Baronius *in Apparat. ad Annal. num. 28.* inquit: *Quis licèt ethnicus, veri tamen amator, & æquus judex, cùm de veritate hiſtoria quæritur, non majorem putet adhibendam fidem illi, qui propinquior illis temporibus fuit?* Et idem obſervant Ribera *in Ionam, cap. 1. num. 3.* Cornelius à Lapide *in Abdiam, in principio*, & alii. Quod minimè præmittimus, quia in reſolutionibus firmandis æqualem, quin ſuperiorem authorum numerum deſperemus, ſed ut Lector huic, aut illi ſententiæ eam probabilitatem, certitudinemve moralem deferat, quam juxta præmiſſam obſervationem in re antiquiſſima, & majori ex parte hiſtoriali ob qualitatem teſtium videat adeſſe. Et quia in hac controverſia plurima occurrunt, quæ ſimul, & ſub uno dubio propoſita, rebus afferrent obſcuritatem, & legentibus faſtidium; idcircò oportet illam in diverſa dubia ſecare, & per ea, quæ minùs ardua ſunt, gradus facere ad difficilius, totiuſque diſceptationis ſcopum.

Baronius. *Ribera.* *Corn. à Lap.* Ordo ſervandus.

DUBIUM I.

Utrum in Eccleſia ante legis Evangelicæ tempus fuerint aliqua conſilia, & vota?

DEciſio hujus dubii, licèt non multùm difficilis ſit, nequit tamen convenienter proponi, niſi explicemus breviter, quod in titulo ſupponitur, fuiſſe videlicet Eccleſiam ante ſtatum, & tempus legis Evangelicæ. Pro cujus legitima intelligentia,

§. I.

Neceſſaria aliqua prælibantur.

1\. Eccleſiæ vox quid ſignificet.

EEccleſia vocabulum Græcum eſt, idemque valet ac convocatio, ſeu convocatorum cœtus. Unde cum aliquo adjuncto poteſt accipi in malam partem pro congregatione malorum, juxta illud *Pſ. 25. Odivi Eccleſiam malignantium.* Abſolutè tamen prolatum in bonam partem regulariter accipitur, ſignificatque congregationem vocatorum à Deo, à qua vocatione incipiunt ipſius beneficia, ſecundùm illud Apoſt. ad Rom. 8. *Quos vocavit, hos & juſtificavit.* Sicut autem civitas aliquando ſumitur pro multitudine hominum in aliquo loco habitantium, aliquando verò pro ipſo loco, in quo illi habitant: ita Eccleſia quandoque ſignificat locum, in quo vocati à Deo congregantur, ut Judith 6. *Omnis populus per totam noctem intra Eccleſiam oraverunt*: quandoque autem ſignificat ipſum vocatorum cœtum, ut Num. 20. *Cur eduxiſtis Eccleſiam?* & ad Rom. 16. *Salutant vos omnes Eccleſiæ Aſiæ.* Et hæc poſterior acceptio, priori relictâ, ad præſentem conſiderationem ſpectat, quocirca de Eccleſia in hac ſignificatione deinceps ſermo erit. In quo ſenſu poteſt Eccleſia uſurpari tum latiſſimè pro omnibus vocatis à Deo, quo modo complectitur Angelos, & homines, Beatos, & viatores: tum ſpecialiter pro congregatione hominum à Deo per fidem vocatorum ad ipſius notitiam, & cultum; quo pacto dicitur *Militans*, & à glorioſa, ſive triumphante diſtinguitur. Et juxta hanc ultimam acceptionem loquimur in præſenti, proceditque dubii difficultas.

Pſal. 25. *Apoſt. ad Rom.* *Iudith. 6.* *Num. 20.*

2\. Quid ſit Eccleſia.

His circa vocem præmiſſis, ut ad rem ipſam accedamus, ſupponendum eſt, Eccleſiam Dei eſſe quoddam corpus morale, conſtans ex hominibus habentibus veram fidem cum aliqua ejus exteriori profeſſione. *Prima* hujus ſuppoſitionis pars, nempe Eccleſiam eſſe quoddam corpus morale conſtans ex hominibus, liquet ex ipſius Eccleſiæ vocabulo proximè explicato, & ex communi modo concipiendi. *Secunda* verò, quæ denotat ad rationem Eccleſiæ deſiderari, quod homines eam integrantes habeant veram fidem, oſtenditur; quia cùm plures homines Eccleſiam tanquam corpus morale componant, oportet quod aliquâ formâ uniantur; & cùm hæc unio non ſit phyſica, ſed gratuita, & ſupernaturalis, debet ab aliqua forma ejuſdem ordinis provenire: fides autem eſt prior, & univerſalior forma, quæ ad hunc effectum poteſt excogitari: Ergo Eccleſia conſtat ex hominibus habentibus veram fidem, idque ſatis expreſſit Nicolaus Papa *in cap. Eccleſia, de conſecrat. diſt. 1.* ubi diffinit, *Eccleſiam eſſe congregationem Catholicorum*; nam Catholici non dicuntur, qui veram fidem non habent. Denique *ultima* ſuppoſitionis pars ſignificans ad Eccleſiam requiri, quod homines ex quibus coaleſcit, manifeſtent ſuam fidem per externam aliquam ejus profeſſionem, probatur, quoniam Eccleſia eſt quoddam corpus morale viſibile; aliter enim non poſſet homo cognoſcere veram Eccleſiam, eique adhærere; ad quod tamen jure divino obligatur, cùm extra Eccleſiam non ſit ſalus: Ergo opus eſt, quod homines, ex quibus ſicut ex membris conſtat, aliquo viſibili nexu uniantur: Ergo ad conſtituendam Eccleſiam non ſufficit fides purè interna, ſed requiritur quod procedat in aliquos actus externos, in quibus fideles communicent, utputà in eiſdem actibus proteſtativis divini cultus. Quo ſenſu D. Auguſtinus *lib. 9. contra Fauſtum, cap. 11.* dixit: *In nullum nomen religionis, ſive verum, ſive falſum coagulari homines poſſunt, niſi aliquo ſignaculorum, vel ſacramentorum viſibilium conſortio colligentur.* Qualiter autem ex præmiſſis colligatur, qui homines pertineant, vel non ad Eccleſiam (dubitari ſolet de ſchiſmaticis, catechumenis, & aliis,) noſtra modò non refert, quia ea præcisè libamus, quæ pro majori luce hujus controverſiæ deſiderari cenſemus.

Nicol. Pap. *D. Auguſt.*

Caſtro. Bellarm. Suar. Perez.

cenſemus. Conſulat Lector Caſtrum *lib.* 1. *de juſta heretic. punit. cap.* 4. Bellarm. *lib.* 3. *de Eccleſ. cap.* 2. Suarez *de fide*, *diſp.* 1. *ſect.* 1. Perez *in Pentateucho fidei*, *volum.* 1. *dub.* 11. *cum ſequenti*, & alios qui de hoc diſputant ex profeſſo.

3. Eccleſiæ antiquitas, & continuatio.

Deinde ſupponendum eſt, Eccleſiam ex quo incœpit (ſive primò fuerit in Adam, & Eva, ſive in Abel, aliiſque primis fidelibus, quod examinare non intereſt) ſemper eſſe unam, & eandem ſubſtantialiter, & quoad eſſentiam, juxta illud *Cantic.* 6. *Vna eſt columba mea:* quod in hoc ſenſu explicant Nyſſenus, Theodoretus, Pſellus, Juſtus, Honorius ad eundem locum, D. Auguſt. *lib.* 83. *qq. quæſt.* 53. & alii Patres. Ut enim ſalvetur unitas, & identitas corporis moralis, cujuſmodi eſt Eccleſia, ſufficit eadem forma ſecundùm eſſentiam; forma autem conſtituens Eccleſiam, ejuſque membra copulans, eſt vera fides, ut *num. præcedenti* explicuimus, quæ una & eadem ſecundùm eſſentiam fuit in antiquis, & modò perſeverat in nobis. Ut enim optimè D. Thom. *in hac* 2. 2. *quæſt.* 1. *artic.* 7. tradit: *Quantum ad ſubſtantiam articulorum fidei non eſt factum eorum augmentum per temporum ſucceſſionem, quia quæcumque poſteriores crediderunt, continebantur in fide præcedentium Patrum, licèt implicitè.* Et *quæſt.* 4. *art.* 6. *ad* 2. addit: *Quod differentia præteriti, & futuri non contingit ex aliqua diverſitate rei creditæ, ſed ex diverſa habitudine credentium ad unam rem creditam.* Quod verò fides interna pro diverſis temporibus ſe explicuerit per diverſa ſigna, nec ipſius fidei, nec Eccleſiæ per eam coaleſcentis ſubſtantiali identitati præjudicat, quia eſt diverſitas materialis, cùm omnia illa ſigna, etſi differentia, convenerint, ac conveniant in manifeſtando fidem unius Dei, & mediatoris Jeſu Chriſti: ſicut materiale eſt, quod fidem, quam corde habemus, verbo, aut calamo exprimamus. Unde Idem Angel. Doctor 3. *part. q.* 8. *articul.* 3. *ad* 3. ait: *Sancti Patres non inſiſtebant Sacramentis legalibus, tanquam quibuſdam rebus, ſed ſicut imaginibus, & umbris futurorum. Idem autem eſt motus in imaginem, in quantum eſt imago; & in rem, ut patet per Philoſoph. in lib. de memor. & reminiſc. Et ideo antiqui Patres ſervando legalia Sacramenta ferebantur in Chriſtum per fidem, & dilectionem eandem, quâ & nos in ipſum ferimur. Et ita Patres antiqui pertinebant ad idem corpus Eccleſiæ, ad quod nos pertinemus.* Et in hoc ſenſu inquit Apoſt. 4. ad Corinth. 10. *Omnes eandem eſcam ſpiritualem manducaverunt.* Et 2. ad Corinth. 3. *Habentes eundem ſpiritum fidei*, ut rectè expendit D. Auguſtinus *lib.* 19. *contra Fauſtum*, *cap.* 16. & *epiſt.* 43. & 49. & 89. & alibi.

Apoſt. ad Corinth. *D. Auguſt.*

4. Differentes Eccleſiæ ſtatus.

Verùm enimverò, licèt Eccleſia ſemper fuerit ſubſtantialiter eadem, nihilominus habuit tres differentes ſtatus, quos communiter Patres, & Theologi recenſent, nimirum ſtatum legis naturæ, ſtatum legis ſcriptæ, & ſtatum legis Evangelicæ; & in his ſtatibus ſolent diverſæ ætates ſupputari, quas hìc expendere non eſt opus. Status *legis naturæ* conſiſtebat in hoc, quod fideles gubernarentur per ſola præcepta naturalia, quæ per ſe comitantur naturam humanam elevatam ad ſupernaturalem finem, & ipſo lumine vel naturæ, vel fidei innoteſcunt, juxta illud Pſal. 4. *Quis oſtendit nobis bona? Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine.* Status autem *legis ſcriptæ* conſiſtebat in eo, quod fideles Hebræi gubernabantur per legem poſitivam, & ſcriptam Moyſi datam, quæ plurima ceremonialia præcipiebat, quibus populus ille (ex quo Chriſtus Dominus naſciturus erat,) intra ſanctum veri Dei cultum contineretur, ſeque avocaret ab idololatria, cui aliæ gentes ſerviebant. Status denique *legis gratiæ* conſiſtit in eo, quod fideles reſpiciant Chriſtum præſentem, habeantque Sacramenta, præcepta, & conſilia, quæ ipſe Dominus inſtituit, propoſuit, & approbavit. Prior Eccleſiæ ſtatus duravit uſque ad promulgationem legis Moſaïcæ. Et dicitur uſque ad illud duraſſe, non quia lex naturalis in ſe ceſſaverit; ſed quia reſpectu illius populi facta eſt novæ legis additio, & ſic non remanſit pura lex naturalis. In ſe verò ſemper manet, & obligat, quia nihil ad prædictam legem pertinens deleri poteſt, ſaltem quoad prima principia, ut meritò dixerit Auguſt. lib. 2. confeſſ. *Lex tua ſcripta eſt in cordibus hominum, quam nec ulla iniquitas delet.* *D. Auguſt.* Status autem legis ſcriptæ duravit uſque ad mortem Chriſti Domini, ut tradit D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 103. *art.* 3. *ad* 3. his *D. Thom.* verbis: *Myſterium redemptionis humani generis completum fuit in paſſione Chriſti. Vnde tunc Dominus dixit, Conſummatum eſt, ut habetur Joannis 19. Et ideo tunc totaliter debuerunt ceſſare legalia, quaſi jam veritate eorum conſummata. In cujus ſignum in paſſione Chriſti velum templi legitur eſſe ſciſſum, Matthæi 27. Et ideo ante paſſionem Chriſti, Chriſto prædicante, & miracula faciente, currebant ſimul Lex, & Evangelium; quia jam myſterium Chriſti erat inchoatum, ſed nondum conſummatum. Et propter hoc mandavit Dominus leproſo, ut legales ceremonias obſervaret.* An autem lex ſcripta ſtatim à morte Chriſti Domini fuerit mortua, & mortifera, antecedenter ad promulgationem Evangelii, difficultas eſt, quæ ad noſtram conſiderationem non facit. Denique ſtatus legis gratiæ à Chriſto Domino inchoatus, & modò durat, & durabit uſque ad mundi finem, ut paſſim ex Evangelio edocemur. Eccleſia autem ſub his diverſis ſtatibus conſtituta habuit quidem diverſa accidentia, qualia ipſi differentes ſtatus importabant, ſed tamen manſit, & manet una, & eadem ſecundùm eſſentiam, propter unitatem ejuſdem fidei, ut numero præcedenti explicuimus.

5. Juſti in Eccleſia ante legis Evangelicæ ſtatum.

Præterea ſupponendum eſt, quod in Eccleſia ante ſtatum, ſeu tempus legis Evangelicæ fuerunt aliqui juſti. Quam ſuppoſitionem eſſe de fide convincit Scriptura ſic palam commendans viros ſanctos, tam in ſtatu legis naturæ, ut Abel, Noë, Abraham, Jacob, & alios plures, quàm in ſtatu legis ſcriptæ, ut Moyſem, David, Eliam, Danielem, martyres Machabæos, & alios plurimos. Porrò illi juſti, qui legis evangelicæ tempus præceſſerunt, tales fuerunt per juſtitiam inhærentem per gratiam adoptionis, & per formam internam ejuſdem ſpeciei cum illa, cum qua modò homines juſtificantur, ut contra aliquos antiquos, qui circa hoc dubitaverunt, docent jam communiter Theologi, ut videri poteſt apud Vazquez 1. 2. *diſp.* 183. *c.* 3. Salas *Vazquez.* *de legibus*, *tract.* 14. *diſp.* 22. *ſect.* 3. Barradas *Salas.* *lib.* 1. *in Evang. c.* 6. Quod breviter oſtenditur, tum *Barradas.* ex Scriptura, quæ juſtos veteris Teſtamenti filios *Iſai.* 1. Dei appellat, ut Iſai. 1. *Filios enutrivi, & exaltavi.* *Sapient.* 12. & 16. Sapientiæ 12. *Bona ſpei feciſti filios tuos.* Et

Ad Rom. 9. Conc. Trid.

cap. 16. *Dulcedinem tuam, quam in filios habes, demonſtrabas.* Ad Roman. 9. *Quorum eſt adoptio,* & alibi frequenter. Tum ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 6. *cap.* 7. ubi docet homines juſtificari per juſtitiam inhærentem. Et quod Patres antiquos ibi comprehendat, liquet ex illis verbis: *Sine fide nulli unquam contigit juſtificatio.* Tum quia hæc eſt ſatis aperta, & conſtans mens Sanctorum Patrum, Cypriani *in Orat. Domin.* Athanaſii *in Orat.* 2. *contra Arrianos*, Cyril. 1. *in Ioan. cap.* 14. Auguſt. *in libris contra Fauſtum*, & *lib.* 3. *contra duas epiſt. Pelag. cap.* 14. Chryſoſtomi *homil.* 14. *in Ioan. & ſuper ad Roman. cap.* 14. & aliorum. Tum denique ratione, quia homo nequit juſtificari niſi per gratiam habitualem, quæ eſt participatio divinæ naturæ, ut oſtendimus *tract.* 15. *diſput.* 1. *dub.* 2. *cum ſequent.* Sed gratia habitualis eſt forma intrinſeca, quæ nequit ſpecie multiplicari, ob identitatem naturæ quam participat, & modi participandi, ut ſtatuimus *tract.* 13. *diſp.* 4. *dub.* 1. & 8. Ergo illi, qui tempus legis Evangelicæ præceſſerunt, & juſti in Scriptura vocantur, tales fuerunt per juſtitiam inhærentem, per gratiam adoptionis, & per formam internam ejuſdem ſpeciei cum illa, quâ homines juſtificantur.

D. Cyprian. D. Athanaſ. D. Cyril. D. Auguſt. D. Chryſ.

Suppoſitionis appendix.

Ex qua ſuppoſitione etiam convincitur, prædictos juſtos habuiſſe fidem, ſpem, & charitatem, virtutes morales infuſas, & dona Spiritus ſancti, quibus modò exornantur juſti in ſtatu legis Evangelicæ. Quoniam prædicta comparantur ad gratiam ſanctificantem ſicut proprietates ad communem radicem, ſeu naturam, quam per ſe ſupponunt, & cui per ſe debentur: unde eadem actione fiunt, & infunduntur per ſimplicem dimanationem à gratia, ut oſtendimus *loco proximè citato, dub.* 6. Unde cùm certum ſit, juſtos antiquos habuiſſe gratiam, certum etiam debet eſſe, quod habuerint hujuſmodi chariſmata. Quod palam ſignificat Scriptura excellentes virtutes, egregiaque virtutum opera in aliquibus commendans; nam de Noë inquit Gen. 9. *Noë vir juſtus, atque perfectus fuit, in generationibus ſuis coram Deo ambulavit.* De Job in principio libri ejuſdem: *Vir erat in terra Hus nomine Iob, & erat vir ſimplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo.* De Moïſe Numeror. 12. *Erat Moïſes vir mitiſſimus ſuper omnes homines, qui morabantur in terra:* & ſic de aliis, quos Spiritus ſanctus plurimùm laudat *in lib. Eccleſiaſtici, à cap.* 44. Sufficiat audire de Magno Elia cap. 48. *Sic amplificatus eſt Elias in mirabilibus ſuis. Et quis poterit ſimiliter ſic gloriari tibi?*

Gen. 9. Lib. Iob. Num. 12. Lib. Eccleſ.

6. Objectiones contra antiquorũ juſtitiam.

Nec refert, ſi adversùs has ſuppoſitiones, & præcipuè contra ultimam opponas primò: Quoniam lex Moſaïca fuit mala, & reprehenſibilis: Ergo qui ſub illa vixerunt, non fuerunt verè juſti, neque membra Eccleſiæ, ad quam pertinemus. Probatur antecedens ex Scriptura, quæ illud docere videtur; nam *Ezech.* 20. dicitur: *Dedi eis præcepta non bona, & judicia in quibus non vivent.* Actor. 15. *Quid tentatis ponere jugum ſuper cervicem diſcipulorum, quod neque nos, neque patres noſtri portare potuimus?* Et Apoſt. *ad Hebr.* 8. loquens de veteri Teſtamento, ait: *Si illud priùs culpâ vacaſſet, non utique ſecundi locus inquireretur.*

Prima. Ezech. 20. Actor. 15. Ad Hebr.

Secunda.

Secundò: Quoniam ſpiritus legis Evangelicæ eſt ſpiritus gratiæ, adoptionis, & charitatis; ſpiritus verò legis ſcriptæ fuit ſpiritus ſervitutis, & timoris: Ergo illi qui dicuntur juſti in veteri Teſtamento, non fuerunt verè filii, ſed typo, & nomine tenus; nec participarunt noſtram juſtitiam, niſi æquivocè. Conſequentia videtur manifeſta. Et antecedens probatur ex Scriptura ſic palam docente, Joan. 1. *Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, iis qui credunt in eum.* Ad Rom. 8. *Non accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum.* Epiſtola 1. Joan. cap. 3. *Videte qualem charitatem dedit nobis Deus, ut filii Dei nominemur, & ſimus.*

Ioan. 1. Ad Rom. 8.

Tertia.

Tertiò, quia Chriſtus Dominus eſt fundamentum, caput, & ſponſus Eccleſiæ: Ergo ante adventum Chriſti Domini non fuit vera Eccleſia, ſaltem cum perfectione gratiæ, & donorum, quæ ſuprà deſcripſimus. Patet conſequentia, quia ædificium nequit conſiſtere abſque fundamento, nec corpus abſque capite, nec ſpiritualis ſponſa ſine ſponſo.

7. Diverſitas inter Eccleſiam, & legẽ antiquam.

Hæ, inquam, objectiones non referunt. Ad primam enim reſpondetur, quod Eccleſia tempore etiam legis ſcriptæ, & ipſa lex ſatis diſtinguebantur, quia Eccleſia erat congregatio fidelium, cui pro ſpeciali directione populi Judaïci lex illa addita fuit. Unde eodem tempore latiùs patebat Eccleſia, quàm lex; hæc enim ſolos Judæos obligabat, ut oſtendit Divus Thomas 1. 2. *quæſt.* 48. *art.* 4. & 5. illa verò extendebatur ad omnes fideles, cujuſcumque populi eſſent; aliqui enim extra illum populum, & durante lege, fidem habuerunt, & ſalvati ſunt, ut ex D. Dionyſ. *cap.* 9. *Cœleſt. Hierarch.* ſupponit, & tradit D. Thom. *in hac* 2. 2. *quæſt.* 2. *art.* 7. *ad* 3. Unde etiam dato, diſputationis gratiâ, ſed minimè conceſſo antecedenti, adhuc non convinceret objectio, quia etiam durante ſtatu legis ſcriptæ, Eccleſia Dei non convertebatur cum lege Moſaïca, nec cum populo Judæorum; ſed ultra illum extendebatur, & unitatem habebat ex fide, non ex lege.

D. Thom.

Lex Moſaïca fuit ſuo tempore bona.

Abſolutè tamen negatur antecedens, quia fides certiſſima docet illam legem fuiſſe pro eo tempore abſolutè bonam, & utilem. Tum quia ita paſſim docet Scriptura. Unde Paulus *ad Rom.* 7. ait: *Lex peccatum eſt? Abſit: ſed peccatum non cognovi, niſi per legem.* Et ibidem: *Itaque lex ſancta, & mandatum juſtum.* Et 1. ad Timoth. 1. *Scimus autem, quia bona eſt lex, ſi quis ea legitimè utatur.* Et ad Galat. 3. *Itaque lex pædagogus noſter fuit in Chriſto.* Tum quia ita diffinitur in Concil. Lateranenſi ſub Innocent. V. & in Concil. Tolet. I. *in diffinit. fidei.* Tum quia Deus fuit author prædictæ legis, ut conſtat *Exod.* 20. & 24. & Luc. 2. *Obtulerunt pro eo par turturum, &c. ſicut ſcriptum eſt in lege Domini.* Et ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 4. in decreto de Canonicis Scripturis, ubi dicitur, Deum eſſe utriuſque Teſtamenti authorem. Tum denique, quia ſic unanimiter docent ſancti Patres contra Manichæos, & alios hæreticos, & præſertim Divus Auguſtinus in libris contra Fauſtum, & contra Adimantum Manichæos, & in libris contra adverſarium legis & Prophetarum, & in lib. de ſpiritu & littera. Imò verò prædictam legem fuiſſe ſpecialem Dei favorem erga populum Hebræum, rectè declarat D. Th. 1. 2. q. 98. *art.* 5. his verbis: *Lex vetus data eſt populo Iudæorum, ut quandam prærogativam ſanctitatis obtineret, propter reverentiam Chriſti, qui ex illo populo naſciturus erat. Quæcumque enim ſtatuuntur ad ſpecialem aliquorum ſanctificationem, non obligant, niſi illos: ſicut ad quædam obligantur clerici,*

Ad Rom. 7. Ad Tim. 1. Ad Gal. 3. Concil. Lat. Conc. Tolet. Exod. 20. & 24. Luc. 2. Concil. Trid. D. Auguſt. D. Thom.

Digitized by Google

clerici, qui mancipantur divino monaſterio, ad quæ laici non obligantur: ſimiliter & Religioſi ad quædam perfectionis opera obligantur ex ſua profeſſione, ad quæ ſæculares non obligantur. Et ſimiliter ad quædam ſpecialia obligabatur populus ille, ad quæ alii populi non obligabantur. Unde dicitur Deuter. 18. *Perfectus eris, & abſque macula coram Domino Deo tuo.*

Occurritur primæ objectioni, & explicantur loca Scripturæ. D. Auguſt. D. Thom. Lyra. Principales differentiæ inter legem antiquam, & novam.

Senſus verò teſtimoniorum, quæ ad ſuadendum antecedens allegantur, non eſt prædictam legem fuiſſe abſolutè malam, ſed fuiſſe imperfectam comparatione legis evangelicæ, ob plurimas hujus excellentias ſupra illam, quas fusè recenſent D. Auguſt. *libris cit.* D. Thom. 1. 2. *q.* 106. & 107. Lyra *in præfatione ad novum Teſtamentum*, & alii. Præcipuæ verò, & quæ ad conſiderationem præſentem magis faciunt, ſunt quod illa lex reſpiciebat Chriſtum futurum, unde illum per multiplices Sacramentorum, & ſacrificiorum figuras repræſentabat: lex verò evangelica habet Chriſtum præſentem in manifeſtatione veritatis. Lex Evangelica eſt finis Moſaïcæ, & non è contra; unde Moſaïca fuit temporalis, & nunc eſt mortifera; Evangelica verò ſemper durabit. Lex vetus plurima præcipiebat, unde appellatur onus grave; lex autem nova pauciora imperat, & idcirco jugum ſuave vocatur, juxta illud Matth. 11. *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus veſtris. Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Sed præcipua differentia, quæ eſt cæterarum radix, in eo conſiſtit, quod lex nova habet vim juſtificandi, quâ vetus caruit. Per quod minimè ſignificatur, nullos Sanctos, ſeu juſtos fuiſſe ante ſtatum, & tempus legis Evangelicæ; id quippe eſt omninò falſum, ut conſtat ex dictis *num.* 5. ſed legitimus ſenſus eſt, quod lex nova ex vi ſui ſtatus habet præſentem Chriſtum omnis ſanctitatis authorem, qui ex perfecta juſtitia meruit, & ſatisfecit pro hominibus; atque adeo ex vi ſui ſtatus dat gratiam juſtificantem. Juſtitia autem, quam Patres ante adventum Chriſti habuerunt, non erat ex vi illius legis, aut ſtatus, quia nihil habebat vel in ſacrificiis, vel in Sacramentis, vel in operibus, aut legalibus obſervantiis, quod eſſet ſufficiens ad placandum Deum; ſed quibuſcumque dabatur gratia, dabatur propter Chriſtum, & per fidem in eum. Et in hoc ſenſu dicitur Joan. 1. *Lex per Moyſem data eſt, gratia, & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt.* Et ad Rom. 10. *Finis legis Chriſtus ad juſtitiam omni credenti.* Et *Apocalyp.* 13. Chriſtus dicitur, *Agnus occiſus ab origine mundi*, quia ex tunc ſanguis ejus habuit pro effectu hominum ſalutem, juxta illud Apoſt. ad Rom. 3. *Juſtitia Dei per fidem Jeſu Chriſti in omnes, & ſuper omnes, qui credunt in eum, non enim eſt diſtinctio; omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei. Juſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu, quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ, propter remiſſionem præcedentium delictorum, &c.*

(Matth. 11. — Joan. 1. — Ad Rom. 10. — Apoc. 13. — Ad Rom. 3.)

Aliæ differentiæ.

Hinc fit, quod Sacramenta novæ legis juſtificant ex opere operato, quod non præſtabant Sacramenta legis ſcriptæ. Circumciſio enim licèt fuerit in ea lege, tamen ante illam data eſt, & ſolùm parvulos ſanctificabat ex opere operato, & per fidem miniſtri in Chriſtum. Unde Sacramenta veteris legis, licèt vera Sacramenta fuerint, dicuntur ad Galat. 4. *egena, & infirma elementa.* Hinc etiam fit, quod licèt ante adventum Chriſti Domini fuerint plures juſti, nihilominus videantur pauci, & in determinato numero, comparatione juſtorum legis Evangelicæ, ob abundantiorem gratiam, quæ in ea ex præſentia Chriſti communicatur. Unde Apocalyp. 7. de Sanctis veteris Teſtamenti dicitur: *Audivi numerum ſignatorum centum quadraginta quatuor millia ex omni tribu filiorum Iſraël.* Sed de juſtis novi Teſtamenti ſubjungitur *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, ſtantes ante thronum.* Tandem hinc fit, quod juſtis veteris Teſtamenti clauſa fuerit janua regni cœlorum, quam Chriſtus ſua morte, & reſurrectione aperuit Sanctis in lege gratiæ, juxta illud Apoſt. ad Hebræos 10. *Habentes itaque fratres fiduciam in introitu Sanctorum in ſanguine Chriſti, quam initiavit nobis viam novam, &c.*

(Ad Gal. 4. — Apocal. 7. — Ad Heb. 10.)

7. Quo ſenſu lex vetus reprehendi videatur. D. Thom.

Ex his ſatis conſtabat ad ſingula teſtimonia, quin opus eſſet ea in particulari expendere. Sed primum rectè explicat D. Thom. 1. 2. *q. æſt.* 98. *art.* 1. *ad* 1. ubi juxta doctrinam proximè traditam, inquit: *Dicendum quod Dominus loquitur ibi de præceptis cæremonialibus, quæ quidem dicuntur non bona, quia gratiam non conferebant, per quam homines à peccato mundantur; cùm tamen per hujuſmodi ſe peccatores oſtenderent. Unde ſignanter dicitur: Et judicia, in quibus non vivent, idest, per quæ vitam gratiæ obtinere non poſſunt.* Secundum exponit ibidem *in reſponſ. ad* 3. his verbis: *Dicendum quod jugum legis ſervari non poterat ſine gratia adjuvante, quam lex non dabat. Dicitur enim ad Rom. 9. Non eſt volentis, nec currentis, ſcilicet velle, & currere in præceptis Dei. Unde in Pſ. 118. dicitur: Viam mandatorum cucurri, cùm dilataſti cor meum, ſcilicet per donum gratiæ, & charitatis.* In tertio teſtimonio per *culpam* non ſignificatur malitia, ſed inſufficientia ad ſalutem, & imperfectio comparatione ad legem Evangelicam: quia antiqua lex præcipiebat, & quidem plurima; erant quippe in ea lege trecenta ſexaginta quinque præcepta affirmativa, & ſexcenta, & tredecim præcepta negativa, ut meritò D. Auguſt. *ſermone* 9. *de verbis Domini*, eam vocaverit *ſarcinam innumerabilium præceptorum.* Et tamen prædicta lex ex ſe non habebat, nec dabat gratiam ad ſervandum præcepta requiſitam; ſed quot quot juſtificabantur, gratiam recipiebant per fidem in Chriſtum, quam gratiam importat ipſe ſtatus legis Evangelicæ. Unde D. Thom. explicans Apoſtolum ibidem *lect.* 2. *parum à principio*, ait: *Probat quod illud Teſtamentum, cujus Chriſtus mediator eſt, melius eſt, & facit talem rationem. Si primum teſtamentum non habuiſſet culpam, non quæreretur aliud ad corrigendum defectum ipſius, &c. Sed contrà ad Rom. 7. dicitur, Lex ergo peccatum? Abſit. Ergo malè dicit, quod non vacat à culpa. Reſpondeo dicendum, quod aliquid poteſt convenire legi dupliciter: vel ſecundum ſe, & ſic erat bona: vel ratione illorum, quibus data eſt, & ſic dicitur habere culpam* (hoc eſt defectum) *propter duo. Primò, quia non dabat virtutem ad purgandum commiſſa. Secundò, quia non dabat gratiam adjutricem ad vitandum peccata, ſed ad cognoſcendum tantùm, &c.*

(D. Auguſt.)

8. Diluitur ſecunda objectio.

Ad ſecundam objectionem conſtat ex hactenus dictis; nam proprium ſervorum eſt onerari præceptis, & urgeri timore pœnæ; ad filios autem pertinet

Digitized by Google

pertinet moneri amore, aut timore caſto. Et propterea lex vetus, quæ tanta præcipiebat, & tot pœnas comminabatur, dicitur lex ſervitutis; lex verò Evangelica, quæ ex vi ſui ſtatus ob præſentiam Chriſti habet gratiam, ut amore operemur, dicitur lex filiorum. Unde qui ſub illa lege erant, quantum erat ex vi illius, appellabantur ſervi; qui verò ſub hac lege ſunt, quantum ex vi illius eſt, vocantur filii. Quæ eſt communis interpretatio Doctorum. Obſervat autem D. Thom. *ad locum Pauli, lect. 3.* circa finem: *Non autem hoc dicitur, quaſi ſit alius, & alius ſpiritus; ſed quia idem eſt Spiritus ſanctus, qui in quibuſdam facit timorem ſervilem quaſi imperfectum, in aliis autem facit amorem quaſi quoddam perfectum.*

D.Thom.

Diximus, *quantum erat, & quantum eſt ex vi prædictarum legum*; nam ut advertit Tenas *ſuper Epiſt. ad Hebr. cap. 8. difficult. 2. numero 9.* differentia inter prædictas leges non tam ad differentes temporis durationes, quàm ad diverſitatem perficiendi revocanda eſt. Unde quotquot à principio mundi uſque ad mortem Chriſti ſanctè vixerunt, pertinent in ſpiritu, & ſecundùm internam gratiæ diſpoſitionem ad Teſtamentum nouum, & appellandi ſunt filii; qui autem hoc tempore non ita ſe gerunt, videntur ſecundùm modum ſe habendi (licèt non ſecundùm ſtatum,) pertinere ad Teſtamentum vetus, & vocandi ſunt ſervi. Quam doctrinam tradunt D. Auguſt. *lib. 3. contra duas epiſt. Pelagian. cap. 4.* & D. Thom. 1. 2. *quæſt. 107. art. 1.* ubi explicat proprias rationes utriuſque legis, & ait: *Fuerunt tamen aliqui in ſtatu veteris Teſtamenti habentes charitatem, & gratiam Spiritus ſancti, qui principaliter expectabant promiſſiones ſpirituales, & æternas; & ſecundùm hoc pertinebant ad legem novam. Similiter etiam in novo Teſtamento ſunt aliqui carnales nondum pertingentes ad perfectionem novæ legis.*

Tenas.

D.Auguſt.

9. Satisfit tertiæ objectioni.

Ad tertiam objectionem negamus conſequentiam, quoniam unio Eccleſiæ cum Chriſto Domino, tanquam cum fundamento, capite, & ſponſo fit per fidem illius; hæc enim eſt forma, per quam Eccleſia in eſſe unius Eccleſiæ conſtituitur, ut ſuprà explicuimus *à num. 2.* Fides autem poteſt reſpicere Chriſtum, ſive ſit futurus, ſive præſens: unde poteſt eodem modo Eccleſiam cum Chriſto unire, quanvis in naturalibus ædificium ſupponat tempore fundamentum, & detur coëxiſtentia inter caput, & membra, atque inter ſponſum, & ſponſam. Quocirca omnes qui in quolibet tempore in Chriſtum crediderunt, ad Eccleſiam ſpectarunt, potueruntque per Chriſtum vitam gratiæ participare, & plures illam conſequuti ſunt. Quam doctrinam optimè tradit D. Thom. 3. *part. q. 6. art. 3.* ubi eandem ferè difficultatem proponit, & diluit his verbis: *Ad 3. dicendum, quod de plenitudine Chriſti omnes homines accipiunt ſecundùm fidem, quam habent in ipſum; dicitur enim ad Rom. 3. quod juſtitia Dei eſt per fidem Ieſu Chriſti in omnes, qui credunt in ipſum. Sicut autem nos in ipſum credimus ut jam natum, ita antiqui crediderunt in ipſum ut in naſciturum: habentes enim eundem ſpiritum fidei credimus, ut dicitur 2. ad Corinth. 4. Habet autem fides, quæ eſt in Chriſtum, virtutem juſtificandi ex propoſito gratiæ Dei, ſecundùm illud ad Rom. 4. Ei qui non operatur, credenti autem in eum, qui juſtificat impium, fides reputatur ad juſtitiam ſecundùm propoſitum gratiæ Dei. Unde quia hoc propoſitum eſt æternum, nihil prohibet per fidem Ieſu Chriſti aliquos juſtificari, etiam antequam ejus anima eſſet plena gratiâ, & veritate.* Et in eadem 3. *part. quæſt. 68. art. 1. ad 1.* ait: *Dicendum quod nunquam homines potuerunt ſalvari, etiam ante Chriſti adventum, niſi fuerint membra Chriſti; quia, ut dicitur Act. 4. non eſt aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri; ſed ante adventum Chriſti homines Chriſto incorporabantur per fidem futuri adventus, cujus fidei ſignaculum erat circumciſio, ut Apoſt. dicit ad Rom. 4. Ante verò quàm circumciſio inſtitueretur, ſola fide (ut Gregor. dicit,) cum ſacrificiorum oblatione, quibus ſuam fidem antiqui Patres profitebantur, homines Chriſto incorporabantur.* Et 1. 2. *quæſt. 106. art. 2. ad 3.* ait: *Illi qui in veteri Teſtamento Deo fuerunt accepti per fidem, ſecundùm hoc ad novum Teſtamentum pertinebant; non enim juſtificabantur, niſi per fidem Chriſti, qui eſt author novi Teſtamenti. Unde & de Moyſe dicit Apoſt. ad Hebræos 11. quod majores divitias æſtimabat theſauris Ægyptiorum improperium Chriſti.* Et *in 4. diſt. 27. quæſt. 3. artic. 1. quæſt. 3.* refellens quoſdam qui Synagogam Chriſti concubinam appellarunt, inquit: *Sed hoc eſt valde abſurdum, quia ſicut eſt una fides antiquorum, & modernorum, ita una Eccleſia: unde illi qui tempore Synagogæ Deo ſerviebant, ad unitatem Eccleſiæ, in qua Deo ſervimus, pertinebant. Et præterea hoc eſt expreſsè contra id, quod habetur Hierem. 3. Ezech. 16. & Oſeæ 2. ubi expreſsè fit mentio de deſponſatione Synagogæ: unde non fuit ſicut concubina, ſed ſicut uxor.* Eandem doctrinam tradit 1. 2. *quæſt. 106. art. 1. in corp. & ad 3. & 2. 2. quæſt. 2. art. 2. ad 3. & 3. part. quæſt. 8. art. 3. ad 3. & ſuper ad Epheſ. 2. lect. 5. & 6.* & alibi paſſim. Quibus conſonat celebris ſententia Euſebii *lib. 2. Hiſtor. cap. 1.* ubi agens de juſtis, qui tempus legis Evangelicæ præceſſerunt, affirmat: *Eos ſi non nomine, rebus tamen, & religione Chriſtianos fuiſſe, ſi quis dicat, non mihi videtur errare.* Et paulò poſt ſubdit: *Et ideo non novella, neque peregrina eſt Chriſtianorum religio, & nuper exorta; ſed ſi fas eſt liberè judicare quod verum eſt, prima omnium, atque ex ipſa ſimul mundi origine, ac nativitate deſcendens, eodem Chriſto Deo, Doctore, & Inſtitutore jam inde ab initio ſpeciem, formamque ſuſcipiens.* Et ſimiliter loquuntur Origen. *tom. 2. comm. in Ioan.* D. Gregor. Nazianz. *orat. de Machab.* D. Chryſoſt. *hom. 25. in Geneſ. & homil. 3. de patientia Iob*, D. Hieronym. *proœmio in Ieremiam, & epiſt. ad Demetriadem*, D. Auguſt. *epiſt. 49. & 89.* & alii.

Chriſtus Eccleſiæ caput in omni ſtatu.

D. Thom.

Iuſti ante ſtatum legis Evangelicæ incorporabantur Chriſto.

Euſebius.

Origenes
D.Gregor. Nazianz.
D.Chryſoſt.
D.Hieron.
D.Auguſt.

Hæc paulò fuſiùs prænotare oportuit, tum ad legitimam intelligentiam ejus, quod in titulo dubii ſupponitur: tum quia ad hæc principia opus erit in diſcurſu diſputationis non ſemel recurrere. Ex eis verò conſtat, veram Eccleſiam incœpiſſe ante ſtatum & tempus legis Evangelicæ, ut ſtatuimus *num. 2. & 3.* Conſtat etiam, in Eccleſia ante prædictum tempus fuiſſe homines juſtos habentes gratiam adoptionis filiorum, fidem, ſpem, & charitatem, reliquoſque habitus ſupernaturales, quibus juſti in ſtatu Evangelicæ legis exornantur, ut explicuimus *num. 5.* Conſtat præterea, homines veteris legis nullum donum ſupernaturale habuiſſe, niſi dependenter à Chriſto Domino, cui tanquam membra incorporabantur per fidem in ipſum, & conſequenter Chriſtum Dominum eſſe cauſam, fundamentum, & authorem cujuſcunque perfectionis ſupernaturalis, quæ fuerit in antiquis patribus ante 10.

Præmiſſorum compendium.

Digitized by Google

ante ipſius adventum, & tempus Evangelicæ legis, ut *num.9.* declaravimus. Conſtat deinde, Eccleſiam habuiſſe diverſos ſtatus, & tandem nunc habere ſtatum perfectiſſimum legis Evangelicæ, in cujus comparatione ſtatus legis veteris appellatur imperfectus, ob ea quæ *à n. 6.* diximus. Denique conſtat, prædictos ſtatus non variare eſſentialiter Eccleſiam, quia ſicut idem homo priùs eſt infans, & deinde vir cum ſola variatione ſtatuum ſecundùm eſſe minùs, & magis perfectum intra eandem ſpeciem; ita etiam Eccleſia, ut ſuprà fusè explicuimus. Quo exemplo
D.Thom. utitur Apoſtolus, ut exponit D. Thom. *1.2. q.106.art.3.* ubi explicans quare lex Evangelica data non fuerit à principio mundi, ait: *Non enim aliquid ad perfectum adducitur ſtatim à principio, ſed quodam temporali ſucceſſionis ordine, ſicut aliquis prius fuit puer, & poſtmodum vir. Et hanc rationem aſſignat Apoſt. ad Galat.3. Lex pædagogus noſter fuit in Chriſto, ut ex fide iuſtificemur: at ubi venit fides, iam non ſumus ſub pædagogo.* Et ſimiliter *ſuper ad Galat.cap.4.lect.1.* exponit illud Apoſt. *Quanto tempore hæres parvulus eſt, non differt à ſervo, cùm ſit dominus omnium, ſed ſub tutoribus, & actoribus eſt uſque ad præfinitum tempus à patre.*

§. II.

Reſolutio dubii duabus aſſertionibus explicatur.

11. Quid ſit conſilium. His neceſſariò præmiſſis, ut ad deciſionem dubii accedamus, oportet breviter explicare proprias rationes conſilii, & voti. Eſt ergo conſilium (quantum ad præſentem conſiderationem ſpectat,) opus bonum, quod cùm ad ſalutem conſequendam neceſſarium non ſit, tamen ad majorem perfectionem confert: & propterea à Chriſto Domino proponitur, & conſulitur. Unde præcipua differentia inter præcepta, & conſilia in eo ſita eſt, quod præcepta obligant ad obſervationem, & ſunt de mediis neceſſariis ad ſalutem; conſilia verò non obligant, ſed in hominis arbitrio relinquuntur ut ſimpliciter non neceſſaria ad ſubſtantiam juſtitiæ, ſed tanquam utilia ad majorem perfectionem. Ita definitur
D.Thom. Ad Cor.7. ex D.Thom. *1.2. q.108. art.4.* & facilè conſtat *ex Apoſt.1. ad Corinth.7.* ubi agens de cœlibatu, inquit: *De virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do, tanquam miſericordiam conſequutus à Domino, ut ſim fidelis.* Unde D.
D.Ambr. Ambroſ. *lib. de Viduis*, ait: *Conſilium invitat voluntarios, præceptum verò adſtringit etiam invitos. Ubi præceptum eſt, ibi lex: ubi conſilium, ibi*
D.Hieron. *gratia.* Et D. Hieronym. *lib.1.adverſus Iovinian.* inquit: *Ubi conſilium datur, offerentis arbitrium eſt; ubi præceptum, neceſſitas ſervientis: ſed maioris eſt mercedis, quod non cogitur, & offertur.* Videatur
Bellarm. Bellarm. *lib. de Monach. cap.7.* ubi hanc differentiam magis expendit.

Quid ſit votum. Votum autem *eſt promiſſio facta Deo*, ut tradit D.Thom. *2.2. queſt.88. art.1.cum ſequent.* & in-
Eccleſiaſt.5. ſinuatur *Eccleſ.5.* illis verbis: *Si quid voviſti Deo, ne moreris reddere, diſplicet enim Deo infidelis, & ſtulta promiſſio.* Materia autem voti, ſeu res promiſſa debet eſſe determinatè bona, imò melior quàm ejus oppoſitum, ſaltem reſpectu promittentis, ut declarat S. Doctor *loco cit. artic.2.* Ubi etiam addit, votum per ſe, & communiter loquendo, eſſe de his, quæ cadunt ſub conſilio, non ſub præcepto, cujuſmodi ſunt opera ſupererogationis; quia ad illa, quæ præcipiuntur, ligatur homo antecedenter ad votum. *Illud*, inquit, *quod neque cadit ſub neceſſitate abſoluta, neque ſub neceſſitate finis, omninò eſt voluntarium; & ideo hoc propriiſſimè cadit ſub voto. Hoc autem dicitur eſſe maius bonum in comparatione ad bonum, quod communiter eſt de neceſſitate ſalutis; & ideo propriè loquendo votum dicitur eſſe de meliori bono.* Hac præcisâ notitiâ conſilii, & voti ſuppoſitâ

Dicendum eſt primò, nonnullos in Eccleſia ante ſtatum, & tempus Evangelicæ legis obſervaſſe aliqua conſilia Evangelica. Concluſio non determinat, quot, qualiave conſilia eo tempore fuerint obſervata. Et in hoc ſenſu probatur evidenter ex Scriptura; nam continua, & aſſidua oratio non eſt præceptum, ſed conſilium Evangelicum, ut communiter tradunt Doctores explicantes verba Chriſti Domini Luc. 18. *Oportet ſemper orare:* & videri poteſt apud Suarez *tom.2. de Relig.lib.1.cap.30. num.2.* Aliqui autem ante ſtatum legis Evangelicæ obſervarunt hoc conſilium, ut David teſtatur de ſeipſo Pſalm.118. *Quomodo dilexi legem tuam, Domine: tota die meditatio mea eſt.* Pſalm.87. *Manè oratio mea præveniet te.* Pſalm.33. *Benedicam Dominum in omni tempore.* Pſalm.54. *Veſpere, & manè, & meridie narrabo, & annunciabo, & exaudiet vocem meam*; & alibi frequenter. Et de Anna propheteſſa filia Phanuël, quæ longo tempore præceſſit ſtatum legis Evangelicæ, refert Lucas cap.2. *Hæc proceſſerat in diebus multis & vixerat cum viro ſuo annis ſeptem à virginitate ſua. Et hæc vidua uſque ad annos octoginta quatuor, quæ non diſcedebat à templo, jejuniis, & obſecrationibus ſerviens die, ac nocte.* Similiter contemptus divitiarum eſt conſilium Evangelicum, juxta illud Chriſti Domini, Matth.10. *Nolite poſſidere aurum, neque argentum.* Ubi Doctores communiter recognoſcunt non præceptum, ſed conſilium. Et tamen aliqui ante legis Evangelicæ tempus hoc conſilium obſervarunt, illi videlicet, de quibus Apoſt. *ad Hebræos 11.* inquit: *Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, &c.* Idem poteſt demonſtrari in eleemoſyna, jejunio, beneficientia erga inimicos, & aliis virtutum operibus, quæ certum eſt juſtos aliquos ante ſtatum legis Evangelicæ exercuiſſe, ut ex Scriptura liquet; & nihilominus non ſemper illa exercebant obligati præcepto, ſed moti ab Spiritu ſancto ad exequendum conſilia, & faciendum ſupererogationis opera, quibus perfectam juſtitiam naneiſcerentur. Sed quia hoc magis conſtabit ubi egerimus de tribus præcipuis conſiliis Evangelicis, obedientia videlicet, caſtitate, & paupertate, hîc ſuperſedere oportet.

Margin notes: 12. Prima concluſio. — Fundamentum. — Luc.18. — Suarez. — Pſalm.118. — Pſalm.87. — Pſalm.33. — Pſalm.54. — Luc.cap.2. — Matth.10. — Ad Hebr.11.

Dicendum eſt ſecundò, nonnullos in Eccleſia ante ſtatum legis Evangelicæ feciſſe aliqua vota. Concluſio non determinat quæ vota fuerint. Et in hoc ſenſu eſt de fide, quia ſic palam docet Scriptura, Geneſ.28. *Iacob vovit votum dicens, ſi fuerit Deus mecum, &c.* Pſalm.21. inquit David: *Vota mea Domino reddam.* De Iephte dicitur Judic.11. *Fecit ſicut voverat.* De filiis Iſraël dicitur 2.Paralip.31. *Obtulerunt quæ voverant Domino Deo ſuo.* De Aſa Rege dicitur 3. Reg.15. intuliſſe in templum, *quæ pater ſuus voverat in domum Domini, aurum, & argentum*, & alibi paſſim.

Margin notes: 13. Secunda concluſio. — Fundamentum. — Geneſ.28. — Judic.11. — Paralip.31. — 3.Reg.15.

Confirmatur, quia Deus in lege ſcripta hortabatur homines ad vovendum, ut patet *Levit.27. n.1. & Numeror.30. num.3. & Deuteron.12. numero 11. & cap.23. numero 18. & Pſalm.75.* ibi: *Vovete, & reddite Domino Deo veſtro munera:*

Margin notes: Roboratur. — Levit.27. — Numer.30. — Deuter.12. — Pſalm.75.

Digitized by Google

Ergo aliqui viri juſti illius temporis, qui Dei voluntatem adimplere, & in juſtitia proficere ſatagebant, nonnulla vota fecerunt. Præſertim cùm ratio naturalis fide illuſtrata haud difficulter cognoſcat votum eſſe actum religionis, quo Deum ſupremum Dominum, ac omni obſequio dignum veneramur, & ad opera, quibus colitur, fortiùs adſtringimur.

Fulcitur Nazaræorum exemplo. Abulenſ.

Adde Scriptutam plurimùm commendare vota Nazaræorum, de quibus *Numer. 6. & Threnor. 4.* Unde Abulenſis *ad loc. citat. Num. quæſt. 20.* inquit: *Expreſſit ergo Deus hic de ſtatu Nazaræorum, qui erat quidam modus ſpecialis adhærendi Deo; & tamen non poſuit ſub præcepto, ſed reliquit tanquam conſilium omnibus volentibus ſequi; ſic enim & in lege Evangelica eſt. Nam licèt iſta ſit lex perfectionis, tamen non obligat hominem ad omnem perfectionem.* Et *quæſt. ſequenti* reſoluit: *Si non eſſent alicujus meriti in hac obſervatione, nec Scriptura laudaret illos, nec Deus juſſiſſet aliquid laborioſæ obſervationis, & nullius utilitatis. Erat igitur magni meriti in veteri Teſtamento obſervare votum Nazaræorum, ſicut nunc in novo Teſtamento magni meriti eſt obſervare conſilia Evangelica.*

14\. Adversùs has concluſiones non reperimus ſententiam, quæ probetur Authoribus. Scriptura enim tam evidenter docet fuiſſe in veteri lege aliqua vota (& inde etiam fit fuiſſe conſilia aliqua, cùm vovere non ſit opus præcepti, ſed conſilii,) ut vel noſtri temporis hæretici, qui omnia vota pro præſenti ſtatu averſantur, palam concedant ea fuiſſe in veteri Teſtamento, ſed pertinuiſſe ad ceremonias Iudaïcas, & cum eis ceſſaſſe in lege Evangelica. Ita Petrus Martyr *in lib. de votis & cælibatu*, quem refellit Bellarm. *lib. de Monach. cap. 17. & 18.* ubi benè obſervat ritum vovendi in antiqua lege non ſpectaſſe ad ceremonias, ſed ad documenta moralia, quæ in lege Evangelica perſeverant: concedit tamen, nomen voti non reperiri in novo Teſtamento, niſi *Actor. 21.* ubi in ſermo fit de votis Iudaïcis; reperiri autem rem per illud nomen ſignificatam. Sunt tamen contra noſtras aſſertiones aliquæ difficultates, quas oportet diluere.

Petr. Mart. Bellarm.

Obiectiones contra utramque concluſionem. Prima. Ad Hebr. 7.

Oppones ergo *primò*, quia vota, & conſilia ſunt opera perfectionis: Sed *nihil ad perfectum adducit lex*, ut dicitur *ad Hebræos 7.* Ergo vota, & conſilia, nec facta, nec obſervata ſunt in in veteri lege Et confirmatur, quia unumquodque ita ſe habet ad operari, ſicut ad eſſe: Sed antiqui erant in ſtatu imperfecto: Ergo operati ſunt imperfectè, atque ideo non fecerunt opera perfectionis, cujuſmodi ſunt vota, & alia conſilia. *Secundo*, quia Apoſtolus loquens de antiquis Patribus 1. *ad Corinth. 10.* affirmat, quod *omnia in figura contigebãt illis.* Ergo eorum opera, quantumvis magna videantur, non erant vera virtutis opera, vera conſilia, aut vota; ſed umbra quædam, & figura iſtarum rerum. *Tertiò*, quia principiatum nequit antecedere ſuum principium: Sed Chriſtus Dominus eſt principium, & author conſiliorum Evãgelicorũ, quæ nobis propoſuit in lege Evãgelica: Ergo nemo obſervavit aliqua ex his conſiliis ante prædictæ legis ſtatũ.

Secunda. Ad Cor. 10.

Tertia.

15\. *Diluitur prima.*

Sed hæc parum urgent, & facilè expediuntur juxta dicta §. *præced.* Aliud enim eſt, quod antiqui aliquas perfectiones ordinis ſupernaturalis habuerint durante lege, aut tempore legis; aliud verò, quod illas habuerint ex vi legis. Hoc ultimum, quod præcisè impugnant propoſitæ objectiones, non affirmamus, ſed potiùs dicimus, legem illam in vi legis, & ſecundùm id, quod ratione ſui ſtatus afferebat, non habuiſſe vim juſtificandi, nec homines promovendi ad perfectionem; quia prædicta lex præcipiebat quidem, prohibebat, aut etiam conſulebat; ſed non præſtabat gratiam, & vires, quibus homines ſibi juſſa, ac propoſita exequerentur. Verùm enimverò, hac imperfectione ex parte legis durante, Deus miſericorditer quos volebat, ad fidem Chriſti ſaltem implicitam vocabat, illoſque eidem communi Salvatori tanquam membra capiti incorporabat, & ad juſtitiam, perfectionemque promovebat. Unde fide certum eſt, aliquos Sanctos, & perfectos fuiſſe, ut conſtat ex dictis *num. 5.* Qui proinde ſecundùm ſuam veram, & internam juſtitiam, ſi non ſecundùm externos ritus, ſpectant ad corpus myſticum Chriſti, hoc eſt, Eccleſiam Catholicam, & ad legem Evangelicam, ut *num. 9.* vidimus. Et hinc facilè conſtat ad primam objectionem; nam in illo teſtimonio Apoſtoli, *Nihil ad perfectum adducit lex*, ſermo eſt formalis, ſignificatque non fuiſſe perfectionem ex vi legis; ſed non negat, quod tempore legis fuerit aliqua perfectio. Addimus per ly *perfectum*, poſſe ſatis convenienter ſignificari æternam beatitudinem, ſeu cœleſtem patriam, juxta illud ejuſdem Apoſt. 1. ad Corinth. 13. *Cum venerit quod perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt.* In ſtatu autem veteris legis non adducebantur juſti ad hoc perfectum, quia januam cœlorum primus aperuit, ingreſſuſque eſt Chriſtus Dominus ſecum captivam ducens illorum Sanctorum captivitatem.

Cum imperfectione legis cohærebat aliquoſi perfectio.

Ad Cor. 13.

Inſertæ cõfirmationi occurritur.

Ad confirmationem reſpondemus, quod operari ſequitur ad eſſe intrinſecum, & formale, potiùs quàm ad eſſe quaſi extrinſecæ habitudinis ad legem, vel ſtatum. Antiqui autem juſti, licèt habuerint eſſe imperfectum quaſi extrinſecæ habitudinis ad ſtatum legis, in qua vivebant; nihilominus habebant eſſe intrinſecum, & formale per gratiam ſanctificantem, quæ eſt participatio naturæ divinæ, radixque ſupernaturalium virtutum, & operationum. Sicut è converſo nunc Chriſtiani peccatores habent eſſe perfectum quaſi extrinſecæ habitudinis ad ſtatum perfectiſſimum legis Evangelicæ; & tamen habent eſſe intrinſecum valde imperfectum, cùm ſint averſi à Deo, & in ſtatu peccati. Unde vis confirmationis retorquenda eſt: nam Chriſtiani peccatores, licèt modò habeant eſſe perfectum quoad ſtatum legis Evangelicæ, nihilominus quia habent eſſe imperfectum quoad internam diſpoſitionem, propterea quamdiu in peccato ſunt, valde imperfectè operantur: Ergo licèt juſti antiqui habuerint eſſe imperfectum quoad ſtatum legis; tamen quia habebant eſſe perfectum ſecundùm internam diſpoſitionem gratiæ ſanctificantis, efficiebant aliqua ſaltem opera perfecta; unumquodque enim ſicut ſe habet ad eſſe, ita ad operari. Præſertim quia ſi gratia juſtificans eſt fons aquæ ſalientis in vitam æternam, inclinatque per modum naturæ ad omnia virtutum opera, inter quæ recenſentur vota, & conſilia; nulla apparet difficultas, aut diſſonantia in eo, quod juſti antiqui (maximè illi, qui inſigni gratiâ ornabantur, juxta dicta *num. 5.*) nonnulla vota fecerint, aliquaque conſilia obſervaverint. Quinimò oppoſitum foret contra ſuavem, & connaturalem Dei providentiam; nam ut egregiè docet D. Thom. 1. 2. q. 110. art. 2. *Non eſt conveniens, quod Deus minus provideat his, quos diligit ad ſupernaturale*

Et retorquetur.

D. Thom.

bonum

bonum habendum, quàm creaturis, quas diligit ad bonum naturale habendum. Creaturis autem naturalibus ſic providet, ut non ſolùm moveat eas ad actus naturales, ſed etiam largiatur eis formas, & virtutes quaſdam, quæ ſunt principia actuum, ut ſecundùm ſeipſas inclinentur ad hujuſmodi motus. Et ſic motus, quibus à Deo moventur, fiunt creaturis connaturales, & faciles, ſecundùm illud Sapient. 8. Et diſponit omnia ſuaviter. Multò magis illis, quos movet ad conſequendum bonum ſupernaturale æternum, infundit aliquas formas, ſeu qualitates ſupernaturales, ſecundum quas ſuaviter, & promptè ab ipſo moventur ad bonum æternum conſequendum. Et hujuſmodi præcipuè forma eſt gratia ſanctificans, quæ Patribus antiquis etiam dabatur, & proinde non debuit eſſe in eiſdem otioſa, ſed exercere virtutum opera, & quidem egregia in his, quos Scriptura vocat perfectos.

26.

Solvitur ſecunda obiectio.

Ad ſecundam negamus conſequentiam, utpotè manifeſtè hæreticam, & contra evidentia Scripturæ teſtimonia. Nam, ut alia exempla omittamus, fides, & obedientia Abraham, patientia Iob, manſuetudo Moyſis, pœnitentia David, Zelus Eliæ, & fortitudo martyrum Machabæorum nequeunt dici opera ſecundùm extimam præcisè figuram, & umbrâ tenus virtuoſa; ſed verè fuerunt inſignes virtutis actus, ut palam docet Scriptura. Nec locus Apoſtoli, unde ineptè illud conſequens colligitur, id ullo modo inſinuat: tum quia optimè cohæret, quod opera patrum antiquorum fuerint figura repræſentans ea, quæ fiunt in novo Teſtamento, & quod nihilominus fuerint in ſe vera virtutum opera, vera conſilia, & vera vota. Sicut in eodem ſenſu poteſt dici, quod ſanctitas antiquorum fuerit figura repræſentans ſanctitatem juſtorum in lege gratiæ; & tamen ſanctitas antiquorum fuit abſque dubio vera ſanctitas per internam gratiam adoptionis, ejuſdemque ſpeciei cum gratia præſentis ſtatus, ut *num.* 5. vidimus. Eccleſia etiam exiſtens ſub ſtatu legis ſcriptæ repræſentavit ſeipſam ut exiſtentem in ſtatu legis Evangelicæ: quo non obſtante fuit vera Eccleſia, imò eadem ſubſtantialiter cum Eccleſia quæ nunc eſt, ut conſtat ex dictis *num.* 3. *&* 9. Tum etiam, quia ut rectè vidit Vazquez 1.*p. diſp.* 14. *cap.*6. ſenſus Apoſtoli in eo loco non eſt omnia, quæ ibi refert, & in veteri lege acciderunt, fuiſſe meras umbras, aut figuras; ſed Hebræos nobis datos fuiſſe in exemplum, ut ex eorum punitione diſcamus vitare peccata. Quod ſatis liquet ex integra lectione textus, qui ita ſe habet: *Hæc autem in figura facta ſunt noſtri, ut non ſimus concupiſcentes malorum, ſicut & illi concupierunt; neque idololatræ efficiamini, ſicut quidam ex ipſis: quemadmodum ſcriptum eſt, Sedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere. Nec fornicemur, ſicut quidam ex ipſis fornicati ſunt, & ceciderunt una die viginti tria millia. Neque tentemus Chriſtum, ſicut quidam eorum tentaverunt, & à ſerpentibus perierunt. Neque murmuraveritis, ſicut quidam eorum murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore. Hæc autem omnia in figura contingebant illis, ſcripta ſunt autem ad correptionem noſtram, in quos fines ſæculorum devenerunt.* Ex quibus conſtat, Apoſtolum eatenus dicere ea, quæ contigerunt in veteri Teſtamento, facta fuiſſe *in figura*, quatenus ex eis accipere poſſumus exemplar, ut vitam rectè formemus. Unde magis roboratur doctrina ſuprà tradita; nam illa quæ Apoſtolus recenſet, & affirmat contigiſſe in figura, fuerunt verè, & propriiſſimè peccata, neque id niſi ſtultus negabit: Ergo juſtorum præclara geſta, quæ in Scriptura referuntur, licèt dicantur contigiſſe in figura, fuerunt verè, & propriè opera virtutum, conſilia, aut vota, prout ipſa Scriptura ſignificat.

Qualiter antiqua dicantur futurorum figura.

Vazquez.

Retorquetur obiectio.

Fit ſatis tertiæ obiectioni.

Ad tertiam objectionem conſtat ex dictis *num.* 9. qualiter ut Chriſtus Dominus influat per modum principii, non requiritur quod tempore præcedat principiatum; influit enim per fidem in ipſum, per quam ipſius membra ei incorporantur: fides autem poteſt reſpicere Chriſtum & præſentem, & futurum, ut ibi explicuimus. Hac ratione eſt caput & fundamentum Eccleſiæ, licèt hæc illum tempore præceſſerit: eſt etiam author gratiæ, quamvis hæc data fuerit juſtis ante ipſius adventum; nam hæc omnia diſponebat, & operabatur Deus propter Chriſtum, & mediante fide illius. Et eodem modo fuit, & eſt author illorum votorum, & conſiliorum evangelicorum, quæ nonnulli obſervarunt in veteri Teſtamento; quia illa obſervabant cum fide in Chriſtum, & adjuti gratiâ, quam ipſis Deus propter Chriſtum diſpenſabat. Unde Chritus Dominus eſt quaſi ſol refulgens in medio annorum, & temporum, illuminans non ſolùm homines, quos poſt ſe habet, ſed quos habuit ante ſe, quanvis lucidiores gratiæ radios ad poſteriores diffundat, quia myſterium redemptionis ejus reſpiciunt præſens, atque perfectum.

Chriſti influxus in omni ſtatu.

Adde omnes illos, qui ante ſtatum Evangelicæ legis conſilia aliqua Evangelica, aut vota obſervarunt, vel egregia alia virtutum opera exercuerunt, ſe geſſiſſe in hoc negotio tanquam diſcipulos Chriſti Domini reſpicientes illum ut doctorem, & authorem illorum operum; quia illuſtrati divina fide, quâ ipſi incorporabantur, cognoverunt eum docturum, & conſulturum fore prædicta opera, volueruntque illa exequi ut à tanto doctore, & authore approbata: ſicut proportionabiliter ſe geſſerunt Apoſtoli, qui oculis, & auribus eandemmet doctrinam à Chriſto Domino præſenti perceperunt; ſupplebat enim fides in antiquis hujus præſentiæ defectum. Unde quatenus illo modo ſe habuerunt, ſpectarunt ad evangelicam legem, ut *num.*8. *&* 9. explicuimus, & poſſunt viri Apoſtolici, & Evangelici dici, eoſque ita appellant viri graves, ut Alcazar *cap.* 11. *Apocal. verſ.* 3. ubi ait: *Vita evangelicæ exemplum in nullo alio Prophetarum ità extat, atque eminet, ut in Elia, cujus vita non tam ex veteri Teſtamento Prophetam, quàm ex novo virum planè Apoſtolicum redolet.* Et ſimilia de Hieremia, Iſaia, Eliſeo, & quibuſdam valde perfectis proferunt Philaſtrius *lib. de hæreſ. hæreſ.* 61. Giſlerius *in cap.* 35. *Hierem.* & alii. Quæ doctrina tantùm abeſt, ut diminuat perfectionem legis evangelicæ, quod eam potiùs exaggeret, cùm illam aſſerat formam, & normam perfectionis in antiquis juſtis repertæ, ſimulque explicet, qualiter influxus Chriſti Domini in cauſando gratiam, & gratiæ effectus (cujuſmodi ſunt vota, & conſilia evangelica,) non fuerit reſtrictus ad poſteriora tempora, ſed univerſaliter ſe extenderit ad ſecula anteriora, viros perfectos formando per modum finis, & exemplaris.

Alcazar.

Philaſtr.

Giſlerius.

Nota.

DUBIUM

DUBIUM II.

Vtrum aliqui in Eccleſia ante legis evangelicæ ſtatum fecerint votum caſtitatis.

POſtquam oſtendimus aliquos ante legis evangelicæ tempus nonnulla conſilia obſervaſſe, votaque feciſſe, non determinando eorum numerum, & qualitatem, oportet ut ad magis ſpecialem conſiderationem deſcendamus. Et primò occurrit conſilium, & votum perpetuæ caſtitatis, de quo plures ob ejus magnam difficultatem dubitaverunt. Sermo autem erit de hoc voto præcisè quoad ſpeciem conſiderato; quod enim ante ſtatum legis Evangelicæ non habuerit eam ſolemnitatem, quam modò habet (undecumque proveniat,) hîc ſupponendum eſt: ſicut etiam, quod hoc dubium procedit facta ſufficienti humani generis propagatione, ſicut reipſa contigit longo tempore ante legis Evangelicæ ſtatum. Et cùm non pauca poſſint facilem hujus difficultatis deciſionem impedire, curabimus quæ faciliora ſunt præmittere, ut ad punctum præcipuum majori cum expeditione accedamus.

§. I.

Proponuntur tres concluſiones ad principalem reſolutionem præambula.

27. Prima concluſio. DIcendum eſt primò, in lege veteri, & ante ſtatum legis Evangelicæ non fuiſſe prohibitum obſervare caſtitatem, & cœlibem vitam ducere. D. Thom. Ita D. Thom. *in 4. diſt. 33. q. 3. art. 2.* ubi dicit: *Non peccaturum, qui in lege Moyſis ſervaret virginitatem, poſtquam jam multiplicatum eſt genus humanum.* Abulenſ. Abulenſis *in cap. 38. Levit. quæſt. 12.* Bellarm. Bellarminus *lib. de Monach. cap. 5.* ubi oppoſitam ſententiam dicit eſſe Lutheri in Epithalamio affirmantis Moyſem præcepiſſe omnibus Iudæis matrimonium, ita ut nullo modo licuerit in veteri Teſtamento carere uxore. Cui Bellarmin. reponit: *Quomodo igitur Elias, Heliſæus, Hieremias, Ioannes Baptiſta uxoribus caruerunt? Caruiſſe enim probat Hieronymus lib. 1. contra Iovinianum. Sed Lutherus hoc præceptum non in divinis literis reperit, ſed ex Rabinorum deliriis ſumpſit.* Sotus. Sotus *in 4. diſp. 30. quæſt. 2. art. 1.* Baſil. Pont. Baſilius Pontius *lib. 1. de Matrimon. cap. 19. n. 2.* Medina. Sylvius. Medina, & Sylvius *3. p. quæſt. 28. art. 4.* ubi Suarez. Suarez *diſp. 6. ſect. 1.* Vaſquez. Vazquez *diſp. 124. cap. 2.* Michael de Medina. Michael de Medina *de ſac. homin. cont. lib. 3. cap. 46.* & alii plures.

Fundamentum. Probatur concluſio deſtruendo ſimul fundamentum, quod pro parte contraria formari poſſet; quoniam nullum præceptum, vel naturale, vel poſitivum erat in veteri lege prohibens virginitatem, & obligans ad matrimonium: Ergo in veteri lege non erat prohibitum virginalem vitam ducere. Conſequentia eſt manifeſta, & antecedens quoad primam partem facilè oſtenditur; nam ſi aliquod præceptum Geneſ. 1. naturale daretur, maximè illud Geneſ. 1. *Creſcite, & multiplicamini, & replete terram:* hoc autem (eſto ſit præceptum naturale,) non obligat ſingula individua, aliàs nunc etiam obligaret: nec obligavit pro omni tempore, ſed quouſque humanum genus eſſet ſufficienter propagatum. Conſtat autem, quod tempore legis ſcriptæ, & ante legis Evangelicæ ſtatum jam humanum genus ſufficienter propagatum erat per infinitam hominum multitudinem: Ergo nullum præceptum naturale erat, quod tunc ſingulos homines obligaret ad vacandum generationi. Unde D. Hieronymus hoc jaculum Joviniani D. Hieron. elidens *lib. adverſus eum, in principio*, ait: *Neceſſe fuit prius plantare ſylvam, & creſcere, ut eſſet quod poſtea poſſet excidi* (utique ſtatus virginum,) *ſimulque conſideranda vis verbi, & replete terram: nuptiæ terram replent, virginitas paradiſum.*

Secunda etiam antecedentis pars probatur explicando loca, quæ ex veteri lege poſſunt opponi. Nam in primis illud Deuteron. 7. *Non* Deuter. 7. *erit apud te ſterilis utriuſque ſexus*, non importat præceptum, ſed quandam benedictionem temporalem, ut liquet ex verbis immediatè ſequentibus, *neque in hominibus, neque in gregibus tuis:* certum quippe eſt, quod pecoribus nequit præceptum imponi. Allegatur etiam illud Exod. 23. Exod. 23. *Non erit infœcunda, neque ſterilis in terra tua.* Sed iſta verba non important præceptum, quia nec ſterilitas poteſt prohiberi, nec fœcunditas imperari; cùm non proveniant ex hominis arbitrio, ſed aliunde. Quocirca ſolùm ſignificant temporalem quandam benedictionem, quam Deus conjugibus ſuam legem obſervantibus promittebat: quod magis liquet ex verbis immediatis, *Numerum dierum tuorum implebo*, ut ſignificetur utrumque eſſe Dei beneficium. Denique illud, quod *ex cap. 25. Deuter.* allegari Deut. 25. ſolet, *Maledictus qui non facit*, aut *qui non ſuſcitat ſemen in Iſraël*, minimè probat. Tum quia prædicta verba non habentur in verſione Septuaginta, nec in editione vulgata, licèt eadem, aut ſimilia ſoleant à Patribus referri, ut videre eſt apud D. Hieronym. *ſuper cap. 56.* D. Hieron. *Iſai.* & D. Auguſt. *lib. 14. contra Fauſtum, cap.* D. Auguſt. *ult.* Tum quia eo capite ſermo eſt de ſuſcitandò ſemine fratris defuncti, qui eſt caſus ſingularis, ob ſpeciale motivum. Imò verò ad hoc non imponitur præceptum fratri viventi, ſed jus dabatur viduæ, ut illum invitaret, prius quàm alteri nuberet, ut exponit Vazquez *diſp. cit.* Vazquez. *cap. 34.* Nullum ergo erat præceptum in veteri lege obligans ad nuptias, aut prohibens cœlibatum. Quæ reſolutio magis firmabitur ex dicendis pro ſequenti concluſione.

Nec illi contrarius eſt D. Thom. *3. p. q. 28.* 28. *art. 4. ad 1.* ubi ait: *Dicendum, quod quia videbatur* Aperitur mens D. *eſſe lege prohibitum non dare operam ad relinquendum ſemen ſuper terram, ideo non ſimpliciter,* Thomæ. *&c.* Et ſimilia habet *in 4. diſt. 30. quæſt. 2. art. 1. quæſtiunc. 1. ad 1. & libr. 3. contra gent. cap. 136. in fine.* Non, inquam, contradicit D. Thomas; quia illa verba, *videbatur eſſe lege prohibitum*, non ſignificant præceptum, quod revera eſſet in lege; ſed quod adeſſe cenſeretur ex communiori obſervantium prædictam legem modo, & proceſſu; communiter enim multifaciebant relinquere filios, ita ut vulgares ſterilitatem velut quandam maledictionem reputarent. Cæterùm S. Doctor noſtram, & communem ſententiam approbat *loco num. 17. cit.* cujus aliqua verba ibi dedimus, ſed integer textus ita habet: *Medium virtutum accipitur ſecundùm proportionem circunſtantiarum ad rationem; & quia*

tempus eſt una de circumſtantiis, non eſt inconveniens aliquid eſſe illicitum uno tempore, quod eſt licitum, & ſtudioſum, ſi in alio tempore fiat. Et ideo ſi in tempore, in quo Deus ad multiplicationem generis humani, vel cultus divini inſiſtere volebat operi conjugali, aliquis proprio motu incorruptionem ſervaſſet, à crimine non excuſaretur. Sed poſtea facta multiplicatione generis humani, & locupletato ſatis divino cultu, certè non peccaſſet virginitatem ſervans vel in lege Moyſis, vel in ſtatu naturæ integræ: nec feciſſet contra præceptum, quia multiplicatio poterat fieri per alios; ſed ſupra præceptum. Et conformiter ad hanc doctrinam *in eodem 4. diſt.49. quæſt.5.art.3. quæſtiunc.1. ad 1.* affirmat, quod eo tempore, in quo populus Dei propagandus erat, non erat omnino laudabile abſtinere, *nec tali propoſito ſpeciale præmium redderetur, niſi ex divino proceſſiſſet inſtinctu, ut creditur de Hieremia, & de Helia, quorum conjugia non leguntur.* Et quod hæc fuerit propria S. Doctoris ſententia, convincitur ſigno moraliter evidenti, quia fideliſſimi D. Thomæ diſcipuli Sotus, Medina, Nazarius, Gravina, & alii noſtram aſſertionem docent: quod non facerent, ſi eſſet contra Angelicum Præceptorem. Nec contemnenda eſt interpretatio Ferrarienſis, qui *loco citato ex lib. 3. contra Gentes*, diverſa Divi Thomæ teſtimonia conciliat hoc modo: *Reſpondetur, quod de tempore legis Moyſis dupliciter loqui poſſumus, aut ſcilicet quantum ad tempus ſequens ſufficientem multiplicationem fidelium, aut quantum ad tempus in quo neceſſe erat multiplicari fideles per carnalem generationem, nondum facta ſufficienti multiplicatione colentium Deum. Primo modo intelligitur, quod dicitur in 4. Sent. Vnde ait ibidem, quod facta multiplicatione colentium Deum ſufficienti, non peccaſſet virginitatem ſervans, etiam tempore Moyſis. Secundo modo intelligitur, quod dicitur hoc loco. Vnde & hic ait, quod non expediebat ab actu generationis abſtinere, quando neceſſaria erat multiplicatio generationis propter paucitatem fidelis populi, ut fuit in veteri Teſtamento: intellige quantum ad aliquod tempus veteris Teſtamenti.*

Adhibita explicatio fulcitur. *Sotus. Medina. Nazar. Gravina. Ferrarienſ.*

19. Secunda concluſio.

Dicendum eſt ſecundò, aliquos in veteri Teſtamento, ſive ante legis Evangelicæ ſtatum obſervaſſe caſtitatem, & vixiſſe in cœlibatu. Sic docent omnes ferè Authores *num. 17.* relati, qui aſſertionem ibi propoſitam communiter confirmant exemplo ſanctorum virorum, qui in Teſtamento veteri caſtitatem cuſtodierunt: & de Elia, & Hieremia expreſsè affirmat D. Thomas, ut vidimus *num. præcedenti*. Concluſio hæc à fortiori conſtabit ex infra dicendis *n.22.* nunc verò breviter probatur teſtimoniis Sanctorum Patrum, & gravium Doctorum; nam D. Hieronym. *in epiſt. ad Euſtochium*, ait: *Virgo Elias, virgo Eliſæus, virgines filii Prophetarum.* D. Epiphan. *in lib. ſive ſermone Ancoratus*, ait: *Elias erat in virginitate, ut prærogativâ virginitatis immortalitatem prædicaret mundo.* D. Ambroſ. *lib.1. de Virg.* circa initium: *Dicet aliquis, Sed etiam Elias nullius corporei coitus fuiſſe permixtus cupiditatibus invenitur. Ideo ergo curru raptus ad cœlum, &c.* D. Joannes Chryſoſtomus *lib. de virginit. cap.79.* ait: *Etenim qua re, ſodes, ab Angelis differebant Elias, Eliſæus, Ioannes, germani hi virginitatis amatores? Nulla niſi quod mortali natura erant obſtricti. Cætera ſi quis accuratè inquirat, nihilo illis deterius effectos inveniet.* D. Joannes Damaſcenus *lib.4. de fide, cap.25.* inquit: *Elias denique ille ignem ſpirans auriga, ac cœlipeta, an non cœlibatum amplexus eſt, ejuſque virtutem humana conditione præſtantior evectio comprobavit?* S. Petrus Paſchaſ. *in lib. contra Mauros, num.267. pag.189.* ſic: *Quia Elias fuit genitus, & non genuit, ſed incorruptus, & virgo permanſit, levatus fuit in Paradiſum, &c.* S. Althelmus *in carmine de laude virginum, ad Maximam Abbatiſſam, tom. 8. Biblioth. SS. PP.* loquens de Elia inquit:

Fundamentum. *D. Hieron. D. Epiphan.* Elias Virgo. *D. Ambroſ. D. Chryſoſt. D. Ioan. Damaſc. S. Petrus Paſchaſius. S. Althelm.*

Virgo ſacer fuerat, famâ per ſecula notus:
Plurima quapropter terris miracula geſſit,
Atque arcana Dei verbis oracula prompſit.

Et poſt pauca ita loquitur de Eliſæo:

Sic quoque famoſis decoravit ſecula ſignis
Virgineo flagrans Heliſæus flore Propheta.

Et de eodem Eliſæo hymnus ab Eccleſia Romana pro ejus feſto approbatus ſic habet: Hymnus.

Eliſæus namque virgo planè permanens
Beatis cœli coæquatur Angelis,
Qui praves carnis motus ſcivit premere,
Et mentem puram Chriſto novit gerere.

Prolixum nimis foret ſingula teſtimonia expendere; & ideo ſatis fuerit vel nomina Patrum recenſere apud graves Authores. Cornelius à Lapide *3. Reg. cap.17. verſ.2.* inquit: *Eliam perpetuam coluiſſe virginitatem, conſentiunt Patres, ſcilicet Hieronym. lib.1. contra Iovinian. & ad Euſtochium de cuſtod. virginit. Ambroſ. libro primo de virginit. Idem aſſerit Chryſoſtom. lib. de virgin. tom.5. S. Ephrem non uno loco. Virgines quoque, vel cœlibes fuiſſe Eliſæum, cæteroſque Eliæ diſcipulos, non eſt dubium.* Suarez *num.17.* relatus, inquit: *Multi viri ſanctiſſimi in illa lege virginitatem ut meliorem coluerunt, ut de Ieremia, Elia, & aliis teſtatur Ignatius epiſtol. ad Philadelph. & de Elia Ambroſius lib.1. de Virgin. in principio. Quibus adjungit tres pueros Damaſcenus lib.4. cap.25. ubi eleganter de Danielis corpore dicit, ita fuiſſe virginitate ſolidatum, ut beſtiarum dentes illi infigi nequiverint. Quod etiam notavit Hieronym. lib.1. contra Iovinian. qui in prologo ſuper Ieremiam illum virginibus annumerat. Et de Ioanne Baptiſta conſtat, virginitatem ſervaſſe; & tamen vir eximiæ ſanctitatis, & perfectionis a Iudæis eſt habitus. Quod etiam de Iacobo fratre Domini notat Epiphan. hæreſ.30. dicens illo tempore etiam Iudæos virginitatem magnificaſſe. Adde ex Ioſepho lib.13. antiq. cap.8. & lib.2. de bello Iudaico, Eſſenos in magna ſanctitatis æſtimatione inter Iudæos fuiſſe, inter alia eo quòd perpetuam caſtitatem ſervarent. Nec Auguſtinus unquam hoc negavit.* His addimus Tertullian. *lib. de Monogamia, cap. 8.* D. Gregorium Magn. *homil.29. in Evang.* S. Antiochum *homil.21. de Virgin. in principio tom.7. Biblioth.* D. Gregor. Nyſſen. *homil. 7. in Cantic.* D. Iſidorum *lib.2. Officiorum, cap 18.* Rabanum *ſuper 1. ad Timoth. cap.23.* Caſſianum *lib.1. de inſtit. Monach cap.1.* Gloſſ. Ordin. *in cap.35. Ierem.* Anaſtaſium Synaït. *lib. quæſtion. quæſt.66.* & alios plures, ut meritò Gaſpar Sanchez *lib. 3. Reg. cap.17. n.6.* loquens de Magno Elia dixerit: *Virginitatem coluiſſe perpetuam, communis eſt veterum Patrum, conſtanſque ſententia.*

Cornel. à Lap. Suarez. Tertul. D. Gregor. Magn. S. Antioch. D. Greg. Nyſſen. D. Iſidor. Raban. Caſſian. Anaſtaſ. Sinait. Gaſpar Sanchez.

Et licèt noſtræ aſſertionis veritas, cùm ad factum, & hiſtoriam pertineat, potiùs probari debeat fidelium teſtium dictis (quæ jam dedimus,) quàm ingenii diſcurſu; poteſt nihilominus motivo ſatis rationabili, & prudenti ſuaderi. Etenim in antiqua lege non erat prohibitum obſervare caſtitatem, ut *num.17.* ſtatuimus. Aliunde verò viri perfectiſſimi fide illuſtrati facilè 20. Probatur eadem aſſertio.

Digitized by Google

facilè cognoſcere potuerunt, vitam cœlibem commodiorem eſſe ad contemplationem, & intimam cum Deo familiaritatem præ conjugali vita; cùm hæc afferat plures curas, quæ licèt honeſtæ, animum diſtrahunt à jugi, & pacifico contemplationis ſilentio, juxta illud Apoſt. 1. ad Corinth. 7. *Volo autem vos ſine ſolicitudine eſſe. Qui ſine uxore eſt, ſolicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cùm uxore eſt, ſolicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt.* Ergo valde credibile apparet, aliquos viros ſanctiſſimos, præſertim ſolitudini, & contemplationi deditos, ut fuerunt Elias, & Eliſæus, & eorum diſcipuli (de quibus loquitur Apoſtol. ad Hebr. 11. *Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, in ſolitudinibus errantes, in montibus, & ſpeluncis, & in cavernis terræ,*) vitam continentem duxiſſe, & perpetuam coluiſſe caſtitatem. Præſertim cùm Scriptura nullibi ſignificet eorum conjugia, ſed magis converſationem ab uxoribus remotam.

1. ad Cor. 7. — *Ad Hebr. 11.*

Roboratur. Confirmatur exemplo Sibyllarum, quæ ſtudium contemplationis, & futurarum rerum notitiam conjunxerunt cum virginitatis flore, ut meritò D. Hieronym. *lib. 1. contra Iovinian. c. 26.* dixerit: *Quarum inſigne virginitas eſt, & virginitatis præmium divinatio.* Non enim ſe exiſtimarunt tam ſublimibus præſenſionibus idoneas, niſi à conjugali ſolicitudine, ac maritali ſubjectione animas, & corpora ſubducendo. Cùm ergo viri illi ſanctiſſimi ſacratiori contemplationi ſe dicaverint, & ſublimiori fidei radio reſperſi fuerint, credibile valde eſt, quod ſimilem, hoc eſt omninò caſtam duxerint vitam.

D. Hieron.

21\. Tertia concluſio. Dicendum eſt tertiò, licitum fuiſſe ante evangelicæ legis ſtatum vovere caſtitatem, & virginitatis propoſitum voto firmare. Hanc concluſionem docent omnes Authores *num. 22.* referendi, & ex aliis Vaſquez *ubi ſuprà, c. 2. num. 15.* ubi ait: *Pro certo habeo, nullum fuiſſe in lege veteri præceptum dandi operam filiorum generationi; quinimò laudabilius fuiſſe, ſicut nunc etiam eſt, caſtitatem, & virginitatem colere, & Deo dicare.*

Vaſquez.

Fundamentum. Probatur facilè ex dictis; nam in lege veteri licitum erat ducere vitam cœlibem, nec ullo præcepto obligabantur homines ad matrimonium, ut in prima aſſertione ſtatuimus: aliunde verò viri quidam ſanctiſſimi cognoverunt ſtudium caſtitatis eſſe bonum melius, quàm matrimonium, ut conſtat ex ſecunda concluſione: Ergo in lege veteri licitum erat emittere votum caſtitatis. Suadetur conſequentia, quia licitum eſt in aliquo ſtatu vovere illud, quod in tali ſtatu non prohibetur, ſed licet, apparetque majus bonum, ſicut in præſenti ſtatu licitum eſt vovere caſtitatem, quia in hoc ſtatu eſt licita, & melior quàm matrimonium.

Cõfirmatio prima. Confirmatur primò ex Scriptura, quæ ſupponit hoc caſtitatis votum fuiſſe eo tempore licitum, quidquid ſit, an ab aliquibus factum fuerit; nam *Num. 6.* dicitur: *Vir, ſive mulier, cùm fecerint votum, ut ſanctificentur, & ſe voluerint Domino conſecrare.* Quo loco materiam voti fuiſſe caſtitatem, haud obſcurè conſtat ex tranſlatione Septuaginta, ſecundùm correctionem Sixtinam, quæ ſic habet: *Vir, aut mulier quicumque magnum voverit votum purificandi puritatem Domino.* Ubi Auguſtinus Eugubinus *in recognit. veteris Teſtam. ad Hebraic. verit. num. 6.* obſervat, *vovere votum purificandi puritatem Domino*, idem valere, ac *vovere caſtitatem Domino.*

Num. 6. — *Auguſt. Eugub.*

Et in hoc ſenſu D. Joannes Damaſcen. *lib. 4. de fide, cap. 25.* dixit: *An non denique lex ingens votum caſtitatem nuncupavit?* Licitum ergo erat in ea lege caſtitatem Deo promittere.

D. Ioan. Damaſc.

Confirmatur ſecundò, & luculenter ex Abulenſi *in cap. 30. Numer. quæſt. 21.* ubi apertè tradit, mulieres veteris Teſtamenti, quæ erant ſui juris, *potuiſſe vovere continentiam perpetuam.* Et deinde *quæſtione ſequenti*, ait: *Quæretur amplius, an iſta puella in veteri Teſtamento poſſet vovere obſervare virginitatem, cùm eſſet in patris poteſtate? Reſpondendum eſt, non eſſe dubium, quod poſſit vovere: ſed an votum teneret, ſi pater ſciret, & repugnaret, eſt difficultas. Non enim erat aliquid illicitum virginitas in veteri Teſtamento, cùm aliqui viri, & fœmina eam obſervarent, ut ſuprà declaratum eſt. Dicet aliquis, quod puellæ poterant vovere virginitatem tunc etiam invitis parentibus. Reſpondeo hoc non ſtare.* Quod probat, & ſtatim ſubdit: *Ideo diſtinguendum eſt, quia cùm puellæ ſic emitterent votum virginitatis, aut pater ſciebat, aut non. Si autem neſciret, tenebantur puellæ ſemper obſervare votum, quouſque patres ſcirent, & repugnarent; & ſi contrairent, habebantur tanquam violatrices votorum. Si autem pater cognoviſſet votum, aut repugnabat, aut non. Si non repugnabat, tenebantur puellæ obſervare votum, & erat jam ſimpliciter validum, nec poterat pater poſtea contraire, &c.* Quam reſolutionem colligit Abulenſis ex Scripturæ veteris Teſtamenti legibus, & principiis, ex quibus proinde conſtat non fuiſſe eo tempore illicitum vovere Deo caſtitatem. Videamus jam, utrum aliqui eo tempore hoc votum fecerint, quod eſt principale punctum præſentis dubii.

Secunda. Abulenſ.

§. II.

Reſolutio præcipuæ difficultatis.

Dicendum eſt quartò, aliquos in Eccleſia ante legis Evangelicæ tempus emiſiſſe votum caſtitatis. Hanc aſſertionem docent Abulenſis, Sotus, Chaſſanæus, Jodocus Clictovæus, Trithemius, Carthagena, Gravina, Vincentius Baronius, Petrus Valderrama, Tenas, Boulduc, Camartus, Honuphrius Saltus, Joannes Coſterus, Joannes Suarez, Salianus, Joſephus de Siguenza, Ferdinandus Velloſillo, Claudius Eſpenceus, Alphonſus Mendoza, & alii plures, quorum loca, & formalia verba infra dabimus, & præcipuè *num. 31.* Eandem aſſertionem tuentur communiter Doctores noſtri Ordinis, ut ſuperfluum ſit eos in particulari referre. Videantur tamen Joannes Hieroſolym. *in lib. de inſtitutione Monach. cap. 34.* Thomas Vualdenſis *de Sacrament. tom. 3. tit. 9. cap. 89. & 90.* Michael Muñoz *in propugn. Eliæ, lib. 2. titulo 1. cap. 2. articulo 5.* Sylveyra *tom. 1. in Evangel. lib. 2. cap. 1. quæſtione 10. & opuſcul. 3. reſolutione 3. quæſtione 8. cum ſequent.* Lezana *tom. 1. Annal. in apparatu, cap. 4. num. 20.* Thomas Aquinas *de Patriarchatu Eliæ, part. 3. ſect. 3.* Franciſcus Bonæ ſpei *de Conceptione Virginis, diſputatione 3.* Vuaſtelius *libro primo Vindiciarum, ſect. 5. articulo 3.* Thomas à Jeſu *ſuper Regulam Carmelitarum, prima parte, cap. 2.* Franciſcus à Sancta Maria *in Hiſtoria Prophetica, per totam, & in Apologia, propoſit. 1.* Antonius à Spiritu ſancto *in tractatu de Primatu Eliæ, à num. 60.* & alii, quos per totam diſputationem referemus. 22.

Quarta concluſio. Abulenſ. Sotus. Chaſſanæus. Iodocus Clictov. Trithem. Carthag. Gravina. Vincent. Baron. P. Valderrama. Tenas. Boulduc. Camartus. Honuphr. Salt. Ioan. Coſterus. Ioan. Suar. Salianus. Ioſeph. de Siguenza. Ferdinand. Velloſil. Claudius Eſpenceus. Alphonſ. Mendoza. Ioan. Hieroſ. Th. Vuald. Michael Muñoz.

Poteſt

Digitized by Google

Ratio fundamentalis.

Poteſt hæc aſſertio probari ratione deſumpta ex hactenus dictis; quoniam aliqui viri ſanctiſſimi in veteri Teſtamento obſervarunt perpetuam caſtitatem: Ergo illam obſervarunt ex voto. Antecedens conſtat ex dictis *num.* 19. Conſequentia autem (quæ ex vi formæ non multùm videtur urgere,) probatur efficaciter juxta ſubjectam materiam; nam ideo viri illi ſanctiſſimi obſervarunt perpetuam caſtitatem, quia cognoverunt eam in tali lege eſſe licitam, & majus bonum, quàm matrimonium: atqui etiam cognoverunt licitum eſſe votum caſtitatis, ut liquet ex dictis *num.* 21. cognoverunt etiam opus ex voto factum eſſe majoris perfectionis, & meriti quàm ſi abſque voto fieret; & propterea frequenter emittebant vota circa alias materias, ut oſtendimus *num.* 13. Ergo non utcumque obſervarunt caſtitatem, ſed voto ad ejus cuſtodiam ſe ligaverunt. Quo diſcurſu utitur Ovand. Doctor Ordinis Seraphici *in 4. diſt. 3. prop.* 8. ubi ait: *Notum erat Iudæis, tam ex lege, quàm ex Prophetis, tam exemplo Iacob Geneſ.* 28. *quàm multorum, quod vota Deo placebant, & quod idem opus factum ex voto erat laudabilius, utpote procedens ex voluntate magis firmata in bono. Notum etiam erat eis, Deo placere virginitatem, & caſtitatem, alioquin non illam ſervaſſent. Imò ex Iſaia 56. habetur laus eunuchorum ſupra conjugatos, eorum videlicet, qui ſe caſtraverunt voluntate ſua propter regnum cælorum: Non dicat eunuchus, &c. Et Sapient. 3. Felix ſpado, qui non operatus eſt per manus ſuas iniquitatem; dabitur enim ei fidei donum, &c. Quare igitur ante adventum Meſſiæ non ſe conformarent per votum etiam illis, qui caſtitatem, & virginitatem ſervaturi erant poſt Meſſiam?* Eodem modo diſcurrit Franciſcus Coſterus ſacræ Societatis Ieſu *ſuper Evang. in Dominic. 1. poſt Nativit.* ubi hæc habet: *Sciebant ex lege vidualem pudicitiam eſſe Deo admodum gratam, intelligebant quoque opus pium ex voto factum longè melius eſſe, Deoque magis placere, quàm ſi illud ſine voto fieret: & hoc ſciebant viduæ veteris Teſtamenti, & pudicitiam ſuam vovebant Deo, ut tota illius eſſent.*

Ovand.

Fr. Coſter.

Confirmatio.

Confirmatur, quia licèt abſolutè non repugnet obſervare perpetuam caſtitatem abſque voto, nihilominus connaturalius eſt, quod qui caſtitatem perpetuam obſervare ſtatuunt, ad id ſe voto obligent; quippe ad hujuſmodi continuam obſervantiam requiritur voluntas ſatis firmata, & quaſi immobilis facta circa tale bonum; & hæc firmitas, ubi non adeſt alterius legis obligatio, eſt per votum, ut declarat D. Th. *in 2. 2. quæſt.* 88. *art.* 4. *& opuſc.* 18. *cap.* 12. Unde D. Auguſtin. *epiſt. ad Armentarium*, de votis agens inquit: *Felix neceſſitas quæ te ad meliora compellit.* De quo plura diximus *tract. præced. diſp.* 5. *à num.* 170. Atqui viri aliqui ſanctiſſimi in veteri Teſtamento obſervarunt perpetuam caſtitatem, idque non fortuitò, aut præter intentionem, ſed quia illam ſedulò elegerunt tanquam majus bonum, unde à Sanctis Patribus plurimùm laudari meruerunt, ut *num.* 19. vidimus. Ergo voto ſe adſtrinxerunt ad caſtitatem obſervandam. Probatur conſequentia, quia in hominum geſtis credendum eſt, illum modum obſervatum fuiſſe, qui in talibus factis, per ſe loquendo, connaturaliter, & communiter intervenire ſolet; oppoſitum enim eſſet divinare, & ſupra hiſtorias ſentire.

D. Thom.

D. Auguſt.

23. Urgetur exemplo deſumpto ex Suarez *tom.* 2. *in 3. p. diſp.* 24. *ſect.* 6. ubi cum communi ſententia ſtatuit D. Joannem Baptiſtam fuiſſe virginem, & deinde ſubdit: *Quæret vero fortaſſe aliquis, an Ioannes non ſolùm virgo fuerit, ſed etiam virginitatem ſuam Deo voto conſecraverit? De hoc nihil invenio à veteribus ſcriptum; ſatis tamen piè, & probabiliter affirmare poſſumus: quoniam ab infantia ſe totum Deo conſecravit, vitamque cælibem ac ſolitariam perpetuò agere decrevit: Ergo veriſimile eſt hoc ſuum propoſitum voto firmaſſe, ut immobilius eſſet, & Deo gratius. Neque id omninò intactum Patres reliquerunt, ſed indicant potiùs, cùm dicunt Ioannem monaſticam vitam egiſſe, ac monachorum principem fuiſſe.* Hæc prudentiſſimè Suarez: Quæ poſſunt Eliæ, Eliſeo, aliiſque viris perfectiſſimis veteris Teſtamenti, de quibus *num.* 19. in hunc modum applicari: Satis piè, & probabiliter affirmamus D. Joannem virginitatem ſuam Deo voto conſecraſſe, quia ſe totum Deo conſecravit, & vitam cœlibem, & ſolitariam agere decrevit, & quia Patres dicunt, Ioannem monaſticam vitam egiſſe, ac monachorum principem fuiſſe: Sed Elias v. g. eodem proportionabili modo ſe habuit ac B. Joannes, ſiquidem ſe totum Deo conſecravit, & vitam cœlibem, & ſolitariam egit; & Patres dicunt Eliam monaſticam duxiſſe vitam, fuiſſeque monachorum principem: Ergo ſatis piè, & probabiliter affirmamus, Eliam virginitatem ſuam Deo voto conſecraſſe. Minor partim conſtat ex dictis *num.* 19. ſed fuſiùs conſtabit ex dicendis à *num.* 88. Modò ſatis ſit audire D. P. Chryſ. *ſerm.* 88. ubi ait: *Ioannes ergo Eliæ venit in ſpiritu, & in eius virtute graditur, qui totum victu, veſtitu, honore, caſtitate, abſtinentia & omnibus Eliam virtutibus repræſentat.* D. Iſidor. *lib.* 2. *de orig. offic. c.* 15. ubi ait: *Huius propoſiti* (nempe vitæ monaſticæ) *princeps Elias, & diſcipulus eius Eliſeus fuerunt, ſive alii Prophetæ, qui habitabant in ſolitudine, urbibuſque relictis faciebant ſibi caſulas prope fluenta Iordanis. Huius deinde propoſiti Ioannes author extitit, &c.* D. Bonavent. *in cap.* 1. *Luc.* inquit: *Propter nimiam conformitatem Ioannes dicitur Elias.* Et Cornelius à Lapide *ſuper Malach. cap.* 4. *verſ.* 5. ait: *Conſtat ſimillimos in officio, zelo, prædicatione, ſanctitate fuiſſe, & fore Eliam, & Ioannem, quocirca unus ſortitur nomen alterius.* Sicut ergo ex modo vivendi D. Joannis ſatis piè & prudenter colligitur, eum coluiſſe virginitatem, non utcumque, ſed ex voto: ita ſatis piè, & probabiliter idem affirmamus de Magno Elia.

Roboratur exemplo Baptiſtæ. Suarez.

D. P. Chryſ.

Ioannes ſimulachrum Eliæ.

D. Iſidor.

D. Bonav.

Corn. à Lap.

Præcluditur evaſio.

Nec videmus, quam convenientem rationem diſparitatis inter Joannem, & Eliam potuerit Suarez invenire, niſi quod Joannis votum ſuppoſuit tempore B. Virginem voviſſe caſtitatem, & conſequenter ex eo, quod Joanni tribuamus hoc votum, nihil B. Virgini deperit de primatu. Quod aliter contingeret, ſi Elias in veteri Teſtamento caſtitatem voviſſet; tunc quippe B. Virgo non prima iſtud votum nuncupaſſet.

Suarez.

Nota.

Sed hanc diſparitatem infirmare nos docuit ipſe Suarez *eodem tom. diſp.* 6. *ſect.* 3. ubi propoſitis teſtimoniis graviùm Doctorum, qui dicunt aliquos ante B. Virginem voviſſe caſtitatem, ait: *Ad has obiectiones nihil habeo quod reſpondeam, niſi rem hanc eſſe incertam, & non admodum ad Deiparæ laudes pertinere. Quod enim ipſa perfectum votum virginitatis emiſerit, ad perfectionem eius pertinet; quod verò ante ipſam nullus hoc fecerit, ad eius commendationem non admodum refert.*

Digitized by Google

Sicut ad Deiparæ laudes pertinet, quod Deum ex perfectiſſima charitate dilexerit; ſed quod nemo ante illam Deum dilexerit ex charitate, ad Virginis commendationem non refert: certum quippe eſt, plures ante B. Virginis tempus Deum ex charitate dilexiſſe; ut conſtat ex dictis *n.5.* Sed difficultatem hîc tactam operoſiùs diluemus *n.35.*

§. III.

Eadem reſolutio fundatur in Scriptura.

24. Aliud urgens fundamentum.

Licèt motivum proximè propoſitum inefficax non ſit, ſed declaret votum caſtitatis non repugnaſſe in antiqua lege; quia tamen aliquis dicet rem, quam diſcutimus, hiſtorialem eſſe, & ad factum pertinere, firmandamque proinde eſſe non tam diſcurſu, quàm teſtimoniis; idcirco oportet huic probationis generi inſiſtere. Probatur ergo concluſio ex Iſaï. *cap.56.* ubi dicitur: *Non dicat eunuchus, Ecce ego lignum aridum. Quia hæc dicit Dominus eunuch is: Qui cuſtodierint ſabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum, dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, &c.* Pro cujus textus intelligentia obſervandum eſt primò, ſermonem in eo loco eſſe de eunuchis ſpiritualibus, ut docent D. Hieronym. & D. Cyrillus ad eundem locum, D. Baſilius *lib. de vera virginit.* D. Ambroſ. *in exhortat. ad virg.* D. Auguſt. *lib.4. contra Fauſtum, cap. ult.* & communiter alii Patres, & graves Interpretes. Unde Bellarmin. *lib. de Monach. cap.9.* referens interpretationem Petri Martyris, qui locum detorquebat ad veros eunuchos, qui infelices reputabantur apud Iudæos ob defectum prolis, ſubdit: *Sed hæc expoſitio facilè refelli poteſt. Primò quia contraria eſt antiquis, ſanctiſſimis, ac doctiſſimis Patribus, Baſilio, Cyrillo, Ambroſio, Hieronymo, Auguſtino, Gregorio, quibus in re dubia multo tutiùs credi poteſt, quàm uni apoſtatæ, qui mavult Rabinos Iudæorum, quàm ſanctos Patres Eccleſiæ ſequi.*

Iſai. cap.56. — D. Hieron. D. Cyrillus. D. Baſil. D. Ambroſ. D. Auguſt. — Bellarm.

Eunuchi ſpirituales in lege veteri.

Deinde obſerva, quod ut quis dicatur ſpiritualis eunuchus, non ſufficit quod caſtitatem obſervet, ſed requiritur, quod voto ſe obliget ad caſtitatem ſervandam. Ut enim ipſe Bellarminus *eodem lib. cap.23.* expendens verba Chriſti Domini Matth.19. *Sunt eunuchi qui ſe caſtraverunt propter regnum cœlorum*, optimè ponderat: *Ipſa eunuchorum appellatio perſpicuè indicat votum; non enim eſt eunuchus, qui ſolùm continet, ſed qui non poteſt non continere.* Quæ neceſſitas, & impotentia in eunuchis ſpiritualibus non eſt per naturæ vitium, ſed per voti obligationem.

Formatur ratio.

Ex his firmatur aſſertio in hunc modum; nam Deus in veteri Teſtamento promittit præmium eunuchis ſpiritualibus, ut conſtat ex loco citato Iſaïæ, & Patrum expoſitione: erant ergo in veteri Teſtamento aliqui ſpirituales eunuchi; ſed ut quis dicatur eunuchus ſpiritualis, requiritur quod obſervet caſtitatem ex voto, ut proximè prænotavimus: Ergo aliqui in veteri Teſtamento caſtitatem ex voto obſervarunt, atque ideo fecerunt votum illius. Idemque argumentum formari poteſt ex verbis Sapient. cap.3. *Felix ſpado, qui non operatus eſt per manus ſuas iniquitatem, nec cogitavit contra Deum nequiſſima; dabitur enim ei fidei donum electum, &c.* Nam eandem vim, ac ſignificationem habent, ac locus Iſaïæ, ut obſervant D. Hieronym. *Iſai. 56.* Bellarmin. *ubi ſuprà, cap.9.* & alii.

Sapient. 3. — D. Hieron. Bellarm.

25. Effugium.

Reſpondebis, quod licèt prædictæ loquutiones in Scriptura Teſtamenti veteris inveniantur; nihilominus earum ſenſus non eſt referendus ad perſonas veteris Teſtamenti, ſed novi, ad homines videlicet, qui in lege Evangelica emittunt votum caſtitatis; his enim rectè adaptantur verba Chriſti Domini proximè relata, & de eis loquuntur Sapiens, & Iſaïas.

Præcluditur. — Tertul.

Sed hanc reſponſionem (quæ aliàs voluntaria eſt, & petit principium,) validè evertunt teſtimonia allegata. Unde antiquiſſimus Tertullianus *in libr. de Monog. cap.8.* affirmat Chriſtum habuiſſe Moyſem, & Eliam ſuæ transfigurationis comites ob caſtitatis inſignia. *Moyſem*, inquit, *& Eliam ſecum mavult, alterum* (nempe Moyſem) *monogamum, alterum* (videlicet Eliam) *ſpadonem.* Obſervatque ejus Scholiaſtes Pamelius *ad cap.9. de cultu fœmin. & ad cap.6. lib.1. ad uxorem*, quod *qui ſe ſpadonatui adſignant, eoſdem voluntarios ſpadones nuncupat. Quod ad votum continentiæ haud dubiè pertinet virorum.* D. Epiphan. *lib.2. hæreſi 63.* ait: *Elias, & Eliſeus, & Ioannes, qui per magnam hanc formam imitationis Angelorum, rectè ſecundum Evangelicam Domini ordinationem ſeipſos propter regnum Dei caſtraverunt.* De S. Ephrem inquit Salianus *tom.4. anno 3123.* *S. Ephrem Syrus Eliam, & Eliſeum, & Apoſtolum Paulum in eorum numero recenſet, qui ſe caſtraverunt propter regnum Dei.* D. Anaſtaſius Synaïta *in quæſtionib. ſacræ Scripturæ, quæſt.66.* ait: *Eunuchi qui ſe caſtraverunt propter regnum cœlorum, hi ſunt præclari Apoſtoli, atque deinceps fuerunt virgines, & monachi, Ioannes quidem, & Iacobus filii Zebedæi, & poſt illos quot millia monaſticam vitam agentia, ſicut Elias, & Daniel in veteri Teſtamento.* Ioannes Hieroſolym. *lib. de inſtit. monac. cap.34.* agens de filiis Prophetarum, ait: *Seipſos Deo per virginitatem perpetuam ſponte dedicantes, caſtraverunt prorſus venereis voluptatibus ſuas mentes.* Ergo juxta horum Patrum ſententiam fuerunt in veteri Teſtamento aliqui eunuchi ſpirituales, quibus proinde verba Iſaïæ, & Sapientis optimè adaptantur, unde non ſunt limitanda ad ſolos novi Teſtamenti eunuchos, ſed omnes comprehendunt in quolibet fuerint ſtatu.

Pamelius. — D. Epiphan. — Salianus. — D. Anaſtaſ. Sinaït. — Ioannes Hieroſolym.

Roboratur fundamentum.

Confirmatur, quia de illis eunuchis loquitur Iſaïas, quos Chriſtus Dominus laudat illis verbis: *Sunt eunuchi qui ſe caſtraverunt propter regnum cœlorum*; ut obſervat D. Baſilius *in lib. de vera virginit. prope finem*, & D. Auguſt. *lib. de ſancta virginit. cap.24.* eſſeque communem Patrum ſententiam, affirmat Michaël de Medina *de ſacror. homin. continentia, lib.3. cap.32.* Sed verba Chriſti ſignificant, exprimuntque aliquos tempore antecedenti ſe ſpiritualiter caſtraſſe; hanc enim vim habet illud verbum de præterito *caſtraverunt*: Ergo tempore antecedenti dabantur aliqui ſpirituales eunuchi, & hos proinde comprehendunt etiam verba relata Iſaïæ. Quod rectè obſervavit Salianus *tom.3. anno 3031. ſchol.1.* ubi ait: *Videtur Dominus non de re tantùm futura, ſed jam uſitata loqui; nam octingentis, & amplius annis dixerat Iſaïas 56. Non dicat eunuchus, &c.*

D. Baſil. D. Auguſt. — Michaël de Medina. — Salianus.

26. Alia evaſio.

Nec ſatisfacit, ſi iterum reſpondeas, quod cùm nomen eunuchi refertur ad perſonas veteris Teſtamenti, ſolùm denotat eas obſervaſſe caſtitatem, non verò ex voto; quia illud primum ſufficit, ut aliquo modo appellentur eunuchi.

Non,

Digitized by Google

Confutatur. Non, inquam, hoc ſatisfacit. Tum quia eſt reſponſio voluntaria, & petit principium. Tum etiam, quia eunuchus non eſt qui continet, ſed qui non poteſt non continere, ut ſuprà vidimus ex Bellarmino; quæ impotentia in ſpiritualibus eunuchis provenit ex voto, quo ſe abdicant poteſtate contrahendi: cùm ergo Patres dicant aliquos homines veteris Teſtamenti fuiſſe ſpirituales eunuchos, palam ſequitur, quod ſenſerint eoſdem fuiſſe caſtos ex voto. Tum prætera, quia Patres eodem modo dicunt Eliam, & Eliſæum fuiſſe eunuchos, quo id affirmant de quibuſdam Apoſtolis, ut liquet ex teſtimoniis relatis: Sed certum eſt, illos Apoſtolos obſervaſſe caſtitatem ex voto: Ergo idem dicendum eſt de Elia, & Eliſæo. Tum denique, nam Bellarminus, & alii, qui controverſias contra hæreticos ſcribunt, inde probant votum caſtitatis in lege Evangelica eſſe licitum, & laudabile, quia Apoſtoli illud obſervarunt; inde verò evincunt Apoſtolos prædictum votum feciſſe, quia ſacri Doctores illos appellant *eunuchos*: cùm ergo eiſdem locis, ipſiſſimiſque verbis appellent eunuchos non ſolùm Apoſtolos, ſed etiam Eliam, & Eliſæum, & quoſdam alios veteris Teſtamenti; ſequitur vel iſtos emiſiſſe caſtitatis votum, quod intendimus; vel argumentum contra hæreticos formatum nullius eſſe momenti. Nam ſi non obſtante, quod Patres dicant Eliam, & Eliſæum fuiſſe eunuchos, eorum verba detorquentur ad ſolam voluntariam obſervantiam caſtitatis abſque voto; eadem licentia (quam facilè arripient,) utentur hæretici, ut dicant Apoſtolos obſervaſſe quidem caſtitatem, ſed ſine voto, & in hoc ſenſu appellari eunuchos. Et ſi ita dicant, qualiter qui hanc vocem viris veteris Teſtamenti à Patribus applicatam impropriant, convincent hæreticos illam in Apoſtolis impropriantes? Protegentur quippe eadem reſponſione.

27. Expenditur gravium Doctorum judicium. Robert.

Denique poſt Patres relatos audiamus alios Doctores graves, qui doctrinam hactenus traditam ſua authoritate confirmant. Robertus Pariſienſis Doctor, & Præſul Arboricenſis, *tom. 1. de tuendo ſacro cœlibatu, pag. nobis* 31. relatis verbis Chriſti Domini, *Sunt eunuchi, &c.* ſubdit: *Eunuchiſmus iſte neceſſitatem dicit, non naturæ, ſed obligationis. Hos nimirum Evangelicæ legis eunuchos Evangelicus & ipſe Propheta Iſaias futuros prænunciavit 56. cap. inquiens, Non dicat eunuchus, &c. Quibus verbis, ſi quibus aliis, deſignantur caſtitatem ſuam Deo devoventium apud Deum repoſita præmia.* Et poſt pauca: *Nec ſuis eunuchis caruit veterum Patrum priſca ætas, alioqui conjugio, & proli ſuſcipiendæ intenta.* Et deinde: *Huic catalogo adſcribendi ſunt Elias, & Eliſæus, etiamſi rumpantur ilia ſtupido Ioviniano. Ioannes etiam Baptiſta in ſua virginitate perduravit, quem Chriſtus Dominus veniſſe aſſerit in ſpiritu, & virtute Eliæ; ſed neque diſſimili corporis integritate, ac puritate. Hic autem nemo dubitaverit, innumerum Prophetarum chorum, ſub Elia, atque Eliſæi ſignis, abjecta re uxoria, & familiaribus curis, imò nec eis vel de limine ſalutatis, cœlibatum diligentiſſimè coluiſſe, cùm Ioannes Baptiſta fuerit Eliæ quoddam vivum ſimulachrum, Eliſæus verò ſeveræ ſemper abſtinentiæ anteſignanus fuerit.*

Claudius Eſpenceus. Claudius Eſpenceus *lib. 1. de continent. cap. 1. pag. nobis* 9. docet tempore legis ſcriptæ nedum licitam, ſed laudabilem, Deoque acceptam fuiſſe virginitatem. Quod confirmat exemplis, additque: *Et plerique alii in Iudaiſmo Prophetæ beatiſſimi, ſpirituales eunuchi.*

Franciſcus Sonnius *de conſenſ. Evang. cap. 5.* probat non dari eunuchos ſpirituales, de quibus loquutus eſt Chriſtus, abſque caſtitatis voto, & addit: *Dicens autem Salvator, Non omnes capiunt, ſermone particulari innuit aliquos capere: ſicut benè apprehenderunt verbum iſtud Eliſæus, Ioſue, Ioannes Baptiſta, &c.* Fr. Sonnius.

Ludovicus Balleſter Societatis Jeſu *in Anamatogr. parte prima, anno 3. Regni Ioachim, fol. nobis* 450. ait: *Fuiſſe autem Danielem eunuchum ex illo genere, de quibus ait Chriſtus Matth. 19. Et ſunt eunuchi, qui ſe caſtraverunt propter regnum cœlorum, non eſt dubitandum. Qui enim ſe caſtrant propter regnum cœlorum, illi dicuntur, qui à libidinibus abſtinent, & concupiſcentia carnis, ac ſi caſtrati eſſent reverà. Talem autem eunuchum Danielem eſſe, omnium conſtat confeſſione.* Ludovicus Balleſt.

Denique Suarez, licèt noſtræ aſſertioni contrarius, recognoſcit eam non leviter fundari in loco citato Iſaiæ; ſic enim *tom. 3. de Relig. lib. 3. cap. 1. num. 3.* ait: *Iam verò de tempore legis ſcriptæ habemus ad id aſſerendum* (nempe tunc fuiſſe caſtitatis votum,) *magnum in Scripturis fundamentum; nam per Iſaiam 56. Dominus eunuchos conſolatur, eiſque promittit nomen ſempiternum, quod non peribit. Eunuchi autem ibi non corporaliter, ſed ſpiritualiter intelligendi ſunt, &c.* Addit idem Suarez *in eo tom. lib. 9. c. 1. num. 16.* hæc: *Non dicitur autem juxta propriam, & intentam analogiam illius metaphora ſe caſtrare ille, qui tantùm abſtinet à venereis, vel matrimonio, ſi ſemper ad id retinet poteſtatem, & liberam voluntatem; ſed ille qui quantum moraliter poteſt, fit impotens ad humanam generationem.* Cùm ergo aliqui in veteri Teſtamento fuerint ſpirituales eunuchi, ut conſtat ex dictis; ſequitur ipſos non tantùm abſtinuiſſe à venereis, ſed quantum moraliter poteſt, ſe feciſſe impotentes ad humanam generationem, atque ideo emiſiſſe votum caſtitatis. Suarez.

§. IV.

Eadem aſſertio firmatur in Eſſenis.

Eſſeni, ſive Aſſidæi, fuerunt apud Judæos homines quidam ſacratioris vitæ, perfectioris juſtitiæ, & ſingularis inſtituti. Eorum origo non planè conſtat, & de ea circumferuntur variæ ſententiæ, quas doctè expendit Lezana *tom. 1. anno mundi* 3545. Quod verò maximè floruerint poſt Eliam, & Eliſæum, eorumque inſtituta ſectati fuerint, tradunt frequentiùs Authores. Sic Genebrardus *lib. 1. Chronograph.* ad annum mundi 4272. *Eliſæus*, inquit, *miris, & inuſitatis operibus inſignis conſtruxit cellas prophetis in Ierichuntis ſolitudine, manavit inſtitutum, & loci religio ad poſteros, fuitque deſertum hoc uſque ad Engaddi ab Eſſenis habitatum hominibus continentia incredibilis.* Similia ſcribit Jacobus Zeglerus in deſcriptione Palæſtinæ, in monte Adunim, *pagina* 38. *In hujus*, inquit, *ſolitudinis parte ſedit Eliahu Propheta, & Eliaſah conſtruxit cellas prophetis. Manavit inſtitutum, & loci religio ad poſteros, fuitque deſertum hoc uſque ad Engaddi habitatum ab Eſſenis hominibus incredibilis continentia.* Et Adrianus Adrianius Societatis Jeſu *lib. de orig. Monaſtices, cap. 2.* ait:

28. Expenditur tertium aſſertionis motivum. Eſſenorum ſanctitas, & inſtitutum. Lezana. Genebrard. Zeglerus. Adrianus Adrianius.

Judæorum meliores Eliæ, atque Eliſæi diſcipuli Eſſeni appellati ſunt, atque è vicinioribus Engadi locis totam pervaſerunt Ægyptum, quæ Sibuti appellatur, ſanctaque ſua converſatione victoriam adepti ſunt Evangelicæ veritatis, haud dubium poſt Martyres ipſi Chriſtianorum ſpirituales milites, ipſorumque fortiſſimi. Vnde liquet, hos Eſſenos, vel Heſſenos, ipſos eſſe filios Prophetarum, de quibus cap. anteced. dictum eſt; qui quidem diverſis in locis temporum decurſu admodum multiplicati uſque ad Chriſti Domini tempora in prima ſua inſtitutione, vitaque ſpiritualis amplexu multis annorum centuriis conſtantiſſimè perſtiterunt, ut infrà adhuc liquebit.

Joan. Carthagena. Joannes Carthagena Ordinis Seraphici, *lib.* 17. *homil.* 2. *ob,ect.* 8. inquit: *Neceſſariò fatendum erit, Eſſenos etiam ab Elia, & Eliſæo, ſive filiis Prophetarum eorum ſucceſſoribus promanaſſe. Quod præterea nominis demonſtrat etymologia*, nempe Eſſenos ab Eliſæo fuiſſe dictos, quaſi Eliſſenos. Quod ibi probat, & addit: *Quæ denominatio placuit etiam doctiſſimo Henrico Enriquez noſtri temporis Authori gravi, ac perdocto, in* 2. *tom. lib.* 12. *cap.* 5. *in gloſſa, littera B.* Sed majorem Eſſenorum notitiam dabimus *n.* 61. 66. & 85.

Eſſeni obſervabant caſtitatem. Porrò prædictos Eſſenos ante adventum Chriſti Domini obſervaſſe caſtitatem, & vitam abſque uxoribus duxiſſe, tradunt relati Authores, & alii plures. *Vaſquez.* Audiamus Vaſquez, qui rem benè attigit *tom.* 2. *in* 3. *part. diſput.* 124. *cap.* 3. (cui titulus, *Apud Judæos Virginitas in magno honore habita eſt,*) *num.* 41. ubi ait: *Ex ipſis verò Judæis, & Gentilibus habemus hujus rei præclarum teſtimonium; nam Joſephus lib.* 2. *de bello Judaïco, cap.* 7. & *lib.* 18. *antiquitatum Judaïcarum, cap.* 2. *Plinius lib.* 5. *hiſtoriæ naturalis, c.* 17. & *Solinus cap.* 36. *memoriæ prodiderunt, Eſſenos abſque fœminis, atque omni venere abdicata, in communi ſocietate, non quidem cum ignominia, & infamia, aut tanquam legis tranſgreſſores, ſed ſumma cum laude vixiſſe; cum in Evangelio multa contra Phariſæos, qui erant alterius ſectæ, contra Eſſenos tamen nihil ſcriptum invenimus.* Nota. *Et quamvis Cardinalis Baronius tom.* 1. *annal. ſub anno* 64. *Chriſti, non longè à principio, contra Scriptores Gentiles contendat hanc ſectam Eſſenorum non fuiſſe antiquiſſimam apud Judæos, & forſan, ſi poſſet, hoc genus vivendi ſolis Chriſtianis poſt Chriſtum reſervaret; tamen authoritate Joſephi convictus non potuit negare eos ante Chriſtum vixiſſe, & ita in apparatu annalium, horum exemplo probat virginitatem, & caſtitatem tempore legis antiquæ non vetitam fuiſſe, ſed in magno honore.*

29. *Formatur ratio.* Ex his, quæ communia ſunt apud graves Authores, roboratur ſatis urgenter aſſertio noſtra; quoniam non aliâ viâ conſtat Eſſenos ante Chriſti Domini adventum coluiſſe caſtitatem, niſi ex teſtimonio veterum Scriptorum, Joſephi, Plinii, & Solini: Atqui hujuſmodi Scriptores, qui referunt Eſſenos coluiſſe caſtitatem, ſatis apertè ſignificant prædictos ſe voto obligaſſe ad caſtitatem obſervandam: Ergo eadem certitudine hiſtoriali, quâ affirmatur Eſſenos caſtitatem coluiſſe, tenendum eſt, quod eam ex voto obſervaverint. Major liquet, quia nec Baronius, nec Vaſquez, nec alius quis ex Authoribus noſtri, & præcedentis ſæculi poteſt affirmare, Eſſenos duxiſſe vitam caſtam, quia id viderit, cùm plurium annorum intervallo ab ipſis exulet: affirmat autem, & quidem prudentiſſimè in fide veterum Scriptorum, qui vel Eſſenos viderunt, vel eorum tempora proximè attigerunt; nam hujuſmodi teſtibus omnis recta ratio dictat fidem in re hiſtoriali deberi, ut in limine hujus diſputationis obſervavimus. Conſequentia verò etiam conſtat, quoniam nulla eſt ratio, ut prædictis teſtibus fidem adhibeamus in uno, & non in alio, cùm ſint ejuſdem authoritatis,& utrumque eodem tenore affirment. Imò verò dum eorum authoritas in aliquo nutaret, peſſum iret in omnibus. Unde vel non eſt credendum illis affirmantibus Eſſenos coluiſſe caſtitatem, vel credendum eſt illis aſſerentibus Eſſenos obſervaſſe caſtitatem ex voto. Si ergo primum illud ex eorum teſtimonio admittitur, cur non hoc poſterius? *Eſſenorum caſtitas ex voto. Joſeph.* Minor denique, in qua poterat eſſe difficultas, demonſtratur; nam Joſephus (cui potiſſimùm in hac cauſa credere videtur Baronius) *lib.* 2. *de bello Judaïco, c.* 7. refert proprium Eſſenorum inſtitutum, & inter alia: *Continentiam verò ſervare, neque cupiditati ſuccumbere, virtutem maximam ducerent. Itaque nuptias quidem faſtidiunt, &c.* Deinde refert nullum ad hoc inſtitutum admitti, niſi juramento ſe obliget ad illud obſervandum. *Cumque dignus*, inquit, *apparuerit, tunc demùm in conſortium aſſumitur. Priùs verò quàm incipiat communem habere cibum, magnis execrationibus adjurat, ſe primùm colere Deum, &c.* Et infrà: *His quidem execrationibus explorant, & quaſi præmuniunt accedentes.* Et inferiùs: *Illis quidem ſacramentis, ac ritibus obligatus, &c.* *Cedrenus.* Unde Cedrenus *in compend. hiſtor. in Claudio Imperat.* verba, & mentem Joſephi oratione cingens, ait: *Jurant huic divinæ religioni unicè uſque ad ſanguinem piè, ac reverenter operam navaturos.* Conſtat autem, quod juramentum ſuper caſtitatem cadens æquivalet ejus voto, imò eſt votum juratum obſervandi caſtitatem, ut tradit Sanch. *lib.* 3. *cap.* 9. *n.* 11. & *c.* 13. *n.* 1. *Sanchez.* Ergo ſi Joſepho creditur, conſtat Eſſenos obſervaſſe caſtitatem, non utcumque, ſed ex voto.

Roboratur idem diſcurſus. Solinus. Confirmatur primò ex Solino *cap.* 36. *hiſtor.* qui de eorum Eſſenorum inſtituto agens affirmat: *Nullus admittitur, niſi quem caſtitatis fides, & innocentiæ meritum proſequatur.* Quibus verbis apertiſſimè ſignificavit caſtitatis votum; nam caſtitatis fides idem valet, ac votum caſtitatis; fides enim pro promiſſione uſurpatur, juxta illud Apoſt. ad Rom. 3. *Ad Rom.* 3. *Numquid incredulitas eorum fidem Dei evacuavit?* Hoc eſt, promiſſionem Abrahæ factam. Et in hoc eodem ſenſu inquit Apoſt. 1. ad Timoth. cap. 5. *Ad Tim.* 5. *Adoleſcentiores viduas devita; cùm enim luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* Quo loco per fidem ſignificari votum, ſive promiſſionem caſtitatis, eſt communis Patrum ſententia, ut ex Clemente I. Innocentio I. Tertulliano, Baſilio, Hieronymo, Epiphanio, Auguſtino, Chryſoſtomo, Fulgentio, & aliis plurimis, imò ex Concil. Carthag. IV. *can.* 104. & Toletano IV. *c.* 55. luculenter probat Bellarm. *lib. de Monach. cap.* 24. *Bellarm.* Cùm ergo Solinus affirmet in Eſſenis *caſtitatis fidem*, planè fit eos ſolitos fuiſſe promittere, ſeu vovere caſtitatem.

Præcluditur effugium. Nec poteſt quis dicere, prædictam vocem eam vim habere apud Scriptores ſacros, & Eccleſiaſticos, ſecus apud prophanos, qualis erat Solinus. Quoniam uſitatiſſimum etiam apud prophanos fuit prædictam vocem ad eam ſignificationem accommodare. *Calepinus.* Unde Calepinus (cui circa hæc, & ſimilia ſtandum eſſe obſervat Suar. *tom.* 4. *de relig. lib.* 1. *c.* 1. *n.* 14.) *verbo Fides.* ait: *Dare fidem idem eſt, quod ſanctè promittere.*

Idque

Idque probat ex Cicerone 2. *de Finibus*, & Virgil. 8.*Æn.* & ſatis liquet ex communi uſu linguæ Latinæ; nam fidem dare, fidem liberare, fidem fallere, idem valet ac promittere, & promiſſis ſtare, promiſſa non ſervare.

30. *Fulcitur ampliùs.*

Confirmatur ſecundò, quia licèt non ita difficulter intelligatur, quod aliqua perſona particularis obſervet caſtitatem abſque voto; tamen quod plures homines in communitate viventes per longa tempora caſtitatem abſque voto obſervent, vix, aut nullo modo intelligi valet; ſtabilis enim plurium procedendi modus aliqua obligatione firmari debet, ut inductivè poteſt oſtendi in omnibus collegiis, & communitatibus, & liquet ex ipſo ſtatus vocabulo, quod firmitatem, & immobilitatem exprimit: quæ obligatio, ubi non adeſt alia lex, provenit ex promiſſione, aut voto, quo quis ſe adſtringit ad illum communem vivendi modum. Eſſeni autem vitam communem ducebant in communitate, eamque per plura tempora continuarunt, ut nobis referunt Ioſephus, & Solinus, quibus addimus Plinium *lib.5. Hiſtor. natural. cap.17.* ubi ait: *Ab Occidente littore Eſſeni fugitant, gens ſola, & in toto orbe præter cæteras mira, ſine ulla fœmina, omni venere abdicata, ſine pecunia, ſocia palmarum.* Et poſt pauca: *Ita per ſæculorum millia (incredibile dictu) gens æterna eſt, in qua nemo naſcitur.* Ergo iidem Authores antiqui, à quibus accepimus Eſſenos obſervaſſe caſtitatem, ſatis apertè ſignificant eos ad id præſtandum ſe obſtrinxiſſe voto, ſeu promiſſione. Præſertim quia ſi ad cætera ſui inſtituti munia execrationibus, ac juramentis ſe obligabant, ut Ioſephus planè affirmat; quo fundamento excipitur illa communis, & continua caſtitas, quam ipſe Ioſephus, & alii veteres tanquam præcipuam eorum teſſeram admirantur?

Plinius.

Maius robur ex gravium Scriptorum aſſertis.

Confirmatur tertiò ex aliis gravibus Authoribus, qui licèt Eſſenorum tempora non attigerint, nihilominus hiſtorias Ioſephi, Plinii, & aliorum veterum edocti, ſatis apertè ſignificant juxta horum relationem Eſſenos voto nuncupato perpetuam caſtitatem coluiſſe. Sic Baronius *in apparat. num.58.* agens de voto B. Virginis, inquit: *Magni certè pretii fuiſſe apud eos Virginitatem, jam ſuperiùs, cùm egimus de Phariſæis, ſatis diximus. Laudantur in hac parte apud eos Eſſeni, qui ducentes vitam ſine uxore, perpetuæ ſe continentiæ mancipabant.* Non tantùm aſſerit, Eſſenos caſtam, & ſine uxore duxiſſe vitam, ſed *perpetuæ ſe continentiæ mancipaſſe.* Hæc autem verba ſignificant caſtitatem vovere, ſeque illi obſervandæ ſacrare, ut rectè notat Caniſius *lib.1. de Deipar. cap.14.* Proſequitur doctus Annaliſta, & *num.60.* agens de voto, quo B. Ioſeph ſe ad ſervandam caſtitatem obſtrinxit, ait: *Quidni præſtaret hoc* (caſtitatis videlicet votum) *juſtus, quod Phariſæi ad præſcriptum tempus, & Eſſeni in perpetuum ea ætate obſervabant?* Sentit ergo Eſſenos nedum obſervaſſe, ſed voviſſe etiam caſtitatem.

Baronius.

Caniſius.

Robertus Arboric.

Robertus Arboricenſis *de tuendo ſacro cœlibatu, tom.1. fol. nobis 18.* ait: *Ante Chriſti adventum emerſit certa aliqua profeſſio virorum, qui ſibi quiſque, ſuiſque ſucceſſoribus perpetui cœlibatus legem indicerent, atque imponerent. Qui Ioſepho oculato teſti, Plinio verò aurito tantùm, Eſſeni dicti ſunt.* Indicere autem, aut imponere ſibi cœlibatus legem, planè ſignificat neceſſitatem, ſive obligationem ortam ex voto. Et *tom.2. fol. nobis 74.* addit: *Ex Ioſepho, atque aliis probatis Authoribus conſtat, Eſſenorum familiam inſignis fuiſſe continentiæ, qualis eſt quæ ordini monaſtico congruit. Floruerunt autem hujuſmodi inſtituta tempore Machabæorum, ante Chriſtum natum annis pluſquam trecentis.* Caſtitas autem, quæ congruit monaſtico ordini, eſt continentia voto obſignata, ut ex ſe liquet.

Soto.

Doctiſſimus Soto *in 4. diſt.30. quæſt.2. art.1.* agens de caſtitate, ejuſque voto, inquit: *Veritas hæc multis Prophetarum exemplis comprobatur. Iſaias namque, Eliſæus, & Hieremias, ut Hieron. lib.2. contra Iovinianum author eſt, compluresque alii à re uxoria ſe prorſus abdicarunt, circumeuntes (uti ait Paulus ad Hebr.) in melotis, & in pellibus caprinis, in ſolitudinibus oberrantes, & in ſpeluncis & cavernis terræ. Et Ioſephus, ac Solinus referunt ante Chriſti adventum Eſſenorum collegium in deſerto Iudææ more noſtrorum Anachoretarum ſanctiſſimam degiſſe vitam ab uxoribus prorſus, & ab omni fœmineo conſpectu ſemotiſſimam, quorum inſtitutum ſequutus eſt Ioannes Baptiſta. Unde quamvis nullam aliam habuiſſet B. Virgo revelationem, exemplum in ſua gente haberet virginitatis colendæ.* Et licèt in fine articuli ſubdubitet, & negare videatur caſtitatis votum ante B. Virginem; nihilominus poteſt exponi, quòd ante ſacram Virginem tale votum non fuerit in fœminis; unde Veſtalium vota, tanquam non religioſa ſignanter excludit. At in verbis relatis ſatis apertè ſignificat, quod Eſſeni ex Ioſephi, & Solini ſententia caſtitatem vovebant; id quippe apertè manifeſtat illud, *More noſtrorum Anachoretarum ſanctiſſimam degiſſe vitam ab uxoribus prorſus, & ab omni fœmineo aſpectu ſemotiſſimam.* Eiſdem enim verbis, ſi quibus aliis, ſignificaremus caſtitatem votivam hominis religioſi. Quod magis confirmat Soto, dum addit B. Ioannem Baptiſtam ſequutum fuiſſe Eſſenorum inſtitutum; nam Ioannes caſtitatem obſervavit ex voto, ut ex Suario vidimus *num.23.* Non ſolùm ſententiam, ſed verba etiam Soti tranſcribit perdoctus Ferdinandus Velloſillo Epiſcopus Lucenſis *in advertent. Theolog. ad S. Ambroſ. quæſt.13.* Et hìc interim obſervet Lector, Ioannem Baptiſtam fuiſſe ex inſtituto Eſſenorum, quod præter duos Authores proximè allegatos alii plures affirmant. Qui verò fuerint principales Eſſenorum duces, ac magiſtri, conſtat ex dictis *num.28.*

Nota.

Boulduc.

Denique ut argumentum hoc abſolvamus, addit Jacobus Boulduc *lib.1. de Eccleſia ante legem, cap.13. pag.85.* hæc: *Conſultò credit Abulenſis ab Eſſenis libenter Chriſti receptam doctrinam, quos nec verbo quidem Chriſtus reprehendiſſe unquam legitur, cùm Phariſæos, & Sadducæos creberrimè, aſperrimè, juſtiſſimeque arguerit. Imò propter piiſſimum, ſanctiſſimum, & antiquiſſimum filiorum Dei ad Chriſtum venturum naturalem Dei filium analogiam habens inſtitutum, tandiu, tamque fideliter obſervatum in eis, facilè crediderim Chriſtum ipſum, & Ioannem ejus præcurſorem Eſſenorum duxiſſe vitam, ut ex mox dicendis apparebit credibile.* Et hoc quantum ad Chriſtum Dominum omnis perfectionis exemplar, & cauſam attinet, intelligat Lector ſolùm ſecundùm quandam piam ſimilitudinem fuiſſe à bono Authore dictum. Præſertim cùm vovere non conveniat Chriſto, *qui etiam in quantum homo, habet voluntatem firmatam in bono, quaſi comprehenſor exiſtens,* ut rectè vidit D. Thom. *in hac 2.2. q.88. art.4. ad 3.*

D.Thom.

Digitized by Google

§. V.

Roboratur eadem aſſertio gravium Doctorum authoritate.

31. *Quartum noſtræ aſſertionis fundamentum, & ſatis grave.* QUanvis hactenus dicta veritatem noſtræ reſolutionis ſatis evincere videantur, placet tamen adjicere virorum gravium judicia, qui eidem ſubſcribunt. Plures jam dedimus, ſed ſuperſunt alii, quorum verba tranſcribemus. Et licèt eorum aliqui idiomate Hiſpano ſcripſerint, ſententias in Latinum omninò fideliter convertemus, ne paginæ vernacula, & aliis non pervia lingua onerentur, quod in tota diſputatione obſervare curabimus. *D. Iſidorus.* Primus ſit D. Iſidorus Hiſpaniarum Doctor egregius, qui *lib. 2. de Officiis, cap. 15.* inquirit: *Vnde ad monachos ſtudium defluxerit paupertatis?* Et reſpondet: *Quantum pertinet ad authoritatem veterum Scripturarum, hujus propoſiti princeps Elias, &c.* Pergit deinde, & *cap. 17.* inquit: *Nunc autem quæ ſit ſacra virginitatis integritas, vel à quo tam ſancti propoſiti ſumpſit exordium, breviter intimabo. Quantum enim pertinet ad vetus Teſtamentum, Elias, & Hieremias, & Daniel caſtitatis, & continentiæ votum primi conſtituiſſe dignoſcuntur, &c.* Et quod loquatur de caſtitate voto obſignata, liquet ſatis manifeſtè: primò quia agit de caſtitate monachorum: ſecundò quia illam vocat *ſacram*, ſeu ſacratam; votum enim eſt, quo res Deo ſacratur, unde ſanctimoniales *Deo ſacræ*, ſtylo Eccleſiæ appellantur.

D. Althelm. Idem, & ob eandem rationem exprimunt verba D. Althelmi, quem ſuprà allegavimus *numero 9.*

Elias vates, quem terna volumina Regum
Inſignem memorant, &c.
Virgo ſacer fuerat famâ per ſecula notus.

Ioan. Hieroſolym. Joannes Hieroſolymitanus, qui tempore S. Hieronymi vixit, *in lib. de Inſtitut. Monach. cap. 9.* ait: *Elias nempe ut per puritatem caſtitatis, & incorruptionem ſuæ carnis æquaretur Angelis ad conſervationis imitationem, ſeipſum propter Deum virginitate perpetua primus hominum decoravit.* Ibidem etiam de Elia, & Eliſæo, eorumque diſcipulis ait: *Ipſi namque primi virorum ſeipſos Deo per virginitatem ſponte dicantes, &c.* hoc eſt, conſecrantes, & devoventes.

Trithemius. Joannes Trithemius Benedictinus *in lib. de laudib. Carmelitar. cap. 2.* inquit: *Fratres Carmelitæ ſancti Principis Eliæ exemplo inſtructi ad perpetuam ſe caſtitatem voto religionis obligant.* Quibus verbis apertè ſupponit, votum caſtitatis in exemplari, Elia videlicet, præceſſiſſe.

Clictovæus. Iodocus Clictovæus *tom. 2. Homil. hom. penult.* ait: *Virginitatis perpetuò ſervandæ votum ab Elia ortum habet.*

Ioan. Suarez. Joannes Suarez Illuſtriſſimus Epiſcopus Conimbricenſis, *in Matth. cap. 2. tit. 1.* introducit ſacram Virginem, quæ Angelo Incarnationis myſterium annuncianti reſpondet: *Etſi ſim deſponſata, votum habeo virginitatis.* Additque Epiſcopus: *Habebat enim exemplum in Elia, & Eliſæo.* Et deinde infert: *Licebat igitur, prout ex præcedentibus liquet, vota emittere, & caſtitatem ſervare, quod ſemper laudabile fuit.*

Gravina. Sapientiſſimus Gravina *in voce Turturis, part. 2. cap. 15.* ait: *Mons* (de Carmelo agit,) *verè celeberrimus, in quo fructuoſus ille palmes Helias commoratus, ſolitariam ab hominum conſortio ſemotam profeſſus eſt vitam, quem primum celendæ virginitatis authorem Patres, & Doctores appellant.*

Carolus Tapia *in Authent. Ingreſſi, C. de ſacroſant. Eccleſ. cap. 17.* hæc habet: *Elias primus Caſtitatem ex regula ſervavit.* Quid eſt, *ex regula*, quàm ex obligatione voti?

Vincent. Baronius. Vincentius Baronius *tom. 2. Homil. ſerm. de S. Thereſia, fol. 341.* ait: *Elias tempore legis ſcriptæ cœpit practicare eminentiorem perfectionem Evangelicam. Vota fecit caſtitatis.*

Thom. Ferrarius. Thomas Ferrarius Jeſuatus Bononienſis *in hiſt. Imaginis B. V. Mariæ montis de la Guardia*, affirmat: *Elias ad honorem Beatæ Virginis emiſit votum in Carmelo virginitatis perpetuæ.*

Camartus. P. Ægidius Camartus Generalis ſacri Ordinis Minimorum, *de geſtis Eliæ, lib. 6. ſect. 8.* docet Prophetarum quædam collegia, quæ Eliam præceſſerunt, non fuiſſe obſtricta legibus cœlibatus. *Elias verò*, inquit ipſe, *continentiæ ſtatum & ſibi, & ſuis indixit.*

Onuphrius Saltus. Onuphrius Saltus Valentinus, & Prior Conventus Barchinonenſis Ordinis Servorum B. Mariæ, *in vita S. Onuphrii Regis, cap. 18.* ait: *Elias monachus fuit, & primus qui inter homines votum fecit caſtitatis.*

Valderram. Valderrama *in Theatro Relig. ſermone de S. Propheta Elia*, obſervat aliquos ante Eliam caſtitatem obſervaſſe, & ſubdit: *Sed certè Elias primus fuit, qui ex voto virginitatem cuſtodivit, & ipſe in veteri Teſtamento ſuos religioſos docuit, ut eam obſervarent.*

Tenas. Doctiſſimus Tenas in Academia Complutenſi Primarius Theologiæ Profeſſor, in Toletana Eccleſia Canonicus Bibliorum Interpres, & Epiſcopus Dertoſſenſis, ſatis notus eruditis Commentariis *in Epiſtolam ad Hebr. in ſerm. S. Thereſiæ*, Matriti impreſſo anno 1625. inquit: *Sacra Carmelitarum Religio ortum trahit à Propheta Elia, qui primus hominum caſtitatem vovit.*

Cœleſtinus. Cœleſtinus à monte Marſano, ſacri Ordinis Capucinorum, *in Arcanis Scripturæ ſacræ, obſervat. 79.* inquit: *Elias primus omnium mortalium votiva ſe caſtitate inſignivit.*

Nicolaus Cauſinus. Nicolaus Cauſinus ſacræ Societatis, & Confeſſarius Regis Chriſtianiſſimi, *in 7. parte Curiæ Sanctæ*, ubi agit de Elia, inquit: *Ipſe fuit primus homo, qui vexillum virginitatis erexit, illam corpore ſuo conſecrando, cùm non cognoſcebatur, ſed parvi fiebat in mundo.* Alios plures dabimus *num. 104.*

32. *Roboratur Nazaræorum exemplo.* Confirmatur, quia aliqui Doctores docent aliquos Nazaræos voviſſe caſtitatem; hi enim planè ſentiunt caſtitatis votum fuiſſe aliquando in veteri Teſtamento, & ſic intelligunt locum Numer. quem *numero 21.* allegavimus: *Vir, ſive mulier, cùm fecerit votum, &c.* Unde D. Joannes Damaſcen. ibi relatus ait: *An non denique lex ingens votum caſtitatem nuncupavit?* *D. Ioan. Damaſc.* Et D. Chryſoſtom. *tom. 2. hom. 4. de vigil. Epiphan.* inquit: *D.Chryſoſt.* *Nazaræi ſecundùm legem nuncupabantur, qui caſtitatem Deo inſigni voto mancipabant.* Hugo Cardinalis ad locum citatum Numer. *Hugo Cardin.* *In voto eorum erant multi articuli religionis, inter quos amplexibus mulierum non vacabant.* Claudius Eſpencæus *lib. 5. de continent. cap. 1.* inquit: *Claudius Eſpencæus.* *Nazaræi quoque caſtitatis Deo magno, inſignique voto conſecrati, ac mancipati.* Porrò fuiſſe Nazaræatus votum in aliquibus perpetuum, docent Abulenſis *in cap. 3. Iudic. q. 12. & 17.* *Abulenſ.* Lyra, & Hugo *ad loc. cit.* & Tenas *in epiſt. ad Hebræos, cap. 11. diff. 27.* *Lyra. Tenas.* Pro qua ſententia refert Sylveira Origenem, Albertum

Albertum Magnum, Vvaldenſem, Chriſtophorum à Caſtro, Marium, Tyrinum, & alios. Videantur Lotinus *ad locum cit. Numer.* & Cornelius à Lapide *in cap. 4. Threnor. num. 7.* Et licèt prædictæ ſententiæ non planè ſubſcribamus, quia magis deferimus Authoribus *num. præced.* relatis, qui affirmant Eliam fuiſſe primum, qui caſtitatem vovit; Authorum tamen pondus adjicimus, qui vel in materia relata noſtræ aſſertioni ſubſcribunt.

Lorinus. Cornel. à Lapide.

§. VI.

Refertur ſententia contraria, & ejus motiva eliduntur.

33. *Opinio adverſa. Vazquez. Suarez. Barradas. Sherlogus. Communia argumenta.*

Oppoſitam ultimæ noſtræ aſſertioni ſententiam tuentur Vazquez *tom. 2. in 3. part. diſp. 124. cap. 5. num. 88.* Suarez *tom. 2. in 3. p. diſp. 7. ſect. 3.* Barradas *tom. 1. in Evang. lib. 7. cap. 8. num. 30.* & alii plures, quos refert & ſequitur Sherlogus *tom. 2. in Cant. cap. 2. verſ. 4. & 5. veſtigat. 20. ſectione 2.* Quæ ſententia poteſt probari *primò*, quia in lege veteri tenebantur homines propagationi generis humani incumbere: Ergo eo tempore virginitas prohibebatur, atque ideo non erat materia voti. *Secundò*, quia in veteri lege omnia erant imperfecta, & contingebant in figura, ut frequenter ex epiſtolis Pauli edocemur: Sed votum caſtitatis eſt perfectio quædam non levis: Ergo non fuit in veteri lege. *Tertiò*, quia ad perfectionem legis evangelicæ pertinet, quod pro illius tempore reſervetur res adeo eximia, & difficilis, qualis eſt caſtitas voto obſignata: Ergo caſtitatis votum non debet admitti in tempore antecedenti.

Eorum enodatio remiſſivè.

Sed hæc non urgent. Ad primum conſtat ex dictis §. 1. ubi oſtendimus virginitatem fuiſſe tempore legis ſcriptæ licitam, & ab aliquibus Sanctis obſervatam. Ad *ſecundum* patet ex dictis *num. 7. & 16.* Et ſi aliquid argumentum valeret, probaret quod ante legis evangelicæ tempus non fuerit vera ſanctitas, & juſtitia: quod eſt hæreticum, ut fusè locis relatis oſtendimus. Ad *tertium* reſpondemus, ad perfectionem legis evangelicæ pertinere, quod in ejus tempore inveniatur votum caſtitatis; ſed ad prædictam perfectionem non requiri, quod ante legis evangelicæ tempus nemo virginitatem promiſerit: ſicut ad legem evangelicam pertinet habere gratiam, fidem, ſpem, & charitatem, quæ longè præſtantiora ſunt virginitatis voto; & tamen hæc fuerunt ante legis euangelicæ tempus, ut fusè oſtendimus *dub. 1.* Unde nullum efficax argumentum à ratione deſumptum contra aſſertionem noſtram formari valet, ut nobilis Suarii intellectus vidit, & ingenuè faſſus eſt *loco cit.* his verbis: *Rationes ad hanc ſententiam* (ſuam videlicet,) *confirmandam nullæ ferè poſſunt adduci, cùm res potiſſimùm pendeat ex hiſtoria.* Eadem moderatione ſe geſſit Barradas *ubi ſuprà*; nam cùm affirmaſſet Eliam, & quoſdam alios obſervaſſe virginitatem in veteri Teſtamento, ait: *Objicies illa Eccleſiæ verba, Sola ſine exemplo placuiſti Domino. Ex quibus colligitur ante B. Virginem nullum virginitatis exemplum extitiſſe. Reſpondemus ante Virginem exemplum præceſſiſſe Eliæ, & reliquorum: incertum eſt an præceſſerit exemplum fœminæ alicujus: incertum etiam, an præceſſerit exemplum voti. Verba illa alium habent ſenſum, &c.*

34. *Principale argumentum.*

Relictis ergo aliis levibus motivis, probatur hæc ſententia magis gravi fundamento; quoniam juxta communem Sanctorum Patrum ſententiam B. Virgo fuit prima inter omnes creaturas, quæ emiſit virginitatis votum: Ergo nemo ante ſacram Virginem prædicto voto ſe obſtrinxit. Conſequentia patet. Et antecedens latiſſimè probat Sherlogus *loc. cit.* ubi innumera Patrum teſtimonia congeſſit, ex quibus ſelectiora, difficilioraque referemus. Origenes *in c. 13. Matth.* ait: *Arbitror rationi conſentaneum eſſe, virilis quidem puritatis in caſtitate primitias fuiſſe Ieſum, muliebris verò Mariam; non enim plauſibile eſt alii præter hanc virginitatis primitias adſcribere.* D. Ambroſ. *de inſtit. Virgin. cap. 5.* inquit: *Egregia igitur Maria, quæ ſignum ſacræ virginitatis extulit, & intemeratæ integritatis pium Chriſto vexillum levavit.* D. Auguſt. *tract. 10. in Ioan.* ſic ait: *Unde fratres Domino? Num enim Maria iterum peperit? Abſit. Inde cœpit dignitas virginum.* V. Beda *in cap. 1. Lucæ, lib. 1.* inquit: *Propoſitum ſuæ mentis reverenter expoſuit, vitam videlicet virginalem ſe ducere decreviſſe. Quæ quia prima fœminarum tantæ ſe virtuti mancipare curavit, jure ſingulari præ cæteris fœminis beatitate meruit excellere.* D. Bernard. *hom. 2. ſuper Miſſus eſt*, inquit: *Novum quidem canticum illud, quod ſolis dabitur in regno Dei cantare virginibus, ipſam virginum reginam cum cæteris, imò primam inter cæteras eſſe cantaturam, nemo eſt qui ambigat.* Et *ſermon. de verbis Apocalypſ.* qui incipit, *Signum magnum apparuit in cœlo*, hæc habet: *Sic & in his quoque ſidereum planè irradiat decus, quod virginitatis primiceria, quod ſine corruptione fœcunda.* Et inferiùs: *De cætero ſanè & virginitatem carnis, & propoſitum virginitatis, & ipſius quoque propoſiti novitas evidenter illuſtrat, quod videlicet in libertate ſpiritus legis Moſaicæ decreta tranſcendens, illibatam Deo corporis ſimul, & ſpiritus ſanctimoniam vovit.* Rupertus *in Cantic. cap. 4. lib. 3.* ait: *Hoc ſcientes dicunt, & verè dicunt amici, quia votum egregium Dei prima voviſti, votum virginitatis.* Richardus à S. Laurentio *de laudibus Beatæ Mariæ, lib. 3. §. Duodecim privilegia Mariæ*, inquit: *Prima igitur Mariæ prærogativa ſecundùm B. Bernardum eſt, quod ipſa fuit virginitatis primiceria. Bartholomeus enim Apoſtolus dicit manifeſtè, quod prima vovit virginitatem. Et ideo prima, quia ante illam nulla.* Idem D. Bartholomæi teſtimonium refert S. Bonavent. *lib. 1. Pharetræ, c. 5. de B. Maria*, his verbis: *B. Bartholomæus, ut habetur in legenda, aſſerit: Hæc prima inter fœminas hoc conſtituit in corde ſuo, ut diceret Deo: Domine offero tibi virginitatem meam; cùm hoc à nullo homine nec verbo didiciſſet, nec exemplo ad imitationem invitata fuiſſet.* Denique, ut prolixitatem vitemus, Divus Epiphanius Mariam appellat *initium, & principium virginitatis.* Damaſcenus *Reginam, matrem, & gloriam virginum.* Divus Hildephonſus *Caput, & exemplar virginitatis.* Sapiens Idiota *Virginitatis primipilam.* Sanctus Anſelmus *Matrem virginitatis.* Et tandem tota Dei Eccleſia *Virginem virginum.*

Origenes. D. Ambroſ. D. Auguſt. V. Beda. D. Bernard. Rupertus. Richard. à S. Laur. D. Bonav. D. Epiphan. Damaſcen. D. Ildeph. Sap. Idiota. D. Anſelm. Tota Eccleſia.

Allegantur plures Authores, & quàm fideliter.

Patribus adnumerat Sherlogus graves alios Authores, ut Albertum Magnum, Vvaldenſem, Medinam, Sylvium, Vignetium, Galatinum, & alios, eoſque tam certò pro ſua ſententia pugnare exiſtimat, quod addit: *Sed longum omnium verba recenſere; cantant tamen pari gutture univerſi,*

quos referemus. Experimentum capiat incredens fontibus rimatis. Verùm enimverò non potuimus omne experimentum capere, quia aliquibus fontibus deſtituimur. In nonnullis autem, quos adire licuit, non planè fuimus experti quæ Sherlogus offert, ut paucis oſtendere poſ-
B. Albert. ſumus. Allegat ipſe B. Albertum *ſuper Miſſus eſt, cap.*182. At hic liber, qui reperitur in ultima editione Lugdunenſi *tom.*20. non conſtat capitibus, ſed quæſtionibus. Rurſum *in quæſt.*182. quæ capiti à Sherlogo relato correſpondet, nec verbum quidem invenitur, quod ad rem faciat.

N.Vvaldenſ. Refert etiam Vvaldenſem *tom. 2. de Sacramentis, cap.*30. ſed nihil ibi dicit de voto virginitatis. Nec ſententiam Sherlogi docere potuit N. Thomas, qui *tom.*1. *doctrin. fidei antiqua, lib.*3. *art.*1. agens de votis monaſticis, ait: *Quæ quamvis ſint jam eſſentialiter requiſita in omni religione perfecta, non ſic tamen antiquitus* (hoc eſt ante ſtatum legis gratiæ, ut liquet ex textu) *ſed alii quædam, alii unum, alii univerſa obſervabant. De quo inferiùs.*

Medina. Perdoctus Magiſter Bartholomæus de Medina, quem allegat *in* 3.*p. q.*28. *art.*4. magna moderatione procedit, recognoſcens noſtræ ſententiæ probabilitatem, his verbis: *Demùm dico eſſe valde probabile, quod B. Virgo inter mulieres fuit prima, quæ virginitatem ſuam Deo voto conſecravit. Imò qui diceret fuiſſe primam omninò, veriſimiliter loqueretur.* Quinimò perdoctus hic Magiſter oppoſitum ſignificat 1.2. *q.*108. *art.*4. *in fine*, ubi recenſet imperfectiones veteris legis, & rectè obſervat: *Sed ex hoc non inferat Theologus, quod viri iuſti, & ſancti in antiqua legis ſtatu non haberent ex inſtinctu Spiritus ſancti conſilia à Deo tum virginitatis, tum obedientiæ, &c.* Ibique ex D. Hieronymo probat Eliam, Eliſæum, & Ioannem Baptiſtam *à matrimonio abſtinuiſſe, & vitam cœlibem duxiſſe.*

Sylvius. Minùs adhuc aſſerit Sylvius in eodem loco allegatus: *Ex his*, inquit, *patet B. Mariam non fuiſſe primam, quæ virginitatem ſervavit. Primam tamen voviſſe tradunt Beda in Lucam, Rupertus lib.* 3. *in Cant. Origen. in* 13. *Matth. & alii.* Hæc, & non plura habet Sylvius, in quibus nihil affirmat, ſed aliorum ſententiam refert.

Viguerius. Allegat præterea Viguerium *Theolog. Inſtit. p.*10. §.9. Sed Author iſte ſolùm docet, quod ſacra Virgo prima inter fœminas virginitatis votum nuncupaverit: *Hæc autem*, inquit, *Virgo per antonomaſiam nuncupatur. Ideo dicitur Virgo virginum, quia fuit prima inter mulieres, quæ vovit virginitatem inſpiratione divina.*

Galatinus. Idem, & non ampliùs, affirmat Galatinus, in loco, quem refert Sherl. *lib.*7. *de arcanis cathol. c.*14. ibi: *Ex hac*, inquit, *traditione manifeſtè datur intelligi, quod cauſa quare Meſſias non magis acceleravit adventus ſui tempus, fuit conſcientiarum virginum Iudaicarum corruptio, quæ omnes ferè vel per conjuges, vel per alios deflorari cupiebant. Sola ergo Maria Virgo beatiſſima, quæ ſola inter cæteras omnes ſe virginitatem perpetuò ſervaturam propoſuit, Meſſiam concipere meruit.* Ex his facilè dignoſcet prudens Lector, quid de aliis Authoribus præſumi debeat. Concedimus tamen eorum non paucos, præſertim ex recentioribus, noſtræ refragari ſententiæ.

Cõfirmatio præcedentis motivi. Roboratur idem fundamentum, quia B. Virgini deferendum eſt quidquid auget majorem ipſius dignitatem, & gloriam: Sed quod ante ipſam nulla creatura voverit virginitatem, ad majorem ejus dignitatem, & gloriam ſpectat, cùm ei deferat primatum in re ſatis excellenti, & difficili: Ergo credere oportet, quod ante B. Virginem nemo voverit virginitatem. Et Augmentum difficultatis.
urgetur; nam quod Chriſtus ſuæ matri hanc non diſpoſuerit, aut conceſſerit prærogativam, provenit ex eo, quod vel noluit, vel non potuit: neutrum autem horum dici valet; primum enim derogat maximo Chriſti amori erga ſuam matrem; poſterius verò maximæ ipſius potentiæ: Ergo omninò fatendum eſt, quod B. Virgo fuit prima creatura, quæ votum virginitatis emiſit.

Hoc eſt validius, & fortaſſe unicum hujus 35.
ſententiæ argumentum. Sed priuſquam illi oc- Robur argumenti multipliciter infringitur.
curramus, oportet nonnullos ejus defectus detegere; inde enim illius vires plurimùm concident. Nam *in primis* hoc motivum noſtræ aſſertioni non adverſatur, quæ tantùm affirmat aliquos ante legis Evangelicæ tempus voviſſe caſtitatem, ut ſtatuimus *num.*22. Quando autem B. Virgo emiſit votum virginitatis, durabat tempus, & ſtatus legis ſcriptæ, & nondum in-
cœperat lex Evangelica. Ipſa quippe in omnium Primò.
ſententia prædictum votum nuncupavit ante Angelicam Annuntiationem, idemque cum inferiori certudine eſt dicendum de voto caſtiſſimi ſponſi Ioſeph. Tantùm ergo abeſt, ut prædictum argumentum noſtram aſſertionem evertat, quod potiùs evincat aliquos ante legis Evangelicæ ſtatum fuiſſe caſtos ex voto. Et hoc dato, qualiter ſubſiſtent illa inconvenientia, quæ ex imperfectione legis antiquæ repræſentantur, qualia deſcripſimus *num.*33.

Præterea, Patres qui allegantur, attribuunt Secundò.
B. Virgini primatum abſolutum virginitatis; & pauciores ſunt, qui prædictum primatus elogium ad virginitatem ut per votum determinatam reſtringant, ut ex eorum lectione facilè conſtat, præſertim verò ex Origene, qui affirmat, primitias virilis puritatis fuiſſe Jeſum, muliebris verò Mariam; nam Chriſtus Dominus votum non emiſit caſtitatis, ut ex D. Th. vidimus *num.* 30. *in fine.* Atqui Patres, cùm abſolutum virginitatis primatum ſacræ Virgini tribuunt, non ſignificant neminem ante ipſam virginitatem coluiſſe, cùm potiùs oppoſitum communiter doceant, ut conſtat ex dictis *n.*19. Ergo pariter illi, qui affirmant B. Virginem fuiſſe primam, quæ virginitatem vovit, non loquuntur de primatu temporali, nec negant alias tempore antecedenti virginitatem voviſſe, ſed deferunt ſacræ Virgini alium excellentiorem primatum, quem infrà declarabimus.

Deinde Patres, ſicut tribuunt ſacræ Virgini Tertiò.
primatum voti virginitatis; ſic etiam in ea prædicant primatum charitatis, humilitatis, fidei, ac cæterarum virtutum, perfectionum, & bonorum, quæ in omnibus aliis juſtis reperiuntur.
Unde D. Auguſt. ſermone 18. de Sanctis: *Au-* D. Auguſt.
ctrix (hoc eſt principium) *peccati Eva, auctrix*
meriti Maria. D. Bern. *ſerm.*1. *ſuper* Salve Re- D. Bernard.
gina: *Origo fontium, & fluminum mare: virtutum auctrix, & ſcientiarum ſcientia ſanctarum*
Maria. D. Joan. Damaſc. *Orat.* 1. *de dormit.* D. I.Dam.
B. Mariæ, ait: *Vberrima benedictionis ſcaturigo, quæ nobis bonorum cauſa, & parens extitiſti.*
Chryſippus Hieroſol. *ſermon. de Deipar. tom.*6. Chryſipp.
Biblioth. part. 2. ſcribit: *Averadix omnium bono-* Hieroſol.
rum. Germanus Conſtantinop. *ſerm.* 2. *in Mariæ* Germ.Conſt.
dormit. hæc habet: *Niſi tu praires, nemo ſpiritualis evaderet, nemo in ſpiritu Deum adoraret.*
Et

Et infrà: *Nemo Dei cognitione repletus eſt, niſi per te, ô Sanctiſſima.* D. Bernardinus *tom.3. ſerm.11.art.2.c.3.* inquit: *Spiritus ſanctus in hac officina, & per eam fabrefecit quidquid in gratia mirificum operatur.* Quod facilè oſtenderemus adductis aliorum teſtimoniis. Et tamen inde nemo colliget, quod ante B. Virginem nullus habuerit ea bona, aut coluerit prædictas virtutes; oppoſitum enim conſtat manifeſtè ex dictis *num.5.* Colligit autem, & meritò, atque efficaciter B. Virginem habuiſſe omnes virtutes in gradu excellentiſſimo, & fuiſſe omnibus aliis exemplar ad exercenda virtutum opera. Idem ergo intendunt Patres, qui dicunt B. Virginem fuiſſe primam in nuncupando votum virginitatis.

D. Bernardinus.

Quartò.

Inſuper, prædictum fundamentum, cùm excellentiam B. Virginis in hac materia exaggerare videatur, illam revera deprimit, & coanguſtat. Nam longè majus eſt, quod votum ſacræ Virginis fuerit exemplum & in lege evangelica, & in lege ſcripta influens, habenſque in utriuſque ſtatu effectus ex ſua imitatione ortos, vota videlicet caſtitatis, quam quod præcisè influxerit in ſolo legis evangelicæ tempore. Sicut exemplo Chriſti Domini in utroque ſtatu influentis in gratiam, & virtutes juſtorum liquet, & explicuimus *num.9.* ampliuſque declarabimus infrà, *num. 39.*

Quintò.

Tandem licet daremus omnes Patres, quos allegat Sherlogus, loqui in ſenſu, quem ipſe intendit, adhuc tamen non convinceret eſſe communem Patrum ſententiam, quod nulla creatura ante B. Virginem votum virginitatis emiſerit. Nam Patres omnes, quos prædictus Author tam ſtudioſè congeſſit, non ſunt omnes Eccleſiæ Patres; alii enim non pauci noſtram tuentur ſententiam, ut liquet ex dictis *à num. 22.* & alios plures dabimus *dub. 7.* Conſtat ergo, fundamentum propoſitum non tantas habere vires, quantas aliqui in eo repræſentant. Videamus ulteriùs qualiter diluatur.

36\. Adhibetur prima argumento ſolutio.

Sunt qui reſpondeant, omnia teſtimonia ſuprà allegata eò tendere, ut B. Virgo ſit prima in tempore, quæ inter fœminas votum fecerit virginitatis; ſed non negare, quod virorum aliquis eam voverit ante illam. Sic conciliare putant Patres, quorum aliqui affirmant nonnullos in veteri Teſtamento voviſſe caſtitatem, & fuiſſe ſpirituales eunuchos, ut *à num. 22.* oſtendimus: alii verò aſſerunt B. Virginem fuiſſe primam, quæ votum virginitatis emiſit; nam hi loquuntur facta comparatione ad mulieres. Et quidem ex Patribus allegatis ita ſignificat Origenes, *Muliebris vero Mariam.* Beda, *Prima fœminarum*, & *Præ cæteris fœminis.* D.Bernard. *Primam inter cæteras.* Et D. Bartholomæus in teſtimonio quod ab aliis refertur, *Et ideo prima, quia ante eam nulla*, ut legenti eorum authoritates conſtabit. Quos imitatur D. Bonavent. *in 4. diſt.30. quæſt.2.* ubi ait: *Decuit Virginem Deo virginitatem vovere, ut eſſet mulieribus totius virginitatis exemplum. Sicut enim Deus Chriſtum viris propoſuit in exemplum, ſic ejus Matrem propoſuit in exemplum mulieribus.* Et ex Authoribus *num. 34.* allegatis idem exprimunt Medina, Viguerius, & Galatinus, ut eorum verba repræſentant, quibus addimus Nazarium *3. p. quæſt.28. art.4. in ſolutione 1. quæſiti.* Et hæc videtur etiam ſententia Abulenſis *in cap.30. Numer. quæſt.12.* cujus verba refert Sherlogus *loco cit. num.34.* & ſic ſe habent: *In veteri Teſtamento in mulieribus non reperitur obſervatio virginitatis cum voto, aut ſine voto, ſed omnes accipiebant viros. Domina autem noſtra fuit prima, quæ virginitatem obſervavit, & vovit. De viris autem magis reperitur; nam quanquam non habeatur expreſſum votum virginitatis, patet tamen, quod aliqui obſervaverint illam, ſicut fuit Hieremias, &c.*

Origenes. Beda. D.Bernard. D.Barthol. D.Bonav. Medina. Viguerius. Galatin. Nazar. Abulenſ.

Judicium de præmiſſa reſponſione.

Cæterùm huic reſponſioni (quæ aliunde ad veritatem noſtræ aſſertionis ſufficeret,) non ſubſcribimus: tum quia congruentius exiſtimamus omnia Patrum teſtimonia uniformiter exponere, ut fieri poteſt, & infrà præſtare curabimus: tum quia exploratum non eſt, quod nullæ fœminæ in Teſtamento veteri virginitatem promiſerint. Imò verò quæ pro noſtra aſſertione expendimus, veroſimiliter queunt ad fœminas etiã extendi. Nam locus Numer. *Vir, ſive mulier, cum fecerit votum, &c.* utrumque ſexum comprehẽdit, ut ibidem obſervat Leon. Marius. Locus etiam Iſaiæ, *Non dicat eunuchus, &c.* ad fœminas etiam extenditur, ut notavit Mich. de Medina *lib.3. de ſacr. homin. continent. cap.2.* Deinde quæ de Eſſenis diximus, locum utique habebant in mulieribus, ut conſtat ex Philone *in lib. de vita contemplativa*, ut ex Serario, & aliis rectè probat N. Franciſc. à S. Maria *in Apologia, propoſit.2. §.1.* Præterea ſuppoſito, quod viri aliqui in veteri Teſtamento votum fecerint caſtitatis, nulla occurrit ratio, aut inconveniens, ut id fœminis denegemus, cùm non ſint minùs devotæ, & ut rectè D. Chryſoſt. *tom.2. homil. 8. in Matth.* tradit: *Non natura corporis, ſed voluntate animi exercentur iſta prælia; propterea ſæpe in hujuſmodi acie fortius viris fœmina decertaverunt.* Quod ſatis liquet in ſtatu legis evangelicæ, in quo virgines viros continentes tam ſtudioſè imitatæ ſunt. Denique aliquas in veteri Teſtamento perpetuam virginitatem ex voto coluiſſe, non omninò obſcurè colligitur *ex lib.2. Machab. c.3.* ubi dicitur: *Sed virgines, quæ concluſæ erant, procurrebant ad Oniam.* Ubi ſignificari virgines in quodam templi domicilio incluſas, quarum aliquæ perpetuo Dei cultui ſe conſecrabant, plurium eſt ſententia. Unde Petrus Creſpet. *in Summa cathol. fidei, fol.644.* harum exemplo impugnat hæreticos novatores, qui vota virginum ſacrarum ſpernunt: *Monialium*, inquit, *Deoque dicatarum virginum propoſitum, & vovendæ caſtitatis antiquus, & ſanctus uſus defenditur.* Et poſt aliquas probationes addit: *Et quidem ante Chriſti paſſionem Deo dicatas virgines in templo referunt clariſſimi plerique Hiſtoriographi, & confirmat Ambroſius lib. memorato de Virginitate. In templo, inquit, Hieroſolymis fuiſſe virgines deputatas, &c.* Et pro eadem ſententia refert Germanum Conſtantinopolitanum, & Gregorium Nicomedienſem. His virginibus adjungebantur viduæ nonnullæ, quæ Deo vidualem caſtitatem vovebant, ex quarum numero fuit Anna, de qua D. Cyrillus Hieroſol. *Catech. 10.* inquit: *Anna Propheteſſa continens, & religioſiſſima monialis.* Et Hugo Cardinal. *in poſtilla ſuper Evangel. totius anni, Dominica infra octavam Nativit. Domini*, ait: *Anna fecerat profeſſionem viduitatis, & Maria fecerat profeſſionem virginitatis.* Imò Emerentiam aviam B. Virginis Mariæ, Deo caſtitatem voviſſe referunt D. Cyrillus (ſive is fuerit Conſtantinopolitanus, ſive, quod magis placet Lezanæ anno

An fœminæ aliquæ in veteri lege voverint caſtitatem. Leonard. Marius. Michael de Medina. Franciſc. à S. Maria. D.Chryſoſt. Machab.3. Petr.Creſp. D. Cyril. Hieroſ. Hugo Card. D. Cyril.

Digitized by Google

anno ante Chriſtum 3976. fuerit Alexandrinus) *in lib. de ortu B. Annæ*, Guillelmus Pipinus Ordinis Prædicatorum *ſerm. 2. B. Annæ, fol. 219.* & Petrus Borlandus Carthuſienſis *in vita S. Annæ*, quæ additur vitæ Chriſti Domini, à Landulpho de Saxonia. Ex quibus liquet, certum non eſſe, quod nullæ fœminæ in veteri Teſtamento votum virginitatis nuncupaverint.

[*G. Pipin.* — *P. Borland.*]

[Diluitur quædam objectio.]

Dices id certò conſtare ex eo, quod Eccleſia de B. Virgine canit: *Sola ſine exemplo placuiſti Domino.* Quibus verbis ſignificatur nullam fœminam ante B. Mariam Deo virginitatem voviſſe.

[*Sedulius.*]

Sed hoc facilè diſpellitur, quia ut ſuprà *num. 33.* vidimus ex Barradio, alius eſt illorum verborum ſenſus, ut conſtabit adeunti fontem, ex quo primùm deſumpta fuere, Sedulium videlicet antiquum Poëtam, qui floruit ſæculo quinto poſt Chriſtum natum; ſic enim canit *Carminum lib. 2.*

Salve ſancta parens, enixa puerpera regem,
Qui cælum, terramque tenet per ſæcula: cujus
Numen, & æterno complectens omnia gyro
Imperium ſine fine manet: quæ ventre beato
Gaudia matris habens cum virginitatis honore,
Nec primam ſimilem viſa es, nec habere ſequentem:
Sola ſine exemplo placuiſti fœmina Chriſto.

Ubi perſpicuus, ac legitimus ſenſus eſt, nullam fœminam fuiſſe, eſſe, aut fore, quam ſacra Virgo longo intervallo non antecellat, cùm in donis gratiæ, & virtutum, tum, & maximè in eo, quod Chriſtum peperit, conjunxeritque matris dignitatem cum flore, & honore virginitatis, quod nulli alii mulieri eſt conceſſum. Sed cum hoc cohæret, quod aliqua ante ipſam (ex ejus tamen futuræ prævia imitatione,) Deo ſuam virginitatem ſacraverit modo ſtatim declarando.

38.

[Reſponſio ad principale argumentum, & obſervanda pro ejus intelligentia.]

Prædictâ ergo reſponſione relictâ, ad argumentum *num. 34.* propoſitum reſpondetur diſtinguendo antecedens, *juxta communem Sanctorum Patrum ſententiam B. Virgo fuit prima inter omnes creaturas, quæ emiſit virginitatis votum*, fuit prima *prioritate perfectionis, & excellentiæ*, concedimus; fuit prima *prioritate temporis*, negamus: & deinde negamus abſolutè conſequentiam. Pro cujus reſponſionis intelligentia obſervandum eſt, duplicem eſſe prioritatem, ſeu præcedentiam: aliam durationis, ſecundùm quam media præcedunt in exequutione finem: aliam dignitatis, & perfectionis, juxta quam finis in intentione, & abſolutè præcedit media, & exemplar eſt prius quàm exemplatum. Et in hoc ſenſu Apoſtol. *ad Coloſ. cap. 1.* vocat Chriſtum Dominum, *primogenitum omnis creaturæ*, licèt plures tempore ipſum præceſſerint; quia ipſe fuit prior per modum finis, & exemplaris, ut ibidem breviter obſervavit D. Hieron. his verbis: *Non tempore, ſed honore.*

[Nota 1. — *Ad Coloſ. 1.* — *D. Hieron.*]

[Nota 2.]

Deinde obſerva, quod ut aliqua cauſa influat per modum exemplaris, non requiritur quod exiſtat in ſeipſa, aut quod tempore præcedat exemplatum. Nam cùm exemplar influat ut apprehenſum, & applicatum per intellectum, & hic poſſit apprehendere objecta antequam ſint in ſeipſis, poteſt aliquid influere per modum exemplaris in eos etiam effectus, quos tempore ſubſequitur; quidquid enim fit ad ejus imitationem, ipſius effectus eſt, ſive tempore antecedat, ſive ſequatur. Et ob eandem rationem poteſt finis in ſuo genere influere, licèt actu non exiſtat in ſeipſo, ut notum eſt apud Theologos, & Philoſophos. Unde Apoſtol. *ad Hebr. 11.* ait: *Fide Moyſes grandis factus, negavit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere jucunditatem, majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum improperium Chriſti; aſpiciebat enim in remunerationem.* Nam ſe formabat Moyſes ad imitationem Chriſti Domini, quem (etſi nondum exiſtentem) tanquam exemplar, & finem omnis perfectionis reſpiciebat, ut eo loco exponunt D. Thom. D. Anſelmus, Catharinus, Zeglerus, Ribera, Tenas, & alii. Et ſic etiam Chriſtus Dominus influxit in omnes juſtitiam, & perfectionem veterum Patrum, fuitque caput Eccleſiæ à principio, ut fuſiùs explicuimus *num. 9.*

[*Ad Hebr. 11.* — *D. Thom.* *D. Anſelm.* *Cathar.* *Zeglerus.* *Ribera.* *Tenas.*]

[Nota 3. — B. Virgo Maria fuit exemplar virginitatis.]

Præterea obſervandum eſt, B. Virginem Mariam eſſe cauſam exemplarem omnis virginitatis Deo ſacratæ. Tum quia nobiliſſimum in unoquoque genere eſt menſura, & exemplar cæterorum, quæ eo perfectiora ſunt, quo magis ad illud nobiliùs, & perfectiùs accedunt, ipſumque imitantur: ex virginitatibus autem Deo ſacratis nihil eminentius, nobilius, aut perfectius cogitari poteſt, quàm virginitas ſacratiſſimæ Mariæ, ut ſtatim declarabimus. Tum quia ita communiter ſe explicant Sancti Patres, D. Ambroſ. *de inſtit. virgin. cap. 5.* ait: *Omnes ad cultum virginitatis Sancta Maria advocantur exemplo.* Et capite ſequenti: *Maria exemplo cætera ad virginitatis ſtudium provocantur.* D. Hildephonſ. *ſermone 3. de Aſſumpt.* Mariam appellat, *Exemplar perfectæ virginitatis.* Sophronius *hom. de Aſſumpt.* eam vocat *Perfectionis virginalis exemplum.* Et eodem modo loquuntur alii Patres. Unde autem virginitas B. Mariæ habeat eminentiam illam, ut tanquam exemplar antecedat, & excedat omnes alias virginitates Deo ſacratas, doctè declarant Suarez *tom. 2. in 3. p. diſp. 7. ſect. 3.* his verbis: *Virginitas Mariæ quoad propoſitum, & animum, fuit tanto efficacior, & vehementior, quanto ex majori charitate, & gratia procedebat. Quoad immobilitatem habuit hoc propoſitum perfecto voto confirmatum. Quoad intentionem ex perfectiſſimo Dei, & puritatis amore hoc fecit. Quoad exequutionem verò tam perfectè illud ſervavit, ut omni prorſus motu contrario, aut repugnante caruerit; imò alios etiam ad ſanctitatem provocaverit, ut ſuprà ex Sanctis Patribus diximus. Deinde caruit omni contrario, quod virginitatis perfectionem poſſet minuere; nam & ipſum conjugium, quod in aliis ad virginitatem tollendam ordinari ſolet, in illa fuit ad eius cuſtodiam, teſtimonium, & honorem inſtitutum. Habuit deinde comitantes omnes virtutes, temperantiam, humilitatem, & alias, quæ illius perfectionem poſſent augere. Fuit denique eius virginitas propter altiſſimum finem à Deo ordinata; nam & ad filii generationem ordinata eſt (quod eſt admiratione digniſſimum,) & ad conſecrandum Deo thalamum, ex quo factus homo naſceretur: quo nihil poteſt perfectius, aut excellentius intelligi.*

[*D. Ambroſ.* — *D. Ildeph.* — *Sophron.* — *Suarez.*]

[Nota 4.]

Deinde obſerva, cauſam tanto eſſe in ſuo genere perfectiorem, quanto ad plures effectus ſuam cauſalitatem diffundit. Quod eſt per ſe notum; nam actu cauſare, perfectio eſt: Ergo cauſa eo cæteris paribus eſt perfectior, quo plura cauſat, & ſub proprio influxu tanquam effectum conſtituit. Unde D. Thom. 3. *parte, quæſt.*

[*D. Thom.*]

Digitized by Google

q.65.art.3. ait: *Quanto aliqua cauſa eſt ſuperior, tanto ad plura ſe extendit in cauſando.* Et *3. contra gent. cap. 24.* inquit: *Quanto aliquid invenitur melius, tanto ad remotiora bonitatem ſuam diffundit.* Et ſimilia repetit *quaſt. 3. de potentia, art. 3. & quodlib. 3. quaſt. 3. art. 6.* & alibi frequenter.

39. **Applicatio præmiſſæ doctrinæ.** Ex his præmiſſis liquet, & roboratur diſtinctio *num. præced.* propoſita, ſecundùm quam teſtimonia Patrum interpretamur, & ad concordiam reducimus. Nam cùm affirmant B. Virginem eſſe initium, exemplar, primipilam, ac vexilliferam omnis virginitatis, primam virginum, & alia hujuſmodi, prædicant quidem primatum, ad excellentiam virginitatis B. Mariæ ſuper omnes alias virginitates; quia omnes per modum exemplaris cauſavit, & traxit ad ſui imitationem, ſive illæ fuerint ante Virginis tempus, ſive poſt illud. Sed non negant, quod ante B. Virginis tempus aliqui virginitatis votum emiſerint. Et hanc differentiam inter primatum temporis, & primatum excellentiæ ſatis expreſſit egregius Hiſpaniarum Doctor D. Iſidorus *lib. 2. de Officiis, cap. 17.* ubi ait: *Nunc autem quæ ſit ſacræ virginitatis integritas, vel à quo tam ſancti propoſiti ſumpſit exordium, breviter intimabo. Quantum enim pertinet ad vetus Teſtamentum, Elias, & Hieremias, & Daniel caſtitatis, & continentiæ bonum primi conſtituiſſe dignoſcuntur: quantum verò ad novum, virorum virginum caput eſt Chriſtus, fœminarum virginum caput eſt Maria. Ipſa earum auctrix, ipſa mater noſtri capitis, qui eſt virginis filius, & virginum ſponſus.* **Primatus virginitatis B. Mariæ fuit excellentiæ, non temporis. D. Iſidorus.** Ubi componit excellentiam B. Virginis in hac parte cum temporali aliorum anteceſſione; rectè enim vidit prædictam temporis præcedentiam nihil referre ad ſacræ Virginis gloriam; quippe tantùm abeſt, ut ad ejus referat commendationem, quod potiùs illam limitare, & reſtringere videatur. Nam profectò majus quid eſt B. Virginem habere ſuæ virginitatis effectus, hoc eſt alias virginitates voto ſacratas, & in veteri, & in novo Teſtamento, quàm determinari ejus cauſalitatem ad tempus præciſum legis Evangelicæ; nam cauſa eo eſt ſuperior, quo ad plura ſe extendit in cauſando. Id quod ſatis liquet ex ſacratiſſimo ejus filio Chriſto Domino; **Exemplum.** nam cauſavit omnes effectus gratiæ non ſolùm in tempore poſt ipſum ſequenti, ſed in eo etiam, quod ipſum præceſſit, ut conſtat ex dictis *n. 9.* Unde ſicut ex eo, quod Chriſtus dicatur, & ſit initium, fundamentum, & caput Eccleſiæ, authorque juſtitiæ, & omnis ſanctitatis, non infertur quod ante Chriſti Domini tempus non fuerit vera Eccleſia, vera juſtitia, & vera ſanctitas; oppoſitum enim certa fide conſtat, ut oſtendimus *dub. 1.* ſed infertur, quod prædicta omnia fuerint effectus Chriſti Domini, in quo, & per quem ſalvantur quotquot ſalvantur, aut juſtitiam conſequuntur: ſic proportionabiliter ex eo, quod ſacratiſſima Virgo Maria dicatur, & ſit principium, vexillum, ac exemplar omnis virginitatis Deo ſacratæ, minimè colligitur, quod nulli ante ipſius tempus virginitatem voverint; contrarium enim ſatis oſtendimus *à num. 22.* Sed colligitur B. Virginem influxiſſe per modum principii exemplaris in omnes virginitates Deo ſacratas, tam in veteri, quàm in novo Teſtamento; nam quotquot virginitatem Deo religiosè voverunt, id præſtiterunt provocati exemplo B. Mariæ, quam ut futuram, vel præſentem fidei oculo implicitè, aut explicitè viderunt. Et ſicut qui ad extollendam dignitatem Chriſti Domini diceret ante ipſius nativitatem, & tempus nullam fuiſſe veram gratiam, & juſtitiam, non ſolùm erraret, ſed etiam Chriſti Domini dignitatem (quam exaggerare videbatur,) imminueret, quippe ejus ſanctificativum influxum ad brevius tempus, & pauciores effectus reſtringeret: ſic illi, qui ad prædicandam ſacratiſſimæ Virginis excellentiam affirmant neminem ante ipſam nuncupaſſe virginitatis votum, licèt non errent (probabiliter namque diſcurrunt,) nihilominus ſcopum in quem collimant, non attingunt. Cùm enim virginei exemplaris, quod in B. Maria refulget, vim, ac cauſalitatem efferre intendant, magis eo medio limitant, & coanguſtant, eam non extendentes ad præcedentium ſæculorum effectus, in quos per modum exemplaris influere potuit, & de facto, ut nos affirmamus, influxit. Quem adeo univerſalem influxum per modum excellentiſſimi exemplaris ſignificare intendunt communiter Patres, cùm primatum B. Mariæ in vovendo virginitatem tam magnis elogiis celebrant. Quod etiam vidit Suarez *loco ſuprà cit.* **Suarez.** ubi ait: *Deinde dici etiam poteſt prima, quæ propoſita eſt tanquam dux, & exemplar hujuſmodi voti, & hunc eſſe exiſtimo ſenſum Sanctorum Patrum.* Ipſe verò ex propria ſententia, licèt ſub dubio, ſubjungit: *Addo tamen fortaſsè etiam in re ipſa fuiſſe primam, &c.* Quo loquendi genere incertitudinem talis opinionis ſatis expreſſit. Verba autem quæ ex D. Bartholomæo referuntur, & quibus moveri videntur D. Bonaventura, & Richardus de S. Laurentio, ut primatum temporalem alii, quàm Virgini negent, authoritatem non habent; nam deſumpta ſunt ex libro apocrypho, qui ſub nomine Abdiæ Babylonici circumfertur, & quem jamdiu rejecit Paulus IV. ut refert Sixtus Senenſis *lib. 2. Biblioth.* & fabuloſum appellat Bellarmin. *de ſcript. eccleſiaſt. in Abdia Babylonico.* **Sixtus Sen. Bellarm.**

Ratio verò, quâ fundamentum ab authoritate deſumptum fulciebatur, nullius roboris eſt; 40. **Aliæ argumenti vires infirmantur.** concedimus enim deferendum eſſe ſacratiſſimæ Virgini quidquid confert ad majorem ipſius dignitatem, & gloriam; ſed negamus ad id conferre, quod nemo ante B. Virginis tempus votum virginitatis emiſerit; oppoſitum enim conſtat ex proximè dictis. Per quod etiam diluitur argumentum difficultatis rationi inſertum; nam prærogativa B. Virginis non eſt, quod nemo ante ipſius tempus virginitatem voverit, ſed potiùs excellentia B. Virginis eſt, quod ſuæ virginitatis exemplo virgines poſt ſe adduxerit in utroque ſtatu ſcriptæ, & Evangelicæ legis; in hoc quippe magis emicat dignitas, & efficacia dicti exemplaris.

Unde quæ contra nos adducuntur, in contrariam partem ſunt detorquenda; **Et retorquentur.** quoniam B. Virgini deferri debet quidquid confert ad majorem ejus dignitatem, & gloriam: Sed quod B. Virgo ſuo exemplo moverit ad vovendum virginitatem, non ſolùm in ſtatu legis Evangelicæ, ſed etiam in ſtatu legis ſcriptæ, confert ad ejus dignitatem, & gloriam, ſiquidem magis explicat univerſalitatem, efficaciamque nobiliſſimi illius exemplaris in cauſando, & plures effectus illius influxui ſubordinat: Ergo tueri oportet, quod aliqui in veteri Teſtamento provocati exemplo B. Virginis (quam futuram

tadio

Digitized by Google

radio fidei intuebantur,) Deo virginitatem promiſerint. Et urgetur; nam quod Chriſtus hanc ſuæ matri non diſpoſuerit, aut conceſſerit prærogativam, provenit ex eo, quod vel noluit, vel non potuit: Sed neutrum horum dici valet, cùm primum deroget maximo Chriſti amori erga ſuam matrem; & ſecundum maximæ ipſius poteſtati: Ergo dicendum eſt, B. Virginem dediſſe primum, & nobiliſſimum exemplar virginitatis Deo ſacræ, quod pro ſua dignitate non ſolùm nunc movet, ſed movit etiam in veteri Teſtamento, ut nonnulli ad imitationem B. Virginis Deo ſuam virginitatem ſacraverint.

41. Qualiter B. Virgo influxerit antequam eſſet.

Et ſi inquiras, qualiter hoc exemplar tunc influxerit, cùm tunc non fuerit? Reſpondetur eandem interrogationem fieri poſſe de Chriſto Domino, quem tanquam omnis perfectionis exemplar omnes Sancti veteris Teſtamenti fide implicita, vel explicita apprehenderunt, atque imitati ſunt, ut conſtat ex dictis *num. 9.* Ad illam verò patet ex his, quæ prænotavimus *n. 38.* nempe exemplar, ut in ſuo genere influat, applicari per intellectum; hunc verò poſſe apprehendere, & proponere rem futuram. Porrò veteres illos juſtos cognoviſſe Beatiſſimam Mariam, & inſignem ejus virginitatem, liquidò conſtat. *Iſaias.* Tum ex Iſaia prædicente: *Ecce virgo concipiet, & pariet filium.* Quod prænoviſſe etiam alios inſignes Prophetas, cæteroſque docuiſſe dubitari non debet. Tum exemplo Sibyllarum, quæ Virginem Matrem futuram cognoverunt, & annuntiarunt.

Sibylla Perſica. Unde Perſica cecinit:

Virgine matre ſatus pullo reſidebit aſello,
Ille Deus caſta naſcetur Virgine magnus.

Cimmeria. Et Cimmeria:

Militia æterna regem ſacra Virgo cibabit
Lacte ſuo.

Sic etiam Magnus ille Elias (quem primum in tempore voviſſe virginitatem, ejuſque ſtudium diſcipulis propoſuiſſe aſſerunt Authores *n. 32.* relati,) ſacratiſſimam Virginem cognovit celebri illa viſione, quam ſacer textus refert 3. *3. Reg. 18.* Reg. 18. *Ecce nubecula parva, quaſi veſtigium hominis aſcendebat de mari.* In qua B. Virginem præſignatam fuiſſe, & à Propheta cognitam, ſatis communiter tradunt Doctores. Cujus admirandi exemplaris ipſe ſuavi efficacia allectus virginitatem, quam priùs abſque voto obſervabat, promiſſionis vinculo obſtrinxit, idemque inſtitutum cœpit diſcipulos edocere. *D. Method.* Quod haud obſcurè tradit D. Methodius Epiſcopus, & Martyr, qui floruit tempore Diocletiani, *in homil. de Simeone, & Anna*, ubi ſacram Virginem ſic alloquitur: *Puritatis etiam tuæ Elias præſcius, atque imitator in ſpiritu cùm eſſet, vita illius ignifera ſibi coronam colligavit, in hunc uſque diem divino ſuffragio morte ſuperior declaratus. Te quoque ejuſdem ſucceſſor Eliſeus à ſapiente Magiſtro tanquam jam exiſtentem, quæ tamen nondum exiſtebas, præfigurans.* Si B. Virginis notitia ad poſteros fluxit, cur non ſtudium illam colendi, cùm aliis obſequiis, tum ſpecialiori imitatione per virginitatem voto obſignatam? Fluxit profectò, ut ſuppoſitis, quæ de Eſſenis diximus *à num. 28.* *Tireus.* tradit Hadrianus Tireus Societatis Jeſu, *in Triſagio Mariano, libro 1. ſono 36.* ubi ex Euſebio Cæſarienſi *libro 2. Eccl. hiſt. hiſtor. cap. 17.* aſſerit: *Ab Eſſenis, quos Alexandriæ S. Marcus reperit, Mariam nondum natam cognitam, & ſingulari veneratione cultam fuiſſe.* Et Laurentius Chryſogonus ſacræ etiam Societatis, in Mundo Mariano, *diſc. 22. num. 49.* ſententiam D. Methodii imitans, & magis evolvens affirmat, Eliam notitia Beatiſſimæ Virginis in nubecula repræſentatæ illuſtratum, aperuiſſe fundamenta ſtatus Religioſi, Ordinemque à ſe inſtitutum, Carmelitarum ſcilicet, ipſi conſecraſſe. Quæ ex dicendis *dub. 7.* magis conſtabunt.

DUBIUM III.

Utrum in Eccleſia ante ſtatum legis Evangelicæ fuerit paupertatis votum.

Suppoſitis quæ de caſtitatis voto diximus, pervius patet aditus ad alia, quæ non ſic apparent difficilia. Et primò inveſtigabimus votum paupertatis in veteri Teſtamento. Pro cujus luce præmittendum eſt, paupertatis voluntariæ conſilium in eo conſiſtere, quod quis actu, & affectu bona temporalia propter Deum relinquat, ut ex Patribus tradit Bellarminus *lib. de Monachis, cap. 20.* & conſtat ex verbis Chriſti Domini, Matth. 19. *Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus.* Cui Apoſtoli ore Petri: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.* Unde D. Bernardus *in declamat. ſuper hunc locum Evangelii*, ait: *Hæc ſunt verba, quæ contemptum mundi in univerſo mundo, & voluntariam perſuaſere paupertatem: hæc ſunt quæ Monachis clauſtra replent, deſerta Anachoretis.* 42. Conſilium paupertatis. *Bellarm.* *Matt. 19.* *D. Bernard.*

Deinde ſupponendum eſt, aliquos in veteri Teſtamento amplexatos fuiſſe voluntariam paupertatem. Quod in Elia laudat D. Chryſoſt. *lib. 3. de provid. Nihil, inquit, illi terrenum præter melotem erat.* Et *homil. 4. ad popul. Antioch.* ait: *Quid enim, dic mihi, Elia pauperius.* Addit inferiùs: *Ipſam verò paupertatem ex mentis opulentia elegit.* Et *homil. 46. in Matth.* inquit: *Unde mirabilis factus eſt Elias, nonne à renuntiatione poſſeſſionum?* Idem paupertatis ſtudium proſequutus eſt Eliſeus, qui ut dicitur 3. Reg. cap. 19. *Relictis bobus cucurrit poſt Eliam.* Per quod ſignificatur ipſum majoris perfectionis amore cuncta mundana repudiaſſe. Unde Lyra ad eum locum inquit: *Decrevit repudiatis omnibus adhærere Eliæ.* Et D. Ambroſ. *lib. 1. de Offic. cap. 30.* ait: *Relictis omnibus in diſciplinam ſe propheticam dedit.* Et Abulenſis *cap. cit. quæſt. 23.* inquit: *Non curavit amplius arare, nec vacare negotiis ſecularibus, ſed relictis bobus ſequutus eſt eum. Sic enim quando Chriſtus vocabat diſcipulos ſuos, relinquebant omnia, & ſequebantur eum.* Similiter ſe geſſerunt utriuſque Prophetæ diſcipuli, quos Scriptura filios Prophetarum vocat, de quibus Theodoretus *quæſt. 19. lib. 4. Regum*, inquit: *Chorus Prophetarum extremam amplectebatur paupertatem.* Quos omnes repræſentavit Apoſtol. *ad Hebræos 11.* illis verbis: *Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, &c.* Unde Bellarminus *lib. de Monach. cap. 5.* de origine Religionum diſſerens ait: *Habemus deinde in eodem Teſtamento veteri Heliam, & Heliſeum, & filios Prophetarum ſine uxoribus, & divitiis in hoc mundo vixiſſe. De quibus D. Hieronymus in epiſt. ad Ruſticum, quæ eſt ordine quarta: Filii Prophetarum*, inquit, *quos Monachos in veteri Teſtamento legimus*,

Voluntaria aliquorum paupertas in veteri lege. Eliæ. *D. Chryſoſt.* Eliſæi. *3. Reg. 19.* *Lyra.* *D. Ambroſ.* *Abulenſ.* Filiorum prophetarum. *Ad Heb. 11.* *Theodoret.* *Bellarm.*

Digitized by Google

legimus, ædificabant ſibi caſulas prope fluenta Iordanis, & turbis urbium derelictis, polentâ, & herbis agreſtibus victitabant. Et epiſt. 13. ad Paulinum, de Monachis loquens: Noſter princeps, inquit, *Elias, noſter dux Eliſæus, noſtri duces filii Prophetarum, qui habitabant in agris, & ſolitudinibus, & faciebant ſibi tabernacula prope fluenta Iordanis.* Tandem Eſſeni (quos ſectatos fuiſſe Eliæ, Eliſæi, filiorumque Prophetarum inſtitutum, conſtat ex dictis num. 23.) pauperem vitam ultrò ducebant, ut conſtat ex Joſepho *lib. 2. de bello Iudaico, cap. 7.* ubi ait: *Divitiarum contemptores ſunt, rerumque apud eos communicatio admirationi habetur, neque invenias alterum alteri opulentiâ præſtare: legemque ſibi dixerunt, ut qui diſciplinam ſuam ſectari vellent, bona contubernio publicarent.* Et inferiùs: *Deſignatos autem procuratores habent, & ad uſus omnium ſingulis indiviſos.* Idem ſignificavit Joſephus Gorionides *in lib. de tribus Iudaicorum Philoſophorum ordinibus*, ubi ait: *Poſſidebant omnia communia, & nihil amplius inter eos ditior fruebatur, nihil pauper defraudabatur.* Addit infrà: *Sed permixtis facultatibus unum eſſet omnium patrimonium.* Tandem idem exprimit Plinius *lib. 5. c. 17.* illis verbis: *Gens ſola, & in toto orbe, præter cæteras, mira, ſine ulla fœmina, omni venere abdicata, ſine pecunia, &c.*

Eſſenorum. Ioſephus. Ioſephus Gorionides. Plinius.

Punctus difficultatis.

Ex quibus omnibus facilè conſtat, aliquos in veteri Teſtamento coluiſſe voluntariam paupertatem. Sed dubium eſt, utrum eorum nonnulli ad hoc ſtudium, ſeu vitæ genus ſe voto obſtrinxerint? quod hîc oportet decidere. Revocatur autem difficultas ad ſimplex paupertatis votum; nam quod hujus voti ſolemnitas non fuerit ante exercitam Chriſti Domini inſtitutionem, citra controverſiam ſupponendum eſt.

§. I.

Affirmans ſententia eligitur, & multiplici fundamento firmatur.

43. Concluſio.

Dicendum eſt, aliquos in veteri Teſtamento feciſſe ſimplex paupertatis votum, ſive paupertatem ex voto obſervaſſe. Ita plures Authores, quorum verba expendemus *num.* 104. Videatur ex noſtris Lezana *in apparatu, cap. 4. num. 11.* & anno ante Chriſtum 3545. *num. 21.* Sylveira *opuſc. 3. reſolut. 3. quæſt. 8.* Franciſcus à S. Maria *in apolog. propoſit. 4.* Philippus à S. Trinitate *2. 2. tract. de Religione, diſp. 6. dub. 1.* & *in Theolog. Carmel. quæſt. 1. art. 3.* & alii plures apud illos.

Lezana. Sylveira. Franc. à S. Maria. Philip. à S. Trinit.

Fundamentum.

Probatur primò ratione; nam aliqui in veteri Teſtamento amplexati ſunt paupertatem ex propoſito voluntario: Ergo ex voto. Antecedens patet ex præſuppoſitis *num. præced.* Conſequentia autem probatur *primò*; nam propterea aliqui amplexati ſunt paupertatem, quia cognoverunt illam conducere ad majorem ſanctitatem, cui acquirendæ vacabant: Sed etiam cognoverunt ad prædictum ſtudium magis conferre paupertatem voto obſignatam, quàm ſi abſque voto obſervaretur (generaliter quippe homines veteris legis cognoverunt utilitatem vovendi ob majorem firmitatem, quæ ex voto accidit, & majorem cultum ſupremæ Dei majeſtatis, quæ votis colitur: unde in prædicta lege frequentiſſimus erat votorum uſus, ut conſtat ex dictis *num.* 13.) ergo ſicut in veteri lege aliqui elegerunt paupertatem ex propoſito voluntario, ita etiam ex voto. Probatur *ſecundò* eadem conſequentia; quia non eſt minùs difficile ex parte materiæ votum caſtitatis, ac votum paupertatis: Sed ex eo, quod aliqui obſervaverint voluntariam, & perpetuam caſtitatem, bene infertur, quod illam obſervaverint ex voto, ut patet ex D. Joanne Baptiſta, juxta dicta *n.* 23. Ergo pariter ſi aliqui in veteri Teſtamento coluerunt voluntariam, & continuam paupertatem, rectè colligitur, quod illam ex voto obſervaverint. Et ratio generalis eſt, quia uniformis, & continuus modus ſe habendi in materia ex ſe difficili, & naturæ repugnante vix intelligi poteſt abſque aliqua obligatione, quæ voluntatem ad illum agendi modum determinet, ac reducat: Hæc autem obligatio, ubi non provenit ex lege aut præcepto (uti non provenit in materia conſiliorum) opus eſt, quod proveniat ex voto, quo quis ad illum agendi modum ſe obſtringit.

Probatur ſecundò eadem aſſertio ſequenti 44. diſcurſu; quia licèt Scriptura expreſsè non dicat, Apoſtolos emiſiſſe votum paupertatis; nihilominus ex eorum factis rectè colligitur, quod tale votum fecerint: Atqui ſimilia facta repetiuntur in aliquibus viris veteris Teſtamenti: ergo ex eiſdem rectè infertur, quod paupertatis votum emiſerint. Probatur minor: Nam rectè colligitur, Apoſtolos voviſſe paupertatem ex eo, quod omnia reliquerunt, ut Chriſto adhærerent, juxta illud Petri apud Matth. 19. *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.* Ad perfectam enim derelictionem bonorum temporalium (ut rectè arguit Suarez *tom. 3. de Relig. lib. 8. c. 2.*) requiritur obligatio ex promiſſione orta. *Nam ſicut ea bona*, inquit ille, *quæ in præſens poſſidentur, non perfectè derelinquuntur, niſi ea repetere non liceat: ita bona, quæ in futuro tempore acquiri poſſunt, non perfectè derelinquuntur, niſi ita voluntate, & affectu alienentur, ut ea acquirere, ac poſſidere non liceat; quod non poteſt fieri, niſi interveniente promiſſione.* Unde conſequens eſt, ut qui bona temporalia perfectè relinquunt, ea relinquant ex voto, quo ad eorum abdicationem ſe obligant. Porrò aliquos in veteri Teſtamento ita ſe habuiſſe, conſtat ſatis manifeſtè in Eliſæo primario Eliæ diſcipulo, & poſt Eliam cæterorum filiorum Prophetarum duce, ac doctore; ſic enim habet ſacer textus 3. Reg. 19. *Profectus ergo inde Elias* (poſtquam videlicet à Domino audierat: *Eliſeum autem filium Saphat, qui eſt de Abelmeula, unges Prophetam pro te*) *reperit Eliſæum filium Saphat arantem in duodecim jugis boum, & ipſe in duodecim jugis boum arantibus unus erat: cumque veniſſet Elias ad eum, miſit pallium ſuum ſuper illum. Qui ſtatim relictis bobus cucurrit poſt Eliam, & ait: Oſculer oro patrem meum, & ſic ſequar te. Dixitque ei: Vade, & revertere, quod enim meum erat, feci tibi. Reverſus autem ab eo, tulit par boum, & mactavit illud, & in aratro boum coxit carnes, & comederunt conſurgenſque abiit, & ſecutus eſt Eliam, & miniſtrabat ei.* Vbi ſingula ferè verba repræſentare perfectiſſimam renuntiationem, quâ Eliſeus mundi bonis, ac curis vale dixit, ut indivulsè ſequeretur Eliam, vel potiùs Spiritum ſanctum ſe Eliæ ore vocantem ad perfectiorem vitam, ponderant ſatis communiter Doctores. Aliquos dabimus præter D. Ambroſ. & Lyram relatos *num.* 42.

Aliud aſſertionis motivum. Matth. 19. Suarez. Votum paupertatis in Eliſæo. 3. Reg. 19.

Abulenſis *ad locum citatum, quæſt. 26.* inquit: *Eliſeus non peccavit volendo ire ad oſculandum patrem, & matrem; quia ad vocationem Eliæ illico ipſe reliquit boves, tanquam*

Abulenſis.

nunquam araturus cum eis , & totaliter intendebat ſequi Eliam. Et infrà : *Mactavit par boum , ſolennitatem magnam omnibus amicis , & cognatis ſuis , quia nunc recedere volebat ab eis , tanquam nunquam rediturus ad ſtatum eorum. Et in aratro boum coxit carnes , id eſt , cum aratro coxit , ſcilicet fregit aratrum , & comminuens in partes poſuit in igne , & ibi coxit boves. Hoc fecit non quidem tanquam non haberet alia ligna , ſed quia tranſibat ad Dominum , omninò volebat renuntiare ſeculo , ita quod nihil relinqueret in illo, quod ad ſe pertineret. Et quia boves duo , & aratrum pertinebant ad Eliſæum , voluit utrumque conſumere tradendo in convivium , & aratrum cremando , ita ut jam nihil ad ſe pertinens relinqueret in ſeculo , ſed totus ipſe tranſiret ad Dominum.* Nota. *Quod valde magnum exemplum eſt pro eis, qui ad Dominum tranſeunt , quod nihil in ſeculo relinquere debeant , ad quod afficiantur. Et dedit populo , & comederunt , ſcilicet dedit cognatis ſuis , & amicis , convocans eos ad convivium ; quia nunc recedebat ab eis , & non erat amplius rediturus ad ſtatum illorum. Iſtud exemplum ſequutus eſt Beatus Matthæus, qui à Chriſto vocatus reliquit omnia, quæ habebat ; & tamen in ipſa die vocationis ſuæ invitavit Chriſtum , & diſcipulos , & multos de publicanis, quos in ſeculo amicos habuerat , Matthæi 9. Surgenſque abiit , & ſequutus eſt Eliam , ſcilicet ſurgens de convivio receſſit de urbe ſua , & de domo patris ſui , & ſequutus eſt Eliam , nolens amplius manere cum patre , & matre.* Dixerat autem quæſt. 23. *Non curavit amplius arare , nec vacare negotiis ſecularibus , &c. Sic enim quando Chriſtus vocabat diſcipulos ſuos , relinquebant omnia , & ſequebantur eum. Sic etiam quando Chriſtus vocavit Petrum , & Andream fratres, relictis retibus ſequuti ſunt eum. Sic etiam Iacobus , & Ioannes Zebedæi , fratres relinquentes patrem , & navem , vocantem Chriſtum ſequuti ſunt , Matth. 4.* Hæc Abulenſis. In quibus evidenter ſignificat , Eliſæum dereliquiſſe bona temporalia , non utcumque , ſed ex voto illa deinceps non acquirendi, vel conſervandi. Nam quid aliud exprimunt illa verba : *Totaliter intendebat ſequi Eliam ?* Et illa : *Omninò volebat renunciare ſeculo ?* Et illa : *Vt etiam nihil ad ſe pertinens relinqueret in ſeculo , ſed totus ipſe tranſiret ad Dominum ?* Et denique illa : *Nunc recedebat ab illis* (ſecularibus videlicet) *& non erat amplius rediturus ad ſtatum illorum. Iſtud exemplum ſequutus eſt Beatus Matthæus , &c.*

Nota. Profectò ſi Abulenſis intenderet nobis exponere modum , quo de facto quis in religioſa profeſſione ad Apoſtolorum imitationem cuncta temporalia repudiat , & voto paupertatis ſe ligat , neſcimus quibus aliis verbis expreſſioribus uteretur.

Corn. à Lap. Abulenſem imitatur Cornelius à Lapide ad prædictum locum ; nam expendens illa verba , *Miſit pallium ſuum ſuper illum* , inquit : *Hac ergo ceremonia inſtitutus eſt Eliſæus Propheta , ſocius , & ſucceſſor Eliæ, ejuſque cor omninò à Deo immutatum eſt , atque ex laico factus eſt Religioſus , ex agricola Propheta , ex idiota Theodidactos. Vnde ſtatim reliquit boves , domum , parentes , & ſequutus eſt Eliam.* Et infrà : *Quia Eliſæus feſtinabat , & geſtiebat illicò ſequi Eliam, idcirco uſus eſt aratro pro lignis ad coquendum carnes boum. Dedit ergo typum , & exemplum nobis , ut Dei vocationem illicò , reſolutè , conſtanter ſequamur , uti notant Cajetanus & Abulenſis. Celebravit enim convivium , quo ſuis vale dixit , ut oſtenderet ſe boves , aratrum , agrum , omniaque relinquere , ac lætum ſequi Eliam.* Et inferiùs : *Vt liber , & expeditus tranſiret totus ad Dominum ; idcircò aratrum , & boves conſumpſit , qua in re exemplum dedit Religioſis , ut idem faciant.* Similia proferunt Gaſpar Sanchez ibidem , & alii expoſito- Gaſpar Sanchez.
res. Sed præ cæteris expreſsiùs loquuntur D. D. Hieron.
Hieronymus , & Hugo Cardinalis , dum affir- Hugo Card.
mant prædictam temporalium derelictionem ab Eliſæo factam fuiſſe votum. Ille *in epiſtol. 28. tom. 1.* ait : *Boves , & juga prioris operis vertit in vota.* Iſte verò *ſuper cap. 9. Lucæ* , inquit : *Eliſæus in aratro coxit carnes , mactavit boves , id eſt Religionis votum fecit.*

Confirmatur primò ex his, quæ de Eliſæo, & 45. Eadem veritas magis oſtenditur.
Prophetarum filiis, ipſius Eliſæi poſt Eliam diſcipulis refert Scriptura, & ſatis apertè ſignificant eos coluiſſe paupertatem ex voto. Nam in primis pauperibus ex voto convenit , quod ſibi à devotis oblata uſui particulari non approprient, ſed communitati referant , ac ſervire faciant , ut conſtat *ex cap. Cùm ad monaſterium, de ſtatu Monach.* & ex Concil. Trid. *ſeſſ. 25. de Regular. c. 2.* Quo pacto ſe geſſit Eliſeus ; nam cùm vir quidam devotus munus attuliſſet , ipſe ſtatim juſſit, ut communitati daretur , ut legitur 4. Reg. Salianus.
c. 4. Quod rectè expendit Salianus *anno 3144.* his verbis : *Acceptum munus Eliſæus in communem impendit utilitatem ; erat enim eis menſa communis , ut religioſis viris : nec Eliſeus ſibi proprium habere voluit , paupertatis ſtudio repugnante.* Quibus ſatis apertè ſignificat , non potuiſſe aliter facere hominem voto paupertatis obſtrictum. Et Abulenſis ad locum citatum *quæſt. 61.* Abulenſis.
ſatis exprimit paupertatem ex forma religioſa vivendi ; nam expendens illa verba : *Reſponditque ei miniſter ejus* , inquit : *Iſte erat diſpenſator Eliſæi , qui recipiebat omnia quæ ferebantur ad Eliſæum , & ipſe miniſtrabat filiis Prophetarum ; & juſſit illi Eliſeus ponere iſtos panes coram filiis Prophetarum ; ipſe verò reſpondit : Quantum eſt hoc , ut apponam coram centum viris ?*

Deinde ad pauperes ex communi voto perti- Magna paupertas ex inſtituto in filiis Prophetarum.
net habere menſam communem , & iiſdem vilibus uti alimentis. Sic autem ſe gerebant filii Prophetarum ſub Eliſeo , ut colligitur ex ejus verbis 4. Reg. cap. 4. 4. Reg. 4.
Pone ollam grandem , & coque pulmentum filiis Prophetarum. Quibus verò ventris delitiis replendam , declarat textus dum addit : *Et cùm egreſſus unus in agrum , ut colligeret herbas agreſtes , &c.* Unde D. Hieronymus D. Hieron.
de filiis Prophetarum agens *epiſt. 4. ad Ruſtic.* ait : *Turbis urbium derelictis , polentâ , & herbis agreſtibus victitabant.* Et Theodoretus *ad text.* Theodoret.
cit. quæſt. 19. inquit : *Quod autem vita Prophetarum nullas habuerit poſſeſſiones , docet hiſtoria. Nam qui erat eorum primus , nunc quidem eos excipit convivio olerum agreſtium , nunc autem panes hordeaceos viginti appoſuit centum viris , eoſque ab aliis oblatos.* Et Gaſpar Sanchez ibidem : Gaſpar Sanchez.
Hoc , inquit , *videtur eo tempore illorum Prophetarum commune pulmentum : id indicat ille , qui egreſſus dicitur in agrum , ut colligeret herbas agreſtes.*

Tandem prædictos Prophetarum filios Eliſæi diſcipulos ſe obligaſſe paupertatis voto , haud obſcurè evincit pœna valde gravis , quâ Eliſeus Giezi punivit ob munera à Naaman recepta , quæ tanquam proprietarius abſcondere voluit, ut legitur *4. Reg. cap. 5.* Nam licèt in eo Giezi peccato plures fuerint deformitates , præcipuè tamen

Digitized by Google

tamen eluxit proprietatis malitia, quæ locum aliàs non habet, niſi paupertatis votum præcedat. Quod ſic oſtenditur; nam Bellarm. *lib.* 1. *de Monach. c.* 20. & Suar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 8. *cap.* 2. rectè probant, fuiſſe in primitiva Eccleſia votum paupertatis, quia Ananias, & Sapphira graviſſimâ, & miraculoſâ pœnâ puniti ſunt, quia partem pretii agri, quem vendiderant, clam ſibi reſervarant; non enim tantam pœnam incurrerent ex ſolo mendacio, niſi aliàs contra votum egiſſent: quippe cùm voto ſublato, relinqueretur arbitraria, & licita circa rem propriam diſpoſitio. Idem autem accideret in acceptatione, & retentione munerum in Giezi, ſi ipſe non fuiſſet voto ligatus, atque ideo non incurriſſet tantæ pœnæ reatum, qualis fuit lepra per totam vitam. Unde Caſſianus *lib.* 7. *de ſpiritu philarg. c.* 14. hoc exemplo utitur, cùm monachos proprietarios reprehendit: *Nam Giezi ea*, inquit ille, *quæ ne antea quidem poſſiderat, volens acquirere, non modo gratiam prophetiæ non meruit poſſidere, quam per ſucceſſionem velut hæreditariam à ſuo habuit magiſtro ſuſcipere, verùm etiam æternâ leprâ S. Eliſæi maledictione perfunditur.* Et Joannes Cartagena *lib.* 7. *homil.* 1. inquit: *Eliſæus ita virtutem coluit, ut famulum ſuum Giezi divitiarum Naamam leproſi cupiditate poſſeſſum, propter proprietatis culpam leprâ miraculosè punivit.* Ubi apertè ſupponit, præfuiſſe paupertatis votum, ſine quo proprietatis culpa locum non habet. Geſta igitur Eliſæi, & filiorum Prophetarum, quæ in Scriptura referuntur, non obſcurè indicant ipſos fuiſſe pauperes ex voto.

Bellarm. Suarez. Pœna Giezi paupertatis votum declarat.

Caſſian.

46. Confirmatur ſecundò; nam ut quis dicatur habere ſtatum voluntariæ paupertatis, debet ſe ad paupertatem voto obligare: Sed Elias, & Eliſæus, & filii Prophetarum habuerunt ſtatum voluntariæ paupertatis: Ergo voto ſe ad illam obligaverunt. Major conſtat; nam ut quis dicatur habere ſtatum voluntariæ paupertatis, non ſufficit quod modo voluntariè ſit pauper, cùm poſtea poſſit ab hoc propoſito reſilire, & bona temporalia comparare; ſed requiritur, quod à ſe abdicet licitam facultatem prædicta bona acquirendi: ſicut ut quis dicatur eſſe in ſtatu caſtitatis, non ſufficit quod actu non contrahat matrimonium, ſed inſuper deſideratur, quod non poſſit licitè contrahere; & utraque impotentia fit per votum, quo quis ſe privat facultate ad illos actus, ut fuſiùs explicuimus *diſp.* 1. *dub.* 1. *ferè per totum.* Minor etiam probatur; nam Apoſtolus *ad Hebr.* 11. inquit: *Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, &c.* Quo loco ſermonem fieri de Elia, ejuſque diſcipulis, docent communiter Patres, & Interpretes. Unde Cornelius à Lapide ibidem inquit: *Notat Paulus Eliam, qui* 4. *Reg.* 1. *vir piloſus dicitur, non tam à barba, & coma, quàm à melote, & veſte piloſa, & hirſuta: notat etiam Eliſæum, alioſque Prophetas, quorum inſigne fuit melotes, ſive cilicium ex pelle hirſuta.* Obſervat autem prædictus Author, eos tali veſte uſos fuiſſe, tum ob alias cauſas. *Tum quia hoc ſuo vili habitu volebant docere homines luxum veſtium eſſe ſpernendum: de quo multa hîc habet Chryſoſt. homil.* 28. *in Moral. Tum denique, ut hoc quaſi cilicio, & habitu pœnitentiæ circumeuntes agros, & oppida docerent populum, & ad pœnitentiam, ſanctamque vitam excitarent, & compungerent.* Quod autem prædicti fuerint in ſtatu paupertatis, ſignificat D. Thom. ad locum Apoſtoli *lect.* 8. *circa finem*, his verbis: *Hæc dicuntur de Elia* 4. *Reg.* 1. *quod erat vir piloſus, & zona pellicea accinctus renibus. Et de talibus veſtimentis dicit Auguſt. in lib. de ſerm. Dom. quod poteſt eſſe in tali veſte intentio mala, ſi quis utatur ad vanam gloriam; bona autem, ſi ad contemptum mundi, & macerationem carnis. Præcipuè autem qui profitentur ſtatum pœnitentiæ, debent oſtendere ſigna profeſſionis. Et ideo licet eis uti talibus veſtibus, non tamen ad oſtentationem, & ſic utebantur Prophetæ. Quantum autem ad ſtatum perſonæ dicit, Egentes; quia carebant divitiis.* Ubi S. Doctor ſemel, & iterum affirmat paupertatem illam propheticam fuiſſe ſecundùm ſtatum eam profitentium, atque ideo ſignificat, prophetas illos fuiſſe pauperes ſecundùm ſtatum, & profeſſionem.

Firmatur amplius eadem veritas.

Aliqui in veteri lege habuerunt paupertatis ſtatum. *Ad Hebr.* 11. *Cornel. à Lapide.*

D. Thom.

Confirmatur tertiò ab authoritate D. Hieronymi, & D. Iſidori, qui ſatis apertè ſignificant, prædictos Prophetas fuiſſe pauperes paupertate religioſa, quæ minimè ſalvatur abſque aliquo voto illius. D. Hieron. *epiſt.* 4. *ad Ruſtic.* inquit: *Filii Prophetarum, quos monachos in veteri Teſtamento legimus, ædificabant ſibi caſulas prope fluenta Iordanis, & turbis urbium derelictis, polentâ, & herbis agreſtibus victitabant.* Expreſſiùs adhuc loquitur D. Iſidor. *lib.* 2. *de Offic. c.* 16. ibi: *Unde autem ad Monachos ſtudium defluxit paupertatis* (quod ſtudium in Monachis ex voto oriri certum eſt,) *vel quis hujus converſationis extitit author, cujus iſti habitum imitantur? Quantum attinet ad authoritatem veterum Scripturarum, hujus propoſiti princeps Elias, & diſcipulus ejus Eliſæus fuerunt, ſive alii Prophetæ, qui habitabant in ſolitudine, urbibuſque relictis faciebant ſibi caſulas prope fluenta Iordanis. Hujus deinde propoſiti in Evangelio Ioannes author extitit, qui eremum ſolus incoluit locuſtâ tantum, & agreſti melle nutritus.* Ubi ponderandum eſt, D. Iſidor. eodem modo loqui de paupertate illorum Prophetarum, ac de paupertate B. Joannis Baptiſtæ, quem fuiſſe pauperem ex voto conſtat, cùm verè fuerit monachus ac religioſus. His Patribus addimus Salianum, qui noſtræ aſſertioni apertè ſuffragatur; nam de his Prophetis agens anno 3144. eos vocat *Religioſos viros voluntate, ac profeſſione pauperes.* Et anno 3145. inquit: *Prophetæ, qui religioſam profitebantur paupertatem.* Et *n.* 5. addit: *Eos ergo Monachos agnoſcit, vocatque Hieronymus, ſicut & Ioannes Hieroſolymitanus paſſim. Abulenſis ait eos quaſi nihil habuiſſe, niſi quæ ſibi à populo dabantur. Theodoretus quoque religioſam eorum celebrat paupertatem: Chorus Prophetarum, inquit, extremam amplectebatur paupertatem. Non ait, tolerabat, ſed amplectebatur paupertatem, utique voluntariam, atque ultrò ſuſceptam.* Et denique *in Epithom. anno* 3145. *n.* 2. in ipſiſſima perſeverans ſententia inquit: *Sæviente egeſtate, religioſi ad Eliſæum tanquam ad communem parentem unaque convolabant; ut ab eo vel divina ſubſidia per miracula, vel humana per eximiam ejus apud omnes gratiam conſequerentur, & promiſſam Deo paupertatem faciliùs ferrent.* Aliorum teſtimonia expendemus infrà *n.* 49. & 52.

Ulterior ejuſdem veritatis cõfirmatio.

D. Hieron.

D. Iſidor.

Salian.

Tertium, & ultimum noſtræ aſſertionis fundamentum deſumitur ex his, quæ de Eſſenis graves Authores ſcribunt. Eos namque in veteri Teſtamento paupertatem voluntariam coluiſſe, apertè docent locis relatis *n.* 42. Quibus addimus Nicetam Coloſſenſem *lib.* 1. *Orthod. fidei, c.* 36. *tom.* 12. *Biblioth. p.* 1. ubi ait: *Eſſeni inſuper amore virtutis à nuptiis, maximè abſtinebant, & divitias pro nihilo ducebant, unà denique veſcebantur; privata enim publicos in uſus comportabant, turpe* 47.

Extenditur ultimum aſſertionis fundamentum

Nicetas Coloſſenſ.

rati, ſi quis privatim quid divitiarum poſſideret. Porrò hanc voluntariam Eſſenorum paupertatem fuiſſe ex voto, facilè oſtenditur ex eiſdem Authoribus, qui ſimul referunt eos ad ſui inſtituti (cujus non infima pars erat voluntaria paupertas,) inviolabilem obſervantiam juramentis, ac execrationibus ſe obligaſſe, ut vidimus *numero* 29. Unde Cedrenus ibidem relatus cæterorum verba velut in compendium redigens, inquit: *Iurant huic divinæ religioni unicè, uſque ad ſanguinem, piè, ac reverenter operam navaturos.*

Votum paupertatis in Eſſenis.
Cedrenus.

Accedit eoſdem Authores referre apud Eſſenos peccatum fuiſſe, quod aliquid ſibi reſervarent, vel aliis, conſanguineis etiam, donarent, ut proximè vidimus ex Niceta: & Serarius *lib.3. Triharеſ. cap.4.* ex Joſepho refert, quod *aliquid cognatis donare abſque curatorum facultate non licebat.* Hinc verò rectè infertur, quod fuerint voto paupertatis obſtricti. Quo fundamento utitur Baſilius Pontius, ut probet votum paupertatis in primis Canonicis regularibus Ordinis D. Auguſtini; ſic enim *lib.7. de Matrim. cap.3. num.2.* diſcurrit: *Prædicti Canonici præſcriptum habebant, Nulli licet in ſocietate noſtra habere aliquid proprium. Igitur apud illos proprium aliquod poſſidere peccatum erat: Ergo adſtringebantur voto, alias liceret, peccatumque non eſſet.* Quod argumentum ſub eadem forma poteſt applicari Eſſenis.

Serarius.
Baſilius Pontius.

Accedit *ſecundò*, Doctores Catholicos ex eo oſtendere, quod fideles primitivæ Eccleſiæ fuerint pauperes ex voto, ac proinde ex eo probare contra hæreticos, quod paupertatis votum licitum ſit, quoniam *Actor.4.* dicitur: *Nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia.* Conſtat autem ſimili modo ſe geſſiſſe Eſſenos, ut referunt Authores hic, & *num.42.* relati, quibus addendus eſt Joannes Caramuel *comment. in Regul. D. Benedicti, lib.2. diſp.14.* ubi ait: *Inter alia jurejurando promittebant, aſſerente Ioſepho, ſe ſi ad principatum promoverentur, nulli injurios, neque victu, neque ornatu aliquo ſubditis ſplendidiores futuros.* Ergo Eſſeni communem, ac pauperem vitam ex voto profitebantur.

Actor.4.
Caramuel.

Confirmatur exemplo Rechabitarum, qui vel iidem cum Eſſenis erant, vel horum fuerunt patres, & duces (de quo Lezana anno 3159.) quoſque ad pauperem vitam ſe obligaſſe, probatur ex Hierem. *cap.35.* ubi refert eos huic Prophetæ reſpondiſſe: *Pater noſter Rechab* (inſigni *Rechab* voce deſignari Magnum Eliam, quaſi ſupremum Rechabitarum principem, obſervat Caramuel ubi proximè, num.170.) *præcepit nobis dicens: Non bibetis vinum vos, & filii veſtri uſque in ſempiternum, & domum non ædificabitis, & ſementem non ſeretis, & vineas non plantabitis; ſed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus veſtris. Obedivimus ergo voci Ionadab* (ſucceſſiſſe hunc Eliſæo in officio gubernandi Prophetarum filios, notat Boulduc *lib.3. de Eccleſ. ante leg. cap.12.* & propterea, *Prophetam Archimandritam poſt Eliam, & Eliſæum,* illum appellat) *filii Rechab patris noſtri in omnibus, quæ præcepit nobis.* Deſcribi autem in hac formula vitam pauperrimam, & ab omni divitiarum ſolicitudine alienam, nemo eſt qui non videat. Unde Abulenſis 1. *Paralip. cap.2. quæſt.21.* inquit: *Per hæc intendebat Ionadab deducere filios ſuos ad quatuor perfectiones. Prima erat paupertas voluntaria: ſecunda contemptus rerum; nam faciebat, quod filii ſui contemnerent omnes divitias ſæculi, & ceſſantes ab his, ducebant vitam pauperem. Iſta etiam fuit perfectio Evangelica, quia venientes ad Chriſtum relinquebant omnia, & ſequebantur ipſum, ſicut dixit B. Apoſtolus Petrus, Ecce nos reliquimus omnia.* Porrò Rechabitas hanc pauperem vitam amplexatos fuiſſe ex voto, conſtat *primo*, quia eo ſecluſo, ſive voluntaria ipſorum promiſſione, eorum pater Jonadab non poſſet eos ad pauperrimum illum modum vivendi obligare, ut conſtat ex doctrina D. Thom. *2.2. quæſt.104. art.5.* quippe ſuperior, non concurrente voluntaria ſubditi promiſſione, nequit tam ardua præcipere. Rechabitæ autem dicunt ſe obediviſſe patri ſuo, atque ideo ſupponunt in ſeipſis obediendi obligationem ortam ex promiſſione, ſeu voto. Conſtat *ſecundò* ex Concil. Senonenſi, *decreto 9. de vot. monaſt.* ubi ut Religioſos urgeat ad votorum obſervationem, inquit: *Si quis igitur votum aliquod hujuſcemodi voverit Domino, etiamſi perpetuum fuerit, non faciet irritum verbum ſuum: ſed Deiparæ Virginis, Annæ matris Samuelis, & Rechabitarum exemplo, omne quod promiſit implebit.* Et hoc poſterius exemplum nullam haberet efficaciam, ſi Rechabitæ non debuiſſent ex voto facere quod faciebant. Fuerunt ergo pauperes ex voto. Unde D. Hieronym. *epiſt.13. ad Paulin.* illos cum Elia, Eliſæo, & filiis Prophetarum, patres Monachorum appellat. Et Dionyſ. Carthuſ. *ad locum Hierem. art.58.* inquit: *Ionadab religioſæ vitæ modum poſteris ſuis præfixit.* Et Rabanus apud Gloſſam ait: *Myſticè Rechabitæ ſignant eos, qui deſiderio perfectionis tranſcendunt mandata legis. Iuſti enim, quibus non eſt lex poſita, ſic probantur non eſſe ſub lege, ſi juſtas leges non ſolùm implere, ſed etiam ſuperare contendunt, ut debitis voluntaria addant.* Et poſt pauca: *Hinc Elias, & Hieremias virgines permanſerunt. Hinc filii Ionadab* (ipſi ſunt Rechabitæ) *propter obedientiam patri exhibitam à Domino laudantur, & futura eis bona promittuntur, qui offerre decimas poſſeſſionum non contenti, imò ipſas poſſeſſiones reſpuentes, ſuas animas Deo obtulerunt.*

Confirmatio.
Hierem.35.
Boulduc.
Abulenſ.
Votum paupertatis in Rechabitis.
D. Thom.
Conc. Senon.
D. Hieron.
D. Carthuſ.
Rabanus.

§. II.

Refertur opinio adverſa, ejuſque motivis occurritur.

Contrariam noſtræ aſſertioni ſententiam tuentur Suarez *tom 3. de Relig. lib.3. cap.1.* Sherlogus *tom.1. in Cant. antel.7. ſectione 12. à numero 119.* & *tomo 2. veſtigat.12. explanat. myſt. ſectione unica, à numero 13.* & alii plures. Quorum præcipuum fundamentum eſt imperfectio veteris legis, cum qua cohærere non videtur actus adeò perfectus, qualis eſt promiſſio perpetuæ paupertatis. 48.

Sententia contraria.
Suarez.
Sherlogus.
Argumentum.

Confirmat primò hoc motivum Sherlogus, quia Judæi non minori ſtudio dilexerunt divitias, quàm matrimonia; quod latè probat tum teſtimoniis plurium Doctorum, tum ex promiſſionibus illius legis, quæ eam obſervantibus bona ſolùm temporalia offerebat: Ergo credibile non eſt, quod Judæorum aliqui paupertatem ex voto elegerint.

Confirmatio prima.

Confirmatur ſecundò, quia lex vetus prohibebat paupertatem, ut conſtat Deuteron. *cap.15. verſ.4.* ibi: *Omninò indigens, & mendicus non erit inter vos.* Sed non prohibebat paupertatem involuntariam, cùm hæc neceſſariò contingat, & non ſit materia præcepti. Ergo

Secunda.
Deut.15.

Digitized by Google

Ergo prohibebat paupertatem voluntariam, & conſequenter non licebat eam eligere, & multò minùs vovere.

Satisfit argumento. Sed hæc parum urgent, & non magis impugnant paupertatem votivam, quàm voluntariam, ut facilè conſideranti conſtabit; aliquos autem in veteri lege vitam pauperem elegiſſe contemnendo temporalia, liquidè conſtat ex dictis *n.42.* Unde ſicut prædicta motiva excludere nequeunt voluntariam aliquorum paupertatem abſque voto, ita nec paupertatem cum illo. Fundamentum verò quod in veteris legis imperfectione conſtruitur, corruit ex dictis *dub. 1. per totum*, & præcipuè *num.7. & 16.* ubi declaravimus, qualiter illius legis tempore fuerint ſanctitas, virtutes, & virtutum actus; non quidem ex virtute legis, ſed ex gratia data per Chriſtum, cui veteres juſti media fide incorporabantur. Et profectò non eſt melior actus promittendi Deo paupertatem, quàm actus diligendi Deum finem ſupernaturalem ſuper omnia; cùm ille ſit actus religionis, hic charitatis; & ille poſſit componi cum ſtatu peccati, ſecus iſte; & tamen ſalvâ fide negari nequit, quod aliqui tempore legis Deum ſupernaturalem finem dilexerint ſuper omnia. Tædet in his morari, ſed ut moleſtiæ argumentorum non cedamus, placet omnibus ſuprà adductis adjicere judicium ſapientiſſimi Magiſtri Bartholomæi de *Medina.* Medina *1. 2. quæſt. 108. art. 4. dub. ultim.* ubi imperfectiones veteris legis expendit, & nihilominus in fine ait: *Sed ex hoc non inferat Theologus, quod viri juſti, & ſancti in antiquæ legis ſtatu non haberent ex inſtinctu Spiritus ſancti conſilia à Deo, tum virginitatis, tum obedientiæ, atque etiam paupertatis, quæ ex animo lubenti, & forti amplectebantur. Quid enim Nazaræi, quid Rechabitæ, quid Prophetarum filii aliud erant, quàm Monachorum pravia quædam ſimulacra, ſed pro temporis ratione non omninò conſummata, atque abſoluta?* (quia eorum vota non erant ſolennia, nec conſtituta in eo perfectionis apice, in quo reperiuntur poſt Chriſtum) *Perfectio enim* (non dixit ſubſtantia, aut eſſentia,) *ut in cæteris, ita & hæc Chriſto, & ejus exuberanti gratiæ debebatur. De Ieſſæis etiam, & Eſſenis veteris Teſtamenti monachis mira, & ſtupenda refert Philo in ſuis ſcriptis. Sed & Hieronym. lib. 1. contra Iovinian. & Zachar. lib. 2. cap. 10. aſſeverant Eliam, Eliſæum, Danielem, & Ioannem Baptiſtam à matrimonio abſtinuiſſe, & vitam cœlibem duxiſſe. Ioſephus 18. antiquit. & Solinus aiunt ante adventum Chriſti Eſſenorum collegium inſtar noſtrorum Anachoretarum ſanctè in deſerto Iudææ vivendo ab uxoribus abſtinuiſſe.*

49. *Occurritur primæ confirmationi.* Ad primam confirmationem concedimus Shirlogo, quod Judæi valde affecti fuerint ad divitias, ſicut & ad matrimonia; ſed inde non infertur, eorum nullos coluiſſe caſtitatem, & bona temporalia ſpreviſſe; oppoſitum enim ſatis conſtat ex dictis in hoc, & præcedenti dubio, ubi oſtendimus aliquos coluiſſe caſtitatem, & voluntariam paupertatem, non quidem ex natura, aut Judæorum inclinatione, aut legis Moſaïcæ viribus; ſed ex divina gratia, quæ operari facit ſupra naturam, ſupra inclinationem, & legem. Illa verò, quæ ad probationem antecedentis prædictus Author coacervat, non ſunt undequaque vera, ſed diſcuſſione indigent. Quod enim ſignificat veterem legem bona ſolùm temporalia promiſiſſe, falſum cenſent Medina, Naclantus, Vazquez, Azor, Felinus, quos refert, & ſequitur Salas *de legibus diſput. 22. ſectione 7. num. 30.* qui certum eſſe affirmant, fuiſſe in tali lege promiſſiones æternæ vitæ, quam illius obſervatores ſperabant. *Lex vetus non ſola temporalia promittebat.* Quod relictis aliis teſtimoniis, liquet ex Pſalmo 111. *Pſal.111.* *In memoria æterna erit juſtus.* Et 2. *Machab.6.* *2. Mach.6.* unus eorum, qui martyrium pro lege patiebatur, dixit: *Fratres mei, modico nunc dolore ſuſtentato, ſub teſtamento æternæ vitæ effecti ſunt*; hoc eſt, vitam æternam ſaltem in jure ſunt conſequuti. Et Apoſtolus *ad Hebræos 11.* *Ad Hebr. 11.* loquens de Sanctis Patribus veteris legis, inquit: *Iuxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſſionibus, ſed à longè eas aſpicientes, & ſalutantes*, nempe promiſſiones regni cœleſtis, quod conſequi expectabant per Chriſti redemptionem, juxta illud Job (cujus notitia erat Judæis familiaris) cap. 19. *Iob 19.* *Scio quod Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum, & rurſum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum Salvatorem meum.* Et de Magno Elia inquirit Abulenſis *Abulenſ.* *4. Reg. cap. 1. quæſt. 16.* quare utebatur habitu vili? Et reſpondet: *Elias non utebatur iſto habitu pauperrimo pro paupertate, tanquam non potens alium habere, ſed pro religione. Pro quo ſciendum eſt, quod Elias fuit vir ſanctus valde, & cæteri Prophetæ, ſed Elias potius. Et ad contemnendam gloriam ſeculi, & ad oſtendendum alia meliora bona eſſe repoſita in futuro ſeculo, quæ homo acquirere poteſt bonitate vitæ, quàm ea, quæ in præſenti cernuntur; & ut oſtendatur deſiderium illorum, quod ſine iſtorum contemptu non eſt, accepit veſtem contemptibilem, ſcilicet factam de pilis camelorum.* Et poſt pauca: *Iſtud pertinet ad ſignum virtutis, & exercitium: ad ſignum quidem, in quantum ſignificatur fuga delectationum, & blandimentorum ſeculi in duritie veſtis. Nam illi, qui induuntur veſtibus mollibus, ſunt qui deſiderant ſeculi blandimenta, & honores; & iſti morantur in domibus Regum ad conſequendum iſta.* Ex quibus ſatis liquet, quod aliqui in veteri lege temporalia contemnebant, ut conſequerentur æterna.

Quid docuerit D. Thomas. Nec D. Thom. (& idem de aliis ſentiendum eſt,) huic doctrinæ opponitur *1. 2. quæſt. 95. art. 5.* dum aſſerit veterem legem fuiſſe ordinatam ad bonum ſenſibile. Nam ut optimè ibidem obſervavit Conradus, mens S. Doctoris non eſt, quod prædicta lex primariò, & per ſe fuerit ad bonum ſenſibile ordinata, cùm ipſe D. Thomas *eadem 1. 2. quæſt. 107. art. 1.* expreſsè doceat, Deum in utraque lege, nova videlicet, & antiqua, habuiſſe eundem finem, nempe ſpiritualem hominum ſalutem, licèt diverſis mediis uſus fuerit, ut illos ad prædictum finem perduceret. Sed ſenſus eſt, Legiſlatorem ſimul cum veteri lege propoſuiſſe bona temporalia per modum aliqualis præmii, ut ſic homines rudes ad ejus obſervantiam magis alliceret; ita verò, quod ea bona ad fines honeſtos, & ad veram beatitudinem ulteriùs referrent.

Reſponſio data magis fulcitur. Fatemur igitur homines veteris legis communiter vacaſſe bonorum temporalium acquiſitioni, & vulgum non multi habuiſſe paupertatem voluntariam. Sed inde minimè infertur, paucos aliquos (& verè paucos, tum reſpectu multitudinis cæterorum Judæorum, tum comparativè ad religioſos legis gratiæ,) non fuiſſe eo tempore amplexatos paupertatem; qui

Digitized by Google

qui licèt ab inſipientibus, & vulgaribus ſpernerentur, tamen radio explicatioris fidei illuſtrati, & divinâ gratiâ adjuti vitam pauperem, verumque temporalium contemptum eligebant. Utrumque, præter ſuprà dicta, confirmat quod accidit cuidam diſcipulo Eliſæi, qui cùm ex magiſtri præcepto veniſſet ad Jehu, ut eum ungeret in Regem, Principes qui cum Jehu erant, dixerunt: *Quid venit inſanus iſte ad te?* Et ipſe reſpondit: *Noſtis hominem, &c.* ut refertur 4. *Regum, cap.* 9. ubi Lyranus inquit: *Reputabantur autem Propheta inſani, eo quòd contemnebant bona hujus mundi, & quia loquebantur frequenter talia, qua videbantur aliis aliena. Noſtis, &c. Erant enim diſcipuli Prophetarum religioſi, ut dictum eſt ſuprà* 2. *cap. & ideo diſtinguebantur ab aliis in habitu, per quem cognoſcebantur eſſe diſcipuli Prophetarum, & propter hoc dixit, Noſtis? ſcilicet quod ſit de Prophetis.* Et Cajetanus expendens eadem verba, *Inſanus iſte*, inquit: *Verificatur ſcriptum in Sapientia, Nos inſenſati vitam illorum aſtimabamus inſaniam; nam inſanum appellant diſcipulum Prophetarum, eo quòd profiterentur prophetarum filii futura vita ſtudium, vacando divinis laudibus.* Et Cornelius à Lapide ibidem ait: *Vide hìc, ut principes idodolatra, hominesque militares prophetam rideant, vocentque inſanum, & fanaticum. Vita enim prophetarum aſpera, veſtitus horridus, ſermo propheticus eis videbatur eſſe inſania.* Ex quibus liquet ex una parte vulgaris illorum hominum æſtimatio, & affectus circa temporalia; & aliâ ex parte ſpeciale filiorum Prophetarum inſtitutum in proſequendo vitam aſperam, & pauperem, juxta illud Theodoreti q. 19. *in lib.* 4. *Reg.* ibi: *Chorus Prophetarum extremam amplectebatur paupertatem.*

4. Reg. 9. Lyra. Cajetan. Cornel. à Lapid. Theodoret.

50. Ad ſecundam confirmationem reſpondetur negando minorem, quam minimè evincit inſertum teſtimonium; non enim prohibet paupertatem, nec paupertatis propoſitum, aut votum; ſed monet divites, ut pauperibus ſubveniant, ut optimè tradit D. Thom. 2. 2. *queſt.* 187. *articulo* 5. ubi idem argumentum (quod contra Religiones mendicantes ab eorum inimicis fieri ſolebat,) diluit his verbis: *Ad tertium dicendum, quod ex illo pracepto legis divina non prohibetur alicui mendicare; ſed prohibetur divitibus, ne tam tenaces ſint, ut propter hoc aliqui egeſtate mendicare cogantur.* Quæ expoſitio legitima eſt, & fundatur in ſacro textu; quia non multò poſt verba relata ſic habet: *Si unus de fratribus tuis, qui morantur intra portas civitatis tua in terra, quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi, ad paupertatem venerit, non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum; ſed aperies eam pauperi, &c.* Et inferiùs addit: *Non deerunt pauperes in terra habitationis tua; idcirco ego pracipio tibi, ut aperias manum fratri tuo egeno, & pauperi, qui tecum verſatur in terra.* Quæ verba ſatis declarant præcedentium verborum ſenſum.

Diluitur ſecunda confirmatio. D Thom.

51. Minùs adhuc premunt motiva, quibus contra noſtram aſſertionem utitur perdoctus Suarez; quia continent argumentum utplurimùm purè negativum, quod in his rebus nullius, aut exigui roboris eſt, præſertim contra fidelium aliorum teſtium depoſitionem. Et ne ſcrupulo detineatur Lector, formalia prædicti Authoris verba referemus, ut inde judicet, quam vim habeant. Supponit Suarez in veteri lege non fuiſſe votum caſtitatis (de quo *dubio præcedenti*) & *numero* 7. ſubdit: *Hinc conſtat multò minùs oſtendi poſſe votum paupertatis fuiſſe tempore legis veteris.* Sed non videmus unde conſtet, aut valeat conſequentia; nam prædicta vota valde differunt, & caſtitatis votum eſt difficilius voto paupertatis: unde ex permiſſa, & non conceſſa negatione illius, non infertur iſtius negatio. Proſequitur: *Nullum enim talis voti ibi veſtigium invenitur.* Hæc eſt diſtincta ratio, & antecedens jam propoſitum deſerit in probatione conſequentiæ. Aliunde verò falſum aſſumit; adſunt enim tot veſtigia, imò argumenta efficacia, quot §. præcedenti expendimus cum aliis, quæ gratiâ brevitatis omittimus. Addit: *Imò & de uſu paupertatis voluntaria rariſſima ſunt indicia in una, vel altera perſona, de quibus incertum eſt, quem modum, vel gradum paupertatis ſervaverint.* Verùm non de una, vel altera perſona, ſed de integris collegiis adſunt nedum indicia, ſed graviſſimi teſtes; nam quantum ad filios Prophetarum aſſerunt D. Hieronym. D. Chryſoſtom. D. Iſidorus, Theodoretus, & alii: & quantum ad Eſſenos, & Rechabitas (qui iidem erant cum filiis Prophetarum,) affirmant Concilium Senonenſe, Rabanus, Ioſephus, Plinius, & alii, quos dedimus §. *præcedenti*, & plures quos dabimus *numero* 104. Quibus utpote antiquioribus, & poſitivè affirmantibus major fides adhibenda eſt, quàm Suario, qui ſtatum illorum non vidit, & pro ſuæ cauſæ patrocinio nullum adhibet teſtem, ſed purè negativè, ac dubitativè procedit, ut in introductione totius diſputationis obſervavimus.

Expenduntur Suarii motiva, & convelluntur. D. Hieron. D. Chryſoſt. D Iſidorus. Theodoretus Concil. Senonenſe. Rabanus. Ioſeph. Plinius.

Pergit ille: *Eſto enim Elias paupertatem amaverit, quoad uſum paucarum rerum* (circa hoc etiam dubitare videtur, cùm Chryſoſt. *hom.* 2. *ad popul. Antioch.* dicat: *Quid Eliâ pauperius?* Subjungatque: *Ipſam verò paupertatem ex mentis opulentia elegit.* Et D. Thom. relatus *n.* 46. cum fuiſſe *in ſtatu paupertatis*, affirmet,) *quis affirmare poterit nullius habuiſſe dominium, vel quod difficilius eſt, nec licitè habere potuiſſe?* Sed ad urgentem hanc interrogationem facilè reſpondetur, omnes poſſe id probabiliter affirmare ob teſtimonia, & motiva ſuperiùs propoſita, præſertim verò ob maximam ſimilitudinem inter Eliam, & B. Joannem Baptiſtam, quem fuiſſe religioſum, & ſubinde voto paupertatis obſtrictum, Suarius ipſe non negat. Adde, ad ſimplex paupertatis votum non requiri, quod eo ligatus non habeat dominium, nec illud licitè habere poſſit; conſtat enim eos, qui in ſacra Societate Jeſu vota ſimplicia emittunt, conſervare dominium directum ſuarum rerum, ut *diſp.* 1. *n.* 38. jam vidimus. *Imò*, proſequitur Suarez, *ſi illius hiſtoriam attentè legimus*, 3. *Reg.* 17. *inveniemus, ipſum non cœpiſſe voluntariam paupertatem profiteri, donec illi pracepit Deus, Recede hinc, & vade contra Orientem, &c. ibi de torrente bibes, corviſque pracepi, ut paſcant te ibi. Et infrà: Surge, & vade in Sarephta Sidoniorum, & manebis ibi; pracepi enim ibi mulieri vidua, ut paſcat te. Ex quibus verbis potiùs poſſumus conjecturare, priùs habuiſſe Eliam bona ex quibus aleretur, ideo enim videtur à Deo praventus, & admonitus unde eſſet ſuſtentandus, ne de ea re eſſet ſolicitus: nec de ejus paupertate plura in Scriptura leguntur.* Totum hoc concedamus Suario. Quid inde, ut neget Eliam fuiſſe pauperē ex voto? Profectò, ut quis nunc ſit pauper, aut religioſus, non requiritur quod talis fuerit à conceptione, vel anteactæ vitæ decurſu; ſed ſatis eſt, quod determinato tempore pauperem, aut religioſam vitam exordiatur. Aliunde verò illa

Continuatio eiuſdem diſcurſus. D. Chryſoſt. D. Thom. Defenditur Eliæ paupertas.

Suarii

Digitized by Google

Suarii conjectatio minimè ſubſiſtit; ideo namque eo ſpeciali tempore miſſus fuit Elias in Carith, & Sarephta, quia cùm populus urgente fame premeretur, non habebat unde poſſet ex eleemoſynis ſuſtentari, ex quibus priùs alebatur: unde potiùs infertur, quod jam præcedenti tempore pauper fuerit. Et quod addit Suarez, plura de Eliæ paupertate in Scriptura non legi, falſum eſt; nam Scriptura ſatis apertè ſignificat Eliam fuiſſe Ducem, ac Prælatum filiorum Prophetarum, qui pauperrimam vitam agebant, & quibus ipſum tanquam bonum Prælatum accommodari decuit. Meliùs hæc legerunt Divus Hieronymus, Divus Iſidorus, & Salianus relati *num.* 46. cum aliis pluribus quos dedimus §. *præcedenti.*

52. **Cõtinuatur Suarii argumentum.** Sed age, videamus qualiter votum paupertatis in Eliſæo impugnet. *Nec etiam*, inquit, *de paupertate Eliſæi, præter id, quod 4. Reg. 4. legimus, cùm frequenter tranſiret per Sunam, ſolitum fuiſſe divertere ad quandam fœminam, ut hoſpitio reciperetur, & aleretur: quod eſt indicium paupertatis ejus, licèt non ſufficiens; nam ibidem de muliere dicitur, quæ tenuit eum, ut comederet panem.* Proponit motivum, cui nos non inſiſtimus, & prætermittit validiſſimum argumentum votivæ paupertatis Eliſæi, quod nobis exhibet perfectiſſima renuntiatio, quâ cuncta temporalia repudiavit, ut Eliam ſequeretur, juxta ſuperiùs dicta *num.* 44. Aliunde verò verba, quæ expendit, ut probet non fuiſſe pauperem, ſed invitatum à muliere ad comedendum, minimè urgent; nam eadem verba, *Quæ tenuit eum, ut comederet panem*, poſſunt cuilibet pauperi religioſo adaptari, cùm pauperes etiam invitari poſſint, & ſoleant. Addit: *Et inferiùs eodem capite dicitur, tempore famis filios Prophetarum habitaſſe coram eo in Galgala, ipſumque præcepiſſe uni de pueris ſuis: Pone ollam grandem, & coque pulmentum pro filiis Prophetarum. Unde colligi poteſt, ipſum habuiſſe aliqua bona, cùm tempore famis abundanter poſſet alere filios Prophetarum; quamvis etiam pulmentum illud potuerit eſſe vile, & eleemoſynis comparatum.* Cæterùm ex illo facto minimè poteſt colligi, Eliſæum non fuiſſe pauperem ex voto; nam idem poſſet præcipere quilibet pauperrimæ etiam religionis Prælatus, ut aleret ſuos alumnos. **Nota. Theod.** Oppoſitum quidem, ac magis rationabiliter, colligit Theodoretus *quæſt.* 19. dum contrario modo arguit: *Quod autem vita Prophetarum nullas habuerit poſſeſſiones, docet hiſtoria. Nam qui erat eorum primus (Eliſæus) nunc quidem eos excipit convivio olerum agreſtium, &c.* **D. Ambroſ.** Et D. Ambroſ. *lib. de Elia, cap.* 11. inquit: *Eliſæus in deſerto erat, ubi non inveniretur eſca, niſi amara.* Et *epiſt.* 82. ait: *O ſtultum Eliſæum, qui ſylveſtribus ramis, & amaris paſcebat Prophetas! Inſipientem Paulum, qui gloriatur jejuniis, ſi nihil proſunt jejunia! Sed quomodo non proſunt, quibus vitia purgantur?* Sic Patres (jejunii laudatores egregii) odorati ſunt grandem illam ollam, quam pro alumnis pauperibus, ac pœnitentibus parare jubebat Eliſæus. Recolantur quæ diximus *num.* 45. **Lyra.** Quibus addimus, Lyranum prædicto loco ſignificare illorum paupertatem fuiſſe ex voto; nam ad illa verba, *& coque*, addit: *Id eſt, diſcipulorum eorum, qui vivebant religioſè, ut dictum eſt ſuprà 2. capite.* Ibi autem ad illa verba, *Factum eſt autem*, ſic habet: *In Bethel autem Iericho manebant filii Prophetarum, ut patet in littera; & iſti erant viri religioſi ſimul collegati, vacantes orationi, & contemplationi, quorum aliqui habebant ſpiritum prophetiæ.* **Religioſi veteris legis.** Et infrà ad illa verba, *Et venientes*, ait: *Hîc conſequenter tollitur ſuſpicio, quæ poſſet haberi contra Eliſæum; præmittitur tamen reverentia ſibi facta à filiis Prophetarum, cùm dicitur, adoraverunt eum adoratione duliæ, tanquam ſuperiorem ſuum, eo quòd eſſet ſubſtitutus loco Eliæ, ſub cujus regimine vixerant.* Unde melius eſt, quod ſtemus ſuſpicioni, quam ultimò addit Suarez, *potuiſſe eſſe* (nos dicimus *fuiſſe*) *pulmentum illud vile, & eleemoſynis comparatum.*

Suarii concluſio. Tandem concludit: *Itaque nihil certi de modo paupertatis ejus, vel ſociorum, ſeu eorum, qui filii Prophetarum appellantur, affirmare poſſumus.* Et ita quæ ad votum paupertatis in veteri lege attinent, abſolvit. Sed cùm hæc materia hiſtorialis ſit, & ad factum pertineat, perindéque non tam diſcurſu, quàm fidelium, & antiquorum teſtium dictis determinari debeat, ut in limine hujus diſputationis obſervavimus, mirum eſt quod perdoctus Suarius nullum pro ſe Sanctorum Patrum, aut gravium Doctorum teſtimonium in hac ſpeciali materia expenderit. Unde opinamur nullum, quod faveret, ipſi occurriſſe. **Revocatur ad examen.** Et verè ſic res ſe habet, quia nemo Patrum, aut antiquorum Doctorum negat, aliquos ex ſanctis Prophetis aut fuiſſe pauperes, aut feciſſe votum paupertatis: qui autem affirment, vidimus §. *præced.* Quod verò ipſe eo loco urgenter probare contendit, in veteri ſcilicet lege non fuiſſe verum ſtatum religioſum, præſentem difficultatem non attingit; quia modò agimus de voto paupertatis ſecundùm ſe, quod ſalvari valet extra religioſum ſtatum: unde licèt illud concederemus, nihil contra paupertatis votum concluditur. Sed cùm ait, *Itaque nihil certi, &c.* dubitamus quam ſignificet certitudinem? Si enim loquatur de certitudine ſententiæ adeo magna, ut oppoſitum aſſerere mereatur aliquam cenſuram theologicam, fatemur noſtræ ſententiæ eam certitudinem non ineſſe, quippe recognoſcimus opinionem oppoſitam eſſe probabilem, ſaltem ob authoritatem Suarii eam defendentis. Sed in hac cauſa non melior eſt conditio partis contrariæ; nec enim ſibi vendicat tale genus certitudinis, quale nobis negat. Si autem loquatur de certitudine prudentiali, morali, aut hiſtoriali, qualis in factis antiquis ad fidem non pertinentibus deſiderari valet; immeritò dicit, nihil certi de modo paupertatis filiorum Prophetarum affirmari poſſe; nam quæ §. *præced.* diximus, ſatis evincunt, fuiſſe pauperes in propoſito, & voto. In quo probabiliùs loquimur, quàm Suarez, quippe proferimus gravium Doctorum nobiſcum ſentientium poſitiva teſtimonia; cùm ipſe hoc ſubſidio deſtituatur, & ſolùm negativè argumentetur, ut conſtat ex ſuprà dictis.

DUBIUM IV.

Utrum in Eccleſia ante legis Evangelicæ tempus fuerit votum obedientiæ.

53. **Aliqui in veteri lege.** FAciliùs nos ab hoc dubio, quàm à præcedentibus expediemus; quia circa ejus materiam frequentior mentio, pluraque teſtimonia

occurrunt in Scriptura. Unde ſupponendum eſt, aliquos in veteri Teſtamento obſervaſſe obedientiam erga aliquem Superiorem. Nam Rechabitæ *Hierem.* 35. laudantur, qui ut patri ſuo Jonadab obedirent, *non bibebant vinum, non ſerebant agros, &c.* Præterea, *ſine aliquo obedientia genere impoſſibile eſt in congregatione vivere*, ut rectè aſſerit Suarez *tom.* 3. *de Relig. lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 12.

Suarez.

Filii prophetarum.

Filii autem Prophetarum Eliæ, & Eliſæi diſcipuli, vivebant in congregatione, & collegiis, ut *num. præced.* vidimus ex Lyrano. Unde

Abulenſ.

Abulenſis 4. *Reg. cap.* 2. *quæſt.* 9. ex Hebræis & eodem Lyrano refert: *Iſti non erant filii Prophetarum ſecundùm carnem, ſed erant diſcipuli eorum; & vocabantur filii, quia diſcipuli vocantur filii magiſtrorum. Et iſti erant multi viri habentes vitam religioſam, qui volebant eſſe perfectiores reliquis de populo, & conveniebant in locum unum, ubi erant Prophetæ, & ibi vacabant doctrinæ eorum, & laudibus Dei. Erant autem congregationes iſtorum per diverſa loca, &c.* Et quæſtione 11. addit: *Filii Prophetarum volebant, quod Eliſæus ſuccederet loco Eliæ in principatu prophetiæ; ideo revelabant ei receſſum ejus, ut priùs quàm recederet, peteret ab eo donum eminentiæ inter Prophetas, ne manerent omnes illi prophetæ minores tanquam ſine capite.*

Excellentia Eliæ.

Motivum autem eſt, quia Elias erat caput omnium Prophetarum, qui tunc erant, tam in eminentia prophetiæ, quàm in ſignorum operatione; quia non legitur de alio Propheta, quod manente Elia inter homines, faceret mirabilia. Ipſe autem erat princeps cæterorum, tam in doctrina morali, quàm in eruditione legis, & exemplo vitæ, & gerebat curam de omnibus collegiis Prophetarum in terra Iſraël. Et Suarez *tom.* 4. *de Relig. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 13. inquit: *Elias fuit præceptor, Eliſæus diſcipulus: ille pater, hic filius, ſicut ipſe clamabat, Pater mi, Pater mi: ille quaſi author, & inſtitutor illius vitæ generis; hic ſectator, & hæres. In reliquis verò fuit convenientia; nam ex quo Eliſæus juſſu Dei vocatus fuit ab Elia, & illum ſequi cæpit, ei perpetuò miniſtravit, 3. Reg. 19. uſque ad 4. Reg. 3. Poſt raptum verò Eliæ eundem Carmelum incoluit, ut ex citato loco colligitur, & communiter Authores docent, atque Eliæ in ſpiritu, & miniſterio ſucceſſit. Unde 4. Reg. 3. in hujus rei ſignum filii Prophetarum venerunt in occurſum eius, eumque adoraverunt, & tanquam caput, & principalem Prophetam, Eliæque ſucceſſorem agnoverunt.*

Punctus difficultatis.

Quæ omnia abſque aliquo ſubordinationis, aut obedientiæ vinculo vix intelligi poſſunt. Videamus nunc, an prædicta obedientia fuerit cum voto aliquo ſimplici; quod enim in eo veteri tempore non habuerit ſolennitatem, quâ modo in Religioſis gaudet, citra controverſiam ſupponimus.

§. I.

Præfertur ſententia affirmativa, & pluribus ſuadetur.

54.

Concluſio.

Dicendum eſt, in veteri lege fuiſſe ſimplex votum obedientiæ, & aliquos illo ſe ligaſſe ad parendum Superiori. Sic docent Authores infrà referendi, & alii plures, quos dabimus *n.*104.

Fundamentum.

Probatur primò ratione deſumpta ex proximè dictis, quia filii Prophetarum præſtabant obedientiam Eliæ, & poſt illum Eliſæo tanquam ſuperiori: Ergo ex voto. Probatur conſequentia; nam ideo amplectebantur obedientiam, quia cognoſcebant eam multùm conferre ad perfectionem, in quam ſupra vulgares collimabant; ſed etiam cognoſcebant perfectiorem eſſe obedientiam ex voto, quàm ſine illo; & propterea eo tempore frequentiſſimus erat votorum uſus circa alia opera: Ergo Prophetarum filii fecerunt obedientiæ votum.

Confirmatio.

Confirmatur, quia nequeunt plures in communitate vivere abſque obligatione obediendi alicui ſuperiori; quippe ubi plures unius capitis regimini non ſubduntur, ibi non unitas, aut communitas, ſed potiùs pluralitas, & confuſio apparet: Sed filii Prophetarum vivebant in communitate, ut conſtat ex dictis *num. præced.* Ergo habebant obligationem obediendi alicui ſuperiori: Atqui hujuſmodi obligatio non oriebatur ex aliqua lege, ſiquidem hæc aſſignari non valet: Ergo oriebatur ex eorum libera promiſſione, ſeu voto, atque ideo emittebant votum obedientiæ.

Tamburin.

Unde Tambur. *de jure Abbatum tom.* 1. *diſp.* 2. *q.* 1. inquit: *Cùm autem conſtet Eſſenos, & filios Prophetarum communem vivendi rationem in uno corpore, ſeu congregatione obſervaſſe, probabiliter dicendum eſt, ipſos unum caput, & unum ducem etiam ſibi conſtituiſſe, cui obedientiam promitterent, aliàs nec ordinatè vivere potuiſſent.*

Effugium ex Suario.

Nec ſatisfacit, ſi cum Suario reſpondeatur, ad id non requiri votum, quod eſt actus virtutis religionis; ſed ſufficere aliquid inferius, utputà pactum, aut promiſſionem humanam.

Præcluditur.

Nam contra hoc eſt, quod vita illa communis filiorum Prophetarum non ordinabatur ad finem politicum, ſed ad majorem cultum Dei, & eminentiorem profectum in virtute, quibus ut magis inſiſterent, eligebant cùm alia media, tum obedientiam præſtandam uni Superiori, per quæ à vulgari modo vivendi aliorum ſatis diſtinguebantur; atque ideo promiſſio, quâ obedire alicui ſpondebant, fiebat principaliter Deo, ad quem peculiarem illum modum vivendi ordinabant; votum autem non aliud eſt, quàm promiſſio Deo de meliori bono: Ergo promiſſio, quâ ſe ad obediendum ſuperiori obſtringebant, erat determinatè votum obedientiæ.

Gravium auctorum teſtimonia: Franc. Somnius.

Quod facilè viderunt graves Authores. Franciſcus Somnius *in demonſtrat. Evang. c.* 2. inquit: *In hac perfecta obedientia filii itidem Prophetarum illuſtres facti ſunt in ſcripturis, quod abnegatâ propriâ voluntate ſubderent ſe per omnia unius obedientiæ, qui in ſpiritu prophetico cæteris clarior erat, idque in admiranda rerum indigentia, & vitæ abſtinentia, ut legere eſt 4. Reg. In novo autem Teſtamento ante omnes claruerunt hac perfecta obedientia fidei noſtræ Duces, qui dimiſſis omnibus, &c.*

Robert. Arboric.

Robertus Arboricenſis *tom.* 2. *de tuendo ſacro cælibatu, pag. nobis* 36. ut propoſitam ibi concluſionem probet, nempe: *Voti obedientiæ antiquiſſimum inſtitutum, &c.* ait: *Ut autem ex nominis vetuſtate rei etiam deprehendatur antiquitas, conſtat filios Prophetarum olim appellatos, in quos ipſi Prophetæ jus paternum exercerent, eos & eruditione inſtituendo, & moribus. Erat ergo pater ſpiritualis is, quem hodie Abbatem vocamus, ſicque ab eo tempore in hanc uſque ætatem deducta eſt ſpiritualium filiorum ſelecta, ac verè monaſtica obedientia. Cui præſtandæ obnoxii erant, qui filii dicebantur Prophetarum. Non enim alia ratione filii aut dicebantur, aut erant, quàm aut morum diſciplinâ, aut ſapientiæ eruditione. Hi nimirum erant, quorum vetuſtatem recenſet in Hebræis Divus Paulus, dum ait: Circumierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat*

erat mundus. Tales, inquam, erant hi qu bus Eliſæus tuguriola exſtruẽda curavit, & quos alioqui fame perituros aluit, 4. Reg. 4. & 6. Hos ſola obediẽtia filios faciebat, & morum diſciplina. Non eſt ergo recens inventum obedientia monaſtica, aut res, aut nomen; nam de ea ſpeciatim loquimur. Denique

Salianus. Salianus (ut in aliis referendis prolixitatem vitemus,) anno 3138. *num.* 12. Eliam introducit, qui à diſcipulis diſceſſurus, eos in hunc modum alloquitur: *Habetis Eliſæum diſciplinæ religioſæ Præpoſitum, ac Magiſtrum, cui ſecundùm Deum obtemperabitis, quicumque in Carmelo, & Bethel, & in Galgalis, & in Ayoth, & ad Iordanem, & in Gabaa, cæteriſque locis divinæ militiæ, & religioſæ profeſſioni nomen dediſtis: in ejus manibus vota veſtra offeretis Deo.* Quibus verbis palam ſignificat, illos ex voto obtemperaturos fore Eliſæo tanquam ſupremo poſt Eliæ raptum in ea congregatione Prælato. Ad quod ſignificandum inquit Lyra relatus n. 50. *Adoraverunt eum adoratione duliæ, tanquam Superiorem ſuum, eo quod ſubſtitutus eſſet loco Eliæ, ſub cujus regimine vixerant.*

55. Expenditur aliud motivum. Probatur ſecundò, & ſpecialiter eadem aſſertio in Eliſæo filiorum Prophetarum poſt Eliam duce, ac magiſtro; inde enim magis elucebit obedientiæ votum in membris, ſi illud

Votũ obedientiæ in Eliſæo. oſtenderimus præfuiſſe in capite. Quod ergo Eliſæus ex voto obedientiæ ſequutus fuerit Eliam, eique obtemperaverit, colligitur ſatis

3.Reg.19. urgenter ex ſacro textu, 3. *Reg.* 19. ubi dicitur: *Cùmque veniſſet Elias ad eum, miſit pallium ſuper illum. Qui ſtatim relictis bobus cucurrit poſt Eliam, & ait: Oſculer oro patrem meum, & matrem meam, & ſic ſequar te. Dixitque ei: Vade, & revertere; quod enim meum erat, feci tibi.* Et poſt pauca: *Conſurgenſque abiit, & ſequutus eſt Eliam, & miniſtrabat ei.* Cujus teſtimonii vis ut magis percipiatur, eſt obſer-

Valentia. vandum cum Valentia 2. 2. *diſp.* 10. *quæſt.* 4. *punct.* 1. §. 5. in Scriptura non directè commemorari obedientiæ votum; ex ea tamen colligi, quod rectè fiat. Colligitur autem potiſſimùm

Matth.19. ex verbis Chriſti Domini, Matth. 19. *Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia, &c. Et veni, & ſequere me.* Nam perfecta ſequela importat votum, quo quis ita alium ſequatur, ut non poſſit retrocedere, nec agere niſi ex ejus imperio. Unde qui obedientiæ voto ligatur,

Caſſianus. ſimilis eſt crucifixo, ut optimè docuit Caſſian. *lib.* 4. *de inſtit. Cænob. cap.* 35. qui enim cruci affigitur, non ſolùm non ambulat quò vult, nec facit quæ vult; verùm nec ambulare, nec agere poteſt, niſi moveatur ab alio.

Hinc expenditur relatum teſtimonium, & reducitur ad formam argumenti in hunc modum: Quia Apoſtoli perfectè ſequuti ſunt Chriſtum Dominum eos vocantem, meritò colligitur, ipſos emiſiſſe obedientiæ votum, quo promiſerunt, ſeque obſtrinxerunt ad ſequendum Chriſtum, & faciendum quæ ipſis præciperet: Sed Eliſæus perfectè ſequutus eſt Eliam, qui juſſu Dei illum vocavit ad perfectiorem vivendi modum: Ergo Eliſæus fecit votum ſequendi Eliam, & faciendi ejus mandata. Probatur minor, quia inde probatur Apoſtolos perfectè ſequutos fuiſſe Chriſtum, quia ſtatim ad vocem ejus, relictis omnibus ſequuti ſunt ipſum, juxta illud Petri, *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te:* Sed etiam Eliſæus vocatus ab Elia, ſtatim relictis omnibus illum ſequutus eſt, ut conſtat ex teſtimonio relato: Ergo Eliſæus perfectè ſequutus eſt Eliam juſſu Dei illum vocantem. Unde D. Chryſoſt. D.Chryſoſt.

hom. 14. *ex variis in Matth.* agens de obedientia Apoſtolorum, inquit: *Perpende fidem, & obedientiam vocatorum; cuncta illicò relinquentes fecerunt, quod Eliſæus quoque ſub Elia legitur impleſſe.* Et Abulenſis relatus *num.* 44. promptitudinem Eliſæi ponderans, ait: *Hoc exemplum ſequutus eſt B. Matthæus, qui à Chriſto vocatus reliquit omnia, &c.* Et Dionyſius Carthuſ. 3 *Reg.* 19. *art.* 18. inquit: *Quo facto monſtravit ſe nolle ad priſtinum reverti officium, ſed Eliæ inſeparabiliter adhærere, ſub obedientia tanti Vatis vivendo.* Et Lyranus ibidem ait: *Volens omninò adhærere ei, motus inſtinctu Spiritus ſancti.* Tandem Hugo Cardinalis *num.* 44. relatus: *Religionis votum fecit.* Abulenſis. D.Carthuſ. Lyra. Hugo Card.

Confirmatur primò: Nam quod Apoſtoli fecerint votum ſequendi Chriſtum, illique obediendi, rectè colligitur quaſi à poſteriori ex modo firmo, & ſtabili, quo ipſum ſequebantur, ut rectè tradit D. Thom. *in hac* 2. 2. *q.* 186. *art.* 6. *ad* 1. his verbis: *Ad perfectionem vitæ Dominus pertinere dixit, quod aliquis eum ſequatur non qualitercumque, ſed ut ulteriùs retro non abiret. Unde & ipſe dicit Luc. 9. Nemo mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei. Et quamvis quidam de diſcipulis ejus retrorſum abierint, tamen Petrus loco aliorum Domino interroganti, Nunquid & vos vultis abire? Reſpondit, Domine ad quem ibimus? Unde & Auguſtin. dicit in lib. de conſenſu Evangeliſt. quod ſicut Matthæus, & Marcus narrant, Petrus & Andreas, non ſubductis ad terram navibus, tanquam causâ redeundi, ſequuti ſunt eum, ſed tanquam iubentem, ut ſequerentur. Hæc autem immobilitas ſequelæ Chriſti firmatur per votum.* Conſtat autem Eliſæum habuiſſe eandem proportionabiliter immobilitatem in ſequendo Eliam, qui ipſum Dei mandato vocaverat ad inſtitutum vitæ propheticæ. Quod manifeſtè oſtenditur tum ex teſtimoniis proximè relatis, tum ex eo, quod Eliſæus Eliam ſemper ſequutus eſt: tum, & evidentiùs, quia cùm Elias vellet ab Eliſæo diſcedere, hic conſtantiſſimè ter aſſeruit: *Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te.* Ita 4. *Reg. cap.* 2. Quibus verbis ſatis declaravit, quàm immobiliter ſequeretur Eliam. Unde Lyra eo loco, ad illud, *Silete*, ait: *Volebat manere cum magiſtro ſuo, quantum poterat.* Et Abulenſis *quæſt.* 5. ſic explicat verba Eliſæi: *Iuro per vitam Dei, & per vitam tuam, quod non derelinquam te, ſed ibo tecum quocumque ieris.* Et *quæſt.* 10. ait: *Cum iuramento aſſeruit Eliſæus, quod non dimitteret Eliam, ut Elias visâ pertinaciâ* (ſic exaggerat immobilitatem ſequelæ) *& obſtinatione voluntatis Eliſæi, non moleſtaret eum ſuper hoc, quod maneret, & ipſe ſolus iret.* Ergo ſicut ex facto Apoſtolorum rectè colligitur, quod adhæſerint Chriſto Domino per votum obedientiæ, ſic etiam rectè probatur, quod Eliſæus ex voto obedientiæ Eliam ſequutus fuerit. Et quàm firma, & ſtabilis fuerit hæc ſequela, quamque ex indiviſſo cordis affectu proceſſerit, magis adhuc expreſſit Eliſæus, cùm immenſum dolorem ex abſentia, ſeu raptu Eliæ ortum manifeſtavit: *Et non vidit eum ampliùs* (inquit ſacer textus.) *Apprehenditque veſtimenta ſua, & ſcidit illa in duas partes.* Ubi Lyra: *Eo quod non poſſet ampliùs magiſtro ſuo*

56. Roboratur ampliùs. D.Thom. Magna Eliſæi obedientia. 4.Reg.2. Lyra. Abulenſis.

Digitized by Google

Caietan. *ſuo aſſociari.* Et Cajetanus: *Orbatus patre, more lugentium ſcidit veſtimenta ſua verâ ſciſſione.* Et Abulenſis quæſt. 19. *Iſtud fuit, quando diſparuit Elias; nam quando videbat eum in curru igneo, loquebatur ad ipſum, & non affligebatur; cum verò diſparuit, doluit, & ſcidit veſtimenta ſua in duas partes, ſcilicet per partem anteriorem reſecando ea à pectore uſque deorſum.* Et quæſtione ſequenti addit: *Eliſæus dolebat nimis de raptu Eliæ, eo quòd ſub umbra eius vivebat, & ab eo eruditus fuerat, ipſeque erat princeps omnium Prophetarum.* Profectò non majora legimus in Scriptura doloris ſigna in Apoſtolis ob mortem, & abſentiam Chriſti Domini. Si ergo ex modo, quo Apoſtoli Chriſtum Dominum ſunt ſequuti, hoc eſt firmiter, & immobiliter, & non abeundo retrorſum, benè colligitur, quod Apoſtoli emiſerint votum obediendi magiſtro: cur ex eodem proportionali modo, quo Eliſæus ſequutus eſt Eliam, non colligetur, quod voto ſe obſtrinxerit ad eum ſequendum, ipſique obediendum?

Fulcitur idẽ motivum. Confirmatur ſecundò: Nam quod ſubditus recognoſcat, ſe non poſſe facere abſque ſuperioris licentia, quæ priùs poterat; & quod ſuperior poſſit ſubdito præcipere, ipſumque ad aliquid faciendum obligare, ſunt urgentia ſigna voti obedientiæ, cùm prædicti effectus nequeant aliunde, quàm ex ſimili voto oriri, ut rectè obſervant Baſilius Pontius *lib. 7. de Matrim. cap. 13. num. 2.* & Suarez *tom. 3. de Relig. lib. 2. cap. 14. num. 17.* & *lib. 3. cap. 1. numero 8.* Atqui Eliſæus recognovit, ſe non poſſe abſque Eliæ licentia facere, quod priùs poterat; & Elias ipſi præcepit, eumque obligavit ad aliquid faciendum: Ergo Eliſæus fecit obedientiæ votum, ut ſequeretur Eliam. Minor conſtat ex verbis ſuprà relatis num. 55. *Oſculer, oro, patrem meum, &c.* Unde Abulenſis ad locum citatum quæſt. 24. *Id eſt, rogo te, ut des mihi licentiam eundi ad oſculandum patrem, & matrem. Petivit autem licentiam, quia putavit quod non poterat iam aliquid agere contra præceptum Eliæ.* Et *quæſt.* 26. inquit: *Conſenſit Elias, quia per hoc non multùm impediebatur à ſequendo eum; ideo dixit: Vade, & revertere; id eſt, non moreris apud eos detentus precibus, vel blanditiis eorum. Quod enim meum erat, feci tibi; id eſt, revertere, quia ſi non veneris, aut moratus fueris, tu peccabis, &c.* Ex quibus liquet, Eliam præcepiſſe Eliſæo ſub culpæ reatu, iſtumque recognoviſſe, non poſſe deinceps agere ſine illius licentia. Quod etiam expreſſit Salianus *anno 3127. n. 26.* ubi ait: *Poſtulatio autem ſignificat iniectam à Deo novo Prophetæ neceſſitatem ſequendi Eliam; nam ſi id ſibi liberum putaret, non peteret ab Elia quaſi à magiſtro, ac domino ſuo veniam ſalutandi parentes; nec Elias ita eam daret, ut ſimul reverti iuberet.*

Baſil Pont. Suarez. Abulenſ. Salianus.

57. Proponitur teſtium aſſertionis fundamentum. Hierem. 35. Tertiò probatur noſtra concluſio *ex cap. 35. Hierem.* ubi inquit Propheta: *Et poſui coram filiis domus Rechabitarum ſcyphos plenos vino, & calices, & dixi ad eos: Bibite vinum. Qui reſponderunt: Non bibemus vinum, quia Ionadab, filius Rechab, præcepit nobis dicens: Non bibetis vinum vos, & filii veſtri uſque in ſempiternum, & domum non ædificabitis, & ſementem non ſeretis, & vineas non plantabitis, ſed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus veſtris. Obedivimus ergo voci Ionadab, filii Rechab, patris noſtri in omnibus, quæ præcepit nobis.* Ex quibus ſic formatur argumentum. Rechabitæ recognoſcebant ſe obligatos ad non bibendum vinum, & ad alias obſervantias proximè relatas, juxta præceptum patris ſui: Atqui hujuſmodi obligatio non oriebatur primariò ex præcepto aliquo: Ergo oriebatur ex voto, quo Rechabitæ voluerunt ſe obſtringere ad obediendum patri ſuo in prædictis obſervantiis, & conſequenter in Rechabitis, atque adeò ante ſtatum legis Evangelicæ fuit obedientiæ votum. Hæc ſecunda conſequentia patet ex prima, quæ rectè infertur ex præmiſſis; quia non occurrit principium aliquod, ex quo ad prædictas obſervantias obligarentur, niſi vel præceptum, vel votum. Si ergo præceptum non fuit, ſequitur quod votum fuerit. Minor autem, in qua poterat eſſe difficultas, facilè oſtenditur: tum quia nullibi reperitur tale præceptum naturale, aut poſitivum, divinum, vel humanum: tum quia illæ obſervantiæ ſecundùm ſe erant opera conſilii, ſicut forent etiam, ſi modò fierent in ſtatu legis Evangelicæ: Ergo antecedenter ad votum non cadebant ſub præcepto.

Nec ſatisfacit, ſi cum Petro Martyre *in lib. de votis*, reſpondeatur, quod licèt Deus immediatè non juſſerit Rechabitis prædicta obſervare, juſſit tamen mediatè, quatenus præcepit quod filii parentibus obediant; unde ex prædicto loco non infertur, quod obedientia in illis obſervantiis fuerit opus conſilii, nec quod obligatio obediendi fuerit ex voto. 58. Evaſio. P. Martyr.

Hæc, inquam, evaſio non ſatisfacit, ſed eam efficaciter refellit Bellarmin. *in lib. de Monach. cap. 11. de voto obedientiæ*, cujus impugnationes, & verba tranſcribemus. Refellitur, inquit, *primò* ex teſtimonio Rabani, qui in commentario hujus loci dicit (formalia ejus verba dedimus *num. 47. in fine,*) filios Jonadab plus feciſſe, quàm lex divina præceperat. *Secundò* ex ipſo textu Hieremiæ; nam Deus eo loco exemplo filiorum Jonadab reprehendit populum ſuum, quòd illi obedirent voci unius hominis; ipſe autem voci ipſius Dei obedire noluerit: *Firmaverunt*, inquit, *filii Ionadab, filii Rechab præceptum patris ſui, quod præceperat eis; populus autem iſte non obedivit mihi.* Quæ Domini ratio planè frigeret, ſi filii Jonadab divino præcepto obſtricti fuiſſent obedire patri ſuo in rebus illis, ut non biberent vinum, &c. tunc enim nulla eſſet antitheſis inter Deum, & creaturam; nam filii Jonadab obediviſſent Deo, & filii Iſraël non obediviſſent Deo. *Tertiò*, idem colligitur ex laude, & remuneratione divina; non enim tantopere Deus laudaſſet filios Jonadab, niſi aliquid ſingulare feciſſent. *Poſtremò* id ipſum ratio manifeſta ſuadet; nam etiamſi teneantur filii obedire parentibus, non tamen tenentur obedire in omnibus rebus, poſtquam ad annos pubertatis pervenerint. Eſt enim unuſquiſque ſui juris in eligendo ſtatu, & genere vitæ; alioqui nihil intereſſet inter ſervos, & liberos, ſi ſemper, & in omnibus rebus filii in patris poteſtate eſſent. Quod verò D. Paulus ait ad Coloſſenſ. 3. *Filii obedite parentibus per omnia*, vel ita intelligi debet, ut illud *per omnia*, ſignificet per omnia ad quæ patria poteſtas ſe extendit, ut rectè docet D. Thom. *in 2. 2. quæſt. 104. art. 5.* Quemadmodum ſi quis diceret, oportere milites obedire Imperatori per omnia, exponendum eſſet per omnia, quæ ad militiam pertinent. Vel certè tenentur filii per omnia parentibus obedire, ſed dum

Confutatur. Bellarm. Coloſſ. 3. D. Thom.

dum parvuli ſunt; nam ut dicitur ad Galatas 4. *Quanto tempore heres parvulus eſt, nihil differt à ſervo.* Et Dominus ipſe parentibus ſubditus erat, cùm puer eſſet, ut legimus *Luc.2.* Hæc omnia Bellarminus, quibus opus non eſt aliquid roboris adjicere, cùm ex eis planè conſtet, obligationem quâ Rechabitæ tenebantur obedire parenti in eis obſervantiis, ortum non duxiſſe ex præcepto; inde enim liquidò infertur, quod proceſſerit ex voto, quò ad obediendum ſe obſtrinxerant. Tantùm addimus alterius viri docti judicium, Abrahami Bzovii *in Theſ. Deip. ſerm.34.* ubi ait: *Quod verò praceptum votum fuerit, quo illos ligaverat pater ſuus, apud Patres pluſquam clariſſimum eſt.* Et eodem ſenſu Dionyſ. Carthuſ. *ad locum Hierem. artic.* 58. dixit: *Religioſæ vitæ modum poſteris ſuis præfixit:* Et Abulenſis *1. Paralipom. cap.2. q.21.* de Rechabitis aſſerit: *Iſti erant viri religioſi in veteri Teſtamento, ſicut ſunt Monachi.*

Abraham Bzovius.

Dionyſ. Carthuſ. Abulenſ.

An verò eorum aliqui obſervaverint continentiam, quæſtio eſt diverſa à præſenti difficultate, quam attingemus *n.99.*

Confirmatio. Concil. Senonenſe.

Confirmatur urgenter ex Concilio Senonenſi, *decret. 9. de vot. monaſt.* in quo religioſos monet ad ſuorum votorum obſervationem exemplo Rechabitarum. *Si quis*, inquit, *votum aliquod hujuſcemodi voverit Domino, etiamſi perpetuum fuerit, non faciet irritum; ſed Deiparæ Virginis, Annæ matris Samuelis, & Rechabitarum exemplo omne quod promiſit, implebit.* Supponit igitur ea, in quibus Rechabitæ dixerunt ſe obediviſſe Jonadab patri ſuo, ipſos ex voto obedientiæ præſtitiſſe. Recolantur quæ ſuprà diximus *num.47.*

Quartũ cõclusionis fundamentum.

Ultimum noſtræ aſſertionis fundamentum deſumitur ab his, quæ de Eſſenis ante ſtatum Evangelicæ legis referunt Authores antiqui; nam inter peculiares instituti ejus obſervantias recenſent obedientiam, quam ſuperiori præſtabant, ut conſtat ex Joſepho *lib. 2. de bello Judaico, c.7.* ibi: *Veneratio quoque apud eos magna legiſlatoris eſt.* Et iterum: *Senibus quoque obedire, & plurium quoque decreto, probabile arbitrantur officium.* Tandem: *Nihil ſine præcepto faciunt curatoris.* Et Serarius *lib. 3. Trihæreſ. cap. 4.* ex eodem Joſepho refert: *Nihil eſt, quod non agant ex curatorum ſuorum imperio.* Quod verò ad hujuſmodi obedientiam, ſicut ad reliquas proprii inſtituti obſervantias voto ſe obligaverint, liquidò conſtat ex dictis *num. 29.* ubi ex Joſepho, & Cedreno oſtendimus, Eſſenos neminem ad ſuam profeſſionem admiſiſſe, qui priùs juramento non ſtatuiſſet eam obſervare. Idque magis reſpiciebat obedientiam ſuperioribus præſtandam, ut conſtat ex Joſepho apud Serarium *loco citato*, ubi refert: *Priùs quam communem attingat ille victum, Sacramentis ſe obſtringit horribilibus, quæ ſunt hæc, &c. Quartò quod requirit fides, ſe ſemper exhibiturum omnibus, maximè his, qui præſunt.* Juramentum autem in his rebus æquivalet voto, ut præter Sanchez *num.29.* relatum, tradit Suarez *tom 3. de Relig. lib.6. cap.1. num.3.* ubi benè obſervat, profeſſionem religioſam apud antiquos Patres aliquando votum, aliquando juramentum appellari. Ergo Eſſeni in veteri lege, ſive ante legis Evangelicæ ſtatum emittebant obedientiæ votum.

Ioſephus.

Serarius.

Votũ obedientiæ in Eſſenis.

§. II.

Refertur oppoſita ſententia, & ejus fundamenta convelluntur.

Contrariam nobis opinionem defendunt Suarez *tom.3. de Religione, lib.3. c.1. à n.8.* & alii. Quorum primum, & commune motivum eſt, perfectionem voti obedientiæ eſſe propriam legis Evangelicæ, & repugnare imperfectioni legis antiquæ. Sed ad hoc motivum ſatis ſuperque conſtat ex dictis *num. 24.33.& 48.* unde ſupervacaneum eſt in eo diluendo immorari. 60.

Opinio cõtraria. *Suar.*

Secundum motivum eſt, quia in lege veteri non fuit ſtatus religioſus. Sed hoc non premit, nec præſenti difficultati adaptari valet, quia modò agimus de voto obedientiæ ſecundùm ſe, quo pacto reperiri valet extra ſtatum religioſum, ut patet in pluribus communitatibus, quæ Religiones non ſunt.

Motiva cõmunia infringuntur.

Tertium motivum, quod fuſiùs expendit Suarez, eſt purè negativum; ponderat enim prædictus Author, & ſæpiùs ponderat, & inculcat, quod licèt conſtet Eliſæum miniſtraſſe Eliæ, & filios Prophetarum fuiſſe ſub aliquali cura Eliſæi; nihilominus non certò conſtat, ipſos emiſiſſe obedientiæ votum, nec ad id aſſerendum datur fundamentum ſufficiens. Sed ad hoc motivum patet ex dictis *§. preced.* quæ valde probabiliter oſtendunt, Eliſæum obediviſſe Eliæ, & filios Prophetarum Eliſæo, non utcumque, ſed ex voto. Quod ſi Suarius in hac materia quærat majorem certitudinem, quæ vel afferat evidentiam, vel excludat probabilitatem partis contrariæ, profectò fallitur; quia nec noſtra ſententia affirmans, nec ipſius negans excedit limites ſententiæ probabilis hiſtorialis; cum hoc tamen diſcrimine, quod nos poſitivè affirmamus, ob poſitiva argumenta, ſigna, & teſtimonia gravium Doctorum, quæ *§. præcedenti* expendimus: ille verò purè negativè arguit, nullum producens teſtimonium veteris alicujus Authoris, qui neget votum obedientiæ in tempore legis antiquæ; neque enim poteſt. Porrò quàm inefficax ſit in hac materia talis arguendi modus, jam præmiſimus in limine præſentis diſputationis, & magis oſtendemus infrà *numero 149.*

Nota.

Aliud motivum breviſſimè attingit Suarez, quod hìc non diſſimulare, imò fuſiùs expendere oportet; quia non ſolùm impugnat dicta in hoc dubio, ſed quæ in præcedentibus diximus, poteſtque impedimento eſſe infrà dicendis. Eſt autem hujuſmodi: Nam Eſſeni illi, quorum exemplo noſtram aſſertionem firmavimus, non habuerunt tempore legis veram, & ſanam fidem: Ergo nec verum, & laudabile obedientiæ votum. Conſequentia videtur nota; nam votum eſt actus religionis colentis Deum, quem profectò infidelis non colit. Antecedens autem ſuadetur *primò*, quia nomen *ſecta*, & *hæreſis*, in malam partem accipitur, & denotat aliquid ſanæ fidei contrarium; inſtituto autem Eſſenorum in veteri lege nomen *ſectæ* tribuit Philo *in lib. de vita contemplat.* & nomen *hæreſis* Joſephus *lib.18. Antiquit. Iudaicar. cap.2.* in ipſo titulo. *Præterea*, quia Divus Epiphanius *hæreſi 10.* dicit Eſſenos fuiſſe genus Samaritanorum, qui erant hæretici in lege veteri. Et rurſus hæreſi 19. 61.

Speciale argumentum.

Philo. Ioſephus. D.Epiph.

Oſſenos

Digitized by Google

Oſſenos (qui idem videntur cum Eſſenis,) hæreticos vocat. Unde S.Nilus in Aſcetico, in principio de Eſſenis agens, inquit: *Habuerunt quidem mores ſimiles moribus Monachorum; ſed quia fide in Chriſtum caruerunt, nihil eis profuerunt ſancti mores.* Si autem caruerunt fide in Chriſtum, nullam veram fidem habere potuerunt. *Ultimò*, quia prædicti Eſſeni plura habuerunt ſuperſtitioſa, & contraria legi Moyſis tunc obliganti, ut ſatis manifeſtè colligitur ex Joſepho *loc. cit.* Nam, relicto Templo Hieroſolymitano, ſeorſim ſacrificabant, ſuas luſtrationes ſacrificiis à Deo inſtitutis præponebant, precabantur Solem tanquam Deum, in fatum cuncta referebant, & in pluribus à Pythagoricis, qui certè ſuperſtitioſi fuerunt, nihil diſtaſſe videntur.

S. Nilus.

Prima argumenti ſolutio.

Huic argumento poſſet occurri permittendo cuncta quæ affert, nempe Eſſenos non habuiſſe ſanam fidem, & ex hac parte obedientiam, quam vovebant, non fuiſſe Deo acceptam. Inde tamen minimè concluditur, quod in veteri Teſtamento votum obedientiæ non fuerit ab aliquibus laudabiliter obſervatum; ſed magis infertur oppoſitum. Nam iidem Authores, qui referunt Eſſenorum inſtitutum (& ex quibus colligi poſſet, quod in aliquibus erraverint,) palam tradunt, ipſos promiſiſſe Superioribus obedientiam, in quo minimè illos reprehendunt, ſed laudant potiùs, & commendant. Quod ex Judæis minimè facerent Joſephus, & Philo, ſi obedientiæ votum eſſet res eo tempore inuſitata, novitaſque à ſolis Eſſenis introducta. Quidquid ergo ſit de Eſſenorum fide, ex eorum tamen voto obedientiæ ab Authoribus relato, ac laudato infertur, ejus uſum non meruiſſe reprehenſionem in veteri Teſtamento, maximè aſſociatum rectæ fidei, qualem dubium non eſt habuiſſe Eliſæum, & filios Prophetarum, quos voviſſe obedientiam ſuprà oſtendimus.

Melior reſponſio.

Reſpondetur ſecundò, & meliùs negando antecedens; oppoſitum enim evincunt irrefragabilia argumenta. *Primum*, quia ſi Eſſeni tempore legis Moſaïcæ fuiſſent hæretici, non laudarentur, nec commendarentur à Judæis multùm ſuam legem zelantibus: Atqui Judæi venerabantur inſtitutum Eſſenorum, tanquam ſanctiſſimum: Ergo manifeſtum ſignum eſt, illos eo tempore non fuiſſe hæreticos, nec aliquid contra fidem docuiſſe. Minor liquet in utroque Joſepho, & Philone eos laudantibus. Unde Abulenſ. *in c.* 22. *Levit. q.*7. ait: *Eſſenorum ſecta inter Iudæos videbatur ſanctiſſima.* Et *cap.* 3. *Matth. q.*63. ait: *Erant valde laudabiles, unde non ſolum Iudæi, ſed etiam Gentiles eos valde laudabant.*

Defenditur ſecta Eſſenorũ fides. *Abulenſis.*

Secundum, quia Chriſtus Dominus tres ſectas, aut inſtituta reperit in Republica Judæorum, *Eſſenos* videlicet, *Sadducæos*, & *Phariſæos*: & cùm non ſemel reprehenderit Phariſæorum, & Sadducæorum errores, nunquam legitur Eſſenos reprehendiſſe; id verò non omitteret, ſi eorum vita aliquid haberet reprehenſione dignum: quod manifeſtè indicat eorum inſtitutum fuiſſe eo tempore laudabile, & ab omni errore purum. *Tertium*, quia hæc eſt communis veterum, & recentium gravium Doctorum ſententia. Quantum eos laudent Soto, & Medina, vidimus *n.*30. & 48. ex quibus ille palam affirmat, S. Joannem Baptiſtam ſequutum fuiſſe inſtitutum Eſſenorum. Bergomenſ. *in Supplem. Chron. circa annum Chriſti* 30. ait: *Nec inhoneſtus ſermo unquam de illis in hiſtoriis habitus eſt.* Baronius in Apparatu, *§. Tres.* ait: *Vita moribus fuiſſe conſpicuos omnes uno ore fatentur.* Serarius *in Tribæreſ. lib.* 3. *c.* 5. inquit: *Neque, quod ſciam, veterum ullus eſt, qui turpiſſimam iis hæreſeos notam inurat, quin à multis valde laudantur.* Robert. Arboricenſ. *tom.* 1. *de tuendo ſacro cœlibatu, pag. nobis* 22. ait: *Eſſenos malè aliquando audiſſe, Chriſtoque fuiſſe infenſos, nuſquam reperies.* Similia proferunt Vaſq. *tom.* 2. *in* 3. *part. diſp.* 124. *c.* 3. Baſil. Pont. *lib.* 4. *de Matrimonio, c.* 19. Adrianus Adrianius *in lib. de vita Monaſt. orig. c.* 2. Cornel. à Lapide *in c.* 10. *Num. verſ.* 29. §. *Denique*, Cellot. numero ſequenti referendus, & quotquot alii de Eſſenorum inſtituto, ac rebus tractarunt. Imò tantam fuiſſe eorum probitatem, ut inde Eſſenorum, aut Eſſæorum nomen adepti fuerint, tradit S. Joannes Chryſoſt. *hom.* 44. *in Acta Apoſt.* Unde non leviter deceptus eſt Suarez ubi ſuprà, *n.* 13. cum de Eſſenis dixit: *Etiam illo tempore non creduntur habuiſſe veram, & ſanam fidem.*

Bergomenſ. Baron. Serarius. Robert. Arboric. Vaſquez. Baſil. Pont. Adrian. Adrianius. Corn. à Lap. Cellotius.

Suſpicio Suarii exploditur.

62. Ea verò, quæ ad probandum objectionis antecedens propoſuimus, facilè explicantur. Ad primum reſpondetur, quod licèt nomen *hæreſis*, & *ſecta* apud Chriſtianos in malam partem accipiatur, non ſic apud Scriptores prophanos; hi enim hæreſis vocabulo ſignificant opinionem, quam ſibi quis eligit, ut conſtat ex Galeno in libro, quem *de hæreſibus* ſcripſit: & *ſecta* nomine ſignificant inſtitutum, formamque vivendi, ut liquet ex Cicerone *in Verrem.* Et in hoc ſenſu iſtas voces uſurparunt Joſephus, & Philo, ut evidenter patet ex eo, quod illis utuntur, cùm laudant Eſſenos tanquam viros ſanctos, & religioſos.

Diruitur primum motivum. Galen. Cicero.

Ad ſecundum reſpondetur, D. Epiphan. in priori teſtimonio loqui de Eſſenis Samaritanis, ſive de hominibus eo tempore ſchiſmaticis, qui cùm vidiſſent Eſſenorum inſtitutum apud Judæos florere, conati ſunt illud imitari, ſicut etiam imitabantur plura alia; licet revera poſtquam cum Jeroboam à regno Judææ diſceſſerunt, fuerunt hæretici. Inde verò non infertur, quod Eſſeni Judæorum non fuerint catholici, pii, & religioſi; adeſt enim oppoſita ratio, cùm apud illos manſerit vera fides, juxta illud Chriſti Domini ad mulierem Samaritanam, Joan. 4. *Vos adoratis, quod neſcitis: nos adoramus, quod ſcimus, quia ſalus ex Iudæis eſt.* Sicut neque ex eo, quod monachi S. Baſilii, aut S. Antonii inter Græcos, & Moſchos exiſtentes ſint ſchiſmatici, & hæretici, minimè infertur idem dicendum eſſe de monachis, qui ſub eodem titulo reperiuntur in Eccleſia Catholica. Oſſeni autem, de quibus S. Epiphanius in ſecundo loco agit, diverſi omninò fuerunt ab Eſſenis, ut cum Druſſio, & Scaligero rectè probant Serarius *in Minerval. lib.* 5. *c.* 7. & *in Tribæreſ. lib.* 3. *c.* 5. & Ludovic. Cellot. *lib.* 9. *de Regularibus, c.* 3. ubi ait: *Eſſenos Philonis ab Oſſenis S. Epiphanii diverſos eſſe arbitror, quidquid contradicat Salmaſius. Id mihi ſuadent duo, hominum doctrina, & mores. Nam priores nullo errore in vera fide adversùs Deum, nulla in moribus pravitate corrupti ſunt; imò in Dei cultu cum ſumma pietate verſabantur, proque ea conſervanda exquiſitiſſimis affecti ſuppliciis, omni tyrannorum crudelitate ſuperiores evaſere.* Id quod additur ex S. Nilo, verificatur vel in Eſſenis Samaritanis, ut proximè dicebamus; vel, quod veroſimile eſt, in aliquibus Eſſenis Judæis, qui Chriſti Evangelium recipere noluerunt; ex quo tamen non infertur, quod ante illud tempus fuerint hæretici. Videatur Baronius *tom.* 1, *anno* 64. §. *Verùs.*

Occurritur ſecundò. Duo Eſſenorum genera. Joan. 4. Oſſeni alii ab Eſſenis. Serarius. Cellotius. Baron.

Ad

Digitized by Google

Infirmatur tertium.

Ad tertium reſpondetur, Eſſenos Judæorum nihil ſuperſtitioſum obſervaſſe. Nam quod dicitur de ſacrificiis, aut luſtrationibus extra templum Hieroſolymitanum, ad Eſſenos Samaritanos referendum eſt. Aut forſan Joſephus loquitur de Eſſenis jam Chriſtianis, quos ipſe videre potuit; nam hi relictis ritibus Judæorum, Baptiſmo, Euchariſtiâ, noſtris Sacramentis cœperunt uti. Quod dicitur de adoratione Solis, minimè urget, cùm certum ſit Eſſenos verum Deum coluiſſe, ut tradit ipſe Joſephus *lib.2. de bello Iudaico, c.7.* Oriente verò Sole Deum ſpecialiter adorabant; & inde æquivocatio proceſſit. Unde Philo *in lib. de vita contemplat.* de eiſdem Eſſenis agens, inquit: *Quotidie bis precari ſolent, manè, & ſub veſperam: oriente Sole, petentes diem felicem, utque mentes eorum cœleſti repleantur lumine.* Sol autem licèt corpora tangat, nequit mentes cœleſti luce replere.

Ioſephus. *Philo.*

Diſpellitur ultimum.

Fati autem nomine non ſignificabant fatum Stoïcum, aſtrave, aut alias cauſas ſecundas, quæ liberas hominis electiones deſtruerent; ſed catholiciſſimè ſignificârunt efficacem Dei voluntatem cuncta prædiffinientem, ut ſatis expreſſit ipſe Joſephus *lib.18. antiquit. c.2.* ubi ait: *Eſſeni autem ad Deum cuncta redigunt.* Quod evidentiùs conſtabit obſervando cum Abulenſi *in c.22. Matth. q.123.* tres præcipuas ſectas fuiſſe apud Judæos, ſcilicet *Phariſæorum, Sadducæorum, & Eſſenorum.* In Evangeliis autem non fit mentio niſi de Phariſæis, & Sadducæis, quia Eſſeni non tentabant Chriſtum, neque adverſabantur ei in aliquo. Obſervat præterea idem Doctor, prædictas ſectas habuiſſe diverſas valde ſententias; nam *c.3. Matth. q.63.* refert ex Joſepho, quod Phariſæi, *fato geri omnia credunt, ſed neque liberum arbitrium hominibus auferunt.* Componebant enim efficaciam divinæ voluntatis cum creata libertate. Unde ex eodem Joſepho ſubdit: *Providentiam Dei ponunt, & agere quæ juſta ſunt, vel negligere pro majori parte, in poteſtate hominum eſſe profitentur; adjuvari tamen in ſingulis per divinam providentiam.* De Sadducæis autem refert habuiſſe (inter alia) tria dogmata parum laudabilia. Primò, quod non faciebant opera ſupererogationis. *Nullas*, inquit, *obſervantias præter legem cuſtodiunt.* Secundò, quod ſpernebant authoritatem veterum Doctorum. *Adverſus Doctores*, inquit, *Philoſophiæ ſuæ certare, & reniti glorioſum putant.* Tertiò, *fatum nihil eſſe exiſtimant, neque per iſtud humana concludi, ſed omnia noſtra ſupponunt poteſtati, bonorumque nos ipſos authores, & pejora per noſtram eligi dementiam. Hoc autem eſt, quia iſti putantes libertatem arbitrii fato, id eſt divinæ providentiæ repugnare, fatum negant, ut libertatem arbitrii confirment.* Ex quibus liquet, quod nec Phariſæi, nec Sadducæi *fati* nomine ſignificarunt fatum Stoïcum, aut determinationem naturalem neceſſitantem, ortam ex Aſtris, & aliis cauſis ſecundis, ſed efficaciam divinæ voluntatis cuncta prædiffinientis.

Ioſephus. *Abulenſis.* Dogma Phariſæorum. Dogma Sadducæorum.

Inſtitutum Eſſenorum.

Eſſeni autem penè in omnibus repugnabant Sadducæis; nam in primis ſupra communes legis obſervantias plures ſupererogationes addebant, vitam ducentes valde auſteram, & continentem; caſtitatis enim, paupertatis, & obedientiæ fuerunt ſtudioſi, ut conſtat ex dictis in hoc dubio, & duobus præcedentibus. *Cibus illis*, inquit Joſephus, *ſimplex eſt, habitus inſumptuoſus.* Et rurſus, *Squalorem decorem putant, dummodo ſemper in veſte candida ſint.* Et iterum, *Nec veſtimentum, ſive calceos mutant, niſi aut omninò conciſis prioribus, aut longi temporis uſu conſumptis.* Præterea plurimùm colebant doctrinam veterum, & majorum; nam, ut ex Joſepho refert Abulenſis, *ſummum ſtudium habent in ſcriptis veterum, inde quæ animæ, & corpori expediant eligentes.* Et infrà, *Iurant etiam nihil de dogmatibus, præter id quod habent, tradere.* Et inferiùs, *Veneratio quoque apud eos poſt Deum, magna legiferi eſt.* Tandem (quod ad rem præſentem magis facit,) Sadducæis directè repugnabant, affirmantes *fatum*, prout ab illis negabatur, videlicet providentiam Dei opera noſtra prærordinantis, ac efficaciter decernentis. Unde Abulenſis: *De his dicit Ioſephus 13. antiquit. Gens Eſſenorum omnia ſub fato eſſe confirmat, & nihil eſſe, quod hominibus proveniat ſine fatali* (id eſt efficaci) *decreto. De his etiam 18. antiquit. ait: Eſſeni ad Deum omnia referunt, id eſt, quod omnia pendent ex ſententia ſua.* Et infrà: *Præcipuè circa Deum religioſi ſunt.* Et inferiùs: *Cùm incipiunt, & cùm deſinunt, quaſi datorem Deum laudibus canunt.* Et tandem, *Credunt nec abſque voluntate Dei cuiquam poſſe potentiam principatus accedere.* Ex quibus palam liquet, Eſſenorum in hac parte ſententiam alienam prorſus fuiſſe à fato Stoïco, ſive neceſſitate abſoluta; ſed fati nomine ſignificaſſe efficaciam divinæ voluntatis prædiffinientis libera hominis opera. Quo ſenſu D. Thom. *1. part. quæſt. 116. artic. 1.* inquit: *Solus Deus poteſt voluntatem immutare, ut ſuprà habitum eſt. Et per conſequens ordinatio humanorum actuum, quorum principium eſt voluntas, ſoli Deo attribui debet. Sic igitur in quantum omnia, quæ hîc aguntur, divinæ providentiæ ſubduntur, tanquam per eam ordinata, & quaſi prælocuta, fatum ponere poſſumus; licèt hoc nomine ſancti Doctores uti recuſaverint propter eos, qui ad vim poſitionis ſiderum hoc nomen retorquebant. Unde Auguſt. dicit in 5. de Civitate Dei: Si propterea quiſquam res humanas fato tribuat, quia ipſam Dei voluntatem, vel poteſtatem fati nomine appellat, ſententiam teneat, & linguam corrigat.* Unde conſtat Eſſenos fati nomine non rem ſuperſtitioſam, aut falſam, ſed ſanctam, ac veram ſignificaſſe. Conſtat præterea, quam ſententiam habuerint in ea controverſia, quæ ad hæc uſque ſecula continuatur. Conſtat denique, quam deceat habere illos, qui de Eſſenorum inſtituto, ac legitima ſucceſſione gloriantur non immeritò, ſed nec arroganter; nam par eſt imitari parentes, qui *ſummum ſtudium habuerunt in ſcriptis veterum, & jurabant nihil de dogmatibus præter id, quod habent, tradere.* Recolantur dicta *n.28.* quibus alia addemus *n.66. & n.85.*

Ioſephus. Abulenſis. Quid fuerit fatum apud Eſſenos. D. Thom. Nota.

Quod in objectione adjicitur de ſimilitudine cum Pythagoricis, nihil valet; quia licèt hi plura ab Eſſenis acceperint, ea tamen plures ſuperſtitiones addendo depravarunt. Id quod proportionabiliter videmus nunc in hæreticis, qui non pauca Catholicorum ſuſcipiunt, ſed eis admiſcent errores. Unde ſicut ob aliqualem ſimilitudinem non debet idem eſſe judicium de Catholicis, & hæreticis; ita nec de Pythagoricis, & Eſſenis. Videantur Lezana *tom.1. anno 3545. à n.42.* & N. Franc. à S. Maria *in hiſt. Prophet. lib.3. c.9. & in Apologia 5. p.2. §.11.* qui fuſiùs hæc proſequuntur.

Lezana. Franc. à S. Maria.

Digitized by Google

DUBIUM V.

Vtrum in veteri lege fuerit aliqua perſonarum traditio ad cultum Dei.

63. Traditio addit ſupra votum. PRo hujus difficultatis reſolutione obſervari debet ex dictis *diſput.* 1. *num.* 9. quod cùm votum ex ſua generali ratione ſolùm ſit promiſſio, nec promittentem, nec rem promiſſam conſtituit actu ſub ſpeciali promiſſarii dominio; ſed ad hunc effectum requiritur alius actus, quo quis ſeipſum alteri donet, & tradat, atque in ejus dominium veniat. Id quod facilè apparet in humanis; licèt enim aliquis promittat ſervire alteri, nihilominus ex vi hujus non fit actu ſervus, nec debet ut ſervus tractari; ſed ad hanc denominationem requiritur, quod ſe actu tradat in ſervum, & ſub ſpeciali alterius dominio conſtituat. Unde poſtquam in dubiis præcedentibus vidimus nonnullos in veteri Teſtamento ſpecialia opera, aut conſilia Deo promiſiſſe, ſuccedit ut videamus, an aliqui eo tempore ſe Deo tradiderint, & actu conſecraverint. Porrò hujuſmodi traditio latitudinem habet; quædam enim eſt perfectiſſima, tam ex parte finis, in ordine ad quem homo ſe donat Deo, quatenus ei conſecrat omnia opera ſua, quàm ex parte modi quo fit, nempe omninò irrevocabiliter, atque abſolutè. Et talis traditio intervenit de facto in profeſſione ſolenni religioſorum, ut explicuimus *diſputat.* 1. *num.* 39. *cum ſequentibus.* Hanc verò traditionem non fuiſſe in veteri Teſtamento, ſicut nec ſolennitatem iſtam, quæ de facto in profeſſione concurrit, in præſenti citra controverſiam ſupponimus. Alia poteſt dari traditio minùs perfecta: primò ex parte modi, quo fit, videlicet non omninò abſolutè, & irrevocabiliter, ſaltem ex parte acceptantis, ut accidit in illis, qui in ſacra Societate emittunt vota ſimplicia, ut declarat Vaſquez *loco citato, n.* 40. Sed hæc minor perfectio non impedit, quod ſe prædicto modo tradentes, concurrentibus aliis requiſitis ſint verè religioſi, ut eodem exemplo liquet. Et de hac traditione non ſolenni, ſive omninò perfecta procedit præſens difficultas. Poteſt ſecundò dici minùs perfecta ex parte objecti, & materiæ, ad quæ ſe extendit; nam alia valet eſſe traditio ad ſerviendum infirmis, alia ad vacandum divinis laudibus, alia ad ſervandam caſtitatem, &c. In præſenti autem non determinamus modum hujus extenſionis, ſed illum vagè comprehendimus ſub nomine cultus Dei, & inquirimus, utrum in ordine ad illum fuerit aliqua perſonarum traditio in veteri Teſtamento? Determinatio verò prædictæ extenſionis ex dictis, & dicendis colligenda erit; ſi enim conſtet prædictas perſonas voviſſe tria conſilia, obedientiæ, caſtitatis, & paupertatis; inde etiam conſtabit, quod ſe Deo ſacraverint in ordine ad talem finem, ſicut modò proportionabiliter accidit in religioſis per vota ſimplicia.

Duplex traditio.

Punctus difficultatis.

§. Unicus.

Sententia affirmativa defenditur.

64. Concluſio. DIcendum eſt, aliquos in veteri Teſtamento ſe Deo tradidiſſe in ordine ad aliquem ejus cultum. Hæc aſſertio potiùs ſupponitur quàm defenditur ab Authoribus; nam ita palam colligitur ex Scriptura, ut forſan ſuperfluum duxerint eam probare. Probatur tamen *ex c.* 27. *Levitici, verſ.* 28. ibi: *Omne quod Domino conſecratur, ſive homo fuerit, ſive animal, non vendetur, nec redimi poterit. Quidquid ſemel fuerit conſecratum, ſanctum ſanctorum erit Domino. Et omnis conſecratio, quæ offertur ab homine, non redimetur, ſed morte morietur.* Ubi liquidò ſupponitur, fuiſſe eo tempore aliquorum hominum conſecrationem in ordine ad aliquem cultum Dei, utique abſolutam, & perpetuam, ut ibidem exponunt communiter Interpretes. Cornelius à Lapide rectè expendit ultimam textus partem his verbis: *Morietur morte propria, & naturali, ſi occidi poſſit, aut ſi illud occidere liceat, ut ſi ſit animal mundum, vel ſi hoſtes ſint morti à Deo addicti, &c.* Et paulò poſt: *Si autem res per Cherem Deo vota mortis propriè dictæ incapax eſſet, morte morietur, id eſt, mori debet morte civili: ſicut religioſi noſtri quaſi voto Cherem Deo dicati civiliter mortui dicuntur, quia omni civili negotio, & hereditate, ac dominio rerum temporalium ſeſe abdicarunt, perinde ac ſi mortui eſſent. Ita olim in lege veteri, tam Levitæ, quàm agri, qui tanquam Cherem Deo erant devoti, civiliter moriebantur; quia ampliùs ad prophanos uſus redire non poterant, perinde ut jam domus Eccleſiaſticorum, & Religioſorum amortizantur.* Luculentiùs adhuc id explicat Abulenſis ibidem, *quæſtione* 67. ubi ſibi, & textui opponit Levitas priùs fuiſſe dicatos divino cultui, atque ideo non potuiſſe ad illum ſe conſecrare: & reſpondet obſervando, quod Levitæ non tenebantur ſervire omni tempore, ſed per vices ſuas, juxta diſpoſitionem David Regis 1. *Paralip. à cap.* 23. *uſque ad* 26. & deinde ait: *Aliquis ergo de Levitis manentibus extra Sanctuarium in urbibus ſuis, devotione ductus volebat Domino continuò ſervire, & conſecrabatur illi, atque manebat ſemper in obſequio Sacerdotum in tabernaculo. Et ſic patet de Samuele, quia pater ejus erat Levita, & manebat extra Sanctuarium in civitate ſua, & ſolùm aſcendebat ſtatutis temporibus in Sanctuarium: mater autem Samuelis conſecravit eum, ut maneret jugiter coram Domino uſque in æternum, ut patet* 1. *Reg.* 1. *& ſic poſtea factum eſt.* Et inferiùs explicans illa verba, *Morte morietur,* inquit: *Iſta etiam eſt expoſitio præcedentium, ſcilicet quod quidquid conſecraretur ab homine, cùm eſſet verè conſecratum, non poterat redimi, nec vendi, ſed debebat mori. Hoc autem non poteſt intelligi propriè; nam aliqua Domino offerebantur, quæ mori non poterant, ſicut domus, &c.* Et poſt pauca: *Si autem erat homo, qui propriè conſecraretur, dicebatur mori, & non redimi, nec vendi; quia exuebat propriam libertatem, & mancipabatur divino cultui, non tamen occidebatur; quia homo non eſt animal immolatitium, ſed moriebatur civiliter, ſicut ſervi dicuntur mori civiliter. Et ſic ſervi Gentiles, qui Domino vovebantur, & nunquam redimi poterant, ſemel conſecrati poterant dici mortui. Sic etiam Monachi, mortui dicuntur, quia abrenuntiaverunt omni libertati. Ita Levitæ, qui ſe Domino conſecrabant, quia tota vita manebant in Sanctuario, mortui cenſebantur.* Ex quibus ſatis liquet, fuiſſe in veteri Teſtamento aliquam perſonarum aliquarum traditionem ad ſpecialem Dei cultum.

Primum fundamentum. Levit. 27.

Corn. à Lap.

Abulenſ.

Probatur ſecundò, & magis ſpecialiter de Nazaræis, de quibus agit ſacer Textus *cap.* 6. *Numer.* 65. Secundum

aſſertionis fundamentum. *Num.6.*

Numer. ibi : *Vir, ſive mulier cùm fecerit votum,ut ſanctificetur,& ſe voluerit Domino conſecrare.* Ubi ſermonem fieri de voto caſtitatis, diximus ſuprà *num.* 21. Quod autem etiam fiat de ſpeciali aliqua perſonarum traditione, quâ Deo ſpecialiter ſacrabantur, & donabantur, ſatis indicant poſteriora verba, & docent ſatis communiter Interpretes. Unde Origenes *hom.* 24. *in Numer.* inquit : *Ille qui appellatur Nazaræus, ſemetipſum Deo devovit ; hoc eſt enim votum Nazaræi. Nam filium offerre, aut filiam, pecus, vel prædium, totum hoc extra nos eſt. Semetipſum Deo offerre, & non alieno labore, ſed proprio placere, hoc eſt perfectius, & eminentius omnibus votis. Quod qui facit, verus Chriſti imitator eſt, qui dedit hominibus terram, mare, & omnia quæ in eis ſunt in obſequium, poſt hæc autem ſemetipſum.*

Origenes.

Abulenſis.

Et Abulenſis ibidem, *quæſt.*2. ad illa verba, *Et ſe voluerint Domino conſecrare*, inquit : *Id eſt, ſi vir, vel mulier voluerint ſe conſecrare Deo, id eſt, dedicare ſe, vel exponere ſe ad cultum illius. Non tamen eſt intelligendum, quod conſecrarent ſe ad aliquod ſpeciale miniſterium Dei ; quia iſtud pertinebat ad ſolos Sacerdotes, & Levitas : ſed conſecrabant ſe ad quendam ſtatum, vel modum vivendi propter Deum, qui erat ſtrictior modo vivendi laicorum, & cæterorum hominum. Quælibet autem applicatio ſpecialis ad Deum, conſecratio dicitur.* Et *quæſt.* 3. explicans illa verba, *Cunctis diebus, quibus ex voto, &c.* ait : *Id eſt, omnia iſta,quæ ſuprà dicta ſunt, obſervabunt Nazaræi toto tempore conſecrationis ſuæ, ſcilicet quamdiu durat votum. Hoc videtur intelligi de temporali conſecratione ; ſed non ſolum de hac, ſed etiam de illa quæ erat ſempiterna, intelligitur ; & tamen iſti rari erant.* Et *quæſt.* 22. inquit : *Cauſa autem, quare Deus poſuit iſtam obſervationem in veteri teſtamento, fuit quia ipſe omni tempore voluit ad ſe applicare aliquos homines ſpecialiter. Per legem autem datam applicabat ſibi totum populum Iudæorum, & tanquam ſpecialem ſibi gentem, ut patet Exod. cap.* 19. *& Deuteron* 7. *Adhuc tamen erant quidam alii modi ſpecialiores applicandi ad Deum, & ſtrictiores. Sed iſti non debuerunt dari in legem toti communitati, ne nimis ſtringeretur ; quin potiùs pro viris, qui ſpecialiter Deum colere vellent, relinquendi erant. Nec tamen prorſus Deus debuit illos in lege ſubticere ; quia ſi tacuiſſet, aliqui fortè vellent applicari Deo, & neſcirent modum. Expreſſit ergo Deus hîc de ſtatu Nazaræorum, qui erat modus quidam ſpecialis adhærendi Deo ; & tamen non poſuit ſub præcepto, ſed reliquit tanquam conſilium omnibus volentibus ſequi.*

Mendoza.

Et Franciſcus Mendoza 1. *Reg. cap.* 16. *num.* 11. *annotat.* 10. *circa litteram, ſect.* 1. affirmat, *ideo Nazaræorum votum ingens dici, quia ſe totos in divinum cultum mancipabant ratione voti.*

Lorinus.

Et Lorinus *in Act. Apoſtol. cap.* 18. *verſ.* 10. inquit : *Nazaræus in lege duplex diſtinguitur, vel perpetuus, qui nunquam radebat caput, nec alia guſtabat huic hominum ordini prohibita, ut vinum, &c. vel ad tempus. Hic finito eo tempore, quod ſibi præſcripſerat, capillum radebat, & in ignem projiciebat, offerens illum Deo cum ſacrificio, cui ipſe ſuppoſitus erat. Et ipſe Nazaræus vocabatur Corban, quaſi munus divinum, ut ait Ioſephus* 4. *antiquit. c.*4. *Multoque magis is qui ſe perpetuo ritu dicaverat.* Unde ſatis liquet morem fuiſſe in veteri Teſtamento ; quod nonnulli ſe Deo traderent, atque conſecrarent ad ipſius majorem cultum, & ſpecialius obſequium.

Tertiò, & adhuc ſpecialiùs probatur eadem 66. aſſertio exemplo Eliſæi, qui fuit poſt Eliam filiorum Prophetarum principalis dux, ac magiſter ; ipſe enim Eliæ voce, & Spiritus ſancti impulſu vocatus ad vitam propheticam, relictis parentibus,cognatis, & omnibus mundi bonis, ſequutus eſt Eliam, & ſe Deo ſub illius diſciplina tradidit, & ſacravit, ut refertur 3. *Reg. cap.* 19 & latiùs expendimus *num.* 44. Unde Abulenſis ibidem relatus, inquit : *Quia tranſibat ad Dominum, omnino volebat renuntiare ſæculo, ita quod nihil relinqueret in illo, quod ad ſe pertineret. Et quia boves duo, & aratrum pertinebant ad Eliſæum, voluit utrumque conſumere tradendo in convivium, & aratrum cremando, ita ut jam nihil ad ſe pertinens relinqueret in ſæculo, ſed totus ipſe tranſiret ad Dominum. Quod valde magnum exemplum eſt pro eis, qui ad Dominum tranſeunt, &c.* Et Corn. à Lapide ibidem etiam relatus ait : *Ut liber, & expeditus tranſiret totus ad Dominum, ideirco aratrum, & boves conſumpſit ; qua in re exemplum dedit religioſis,ut idem faciant.* Quam ſuimet traditionem, ac tranſlationem explicuit Eliſæus celebrando convivium quaſi nuptiale, ut explicaret, quod ſicut in matrimonio fit mutua conjugum traditio, ſic ipſe ſpirituali vinculo ſe Deo ſacrabat. Quod pulchrè expoſuit Gaſpar Sanchez *ibidem*, his verbis : *Hæc duo videri poſſunt noto propheta, & monacho contigiſſe ; init enim nuptias feliciſſimas cum Deo, quem ex omnibus ſponſum elegit ; atque ideo exhibere voluit alius nuptiale, & verè geniale convivium.*

Tertium pro concluſione motivum.

Eliſæus tradit ſe cultui Dei.

Abulenſis.

Corn. à Lap.

Gaſp. Sanch.

Confirmatur primò ; nam Eliæ, & Eliſæi exemplo provocati alii modo ſimili ſe ſacrabant ad Dei cultum, & obſequium, ut ex Abulenſi tradit Cornelius 3. *Reg. cap.* 18. *verſ.* 42. his verbis : *Porrò Abulenſis hinc colligit, Eliam ab hoc tempore, quo in monte Carmelo cœlitus ignem devocavit, eoque Baalitas proſtravit, habitationem ſuam in eodem monte ad memoriam tanti beneficii, & miraculi deinceps fixiſſe, atque eò tum confluxiſſe ad ipſum plures viros religioſos, qui ſe totos Deo, orationi, & divinis rebus, laudibuſque tradebant.* Et Salianus *anno mundi* 3127. *numero* 23. inquit : *Hinc autem non levem accipit probabilitatem, quod ſcribit Hieroſolymitanus Patriarcha Ioannes poſt reditum Eliæ de monte Oreb, & aſſumptum Eliſæum in diſcipulum, ac ſucceſſorem, cum Deo viſum eſſet ipſum hinc abducere, etiam alios diſcipulos in montem Carmeli collegiſſe, eoſque ad vitam religioſè traducendam, nominatimque ad laudes Deo jugiter decantandas (unde & prophetare dicebantur,) inſtituiſſe, habitu à prophanis hominibus, cultu, converſationeque diſtincta.* Et *anno* 3133. *numero* 2. inquit : *Hoc tempore florebat in monte Carmelo Elias cum religioſo diſcipulorum choro, in quibus nuper à Deo nominatim vocatus Eliſæus maximè eminebat.* Et *anno* 3139. *num.* 42. in Eliæ elegantiſſimo elogio inquit : *Hic eſt, qui per medios iniquitatis torrentes, lectios Prophetarum, & Religioſorum in Carmelo, totaque Chananitide manipulos, ſui æmulos, atque imitatores Inſtituti, ad cœleſtem vitam, mundo ignotam, ac contemptam traducendam adduxit, tot ſæculis ſuarum precum quaſi facularum ardore calefacit, & ad hanc diem, tot inter rerum, locorum, temporumque varietates, conſtantes*

Feliciter alii exemplo.

Corn. à Lap.

Eliæ diſcipuli ſe Deo ſacrabant.

Salianus.

reddidit magni ſui Patriarchæ ſectatores. Ex his fuerunt Eſſeni, ut vidimus *num.* 28. de quibus

Arboricenſ. Arboricenſis *tom.* 1. *pag. nobis* 18. inquit: *Non in lege tantùm gratiæ, imò verò & ante Chriſti adventum emerſit certa aliqua profeſſio virorum.* Et poſt pauca: *Qui Ioſepho oculato teſti, Plinio vero aurito tantùm, Eſſeni dicti ſunt.* Fuerunt ergo in veteri Teſtamento, qui ad ſpecialem Dei cultum, & obſequium eidem ſe tradiderunt, atque donarunt.

Roboratur ampliùs. Confirmatur ſecundò, quia ut aliqui appellentur *Religioſi*, non ſat eſt, quod communia legis præſtent, & ordinario modo Deum colant, alias olim homines Judæi, & modò omnes Chriſtiani *religioſi* dicerentur; ſed inſuper requiritur, quod modo aliquo ſpecialiori cultui Dei ſe tradant, atque devoveant, ut rectè ex Abulenſi, Lyrano, & Dionyſio Carthuſiano obſervat Le-

Lezana. zana *tom.* 1. *anno* 4086. *num.* 28. Atqui in antiqua lege fuerunt aliqui, qui dicebantur religioſi. Erant ergo eo tempore aliqui ſe tradentes, ac ſacrantes divino cultui. Minor probatur, tum

Religioſi veteris legis. *Daniel.* 3. ex Authoribus proximè relatis. Tum, & urgentiùs, ex ſacra Scriptura; nam *Daniel.* 3. in illo univerſali cantico, *Benedicite*, poſt relatos filios hominum, Sacerdotes, & alios gradus, dicitur: *Benedicite omnes religioſi Domino Deo deorum, laudate, & confitemini ei.* Ubi ſpeciale aliquod hominum inſtitutum deſignatur, ut egregiè expendit Venerabilis Doctor Thomas

Vvaldenſis. Vvaldenſis (cujus opera juſſu Martini V. examinata, ab eodem Pontifice approbata ſunt) *tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 4. ubi contra hæreticos diſputans, inquit: *Quare iſti non viderunt, quod in hymno trium puerorum, poſt omnium creaturarum memoriam, recolit religioſos illius temporis, ſpecialiter exhortans eos, ut benedicant. Benedicite, inquit, religioſi omnes Domino Deo deorum, laudate, & confitemini illi, quia in omnia ſæcula miſericordia ejus. Quos benè hortatur in fine hymni, ut per hoc, quod propoſuit Sacerdotes, & Iſrael, id eſt populum, & Ananiam, Azariam, & Miſaëlem, & deinde ſubjunxit Religioſos, daretur intelligi, tales quoſdam ſanctos alios fuiſſe a Sacerdotibus Templi, & à vita, & converſatione populi ſegregatos, qui quamvis ab antiquo fuerint inſtituti, nunquam tamen fuerunt uſque ad Eliam publicè, & regulariter congregati, qualiter a Hieronymo ſupra dictum*

Actor. 2. *eſt.* Idem etiam ſignificatur Act. 2. *Erant autem in Ieruſalem habitantes Iudæi, viri religioſi, &c.*

Boulduc. Unde Jacobus Boulducus *lib. de Eccleſia poſt legem, cap.* 7. agens de Enoſcæis, ſive Eſſenis, inquit: *Quod ſi prædicta omnes cognationes ortum habent ab Enoſcæis, quos verè Cœnobitas, ac Religioſos inſtituto Prophetas extitiſſe dubitare non licere videtur: jam quoque patet de ſimilibus viris intelligendum eſſe, quod habet Sanctus Lucas, cùm hiſtoriam refert miſſionis Spiritus ſancti in die Pentecoſtes: Erant, inquit, in Ieruſalem habitantes Iudæi viri religioſi ex omni natione, quæ ſub cœlo eſt. Nempe religione Iudæi, ſed inſuper, juxta Latinæ vocis uſum Eccleſiaſticum, pro certo in Eccleſia hominum ſtatu, & alienam à communi vitam agentes.* Et ex his viris religioſis, ſive Eſſenis plures, quàm ex aliis Judæorum inſtitutis, ad fidem Chriſti converſi ſunt, fueruntque Apo-

Eſſenorum elogium. ſtolorum in prædicatione Evangelii coadjutores; erant enim viri piiſſimi, & omni pietati, ac continentiæ addicti: unde faciliùs converſi ſunt ad fidem Chriſti amplectendam, &

Baronius. propagandam. Nam ut Baronius *tom.* 1. *Annalium, ann.* 34. §. *Verùm nec in his*, de Eſſenis ſapienter dixit: *Si quod naturâ inſitum eſt, ut habentium ſymbolum ſit facilis communicatio, quomodo non magis ex his, quàm aliarum ſectarum Iudæis, Chriſtiana religio potuit propagari? Sanè quidem omnes ſectas, quæ erant in Palæſtina, Chriſtum Dominum aliquo modo averſatas eſſe, nempe Phariſæos, Sadducæos, Herodianos, & Samaritas, Evangelica atteſtatione exploratum habetur. De Eſſenis verò, quod aliquando vel Domino, vel ejus Apoſtolis, atque diſcipulis, vel minimum negotii fecerint, nuſquam legitur. Immò quo magis hi à Phariſæis, ac Sadducæis diſſentirent, eo faciliùs Chriſtianis conſenſiſſe, quos illi vehementer averſarentur, facilè credi poteſt.*

67. Quæ poſſent opponi diſpelluntur.

Hæc ſufficere videntur ad firmandam veritatem noſtræ aſſertionis, fuiſſe videlicet in veteri Teſtamento perſonas aliquas, quæ ſe Deo traderent ad ipſius ſpecialem cultum. Nec reperimus Authores, quibus contrarius dicendi modus arrideat; qui enim negant fuiſſe in veteri Teſtamento ſtatum verè, & ſubſtantialiter religioſum, noſtræ aſſertioni non adverſantur; quippe in ea non affirmamus prædictam perſonarum traditionem ſe ſola conſtituiſſe illum ſtatum, ſed eam præmittimus tanquam rem certam, ut videamus utrum cum aliis requiſitis (quæ fortè alii negabant,) ſtatum verè religioſum eo tempore conſtituerit. Unde qui hoc poſterius negant, non recuſant concedere illud primum, ut videre eſt

in Torniello *anno* 2545. *numero* 13. ubi ait: *Torniell.* *Scire ergo oportet plura fuiſſe perſonarum genera, quæ divinum cultum in populo Iſraelitico, tanquam ex officio procurare, adjuvaréve ſatagebant, inter quæ primum locum tenebant Sacerdotes, &c.* Et *num.* 14. inquit: *Verùm enimverò ex hiſce omnibus perſonis divino cultui ſpeciatim, ut dictum eſt, mancipatis, quidam dicebantur, eramque Prophetæ, &c.* Quocirca ſuppoſito quod aliqui in veteri Teſtamento ſe Deo tradiderint, atque ſacraverint ad ipſius cultum, adhuc diſcutiendum relinquitur, utrum nonnulli eo tempore fuerint verè, & ſubſtantialiter religioſi. Sed priùs oportet reſolvere

---

DUBIUM VI.

An in Eccleſia ante legis Evangelicæ tempus potuerit eſſe ſtatus religioſus.

Hic non inveſtigamus, quid fuerit factum, ſed quid fieri potuerit. Nec procedit difficultas per reſpectum ad potentiam Dei abſolutam, quippe nulla apparet contradictio in eo, quod fuerit prædictus ſtatus ante legem Evangelicam. Sed procedit attentis naturis rerum, & aliis, quæ circa imperfectionem legis veteris, & perfectionem novæ credere oportet. Nomine autem ſtatus religioſi non comprehendimus omnia, quæ talis ſtatus de facto habet, ut- Nota. puta ſolennitatem, & juriſdictionem eccleſiaſticam; ſed ea præcisè, quæ ad ejus ſubſtantiam, ſive eſſentialem conſtitutionem deſiderantur, nempe tria ſimplicia vota obedientiæ, caſtitatis, & paupertatis cum aliqua perſonæ traditione, licèt non omninò abſoluta, & ex omni capite irrevocabili; hæc enim requiruntur, & ſufficiunt ad conſtituendum eſſentialiter prædictum ſtatum, ut conſtat ex dictis *diſp.* 1. *num.* 7.

Digitized by Google

num.7. cum ſequentibus, & *num.* 40. & de facto accidit in his, qui poſt biennium emittunt vota ſimplicia in ſacra Societate, & ſunt verè religioſi, licèt tunc non habeant perfectionem ſolenniter profeſſorum, ut ibidem explicuimus *num.*48. his ſuppoſitis.

§. I.

Pars affirmativa eligitur, & probatur.

68. Concluſio. Dicendum eſt, quod in Eccleſia ante ſtatum legis Evangelicæ potuit eſſe ſtatus religioſus. Sic docent omnes Authores referendi *numero* 104. & apertè favent Baſilius Pont. *lib.*7. *de Matrimon. cap.*4. *n.*22. ubi probans ad eſſentiam ſtatus religioſi non requiri eccleſiaſticam juriſdictionem, inquit: *Vnde & in lege naturæ, quod multi concedunt, ſtatum religioſum eſſe poſſe, nihil eſt quod impediat.* Et Suarez *tom.*3. *de Relig. lib.*3. *cap.*2. *num.*11. ubi ait: *Bona conſiliorum non ideo talia ſunt, quia Chriſtus illa tradidit; ſed potiùs è converſo ideo Chriſtus illa tradidit, quia talia ſunt, id eſt optima, & aptiſſima ad perfectionem charitatis obtinendam. Vnde quidquid ſit de pura natura, tamen de natura illuminata per fidem non videtur dubium, quin potuerit conſiliorum honeſtatem, & utilitatem ſpiritualem cognoſcere: inter hæc autem conſilia unum eſt conſilium religionis: ergo idem de illo ſentiendum eſt. Ergo non fuit neceſſarium aliter inſtitui à Chriſto, quam per doctrinam, & approbationem naturalis juris. Atque hoc etiam ſentiunt, qui putant ſtatum hunc fuiſſe in uſu ante Chriſti adventum, licet paucioribus eſſet cognitus.* Quem diſcurſum iterum approbat *num. ſequenti.*

Ratio fundamentalis. Probatur ratione à priori; nam ea omnia, quæ eſſentialiter conſtituunt ſtatum religioſum, potuerunt eſſe ante legis Evangelicæ tempus: Ergo & ipſe ſtatus religioſus. Conſequentia eſt manifeſta, & antecedens oſtenditur, quia ſtatus religioſus conſtituitur eſſentialiter per actus, quibus homo promittit Deo obedientiam, caſtitatem, & paupertatem, & ſe donat ad illius cultum, ut oſtendimus locis ſuprà citatis: Sed hi actus potuerunt eſſe ante legis Evangelicæ tempus, quippe qui ex natura ſua non habent neceſſariam connexionem cum tali lege: Ergo ante illam potuerunt eſſe, quæ ſtatum Religioſum eſſentialiter conſtituunt.

Confirmatio prima. Confirmatur primò, quia ante ſtatum legis evangelicæ fuerunt & principium ſufficiens ad cognoſcendam rectitudinem prædictorum actuum, & principium ſufficiens ad eos eliciendos: Ergo tunc eſſe potuerunt prædicti actus. Conſequentia patet, quia in eo ſtatu, & tempore poteſt eſſe effectus, in quibus concurrunt omnia principia ſufficientia ad talem effectum. Antecedens autem probatur, nam ut rectè vidit Suarez proximè relatus, ad cognoſcendam rectitudinem prædictorum actuum ſufficit natura illuminata per fidem: atqui ante ſtatum legis Evangelicæ dabatur fides illuminans naturam, ut oſtendimus *dub.*1. *per totum*, & præſertim *num.*3. & 9. Ergo ante ſtatum legis Evangelicæ dabatur principium ſufficiens ad cognoſcendam rectitudinem prædictorum actuum. Secunda etiam antecedentis pars oſtenditur, quoniam gratia ſanctificans cum omnibus virtutibus, & donis eſt principium pluſquam ſufficiens ad eliciendos prædictos actus: ſed ante ſtatum legis evangelicæ dabatur gratia ſanctificans cum omnibus virtutibus, & donis, ut conſtat ex dictis loco proximè citato, *num.*5. Ergo eo tempore dabatur principium ſufficiens ad prædictos actus eliciendos.

Confirmatur ſecundò, quia ante ſtatum legis Evangelicæ fuerunt alii actus longè excellentiores, quàm ſint illi, quibus homo promittit tria prædicta conſilia, & ſe Deo tradit: Ergo pariter potuerunt eſſe hujuſmodi actus. Conſequentia patet à paritate, & à fortiori; nam ſi perfectiores actus tunc fuerunt, cur non potuerunt eſſe actus imperfectiores? Antecedens autem eſt certum, quia eo tempore fuerunt actus fidei, ſpei, & charitatis, ut locis relatis oſtendimus, hi autem ſunt longè perfectiores, quàm actus, quibus homo vovet tria conſilia, & ſe Deo tradit. Tum quia iſti poſteriores pertinent ad virtutem religionis, illi verò ſunt actus virtutum theologicarum, quas certum eſt eſſe religione perfectiores, ut patet ex eminentia objecti, quod reſpiciunt, Deum videlicet in ſeipſo; cùm religio verſetur circa aliquid creatum, nempe Dei cultum. Tum quia amor charitatis ex natura ſua eſt inconjungibilis cum peccato mortali, actuali, & habituali; actus verò, quibus homo vovet, & ſe tradit, poſſunt cum utroque peccato conjungi, & quandoque conjunguntur, ut patet in aliquibus, qui dum profeſſionem religioſam faciunt, peccant mortaliter. Fuerunt ergò ante ſtatum legis Evangelicæ actus longè perfectiores, quàm illi, quibus homo vovet tria conſilia, & ſe Deo tradit. Secunda.

Nec refert ſi dicas hoc argumentum cum ſuis confirmationibus evincere, quod homines ante ſtatum legis Evangelicæ potuerint elicere actus vovendi caſtitatem, paupertatem, & obedientiam diviſivè, & ſeorſim acceptos, ut dubiis præcedentibus oſtendimus; ſecus autem ſimul, & copulativè ſumptos: nam hoc poſteriori modo conſiderati conſtituunt eſſentiam ſtatus religioſi, qui componi non potuit cum imperfectione veteris legis. 69. Effugium.

Nam contra hanc reſponſionem ſtat *primò*, quod manifeſtè petit principium; nam cùm in hoc dubio inquiramus, utrum ante legis Evangelicæ tempus potuerit eſſe ſtatus religioſus? & ratio à nobis facta probet partem affirmativam oſtendendo tunc potuiſſe concurrere omnia principia ad talem ſtatum requiſita, modò negatur potuiſſe prædicta principia ſimul concurrere, quia ſi concurrerent, conſtituerent religioſum ſtatum; cum tamen de hoc ſit quæſtio, quæ ex illis principiis decidi debeat. *Secundò*, quia ratio ſupra facta probat, potuiſſe prædictos actus elici ante ſtatum legis Evangelicæ, non ſolùm diviſivè, ſed etiam ſimul, & collectivè conſideratos; nam eo tempore fuerunt principia ſufficientia ad eliciendum prædictos actus non ſolùm diviſivè, ſed etiam collectivè acceptos; aderat quippe gratia ſanctificans cum fide, & aliis donis, ac virtutibus ſupernaturalibus, quæ ad efficiendum prædictum effectum ſufficere, pluſquam certum eſt apud Theologos. *Tertiò*, quia complexum ex actibus fidei, ſpei, & charitatis eſt quid perfectius, quàm complexum ex actibus vovendi tria conſilia, & tradendi ſe Deo ad ejus cultum, ut ſatis liquet ex dictis in ſecunda confirmatione: Sed fideles in ſtatu veteris legis potuerunt elicere actus fidei, ſpei, & charitatis, non ſolùm diviſivè, ſed etiam ſimul, & collectivè conſideratos, ita quod ſimul illos actus haberent: Ergo pariter potuerunt elicere actus vovendi obedientiam, caſtitatem, & paupertatem, non tantùm diviſivè, ſed etiam ſimul, Confutatur.

& collectivè accepto, quo pacto eſſentiam ſtatus religioſi conſtituunt. Id verò quod de imperfectione veteris legis dicitur, nihil valet, ut ſtatim oſtendemus.

70. Expenditur alia ratio. Probatur ſecundò noſtra concluſio alio motivo, per quod ſimul evertitur principale fundamentum opinionis contrariæ; nam ideo in tempore veteris legis non potuiſſet eſſe ſtatus religioſus ſecundùm eſſentiam conſideratus, quia hujuſmodi ſtatus eſt valde perfectus, ac proinde non cohærens cum illius legis imperfectione: Sed hæc ratio eſt nulla: Ergo in prædicto tempore potuit eſſe talis ſtatus. Probatur minor, quia in prædicto tempore fuerunt alia non pauca, quæ perfectiora ſunt ſtatu religioſo: Ergo ex capite imperfectionis veteris legis, & perfectionis ſtatus religioſi minimè colligitur, quod talis ſtatus non potuerit eſſe in prædictæ legis tempore. Conſequentia videtur evidens, quia ſi illud motivum aliquid valeret, à fortiori excluderet alia, quæ ſtatum religioſum excedunt in perfectione: Si ergo illa non excludit, minùs excludet ſtatum religioſum. Antecedens autem probatur: tum quia Eccleſia Catholica perfectior eſt, quàm religioſo, aut religioſus ſtatus; & tamen in ſtatu veteris legis, & ante legis Evangelicæ tempus fuit vera Eccleſia Catholica eadem ſubſtantialiter cum Eccleſia, quæ modò eſt, ut conſtat ex dictis *dub. 1. num. 3.* Tum etiam, quia gratia ſanctificans cum fide, ſpe, & charitate, religione, ac aliis virtutibus ſupernaturalibus, & donis Spiritus ſancti, per quæ homo interiùs renovatur, & conſtituitur amicus, ac filius Dei adoptivus, hæreſque vitæ æternæ, quid perfectius eſt, quàm ſtatus religioſus, qui quantum eſt de ſe, poteſt conjungi cum peccato mortali: certum autem eſt, quod gratia cum prædictis omnibus perfectionibus fuit in lege veteri ante Evangelicæ legis ſtatum, ut oſtendimus *loco citato, num. 5.* Tum præterea (& ſequitur ex immediatè dictis,) quia melior eſt ſtatus juſtitiæ, quàm ſtatus religionis; & ſtatus juſti, quam ſtatus religioſi: ille enim eſſentialiter importat gratiam ſanctificantem, cum qua iſte non connectitur eſſentialiter; & nihilominus ante legis Evangelicæ tempus fuerunt veri juſti exiſtentes in ſtatu juſtitiæ, ut liquet ex dictis loco citato. Tum denique, nam majus quid eſt Sacramentum conferens gratiam ex opere operato, quàm ſtatus religioſus; quippe certum eſt, hunc illam non conferre ex opere operato, alioquin verum Sacramentum eſſet; & tamen ante ſtatum legis Evangelicæ fuit aliquod Sacramentum, nempe Circumciſio, quæ gratiam ex opere operato parvulis conferebat, ut communiter docent Theologi. Qualiter autem hujuſmodi perfectiones potuerint cum imperfectione antiquæ legis cohærere, fusè explicuimus loco citato, *à num. 6.* quem Lector omninò repetat.

Fulcitur idem motivum. Confirmatur urgenter; quia non obſtante imperfectione veteris legis, aliqui homines exercuerunt actus perfectiores, quàm ſint actus, quibus homo vovet tria conſilia, tradit ſe Deo, & religioſus conſtituitur: Ergo pariter non obſtante prædictæ legis imperfectione, potuit tunc dari ſtatus religioſus. Probatur antecedens, quia actus, quo homo ſe devovet ad ſubeundum propter Deum martyrium, eſt melior, quàm actus requiſiti, ut fiat religioſus, juxta illud Chriſti Domini, Joan. 15. *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis* (Ioan. 15.) *pro amicis ſuis.* Unde major exaggeratio, quâ perfectio ſtatus religioſi extolli poteſt, eſt quod martyrio comparetur, aut ſit prolongatum martyrium; quæ ſimilitudo non infrequenter occurrit in Patribus. Atqui certum eſt, aliquos durante ſtatu, & imperfectione veteris legis, fuiſſe veros martyres, ut conſtat de Machabæis, Iſaia, Jeremia, & aliis. Unde Chriſtus Dominus *Matth. 23.* dicebat: *Ieruſalem, Ieruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te miſſi ſunt.* (Matth. 23.) Et Stephanus Act. 7. ait: *Quem Prophetarum non ſunt perſequuti patres veſtri? & occiderunt eos, qui prænuntiabant de adventu Iuſti.* (Actor. 7.) Et Paulus *ad Hebræos 11.* agens de juſtis veteris Teſtamenti: *Alii verò ludibria, & verbera experti, inſuper & vincula, & carceres, lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladii mortui ſunt.* (Ad Heb. 11.) Ergo aliqui in veteri Teſtamento exercuerunt actus nobiliores his, quibus homo fit religioſus.

71. Obiectio. Nec refert, ſi objicias, in hoc argumento, & confirmatione non fieri comparationem inter ſtatum religioſum, & alia, quæ importaverint formaliter ſtatum; atque adeo non concludere, quia comparatio debet fieri inter extrema ejuſdem generis.

Infirmatur. Nam facilè reſpondetur, quod cùm motivum ad negandum, quod ſtatus religioſus potuerit eſſe in veteri lege, ſit prædictæ legis imperfectio, ad vim noſtri argumenti ſufficit, quod diverſæ perfectiones inter ſe comparentur in genere perfectionis. Si enim id, quod perfectius eſt, potuit eſſe in veteri lege; cur non etiam illud, quod eſt minùs perfectum? Unde non oportet, quod ſtatus religioſus comparetur cum ſtatibus; ſed ſatis eſt, quod religioſi ſtatus perfectio comparetur cum aliis perfectionibus. Nam ſi imperfectio legis antiquæ non impedivit perfectiora, nec impedire debuit puram perfectionem eſſentialem ſtatus religioſi, quæ illis inferior eſt.

Refertur alia obiectionis ſolutio. Verùm enimverò, ſi aliquis vim noſtri argumenti voluerit extendere ad comparationem cum aliquo veteris legis ſtatu, exemplum forſan non ineptum habebit in ſtatu Summorum Sacerdotum, ſeu Pontificum illius legis. Nam ſi comparet nudam eſſentiam ſtatus religioſi præciſam à ſolennitate, poteſtate clavium, & aliis perfectionibus ſuperadditis, quæ de facto habet, profectò recognoſcet, quod ſi talis ſtatus fuiſſet in antiqua lege, foret minùs perfectus, quàm ſtatus Summorum Sacerdotum. Tum quia Summi Sacerdotes ſe habebant ut perficientes, religioſi autem eo modo ſumpti ut perfectibiles. Tum etiam, quia Summi Sacerdotes obligabantur ad opera perfectiora, quàm obligarentur religioſi illius temporis, ſi eſſent; quippe illi obligabantur ad opera ex genere ſuo egregia, ut orare pro populo, docere fidem, explicare legem, amare gregem, & mortem, ubi opus eſſet, ad tuendum verum Dei cultum obire, &c. Unde ſicut ob hanc proportionabiliter rationem ſtatus Epiſcoporum eſt de facto perfectior, quàm ſtatus religioſorum, licèt hi ſint ſolenniter profeſſi, & valdè perfecti, ut diximus *diſp. præced. num. 6.* ita ſtatus Summorum Pontificum veteris legis excederet ſtatum religioſorum, qui tunc eſſent tales per ſola vota ſimplicia, & abſque omninò irrevocabili traditione. Tum denique, nam ſtatus, cui promiſſa eſt aſſiſtentia Spiritus ſancti in rebus, ac controverſiis fidei declarandis, nequit non excedere

Digitized by Google

cedere ſtatum, cui talis aſſiſtentia non debetur, cùm prædicta aſſiſtentia egregiam ſtatus eminentiam, ac dignitatem importet, ut ex ſe liquet: ſtatui autem Summorum Pontificum promiſſa erat prædicta aſſiſtentia, ut conſtat *Deuteron.* 17. ibi: *Si difficile, & ambiguum apud te iudicium perſpexeris, &c. Surge, & aſcende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, venieſque ad Sacerdotes Levitici generis, &c. Qui autem ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, &c. morietur homo ille, &c.* Et 2. *Paralipom.* 19. ibi: *Vbicumque quæſtio eſt de lege, de mandato, de ceremoniis, de juſtificationibus, oſtendite eis, ut non peccent in Dominum. Amarias autem Sacerdos, & Pontifex veſter in his, quæ ad Dominum pertinent, præſidebit.* Et *Ioan.* 11. ibi: *Hoc autem à ſemetipſo non dixit, ſed cum eſſet Pontifex anni illius, prophetavit.* Unde ſic docent communiter Theologi, & videri poteſt apud Joannem à S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 1. *art.* 10. *diſp.* 1. *art.* 1. §. *Reſpondetur negando, non fuiſſe in lege antiqua viſibilem regulam fidei.* Quæ Summi Sacerdotii dignitas à principio inſtitutionis, & per plura ſecula fuit perpetua; & paucis annis ante Chriſti Domini nativitatem cœpit eſſe temporalis, & annalis, ut rectè obſervat Rua *tom.* 1. *controv.* 4. *poſtr.* 4. *pag.* obis 523. Cum ergo ſtatus religioſus talem eminentiam non habeat, ſequitur quod ſi talis ſtatus daretur in veteri lege, eſſet minùs perfectus, quàm ſtatus Summorum Sacerdotum, qui in prædicta lege fuit.

*Deut.*17. *Paralip.*19. *Ioan.* 11. *Ioan. à S. Thom.* *Rua.*

Inſtauratur argumentum. Et hinc reaſſumit vires ratio ſuperiùs facta, quia non obſtante imperfectione veteris legis, fuit in ejus tempore aliquid, quod ſtatum religioſum præcisè quoad eſſentiam conſideratum excederet, non ſolùm in genere perfectionis, ut *num. præced.* explicuimus; ſed etiam in conditione, aut perfectione ſtatus, ut *in hoc num.* oſtendimus. Ergo ex imperfectione prædictæ legis minimè colligitur, quod in ea non potuerit eſſe ſtatus religioſus quoad ſolam eſſentiam conſideratus, & præciſus à perfectionibus ſibi ſuperadditis in lege Evangelica.

72. **Urgens aliud aſſertionis motivum.** Ultimò probatur noſtra concluſio: Nam cùm præſens controverſia pertineat non ad factum, ſed ad poſſe, poſſeſſio, & deciſio debet ſtare pro parte affirmativa, quam defendimus, niſi occurrant urgentia motiva vel authoritatis, vel rationis, quæ perſuadeant oppoſitum: Hæc autem non occurrunt: Ergo pars affirmativa, quam tuemur, præferri debet. Minor nequit meliùs probari, quàm diruendo adverſa fundamenta, quod jam præſtamus.

§. II.

Satisfit motivis opinionis adverſæ.

73. **Sententia contraria.** Contrariam nobis opinionem videntur defendere o nes illi Authores, qui negant ſtatum ſecundùm eſſentiam religioſum fuiſſe in tempore antecedenti legem Evangelicam, quos dabimus *num.* 95. Sed revera non omnes ita ſentiunt, ut ſe explicat Baſilius *num.* 68. relatus, & ratio facilè perſuadet, quia (ut vulgò dici ſolet) à negatione actus ad potentiæ negationem non eſt bona conſequentia; certum quippe eſt, plura non fuiſſe, quæ tamen fuiſſe potuerint: unde ex eo, quod aliqui negent ſtatum religioſum fuiſſe ante legem Evangelicam, non colligitur, quod ſenſerint prædictum ſtatum non potuiſſe in tali tempore eſſe. Aliqui tamen eis motivis utuntur, quæ non ſolùm impugnant actum, ſed etiam poteſtatem; & hi noſtræ aſſertioni adverſantur, & poſſunt contra illam meritò referri. Quorum ſententia probatur primò, quia ſtatus religioſus eſt ſtatus perfectionis, ut oſtendimus *diſp.* 2. *dub.* 1. Sed in veteri lege non potuit eſſe ſtatus perfectionis, juxta illud Apoſt. ad Hebr. 7. *Nihil ad perfectum adduxit lex.* Ergo in veteri lege non potuit eſſe ſtatus Religioſus. *Primum argumentum.* *Ad Hebr.*7.

Confirmatio. Et confirmatur; nam perfectio propria legis evangelicæ non potuit eſſe ante illam: Sed ſtatus religioſus eſt perfectio propria legis evangelicæ: Ergo non potuit illam præcedere.

Occurritur argumento. Reſpondetur argumento diſtinguendo minorem, *In veteri lege non potuit eſſe ſtatus perfectionis*, ex viribus, aut merito legis, concedimus; ex viribus, & virtute gratiæ datæ per fidem in Chriſtum, negamus. Et priorem ſenſum intendit Apoſtolus in teſtimonio relato, ſed minimè negat ſecundum. Quæ reſponſio ſatis conſtat tum exemplis §. *præced.* adductis, tum doctrinâ traditâ *dub.* 1. *per totum*, & præſertim *num.* 7. & 15. quin opus ſit alia adjicere. Addimus tamen Paetribus, & Doctotibus ibidem relatis, Benedictum Iuſtinianum, qui ad textum Pauli inquit: *Lex nihil de ſe ad perfectum adduxit, non quòd in ea lege non fuerint plurimi valde perfecti, ſed propter fidem in Chriſtum, ac ejus gratiam.* *Benedict. Iuſtinian.*

Diluitur confirmatio. Ad confirmationem diſtinguenda eſt minor, *ſtatus religioſus eſt perfectio propria legis gratiæ*, ſi ſermo ſit de ſtatu religioſo omninò perfecto per ſolemnitatem, poteſtatem clavium, & alia quæ de facto habet, concedimus; ſi ſermo ſiat de ſtatu religioſo ſolùm quoad eſſentiam conſiderato, negamus in ſenſu, quem proximè explicuimus. Unde ſolùm infertur, quod ſtatus religioſus ante legis evangelicæ tempus non habuerit perfectionem, quam nunc ex præſentia Chriſti derivat. Poteſtque reſponſio declarari ampliùs exemplo Eccleſiæ; nam ante tempus legis evangelicæ dabatur vera Eccleſia ſecundùm eſſentiam, ut conſtat ex dictis *num* 4. *cum ſequentibus*; & tamen ante prædictum tempus non habebat perfectionem, quam nunc habet, nempe Chriſtum præſentem, abundatiorem gratiam, efficaciora Sacramenta, nobilius Sacerdotium, & alia hujuſmodi. Et conſequenter non eſt proprium legis evangelicæ, quod in ejus tempore detur vera Eccleſia utcumque, & præcisè quoad eſſentiam; ſed quod detur Eccleſia ſimpliciter, & omninò perfecta, ut modò datur. Et idem contingeret in ſtatu religioſo, ſi fuiſſet ante legis Evangelicæ tempus. Unde ex vi hujus minimè convincitur, quod non potuerit eſſe, quidquid ſit, an de facto fuerit.

74. *Secundum argumentum.* Arguitur ſecundò, quia de facto Chriſtus Dominus fuit author, & principium ſtatus religioſi, ut conſtat ex dictis *diſp.* 1. *dub.* 2. Sed cum hoc non cohæret, quod ſtatus religioſus potuerit eſſe ante adventum Chriſti, & tempus Evangelicæ legis; quippe effectus nequit ſuam cauſam præcedere: Ergo ſtatus religioſus non potuit eſſe ante legis Evangelicæ tempus.

Diſſolvitur. Reſpondetur negando minorem, cujus falſitas apparet in pluribus, quorum Chriſtus eſt author, & principium; & nihilominus præceſſerunt ejus adventum. Nam Chriſtus eſt auther

 conſilio

Digitized by Google

conſiliorum Evangelicorum; & tamen ante ipſius adventum nonnulli obſervaverunt aliqua ex prædictis conſiliis, ut oſtendimus *dub.* 1. *n.* 12. Eſt etiam Chriſtus Dominus author gratiæ deſtruentis peccatum originale, hominemque juſtificantis: eſt præterea fundamentum, & caput Eccleſiæ; quo non obſtante certum eſt fuiſſe gratiam ſanctificantem, fuiſſe homines juſtos, & fuiſſe veram Eccleſiam ante adventum Chriſti, & tempus Evangelicæ legis, ut *dub. citato* fusè oſtendimus. Sic ergo licèt Chriſtus Dominus ſit author ſtatus religioſi; potuit tamen hujuſmodi ſtatus in exequutione præcedere ipſius adventum. Et ratio generalis eſt, quam ex communi Patrum ſententia tradidimus *loco citato*, *num.* 9. *&* 16. quia gratia requiſita ad prædictos effectus dabatur per fidem in Chriſtum; fides autem poteſt Chriſtum reſpicere tam præſentem, quàm futurum, cui (ſive illo, ſive iſto modo conſideretur,) fideles, & juſti tanquam membra ſuo capiti incorporantur: unde omnes prædicti effectus comparabantur ad Chriſtum Dominum tanquam ad authorem, & cauſam. Præterea quotquot ante adventum Chriſti aliquid perfectum, conducenſque ad ſalutem operati ſunt, reſpiciebant Chriſtum Dominum tanquam exemplar omnis perfectionis, & in omni operatione virtuoſa profitebantur ſe eſſe illius diſcipulos, cujus doctrinam per fidem jam acceptabant; unde quod relatæ perfectiones adventum Chriſti tempore anteceſſerint, minimè impedivit, quod ipſe Dominus fuerit illarum author, & cauſa. Quod magis manifeſtat magnam ejus efficaciam in influendo, & cauſando quæ conducunt ad ſalutem; quippe qui per modum principii univerſaliſſimi contulit gratiam, & alia dona hominibus, non ſolùm qui poſt illum fuerunt, ſed & his qui fuerant ante ipſum, ut explicuimus *loco cit.* & fuſiùs adhuc *num.* 38. Sic ergo Chriſtus Dominus diceretur author, & cauſa ſtatus religioſi, licèt hic ipſius adventum tempore præceſſiſſet. Unde ex vi hujus minimè infertur, quod prædictus ſtatus non potuerit eſſe tempore legis antiquæ.

75. Replica.

Sed inſtabis urgenter: Nam licèt non obſcurè intelligatur, qualiter Chriſtus Dominus potuerit per modum cauſæ moralis, & exemplaris influere in effectus tempore præcedentes, quia ad concurſum prædictæ cauſæ ſufficit exiſtentia intentionalis in cognitione tum Dei, qui movebatur à juſtitia Chriſti, ut juſtificaret homines; tum fidelium, qui movebantur ad ejus imitationem: nihilominus intelligi non valet, quod Chriſtus Dominus exercitè, & executivè inſtituerit religioſum ſtatum, & quod ipſum tempore non præceſſerit; quippe hujuſmodi concurrendi modus pertinet ad cauſam efficientem phyſicam, de cujus ratione eſt, quod tempore præcedat effectum, vel ſaltem quod non ſit illo poſterior: conſtat autem quod Chriſtus Dominus exercitè, & executivè inſtituit ſtatum religioſum, ut patet ex dictis *diſputat.* 1. *dub.* 2. Ergo prædictus ſtatus non potuit Chriſti adventum præcedere, nec eſſe in tempore legis antiquæ.

Vis inſtantiæ, retorquetur.

Priuſquam huic replicæ occurramus, oportet vim ejus retundere applicando illius formam fundationi, & inſtitutioni Eccleſiæ, unde obligentur Adverſarii nos reſponſionem docere. Etenim cauſa exercitè, & executivè aliquid fundans, & inſtituens nequit tempore illud ſupponere: Sed Chriſtus Dominus exercitè, atque executivè inſtituit, & fundavit Eccleſiam Catholicam, juxta illud Matth. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam:* Ergo Eccleſia Catholica non fuit ante adventum Chriſti Domini. Quid ad hæc Adverſarii? Concedere nequeunt conſequentiam, niſi errent in fide; nam certum eſt unicam eſſe Catholicam Eccleſiam à ſuo principio, fuiſſeque tempore legis naturæ, & tempore legis ſcriptæ, ut conſtat ex dictis *dub.* 1. *à num.* 3. Aliunde negare non valent, quod Chriſtus exercitè inſtituerit, ac fundaverit Eccleſiam, cùm id certò conſtet ex verbis proximè relatis. Quomodo igitur ab his anguſtiis ſe expedient? Profectò non admodum difficulter. Nam Eccleſia bifariam conſiderari poteſt: uno modo ſecundùm eſſentiam, altero modo ſecundùm ſtatum perfectionis. Primo modo conſtituitur per fidem tanquam per formam; & quia eſt eadem fides, propterea Eccleſia eſt ſemper eadem ſubſtantialiter, & quoad eſſentiam. Poſteriori autem modo addit alias perfectiones ſupra fidem, & quia iſtæ variari, & ſuperaddi valent; idcirco poteſt Eccleſia diverſificari ſecundùm ſtatum perfectionis. Unde alium ſtatum habuit in lege naturæ, alium in lege ſcripta, & alium utique perfectiorem, ac nobiliorem habet in lege gratiæ; nunc enim habet Chriſtum præſentem, Sacerdotium, & Sacramenta perfectiſſima, copioſiorem gratiam, explicatiorem fidem, & apertam januam cœlorum, quibus deſtituebatur ſub præcedentibus ſtatibus conſtituta. Sicut vir eſt longè perfectior, quàm infans; quanvis vir, & infans habeant eandem hominis eſſentiam cum ſola ſtatuum minoris, & majoris perfectionis diverſitate. Si ergo ſermo fiat de Eccleſia ſolùm ſecundùm eſſentiam conſiderata, & ſecundùm ſtatum minùs perfectum, ſic fuit ante exercitam, & exequutam Chriſti Domini inſtitutionem, quippe quæ illam tempore præceſſit; ſemper tamen ipſum reſpexit tanquam cauſam moralem, & exemplarem, unde totam ſuam accipiebat perfectionem. Si verò ſermo fiat de Eccleſia omninò perfecta, & ſecundùm complementum perfectionis, quod modò habet, ſic Eccleſia minimè præceſſit Chriſtum; ſed ipſe potiùs illam exercite, executiveque fundavit, ac inſtituit, trahendo illam ab imperfectionibus, ſub quibus erat tempore legis ſcriptæ, veluti ſub infantia, ad perfectionem legis Evangelicæ, & virilitatis ſtatum. Et hoc expreſſit ipſe Dominus illis verbis, *Ædificabo Eccleſiam meam*, hoc eſt, adultam, perfectam, Chriſtianam, novam, non utique novitate eſſentiæ, ſed renovatione eminentis perfectionis.

Matth. 16.

Qualiter Chriſtus fundaverit Eccleſiam.

Præmiſſa doctrina applicatur, & replicæ ſatisfit.

Sic ergo ad replicam reſpondetur, ſtatum religioſum poſſe cum Eccleſia (cujus portio eſt,) & in eſſentia, & in perfectionis gradu non incongruenter comparari. Nam quoad eſſentiam conſideratus ſolùm dicit vota ſimplicia, & aliqualem traditionem non omninò irrevocabilem: at in ſtatu omnimodæ perfectionis importat ſolemnitatem, poteſtatem clavium, traditionem penitus perpetuam, præclaras regulas, aliaque plura, quibus hunc ſtatum fulgere videmus. Si ergo ſermo fiat de ſtatu religioſo omninò perfecto, & conſummato, ſic non decuit, quod tempore Chriſtum præcederet, ſed oportuit quod Chriſtus illum exercitè, atque executivè inſtitueret, evehendo illum ad magnam

hanc

Digitized by Google

hanc perfectionem, quam modò habet, & ſic de facto credimus accidiſſe, ut ſtatuimus *diſp.* 1. *dub.* 2. Cæterùm ſi loquamur de ſtatu religioſo ſolùm quoad eſſentiam conſiderato, & quaſi ſub infantia, & imperfectionibus conſtituto, potuit optimè præcedere tempore exercitam Chriſti inſtitutionem, reſpiciendo tamen ipſum tanquam finem, & cauſam moralem, atque exemplarem totius ſuæ perfectionis. Nam ſi Eccleſia ſic ſe habuit ad Chriſtum, cur non potuit ad illum ita ſe habere ſtatus religioſus? Profectò congruè, quod ita re ipſa fieret (à quo tamen nunc præſcindimus,) tum ut ſtatus religioſus proportionabiliter imitaretur modum, quo ſe habuit Eccleſia; tum ut fieret congruus proceſſus à minùs perfectis ad perfectiora: tum ut influxus Chriſti non limitaretur ad ſolos religioſos, quos poſt ſe habuit, ſed extenderetur potiùs ad ſtatum legis antiquæ, cauſando per modum cauſæ moralis, & exemplaris ſicut alias perfectiones, ſic etiam religioſum ſtatum. Tum denique, quia hoc modo verificatur, Chriſtum Dominum inſtituiſſe ſtatum Religioſum utique perfectum, conſummatum, chriſtianum, ac purificatum ab imperfectionibus, quas habebat tempore legis antiquæ, ſicut eodem proportionali modo inſtituit Eccleſiam, ut ſupra declaravimus. Nec inſolens, aut novum eſt, ut qui rem imperfectam promovet, evehitque ad perfectionis ſtatum, illam dicatur inſtituere, & fundare. Sic enim *Machab* 1. *cap.* 1. Alexander Macedo primus dicitur regnaſſe in Græcia, cùm certum ſit Philippum patrem ejus priùs regnaſſe; quia videlicet Alexander mirè auxit, perfecit, ac propagavit illud Imperium.

1. Mach 1.

76. Alia replica.

Sed urgebis adhuc: Nam licèt per hæc intelligatur, qualiter Chriſtus Dominus poſſit dici author, & inſtitutor ſtatus religioſi, quanquam iſte ſub imperfectionibus exiſtens præceſſerit legis evangelicæ tempus; nihilominus non poteſt cum prædicta doctrina componi, quod Apoſtoli fuerint primi religioſi, ſi ſemel ipſos aliqui religioſi præceſſiſſent; jam quippe non eſſent primi, ut ex terminis liquet. Abſurdum autem eſt dicere, quod Apoſtoli non fuerint primi religioſi: tum quia adverſatur communi Doctorum ſententiæ, tum & præcipuè, quia eſt contra id, quod Eccleſia in quadam oratione ſignificat: *Da* inquit, *Eccleſiæ tuæ eorum* (Apoſtolorum videlicet) *in omnibus ſequi præceptum, per quos religio ſumpſit exordium.* Ergo cum his, quæ de facto ſcimus in Eccleſia contigiſſe, componi non poteſt, quod in lege veteri fuerit religioſus ſtatus.

Eccleſia.

Qualiter Apoſtoli dicantur primi religioſi.

Reſpondetur, Apoſtolos fuiſſe primos religioſos primitate dignitatis, & ordine perfectionis, quia in eis Chriſtus Dominus erexit ſtatum religioſum completum, perfectum, & omninò firmum per ſolennem profeſſionem, & traditionem prorſus irrevocabilem. Cum quo rectè cohæret, quod ante Apoſtolos fuerint religioſi ſubſtantialiter tales, ſed qui carerent conſummatione, ac perfectione, quas religioſus ſtatus accepit ex Chriſti præſentia, & elevatione ad modum quem de facto habet. Quod minimè diminuit excellentiam Apoſtolorum ſub hac etiam religioſorum conceptu; ad eam quippe ſpectat, quod Apoſtoli fuerint religioſi perfectiſſimi, ſecus verò quod ante illos nulli fuerint religioſi ſubſtantialiter tales, licèt ſub ſtatu minùs perfecto, & veluti in religionis infantia; ſic enim comparantur religioſi per ſola vota ſimplicia, & religioſi per vota ſolennia, ut explicuimus *diſp.* 1. *n.* 49. Sicut etiam Apoſtoli dicuntur fundamenta Eccleſiæ, & Doctores fidei; & tamen inde non ſit, quod ante Apoſtolos non fuerit Eccleſia, & fides; cùm certum ſit hæc præfuiſſe, ut vidimus *dub.* 1. *num* 3. & 5. Sequitur autem, & benè, Chriſtum fundaviſſe Eccleſiam perfectiſſimam in Apoſtolis, ipſoſque perfectiſſimè, atque omninò explicitè fidem prædicaſſe. Similiter ad eorum excellentiam pertinet, quod fuerint excellentiſſimi martyres, ſed non pertinet quod ante illos nulli veri martyres fuerint; oppoſitum enim conſtat ex Scriptura in aliquibus Prophetis, & Machabæis. Et profectò monachatus non eſt melior, quàm martyrium, ut ſuprà vidimus *num.* 70.

Vires replicæ enervantur.

Ea verò quæ ad probandum oppoſitum in replica adducebantur, nullius roboris ſunt. *Primum* quidem, quia licet Doctores communiter doceant, Apoſtolos fuiſſe primos religioſos perfectiſſimos; tamen non negant, quod ante illos fuerint alii religioſi minùs perfecti; ſed eorum plurimi contrarium affirmant, ut dubiis ſequentibus oſtendemus. Et hanc reſponſionem ſatis expreſſit Bellarm. *lib. de Monach. cap* 5. *de origine Religioſorum*, ubi poſtquam contra hæreticos oſtendit antiquitatem ſtatus religioſi exemplo Eliæ, Eliſæi, Joannis Baptiſtæ, & Eſſenorum, ſubdit: *Sexto probatur ex Apoſtolorum exemplo, qui verè fuerunt primi Monachi Chriſtiani.* Ubi non dixit, Apoſtolos fuiſſe primos Monachos ordine temporis, ſed primos Monachos *Chriſtianos*, hoc eſt in lege Evangelica, & ordine dignitatis, & perfectionis, juxta prædictæ legis dignitatem.

Bellarm.

Secundum etiam non urget, quia in verbis ibidem relatis, ly *Religionis*, non ſignificat ſtatum religioſum, ut minùs rectè intellexit Bordonus; ſed ſignificat veram religionem, ſive Eccleſiam ſub perfecto ſtatu legis Evangelicæ. Ex quo potiùs roboratur noſtra reſponſio, quia non obſtante, quod religio, ſive Eccleſia ſub ſtatu perfectiſſimo exordium ſumpſerit per Apoſtolos; tamen certum eſt ante illos fuiſſe veram religionem, ſive Eccleſiam ſub ſtatu minùs perfecto. Sic ergo licet Apoſtoli fuerint primi religioſi perfectiſſimi, nihilominus ante illos potuerunt eſſe alii religioſi verè eſſentialiter tales, licèt minùs perfecti quantum ad ſtatum, & modum, præſertim reſpiciendo Apoſtolos futuros tanquam exemplar Religioſorum. Recolantur quæ ſupra diximus *a num.* 38. ex quibus huic reſponſioni plus roboris, ac lucis accedet.

Tertium argumentum.

Arguitur tertiò, quia ille ſtatus religioſus, quem fuiſſe poſſibilem in veteri lege aſſerimus, vel eſſet ejuſdem rationis cum religioſo ſtatu nunc exiſtente, vel eſſet diverſæ rationis? Si dicatur hoc ultimum, nihil facit ad præſentis difficultatis reſolutionem, quippe nemo negat potuiſſe in tali tempore eſſe religioſum ſtatum nomine tenus, æquivoce, & quoad aliquam ſimilitudinem talem; ſed quæſtio eſt de ſtatu religioſo propriè dicto. Primum verò dici non valet: tum quia derogat dignitati ſtatus religioſi nunc exiſtentis, ſicut ſi quis diceret Sacramenta legis ſcriptæ fuiſſe ejuſdem rationis cum Sacramentis legis gratiæ. Tum quia ea, quæ in veteri lege fuerunt, contingebant in figura, atque ideo licèt tunc fuiſſet aliqualis ſtatus religioſus, tamen non potuit eſſe verè, & propriè

Digitized by Google

propriè talis, ſicut qui modò eſt, ſed ſolùm ſimilitudinariè, & quoad figuram.

Diluitur. Reſpondetur, quod ille ſtatus religioſus, quem in lege veteri poſſibilem fuiſſe dicimus, eſſet ejuſdem rationis cum ſtatu religioſo modò exiſtente, non quidem quoad modum, & gradum perfectionis, ſed ſolùm quoad ſubſtantiam, ſive prædicata eſſentialia. Quia hoc poſterius ſolùm expoſcit vota ſimplicia, & aliquam traditionem, licèt non ex omni parte irrevocabilem, ut oſtendimus *diſp.* 1. *n.* 8. *&* 9. *&* 48. hæc autem omnia potuerunt eſſe in veteri Teſtamento, ut ſatis conſtat ex dictis *in §. præced. & tota hac diſp.* atque ideo potuit tunc eſſe ſtatus religioſus quoad ſubſtantiam. Non potuit autem tunc habere ſolennitatem, poteſtatem clavium, perfectionem, ac privilegia, quibus modò gaudet; hæc enim reſervabantur exercitæ Chriſti Domini inſtitutioni, quâ ſtatum religioſum in religioſis perfectiſſimis, nempe in Apoſtolis erexit, ut ſupra explicuimus. Et propterea ſtatus religioſus in lege antiqua poſſibilis eſſet diverſæ rationis à religioſo ſtatu nunc exiſtente quantum ad perfectionis modum, & gradum. Sed quia hæc diverſitas deſumpta ex ſolennitate, & majori perfectione eſt extra eſſentiam, & ſpeciem ſtatus religioſi ſecundùm ſe conſideratam; propterea ſtatus religioſus, qui foret in veteri lege, eſſet ejuſdem rationis cum ſtatu religioſo nunc exiſtente quoad ſubſtantiam, & ſpeciem. Sicut ob eandem cauſam qui in ſacra Societate emittunt vota ſimplicia, ſunt religioſi ejuſdem ſpeciei eſſentialis cum aliis ſolenniter profeſſis, licèt differant quantum ad modum, ea planè ratione, quâ infans, & vir ſunt ejuſdem ſpeciei, licèt habeant diverſos perfectionis ſtatus, ut explicuimus *diſput.* 1. *n.* 48. Et Eccleſia olim, & modò exiſtens eſt eadem eſſentialiter ſpecificè cum ſola diverſitate quoad ſtatus minus, & magis perfectos; & ſimiliter eadem eſſentialiter eſt fides antiquorum, & modernorum, cum ſola differentia penes cognitionem magis, & minùs explicitam, ut ſuprà oſtẽdimus *dub.* 1. *per tot.* & præcipuè *n.* 3. *&* 9.

Nota. Ex quibus (ut id obiter dicamus,) fit quod ſicut Eccleſia, quæ incœpit ante ſtatum legis Evangelicæ, continuata eſt uſque ad illum, & permanſit in illo, acquirendo novam, & majorem perfectionem; & ſicut eadem numero fides, quæ in aliquibus erat ante adventum Chriſti, v.g. in B. Virgine, in Simeone juſto, & in Anna Propheteſſa, continuata eſt uſque ad prædictum adventum, acquirendo modum cognitionis magis explicitæ; & ſicut idem homo, qui priùs fuerat infans, poſtea fit vir acquirendo debitam quantitatem, & alia viri propria; & denique ſicut idem ſtatus ſubſtantialiter religioſus, qui priùs fuerat talis per vota ſimplicia, continuatur per vota ſolennia acquirendo altiorem perfectionis, & firmitatis gradum, ut patet in religioſis ſacræ Societatis: ita ſimiliter ſtatus religioſus inchoatus in veteri lege potuit continuari uſque ad legem Evangelicam, & perſeverare in illa conſervando unitatem, & identitatem ſpecificam, exuendo tamen imperfectiones, ſub quibus antea fuerat, & comparando ſolennitatem, aliaque privilegia ex præſentia Chriſti. Quod an ita acciderit, *dub.* 9. explicabimus.

Infringuntur argumenti vires. Ea verò, quæ contra dilemmatis partem à nobis electam, & defenſam objiciebantur, nullius momenti ſunt. Ad primum enim reſpondetur, perfectioni legis Evangelicæ minimè derogare, quod ante illius tempus fuerit ſtatus verè, & ſubſtantialiter religioſus, conſtitutus tamen ſub infantia, & imperfectionibus, & complendus, ac perficiendus per Chriſtum in legis Evangelicæ tempore. Sicut nec derogat, quod ante legis Evãgelicæ tempus fuerit vera Eccleſia, vera fides, vera gratia, & alia plura, quæ erant ejuſdem ſpeciei cum Eccleſia, fide, gratia, & aliis modò exiſtentibus; licèt pro qualitate temporis tunc habuerint ſtatum minùs perfectum, ut locis ſuprà relatis declaravimus. Et quod dicitur de Sacramentis, non urget; fuerunt enim olim vera Sacramenta, ſed diverſæ ſpeciei à noſtris Sacramentis, ob diverſũ modum ſpecificum cauſandi gratiam: quæ ratio non militat in ſtatu religioſo, ſicut nec in Eccleſia, nec in fide, nec in aliis exẽplis ſuprà adductis.

Ad ſecundum dicendum eſt, ea quæ acciderunt in veteri Teſtamento, fuiſſe quidem figuras, ſeu repræſentationes myſticas eorum, quæ contingunt in novo; inde tamen non inferri, quod in ſeipſis non habuerint entitatem, & veritatem. Alioquin eodem argumento conficeretur, in veteri Teſtamento non fuiſſe veram Eccleſiam, veram fidem, veram gratiam, & alia hujuſmodi; ſed hæc omnia tunc fuiſſe meras umbras, & figuras: quod dicere eſſet hæreticum. Sic ergo ſtatus religioſus potuit in veteri lege eſſe ſignum, ſeu figura repræſentans futurum ſui ſtatum, ac nobiliorem modum in lege Evangelica; & tamen eſſe verè, & ſubſtantialiter in ſeipſo ſtatus religioſus; imò idem quoad ſubſtantiam cum ſeipſo ut continuando in lege gratiæ, ſicut idem proportionabiliter accidit in Eccleſia, ut *dub.* 1. explicuimus. Recolantur ſpecialiter quæ ibidẽ diximus *n.* 16.

78. *Quartum argumentum.* Arguitur ultimò, quia plura requiruntur ad ſtatum religioſum, quæ non potuerunt eſſe in veteri Teſtamento: Ergo in eo non potuit eſſe hujuſmodi ſtatus. Probatur antecedens; nam in primis ad hunc ſtatum requiritur approbatio Eccleſiæ; habere autem authoritatem approbandi religiones, eſt proprium Eccleſiæ in lege gratiæ: Ergo talis approbatio non potuit eſſe in veteri Teſtamento. Præterea ad ſtatum religioſum requiritur, quod ſuperior habeat poteſtatem clavium, quâ ſubditos valeat ligare, & abſolvere; hujuſmodi autem poteſtas eſt propria Eccleſiæ pro hoc ſtatu, nec potuit dari in veteri Teſtamento. Tandem ad religioſum ſtatum neceſſaria eſt certa regula, quâ religioſi dirigantur, & gubernentur; inauditum autem eſt, quod in veteri Teſtamento fuerit, aut eſſe potuerit regula religioſa.

Diſſolvitur. Reſpondetur ex ſuprà dictis, quod ſtatus religioſus poteſt dupliciter conſiderari: uno modo ut omninò completus per ſolennitatem, & perfectionem, quam nunc habet; & ſic plura expoſcit, quæ nec fuerunt, nec potuerunt eſſe in veteri Teſtamento, juxta ea quæ de facto ex Scriptura, & proceſſu Eccleſiæ edocemur; quidquid ſit, an abſolutè eſſe potuerint. Altero modo ſecundùm ſubſtantiam, ſive prædicata eſſentialia; & ita acceptus ſolùm expoſcit tria vota ſubſtantialia ſimplicia cum aliqua, licèt non omninò irrevocabili, traditione, ut locis ſuprà citatis oſtendimus: quæ non ſolùm abſolutè, ſed etiam ſecundùm præſentem providentiam, & doctrinam Scripturæ potuerunt eſſe in veteri Teſtamento. Et in hoc ſenſu (qui eſt proprius præſentis difficultatis,) negamus abſolutè antecedens, quod minimè evincunt inductæ probationes. Ad *primam* enim dicendum eſt, quod

Digitized by Google

Eccleſia in veteri lege habuit poteſtatem approbādi religiosū ſtatum.

quod ad ſtatum religioſum ſecundùm ſe acceptum non requiritur approbatio poſitiva Eccleſiæ, ſed ſufficit negativa, ſive (& in idem redit) quod Eccleſia non repugnet, & contradicat rejiciendo talem ſtatum, ut oſtendimus *diſput.* 1. *num.* 14. Potuit autem Eccleſia in veteri Teſtamento non contradicere, nec repellere ſtatum religioſum, qui eo tempore oriretur. Quinimò ſi requireretur approbatio poſitiva, poſſet etiam Eccleſia eo tempore illam adhibere, ſicut potuit inſtituere, atque approbare nova jejunia, & feſtivitates, ut conſtat *Iudith* 16. *Eſther* 9. *&* 1. *Machab. cap.*4. Unde ex vi hujus nequit probari, quod eo tempore non potuerit eſſe ſtatus religioſus quoad eſſentiam conſideratus.

Ad ſecundum negamus, quod ſtatus religioſus eſſentialiter ſumptus expoſcat poteſtatem clavium in ſuperiori; ſufficit enim alia inferior poteſtas, dominativa videlicet, & œconomica, qualis reperiri poteſt in fœminis, & in laicis, ut ſatis conſtat ex dictis *loco cit. n.*26. quæ poteſtas inveniri potuit in veteri Teſtamento, ut ex ſe liquet.

Status religioſus in veteri lege an habuerit regulā ſpecialem.

Ad tertium negamus, quod ad religioſum ſtatum requiratur certa regula, quippe quæ extra illius eſſentiam exiſtit, ut oſtendimus *loco cit. num.* 29. Eſto verò, quod talis regula eſſet neceſſaria, nihil fuit quod in veteri Teſtamento prohibuerit eam dari verbo, aut ſcripto.

Hieron. de Guevara.

Unde quoad regulam ſcriptam Hieronymus de Guevara ex ſacra Societate, *tom.* 1. *in Matth. cap.* 1. *verſ.* 1. *obſervat.* 16. *num.* 11. inquit: *Nec abnuam dicere, Eliam qui prior religioſorum parens, & vitæ eremiticæ fuit inſtitutor, nonnullas ſcripſiſſe regulas, quibus vivendi formam uniformem illis religioſorum conventibus, qui in Carmelo erecti fuerunt, præſcripſerit: quod jugi tenore omnes ſacrarum familiarum fundatores, qui illius ſunt veſtigia ſequuti, inviolabiliter obſervarunt.*

Salianus.

Et quantum ad regulam verbo, & exemplo traditam (quod magis probamus,) plura dicit Salianus ex eadem ſacra Societate, *tom.* 4. *anno mundi* 3138. ubi Eliam introducit, qui à diſcipulis diſceſſurus, illos monet ad religioſæ vitæ obſervantiam, & inter alia inquit num. 12. *Ibi* (nempe in monte Horeb) *tum mihi nominatim edidit* (Deus videlicet) *Eliſæum, noſtrum ab eo tempore ſocium, deinceps etiam divino decreto ſucceſſorem, & omnium veſtrum à digreſſu meo parentem: Eliſæum diſciplinæ religioſæ præpoſitum, ac magiſtrum, cui ſecundùm Deum obtemperabitis, quicumque in Carmelo, & in Bethel, & in Galgalis, & in Naioth, & ad Iordanem, & in Gaba, cæteriſque locis divinæ militiæ, & religioſæ profeſſioni nomen dediſtis. Eius ex ore divina accipietis oracula, & in eo agnoſcetis loquentem Deum. Ab eo directionem, & conſolationem, & auxilium in proſperis, & adverſis, tanquam à parente amantiſſimo, & ſpiritualium bonorum locupletiſſimo expectabitis. Eum enim ſcio multùm gratiâ valere apud Dominum, ut res ipſa citiùs opinione veſtra docebit, & valiturum etiam ampliùs propter vos, in quos Dei loco ſuaviſſimum exercebit imperium. Hunc tanquam è Moyſis cathedra loquentem audietis, in eius manibus vota veſtra offeretis Deo. Ergo quam cœpiſtis caſtè, ac religioſè vitam agere, eodem ductore conſtanter ad mortem uſque ducere perſeverabitis, ab eo ſiquidem ad omnem virtutem verbo, & exemplo informabimini, &c.* Sed hæc magis quàm potentiam, factum reſpiciunt, ad quod jam oportet tranſeamus.

DUBIUM VII.

Utrum in Eccleſia ante legis Evangelicæ tempus fuerit ſtatus religioſus.

Viſo, quod ſtatus religioſus potuerit eſſe ante tempus legis Evangelicæ, ſuccedit ut videamus an re ipſa, & de facto fuerit. Eſt autem ſermo de ſtatu religioſo, qualem de tempore poſſibilem diximus, nempe verè, & ſubſtantialiter talem; nudum tamen, & præciſum à ſolemnitate, poteſtate clavium, aliiſque perfectionibus ejus eſſentiæ ſuperadditis, quibus nunc exornatur. **Nota, & cautio.** In quocumque verò tempore aſſeratur, ſemper adſtruendum eſt, quod Chriſtus Dominus fuerit præcipua ipſius cauſa, & exemplar, ut ſuprà *à num.* 74. explicuimus.

§. I.

Præfertur ſententia affirmans, & D. Th. authoritate fulcitur.

79. **Concluſio.**

Dicendum eſt, ſtatum religioſum proximè explicatum fuiſſe in Eccleſia ante ſtatum, ſeu tempus legis Evangelicæ. Hanc aſſertionem docent plurimi Doctores à *num.* 104. referendi. Et quia multa ſunt illius fundamenta, quæ ſimul poſita obſcuritatem, & Lectori faſtidium afferrent, curabimus illa diſtinguere, & ad differentes claſſes, ſive arguendi loca reducere. Felix autem initium auſpicari deſideramus ab authoritate Angelici Præceptoris: tum ob noſtram erga Doctorem ſanctiſſimum reverentiam: tum ad diſpellendam falſam aliquorum opinionem, qui ipſum nobis contrarium repræſentant: quod eſt duriſſimum, efficaciſſimumque in obæratiſſimos diſcipulos arguendi genus. Ut ergo oſtendamus D. Thomam pro nobis ſtare, obſervandum eſt ex eodem S. Doctore, quod lex vetus duravit uſque ad mortem Chriſti Domini, ut ipſe tradit 1. 2. *q.* 103. *art.* 3. *ad* 2. Quod etiam tuetur Soto *lib.* 2. *de Iuſtit. quæſt.* 5. *art.* 4. Suarez *lib.* 9. *de legibus, cap.* 12. *num.* 4. dicens eſſe communem ſententiam Theologorum, Gregorius Martinez *ad locum cit. D. Thom. dub.* 2. & Araujo 1. 2. *quæſt.* 99. *diſput.* 4. *ſect.* 1. *num.* 17. ubi ſtatuit, legalia non ceſſaſſe ante mortem Chriſti, idque adeo certum eſſe apud Theologos, ut oppoſitum ad minus ſit temerarium, & errori proximum.

Duratio legis veteris ex D. Th. — Soto. — Suarez. — Martinez. — Araujo.

Quo tempore obligavit lex nova, ex D. Thoma.

Deinde nota, legem Evangelicam non cœpiſſe homines obligare ſaltem ante mortem Chriſti. Quod etiam expreſsè docet D. Thom. 3 *p. quæſt.* 66. *artic.* 2. *ad* 1. & *in* 4. *diſt.* 2. *q.* 1. *articulo* 4. *quæſtiunc.* 3. traduntque communiter Theologi, ut videre eſt apud Suarez *lib.* 10. *de legibus, cap.* 4. *à num.* 6. Araujo *ubi proximè, num.* 18. Martinez *q.* 106. *art.* 3. *dub. unico.*

Prima legis novæ inchoatio, ex D. Thoma.

Tandem obſerva, quod lex Evangelica primam inchoationem accepit à prædicatione Chriſti illam docentis, & proponentis; quippe quæ non potuit incipere priuſquam ipſius legiſlator illam ſuâ doctrinâ, atque exemplis ferret. Unde ante prædicationem Chriſti ſolùm vigebat, exiſtebatque lex ſcripta. Quod altè ſignificavit D. Thom. *loco cit. ex* 1. 2. ubi ait: *Ante paſſionem Chriſti, Chriſto prædicante, & miracula*

faciente,

Digitized by Google

faciente, currebant ſimul lex, & Evangelium; quia jam myſterium Chriſti erat inchoatum, & nondum conſummatum. Signanter enim dixit, Evangelium cœpiſſe currere ſimul cum lege, *Chriſto prædicante, & miracula faciente*; ut ſignificaret, quod licèt ante illam prædicationem jam legiſlator eſſet natus, & in rerum natura exiſtens; tamen legis Evangelicæ inchoatio fuit
Martinez. ab ejus prædicatione, & non priùs. Unde Martinez *ad prædict. locum, dub.* 2. inquit: *Quod ait D. Thom. ſimul tunc currere Evangelium, & legem veterem, non eſt intelligendum quantum ad præceptum utriuſque, ſed Evangelium quantum ad conſilium, legem autem quantum ad præceptum: aut ſimul currere Evangelium quantum ad præceptum inchoativè tantùm, legem autem abſolutè pro tunc quantum ad præceptum. Idem docet D. Thom. 3. p. quæſt. 37. art. 1. ad 1. & in 4. diſt. 3. art. 5. quæſt. 3. Cum D. Thom. tenet omnis illius Schola, &c.* Recolantur etiam quæ *dub.* 1. ſtatuimus, & his prænotatis queunt majorem lucem afferre.

80. Probatur concluſio authoritate D. Thomæ. His ſuppoſitis, quod D. Thom tenuerit noſtram ſententiam, demonſtratur in hunc modum, quia lex Evangelica non habuit ſtatum ante tempus, quo Chriſtus illam prædicavit; quippe quæ non obligavit ante ipſius mortem, nec cœpit ante ipſius prædicationem, ut conſtat ex prænotatis: Sed ex ſententia D. Thom. fuit ſtatus religioſus ante tempus, quo Chriſtus prædicavit legem Evangelicam: Ergo ex ejus ſententia ſtatus religioſus fuit ante legis Evangelicæ tempus. Conſequentia patet evidenter ex præmiſſis. Minor autem probatur; nam S. Doctor *quodlib.* 5. *art.* 21. *ad primum*, inquit: *Dicendum quod ſummum in vita humana poteſt accipi dupliciter. Uno modo ſecundùm comparationem ſtatus ad ſtatum, ſecundùm quod in humana vita unus ſtatus eſt major alio, & aliquis eſt ſummus. Et ſic nihil prohibet aliquem fieri repentè ſummum. Et hoc apparet tam in ſpirituali, quàm in ſæculari. Inveniuntur enim aliqui ſtatim à pueritia ad ſtatum religionis, qui eſt perfectiſſimus, convolaſſe, vel proprio arbitrio, ſicut B. Joannes Baptiſta, & B. Benedictus, &c.* Quibus verbis
Joannes Baptiſta verè religioſus ante legem novam. palam affirmat, B. Joannem Baptiſtam ſtatim à pueritia aſſumpſiſſe ſtatum religionis. Conſtat autem, quod durante Joannis pueritiâ nondum Chriſtus Dominus cœperat prædicare ſuam legem, ut manifeſtè liquet ex hiſtoria Evangelii. Sentit ergo D. Thom. quod ante ſtatum, & tempus legis Evangelicæ fuerit ſtatus regioſus.

Effugia. Nec refert ſi ad labefactandum tam perſpicuum teſtimonium, dicas *primò*, D. Thom. non loqui de ſtatu religioſo propriè, & eſſentialiter dicto; ſed ſolùm tali ſecundùm aliquam ſimilitudinem in ſolitudine, aut pœnitentia. *Secundò*, id accidiſſe B. Joanni ex ſpeciali aliqua inſpiratione. *Tertiò*, Joannem pertinuiſſe non ſolùm ad legem ſcriptam, ſed etiam ad Evangelicam;
D Thom. ut enim inquit S. Doctor 3. *p. q.* 38. *art.* 1. *ad* 2. fuit terminus veteris, & initium novæ. *Quartò*, pueritiam Joannis fuiſſe valde proximam prædicationi, & promulgationi legis Evangelicæ, atque ideo inde non ſumi argumentum ad tempus antiquius.

Præcluduntur. Hæc, inquam, ſubterfugia facilè præcluduntur. Primum quidem, nam D. Thom. expreſsè loquitur de ſtatu, qui dicitur ſummus, comparativè ad alios ſtatus; id verò minimè convenit ſtatui, qui eſſet religioſus, non eſſentialiter, ſed ſecundùm aliquam ſimilitudinem, ut ex ſe liquet. Præterea eodem modo loquitur de B. Joanne, ac de B. Benedicto; hunc verò fuiſſe verè, & ſubſtantialiter religioſum, nemo eſt qui neget. Tandem B. Joannem fuiſſe verè religioſum, docet communis ſententia, ut *num.* 91. videbimus. *Secundum* nihil valet: tum quia nos in aſſertione non dicimus, quod ſtatus religioſus ante legis Evangelicæ tempus fuerit introductus, vel aſſumptus abſque motione, & inſpiratione divina; unde talis evaſio intactam relinquit noſtram aſſertionem. Tum quia ſi Deus prædictam inſpirationem Joanni dedit ante legis Evangelicæ ſtatum, pariter illam aliis immittere potuit: nec occurrit fundamentum, ut id negemus. *Tertium* etiam evertitur, quia alia eſt ratio de B. Joanne, ac de prima ejus aſſumptione ad ſtatum religioſum; quia Joannes attigit tempus prædicationis legis Evangelicæ, & fuit baptizatus à Chriſto; quocirca pertinet etiam ad legem Evangelicam. Sed factus eſt religioſus in pueritia, ut inquit D. Thom. atque ideo ante legis Evangelicæ tempus, & conſequenter ſtatus religionis ab illo aſſumptus prædictum tempus præceſſit, quod pro aſſertione ſtatuimus. *Ultimum* denique confutatur, quia ad ſalvandam noſtræ aſſertionis veritatem nihil intereſt, quod ſtatus religioſus longo, aut brevi intervallo anteceſſerit legis Evangelicæ tempus, cùm aſſertio ſit indefinita, & præſcindat ab his differentiis. Præſertim cùm diverſitas penes plus, aut minùs temporis ſit purè accidentalis, & materialis. Si enim ſtatus religioſus præceſſit legem Evangelicam viginti annis, cur non quinquaginta, cur non centum?

Expenditur ampliùs vis prædicti teſtimonii deſtruendo præcipuum motivum opinionis adverſæ; nam ideo ſtatus religioſus non fuiſſet ante 81. Aperitur amplius mens D. Thomæ.
legis Evangelicæ tempus, quia Chriſtus Dominus illum primò inſtituit in Apoſtolis, & quia iſti fuerunt primi religioſi, & quia talis ſtatus eſt perfectio propria prædictæ legis: Sed nihil horum urget, ſuppoſito quod B. Joannes fuerit in pueritia ſua verus religioſus, ut D. Th. palam ſupponit, & affirmat: Ergo ſtatus religioſus fuit ante legis Evangelicæ tempus. Probatur minor, quia cùm B. Joannes eſſet in pueritia, nondum Chriſtus Dominus inſtituerat ſtatum religioſum, nondum erant Apoſtoli, nec lex Evangelica cœperat eſſe, aut obligare, ut conſtat ex ſuprà dictis: Ergo D. Th. nullum reputavit inconveniens, quod ſtatus religioſus fuiſſet ante prædicta, & rectè vidit ea non urgere. Et quidem meritò; nam ſtatus religioſus, quem Chriſtus exercitè inſtituit in Apoſtolis, quemque ipſi primò aſſumpſerunt, & qui pertinet determinatè ad perfectionem legis Evangelicæ, eſt ſtatus religioſus conſummatus per ſolennitatem, poteſtatem clavium, & alias perfectiones, quas de facto habet; cum hoc autem rectè cohæret, quod ſtatus religioſus verè talis, ſed minùs perfectus, & conſtitutus per vota ſimplicia, atque aliqualem traditionem, fuerit ante legis Evangelicæ tempus, cùm adhuc prædictæ legis tempori reſervetur id, quod in hac parte reſervari oportet, nempe perfectio, ac conſummatio prædicti ſtatus, ejuſque initium in eſſe conſummati, & perfecti, ut ſuprà *à n.* 74. fuſiùs declaravimus: meritò ergo D. Th. nullum cenſuit inconveniens, quod ante Apoſtolos, & ſtatum legis Evangelicæ B. Joannes Baptiſta fuerit verè, & eſſentialiter religioſus.

Probatur ſecundò eadem aſſertio ex eodem 82.
Angelico

Digitized by Google

Evenditur aliud D.Th. teſtimoniũ pro aſſertione.

Angelico Doctore *in hac 2. 2. q.187.art.2.* ubi inquirit: *Utrum religioſis liceat ſæcularia negotia tractare.* Et pro parte negativa proponit tertium argumentum deſumptum ex quodam teſtimonio D.Hieron. in quo aſſirmare videtur, non licere religioſis adire Regum palatia. Ad quod ſic reſpondet D.Th. *Dicendum quod frequentare palatia Regum propter delitias, vel gloriam non competit religioſis; ſed ea adire propter pias cauſas eis competit: unde dicitur 4. Reg. 4. quod Heliſæus dixit ad mulierem: Numquid habes negotium, & vis ut loquar Regi, vel principi militiæ? Similiter etiam convenit religioſis adire regum palatia ad eos arguendos, vel dirigendos, ſicut Ioannes Baptiſta arguebat Herodem, ut dicitur Matth. 14.* Ex quibus ſic arguitur: D.Th. probat Eliſæi exemplo licere religioſis adire regum palatia propter pias cauſas: Sentit ergo Eliſæum, qui vixit ante legis Evangelicæ tempus, fuiſſe verè, & ſubſtantialiter religioſum. Probatur conſequentia: tum quia alioquin illo exemplo nihil probaret, quippe cùm dubium eſſet de veris religioſis, & exemplum poneret in eo, qui verè religioſus non fuiſſet: ſicut ſi quis vellet probare licere veris religioſis matrimonium contrahere, quia id licet eremitæ, qui verè religioſus non eſt. Tum etiam quia D. Th. in eo articulo, & tota illa quæſtione agit de religioſis verè, & ſubſtantialiter talibus, ut ſola ipſius lectione conſtabit: Ergo inconſequenter valdè procederet, ſi ad confirmandam ſuam reſolutionem exemplum conſtitueret in homine non religioſo, ſed verè laico: quæ inconſequentia aliena eſt à tanto Doctore. Tum denique, quia eodem modo loquitur de Eliſæo, ac de Joanne Baptiſta: Sed Joannes in ejus ſententia fuit verus religioſus, ut ſuprà vidimus: Ergo & Eliſæus.

Præoccupatur evaſio.

Nec poteſt dici D.Th. poſuiſſe exemplum in Eliſæo, non ſicut in homine verè religioſo; ſed ſicut in homine ſancto. Quoniam difficultas illius articuli non procedebat circa homines ſanctos, ſed circa religioſos, ut conſtat tam ex titulo ipſius, quàm ex eo, quod pervium, manifeſtumque eſt licere aliis Sanctis adire Regum palatia, in religioſis verò eſt ſpecialis difficultas ob particularem eorum profeſſionem, quâ ſæculo renuntiant: Ergo ſi D.Th. poſuiſſet exemplum in Eliſæo, non ſicut in religioſo, ſed ſicut in ſancto, minimè probaret intentum, ſed ab eo penitus diverteret. Quod cùm ſit abſurdum, & intellectu Angelico indignum, ſequitur quod D. Thom. ſenſerit Eliſæum fuiſſe verè religioſum.

Confirmatio ex D. Thoma.

Confirmatur primò ex eodem D.Thom. *2.2. q.84.art.8.* ubi inquirit: *Utrum Presbyteri, Curati, & Archidiaconi ſint maioris perfectionis, quàm religioſi.* Ubi certum eſt, ſermonem fieri de religioſis propriè dictis, & quoad ſtatum: tum quia de aliis, qui ſolùm ſecundùm quandam ſimilitudinem dicuntur religioſi, non erat ambigendi locus: tum quia id manifeſtè conſtat ex articulo immediatè præcedenti, ubi inquiritur, *Utrum ſtatus religioſorum ſit perfectior, quàm ſtatus prælatorum.* In propoſita ergo difficultate docet D.Th. partem negativam, nempe ſtatum illorum eccleſiaſticorum non eſſe perfectiorem Religioſorum ſtatu, ut cum S.Doctore ſtatuimus *diſp.præc.n.11.* Sed pro parte affirmativa proponit: *Videtur quod etiam Presbyteri, Curati, & Archidiaconi ſint maioris perfectionis, quam religioſi. Dicit enim Chryſ. in ſuo dialogo* (nempe lib. 5. de Sacerdotio, poſt princip.tom. 5.) *Si talem mihi aliquem adducas monachum, qualis, ut ſecundùm exaggerationem dicam, Helias fuit; non tamen illi comparandus eſt qui traditus populis, & multorum peccata ferre compulſus immobilis perſeverat, & fortis, &c. Ergo videtur, quod Sacerdotes habentes curam animarum ſint perfectiores religioſis.* Cui argumento poſſet D.Th. facillimè occurrere dicendo, quod D.Chryſ. non comparavit Sacerdotes illos cum aliquo vero monacho, ſeu religioſo; ſed cum Elia, qui verè religioſus non fuit, atque ideo mirum non eſſe, quod Sacerdotes prætulerit. Id, inquam, reſpondiſſet, ſi eam teneret ſententiam, quod Elias, aut alii in veteri Teſtamento non fuerint verè religioſi. Sed quia vidit Chryſ. manifeſtè ſupponere Eliam verè fuiſſe monachum, id quippe evidenter repræſentant illa verba: *Si talem mihi aliquem adducas monachum, qualis ut ſecundùm exaggerationem dicam, Helias fuit*, propterea aliter diluit argumentum hoc modo: *Ad primum ergo dicendum, quod ad illas authoritates Chryſoſtomi breviter reſponderi poſſet, quod non loquitur de Sacerdote curato minoris ordinis, ſed de Epiſcopo, qui dicitur ſummus Sacerdos. Et hoc convenit intentioni illius libri, in quo conſolatur ſe, & Baſilium de hoc, quod erant in Epiſcopos electi.* Ubi palam côcedit, quod licèt ſtatus Epiſcoporum ſit perfectior religioſorum ſtatu, nihilominus ſtatus inferiorum Sacerdotum non eſt perfectior ſtatu monachi, qui talis ſit qualis fuit Elias, ut loquitur Chryſ. atqui ſi Elias non fuiſſet verè monachus quoad ſtatum religioſi, ſtatus monachi ſimilis Eliæ non poſſet præponi ſtatui inferiorum Sacerdotum; quippe qui nec ſtatus eſſet, nec ejuſdem perfectionis: Sentit ergo D. Thom. Eliam fuiſſe monachum verè, & quoad ſtatum.

Alia confirmatio ex D. Thoma.

Confirmatur ſecundò, quia idem D.Th. *2. 2. q.187.art.6.* inquirit, *Utrum liceat religioſis vilioribus veſtibus uti, quam cæteri utantur.* Et propoſitis argumentis pro parte negativa, inquit: *Sed contra eſt, quod ad Hebr. 11. Apoſt. dicit, Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis. Gloſſ. ut Elias, & alii.* Ergo S. Doctor ſentiebat, Eliam fuiſſe verè religioſum; aliter enim non rectè exemplum in Elia conſtitueret, nihilque ex Eliæ exemplo pro religioſis colligi poſſet.

Præciditur evaſio.

Nec refert, quod argumentum *Sed contrà*, non ſemper contineat propriam Authoris ſententiã, ſed locum relinquat ad aliam tertiam eligendã. Nam licèt ita quidem ſit, nihilominus argumenta negativa, & affirmativa, & reſolutio, etſi diverſa concludant; tamen verſantur circa idem ſubjectum, de quo aliquid controvertitur: cùm ergo ſubjectum quæſtionis à D.Th. propoſitæ ſint verè religioſi, ut liquet ex titulo, & toto contextu; & D.Th. exemplum conſtituerit in Elia, ſequitur ipſum ſenſiſſe, quod Elias fuerit verè religioſus. Præſertim cũ ipſe in corpore articuli teneat ſententiam in argumento *Sed contrà* propoſitam, & Eliæ exemplo firmatam. Quam magis illuſtrat *ad loc.cit. Apoſt.lect.8.* ubi relatis illis verbis, *circuierunt, &c.* inquit: *Et hæc dicuntur de Elia 4.Reg. 1. quod erat vir piloſus, & zonâ pelliceâ accinctus renibus. Et de talibus veſtibus dicit Aug.lib.de ſerm. Domini, quod poteſt eſſe in tali veſte intentio mala, ſi quis utatur ad vanam gloriam, bona autem ſi ad contemptum mundi, & macerationem carnis. Præcipuè autem qui profitentur ſtatum pœnitentiæ debent oſtẽdere ſigna profeſſionis, & ideo licet eis uti talibus veſtibus, non tamen ad oſtentationem, & ſic utebantur prophetæ. Quantum autem ad ſtatum perſonæ, dicit: Egentes; quia carebant divitiis, in quo præfigurabant ſtatum perfectionis novi Teſtamenti, de quo dicitur Matth. 19. Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia, quæ poſſides. Et hæc fuit ſpe-*

Digitized by Google

(?) pronuncialitur de Elia. Quibus verbis non obſcurè ſignificat, Eliam profeſſum fuiſſe ſtatum pœnitentiæ, & paupertatis, atque ideo religioſum; quia carentia temporalium nec ſolitariè ſumpta, nec voto firmata verè conſtituit ſtatum, niſi aliis votis aſſocietur; eis verò adjuncta religioſum ſtatum conſtituit. Et neminem moveant illa verba, *In quo præfigurabant, &c.* quaſi D. Thom. ſignificaverit in veteri Teſtamento ſolùm fuiſſe figuram quandam perfectionis religioſæ; quia optimè cohæret, quod ſtatus Eliæ, & ſimilium in veteri Teſtamento præfiguraverit perfectionem novi Teſtamenti, & quod nihilominus fuerit in ſe, ac verè religioſus ſtatus: ſicut fides, & juſtitia antiquorum noſtram fidem, & juſtitiam repræſentabant, quo non obſtante, erant in ſeipſis verè fides, & juſtitia,

83. ut explicuimus *num.* 73. & locis ibidem relatis.

Objectio ex aliquibus D. Thomæ teſtimoniis. Araujo.

Ex quibus apparet legitima intelligentia locorum D. Thomæ, quæ noſtræ aſſertioni opponunt Adverſarii. Omnia, aut ſaltem præcipua, collegit Araujo 1.2. q. 99. *diſp.* 4. *ſect.* 3. & ſunt iſta. *In* 1.2. *quæſt.* 107. *art.* 2. inquit: *Tertio adimplevit Dominus præcepta legis ſuperaddendo quædam perfectionis conſilia, ut patet Matth.* 19. *ubi dicenti ſe obſervaſſe præcepta veteris legis, dicit: Unum tibi deeſt. Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia, quæ habes.* Et *quæſt.* 108. *art. ultimo*, ſubdit: *Et ideo convenienter in nova, quæ eſt lex libertatis, ſupra præcepta ſunt addita conſilia, non autem in veteri lege, quæ erat lex ſervitutis.* Et *Opuſcul.* 17. *cap.* 4 inquit: *Conſtat Chriſti diſcipulos ſtatim in ſua converſione ad fidem eſſe aſſumptos ad Chriſti collegium, in quo primum exemplar conſiliorum perfectionis apparuit, & abſque dubio cujuſcumque religionis ſtatum exceſſit.* Et *ad Hebræos* 11. *lect.* 8. ait: *In quo præfigurabant, &c.* ut *num. præced.* vidimus. Et 2.2. q. 188. *art.* 7. inquit: *Sed & diſcipuli poſt Reſurrectionem, à quibus omnis religio ſumpſit originem, pretia prædiorum conſervabant, & diſtribuebant unicuique opus erat.* Et q. 189. *art.* 1. idem repetit, nempe quod à *Chriſto omnis religio ſumpſit originem.* Unde infert relatus Author, D. Th. negaſſe, quod in lege veteri fuerit ſtatus religioſus; & ſimul aſſignaſſe rationem, nempe legem veterem fuiſſe legem ſervitutis, atque ideo in ea non fuiſſe conſilia, cùm hæc pertineant ad perfectam libertatem filiorum Dei in lege gratiæ.

Satisfactio.

Sed hæc facilè explicantur; nam cùm D. Thom. tam apertè dicat, D. Joannem Baptiſtam à ſua pueritia fuiſſe verum religioſum, ut *num.* 80. vidimus; & pueritia Joannis præceſſerit ſtatum legis Evangelicæ, & exercitam inſtitutionem ſtatus religioſi in Apoſtolis, manifeſtè ſequitur, quod nullum cenſuerit inconveniens in eo, quod ſtatus religioſus fuerit in veteri Teſtamento, ut magis expendimus *num.* 81. Idque magis firmatur exemplis Eliæ, & Eliſæi, quos fuiſſe vere religioſos recognoſcit D. Thom. ut ſuprà ponderavimus. Unde teſtimonia, quæ nobis objiciuntur, ſunt ab omnibus explicanda, ne D. Thomas ſibi tam aperte repugnet, præſertim cùm negari non poſſit, quod nonnulli in veteri Teſtamento obſervaverint aliqua conſilia Evangelica, ut manifeſtè conſtat ex dictis *num.* 12. Mens igitur D. Thom. in prædictis teſtimoniis eſt, Apoſtolos habere primatum in profeſſione ſtatus religioſi: tum prioritate, & ordine temporis reſpectu religioſorum legis gratiæ, qui tales ſunt omninò conſummatè ob ſolemnitatem, & alias perfectiones modò exiſtentes: tum prioritate dignitatis, & in genere cauſæ exemplaris reſpectu religioſorum in quocumque ſtatu, & lege; omnes quippe reſpiciebant, & reſpiciunt perfectionem Apoſtolicam tanquã præcipuum exemplar ſub Chriſto Domino. Cum quo tamen rectè componitur, quod ſtatus religioſus verè talis ſecundùm eſſentiam (ſed minùs perfectus ob defectum ſolemnitatis, & aliorum privilegiorum, quæ modò habet,) præceſſerit in tempore Apoſtolos, ut manifeſtè in Joanne Baptiſta, & non obſcurè in Elia, atque Eliſæo concedit Angelicus Doctor in locis pro noſtra aſſertione allegatis. Quam reſponſionem fuſiùs explicuimus, atque exemplis firmavimus *num.* 75.

Conſilia qualiter fuerint in lege antiqua.

Id quod de conſiliis Evangelicis additur, non premit; concedimus enim ea non fuiſſe in veteri lege obſervata ex ipſa lege, aut illius viribus; obſervata verò ab aliquibus fuerunt per gratiam datam mediante fide in Chriſtum docentem, & conſulentem prædicta conſilia in lege gratiæ: quocirca homines illius temporis prout illa conſilia obſervantes ad legem gratiæ pertinebant, atque ideo nihil perfectionis ex vi hujus iſti legi negatur. Unde D. Th. 1.2. q. 106. *art.* 2. *ad* 3. inquit: *Illi qui in veteri Teſtamento Deo fuerunt accepti per fidem, ſecundùm hoc ad novum Teſtamentum pertinebant; non enim juſtificabantur niſi per fidem Chriſti, qui eſt author novi Teſtamenti.* Et q. 107. *art.* 1. ait: *Fuerunt aliqui in ſtatu veteris Teſtamenti habentes charitatem, & gratiam Spiritus ſancti, qui principaliter expectabant promiſſiones ſpirituales, & æternas; & ſecundùm hoc pertinebant ad legem novam.* Recolantur alia plura, quæ ex S. Doctore adduximus *à n.* 8. & quæ diximus *à n.* 70. ex quibus hæc reſponſio omninò firmatur.

D. Thom.

§. II.

Expenditur præcipuum aſſertionis fundamentum.

84. Firmatur eadem concluſio

SEcundò probatur noſtra concluſio ex principiis, quæ in hac diſputatione ſtabilivimus, & poſſunt ſub hac forma proponi: Quoniam in eo ſtatu datur aliquod conſtitutum, in quo dantur omnia principia cõſtitutiva illius; ſicut tunc datur homo, cùm datur corpus, & anima, & unio, quæ illum conſtituunt: Sed in veteri Teſtamento fuerunt omnia principia conſtitutiva ſtatus religioſi quoad eſſentiã: Ergo hujuſmodi ſtatus ſic acceptus fuit in veteri Teſtamento. Cætera conſtant, & minor oſtenditur; nam principia adæquatè conſtitutiva ſtatus religioſi ſecundùm eſſentiam ſunt tria ſimplicia vota caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ, cũ aliqua traditione ad Dei cultum, licèt non ex omni parte penitus irrevocabili; hæc quippe ſufficiunt ad verum ſtatũ religioſum ſecundùm eſſentiam conſtituendum; & cætera, utputa ſolemnitas, poteſtas clavium, certa regula, & alia hujuſmodi, non neceſſariò requiruntur, ut oſtendimus *diſp.* 1. *dub.* 1. *&* 3. Atqui prædicta tria vota, & traditio fuerunt in veteri Teſtamento: Ergo tunc fuerunt omnia principia conſtitutiva ſtatus religioſi ſecundùm eſſentiam. Minor hujus ſecũdi ſyllogiſmi quoad votum caſtitatis patet ex dictis *dub.* 2. quoad votũ paupertatis ex dictis *dub.* 3. quantum ad votum obediẽtiæ ex dictis *dub.* 4. & quantum ad traditioné ex dictis *dub.* 5. Quibus locis unamquamque partem firmavimus, quantum ad rem hiſtorialem, & ad factũ pertinenté deſiderari videtur, diluimuſque argumenta, quibus ſingula aſſerta poſſent oppugnari: unde in præſenti nihil quantum ad hoc, quod adjiciamus, habemus; ſed veritatem illarũ

aſſertionum

Digitized by Google

aſſertionem ſupponimus, quas Lector recolat locis cit[illegible].

Confirmatio. Confirmatur tamen præoccupando, ac præcludendo quo[illegible] effugium; nam ideo prædicta vota, & traditio in veteri Teſtamento non conſtituiſſent ſtatum ſecundùm eſſentiā religioſum, quia licet tunc [illegible] ſeorſim in diverſis ſubjectis, tamen non concurrerent in eodem ſuppoſito, quæ conjunctio neceſſaria eſt ad prædictum ſtatum conſtituendum; certum quippe eſt, prædicta non ſeorſim, ac diviſive, ſed ſimul, & copulative eſſentiam religioſi ſtatus conſtituere: Atqui prædicta principia conſtitutiva ſtatus religioſi in eodem ſuppoſito concurrerunt: Ergo cōſtituerunt ſtatum religioſum ſecundum eſſentiam. Probatur minor; nam Elias, Eliſæus, & filii Prophetarum obſervarunt caſtitatem ex voto, ut conſtat ex dictis *n.25. & 31.* iidem etiam obſervarunt voluntariam paupertatem ex voto, ut vidimus *à n.44.* iidem præterea obſervarunt obedientiam ex voto, ut oſtendimus *à n.55.* denique iidem ad ſpecialem Dei cultum ſe tradiderunt, atque ſacrarunt, ut liquet ex dictis *à n.66.* Ergo prædicta vota, & traditio fuerunt tempore veteris legis, non ſolum ſeorſim, & diviſive, ſed etiam ſimul, & collective in eiſdem ſuppoſitis. Probatur deinde minor in Eſſenis; nam oſtendimus illos ex voto obſervaſſe caſtitatem *n.81.* paupertatem *num.47.* obedientiam *n.59.* & ſe Deo tradidiſſe *n.66.*

Ad hæc: Si prædicta vota, & traditio non ſimul concurriſſent in eodem ſuppoſito ad conſtituendum ſtatum vere, & ſecundum eſſentiam religioſum, maximè quia inconveniens eſſet, quod talis ſtatus fuerit in veteri Teſtamento: Atqui nec inconveniens, nec repugnantia, nec aliud incommodum ſequitur ex eo, quod prædictus ſtatus ſecundùm eſſentiam acceptus eo tempore fuerit, ut ex profeſſo oſtendimus *dub.6.* Ergo tunc concurrerunt ſimul principia conſtitutiva ſtatus religioſi quoad eſſentiam, illumque de facto conſtituerunt.

85. Eſſeni in lege veteri fuerunt verè religioſi. Verùm enimverò licèt ea, quæ de Eſſenis locis relatis diximus, aſſertionem noſtram ſatis evincere videantur, placet tamen ipſam eorum exemplo, ſed via magis compendioſa fulcire. Nam Eſſeni illi Alexandrini (de quibus diſſerit Philo Judæus *in l. de vita contemplativa ſupplicum,*) fuerunt verè, & ſubſtantialiter religioſi, quos in fide Evangelica inſtruxit B. Marcus Evangeliſta, ut communiter tradunt Authores, D. Hieron. *de Script. Eccleſ. in Philon.* Niceph. *lib.2. c.15.* Caſſianus *lib.2. de inſtit. cœnob. c.5.* Vvaldenſis *lib.3. doctrin. fid. antiq. c.7.* Baron. *anno Chriſti 64.* Bellarm. *lib.2. de Monach. c.18.* & alii, qui horum Eſſenorum exemplo demonſtrant contra hæreticos religionis ſtatus antiquitatem. In quo ſtudio [illegible], ſi ſermonem facerent de religioſis ſolum ſpecie quadam, & ſecundùm aliquas obſervantias talibus; id quippe antiquitus fuiſſe non negant hæretici, ſed ſtatum verè religioſum per vota, atque traditionem. Porrò licet B. Marcus Eſſenos Alexandrinos ad fidem converterit, & ſimul eos in fide magnam ipſis perfectionem communicaverit, quia religioſum eorum ſtatum valde promoverit; nihilominus quod non primo inſtituerit eorum religioſam vitam ſecundum [illegible], ſed ipſam in eis ſuppoſuerit, probatur [illegible] ex eo loco Philone, a quo omnes, qui illorum meminerunt, accipiunt. Nam Philo *loc. cit.* totam vitam Eſſenorum deſcribens inquit: *Extant etiam apud ipſos commentarii veterum quorundam hominum, qui illorum ſectæ, & religionis authores, ac duces fuerunt, quique complura monimenta ac caſſiae, & rationis doctrinæ, quæ in allegoriis [illegible], poſt ſe reliquerunt. Quibus quidem tanquam exemplaribus utentes, & profeſſionis illius & inſtituti modum ſedulò imitantur.* Hæc Philo, quæ tranſcribit Euſebius *lib.2. Hiſtor. Eccleſ. c.16.* ſub hoc titulo, *Quæ Philo de religioſis in Ægypto commemorat.* Ex quibus ſic arguitur: Nam Authores, & duces vitæ illius religioſæ, quam Eſſeni Alexandrini profitebantur, fuerunt veteres quidam homines, qui tales dicebantur ipſius Philonis tempore, ut evidenter liquet ex ejus verbis. Sed hi veteres homines præceſſerunt tempore, & ſtatum legis Evangelicæ, quippe quæ florere [illegible] ipſius Philonis tempore: Ergo religioſi illorum Eſſenorum inſtitutionem [illegible] ante legis Evangelicæ ſtatum, atque ideo tempore legis ſcriptæ, & conſequenter eo tempore [illegible] ſtatus verè, & quoad eſſentiam religioſus.

Confutatur quædam evaſio. Euſeb. Nec vim hujus teſtimonii declinabis, qui dicat cum Euſebio, loco citato: *Pe[illegible] commentarios, quos ait apud eos ſerva[illegible]ſſe, probabile eſt eum Evangelia, Apoſtolorum ſcripta, & expoſitiones quaſdam veterum, [illegible], Prophetarum myſteria aperientes, [illegible], quales quidem ſunt epiſtola Pauli ad Hebræos, tum [illegible] ejuſdem [illegible].* Nam hæc reſponſio eſt evidenter contra ſententiam Philonis, qui duces, & authores illius inſtituti vocat homines quoſdam veteres, quo loquendi genere repræſentat eos ſe antiquiores, ſibique ignotos; Apoſtoli autem erant ipſius contemporanei, & non penitus ignoti, ut conſtat ex eodem Euſebio *lib. c.t. c.1[illegible].* ubi de Philone [illegible], inquit: *Qui in Roma ſub Claudio [illegible] familiaritatem [illegible] in colloquium Petri, qui Romanis [illegible] tempore verbum Dei prædicabat, venit. Atque illud quidem eſt planè veriſimile.* Quomodo ergo Philo appellaſſet veteres homines, quos ſuo tempore viviſſe noverat, & quos vidiſſe recordabatur? Antiquos itaque illius inſtituti, quod deſcripſit, principium intellexit. Et Euſebius non occultat incertitudinem ſuæ reſponſionis, ſed illam ſatis [illegible] probabile verbo ſatis aperiunt.

Præcluditur [illegible] effugium. Nec iterum ſatisfacit, ſi dicatur, Philonem homines illos veteres vocaſſe authores, & duces Eſſenorum quoad aliquas obſervantias, [illegible] quoad inſtitutum vitæ religioſæ ſecundum vota. Nam hæc evaſio eſt prorſus voluntaria, & deſerit textum Philonis, cui oportet ſtare in [illegible] rei antiquitate, quam ille vidit, [illegible] recentiore. Ipſe quippe refert, totum illorum inſtitutum complexum ſuo conceptu, quod tam in caſtitate, quam paupertate, obedientia, abſtinentia, oratione, aliiſque obſervantiis nitebatur admirationem, & poſtea inquit: *Extant etiam apud ipſos commentarii veterum quorundam hominum, qui illorum ſectæ, & religionis authores, ac duces fuerunt, &c.* Ab illis ergo veteribus internè duxerat religioſum Eſſenorum inſtitutum quoad [illegible] ſubſtantiam, licet inſigniter [illegible] Chriſtiana ex D. Marci prædicatione ſuſceperint.

§. III.

Eadem aſſertio alio fundamento munitur.

86. [illegible] conditionis motivum. PRobatur tertio [illegible]: Quoniam exemplar [illegible] perfectionis [illegible]. Sed Elias fuit exemplar, quod veri monachi, cu[illegible]

Inſignis Philonis locus.

Digitized by Google

religioſi imitati ſunt quantum ad perfectionem ſubſtantialem religioſi ſtatus: Ergo Elias fuit verè monachus, & religioſus quoad eſſentiam, & ſubſtantiam prædicti ſtatus. Conſequentia patet: major autem eſt D.Thom.q.8.*de verit.art.*8. *& lib.* 3. *contra gent. c.* 19. & facilè oſtenditur, quia exemplatum in eo, quod tale, imitatur exemplar, indeque ſuam perfectionem quaſi tranſcribit; nihil autem imitatur id, quod imperfectius eſt, cùm inde nequeat perfectionem derivare: Ergo exemplar in eo, quod exemplar eſt, debet eſſe æqualis ad minus perfectionis cum exemplato ſecundum illam rationem, in qua cauſalitas exemplaris, atque imitatio exercetur. Unde fit, quod nulla ratio communis exemplari, & exemplato ſit propria in exemplato, & impropria in exemplari. Quod eſſe univerſaliter verum, rectè obſervat Joannes à S. Thom. 3.*p.q.*24. *diſp.*10. *art.*2. §. *Probatur ratione primo.* Ante probationem autem minoris prænotare oportet, quod cùm Elias dicitur exemplar vitæ religioſæ, minimè ſignificatur, quod fuerit primum, & præcipuum exemplar; hujus quippe ratio tam in ordine ad vitam religioſam, quam reſpectivè ad alias perfectiones convenit Chriſto Domino, ut rectè tradit D. Thom. 1. *ad Cor.* 11. *lect.* 1. & ſuprà declaravimus *à n.*74. Sed ſenſus eſt, quod Elias eam excellentiam habuerit poſt Chriſtum, per Chriſtum, & ſub Chriſto; quo pacto aliqui juſti dicuntur exemplaria peculiarium perfectionum, ut loquitur D. Ambroſ. *lib. de Joſeph. cap.* 1. ubi Abraham appellat exemplar devotionis, & fidei; Joſeph caſtitatis, & ſic de cæteris.

D.Thom. *Ioan. à S.Thom.* *Nota.* *D. Ambroſ.*

Elias fuit exemplar monachorũ. *D.Athanaſ.*

Quo ſuppoſito probatur minor. Nam D.Athanaſius in vita S.Antonii, qui verus fuit monachus, & plurimorum monachorum parens, ait: *Igitur Antonius ſecum reputans oportere Dei famulum ex inſtituto magni Eliæ exemplum capere, & ad illud ſpeculum vitam ſuam debere componere.* Idem D.Athanaſius relatus à Baronio *anno* 328. *n.* 32. de Monachis loquens, ait: *Habemus pro exemplari Eliſæum, & conſcii quid Elias egerit.*

D.Baſil. D.Baſil. *hom.*19.*in Gordianum Mart.* agens de hoc Sancto, qui poſt militarem vitam factus eſt monachus, inquit: *Eliæ prophetæ ſequutus exemplũ, relictis honoribus, relictis omnis generis facultatibus, &c.ad vaſta deſerta, & hominibus invia conceſſit.*

D. Gregor. Nyſſen. D.Greg.Nyſſen. *orat.*7. *in c.*4. *Cant.* explicans illa verba, *Capilli tui ſicut greges caprarum, quæ aſcenderunt de monte Galaad*, affirmat per hæc ſignificari monachos imitantes Eliam. *Itaque omnes*, inquit, *quotquot ad exemplum Vatis illius vitam ſuam inſtituunt, ornamentum Eccleſiæ fiunt, gregatim virtutem in converſatione mutua colentes.* Similia ſcribit *orat.* 15. *& ultima in Cant.* & *orat. de laudibus fratris ſui Baſilii*, ait: *An etiam audebimus ad ſublimem Eliã ſermone aſcendere, & oſtendere noſtrũ Doctorem ſua vita inſtituto illius gratia aſſimilari?*

D.Iſidor. D. Iſidor. *lib.*7. *etymol. c.* 14. ait: *Anachoretæ Eliam & Ioannem, Cœnobitæ Apoſtolos imitati ſunt.*

Caſſian. Et eodẽ ferè modo loquitur Caſſian.*collat.*18.*c.*2.

Metaphraſt. Metaphraſtes in vita S. Pachomii apud Surium *die* 14. *Maii*, inquit: *Erat ei revera præſtãtiſſimi exercitatoris Patris noſtri Antonii vita ad imitationẽ Magni Eliæ, Eliſæi, & Ioannis Baptiſtæ.*

Euſtach. Euſtachius *in vita S.Euthychii*, apud Jodocum *de vita monaſt. fol.* 355. & apud Surium *die* 6. *Aprilis*, inquit: *Se ecciam ſolitariæ vitæ tradidit mo*[illegible] *veſtem induens, & re, atque habitu, & ſermone Philoſophiam illam amplectens, quam ex utero matris adamaverat, imitatus eſt Eliam, & Ioannem Baptiſtam.*

Machar. Macharius relatus à Suario *tom.*3.*de Relig.lib.*3. *c.*1. *n.*1. *in ſerm.* qui incipit, *Fratres chariſſimi*, ait: *Eliam, & Eliſeum, ac filios Prophetarum, quos conſtat veraciter veteris Teſtamenti monachos, imitari curate.* Et poſt pauca ſubdit: *Veniamus ad monachum novi Teſtamenti, Ioannem ſcilicet Baptiſtam, qui propter ſanctitatem, & munditiam à Domino vocatus eſt Angelus. Hic ab Angelo in ſpiritu, & virtute Eliæ Dominum præcurſurus prædicatur, & ab ipſo Domino de eo dicitur: Si vultis ſcire, Ioannes ipſe eſt Elias. Quorum exemplo, fratres chariſſimi, in ordine monaſtico, quem ſectari cœpiſtis, debetis ſolicitè curare, ut ab eorum recto tramite, id eſt monaſtica vita, nullatenus recedatis. Has ſequuti ſunt Paulus, & Antonius, &c.* *Baron.* Baronius *tom.*4. *anno* 340. *n.*8. agens de Monachatu, inquit: *Erat quidem in Oriente ſummum illud vivendi genus inſtar Eliæ, & Ioannis Baptiſtæ, cunctis hominibus, etiam ethnicis, & Imperatoribus venerandum.* Denique ut prolixitatem in aliis recenſendis vitemus, *Suar.* Suar.*tom.*4. *de Relig.lib.*2.*c.*10.*n.*4. fatetur: *Patres apertè ponunt Eliã exemplar Monachorum.*

Nec refert ſi cum hoc Authore reſpondeas, prædicta Patrum teſtimonia intelligenda eſſe quantum ad aliquam imitationem, aut ſimilitudinem in ſolitudine, jejuniis, aliiſve obſervantiis; ſecus quoad ſubſtantiam, ſive eſſentiam ſtatus religioſi. 87. *Effugium ex Suario.*

Nam contra hoc eſt *primò*, quod prædicta reſponſio eſt voluntaria, & non habet fundamẽtum in teſtimoniis Sanctorum Patrum, quæ allegavimus. Imò eſt contra illorum mentem; nam Monachatus principaliter ſignificat ſtatũ monaſticum, non verò obſervantias, aut accidentia, quæ illum ſupponunt, & circumſtant: cùm ergo Patres dicant, perfectiſſimos monachos, quales fuerunt Antonius, Baſilius, Pachomius, Eutychius, & alii, habuiſſe ſuæ profeſſionis exẽplar in Magno Elia, de imitatione in monachali ſtatu loquuti ſunt, & minùs benè eorum aſſerta ad ſolas quaſdam prædicti ſtatus circumſtantias reſtringuntur. *Secundò*, quia ſancti Patres non dividunt Monachatum in eas partes, ſubſtantiam videlicet, & accidentia; ſed cuncta hæc comprehendunt ſub monachi, & monaſticæ profeſſionis vocabulo, aliàs eadem licentiâ poſſet quis dicere, Antoniũ, Baſilium, Pachomiũ, & alios ſuprà relatos fuiſſe monachos ſecundùm quandam ſimilitudinem, ſecus quoad ſubſtantiã, & ſtatum; quod eſt omninò abſurdum, favetque hæreticis negantibus antiquitatem ſtatus religioſi. Cùm ergo Patres liquidò aſfirment, Eliã fuiſſe exemplar, quod alii in ſuo monachatu imitabantur, ſatis apertè ſignificant, in Elia præfuiſſe non ſola accidentia, ſed ſubſtantiã etiam, ſive eſſentiam monachatus. *Tertio*, quia in rebus facti, ſive ad hiſtoriã pertinentibus, parum favent ingenii argutiæ, ſed ſtare oportet fidelium teſtium dictis, juxta communem, & ſincerum verborum, quibus utuntur, ſenſum; alioquin nihil adeo firmum in hiſtoriis reperietur, quod labefactari non poſſit per diſtinctiones *propriè*, & *impropriè*, *abſolutè*, & *ſecundùm quid*, *categorematicè*, & *ſyncategorematicè*, aliaſque ſimiles, quibus ſophiſtæ ipſiſſimam veritatem intuentes oculos ludificare contendunt: verba autem Patrum ſuprà relata, juxta communem, & ſincerum ſenſum intellecta monachatum propriè, & ſecundùm ſubſtantiam talem ſignificant, hujuſque exemplar Eliam fuiſſe dicunt: Ergo non debent ad extraneum ſenſum detorqueri, ut ſignificent præcisè monachatus accidentia. *Ultimò*, & urgentiùs, quia verba Sanctorum Patrum

Evertitur.

trum

trium accipienda ſunt in ſenſu proprio, niſi ex eo ſequatur aliquod abſurdum, ut in ſimili tradunt D. Auguſt. Suarez. D. Auguſt. *lib.* 3. *de doctr. Chriſtian. c.* 7. & ipſe Suar. *lib.* 5. *contra Regem Angliæ*, *c.* 8. *n.* 5. verba autem Patrum ſuprà relata, ſi in ſenſu proprio accipiantur, monachatum verum, & quoad ſubſtantiam talem ſignificant, ut ex ſe liquet, & aliunde ex eo, quod ſic accipiantur, nullum ſequitur abſurdum, ut oſtendimus dubio præcedenti: Ergo oportet, quod ita accipiantur. Sic autem accepta planè ſignificant Eliam fuiſſe verè, & ſubſtantialiter monachum.

Objectio. Dices; inferri ex his, quod Elias fuerit non ſolùm monachus, ſed ſolenniter profeſſus (illi enim, qui Eliam tanquam exemplar habuiſſe dicuntur, tales fuerunt,) quod eſt falſum, & contra id, quod in hac materia ſæpe obſervavimus, nempe in veteri lege non fuiſſe ſolennitatem ſtatus religioſi.

Solutio. Reſpondetur negando ſequelam, quia prædicta ſolennitas eſt extra ſpeciem ſtatus religioſi ſecundùm ſe conſiderati: ſicut ætas virilis, & perfecta eſt extra ſpeciem hominis, ut *diſp.* 1. *à n.* 48. explicuimus. Unde ſicut ad hoc ut unus alium imitetur, & ſit ei ſimilis in ratione hominis, non requiritur quod habeat eandem ætatem, aut aliam accidentariam perfectionem; ſed ſufficit, & requiritur, quod conveniant in conceptu ſpecifico habendi eſſentialia hominis prædicata, ita ut monachi ſuprà relati Eliam imitentur, eique aſſimilentur in ratione monachorum, requiritur quidem, & ſufficit, quod in utroque extremo ſalvetur vera eſſentia monachatus; ſed non requiritur, quod utrobique adſit ſolennitas, hæc quippe, ut diximus, eſt extra ſpeciem illius, & aliunde ſe habet per modum ætatis adultæ, quam adulto etiam legis Evangelicæ ſtatui oportet reſervari. Nec id, quod in objectione ſupponitur, certum eſt; plures enim cenſent antiquos illos monachos, & eremitas fuiſſe quidem verè religioſos, non autem ſolenniter profeſſos; idque magis illis arridet, qui opinantur omnem votorum ſolennitatem eſſe ab Eccleſia introductam, & ſtatui religioſo jam inſtituto, atque exercito ſuperadditam, ut conſtat ex dictis loco citato, *à n.* 51. Juxta quam ſententiam penitus evaneſcit objectio.

§. IV.

Præcedens fundamentum ampliùs roboratur.

88. Cõfirmatio præcedentis motivi. Poteſt autem fundamentum immediatè propoſitum magis fulciri aliis Patrum teſtimoniis, quæ in hunc modum expendimus: Nam ut aliquis dicatur aliorum dux, inſtitutor, & author in aliquo vivendi genere, opus eſt quod eundem modum formaliter, aut eminenter habeat; aliter enim non apparet ratio, cur in tali prædicato ducatum, & primatum reſpectu cæterorum obtineat. Qua de cauſa nemo negabit rectè colligi, quod D. Benedictus religioſum ſuorum monachorum ſtatum habuerit, quia Benedictinorum dicitur, & verè eſt author, & pater; & ſimiliter rectè colligi, quod D. Franciſcus profeſſus fuerit religioſum Minorum Inſtitutum, quia dicitur, & verè eſt Minorum dux, & author. Atqui Patres communiter affirmant Eliam fuiſſe ducem, inſtitutorem, & authorem monachorum, qui verè tales ſunt, & ſecundùm religioſum ſtatum. Ergo Elias fuit verè, ſive quoad eſſentiam monachus, & religioſus. Cætera conſtant; &

minor intelligitur quantum ad primatum ordine temporis, & comparativè ad monachatum ſolùm ſecundùm ſubſtantiam; ſed non intelligitur quantum ad primatum ordine dignitatis, & comparativè ad ſtatum religioſum conſummatum, & omninò perfectum; hujuſmodi enim primatus ſoli Chriſto Domino competit, ut ſuprà vidimus *n.* 74. In quo ſenſu probatur minor celebri teſtimonio D. Hieron. *epiſt.* 13. *ad Paulinum*, quæ eſt de inſtitutione monachi, ubi ait: *Habet unumquodque propoſitum principes ſuos. Romani duces imitentur Camillos, Fabricios, &c. Philoſophi proponant ſibi Pythagoram, Ariſtotelem, &c. Poetæ æmulentur Homerum, Virgilium, &c. Oratores Demoſthenem, Tullium, &c. Et ut ad noſtra veniamus, Epiſcopi, & Presbyteri habeant ad exemplum Apoſtolos.* Pergit deinde ad monachos, & ait: *Nos autem habeamus propoſiti noſtri principes Paulos, Antonios, Iulianos, Hilariones, Macharios. Et ut ad Scripturarum authoritatem redeamus, noſter princeps Elias, præpoſitus noſter Eliſæus, noſtri duces filii Prophetarum.* In quo teſtimonio certum eſt, quod Maximus Doctor ſermonem inſtituit de monachatu verè, propriè, & quoad ſubſtantiam tali: tum quia nemo negabit B. Antonium fuiſſe verè monachum: tum quia ipſe S. Doctor, qui ſe inter illos monachos recenſet, verè monachus fuit, & *propriè religioſus*, ut hoc teſtimonio convictus concedit Suar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 8. *c.* 7. *n.* 17. Et tamen D. Hieron. recognoſcit, quod Elias fuerit illius propoſiti, ac inſtituti princeps. Elias dux, & author monachorũ. D. Hieron.

Ubi ponderandum eſt, quod in omnibus aliis exemplis, quibus S. Doctor probat unumquodque propoſitum habere principes ſuos, ſtat rigoroſa proprietas rei per voces ſignificatæ; nam Camillus fuit verè dux Romanorum, Ariſtoteles verè Philoſophus, Virgilius verè Poeta, Tullius verè Orator, Apoſtoli verè fuerunt Epiſcopi; aliter enim non poſſent prædicti appellari duces, ac principes illarum profeſſionum. Cùm ergo D. Hieron. eodem tenore dicat Eliam eſſe principem monachorum, ſequitur quod ex ejus ſententia verè, & propriè monachus fuerit. Aperitur mens D. Hieron.

Et urgetur, quia S. Doctor eodem modo dicit Eliam, & Eliſæum, eorumque diſcipulos eſſe principes ſui inſtituti, monaſtici videlicet, & verè religioſi, ac Paulos, Antonios, &c. Sed iſti fuerunt verè religioſi: Ergo & Elias, ipſiuſque diſcipuli. Nec diſſimili arguendi genere uſus eſt Suar. *loc. cit.* ubi ait: *Nemo autem (credo) negabit ſtatum Hieronymi fuiſſe verè, ac propriè religioſum, cùm ipſe multis aliis locis* (videtur deficere aliquod verbum) *præſertim verò epiſt.* 13. *ad Paulinum, inquit: Nos autem habemus propoſiti noſtri principes Paulos, & Antonios.* Cujus argumenti vis ſtat in hoc: *D. Hieron. dicit principem propoſiti ſui eſſe Antonium: Sed hic fuit verè, & propriè religioſus: Ergo & Hieron.* Quæ conſequentia nullius roboris eſt, ſi negetur Eliam fuiſſe verè, & propriè religioſum; nam poſſet quis non abſimili forma contrarium hoc modo inferre: *D. Hieron. dicit principem ſui inſtituti eſſe Eliam: Sed hic non fuit verè monachus: Ergo nec Hieron.* Quod cùm falſum ſit, concedere oportet, quod ex ſententia S. Doctoris Elias verè monachus fuerit, vitamque duxerit religioſam. Idemque eſt dicendum de Eliſeo, & filiis Prophetarum, quos eodem teſtimonio complectitur. Et in hoc ſenſu accipienda etiam ſunt, quæ ſcribit *in epiſt. ad Ruſtic.* ubi ait: *Filii prophetarũ, quos monachos in veteri Teſtamento legimus, ædificabant ſibi caſulas prope fluenta Iordanis, & turbis urbium derelictis, polentâ, & herbis* Suar.

agreſtibus victitabant. Et idem S. Doctor in vita Pauli Eremitæ, D. Antonium introducit, qui ut per exaggerationem Paulum maxime eremitam, & perfectiſſimum monachum ſignificaret, dixit: *Vidi Eliam, vidi Ioannem in deſerto.*

89. D. Iſidor. D. Hieronymum imitantur alii graviſſimi Patres. D. Iſidorus Hiſpaniarum Doctor, egregius *lib. 2. de orig. officior. cap. 15.* inquit: *Vnde autem ad monachos ſtudium defluxerit paupertatis? Vel quis hujus converſationis* (vitæ religioſæ,) *extiterit author, cujus iſti habitum imitantur? Quantum pertinet ad authoritatem veterum Scripturarum, hujus propoſiti princeps Elias, & diſcipulus ejus Eliſæus fuerunt, ſive alii Prophetæ qui habitabant in ſolitudine, urbibuſque relictis faciebant ſibi caſulas prope fluenta Iordanis. Hujus deinde propoſiti in Evangelio Ioannes author extitit, qui eremum ſolus incoluit, locuſtâ tantum, & agreſti melle nutritus. Iam deinde progeniti ſunt converſationis hujus nobiliſſimi principes Paulus, Antonius, Hilarion, Macharius, cæterique Patres.*

Ioan. Hieroſ. Joannes Hieroſolymit. *in lib. de inſtitut. Monach. cap. 2.* inquit: *Hic propheta Dei Elias monachorum princeps primus extitit, à quo ſancta eorum primæva inſtitutio ſumpſit exordium.*

Caſſian. Joannes Caſſianus rerum monaſticarum ſapientiſſimus *lib. 1. de inſtitut. Monach. cap. 2.* ait: *Itaque monachum ut militem Chriſti in procinctu belli ſemper poſitum, accinctis lumbis jugiter oportet incedere, hoc enim habitu etiam illos ambulaſſe, qui in veteri Teſtamento hujus profeſſionis fundavere primordia, Eliam ſcilicet, & Eliſeum, divinarum Scripturarum authoritate demonſtratur.*

D. Petrus Damianus. D. Petrus Damianus *tom. 1. opuſcul. 15. de origine vitæ eremiticæ, cap. 2.* inquit: *Hujus vitæ normam, ut anteriora prætercam, Elias cœpit, Eliſeus verò, aucto diſcipulorum collegio, dilatavit.*

Rupertus. Rupertus Abbas *in cap. 4. Cantic.* ad illa verba, *Capilli tui ſicut greges caprarum*, inquit: *Hæc dixit, & hæc fecit ille* (Elias videlicet, de quo loquitur) *primus author, & inſtitutor eorum, qui dicti ſunt filii Prophetarum, quos fuiſſe monachos in veteri Teſtamento, conſentit authoritas Patrum venerabilium.*

Bernardus Caſſinenſis. Bernardus Caſſinenſ. *in expoſit. Regul. D. Benedicti*, ait: *Attende bene, quod in veteri Teſtamento Elias, & Eliſeus monachorum inventores extiterunt.*

Ioachimus Abbas. Joachimus Abbas *in c. 6. Apocalypſ. verſ. 13.* inquit: *Deſignatur autem per Eliam ſicut per Solem* (aliorum nempe ſiderum ducem) *ordo monaſticus.*

Hiſt. Trip. Hiſtoria Tripartita, quæ Sozomenum, Socratem, & Theodoretum habet Authores, *lib. 1. cap. 11.* inquit: *Hujus itaque elegantiſſimæ Philoſophiæ* (nempe monachiſmi) *princeps quidem fuit, ut quidam dicunt, Elias Propheta, & Baptiſta Ioannes.* Denique Martyrologium Ægyp-

Martyrol. Ægyptium. tium in die S. Eliæ ſic habet: *Sexta die menſis Tuba tranſlatus eſt Elias Propheta. Hic Elias Propheta fuit primus in lege veteri, qui deſerta incoluit, & monaſticam in montibus egit vitam.*

Veteres monachi Eliam patrem vocabant. Unde antiquiſſimi, & probatiſſimi monachi, ut oſtenderent ſe recognoſcere Eliam ſui inſtituti ducem, & authorem, illum *patrem ſuum* appellabant, ſicut modò ſe declarat monachum D. Benedicti, qui ipſum vocat patrem ſuum, ut ex uſu Religionum ſatis innoteſcit. Sic in vita S. Honuphrii per Pachomium deſcripta loqui-

Honuphr. tur ipſe Honuphrius: *Profectò vitam Patris noſtri Eliæ venerabiles fratres meos audivi frequenter laudare, qui ſe in eremo in tanta abſtinentia, & oratione ſtuduit affligere, ut maximam virtutem à Domino meruiſſet accipere, & igneo curru tranſvectus Spiritus ſancti dona, quæ habuerat, diſcipulo impertiri.* Quam ſententiam aliis verbis, ſed eodem ſenſu refert Lypomanus in vita ipſius Honuphrii, in principio Junii, ubi Honuphrius refert ſe aliquot annos vixiſſe in Monaſterio, & deinde ſubdit: *Cùm ergo in juvenili ætate illic degerem, & erudirer, Deique amorem à Sanctis Patribus, puramque, ac ſinceram fidem docerer, & regulam pietatis, audivi ſanctos Patres dicentes de admirabili, pioque, & religioſo Patre noſtro Elia, quemadmodum ei fuerunt vires à Deo confirmatæ per tolerantiam, & patientiam eorum, quæ ſuſtinuit in deſerto: & rurſus de Ioanne Baptiſta, &c.* Quibus verbis disertè manifeſtat, veteres illos monachos, & monachorum duces reveritos fuiſſe Magnum Eliam velut communem omnium patrem; atque ideo fuiſſe in ea ſententia, quam defendimus circa verum, & ſubſtantialem Eliæ monachiſmum, ſeu religioſum vivendi ſtatum.

Patribus adjungendi ſunt graves alii Authores. Bellarminus *lib. de Monach. cap. 39.* inquit: *Vitam eremiticam, ſanctam, & perfectam, & Deo gratam eſſe probatur primo teſtimonio Scripturæ, quæ vehementer laudat Eliam, & Ioannem, qui eremitarum principes fuerunt.* Et infrà: *Quocirca veteres Patres Eliam, & Ioannem eremitas, & principes eremitarum faciunt.* Et [illegible]teriùs: *Vita eremitica eſt culmen, & faſtigium vitæ religioſæ; nam omnes ferè Patres docent, ad vitam eremiticam non debere quemquam tranſire, niſi priùs diligenter in cœnobio ſe exercuerit, propterea quod eremus non adferat perfectionem, ſed præſupponat.* — Eadem gravium Authorum ſententia. Bellarm.

Unde vel prædictus Author ſibi contradicit, & nihil contra Magdeburgenſes, quos ibi impugnat, concludit; vel convincitur ſentire, quod Elias, & Joannes fuerint verè religioſi.

Gravina. Gravina *in voce Turturis, p. 2. cap. 15.* ait: *Carmelus mons, verè celeberrimus, in quo fructuoſus ille palmes Elias commoratus, ſolitariam ab hominum conſortio ſemotam profeſſus eſt vitam, quem primum colendæ virginitatis authorem Patres, & Doctores appellant, obedientiæ, & paupertatis prototypum, quem principem monachorum Hieronymus vocat, cum Eliſeo, cum filiis Prophetarum, &c.*

Camarius. Reverendiſſimus Camarius Ordinis Minimorum Generalis *in lib. de Elia Theſbyte, c. 6 ſect. 8.* illum cum aliis Prophetis conferens, inquit: *At Elias id habet præeminentiæ ſupra illos, quod non ſolùm virginitatem excoluit, ſed & prætereà author fuit, cui plurimi diſcipulorum ſe penitus addixerint; collegia enim, quæ ibi inſtituit, viris in cœlibatu degentibus referta erant, quo fit, ut Hieronymus, Ioannes Hieroſolymit. Caſſianus, & alii quotquot de monaſticis rebus ſcripſerunt, aſſeruerint Eliam omnium monachorum parentem fuiſſe.*

Miræus. Aubertus Miræus Eccleſiæ Antuerpienſis Decanus *in lib. de orig. Ordin. Carmel.* Principibus Belgii dicato, ait: *Anno ante Chriſti ortum circiter nongenteſimo triceſimo Elias Propheta clariſſimus in Carmelo Syriæ monte, quem cultu ſuo fecit inſignem, prima inſtituti monaſtici fundamenta jecit, quæ graviſſimorum Patrum conſenſio eſt.* Et infrà: *Quidquid Orientis, Auſtrique primores, quorum genere monachorum cœtus gloriantur, tradidere; quidquid etiam ab Oriente in Occidentem extat invectum, non minima ex parte inſtitutionis Eliæ quædam expolitio, & ad nationes diverſas coaptatio eſt.*

Trithe

Digitized by Google

Trithem. Trithemius *in lib. de ortu, & laud. Carm. c. 3.* ait: *Monaſtici propoſiti princeps fuit Elias.*

Cartagena. Cartagena *tom. 3. lib. 17. hom. 1.* inquit: *Meritò veteres Doctores ſanctum patrem Eliam appellant totius vitæ monaſticæ patrem, univerſorum Ordinum exordium, omnis Religionis vexilliferum, ac cœnobiticæ diſciplinæ anteſignanum. Non inventa à me loquor, ſed quæ docuit me D. Hieronymus, &c.* Et relatis plurium Patrum teſtimoniis, ſubdit: *Nolo, quamvis facultas mihi ſuppetat, ſermonem protrahere in antiquorum Doctorum variis monumentis referendis, qui omnes uno ore teſtantur, ſanctiſſimum Patrem Eliam totius vitæ religioſæ ducem, ac celebrem authorem eſſe.*

Ben.Hæfte. Benedictus Hæftenus *lib. 1. diſquiſit. monaſt. tract. 11.* ait: *Eximium prophetarum, utriuſque Teſtamenti decus Elias Propheta, qui præter naturæ ordinem factus eſt paradiſi colonus, & in mortali corpore immortalitatis candidatus, Religioſorum omnium jure merito Dux, & Patriarcha eſt appellandus.*

Iod. Aſcenſ. Jodocus Aſcenſius Vadius *ſuper Eclog. 10. Mantuani*, inquit: *Monaſtica vita princeps eſt Elias, cujus filii primi fuerunt, qui religioſorum more ſimul vivere, & monaſticam vitam in Carmelo agere cœperunt.*

Alcazar. Alcazar *ſuper cap. 11. Apocalyp. verſ. 3.* ait: *Vitæ Evangelicæ exemplum in nullo alio Prophetarum ita extat, atque eminet, ut in Elia, cujus vita non tam ex veteri Teſtamento Prophetum, quàm ex novo virum planè Apoſtolicum redolet; quippe non virginalis ſolum pudicitiæ, ſed vitæ etiam religioſæ fuit Patronus, atque Author.*

Coeffetau. Nicolaus Coëffetau Epiſcopus Maſſilienſis *in ſua Monarch. Eccleſ. lib. 2. cap. 12. pag. novis 705.* impugnat Marcum Antonium de Dominis Epiſcopum Eſpatalenſem, ſed hæreticum, qui dicebat Eliam, & Joannem Baptiſtam non fuiſſe monachos, quòd vixerint in veteri Teſtamento, quod Nicolaus refellit his verbis: *Non dubitant orthodoxi Patres Eliam, & Eliſeum, & Joannem Baptiſtam facere Patres, & principes monachorum. Audi Hieronymum de monachis, in quorum numero ſeipſum ponit, loquentem: Noſter princeps Elias, &c.*

Leand. Gr. Leander Granatenſis *in lib. inſinuationis divinæ pietatis, diſc. 4. §. 2.* ait: *S. Ioannes Chryſoſtomus, S. Macharius, & alii graves Authores pro comperto habent, Eliam dediſſe principium vitæ monaſticæ in veteri Teſtamento.*

Rod. Caro. Rodericus Caro *in notis ad Dextrum, anno 422.* ait: *In veteri Teſtamento Elias Monachorum Author, & Inſtitutor: in novo Ioannes Baptiſta.*

Ioſeph. And. Joſephus Andreas *in decore Carmeli, num. 142.* obſervat ex Chryſoſt. Beda, & Sedulio, Eliam ſignificare Solem, & ſubdit: *Num ut innuat ipſum Vatis celeberrimi nomen, monaſticæ, ſive potius cœleſtis vitæ cæteris ſanctiſſimis inſtitutoribus profeſſoribuſque, religioſarum virtutum ſplendore Dei Eccleſiam illuſtrantibus, caput, & principem Eliam præluxiſſe, ſicut reliquis ſtellarum ordinibus in firmamento cœli fulgentibus Sol præit princeps, & lux? Ne temerè id excogitatum autumes, ad probationem ex Patrum quamplurium teſtimoniis aſſumptam properemus, &c.*

Valderr. Valderramas *in Theatro Relig. ſerm. de Elia*, ſic illum alloquitur: *Illuſtriſſime Patriarcha, anteſignane, & primum caput Religionum: felices amici tui. Beati ſunt, qui te viderunt. Beata ſacra tua Religio, quæ tali Patre, ac fundatore fruitur, quem nos omnium patrem appellare poſſumus, quandoquidem vitæ monaſticæ initia dedit.*

Cornelius à Lapide, *ſuper Cant. c. 4. verſ. 11.* *Corn. à Lap.* explicans illa verba, *Capilli tui, &c.* in ſecundo ſenſu, inquit: *Elias ergo primus videtur Monachorum inſtitutor, tum alibi, tum in monte Carmelo, ubi frequentiùs degebat.* Et infrà: *Talis fuit Elias, qui ſeparatus à turba in monte Galaad vitam agebat cœleſtem, ibique religioſorum examina, quæ inſtar capillorum ex uno capite derivantur, & cacumen Galaad montis occupabant, illudque velut involitantes coma ornabant, inſtituit.* Hos Authores ſufficiat allegaſſe; nam ſi vellemus omnium (prætermiſſis etiam noſtri Ordinis ſcriptoribus) ſententias referre, qui affirmant Eliam fuiſſe vitæ monaſticæ ducem, ac principem, poſſemus quidem integram bibliothecam adornare. Ex illis autem ſatis colligitur, in Elia præfuiſſe verum ſtatum monaſticum quoad ſubſtantiam; aliter enim non poſſet dici dux, ac princeps aliorum in ea perfectione, quam ipſe in ſe non habuiſſet.

Addendum tamen eſt, inſtaurationem, & innovationem alicujus rei ſupponere, quod talis res ſecundum ſubſtantiam præceſſerit; quippe quod nunquam fuit, non dicitur inſtaurari, aut renovari, ſed primò incipere. Status autem monaſticus renovatus, & inſtauratus eſt in principio legis Evangelicæ, atque ideo ſecundùm ſubſtantiam conſideratus hujus legis tempus prævivit. Prædictam verò renovationem, ac inſtaurationem ſatis apertè expreſſit D. Bernardus in tractatu, ſeu epiſtola de vita ſolitaria, ad Fratres de monte Dei, ubi in nonnullos invehitur (quos ipſe impios appellat,) impugnantes monachatum, & vitam ſolitariam, tanquam novitatem, & inquit: *Sed hæc novitas non eſt novela vanitas, res enim eſt antiquæ religionis, perfectæ, fundatæ in Chriſto pietatis: antiqua hæreditas Eccleſiæ Dei, à tempore Prophetarum præmonſtrata, jamque novæ gratiæ Sole exorto, in Ioanne Baptiſta inſtaurata, & innovata, ab ipſo Domino familiariſſimè celebrata, ab eius diſcipulis ipſo præſente concupita.* Nec aliquem moveat verbum illud, *præmonſtrata*, quaſi ſolam figuram, aut repræſentationem ſignificet; alia enim eſt propria, & genuina hujus verbi ſignificatio: Nam *monſtro* idem valet, ac *indico, oſtendo, declaro*; quæ omnia referuntur ad rem præſentem: unde *præmonſtrata*, idem valet apud D. Bernardum, ac priùs, ſive ante ſtatum legis Evangelicæ de præſenti oſtenſa, ac declarata. Quod neceſſariò admittendum eſt, ut ſtet proprietas in aliis S. Doctoris verbis, *Inſtaurata, & innovata*; nam ut ſuprà dicebamus, inſtaurari, & innovari non valet, quod priùs non fuit. Sunt qui in D. Bernardo legant, non *præmonſtrata*, ſed *demonſtrata*; & ſic magis vitatur ambiguitas: nam plerumque *demonſtratio rem factam oſtendit*, ut dicitur *in leg. Si nominatim, ff. de condit. & demonſtrat.* Sententiam D. Bernardi imitantur S. Odilo *in vita S. Majoli*, apud Lypomanum, qui ait: *Cœpit monaſticus ordo pullulare, ſeu (ut melius dicamus) reviviſcere, quem à B. Elia, & Ioanne Baptiſta novimus proceſſiſſe.* Et Raymundus Fagier *tom. 14. tract. Doctor. de Religioſis fol. 104.* ubi de Cœnobitis agens, inquit: *Renovati fuerunt à Chriſto in diſcipulis.* Et Nicolaus Boërius *tom. 3. ejuſdem operis, parte 2.* ait: *Fuerunt renovati à Chriſto, qui habuit diſcipulos pariter habitantes.* Et Collegium Ferrarienſe *conſil. 3.*

Marginalia (right): 90. Fulcitur idem diſcurſus. — D. Bernard. — Status religioſus antiquus renovatur in lege gratiæ. — S. Odilo. — Raym. Fag. — Nic. Boër. — Collegium Ferrarienſe.

poſt conſilia Zabarella, *num.* 12. inquit: *Cœnobitæ ſub Eliſæo videntur exorti, & à Chriſto revocati.* Salianus. Et Salianus *anno* 3139. *num.* 14. refert Eliam, cùm diſcederet à diſcipulis, eorum dolorem levaſſe ſpe Chriſti venturi, his verbis: *Ille eſt filius David, filius Abraham, à quo nova fient omnia, à quo ſtudium voluntariæ paupertatis, illibatæ continentiæ, & obedientiæ ſponte ſuſceptæ mirabilia accepit incrementa.* Qui omnes Authores, dum utuntur vocibus *inſtaurationis*, *reviviſcentiæ*, *revocationis*, *renovationis*, *& augmenti*, planè ſupponere videntur ſtatum religioſum ab Elia inchoatum, ſive inſtitutum præfuiſſe quidem quoad ſubſtantiam conſideratum, minùs tamen expolitum, & perfectum; ſed à Chriſto accepiſſe augmentum, conſummationem, & robur ſtabile, aliaque plura privilegia, quibus ad hanc uſque diem inconcuſſus perſeverat.

§. V.

Urgentior alia præcedentis argumenti confirmatio.

91. Roboratur præmiſſum fundamentum. FUlcitu magis valet præmiſſum fundamentum ſequenti diſcurſu: Nam Elias, & Joannes Baptiſta eundem vitæ modum profeſſi ſunt: Sed B. Joannes fuit verè, & propriè monachus quoad ſubſtantiam ſtatus religioſi: Ergo & Elias. Conſequentia patet: minor verò communiter conceditur. Joannes Baptiſta fuit verè religioſus. Suarez. Unde Suarez *tom.* 2. *in* 3. *part. diſp.* 24. *ſect.* 6. probat B. Joannem fuiſſe virginem, non utcumque, ſed ex voto; quia *Patres*, inquit, *dicunt Joannem monaſticam vitam egiſſe, ac monachorum principem fuiſſe.* Qui diſcurſus vel nullius efficaciæ eſt, vel evincit Joannem emiſiſſe tria ſubſtantialia vota, ſine quibus eſſentia ſtatus religioſi non conſiſtit; ut enim quis figura tenus ſit monachus, ſicut non requiruntur vota obedientiæ, & paupertatis, ita nec caſtitatis votum; atque ideo ex Patrum aſſertione vel colliguntur tria vota, quod intendimus; vel neutrum. Firmiùs, & ardentiùs loquitur Baronius, dum anno Chriſti 31. contra Magdeburgenſes inſurgit, his verbis: *Eo*, inquit, *devenerunt ſtultitiæ, vel potius meræ iniquitatis, ut* Baronius. *malint corrumpere verbum Dei, & Joannem vita otioſa, & delitioſa infamare, quàm monaſticam ab eodem Joanne dimanantem vitam in Eccleſia altiſſimis defixam radicibus Evangelica atteſtatione, ut ſubripi, aut evelli unquam poſſit, adſtipulari, vel profiteri velle.* Et meritò ita loquitur Cardinalis, quia Joannem fuiſſe verè monachum frequenter D. Thomas. tradunt Patres, D. Thom. relatus *n.* 80. Chryſoſt. D. Chryſoſt. *hom.* 1. *in Marcum*, Hieron. *epiſtol.* 22. *ad Eu-* D. Hieron. *ſtoch. de cuſtodia virginit.* Iſidorus *lib.* 2. *de divi-* D. Iſidorus. *nis officiis*, *cap. de monachis*, Caſſianus *collat.* 18. Caſſianus. *cap.* 6. Niceph. *lib.* 8. *hiſt. cap.* 39. & alii, quos Nicephor. prolixum eſſet referre. Satis ſit audire D. Bernard. D. Bernard. *ſerm. de privilegiis Baptiſtæ*, ubi ait: *Joannes ætatis ſupergreſſus infantiam, & nobilioris generis generoſitatem oblitus, ſoli vacabat divinitati, factus forma vitæ, monachorum propoſitum, anachoretarum principium, totius religionis aſſertio.* Quæ niſi vero monacho nequeunt accommodari.

Idem genus profeſſionis in Elia, & Joanne. Luc. 1. D. Hieron. Major autem probatur ex Scriptura *Luc.* 1. nam Gabriel Angelus Joannem annuntians, dixit Zachariæ, *Ipſe præcedet ante illum in ſpiritu, & virtute Eliæ.* Quibus verbis ſignificaſſe, eundem fore in utroque vitæ modum, docent ſatis communiter Patres. D. Hieron. *in caten. D. Th. Matth.* 11. ait: *Elias ergo Joannes dicitur, quòd juxta aliud teſtimonium Evangelii venerit in ſpiritu, & virtute Eliæ, & eandem Spiritus ſancti vel gratiam habuerit, vel menſuram: ſed & vitæ auſteritas, rigorque mentis Eliæ, & Joannis pares ſunt.* Idem D. Thom. D. Thom. *in cap.* 1. *Joan. lect.* 12. inquit: *Sed quid eſt hoc, quod dicit Joannes: Non ſum, ſcilicet Elias; cùm Chriſtus dixerit Matth.* 11. *Ipſe eſt Elias? Hanc autem quæſtionem ſolvit Angelus Lucæ* 1. *Ipſe præcedet ante eum in ſpiritu, & virtute Eliæ, in ſuis ſcilicet operibus; quia ſcilicet ſimilitudinem Eliæ in ſuis operibus oſtendebat.* Et poſt pauca iterum addit, fuiſſe ſimiles *quantum ad vivendi modum.* D. Bonavent. D. Bonav. *Luc.* 1. *cap.* 1. ait: *Propter nimiam conformitatem Joannes dicitur Elias.* D. Petrus Chryſolo- D. Pet. Chr. gus *ſerm.* 88. *de S. Joanne Baptiſta*, inquit: *Joannes ergo Elias venit in ſpiritu, & in ejus virtute graditur, qui totum victu, veſtitu, honore, caſtitate, abſtinentia, & omnibus Eliam virtutibus* D. Cæſarius. *repræſentat.* Divus Cæſarius *dialogo* 3. ait: *Eliam meritò appellat propter gratiæ æqualitatem,* Dion. Carth. *& adminiſtrationis ſimilitudinem.* Dionyſius Carthuſianus *Matth.* 17. explicans illa verba, *Elias jam venit*, inquit: *Elias jam venit non perſonaliter, ſed æquivalenter, videlicet alius in ſpiritu, & virtute ejus.* Quos Patres imitantur Robertus Arboricenſis *de cœlibatu, tom.* 2. *pag. to-* Arboricenſ. *bis* 32. ubi ait: *Joannes Baptiſta fuit Eliæ vivum quoddam ſimulachrum.* Janſenius *in Con-* Janſenius. *cord. cap.* 2. ad illa verba, *In ſpiritu, &c.* inquit: *Similem cum Elia habuit ſpiritum, eo quod* Henr. Helm. *ſimilis fuit vitæ ejus ratio.* Henricus Helmeſius *ſerm.* 5. *ſeu Domin.* 3. *Adventus*, ait: *Joannes ergo non eſt Elias in perſona, quia non idem homo. In ſpiritu Elias fuit, propter ſimilitudinem operationis, paritatem officii, & conformitatem converſationis.* Aubertus Miræus *loco relato nu-* Miræus. *mero* 89. inquit: *Omnia quippe capita hæc in cœnobiis laudatiſſima, ſic in eo Propheta* (Elia videlicet) *ſplenduerunt, ut Joanni Baptiſtæ laudi Chriſtus verterit imaginem Eliæ ad vivum expreſſiſſe, quaſi animi ſuſpenſio, eremus, aſperitas, parſimonia, inopia, cæteræque inſtituti monaſtici notæ, quibus Joannes claruit, totidem Eliæ dotibus harmonicè conſentirent.* Cornelius à Lapi- Corn. à Lap. de *ſuper Malach.* 4. *verſ.* 5. ait: *Conſtat ſimillimos in officio, zelo, prædicatione, ſanctitate & fuiſſe, & fore Eliam, & Joannem, quocirca unus ſortitur nomen alterius.* Quæ ſimilitudo tanta fuit, ut propterea Judæi, qui ex Scriptura, & communi fama habitum, vitamque Eliæ bene noverant, Joannem interrogaverint, *Elias es tu?* Quippe non facilè ſibi videbantur illum ab Elia diſcernere.

Explicatur ampliùs vis hujus diſcurſus; nam 92. inde Doctores moderni colligunt, B. Joannem Continuatio. Baptiſtam fuiſſe verè, & propriè monachum, quia ex Evangelio conſtat vitam ſolitariam duxiſſe, & Patres ipſum abſolutè appellant monachum, & monachorum principem; ſed etiam conſtat ex Scriptura, quod Elias duxerit vitam ſolitariam, & Patres illum abſolutè vocant monachum, & monachorum principem, ſicut Joannem: Ergo Elias fuit verè, & propriè monachus. Conſequentia patet: Et minor eſt certa, quia nec Scriptura, nec Patres aſſerunt expreſsè, & ſub formalibus terminis, B. Joannem emiſiſſe Unde colligunt Baptiſtam fuiſſe verè religioſum. tria ſubſtantialia vota monachiſmi, ſive ſtatus religioſi: Ergo quod B. Joannes fuerit verè, & propriè monachus, non in expreſſa, & formali

Scripturæ

Digitized by Google

Scripturæ, aut Patrum aſſertione fundatur, ſed in eo; quod Scriptura dicat eum elegiſſe vitam ſolitariam, & Patres illum abſolutè vocent monachum. Quod fundamentum optimum eſt: tum quia verba Patrum exponentium nobis ſenſum legitimum Scripturæ intelligenda ſunt propriè, ut jam ſuprà obſervavimus *num.* 87. unde cùm Joannem vocant abſolutè monachum, in ſenſu proprio intelligendi ſunt; nemo autem eſt propriè monachus abſque votis ſubſtantialibus, ut conſtat ex dictis *diſputat.* 1. *dub.* 1. Tum etiam, quia cùm aliquid factum refertur, intelligendum eſt accidiſſe, ſicut per ſe loquendo, & connaturaliter fieri poſtulat, niſi oppoſitum certò conſtet: uniformis autem vitæ tenor in caſtitate, & aliis, quæ B. Joannes obſervavit, per ſe loquendo, & connaturaliter non accidit abſque voto; iſtud quippe eſt, quod firmat, & quaſi immobilitat hominem ad obſervandum uniformem vitæ modum, & tenorem.

D. Thom. Unde D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 88. *artic.* 4. inquit: *Promiſſio quâ Deo aliquid vovemus, non cedit in ejus utilitatem, qui à nobis certificari non indiget; ſed ad utilitatem noſtram, in quantum vovendo voluntatem noſtram immobiliter firmamus ad id, quod expedit facere.* Et *quæſt.* 186. *art.* 6. *ad* 1. ait: *Non aliter homo poteſt totam vitam ſuam Deo exhibere, niſi per voti obligationem.* Et ſimilia tradit *opuſcul.* 18. *cap.* 12.

Eadem motiva in Elia. Minor denique oſtenditur; nam quod Elias vitam ſolitariam duxerit, & eremum incoluerit, apertè conſtat ex Scriptura 3. *Reg. à cap.* 16. & *lib.* 4. *uſque ad cap.* 3. Quod verò Patres Eliam abſolutè appellent non ſolùm monachum, ſed & monachorum principem, liquet ex perſpicuis eorum teſtimoniis, quæ expendimus *à numero* 88. Denique quod iidem Patres eodem modo Eliam vocent monachum, ac Joannem, ſatis conſtat ex eiſdem teſtimoniis. Tum ex aliis, in quibus fit expreſſa conjunctio Eliæ, & Joannis in profitendo vitam monaſticam; & ſimilitudo, aut potiùs paritas inter utrumque ſignificatur. Unde D. Hieronym. in vita Pauli introducit D. Antonium dicentem: *Vidi Eliam, vidi Joannem in deſerto.*

Elias, & Joannes monachi eodem modo. D. Hieron. D. Naziàz. D. Nazianzen. *orat.* 10. *in laudem Baſilii*, ait: *Cum Elia, & Joanne ſummus Philoſophus* (hoc eſt monachis,) *ſolitudinem amplectitur.* Et *orat.* 19. ait: *Carmelum Eliæ conſiderabam, & Joannis ſolitudinem.* Et *orat.* 29. *in ſancta lumina*, Baptiſtam ita alloquitur: *Tu, inquam, ſolitudinis alumne, ac nullius cibi homo: tu nove Elia.*

D. G. Nyſſen. D. Gregorius Nyſſen. *lib. de vera, & incorrupta virginit. cap.* 6. ait: *Ambo* (Elias videlicet, & Joannes) *ab adoleſcentia ſeſe ſtatim ab humanæ vitæ ſocietate removerunt.*

D. Ambr. D. Ambroſius *lib. epiſtol.* 10. *epiſt.* 82. *ad Vercellenſ. Eccleſiam, pag. nobis* 1146. agit de vita monaſtica, & inquit: *Hinc illi proceſſerunt viri, Helias, Heliſeus, Joannes Elizabeth, qui pelliceis tunicis, & caprinis exuviis induti, inopes, atque egentes, anguſtiis, & doloribus afflicti, in ſolitudinibus errabant, inter alta, & condenſa montium, &c. quorum converſatione dignus orbis terrarum non erat.*

D. Ephrem. D. Ephrem *in conſil. de vita ſpirit. cap.* 90. ſic monachum inſtituit: *Noli ſplendido veſtium ornatu gloriari, memor quomodo ovinis pellibus indutus fuerit Elias, quali item Joannes Baptiſta veſtimento uſus ſit.*

Sidon. Apoll. Sidon. Apollinaris *carm.* 16. agens de vita ſolitaria, inquit: *Quâ nunc Elias, nunc te jubet ire Joannes.*

Antiochus Monach. Antiochus Monachus *homil.* 39. *de inopia*, ait: *Monachus altivola eſt aquila, qui ſe exuit poſſeſſione facultatum, Eliæ comperitur eſſe imitator, & Joannis.* Theophylact. *Luc.* 1. ait: *In ſpiritu, & virtute Eliæ venit Joannes, eo quòd eremita fuit etiam ipſe, & frugalis vitæ, ſicut ille.* *Theophyl.* Dionyſius Carthuſ. *ibidem* ait: *Uterque propheta, & eremita, ac fervens zelator juſtitiæ fuit.* *D. Carthuſ.* Et eodem modo loquuntur alii Patres, quos prolixum eſſet recenſere. Et ideo ſufficiat fidem dare Bellarmino *lib. de monachis, cap.* 39. ubi ait: *Veteres Patres Eliam, & Joannem eremitas, & principes eremitarum faciunt, ut Baſilius in epiſt. ad Chilonem, Nazianzenus in apologia, poſtquam è fuga rediiſſet, Chryſoſtom. homil.* 69. *in Matth. Hieronym. partim in epiſt. ad Paulin. de inſtit. monachi, partim in epiſt. ad Euſtochium de virginit. Caſſianus collat.* 18. *cap.* 6. *Sozomenus lib.* 1. *hiſt. cap.* 12. *Theophyl. in cap.* 1. *Lucæ, Iſidorus lib.* 2. *cap.* 15. *de officiis divinis.* *Bellarm.* Et Alardus Gazæus Benedictinus *ad collation.* 18. *Caſſiani, cap.* 6. inquit: *Eliam, Eliſæum, & Joannem Baptiſtam eremitas, & principes eremitarum nuncupant ſancti Patres.* *Alardus Gazæus.* Similiaque ſcribit Jacobus Middendorpius Academiæ Colonienſis Procancellarius *in hiſtoria monaſtica, cap.* 1. *&* 13. *Middend.*

93\. Alia confirmatio. Adde primò, quod graves Authores non ſolùm aſſerunt Eliam, & Joannem fuiſſe monachos, ac ſimilis converſationis, ſive inſtituti; ſed inſuper affirmant Joannem imitatum fuiſſe Eliam, ejuſque profeſſioni adhæſiſſe. Quod inter alios luculenter tradit Abulenſis 4. *Reg. cap.* 1. *quæſt.* 15. ubi inquirit: *Qualis erat habitus Eliæ, & Joannis Baptiſtæ, & quare Joannes voluit imitari Eliam in habitu?* Et reſpondet: Joannes imitator Eliæ. *Abulenſ.* *Joannes Baptiſta ſequutus eſt per omnia vitam Eliæ, ita ut à Judæis putaretur eſſe Elias, & mitterent ei ad dicendum, ſi erat Elias, ut patet Joannis* 1. *Ipſe tamen habuit habitum omninò conformem iſti habitui Eliæ, ut patet Matth.* 3. *cùm dicitur, quod Joannes habebat veſtimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos ſuos. Veſtis autem facta de pilis camelorum erat nimis hiſpida, & pili prominebant exteriùs, ita ut non videretur veſtis facta per artificium, ſed pellis animalis verſis exteriùs pilis. Ideo dicebatur Elias talem veſtem habens piloſus.* Et *quæſt.* 16. immediatè ſequenti addit: *Idem.* *Elias fuit exemplar virtutis, & deſiderii futuri ſæculi inter antiquos; nam de eo dicitur Eccleſiaſtici* 48. *quod ſurrexit Elias Propheta quaſi ignis, & verbum ipſius quaſi facula ardebat; ideo ipſe voluit eſſe diſtinctus à cæteris, tam in veſtibus, quàm in communicatione. In veſtibus quidem, quia habuit de pilis camelorum, quæ cæteris duriores erant, & contemptibiliores. In communicatione autem, quia ipſe ſequeſtratus erat à cæteris hominibus habitans in monte Carmelo. Hoc etiam religioſitati conveniebat, ſcilicet fugere ſæculi communicationem. Iſtam omninò vitam tanquam perfectiſſimam tenuit B. Joannes Baptiſta;* Nota. *nam ipſe egreſſus urbes habitabat in deſerto, eratque veſtis ejus de pilis camelorum, & zona pellicea circa lumbos ejus; cibus autem ſuus erat mel ſylveſtre, & locuſtæ, Matth.* 3. *Et ob hoc putatus eſt Elias, quia in nullo differebat ab eo. Iſte autem modus habitûs, & vitæ conveniebat magnæ religioni. Unde B. Joannes, quo non ſurrexit maior inter natos mulierum, tenuit iſtam vitam tanquam convenientem maximæ perfectioni.* Et ſuper Matth. *cap.* 3. *q.* 29. inquirit: *Quare Joannes determinatè utebatur tali habitu?* Reſpondet primò, quod propter magnam auctoritatem vitæ, quam tenere volebat. *Idem.* *Secundò*, inquit, *propter*

imitatio

imitationem antiquorum; nam Ioannes fuit eremicola, cum tota vita manſerit in deſerto, abſtractus ab hominum communicatione uſque ad tempus, quo manifeſtatus eſt Iſraelitis. Inter antiquos tamen ſanctus Elias legitur fuiſſe major eremicola; nam ipſe manebat in monte Carmelo, ut patet 3. Reg. 18. & 19. & 4. Reg. 1. Cùm ergo illius vitam Ioannes tenere vellet, voluit quoque in habitu imitari. Elias autem tenuit iſtum habitum, ſcilicet pilos camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos, & per iſtum habitum cognoſcebatur diſtinctus ab aliis hominibus tempore ſuo, ſicut patet 4. Regum 1. & poſt pauca ſubdit: *Propter hoc autem eremitæ, qui dicunt propoſitum ſuum, & vitam incepiſſe in Elia, & poſtea apertius in Ioanne Baptiſta, ut ait Hieronym. in libello de vita Pauli primi eremitæ, induebantur antiquitus, & etiam nunc multi habitu ita aſpero.* Hæc omnia Abulenſis, in littera Scripturæ doctiſſimus, quibus liquidò affirmat, Joannem in habitu, profeſſione, victu, aſperitatibus, aliiſque vitæ conditionibus imitatum fuiſſe Eliam, & utrumque duxiſſe eandem vitam eremiticam, religioſam, valdeque perfectam. Quod adeo connaturaliter, ut ſic dicamus, deducit ex ſacris Litteris, ut ſuperfluum videatur alia adjicere. Addimus tamen veterem, & eruditum alium Authorem (ob magnam in hac parte cum Abulenſi concordiam) Joannem Guillemanum Canonicum Regularem D. Auguſtini, qui in ſuo Agiologio, *die 29. Auguſti*, hæc habet: *Quarto Kalendas Septembris, decollatio S. Ioannis Baptiſtæ, Domini noſtri Ieſu Chriſti in ſpiritu, & virtute Eliæ, Præcurſoris. Hic vitam eremiticam ab Elia propheta inſtitutam adhuc puer aſſumpſit, veſtium hiſpiditate, victus parcitate, converſationis ſimilitudine, parique mentis rigore Eliam ſemper exprimens, adeo ut Iudæi eum eſſe Eliam perſonâ opinarentur. Quapropter in Sebaſte, oppido Palæſtinæ, à ſuis diſcipulis inter corpora Sanctorum Eliſæi, & Abdiæ Prophetarum, tanquam eorum condiſcipulus, & ejuſdem Religionis obſervantiſſimus alumnus, humatus eſt.* Adjungimus etiam Jacobum Boulduc *in libro de Eccleſia poſt legem, cap. 14. §. Secundo dicimus*, ubi ait: *Ioannes quoque Baptiſta deſerticola, & eiuſdem cum Elia ſpiritus, & inſtituti habebat veſtimentum de pilis camelorum, &c.*

Guilleman.

94. Alia confirmatio.

Adde ſecundò Eſſenos (religioſam eorum vitam in hac diſputatione ſæpiùs expendimus, præſertim *à num. 28. & num. 61. & 85.*) qui tempore B. Joannis Baptiſtæ vivebant, fuiſſe ex inſtituto Eliæ, ut docent graves Authores relati *num 28.* Sed B. Joannes vixit inter Eſſenos, eorumque vitam, ſive inſtitutum amplexatus eſt. Ergo cùm B. Joannes fuerit verè religioſus, ſeu monachus, ſequitur idem dicendum eſſe de prædictis Eſſenis, ac proinde de Elia, ac Eliſæo, eorum in prædicto inſtituto ducibus ac magiſtris. Conſequentia, ſuppoſitis præmiſſis, eſt moraliter certa; nam quo pacto poteſt verificari, Joannem amplexatum fuiſſe Eſſenorum inſtitutum, & vitam cum ipſis religioſam duxiſſe, ſi ipſe verè religioſus fuit, illi autem non fuerunt verè religioſi, ſed merè laïci, aut ſeculares? Minor autem, (quæ ſolùm in præſenti probari debet) ſuadetur ex teſtimonio gravium Authorum, quod in re hiſtoriali eſt aptius, & urgentius probationis genus. Jacobus Zeglerus *in deſcriptione Palæſtinæ in monte Adumin, fol. 38.* inquit: *In hujus ſolitudinis parte ſedit Eliahu Propheta, & Eliazah conſtituit cellas Prophetis. Manavit inſtitutio, & loci religio ad poſteros, fuitque deſertum hoc uſque ad Engbadi habitatum ab Eſſenis hominibus incredibilis continentia, ſub quorum inſtitutis educatus fuit Ioannes Zachariæ, & habitus in Eſſenis unus præ illis ætate ſanctitatis.* Ferdinandus Velloſillò perdoctus Epiſcopus Lucenſis *in advert. Theolog. ad Ambroſium, q. 13.* inquit: *Ioſephus lib. 18. Antiquit. ait ante Chriſti adventum fuiſſe in deſerto Iudææ collegium Eſſenorum, more noſtrorum religioſorum, & anachoretarum, qui ſanctiſſimam ducebant vitam, ab uxoribus abſtinentes; quorum inſtitutum ſequutus eſt Ioannes Baptiſta.* Eadem ſcribit doctiſſimus Soto, quæ dedimus *num. 32.* Joannes Cartagena *tom. 3. lib. 17. hom. 2. object. 10.* ait: *Ioannes ſine dubio vitam egit in deſertis illis locis inter filios Prophetarum* (erant hi Eſſeni) *qui monaſticam Eliæ diſciplinam profitebantur.* Jacobus Boulduc *lib. 1. de Eccleſ. ante legem, cap. 13. §. De iſtis,* inquit: *Conſultè credit Abulenſis ab Eſſenis libenter Chriſti receptam doctrinam, quos ne verbo quidem Chriſtus reprehendiſſe unquam legitur; cùm Phariſæos, & Sadducæos creberrimè, aſperrimè, juſtiſſimeque arguit. Imo propter piiſſimum, ſanctiſſimum, & antiquiſſimum filiorum Dei ad Chriſtum venturum naturalem Dei filium analogiam habens inſtitutum, tandiu, tamque fideliter, ac religioſè ſervatum in eis, facilè crediderim Ioannem ejus præcurſorem Eſſenorum duxiſſe vitam.*

Ioannes vixit inter Eſſenos Eliæ ſucceſſores.

Zeglerus.

Ferd. Velloſ.

Soto.

Cartagena.

Boulduc.

Ex quibus omnibus redintegratur vis ſuperioris diſcurſus; nam quod B. Joannes verè, & propriè fuerit monachus, ſeu religioſus, rectè, ac meritò colligitur ex conditione vitæ, quam duxit, & ex teſtimoniis Patrum, qui ipſum fuiſſe monachum abſolutè pronuntiant: Atqui Elias habuit eandem vitæ conditionem, & eodem modo appellatur monachus apud Patres, ſicut Joannes: imò iſte dicitur ſequutus inſtitutum Eliæ, & diſcipulorum ejus, ut conſtat ex dictis *in hoc §.* Ergo Elias fuit verè, & propriè monachus ſecundùm ſubſtantiam.

Summa præcedentis argumenti.

Accedit, quod devicta difficultate circa monachiſmum Joannis ante ſtatum legis Evangelicæ, tam promulgatæ, quam primò prædicatæ, ſeu propoſitæ per Chriſtum Dominum, & ſimiliter antequam Apoſtoli vitam religioſam aſſumpſerint, devincuntur etiam, & ſuperantur præcipuæ difficultates illæ, quas nonnulli in vero monachiſmo legis veteris repræſentant. Si enim Joannes ante Apoſtolos, & ante ſtatum legis Evangelicæ promulgatæ, & prædicatæ fuit verè, & ſubſtantialiter religioſus, cur non etiam Elias, cur non Eliſæus, Eſſeni, & alii, quos Patres, & graves Doctores non dubitant monachos appellare? Quod fuſiùs §. 1. expendimus.

His conſequens videbatur, ut explicaremus modum, quo ita ſubſtantialia vota fiebant in veteri Teſtamento. Sed id ſtudium ſuperfluit ad ſalvandam (quod eſt totius difficultatis ſcopus,) veritatem noſtræ aſſertionis. Sive enim facta fuerint tacitè, ſive expreſsè; & ſive omninò explicitè, & ſigillatim; ſive tantùm implicitè, promittendo vitam religioſam; & denique ſive ore, ſive ſcripto, ſive alio ſigno, ſufficientia fuerunt ad eſſentiam religioſi ſtatus conſtituendam; nam prædictæ differentiæ ſunt accidentales, & intactum relinquunt conceptum promiſſionis Deo factæ, in quo eſſentia voti conſiſtit. Et ſi Adverſarii circa hoc moleſtè pulſent, quærendum eſt ab illis, unde diſertè aſtruant, quod Apoſtoli, Paulus Eremita, Antonius, & primitivæ Eccleſiæ monachi fecerint vota ore expreſſa,

Dubium non neceſſarium omittitur.

expli

explicitè, & ſingillatim accepta? Ad quod reſpondere non poterunt, niſi divinando. Quod ne faciamus, à re non neceſſaria præſcindimus.

§. VI.

Refertur opinio contraria.

95. *Sententia oppoſita. Plati. Suarez. Vaſquez. Mirand. Sherlogus. Araujo. Clavel.*

CONtra noſtram aſſertionem ſentiunt Hieronymus Plati *lib.2.de ſtatu religioſ.cap.19. & 20.* Suarez *tom.3. de Relig. lib.3. cap.1.* Vazquez *1.2. quæſt.96. art.4. diſp.165. cap.5.* Ludovicus de Miranda *in Manual. Prælat. regular. quæſt.3. art.2.* Sherlogus *tom.2. in Cant.c. cap.1. verſ.10. veſtigat.12. ſect. unica*, Araujo *tom.2.in 1.2. quæſt.99. diſp.4. ſect.3.* Alphonſus Clavel *in lib. antiquit. Ordinis D. Baſilii, cap.1. §.2.* & alii plures, qui affirmant in lege veteri non fuiſſe ſtatum verè, & quoad eſſentiam religioſum, ſed ſolùm ſecundùm aliquam obſervantiarum ſimilitudinem. Et licèt pro hac opinione plura ſoleant formari argumenta, tamen, quæ difficiliora videntur, ſoluta relinquimus in variis hujus diſputationis locis, quæ

Argumenta communia remiſſivè. proinde attingere duntaxat oportet. *Primum* deſumitur ex imperfectione veteris legis, cum qua perfectio religioſi ſtatus non poſſe cohærere videtur. Ad quod patet ex dictis *num.15. & 73.* *Secundum* ex eo, quod Chriſtus primò inſtituit ſtatum religioſum in Apoſtolis, atque ideo prædictus ſtatus non præceſſit tempore dictam inſtitutionem. Sed hoc diluimus *num.74. cum ſequenti.* *Tertium* ex eo, quod in veteri Teſtamento non fuerunt tria ſubſtantialia vota, paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ. Sed oppoſitum oſtendimus *dub.2.3. & 4.* ubi omnibus motivis in contrarium occurrimus. *Quartum* ex eo, quod in veteri Teſtamento non fuit juriſdictio eccleſiaſtica, ſolennitas votorum, poteſtas approbandi religiones, certa regula, & alia quæ videntur ad eſſentiam ſtatus religioſi pertinere. Cæterùm ad hoc jam reſpondimus *num.78.* & locis ibidem relatis. Et hæc quidem ſunt principalia fundamenta hujus opinionis, quibus convulſis, nihil ferè relinquitur, quo opprimamur.

Primum argumentum. Arguitur tamen primò: Nam ſi ſtatus religioſus ſecundùm eſſentiam talis fuiſſet in veteri Teſtamento, illius fieret mentio in aliquo libro Canonico: Sed in nulla Scripturæ parte fit talis mentio: Ergo prædictus ſtatus non fuit in veteri Teſtamento.

Solutio. Reſpondetur hoc argumentum continere plura vitia. *Primum*, quod in re hiſtoriali probabili quærit expreſſum Scripturæ teſtimonium; quod ſi noſtræ ſententiæ aſſiſteret, actum eſſet de contraria, & ulteriùs non eſſet dicenda opinio, ſed error. *Secundum*, quod non diſtinguit inter mentionem explicitam, & implicitam; atque ideo eodem modo impugnat ſtatum religioſum in Apoſtolis, quippe illorum vota, & profeſſio ſub his formalibus, & explicitis vocibus ſignificata non reperiuntur in aliqua Scriptura Canonica. *Tertium*, quod deſtruit traditiones Eccleſiaſticas, & favet Calvino, & ſequacibus non admittentibus niſi verbum ſcriptum. Plura enim docet, & obſervat Eccleſia, quæ non reperiuntur expreſſa in ſacra Scriptura, v. g. ſigno crucis munire frontem, adorare ſacras imagines, miſcere aquam vino in calice, & alia non pauca. Quæ omnia argumentum factum (ſi quid valeret,) impugnat.

Reſpondetur ergo, ſtatum verè religioſum veteris Teſtamenti deſcribi, & aſſignari implicitè in eis Scripturæ locis, qui nobis referunt vitam Eliæ, Eliſæi, & B. Ioannis Baptiſtæ: ex quibus (adjunctis etiam, quæ de Eſſenorum inſtituto ſcribunt Joſephus, Philo, & alii vetuſtiſſimi Authores,) non pauci Sancti Patres, & quamplures Doctores aſſertionem noſtram cum magna probabilitate depromunt, ut conſtat ex dictis tota hac diſputatione.

Addimus, quod in re hiſtoriali, & ad factum pertinente parum, aut nihil intereſt, quod plures teſtes taceant, & negativè ſe habeant, ſi alii poſitivè affirment: unde vulgò dicitur argumentum negativum nihil probare, ut fuſius infrà ponderabimus *num.149.* Quocirca licèt Scriptura nullam mentionem explicitam, vel implicitam veteris monachatus in lege ſcripta faceret, ſed quaſi negativè ſe haberet, adhuc præjudicium non inferretur noſtræ ſententiæ, quia ſupereſſent aliquorum gravium Patrum, & Doctorum teſtimonia, qui (abſque ulla cum aſſertis in ſacra Scriptura contradictione,) prædictum monachatum poſitivè aſſerunt, ac defendunt. In quo non parum noſtra opinio ſuper contrariam evehitur; iſtius enim patroni moderni ſunt, qui rem ſuis oculis non viderunt, nec recenti notitia attigerunt; & aliunde nullum proferunt teſtem antiquum, qui veterem illum monachatum in propriis terminis neget: nos verò producimus plures Authores valdè doctos, & non parum antiquos, qui poſitivè affirmant.

Arguitur ſecundò, quia B. Joannes Baptiſta fuit princeps, & initium veri monachatus: Ergo ante Joannem non erat ſtatus hujuſmodi in veteri Teſtamento. Probatur antecedens ex D. Chryſoſtom. *hom.1. in Marcum*, ubi ait: *Sicut Sacerdotum principes ſunt Apoſtoli, ſic monachorum princeps Ioannes Baptiſta eſt.* Et *homil. de B. Ioanne Baptiſta*, inquit: *Conſiderate monachi dignitatem veſtram: Ioannes princeps veſtri eſt dogmatis, ipſe monachus.* Probatur etiam ex D. Bernardo relato *num.91.* qui B. Joannem vocat *Monachorum propoſitum, anachoretarum principium, verius religionis aſſertionem.* 96. *Secundum argumentum. D. Chryſoſt. D. Bernard.*

Reſpondetur antecedens hujus argumenti, & ea, quibus firmatur, robur addere fundamento à nobis propoſito §.1. & 5. ſiquidem ſtatum religioſum adſtruit durante lege veteri, & ante exercitam, atque ſolemnem prædicti ſtatus erectionem in Apoſtolis. Admiſſo ergo antecedenti, negamus conſequentiam, quia ſicut in unico regno dantur ſucceſſivè plures Principes, qui cæteris præeminent; ita etiam in veteri monachatu plures fuerunt principes, primò Elias, deinde Eliſæus, & alii, ac denique in crepuſculo legis antiquæ, & orto jam Sole legis gratiæ Joannes Baptiſta, qui propterea appellatur principium anachoretarum, pertinentium videlicet ad ſtatum legis gratiæ, quem ipſe attigit. Quam reſponſionem docent Patres, & Doctores relati *à num.88.* qui Eliam, & Joannem vocant monachos, & monachorum principes. Specialiter verò, & expreſſiùs D. Iſidorus relatus *num.89.* qui diverſa tempora optimè diſtinguens, ait: *Quantum pertinet ad authoritatem veterum Scripturarum, hujus propoſiti princeps Elias, & diſcipulus ejus Eliſæus fuerunt.* *Diluitur. D. Iſidorus.*

Hujus

Hujus deinde propoſiti in Evangelio Ioannes author extitit. Iam deinde progeniti ſunt converſationis hujus nobiliſſimi principes, Paulus, Antonius, &c. Rectè quippe vidit nullam eſſe repugnantiam in eo, quod reſpectu ejuſdem ſubſtantialiter inſtituti dentur in diverſis temporibus diverſi principes, ſive nobiliores magiſtri.

97. Tertium argumentum.

Arguitur tertiò, quia ex noſtra ſententia ſequitur, monachatum veteris legis, & monachatum legis gratiæ eſſe ejuſdem rationis eſſentialis: Conſequens eſt falſum, cùm multùm deroget dignitati ſtatus religioſi in lege Evangelica: Ergo in lege veteri non fuit verus monachatus.

Confirmatio prima.

Confirmatur primò, quia aliàs pari licentia poſſet quis dicere, verum Apoſtolatum fuiſſe in veteri Teſtamento; quod tamen falſum eſt, & temerarium.

Secunda.

Confirmatur ſecundò, quia illi monachi veteris legis non erant Chriſtiani: Ergo nec veri monachi, quippe monachatus deſignat ſpecialem vivendi modum in religione Chriſtiana.

Satisfit argumento.

Ad hoc argumentum reſpondetur, quod ſicut Eccleſia poteſt conſiderari vel ſecundùm eſſentiam, & ita eſt una ſpecificè in ſtatibus legis ſcriptæ, & Evangelicæ: vel ſecundùm modum, & gradum perfectionis, & ita prout exiſtens in lege gratiæ longè excedit ſeipſam prout exiſtentem in lege ſcripta. Sic etiam proportionabiliter monachatus in utroque ſtatu eſt ejuſdem perfectionis eſſentialis, ſed differt penes perfectionis modum; & nunc eſt longè perfectior, quàm in lege veteri, ut fuſiùs declaravimus *numero* 77.

Reſponſio ad primam confirmationem.

Ad primam confirmationem negamus ſequelam; nam modò non agimus de poſſibilitate, ſed de facto. Ut autem aſſeramus monachatum verum in lege antiqua, habemus plura fundamenta, quæ in hac diſputatione expendimus. Sed ad ſtatuendum pro eo tempore Apoſtolatum, nullum occurrit fundamentum, quinimò occurrit contrarium; nam ad Apoſtolatum requiruntur poteſtas clavium, & alia privilegia, quæ excedunt imperfectionem legis veteris.

Ad ſecundam.

Ad ſecundam reſpondetur, quod dupliciter poteſt aliquis eſſe Chriſtianus. Uno modo *re tantum*, alio modo *re, & nomine*. Ad primum ſufficit, quod quis habeat fidem Chriſti. Et quia fideles antiqui, tam monachi, quàm laïci illam habuerunt, propterea fuerunt *in re* Chriſtiani, ut ex Patribus oſtendimus *num.9.* Ad ſecundum verò præter præſentiam Chriſti concurrit etiam promulgatio legis Evangelicæ, & peculiaris prædictæ vocis inſtitutio, & uſus. Sed id minimè deſideratur ad ſubſtantiam ſtatus religioſi; conſtat enim Apoſtolos prædictum ſtatum habuiſſe ante mortem Chriſti Domini, & tamen tunc non appellabantur Chriſtiani; hujus enim vocabuli uſus cœpit poſt Chriſti

Actor. 11.

mortem, ut conſtat *Actor.* 11. nempe Antiochiæ anno Chriſti 43. ut obſervat Baronius eodem anno *num.* 11.

98. Quartum argumentum.

Arguitur quartò; nam illi, qui videntur fuiſſe præcipui monachi veteris Teſtamenti, non habuerunt plura, quæ ad ſubſtantiam ſtatus religioſi deſiderantur: Ergo abſque fundamento aſſerimus, quod in lege veteri fuerit verus monachatus. Antecedens probatur *primò*; nam ad ſubſtantiam prædicti ſtatus requiritur votum obedientiæ: Elias autem, qui maximè monachus eo tempore fuiſſe videtur, non fecit votum obedientiæ; nec enim habuit ſuperiorem, cui illam promitteret, cùm ipſe fuerit ſuperior reſpectu Eliſæi, & filiorum Prophetarum. *Secundò*, nam ad prædictum ſtatum neceſſarium eſt votum caſtitatis: illi verò, qui eo tempore monachi cenſentur, nec promittebant caſtitatem, nec obſervabant. Quod in primis conſtat in filiis Prophetarum diſcipulis Eliſæi; nam 4. 4. Reg. 4.

Reg. 4. dicitur: *Mulier autem quædam de uxoribus Prophetarum clamabat ad Eliſæum dicens: Servus tuus vir meus mortuus eſt, &c.* Et ipſe Eliſæus dixit Giezi præcipuo diſcipulo, 4. Reg. 5. 4. Reg. 5.

Lepra Naaman adhærebit tibi, & ſemini tuo. Conſtat prætereà in Rechabitis, qui *Ieremiæ cap.* 35. Hierem. 35.

dicunt: *Obedivimus ergo voci Ionadab patris noſtri in omnibus, quæ præcepit nobis, ita ut non biberemus vinum nos, & mulieres noſtræ, filii, & filiæ noſtræ.* Denique conſtat in Eſſenis, quos uxores duxiſſe tradit Joſephus *lib.* 2. *de bello* Ioſephus.

Iudaico, cap. 7.

Confirmatio prima.

Confirmatur primò, quia ad ſtatum religioſum ſicut requiritur aliqua traditio perſonæ illum profitentis, ſic etiam aliqua acceptatio ex parte ſuperioris; nullus autem apparet in veteri Teſtamento, qui habuerit poteſtatem acceptandi vota, & traditionem religioſorum: Ergo eo tempore non fuit ſtatus religioſus verè talis.

Secundò.

Confirmatur ſecundò; nam cùm vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ ſint de re valde difficili, ac longè ſuperante veteris legis imperfectionem, non eſt credibile, quod aliqui eo tempore illa nuncupaverint abſque ſpeciali Dei revelatione; ſed de tali revelatione non conſtat: Ergo nemo illo tempore emiſit prædicta vota.

Occurritur argumento.

Reſpondetur argumento negando antecedens, cujus oppoſitum conſtat ex dictis *dub.* 2. *cum tribus ſequentibus*, ubi oſtendimus, quod in lege veteri fuerunt omnia ſubſtantialiter requiſita ad conſtituendam eſſentiam ſtatus religioſi. Et ad primam antecedentis probationem dicendum eſt, quod æqualiter impugnat ſtatum religioſum in primis fundatoribus ſacrarum Religionum, v. g. Antonio, Benedicto, & aliis, de quibus certò conſtat fuiſſe verè monachos. Cùm enim ipſi fuerint primi ſuperiores, non videntur habuiſſe ſuperiorem alium, cui obedientiam promiſerint. Et tamen propterea nemo audebit negare, quod fuerint verè religioſi. Idem igitur de Elia dicendum erit. Et ſi dicatur Antonium, & Benedictum habuiſſe ſaltem ſuperiorem, vel Epiſcopum, vel Summum Pontificem, cui potuerunt obedientiam promittere, idem proportionabiliter dicemus de Elia, qui tempore legis ſcriptæ habuit ſuperiorem Summum Sacerdotem, cui obedientiam promittere potuit, præſertim cùm ad ſtatum religioſum ſecundùm ſubſtantiam non requiratur poteſtas clavium, ſed ſufficiat alia juriſdictio inferior, ut conſtat ex dictis *num.* 78. & locis ibidem relatis.

Sed his anguſtiis non opprimimur, nec indigemus, quia ad ſubſtantiam ſtatus religioſi ſufficit inter alia exercitum votum obedientiæ in præparatione animi, ſive quod aliquis Deo promittat obedire ſuperiori legitimè præcipienti; & per accidens eſt, quod talis ſuperior non detur. Quæ eſt doctrina D. Thom. 2. 2. *q.* 188. D. Thom.

art. 8. ubi agit de religioſis anachoretis, & ſibi hanc difficultatem opponit, cui reſpondet:

Ad

Ad tertium dicendum, quod actu obedire eſt neceſſarium his, qui indigent exerceri ſecundùm directionem aliorum ad perfectionem capiendam. Sed illi, qui jam perfecti ſunt, ſpiritu Dei ſufficienter aguntur, ut non indigeant actu aliis obedire. Habent tamen obedientiam in præparatione animi.

Summa Eliæ obedientia.

Quod optimè congruit Eliæ, qui ſanctiſſimus fuit, & valdè ſolitarius, promptiſſimamque ſemper oſtendit voluntatem ad obediendum. Unde tota ejus vita, ſingulæque ipſius actiones nihil aliud videntur, quàm divini mandati exequutio; nam 3.*Reg.* 17. *num.* 3. illi dicitur: *Vade, & abſcondere in torrente Carith.* Num. 9. *Vade in Sarephta Sidoniorum.* Cap. 18. num. 1. *Vade, oſtende te Achab.* Num. 34. *Ego ſervus tuus juxta præceptum tuum feci omnia verba hæc.* Cap. 19. num. 5. *Surge, comede.* Num. 15. *Vade, & revertere per terram tuam in deſertum.* Ibidem: *Eliſæum unges prophetam pro te.* Cap. 21. num. 18. *Deſcende in occurſum Achab.* 4. Reg. cap. 1. num. 3. *Surge, & deſcende in occurſum nuntiorum regis Samariæ.* Num. 15. *Deſcende cum eo.* Cap. 2. num. 2. *Dominus miſit me uſque Bethel.* Num. 4. *Dominus miſit me uſque Iericho.* Ibidem: *Dominus miſit me uſque Iordanem.* Et denique tam notorium eo tempore erat, Eliam in omnibus agi ſpiritu Dei, ut Abdias 3.*Reg.* 18. *num.* 12. dixerit ad illum: *Cumque receſſero a te, Spiritus Domini aſportabit te in locum, quem ego ignoro.* Et poſt illius raptum filii prophetarum dixerunt ad Eliſæum, 4.Reg. 2. num. 16. *Ecce cum ſervis tuis ſunt quinquaginta viri fortes, qui poſſunt ire, & quærere dominum tuum, ne fortè tulerit eum ſpiritus Domini, & projecerit eum in unum montium, aut in unam vallium.* Tandem reſervatur juſſu Domini adimpleturus in re difficillima, pugnando cum Antichriſto, & Chriſti Domini fidem propugnando, juxta illud

Malach. 4.

Malach. 4. *Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam antequam veniat dies Domini magnus, & horribilis. Et convertet cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum.* In quibus elucet ſumma magni Eliæ promptitudo in obediendo, ut meritò poſſint adaptari ipſi verba D. Thom. ſuprà relata: *Illi qui jam perfecti ſunt, ſpiritu Dei ſufficienter aguntur, ut non indigeant actu aliis obedire. Habent tamen obedientiam in præparatione animi.*

99 Ad ſecundam antecedentis probationem reſpondetur, ſatis conſtare ex dictis *dub.* 2. *per totum*, quod nonnulli in veteri Teſtamento fecerint votum caſtitatis, quos (adjunctis aliis ad ſubſtantiam ſtatus religioſi neceſſariis,) dicimus fuiſſe verè religioſos. Alii verò, de quibus conſtat non obſervaſſe caſtitatem, non erant propriè religioſi; ſed ſolùm per reductionem, & ſecundùm aliquam communicationem cum illis, qui tria ſubſtantialia vota obſervabant: ſicut modò ſub unius Religionis vocabulo, & inſtituto comprehenduntur religioſi propriè tales, & religioſi impropriè dicti, ut patet in Religionibus militaribus; nam in Ordine v. g. D. Jacobi, qui Fratres, vulgò *Freiles*, appellantur, ſunt verè, & propriè religioſi, quia vovent tria ſubſtantialia religionis conſilia: Equites verò non ſunt propriè religioſi, licèt tales appellentur; quia uxores ducunt, ut explicuimus *diſput.* 1. *num.* 13. Et ſic proportionabiliter accidit in religioſis veteris Teſtamenti, ut rectè vidit Venerabilis Doctor Thomas Vvaldenſis *lib.* 3. *Doctrinal. Fidei, art.* 1. *cap.* 1. ubi præmittit dari de facto tria prædicta vota, & deinde ſubdit: *Quæ quamvis jam ſint eſſentialiter requiſita in omni religione perfecta, non ſic tamen antiquitus, dum religio infans erat; ſed alii quædam, alii unum, alii univerſa* (& hos aſſerimus fuiſſe verè religioſos) *ſervabant magnis de cauſis: religioſi tamen dicebantur omnes, quia ſingulariter præ aliis ſuis concivibus, vel toto medio, vel aliquo æquivalenti divino cultui ſe dederunt.* Et juxta hæc patet ad omnia, quibus illa probatio fulciebatur; nam quod aliqui ex illis, qui dicebantur filii Prophetarum, & ex Eſſenis obſervaverint caſtitatem ex voto, ſatis liquet ex dictis *loco citato.* Quod verò aliqui eorum illam non obſervaverint, minimè evincit priores illos non fuiſſe verè religioſos, ſed ſolùm probat ſub eorum generali vocabulo comprehendi hos poſteriores, qui verè religioſi non fuerunt, ſed tantùm ſecundùm aliquam reductionem, aut communicationem, ut ſingulis occurrendo conſtabit.

Differentia inter religioſos veteris legis.

Vvaldenſis.

Ad id quod dicitur de filiis Prophetarum, reſpondemus quod licèt eo loco non dicatur, *Mulier de uxoribus filiorum Prophetarum*, ſed *de uxoribus Prophetarum*; unde poſſet dici aliam eſſe rationem de Prophetis, aliam de his, qui ſpecialiter vocantur *Prophetarum filii*, quos D. Hieron. & alii *virgines appellant:* nihilominus admittimus, quod aliqui ex filiis prophetarum uxores duxerint, & non fuerint verè religioſi; ſed præter hos erant alii, qui caſtitatem vovebant, aliaque obſervabant, quæ ſtatum religioſum conſtituunt. Quam differentiam inter prophetarum filios tradit Abulenſis 4. *Reg.* 6. *quæſtione* 1. ubi ait: *Erant filii prophetarum conjuncti, conventualiter viventes per diverſa collegia; & cum iſtis erant aliqui filii Prophetarum non religioſi, qui erudiebantur ab eis in doctrina legis, & in rectitudine morum.* Ex his ſatis conſtabat ad id, quod dicitur de Giezi, qui fortè ſolùm poſteriori modo erat inter filios prophetarum, & ſub diſciplina Eliſæi. Sed probabiliùs reſpondetur, fuiſſe eo tempore verè religioſum per vota ſimplicia, & tunc non habuiſſe uxorem. Quia tamen peccaverat contra votum paupertatis, meritò expulſus eſt ab Eliſæo, qui prævidit illum ducturum fore uxorem (ſicut modò aliqui à ſacra Societate poſt vota ſimplicia ejecti contrahunt matrimonia,) & illum pœna lepræ punivit non ſolùm in ſeipſo, ſed in perſona filiorum, quos habiturus erat, ut ſuprà *num.* 45. agentes de paupertatis voto explicuimus.

Nonnulli ex filiis prophetarum ducebant uxores, ſecus alii.

Abulenſis.

Eodem modo ſolvitur, quod dicitur de Rechabitis; nam diſtinguere oportet inter eos, qui ducebant uxores, qui non erant verè religioſi, licèt obedientiam voverent, & de his fit mentio in loco citato Hieremiæ; & inter alios, qui tria conſilia vovebant, & hi erant verè religioſi quoad eſſentiam. Porrò aliquos Rechabitas duxiſſe vitam cœlibem, docet poſt alios Gregorius de Valentia *in hac* 2. 2. *diſp.* 10. *quæſtione quarta, punct.* 1. ubi ait: *Inter omnes ſine controverſia conſtat eos* (Rechabitas videlicet,) *peculiari vitæ ratione præter omnem obſervationem legis divino cultui ſeipſos addixiſſe; vinum enim non bibebant, à conjugio abſtinebant, exactamque obedientiam ſuis majoribus præſtabant.* Et ſapientiſſimus Doctor Alphonſus de Villegas Eccleſiæ Toletanæ Canonicus, & Toletani Archiepiſcopatus

100. Idem dicendum de Rechabitis.

Valentia.

Villegas.

Digitized by Google

Gubernator *in ſerm. Beatificat. M. N. S. Thereſiæ*, Matriti excuſo anno 1615. ait: *Conſidero etiam, quod D. Hieronym. (qui cum Ioanne Hieroſolymitano eodem ſæculo, & in eadem Palæſtina vixit) in epiſtola 3. ad Paulinum expreſsè dicit, quod Rechabitæ erant ex illis, quos Scriptura filios Prophetarum appellat. Noſtri, inquit, duces filii prophetarum, qui habitabant in agris, & ſolitudinibus: de his ſunt illi filii Rechab. Et utroſque vocat monachos idem Divus Hieronymus, quod non faceret, ſi ipſi non obſervaſſent caſtitatem; nam hic eſt antiquus loquendi modus, quem Sancti Patres obſervant, ut patet in Divo Dionyſio de Eccleſiaſt. Hierarch. cap. 6. Et Divus Gregorius Nazianzenus in definit. exam. caſtitatem cum monachatu conjunxit; atque ſcholiaſtes ejus Nicetas ibidem num. 18. ait, quod monachi, & Rechabitæ ſunt termini æquipollentes. Unde puto, quod Rechabitæ, & filii Prophetarum omnes erant ejuſdem inſtituti.* Hæc ſapientiſſimus Doctor, qui nobis aliam viam demonſtravit, ut poſſimus interpretari illa verba, quæ objiciuntur: *Nos, & mulieres noſtræ, filii, & filiæ noſtræ.* Nam poſt relata verba inquit: *Et juxta hoc verba illa Hieremiæ, Mulieres noſtræ, ſignificant illas, quæ ſequuntur noſtrum inſtitutum. Sicut in D. Luca, Mulieres quædam ex noſtris, idem eſt, ac mulieres, quæ nobiſcum Chriſtum ſequebantur. Alia verba, Filii, & filiæ noſtræ, non ſignificant filios ſecundum carnem, ſed ſecundum doctrinam, & ſpiritum, &c.* Cui expoſitioni ſatis apertè favent Theodoret. *in cap. 35. Hierem.* ubi ait: *Sciendum, omnem illum vocari filium Ionadab, filii Rechab, qui leges illas obſervabat.* Et Serarius *in Minerv. cap. 22.* ubi ait: *In Rechabitis, & Eſſenis verum illud S. Hieronymi in epiſt. ad Lætam de inſtit. filiæ: Fiunt, non naſcuntur Chriſtiani.* Sed nihilominus priorem reſponſionem probabiliorem cenſemus.

Theodoret.

Serarius.

Eſſenorum aliqui caſtitatem vovebant.

Denique id, quod ex Joſepho refertur de Eſſenis, faciliùs, & evidentiùs diſpellitur; nam ipſe diſtinguit duo genera Eſſenorum, aſſeritque expreſsè, quod aliqui cœlibatum obſervabant. *Nuptias*, inquit, *faſtidiunt. Non quia conjugia, vel humani generis ſucceſſionem cenſeant perimendam, ſed quia cavendam putent intemperantiam fœminarum.* Et horum inſtitutum, obedientiam, paupertatem, obſervantias, & mores late deſcribit: quæ omnia in variis hujus diſputationis locis expendimus, & cohærentibus aliorum Authorum, tam veterum, quàm recentium teſtimoniis confirmavimus, ut inde concluderemus, prædictos Eſſenos fuiſſe verè religioſos, quod tandem *num. 85.* urgenti teſtimonio Philonis oſtendimus. Deinde poſt prædictos Eſſenos meminit Joſephus aliorum, his verbis: *Eſt autem Eſſenorum alterum collegium, cibos quidem, & mores, & leges cum prioribus ſimiles habens; diſtat verò opinione conjugii.* Sed ipſe obſervat, quod magna temperantia uxoribus utebantur, *ut oſtendatur*, inquit, *quod non propter voluptates, ſed liberorum causâ nuptias contrahabant.* Quæ omnia etiam refert Abulenſis *in cap. 3. Matth. quæſtione 63.* Idemque notant Serarius *lib. 3. Tribæreſ. cap. 9.* Boulduc *lib. 3. de Eccleſia ante legem, cap. 12.* & alii. Ex quibus [illegible] Eſſenorum continentia [illegible] obſervantia ab aliis Eſſenis [illegible] Unde ſi quæſtio [illegible] ſicut Equites [illegible] Ordinis, & ſicut ali-

Joſephus.

Abulenſis.

Serarius, & Boulduc.

quarum religionum Tertiarii, ut ſuprà *num. 99.* obſervavimus.

101 Diluitur prima confirmatio.

Ad primam confirmationem *num. 8.* propoſitam reſpondetur negando [illegible] ut alia exempla omittamus, Elias [illegible] Dei juſſu Eliſæum vocavit ad diſciplinam propheticam, habuit poteſtatem acceptandi ejus vota, & traditionem, illaque acceptavit, ut conſtat ex dictis *num 66.* Et ſimilem poteſtatem habuit Eliſæus, & reliqui ſucceſſores. Præſertim cum ad hæc, & alia munia, quæ ad conſtituendam eſſentiam ſtatus religioſi deſiderantur, non ſit neceſſaria poteſtas clavium, nec juriſdictio propriè ſpiritualis; ſed ſufficiat alia poteſtas inferior, cujus laici (hoc eſt, non ſacerdotes,) ſunt capaces, ut diximus *num.78.* & locis ibidem relatis. Unde ex natura rei, ſi Eccleſia modò non contradiceret, poſſet unus eremita alteri eremitæ laico obedientiam promittere, & eo mediante ſe Deo tradere ad ejus cultum; & alter poſſet illius vota, & traditionem Dei nomine acceptare: quod ſufficeret ad ſtatum religioſum ſecundùm eſſentiam conſideratum, & à ſolemnitate præciſum, ut conſtat ex dictis *locis ſupra citatis.*

Satisfit ſecundæ.

Ad ſecundam confirmationem reſpondemus, quòd licèt tria ſubſtantialia vota ſint de re ſatis difficili, tamen Sancti aliqui veteris Teſtamenti prædictam difficultatem ſuperare potuerunt, & de facto ſuperarunt per gratiam, quæ illis dabatur mediante fide in Chriſtum Redemptorem; ſicut eadem gratia vicerunt alias, non leviores difficultates, cujuſmodi eſt ſuſtinere martyrium, ut ſuprà explicuimus *à n. 68.* Unde Achabo, & Jezabele crudeliſſimè perſequentibus fideles, ut Baal colerent, dixit Deus ad Eliam 3. Reg. 19. *Dereliqui mihi in Iſrael ſeptem millia virorum, quorum genua non ſunt curvata ante Baal.* Qui videlicet parati erant mori potiùs, quàm illud ſcelus admittere. Ad quod non videtur neceſſaria ſpecialis revelatio, ſed ſufficit communis, & vera fides; & conſequenter ad emittendum vota, & amplexandum religioſum inſtitutum, ut proportionabiliter de facto contingit. Et ſi adverſarii inſtent, urgeant, & dicant prædictam revelationem fuiſſe neceſſariam, nunquam tamen poſitive probabunt, quod talis revelatio non fuerit, cùm eorum diſcurſus purè negativè procedat: quod eſt inefficax, & deſpicabile in re hiſtoriali arguendi genus, ut *num. 95.* jam diximus. Nos verò, ſi admittamus talem revelationem neceſſariam fuiſſe, dicemus ejus exiſtentiam conſtare ex ipſo effectu, ſtatu videlicet verè, & quoad ſubſtantiam religioſo; quippe illum fuiſſe in veteri Teſtamento, poſitive affirmant plures, & graves teſtes, quorum dicta expendimus in hoc dubio, & alia dabimus in ſequentibus.

3. Reg. 19.

102 Argumentũ quintum.

Arguitur ultimò, quia ſicut adſtruximus fuiſſe in veteri lege ſtatum verè religioſum à tempore Eliæ; ita poſſemus illum adſtruere à temporibus Samuelis, & Henoch. Conſequens eſt omninò falſum, cùm non adſit fundamentum ad aſſerendum religioſum ſtatum in temporibus tam antiquis: Ergo falſum eſt, quod talis ſtatus fuerit in aliquo tempore ante legem Evangelicam. Sequela oſtenditur, quia ſicut tempore Eliæ occurrunt aliqua veſtigia, ex quibus per varias conſequentias prædictum ſtatum deducimus; ita etiam occurrunt temporibus

poribus Samuelis, & Henoch; nam Samuel congregavit Prophetas, unde 1. *Reg.* 19. dicitur: *Viderunt cuneum Prophetarum, & Samuelem ſtantem ſuper eos*; ſive, ut exponit Lyranus, *præſidentem eis*. Et de Henoch dicitur Geneſis 4. *Iſte cœpit invocare nomen Domini*. Per quod, ut plures explicant, ſignificatur quod cœperit congregare homines ad ſpecialem Dei cultum, & cantandum divinas laudes. Et in hoc ſenſu intelligunt Julium II. qui in quadam bulla affirmat de Carmelitis: *Sanctorum Patrum Eliæ, & Eliſæi, & Henoch, qui montem ſanctum Carmeli juxta fontem Eliæ inhabitaverunt, hæreditariam ſucceſſionem tenentes.*

1.*Reg.*19. — *Geneſ.*4. — *Iulius II.*

Confirmatio. Confirmatur, quia ſi ſtatus verè religioſus fuiſſet in veteri Teſtamento, manſiſſet utique uſque ad Chriſtum Dominum, ſicut cætera illius legis, & tranſlatus eſſet ad legem gratiæ: Conſequens eſt falſum, ſiquidem nulla in Eccleſia datur familia, aut religio, in qua talis ſtatus perſeveret: Ergo non fuit in veteri Teſtamento.

Diluitur argumentum. Reſpondetur argumento, quod ad veritatem noſtræ aſſertionis parum intereſt, quod monachatus veteris legis fuerit in hoc, aut illo tempore, dummodo in illius legis tempore fuerit. Unde non deſunt, qui illum adſtruant ante Eliam. Sed revera aliter res ſe habuit, & propterea negamus ſequelam. Cujus probatio non urget, quia ut ipſum argumentum ſupponit, non datur ſufficiens fundamentum, ut dicamus fuiſſe ſtatum verè religioſum temporibus Samuelis, & Henoch: adeſt autem, ut aſſeramus fuiſſe tempore Eliæ, ut conſtat ex hactenus dictis. Idque non per violentas conſequentias deducimus, ſed rationabilibus fundamentis, & gravium teſtium authoritate probamus, quantum res hiſtorialis, & antiquiſſima expoſcit. Et ut alias differentias omittamus, Samuel, & Henoch non obſervarunt voluntarium cœlibatum, ſicut cuſtodierunt Elias, & Eliſæus, eorumque alumni, ut oſtendimus *num.* 19. & 31. Et illud quod dicitur de Henoch, procedit ex craſſa ignorantia hiſtoriæ; nam Henoch, cujus meminit Julius II. non eſt ille antiquiſſimus. Quod facilè poterant obſervare aliqui in hoc impingentes ex ipſis bullæ verbis; nam conſtituitur poſt Eliam, & Eliſæum quaſi tempore poſterior, & dicitur habitaſſe in Carmelo juxta fontem Eliæ, quæ minimè adaptari valent Henoch, de quo agitur *Geneſ.* 4. Sed Julius meminit Henoch de Amathim, montis Carmeli eremitæ poſt Chriſtum natum, ut videri poteſt apud Lezana *anno Chriſti* 36. *num.* 24. & *anno* 45. *num.* 9. & alios hiſtoriæ Ordinis Scriptores.

Nota. — *Lezana.*

Reſponſio ad confirmationem. Ad confirmationem poſſet reſponderi negando ſequelam; nam ad veritatem noſtræ aſſertionis ſufficit, quod ſtatus verè religioſus fuerit aliquando in veteri Teſtamento, quidquid ſit de ejus tali, aut tanta continuatione; plura quippe nonnumquam extiterunt, quæ deinceps ceſſarunt, ut in lege gratiæ accidit aliquibus Religionibus. Sed meliùs reſpondetur negando ſequelam; oppoſitum enim ſatis conſtat ex his, quæ de Eſſenis, & B. Joanne Baptiſta diximus, & magis conſtabit ex his, quæ *dub.* 9. dicemus.

DUBIUM VIII.

Utrum aſſertio dubio præcedenti ſtabilita ſit evidenter probabilis.

Nota. Sæpe contingit, propoſitionem aliquam ſimplicem, ſeu de ineſſe carere evidentia, & certitudine; & tamen propoſitionem modalem, quæ ejus probabilitatem enuntiat, eſſe evidentem, & certam. Verbi causâ, hæc propoſitio, *Si Adam non peccaſſet, Deus non aſſumeret carnem*; tantùm eſt probabilis, ſive opinativa; ſeu non excludens formidinem, ac perinde nec probabilitatem partis contrariæ, quia non occurrunt motiva, quæ illam omninò evincant. Sed hæc, *Probabile eſt, quod ſi Adam non peccaſſet, Deus non aſſumeret carnem*, eſt certa, & evidens; quia certum; & evidens eſt, quod deſunt motiva, & gravium Authorum, præſertim D. Thom. teſtimonia, quæ fundant probabilitatem prædictæ propoſitionis ſimplicis. Hoc ergo modo poſtquam dubio præcedenti probare ſtuduimus, quod *in lege veteri fuit ſtatus verè, & quoad eſſentiam religioſus* (quam propoſitionem ſolùm probabiliter affirmamus recognoſcentes probabilitatem partis contrariæ,) diſcutiendum ſuccedit, *utrum prædictam propoſitionem eſſe probabilem* ſit certum, & evidens.

Pro cujus reſolutione obſervare ulteriùs oportet, quod aliud eſt propoſitionis veritas, aliud 103
propoſitionis probabilitas; veritas enim conſiſtit in conformitate propoſitionis cum objecto per eam ſignificato: unde ſi talis connexio, ſive conformitas evidenter appareat, propoſitio eſt evidenter vera quoad nos, ſecus ſi lateat illa correſpondentia. Probabilitas verò non conſiſtit in prædicta conformitate, ſed in ſignis, aut motivis, quæ licet veritatem non manifeſtent, illam tamen veroſimiliter perſuadent; & inde ſæpe contingit, quod propoſitio in ſe falſa ſit probabilis.

Probabilitas differt à veritate.

Duplex probabilitas. Duplex autem probabilitas diſtingui ſolet, alia ab intrinſeco, quia videlicet fundatur in rationibus veroſimilibus, & cum ipſa re aliqualiter connexis; alia verò ab extrinſeco, nimirum quæ deſumitur ex authoritate Authorum aliquid affirmantium. Plerumque enim judicamus hoc, aut illud eſſe probabile, quia videmus Authores graves ita ſentire, licèt rationes, quibus convincamur, non penetremus. Et hæc poſterior probabilitas frequentiùs locum habet in rebus ad hiſtoriam, ſeu rei factum pertinentibus; iſtæ quippe non innoteſcunt communiter per rationes ingenii, ſed per fidelium teſtium depoſitionem, ut in principio hujus diſputationis obſervavimus, & ſatis ex ſe liquet. Quocirca cùm gravium Authorum ſententia fundet probabilitatem in his, quæ à ratione dependent, qualia ſunt plura pertinentia ad mores, majorem longè probabilitatem dabunt iis, quæ ad hiſtoriam, ſive rei factum ſpectant, quæque majori ex parte à fideli teſtium, hoc eſt, gravium Authorum relatione dependent. Et quidem quod ad probabilitatem circa ea etiam, quæ ad mores pertinent, ſufficiat unius gravis Doctoris, vel ſaltem aliquorum ſententia, communis eſt opinio recentiorum, ut videri poteſt apud Joannem Sanctium *in ſelect. diſputatione* 4. *nume.* 61. Franciſcum de Lugo *in diſcept. prav. ad* Theolo-

Ioan. Sanchez. Lugo.

Digitized by Google

Theologiam moral. part. 1. *cap.* 3. Machad. *diſc. pract. praamb. artic.* 2. Rocaful. *in ſua praxi moral. tractat. de conſcient. lib.* 3. Oviedo 1. 2. *tractat.* 5. *controverſ.* 3. *per totum*, Payum de Ribera *in Apolog. tractat. de probabilit. canonizat. num.* 15. Remigium *tractat.* 5. *cap.* 4. *à num.* 4. Thomam Sanchez, Azor, Vaſquez, & alios plurimos, quos refert, & ſequitur Caramuel *in comment. ad Regul. Divi Benedicti, num.* 53. & *in Apologemat. pro doctrina de probabilitate, per totum.* Idque à fortiori dicendum eſt (ut proximè notabamus;) in his quæ ad rei factum, ſive hiſtoriam pertinent; quia circa hæc majorem vim habet extrinſeca teſtium depoſitio, præſertim in rebus antiquis, quæ ſunt difficilis probationis, ut cùm Decio, Jaſone, Baldo, Maſcardo, Oldrado; & aliis pluribus tradunt Quintanaduenas *in lib. Sanctorum Toletanorum, advertent.* 8. & Eſcolanus *in Chronico ſancti Hierothei, anno Chriſti* 64. *pag.* 272. & alii.

Machad. Rocaful. Oviedo. Payus de Ribera. Remigius. Sanch. Azor. Vaſquez. Quintanaduenas. Eſcolanus.

Cùm igitur probabilitas in communi præſcindat ab ea, quæ talis eſt ab intrinſeco, ſeu per rationem; & ab ea, quæ talis eſt ab extrinſeco, ſive per Doctorum authoritatem, & in utraque propria probabilitatis ratio ſalvetur, fit quod ut aliqua ſententia ſit abſolutè probabilis, ſufficiat una, aut altera probabilitas. Sed quia materia, quam tractamus, præcipuè pertinet ad rei factum, ſive hiſtoriam, propterea in ea firmanda attendi potiſſimùm debet probabilitas ab extrinſeco, juxta ea quæ proximè obſervavimus. Unde licèt ea, quæ *dubio præcedenti* expendimus, ſatis perſuadeant, cùm ab intrinſeco, & per varias rationes, quæ expendimus, cùm ab extrinſeco, & ex principiis ſacræ Scripturæ, & veræ Theologiæ, & authoritate Patrum probabilitatem aſſertionis *num.* 79. propoſitæ, fuiſſe videlicet in veteri Teſtamento *ſtatum verè, & quoad eſſentiam religioſum, licèt deſtitutum ſolennitate, & aliquibus privilegiis, quæ modò habet*; tamen ulterius videre oportet an prædicta ſententia ſit non ſolùm probabilis, ſed etiam evidenter probabilis, & præſertim ab extrinſeco, itaut evidens; & certum ſit, quod nulli ſubjaceat cenſuræ Theologicæ. Quod præcipuè diſcutiendum duximus propter aliquos, qui id etiam in dubium revocare voluerunt, & tentarunt.

Punctus difficultatis.

§. I.

Affirmativa ſententia demonſtratur.

104 Concluſio. Dicendum eſt, aſſertionem dubio præcedenti ſtabilitam (nempe in veteri Teſtamento fuiſſe ſtatum verè, & quoad eſſentiam religioſum; nudum tamen à ſolennitate, & aliquibus privilegiis, quibus nunc gaudet,) eſſe evidenter probabilem. Quod ſic oſtenditur: Nam illa opinio eſt evidenter probabilis, ſaltem ab extrinſeco, quam docent viginti, aut triginta Authores graves, ſapientes, antiqui, & moderni, & quorum non intereſt ad alios fines talis opinio: Sed ita ſe habet aſſertio, quam ſtatuimus: Ergo eſt evidenter probabilis. Majorem non ſolùm tradunt omnes Theologi, & Doctores *numero præcedenti* relati, ſed admittet etiam quilibet ſuæ mentis compos; etenim incredibile eſt, quod tot, ac tales Authores doceant id, quod omni probabilitate deſtituitur: Ergo è converſo, ſi illud docent, ſequitur eſſe evidens, quod probabilitatem habeat. Nullaque erit moralis ſententia tot, ac talibus patronis ſuffulta, quæ non cenſeatur evidenter probabilis. Minor verò oſtenditur prænotando, quod ſtatus religioſus cum tribus votis ſubſtantialibus eſt verè, & quoad ſubſtantiam religioſus ſtatus: nec hoc negant Adverſarii, qui potiùs eâ viâ conantur eludere teſtimonia Patrum, & Doctorum *dubio præcedenti* allegata, quia licèt (inquiunt illi) recordentur aliqualis monachatus in veteri Teſtamento, non tamen recenſent vota. Quo ſuppoſito, probatur minor referendo Authores, qui expreſsè affirmant tria ſubſtantialia religionis vota fuiſſe in veteri Teſtamento. Et primo loco poſſumus allegare antiquiſſimos Joſephum, & Philonem, qui illa ſatis expreſsè referunt in Eſſenis, ut conſtat ex dictis *n.* 84. & 85. Sed his Authoribus modò relictis.

Fundamentum.

D. Hieronymus relatus *num.* 88. ſatis apertè loquitur de vero monachatu in veteri Teſtamento, ut ibidem ponderavimus. Et ne dubitaremus, expreſsè votorum meminit *in epiſt.* 28. ubi ait: *Eliſæus (* quem ſui inſtituti ducem vocat, *) boves, & juga prioris operis vertit in vota.* **D. Hieron.**

Hugo Cardinalis *ſuper cap.* 9. *Lucæ*, imitatur eandem D. Hieronymi ſententiam: *Eliſæus*, inquit, *in aratro coxit carnes, mactavit boves, id eſt, religionis votum fecit.* Recolantur quæ diximus *num.* 44. **Hugo Card.**

Robertus Præſul Arboricenſis *tom.* 2. *de cœlibatu*, deſcribit religioſam & ſanctam Eſſenorum vitam, & *fol. nobis* 22. ſic concludit: *In his cernere eſt univerſam Therapeutices panopliam ſuis abſolutiſſimè coloribus ornatam. Et hinc quis non in promptu colligat vitæ monaſticæ formulam tam abeſſe à novitio invento, ut Evangelicæ etiam legis tempora tranſcendat?* Univerſa verò Theraupeutices panoplia, & vitæ monaſticæ formula neceſſariò vota complectitur, ut nemo non dicet harum rerum gnarus. **Robert. Arboric.**

Joannes Trithemius Abbas illuſtriſſimi Ordinis Benedictini, *in lib. de laudibus Carmelitarum, cap.* 1. ait: *Fratres Carmelitæ à ſuo principe Elia inſtructi ad perpetuam caſtitatem voto religionis ſe obligant.* Votum autem religionis cum caſtitate alia duo complectitur, ut ex ſe liquet. Addit *cap.* 3. vir doctiſſimus: *Monaſtici propoſiti Princeps fuit Elias, & diſcipuli ejus.* Hoc autem opus eſſe legitimam Trithemii prolem (ut locum præcludamus calumniæ) conſtat evidenter ex eodem Trithemio, tum in hiſtoria B. Mariæ in Urticeto, ubi eandem antiquitatem Carmelitis defert: tum, & evidentiùs, *in lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis*, edito Pariſiis anno 1512. ubi in calce inquit: *Quamvis non ſim dignus, quod nomen meum cum Scriptoribus Eccleſiaſticis poneretur, propter ingenii paupertatem; tamen amicis urgentibus compulſus ſum in fine hujus Catalogi mearum quoque lucubrationum titulos, & exordia ponere, exemplo divorum Patrum Hieronymi, Gennadii, &c. Scripſi ergo hæc, præter hoc opus, etiam ſubiecta.* Inter quæ recenſet, *Laudes Ordinis Carmelit. lib.* 1. Unde Joannes Druſius illius diſcipulus, & ex eo Poſſevinus *in Apparatu*, verbo *Joannes Trithemius*, inter ejus opera recenſet, *Laudes Ordinis Carmelitarum, libros duos.* Et idem teſtatur Joannes Buſæus ſacræ Societatis, in Volumine operum ſpiritualium 105 **Trithem.** **Ioan. Druſ.** **Io. Buſæus.**

Trithe

Trithemii, Moguntiæ edito anno 1600. in relatione vitæ, & Scriptorum Trithemii, ubi ſub anno 1494. dicitur: *De Ordinis Carmelitam exordio, & progreſſu, libros duos.* Et hæc omnia acciderunt priuſquam circa hanc materiam
Nota. ulla controverſia orta fuiſſet. Unde illis adhibenda eſt fides; ſecus ei, qui edens recenter Trithemii opera, duos prædictos libros (quo animo, neſcimus,) ſubtraxit, & invidit. Nec id mirum, cùm eò progrediatur audacia, ut in noviſſima editione S. Joannis Chryſoſtomi detractæ fuerint homiliæ de S. Elia, quæ per tot ſecula, nemine dubitante, aut reclamante, fuerunt tanquam legitimus fœtus inter cætera S. Doctoris opera. Sed de hoc aliàs, nunc redeamus ad propoſitum.

Morigia. Paulus Morigia Italus, Ordinis Jeſuatorum D. Hieronymi, in hiſtoria de Origine omnium Religionum, agens de Elia inquit: *Hic ſanctus homo habitabat in monte Carmelo, ſicut narrat liber 4. Regum. Hic cœpit vitam eremiticam, & religioſam, & obſervavit tria puncta ſubſtantialia religionis, hoc eſt, paupertatem, obedientiam, & caſtitatem.* Quæ non aliter ſunt ſubſtantialia religionis puncta, niſi per votum.

Salt. Magiſter Honuphrius Saltus *in vita S. Honuphrii Regis, & anachoretæ, cap.* 18. inquit: *Filii Prophetarum in communitate vivebant ſub obedientia Prælati, & profitebantur tria eſſentialia religionis vota.*

Camartus. Ægidius Camartus Reverendiſſimus Generalis ſacri Ordinis Minimorum, *in lib. de geſtis Eliæ, cap. 6. ſect. 8.* ait: *Elias continentiæ ſtatum, & ſibi, & ſuis indixit, qui tria eſſentialia religionis vota primus ipſe opere adimplevit. Quo fit ut Hieronymus, Ioannes Hieroſolymitanus, Caſſianus, & alii quotquot de rebus monaſticis ſcripſerunt, aſſeruerint Eliam omnium monachorum parentem, qui tria eſſentialia religionis vota primus ipſe opere adimplevit.*

106 Gravina. Dominicus Gravina ſapientiſſimus Ordinis Prædicatorum Scriptor, ut opera contra hæreticos probant, *in voce Turturis, p. 1. c. 15.* inquit: *De Carmelitarum vinea quid eloquar? Certò gloria Libani data eſt ei, & decor Carmeli. Mons verè celeberrimus, in quo fructuoſus ille palmes Elias commoratus, ſolitariam ab hominum conſortio ſemotam profeſſus eſt vitam. Quem primum colendæ virginitatis authorem Patres, & Doctores appellant, obedientiæ, & paupertatis prototypum, quem principem monachorum Hieronymus vocat cùm Eliſæo, & filiis Prophetarum, qui habitabant in agris in ſolitudine, & ædificabant ſibi tabernacula juxta fluenta Iordanis. Ad quos alluſit Apoſtolus: Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, in ſolitudinibus errantes, in montibus, in ſpeluncis, & in cavernis terræ.*

Siguenza. Joſephus de Siguenza nobilis Hiſtoriographus clariſſimi Ordinis D. Hieronymi, in vita Doctoris maximi, *fol. nobis* 110. inquit: *Oſtendemus igitur breviter antiquitatem, & originem religionum, & ſtatus monaſtici. Et nolo agere de filiis Prophetarum, qui ſub Elia, & Eliſæi diſciplina vivebant abſque uxoribus, & divitiis, ubi tam perſpicuè qualificantur tria vota. De illis autem aſſerunt Origenes, & noſter Hieronymus, quod ad eorum imitationem plures erant in Eccleſia. Et S. Doctor in epiſt. ad Paulinum, eos vocat principes, & duces inter eos, quos ibi recenſet.*

Cartagena. Joannes de Cartagena præclarus Scriptor Ordinis Seraphici, *tom. 3. lib. 17. hom. 1.* inquit: *Nolo, quamvis facultas mihi ſuppetat, ſermonem protrahere in antiquorum Doctorum variis monumentis referendis, qui omnes uno ore teſtantur ſanctiſſimum Patrem Eliam totius vitæ religioſæ ducem, ac celebrem authorem eſſe. Paucis tamen veritas hæc patebit, ſi eſſentialia religionum vota, caſtitatem, paupertatem, & obedientiam eſſe, in mentem revocaverimus.* Quæ omnia fuiſſe in Elia, & Eliſæo, ibidem probat. Et deinde *homil. 2. object. 7.* inquit: *Nec mihi ulla ratione perſuadere poſſum, antiquos illos monachos ab Elia inſtitutos tria vota ſubſtantialia religionis non emiſiſſe.* Quod inferiùs ita confirmat: *Eliam, ejuſque ſucceſſores tam paupertatis votum, quàm reliqua ſubſtantialia religionis emiſiſſe, vel illa una ratio nervoſè ſatis ſuadet, quod ſi Elias, ejuſque ſucceſſores monachorum inſtitutum amplectentes Deo ſe conſecrarunt, caſtitatem, paupertatem, & obedientiam colentes; certè cùm prædicti patres non ignari eſſent fore Deo gratiſſimum, longèque magis meritorium propoſitum ſuum voto confirmare (hoc enim, ut ſuprà præmiſimus, in veteri lege notum, compertumque fuit;) & præterea cùm apertè ſcirent plurimùm valere hanc votorum emiſſionem ad voluntatem noſtram, quæ lubrica, & ad malum propenſa eſt, in bono firmandam, & officio continendam; non eſt dubium, quin hoc votorum adminiculo ad prædictos fines juvarentur.* Et poſt aliqua tandem concludit: *Quare exiſtimo Scripturæ, & rationi valde conſentaneum eſſe, viros illos divino lumine ductos inſtitutum monaſticum tribus votis firmaſſe.*

Jacobus Salianus celeberrimus Annaliſta è ſacra Societate, non ſemel, ſed ſæpius adſtruit tria ſubſtantialia vota in illis monachis, quos Elias inſtituit. Nam in primis frequenter approbat opus Joannis Jeroſolymitani de inſtitutione primorum monachorum, in quo iſte apertè docet noſtram aſſertionem, ut infrà *num.* 115. videbimus. Præterea anno mundi 3139. agens de raptu Eliæ, inquit: *Prophetarum, & religioſorum in Carmelo, totaque Chananitide manipulos, ſui æmulos, atque imitatores inſtituit, ad cæleſtem vitam, mundo ignotam, ac contemptam traducendam adduxit.* Cœleſtis autem vita hæc mundo ignota, non eſt aliud, quàm vita religioſa in paupertate, caſtitate, & obedientia voto obſignatis. Deinde anno mundi 3204. *numero* 18. de Eliſæo agens, inquit: *Hic eſt, qui patri, matrique vale dicens, omnia in proluſionem Evangelicæ paupertatis abdicavit à ſe, atque contempſit. Hic eſt, qui religioſæ paupertatis theſauro dives, &c.* Ubi tam perſpicuè exprimit paupertatis votum. Præterea *anno* 3139. *numero* 14. refert concionem Eliæ ad diſcipulos ante raptum ſuum, & ait: *Studium voluntariæ paupertatis, illibatæ continentiæ, & obedientiæ ſponte ſuſceptæ, quod per Meſſiam mirabilia accipiet incrementa.* Supponit igitur id ſtudium ortum, inchoatumque ante tempus Meſſiæ. Tandem ibidem *numero* 12. ex perſona Eliæ ita loquitur ad diſcipulos: *Habetis Eliſæum diſciplinæ religioſæ præpoſitum, ac magiſtrum, cui ſecundùm Deum obtemperabitis quicunque in Carmelo, &c. cæteriſque locis divinæ militiæ, & religioſæ profeſſioni nomen dediſtis. Hunc tanquam è Moyſi cathedra loquentem audietis, in ejus manibus vota veſtra offeretis Deo. Ergo quam cœpiſtis caſtè, ac religioſè vitam agere, eodem duce conſtanter ad mortem uſque ducere perfe-*

107 Salianus.

verabitis. Ubi apertè repræſentat vota religionis: *Vota, inquit, veſtra offeretis Deo.* Et in manibus ſuperioris emiſſa: *In manibus ejus.* Specialiùs votum obedientiæ: *Cui ſecundùm Deum obtemperabitis.* Et caſtitatis: *Caſtè, ac religiosè vitam agere.* Et ne de paupertatis voto dubitaretur, illud expreſſit in ſua Epitome, *anno 3145. numero 2.* ubi inquit: *Sæviente egeſtate, religioſi ad Eliſæum tanquam ad communem parentem undique convolabant, ut ab eo vel divina ſubſidia per miracula, vel humana per eximiam ejus apud omnes gratiam conſequerentur, & promiſſam Deo paupertatem faciliùs ferrent.* Paupertas enim Deo promiſſa neceſſariò importat votum paupertatis.

Aephtenus. Benedictus Aëphtenus illuſtriſſimi Ordinis Benedictini, *lib. 1. Diſquiſit. monaſt. tractatu 2. diſquiſit. 3.* pluribus commendat monachatum Eliæ, & concludit: *Ex his autem videtur colligi poſſe, Eliam non tam umbram, quàm corpus; non typum, ſed veritatem; non figuram, ſed ipſam ſubſtantiam monaſticæ religionis exhibuiſſe. Unde P. Thomas à Jeſu probabiliter ſuſtinet Eliam, ejuſque ſucceſſores profeſſionem monaſticam triplici (ferè ut nunc fit) votorum vinculo obſervaſſe.* Illud *probabiliter* non eſt additum à Thoma poſitum, ſed quo Aëphtenus ſententiam P. Thomæ qualificavit.

Vincent. Baronius. Vincentius Baronius egregius Theologus Ordinis Prædicatorum, ut varia ejus opera manifeſtant, *tom. 2. homiliar. in ſermon. de S. Thereſia, pagina* 141. inquit: *Elias tempore legis ſcriptæ cœpit practicare eminentiorem perfectionem Evangelicam. Vota fecit caſtitatis, & voluntariæ paupertatis, & ut ait S. Hieronymus, primus vexillum erexit vitæ monaſticæ. Nubecula, ſigno à Deipara, prænuntiante Propheta iſti virginitatem futuram fœcundam, & parituram Deum. Iſta enim induxit, ut virginitatem voveret; & is fructus fuit quaſi anticipativè exemplum Virginis ſanctæ.* Non explicat votum obedientiæ, quia agebat de Elia ſupremo illius inſtituti Prælato, juxta ea, quæ diximus *numero* 98. ſed illud etiam aliorum duorum, & vitæ monaſticæ clara aſſertione complexus fuit.

108. Clictoveus. Jodocus Clictoveus inſignis Theologus, *tom. 2. homil. in ſerm. penult.* qui incipit, *Quam dixerint vobis filii veſtri,* ex profeſſo oſtendit Eliam eſſe fundatorem Religionis Carmelitanæ. Et ut dubium removeat circa ea, quæ ad religionis ſubſtantiam pertinent, inter quæ caſtitatis votum cenſetur difficilius, inquit: *Virginitatis perpetuò ſervandæ votum, atque propoſitum ab Elia primo ejus* (Ordinis videlicet Carmelitani) *inſtitutore ortum habuit.*

Schentner. Paulus Schentner *in Promontorio mali ſpei, lib. 3. §. 13.* affirmat ſucceſſores Eliæ tenaces arrepti ſemel Inſtituti eodem in loco ſemper perſtitiſſe uſque ad ipſa Chriſti Salvatoris tempora. Et inferiùs: *Voluntaria paupertate, caſtimonia, obedientiaque ſeſe Deo adſtrinxerunt in arctius ejuſdem obſequium, auſpicaturi ſimul & religioſæ vitæ exemplar, & daturi aliis pulchræ imitationis occaſionem.* Quæ verba ſic exprimunt ſubſtantialia religionis vota, ut explicari, aut corroborati non debeant.

Valderr. Petrus de Valderrama illuſtriſſimi Ordinis Auguſtiniani, & concionatorum ſui temporis facilè princeps, *in Theatro Relig. ſermone de S. Eliæ,* probat ex D. Hieronymo Eliam fuiſſe primum inventorem vitæ monaſticæ, idque aſſerit ex Scriptura deduci. Poſtea addit: *Licèt verum ſit, quod tempore Samuelis reperiantur Prophetarum filii, & aliqua, quæ videntur inſtitutum religioſum repræſentare; nihilominus inſtituti cum votis, ſicut cœpit Elias, abſque dubio ipſe fuit primus inventor.* Proſequitur: *Pro comperto habetur, quod ipſe vovit virginitatem, & quod illam voverunt ipſius diſcipuli, & quod hæc virginitas erat perpetua.* Tandem ſic concludit: *Suppoſito igitur, quod Elias, ejuſque monachi obſervarunt virginitatem* (utique cum voto, ut proximè dixerat) *etiam videtur indubitabile, quod obſervaverunt obedientiam, & paupertatem; in quibus ſita eſt religionum eſſentia; quod ad illud uſque tempus viſum non fuerat.*

Cœleſtinus à monte Marſano, religioſiſſimi Ordinis Capucinorum, *in Clave David, ſive Arcanis Scripturæ ſacræ, obſervatione* 79. inquit: *Elias natione Theſbytes, Prophetarum coryphæus, Anachoretarum in monte Carmelo, aliiſque ſacris Palæſtinæ locis religioſam vitam agentium ſupremus fuit Archimandrita.* Et ut manifeſtet ſe loqui de vita religioſa verè, & propriè dicta, & difficultatem excludat, in qua nonnulli offendunt, ſubdit: *Ardentiſſimum Eliæ zelum, ut ſuam effectus cauſam, ſubſequuta eſt ſingularis, nondumque audita caſtitas; ipſe enim primus omnium mortalium votiva ſe caſtitate inſignivit.* Cœleſtinus a Mont.

Jacobus Boulduc, ejuſdem ſacri Ordinis Capucinorum inſignis Scriptor, ut commentaria in Job manifeſtant, *in lib. de Eccleſia poſt legem, cap. 14. pagina nobis* 100. obſervat monachos legis gratiæ in pluribus convenire cum monachis veteris legis, & probat: Primum quidem, quod ſicut modò dantur diverſi ritus, diverſaque nomina religioſorum, qui tamen conveniunt in eadem ſubſtantia religioſi ſtatus; ita etiam in veteri Teſtamento, quia *omnes,* inquit, *in nomine Enoſcæorum conveniebant, quorum ſi inſtitutum, moduſque vivendi diligenter conſideretur, præſertim eorum, qui rigidius vivebant, invenitur ad illa tria capita reduci* (caſtitatem videlicet, paupertatem, & obedientiam,) *quæ Chriſtus nuper expreſſit, adhibito voto, quod etiam in lege naturæ frequentatum fuiſſe legimus.* Proſequitur explicando, qualiter monachi veteris Teſtamenti habuerint ſpeciale indumentum diſtinctum à ſæcularibus, *ut patet,* inquit, *in Elia Rechabitarum patre, qui zona pellicea accinctus erat renibus. Joannes quoque Baptiſta deſerticola, & ejuſdem cum Elia ſpiritus, & inſtituti habebat veſtimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos ſuos.* Et poſt pauca: *Aliis videntur ſubruſis iſtis pellibus appoſuiſſe albas, lineaſque veſtes, eo modo, quo Patres Carmelitæ induuntur, ut illis ſub nomine Nazaræorum rectè conveniat iſtud dictum: Nazaræi ejus nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo (qui ſubruſi, camelinique coloris eſt,) ſapphiro pulchriores.* Et in margine habet: *Forma, & color habitus PP. Carmelitarum a Nazaræis derivari videtur.* 109. Boulduc.

Ludovicus Tenas, Primarius, ac celeberrimus Academiæ Complutenſis Theologus, *in ſerm. de S. Thereſia,* Matriti impreſſo anno 1615. inquit: *Inſtitutum monaſticum ſacræ Religionis Carmelitarum principium habuit in propheta Elia,* Tenas.

qui

qui referentibus D. Hieronymo, & D. Iſidoro, fuit primus homo, qui caſtitatem vovit. Adjecit hoc, ut aliquorum ſcrupulum removeret, qui in hoc voto præcipuam difficultatem habent. Eo autem admiſſo, alia facilè connectuntur, quæ neceſſaria ſunt ad *inſtitutum monaſticum ſacræ religionis*, de quo Tenas loquebatur.

Oxea. Petrus Oxea Lector, ac Rector Collegii Cæſaraugustani ſacræ Societatis Jeſu, ſcripſit vitam V. P. F. Michaëlis à Fonte Carmelitæ, & in dedicatione operis ſui ſic alloquitur M. Lumbier ejuſdem Ordinis: *Habet V. Reverendiſſima Fratres tot homines primæ magnitudinis in ſanctitate, ac litteris, quibus S. Eccleſiam illuſtrarunt à ſuis principiis (principiis, inquam, ipſius Eccleſiæ,) quinimo ante nongentos annos, poſtquam magnus ipſius* (Religionis videlicet,) *Pater, & Propheta Elias illam fundavit in veris votis veri monachatus, licet abſque illa ſolemnitate, perfectione, & poteſtate clavium, quæ Chriſtus huic dedit in lege gratiæ.*

Xavier. Hieronymus Xavier Ordinis Prædicatorum, & in Academia Cæſaraugustana ſacræ Scripturæ emeritus Cathedrarius, in approbatione libri immediatè relati, inquit: *Antiquiſſima Religio Carmelitarum fauſtum principium habuit in monte Carmelo, celebri ob ſui memoriam in Scriptura, eminentem elevationem, & myſteria nominis, quod ſecundum D. Hieronymum ſignificat Agnum circumciſum, ut jam ex his circumſtantiis præmonſtrari poſſet hujus ſacræ familiæ eminentia, cum præter hæc ejus fundator fuerit magnus Patriarcha, & zelo ardens Propheta Elias. Hæc prima in illa luce fuit, quæ ſtabilivit ſtatum monaſticum, titulum Carmeli verificans. Eſt enim agnus in candore, & ſanctitate; & circumciſus non tam corporaliter, quam ſpiritualiter. Quod juxta Apoſtolum conſiſtit in reprimendo affectus humanos divitiarum, libertatis, ac voluptatis per tria vota caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ, quæ eo jam tempore nuncuparunt, ac exercuerunt, etſi abſque illa ſolemnitate, perfectione, & poteſtate clavium, quibus ſunt in lege gratiæ.*

110. Alii Authores remiſſivè. Lezana, Sylveira.

Prolixum nimis foret, & in immenſum opus abiret, ſi omnes alios Authores, qui ſimilem proferunt ſententiam, recenſere vellemus. Plures alios referunt Lezana in Apparatu, & Sylveira *tom. Opuſculor. opuſc. 5. reſolut. 5. quæſt. 10.* Sed relati ſufficiunt ad verificandam propoſitionem *num.* 104. ſtatutam, videlicet eſſe quamplures Authores graves, ſapientes, antiquos, & modernos, & quorum alias non intereſt ſpecialiter veritas noſtræ aſſertionis, qui affirmant, *in lege veteri fuiſſe verum ſtatum religioſum cum tribus votis ſubſtantialibus paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ.* Quod, tranſcriptis fideliter eorum teſtimoniis, hactenus demonſtravimus. Inde verò liquidò infertur, prædictam concluſionem eſſe certò, & evidenter probabilem; ut loco citato arguebamus, & pro præſentis dubii reſolutione ſtatuimus.

Urgens ejuſdem fundamenti confirmatio.

Quod fundamentum fulciri magis valet ex graviſſimis Doctoribus, qui etſi ſub explicitis vocibus trium votorum non conſtituant monachatum in veteri Teſtamento, nihilominus ex monachatu in prædicto tempore inferunt monachos eſſe antiquiores Canonicis, & Clericis regularibus, & quod eis debeant in præcedentia, & dignitate loci præferri. Nam ſi loquerentur de monachatu umbrâ tenus, & ſimilitudine tali, præciſoque à tribus votis, quibus ſubſtantialiter conſtituitur, nihil profectò concluderent; quippe ad judicium circa hujuſmodi præcedentiam, non figura ſola ſufficit, ſed veritas ipſa, reique eſſentia neceſſaria eſt. Pro hoc autem dicendi modo referre poſſumus non tantùm ſpeciales perſonas, ſed integras, eaſque ſapientiſſimas Academias. Nam Collegium Bononienſis Univerſitatis de hac re conſultum reſpondit *conſil.* 1. Coll. Bonon. (quod extat poſt conſilia Cardinalis Zabarellæ) *n.* 35. in hunc modum: *Ordo monaſticus eſt antiquior cæteris; nam Paulus, Antonius, Hilarion, Macharius, & alii multi habuerunt vitam monaſticam, ut dicitur, ab Eliſæo in veteri Teſtamento ſeminatam.* Et Collegium Paduanum apud eundem Zabarellam *conſil.* 2. *num.* 26. inquit: *Principaliter nos movet antiquitas monaſticæ Religionis, quam etiam apud Cœnobitas, & in eodem monaſterio, ſive cœnobio habitantes, ante adventum Chriſti variis in locis ſacræ Scripturæ, & in ſcriptis Patrum, aliorumque, qui antiquitates conſcripſere, fuiſſe adinvenimus.* Et Collegium Academiæ Ferrarienſis in eadem cauſa conſultum, idem reſpondit *conſil.* 5. *poſt conſilia Zorabellæ, n.* 12. & inquit: *Legitur in hiſtoria tripartita, monaſticam vitam habuiſſe originem in veteri Teſtamento ab Elia, & Eliſæo, & à Ioanne Baptiſta in novo.* Et inferius: *Cœnobitæ ſub Eliſæo videntur exorti, & à Chriſto revocati.* Pro qua ſententia refert Archiepiſcopum Florentinum *in* 2. *p. tertiæ partis, tit.* 16. Et eandem ſententiam docuerat Baptiſta de Caccialupis Advocatus Conſiſtorialis, & ſuo tempore primarius, ac celeberrimus Juriſconſultus, qui *in conſil.* 4. *poſt conſilia Zacarellæ, num.* 6. inquit: *Conſtat etiam monaſticam Religionem etiam apud Cœnobitas fuiſſe ante adventum Chriſti, ut legitur in lib. Eccleſiaſtic. hiſtor. rubrica de ſignis in morte Domini, ubi fit mentio de ſancto Schariotb, qui fuit Abbas monaſterii, & monachorum. Et in eadem hiſtoria, ſub rubrica de tribus ſectis Iudæorum, dum loquitur de Eſſenis* (ſunt ipſi Eſſeni, quorum ſæpe meminimus) *in omnibus vitam monaſticam gerentibus.* Et quod hi omnes loquantur de ſtatu religioſo quoad veram ipſius eſſentiam conſiderato, liquet tum ex cauſa, quam verſant, ut ſupra ponderavimus; tum ex verbis, quibus utuntur, *Ordinis monaſtici*, & *Religionis monaſticæ*, & quod *in omnibus monaſticam vitam gerebant*: quæ ſi vota ſecludantur, minimè ſubſiſtunt. His omnibus ſubſcribit Doctiſſimus Cardinalis Tuſchus *tomo* 5. *practic. concluſ. littera M, concluſ.* 311. *num.* 7. ubi ait: *Monachi fuerunt, & erant tempore Concilii Nicæni; imò erant etiam in veteri Teſtamento, prout Eliſæus. Et quod eſſent in veteri Teſtamento, probatur de Elia, Eliſæo, Ioanne Baptiſta, & poſt in initio Eccleſiæ fuerunt.* Quod ex Doctoribus ſuprà relatis confirmat.

Coll. Bonon. — Paduanum. — Ferrarienſe. — Caccialup. — Tuſchus.

Idem fundamentum poteſt ampliùs roborari ex ſententia illorum Authorum, qui licèt noſtræ oppoſitam defendant, noſtræ tamen probabilitatem recognoſcunt, & concedunt. Plures ſunt hi, & quos faſtidioſum eſſet referre. Sed unum dabimus, qui plurium loco eſſe poteſt, perdoctum videlicet Franciſcum Suarez. Hic enim *tom.* 3. *de Relig. lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 1. inquit: *Multorum ſententia eſt, ſtatum religioſum antiquiorem eſſe ſtatu legis gratiæ.* Et *num.* 2. ait: *Præterea ante legem novam in uſu fuiſſe tria illa vota, in quibus ſubſtantia religioſi ſtatus conſiſtit, veriſimile videtur.* Et *num.* 15. inquit: *Si abſtrahamus à votis ſolemnibus*

Alia confirmatio. — Suarez.

Digitized by Google

ha [illegible] *potuit,* [illegible] *temporum.* [illegible] *n.* 1 [illegible] *aliqui centrum ſtatum religioſum, non ſolum a tempore Chriſti, & Apoſtolorum ſed etiam a tempore Eliæ, & Eliſæi* [illegible] *Baptiſtam,* [illegible] *derivatum,* [illegible] *originem Mendicantium Religionum* [illegible]. *Nunc eam non improbo, quia* [illegible] *ſtare non poſſum. ſed* [illegible] *eam approbo,* [illegible] *incertam* [illegible]. [illegible] Suarii [illegible] tur obſervatione digna. Primum, [illegible] Catholicorum [illegible] religiorum [illegible] ſtatu legis [illegible]. multi autem Catholici ſufficienter [illegible] probabilitatem, ſaltem extrinſecam [illegible] illi, quam propugnant. Secundum, quod Suarius ingenue fatetur, *ſe non poſſe demonſtrare opinionem illam eſſe falſam*: erat autem vir doctiſſimus, Theologiæ, Scripturæ, traditionum, & hiſtoriæ ſatis gnarus, qui facile poſſet opinionis illius falſitatem, ſi non eſſet probabilis, demonſtrare; unde ipſius confeſſio [illegible] robur, & aliis [illegible] noſtram ſententiam improbare tentent,) deſperationem inducit. Tertium, quod Suarius non deſerit opinionem noſtram tanquam improbabilem, ſed tanquam incertam: plurima autem ſunt probabilia, & ſimul incerta, propter ingruentia, & contraria hinc inde motiva. Et de ejus etiam opinione dici poſſet, quod eſt incerta, & demonſtrari non valet, ut ipſe palam concedit. Aliunde verò ſententia noſtra habet hiſtorialem certitudinem, quantum in ejus materia deſiderari valet, ut contra prædictum Authorem oſtendimus, *n.* 52. & ex tota hac diſputatione ſatis liquet. Denique Suarius *tom.* 4. *de Relig. tract.* 9. *lib.* 2. *c.* 10. quo loco ſe acturum de origine religionum mendicantium ubi ſupra promiſerat, inquit: *Eſt autem valde recepta, & ſatis antiqua traditio, Religionem, hanc (nempe Carmelitarum) à temporibus Prophetarum, & ſignatim ab Eliæ inſtitutione ſuam ducere originem, & quaſi hæreditariam ſucceſſionem in monte Carmelo, a quo nomen etiam accepit. Quam traditionem ut veram ſuſcipimus, præcipue quia ſeptem Summi Pontifices Sixtus IV. Ioannes XXII. Iulius III. Pius V. Gregorius XIII. Sixtus V. & Clemens VIII. in bullis huic Ordini conceſſis de profeſſoribus hujus ſacri Inſtituti ita loquuntur. Tanquam religionis ſpeculum, & exemplar charitate fulgentes, ſanctorumque Prophetarum Eliæ, & Eliſæi, & aliorum Patrum, qui montem ſanctum Carmeli juxta Eliæ fontem inhabitarunt, ſucceſſionem hæreditariam tenentes, &c.* [illegible] *de Sixtus V. hunc religioſis conceſſit, ut Eliam, & Eliſæum tanquam* [illegible] *inſtitutionis patronos* [illegible], *dies feſtos* [illegible] *celebrando,* [illegible] *officia in eorum memoriam* [illegible]. [illegible] ibi ceperat [illegible]. Sed [illegible] doctiſſimi [illegible] *H* [illegible] *Carmelitarum* [illegible] *Suarius* [illegible]

[illegible]

Perez.

[illegible] *ſub* 8 [illegible] Eliſæum [illegible] ſententiam [illegible] ſic acceptam [illegible] late probat. [illegible] *repetitus Monachatus* [illegible]. *Nec* [illegible] *verba illa Pſ.* 132. *Ecce quam bonum, & quam jucundum habitare fratres in unum. Hæc enim in* [illegible] *exercerant, ut* [illegible] *Auguſtinus monuit.* Et [illegible] ſic habet: [illegible] *originem* [illegible] *ab Elia, & Eliſæo,* [illegible] *temere.*

§. II.

Expenditur grave alind fundamentum ejuſdem aſſertionis.

III Motivum ex decretis S. Inquiſitionis.

Nemo qui ſciat ſummam authoritatem ſupremi Conſilii S. Inquiſit. Hiſpaniæ, quam ſapientibus cenſoribus utatur, quam [illegible] judices adhibeat, & qua vigilantia [illegible] in doctrinis [illegible] ad fidem pertinentibus; nemo, inquam, qui hæc ſciat, & [illegible] deret, abnuet concedere ſententiam [illegible] eſſe evidenter probabilem, quam [illegible] Tribunal ſemel, atque iterum probavit. Quod aliquorum zelo noſtræ contigit. Fuerunt enim viri multæ ſcientiæ, & non inferioris [illegible] (honoris, & charitatis gratiâ illorum nomina non [illegible] mus,) qui noſtram hanc ſententiam tanquam inimicam legi Evangelicæ, [illegible] que Chriſti Domini, & Apoſtolorum [illegible], & negantem B. Mariæ ſupremum in vovendo virginitatem [illegible] (quæ omnia [illegible] a veritate exulant, oſtendimus *n.* 38. & 74. [illegible]) ad ſacrum illud Tribunal deferrent, & graviter accuſarent. Neque [illegible] magnitudo, & propoſitionum abſolutiſſima diſcuſſio non dies, non menſes tantum, ſed plures annos [illegible]. Sed tandem anno 1639. die 9. Decembris decretum eſt, quod ſequentes propoſitiones [illegible] in [illegible], & de novo poſſint imprimi.

In lege ſcripta fuit votum caſtitatis, & virginitatis perpetuæ.

Mulieres fecerunt votum virginitatis in lege ſcripta.

In lege ſcripta fuit votum obedientiæ perpetuæ.

In lege ſcripta fuit votum paupertatis voluntariæ.

In lege ſcripta fuit verus monachatus & [illegible].

Cautum tamen eſt, [illegible] in hac materia [illegible] tur, monachatum legis ſcriptæ non fuiſſe [illegible] nitate, & perfectione, ac poteſtate [illegible], quas habet in lege gratiæ; [illegible] in tota ſua perfectione author, & inſtitutor fuit Redemptor noſter Jeſus Chriſtus, & [illegible] ſcripta fuit [illegible] exemplares, & [illegible]. Quæ omnia, & alia [illegible] decreti [illegible] reperiet Lector in Apologia hiſtorica propheticæ, & in N. Philippo, *Theologia Carmelit.* [illegible] *art.* 1. Lezana *in Appar.* [illegible] 4. [illegible] 28. Antonius a Spiritu Sancto [illegible] 36. & aliis moderni [illegible] Ordinis. [illegible]

Apologia hiſt. proph. Philippus. Lezana. Antonius à Spiritu ſancto.

[illegible]

Licèt autem omnia ſancti, & integerrimi Tribunalis decreta omnem venerationem mereantur, iſtud videtur habuiſſe quaſdam circumſtantias, quæ non levem authoritatem ſuper alia conciliant. Primum, quod materia ſummâ contentione agitata eſt, productis hinc inde doctiſſimis allegationibus. Deinde, quod per plures annos diſcuſſa fuit. Tandem, quod ad reſolutionem illius facta eſt ſpecialis congregatio (*Iunta* vocamus,) plurium virorum, quibus ſapientiores, ac graviores non habebat Hiſpania, ſed nec alia fortè Eccleſiæ provincia. Aſſiſtebant enim Doctor D. Joſephus Argaiz, poſtea Epiſcopus Abulenſis, & Archiepiſcopus Granatenſis. R. P. M. F. Joannes à S. Thoma, Cathedrarius Primarius Complutenſis, Confeſſor Regis Philipi IV. Magni, & eruditiſſimis, profundiſque ſcriptis celeberrimus. D. Antonius Calderon, inſignis Eccleſiæ Toletanæ Canonicus, Magiſter Sereniſſimi Principis Hiſpaniarum, & electus Archiepiſcopus Granatenſis. R.P.F. Petrus de Urbina, Generalis Seraphicæ Religionis, & Archiepiſcopus Valentinus, & Hiſpalenſis. R. P. M. F. Petrus de Tapia, Primarius Complutenſis, Epiſcopus Segovienſis, Siguntinus, Cordubenſis, & tandem Archiepiſcopus Hiſpalenſis, ſcriptis, & ſanctitate conſpicuus. R. P. M. Salmeron, Generalis Ordinis B. Mariæ de Mercede, electus Epiſcopus Truxillenſis. R. P. M. F. Luiſius de Cabrera, ſacri Ordinis D. Auguſtini, & Concionator Regius. Doctor D. Franciſcus de Rioxa, Inquiſitor Hiſpalenſis. Doctor Rubiños Eccleſiæ Caurienſis Canonicus Magiſtralis. R. P. M. F. Joannes Garcia, Lector Theologiæ in Conventu B. Virginis de Atocha. R. P. M. F. Gabriel Gonzalez ejuſdem Conventus Prior, & per plures annos Lector. Præſidebat autem huic ſpeciali Congregationi D. D. Ferdinandus de Caſtro, & Andrada, tunc ſupremi Conſilii Inquiſitor, poſtea Epiſcopus Gienenſis, & electus Archiepiſcopus Hiſpalenſis.

112. **Ponderatio præmiſſi motivi.** Expendat, obſecramus, prudens Lector tantorum virorum nomina, ſapientiam, prudentiam, authoritatem, & dignitatem; & facilè videbit, quod vel extra judicium conſtituti inſignem probabilitatem deferrent opinioni à ſe ſubſcriptæ. Quantò magis ubi materia non ſolùm fidei, ut adverſarii clamabant, ſed juſtitiæ etiam, propter apprehenſum aliquod partium dedecus, urgebatur? Quantò magis in Tribunali ſacerrimo, quod favorum blandimentis non trahitur, ut falſis opinionibus, & fidei non ſatis cohærentibus parcat. Ergo ex eo, quod ſancta Inquiſitio prædicta aſſerta probaverit, efficaciter infertur illa fuiſſe, & eſſe evidenter probabilia, alienaque ab omni cenſura Theologica. Viderunt id viri docti, & licèt aliam habuerint ſententiam, noſtræ probabilitatem poſt illud decretum liquidò confeſſi ſunt. Unde Illuſtriſſimus Araujo 1. 2. q. 99. *diſp.* 4. *ſect.* 3. ſic noſtram ſententiam proponit: *Prima affirmans monachatum incœpiſſe ante Evangelium apud Patres veteris Teſtamenti, defenditur à Clictoveo hom. penult. tom. 2. Vvaldenſi de Sacramental. c. 89. concl. 9. Ægidio Carmelit. lib. de Elia, c. 6. ſect. 8. Trithemio lib. 1. de laudibus Carmelit. Franciſco Orantio* (fuit hic vir doctiſſimus Ordinis Seraphici, Confeſſarius Sereniſſimi Joannis Auſtriaci primi, & Epiſcopus Ovetenſis,) *lib. 5. locorum Catholic. c. 12. & Mendoza in quodlib. q. 2. expoſitiva. Quos refert, & ſequitur noviſſimè Author hiſtoriæ propheticæ Carmeli Diſ-* *Araujo.*

calceati, ut defendat Eliam, & Eliſæum veri monachatus fuiſſe profeſſores. Quam ſententiam abſque nota, vel cenſura, cum probabilitate, quam et ſua adſtruunt fundamenta, ſanctiſſimum ſupremæ Inquiſitionis tribunal noviſſimo decreto, 9. Decembris anni 1639. expedito defendi, ut antea, & excudi permiſit. Quam probabilitatem & nos libenter ſuſcipimus. Et R. P. Hieronymus Garcia, Diffinitor *Hier. Garc.* Generalis illuſtriſſimi Ordinis Hieronymiani, & eruditis ſcriptis ſatis notus, *in Politica Regulari, tract. 10. difficult. 4. dub. 1. n. 4. cum ſequent.* refert noſtram opinionem, ejuſque fundamenta, & *n.* 8. inquit: *Hæc opinio cenſenda ad minus eſt ut probabilis, & talem eſſe qualificavit ſanctum Inquiſitionis tribunal anno 1639. teſte P. F. Franciſco à S. Maria. Unde qui nunc diceret eam improbabilem eſſe, puniretur per ſanctum Officium tanquam contumax, & rebellis ejus decretis, ac mandatis. Et profectò licèt id ſancta Inquiſitio non decerneret, Apologia P. F. Franciſci à S. Maria, ubi tot occurrunt rationes, & authoritates, eam probabilem faceret; quinimo non utcumque probabilem, ſed etiam probabiliſſimam, & ut talem illam refero. Unde proteſtor quod ſi aliquando in hujus operis decurſu non me ſufficienter declaraverim, & viſum alicui fuerit me contra illam ſentire, minimè id intendo; nam ſi loquor de opinione contraria, ſemper eum intelligo non de religione quoad ſubſtantiam, ſed quoad completam, & perfectiſſimam perfectionem, ſicut hic ſtatus modò exiſtit in lege gratiæ.*

Qui diſcurſus fulciri urgenter poteſt; nam 113. **Aliud decretum.** ecce poſt alcyonidas dies, quas relatum S. Inquiſitionis decretum nobis attulerat compeſcendo tempeſtatem, iterum Adverſarii vocarunt ad arma, & novas allegationes, aut delationes præſentarunt, quibus relatas propoſitiones, aliaſque accuſarunt. Unde opus fuit illas rurſus in judicio contradictorio per novos Cenſores, & coram *novis Iudicibus* examinare: quod negotium pro rei gravitate plures conſumpſit annos. Sed tandem prædictæ propoſitiones, quæ aſſerunt tria vota ſubſtantialia, & verum monachatum (dempta ſolennitate, & aliis privilegiis legis gratiæ,) fuiſſe in veteri Teſtamento, iterum approbatæ ſunt, & antecedens decretum de novo confirmatum eſt Matriti die 6. Martii (in pervigilio ſcilicet Angelici Præceptoris noſtri D. Thomæ,) anno 1674. in ſupremo S. Inquiſitionis Senatu, cui præſidebat, & præſidet Excellentiſſimus Princeps, & eruditiſſimus vir D. D. Didacus de Valladares, & Sarmiento, Epiſcopus Ovetenſis, ac Placentinus, & in regio, ac ſupremo Conſilio Caſtellæ Præſes. Unde magis elucet maxima prædictarum aſſertionum probabilitas; vix quippe inter probabiles alia reperietur, cui tantæ authoritatis extrinſecæ pondus aſſiſtat, quæve graviora habeat pro ſe teſtimonia. Præ- *Nota.* ſertim ſi conſideremus authoritatem, doctrinam, potentiam, & zelum eas accuſantium, qui facilè ipſas ſubruerent, ſi potentior, innocentiorque non fuiſſet illarum veritas. Hoc ſecundum decretum notiſſimum eſt in Hiſpania, ejuſque meminerunt N. Sylveira *tom. opuſcul. opuſc. 3. reſ. 3. q. 10. in fine*, & Joſephus Andreas ſacræ Societatis, *in approbatione vitæ V. P. F. Michaëlis à Fonte*, ubi ait: *Gratulor antiquæ, & ſemper obſervanti Religioni B. Virginis de monte Carmelo, quòd cognita jam ſit, & ad lydium lapidem affricta veritas votorum, & veri monachatus Eliæ, & glorioſorum ipſius filiorum in veter. Teſtamento, per novum Decretum S. Tribunalis Inquiſitionis in præſenti anno 1673.* *Sylveira. Ioſephus Andreas.*

§. III.

§. III.

Roboratur ampliùs eadem concluſio.

113 **Aliud motivum.**

LIcèt ſupremum S. Inquiſitionis judicium, & ſententiæ plurimorum extra noſtrum Ordinem Authorum evidentem probabilitatem à nobis intentam ſatis evincant, placet tamen id ipſum oſtendere alio medio magis familiari in hunc modum; etenim quod plurimi ſapientes, & timoratæ conſcientiæ affirmant, eſt evidenter probabile, ſaltem ab extrinſeco, ut tradit communis Theologorum ſententia, & oſtendimus *num.* 103. Atqui plurimi viri ſapientes, & timoratæ conſcientiæ affirmant verum monachatum cum tribus votis ſubſtantialibus fuiſſe in veteri Teſtamento: Ergo talis ſententia eſt evidenter probabilis, ſaltem ab extrinſeco. Probatur minor; nam prædicta aſſertio eſt antiqua, recepta, & communis traditio Ordinis Carmelitarum: Nemo autem negavit in hac ampliſſima Religione fuiſſe, & eſſe plurimos viros ſapientes, & timoratæ conſcientiæ.

Præcluditur effugium.

Nec vim hujus motivi diluet, qui dixerit, Carmelitas non eſſe teſtes in hac cauſa audiendos; quia dicunt in ſui favorem, ut ſupremam inter ſacros Ordines ſibi vindicent antiquitatem. Nam contra hoc eſt *primò*, quod valde diverſa ſunt, fuiſſe verum monachatum in veteri Teſtamento, & Religionem Carmelitanam in veteri Teſtamento incepiſſe: poteſtque, quantum eſt ex vi formæ, prima aſſertio à poſteriori præſcindi; & hoc pacto in tota hac diſputatione proceſſimus probantes omnia aſſerta independenter à prædictæ Religionis antiquitate: Ergo Carmelitæ debent in hac cauſa ut teſtes legitimi, & nullo quæſtu conducti audiri. *Secundò*, quia ſive reſolutio hujus difficultatis ad Carmelitarum gloriam referat, ſive non; tamen incredibile eſt, plurimos viros ſapientes, & timoratæ conſcientiæ tradere uniformiter doctrinam aliquam non probabilem, cùm potiùs hoc ſit maxima inſipientia, & non leve omninò peccatum: Ergo quod plurimi illi viri ſapientes, & timoratæ conſcientiæ ſint Carmelitæ, minimè impedit, quod aſſertio ab illis uniformiter tradita, ſit evidenter probabilis. *Tertiò*, & urgentiùs, quia falſum omninò eſt, quod licèt ad gloriam Religionis Carmelitanæ veritas noſtræ aſſertionis ſpectet, non debent admitti, audiri, & authoritatem ſuis dictis afferre particulares ipſius Doctores. Nam conſtans, certaque ſententia eſt, teſtes de communitate, aut collegio admitti, fidemque facere, quando non agitur de eorum particulari commodo; ut tradunt communiter Doctores *in cap. Inſuper, cap. Cùm nuntius, de teſtibus.* Idque à fortiori verificatur in religioſis circa cauſas ſuarum Religionum, & communitatum; tum quia ratione ſanctitatis, ac perfectionis ſtatus præſumuntur ſemper dicere veritatem: tum quia nulli alii ita compertas habent res ſuarum Religionum, præſertim quæ ad factum pertinent.

Nota. Quod etiam communiter tradunt Doctores *locis citatis*, & *in cap. Tertio loco*, de probationibus, & *cap. Veniens, el 2. de teſtibus* Unde in negotio graviſſimo Canonizationis Sanctorum ſuæ Religionis admittuntur tanquam legitimi teſtes, ut conſtat ex praxi, & reſolvunt Auditores ſacræ Rotæ in Canonizatione S. Franciſcæ Romanæ, *p.* 1. *art.* 7. Quinimò non ſolùm religioſis, ſed libris etiam, & hiſtoriis ſacrarum Religionum in prædicta cauſa (quæ eſt omnium graviſſima) fides adhibetur, ut patet in canonizatione D. Bonaventuræ, *p.* 2. *art.* 8. & ex profeſſo probat Joannes Andreas *in fine Mercurialium, ſuper ultim. quæſt.* Nulla igitur eſt ratio, ut Carmelitæ, dum communiter tradunt verum monachatum fuiſſe in veteri Teſtamento, debeant tanquam teſtes ſuſpecti excludi.

114 **Confirmatio.**

Accedit primò, non eſſe majoris authoritatis traditionem alicujus Eccleſiæ, aut Diœceſis, quàm ſit traditio unius integræ, & ampliſſimæ Religionis Carmelitanæ, cùm non plures ibi, quàm hîc concurrant viri ſapientes, aut ſancti, qui omni tempore floruerint, ut videtur per ſe manifeſtum. Traditio autem alicujus Eccleſiæ, aut Diœceſis fidem facit, & fundat probabilitatem pro rebus graviſſimis, cujuſmodi eſt cultus alicujus Sancti, & veneratio aliquarum Reliquiarum, ut conſtat ex communi praxi, & latè tradunt (pluribus etiam relatis,) Ambroſ. Machin *in defenſione Sanctorum Calaritanorum, lib.* 1. *c.* 32. **Amb. Mach.** Eſcolanus *in Chronico S. Hierothei, anno Chriſti* 64. *pag.* 256. **Eſcolanus.** Quintanaducñas *tract.* 7. *ſingul.* 14. **Quintanad.** & Martinez de Prado *in opuſcul. de Stygmatibus S. Catharinæ, quæſt.* 2. §. 2. **Mart. de Pr.** Et profectò niſi hæc regula admittatur, corruent plurima, quæ tam in Eccleſiis particularibus, quàm in ſacris Religionibus piè, & probabiliter creduntur; ſublata quippe traditionis authoritate, nullum ferè relinquetur fundamentum, cui incumbant, & propter quod admittantur. Cùm ergo tota Carmelitarum Religio uniformiter, & conſtanter affirmet fuiſſe in lege antiquâ verum monachatum, conſequens eſt, quod ſuo teſtimonio hujuſmodi aſſertionem faciat probabilem. Et qui id non admiſerit, viam ſternit, ut cunctæ ſuæ Religionis, aut Communitatis traditiones ſpernantur; cùm minimè poſſit de majori authoritate ſibi blandiri, quam habet antiquiſſima, ampliſſimaque Carmelitarū religio. **Communis Carmelitarum traditio.**

Accedit ſecundò, eo majorem fidem teſtibus deberi, quo ipſi plures, ac graviores ſunt; nam eo ipſo faciunt majorem, firmioremque probationem, ut ex ſe liquet. Teſtes autem, quos in hac cauſa Religio Carmelitana offert, plures ſunt, & graviſſimi, ut aliquos ex innumeris recenſendo conſtabit.

115 **Ioan. Hieroſ.**

Primus occurrit Joannes Eccleſiæ Hieroſolymitanæ Patriarcha 44. qui floruit tempore D. Hieronymi, & librum ſcripſit *de inſtitutione monachorum in lege veteri exortorum, & in nova perſeverantium.* Et *c.* 2. inquit: *Propheta Dei Elias monachorum Princeps primus extitit, à quo ſancta eorum primæva inſtitutio ſumpſit exordium.* Et *c.* 9. ait: *Monachus enim verè deinceps ipſe fuit.* Nemo autem eſt verè monachus abſque tribus ſubſtantialibus votis. Et *cap.* 16. dicit: *Quidquid igitur perfectionis eſt in hac veſtra religione eremitica, ab hoc propheta Dei tanquam à primordiali, & principe monachorum Authore exemplariter emanavit.* Ad perfectionem verò Religionis pertinent primo loco vota ſubſtantialia.

Nec refert, quod Baronius, & Bellarminus negent prædictum Joannem fuiſſe illius libri Authorem. Quod enim præjudicii poteſt afferre illorum duorum (etſi graviſſimorum) ſententia, ubi innumerabilium, nec inferioris notæ Doctorum adeſt ſuffragium? Tales ſunt Tornellus, Platus, Morigia, Valentia, Emanuel Rodriguez, Acuña Archiepiſcopus Bracharenſis, Salmus, Caniſius, Trithemius, Marulus, Cornelius à Lapide, Gaſpar

Gaſpar Sanchez, Magallanes, & alii innumeri, quos refert Lezana *in Apparatu, cap.9. per totum*, & Vvaſtelius *in lib. de Monachiſmo Joannis in Carmelo apologetico*, quem vivente Baronio, ut ad ipſum tranſmitteretur, ſcripſit. Prolixum eſſet in re ad præſens inſtitutum non admodum neceſſaria immorari. Subjiciemus tamen judicium viri gravis, Ferdinandi de Salazar, ſacræ Societatis, ſupremæ Inquiſitionis, & electi Archiepiſcopi de las Charcas. Is *in lib. de Immaculata conceptione, ſeculo 4. argum. 12. cap. 42.* relatâ Baronii exiſtimatione, inquit: *Vidi certè, atque evolvi non pauca antiquitatis monumenta, ut in hac controverſia aliquid certi definirem; nihil tamen reperi, quod non ſuaderet, prænuſſum Joannem Carmelitanum fuiſſe, & dictum de Inſtitutione monachorum librum ab ipſo conſcriptum; atque adeo hanc ſententiam libentius amplector, & graviſſimo, antiquiſſimoque Ordini, quæ ſua ſunt, liberè reſtituo.* Quod ex immediatè dicendis magis firmabitur.

Lezana. Vvaſtel. Salazar.

D.Cyrill. Conſtant. B. Cyrillus Conſtantinopolitanus, ſanctitate, & doctrinâ celebris, qui floruit ante annum Domini 1200. eandem tenet ſententiam *in epiſt. ad Euſebium eremitam montis Neros*; nam ibidem refert præmiſſum Joannem ſcripſiſſe prædictum librum ad Capraſium, & alios monachos montis Carmeli (unde elucet quantum antiquitas illius libri tranſvolet recentiorum cogitationes,) & ait: *In quo libro primariam noſtræ religionis inſtitutionem, & Fundatorum ejuſdem dignitatem, atque priſcorum profeſſorum geſta, ſanctas, & glorioſas virtutes, exteriorem habitus ornatum prædictus Joannes propterea brevi, & lucido eloquio ordinatè deſcripſit, ut ſucceſſores dictorum Patrum in illo, tanquam in nitido ſpeculo Inſtitutionem ſuam intuentes, eam obſervare propenſius conarentur, &c.* Prædictus autem Joannis liber à S. Cyrillo recognitus, & laudatus verum monachatum in veteri Teſtamento conſtituit, ut ſuprà vidimus.

Vvaldenſ. Venerabilis Doctor Thomas Vvaldenſis, hæreticorum malleus, diſputans contra Vvicleph, *tom. 1. doctrinal. fid. lib. 3. art. 2. cap. 4.* inquit: *Sufficiat religioſis tales habere patronos (ſcilicet Eliam, Eliſæum, & filios Prophetarum) & ſancti propoſiti fundatores, ut planè ſe monſtret ſanctarum Scripturarum ignarum, quicumque ſic errat, ut dicat non eſſe jure fundatos.* Obſervat autem idem præclarus Author *eodem lib. art. 1. cap. 1.* quod olim in veteri Teſtamento, dum religio erat infans, aliqui obſervabant quædam vota, alii unum, alii univerſa, ex quibus eſſentia ſtatus religioſi conſtituitur, ut conſtat ex ejus verbis relatis *num. 99.*

Ioan.Soret. V. & R. P. Joannes Soret, vir pietate, & ſapientiâ inſignis, & Generalis Ordinis anno 1450. qui Cardinalitiam dignitatem à Calixto III. oblatam recuſavit (de quo Vvernerus Carthuſianus *in Faſciculo temporum, circa annum 1464.* ait: *Vir ſancta vitæ, & ſingulariter Chriſto fructificus Andegavis obiit, ubi quamplurimis nunc miraculis coruſcat,*) in præambulo regulæ inquit: *Filii namque prophetarum ſumus, non carnis origine, ſed operis imitatione: Elias namque cœpit facere, & docere regulam hujus ſacræ Religionis, & quidem perfectè, ſcilicet quoad ſuum eſſe eſſentiale divina revelatione edoctus.*

116. Id ipſum teſtantur alii antiquiores hujus Ordinis Scriptores, ſed ad magis recentes deſcendamus, qui extraneis forſan ſuis ſcriptis plus innoteſcunt. Thomas à Jeſu virtute, & plurimis ſcriptis valde celebris *in comment. ſuper Regul. Carmel.* inquit: *Exiſtimo Scripturæ, rationique valde conſentaneum eſſe viros illos divina luce ductos inſtitutum monaſticum tribus votis firmaſſe.* Et infrà: *Hactenus conſtat Eliam prophetam Inſtitutorem fuiſſe monaſticæ profeſſionis, docuiſſeque trium votorum, ex quibus Religio conſtat, cultum, & obſervantiam.*

Thom. à Ieſu.

Corneio. Doctiſſimus Petrus Cornejo, hujus Academiæ lumen, & eruditis in D. Thom. commentariis notiſſimus, Romæ in Capitulo generali anno 1613. publicavit, & defendit hanc aſſertionem: *Forma monaſticæ diſciplinæ ſub obſervantia trium eſſentialium votorum non eſt novum inventum in Eccleſia, ſed ab Elia primordialiter emanavit, & ad hæc uſque tempora perſeverat imitatione in omni Eccleſia monachatu, hæreditaria ſucceſſione in Carmelitis.*

Michael Muñoz. M. Michael Muñoz Romæ edidit doctiſſimum propugnaculum Eliæ (permittente non ſolùm, ſed approbante etiam R.P. ſacri Palatii Magiſtro Nicolao Ricardo) & *lib. 2. tit. 1. c. 2. art. 2. per totum*, monachatum verum cum votis ſubſtantialibus ſtatuit, præſertim verò *num. 14.* ubi ait: *Illi igitur religioſi primævi eunuchi, antiqui ſunt, & veteres ſpadones, Rechabitæ, & Nazaræi, Eſſeni, ac Aſſidæi, qui conſiliorum ex voto obſervationem colebant, ex quo Elias, & Eliſæus caſti, obedientes, & pauperes ex inſtituto voti diſciplinam monaſticam à Deo traditam induxerunt. Propter quod monachorum ſub Evangelio vigentium in paupertate, caſtitate, & obedientia authores, principes, & patroni à Patribus commendantur.*

Lezana. M. Joannes Baptiſta de Lezana, ſapientiæ Romanæ publicus Lector, & S. Congregationis Indicis Conſultor, vir piiſſimus, & doctiſſimus, plurimque librorum Author, & quo majorem præſens ſeculum non habuit, edidit Romæ primum Annalium tomum, & *in Apparatu, cap. 4. per totum*, probat fuiſſe in veteri lege verum monachatum cum tribus ſubſtantialibus votis, præcipuè autem *num. 11.* ubi ait: *Quod autem Elias, Eliſæus, & alii prophetarum filii, ſeu diſcipuli nuncupati, obedientiam, caſtitatem, & paupertatem ex aliquali voto obſervaverint, prout ad religioſi ſtatus normam neceſſariò exigitur, attenta tamen veteris legis imperfectione, roborandum reſtat.* Quod ibidem luculenter, & eruditiſſimè exequitur.

M. Didacus Benavides, in Academia Complutenſi Primarius ſacræ Scripturæ Interpres, & eruditis lecturis ſatis notus, *in lect. de fuga in Ægyptum, verſ. 23. pag. 35.* ait: *Hic per incidentiam occurrit diſſerere, an in lege veteri conſtiterit ſtatus verè religioſus per emiſſionem votorum? Reſpondeo non eſſe inſtituti præſentis, ſed hiſtorialis. Quod ſi agerem, latiori calamo ſcriberem, quod modo compendio, extitiſſe ſub Elia, & Eliſæo parentibus, & filiis Prophetarum.* Et poſt pauca addit: *Et certè iſtam ſententiam probavit in judicio contradictorio ſupremus Senatus Sanctæ Inquiſitionis, ut iam ſolùm ambigere poſſit vel ignarus hiſtoriarum, vel invidus tantæ excellentiæ.* Et *in lectura de Samſone, verſ. 5. in Indice 2. huic loco correſpondenti*, ait: *Religio Carmelitarum conſtituit in ſtatu verè religioſo in veteri lege, non ſolùm exercitio obedientiæ, caſtitatis, & paupertatis, ſed ex voto, ut requiritur ad* 117. Didacus Benavides.

ſtatum

veram religionem, & monachatum, ut in nova, detractis ſolennitatibus, perfectionibus, poteſtate clavium, & aliis circunſtantiis, quæ adjectæ ſunt in lege gratiæ ſub Chriſto omnis perfectionis exemplari. Hæc eſt ſententia firmiſſima in Carmelo antiquæ obſervantiæ, & novæ obſervantiæ PP. Excalceatorum. Quod ibi productis Authoribus probat. Deinde ſubdit: *Sed quod vim affert maximam, id eſt, quod zelus Elianus RR. PP. Excalceatorum poſt prolixas excuſſiones hiſtoriæ propheticæ, examinatis, & apprimè expenſis defenſoriis, à Tribunali ſanctæ, & generalis Inquiſitionis editum eſt decretum anno 1639. die 9. menſis Decembris, quod inter alia probat, quod in lege ſcripta extitit votum caſtitatis perpetuæ, obedientiæ, & paupertatis, demptis ſupradictis perfectionibus, & ſolennitatibus legis gratiæ.*

Philipp. à SS. Trinit. R.P. Philippus à SS. Trinitate Generalis Diſcalceatorum Congregationis Italicæ plura edidit volumina, tam in Philoſophiam, quàm in omnes partes D. Thom. aliaque ad hiſtoriam pertinentia. In Theologia Carmelitana (quam Romæ edidit,) *quæſt. 2. art. 4.* inquit: *Dicendum quod in antiqua lege Religio Carmelitana vixit cum obſervantia trium votorum eſſentialium à tempore Eliæ, & deinceps, quamvis non fuerint cum tanta ſolennitate ac nunc ſunt.* Et 2.2. *in tract. de virtute Religionis, diſp. 6. dub. 1.* ait: *Dicendum, quod in antiqua lege fuit aliqua religio cum votis eſſentialibus, licèt non fuerit tam perfecta, ac nunc eſt in lege gratiæ. Ita communiter docent Doctores noſtri Ordinis, &c.* Idem ſtatuit *in hiſtoria Carmelit. lib. 1. cap. 2.*

118. *Anton. à Spir. ſanct.* Antonius à Spiritu ſancto, vir doctiſſimus, ut plura Theologiæ Moralis volumina probant, *in tract. de primatu Eliæ* (quem de licentia, & approbatione ſupremæ Inquiſitionis Luſitanæ edidit,) §. 3. *num. 22.* ait: *Reſpondeo negando Eliam non fuiſſe verè, & propriè Authorem ſtatus monaſtici cum tribus votis eſſentialibus, non cùm ea ſolennitate, quam hodiè habent in Eccleſia, ſed cum tribus votis ſimplicibus.* Et idem ſtatuit §. 8. *num. 133.* & ferè per totum illum Tractatum.

Sylveira. M. Joannes de Sylveira, celeberrimus ſacræ Scripturæ Interpres, & Concionatorum hujus ſeculi facilè princeps, ut egregia volumina probant, eandem ſententiam latè probat *tom. Opuſcul. opuſc. 3. ferè per totum*, præſertim verò *reſolut. 3. quæſt. 4.* ubi ſtatuit: *In Eſſenis fuerunt vota obedientiæ, caſtitatis, & paupertatis, qualia potuerunt eſſe pro illa lege imperfecta, & antiqua.* Et *quæſt. 8.* ait: *Ex factis colliguntur vota obedientiæ, paupertatis, & caſtitatis in Elia, ac Eliſeo, & filiis prophetarum.* Quod ibi, & in ſequentibus late probat, & denique totum tractatum his verbis abſolvit: *Hunc tractatum oſtendi viris doctiſſimis extraneis à noſtra Religione, & in regia Conimbricenſi Academia publicè ſacræ Theologiæ profeſſoribus, qui maximè illum approbaverunt etiam me abſente, & tanquam uno ore mihi dixerunt, quod his unum deerat, ut integro, ac ſincero animo legerentur.* Eandem ſententiam ſtatuit præclarus hic Author *tomo 1. in Evang. lib. 2. cap. 2. quæſt. 10.*

Daniel à Virgine. Daniel à Virgine, vir doctus, *in Vinea Carmeli, in appendice ad hiſtoriam, num. 1229.* inquit: *Ex cunctis, quæ hactenus audivimus, extra controverſiam eſſe debere videtur, S. Prophetam Eliam monachum fuiſſe in obſervantia votivæ caſtitatis; atque etiam aliorum conſiliorum monaſticæ perfectionis.* Et *num. 1235.* addit: *Ex jam dictis ſit præſentis dubii* (an videlicet in veteri teſtamento fuerint vota explicita, vel implicita) *hæc reſolutio. Utrumlibet ſuſtineri poteſt quoad vota S. Prophetæ Eliæ, & poſteri rum ejus monachorum veteris legis, nempe fuiſſe expreſſa, & ore tenus facta, uti nunc fiunt in plerisque Ordinibus, atque is videtur ſenſus plerorumque, qui de votis monaſticis ſub lege veteri ſcribunt. Quod autem ſic facta non fuerint, nemo evincet. Si quis objectet id in ſacris litteris non exprimi, quæro ubi magis disertè adſtruantur ore tenus, & explicitè facta SS. Apoſtolorum, S. Pauli eremitæ, S. Antonii, & aliorum monachorum vetuſtiorum in primordiis Eccleſiæ? Quod ſi quis veroſimilius exiſtimet, ea fuiſſe duntaxat mentalia, aut in actu aliquo alio æquivalente, equidem ſic ſufficiunt, ut monachum conſtituant.*

Omittimus, ut prolixitatem vitemus, quam fortè jam incurrimus, formalia aliorum verba referre. Sic tamen docent Petrus Thomas *in Monolog. in vita S. Eliæ, fol. 111.* Thomas de Aquino *lib. 1. de Patriarchatu Eliæ, 3. part. lect. 1.* Franciſcus Angelus *in Catalogo, cap. 1.* Pinto *in Hierarch. Carmelit. tract. 2. cap. 10.* Embun. *in Stimulo, 1. part. cap. 1. §. 4.* Petrus Lucius *in Compend. hiſtor. cap. 3.* Roman *tract. 1. de antiquit. Ordinis, cap. 2. & in Elucidario 6. in Alphabeto, verbo Elias.* Palionidorus *lib. 1. de orig. & antiquit. cap. 1.* Franciſcus à S. Maria *in Hiſtoria prophetica, & ejus apologia*, Didacus Coria *in Chronico Carmel. lib. 1. cap. 7.* Vvaſtelius *lib. 1. Vindiciarum, ſectione 5. art. 13.* Franciſcus Bonaſpei *de Concep. Virgin. diſput. 5. per totam*, & alii plures, quos brevitati conſulentes prætermittimus. De qua concordi Carmelitarum ſententia Hieronymus Garcia *num. 112.* relatus teſtatur in hunc modum: *Omnes Patres Carmelitæ, tam Calceati, quam Diſcalceati, defendunt acerrimè, quod ſucceſſores Eliæ, & Eliſei fuerint veri religioſi, & tribus prædictis votis ligati in veteri Teſtamento.* Ex quibus liquet veritas propoſitionis, pro qua evincenda eos adduximus, nempe perpetuam eſſe, & conſtantem traditionem Ordinis Carmelitani, quod in veteri Teſtamento fuerit verus ſtatus religioſus cum tribus votis ſubſtantialibus, nudis tamen à ſolennitate, & privilegiis, quæ ſtatus religioſus omninò perfectus habet in lege gratiæ.

119. Alii remiſſivè. Petr.Thom. Thom. de Aquino. Fr. Angel. Pinto. Roman. Palionid. Franciſc. à S. Maria. Did. Coria. Vvaſtel. Franciſc. Bonaſpei. Hier. Garci.

§. IV.

Refertur ſententia contraria.

Oppoſitum noſtræ aſſertioni tenere, ac præſumere videbantur illi, qui monachatum, & ipſius vota in veteri Teſtamento apud tribunal S. Inquiſitionis accuſarunt, quos nominare nolumus; nihil enim meretur cenſuram theologicam (quam illi adverſus doctrinam noſtram procudi ſtuduerunt,) niſi ad minus ſit improbabile. Sed contraria tanti Tribunalis ſententia illos conatus fregit, & opinioni noſtræ robur addidit, ut §. 2. dictum eſt. Poſſunt etiam contra noſtram aſſertionem referri Ludovicus de Miranda, Hieronym. Roman, Salinas, Bordonus, & quidam alii tam abjectè de Carmelitarum traditione ſentientes, ut quidam eorum auſi fuerint eam vocare *fictionem* à ſolo vulgo admittendam. Sed quàm ipſi excelſerint, probat contrarium judicium magnorum virorum, quos

120. Aliquorum placitum. Miranda. Hier.Rom. Salinas. Bordon.

Digitized by Google

quos §. 1. allegavimus : probat etiam lata, & repetita S. Inquiſitionis ſententia, quæ exceſſum illum compeſcuit. Parcendum tamen eſt illis, quia non videntur legiſſe Authores; ſed neque omninò parcendum, quia dedecet viros graves cenſuram, & tam acerbam, non cognitâ causâ, non auditis teſtibus, non conſultis Doctoribus, ferre, & opinionem probabiliſſimam infamare. Rectè obſervavit Turrianus *in Selectis, disputat. 30. dub. 1. §. ſecus*, quod *ut dicamus opinionem aliquam eſſe ſingularem* (à fortiori ut dicamus eſſe improbabilem, aut meram fictionem,) *neceſſarium eſt habere exactam notitiam Authorum, ſi fortè de illa materia diſputarunt. In quo non raro deficiunt aliqui viri docti, judicantes aliquam opinionem ſingularem eſſe, qui abſtinuiſſent à cenſura, ſi authores ſedulò lectitaſſent. In his ergo omnibus maturo judicio procedendum eſt, ita ut neque levibus fundamentis eligamus ſingulares opiniones, neque judicemus eſſe ſingulares ante exactam lectionem Doctorum, quorum ſcripta ſedulò ſi evolvamus, ſæpe inveniemus opinionem nec eſſe novam, nec ſingularem.* Quam regulam ſi relati Authores obſervaſſent, immaturum illud judicium continuiſſent, quod ſola lectione emendare potuerunt.

Nota. Turrian.

Convelluntur fundamenta.

Fundamenta verò, quibus ſuam cogitationem fulciunt, ſunt illa tantùm, quæ dubiis præcedentibus propoſuimus, & diruimus, in eoque potiſſimùm nituntur, quod perfectio ſtatus religioſi ſit propria temporis legis gratiæ, ſuperetque infantilem conditionem veteris legis. Sed quàm parum probent, jam oſtendimus, & præſertim *dub. 6. per totum.* Reliqua argumenta ſolvimus *à num. 95.* Nec alia motiva addunt, quibus nunc opus ſit ſatisfacere. Communiùs verò utuntur argumento purè negativo, quod Scriptura non doceat noſtram aſſertionem. Id autem arguendi genus quàm ſit invalidum, jam diximus *num. 95.* Præſertim cùm offeramus teſtes antiquos, & majores omni exceptione, qui noſtræ ſuffragantur ſententiæ, ut conſtat ex dictis *à num. 104.* Quod ad ejus maximam probabilitatem (quam, & non certitudinem fidei intendimus,) ſatis ſuperque eſſe oſtendimus ex communi ſententia relata *num. 103.* & liquet ex præſenti dubio, per totum.

121 Conſectarium.

Probabilior noſtra opinio eſt, quã oppoſita.

Ex quibus omnibus colligimus, ſententiam noſtram non ſolùm eſſe certò, & evidenter probabilem, ſed eſſe etiam probabiliorem oppoſitâ. Tum quia fundamenta adverſa ſunt majori ex parte negativa; noſtra verò poſitiva, ac proinde præſtantiora. Tum etiam, quia cùm in re hiſtoriali verſemur, illis teſtibus major fides eſt adhibenda, qui antiquiores ſunt, & rem quam affirmant, videre, aut attingere potuerunt, ut docet textus *in cap. Cum cauſam, de probationibus*, & obſervant Gloſſa ibidem, *verbo Per libros antiquos*, Beral *deciſ. 190. part. 2.* Rodericus Suarez *allegat. 8.* Cardinal. Lancelottus *in Rota 18. Novemb. anno 1596. deciſ. 290. num. 7.* & alii plures. Nos autem proferimus teſtes antiquiſſimos, Philonem, Joſephum Hebræum, Joſephum Antiochenum, Solinum, D. Hieronymum, Joannem Hieroſolymitanum, D. Iſidorum, Rupertum, Caſſianum, & alios plures, qui tria ſubſtantialia vota, & verum monachatum in lege veteri affirmant; Adverſarii verò nullum teſtem præſentant ejuſdem antiquitatis, qui id poſitivè, & contrariè neget; & ipſi recentes ſunt, qui res priſtini illius temporis minimè viderunt, atque ideo de illis per ſeipſos teſtificari non valent. Tum prætereà, quia in rebus antiquiſſimis, qualem nunc verſamus, non ſolùm ſufficit unicus teſtis fide dignus, ſed etiam indicia, & conjecturæ plenam probationem efficiunt, ut cum pluribus Authoribus reſolvit Maſcardus *de probation. concl. 485. num. 11. & 12.* ibi : *Quod maximè verum eſt, ſi eſſemus in antiquis; quia in eo caſu indicia, & conjecturæ pro plena probatione habentur.* Idemque tradunt Decius *conſil. 24.* Alexander *conſil. 12. volum. 6.* Bertrandus *conſil. 20. volum. 1.* Menochius *de arbitrar. judic.* Paleotus *tract. de ſpuriis*, & alii ſatis communiter. Nos autem in propriæ cauſæ patrocinium proferimus graviſſima indicia, & probatiſſimas conjecturas, quæ aliàs fundantur etiam in textu ſacræ Scripturæ, adhibitâ gravium Patrum, & Authorum interpretatione, ut conſtat ex omnibus præcedentibus, in quibus ſingula aſſerta his fulcris communivimus, aliaque propugnacula dubio ſequenti ſtruemus. In quo valde aliter ſe gerunt Adverſarii, qui nulla, aut ferè nulla poſitivè procudunt, ſed negando negant. Tum ultrà, quia illa ſententia probabilior in hac cauſa cenſenda eſt, quæ magis extendit influxum Chriſti Domini, B. Virginis, & Apoſtolorum in genere cauſæ exemplaris : Adverſarii autem reſtringunt hujuſmodi influxum ad ſolos monachos legis gratiæ; nos verò illum etiam protendimus ad religioſos veteris legis, ut explicuimus *n. 38. & 76.* Tum deinde, quia id in hac parte putandum eſt probabilius, quod magis confert ad dignitatem ſtatus religioſi, ad quam dignitatem pertinet antiquitas, ut in aliis vitæ humanæ conditionibus apparet : nos autem antiquiorem aſſerimus ſtatum religioſum, quàm Adverſarii, & magis contradicimus hæreticis, qui negant prædicti ſtatus antiquitatem. Tum denique, quia illa ſententia veroſimiliùs explicat modum originis, & profectus ſtatus religioſi, quæ procedit cum majori correſpondentia ad originem, & profectum Eccleſiæ : certum autem eſt, quod Eccleſia fuit ſubſtantialiter in veteri Teſtamento, & deinde maximam accepit perfectionem ex præſentia Chriſti Domini in ſtatu legis gratiæ, ut explicuimus *dub. 1. à num. 3.* Ergo veroſimilior, & probabilior eſt ſententia, quæ aſſerit ſtatum religioſum fuiſſe quidem ſubſtantialiter in veteri Teſtamento, rudem tamen, & impolitum, & ſub infantia; accepiſſe autem à Chriſto maximam, & conſummatam perfectionem per ſolennitatem, & alia privilegia : & hæc eſt noſtra ſententia, ut fuſiùs explicuimus *dub. 6. per totum*, & præcipuè *num. 74.* Tenenda igitur eſt prædicta aſſertio non ſolùm ut evidenter probabilis, ſed tanquam probabilior. Præſertim cùm in veteri Teſtamento fuerint alia non minùs perfecta, quàm ſit ſtatus religioſus ſecundùm ſolam ſubſtantiam acceptus, ut oſtendimus *num. 70.* Et aliunde ex prædicta aſſertione nihil colligatur, quod vel bonis moribus, vel aliis catholicè obſervandis repugnet, ut ex ſe, & ex decretis S. Inquiſitionis ſuprà allegatis ſatis apparet.

Glossa. Beral. Rod. Suar. Lancelot. — Maſcard. — Decius. Alexand. Bertrand. Menoch. Paleot.

DUBIUM IX.

Vtrum ſtatus religioſus in veteri Teſtamento inchoatus perſeveraverit uſque ad legem gratiæ, & modò continuetur in Eccleſia.

SUppoſito quod in veteri Teſtamento fuerit ſtatus ſubſtantialiter religioſus, procedimus ad difficultatem, quam titulus præſentis dubii proponit. Pro cujus reſolutione obſervandum eſt, monachatum poſſe dupliciter conſiderari: uno modo ſecundùm eſſentiam, altero modo quantum ad diverſas perfectiones, quas habet juxta differentes Eccleſiæ ſtatus, in quibus eſt: nam tempore veteris Teſtamenti conjungebatur obſervantiis, & cæremoniis legis Moſaïcæ; tempore autem præſenti gaudet ſolennitate, & aliis privilegiis, quæ ex præſentia Chriſti participat. Supponimus autem, quod ſtatus religioſus, ſeu monachatus, nec tempore legis veteris habebat ſolennitatem, & privilegia imperfectionem illius legis excedentia; nec modò habet adjunctas obſervantias, & ceremonias legis Moſaïcæ, quæ nunc mortiferæ ſunt. Unde præſens difficultas reſpicit religioſum ſtatum ſecundùm eſſentiam acceptum, & à diverſitate illorum accidentium præciſum; ad eum modum, quo homo poteſt conſiderari ſecundùm eſſentiam, ut abſtrahit ab accidentibus, & ſtatu infantiæ, & ab accidentibus, & ſtatu ætatis perfectæ. Unde ſenſus quæſtionis eſt, utrum eſſentia ſtatus religioſi ſemel introducta in veteri lege permanſerit uſque ad tempus legis gratiæ, & perſeveret in hoc tempore, licèt pro eorum diverſitate habuerit plura, & valde diverſa accidentia: ſicut eadem eſt ſemper Eccleſia quoad eſſentiam, licèt in diverſis ſtatibus, & cum differentibus accidentibus conſtituta, ut explicuimus *dub. 1. à n. 3.* Et quidem loquendo de poſſibili, facilè apparet pars affirmativa, tum Eccleſiæ exemplo immediatè præmiſſo, tum ex defectu repugnantiæ, tum ex dictis *dub. 6. per totum*, quæ hanc etiam partem evincunt. Sed oportet ut ulteriùs inveſtigemus, an de facto ita contigerit. Non autem ita expedit, quod hîc etiam inculcemus vota, & alia, de quibus hactenus egimus; ſed quod præciſè reſolvamus, an prædictus ſtatus (qualiſqualis fuit in veteri lege,) permanſerit uſque ad legem gratiæ, & modò perſeveret. Nemo enim, qui non neget talis ſtatus perſeverantiam, & continuationem, negabit perſeveraſſe, continuarique cum ſua illa propria eſſentia, quam in veteri lege habuit. Et hoc ſenſu tractanda eſt difficultas.

Duplex ſtatus religioſi conſideratio.

Suppoſitio.

Punctus difficultatis.

§. I.

Defenditur affirmativa ſententia.

122. Concluſio.

DIcendum eſt, ſtatum religioſum in veteri lege inchoatum perſeveraſſe uſque ad legem gratiæ, & nunc permanere, ſeu continuari in Eccleſia. Hanc aſſertionem defendunt omnes Authores *dub. præced.* relati, & alii plures, quos dabimus in præſenti. Quæ ſuppoſitâ doctrinâ hactenus traditâ, poſſet demonſtrari in aliquo particulari individuo; nam Elias in veteri Teſtamento habuit ſtatum religioſum, ut conſtat ex dictis *à n. 86.* Sed Elias perſeveravit cum prædicto ſtatu uſque ad tempus legis gratiæ, & modò etiam permanet in Eccleſia: Ergo ſtatus religioſus in veteri lege inchoatus uſque ad legem gratiæ permanſit, & modò etiam in Eccleſia perſeverat. Minor, in qua poterat eſſe difficultas, eſt certa, quia Elias adhuc non eſt mortuus, ſed vivit in carne mortali, in qua vidit Chriſtum Dominum in ſua Transfiguratione, & veniet in fine mundi, ut contra Antichriſtum pugnet, & veram fidem hominibus aut reſtituat, aut conſervet, ut eſt communis traditio innitens verbis Chriſti Domini, Matth. 17. *Elias quidem venturus eſt, & reſtituet omnia.* Et Malach. 4. *Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam, antequam veniat dies Domini magnus, & horribilis. Et convertet cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum.* Aliunde autem illa, per quæ Elias factus fuerat in lege veteri religioſus, in eodem moraliter perſeverant, quia ex una parte vota illa non pertinebant ad cæremonialia legis Moſaïcæ, quæ per legem gratiæ excluſa ſunt, ſed ad moralia, ſive opera virtutum, quæ poſſunt ad legem Evangelicam transferri, & in illa continuari: & ex alia parte nullum vel apparens fundamentum occurrit, ut dicatur Deum prædicta vota irritaſſe, aut deinceps non admiſiſſe; cùm talia vota, & obligatio ex illis orta ſint in omni ſtatu quid bonum, ac Deo gratum. Ergo Elias pervenit ad legem gratiæ, & in illa perſeverat cum illomet ſtatu religioſo, quem in lege antiqua contraxit; atque ideo aliquis ſtatus religioſus inchoatus in veteri Teſtamento translatus eſt ad legem gratiæ, & in ea perſiſtit, mutatus tamen quoad accidentia. Quod ad veritatem noſtræ aſſertionis (quæ indefinita eſt,) ſatis ſuperque erat, & probat nullum adeſſe inconveniens in hujuſmodi tranſlatione, ac permanentia.

Primum motivum.

Matth. 17. Malach. 4.

Poſſetque hoc fundamentum exemplo ſatis appoſito confirmari: Etenim cum illamet numero ſubſtantialiter fide, quam Elias habuit tempore legis antiquæ, pervenit ad ſtatum legis Evangelicæ, illamque modò conſervat, & conſervabit uſque ad mortem. Nam fides non evacuatur niſi per actum contrarium, vel per viſionem beatificam: Elias autem nec illum exercuit, nec iſtam eſt adeptus, cùm adhuc ſit viator ambulans per fidem. Aliunde verò fides non habet neceſſariam colligationem vel cum ſtatu legis veteris, vel cum ſtatu novæ, ſed ſecundùm eſſentiam conſiderata ab utroque præſcindit. Manet ergo in Elia illamet fides, quam habuit in veteri Teſtamento, cum ſola mutatione accidentali penes notitiam magis explicitam objecti, quam profectò acquiſivit tum videns Chriſtum in Thabor, tum ab eo, ut plures docent, viſitatus in Paradiſo, tum ex novis revelationibus, quibus illuſtratur, ac roboratur ad pugnandum contra Antichriſtum. Quæ ſimilitudo etiam evincit permanentiam ſtatus religioſi in Elia, ſi illum habuit in veteri Teſtamento, ut *dub. 7.* oſtendimus. Nam prædictus ſtatus ſecundùm eſſentiam acceptus non habet neceſſariam connexionem cum ſtatu legis veteris, nec cum ſtatu novæ: quocirca poteſt, invariatâ eſſentiâ, ab uno ſtatu in alium transferri. Et ex alia parte nec Elias illum in ſe deſtruxit, nec Deus Eliam ab ipſo abſolvit. Permanet ergo in Elia talis ſtatus, variatus tantùm accidentaliter, quatenus exuit obſervantiam legis Moſaïcæ, quâ olim habuit adjunctam, & ex præſentia, & colloquio Chriſti tum in Thabore, tum in Paradiſo, novam, inſignemque perfectionem acquiſivit.

Confirmatio.

Secundò poſſet eadem aſſertio probari ex ſuprà 123.
dictis

Digitized by Google

Aliud motivum. dictis à n. 84. quoniam Eſſeni (qui alias dicti ſunt filii Prophetarum,) habuerunt inſtitutum, ſive ſtatum religioſum in veteri Teſtamento: Sed eorum inſtitutum pervenit ad tempus legis gratiæ, & deinceps in Eccleſia continuatum eſt: Ergo ſtatus religioſus inchoatus in veteri Teſtamento tranſlatus eſt ad legem gratiæ, & permanet in Eccleſia. Minor, quam hîc tantùm probare oportet, ſuadetur; nam Eſſeni Alexandrini (de quibus agit Philo *in lib. de vita contemplativa ſupplicum,*) fuerant religioſi ante adventum Chriſti Domini, ut ex eodem Philone *n.* 85. efficaciter oſtendimus. Prædicti autem Eſſeni converſi ſunt ad Chriſti fidem prædicatione S. Marci Evangeliſtæ, ut tradunt Authores ibidem relati. Et ab Eſſenis propagata eſt vita religioſa eremitica per Ægyptum, aliaſque provincias, & modò permanet ſubſtantialiter in Eccleſia, ut Authores eo loco relati, & alii communiter concedunt. Ergo inſtitutum Eſſenorum pervenit ad legis Evangelicæ tempus, & modò in Eccleſia continuatur, licet ſub diverſa forma, & accidentium figura.

Confirmatur. Quod motivum poſſet non incongruè fulciri; nam illa, quæ ex gratia ſunt, non minùs procurant ſuam conſervationem, & propagationem, quàm illa, quæ ſunt ex natura: Sed aliqui in veteri Teſtamento divinâ gratiâ adjuti inſtituerunt, amplexique ſunt ſtatum religioſum, nempe Elias, Eliſæus, & filii Prophetarum, qui deinceps appellati ſunt Eſſeni, ut ſupponimus ex dictis *dub.* 7. Ergo prædicti ſtuduerunt conſervare, & propagare illud inſtitutum. Quod reverà ſunt aſſequuti perducentes ipſum continua ſucceſſione uſque ad tempus Chriſti Domini, ſicut conſtat ex Joſepho, & Philone, qui eorum tunc exiſtentiam affirmant, ut non immeritò de illis dixerit Plinius *n.* 30. relatus, *Gens ſola, & in toto orbe præter cæteras mira, ſine ulla fœmina, omni venere abdicata, &c. Ita per ſeculorum millia (incredibile dictu) gens æterna eſt, in qua nemo naſcitur.* Unde B. Joannes Baptiſta ab infantia (durante adhuc ſtatu veteris legis,) horum Eſſenorum inſtitutum, & vitam religioſam profeſſus eſt, ut ex gravibus Authoribus vidimus *n.* 94. Prædictum verò inſtitutũ ſecundùm ſubſtantiam, hoc eſt vota, conſideratum, nihil habuit incompoſſibile cum lege Evangelica; atque ideo illâ adveniente, non ceſſavit ſubſtantialiter, ſed novam acquiſivit perfectionem, & ad poſteros in Eccleſia derivatur.

Plinius.

Confirmatur exemplo. Nec dicat aliquis, inſtitutum religioſum in filiis Prophetarum, ſive Eſſenis inchoatum, ſupervenientibus graviſſimis perſequutionibus tempore tam Prophetarum, quàm Machabæorum, interruptum penitus fuiſſe. Nam hoc facilè refutatur, tum ab effectu, ſiquidem poſt omnes illas perſequutiones perſeverabat inſtitutum Eſſenorum, ut conſtat ex proximè dictis. Tum exemplo, quia non obſtantibus perſequutionibus, & tranſmigrationibus, permanſit vera fides in aliquibus: eodem autem modo potuit perſeverare ſtatus religioſus, ad hujus quippe ſubſtantiam non requiritur, quod plures in communitate vivant, ſed poteſt in quolibet ſeorſim ſuo pro ſalvari, ſicut & fides, ut liquet ex dictis *diſp.* 1. *n.* 31. Aliunde verò Eſſeni erant pauperrimi, & degebant in eremis, errantes in ſolitudinibus, in montibus, & ſpeluncis, & in cavernis terræ: quos proinde nec ita facilè reperit, nec omninò abſumpſit tyrannorum perſequutio. Tum denique alio exemplo ſtatus religioſi in lege gratiæ, qui à Chriſto Domino omnis perfectionis authore approbatus, & erectus in Apoſtolis non eſt interruptus, ut quidam falsò exiſtimarunt, uſque ad tempora D. Antonii, aut D. Baſilii; ſed permanſit ſemper, & continuatus fuit, ut cum communi ſententia docet Suarez *tom.* 3. *de Relig. lib.* 3. *c.* 3. *n.* 1. & diximus *diſp.* 1. *n.* 19. Et tamen toto illo tempore, à Chriſto videlicet uſque ad Conſtantinum, non fuerunt minores perſequutiones & contra fidem, & contra ſtatum religioſum, quàm fuerant tempore veteris Teſtamenti, ſed potiùs longè graviores. Ergo ſicut, eis perſequutionibus non obſtantibus, permanſit ſtatus religioſus, non quidem in Conventibus, aut Cœnobiis (quæ tunc non erant,) ſed in particularibus perſonis ſe Deo ſacrantibus: ita proportionabiliter ſtatus religioſus in veteri lege inchoatus potuit in medio perſequutionum permanere, ac continuari, & deinde ad legem gratiæ transferri. *Suarez.*

Verùm enimverò etſi prædicta motiva non obſcurè evincant veritatem noſtræ aſſertionis, nolumus in eis ampliùs roborandis morari, ut fuſiùs expendamus aliud urgens fundamentum, cui tam aſſertio, quàm aliæ veritates à nobis intentæ innituntur. Quod in hunc modum proponimus; nam Elias eſt verè author, inſtitutor, & fundator Religionis Carmelitarum: Ergo aliquis ſtatus religioſus inchoatus in veteri Teſtamento perſeveravit uſque ad tempus legis gratiæ, & modò perſeverat in Eccleſia. Conſequentia, ſuppoſita veritate antecedentis, videtur evidens; nam Religio Carmelitarum eſt quidem ſtatus religioſus, & modò exiſtit in Eccleſia, ut ex ſe liquet: aliunde verò Elias non potuit prædictam religionem fundare, & inſtituere in ſtatu legis Evangelicæ; ſiquidem ipſe non vixit inter nos in prædicto ſtatu, ſed ante illum raptus eſt ad locum nobis ignotum: Ergo ſi verè eſt prædictæ Religionis author, & inſtitutor, oportet quod illam fundaverit tempore veteris legis, à qua proinde ad ſtatum legis gratiæ tranſlata, & perfecta per Chriſtum continuatur, & perſiſtit modò in Eccleſia. Antecedens autem, in quo eſt difficultas, poteſt multipliciter ſuaderi. Sed claritatis gratiâ differentes ipſius probationes ad diverſas claſſes reducemus. Unde 124

Principale aſſertionis fundamentum.

§. II.

Probatur primò ex Summorum Pontificum bullis.

Licèt ea, quæ Summi Pontifices tradunt de origine, & antiquitate Ordinis Carmelitani, non diffiniantur ab ipſis tanquam fide divinâ credenda; nihilominus eam authoritatem habent, quod à nullo teſtimonio humano excedantur, ut cordatus quilibet facilè concedet. Igitur Sixtus IV. in bulla, quæ incipit, *Dum attenta*, data anno 1476. & vocatur *Mare magnum* privilegiorum hujus Ordinis, inquit: *Dumque ſublimium dicti Ordinis utriuſque ſexus perſonarum virtutum merita, Deo quidem grata, & in conſpectu Apoſtolicæ Sedis accepta, dignâ memoriâ recenſemus, ac Ordinem ipſum, & illius perſonas ſub Sedis Apoſtolicæ, & Eccleſiæ Romanæ protectione immediatè exiſtentes, & inter cæteros Regularium Ordinum profeſſores in firmamento Catholicæ Fidei militantes, tanquam Religionis ſpeculum, & exemplar ſpeciali charitate fulgentes, Sanctorumque Prophetarum Eliæ, & Eliſæi, & aliorum Patrum, qui montem ſanctum Carmeli juxta Eliæ fontem inhabitarunt,* 125

Prima probatio.

Sixtus IV.

ſucceſſionem hæreditariam tenentes, &c. Eodem ferè verba in ſuis bullis ſcribunt Joannes XXII. Julius II. Pius V. Gregorius XIII. Sixtus V. & Clemens VIII. in quibus planè aſſerunt, Carmelitas eſſe hæredes,& ſucceſſores Eliæ, non quidem in aliquibus bonis temporalibus, ut ex ſe liquet; ſed in eo honorifico titula, quem Pontifices immediatè præmittunt, *tanquam Religionis ſpeculum,& exemplar*, hoc eſt,in modo vitæ religioſæ. Sentiunt ergo, Eliam eſſe authorem, & inſtitutorem prædictæ Religionis. [Suarez.] Unde Suar. *tom. 4. de Relig. tract. 9. lib. 2. c. 10.* his graviſſimis teſtimoniis convictus inquit: *Eſt autè recepta,& valde antiqua traditio, Religionem hanc à temporibus Prophetarum, & ſignatim ab Elia inſtitutione ſuam ducere originem, & quaſi hæreditariam ſucceſſionem in monte Carmelo, a quo etiam nomen accepit: quam traditionem ut veram ſuſcipimus, præcipuè quia ſeptem Summi Pontifices Sixtus IV. &c.* [Gaſp. Sanch.] Et Gaſpar Sanchez *lib. 3. Reg. c. 17.* inquit: *Accedit ad hæc à Pontificium judicio graviſſimum pondus, quo ſacrum hunc Ordinem ab Eliæ diſciplina, atque inſtituto exordium habuiſſe teſtantur. Ita ſanè in ſuis bullis Sixtus IV. &c. qui docent familiæ Carmelitanæ viros ab Elia, & Eliſæo hæreditariam ſucceſſionem tenere. Hæc mihi graviſſima ſunt.* [Salianus. Corn à Lap. Peyræus.] Similia proferunt Salianus *tom. 4. anno 3139. num. 45.* Cornelius è Lapide *3. Reg. cap. 18.* Poyræus *de triplici corona Virginis, tract. 1. cap. 12. num. 14.* & alii plures.

[Evaſio quædam præcluditur.] Nec poſſunt, aut debent verba Pontificum detorqueri,ut præcisè ſignificent,quod Carmelitæ ſuccedunt Eliæ in loco materiali Carmeli, in quo ipſe vixit, ut Bordonus, & quidam alii tentarunt interpretari. Nam hæc interpretatio non eſt, ſed perverſio ſenſus Pontificum: tum quia ipſi verbis relatis intendunt Carmelitas commendare; ex eo autem quod iſti ſucceſſerint in eo loco,in quo Elias aliquando habitavit,nullam laudem merentur,ut ex ſe liquet. Imò verò ſi nihil aliud intenderent, quàm quod illi Authores dicunt, poſſent eodem elogio honorare Mahumetanos, appellando ipſos ſucceſſores Eliæ, & Sanctorum Prophetarum, qui montem Carmelum habitarunt; nam Mahumetani poſſident prædictum montem, & illorum multi vivunt in eo. Id verò eſt planè ridiculum,& abſurdum,indignumque ſapientiâ, & gravitate Summorum Pontificum in ſuis bullis. Tum etiam,nam quod prædicti Pontifices non loquantur de ſucceſſione adeo materiali in loco tantùm habitationis, ſed in vita religioſa, evidentiùs adhuc conſtat ex [Clem. VIII.] Clemente VIII. qui aperit ſuorum Prædeceſſorum ſenſum in litteris ad Regem Perſarum,datis Romæ die 5. Octobris, anno 1604. quæ incipiunt, *Illuſtri, ac potentiſſimo*, ubi ait: *Miſimus jam ad te Paulum, Simonem, Joannem, Thaddæum,& Vincentium Fratres Ordinis B. Mariæ de monte Carmelo.* Et infrà inquit: *Habuerunt olim Religionis hujus profeſſores, ſicut à Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris memoriæ proditum eſt, ſui inſtituti authores ſanctos Prophetas Eliam, & Eliſæum,omnibus nationibus,& gentibus notos.* Quibus verbis ſuam, ſuorumque prædeceſſorum, quos ſuprà allegavimus, mentem apertiſſimè declarat, & locum vanis ſubterfugiis præcludit. Ergo ex mente Summorum Pontificum Elias fuit Author, & inſtitutor Religionis Carmelitanæ. Qualis verò fuerit religio, quam Elias inchoavit, & ad ſucceſſores deduxit, ſatis liquet ex dictis *dub. 7.* præſertim *à num. 86.*

§. III.

Probatur ſecundò ex Officiis Eccleſiaſticis.

Breviaria, & officia divina ab Eccleſia Romana approbata habere inſignem authoritatem, facilè concedet, qui ſciverit ſummam vigilantiam, & induſtriam ſacræ Congregationis Eminentiſſimorum Cardinalium huic negotio incumbentium in eis recognoſcendis, & approbandis. Nihil enim in hac parte concedunt,niſi prævio maturo examine, productiſque ſolidis, & authenticis monumentis, auditiſque, aut conſultis viris gravibus, atque antiquitatis peritiſſimis. 126. [Secunda probatio.] [Sacra Rota Rom.] Unde ſacra Rota Romana in una deciſione Cæſaraugustana coram Domino Coccino, anno 1630. meritò dixit, hiſtorias contentas in Breviario approbato cenſeri ab Eccleſia canonizatas. [Cong. Card.] Et ſacra Congregatio Cardin. anno 1618. die 14. Junii declaravit, *quod hiſtoria, quæ in Breviario per ſanctam Sedem Apoſtolicam approbato recitatur, ut maximè vera ab Eccleſia veneratur*, ut refert Sylveira *opuſc. 3. reſ. 3. q. 1. n. 4.* [Nota.] Et profectò prædicatio D. Jacobi Apoſtoli in Hiſpania, impreſſio ſacrorum ſtygmatum in corpore B. Franciſci, & alia ſimilia nullo alio graviori fundamento probantur, & admittuntur, quàm quod ita referantur in Breviariis, aut officiis per Sedem Apoſtolicam approbatis. [Morales. Mariana. Quintan.] De quo videri poſſunt Morales *in Chronico, lib. 9. cap. 14.* Mariana *in tract. de adventu D. Jacobi*, Quintanadueñas *in lib. Sanctorum Toletan. advert. 9.* & alii. Unde videndum eſt, an aſſertio noſtra inſignis hujus generis ſubſidio roboretur. Et prætermiſſis modò pluribus approbationibus Breviarii Carmelitani, quas recenſet Lezana *in in Apparatu, cap. 6. à num. 18.* præmittendum eſt, Officia Sanctorum noſtri Ordinis conceſſa Congregationi Fratrum Diſcalceatorum (qui Breviarium Romanum admiſimus, eoque utimur,) fuiſſe ſemel, & iterum approbata à ſacra Rituum Congregatione,recognoſcentibus Eminentiſſimo Cardinali Bellarmino die 20. Junii, anno 1609 & Eminentiſſimo Card. Torres die 12. Iunii, anno 1618. & tandem alia approbavit, & conceſſit Sanctiſſ. D. N. Clemens X. die 27. Julii, anno 1672.

Quo ſuppoſito, probatur urgenter noſtra aſſertio ex prædictis Officiis per Eccleſiam approbatis; nam in primis in Officio S. Eliæ (quod ſpecialiter jam conceſſerat Sixtus V. ann. 1589. die 27. Julii, in bulla, *Exinium quod nobis,*) [Elias Carmelitarum dux, pater, & fundator.] vocatur dux, pater, & author noſtri Ordinis; nam hymnus ad primas Veſperas ſic habet:

Hic ſacri eſt auctor, columen, decuſque
Ordinis, cujus ſoboles ab Ortu
Uſque ad Occaſum benè proſperata
Crevit in orbe.

Et hymnus ad Laudes,

Pergimus, ſocii, tollere canticis
Thesbytæ eximii vatis in æthera
Res hilares: nam decet hodie
Noſtri memores ducis.

Et hymnus ad ſecundas Veſperas,

Nos tui præſens clypeo favoris,
Patris & mira pietate fretos
Liberos, dextra petimus benigna
Protege ſemper.

Et concedentibus Innocent. X. Alexandro VII. & Clemente X. dicimus in Collecta cujuſdam Officii:

Officii: *Praſta, quæſumus, omnipotens Deus, ut ſicut B. Eliam Prophetam tuum, & Patrem noſtrum, &c.* Et in Officio S. Angeli, illuſtriſſimi hujus Ordinis Martyris, dicitur in 5. lectione: *Inſignem ſanctitate virum, patribuſque ſuis Eliæ, ac Eliſæo perſimilem, miraculis Deus ſimilibus illuſtravit.* Et in Officio omnium Sanctorum prædicti Ordinis dicitur in primo reſponſorio: *Sancte Propheta Dei Elias, Carmelitarum dux, & pater, intercede pro noſtra, omniumque ſalute. Devoto gregi tuo ſubveni piâ intereeſſione, &c.* In quibus omnibus evidentiſſimè ſignificatur, Magnum Eliam eſſe patrem, authorem, & fundatorem Ordinis Carmelitani. Quod evidentiùs adhuc conſtat ex aliis Officiis; nam in Officio S. Avertani dicitur in 5. lectione: *Sibi Chriſtum, & magnum Eliam Prophetam, ſui Ordinis Fundatorem in exemplar paupertatis propoſuerat.* Et in Collecta S. Spiridionis dicitur: *Sancti Spiridionis Confeſſoris tui, atque Pontificis nos, Domine, feſta tueantur, ut ſicut ille Religionis à Propheta Elia inſtituta orationibus, & operibus fuit fidelis imitator, &c.* Profectò non aliis expreſſioribus verbis ſignificat Eccleſia B. Dominicum, v.g. eſſe fundatorem Ordinis Prædicatorum, & B. Franciſcum eſſe fundatorem Ordinis Minorum, & ſic de aliis, quàm ipſos appellando *Inſtitutores*, & *Auctores*, ac *Patres* prædictorum Ordinum. Eiſdem autem verbis M. Eliam appellat patrem, & fundatorem Ordinis Carmelitani, & hanc dicit eſſe Religionem ab Elia inſtitutam. Unde in hoc approbationis genere (quod, ut diximus, eſt valde efficax,) nihil majus, aut expreſſius deſiderari valet. Tandem id ipſum, & antiquiſſima hujus Religionis origo, continuatio, ac propagatio liquidò ſignificantur in Officio Commemorationis ſolennis B. V. Mariæ de monte Carmelo, conceſſo ab Eccleſia non ſolùm pro Religione Carmelitana, ſed etiam pro omnibus Regnis (quæ plura ſunt,) ſubjectis Regi Catholico; nam 4. lectio ſic habet: *Cùm ſacra Pentecoſtes die Apoſtoli cœlitus afflati variis linguis loquerentur, & invocato auguſtiſſimo Jeſu nomine, mira multa patrarent, viri plurimi, qui veſtigiis Eliæ, ac Eliſæi inſtiterant, & Ioannis Baptiſtæ præconio ad Chriſti adventum comparati fuerant, rerum veritate perſpecta, atque probata, Evangelicam fidem confeſtim amplexati ſunt, ac peculiari quodam affectu Beatiſſimam Virginem (cujus colloquio, & familiaritate feliciter frui potuere,) adeo venerari cœperunt, ut primi omnium in eo montis Carmeli loco, ubi Elias olim aſcendentem nebulam Virginis typo inſignem conſpexerat, eidem puriſſimæ Virgini ſacellum conſtruxerint.* Quibus non oportet addere, quia nec plura, nec majora aſſerimus. Qualis autem fuerit religioſus ſtatus Eliæ, ejuſque ſucceſſorum, conſtat ex dictis *dub.* 7.

§. IV.

Probatur tertiò ex revelationibus probatiſſimis.

127 *Tertia probatio.* Revelatio eſt manifeſtatio alicujus veritatis, quæ vel ex parte objecti, vel ex parte modi, quo fit, excedit naturalem intellectus efficaciam, atque ideo ex altiori luce procedit. Et alia dicitur *univerſalis*, nempe quæ fit toti Eccleſiæ, nobiſque innoteſcit per ſacram Scripturam, vel per Apoſtolicas traditiones; & iſta fundat, mereturque aſſenſum fidei Catholicæ. Alia verò dicitur *particularis*, non ſolùm quia perſonæ particulari fit, ſed quia non ordinatur ad totam Eccleſiam, ſed ad alium finem magis ſpecialem; & iſta nec fundat, nec ſibi vendicat fidei Catholicæ aſſenſum, ſed alium inferiorem, ut explicuimus *tract. de fide, diſp.* 1. *dub.* 4. §. 1. & 2. Eoque majorem, firmioremque aſſenſum iſtæ revelationes particulares merentur, quò plura concurrunt, quæ perſuadeant illas eſſe divinas: ad quod plurimùm facit tum authoritas, & ſanctitas perſonarum, quibus fiunt, quæve de prædictis revelationibus teſtificantur: tum gravis, ſedulaque ipſarum diſcuſſio, ut approbentur, ut videri poteſt apud D. Thom. 2. *ad Cor. cap.* 11. ad illa verba, *Satanas transfigurat ſe in angelum lucis:* Gerſon 1. *part. Alphab.* 14. *lit. E*, & Suarez *de fide, diſp.* 3. *ſect.* 10. *num.* 7. Oſtendamus igitur, quod aſſertio noſtra habet ex hac parte excellentiſſimum fundamentum, ob magnas, & valde probatas revelationes, quæ meritò inter privatas poſſint obtinere primatum. *Duo revelationum genera.* *D. Thom.* *Gerſon. Suar.*

Et primò occurrit celeberrima revelatio facta Summo Pontifici Joanni XXII. quam ipſe refert in Bulla, quæ incipit, *Sacratiſſimo uti culmine*, ubi teſtificatur apparitionem Beatiſſimæ Virginis ſibi factam. *Mihi flexis genibus* (inquit Pontifex,) *Virgo viſa fuit Carmelita* (hoc eſt, induta habitu Carmelitano) *ſequentem affata ſermonem: O Ioannes, ô Ioannes, &c. Iſtam gratiam, & amplam meo ſancto, & devoto Carmelitarum Ordini confirmationem debes præconcedere per Eliam, & Eliſæum in monte Carmeli inchoato.* Et integram hanc Joannis bullam inſeruit Alexand. V. alteri diplomati, quod incipit, *Tenore cujuſdam.* Ejuſque mentionem in ſuis bullis faciunt Sixtus IV. Pius V. Gregorius XIII. Clemens VIII. & Paulus V. In ea verò revelatione disertè dixit puriſſima Virgo Maria, Carmelitarum Ordinem fuiſſe ab Elia, & Eliſæo in monte Carmelo *inchoatum*, illoſque proinde palam ſignificavit fuiſſe authores hujus Religionis; quam ipſa Dei Genitrix pro ſua pietate *ſuum ſanctum, & devotum Ordinem* appellavit. Prædictam verò revelationem eſſe inter privatas certiſſimam, negabit nemo, qui rectè expenderit authoritatem perſonæ, nempe Summi Pontificis, qui illam habuit, & ſua bulla aſſertam reliquit, admittentibus etiam, ac ſuffragantibus aliis Summis Pontificibus. *Inſignis revelatio.*

Occurrit ſecundò alia ejuſdem ſanctiſſimæ Virginis revelatio facta S. Petro Thomæ Patriarchæ Conſtantinopolitano, & Legato Apoſtolico circa annum 1351. Quæ in officio hujus Sancti, *lect.* 5. refertur in hunc modum: *Pro ſui Ordinis perpetua conſervatione, & augmento frequentes ad Deum, & Beatiſſimã Virginem orationes fundens, intimaque inter orandum edens ſuſpiria, ipſa nocte Pentecoſtes, cùm id inſtantiùs poſtularet, à Beatiſſima Virgine mirabili hoc reſponſo dignatus eſt: Confidito, Petre; Religio enim Carmelitarum in finem uſque ſæculi eſt perſeveratura. Elias namque ejus Inſtitutor jam olim etiam à filio meo id impetravit.* Quæ revelatio eſt authoritatis inſignis, non ſolùm quia continetur in Officio approbato per Eminentiſſimos Cardinales ſacræ Rituum Congregationis, juxta dicta *num.* 126. ſed etiam ob ſpecialius examen; quod circa ipſam proceſſit ob inſtantias Lucæ Vvadingi Chronographi Ordinis Seraphici, qui hunc Divum ſuo Ordini adſcribere fatagebat. Sed detecta, convictaque veritate, ipſe Vvadingus non ſolùm ab inceptis deſtitit, ſed vitam hujus Divi Carmelitani elegan- 128 *Alia celebris revelatio.*

Digitized by Google

elegan ti ſtylo edidit, priorem ſententiam retractans, & Eminentiſſimi Cardinales prædictam revelationem approbarunt, ut modò eſt in officio. De quo videri poſſunt ipſe Vvading *lib. cit.* Ferdinandus Vghellus Ciſtercienſis *in ſua Italia ſacra, tom. 2. in Appendice*, & Lezana *tom. 4. Annal. anno Chriſti* 1354. *à num.* 5. In hujuſmodi autem revelatione B. Virgo apertiſſimè vocat Eliam *Iſtitutorem Religionis Carmelitarum*. Nec mirum Sacratiſſimam Virginem fore de tantæ antiquitatis, ac excellentiſſimi fundatoris prærogativâ ſolicitam, cùm ſit ipſa prædictæ Religionis ſpecialis mater, *ſuamque ſanctum, & devotum Ordinem* appellet, ut vidimus *num. praced.*

Vvading. Vghellus. Lezana.

129. His revelationibus adjungimus apparitiones mirabiles, in quibus Magnus Elias viſus eſt cum habitu Carmelitano, ut ſe oſtenderet hujus Ordinis fundatorem, & patrem. Deſcribit Seraphica Virgo, & M.N.S.Thereſia *in lib. Fundationum, cap.* 25. extraordinariam vocationem V. Beatricis à Matre Dei, primæ novitiæ in Monaſterio Hiſpalenſi, & refert, quod huic Virgini apparuit quidam venerabilis ſenex, barbâ oblongâ, capillis velut argenteis, & indutus habitu Carmelitano. Interrogata poſtea prædicta virgo à ſuis confeſſariis, quis eſſet ille ſenex, reſpondit fuiſſe *Patrem noſtrum Eliam*, ut refert Franciſcus à S. Maria *tom. 2. de reformat. lib.* 3. *cap.* 38. *num.* 8.

Aliæ revelationes. S.Thereſia. Franciſc. à S.Maria.

Deſcribit præterea eadem Seraphica Virgo in prædicto libro Fundationum, *cap.* 17. admirabilem, & aſperrimam vitam V. Catharinæ de Cardona, cui Chriſtus Dominus priùs monſtravit habitum Carmelitanum, & deinde ipſi apparuit Magnus Elias illo habitu indutus. Unde ſolebat dicere, *Vidi in carne & oſſibus Patrem noſtrum Eliam*, ut graviſſimi viri ſub juramento juridicè depoſuerunt, & refert citatus Author *lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 4.

V. Anna à S. Barth.

V. Virgo Anna à S. Bartholomæo, miraculis in Belgio notiſſima (quam multùm dilexit M. N. S. Thereſia, & in cujus manibus ſpiritum Deo reddidit,) Superiorum imperio ſuam vitam ſcripſit, & *c.* 24. teſtatur ſe vidiſſe, *Patrem noſtrum Eliam*, extendentem pallium ſuum album ſuper Conventum Valliſoletanum eo tempore, quo ibidem quoddam Capitulum celebrabatur. Et prædicti Capituli effectus ſatis probarunt & veritatem revelationis, & protectionem tanti Parentis.

Doroth. à S.Renato.

Non ſunt minùs mirabilia quæ ſequuntur. Refert Dorotheus à S. Renato *lib.* 2. *in Apocalyp. quæſt.* 10. *ſect.* 3. quod cùm hæretici Angli anno 1580. conarentur deſtruere conventum Carmelitanum Civitatis Mechlinenſis, S. Eliæ peculiariter conſecratum, apparuit ſupra Conventum quidam ſenex Carmelitarum habitu indutus, & gladium diſtringens contra hæreticos, qui terrore perculſi ſtatim receſſerunt à Conventu. Communi autem omnium opinione receptum eſt, prædictum ſenem fuiſſe Eliam, qui filios, & Conventum ſibi dicatum protegebat. Et ſimilia ſcribit Ludovicus Canicellus Patritius Cremonenſis in Annalibus ſuæ patriæ, *fol.* 402.

Lud. Canit. Nic. Beltr.

Nicolaus Beltrand. Advocatus, & Iuris profeſſor Toloſæ, *in lib. de inventione S. Suſanna Babylonica*, impreſſo Toloſæ anno 1515. refert Danielem Propheram apparuiſſe cuidam Joanni de Boſco presbytero Gallo indutum habitu, inquit ille, *Carmeli, ſeu Elia*. Et cùm prædictus presbyter admiraretur, quod Daniel tali indueretur veſtimento, ipſe proteſtatus eſt ſe in captivitate Babylonica conſtitutum, *talem habitum accepiſſe, alioſque Prophetas ad eundem Ordinem pertinere*. Ex quibus omnibus valde veroſimiliter conſtat, Eliam fuiſſe Ordinis Carmelitani patrem, & authorem, filioſque Prophetarum illum continuaſſe, ac propagaſſe in medio etiam captivitatis. Porrò Danielem, cujus meminit poſterior apparitio, pertinere ad hunc Ordinem, rectè oſtendunt Lezana *tom.* 1. *ann.* 3428. & Daniel à Virgine *in ſua vinea, num.* 302.

Lezana. Daniel à Virg.

§. V.

Probatur quartò ex perpetua Ordinis Carmelitani traditione.

130. Quod uniuſcujuſque Religionis traditiones inſignem habeant authoritatem, magnamque fidem mereantur, jam ſuprà oſtendimus *à num.* 113. Hujuſmodi autem ſubſidium noſtræ aſſertioni ſuffragari, tam certum eſt, ut ſupervacaneum videatur illud expendere; nullus enim Carmelita reperitur, qui de authore, & fundatore ſui Ordinis requiſitus non reſpondeat, eſſe ſanctiſſimum Patrem, & Prophetam Eliam; idque Religionis ſtemmata, antiquiſſimæ imagines, vetuſtiſſima Breviaria, Conventuum fundationes, archivorum monumenta, Scriptorum libri, & cuncta hujus Ordinis propalant. Unde non oportet in roborando fundamentum iſtud multùm immorari. Sed referemus perſonas aliquas ſanctitate inſignes, quæ graviſſimam authoritatem huic proprii Ordinis traditioni conciliant.

Quarta probatio. Perpetua Carmelitarum traditio.

S. Cyrillus Conſtantinopolitanus, qui floruit ante annum 1200. *in lib. de proceſſu, & variis Regulis hujus Religionis*, directo per modum epiſtolæ ad Euſebium eremitam montis Neroi, inquit: *Ex tunc profeſſores noſtræ Religionis ſategerunt ad perfectionem, & finem vitæ ſolitariæ tendere, ſecundùm formam inſtitutionis Prophetæ Eliæ.*

S. Cyril. Conſtant.

S. Brocardus Hieroſolymitanus, qui antiqua Ordinis ſtatuta compilavit, in eorum exordio inquit: *Teſtimonium veritati perhibentes dicimus, quod à tempore Eliæ, & Eliſæi eius diſcipuli, montem Carmeli, qui non longè ab Achon diſtat, devotè inhabitarunt multi ſancti Patres, tam veteris, quàm novi Teſtamenti, ſolitudinis montis ejuſdem pro contemplatione cœleſtium veri amatores: ibidem iuxta fontem Eliæ in ſancta pœnitentia ſanctis ſucceſſibus continuata ſunt proculdubio converſati laudabiliter.*

S.Brocard. Hieroſol.

Idem Affirmat S. Petrus Thomas *in lib. de peccato originali, cap.* 3.

S.Petr.Th.

D. S. Avertano in ejus officio ab Eccleſia approbato dicitur, *ſibi in exemplum paupertatis propoſuiſſe magnum Eliam ſui Ordinis fundatorem*, ut vidimus *num.* 126.

Joannes Bacho pietate, & doctrina inſignis (quem Bellarminus *in lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis*, vocat *Theologum, & Philoſophum doctiſſimum*, & Sixtus Senenſis *lib.* 4. *Bibliotb. ſacra*, dicit fuiſſe *Theologorum ſui temporis principem*,) floruit circa annum 1340. & *in tract. de inſtitutione Ordinis, cap.* 1. ait: *Licet omnes ſalvandi tempore Prophetarum filium B. Mariæ venturum venerati ſint, ſecundùm Auguſt. in epiſt.* 29. *ad Deogratias; Fratres tamen de Carmelo tempore Eliſæi venturum venerantes, in Carmelo B. Mariæ Religionem ſuam inceperunt, ut habetur in hiſtoria*

Ioan. Bacho.

Digitized by Google

hiſtoria de antiquitate Ordinis. Ad eius igitur venerationem originem habuerunt. Et antiquis Patribus Ordinis de ortu eiuſdem tempore Prophetarum credendum eſt; nam in negotiis Eccleſiarum illi potiſſimùm aſſumendi ſunt, quia eadem negotia tractaverunt. Et *cap.*2. inquit: *In Carmelo B. Mariæ dato, Propheta Elias, & Eliſæus patres noſtri inhabitabant.*

Vvaldenſis. Venerabilis Doctor Thomas Vvaldenſis (de quo Poſſevinus in Apparatu: *Sui temporis hæreſum, ac deinceps exortarum everſor fuit, à Martino V. Pontifice Maximo commendatus, à noſtri ævi Scriptoribus, præſertim à Ioanne Cochlæo, atque Staniſlao Hoſſio Cardinali magnoperè celebratus, qui mortuus eſt non ſine opinione ſanctitatis, &c.*) floruit circa annum 1424. & *tom.*3. *de Sacramental. tit.*9. *cap.*89. introducit Hæreſiarcham Vvicleph dicentem: *Vt fingunt Carmelitæ, Elias fundavit eos in monte Carmeli, tanquam filios Prophetarum.* Cui Thomas, *Quod dicit, Carmelita, hoc inquam, præjudicium infert teſtimonio Carmelitæ. Nolo, dicat cum perfidis Iudæis: Tu de teipſo teſtimonium perhibes, teſtimonium tuum verum non eſt. Sed teſtatur, &c.* Profert eo capite plurima, eaque extranea noſtræ antiquitatis monumenta, & illa ad compendium reducens, ait: *Ordo Carmelitarum à prophetis Elia, & Eliſæo prius inceptus, poſt Salvatoris adventum cum Apoſtolis in Evangelio ſolicitiſſimè laboravit, à Ioanne Patriarcha Hieroſolymitano primò Carmelita regulam vivendi Græcè ſcriptam accepit, quam pleniore poſt ſub Alberto itidem Patriarcha formâ degeſtam inſpexit.*

131. Hæc ſufficiebant ad præſentis argumenti robur. Sed æquum eſt, ut poſt Patres, & Doctores audiamus Doctricem, & Matrem, Thereſiam videlicet cœleſti luce perfuſam, hanc ſuorum parentum traditionem fideliſſimè amplectentem, & ad filios derivantem.

S.Thereſia. In *lib. Fundat. cap.* 26. ait: *Contigit, cùm videlicet Malagone Veaſium peteremus, febri æſtuarem, & tot ſimul malis oppreſſa eſſem, ut viæ, quâ eundum erat, longinquitatem conſiderans, meque ita conſtitutam cernens, Patris noſtri Eliæ Iezabelem fugientis recordarer.* Et *cap.*27. inquit: *Monaſterium hoc intra ſylvarum eſt abdita, & ſolitudine ſatis devota.* Et infrà: *Florida primorum Ordinis noſtri Patrum tempora in hac imagine intueri videbar.* Et inferiùs: *Aditus porrò illius ſubterraneus eſt, velut per cavernam, quæ ſpeciem referebat ejus, in qua Pater noſter Elias delituerat.* Et c.28. exhortans ad perfectionis ſtudium, ait: *Veſtros in ſtirpem, & propaginem, à qua deſcendimus, Sanctorum, inquam, illorum Prophetarum, oculos ſemper conjicite.* Et *cap.* 29. ait: *Die quâ feſtum S. Patris noſtri Eliæ recolebatur, ſacrum ibi celebratum eſt.* Et *in lib. Manſion. manſ.*7. *cap.*4. *in medio*, ait: *Hinc fortè proveniebant ingentes illæ pœnitentiæ, quas plures Sancti fecerunt, & ſpecialiter glorioſa Magdalena, quæ vitam priùs duxerat delitioſam: hinc fames illa honoris Dei, quam habuit Pater noſter Elias, & habuerunt S. Dominicus, & S. Franciſcus, ut animas Deo compararent, ac lucrarentur.* In quibus omnibus recognoſcit, Magnum Eliam fuiſſe ſui Ordinis patrem, & fundatorem.

Eodem modo loquitur fideliſſimus Seraphicæ Virginis coadjutor, & illuminatiſſimus Doctor

B. Ioan. à Cruce. myſticus B. Joannes à Cruce. Nam *lib.*2. *Aſcenſus in montem Carmelum, cap.* 8. inquit: *De Elia Patre noſtro dicitur, quod vultum ſuum operuit in præſentia Dei.* Et *cap.*20. ait: *Nuntius erat Pater noſter Elias.* Et *cap.*24. ſic: *Hæ viſiones adeo ſubſtantiales, ſicut illa, quas habuerunt Paulus, Moyſes, & Elias Pater noſter, &c.* Et *lib.*3. *cap.*32. ibi: *Præcepit Deus Patri noſtro Eliæ, ut aſcenderet in montem Oreb.* Et *lib. Canticor. cant.* 14. & 15. ait: *Sicut Pater noſter Elias.* Unde ſatis liquet, perpetuam, & uniformem Religionis Carmelitanæ traditionem eſſe, quod Magnus Elias fuerit ejus fundator, & pater, in eo profectò ſtatu, quem deſcripſimus *dub.*7.

§. VI.

Probatur quintò ex graviſſimis externorum teſtimoniis.

Laudet te alienus (monet Spiritus ſanctus Proverb.27.) *& non os tuum; extraneus, & non labia tua.* Minori quippe ſuſpicioni obnoxia ſunt teſtimonia, quæ patrocinium propriæ cauſæ non procudit, ſed exteri ſubminiſtrant ultronei. Unde non ſolùm Carmelitas (etſi Divos, etſi exceptione majores,) oportet audire, ſed conſulamus etiam extraneos. 132. Quinta probatio. *Prov.*27.

Ioſeph. Ant. Joſephus Antiochenus (qui teſte Poſſevino *in Apparatu*, vixit anno Chriſti 130.) *in Speculo perfectæ Eccleſiæ primitivæ, cap.*10. inquit: *Perfectorum militum Chriſti Apoſtolorum coadjutores ſurrexerunt ſtrenuiſſimi viri, ſolitarii, contemplationi dediti, Sanctorum Prophetarum Eliæ, & Eliſæi imitatores, qui de monte Carmelo deſcendentes, per Galilæam, Samariam, & Palæſtinam fidem Chriſti conſtantiſſimè ſparſerunt, quique in Virginis Mariæ honorem in montis Carmeli declivio fabricantes oratorium, Salvatoris Matri ſpecialiſſimè ſervierunt.*

Luitprand. Luitprandus, ſive Eutrandus Epiſcopus Cremonenſis (qui floruit circa annum Chriſti 900.) *in Fragmentis, num.*172. inquit: *Magna pars eorum, qui diſperſi in perſequutione S. Stephani ad varias partes trajecerant, & ad Hiſpaniam plurimi venerant, erat ex Monachis montis Carmeli, prædicationibus Chriſti, & Apoſtolorum ad fidem converſis, in quibus Elpidius, & ſocii Pontifices à Iacobo creati, & pòſt Martyres facti.* Et *num.*256. ait: *Mihi valde probabile eſt, & legitur in Orientis hiſtoriis, Elpidium, & reliquos Epiſcopos, quos traxerat S. Iacobus in Hiſpanias, & ab ipſo S. Iacobo baptizatos, fuiſſe de numero Carmelitarum, qui in Hiſpania, & per alias regiones monachatum introduxerant. Iſtos vocat Euſebius lib.*2. *cap.*3. *Prophetici Ordinis.* Et *num.*263. inquit: *Magna pars eorum, qui ex Iudæa traiecerant in Hiſpaniam tempore Nabuchodonoſoris, erat ex diſcipulis Sanctorum Eliæ, & Eliſæi, & ſucceſſores illorum.* Et *num.*100. inquit: *Sunt qui putent, quod & ego credo, S. Leocadiam monialem fuiſſe Ordinis Carmelitani, quem Ordinem Monachi Carmelitani ad fidem Chriſti converſi in Hiſpaniam intulerunt, ex quibus fuit Elpedius primus Toletanus Præſul à S. Iacobo conſtitutus.* Similia aſſerit numero ſequenti.

Sigebertus. Sigebertus Monachus Gemblacenſis (qui vixit ante annum 1100.) *in hiſtoria Hieroſolym.* apud Quintanaduenas *in lib. de SS. Toletanis, pag.*137. inquit: *Cùm in ſancta pœnitentia Carmelitæ perſeveraſſent à tempore Eliæ, & Eliſæi Prophetarum, tandem Chriſtum prædicantem audierunt, & proceſſu temporis per Apoſtolos baptizati ſunt.*

Digitized by Google

Armacan. Armacanus Primas Hiberniæ (qui vixit ante annum 1400.) apud Navarrum *de Horis Canon. c.21.n.27.* inquit: *Vt dicunt fide digna hiſtoria, à tempore Eliæ, & Eliſæi Prophetarum, qui ſæpiùs morabantur in Carmelo, ſecretiùs ſolebant homines devoti inhabitare uſque ad tempora Salvatoris. Et tunc Carmelitæ prædicantibus Apoſtolis in fide ſolidati, in latere uno montis ipſius primò Eccleſiam conſtruxerunt in honorem B. Mariæ Virginis.*

133 Trithemius. Joannes Trithemius Abbas Benedictinus (qui vixit ante annum 1500.) *in lib. de laudibus Carmelitarum* (de quo ſuprà n.105.) *c.2.* inquit: *Elias Propheta Domini eximius rectè, & catholicè fundator Carmelitanæ Religionis dicitur, ſi ejus facta ex voluminibus Regum abſque invidia diſcutiantur; enimverò ipſe montem Carmeli primus habitaſſe legitur, à quo fratres Carmelitæ nominantur. Triplici autem ratione oſtenditur, quod iſtius obſervantiæ princeps Elias habeatur, à loco videlicet, ab habitu, & converſatione.* Quod ibi ex profeſſo oſtendit. Recolantur quæ de hoc Authore diximus *n.105.* quibus alia ex Hieronymo Romano addemus *num.143. in fine.*

Clictoveus. Jodocus Clictoveus *tom.2. homil. ſerm. penult. in impreſſ. Colonienſi noviſſima anni 1643.* inquit: *Animadvertere non eſt indignum, Carmelitam Ordinis exordium ob duo præcipuè excellentiam quandam habere. Primò quia ante inſtitutionem præcognitum eſt divino nutu, & revelatum; memoriæ enim proditum eſt, ut Scholaſtica refert Hiſtoria, quod Sabatha pater Eliæ nondum nati vidit in ſomnis viros candidatos ſe ſalutantes, &c.* Et infrà: *Secundò quia hi, qui primam Carmelitano Ordini præſtiterunt originem, ut Elias, & Eliſæus, ex Iudæis nati ſunt; qui verò cæteris Religionibus jecerunt fundamenta, ex gentibus progeniti ſunt. Conſtat itaque antiquiorem Carmelitanæ Religionis, quàm aliorum Ordinum eſſe originem, & ratione exordii cæteris præſtare.*

Genebrard. Gilbertus Genebrardus, vir doctiſſimus Ordinis Benedictini, *in ſua Chronologia, lib. 4. anno 1142.* cùm retuliſſet ſententiam Polydori ſentientis Ordinem Carmelitarum cœpiſſe à temporibus Aymerici Præſulis Antiocheni, illam corrigit his verbis: *Sed eorum origo altiùs repetitur, nempe à Prophetis Elia, & Eliſæo, qui Carmelum montem terræ ſanctæ primitùs conſecrarunt, & diſcipulos illic reliquerunt, quos Scriptura filios Prophetarum appellat.* Et *in tractatulo de dogmatibus fidei*, qui incipit, *Quinta ætate pietas, & religio floret, & illuſtratur per innumerabiles Prophetas*, ſub hoc titulo, *Religioſorum vita, & vota, & inſtituta varia,* hæc habet: *Filii prophetarum in Bethel, in Iericho, &c. Elias vir piloſus, zona pellicea accinctus, & Eliſæus hanc vitam illuſtrarunt.*

Guil. Eiſen. Guillelmus Eiſengreneus in ſua hiſtoria, *centuria 1. tit. de Religionibus, & monaſtica vitæ cultoribus*, diſputans contra Magdeburgenſis, inquit: *Elias Propheta primus Carmelita.* Et deinde: *En, hæretice, Eliæ poſteritatem dici monachos Carmelitas.* Et rurſus: *Sanctus Eliſæus Carmelita, princepſque Eliadum.* Et denique: *En quàm antiquus ſit Ordo B. Virginis.*

Ren. Chopp. Renatus Choppinus, vir clariſſimus in ſupremo Pariſiorum Senatu, *lib. 1. Monaſt. titul. 3. num. 15.* ait: *Nec Carmelitani voti profeſſoribus deſunt viri eximio ſanctitatis titulo nobilitati ſecundùm Eliam Thesbytem Ordinis ſigniferum.* Et *eodem lib. tit.2. n.14.* inquit: *In hoc quoque genus referuntur Carmelitæ, primùm eremicolæ, Eliâ Thesbyte Religionis Patriarchâ: deinde in Collegium redacti ab Alberto Hieroſolymorum Antiſtite, & Romano Legato, &c.*

134 Vvern. Rov. Vvernerus Rovelink Carthuſianus *in chronico, ſeu faſciculo temporum, anno mundi 4300.* inquit: *Elias Propheta, auriga Iſraël, & origo Carmelitanæ Religionis, Eliſæo vivente rapitur.* Et *anno Chriſti 450.* ait: *Eliſæi prophetæ Carmelitanæ Religionis primi poſt Eliam patris, & patroni, Sigeberto Gemblacenſi teſte, oſſa transferuntur de Samaria in Paleſtinam.* Et *anno Chriſti 1294.* hæc habet: *Nobiliſſima civitas Acconis à Sarracenis deſtruitur, ac demùm Deiferæ Mariæ in Carmelo Monaſterium ad quatuor milliaria civitati vicinum, ab eis igne crematur. Et tunc (proh dolor) Ordo Carmelitarum mellifluum locum ex toto perdidit, in quo ab Elia, & Eliſæi Prophetarum tempore, duobus millibus ducentis, & viginti uno annis perſtiterant.*

Ioan. Molan. Joannes Molanus *in Martyrologio, ad 15. Kal. Iulii*, inquit: *In Arabia raptus in cœlum S. Eliæ Prophetæ Domini, & Carmelitanæ Religionis Patriarchæ, qui tantam invenit coram Domino gratiam, ut verbo clauderet, & aperiret cœlum.*

And. Sauſ. Andreas Sauſſay, vir doctiſſimus, & Epiſcopus Tullenſis, *in Martyrologio Gallico, die 20. Iul.* inquit: *Raptus Eliæ Prophetæ Ordinis Carmelitarum Inſtitutoris, hodie ſolennis eſt in univerſo Ordine.*

Villegas. M. Alphonſus de Villegas, vir eruditus, & piiſſimus, *in Floribus Sanctor. 2.p. in vita S. Eliæ Prophetæ, pag. nobis 293.* inquit: *Tempore Eliæ erant religioſi, qui cùm ob ſanctitatem, tum ob propheticas illuminationes Prophetæ appellabantur, & qui de novo ad hanc admittebantur Religionem, dicebantur filii Prophetarum. Horum plures congregavit Elias in monte Carmelo, ipſos ſpecialibus regulis, & documentis inſtruendo, ac gubernando. Quod etiam poſt Eliæ raptum præſtitit Eliſæus. Nunquamque eo loco abfuerunt prædicti religioſi uſque ad adventum filii Dei, cujus doctrinam, Evangeliumque amplexati ſunt, cooperante etiam glorioſo Præcurſore Ioanne Baptiſta, qui cum ipſis habitaverat in deſerto.* Et poſt pauca ſubdit: *Vnde in prædicto monte permanſerunt perpetuò illi religioſi, qui ante adventũ Chriſti obſervarunt legem Moſaïcam cum eis ſimul inſtitutis, quæ ab Elia acceperant: ſed poſt Chriſti adventum receperunt legem Evangelicam. Et hoc modo alii poſt alios ſuccedebant uſque ad Aymericum Patriarcham Antiochenum, &c.* Quæ omnia teſtatur Villegas accepiſſe, & ad compendium redegiſſe ex S. Antonino, Chaſſaneo, & aliis Authoribus.

Barth. Sal. Bartholomæus Saligniacus, Protonotarius Apoſtolicus, *in ſuo Itinerario Hieroſolym. tom. 10. c.6.* inquit: *Prodigium viſitur in monte Carmeli, qui eſt in inferiori Galilæa ſitus ad Occidentem. Montem enim hunc olim Prophetæ S. Elias, & Eliſæus incolere ſoliti erant cum filiis Prophetarum, quorum ſucceſſores ſunt Fratres, qui Carmelitæ vocantur.*

Pet. Bertius. Petrus Bertius, Geographus, & Profeſſor regius in Galliis (qui abjurato Calviniſmo, Fidem Catholicam cum inſigni eruditione conjunxit,) *in epiſt.2. ad Abrahamum Bertium*, Pariſiis impreſſa anno 1628. expendit monachatum Eliæ, Religionis progreſſum, & circa epiſtolæ finem ſic concludit: *Atque hæc quidem ſunt Carmelitarum origines, omnium aliorum Monachorum, ſi verum fateri volumus, originibus antiquiores.*

Iodoc. Aſc. Jodocus Aſcenſius Vadius *ſuper eclog. 10. Mantuani*, inquit: *Monaſticæ vitæ princeps eſt Elias, cujus filii primi fuerunt, qui Religioſorum more ſimul vivere, & monaſticam vitam in Carmelo agere cœperunt.*

Ægidius

Digitized by Google

Camartus. Ægidius Camartus Generalis ſacri Ordinis Minimorum, *in lib. de Elia, c.6. ſect.* 8. affirmat: *Hieronymus, Caſſianus, & quotquot de rebus monaſticis ſcripſerunt, aſſerunt Eliam omnium monachorum parentem fuiſſe, qui tria eſſentialia Religionis vota primus ipſe opere adimplevit.* Et *c.5. ſect.* 10. ait: *Credibile certè eſt, Eliæ diſcipulos non defuiſſe, donec ad Christi diſcipulos, Evangelicámque doctrinam confluerent.* Et infrà: *Ex eorum verò reliquiis tanquam ex equo Troiano prodiit celeberrimus in Eccleſia Ordo B. Virginis de monte Carmelo.*

Chryſoſt. Henriq. Chryſoſtomus Henriquez, nobilis Hiſtoriographus Ciſtercienſis, tam in apologia pro Benedicto XI. quàm in vita V. Annæ à S. Bartholomæo, inquit: *Certum eſt Ordinem Carmelitarum nomenclaturam accepiſſe à monte Carmelo, unde & originem trahit; & magnum Prophetam Eliam eſſe patrem, & inſtitutorem Religioſorum iſtius nominis.*

Caramuel. Joannes Caramuel, Epiſcopus Satrianenſium, & vir doctiſſimus, *in Theol. Regul. diſput.* 34. in qua agit de origine, & generibus Cœnobitarum, *num.* 345. inquit: *Carmelitani Ordinis ſpiritus intenditur ſucceſſu temporis, qui aliàs remitteretur, niſi Deus illum manuteneret gratiâ particulari. Eliæ Inſtitutori ſucceſſit Eliſæus, cujus ſpiritus fuit duplo major, &c.* Et infrà tranſcribit doctiſſimi Suarii judicium: *Eſt valde recepta, & ſatis antiqua traditio, Religionem hanc à temporibus Prophetarum, & ſignanter ab Eliæ inſtitutione ſuam ducere originem, &c.*

Proſper Stellart. Proſper Stellartius Illuſtriſſimi Ordinis Divi Auguſtini, in politiſſimo opere *de Tonſuris, lib.* 2. ſic proponit titulum capitis 13. *De Elia Thesbyte, Propheta, Religioſo, Nazaræo, piloſo, comato, Monachorum Patre, & Ordinis à ſe denominati fundatore.*

Valderrama. Petrus Valderrama, celeberrimus Concionator ejuſdem Ordinis D. Auguſtini, *in Theatro Relig. ſerm. de S. Elia* (cui præfigit hunc titulum, *De magno Patriarcha Elia, fundatore Ordinis noſtræ Dominæ de monte Carmelo,*) inquit: *Beata religio tua ſacra, quæ tali patre, & fundatore fruitur, quem nos omnes patrem appellare poſſumus, quandoquidem vitæ monaſticæ initia dedit.*

Baſil. Pont. Baſilius Pontius prædictæ ſacræ Religionis, & hujus Academiæ clariſſimum lumen, *lib.7. de Matrim. c.1. num.2.* ait: *Quam vitæ rationem ad Eliam, & Eliſæum, & filios Prophetarum, Carmelitanæ Religionis primordia, & immobilia fundamenta, refert Hieronymus epiſtol. 4. & 14.*

Didacus Yepes. Didacus Yepes, illuſtriſſimi Ordinis D. Hieronymi, Concionator, & Confeſſarius Philippi II. & Epiſcopus Turiaſonenſis, in vita M. N. S. Thereſiæ, *c.*20. ait: *Nata eſt hæc Religio in monte Carmeli, & patres habuit ſanctos Prophetas Eliam, & Eliſæum.*

136 Ludovicus Tenas vir doctiſſimus, & Primarius Complutenſis, in ſermone S. M. N. Thereſiæ, Matriti impreſſo anno 1615. ait: *Inſtitutum monaſticum ſacræ Religionis Carmelitanæ principium habet in Propheta Elia, qui primus hominum vovit caſtitatem, ut referunt D. Hieronymus, & D. Iſidorus.*

Tapia. Carolus Tapia *in Authent. Ingreſſi, de ſacroſanctis Eccleſ. cap.*17. inquit: *Elias cum Eliſæo, quem ſibi ſocium adſcivit, Carmelum incoluit, ibique Prophetarum inſtituit conventum, & demùm glorioſus in currum igneum aſſumptus, Eliſæum ſpiritus ſui duplicis heredem, Deo permittente, reliquit, 4. Reg. 2.* Et infrà addit: *In eo Carmeli loco ſemper hujuſmodi Prophetæ habitarunt uſque ad Ioannem Baptiſtam, qui ſua ſanctitate multos ad inibi habitandum concitavit. Hi deinde ab Apoſtolis ad fidem converſi, juxta Evangelicam fidem, ac Eliæ traditiones piè, & ſanctè vivebant, & Dei ſanctiſſimæ genitrici Mariæ templum, quod primum in orbe fuit, dedicarunt.*

Cartagena. Joannes Cartagena, celebris Homiliographus Ordinis Seraphici, *tom.3. lib.17. hom.1. in principio,* ait: *Quemadmodum in ſcientiis edocendis prima earum principia non probantur, ſed ſupponuntur tanquam lumine naturæ per ſe nota: ita Prophetam Eliam primum hujus ſacræ Carmelitanæ Religionis Inſtitutorem fuiſſe (Beata Virgine ſpecialiter ad ejus conſervationem poſtea cooperante.) primaque ejus fundamenta adinſtar peritiſſimi architecti jeciſſe, probatione non indigebat; cum tanquam rem notiſſimam ſancti Patres teſtentur, ſacri Pontifices ei ſubſcribant, ac diverſarum traditionum monumenta confirment; ſolùm ſuperciliosi negent, invidi inficientur, hiſtoriarum ignari diſcredant: & ſi qui viri perdocti, ac ſapientes inficias iverint, argumentum hoc non ex profeſſo, ſed per tranſennam obiter attigerunt: quorum excellenti doctrinæ nihil detrahere nos arbitramur, ſi in hac parte eorum opinioni refragemur. Vt tamen deinceps in hoc genere argumenti nulla ſuperſit ratio dubitandi, graviſſimis teſtimoniis id nunc conſtabiliam, & latius in ſequentibus.* Idque uberrimè, & erudite per quatuor homilias proſequitur.

Cœleſtin. à Mont. Cœleſtinus à monte Marſano ſacri Ordinis Capuccinorum, in Clave David, ſive arcanis ſacræ Scripturæ, *obſervat.*79. ait: *Elias natione Thesbites, Prophetarum coryphæus, Anachoretarum in monte Carmelo, aliiſque ſacris Palæſtinæ locis religioſam vitam agentium ſupremus fuit Archimandrita.* Et infrà: *Patriarchatus piiſſimi Carmelitarum Ordinis ſanctiſſimo Prophetæ Eliæ pluribus argumentis vindicari poteſt. Et quia in ore duorum, vel trium teſtium ſtat omne verbum, duas diverſorum teſtimoniorum claſſes in medium adducam, &c.* Quod fusè præſtat.

Gravina. Dominicus Gravina, vir doctiſſimus Ordinis Prædicatorum, *in voce Turturis, part.2. cap.*15. inquit: *De Carmelitarum vinea quid eloquar? Certè gloria Libani data eſt ei, & decor Carmeli. Mons verè celeberrimus, in quo fructuoſus ille palmes Elias commoratus, ſolitariam ab hominum conſortio ſemotam profeſſus eſt vitam, quem primum colendæ virginitatis authorem Patres, & Doctores appellant, obedientiæ, & paupertatis prototypum, quem principem monachorum Hieronymus vocat cum Eliſæo, cum filiis Prophetarum, qui habitabant in agris, in ſolitudine, & ædificabant ſibi tabernacula juxta fluenta Iordanis.* Et infrà: *Permanſerunt verò hi Prophetarum filii uſque ad tempora Apoſtolorum, ex Euſebio. Succeſſerunt enim eis illi, qui ſupra Eliæ inſtitutiones alias ſupererogaverunt, fortè ab Eliſæo Propheta eorum magiſtro, & authore acceptas. Hi fuerunt Eſſeni, S. Marci Evangeliſtæ poſtea legibus, & inſtitutionibus inſtructi, vitæ monaſticæ præcipui cultores, Apoſtolorum prædicatione ad fidem Chriſti inſtructi. Ab his porrò Monachorum agmina in Ægyptum, & Palæſtinam deſcendiſſe, Doctores, & Hiſtorici tradunt.*

Ramirez. Didacus Ramirez, ejuſdem ſacri Ordinis Prædicatorum, Qualificator Inquiſitionis Su-

Digitized by Google

premæ, & Viſitator Aragoniæ, *in lib. Encenioꝛum Matritenſium, part.* 2. *fol.* 50. inquit: *Patria hujus antiqua Religionis eſt Carmelus. Et cùm hic mons pluſquam duas leucas ambiret, repletus tamen fuit Carmelitis, viris ſanctis, ac filiis Prophetarum, ita quod accedentes ad Eliſæum, quem poſt Patris raptum omnes ut Prælatum venerabantur, poſtulaverint ab ipſo licentiam ad conſtruendum cellas prope Iordanem. Sic fecit Eliſæus. Illi verò ſe extenderunt, pluresque dilatati ſunt uſque in Iericho, & in campis Ephraim, Sarephtha, & Bethlehem primi illi Carmelitæ vixerunt.*

Laurent. Beyerlinck. Laurentius Beyerlinck *tom.* 6. *lib.* 16. *lit. R. verbo Religio, pag.* 248. agens de Ordine Carmelitarum, inquit: *Agnoſcit hic Ordo religioſus primos ſuos Inſtitutores, & velut fundatores Eliam, & Eliſæum Prophetas veteris Teſtamenti. Quos tanquam inſtituti monaſtici principes, & authores, verum plerique ſentiunt. Siquidem plures diſcipulos, & ſequaces eos habuiſſe, qui ſub certa norma per eoſdem tradita, locis ab hominum conſortio remotis vitam in caſtitate, auſteritate, ac contemplatione rerum divinarum tranſigebant, vel ex ſacris Litteris non obſcurè colligitur, dum ſub nomine filiorum, id eſt, diſcipulorum Prophetarum, iſtiuſmodi ſacra Congregatio non ſemel deſcribitur, ut advertit Nicolaus de Lyra in poſtilla ſuper lib.* 4. *Reg. c.* 2. Et infrà ſubdit: *In lege autem gratiæ Ioannes Baptiſta venit in ſpiritu, & virtute Eliæ, & converſatus circa Iordanem in deſerto, ut exiſtimatur, cum his qui ibidem normam vivendi ab Elia obſervatam, ab Eliſæo quoque traditam, ſub nomine Prophetarum vivebant, Carmelitani Inſtituti zelatores. Ita de hac re S. Bernardus ad Fratres de monte Dei: Antiqua hæreditas Eccleſiæ Dei eſt à tempore Prophetarum demonſtrata (loquitur autem de monaſticis inſtitutis,) jamque nova gratiæ Sole exorto, in Ioanne Baptiſta inſtaurata, & renovata. Et Philippus Hieropolitanus ſuper cap.* 1. *Ioannis, ubi dicitur, Miſerunt Iudæi ab Hieroſolymis Sacerdotes, & Levitas ad Ioannem Baptiſtam:* addit ille, *Habitantem cum Carmelitis confratribus ſuis in eremo prope flumina Iordanis, ubi Carmelitæ filii Prophetarum manebant.* Et inferiùs ſubjungit: *Igitur ut Elias Religionem Carmeli inchoavit in lege veteri, ſic in nova S. Ioannes circa Iordanem, & B. Enoch quidam in Carmelo eam continuarunt, aliiſque poſt ſe tradiderunt.*

Iacobus Tirinus. Jacobus Tirinus ſacræ Societatis Jeſu *lib.* 3. *Reg. cap.* 17. inquit: *Et videtur hæc in Carmelo Prophetarum colonia ob frequentiorem iſtic Eliæ, ac Eliſæi præſentiam, & prælluſtriora ibi patrata miracula inter reliqua eorundem cœnobia principem locum tenuiſſe. Vnde & nomen illis adnatum Carmelitarum. Quod idem nomen etiam in Evangelica lege uſque eo placuit viris, fœminiſque ſub nomine, & auſpicio B. Virginis in Eccleſia Chriſti hucuſque magna vitæ ſanctitate, ac religionis gloria militantibus, ut plurima alia ad ſpeciem nobiliora nomina uni illi poſthabenda putarint, vel eam maximè ob cauſam, ni fallor, ut etiam ipſo ſuo nomine palam orbi facerent ſacrum hunc Ordinem ſuum ab Elia, atque Eliſæi diſciplina, inſtitutionéque exordium habuiſſe. Quod & Sixtus IV. &c. & alii Pontifices ſuis bullis (ut hiſtoricos, & alios authores nunc omittam,) apertè profitentur.*

Sanch. Gaſpar Sanchez, clariſſimus ſacræ Scripturæ Interpres Societatis Jeſu, *lib.* 3. *Reg. cap.* 17. *num.* 12. inquit: *Cùm tot eſſent diſcipulorum Eliæ excitata cœnobia, non eſt difficile in Carmeli montem deductam eſſe quandam quaſi coloniam, quæ quia in loco tot nobilitato miraculis, & ipſo Eliæ nomine, & ſacrificiis illuſtri, principem tandem locum inter reliquas Prophetarum domus obtinuit. Quod curaſſe Eliſæum veriſimile eſt, cùm tot à magiſtro eſſet ornatus modis, nec beneficiis notari vellet ingratus, & immemor; a quo loco iſte ſanctorum Ordo recepiſſe videtur nomen, & qui inſtitutum illud ſunt complexi, Carmelitæ vocari. Hinc opinor ortum habuerunt antiquum, & nobilem, qui noſtro ævo Carmelitæ dicuntur, viri religionis gloriâ, & vitæ ſanctitate conſpicui. Quod ut credam facit non ſolum illius Ordinis, ſed & omnium penè gentium conſtans, & perpetua traditio. Et quidem ſi ab hac mea cogitatione nihil ſtaret præter traditionem omni memoria ſuperiorem, ſatis putaretur habere præſidii; quia communis, conſpiranſque conſenſio nullo interrupta tempore eam habet authoritatem, quam nulla, niſi magna fides, convellere, aut infirmare poſſet. Qua de re nos pluribus in noſtro libello de adventu S. Iacobi in Hiſpaniam, tract.* 2. *Sed præter traditionem, quæ ut diximus, conſtans exiſtimatur, atque perpetua, ſunt alia multa, quæ ad hanc cogitationem plurimum afferunt momenti. Doctorum nimirum non tantum ex illa religioſa familia, quorum ingens numerus, ſed externorum, quos longum eſſet numerare, gravis authoritas, & tam veteres, quàm recentes hiſtoriæ, & ſacri Ordinis antiqua monumenta. Accedit ad hæc Pontificum judicio graviſſimum pondus, qui ſacrum hunc Ordinem ab Eliæ diſciplina, atque inſtituto exordium habuiſſe teſtantur. Ita ſanè apertè in ſuis bullis Sixtus IV. Iulius II. Gregorius XIII. Clemens VIII. qui dicunt Carmelitanæ familiæ viros ab Elia, atque Eliſæo hæreditariam ſucceſſionem tenere. Hæc mihi graviſſima ſunt, nec pauca, nec levia, quæ ſi Carmelitanæ cauſæ vindicem agerem, libens adducerem, à quibus in præſenti abſtineo, ne ab Interpretis munere (quod longas digreſſiones non admittit,) defeciſſe videar.*

Flores. Ildephonſus de Flores, ex eadem ſacra Societate *in Comment. ad cap.* 14. *Eccleſiaſtici, p.* 3. *in tractat. aſcetico, ſect.* 36. inquit: *Cum videam hanc nobiliſſimam familiam à temporibus Prophetarum, & ſignatim à Sanctiſſimi Eliæ inſtitutione ſuam trahere originem, & quaſi hæreditariam ſucceſſionem; idque ſeptem Pontificum, Sixti IV. &c. authoritate roboratum animadvertam. Cùm videam tot, eoſque nobiliſſimos Scriptores, & è noſtra familia Ieſuitarum quamplures, vetuſtiſſimam hanc traditionem ſuſcipere; nefas duxi nonnihil huic ſacræ Carmelitarum familiæ de ſua vetuſtate detrahere.*

Ioan. Boniſ. Joannes Bonifacius ex eadem ſacra Societate *in hiſt. de B. M. lib.* 2. *cap.* 1. ait: *Mirabiles quidam ſolitudinis amatores Eliæ, & Eliſæi veſtigia perſequuti, rerum divinarum attentiſſimæ meditationi ſe totos dediderunt; ad quorum tamen aures cùm Apoſtolorum prima de Chriſto mundi per crucem Servatore Evangelica voces perveniſſent, continuò veteri legi nuntium remittentes, ſeſe ad novam tranſtulerunt; neque ſolùm ſe Apoſtolorum benevolos, & dociles auditores, ſed etiam adjutores præbuerunt. Et cùm ex monte Carmelo deſcendiſſent, Chriſti fidem per Galilæam, Samariam, & Palæſtinam univerſam conſtantiſſimè prædicaverunt. Hi ſunt qui in latere montis Carmeli primum ſanctiſſimæ Virginis ſacellum erexiſſe dicuntur, cui in illo ipſo loco ſtudiosiſſimè ſervierunt.*

Ioan. Buſ. Joannes Buſſieres ex eadem ſacra Societate, 2. *part. Florum hiſtor. c.* 6. *circa annum* 1582. ait:

Digitized by Google

ait: *Diva Thereſia reformavit Ordinem Carmeli, revocans illum ad priſtinum rigorem, quem in ſua origine habuit, tanquam partus ardentis ſpiritus Prophetæ zelatoris, qui primus ejus extitit pater.*

N. Cauſſin.

Nicolaus Cauſſinus ejuſdem ſacræ Societatis, & Confeſſarius Ludovici XIII. Regis Chriſtianiſſimi, *in 7. part. Curiæ ſanctæ*, agens de Magno Elia, inquit: *Ipſe fuit primus homo, qui vexillum virginitatis erexit, illam corpore ſuo conſecrando, cùm non cognoſcebatur, ſed parvi fiebat in mundo, inſtituendo Ordinem angelicum in monte Carmelo, ubi depoſuit ſpiritum ſuum in magna, ac ſuavi poſteritate, quæ reperit contemplationis ſcaturigines ad orbem poſtea decurrentes, ut ſterilem terram uberrimè fœcundaret. Ipſe invenit omnium virtutum exemplaria in perjucundo illo Carmeli monte, & in ea ſacra ſolitudine, quæ prima fuit ejus in terra paradiſus.*

Ioan. de Alloza.

Joannes de Alloza ex eadem ſacra Societate, *lib. 4. Cœli ſtellati, cap. 1. ſtella 33.* ſub hoc titulo, *Qualiter Religioſi Carmelitani poſt glorioſæ Virginis in cœlum Aſſumptionem ædificarunt in monte Carmelo primam ejus nomini Eccleſiam, ibique collocarunt ſanctam ipſius imaginem*, refert ex gravibus Authoribus mirabilem Agabi hiſtoriam, & in Carmelo monachiſmum, quæ contigerunt ante nativitatem Chriſti Domini, & deinde ſubdit: *Vixit in eo Carmeli conventu quadraginta ſeptem annos, meruitque cum aliis religioſis aſſiſtere Sanctiſſimæ Virginis morti. Erat tunc ipſe Carmeli Archimandrita, & tanquam Prælatus, & Virginis conſanguineus, primus fuit, qui curavit Dominæ noſtræ eo loco Oratorium conſecrare. Hic eſt S. Propheta Agabus, cujus meminit B. Lucas in Actis Apoſtolorum.* Idem Author *lib. 3. cap. 11. ſtella 28.* agens de S. Cyrillo Conſtantinopolitano, apertè ſupponit, firmatque continuationem ſtatus religioſi in monte Carmelo à temporibus Eliæ.

Ioſephus Andreas.

Ioſephus Andreas ex eadem ſacra Societate, *in decore Carmeli, decor. 34. num. 140.* inquit: *Extant quoque ex noſtra Societate Doctores egregii, qui eadem inſtaurent, ac roborent. Hic eſt (inquit Jacobus Salianus ad annum ante Chriſti Domini natalem 914.) qui per multos iniquitatis torrentes, lectos Prophetarum, & Religioſorum in Carmelo, totaque Chananitide manipulos ſui æmulos, atque imitatores Inſtituti, ad cœleſtem vitam, mundo ignotam, ac contemptam, traducendam adduxit. Hæc ſanctiſſimum Vatem Eliam exaltans Annaliſta hic celeberrimus. Qui ne potiùs benevolentiæ erga religioſiſſimum Carmelitarum Ordinem, quàm veritatis teſtimonium hoc aliquis arbitretur, Conſtitutionibus Pontificiis, quarum meminimus ſuprà, illud communit. Multis quoque adſtruit, ſeptemque Pontificum diplomatibus eundem Eliæ Patriarchatum firmat ſacrarum Scripturarum Interpres piſſimus P. Cornelius à Lapide lib. 4. Reg. cap. 18. verſ. 42. Idem accuratiſſimè præſtat Paulus Schemtnee in Promontorio malæ ſpei, lib. 3. §. 13. Conſentiuntque Tirinus in cap. 13. lib. 3. Reg. Petrus de Oxeda in informatione pro Immaculata Virginis Concept. Joſephus Fernandez in approbat. concion. R. P. Scribas, aliique quamplures.* Quibus addendus eſt R. P. Franciſcus Lopez, inſignis ejuſdem ſacræ Societatis Magiſter, & Concionator, qui in ſolenni Octavario Canonizationis S. Mariæ Magdalenæ de Pazzi Ulyſſipone celebrato, & typis commiſſo, in ſermone quartæ diei inquit: *Negari non poteſt, quod forma vitæ ſpiritualis, & profeſſio religioſa principium habuerit in Elia Patriarcharum monarcha, quæ in filiis ejus continuata eſt per nongentos annos ante adventum Chriſti uſque ad præſentem ætatem. Hinc tanquam ex primo fonte ortum duxerunt quatuor capita Religionum Monachalium, &c.* Quæ ibi fusè proſequitur.

Comes Antonius Montecatinus, Conſiſtorialis Aulæ Advocatus, coram Sanctiſſimo Ur- 138
A. Montec.
bano VIII. & Eminentiſſimis Cardinalibus in publico Conſiſtorio hæc protulit pro canonizatione S. Andreæ Corſini anno 1629. *Carmelitanæ familiæ dat nomen Andreas, aut potiùs flos hic jam delibatus è ſpinis in amœniſſimo Carmeli vertice collocatur. Et ſapienter ille quidem hanc ſibi præ cæteris religioſam familiam ſelegit, quæ tum originis antiquitate, quam vel ab ipſis Prophetis Elia, atque Eliſæo repetit, tum inſtituti integerrimi ſanctitate, tum illuſtrium vitâ, doctrinaque virorum copiâ in Chriſtiana Republica floruit ſemper, ac magis, magiſque floret in dies.*

Lezana. Anton. à Spir. ſanct. Sylveira. Daniel à Virg.

Prolixum foret alios, qui idem affirmant, referre. Sed qui plures (plures etiam dabimus *num. 150.*) deſiderat, videat Lezanam *in Apparatu, cap. 6.* Antonium à Spiritu ſancto *de Primatu Eliæ, §. 2.* Sylveram *opuſc. 3. reſ. 2. quæſt. 1. à num. 14.* Danielem à Virgine *in Vinea, part. 2. cap. 2. per totum*, & *in Appendice, à num. 1202.* & alios hujus Ordinis Doctores. Sed omnium agmen claudat judicium Academiæ Cantabrigenſis olim in Anglia celeberrimæ, anno 1374. & eo tempore catholiciſſimæ, quæ ut aliquos compeſceret Ordinem Carmelitarum impugnantes, hæc poſt maturum examen, & cauſæ cognitionem ſtatuit:

Decretum Academiæ Cantabrigenſis.

Auditis rationibus, & allegationibus, viſiſque privilegiis, lectis, & examinatis unà cum nonnullis aliis monimentis, & ſcripturis antiquis, de conſilio, & conſenſu Diſcretorum, & Iuriſperitorum dictæ Univerſitatis nobis aſſiſtentium in ea parte, & per eandem deputatorum, dictum Ordinem Fratrum B. Mariæ de monte Carmeli in jure communi, ac ſpeciali confirmatum, & titulo B. Mariæ Dei genitricis fore ſpecialiter inſignitum, ac etiam Fratres dicti Ordinis, prout ſufficienter apparuit per præmiſſa, exhibita, producta, & allegata, Eliæ, & Eliſæi Sanctorum Prophetarum fore imitatores, & ſucceſſores, cauſa cognitione, & juris ordine in ea parte de jure requiſitis ad plenum obſervatis, reputamus, decidimus, & decidendo declamus in his ſcriptis. Inhibentes quibuſcumque noſtris, & dictæ Univerſitatis ſubditis, ne contra has deciſionem, & declarationem noſtras, in ipſorum Fratrum præjudicium, & dictæ Univerſitatis vituperium, & ſtudentium in eadem inquietationem venire temere præſumant, ſub pœnis, & cenſuris noſtro, & ſucceſſorum noſtrorum arbitrio debitè in contravenientes ferendis. In quorum omnium, & ſingulorum teſtimonium præmiſſorum, præſentes litteras decretum noſtrum continentes, ſigilli officii noſtri appenſione fecimus communiri. Data Cantabrigiæ 23. Frebruarii, anno 1374.

§. VII.

Probatur ſextò ex falſarum opinionum confutatione.

Licèt præmiſſa veritatem noſtræ aſſertionis 139.
ſatis evincere videantur, & fundamentum
Sexta probatio.
num. 124. propoſitum validè fulciant; aliunde tamen poſſumus eadem confirmare ſequenti diſcurſu. Nam certum eſt Ordinem Carmelitarum habuiſſe aliquem peculiarem Inſtitutorem, & incœpiſſe in aliquo tempore determinato. Si

Digitized by Google

enim hæc ſibi vendicant alia humanæ vitæ officia, atque inſtituta, cur non ampliſſima, & maximè nota Religio? Nullus autem hujus Ordinis Inſtitutor poteſt deſignari, quàm Magnus Elias, nec aliud ſuæ durationis initium, quàm tempus veteris legis. Quod aptiori viâ oſtendi non valet, quàm referendo, & refellendo præcipuas quorumdam Authorum noſtræ ſententiæ adverſantium opiniones, quæ circa hujus Religionis Inſtitutorem, & ortum circumferuntur. Quibus planè Authoribus aliàs doctiſſimis vulgare illud proverbium aptari poteſt, *Plus ſapit ſtultus in domo ſua, quàm ſapiens in aliena.* Dum enim poſthabitâ notitiâ peculiari hiſtoriarum, & traditionum Ordinis Carmelitani, vetuſtiſſimam ipſius originem, quaſi Nili ignotum caput inveſtigare, atque deſignare contendunt, abſurdas, & quæ de evidenti falſitate accuſentur, proferunt ſententias, ut jam oſtendimus.

Opinio Volaterrani.

Primam igitur tradit Raphael Volaterranus *in Antropologia*, *lib.* 21. his verbis: *Carmelitæ in monte Carmelo mora Eliæ, & Eliſæi nobilitato, ab Alberto Patriarcha Hieroſolymitano anno* 1286. *primùm inſtitui fuere diverſo, quo nunc utuntur amictu. Honorius IV. illos à Sultano ejectos excepit.*

Refellitur.

In qua opinione plures ſunt errores, atque inconſequentiæ, quàm verba. *Primò*, quia D. Albertus Patriarcha Hieroſolymitanus mortuus eſt anno 1214. ut conſtat ex tabula Eccleſiæ Vercellenſis, cujus priùs fuerat Epiſcopus, atque adeo non potuit hunc Ordinem inſtituere anno 1286. niſi fingatur à mortuis reſurrexiſſe. *Secundò*, quia regula ab Alberto data confirmata eſt ab Innocentio IV. anno 1248. in bulla, quæ incipit: *Quæ honorem Conditoris omnium*, ut planè conſtat ex ultimis bullæ verbis: *Actum Lugduni anno Domini* 1248. *Domini Papæ Innocentii IV. anno* 5. *Kalendis Septembris.* Non ergo potuit Albertus hunc Ordinem primùm inſtituere anno 1286. niſi fingatur quod Ordinis confirmatio præceſſerit ejus inſtitutionem. *Tertiò*, quia ipſe Volaterranus affirmat S. Cyrillum Conſtantinopolitanum, & S. Angelum fuiſſe hujus Ordinis alumnos: Sed Cyrillus floruit ante annum 1200. & Angelus martyrio coronatus eſt anno 1220. quomodo igitur potuit Ordo primùm inſtitui tempore ſequenti, anno videlicet 1286. *Quartò*, quia Honorius IV. vivebat anno 1286. quando Volaterranus conſtituit primam prædicti Ordinis inſtitutionem, & paulò poſt mortuus eſt: quomodo ergo potuit recipere Carmelitas à Sultano ejectos, qui eodem anno dicuntur inſtituti à Patriarcha Hieroſolymitano in monte Carmelo? *Tandem* errat Volaterranus, & confundit Honorium IV. cum Honorio III. nam hic fuit qui Camelitas ab Oriente profectos excepit, ut planè conſtat ex Officio B. V. Mariæ de monte Carmelo conceſſo pro omnibus provinciis Hiſpaniarum Regi ſubjectis, *lect.* 5. ubi dicitur: *Cùm olim in Europa Ordo eſſet ignotus, & ob id apud Honorium Tertium non pauci pro illius extinctione inſtarent, adſtitit Honorio noctu puriſſima Virgo Maria, planeque juſſit, ut Inſtitutum, & homines benignè complecteretur.* Cœpit autem Honorius III. regere Dei Eccleſiam anno 1216. Tædet in refutando hanc Volaterrani evidenter falſam opinationem ampliùs immorari. Sed ex dicendis penitus corruet.

340. Secunda opinio tradit, hunc Ordinem inſtitutum fuiſſe ab Alberto Patriarcha Hieroſolymitano tempore Innocentii III. qui Concilium Lateranenſe congregavit anno 1215. Ita Sabellicus, & quidam alii.

Opinio Sabellici.

Sed falſam eſſe eorum exiſtimationem poteſt multipliciter demonſtrari. Nam Albertus non inſtituit prædictum Ordinem, ſed jam exiſtenti regulam dedit, vel potiùs ſibi oblatam approbavit, ut planè conſtat ex ipſa regula inſerta bullæ Innocentii IV. ſuprà relatæ; nam in principio dicitur: *Albertus Dei gratiâ Hieroſolymitanæ Eccleſiæ vocatus Patriarcha, dilectis in Chriſto filiis Brocardo, & cæteris fratribus eremitis, qui ſub ejus obedientia juxta fontem Eliæ in monte Carmeli morantur, &c.* ubi Patriarcha planè ſupponit, Fratres Carmelitas viventes ſub obedientia, & religioſè. Unde S. Cyrillus Conſtantinopolitanus, qui floruit ante annum 1200. *in lib. de proceſſu, & variis regulis hujus Ordinis, cap.* 5. agens de prædicto Alberto, inquit: *Poſtmodùm* (traditâ videlicet regulâ, ex libro Joannis Patriarchæ itidem Hieroſolymitani 44. deſumpta,) *eodem anno Monaſterium in hoc monte Carmeli, juxta fontem Eliæ Prophetæ ædificari fecit, intra cujus ſepta includi, ac renovari juſſit Capellam, quam ad honorem Beatæ Dei genitricis Mariæ prædeceſſores eorum poſt Aſcenſionem Chriſti conſtruxerant.* Et profectò ipſe Cyrillus, qui hæc ſcribit, & fuit prædicti Ordinis Prior Generalis, illum ingreſſus eſt anno 1173. atque ideo ante Innocent. III. & Concilium Lateranenſe. Unde fateri oportet, prædictum Ordinem illud tempus præceſſiſſe, ut viderunt graves Authores Baronius, cujus verba infrà dabimus, & Bellarminus, qui in ſua Chronologia inquit: *Ordo Carmelitarum confirmatur ab Alexandro III. anno* 1180. Et Jacobus de Vitriaco Epiſcopus Achonenſis, *lib.* 1. *Hiſtor. Hieroſolym. cap.* 52. agens de refloreſcente Eccleſia in terra ſancta poſt captam Hieroſolymam anno 1099. longo tempore ante Concilium Lateranenſe Carmelitas religioſè viventes commemorat: *Juxta fontem*, inquit, *qui fons Eliæ dicitur, non longè à Monaſterio B. Margaretæ, vitam ſolitariam agebant, in alvearibus modicarum cellularum, tanquam apes Domini dulcedinem ſpiritualem mellificantes.* Præceſſerat ergo Ordo Carmelitarum tempus Alberti, Innocentii III. & Concilii Lateranenſis.

Refutatur.

D. Cyril. Conſtant.

Bellarm.

I. de Vitr.

Confirmatur primò, & urgenter: nam prædictum Concilium ſtatuerat: *Ne quis de cætero novam Religionem inveniat; quod ſi aliquis vellet inſervire Deo, unam ex Religionibus jam approbatis eligeret.* Hoc tamen non obſtante, aliquæ Religiones poſt prædictum Concilium cœperant introduci. Cui incommodo ut obviam iret Concilium Lugdunenſe congregatum ſub Gregorio X. anno 1274. præcepit, quod aliæ Religiones poſt Concilium Lateranenſe introductæ extinguerentur, exceptis quatuor Ordinibus Mendicantium, ſcilicet Prædicatorum, Minorum, Auguſtinianorum, & Carmelitarum, ut refertur *in cap. unico de religioſis domibus, in* 6. Et quidem quantum ad Religiones Prædicatorum, & Minorum, ut perſeverarent, non eam rationem reddidit Concilium Lugdunenſe, quòd videlicet fuerint ante Lateranenſe inſtitutæ, ſed quòd inſtitutæ poſt illud uberes fructus Eccleſiæ attulerint. *Sanè*, inquit, *ad Prædicatorum, & Minorum Ordines (quos evidens ex eis utilitas Eccleſiæ univerſali proveniens perhibet approbatos) præſentem*

Maior eiuſdem opinionis impugnatio.

Digitized by Google

præſentem non patimur conſtitutionem extendi. Sed quantum ad Ordines Eremitarum S. Auguſtini, & Carmelitarum hac ratione, aut conſideratione non indiguit Concilium; ſed videns eorum inſtitutionem præceſſiſſe tempora Concilii Lateranenſis, eos in proprio ſtatu reliquit, ut conſtat ex verbis ſequentibus: *Cæterùm Eremitarum S. Auguſtini, & Carmelitarum Ordines, quorum inſtitutio Concilium generale præceſſit, in ſolido* (legunt alii, *in ſolito*, quod ad præſens nihil refert,) *ſtatu volumus permanere.* Senſit ergo, & docuit Concilium Ordinem Carmelitarum fuiſſe inſtitutum ante Concilium Lateranenſe, & Ordines Prædicatorum, & Minorum longo tempore præceſſiſſe, ut rectè viderunt Alvarus Pelagius *lib. 2. de planctu Eccleſiæ, art. 23.* & Renatus Chopinus *lib. 2. Monaſt. tit. 1. n. 29.* & Joannes Marquez *de origine Eremitarum S. Auguſtini, cap. 14, §. 9. cum ſequenti.*

Alvarus Pelagius. Renatus Chopinus. Ioannes Marquez.

Confutatur ampliùs.

Confirmatur ſecundò, & non minùs urgenter ex duabus epiſtolis, quas Epiſcopus Nicoſienſis, aliique Prælati Terræ ſanctæ ſimul cum Magiſtro Templi, & Magiſtro S. Joannis Hieroſolymitani miſerunt ad Romanum Pontificem anno 1181. ut Carmelitis eo tempore in terra ſancta ob rerum penuriam, & varias calamitates afflictis ſubſidio aliquo ſpirituali, ac temporali ſuccurreret. In prima ſic loquuntur: *Credimus enim vos non ignorare, Pater ſancte, qualiter Ordo Fratrum B. Mariæ de monte Carmeli* (*qui inter cæteras ſacras Religiones Apoſtolicæ Sedi devotas claret devotione conſpicua*) *fuit in ciſmarinis partibus à tempore, cujus non extat memoria, à prædictis Patribus in ejuſdem terra ſancta ſolatium inſtitutus.* In ſecunda ſcribunt: *Invenimus ſiquidem in noſtra memoria tabula exaratum, quod Ordo Fratrum B. Mariæ de Monte Carmelo in ciſmarinis partibus à tempore, de quo memoria non exiſtit, à ſanctis Patribus in ejuſdem terræ ſanctæ ſolatium extitit inſtitutus.* Si autem Ordo iſte inſtitutus fuiſſet ab Alberto Patriarcha tempore Innocentii Tertii, recens profectò, & vivida eſſet talis inſtitutionis memoria apud prædictos Prælatos; quippe cùm centum anni nondum poſt illam inſtitutionem defluxiſſent, ut ex ſe liquet. Cùm ergo conteſtentur inſtitutionem Ordinis Carmelitani excedere memoriam hominum tunc viventium, apertè ſequitur, quod longo tempore fuerit ante Albertum, & Innocentium. Cujus argumenti vires optimè expendit Venerabilis Doctor Waldenſis *tom. 3. in doctrinali fidei, tit. 9 cap. 89.* ubi ait: *Audiat teſtes iſtos Wicleph* (qui Religioſos Ordines, *novellas vanitates* vocabat,) *quamvis judex iniquus. Non à re, quam teſtantur, remoti; non ab eius experientia ſunt longinqui: eiuſdem erant terra ſanctæ coloni, domeſtici, vicini, noti negotio, de quo tractant, & ſcriptis pronuntiant, litteris exponunt, chirographis teſtantur, quod Ordinis antiquitas, aut initium hominum tunc ibi viventium memorias ſuperabat.* Ex quibus ſatis elucet manifeſta falſitas prædictæ opinionis, magiſque ex dicendis conſtabit.

141. Opinio Baronii.

Tertiam opinionem tradit Baronius *tom. 12. anno 1181.* ubi agens de Alexandro III. qui eo anno è vita migravit, inquit: *Antequam ab Alexandro ad ejus ſucceſſorem convertamus orationem, conſtantior illa videtur aſſertio, quod Ordo Religioſorum Carmelitarum, qui in Palæſtina in ipſo Carmelo monte fixere ſedes, ſub eodem Alexandro Romano Pontifice ſumpſit originem; quoto autem anno eius Pontificatus, habetur incertum. Horum autem promotor, propagator, & cuſtos fuit ille, qui fungebatur in Oriente Legatione Apoſtolicæ Sedis, Haimericus Patriarcha Antiochenus, qui conſiderans plures ex Occidente, qui venerant vitam eremiticam acturi in Terra Sancta, hinc inde diſperſos; expoſitos barbarorum incurſibus, collegit eos in unum, duxitque in montem Carmelum Eliæ habitatione egregiè olim nobilitatum. Fuere iſta principia, ex quibus, ut ex parva ſcaturigine flumen, immenſus eſt auctus cœtus Religioſorum virorum, &c.*

Incertitudo prædictæ opinionis.

Verùm enimverò, licèt ſic aſſerat doctiſſimus Cardinalis, minimè tamen probat, nec ullum aliquod fundamentum pro ſua cogitatione adducit. Unde poſſumus reſpondere, quod ex Caramuele refert N. Sylveira *opuſc. 2. reſolut. 2. quæſt. 2. n. 22.* ibi: *Sum jam aſſuetus Baronio non credere dicenti, ſed non probanti.* Præſertim cùm præclarus hic Annaliſta fidem noſtram ſola ſua authoritate nequeat extorquere, qui in aliis etiam ſit homo, & in lapſus circa hiſtoriam non ſemel impingat, ut ſapientiſſimus Ordinis Prædicatorum Annaliſta Thomas Malvenda obſervavit anno Chriſti 1198. his verbis: *Non miror tam conſpicuum lapſum in Annalium conditore* (*nam quid promptius, quàm impingere?*) *Sed quod tam aſper eſſe ſoleat in ſugillandis aliorum erratis, cùm non pauci in ejus Annalibus, inter tot ſanè benè dicta, facilè animadverti poſſint, & ipſi plura comprehendimus.* Et Alphonſus de S. Vitores Epiſcopus Zamorenſis *in ſuo Occidentis Sole, prælud. 2. cap. 2. n. 24.* de eodem Baronio inquit: *Aliquando dormitat Homerus. Periculis ſe exponit, qui perſuadere nititur novitates. Cæſares ſuccumbunt difficultatibus, quas inconſultè aggrediuntur: & Baronius vincitur, quamvis Cæſar.* Quæ ſatis erat Baronio dicenti, & non probanti reſpondere; præſertim cùm ipſe non videatur pedem figere, ſed dubiam proferre opinionem. *Conſtantior*, inquit, *illa videtur aſſertio.* Et aliunde non ſignificet Aymericum fuiſſe Ordinis Carmelitani Inſtitutorem, ſed promotorem, propagatorem, & cuſtodem: quod optimè fieri valuit, licèt Ordo fuiſſet antiquior.

Sylveira.

Thomas Malvenda.

S. Vitores.

Baronii opinio confutatur.

Cæterùm falſitatem illius qualiſqualis opinationis facile eſt oſtendere, declarando quomodo prædictus Ordo non fuerit inſtitutus tempore Aymerici, ſed ejus protectionem, & favores longo durationis intervallo anteceſſerit. Et Cardinali contrarium opinanti opponimus Cardinales Sacræ Rituum Congregationis, opponimus Sanctiſſimum D. N. Clementem X. qui Officium S. Bertholdi approbarunt, & Carmelitis conceſſerunt, cujus 4. lectio ſic habet: *Cùm ſacra illius temporis expeditioni pro recuperanda Terra Sancta intereſſet* (ipſe videlicet Bertholdus) *ingredienda Religionis votum emiſit, ut Deus exercituum Chriſtianorum copias à maximis anguſtiis, in quibus conjecta erant, dignaretur eripere. Quod poſtmodùm, re obtenta, Altiſſimo redditurus in Carmeli montem aſcendit, poſtulatumque Ordinis habitum ſuſcepit. In ſancta Religionis palæſtra novus athleta cæteros virtutum exercitio, & præſertim vitæ aſperitate antecedere nitebatur, &c.* Proſequitur deinde quinta lectio in hunc modum: *Factum eſt autem, ut eo tempore Aymericus Antiochenus Patriarcha, & eius conſanguineus in terram ſanctam Apoſtolicæ Sedis à Latere Legatus miſſus ſit, qui cùm aliquando in Carmeli montem aſcendiſſet, fratrumque cæleſtem vivendi rationem contemplatus eſſet,*

eſſet, eos maximis favoribus proſequutus eſt, novaſque leges eoidit pro eorum perfectiori inſtitutione. Tum vita functo Ordinis ſuperiore, S. Bertholdum ob inſignem prudentiam, & ſanctitatem unanimi omnium aſſenſu electum ipſis præfecit, moreque Latinorum Priorem Generalem nuncupavit. Ex quibus planè conſtat, Aymericum reperiſſe Carmelitas conſtitutos in ſtatu Ordinis, & Religionis, ſolumque addidiſſe aliqua prædicto ſtatui accidentalia, quibus tamen ipſius perfectionem, & famam apud Latinos promovit. Quod præter alios affirmat vetuſtiſſimus teſtis (vel ſola antiquitate, & ſanctitate ſuperans quaſlibet Baronii cogitationes,) D. Cyrillus Conſtantinopolitanus, qui vixit ante annum 1200. & Aymericum cognoſcere potuit; nam *lib. ſupra cit. cap. 3.* refert qualiter Godefridus de Bullion ſanctam civitatem Hieruſalem, & totam terram ſanctam dominio Chriſtianorum reduxerit anno 1099. & addit: *Propter quod cœpit tunc cultus noſtræ Religionis in monte Carmeli ampliari. Quamplures enim devoti peregrini, qui ab Occidente ſupervenerant, odore hujus ſancti loci tracti, & devotione Religioſorum eremitarum montem hunc inhabitantium permoti, mundo renuntiabant, & per contemplationem cœleſtium ſe eorum contubernio jungebant. Erat autem in diebus illis Patriarcha Antiochenus, & in terra ſancta Apoſtolicæ Sedis Legatus vir quidam amabilis Deo, & hominibus nomine Aymericus Malafaida, natione Lemovicenſis, de villa appellata Salamaicum, qui prædictorum anteceſſorum noſtrorum Eremitarum Fratrum B. Mariæ de monte Carmelo laudabilem converſationem attendens, eos multùm ſpecialiter ſuo tempore enutrivit, &c.* Unde ſatis liquet Aymericum non fuiſſe hujus Ordinis Inſtitutorem, ſed promotorem, & protectorem; fovit enim, & defendit, & aliqualiter reformavit illos religioſos, quos in Carmelo ſanctè viventes repererat, ut optimè vidit vir doctiſſimus Gilbertus Genebrardus, qui in Chronologia circa annum Chriſti 1280. refert ſententiam Polydori (quæ eadem eſt cum Baronii opinione,) his verbis: *Ordo Carmelitarum (qui tunc variegata chlamyde utebatur) initium habuit in deſertis Syriæ, Aymerici Antiocheni Antiſtitis operâ.* At ipſe Genebrardus Polydori ſententiam ſic corrigit, & refellit: *Sed eorum origo altiùs repetitur, nempe à Prophetis Elia, & Eliſæo, qui Carmelum montem terræ ſanctæ primi conſecrarunt, & diſcipulos illic reliquerunt, quos Scriptura filios Prophetarum appellat.* Gilbertum imitatur Gualterus *in tabul. chronograph. ſæculo 12.* dum Aymericum vocat Ordinis Carmelitani non auctorem, ſed *promotorem, & reſtauratorem.* Eodem modo loquitur Onuphrius Pavinus in Chronico Eccleſiaſtico, circa annum 1141. & Rodericus Acuña Bracarenſis Archiepiſcopus *in 1. part. Decreti, cap. Generalis, 12. diſtinct. 54. num. 3.* ubi ait: *Suſceperunt poſt Chriſti adventum Eliæ ſucceſſores Carmelitani Chriſti fidem cum Baptiſmo, ac vota ſubſtantialia Religionis emiſere.* Et infrà: *Nata Carmelitanis eremitis primùm regula eſt in ſcriptis à Ioanne 44. Patriarcha Hieroſolymitano, qui floruit circa annum 440. Deinde ab Aymerico Patriarcha Antiocheno Legato Apoſtolico anno 1141. ſub Innocentio II. Tertiò acceperunt regulam, quam nunc ſervant, ab Alberto Patriarcha Hieroſolymitano.* Quibus planè ſupponit, Religionem Carmelitanam longo tempore ante Aymericum extitiſſe cum omnibus

D. Cyril. Conſtant.

Genebrard.

Gualterus.

Pavinus.

Rodericus Acuña.

ſubſtantialibus. Et hæc ſatis ſunt ad refellendam opinionem Baronii, præſertim adjunctis quæ *numero præcedenti*, in ſecunda confirmatione expendimus, & pari pondere illam impugnant, ut expendenti conſtabit. Sed urgentiùs refutabitur ex dicendis *num. ſequenti.*

Ut autem omnes tres relatæ opiniones, & 142
quædam aliæ ipſis ſimiles uno ictu percutiantur, ac proſternantur, motivum proferimus, quod omnem intellectum rectè diſpoſitum convincat, ut judicet inſtitutionem Ordinis Carmelitani antiquiorem eſſe, quàm prædictæ opiniones imaginantur. Etenim Romani Pontifices antiquiores Honorio IV. Innocentio III. & Alexandro III. conceſſere ſpeciales indulgentias Ordini Carmelitarum: Ergo prædictus Ordo exiſtebat ante prædictos Pontifices. Conſequentia eſt manifeſta, quia Pontifices non potuerunt indulgentias Ordini non exiſtenti concedere. Et antecedens certò conſtat ex bulla Sixti IV. quæ incipit, *Dum attenta*, data Pontificatus ipſius anno 6. & ex alia bulla Gregorii XIII. quæ incipit, *Ut laudes*, data Pontificatus ipſius anno etiam 6. in quibus ex certa ſcientia teſtantur Leonem IV. Adrianum II. Stephanum V. Sergium III. Joannem X. Joannem XI. Alexandrum II. Sergium IV. Gregorium V. alioſque plures (ut prolixitatem vitemus,) Romanos Pontifices prædeceſſores ſuos indulgentias huic Ordini conceſſiſſe, quas ipſi in prædictis bullis ſpecialiter recenſent, & confirmant, ut prædicto Ordini de Eccleſia benemerito faveant, quem præterea Sixtus his elogiis illuſtrat: *Dum attentâ meditatione penſamus, quod glorioſiſſima Dei genitrix Maria Virgo venuſtiſſima, cujus ineffabilem pulchritudinem Sol, & Luna mirantur, cujuſque precibus juvatur populus Chriſtianus, & quæ florem pretioſiſſimum, immarceſcibilem, & æternum D. N. Ieſum Chriſtum, immenſa S. Spiritus cooperante virtute genuit; produxit ſacrum Ordinem B. Mariæ de monte Carmeli, à Sancta Sede Apoſtolica, & à pluribus Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris, & etiam à nobis multipliciter approbatum, quem ejuſdem glorioſiſſimæ Dei genitricis, ſemperque Virginis Mariæ ſpeciali titulo voluit inſigniri, ut ob ejuſdem Virginis reverentiam Ordo ipſe à Chriſti fidelibus meritò peramplius honoraretur, ipſique fideles propterea ejuſdem Virginis Mariæ ſuffragiis adducti æternæ retributionis præmia facilius conſequi mererentur. Dumque ſublimium dicti Ordinis utriuſque ſexus perſonarum virtutum merita, Deo quidem grata, & in conſpectu prædictæ Sedis accepta, dignâ memoriâ recenſemus, ac Ordinem ipſum, & illius perſonas ſub Sedis Apoſtolicæ, & Eccleſiæ Romanæ protectione immediatè exiſtentes, & inter cæteros Regularium Ordinum profeſſores in firmamento Catholicæ fidei militantes, ſanctorumque Prophetarum Eliæ, Eliſæi, & Henoch, necnon & aliorum ſanctorum Patrum, qui montem ſanctum Carmeli juxta Eliæ fontem inhabitarunt, ſucceſſionem hæreditariam tenentes, fructus quoque uberes, quos dictus ſacer Ordo in agro militantis Eccleſiæ, in propagatione Religionis, & fidei ortodoxæ hactenus produxit utiliter, & producit, ac in futurum producturum fore indubitanter ſperamus, paterna charitate intuemur, &c.* Et Gregorius inquit: *Nos igitur Ordinem ipſum, illiuſque perſonas inter cæteros Regularium Ordinum profeſſores in Catholica Eccleſia militantes, tanquam Religionis exemplar ſpeciali charitate fulgentes, &c.*

Quod

Urgens motivum contra præcedentes opiniones.

Elogium Ordinis Carmelitani ex Sixto IV.

Greg. XIII.

O[illegible] Formoſus [illegible] & Gre[illegible] [illegible] poſtea [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Stephanus V. rege[illegible] Conſtantinopoli anno 816. Leo IV. anno 847. Adrianus II. anno 868. Sergius III. anno 909. Joannes X. anno 913. Joannes XI. anno 931. Gregorium V. anno 996. Sergius IV. anno 1009. Alexander II. anno 1061. ut ex Chronico [illegible] B[illegible], & aliorum liquidò conſtat. Eaſdem prædictorum antiquorum Pontificum indulgentias, eorum nominibus expreſſis, noviſſime expendat, ac confirmavit Sanctiſſimus D. N. Clemens X. in bulla quæ incipit, *Officium*, data anno Domini 1673. Pontificatus ipſius anno 3.

Major præmiſſarum opinionum confutatio.

Quod motivum poteſt aliâ viâ non minùs urgenti, ac planâ fulciri; nam longo tempore ante Alexandrum III. & Innocentium III. fundata fuere plura Ordinis Carmelitarum monaſteria: Ergo exiſtebat hic Ordo ante prædictos Pontifices. Conſequentia eſt manifeſta, & antecedens conſtat ex ipſis monaſteriorum fundationibus; nam Florentinum erigitur anno 741. Piſanum anno 838. Romanum S. Martini in Montibus anno 847. Boppardianum in Germania anno 1043. Colonienſe anno 1099. & ſic de aliis, ut ex authenticis inſtrumentis, & aliis monumentis antiquitatis probat Lezana *tom. 3. in prædict. anno.* Imò omnia monaſteria Palæſtinæ & Scotiæ, quæ præceſſerunt adventum Auguſtini, & ſociorum in Angliam circa annum 596. fuiſſe Ordinis Carmelitani, probat Clemens Reynerus in libro, cui titulus, *Apoſtolatus Bened. Anorum in Anglia, tract. 1. ſect. 1. §. 12. & 18. & 29.* Et ut ab aliis provinciis ad Hiſpaniam nobis notiorem, & ad Toletum Hiſpaniæ caput oculos convertamus, monaſterium Carmelitarum in regia urbe Toletana antiquiſſimum eſt, & quod plura ſecula, Maurorum que irruptiones antecevait. Unde Julianus Petri vetuſtus Scriptor (florebat enim ante annum 1100. ut ipſe teſtatur *in tract. de Eremitor. num. 17.*) in eodem tractatu, *n. 15.* inquit: *Eremitorium Toletanum ſuburbio S. Mariæ de A[illegible]* (hoc eſt Alficen) *à temporibus antiquiſſimis tertium templum Toletanorum, quo venerunt olim Monachi Carmelitæ, & tempore captivitatis hæc fuit Eccleſia Aldefonſi Sexti.* Et Petrus Sanctius *in hiſtor. morali, & philoſophica, 3. part. in tract. de Eccleſiis Toletanis,* inquit: *Monaſterium Toletanum Dominæ noſtræ de monte Carmeli eſt antiquius inter omnia religioſorum monaſteria, quæ Toleti exiſtunt.* Et Franciſcus Riſpuerta *in hiſtoria Gurnenſi, ſectio 7. cap. 5.* ait: *Quod monachi Carmelitæ eandem Toletanam domum conſervent, urgenter confirmat veritatem Iuliani, iſtaque evincit magnam Carmelitarum in Hiſpania antiquitatem.* Ipſe verò hoc ulterius ſic confirmat: *Sanctos monachos Fa[illegible], & Phil[illegible]bertum, qui Tituliæ anno 308. martyrio coronati ſunt, ut Dexter ſcribit; & virgines Deo conſecratas, quarum meminit Concilium Eliberitanum cap. 13. & monachos ac moniales, de quibus [illegible] Concilium Cæſaraugustanum cap. 6. & 8. [illegible] fuiſſe Carmelitas Ordinis Prophetici, [illegible] D. Auguſtinus nondum fundaverat [illegible], nec D. Benedictus [illegible] [illegible] [illegible].*

Lezana.

Reynerus.

Iulianus Petri.

Petrus Sanctius.

Riſpuerta.

Antiquitas

Quibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Tom. VIII.

[illegible] Luitprandus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] *Carmelitarum quam* [illegible] [illegible] [illegible] *H*[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] *S. Elpidius, quem S. [illegible] [illegible] Pontificum, Carmelita [illegible] [illegible], & [illegible] Petri [illegible] converſis ad fidem [illegible] venit in Hiſpaniam, & Toleti [illegible] monaſterium virginum, & monachorum, ubi poſtea fuit Agalienſe, quod fuit ab B. Virgini [illegible] monachorum matri.* Quæ magis illuſtrat Quintana-dueñas è ſacra Societate *in hiſtor. ſanctor. Tolet. pag. 131.* his verbis: *Incolebat Elpidius celebrem montem Carmelum inter Syriam, & Iudæam, ubi fervidi illi Patriarcharum Eliæ, & Eliſæi filii habitarunt à primis ſeculis uſque ad [illegible] tempora legis gratiæ. Tunc vero diſperſi per civitates Iudææ, Samariæ, & Galilææ, audità prædicatione Chriſti Domini noſtri, & Baptiſtæ ipſius præcurſoris, atque Apoſtolorum, non tantum illuſtrati ſplendore Evangelii fuere, ſed conſtituti etiam eorumdem Apoſtolorum coadjutores ad mundi converſionem, electique ab ipſis magiſtri, & Prælati diverſorum Religionum, ubi eiſdem Apoſtolis [illegible] ſtatim plantaverunt. Horum unus fuit Elpidius, &c.* Similia tradunt Comes Mortenſis, Caſtejon, & alii, quos refert Tamaye *in Martyrolog. Hiſpano, tom. 6. die 9. Decembris, fol. 429.* & noviſſime Paulus de la Peña Eques S. Mauritii *in Memor. pro Pontif. in S. Elpidio in Eccleſ. Toletana, pag. 39.* Omittimus (quia præmiſſa ſufficiunt,) alia addere ex Chronico Haudberti, quod in lucem dedit Gregorius Argaez illuſtriſſimæ familiæ Benedictinæ Chronologus Generalis. Satis ſit aliqua innuere. Anno Chriſti 55. Haudbertus inquit: *Eliodorus Græcus Eremita Carmelitanus Cauca monaſterium conſtruxit.* Anno 58. *S. Eulogius Abbas Carmelita Toleti obiit.* Addit Argaez: *In monaſterio, ſcilicet Agalienſi à S. Elpidio monacho quoque Carmelita [illegible] erecto, anno 66. Cauca [illegible] monachi Carmelitani combuſti [illegible] eremitorium, quod conſtruxerant, die 15. Iulii.* Alia relinquimus, quæ collecta reperiet lector apud Joſephum Andream ſacræ Societatis Jeſu *in decore Carmeli, à n. 160.*

Carmelitarum in Hiſpania.

Luitprand.

Quintana-dueñas.

Tamaye.

Paulus de la Peña.

Haudbert.

Argaez.

Ioſephus Andreas.

§. VIII.

Confutatio aliarum opinionum.

Ex dictis convellitur etiam [illegible] [illegible] opiniones nobis contrariæ. Quarta in ordine hic refert Carthagena, Ordinis Seraphici, *lib. 17. homil. 2. [illegible] §. 5.* ubi *Hieronymus Roman lib. 6. quem vocat de Republica, c. 10. ait Religionem Carmelitarum non habuiſſe primordia ab Elia, & ejus ſucceſſoribus in monte Carmelo, ſed anno 796. tempore Leonis III. accepiſſe quandam regulam ex approbatis ab Eccleſia, Baſilii ſcilicet, Auguſtini, &c.* Quintam, & ultimam docent aliqui, qui dum ex una parte nolint noſtræ ſententiæ ſubſcribere, & ex alia videant ſe opprimi motivis quæ hactenus expendimus, dicunt prædictum Ordinem exordium accepiſſe à Joanne Patriarcha Hieroſolymitano circa annum Chriſti 412. Hanc opinionem ſub incerto nomine refert Cornelius *in Breviario Chronolog.* ad eundem annum, quam ipſe non reprobat.

143 Quarta opinio. Carthagena.

Quinta opinio.

Cornelius.

Digitized by Google

Refellitur opinio Romani.

Sed quod ad opinionem Romani attinet, [illegible] & nervis refellit Cartagena [illegible], ab illis verbis: *Cum [illegible] hujus hominis, &c.* Nec valet [illegible] verbis credere; nam profectò in re hiſtoriali [illegible], & [illegible], quæ [illegible], declarandum eſt aliquid [illegible] absque ullo teſtimonio, aut rationabili fundamento; nihil autem horum occurrit, ut dicatur Ordinem Carmelitarum incepiſſe tempore Leonis III. & anno 796. & non potius tempore antecedenti, aut ſequenti, nec id dici poteſt niſi divinando. Præterea optime cohæret, quod aliquis religioſus Ordo ſit longe antiquior regulâ, quam poſtea ſuſcepit; cum hæc ad eſſentiam ſtatus religioſi non requiratur, ut conſtat ex dictis *diſputatione* 1. *num.* 29. unde dato, & minime conceſſo, quod Ordo Carmelitanus ſuſcepiſſet regulam B. Baſilii, vel D. Auguſtini anno 796. (quod eſt prorſus falſum,) minime hinc infertur, quod prædictus Ordo non fuerit ante prædictam regulam, ejuſve profeſſionem. Addimus longè veroſimilius eſſe, quod D. Baſilius (quidquid ſit de Divo Auguſtino,) primò ſecutus fuerit Inſtitutum Eliæ, & Carmelitarum, quàm quod iſti aliquando illius regulam fuerint profeſſi. Nam primum illud (ut alia teſtimonia omittamus,) ſignificat D. Gregorius Nyſſenus Baſilii frater in oratione de ipſius laudibus, ubi ait: *An etiam audebimus ad ſublimem Eliam ſermone aſcendere, & oſtendere Doctorem noſtrum ſua vita inſtituto illius gratiæ aſſimilari.* Nec contemnendum eſt argumentum, quo utitur illuſtriſſimus Sanvictores Generalis Ordinis Benedictini, & Epiſcopus Zamorenſis, *tom. 1. præind. 6. cap. 1. num.* 22. ubi cum Baronio probat, D. Baſilium fuiſſe particularem in Ponto monachum, quando ad Concilium Lampſacenſe vocatus eſt, & ſubdit: *Nunc inquiro, quam regulam ibidem profitebatur magnus ille pater Orientis? Profectò non ſuam, quam nondum ſcripſerat. Aliam itaque obſervavit, nempe vel Divi Antonii, vel Pachomii, vel quod certius eſt, Carmelitarum.*

D. Greger. Nyſſen.

S. Victor.

Accedit plura, quæ ſuprà expendimus, & infra addemus, ſatis evincere, quod iſtorum Ordo tempus illud, & Leonem III. præceſſerit. Nec oportet ampliùs in refutando cogitationem nulli fundamento innitentem immorari.

Nota.

Sed obſervamus, quod in eo loco, quem Cartagena deſignat, non agit Roman de Carmelitis, ſed de Canonicis regularibus. De Carmelitis verò loquitur *cap.* 15. Et licet eo loco plura falſa, indigeſta, & fundamento deſtituta accumulet, opinionem tamen, quam ipſi Cartagena tribuit, non tuetur, ſed relatis *n.* 140. & 141. ſubſcribit. Et ibidem teſtatur ſe in monaſterio Montis Serrati vidiſſe librum manuſcriptum Abbatis Trithemii *de origine, & laudibus Carmelitarum*, in quo noſtram ſententiam propugnat. Quod obiter notamus ob aliquos, qui de prædicto opere dubitarunt; [illegible] teſtimonium, quod [illegible] edit. [illegible] 105.

144 Refellitur [illegible]

[illegible] quæſtionem [illegible] Carmeli [illegible] eo tempore [illegible]. Sed [illegible] ut evidenter [illegible] quam ex ipſo Joanne libro, [illegible] tuit. Nam prædictus Joannes [illegible] in demonſtrando originem Religionis Carmelitanæ ab Elia, ejuſque continuam ſucceſſionem uſque ad ſua tempora. Et quia prolixum nimis eſſet omnia referre, pauca quædam, & [illegible] evidentia dabimus. *Cap.* 21. inquit: *Quoniam igitur Elias præ cæteris eremis, in quibus habitavit, montem Carmeli tanquam commodiorem ad plantandum in eo Propheticam Religionem vitæ monaſticæ, & docendam meliùs, & exercendam (ut dictum eſt) elegit, quem etiam montem præfatis miraculis clariſſimè decoravit; ideo Eliſeus, & cæteri Eliæ diſcipuli, religioſi viri, Prophetarum filii, necnon eorum tam veteris, quàm novi Teſtamenti ſucceſſores, montem Carmeli in veneratione ſpeciali ſemper habentes, ipſum aliis eremis, ut Religioni ſuæ magis congruum prætulerunt, &c.* Et *cap.* 28. ait: *Invenientes quidam viri monachos in monte Carmelo nunc habitantes eſſe Chriſtianos, putaverunt (ut aſſerit dilecte Capraſi,) eos non eſſe ejuſdem Religionis cum illis monachis, qui olim per ſanctum Eliam Dei Prophetam fuerunt in eodem monte inſtituti, pro eo quod illi non fuerunt Chriſtiani, ſed Iudæi. Quàm autem erronea ſit iſtorum virorum opinio, & à veritate deviet, ex ſequentibus tibi manifeſtum fiet. Antiqui namque hujus montis monachi, etſi non [illegible], tamen rectâ fide fuerunt viri Chriſtiani, ſicut ſunt monachi moderni. Quoniam illi firmam fidem in Chriſtum habuerunt, à quo & animarum ſalutem ſperaverunt, pro qua conſequenda mundum reliquerunt, & corpora, ac animas ſuas obtulerunt Deo, de quibus ait Apoſtolus: Circuierunt in melotis, & in pellibus caprinis, anguſtiati, &c.* Et *cap.* 32. inquit: *Poſtquam autem profeſſores hujus Religionis fuerunt per Apoſtolos baptizati, & ſacri Evangelii eloquiis eruditi, intellexerunt planè illud myſterium eſſe impletum, quod per Deum fuerat Prophetæ Eliæ in monte Carmeli revelatum, &c.* Ex quibus liquet, Ordinem Carmelitarum ortum non ducere à prædicto Joanne, qui vetuſtiorem ipſius originem tam evidenter tradit, & recognoſcit.

Joan. Hieroſ.

Adde primò, ipſum Joannem, antequam ad dignitatem Patriarchalem aſſumptus fuiſſet, & præfatum librum ſcripſiſſet, fuiſſe monachum Carmelitam, hujuſque Religionis alumnum: ex quo ſatis evincitur, quod ipſa ab illo non duxerit ſuum exordium. Unde Salianus vir doctiſſimus *tom.* 4. *anno mundi* 3123. *numero* 7. de prædicto Joanne agens, inquit: *Eum ille librum conſcripſit, cum poſt diuturnam vitæ religioſæ cum fratribus montis Carmeli profeſſionem, Hieroſolymis poſt S. Cyrillum factus Pontifex, ad alias vocatus curas, [illegible] potuit eos ultra domeſticis exemplis, verbo [illegible] inſtituere; rogatus etiam à Fratribus, maximè [illegible] à Capraſio, quem ille Præpoſitum [illegible] loco relinquebat, ad eorum co[illegible], [illegible] que [illegible] librum, [illegible] partim eſt Scriptura [illegible] litteris, partim ex traditione ſeniorum, [illegible] qui & ipſi à majoribus eadem per manus acceperant, &c.* Et Ferdinandus de Salazar lib. de immaculata Conceptione [illegible] ſect. 4. [illegible] 12. & 42. [illegible]

Urgentior prædictæ opinionis confutatio.

Salianus.

Salazar.

non pauca antiquitatis monumenta, ut in hac contr verſia aliquid certi definirem; nihil tamen reperi, quod non ſuaderet præmiſſum Joannem Carmelitanum fuiſſe, & dictum de Inſtitutione Monachorum librum ab ipſo conſcriptum, atque adeo hanc ſententiam libentius amplector, & graviſſimo, antiquiſſimoque Ordini, quæ ſua ſunt, liberè reſtituo. Et Hieronymus Plati *lib. 2. de bono ſtatu religioſi, cap. 22.* inquit: *Carmelitarum quoque Inſtitutum, etſi annis demum 1200. poſt Chriſtum natum in Italiam illatum eſt, multò tamen antiquius fuiſſe aſſerunt viri graviſſimi, cùm memoriæ proditum ſit in ipſo anno ſalutis 412. Ioannem Hieroſolymitanum Patriarcham, qui ex hoc ipſo Ordine antea fuerat, eique præfuerat, regulam eis condidiſſe: ex quo apparet, ipſum etiam vetuſtius eſſe.* Et Lælius Zechius *in lib. de Republica Eccleſiaſt. tract. de Relig. c. 2. n. 2.* de Carmelitis diſſerens, inquit: *Joannes Hieroſolymitanus Patriarcha, qui ex eodem Ordine fuerat, regulam eis præſcripſit, quo notatur eos antè extitiſſe.* Similia proferunt plures alii, tam ex extraneis, quàm propriis, quos refert Lezana *in Apparatu, c. 9.* Sed præ aliis audiendus vir ſapientiâ, ſanctitate, & antiquitate inſignis D. Cyrillus Conſtantinopolitanus, *in lib. ſive epiſt. de proceſſu hujus Ordinis, cap. 1.* ubi ait: *Fuit autem tempore Arcadii, & Honorii Imperatorum in monte Carmeli Pater dictorum Religioſorum, quidam vir miræ virtutis, & perfectionis, Joannes nomine, qui cæteros conſortes ſuos, ejuſdem montis monachos exemplo ſuo, & magiſterio ſolicitè inducebat ad perfectionem inquirendam ſecundùm propheticam diſciplinam vitæ monaſticæ per Eliam Prophetam inſtitutæ, quam Joannes eis exponebat ex diverſis dictis, tam veteris, quàm novæ legis, & ex nonnullis tractatibus editis à profeſſoribus prædeceſſoribus ſuis. Qui tandem propter ejus ſanctitatem in Pontificem Hieroſolymitanæ Eccleſiæ ſublimatus, Apoſtolo Jacobo in Epiſcopatu ejuſdem Eccleſiæ quadrageſimus quartus ſucceſſit, &c.* Unde planè conſtat, prædictum Joannem non authorem, ſed Religionis Carmelitanæ jam diu inſtitutæ ſectatorem fuiſſe.

Hieron. Plati. — *Zechius.* — *Lezana.* — *D. Cyril. Conſtant.*

145 *Major impugnatio.* Adde ſecundò, quod ſicut ſententias ſuprà relatas refellimus, quia ante tempora ab ipſis deſignata reperimus hujus Religionis ſtatum, ac memoriam, ut conſtat ex dictis: ſic etiam rejiciendus eſt poſterior hic dicendi modus, quoniam ante prædicti Patriarchæ Joannis ætatem, tam in lege nova, quàm veteri occurrunt non obſcura ejuſdem Religionis indicia, & quantum materia hiſtorialis, & antiquiſſima fert, ſatis efficacia argumenta, ut fusè oſtendimus à *num. 125.* Occaſio verò, ut omnes relatæ ſententiæ à vero deviaverint, fuit (ut minùs attentam ad traditionem hujus Ordinis, aliaque antiquitatis monumenta conſiderationem prætermittamus,) falſa quorundam apprehenſio exiſtimantium, non aliter ſtatum religioſum ſecundùm eſſentiam conſideratum incipere, quàm à poſitiva Eccleſiæ approbatione, & determinatæ regulæ profeſſione. Et quia viderunt Religionem Carmelitanam diverſis temporibus regulas accepiſſe, aut ab Eccleſia approbatam fuiſſe; propterea juxta diverſa tempora prædictarum regularum, aut approbationum deſignarunt illius initium, ipſum referentes vel ad tempus Innocentii III. vel ad tempus Aymerici, vel ad tempus Joannis Hieroſolymitani. Sed profectò tam in principio, quàm in decurſu falluntur; quia ad eſſentiam ſtatus religioſi (ſi prætermittamus accidentariam Eccleſiæ diſpoſitionem, quæ à Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. longo tempore poſt Ordinem Carmelitanum incœpit,) non requiritur poſitiva approbatio, ſive confirmatio Eccleſiæ, nec certa regula; ſed ſufficiunt tria vota ſubſtantialia cum traditione ad Dei cultum, ut oſtendimus *diſp. 1. dub. 2. & 3.* Hæc autem adfuerunt pro conſtituendo ſtatu religioſo etiam in lege veteri, ut conſtat ex dictis in præſenti diſputatione, per totam. Dato autem, & non conceſſo, quod certa regula, & poſitiva Eccleſiæ approbatio requirerentur, adhuc inde non inferretur, quod Religio Carmelitana non fuerit à tempore antiquiſſimo veteris legis; quippe illo etiam potuit ab Eccleſia approbari, & determinatam vivendi formam profiteri, ut *num. 78.* explicuimus. Et quod ita contigerit, conſtat ex omnibus, quæ probant prædictæ Religionis antiquitatem, & hucuſque expendimus; non enim aliter extitit, quàm cum omnibus eſſentialiter requiſitis.

Detegitur aliquorum æquivocatio.

Aliquorum motiva retorquentur. Ab illis autem, qui nimis ſcrupuloſè circa iſta ſe gerunt, inquirendum eſt, quam regulam profitebantur illi Religioſi, qui fuerunt in Eccleſia à tempore Apoſtolorum uſque ad Baſilium, aut Antonium, aut Auguſtinum certarum regularum Authores? Fuiſſe enim viros religioſos certò conſtat; habuiſſe autem determinatam regulam, aut ſpecialem Eccleſiæ confirmationem, non conſtat. Quod ergo illi reſponderint, idipſum reſpondemus. Et meritò id ipſum, quia omnes monachi, qui primis tribus, aut quatuor ſeculis floruerunt, priuſquam ſtatus religioſus per varias formas, aut regulas eſſet diviſus, non alterius inſtituti fuerunt, quàm Eliani, Prophetici, & Carmelitici, ut non immeritò Joannes Cartagena Ordinis Seraphici *lib. 17. homil. 2. circa finem*, hæc ſcripſerit: *Ut uno verbo innumeros hujus Religionis commemorem, quotquot ab Elia* (hoc eſt ab ejus tempore, & religioſa inſtitutione) *in ſpeluncis, cavernis, montibus, & deſertis Ægypti, & Thebaïdæ, & aliarum regionum monaſticam vitam profeſſi ſunt, Eliani Inſtituti fuerunt cultores, ac hujus ſacræ Religionis filii. Unde Trithemius ait: Tot Sancti ſub Ordine Carmelitano fuerunt, ut penitus numerari nequeant; etenim ſi quis ſtellas cœli dinumeret, & Sanctos hujus Ordinis numerare poterit.* Et Joſephus Andreas ſacræ Societatis Jeſu, *in lib. ſæpius laudato, decore 38.* hanc ſtatuit aſſertionem: *Monachi, & Anachoretæ omnes, qui per quatuor ferè prima ſecula floruerunt, Eliani Inſtituti preſſere veſtigia.* Et ibidem refert Leandrum Granatenſem illuſtriſſimi Ordinis Benedictini, *in vita S. Geltrudis*, qui ait: *Exiſtimo quod optimè, & veriſſimè ad hanc Religionem reduci queant omnia Cœnobia Orientis, omneſque viri illuſtres ſanctitate, & doctrina, qui ex illis prodierunt, omnes Patriarchæ, Archiepiſcopi, & Epiſcopi, qui orientalem Eccleſiam rexerunt.* Majus quid addit Joannes Buſſieres ſacræ Societatis Jeſu *2. part. Florum hiſtor. c. 5. circa annum 1170.* ubi ait: *His temporibus florebat jam Carmeli gloria, quæ ab Elia & Eliſæo originem ducens tot ſeculis perduraverat in ſanctis Anachoretis. Albertus Hieroſolymitanus ipſam reparavit, & Alexander III. primus approbavit regulam. Verè ipſa Religionum origo, &c.* Sed hæc Ordinis Scriptoribus, & Annaliſtis relinquimus.

Cartagena. — *Joſeph. And.* — *Leand. Granat.* — *Ioan. Buſ.*

§. IX.

Motiva contrariæ ſententiæ referuntur, & diluuntur.

146 Sententia oppoſita.

OPpoſitam nobis opinionem tuentur plures Authores §. *præcedenti* relati, & alii, quos dedimus *num.*95. & *n.*120. Illorum verò præcipuum fundamentum eſt, quod ſtatus religioſus ſecundùm eſſentiam conſideratus non præceſſerit tempus Evangelicæ legis, atque ideo non potuerit ad illud uſque continuari, & multò minùs ad præſentem iſtam durationem extendi. Sed motivum iſtud diruimus locis citatis, firmando contrarium, quod hìc ſupponendum eſt. Unde oportet, quod Adverſarii ad alia fundamenta recurrant, & probent ſtatum religioſum in veteri lege inchoatum ceſſaſſe aliquando abſolutè, & ad hæc uſque tempora non perveniſſe. Quo pacto, & non aliter noſtram aſſertionem directè oppugnabunt: & in eorum favorem

Primum argumentum.

Arguitur primò: Nam admiſſo, quod Elias inſtituerit aliquam religioſam familiam in monte Carmelo, nihilominus poſt ipſius raptum uſque ad Chriſti adventum ſupervenerunt graviſſimæ populi Judaïci perſequutiones, in quibus illa gens diſperſa à propriis ſedibus fuit, ut conſtat ex libris Regum, Prophetarum, & Machabæorum: Ergo incredibile eſt, quod prædicta familia permanſerit in monte Carmelo, & duraverit uſque ad legis Evangelicæ tempus.

Confirmatio.

Confirmatur, quia tempore Veſpaſiani paulò poſt mortem Chriſti Domini, non erat in prædicto monte verus Dei cultus, ſed potiùs vigebant ſacrilegæ Gentilium ſuperſtitiones: Ergo ſignum eſt, quod tempore immediatè præcedenti non fuerat ibidem verus ſtatus religioſus, qui ſine legitimo Dei cultu minimè conſiſtit. Conſequentia videtur manifeſta, quia credibile non videtur, quod prædictus ſtatus, ſi ibidem fuiſſet, tam repentè ceſſaverit. Et antecedens probatur ex Cornelio Tacito, qui agens de Veſpaſiano à Nerone miſſo ad ſubjugandam Judæam, inquit: *Eſt Iudæam inter Syriamque Carmelus, ita vocant montem, Deumque. Nec ſimulachrum Deo, aut templum (ſic tradidere majores) ara, & reverentia. Illic ſacrificanti Veſpaſiano, cùm ſpes occultas verſaret animo, Baſilides Sacerdos inſpectis extis, quidquid eſt (inquit) Veſpaſiane, quod paras, ſeu domum extruere, ſeu prolatare agros, ſive ampliare, datur tibi magna ſedes, ingentes termini, multùm hominum.* Et Suetonius *in Veſpaſiano, c.*5. inquit: *Apud Iudæam Carmeli Dei oraculum conſulentem ita confirmavere ſortes, ut quidquid cogitaret, volveretque animo, quantumlibet magnum, id eſſe proventurum pollicerentur.* Ubi omnia, ſacrificia videlicet, exta, ſortes, Deique Carmeli nomen, redolent ethniciſmum.

Cornel. Tacit. — *Sueton.*

Occurritur argumento.

Ad argumentum reſpondetur negando conſequentiam, ſaltem quoad ultimam partem, quæ (quidquid ſit de continua permanentia in Carmelo) excludit abſolutam perſeverantiam Religionis ab Elia inſtitutæ; nam oppoſitum conſtat ex omnibus teſtimoniis ſuprà adductis à *num.*125. Et quod incredibile minimè ſit, dupliciter poteſt oſtendi. *Primò*, quia prædictæ perſequutiones non minùs reſpiciebant fidem, quàm Religionem, quinimò magis, ut rem magis notam, & Gentilibus magis exoſam; & tamen certum eſt, quod fides non defecit abſolutè in populo Judaïco, ſed permanſit uſque ad Chriſtum: ſic igitur potuit in aliquibus conſervari religioſus ſtatus. *Secundò*, quia prædictæ perſequutiones graviores non fuerunt illis, quas plures Tyranni excitaverunt contra fidem Chriſti Domini poſt ipſius mortem; & tamen eis non obſtantibus, perſeveravit non ſolùm prædicta fides, ſed etiam ſtatus religioſus erectus, & approbatus ab ipſo Chriſto. Cur ergo ſtatus ille, quem Elias inchoavit, non potuit ſimiliter inter perſequutiones ſimiles conſervari, & uſque ad tempus legis Evangelicæ progredi? Præſertim cùm ad ſalvandam prædicti ſtatus perſeverantiam opus non fuerit habere publica, & communia monaſteria, determinatum, & peculiarem habitum, aliaque ſimilia huic ſtatui accidentaria, quæ quia Adverſarii (imaginatione præſentis conditionis Eccleſiæ detenti) non tranſcendunt, trahuntur ad magnas anguſtias, vel circa ipſum etiam ſtatum religioſum in primitiva Eccleſia, in qua prædicta accidentaria non erant. Quod facilè declinarent advertendo ſtatum religioſum ſalvari ſubſtantialiter penes vota, & traditionem, ut fuſè oſtendimus *diſputatione* 1. *dub.* 1. & 3. ſive quis talem ſtatum profiteatur in particulari domo, ſive in monaſterio, ſive in eremo, ſive in captivitate conſtitutus. Et hoc modo permanſit ſtatus religioſus ab Elia inſtitutus, ut facilè apparet in Eſſenis ipſius alumnis, cum quibus vixit B. Joannes Baptiſta, & qui uſque ad tempus Chriſti, & prædicationem Evangelii continuò perſeverarunt, ut oſtendimus *num.*84. & locis ibidem relatis. Quinimò valde probabile eſt, permanſiſſe continuò in ipſo monte Carmeli, ubi Elias prædictum ſtatum inchoavit, ut ſatis conſtat ex Joſepho Antiocheno, & aliis Authoribus relatis *à n.*132. & luculenter tradit Joannes Hieroſolymitanus *lib. de inſtit. Monach. cap.*26. & facilè intelligitur ex eo, quod perſequutiones illæ regna, civitates, & divites reſpiciebant; non ſic autem religioſos, pauperes, afflictos, errantes in ſolitudinibus, & occultos in cavernis terræ, quorum nec arma timebant, nec ſperabant divitias.

Nota. — Ioan. Hier.

Diluitur confirmatio.

Ad confirmationem poſſet, omiſſo antecedenti, negari conſequentia; quia Religio ab Elia inſtituta non erat alligata illi materiali loco montis Carmeli; unde ex eo, quod eo tempore in illo monte non fuiſſet, minimè inferretur, quod eo tempore nullibi exiſteret; poterat enim in aliis Judææ, & orbis locis conſervari, præſertim cùm eo jam tempore Apoſtolis cooperaretur in prædicatione Evangelii, ut conſtat ex dictis *num.*126. & 132. Unde prædicta conſequentia non valet magis, quàm iſta: *Poſt invaſionem Sarracenorum non fuit Religio Carmelitarum in monte Carmelo: Ergo prius non erat, nec tunc alibi conſervabatur.* Et quàm iſta: *Poſt Henricum VIII. non fuit publicus veræ fidei cultus in Anglia: Ergo prius non fuerat, nec tunc erat in alio loco.* Quæ illationes ſunt abſurdæ, & ridiculæ, ut ex ſe liquet.

Sed reſpondetur negando antecedens; nam eo tempore, quo Veſpaſianus acceſſit ad Carmelum, anno videlicet tertio ante Hieroſolymitanum excidium, vigebat in Carmelo & vera fides, & vera religio, ut ſatis conſtat ex Officio ab Eccleſia approbato, cujus verba dedimus *num.* 26. *in fine*, & ex aliis teſtimoniis, quæ

ſuprà

Digitized by Google

ſuprà allegavimus. Ad antecedentis verò probationem reſpondetur primò, Carmelum montem ſatis extendi; nam vel ſolus tractus occidentalis reſpiciens mare continet quinque circiter leucas. Unde olim in ſortem ceſſit tribus Tribubus Iſraël, pars meridionalis tribui Iſſachar, ſeptentrionalis tribui Aſſer, media verò tribui Zabulon. In ea verò tam extenſa ſitus magnitudine fieri optimè potuit, quod quædam montis pars retinuerit verum Dei cultum apud monachos Eliæ imitatores, ac diſcipulos; & quod in alia ejuſdem montis parte Ethnicitſmus ſedem fixerit, & ſequaces habuerit. Sicut de facto videmus Religioſos Carmelitas Diſcalceatos habitare modò quandam, etſi ſatis parvam, prædicti montis partem, reliquum verò montis ſpatium ab infidelibus occupari, inter quos plùrimi ſunt eremitæ legis Mahometicæ, ut refert oculatus teſtis Philip. à SS.Trinitate *lib.8.Hiſt. Carmelitanæ, cap.5.* Unde dato, ac permiſſo, quod ea quæ Tacitus, & Suetonius referunt, fuerint ſacrilega, in aliquaque Carmeli parte contigerint, nullo modo infertur, quod eo tempore legitimus veri Dei cultus à toto monte penitus abfuerit; oppoſitum enim ſatis conſtat ex ſupra dictis.

Cæterùm quia longè probabilius eſt, oraculum, cujus Scriptores illi meminerunt, fuiſſe veram Dei revelationem, & Baſilidem vera ipſius fide imbutum, propterea reſpondetur ſecundò, & meliùs, Scriptores illos gentiles loqui more, & vocabulis Gentilium, qui verum Dei cultum, & ex vero Deo oraculum nominibus apud ethnicos familiaribus obſcurare voluerunt, aut fortè melioribus referre neſcierunt. Quod in eiſdem Tacito, & Suetonio notat Baronius anno Chriſti 328. ubi ait: *Nec mirari quis debet, ſi ſubobſcurè, neque adeo dilucidè ethnicus Scriptor myſteria noſtra ſit proſequutus, cùm id ipſum ſit obſervare in cæteris Scriptoribus Gentilibus omnibus, qui rerum Chriſtianarum meminerunt; nam eadem obſcurè, conciſè, dubiè, & haud uſquequaque fideliter, in omnibuſque verè referre conſueverunt, ut Suetonius, Tacitus, Lucianus, & alii.* Unde iidem Suetonius, & Tacitus Veſpaſiano deferebant plura, quæ ſacræ litteræ tribuunt Meſſiæ, ut idem Baronius obſervat anno 71. Sic ergo hallucinati ſunt in referendo revelationem factam Carmeli eremitæ de geſtis Veſpaſiani futuris.

Baronius.

147 Arguitur ſecundò, quia ſtatus legis ſcriptæ, & ſtatus legis gratiæ habent conditiones valde diverſas, & eſſentialiter repugnantes: Ergo monachatus veteris legis differt eſſentialiter à monachatu legis Evangelicæ, atque ideo cum iſto continuari non potuit, ſed eo adveniente ceſſavit.

Secundum argumentum.

Reſpondetur negando utramque conſequentiam; nam ſicut non obſtante prædictorum ſtatuum diverſitate, Eccleſia ſub illis conſtituta eſt ſubſtantialiter una, & eadem, & ſimiliter fides, & gratia, ut *dub.1.* latè explicuimus; ſic etiam monachatus. Quia ad ejus eſſentiam ſufficiunt tria ſubſtantialia vota cum aliquali traditione ad Dei cultum; quæ omnia queunt cum identitate ſpecifica ſalvari in utroque Teſtamento. Quam eſſentialem identitatem haud obſcurè docuit Venerabilis Abbas Joachimus; qui (referentibus Bivar. *lib.1. de veteri Monachatu, cap.1.* & Quintanilla *lib.4. de arca Teſtamenti, in explanat. moral. theſ. 8.*) ſenſit duos illos Cherubinos aſſiſtentes Propitiatorio repræſentaſſe Monachatum veteris, & novi Teſtamenti. *Sic enim* (ait Quintanilla) *ille reſcripſit ad Summos Eccleſiæ Pontifices Lucium III. Urbanum III. & Clement. III. Et hanc effigiem ipſe humili ingenuitate faſſus eſt à ſapientia cæleſtis arcanis deprompſiſſe.* Eamque cogitationem appellat relatus Author *piam & verè auream.* Quanta autem fuerit inter eos Cherubinos ſimilitudo, ſuperfluum eſt hîc expendere; cùm ſatis conſtet ex Scriptura, & communi Doctorum expoſitione. Acceſſit tamen monachatui, ſicut etiam Eccleſiæ, inſignis perfectio tempore legis gratiæ ob præſentiam Chriſti Domini: ſed augmentum iſtud ſicut non variat eſſentialiter Eccleſiam, ita non præſtat, quod monachatus ſit à præcedenti ſubſtantialiter diverſus. Et quia hanc difficultatem ſæpiùs diluimus, in ejus enodatione non ampliùs immoramur. Recolantur dicta *loco cit. & num.77. & n.97.*

Reſponſio.

Ob eandem rationem omittimus hic argumenta deſumpta ex neceſſitate approbationis, confirmationis, regulæ, poteſtatis clavium, & ſimilium, quæ videntur requiri ad religioſum ſtatum, & non fuiſſe in veteri Teſtamento; nam ad hæc ſatis conſtat ex dictis *num.95.* & locis ibidem relatis; & non tam impugnant continuationem ſtatus religioſi inſtituti tempore legis ſcriptæ, quàm primam ipſius eo tempore inſtitutionem: cujus contrarium ſupponimus in præſenti ex dictis *dub.7.* per totum.

Arguitur tertiò, quia ſi Religio ab Elia inſtituta continuata fuiſſet tempore legis gratiæ, & permanſiſſet prioribus illis primitivæ Eccleſiæ ſeculis, maximè in Palæſtina, ubi primùm Prophetica Religio magis floruerat: Atqui ibidem non permanſit, nec continuata eſt: Ergo nullibi. Minor probatur ex D.Hieronymo in vita S. Hilarionis, ubi affirmat, quod ante Hilarionem non erant monaſteria, aut monachi in Palæſtina; ſed quod ille fuerit primus vitæ monaſticæ Author in ea provincia. Idemque argumentum fieri poteſt ex eo, quod idem D. Hieronymus in vita S. Pauli dixerit, eum fuiſſe primum eremitam. 148

Tertium argumentum.

D. Hieron.

Confirmatur, quia D. Hieronymus, & alii Patres non meminerunt Religionis Carmelitanæ in illis primis ſeculis, imò neque in aliquot ſubſequentibus: ſignum ergo eſt, prædictam Religionem (quæ aliàs dicitur ab Elia inſtituta,) non permanſiſſe illis temporibus, ſed vel fuiſſe interruptam, vel (quod verius videtur,) poſtea incœpiſſe.

Confirmatio.

Et urget hoc Roman, quia Elias (à quo Carmelitæ dicunt ſe ortum ducere,) non vixit in Carmelo, unde illi nomen habent. Quod tam conſtanter aſſeverat ille Author, ut dixerit nullibi reperiri, quod Elias in Carmelo vel unum duxerit diem.

Augmentum difficultatis.

Ad argumentum reſpondetur, quod Scaliger, & Sectarii eo utuntur, ut negent non ſolùm vetuſtam Carmelitarum originem, ſed totius etiam ſtatus religioſi antiquitatem, ut in principio hujus diſputationis obſervavimus; unde ab omnibus Catholicis, & veri amatoribus diluendum eſt. Sed quod noſtra attinet, poſſemus reſpondere negando ſequelam, ſeu minorem; quia Religio ab Elia inſtituta poterat eo tempore conſervari aliis locis, præſertim verò apud Eſſenos Alexandrinos (de quibus diximus *num.84.*) & aliis mundi partibus, ad quas Carmelitæ ſimul cum Apoſtolis migrarunt, ut ex gravibus

Satisfit argumento.

Authoribus vidimus *num.* 142. Unde ex non exiſtentia prædictæ Religionis in Palæſtina, inefficaciter colligitur, quod abſolutè eo tempore non extiterit. Eo vel maximè, quod præcipua ſedes, in qua Religio ab Elia inſtituta manſit, fuit mons Carmelus; hic autem non occupat Palæſtinam, ſed vel eſt in Phœnicia, vel inter utramque, ut ex Cluverio, Jacobo de Vitriaco, & Gloſſa *ſuper caput 26. Iſaiæ*, rectè obſer-
Dan. à Virg. vat Daniel à Virgine *in Vinea, num.* 1124. Atque ideo non infertur, prædictam Religionem non perſeveraſſe in Carmelo ex eo, quod Palæſtinam non occupaverit, ad illamve non ſe extenderit.

Sed reſpondemus abſolutè negando minorem, quam minimè docet D. Hieronymus: neque intendit, quod ante Hilarionem nulli fuerint monachi in Palæſtina, nec ante Paulum eremitæ in deſertis; ſed eo loquendi genere ſignificat eos fuiſſe prædicti inſtituti inſignes promotores, ac propagatores, juxta familiarem tam ſacræ, quàm prophanæ Scripturæ uſum, quo Auctores vocantur, qui rem ab alio cœptam amplificant, ut exemplo jam explicuimus *n.* 75. *in fine*. Et hoc modo dicit, non fuiſſe monachos ante Hilarionem in Palæſtina, per comparationem videlicet ad inſignem eorum multitudinem, qui in eadem provincia verbo, exemploque Hilarionis inſtructi, poſtea floruerunt. Videantur
Bellarm. Bellarminus *lib. de Monach. cap.* 5. Bollandus
Bollandus. *in Actis Sanctor. die* 17. *Januarii, in prologom. ad*
Gualterius. *vitam Antonii, cap.* 3. Gualterius *in tabul. chronograph. ſæculo* 3. ubi de Paulo agens hæc habet, quæ præſenti argumento, & ſimilibus applicanda ſunt: *Si propriè loquendum ſit, Auctor vocatur* (vitæ ſcilicet eremiticæ) *potius quod illam magnopere illuſtraverit, ac perfecerit, quàm quòd invenerit; ſiquidem* (*ut nihil dicam de Elia, qui in plurimùm verſabatur in Carmelo, ut ex lib. Regum perſpicuum eſt*) *Teleſphorus, ut in ſecundi ſeculi columna prima obſervatum eſt, Anachoreta prius fuit, quàm in Pontificem eligeretur.* (Hujus ut proprii Sancti ſui Ordinis celebrant diem feſtum Carmelitæ cum Officio ab Eccleſia approbato.) *Adde, quod non ſolùm S. Cyprianus, ac Tertullianus meminerint voti caſtitatis, velique ſanctimonialium in Eccleſia practicati, ſed præterea S. Dionyſius Areopagita Pauli Apoſtoli diſcipulus monaſticam profeſſionem extollit, etiam deſignatâ inter alias ceremonias tonſurâ, & habitus mutatione ſuo tempore uſitatâ. Adeo ut neque dubium cuiquam eſſe queat, quin vita anachoretica generaliùs ſumpta ſit antiquiſſima, imò & ante Chriſti prædicationem trita: neque negare quis poſſit, ſtatum monaſticum, ac religioſum preſſiùs ſumptum jam ab Apoſtolorum temporibus in Eccleſia Chriſtiana extitiſſe.*
Servetius. Eadem ferè tradit Jacobus Servetius Theologus Pariſienſis *in chronologia hiſtorica Antiſtitum Lugdunenſium, 3. part. cap. 1. ſect. 2.* §. 6. ubi Calvinum negantem antiquitatem ſtatus religioſi in primis Eccleſiæ ſeculis validè refellit, & inter alia inquit: *Ea vita ſolitudine [illegible] nuncupati ſunt monachi à D. Dionyſio in ſua Hierarch. & epiſt. quas ad Caium, & Demophilum monachos miſit, Apoſtolis id nomen, & eam [illegible] aſſiduitate probantibus. Hinc S. Teleſphorus Martyr ante Pontificatum, [illegible] monachatum profeſſus eſt. Quod vitæ genus habuit tertio poſt ſeculo D. A[illegible] plures.* Unde liquet inſtitutum monaſticum, & eremiticum antiquius eſſe Paulo, Antonio, & Hilarione.

Addimus ipſum B. Hilarionem fuiſſe Inſtituti Eliani, ſive Carmelitam alumnum, ac inſignem propagatorem, ut conſtat tum ex Officio ipſius ſpecialiter approbato pro hac Religione. *S. Hilarion Carmelita.*
Tum ex D. Cyrillo Conſtantinopolitano Carmelita in epiſtola ad Abbatem Joachim præfixa Oraculo Angelico, ubi hæc habet: *Igitur cum pro veneranda celebritate B. Hilarionis coeremitæ noſtri quondam, ſacrarum Miſſarum ſolennia inchoaſſem, &c.* Tum ex Auberto Miræo Decano *D. Cyr. Cõſt.*
Antuerpienſi *lib. ſuprà cit. cap.* 6. ubi ex vetuſtis Græcorum monumentis exhibet hoc S. Hilarionis elogium. *Aub. Mir.*

Hilarion Thabatenſis Paleſtinus, natu Gentilis,
Alexandriæ Chriſtum cognoſcit.
Bimeſtris Antonii diſcipulus, eremi cultor.
Eſſenorum diſperſorum in Carmelo Paleſtinæ
Reparator magnificus.
Quos item Gazæ, Bethelia, Peluſii, Lychlini
mirè propagat.
Epiſcopos exules viſitat.
Sub Auguſtis Imper. Conſt. & Conſt. Iulianum
fugit.
Siciliam, Dalmatiam, & Cyprum peragratus,
Iejuniis maceratus, ſenio moritur ſancto.
Anno CCLXXII.

149 Ad confirmationem reſpondetur continere argumentum purè negativum, quod in materia facti nullius eſt efficaciæ; parum quippe intereſt, quod iſti, aut illi teſtes aliquid non dicant, ſi dantur alii, qui ipſum affirment. Quod autem Religio Carmelitana ab Elia ducat ortum, & uſque ad hæc tempora non interruptâ ſucceſſione perduret, aſſerunt quamplures teſtes antiqui, & moderni, adjuncta etiam traditione, aliiſque urgentibus motivis, ut *à num.* 125. demonſtravimus, & latè expendimus. Oppoſitum autem arguendi modum docuerunt hæretici, qui traditiones ſpernunt, doctrinam Patrum parvifaciunt, nihilque admittunt, niſi expreſſum ſit in verbo Dei ſcripto, ut ſuprà obſervavimus *num.* 95. Unde Bellarminus ſimili argumento *Occurritur confirmationi.*
occurrens *lib.* 2. *de Roman. Pontif. cap.* 8. inquit: *Reſpondeo nihil concludi ex argumentis ab authoritate negativa; non enim ſequitur, Lucas, Paulus, & Seneca non dicunt Petrum fuiſſe Romæ: igitur Petrus non fuit Romæ. Non enim iſti tres omnia dicere debuerunt. Et plus creditur tribus teſtibus affirmantibus, quàm mille nihil dicentibus.* *Bellarmin.*
Quâ doctrinâ ſuam, & communem de Eſſenorum antiquitate ſententiam protegit Baronius anno Chriſti 64. *à num.* 8. quia nec Trogus Pompeius, nec Ariſtæas, nec Strabo, nec alii plures antiqui, qui de Republica Judaïca ſcripſerunt, inſtituti Eſſenorum meminerunt, ſed alto ſilentio obſcurarunt; & tamen cordatus nemo negabit prædictos Eſſenos extitiſſe apud Hebræos, cùm id aſſerant Joſephus, Philo, & Plinius: *& plus creditur tribus teſtibus affirmantibus, quàm mille nihil dicentibus.* Sic ergo, ſi in præſenti materia ſimile argumentum fiat ex eo, quod D. Hieronymus, Ruffinus, Caſſianus non expreſsè meminerint Inſtituti Carmelitani, ſtamineum profectò, & nullius roboris eſt ad negandum ipſius exiſtentiam; quia illam affirmant Joſephus Antiochenus, Joannes Hieroſolymitanus, & alii plures *à num.* 132. relati: *& plus creditur tribus teſtibus affirmantibus, quàm mille nihil dicentibus.* *Baronius.*

Addimus huic confirmationi (ſi quid roboris haberet,) oportere etiam alios occurſum ire, quia apud antiquos Scriptores nunquam, aut *Inſiſtitur amplius eadem confirmatio.*

[illegible] Baſilium, vel [illegible] Auguſtinum [illegible] [illegible] vero [illegible] Thomas Bozius de ſignis Eccleſiæ, lib. 9. cap. 8. [illegible] his verbis: *Quamvis autem plurimi ſuperextiti inſtituta Antonii, Hieronymi, Benedicti, Baſilii, Auguſtini, non videat [illegible] monachos illos fere à Scriptoribus [illegible] à nomine iſtorum. His temporibus* ([illegible] poſt annum 1200.) *cœperunt diſtingui [illegible], quaſi membra unius corporis ab uno ſpiritu [illegible], & gubernata. Prius univerſi monachi communi nomine nuncupabantur.* Quod à fortiori dicendum eſt de monachis Eliani Inſtituti, propter rationem ſtatim aſſignandam. Unde reſpondemus, quod licet Patres in primis tribus, aut quatuor ſæculis non meminerint ſtatus religioſi ſub expreſſo vocabulo Religionis Carmelitanæ (quod eſt falſum, ut conſtat vel in uno Joſepho Antiocheno, cujus verba dedimus *num.* 132.) nihilominus quotquot aſſerunt exiſtentiam, & continuationem ſtatus religioſi à tempore primitivæ Eccleſiæ, id ipſum in re teſtantur de Religione Carmelitana ab Elia inſtituta. Quia ante diviſionem prædicti ſtatus ſecundùm varias regulas, & diverſas vivendi formas (quæ primò incœpiſſe videtur tempore D. Antonii, aut D. Baſilii, omnes monachi erant ejuſdem inſtituti, nempe Eliani, Prophetici, ſeu Carmelitici; ſemel enim ab Elia inſtitutum, continuatum fuit abſque multiplici diviſione, recognoſcentes illum tanquam ducem, & authorem ſui Inſtituti, ut palam affirmat D. Hieronymus, & Patres relati à *num.* 86. Quocirca opus non habuerunt ſpeciali nominis charactere diſtingui. Poſſumuſque huic rei applicare, quæ in ſimili obſervavit Garſias Loaiſa in notis ad Concilium Toletanum III. cap. 4. *Monaſteria, & Xenodochia poſtea ſunt appellata novis nominibus; res autem ipſa ante ſua nomina erat.* Et quamvis nonnulli religioſi ſuccedentibus temporibus elegerint peculiares regulas, aſciverintque ſibi particulares patronos, Carmelitæ tamen in antiquo illo ſubſtantiali modo perſeverarunt, retinentes vetuſtiſſimum Authorem Eliam, à quo proinde trahunt nomen, & ſucceſſionem hæreditariam, ut expreſſè dicunt Summi Pontifices relati *numero* 125. Unde in eiſdem locis, in quibus Patres docent explicitè exiſtentiam ſtatus monachorum in tribus primis, aut quatuor ſæculis, implicitè id ipſum tradunt de Religione Carmelitana, quæ in re erat idem ſtatus, & cum eo convertebatur, cùm alterius inſtituti Monachi non fuerint tunc in Eccleſia. Recolantur quæ diximus *n.* 145. *in fine.*

Thom. Bozius.

Nota.

Garſias Loaiſa.

Addimus ulteriùs, Patres ſatis antiquos meminiſſe Ordinis Carmelitarum ſub vocabulo Ordinis Prophetici, quod non rarò apud illos occurrit. Unde D. Ildephonſus in epitaphio SS. Iſidori, & Leandri, dixit.

D. Ildephonſ.

Crux hæc alma gerit Sanctorum corpora fratrum
Leandri, Iſidorique, Priorum ex Ordine Vatum.

Et Euſebius Cæſareenſis Ildephonſo longe antiquior, *lib.* 2. *Hiſtor. cap.* 3. ait: *Apud Antiochiam [illegible] congregatur Eccleſia, in qua [illegible]: [illegible] Ordinis viri quam clari [illegible].* Et Ruffinus *lib.* 1. *Hiſtor. Eccleſiaſt. cap.* 5. [illegible] Spiridion [illegible] propter [illegible] Religioſi Carmelitani [illegible] ab [illegible], inquit: *E[illegible] nume-ro fuiſſe dicunt Spiridion Cypri Epiſcopum, vir-*

Euſebius Caſareenſ.

Ruffinus.

[illegible] ex Ordine [illegible]. Et [illegible] [illegible].

Ad id, quod additur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Eliam habitaſſe ſpecialiter [illegible] Carmelo, ſeque diſcipulos congregaſſe. Tæder [illegible] [illegible], ſed opus eſt importuno [illegible]. D. Gregorius Nazianz. *in oratione de pauperum amore*, ait: *Præclara eſt ſolitudo, & vita ab hominum conſortio remota, idque nunc docet Eliæ Carmelus, & Joannis deſertum.* Et *in apologet.* poſtquam è fuga rediit, inquit: *Ut ab omni negotio tranquille philoſopharer, mecumque ipſe [illegible] haberem, Eliæ Carmelum cogitabam.* Et rurſus *orat. ad Maximum*, ait: *Nam & Elias libenter in Carmelo cœleſti Philoſophiæ operam dabat, & Ioannes in deſerto.* 150

Augmentum difficultatis evacuatur.

D. Greg. Nazianz.

Joannes Hieroſolymitanus *lib. de inſtitut. Monach. cap.* 19. ait: *Elias ad ſui, & ſuorum diſcipulorum jugem manſionem elegit præ aliis eremis Carmeli montem, tanquam commodiorem ad propheticam diſciplinam, & vitam monaſticam in eo docendam, & exercendam.*

Joannes Hieroſolym.

Abulenſis 4. *Reg. cap.* 1. *quæſt.* 16. inquit: *Elias ſeque[ſ]tratus erat à cæteris hominibus, habitans in monte Carmelo. Hoc etiam religioſitati conveniebat, ſed eo fugere ſeculi communicationem.* Et ſuper *Matth. cap.* 5. *quæſt.* 29. ait: *Inter antiquos Sanctos Elias legitur fuiſſe major eremicola; nam ipſe manebat in monte Carmelo, ut patet* 3. *Reg.* 18. & 19. & 4. *Reg.* 1.

Abulenſ.

Guillelmus Tyrius *lib.* 5. *continuat. belli ſacri, cap.* 3. ſic: *Eſt Carmelus mons in Syria mora tum aliorum Prophetarum, quam Eliæ, & Eliſæi nobilis.* Eadem fere verba habet Sabellicus *lib.* 5. *ennead.* 9.

Guillelm. Tyrius.

Sabellicus.

Volaterran. *in antropolog. lib.* 12. ſcribit: *Carmelica à monte Carmelo mora Eliæ, & Eliſæi nobilitato.* Polydor. Virgilius *lib.* 3. *de invent. rer. cap.* 7. ait: *Eſt in Syria mons Carmelus olim tum aliorum Prophetarum, tum Eliæ in primis memoria nobilis.*

Volaterran.

Genebrardus *lib.* 4. *Chronic. circa annum* 1180. inquit: *Origo Carmelitarum repetenda eſt à Propheta Elia, & Eliſæo, qui Carmelum montem Terræ ſanctæ primi conſecrarunt, & diſcipulos ibi reliquerunt.*

Genebrard.

Adricomius *in Theatro Terræ ſanctæ, in tribu Iſſacar, n.* 19. ſcribit: *In hoc monte (Carmelo) ſpelunca eſt, & fons ubi habitavit Elias, & Eliſæus, & filii Prophetarum.*

Adricom.

Gualterus *in Chronolog. ad ann.* 300. *pag.* 221. ait: *Elias ut plurimum verſabatur in Carmelo, ut ex libris Regum perſpicuum eſt.*

Gualterus.

Salianus anno mundi 3139. *Elias Prophetarum & religioſorum in Carmelo, totaque Chananitide manipulos ſui æmulos, atque imitatores inſtituit.*

Salianus.

Gravina *in voce Turturis, part.* 2. *cap.* 15. ait: *Carmelus mons verè celeberrimus, in quo [illegible] ille palmes Elias commoratus ſolitariam ab [illegible] conſortio ſemotam profeſſus eſt vitam.*

Gravina.

Franciſcus Quareſmius Ordinis S. [illegible], *in elucidat. Terræ ſanctæ tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 3. [illegible] de ſacro Carmelo [illegible] *Celebrem [illegible] monte[m] reddidit primo Elias Propheta ſua [habitatione], ſuis [illegible], & alii poſtea. H[illegible] [illegible] eſt, S. [illegible] item [illegible] Hinc S. Hieronymus epiſt. [illegible] Princeps noſter Elias. [illegible] [illegible] de filiis [illegible] Prophetarum*

Quareſmius.

prophetarum, ait: *Ideo dicitur illos in monte Carmelo continuò habitaſſe, quia illum pro ſuo domicilio elegerunt, ibique pro majori parte habitabant, & habitaſſent ſemper contemplationi vacando, niſi aliter fuiſſet ordinatum à Deo, ut ſolitudine relicta ad civitates, & loca hominum concurſu celebria proficiſcerentur, actioni etiam vocando, propter majorem Dei gloriam.* Et tandem concludit: *Quomodo ex Carmelo monte, & Elia originem traxerit ſacra Carmelitarum Religio? Dico id haberi ex antiqua, ſatiſque recepta traditione, &c.*

Lud. Cellot. Ludovicus Cellotius ſacræ Societatis *lib. 5. de Regularib. cap. 9* ait: *Negari non poteſt, Eliam, comite Eliſæo, ſacram illam ſpecum* (quæ in monte Carmelo eſt,) *habitaſſe, & Carmelitanos Patres ituci a Pontificibus Romanis eorum ſucceſſionem hæreditariam tenere. Quam ſpecum ut paternam hæreditatem incolunt adhuc Patres Diſcalceati, antiqui ſpiritus Eliæ, & eremiticæ ſeveritatis reſtauratores.*

Suarez. Suarez *tom 4. de Relig. lib. 2. c. 10. n. 13.* ait: *Eliſæus poſt raptum Eliæ eundem Carmelum incoluit, ut ex citato loco colligitur, & communiter Authores docent.*

Corn. à Lap. Cornelius à Lapide *in cap. 4. Cant. verſ. 1. ſenſu 2.* inquit: *Elias ergo primus videtur Monachorum Inſtitutor, tum alibi, tum in monte Carmelo, ubi frequentius degebat. Unde ab eo Religioſi Carmelitæ nomen acceperunt, ſeſeque Eliæ diſcipulos, & ſequaces profitentur.* Eodemque modo loquuntur generaliter alii Authores, quos in hac diſputatione allegavimus, & prolixum eſſet referre. Sed omniũ loco demus Summos Pontifices Sixtum IV. Jul. II. Gregor. XIII. & Clem. VIII. qui in bullis Ordini Carmelitarum conceſſis, de quibus ſuprà *n. 125* ſic loquuntur. *Sanctorũ Prophetarum Eliæ, & Eliſæi, & aliorum Patrum, qui montem ſanctum Carmeli juxta Eliæ fontem inhabitarunt, ſucceſſionem hæreditariam tenentes.* Ut videat Author ille quibus præcipiti judicio ſe opponat.

Sixtus IV. Julius II. Greg. XIII. Clem. VIII.

151 Quartum argumentum. Arguitur quartò: Nam ſi concedatur hanc, quam nunc videmus, Carmelitarum Religionem ortum ducere ab Elia, & non interrupta ſerie ad hæc uſque tempora perveniſſe, opus eſt concedere prædictam Religionem permanſiſſe per quamplura ſecula, ea videlicet, quæ ab Eliæ tempore ad uſque noſtrum defluxerunt: Hoc autem apparet prorſus incredibile, præſertim in tot, ac tam diverſis rerum mutationibus, quæ prædictis ſeculis contigerunt: Ergo noſtra ſententia, quæ id aſſerit, falſa, & incredibilis eſt.

Confirmatio. Et confirmat hoc Roman, quia prædicta ſententia non ad aliud videtur inventa, quàm ut Religio Carmelitarum plurimos Sanctos ſibi attribuat, & de antiquitate ſuper alios ſacros Ordines glorietur; in quo ipſa reprehenſione non caret, cùm ex affectu ad hanc gloriam tot conflaverit commentitia.

Satisfit argumento. Ad argumentum reſpondetur concedendo ſequelam, & negando minorem; quod enim major deducit, non ſolùm incredibile non exiſtit, ſed eſt veroſimilius, & longè probabilius, quàm oppoſitum, ut in hoc dubio, imò in tota diſputatione fuſe oſtendimus, & judicio graviſſimorum Scriptorum firmavimus. Poteſtque urgenter confirmari tum exemplo Eccleſiæ, quæ antiquior eſt Religione ab Elia inſtituta, cuique obviam fuere non minores perſequutiones, & rerum mutationes; & tamen una, & eadem ſubſtantialiter perſeverat, ut *n. 3* oſtendimus. Tum exemplo ſtatus religioſi à Chriſto Domino in Apoſtolis approbati, & erecti, qui poſt tot annos, & inter graviſſimas perſequutiones perſiſtit, perſeverabitque (ut par eſt credere,) uſque ad finem mundi. Cur ergo non potuit Religio ab Elia inſtituta ſimiliter conſervari? Fallitur autem arguens, dum in corpore morali, cujuſmodi eſt Religio, imaginatur identitatem ad inſtar ſubſtantiarum incorruptibilium, quæ nulli ſubjacent mutationi. Et tamen res longè aliter ſe habet; nam ad continuam perſiſtentiam corporis moralis ſufficit, quod defluentibus aliquibus partibus, aliæ loco illarum ſuccedant, ut patet in Eccleſia, in regnis, in civitatibus, in religionibus, & in omnibus communitatibus, quæ hac ratione dicuntur continuari, atque perſiſtere. Unde Juriſconſultus Juriſconſ. *in l. Proponebant, ff. de judic.* affirmat: *Legionem eandem haberi, ex qua multi deceſſiſſent, quorum in locum alii ſufficti ſunt.* Et hoc modo Religio ab Elia inſtituta continuatur propter non interruptam alumnorum ſucceſſionem, non minùs ac Religiones, quas D. Baſilius, D. Auguſtinus, aliique Patriarchæ inſtituerunt. Quæ Carmelitanæ Religionis continuatio haud obſcurè conſtat ex dictis §. præcedenti, adjunctis quæ per totam diſputationem ſparſimus. Sed magis dearticulata temporum, & perſonarum deſignatio ad noſtros Annaliſtas ſpectat, quos Lector conſulat, & cum minori difficultate noſtræ aſſertioni ſubſcribet.

Ad confirmationem reſpondemus, malitioſam cogitationem illam Hieronymi Roman injurioſam eſſe Ordini Carmelitarum, qui ut aliis ſacris Ordinibus non invideat, opus non habet ad tempora antiquiſſima recurrere, cùm ab eo, quod Roman, aliive *§. præced.* relati voluerint ei deſignare, tot Sanctos, & inſignes Doctores numeret, ſicut quivis alius. Unde non jactantia, ſed veri amor noſtram aſſertionem firmat, conſignantibus plurimis, ac graviſſimis Scriptoribus extraneis. Nec omnes excellentias, quas origo obſignat, evolvimus, ſed aliis explicandas omittimus. Videantur Authores relati *n. 145.* in fine. Et pares nobiſcum non ſunt alii Illuſtriſſimi, & florentiſſimi Ordinis Auguſtiniani (ex quo Roman) Patres, & Doctores, qui immenſam proprii luminis gloriam in alios derivare poſſunt, & ſolent. Nam ut Valderramam, & Stellartium relatos *num. 135.* nunc omittamus, M. Gabriel Hernandez apud Joſephum Andream *lib. cit. num. 225.* hæc de Carmelitis protulit: *Carmeliticus Ordo ipſe ſolus multiplex ortus eſt.* Marianus, *quia à Maria ſanctiſſima plantatus, nominatus, & excultus.* Propheticus, *ab Elia, Eliſæo, filiiſque Prophetarum.* Apoſtolicus, *propter Elpidium, aliaſque Apoſtolorum coadjutores, quorum voce, & ſpiritu fides eluxit toti mundo.* Eſſenus, *propter inſignem Baptiſtam, cæteroſque Eſſenos ante, & poſt Chriſti præcones.* Eremiticus, *ob Paulum, Antonium, Hilarionem, Onuphrium, Anaſtaſium Perſam de Carmeli ſolitudine ad martyrii palmam evocatum, Prothum, Hiacynthum, Gerardum Hungariæ (ultra Antiochenum, & Hieroſolymitanum Hoſpitalis Inſtitutorem principem,) Chryſoſtomum, & alios innumeros, qui (ut loquitur Hieronymus) tanquam verum Patrem, & ſui Inſtituti principem Eliam venerantur.* Cœnobiticus, *propter infinita monaſteria Thebaide, Palaſtina, Syria, & Ægypto, quæ (teſte Leandro de Granada in vita S. Gertrudis, in prologo) ante parentem noſtrum Auguſtinum, & Benedictum omnia Eliana fuerunt. Horti quidem arborum adeo ſublimium, ut dederit Eccleſiæ Papas (juxta Ægidium Galenum lib. 3. de*

152 Diluitur cõfirmatio.

Gabr. Hern.

magni

Digitized by Google

magnitudine Coloniæ ,) Clementem, Teleſphorum, Dionyſium , Sylverium , Zachariam , & Benedictum : Patriarchas Alexandrinæ , & Hieroſolymitanæ , utrumque Cyrillum , Ioannem 44. & alios. Dedit etiam Damaſcenos , Baſilios , Spiridiones , Ioannes , totque fortiſſimos Martyres , inclytoſque Confeſſores , ut juxta graviſſimi Trithemii ſententiam facilius ſit cœli ſtellas , quàm Elianæ familiæ Sanctos dinumerare. Dedit & palmas virginitate candidas , paſſione purpureas , litteratura inſignes, Syncleticam , Leocadiam , Euphemiam , Febroniam , Euphraſiam , Euphroſinam, Angelam, Cyrillam, Thereſiam, Magdalenam de Pazzi, aliaſque innumeras. Multa prætereo (ait Auguſt. P.) quia multùm feſtino. Hæc perdoctus familiæ Auguſtinianæ Magiſter, ut deobligemur alia Romano reponere.

Quod de antiquitate addit , reſponſionem ſpecialem non expoſcit , cùm ſit totus difficultatis cardo , in qua verſamur , cujuſque deciſio liquet ex dictis per totam diſputationem , & præſertim *num.* 145 *ad fine.* Unde non moramur

Bapt. Mant. addere quæ Baptiſta Mantuanus *in Eclog. ante annum* 1500. canebat.

Bembe genus noſtrum, generiſque exordia dicam.
Venimus Aſſyrius (ut candidus inquit) ab oris :
Et pater Helias nobis , qui juſtulit arma
Paſtorum genus omne malum,qui traxit Olympo
Flammigeros ignes qui aſcendit in æthera curru.
Paſtores alii , quotquot per rura vagantur
Omnia, ſunt rivi noſtris de fontibus orti.
Nos dedimus leges, paſcendi oſtendimus artem:
Nos radix , alii rami : ſed nos quoque rami
A veteri radice Patrum , &c.

Recolantur etiàm quæ profert Jodocus Clictoveus relatus *num.* 113. Petrus Bertius relatus *num.* 134. Et Chaſſaneus referendus *num.* 154.

153 Quintum argumentum. Arguitur quintò : Nam ante Aymericum Patriarcham Antiochenum (de quo ſuprà *à numero* 141.) eremitæ montis Carmeli non emittebant obedientiæ votum : Sed abſque illo non conſiſtit ſtatus verè religioſus : Ergo dato, quod iſte fuerit in antiqua lege , non potuit , ut intendimus , per Carmelitas ad hæc uſque tempora continuari, ſed aliquo ſaltem tempore intermiſſus eſt. Cætera conſtant , & major proba-

D.Cyr.Cõſt. tur ex D. Cyrillo Conſtantinopolitano *in lib. de proceſſu , & regulis hujus Ordinis , cap.* 4. ubi affirmat , quod prædictus Aymericus Carmelitas *per obedientiæ vinculum colligavit* , quo opus non eſſet , ſi ipſi priùs obedientiæ votum nuncupaſſent : non igitur emittebant tale votum.

Reſponſio. Reſpondetur negando majorem , ad cujus probationem dicendum eſt, D. Cyrillum non loqui de antiquis , & propriis montis Carmeli eremitis, qui tempore Aymerici , & antè ſequebantur Inſtitutum Elianum ; ſed de quibuſdam advenis, qui occaſione recuperationis terræ ſanctæ eò advenerant , volebantque Carmelitis adjungi , ac montis devotione frui ; renuebant tamen ſe ad hujuſmodi vitam obedientiæ vinculo obſtringi , unde alios eremitas turbabant , & moleſti erant ſenioribus. Illos itaque obligavit Patriarcha , ut ſi vellent Carmelitarum titulo inſigniri,& de ſancta illorum converſatione participare , obedientiam promitterent montis Superiori , quem ipſe deinceps voluit Latinorum more *Priorem* Generalem vocari. Unde minimè ſequitur , quod cæteri votum obedientiæ non fuerint ſoliti facere , ſed magis infertur contrarium , ut evidentiùs conſtabit referendo textum D. Cyrilli : *Intelligens autem (Aymericus) quoſdam eorum , qui ab Occidente ſuperveneran̄t, ſpretis ſeniorum monitis non rectè ambulare ad veritatem religioſæ vitæ eremiticæ in prædicto libro Ioannis deſcriptæ , & perpendens hoc inde maximè contingere , quia Græcas litteras ignorantes neſciebant codicem illum legere , fecit illum de Græco in Latinum transferri. Et ut illorum improborum coerceretur audacia , utque inter eos eſſet ſeniorum Eremitarum illius montis innocentia, ipſos omnes per obedientiæ vinculum colligavit. Statuit enim, quod ex ipſis unus, qui diceretur Prior, deinceps cæteris præeſſet , ut quilibet aliorum obedientiam ei devoveret , ſub cura cujus , & regimine omnes viverent , &c.* Ex quibus liquidò conſtat noſtræ reſponſionis veritas. Tum quia D. Cyrillus expreſsè tradit , improbos illos non rectè ambulantes , quibus opus fuit obedientiæ frenum imponere, fuiſſe advenas ex partibus Occidentalibus. Tum quia apertè dicit , præter relatos fuiſſe in illo monte ſanctos ſeniores , quorum conſervandæ innocentiæ ſtuduit Aymericus conſulere coërcendo eremitas peregrinos , & obligando ipſos ad uniformem cum Sanctis , & antiquis ſenioribus vitæ modum , & tenorem. Tum denique , quia Cyrillus aſſerit hujus montis eremitas ſolitos eſſe gubernari juxta formam religioſam traditam in libro Joannis Patriarchæ Hieroſolymitani 44. propterea que curaſſe prædictum librum de Græco in Latinum converti, ut advenæ Latini ipſum probe intelligerent , & ipſius normæ ſe ſicut ſeniores incolæ proprii illius montis adaptarent. Porò in prædicto Joannis libro expreſsè ponitur obedientiæ votum in Carmelitis , ut conſtat *ex cap.* 7. & expreſſiùs *ex cap.* 39. ubi agit Author de Carmelitarum habitu, & inquit : *Per hoc autem , quod hæc veſtis* Ioan. Hier. (conſtans videlicet ſcapulari, & caputio,) *capite , & ſcapulis ea onuſtis , & operiis jugiter à Monacho portatur , denotatur Monachum debere ſemper jugum obedientiæ ſuper ſe humiliter ferre , & Superiori ſuo irrefragabiliter ſubjacere , Apoſtolo Paulo ita prædicante : Obedite præpoſitis veſtris,& ſubjacete illis.* Aliam reſponſionem tradit Daniel à Virgine *in notis ad lib. D. Cyrilli, à n.* 25. ſed eam omittimus ut non neceſſariam. Dan. à Virg.

Arguitur ſextò , quia ſi Ordo Carmelitarum fuiſſet ab Elia inſtitutus , & ad hæc uſque tempora continuatus , præcederet alios Ordines in Capella Pontificis , in publicis proceſſionibus, & in narrativis Conſtitutionum Apoſtolicarum ; quippe loci præcedentia debetur ſacris Ordinibus juxta eorum antiquitatem : Conſequens eſt falſum, & contra praxim , & experientiam : Ergo ſignum eſt , vel quod prædictus Ordo non fuerit ab Elia inſtitutus, vel quod abſque interruptione uſque ad hæc tempora non perduraverit. 154 Sextum argumentum.

Reſpondetur negando ſequelam , quam inferta probatio minimè evincit , quia prædicta præcedentia non ſemper revocatur in majorem antiquitatem , ſed vel in favores Principum, vel in humilitatem eas prærogativas reſpuentem, vel in peculiaria merita , vel denique in alias , & varias cauſas, ut rectè obſervavit Joannes Nævius *in lib. de inſtit. Eremitar. D. Auguſtini, capite* 12. Ratio autem ob quam Carmelitæ non habeant præcedentiam maximæ ſuæ antiquitati correſpondentem , eſt quia illorum Ordo initium, & ſpecialem ſedem habuit in Oriente, ubique permanſit , & præcipue floruit q[illegible] Satisfactio.

ingruen-

ingruentibus Sarracenorum perſecutionibus venit apertiùs in Europam tanquam hoſpes, & peregrinus. Reperit autem tunc (& *iteru* dicimus, quia primis, & antiquis Eccleſiæ ſeculis non erat controverſia inter Monachos circa iſtas præcedentias,) alios Ordines in ſuis præcedentiis conſtitutos, cum quibus non oportuit novam in Europa plantam decertare, ſed magis in pace radices figere. Præſertim cùm Ordo eſſet eremiticus, quique rarò illis temporibus civitates incolebat, ſed deſerta loca; unde parum, aut nihil curavit de meliori loco in Capella Papæ, & aliis actibus publicis. Et quod tunc ſincerè accidit, factum eſt quaſi jus commune ubilibet obſervandum; quamvis nec omninò ubilibet, cùm in pluribus civitatibus non alius in præcedentiis ordo ſervetur, quàm temporis fundationum, in quo non rarò Religiones aliæ Carmelitanam ſequuntur. Porrò rem ita, ut diximus, ſe habere, & non ſemper attendi majorem Ordinis antiquitatem, vel ex eo liquet, quod Ordo Carmelitanus habet locum in Capella Papæ non ſolùm poſt aliquos Ordines, qui forſan poſſent de antiquitate contendere, ſed poſt aliquos etiam, quibus certum eſt antiquiorem eſſe; nam Ordines D. Dominici, & D. Franciſci non fuerunt ante Concilium generale Lateranenſe; Ordo autem Carmelitarum illud præceſſit, ut liquidò conſtat ex dictis *à num.* 140. Non ergo in præcedentia attenditur ſola antiquitas, nec ex negatione illius infertur iſtius negatio; ſed poſſunt hæc aliter diſponi ob cauſas ſuprà relatas, ut rectè vidit Chaſſaneus *in Catalogo gloriæ mundi, part.* 4. *conſiderat.* 70. ubi de Carmelitis agens inquit: *Iſti preferendi ſunt & fratribus Prædicatoribus, & S. Auguſtini, & Minoribus, cùm primò fuerint inſtituti, &c. In multis locis in proceſſionibus vidi eos præcedere, & eſſe in loco digniori: in aliis verò vidi & Fratres Prædicatores, & Minores præcedere, & eſſe in digniori loco. Vnde tanta diſcordia, & diverſitas videtur eſſe ex conſuetudine loci, &c.*

Chaſſaneus.

155 Septimum argumentum.

Arguitur ſeptimò: Nam Ordo Carmelitarum appellatur Ordo B. Mariæ: Ergo tempus, & exiſtentiam B. Virginis non præceſſit: Ergo ex duratione, & permanentia prædicti Ordinis in Eccleſia non poteſt inferri, quod aliquis Ordo in veteri lege, atque adeo ante B. Virginem fuerit inſtitutus, modoque in Eccleſia perſiſtat. Antecedens eſt certum, ut conſtat ex bullis Apoſtolicis: & ſecunda conſequentia rectè infertur ex prima. Quæ facilè oſtenditur; nam denominatio Ordinum attenditur penes eorum inſtitutionem; atque ideo quod hic Ordo dicatur B. Virginis, non potuit aliunde provenire, niſi ex eo, quod initium, ſive inſtitutionem habuerit ex ſpeciali aliquo ſacræ Virginis favore, ſeu patrocinio, ut liquet exemplo in ſacra Religione B. Mariæ de Mercede: ad id autem opus eſt, quod exiſtentia ipſius Virginis talem Ordinem præceſſerit, ut ex ſe conſtare videtur.

Diluitur.

Reſpondetur concedendo antecedens, & negando primam conſequentiam; quia optimè fieri valet, quod Ordo ſecundum ſubſtantiam antiquior nomenclaturam ſortiatur ab aliquo, quod ſecundùm durationem poſterius eſt, ut patet in ſacro Ordine Ciſtercienſi, qui D. Bernardum tempore præceſſit; & tamen Ordo D. Bernardi communiter appellatur, ob inſignem ſplendorem, qui ex tam illuſtri filio (meritò deinceps patrono, & patre,) ipſi acceſſit. Idque proportionabiliter accidit in re præſenti; nam Ordo ille Elianus, Eſſenus, & Propheticus in veteri lege inſtitutus, nativitatemque B. Virginis tempore præcedens, tot ab ipſa beneficia accepit, ut meritò illam ſibi ſingulariſſimam Patronam aſciverit, & de filiatione glorietur, ut omiſſis nunc aliis teſtimoniis, liquet tum ex verbis Sixti IV. relatis *num.* 142. tum ex Officio (cujus particulam dedimus *num.* 126. *in fine*,) Commemorationis B. Virginis Mariæ de monte Carmelo, conceſſo huic Ordini, & omnibus Provinciis Catholico Regi ſubjectis. Hîc latiſſimus, & floridiſſimus ſeſe offerebat campus, ut prædicta beneficia recenſeremus, ſimulque correlativam Carmelitarum in Matrem dilectiſſimam devotionem. Sed à perjucundo hoc ſtudio violenter abſtrahimur, ne ab inſtituto hujus diſputationis, quæ ſolam religioſi ſtatus antiquitatem conſiderat, divertere videamur. Conſulat tamen Lector Lezanam *in Maria Patrona*, Paulum ab omnibus Sanctis *in Theſauro Parthenio-Carmelitano*, aliosque Ordinis Scriptores, & Theophilum Raynaudum ſacræ Societatis, in eleganti opere de *Scapulari Parthenico*. Et modò recolat hunc Ordinem ſic temporaliter præceſſiſſe B. Virginis exiſtentiam, ut ipſam nihilominus tanquam ſingulariſſimam ſuæ perfectionis id eam à primis delineamentis habuerit in nubecula illa notitiæ Eliæ Fundatoris propoſita, ut diximus *num.* 41. Et hæc ſufficiant pro hoc Tractatu, & toto Opere. Quæ cedant in laudem Omnipotentis Dei, Beatiſſimæ Virginis Mariæ de monte Carmeli, Sanctiſſimi Patriarchæ Eliæ, Seraphicæ Matris Thereſiæ, & Angelici Doctoris, ac Præceptoris noſtri D. Thomæ. Si quid autem doctrinæ Sanctæ Romanæ Eccleſiæ in noſtris Operibus reperiatur contrarium, aut Angelico Doctori adverſum, libentiſſimè iterum revocamus.

Lezana. Paulus ab omnibus Sanctis. Theop. Rain.

INDEX

INDEX
RERUM ET VERBORUM,
Quæ in VII. & VIII. Tomis Curſus Salmanticenſis Theologici continentur.

In quo primus numerus Tomum, poſterior Paginam, poſtremus vero marginales numeros deſignant.

A

ACTUS.

ACTUS meritorius qualiter reſpiciatur a fide. t.7. p.13. n.34
Actus præcedentes aſſenſum fidei. 7. 59. 181
Nullus actus ſupernaturalis poteſt eſſe falſus. 7. 88. 54
Actus virtutis ſpeculativæ, licet poſſit eſſe malus, non tamen falſus. 7. 107. 101
Implicat eundem actum fieri immediatè ex motivo fidei, & ex motivo ſcientiæ. 7. 161. 77
Sed non repugnat, quod illa motiva concurrant inæqualiter ad eundem actum. 7.166.84
Nequit idem actus habere duplex objectum adæquatum, aut duplicem cauſam totalem. 7. 169. 92
Nequit eſſe in duplici ſpecie, adhuc moraliter. 7. 170. 95
Nullus actus entitativè ſupernaturalis poteſt eſſe moraliter malus. 7. 225. 17
An actus ſacramentales queant eſſe moraliter mali. ibid. n.19
Actus hæreticalis expellit phyſicè habitum fidei Theologicæ. 7. 297. 35
Non omnis actus ſupernaturalis petit ſpecialem virtutem propriè dictam. 7. 345. 39
Unus actus nequit eſſe à duplici principio immediato *quo* naturali, & ſupernaturali. t.8. p.89. n.8
Actus vitalis nequit eſſe à principio extrinſeco. 8. 90. 11
Nec actus voluntarius. n.14
Actus charitatis ſecundùm providentiam ordinariam nequit fieri per ſolum auxilium actuale. 8. 96. 22
Actus diſponentes ad infuſionem gratiæ juſtificantis procedunt ab ipſa. 8. 98. 27
Actus charitatis dependet eſſentialiter à gratia. 8. 106. 46
Actus meritorii diſponunt phyſicè ad augmentum charitatis. 8. 121. 20
Soli actus intenſiores diſponunt phyſicè ultimò ad charitatis augmentum. 8. 123. 25
Actus charitatis remiſſi non ſunt peccatum. 8. 128. 38
Qualiter mereantur charitatis augmentum. 8. 129. 40. & ſeqq.

Adultus.

An poſſit ſalutem conſequi abſque actu formali fidei. 7. 237. 67

Amicitia.

Amicitiæ diffinitio. 8. 6. 1
Amicitiæ diviſio. ibid. n.2
Poſſibilis eſt vera amicitia ſupernaturalis inter Deum, & homines. 8. 7. 5
An ad amicitiam requiratur æqualitas inter amicos. 8. 12. 12
De facto datur vera amicitia inter Deum, & homines. 8. 15. 17
Hujuſmodi amicitia eſt charitas. ibid. n.18
An inter perſonas divinas detur vera amicitia. 8. 18. 23
Intra ordinem naturæ non eſt poſſibilis vera amicitia creaturæ ad Deum. 8. 28. 47
Quæ communicatio requiratur ad amicitiam. 8. 30. 51
Inter Angelum, & hominem non datur amicitia naturalis, benè autem inter ipſos Angelos. 8. 29. 48. & p.30. n.52
Amici qualiter habeant idem velle. 8. 55. 44
An poſſit eſſe amicitia amantis ad ſeipſum. 8. 58. 53
Nulla præter charitatem eſt ſupernaturalis proximi amicitia. 8. 59. 55
An eadem poſſit eſſe amicitia excellentiæ, & æqualitatis. 8. 60. & ſeq. 59
An liceat mortem ſubire pro amico. 8. 49. 29
An poſſit honeſtè præferri parentibus, & filiis. 8. 53. 39
Amicitia naturalis non eſt virtus. t.8. p.210. num.4

Digitized by Google

Index

Amor.

Simplex amor Dei ut boni concupiſcibilis, à quo principio eliciatur. 7. 345. 19
Amor facit unum. 7. 357. 69
Duplex amor, affectivus, & effectivus. 8. 11. 11. & p. 13. n. 15
Maximus Dei amor erga creaturas. 8. 16. 19
An omnis amor charitatis ſit eſſentialiter actualis amicitia cum Deo. 8. 24. 39
Poſſibilis eſt amor naturalis Dei ſuper omnia. 8. 27. 45
Amor poteſt dici major objectivè, appretiativè, & intenſivè. 8. 72. 7
Unde habeat ordinem in attingendo objecta. 8. 73. 9
Ad amorem Dei finis naturalis ſuper omnia non datur, nec eſt poſſibilis virtus aliqua. 8. 209. 3

Amphibologia.

Quid ſit, & quibus modis contingat. 7. 78. 25
An poſſit purgari à malitia mendacii. 7. 79. 28

Angelus.

Quo lumine cognoverit Chriſtum eſſe viſibilem, & alias proprietates. 7. 50. 151
Habuit fidem ſimul cum evidentia in atteſtante. 7. 137. 13
Non fuit conditus in puris naturalibus. 7. 287. 2
Angeli in prima ſui conditione habuerunt fidem. 7. 288. 3
Ad quæ myſteria ſe extenderit eorum fides. 7. 299. 8

Anima.

Animæ in Purgatorio exiſtentes conſervant habitum fidei. 7. 300. & ſeq. n. 42
Quam arduitatem, & difficultatem habeant circa objectum ſperatum. 7. 343. & ſeq. n. 35
Retinent habitum ſpei. 7. 385. 4

Antichriſtianiſmus.

Qualis infidelitatis ſpecies. 7. 307. 18

Antichriſtus.

An futurus ſit Paganus, an Judæus. 7. 307. 18

Apoſtaſia.

In quo conſiſtat. 7. 295. 27. & p. 308. n. 20. & p. 310. & ſeq. n. 27

Apoſtoli.

Apoſtoli fuerunt religioſi. 8. 345. 17
Qualiter dicantur primi religioſi comparativè ad religioſos veteris legis. 8. 357. 76
Inſignis Apoſtolorum perfectio. 8. 164. 127
Quàm pauperes fuerint. 8. 167. 132
Non utebantur calceis. ibid. n. 133
Vilia eorum veſtimenta. ibid.
Apoſtolorum alimenta. 8. 168. 134
Aliæ incommoditates. 8. 168. 135
Sanctè prædicans imitatur Apoſtolos. 8. 169. 136
Apoſtoli docuerunt ſtudium contemplationis, & fugere ſecularia negotia. 8. 170. 138

Arduum.

Eſſe arduum eſt conditio eſſentialis objecti ſpei Theologicæ. 7. 338. 22
Et objecti ſpei paſſionis. 7. 340. 27
In quo conſiſtat hujuſmodi arduitas. 7. 341. 29
Arduitas non eſt ratio *ſub qua* ſpei. 7. 349. 18

Articuli.

Articuli noſtræ fidei unde dicantur. 7. 171. art. 6
Diſcrimen inter articulos, & principia. 7. 172. 2
Articuli fidei non creverunt ſecundùm ſubſtantiam, ſed ſecundùm explicationem. 7. 173. art. 7
Articulorum diviſio. 7. 235. 61
Quorum articulorum fides explicita ſit medium neceſſarium ad ſalutem. 7. 238. & ſeq. 72

Atheiſmus.

Quæ ſpecies infidelitatis. 7. 307. 18

Auxilium.

Auxilium Dei adjuvantis eſt motivum formale ſpei theologicæ. 7. 350. 51
Quid formaliter importet prædictum auxilium. 7. 352. 57

B

BEATITUDO, ET BEATUS.

Quomodo beatus judicet ſuam beatitudinem fore æternam. 7. 88. 53
An habeat aliquam fidem circa revelata extra Verbum. 7. 143. 28
Qualiter beatitudo ſit objectum ſpei. tom. 7. pag. 330. n. 4
Gaudium, & fruitio Beatorum non ſunt actus eliciti ab habitu ſpei. 7. 361. 86
Beati nec conſervant, nec conſervare poſſunt habitum ſpei theologicæ. tom. 7. pag. 389. num. 13
Beati conſervant pœnitentiam, & virtutes morales. 7. 390. 14
Cur habeant deſiderium, & non ſpem. tom. 7. pag. 397. n. 33
An habeant ſpem communiter dictam. ibid.
Beati conſervant donum timoris. t. 7. p. 420. num. 54
Duplex hujus vitæ beatitudo. 8. 217. 22

Bonum.

Summum bonum quid formaliter importet. 7. 333. & ſeq. 11
Bonitatis divinæ multiplex acceptio. tom. 8. pag. 40. n. 8
Differentia inter ens ſimpliciter, & bonum ſimpliciter. 8. 42. 12
Summa bonitas quid formaliter importet. ibid. num. 14
Quid requiratur ut aliquid ſit ſummum bonum per eſſentiam. 8. 44. 17
Quæ bonitas divina ſit motiva amoris beatifici. ibid. n. 18
Summum bonum poſitivè, & negativè. tom. 8. pag. 50. n. 30
Differentia inter bonitatem, & excellentiam. 8. 68. 79

C

CANONIZATIO.

An Eccleſia diffiniat, dum homines canonizat. 7. 50. 149
An ſit immediatè de fide, quod canonizati ab Eccleſia ſint verè Sancti. 7. 198. 46

Cardinales.

Cardinales in eligendo Pontificem ſunt repræſentativè tota Eccleſia. 7. 188. 23

Cauſa.

Qualiter cauſæ ejuſdem ſpeciei poſſint habere diverſos effectus. 8. 258. 49
Cauſæ adinvicem ſunt cauſæ, & poſſunt mutuò in diverſis generibus ſe præcedere. Latè explicatur. 8. 83. 36

Cenſura.

Quid ſit cenſura theologica, & quot ejus gradus, vide *Propoſitio*. Cenſurans opinionem probabilem an mereatur cenſuras. tom. 7. pag. 322. n. 67

Certitudo.

Digitized by Google

Certitudo.

Quid ſit. 7. 108. 125
Alia objectiva, alia formalis ibid.
Habet latitudinem. 7. 109. 166
Certitudo maxima fidei. ibid. n. 107
Excedit certitudinem omnium habituum naturalium. 7. 110. 111
Certitudo non convertitur cum evidentia. 7. 112. 114
Certitudo ſpei, vide *ſpes.* Duplex certitudo, alia judicii, alia inclinationis. tom. 7. p. 379. num. 32
Certitudo imminentis mali an excludat timorem. 7. 385. 5

Character.

An operationes propriæ characteris poſſint eſſe moraliter malæ. 7. 217. 43

Charitas.

Charitatis etymologia, & variæ acceptiones. 8. 1. in proœmio.
Eſt vera amicitia inter creaturas, & Deum. 8. 15. 18
Charitatis effectus. 8. 16. 19
Charitas poteſt ſecundariò elicere amorem concupiſcentiæ. 8. 19. 26
Eſſe amicitiam convenit charitati eſſentialiter. 8. 21. 30
Charitas ſupponit eſſentialiter gratiam ſanctificantem. ibid. n. 31
Eſt completè, & adæquatè amicitia cum Deo. 8. 23. 36. & p. 25. n. 42
Objectum *quod* primarium, & adæquatum charitatis eſt Deus. 8. 38. 1
Objectum ſecundarium charitatis complectitur omne ens creatum. ibid. n. 3
Ratio *ſub qua* charitatis eſt bonitas divina. t. 8. p. 40. n. 8
Quæ bonitas divina ſit ratio *ſub qua* charitatis. 8. 42. & ſeq. n. 14. & ſeqq.
An relationes divinæ pertineant ad rationem *ſub qua* charitatis. 8. 46. 22
Differentia inter motiva propria charitatis, & luminis gloriæ. 8. 47. 24
Charitas habet rationem amicitiæ reſpectu proximi exiſtentis in gratia. 8. 52. 36
Eſt etiam amicitia reſpectu proximi exiſtentis in peccato mortali. 8. 54. 41
An etiam reſpectu Chriſti? 8. 56. 48
Sola charitas eſt ſupernaturalis proximi amicitia. 8. 59. 55
Diligere juſtos ob perfectionem intrinſecam, quam in ſe habent, eſt actus elicitus a charitate. 8. 61. 60
Eadem charitas ſub conceptu amicitiæ fertur in Deum, & proximum ut juſtum. 8. 62. 63
Quare eadem charitas ſufficiat ad diligendum Deum, & juſtos; & eadem religio non ſufficiat ad eos colendos. 8. 67. 76
Charitas ſervat ordinem in attigendo ſua objecta. 8. 70. 1
Ordo charitatis magis attenditur penes affectum, quam ſecundum effectum. 8. 72. 6
Et magis penes affectum appretiativum, quam ſecundum intenſivum. ibid. & ſeq. n. 7
Ordo charitatis cadit ſub præcepto. 8. 73. 8
Attenditur penes conjunctionem objectorum ad Deum, & [illegible] diligentem. ibid. n. 9
Expenditur ordo, quo charitas ſe habet ad diverſa objecta. 8. 74. 11. cum ſeqq.
An per charitatem poſſimus intenſiùs diligere [illegible], quàm Deum. 8. 75. 15. & p. 76. n. [illegible]
Homo [illegible] naturam ſpiritualem [illegible] ſe diligere [illegible] quam proximum. 8. 77. 20
Secus ſi comparetur anima proximi cum proprio corpore. ibid. & ſeq. [illegible]
Plus ex charitate amamus corpus proprium, quam alienum. 8. 81. 29
Secundùm ordinem charitatis plus debemus amare perſonas nobis ſanguine, aut alia ratione conjunctas, quam extraneas. 8. 83. 36
Quid ſi extraneus ſit ſanctior. 8. 84. 37
Quid ſi amiciſſimus. ibid. n. 38
Quis ordo ſervandus inter perſonas ſanguine conjunctas. 8. 85. 40
Principium immediatum *quo* actus charitatis non eſt de facto Spiritus ſanctus, ſed virtus creata. 8. 86. 1
Oppoſitum implicat contradictionem. 8. 87. 5
Actus charitatis ſecundùm ordinariam [illegible] dentiam nequit fieri per ſolum auxilium actuale. 8. 96. 22
Et ita de facto ſemper fit per habitum charitatis. 8. 98. 27
Prædictus actus dependet eſſentialiter à gratia ſanctificante ſicut à principio effectivo. t. 8. pag. 106. n. 46
Eſt eſſentialiter meritorius vitæ æternæ. 8. 93. 16. & p. 110. n. 56
Charitas ſecundùm ſe ſumpta eſt capax intenſionis ſyncategorematicè infinitæ. 8. 114. 1
Charitas viæ ſemper poteſt augeri abſque termino. 8. 116. 4
Quid dicendum de charitate patriæ. 8. 117. 7
An actus noſtri efficiant phyſicè charitatis augmentum. 8. 120. 16
Charitas augetur diſpoſitivè phyſicè per noſtros actus. 8. 121. 20
Qui actus diſponunt phyſicè ultimò ad charitatis augmentum. 8. 123. 25
Non augetur gratia, quin augeatur charitas, & è converſo. 8. 127. 33
Actus charitatis remiſſi merentur de condigno charitatis augmentum. 8. 128. 36. & p. 135. num. 53
Qualiter hoc meritum exponendum ſit. 8. 129. & ſeq. 40
Unde actus phyſicè remiſſi augeantur moraliter. 8. 132. 45
Quando confeiatur charitatis augmentum, quod actibus ejus remiſſis correſpondet. t. 8. pag. 182. n. 85
Non confertur in hac vita. 8. 185. 95
Datur per ſe loquendo in primo glorificationis momento. 8. 189. 104
Confertur non ſemel in Purgatorio. 8. 19[illegible]. 107
An, & qualiter actus aliarum virtutum diſponant ad charitatis augmentum. 8. 197. 1[illegible]
Charitas non diminuitur, nec remittitur per peccata venialia. 8. [illegible]. 1
Qualiter diminuatur quoad fervorem. 8. 20[illegible]. 15
Charitas eſt virtus quoad eſſentiam. 8. [illegible]
Non datur virtus naturalis charitatis ad diligendum Deum naturalem finem. ibid. n. [illegible]
Charitas ſemper habet ſtatum virtutis. 8. [illegible]
Charitas viæ, & charitas patriæ ſunt idem habitus. 8. [illegible]. 8
Charitas eſt perfectior fide in eſſe virtutis. t. 8. pag. 215. n. 17
Eſt etiam perfectior fide ſimpliciter, & in eſſe entis. 8. 217. 13

Digitized by Google

Eſt perfectior omnibus virtutibus ſtatus viæ, licèt minus perfecta, quam lumen gloriæ. 8. 224. 41

Charitas eſt forma aliarum virtutum. tom.8. pag.225. n.42

Et qua ratione. 8.226.44

Hæc formatio ponit aliquid intrinſecum in virtutibus, & earum actibus. tom.8. p.227. num.48

An præcedat actuale exercitium charitatis. 8.229.53

Charitas unius viatoris poteſt eſſe æqualis charitati alterius comprehenſoris. tom. 8. pag.234. n.66

Secus ſi fiat comparatio ad idem ſubjectum. 8.235.69

Chriſtus Dominus.

An ſit objectum primarium fidei. tom.7. p.14. num.36

Non potuit mentiri, neque errare. tom.7. pag.77. n.21

An potuerit habere ignorantiam. ibid. & ſeq. num.22

Non habuit fidem. tom.7. pag. 148. num.29. & p.152.n.49

Fides Chriſti æqualiter neceſſaria ad juſtificationem, ſicut ad gloriam. 7.235.62

Ante Evangelii promulgationem ſufficiebat fides implicita Chriſti. 7.239.74

Sed poſt promulgationem Evangelii fides explicita Chriſti eſt medium per ſe loquendo neceſſarium ad ſalutem. 7. 240. 877

An Chriſtus potuerit aliis ſperare beatitudinem. 7.360.79

Chriſtus Dominus eſt author originalis ſtatus religioſi. 8.245.17

Chriſtus Dominus fuit auctor, & cauſa perfectionis repertæ in juſtis veteris legis. 8.320. 15. & ſeq.

Qualiter fuerit cauſa, & auctor ſtatus religioſi in lege veteri. 8. 356. 75

Chriſti gratia an potuerit augeri. tom.8. pagin.118. n.10

Chriſti vita exemplar perfecti concionatoris. 8. 164. 127

Chriſtus fuit pauperrimus. 8. 165. 128

Ejus vita plena fuit incommoditatibus, & aſperitatibus corporalibus. ibid. & ſequent. num.129

Chriſtus docuit ſtudium contemplationis, & parvipendere regum, & divitum palatia. 8. 169. & ſeq. 137

Qualiter elegerit vitam communem. tom. 8. pag.175. n.149

Quæ dicantur in Chriſto opera condeſcenſionis. 8. 177. 152

Concionator.

Concionatoris labor unde habeat perfectionem. 8. 149. 86. & ſeq.

Vide Perfectio.

Vana aliquorum concionatorum gloriatio. 8. 150. 109. & p.163. 124

Ut concionator fructuoſè prædicet, debet ducere vitam pœnitentem. tom. 8. pag.164. num.126

Et imitari vitam Chriſti Domini, & Apoſtolorum. ibid. & ſeq. n. 127

Vacare contemplationi, & fugere regum palatia. 8. 169. 137

Qualiter ſe gerat cum aliis, 8. 175. 149

Oportet ut contemnat divitias, tom.8. p.176. num.151

Confeſſio.

An confeſſio facta ex affectu veniali iter malo ſit valida. 7. 228. 46

Exterior fidei confeſſio eſt actus à virtute fidei elicitus. 7. 254. art.1

Cadit ſub præcepto. 7. 256. 3. & ſeqq.

An liceat eam omittere fugiendo perſequutionem. 7.259.12

Conſcientia.

Quomodo conſcientia erronea obliget, & an ſit à Deo. 7. 86. n.48

Conſilium.

Differentia inter conſilia, & præcepta. tom.8. pag.319. n.11

Aliqui juſti ante ſtatum legis Evangelicæ obſervarunt aliqua conſilia. ibid. n.12

Credere, & Credibilitas.

Qualiter credere ſit cum aſſenſione cogitare. 7. 199. art.1

Credibilitas myſteriorum fidei. 7. 56. 170. & p.133. n.3.

Credere in Deum quid ſignificet. 7. 200. art.2

An peccatores credant in Deum. 7.201.3

Credere quomodo ſit voluntarium. t.7. p.215. & ſeq. n.15

Credere aliquid expreſsè eſt medium neceſſarium ad ſalutem. 7. 236. 65

Cadit ſub præcepto divino, & Eccleſiaſtico. 7. 247. 97. & ſeqq.

Credere abſque ſufficienti inductivo non eſt actus honeſtus. 7. 249.103

Quæ ſint explicitè credenda à minoribus. 7. 251. 110

Quid ſit credere articulos quoad ſubſtantiam. 7. 252. 116

Actus credendi eſt in intellectu moto à voluntate. 7. 276. art.2

Cultus.

Cultus religioſus qualiter ſit proteſtatio fidei. 7. 104. 94.

D

DAMNATI.

An omnes damnati peccent contra fidem. 7. 289. 9

In damnatis non permanet habitus fidei Theologicæ. 7. 290. 10

Status damnationis eſt incompoſſibilis cum tali habitu. 7. 291. 13

Nulla fides entitativè ſupernaturalis reperitur in damnatis. ibid. n.15

Quam fidem habeant. 7. 292. 19

Unde habeant vermem conſcientiæ. t. 7. p.293. num.23.

An in damnatis reperiatur deſperatio propriè dicta. 7. 368. 77

Non conſervant habitum ſpei. 7. 386. 6

Deceptio.

An omnis deceptio includat errorem. 7. 84. & ſeq. 43

Deſiderium.

Differentia inter deſiderium, & ſpem. tom.7. pag.339. n.23

Deſiderium ſupernaturale præcedens ſpem à quo principio procedat. 7. 346. 40

Deſpera.

Deſperatio.

An deſperatio propriè dicta reperiatur in damnatis. 7. 360. 77
Deſperans alteri ſalutem an amittat ſpem Theologicam. 7. 362. 82
Deſperationis modi. 7. 429. col. 1.
Peccatum deſperationis eſt formaliter in voluntate. ibid. n. 1
Deſperatio non eſt omiſſio, ſed motus poſitivus cujuſdam fugæ. ibid. n. 3.
Unde habeat malitiam. 7. 430. 5
Dantur deſperationes ſpecie diverſæ. tom. 7. pag. 431. n. 7
Gravitas peccati deſperationis. ibid. & ſequent. num. 8
Radices deſperationis. 7. 432. 10

Deus.

Solus Deus eſt objectum primariùm fidei Theologicæ. 7. 5. 5
Deitas ut diſtincta ab attributis eſt ratio *qua* fidei Theologicæ. 7. 11. 26
Licèt Deus non eſſet trinus, foret auctor ſupernaturalis. 7. 12. 30
In Deo reperitur triplex veritas. tom. 7. p. 18. & ſeq. n. 54.
Sub qua ratione ſit motivum fidei. tom. 7. p. 19. n. 55. & ſeq.
Authoritas Dei, cui debetur omnis fides, in quo conſiſtat. 7. 23. 69
Deus de facto nunquam dixit falſum. tom. 7. pag. 71. num. 3
Quomodo dicatur decipere, & fallere homines. 7. 72. 6
Deus valet uti ironia, ſed non ſimulatione. ibid. & ſeq. n. 7. & 8
Implicat Deum loqui falſum. tom. 7. pag. 73. num. 10
Quare Deus verba juramento confirmet. t. 7. pag. 74. num. 12
Deus eſt dignus omni fide. 7. 75. 16
An poſſit loqui amphibologicè. tom. 7. pag. 79. num. 28
Nequit errorem infundere, nec illum ſpeciali influxu attingere. 7. 82. 36
Si efficeret ſpecialiter errorem, ſe deſtrueret. 7. 84. 41
Nequit infundere habitum erroris. tom. 7. pag. 85. num. 44
An, & quomodo poſſit Deus efficere miracula, quibus confirmetur falſa doctrina. 7. 91. 63. cum ſequent.
An Deus poſſit reſpici ut bonum proprium creaturæ. 7. 335. 13
An poſſit concupiſci. ibid. n. 14
Nequit timeri ut objectum terminativum timoris. q. 1. art. 1. t. 7. p. 3
Deus ſecundùm providentiam ordinariam nequit homini revelare ſuam damnationem, poteſt tamen abſolutè. tom. 7. pag. 433. & ſeq. num. 14
Dei actus nequeunt habere pro objecto motivo aliquid creatum. 8. 8. 6
Dei eſſentia conſiderata phyſicè, & metaphyſicè. 8. 48. 26
Per quid conſtituatur Deus amabilis ſuper omnia, & objectum charitatis. 8. 50. 30. & p. 75. n. 15
Deus nequit creaturæ uniri per modum virtutis activæ. 8. 90. 10
Quare primus voluntatis actus reducatur in Deum ſicut in ſpecialem auctorem. tom. 8. pag. 92. num. 14
Deus poteſt uniri intellectui per modum verbi, ſecus voluntati per modum ponderis. 8. 95. 20

Dæmones.

Dæmonum fides. 7. 88. 81
Qualiter cognoverint ſubſiſtentiam Chriſti Domini. 7. 138. & ſeq. 18
Qualiter credant myſteria noſtræ fidei. tom. 7. pag. 144. num. 30. & pag. 216. num. 17. & pag. 233. num. 56
Non conſervant fidem Theologicam, quam aliquando habuerunt. 7. 290. 10
Nullam habent laudem in credendo. ibidem, num. 12
Nec ullam fidem ſupernaturalem entitativè. 7. 291. 15
Qua fide credant. 7. 292. 19
Habent notitiam ſupernaturalem ex parte objecti. 7. 294. 25

Diffinitio.

Diffinitiones Pontificis ex Cathedra à quo lumine procedant. 7. 49. 148

Diſcurſus.

Alius proprius, & verè illativus; alius improprius, & purè explicativus. tom. 7. pag. 38. n. 112
Poſterior non eſt contra rationem aſſenſus fidei. 7. 41. 123. & p. 193. n. 34
In quolibet diſcurſu reperiuntur præmiſſæ mentales, & objectivæ. 7. 54. 162
Qui diſcurſus præcedant aſſenſum fidei. t. 7. pag. 59. n. 182

Diſpenſatio.

Diſpenſatio. Vide *Pontifex.*

Donum.

Propria ratio donorum Spiritus ſancti. tom. 7. pag. 417. n. 45
Donum timoris, vide *Timor.*

E

ECCLESIA.

Quid requiratur, ut Eccleſia poſſit diffinire aliquam propoſitionem eſſe de fide. t. 7. p. 48. n. 143
Eccleſiæ diffinitio non eſt nova revelatio. ibid num. 144
Eccleſia nequit diffinire, niſi à Deo prius formaliter revelata. 7. 49. 147
Actus fidei eſſentialiter conſideratus non dependet à propoſitione Eccleſiæ. tom. 7. p. 53. num. 159
Eccleſiæ diffinitio communiter requiritur ad aſſenſum fidei. 7. 108. 104
In Eccleſia datur unum ſupremum caput viſibile. 7. 179. 1
Romanus nempe Pontifex. 7. 180. 4
Eccleſia ſecuriſſimè ſequitur doctrinam Summi Pontificis loquentis ex Cathedra. tom. 7. pag. 184. n. 12. & 15
Eccleſia errare nequit in eligendo Summum Pontificem. 7. 195. 39
Neque in canonizatione Sanctorum. tom. 7. pag. 198. n. 46.
An credamus in Eccleſiam. 7. 202. col. 1
An Eccleſia poſſit præcipere actum interiorem fidei. 7. 248. 101

Digitized by Google

Ex hoc ipſo actus ſcientiæ redditur certior. ibid. n.86
Suprema viſibilis regula fidei eſt Summus Pontifex. 7. 179. 1. per totum.
Ad fidem pertinet Pontificem legitimè electum eſſe verè Pontificem. 7. 189. 25
In quo gradu certitudinis. ibid. n.26
De fide immediaté eſt hominem, qui eſt Pontifex, eſſe virum, & baptizatum, habereque alias conditiones ad Pontificatum requiſitas. 7. 196. 43
Et credere, quod Concilium Tridentinum ſit verè Concilium. 7. 198. 46
Quid de canonizatione Sanctorum. ibid.
Actus fidei eſt liber quoad exercitium. tom.7. pag.211. num.1
Et quoad ſpeciem. ibid. n.3
An libertas actualis ſit eſſentialis aſſenſui fidei. 7. 212. 5
Actus fidei ex ſpecie ſua eſt moraliter bonus. ibid. num.6
Et meritorius vitæ æternæ, ſi fiat à juſto. 7. 213. 8
Qualiter actus fidei dependeat à voluntate movente quoad ſpeciem. 7. 214. 11
Actus fidei nequit ex aliquo capite eſſe moraliter malus. 7. 216. 16
Differentia inter fidem, & prudentiam quantum ad rectitudinem appetitus. tom. 7. pagin.230. num.49
Fidei habitus eſt neceſſarius ad ſalutem neceſſitate medii, & in re. 7. 235. 61
Fides, quæ ſufficit ad primam ſalutem juſtificationis, ſufficit ad ſecundam ſalutem glorificationis. ibid. n.62
Actus proprius, & formalis fidei eſt medium neceſſarium ad ſalutem. 7. 236. 65
Non ſufficit talis actus in voto. tom. 7. pagin.238. num.69
Quæ myſteria credere ſit medium neceſſarium ad ſalutem. ibid. & ſeq. n.72
Requiritur fides explicita unius Dei remuneratoris bonorum operum. ibid.
Ante Evangelii promulgationem requirebatur, & ſufficiebat fides implicita Chriſti Domini. 7. 239. 74
Qualis fides Chriſti requiratur poſt eam promulgationem. 7. 240. 77
Eodem modo requiritur fides myſterii Trinitatis, ac fides Chriſti. tom. 7. pag. 242. numero 83
Fides explicita aliorum articulorum non eſt medium neceſſarium ad ſalutem. ibid. n.48
Actus fidei eſt neceſſarius neceſſitate præcepti divini, & eccleſiaſtici. t. 7. p.247. n.97. cum ſeq.
Quando obliget præceptum credendi. tom. 7. p.248. num.102
Ad quos articulos ſe extendat. tom. 7. p.251. numero 110
Et ad quas articulorum circunſtantias. tom. 7. pag.253. n.117
Confeſſio fidei eſt actus elicitus ab hac virtute. 7. 254. art.1
Cadit ſub præcepto divino, & eccleſiaſtico per ſe, & per accidens. tom. 7. pagin.256. num.1. & 2
Quando obliget hoc præceptum. n. 6
An liceat omittere confeſſionem fugiendo. t.7. p.259. n.12. Vide *Fugere*.
Negare formaliter fidem eſt præcepto divino prohibitum. 7. 261. 21
Qui negat fidem, quas pœnas mereatur. t. 7. p.262. n.24
Nunquam licet exercere actiones proteſtativas falſæ religionis. 7. 263. 30
An liceat induere veſtes infidelium. tom. 7. pag. 266. num.38
Actiones quædam contra fidem in regno Chinæ. 7. 261. 58
Vide alia verbo *Fidelis*.
Diffinitio fidei ab Apoſtolo tradita defenditur, & explicatur. tom.7. pag.275. à n.2. & ſeqq.
Convenit etiam fidei informi. tom.7. pag.276. num. 4
Habitus fidei eſt immediatè in intellectu. 7. 276. & ſeq. art.2.
Eadem fides habitualis dicitur informis, & formata. 7. 278. art.4
Habitus fidei ſecundùm eſſentiam eſt eſſentialiter virtus, & præſcindit à perfectione virtutis. 7. 281. 2
Formata eſt virtus propriè, & quoad ſtatum. ibid. num.3
Quid dicendum de fide informi. ibidem, numero 4
An ſit appellanda virtus intellectualis. tom.7. pag.282. num.6
Homo, & Angelus in prima ſui conditione habuerunt fidem. 7. 288. 3
In damnatis non permanet habitus fidei theologicæ. num.10
Hic habitus eſt incompoſſibilis cum tali ſtatu. 7. 291. 13
Qua fide damnati credant. tom. 7. pagin.292. numero 19
Hæretici non conſervant habitum fidei theologicæ circa myſteria, quæ credunt. tom.7. p.295. num.28
Fides expellitur phyſicè per hæreticalem diſſenſum. 7. 297. 35
Infidelitatis ſpecies, quæ fidei adverſantur. Vide *Infidelitas*.
Fides eſt prior ſpe ordine generationis. tom. 7. pag.371. num.14
Fides eſt ſimpliciter perfectior, quàm ſpes. ibid. & ſeq. n.17
Sed eſt ſimpliciter minùs perfecta quàm charitas. 7. 217. 25

Filius.

Filii Prophetarum. Vide *Propheta*.

Finis.

Finis operantis magis influit in opus, quàm finis operis. 7. 219. 22
An finis poſſit influere in bonum volitum non influendo in voluntatem. tom. 8. pag. 14. numero 16

Fruitio.

Quod ſit objectum primarium fruitionis. t. 7. p.331. n.6

Fugere.

Fugere perſecutionem contra fidem non eſt ab intrinſeco malum. 7. 259. 12
Aliquando eſt conſulendum. tom.7. pag.260. numero 15
Aliquando eſt illicitum. ibid. n.26

Fugere

Digitized by Google

Fugere malum qualiter pertineat ad virtutem proſequentem bonum. 7. 416. 43

G

GAUDIUM.

NOn eſt actus elicitus ab habitu ſpei. t. 7. pag. 396. num. 30
A quo principio eliciatur in patria. tom. 7. pagin. 398. n. 35

Gradus.

Diverſi gradus propoſitionum damnabilium. 7. 314. 38
Vide *Propoſitio.*

Gratia.

Qui exiſtit in gratia nequit non diligi à Deo. 8. 22. 34
Qualiter concurrat ad conſtituendam amicitiam cum Deo. 8. 23. 36
Actus ultimò diſponentes ad gratiam juſtificantem procedunt ab ipſa, tom. 8. pag. 82. numero 27
Nequit homo certò cognoſcere, quod habeat gratiam. 8. 85. 40
Qualiter gratia ſit forma charitatis, & aliarum virtutum. ibid. n. 41
Gratia an poſſit augeri infinitè. tom 8. pag. 90. numero 10
Qui actus diſponant ultimò ad gratiæ infuſionem, & augmentum. 8. 197. 223

H

HABITUS.

HAbitus primorum principiorum ſumitur adæquatè, & inadæquatè. tom. 7. pagin. 6. num. 8.
Habitus dupliciter poteſt concurrere ad actum, elicitivè, & diſpoſitivè. tom. 7. pagin. 67. num. 104
Habitus erroris nequit infundi à Deo. tom. 7. pag. 85. num. 44
Neque ab illo conſervari. tom. 7. pagin. 88. & ſeq. num. 55
An poſſit à Deo infundi habitus opinionis. 7. 89. 56
Habitus fidei, & ſcientiæ circa idem objectum ſunt incompoſſibiles. tom. 7. pag. 149. numero 40
Eadem proportionabiliter oppoſitio eſt inter habitus, ac inter actus eis correſpondentes. 7. 160. 71
Dantur aliqui habitus ſupernaturales, qui non pertingunt ad perfectam rationem virtutis. 7. 376. 40
Impoſſibilis eſt habitus pro eo ſtatu, in quo repugnat actus primarius illius. tom. 7. pagin. 389. num. 13
Habitus bonus poteſt expelli per alium habitum bonum. tom. 7. pag. 396. & ſeq. numero 32
Datur ſpecialis habitus timoris ſervilis. tom. 7. p. 412. n. 32
Ad quæ objecta poſſit unicus habitus ſe extendere. 8. 68. 79
Habitus tam naturales, quàm ſupernaturales augentur ſecundum latitudinem actus ad eos diſponentis. t. 8. p. 184. n. 190

Hæreſis, & Hæreticus.

Qui admiſſo antecedenti de fide, negaret neceſſariam conſequentiam, an foret hæreticus. 7. 47. 141
An foret hæreticus, qui negaret Innocentium XI. eſſe verè Summum Pontificem. 7. 189. 26
Quid requiratur, ut quis ſit formaliter hæreticus. 7. 295. 27
Hæreticus non conſervat habitum fidei Theologicæ circa myſteria, quæ credit. ibid. numero 28
In hæretico non remanet habitus Theologiæ. 7. 299. 40
Hæreſis qualiter diſtinguatur à Judaiſmo, & Paganiſmo. 7. 308. 21
Omnes hæreſes ſunt ejuſdem ſpeciei eſſentialis. 7. 309. 23
Hæreſis eſt pejor aliis infidelitatibus. tom. 7. pag. 312. num 33
An in propoſitione hæretica dentur diverſi gradus. 7. 315. 44

Homo.

Homo in prima ſui conditione habuit fidem. 7. 288. 5

Humilitas.

Humilitas gignit pacem. 8. 72. 5

I

IDOLOLATRIA.

IDololatria quàm grave peccatum. tom. 7. pag. 311. num. 30

Idolothyta.

An liceat idolothyta edere. tom. 7. pag. 269. num. 51

Iejunium.

Jejunii, & pœnitentiæ laudes. 8. 171. 145. cum ſequentibus.
Cur Eccleſia obliget fideles ad aliqua determinata jejunia. 8. 180. & ſeq.

Ignorantia.

Ignorantia invincibilis myſteriorum fidei in quibus inveniatur. 7. 304. 9
Ignorantia culpabilis quam infidelitatem conſtituat. 7. 310. 24
Quomodo diminuat peccatum. tom. 7. p. 312. numero 31

Imperium.

An imperium potentiæ moventis imprimat aliquid potentiæ motæ. 8. 232. 63

Infidelitas.

Quilibet actus infidelitatis excludit habitum fidei. 7. 162. 75
Infidelis tenetur ſuſcipere veram fidem cùm primò illi ſufficienter proponitur. t. 7. p. 249. numero 103
An liceat uti veſtimentis infidelium. tom. 7. p. 266. num. 38
Et adire illorum templa. tom. 7. pag. 268. numero 46
Infidelitatis diffinitio. 7. 302. 2

Infideli

Digitized by Google

Infidelitas eſt peccatum commiſſionis. ibidem, numero 3
Non omne peccatum contra fidem eſt infidelitas. 7. 303. 5
Datur infidelitas purè negativa, quæ non eſt peccatum. ibid. n.7. cum ſeq.
Peccatum infidelitatis eſt intrinſecè in intellectu. 7. 305. 12
Tres ſunt infidelitatis ſpecies. 7. 306. 14
An Judaiſmus, Paganiſmus, & hæreſis differant eſſentialiter. 7. 308. 21
Peccatum infidelitatis eſt valde grave. tom. 7. pag. 311. num. 28
Excedit peccata contra virtutes morales. ibid. numero 29
An excedat peccata contra virtutes theologicas. 7. 312. 32
Comparatio inter ipſas infidelitates. ibid. n. 33
Vide *Propoſitio.*

Intellectus.

Differentia inter intellectum humanum, & angelicum in attingendo objecta fidei. t. 7. p. 68. col. 2. in comment.
Intellectus magis certificatur per fidem, quàm per aliud lumen naturale. tom. 7. pag. 113. numero 116

Intenſio.

Intenſio charitatis fit dependenter à noſtris actibus, ſicut à diſpoſitione phyſica. tom. 8. p. 121. n. 20
Diſtinguenda eſt duplex intenſio in actibus charitatis, alia phyſica, & alia moralis. 8. 130. 41

Intentio.

Intentio Sacerdotis abſolventis, aut conſecrantis ad quid efficaciter ſe extendat. t. 7. pag. 226. num. 41

S. Ioannes Baptiſta.

B. Joannes Baptiſta ſequutus eſt inſtitutum Eſſenorum. 8. 321. 30
Vide *Eſſeni.*
Fuit verè religioſus durante veteri lege. tom. 8. pag. 360. num. 80
Fuit ſimillimus Eliæ in modo, & ſtatu vitæ. 8. 368. 91
Sequutus, & imitatus fuit inſtitutum Eliæ. 8. 369. 93
Vixit inter Eſſenos Eliæ diſcipulos. tom. 8. p. 370. n. 94
Qualiter dicatur princeps monachorum. t. 8. pag. 371. num. 96

Ironia.

An ironia ſit mendacium, & Deo repugnet. tom. 7. pag. 72. num. 7

Iudaiſmus.

Quæ ſpecies infidelitatis. tom. 7. pag. 306. numero 14. & p. 308. num. 21

Iuſtus.

Juſti in lege veteri. Vide *Perfectio.*

L

L E X.

In ſtatu veteris legis fuerunt veri juſti per gratiam ejuſdem rationis cum noſtra. t. 8. p. 315. num. 5
Lex Moſayca ſuo tempore fuit abſolutè bona, & utilis. 8. 308. 7
Durante prædicta lege fuerunt aliqua conſilia, & vota. 8. 319. 12
Quare prædicta lex dicatur imperfecta. tom. 8. pag. 320. num. 15
In lege veteri non erat prohibitum obſervare caſtitatem. 8. 322. 17
Aliqui in veteri lege duxerunt vitam cœlibem. 8. 323. 19
Ad caſtitatem voto ſimplici ſe obligarunt. t. 8. p. 324. n. 22
Eunuchi ſpirituales in lege veteri. t. 8. p. 326. numero 24
Votum paupertatis in lege veteri. t. 8. p. 337. numero 43
Juſti in lege veteri expectabant bona æterna. 8. 341. 49
In lege veteri fuit ſimplex obedientiæ votum. 8. 344. 54
In lege veteri fiebat aliqua perſonarum traditio, & conſecratio ad cultum Dei. tom. 8. p. 350. n. 64
In lege veteri potuit eſſe ſtatus ſubſtantialiter religioſus. 8. 353. 68
Aliqua fuerunt in lege veteri perfectiora ſtatu religioſo. 8. 354. 7. & ſeq.
De facto fuit ſtatus ſubſtantialiter, & verè religioſus in lege veteri. tom. 8. pag. 359. numero 79
Renovatur, & perficitur in lege gratiæ. t. 8. p. 367. n. 90
Fuiſſe in veteri lege ſtatum verè, & quoad eſſentiam religioſum, eſt opinio evidenter probabilis. 8. 376. 104

Libellatici.

Qui fuerint, & quàm graviter peccaverint contra fidem. 7. 270. 54

Lumen.

Quod lumen conſtituat objectum in eſſe objecti. 7. 28. 85
Quo lumine aſſentiamur revelationibus particularibus. 7. 37. 111
A quo lumine procedant diffinitiones Pontificum. 7. 49. 148
Et viſio credibilitatis myſteriorum noſtræ fidei. 7. 65. 199
Lumen gloriæ dupliciter communicari poteſt. 7. 152. 49
Lumen naturale confortatur in præſentia motivi fidei. 7. 166. 85
In quo conſiſtat modus majoris confortationis. t. 7. p. 167. num. 87

MACULA.

Digitized by Google

M

MACVLA.

Differentia inter maculam peccati mortalis, & maculam venialis. tom. 8. pag. 106. num. 18

Malum, & Malitia.

Malum phyſicum erroris non eſt à Deo. t. 7. p. 83. n. 38
Malitia nequit eſſe ratio *quæ* per ſe producta. 7. 221. 16
Actus malus qualiter attingatur à Deo. ibid. & pag. 222. num. 30

B. V. Maria.

An B. Virgo fuerit prima in tempore, quæ vovit virginitatem. tom. 8. pagin. 332. numero 35
Eſt principium, & exemplar omnis virtutis. ibidem.
Primatus hic pertinet ad genus cauſæ exemplaris. 8. 334. 38
Movit ſuo exemplo juſtos veteris legis. t. 8. p. 336. n. 4

Matrimonium.

Tripliciter uſurpatur. 8. 348. 61
Matrimonium ratum non conſummatum diſſolvitur per profeſſionem ſolennem. tom. 8. pag. 350. num. 63
Non ſolo jure eccleſiaſtico. tom. 8. pag. 352. numero 67
Nec ex jure naturali. 8. 353. 69
Sed jure divino. 8. 354. 70
Profeſſio ſolennis jure naturali divino dirimit ſequens matrimonium. 8. 357. 77
Secus ordo ſacer. 8. 358. 78
Matrimonium ratum non conſummatum nequit diſſolvi per diſpenſationem Pontificis. 8. 377. 106

Mendacium.

Quid ſit, & an addat ſupra falſitatem. tom. 7. p. 70. & ſeq. n. 2

Meritum.

Conditiones ad meritum vitæ æternæ. tom. 7. p. 213. num. 5
Actus fidei à juſto elicitus eſt meritorius vitæ æternæ. ibid.
Meritum, & præmium poſſunt ſimul exiſtere. 7. 392. 21
Actus charitatis eſt eſſentialiter meritorius. t. 8. p. 106. n. 46
Implicat actum eſſe condignum vitæ æternæ, niſi procedat à gratia habituali, ſicut à principio effectivo. 8. 108. 51
An actus charitatis remiſſi mereantur ejus augmentum. 8. 130. 41
Ad augendum valorem operis meritorii plus confert continuatio, quàm repetitio. tom. 8. p. 132. n. 45

Miraculum.

Quid ſit. 7. 90. 52
An ſe ſolo ſit teſtimonium veritatis. ibidem, numero 61
Quando doctrinam irrefragabiliter confirmet. 7. 91. & ſeq. 64
Deus loquitur miraculis. tom. 7. pagin. 92. numero 65
Gratia miraculorum poteſt peccatori conferri. 7. 95. 70
An miracula ſint motivum fidei. tom. 7. p. 96. num. 74
Diſcretio ad cognoſcendum verum miraculum. 7. 98. 80

Miſſionarii.

Omnes cujuſvis Ordinis religioſi poſſunt eſſe miſſionarii in regno Chinæ, & aliis Orientis partibus. 7. 261. 57
Religioſis miſſionariis non licet exercere mercaturam. ibid.
Aliquorum reprobatæ ſententiæ. ibid. & ſeq. à num. 58

Monachatus.

Vide, *Elias*, *Eliſæus*, *Eſſeni*, *Ioannes Baptiſta*, & *Propheta*.

Myſterium.

Myſteria fidei noſtræ ſunt evidenter credibilia. 7. 56. 170
Prædicta evidentia cohæret cum obſcuritate fidei. tom. 7. pag. 64. num. 196. & p. 133. numero 3
Quorum myſteriorum fides explicita requiratur ad ſalutem. 7. 238. 72. & 282. 83
Quorum myſteriorum fides explicita cadat ſub præcepto. 7. 251. 111

N

NAZARÆI.

An Nazaræi obſervaverint caſtitatem ex voto. 8. 330. 32
Eorum traditio, & conſecratio ad cultum Dei. 8. 350. & ſeq. 65

Neceſſarium.

Aliud neceſſitate medii, aliud neceſſitate præcepti; aliud in re, aliud in voto. 7. 234. & ſeq. 60
Quæ fides ſit medium neceſſarium ad ſalutem. ibid. & ſeqq. Vide *Fides*.
Triplex neceſſitas, & libertas. tom. 8. p. 142. numero 69

Negare fidem.

Eſt ab intrinſeco malum, & præcepto divino prohibitum. 7. 261. 21
Cujus ſpeciei peccatum. 7. 262. 23
An incurrat cenſuras eccleſiaſticas, qui in tormentis negat exteriùs fidem. ibid. n. 24

Notitia.

Notitia intuitiva, & abſtractiva in quo differant. 7. 155. 53

O

OBIECTVM.

Objecti plures acceptiones. tom. 7. pag. 4. numero 1
Quod, & *quo*. ibid.
Adæquatum, & inadæquatum. tom. 7. p. 5. numero 2
Objectum motivum, & terminativum. ibidem, num. 3.
Incomplexum, & complexum. ibidem, numero 4

Objectum

Objectum fidei. Vide *Fides.*

Objectum ſimpliciter primarium poteſt in executione ſecundariò attingi. tom.7. pagin.9. numero 17

Objectum primarium actus poteſt eſſe ſecundarium reſpectu habitus, vel potentiæ. tom.7. pag.15. num.39

Objectum ſcientiæ divinæ. tom. 7. pagin.17. num. 46

An in objecto diſtinguenda ſit duplex ratio *ſub qua*. ibid. & ſeq. n.49

An objectum fidei ſit complexum, vel incomplexum. 7. 68. col. 2. & ſeq.

Objectum fidei debet eſſe non viſum ab eo, qui credit. 7. 147. 36

An ubi objectum *quo* eſt increatum, objectum *quod* debeat etiam increatum eſſe. t.7. p.331. numero 5

Ratio *ſub qua* conſtitutiva objecti non multiplicatur. 7. 351. 54

Quod objectum dicatur eſſe perfectius in eſſe objecti. 7. 76. 17

Objectum charitatis eſt perfectius in eſſe objecti, quàm objectum fidei. tom.8. p.219. numero 28

Obſcuritas.

Obſcuritas divinæ revelationis in quo conſiſtat. 7. 31. 93

Duplex obſcuritas, alia ex parte medii, & alia ex parte ſubjecti. tom. 7. pagin. 132. numero 1

Odium Dei.

Odium Dei etiam ſine libertate elicitum nequit eſſe à Deo. 7. 84. 42

Eſt gravius peccatum, quàm infidelitas. t.7. p.312. n.32

Opinio.

Propria ratio opinionis deſcribitur. t. 7. p.79. numero 128

An, & quomodo formido pertineat ad eſſentiam opinionis. tom.7. pagin. 118. & ſeq. num. 130

Aſſenſus opinativus nequit conjungi cum aſſenſu fidei theologicæ circa idem objectum. 7. 120. 135

Neque habitus cum habitu. tom.7. pagin.125. numero 145

Sed bene habitus opinionis cum actu fidei, & econtrà. 7. 126. 148

Duplex probabilitas opinionis, alia ab intrinſeco, & alia ab extrinſeco. tom.8. pag.375. numero 103

Opinio docens fuiſſe in lege veteri ſtatum verè, & quoad eſſentiam religioſum, eſt evidenter probabilis. 8. 376. 104

Et probabilior, quàm oppoſita. tom. 8. p.385. numero 121

Ordo charitatis.

Qualis ſit. Vide *Charitas.*

P

PAGANISMUS.

Qualis ſpecies infidelitatis. 7. 306. 14. & p.308. n.21

Patres.

Patres, qui detinebantur in lymbo, an habuerint aliquem dolorem, vel afflictionem. t.7. p.344. n.36

D. Paulus.

Simul habuit habitum fidei, & actualem viſionem ejuſdem objecti. tom. 7. pagin. 150. numero 44

Quam notitiam poſt raptum habuerit rerum, quas viderat. 7. 158. 65

Peccatum.

Peccatum infidelitatis. Vide *Infidelitas.*

Peccatores qualiter ſperent ſalutem. tom.7. pagin.377. num.28

Peccatum nequit eſſe ſubjectum timoris. t. 7. p.402. n.6

Qui peccat ex timore; an committat duplex peccatum. 7. 407. 19

Dupliciter poteſt vitari peccatum ob timorem pœnæ. 7. 413. 34

Status peccati habitualis non reddit omnes actus turpes. 7. 415. 41

An peccata venialia diminuant charitatem. t.8. p.200. num.1

In quo conſiſtat macula, quam inducunt. t.8. p.206. & ſeq. n.18

Perfectio.

In quo conſiſtat. 8. 238. 2

Tria conſilia ſpecialiter requiruntur ad perfectionem. 8. 239. 5

Magis placet Deo, ipſumque glorificat unus juſtus perfectus, quàm plures tepidi, & imperfecti. 8. 145. 76

Converſio unius peccatoris ad inſignem perfectionem magis placet Deo, illumque glorificat, quàm converſiones plurium peccatorum ad juſtitiam tepidam, & imperfectam. 8. 146. & ſeq. n.80

Concionator, vel pater ſpiritualis, qui unum peccatorem convertit ad inſignem perfectionem, magis Deo placet, eumque glorificat, quàm alius, qui plures convertit relinquendò illos tepidos, & imperfectos in juſtitia. 8. 149. 85

Magis glorificat Deum, qui juſtum tepidum ad perfectionem inſignem trahit, quàm qui plures peccatores convertit ad juſtitiam imperfectam. 8. 152. 93

Perfectio vitæ Chriſtianæ in quo conſiſtat. t.8. p.160. n.117

Ad eam plurimùm conferunt mortificationes, & aſperitates corporales. tom. 8. pag. 169. numero 136

Et ſtudium contemplationis. ibidem, & ſeq. numero 137

Melius, & perfectius eſt, quod Religiones obſervent jejunia, & alias mortificationes ex obligatione regulæ, aut voti, quàm eadem præſtare abſque tali obligatione. ibid. & ſeqq.
Vide *Jejunium.*

D. Petrus.

Habuit à Chriſto ſupremam auctoritatem regendi Eccleſiam. 7. 179. 1

Philoſophus.

Qualiter Philoſophus Chriſtianus ſe habeat ad hanc veritatem, *Deus eſt.* tom.8. pag.170. num. 94

Pontifex.

Duplex in Summo Pontifice diſtinguenda eſt auctoritas. 7. 56. 168

Datur

Datur in Eccleſia Summus Pontifex Vicarius Chriſti, & legitimus Petri ſucceſſor, nempe Romanus Epiſcopus. 7. 180. 4
Nequit errare ut Doctor communis. tom. 7. pag. 181. num. 6
An ut perſona particularis poſſit errare in fide. ibid. num. 7
An debeat præmittere diligentiam, prius quàm diffiniat. 7. 182. 9
Nullam habet poteſtatem ad errandum ex Cathedra. 7. 183. 10
Et tamen dum diffinit, conſervat poteſtatem errandi, & agit cum libertate contrarietatis. ibid. num. 11
An Pontificis intellectus determinetur per aliquid habituale. 7. 184. 15
An Pontifex habeat ſpecialem characterem. 7. 187. 21
Quid requiratur ad legitimam electionem Pontificis. 7. 188. 23
Ad fidem immediatè pertinet credere hominem legitimè electum in Pontificem eſſe verum Pontificem. 7. 192. 33
Quid dicendum de fide circa aliquos antiquos Pontifices. 7. 197. 44
Pontifex nequit generaliter ſtatuere, quod matrimonium ratum in hoc, aut illo eventu diſſolvatur. 8. 267. 68
An poſſit circa hoc in aliquo caſu diſpenſare. ibid.
Non valet Pontifex diſpenſare, ut ſolemniter profeſſus contrahat matrimonium. t. 8. p. 280. num. 91
Poteſt tamen ad id diſpenſare cum ſacerdote non profeſſo. 8. 287. 104
Nequit Pontifex diſpenſare, ut matrimonium ratum non conſummatum diſſolvatur. t. 8. pag. 288. n. 106
Nunquam Pontifex diſpenſavit cum ſolemniter profeſſo, ut contraheret matrimonium: & hiſtoriæ oppoſitum affirmantes refelluntur. 8. 289. 109
Nequit cum ſolemniter profeſſo diſpenſare in voto paupertatis, nec in voto obedientiæ. 8. 293. 116

Præceptum.

Datur præceptum divinum obligans ad actum fidei. 7. 247. 98
Quando obliget. 7. 248. 102. & ſeqq.
Ad quos articulos ſe extendat. tom. 7. p. 251. num. 110
Et ad quas articulorum circunſtantias. tom. 7. pag. 253. n. 117
Confeſſio fidei cadit ſub præcepto. tom. 7. p. 256. n. 1
Sub præcepto divino, & per ſe. ibid. n. 3
Quando obliget hoc præceptum. t. 7. p. 257. num. 6
Præceptum divinum prohibens negare fidem. 7. 261. & ſeq. 21

Præſumptio.

Variæ præſumptionis acceptiones. t. 7. p. 443. & ſequent.
Præſumptio ſpei Theologicæ oppoſita in quo conſiſtat. 7. 444. 1
Qualiter opponatur ſpei, & timori. ibidem, num. 3
Diſtinguitur ſpecificè à deſperatione. ibid. & ſeq. num. 4
Eſt peccatum mortale. ibid. num. 5
Quantæ gravitatis. 7. 445. 6

Profeſſio.

Profeſſio ſimplex, & ſolemnis qualiter differant. 8. 252. 35
Solemniter profeſſus peccans contra caſtitatem an debeat ſuum ſtatum manifeſtare in confeſſione. 8. 256. 44. cum ſeqq. & p. 259. num. 50
Profeſſio ſolemnis diſſolvit matrimonium ratum, non conſummatum. tom. 8. pag. 264. num. 63
Secus matrimonium conſummatum. tom. 8. pag. 265. n. 65
Quo jure diſſolvat matrimonium ratum. t. 8. pag. 266. n. 67
Profeſſio ſolemnis dirimit ſequens matrimonium, & quo jure. 8. 271. 76
Nequit ſemel facta reſcindi diſpenſatione Pontificis. 8. 280. 91
Eſt vinculum non minus firmum, & perfectum, quàm matrimonium conſummatum. 8. 289. 108

Prophetæ.

Quo lumine cognoverint Deum ſibi loqui. t. 7. pag. 56. n. 169
Filii Prophetarum qui dicerentur. t. 8. p. 327. num. 28
Colebant caſtitatem ex voto. 8. 328. 29
Et voluntariam paupertatem. 8. 338. 45
Vivebant in communitate ſub unius regimine. 8. 343. & ſeq. 53
Cui promittebant obedientiam. 8. 344. 54
Conſecrarunt ſe Dei cultui. 8. 351. 66
Aliqui Prophetarum filii ducebant uxores, ſecus alii. 8. 373. 99

Prophetia.

Duplex genus prophetiæ, ſcilicet prædeſtinationis, & comminationis. 7. 72. 6
Cognitio prophetica an ſit ejuſdem certitudinis, ac fides. 7. 116. 122
Objectum cognitionis propheticæ. t. 7. p. 117. num. 124
Prophetæ habuerunt ſimul cum fide evidentiam in atteſtante. 7. 139. 20
An actus prophetiæ poſſit eſſe moraliter malus. 7. 233. 57
Aliquæ prophetici luminis conditiones. tom. 7. pag. 288. n. 5

Propoſitio.

Quomodo ad fidem pertineant propoſitiones particulares contentæ in univerſali de fide. 7. 39. 117
Et qualiter propoſitiones virtualiter revelatæ. 7. 41. & ſeq. 124
Eadem propoſitio valet terminare aſſenſum fidei, & aſſenſum Theologiæ. t. 7. p. 42. num. 127
Omnis propoſitio ab Eccleſia diffinita eſt immediatè de fide. 7. 48. 145
Dupliciter contingit aliquam propoſitionem eſſe de fide. 7. 189. 25
Hæc propoſitio, *Innocentius X I. eſt verè Summus Pontifex*, pertinet immediatè ad fidem Theologicam. 7. 192. 33
Propoſitiones Theologicè damnabiles, ſeu cenſurabiles quæ dicantur. 7. 314. 38
Eadem propoſitio poteſt mereri plures cenſuras. ibid. n. 39
Propoſitio hæretica quæ ſit. 7. 315. 43

Digitized by Google

Propoſitio erronea, 7. 317. 48
Errori proxima, ibid. n. 49
Sapiens hæreſim, ibid. n. 50
Propoſitio ſuſpecta. 7. 318. 51
Malè ſonans. ibid. n. 52
Piarum aurium offenſiva. ibidem, & ſequent, num. 53
Blaſphema, 7. 319. 54
Impia. ibid. n. 55
Scandaloſa, & periculoſa, ibid. n. 56
Propoſitio ſchiſmatica, ibid. n. 57
Seditioſa, ibid. n. 58
Injurioſa. 7. 320. 59
Temeraria. ibid. n. 60
Propoſitio inſana. ibid. & ſeq. n. 61
Quale peccatum ſit circa prædicta errare. 7. 321. 62. & ſeqq.
Quam cenſuram mereantur propoſitiones reflexæ approbantes propoſitiones damnabiles. 7. 322. 65
Et damnantes propoſitiones probabiles, ibidem, num. 66
Propoſitiones quædam improbabiles, tom. 7. pag. 323. n. 69

Proximus.

Quæ perſonæ ſignificentur nomine proximi. 8. 52. 35
Qualiter proximus terminet amorem charitatis. ibid. n. 36. & ſeq.
Vide *Charitas.*
Proximus in quantum juſtus poteſt dupliciter amari. 8. 61. 60
Quis ordo charitatis in eo diligendo ſervandus. 8. 77. 20
Qualiter proximo in neceſſitatibus ſpiritualibus ſubvenire teneamur. 8. 80. 27

Q

QVALITAS.

QUalitas per modum tranſeuntis quid importet. 7. 152. 50. & p. 159. n. 67

R

RATIO.

RAtio *qua* objectiva. 7. 4. col. 1
Ratio *ſub qua.* 7. 17. 49
An multiplicetur in eodem objecto. t. 7. p. 18. num. 51
An diſtinguenda ſit duplex ratio *ſub qua*, alia motiva, alia conſtitutiva objecti. t. 7. p. 21. num. 62
Ratio *qua* fidei. tom. 7. p. 5. num. 5. & pag. 10. & ſeq. n. 24
Ratio *ſub qua.* 7. 19. 55
Ratio inductiva ad credendum an diminuet meritum fidei. 7. 209. art. 10
Ratio *quæ* ſpei Theologicæ. tom. 7. pag. 33. num. 10
Ratio *ſub qua.* 7. 350. 51
Ratio *qua*, & *ſub qua* charitatis, quæ ſint, vide in verbo *Charitas.*
Duplex ratio *ſub qua* in habitibus diſtinguenda, 8. 63. 65

Rechabitæ.

Voluntaria Rechabitarum paupertas. 8. 339. & ſeq. n. 47
Feceerunt obedientiæ votum, tom. 8. pag. 346. num. 57
Rechabitæ aliqui non ducebant uxores. tom. 8. p. 379. n. 110

Regula.

Regula religionis quid ſit. tom. 8. pag. 247. num. 23
An requiratur ad ſtatum religioſum. tom. 8. pag. 250. n. 30

Relatio.

Qualiter relationes divinæ dicant perfectionem in eſſe objecti. 7. 334. 12

Religio.

Prohibitum eſt lege Eccleſiaſtica, quod religioſi Miſſionarii exerceant mercaturam, & alias negotiationes, 7. 261. 57
Et quare. ibid.
Vide *Status.*
Ut quis fiat religioſus requiruntur tria vota, caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ. tom. 8. pag. 239. n. 6
Sufficiunt vota ſimplicia. tom. 8. pag. 240. n. 8. & p. 261. n. 56
An requiratur traditio, quâ homo ſe donet Deo. 8. 241. 9
An Equites militares ſint verè religioſi. tom. 8. p. 242. n. 13
Status religioſus eſt ex inſtitutione divina, t. 8. p. 245. n. 17
An ad talem ſtatum ſecundùm eſſentiam conſideratum requiratur juriſdictio Eccleſiaſtica, 8. 246. 21. & p. 249. n. 26
Qualis approbatio Eccleſiæ requiratur ad talem ſtatum. 8. 248. 24
An ſit neceſſaria poteſtas clavium. t. 8. p. 249. num. 26
Antiquarum religionum modus. ibid. n. 27
An regula requiratur ad ſtatum religioſum. 8. 250. 30
Et vivere in communitate. 8. 251. 31
Quid circa hæc decreverit Eccleſia. ibidem, num. 32
Qualiter differant vota ſimplicia, & ſolemnia religionis. 8. 252. 35
Quomodo diſtinguantur ſolenniter profeſſi, & religioſi per tria vota ſimplicia. t. 8. p. 261, num. 56
Religioſi poſt profeſſionem ſolemnem contrahentes matrimonium excommunicantur, 8. 271. 76
Religioſus profeſſus nequit ex diſpenſatione Papæ contrahere matrimonium. t. 8. p. 280. num. 91
Religioſus profeſſus factus Epiſcopus non liberatur à voto paupertatis, nec habet dominium Eccleſiaſticorum proventuum. 8. 293. 116
Religio alia contemplativa, alia activa, alia mixta. 8. 303. 19
Unde proveniat multiplex diverſitas religionum. ibid. & ſeq.
Varietas hæc eſt Eccleſiæ utiliſſima. ibidem, & ſeq. n. 20
Inter quas religiones datur diſtinctio eſſentialis. 8. 304. 21
Qualis ſit hæc diverſitas. 8. 305. 23
Religio purè contemplativa eſt ſimpliciter perfectior, quàm religio purè activa. ibidem, & ſeq. n. 24

Digitized by Google

Religio mixta eſt ſimpliciter perfectior religione purè contemplativa, & religione purè activa. 8. 307. 28
Quæ conditiones requirantur, ut religio dicatur profiteri vitam mixtam. ibid. & ſeq. n. 29
An religio purè eremitica ſit perfectior religione cœnobitica. 8. 311. 36
Status verè, & ſubſtantialiter religioſus fuit in lege veteri. 8. 359. 79
Et talis aſſertio eſt evidenter probabilis. tom. 8. p. 376. n. 104
Auctores id affirmantes. ibid. & p. 381. n. 115
Religioſi audiendi ſunt tanquam teſtes legitimi in cauſis pertinentibus ad ſuam communitatem. ibid. p. 382. n. 113
Religio Carmelitarum inchoata cum tribus votis ſubſtantialibus in veteri lege, perſeverat eadem numero in præſenti ſtatu legis gratiæ. 8. 387. 124
Falſæ opiniones circa ejus initium. t. 8. p. 395. & ſeq. n. 139
Præceſſit Honorium IV. ibid.
Antiquior eſt Innocentio III. & Concilio Lateranenſi ſub eo celebrato. 8. 396. 140
Fuit inſtituta ante Alexandrum III. & Aymericum ipſius Legatum. 8. 397. 141
Antiquitas hujus Religionis in Hiſpania tempore Apoſtolorum. 8. 398. 142
Præceſſit tempora Leonis III. 8. 399 & ſeq. 143
Quod fuerit antiquior Joanne Hieroſolymitano, probatur ex ipſo Joanne. 8. 400. 144
Innumeri hujus Religionis Sancti, Monachi, Martyres, & Prælati. 8. 401. 145. & p. 406. numero 152
Non ceſſavit hæc Religio in perſequutionibus contra Judæos, & Chriſtianos. 8. 402. 146. & p. 406. n. 151
Eſt eadem ſpecificè in veteri, & novo Teſtamento. 8. 403. 147
Natale hujus Religionis ſolum eſt mons Carmelus, in quo ſpecialiter habitavit Elias. t. 8. p. 405. n. 150
Quare hæc Religio alias in actibus publicis non præcedat. 8. 407. 154
Quare Religio ab Elia inſtituta dicatur Ordo B. Virginis Mariæ. 8. 408. 155
Ad Religionum perfectionem plurimùm conferunt jejunia, chorus, ſolitudo, & ſimilia. t. 8. p. 171. n. 140
Quomodo poſſit ex hoc capite colligi exceſſus Religionis in perfectione. ibid.
Religioſi habent veſtimenta à communibus diverſa, in ſignum pœnitentiæ. 8. 179. 156
Decet hæc veſtimenta eſſe aſpera, & humilia. ibid.
Et obſervare jejunia, aliaſque mortificationes corporales ex vi regulæ, aut voti. 8. 180. & ſeq. Vide *Jejunium*.
Religiones, quæ ita ſe gerunt, perfectiori modo ſe habent. ibid.
Inconvenientia, quæ ex oppoſito conſequuntur. ibid. & ſeq.

Reſolutio.

Reſolutio actus cognoſcitivi qualiter fiat. 7. 21. 66. & p. 32. & ſeq. n. 97
Aſſenſus fidei reſolvitur in genere cauſæ formalis, & ex parte motivi in teſtimonium Dei. 7. 52. 156
Ex parte ſubjecti reſolvitur in evidentiam credibilitatis. 7. 57. 172
Omnis actus obſcurus reſolvitur in alium evidentem. ibid. n. 175
Quomodo fiat ultima fidei reſolutio. 7. 59. 180

Reſtrictio.

Reſtrictio verborum purè mentalis importat malitiam mendacii. 7. 79. 28

Revelatio.

Revelatio Dei obſcura eſt motivum fidei. t. 7. p. 19. n. 55
Revelatio quid ſit, & quotuplex. 7. 27. 81
Quæ revelatio ſit motivum fidei. 7. 28. 84. & p. 30. num. 89
Non eſt pura conditio ad credendum. ibid.
Multiplex revelationis divinæ diviſio. 7. 34. 103
Revelationes privatæ, quæ modò in Eccleſia fiunt, non pertinent ad motivum fidei theologicæ. 7. 35. 104
Revelationes particulares ad quid ordinentur. 7. 36. 106
Per quod lumen aſſentiamur revelationibus privatis. 7. 37. 111
Revelatio virtualis alicujus propoſitionis qualiter ad fidem pertineat. 7. 39. 117. & p. 41. & ſeq. n. 124
Quibus modis dicatur aliqua revelatio privata. 7. 45. 135
Ut revelatio moveat ad actum fidei theologicæ, debet exiſtere in re. 7. 101. 88
Revelatio divina poteſt evidenter cognoſci quoad an eſt, in ſtatu viæ. 7. 134. 5
An debeat eſſe evidens reſpectu aliquorum fidelium. 7. 145. 32
An Deus poſſit alicui revelare ſuam damnationem. 7. 434. 14
Homo, cui fieret talis revelatio, poſſet adhuc amare, & deſiderare ſalutem. 7. 435. 17
Sed eam ſperare non poſſet. ibid. n. 18
Revelationes probatiſſimæ de antiquitate Religionis Carmelitanæ. 8. 389. 127
Vide *Elias*.

S

SACRAMENTA.

Sacramenta illa ſunt perfectiora, quæ primam gratiam ſupponunt, & illam augent, & perficiunt. 8. 156. 104

Sacrificati.

Qui fuerint, & qualiter egerint contra fidem. 7. 270. 55

Scientia.

Scientia, & opinio circa idem objectum an poſſint exiſtere. 7. 120. 135
An idem objectum poſſit ſimul credi, & ſciri. 7. 146. 33
Habitus ſcientiæ nequit conjungi cum habitu fidei circa idem objectum. tom. 7. pag. 149. num. 40
Actus ſcientiæ poteſt componi cum habitu fidei circa idem objectum. 7. 150. 44
Scientia beata, & ſcientia infuſa unde diſtinguantur. 7. 95. 70

Scriptor.

Scriptores Canonici an ſcripſerint cum poteſtate errandi. 7. 186. 19
In quo præcipuè differant Scriptura ſacra, & prophana. ibid.

Simulatio.

Simulatio eſt ſpecies mendacii Deo repugnans. 7. 73. 8

Simulatio falſæ religionis per actiones proteſtativas illius an aliquando ſit licita. tom.7. p.263. n.29
An Apoſtoli obſervaverint ritus Judaicos per ſimulationem. 7. 265. 35
An liceat ſimulare falſam religionem per uſum veſtimentorum. 7. 266. 38

Solennitas.

Solennitas votorum in quo conſiſtat. tom. 8. p.259. n.52
Aliud eſt ſolennitas votorum, & aliud eſſentia votorum ſolennium. 8. 260. 54
Qualiter ſolennitas comparetur ad vota. tom.8. p.262. n.59

Spes.

Plures ſpei acceptiones. 7. 325. col.1. & 2
Objectum quod primarium ſpei theologicæ eſt ſolus Deus. 7. 329. 1
Viſio beatifica qualiter pertineat ad objectum *quod* ſpei. 7. 330. 3
Spes non eſſet virtus theologica, ſi reſpiceret primariò aliquid creatum. tom. 7. pag. 331. numero 5
Idem eſt objectum primarium ſpei, & fruitionis. ibid. n.6
Ratio *qua* terminativa ſpei non eſt ſola Dei eſſentia, ſed aggregatum omnium divinarum perfectionum. 7. 333. 10
Objectum quod debet eſſe arduum. t.7. p.338. numero 22
Per quod diſtinguitur ab objecto deſiderii. t.7. p.339. n.23
In quo conſiſtat arduitas pertinens ad objectum ſpei. 7. 341. 29
Ratio *ſub qua* ſpei non eſt arduitas objecti. t.7. p.349. n.48
Nec bonitas divina ut nobis commoda. ibid. numero 50
Sed auxilium Dei adjuvantis. tom.7. pag.350. numero 51
An merita noſtra pertineant ad rationem ſub qua hujus virtutis. 7. 351. 54
Quid formaliter importet auxilium Dei adjuvantis, quod eſt motivum ſpei. t.7. p.352. numero 57
Nulla facta ſuppoſitione, non poteſt quis ſperare alteri beatitudinem. 7. 356. 68
Benè autem ſuppoſita unione per amorem. t.7. p.357. n.69
Qualis debeat eſſe hic amor. tom. 7. pag. 358. numero 72
Deſperans alteri ſalutem an amittat ſpem. t. 7. p.362. n.82
Actus quo amamus, & concupiſcimus beatitudinem, non elicitur ab habitu ſpei. t. 7. p.381. n.85
Nec actus gaudii, & fruitionis. ibidem, numero 86
Exercitium adæquatum ſpei eſt *ſperare*. tom.7. p.364. n.88
Ad quæ objecta ſe extendat. ibid. & ſeq. numero 89
Spes theologica eſt virtus. 7. 368. 1
Eſt virtus theologica. 7.369.5
Diſtincta à fide, & charitate. ibidem, numero 6
Spes mediat inter fidem, & charitatem ordine generationis. 7. 372. 14
Eſt minùs perfecta quàm charitas. ibidem, numero 15
Et quàm fides. ibid. & ſeq. n.17
Spes theologica eſt certa. tom.7. pag.379. numero 31
In quo conſiſtat ſpei certitudo. ibidem, numero 33
In quibus ſubjectis reperiatur ſpes. t.7. p.384. col. 1
Reperitur in peccatoribus fidelibus non deſperantibus. ibid n.1
Et in animabus Purgatorii. 7. 385. 4
Non permanet in damnatis. 7. 386. 6
Nec datur in aliquo infideli. 7. 387. 9
Nec conſervatur de facto in Beatis. t.7.p.388. numero 11
Repugnat habitum ſpei conjungi cum ſtatu beatitudinis. 7. 389. 13
Actus ſperandi eſt impoſſibilis in ſtatu beatitudinis. 7. 391. 16
Gaudium non eſt actus elicitus ab habitu ſpei. 7. 396. 30
Per quid habitus ſpei excludatur in patria. ibid. & ſeq. n.32
Ille cui Deus ſuam damnationem revelaret, non poſſet ſperare ſalutem. tom.7. pag.435. numero 18
Datur præceptum ſperandi, & quando obligat. 7. 442. art. 1

Status.

Quid ſit ſtatus. 8. 237. 1
Alius ſtatus vitæ communis,& alius ſtatus perfectionis. 8. 238. 2
Ad ſtatum perfectionis pertinent conſilia, & quomodo. ibid. n.3
In quo differant ſtatus Epiſcoporum, & Religioſorum. ibid. n.4
Ad ſtatum religioſum requiruntur tria vota, caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ. tom.8. p.239. n.6
Sufficiunt vota ſimplicia. 8. 240. 8
Requiritur etiam traditio, qua homo ſe donet Deo. 8. 241. 9
Status religioſus eſt ex inſtitutione divina. t.8. p.245. n.17
Eſt de jure divino, & in quo ſenſu. 8.246.20
Status religioſus eſt valdè perfectus. 8.296.1
Et Eccleſiæ utiliſſimus. ibid. n.3
Sed eſt minus perfectus, quàm ſtatus Epiſcoporum. 8. 298. 6
Perfectior autem ſtatu aliorum Prælatorum inferiorum. 7. 300. 11
Status religioſus ſecundùm eſſentiam potuit eſſe in veteri lege. 7. 353. 68
Prædictus ſtatus fuit de facto in tali lege. t. 8. p.359. n.79
Tranſlatus eſt ab illa lege ad legem gratiæ, & modò perſeverat in Eccleſia. 8. 386. 122
Status integritatis naturalis in quo conſiſtat. 8. 26. 44

Supernaturale.

Nullum principium ſupernaturale influit in falſitatem, aut errorem. 7. 87. 52
Nullus actus ſupernaturalis poteſt eſſe falſus. 7. 88. 54
Nullus actus ſupernaturalis poteſt eſſe moraliter malus. 7. 225. 37

Symbolum.

in Symbolo non eſt dicendum, Credo in ſanctam Eccleſiam. 7. 202. col. 1
Triplex Symbolum, & à quibus editum. t. 7. p.235. n.61

Fideles

Digitized by Google

Fideles tenentur credere explicitè articulos contentos in Symbolo Apoſtolorum. t. 7. p. 251. num. 110

An debeant illud memoria retinere. t. 7. p. 253. numero 119

T

TEMPLVM.

AN liceat fidelibus adire infidelium templa. 7. 268. 46

Quid in Anglia ſervandum. ibid. n. 48

Tepiditas.

Tepiditas quàm periculoſa in negotio ſalutis. 8. 153. 96

Teſtimonium.

Teſtimonium Dei eſt motivum fidei. t. 7. p. 30. num. 89

Exiſtentia prædicti teſtimonii eſt evidenter credibilis. 7. 57. 171

Theologia.

Qualiter ſubalternetur fidei. 7. 41. 126

An poſſit elicere aſſenſum circa propoſitionem pertinentem immediatè ad fidem. ibidem, & ſeq. num. 128

D. Thomas.

Angelicus Præceptor docuit aliquos fuiſſe verè religioſos ante ſtatum, & tempus legis evangelicæ. 7. 359. à n. 79

Timor.

Timor an maneat in patria. 7. 393. 14

Timoris ſpecies, cauſæ, & effectus. t. 7. p. 401. num. 1

Diviſio timoris in mundanum, ſervilem, & filialem. ibid. n. 1

Eſt univoca. 7. 401. 4

Objectum timoris nequit eſſe peccatum. ibid. numero 6

In quo ſenſu timor filialis poſſit timere aliquam pœnam. 7. 406. 14

Et ſervilis ſeparationem à Deo. ibid. n. 15

Timor mundanus eſt peccaminoſus. 7. 407. 18

Timor mundi non ſemper eſt peccatum. ibid. numero 18

Timor filialis ſemper eſt honeſtus. ibid. & ſeq. num. 20

Multiplex timoris ſervilis acceptio. t. 7. p. 408. numero 21

Timor ſervilis ſecundum eſſentiam acceptus eſt actus honeſtus. ibid. n. 23

Vitare culpam ex timore pœnæ, vel ad eam declinandam, nullam importat malitiam. t. 7. p. 410. n. 27

Conditio, ſive ſtatus ſervilitatis non reddit timorem ſervilem peccaminoſum. ibid. n. 28

Datur ſpecialis habitus timoris ſervilis. tom. 7. p. 412. n. 31

An hic habitus ſit virtus. ibid. n. 32

An quæ fiunt ex timore, ſint involuntaria. 7. 414. 38

Timor filialis eſt ſpeciale donum Spiritus ſancti. 7. 417. 44

Diſtinguitur ab aliis virtutibus. ibid. n. 45

Correſpondet ſpecialiter ſpei, licèt habeat univerſaliſſimam materiam. 7. 418. 47

Actus primarius doni timoris. ibid. n. 50

Non eſt fugere ſeparationem à Deo, ſed Deo ſe ſubjicere, ut potenti infligere malum. tom. 7. p. 419. num. 51

Aſſignatur objectum proprium doni timoris. 7. 420. 53

Donum timoris perſeverat in ſtatu beatitudinis. ibid. n. 54

An ibi eliciat actum fugiendi ſeparationem à Deo. ibid. n. 55

Differentia inter timorem filialem, & ſervilem. 7. 424. 67

Servilis non manet in patria. ibid. n. 69

An maneat timor initialis. ibid. & ſeq.

Qualiter creſcente charitate minuatur timor. ibid. n. 70

Quo ſenſu dicatur initium ſapientiæ. tom. 7. p. 425. n. 71

Traditio.

Aliqua hominis traditio requiritur ad eſſentiam ſtatus religioſi. 8. 241. 9

Qualis requiratur ad ſolennem. 8. 254. 40. & p. 262. n. 59

Traditio Apoſtolica quid dicatur. t. 8. p. 267. num. 68

Plures ſunt traditiones, quæ in Scriptura expreſsè non continentur. 7. 371. 95

Traditio perſonarum ad cultum Dei in lege veteri. 8. 310. 64

Triſtitia.

Triſtitia diſponit ad deſperationem. t. 7. p. 432. numero 10

Turciſmus.

Qualis ſit infidelitatis ſpecies. 7. 307. 18

V

VERACITAS.

SUmma veracitas quid ſupponat, & in quo formaliter conſiſtat. 7. 24. 71

Eſt perfectio Deo neceſſariò conveniens. t. 7. p. 74. n. 13

Veritas.

Veritas quid addat ſupra ens. 7. 13. 32

Veritas in eſſendo, in cognoſcendo, & dicendo. 7. 18. & ſeq. 54

Divina veritas abſolutè revelans, eſt ratio *ſub qua* fidei. 7. 19. 55

Veſtimentum.

An liceat fidelibus uti veſtimentis infidelium. 7. 266. 38

Virginitas.

Virtus virginitatis an poſſit dari in eo, qui eam aliquando amiſit. 7. 394. 17

Virginitas non prohibebatur in lege veteri. 8. 322. 17

Aliqui eam illo tempore obſervarunt. tom. 8. p. 323. n. 19

Licebat illius votum emittere. tom. 8. pag. 324. num. 21

Aliqui ad illam ſe voto obligarunt. ibid. & ſeq. n. 22

Viſio.

Idem eſt objectum primarium *quod* viſionis beatificæ, & fidei. tom. 7. pag. 5. & ſeq. numero 6

Viſio corporalis debet terminari ad objectum actu exiſtens. 7. 101. 89

Viſio

Digitized by Google

Viſio beatifica eſt certior fide. 7. 116. 122
Myſteria fidei quomodo dicantur viſa. 7. 132. 2
Carentia viſionis qualiter ſe habeat ad objectum fidei. 7. 155. 59
Quomodo viſio beatifica ſe habeat ad objectum ſpei. 7. 330. 3
Viſio beatifica menſuratur æternitate. 7. 392. & ſeq. 22

Vita.

Operationem eſſe vitalem in quo conſiſtat. t. 8. p. 90. n. 11

Virtus.

Virtutis theologalis objectum. 7. 7. 10
Differentia à moralibus. ibid.
Motivum virtutis ſupernaturalis debet eſſe determinatè ſupernaturale. 7. 101. 88
Differentia inter virtutes ſpeculativas ex una parte, & practicas, atque effectivas ex alia in attingendo verum. 7. 102. 90
Virtus aliter conſideratur ſecundùm eſſentiam, aliter quoad ſtatum: ſumitur etiam philoſophicè, & theologicè. 7. 280. 1
Virtutis ratio in quo conſiſtat. 7. 368. 1
Differentia inter virtutes morales, & theologicas in attingendo medium rationis. 7. 370. 9
Comparatio inter virtutes quoad perfectionem. 7. 372. 16
Virtutes morales perſeverant in ſtatu beatitudinis. 7. 390. 14. & p. 394. 26
Nulla datur virtus moralis infuſa, quæ ſit vera proximi amicitia. 8. 59. 55
Non omni virtuti morali acquiſitæ correſpondet virtus moralis infuſa. 8. 76. 72
Repugnat virtutem operativam non eſſe aliquid intrinſecum agenti. 8. 88. 5
Virtutes qualiter in ſuo augmento dependeant à gratia. 8. 199. 229
Quid requiratur ad eſſentiam virtutis. tom. 8. p. 209. num. 1
Unde deſumatur exceſſus inter virtutes. tom. 8. p. 220. n. 30
Virtutes formantur per charitatem. 8. 225. 42

Voluntas.

Quomodo poſſit voluntas movere intellectum quoad ſpeciem. 7. 214. 12
Pravus voluntatis affectus nequit influere in actum fidei. 7. 219. 22
Voluntas habet eminenter rationem concupiſcibilis, & iraſcibilis. 7. 341. 28

Votum.

Tria vota requiſita ad ſtatum religioſum. tom. 8. p. 239. n. 6
Non requiruntur vota ſolennia, ſed ſufficiunt ſimplicia. 8. 240. 8
Olim requirebantur vota ſolennia ad conſtituendum ſtatum religioſum. 8. 243. & ſeq. 15
Ex votis religionis oritur vinculum de jure divino. 8. 246. 20
Qualiter differant vota ſimplicia, & ſolennia religionis. 8. 252. 35
Habent effectus valde diverſos. 8. 253. 38
Radix hujus differentiæ. 8. 254. 39
An hæc diſtinctio ſit eſſentialis. 8. 256. 44
Solennitas votorum in quo conſiſtat. 8. 259. 52
Vota ſimplicia Societatis non diſſolvunt matrimonium ratum. 8. 266. 66
Solennia diſſolvunt matrimonium ratum non ſolo jure eccleſiaſtico. ibid. n. 67
Nec ex natura rei. 8. 268. 69
Votum ſimplex caſtitatis jure naturali impedit, & dirimit ſponſalia. 8. 273. 80
In veteri Teſtamento fuerunt aliqua vota. t. 8. p. 319. n. 13
Votum caſtitatis durante veteri lege. 8. 324. 22
Votum paupertatis in eadem lege. 8. 337. 43
Votum obedientiæ. 8. 344. 54
Opera bona ex voto facta ſunt meliora, quàm ſi abſque illo fiant. 8. 180. 157

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

5-2